AN ENCYCLOPAEDIC DICTIONARY OF SANSKRIT ON HISTORICAL PRINCIPLES

Volume Seven

PART ONE

Edited by

Dr. V. P. Bhatta

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE,
(DEEMED TO BE A UNIVERSITY)
PUNE 411 006, INDIA
2003

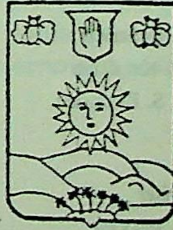
AN ENCYCLOPAEDIC DICTIONARY OF SANSKRIT ON HISTORICAL PRINCIPLES

Volume Seven

PART ONE

Edited by

Dr. V. P. Bhatta

DECCAN COLLEGE POST-GRADUATE AND RESEARCH INSTITUTE,
(DEEMED TO BE A UNIVERSITY)
PUNE 411 006, INDIA
2003

PROJECT COMMITTEE

EDITORIAL STAFF

Co-ordinator : Academic Committee

Dr. V. P. Bhatta

Members of the Academic Committee

Dr. V. P. Bhatta
(Editor)

Dr. Y. Wadhwani - Shah
(Assistant Editor)

Dr.(Mrs.) P. M. Pingle
(Editor From Feb. 2003)

Dr. (Mrs.) V. M. Kshirasagar
(Assistant Editor)
(Additional Charge of Secretary From 29-11-2001)

Dr. (Mrs.) J. D. Sathe
(Editor From Feb. 2003)

Dr. (Mrs.) L. S. Deodhar
(Assistant Editor)

Assistant Editors

Dr. (Mrs.) M. A. Kinjawadekar
(From Feb. 2003)

Dr. (Mrs.) M. B. Kolhatkar
(From Feb. 2003)

Sub-Editors

Dr. (Mrs.) Asha Gurjar

Dr. (Mrs.) R. S. Date

Dr. K. N. Hota

Dr. P. C. Sahoo

Editorial Assistants

Mrs. V. V. Selukar

Mrs. P. S. Deshpande

Mrs. M. M. Kulkarni

Dr. (Mrs.) P. S. Kulkarni

Dr. P. P. Joshi

Mrs. S. M. Chikode
(From July 2003)

Adviser

Shri. D. B. Polkam

Printed by Kishor Khurjekar at Mac Script, 10-Asawari, Aundh, Pune -411 007, India.

AN ENCYCLOPAEDIC

DICTIONARY OF SANSKRIT

ON HISTORICAL PRINCIPLES

VOLUME SEVEN

PART ONE

Prepared by the staff of (i) the Sanskrit Dictionary Project, (ii) the Department of Linguistics and (iii) the Sanskrit Dictionary Unit, Deccan College, Pune, and published by the Deccan College Post-graduate and Research Institute, Pune, India, with the financial support and patronage of the Ministry of Human Resource Development, Government of India (through the Rashtriya Sanskrit Sansthan) and Government of Maharashtra.

अ

(Continued)

अनेककोटर (aneka-koṭara) *m.* many hollows or cavities (of trees) अनेककोटरार्धनिःसृतभुजङ्गलेलिह्यमानशाखेषु तरुषु ... हस्तिनः ... विचरन्ति Hastyāyur. 195. 23 (2.13)

अनेककोटि (aneka-koṭi) *f.* **1** many crores देवः ... अनेककोटिदैत्येन्द्रगर्व-निर्वापणक्षमः BrahmāṇḍP. iii. 10. 75; iii. 33. 82; iii. 44. 23; अनेककोटिमा-र्ताण्डविलसत्पीतवाससम् ... वासुदेवम् ... अनुध्यायेत् PāraS.6.223; रामः ...अनेक-कोटिवानरनायकसुग्रीवसहायः ... रावणं हत्वा NaraP. 27.10 (72. 21); स कर्ता ... निहन्ति पिण्डम्।... जीवानाम् ... अनेककोटीनाम् TātpaVṛ. 314.8 (*on* 3. 30); नागकुमाराः समागच्छन्ति, तान् गरुडो भक्षयति, तेनानेककोटयो भक्षिताः VetāPañ.(Śi.) 41.7; अनेककोटिमातङ्गतुरङ्गरथपत्तिभिः। सेविताम् ... वन्दे संपत्सरस्वतीम् NityoNi. 102. 28; **2A** more than one alternative or side प्रकारस्तु सर्वत्र वर्णनीयवनितास्त्रिष्टृत्वमेकमेवेत्यनेककोटिकत्वाभावात् CitraMī.62.12; RasGaṅ.344.7; **2B** many alternatives or sides संशयस्यानेककोटिकत्वेन क्लृप्तत्वात् SiddhāTa. 24. 22.

अनेककोटि (aneka-koṭi) *adj.* who has many crores सा नगरी ... बभूव ... अनेकाः कोटयो द्रव्यसंख्यायां स्वरूपपरिमाणे वा येषां ते अनेककोटयः तैः कौटुम्बिकैः कुटुम्बिभिश्चाकीर्णा संकुला JñātāDhaṬ. 2A. 10.

अनेककोटिकसंशय (anekakoṭika-saṁśaya) *m.* doubt having many alternatives or sides धर्मिणः ... अनेककोटिकसंशये त्वनेकस्य धर्मस्यैकधर्मनिष्ठत्व इति विशेषः ŚivārkaMaDī. i. 108. 3 (*on* i. 1. 2)

अनेककोटिकार्यकारणभाव (anekakoṭi-kāryakāraṇabhāva) *m.* many crores of cause-and-effect relations अर्थभेदेनानेककोटिकार्यकारणभावकल्पना-पत्तावतिगौरवं स्यात् VaiyāBhū. 243. 6 (*on* 65)

अनेककोटिगुणित (anekakoṭi-guṇita) *adj.* multiplied by many crores आकल्पान्तमनेककोटिगुणितैरर्थैरनेकाध्वरैरानन्दं गमयन् ... अस्माकमास्तां भवान् MahāvīC. App.B. 7. 7 (302. 18)

अनेककोटिजन्मन् (anekakoṭi-janman) *n.* many crores of births दर्शनं सहजं न मे। अनेककोटिजन्मोत्थपुण्यपुञ्जं हि लभ्यते DevīBhāP. vi. 8. 65.

अनेककोटिपर (anekakoṭi-para) *adj.* meant to convey many crores (दिव्यौघा मानवौघाश्च) तेनौघा इति बहुवचनमनेककोटिपरम् LalitāSaBh.15.21 (*on* 37)

अनेककोटिब्रह्माण्ड (anekakoṭi-brahmāṇḍa) *n.* many crores of cosmic eggs or universes कंजलोचना। ... कंजानि अनेककोटिब्रह्माण्डानि लोचनयोः लोचनकृतवीक्षणात् यस्याः सा LalitāTriBh. 259. 11 (*on* 4); अनेककोटिब्रह्माण्डं सर्वं मिथ्येति निश्चिनु TejoBiU. 5. 54.

अनेककोटिब्रह्माण्डजननी (anekakoṭibrahmāṇḍa-jananī) *f.* mother of many crores of cosmic eggs or universes आदिशक्तिः ...। अनेककोटिब्रह्माण्डजननी LalitāSa. 175 (Bh. अनेककोटयो ब्रह्माण्डा येषाम् ... तेषां विराडादीनां जननी); अनेककोटिब्रह्माण्डजननीम् ...। समाराधय ParamāKā. 116. 11.

अनेककोटिब्रह्माण्डनायक (anekakoṭibrahmāṇḍa-nāyaka) *m.* leader of many crores of cosmic eggs or universes अनेककोटिब्रह्माण्डनायकम् ... मयूरेशं नमाम्यहम् GaṇeP. ii. 104. 12.

अनेककोटिमन्त्र (anekakoṭi-mantra) *n.* many crores of mystic formulae अनेककोटिमन्त्राणि चित्ताकुलकराणि च KulārT. 15. 19.

अनेककोटिसंख्य (anekakoṭi-saṅkhya) *adj.* numbering many crores धनबुद्धिनामा वणिक् ... तस्यानेककोटिसंख्यं वसु Śāk. 6. 24 (30)

अनेककोटिसार (anekakoṭi-sāra) *adj.* possessing wealth of many crores काञ्ची नाम नगरी। तस्यामनेककोटिसारः श्रेष्ठिपुत्रः शक्तिकुमारो नामासीत् DaśKuC. 109. 21.

अनेककोटिस्फुरण (anekakoṭi-sphuraṇa) *n.* act of flashing of more than one alternative or side एकविषये समानबलतयानेककोटिस्फुरणस्यैव संदेहत्वात् SāhiDa. 546.13.

अनेककोटी (aneka-koṭī) *f.* many crores अनेक[illegible] वर्त्याधाः। सिद्धिं साधितवन्तः ViviTīKa. 31. 16.

अनेककोट्यण्ड (anekakoṭy-aṇḍa) *n.* many crores of cosmic eggs or universes ऐक्षन्नारायणम् ... सः। अनेककोट्यण्डमहाधिराजं विश्वैकवन्द्यम् SkandP. ii (9). 17. 14.

अनेककोट्यब्द (anekakoṭy-abda) *m.* many crores of years तद्रोमखण्डं शतशः प्रकल्प्यम्। अनेककोट्यब्दमुहूर्तखण्डम् VarāṅgaC. 27. 23; 27.20; मुहूर्तविषया-स्वादोऽनेककोट्यब्ददुःखदः AgniP. 200. 16.

अनेककोट्यर्थ (anekakoṭy-artha) *m.* property worth many crores अस्मिन्पुरे ये वणिजः प्रधाना अनेककोट्यर्थविशेषवन्तः VarāṅgaC. 14. 76.

अनेककोमलकलम् (anekakomalakalam) *adv.* with various soft tones कोकिलपिकशुकाः संसिद्धाः साधनसिद्धा अनेककोमलकलं गायमानाः सन्ति SāmaraU. 253. 15.

अनेककौतुक (aneka-kautuka) *adj.* containing or full of many wonders or surprises अथान्तःपुरम् ...। स राक्षसपतेर्दिव्यं विवेशानेककौतुकम् RāmāMañ. 238. 20.

अनेककौतुक (aneka-kautuka) *n.* many wonders or surprises कालक-सूरिणा। अनेककौतुकप्रेक्षाहृतचित्तः कृतोऽथ सः PrabhāC. 23. 18.

अनेककौतुकभर (anekakautuka-bhara) *adj.* full of many wonders or surprises बहुपुष्पफलोपेतैर्वनैर्नानाविधैस्तथा। अनेककौतुकभरैर्मानसं परिराजते PadmP. ii. 89. 5.

अनेककौतुकाकीर्ण (anekakautukākīrṇa) *adj.* full of many wonders or surprises अनेककौतुकाकीर्णमनवद्यमनश्वरम्। पश्यन्नेवात्मनात्मानम् ... देवेशो बभूवानन्द-निर्भरः KathāKau. 1. 53.

अनेकक्रतु (aneka-kratu) *m.* various sacrifices अनेकक्रतुदानौघैरर्जितं मे महत्फलम् MahāBhā. v. 121. 11; v. 121. 13.

अनेकक्रतुकर्तृ (anekakratu-kartṛ) *adj.* performer of various sacrifices अयं हि वंशो भूपालैरनेकक्रतुकर्तृभिः। ... अलंकृतः MārkP. 101. 4.

अनेकक्रतुगामिन् (anekakratu-gāmin) *adj.* dealing with, i.e. referring to various sacrifices मन्त्रब्राह्मणतर्काणां समूहे काठकादिके। वेदत्वं वर्तते नित्यमनेक-क्रतुगामिनि TantrVā. 817. 6 (*on* iii. 3. 1)

अनेकक्रतुदीक्षित (anekakratu-dīkṣita) *adj.* initiated in various sacrifices शतक्रतोर्मध्यमचक्रवर्ती क्रमादनेकक्रतुदीक्षितोऽपि। ऐन्द्रात्पदादभ्यधिके पदे यस्तिष्ठन्न शङ्कास्पदतामयासीत् VikraDeC. 1. 97.

अनेकक्रतुयज्वन् (anekakratu-yajvan) *adj.* offerer, i.e. performer of various sacrifices दिष्ट्या यूपध्वजम् ...। अनेकक्रतुयज्वानं निहतं नाद्य पश्यसि MahāBhā. xi. 24. 5.

अनेकक्रतुयाजिन् (anekakratu-yājin) *adj.* offerer, i.e. performer of various sacrifices अहमेकं ददाम्येषां पिण्डदं कीर्तिवर्धनम्। राजर्षिम् ... अनेक-क्रतुयाजिनम् MahāBhā. x.67* (4); सः ...। वैश्यस्य तु गृहे जातो ह्यनेकक्रतुयाजिनः VarāP. 138. 15; वेदोक्तमन्त्रैः स्तुवन्ति स्मानेकक्रतुयाजिनम् PadmP. v. 31. 115.

अनेकक्रतुविधि (aneka-kratuvidhi) *m.* more than one injunction of a sacrifice अनेकक्रतुविधीनामाक्षेपकत्वं यत्त्वया स्वीकृतं तदपेक्षया तरतीत्याद्येक-विधेराक्षेपकत्वं लघु LaCandr. 869. 20; वेदार्थविचारस्य चानेकक्रतुविधिप्रयुक्तत्वापत्तेः। न चैकस्वाध्यायविधिप्रयुक्तत्वेऽनेकविधिप्रयुक्तत्वं संभवति SiddhāTa. 21. 26.

अनेकक्रतुसंभार (anekakratu-sambhāra) *m.* preparation for various sacrifices अनेकक्रतुसंभारैः पूर्णमजिरमुत्तमम् PadmP. iv. 67. 61.

अनेकक्रतुसाधारण (anekakratu-sādhāraṇa) *adj.* common to various sacrifices अनेकक्रतुसाधारणस्यापि (द्रव्यस्य) संविभागेनासाधारण्यं संपाद्य संभवत्ये-वानुष्ठानम् TantrRa. 22. 9.

अनेकक्रत्वपूर्व (anekakratv-apūrva) *n.* unseen or transcendental merit accrued from various sacrifices ताराङ्कं नभसो रूपम् ...। आत्मरूपमिवानेक-क्रत्वपूर्वयुतं बभौ HariC. (Pa.) 123.

अनेकक्रमिकवर्ण (aneka-kramikavarṇa) *m.* diverse successive syllables गवादिपदस्यानेकक्रमिकवर्णसमुदायात्मकत्वेन यौगपद्यासंभवात् MīmāKau.

i. 109. 22 (*on* i. 3. 24)

अनेकक्रयसाधनत्व (anekakrayasādhana-tva) *n.* the state of being the means of diverse purchasings गोत्वाजत्वयोर्द्वयोर्मध्ये गोत्वस्यानेकक्रयसाधनत्वेन भूयोऽनुग्रहस्य न्याय्यत्वात् BhāṭṭDī. iii. 262. 14 (*on* x. 3. 16)

अनेकक्रिमिकीटादि (anekakrimikīṭādi) *adj.* various worms and insects etc. अनेकक्रिमिकीटादिजन्तुसंवृतवपुषि पुरुषे एकशब्दप्रयोगः ŚrutaPra. ii. 164. 26 (*on* i. 4. 23)

अनेकक्रिया (aneka-kriyā) *f.* **Ai** more than one action तद्भावभाविता ...। सा चानेकक्रियायामपि समाना HetuBiṬ. 100 . 22; **Aii** many actions अत्रोपकरणाद्यनेकक्रियाकर्तृत्वेन कुतूहलविशिष्टं मनो निर्दिष्टम् AlaṅkāSa. 74.1; **B** more than one rite or ritual नियोगस्तु स्वमहिमाक्षिप्तदृष्टोपकारानेकक्रियाकारककलापोपबृंहितस्वरूपः प्रतीयते NyāyMañ. i. 324. 29; **C** various undertakings or activities अनेकक्रियानेकशक्तिस्वरूपम् ... गणेशं नमामः GaṇeP. i. 13. 11; **D** many grammatical operations, i.e. derivations अनेकक्रियाविषयस्यापि शब्दानुशासनस्य आरभ्यमाणता 'अथ'शब्दसंनिधाने प्रतीयते Pradī. i. 5B. 3 (*on* i. 1.0); **E** many verbal forms अनेकक्रियाव्यवहारे प्रागुक्तं (लोडादि) वा स्यात् PrakriKau. ii. 464.7.

अनेकक्रियाकारण (anekakriyā-kāraṇa) *n.* cause of many actions अनेकक्रियाकारणम् ... मयूरेशमाद्यं नताः स्म GaṇeP. ii. 123.45.

अनेकक्रियाकारित्व (anekakriyākāri-tva) *n.* the state of being that which causes or produces more than one action (करणस्य) तथा संबद्धस्याप्यनेकक्रियाकारित्वं नास्ति NyāyVār. 85. 22 (*on* i. 1. 16)

अनेकक्रियाकारिन् (anekakriyā-kārin) *adj.* which causes more than one action एकमपि चान्तःकरणमनेकक्रियाकारि भविष्यति Bhām. 510. 7 (*on* ii. 4.6)

अनेकक्रियागतत्व (anekakriyāgata-tva) *n.* the state of pertaining to more than one action यथानेककारकगतत्वेनैकक्रियादीपकं तथानेकक्रियागतत्वेनैककारकमपि दीपकम् AlaṅkāSa. 73. 4.

अनेकक्रियाजनकीभूत (anekakriyājanakī-bhūta) *adj.* which has become the producer of more than one action समूहालम्बनवदनेकक्रियाजनकीभूतैकयत्नाङ्गीकारेण तदन्वयोपपत्तेः MīmāKau. ii. 247. 4 (*on* iii. 2. 15)

अनेकक्रियात्मिका (anekakriyātm-ikā) *adj.* (*f.*) having, i.e. assuming the nature or form of various actions सत्तैवानेकक्रियात्मिका साधनसंबन्धादवसीयमानसाध्यरूपा जन्मादिरूपतयावभासते Pradī. ii. 124 A. 7 (*on* i. 3. 1)

अनेकक्रियाध्याहार (anekakriyādhyāhāra) *m.* supplying, i.e. accumulation of many grammatical operations or themes अनेकक्रियाध्याहारः समुच्चयः KāśiVṛ. *on* iii. 4. 3.

अनेकक्रियानिर्वृत्ति (anekakriyā-nirvṛtti) *f.* accomplishment of more than one action न हि करणस्यानेकक्रियानिर्वृत्तिसामर्थ्यमस्ति NyāyVār. 430. 2 (*on* iii. 2. 32-34)

अनेकक्रियाविरोध (anekakriyā-virodha) *m.* contradiction with more than one action एकस्यानेकक्रियाविरोधाभावात् HetuBiṬ. 100. 15.

अनेकक्रियासमुच्चय (anekakriyā-samuccaya) *m.* accumulation of many grammatical operations or themes अनेकक्रियासमुच्चये द्योत्ये प्रागुक्तं वा स्यात् SiddhāKau. 477B. 5 (*on* iii. 4. 3)

अनेकक्रियासंबन्ध (anekakriyā-sambandha) *m.* connection or relation with various actions या तु निष्पन्नस्य शकलस्यान्या विदारणक्रिया तत्प्रतिपादनायानेकक्रियासंबन्धसंभवे क्रियान्तरव्यवच्छेदाय भिन्नशब्दस्याप्यविरुद्धः प्रयोगः Pradī. vii. 128. 15 (*on* viii. 2. 59)

अनेकक्रियासाधारणधर्म (anekakriyāsādhāraṇa-dharma) *m.* property common to many actions तस्यैव च परंपरासंबन्धेनानेकक्रियासाधारणधर्मस्य सकृद्वृत्तिरस्तीति न दोषः RasGaṅ. 436. 1.

अनेकक्रियोपगम (anekakriyopagama) *m.* acceptance of many actions तत्र ... विशिष्टास्वेतरक्षणभावे प्रत्येकं तद्भावाभावानुविधानादनेकक्रियोपगमो न विरुध्यते HetuBiṬ. 100. 21.

अनेकक्रियोपलब्धि (anekakriyopalabdhi) *f.* acquisition or perception of many actions किं पुनः क्रमस्याग्रहणाद् युगपत् क्रियाभिमानः अथ युगपद्भावादेव युगपदनेकक्रियोपलब्धिः NyāyBh. 230. 4 (*on* iii. 2. 58)

अनेकक्रेतृ (aneka-kretṛ) *adj.* many purchasers (पण्यं यद्य प्रसारितम्) अनेकक्रेतृसंस्पर्शाद् भूमौ च लेपनादिरहितायां स्थापनाद्युपघातः ManuBh. i. 483. 6 (*on* 5. 127)

अनेकक्रेतृकर (aneka-kretṛkara) *m.* many hands of the purchasers यद्विक्रेतव्यम् ... सिद्धान्नव्यतिरिक्तं तदनेकक्रेतृकरस्पर्शेऽपि शुद्धमेव ManvaMu. 220. 28 (*on* 5. 129)

अनेकक्लिष्टकल्पना (aneka-kliṣṭakalpanā) *f.* many complicated assumptions 'सान्त' इत्यादावनेकक्लिष्टकल्पनापेक्षयेयं न्याय्या LaŚabdeŚe. i. 341.4.

अनेकक्लेश (aneka-kleśa) *m.* **A** various troubles पश्येत् ...। अध्ययनादनेकक्लेशम् ViṣṇuSm. 96. 35; अनेकक्लेशवित्तव्ययादिनिर्वर्त्यो वैदिकः कर्मकलापः NyāyMañ. i. 214. 26; **B i** many afflictions or sufferings वैष्णवं पदम् ...। अनेकक्लेशकोशेन पुरुषेणास्थितं क्वचित् AhirbuS. 9. 29; **Bii** various afflictions or sufferings रामसेतौ स्नानं कुर्वन् ...। अनेकक्लेशसंयुक्तं गर्भावासं न पश्यति SkandP. iii(1). 52. 28; **C** various tortures साध्यामृतजले स्नाता मनुष्याः पापकर्मिणः। अनेकक्लेशघोराणि नरकाणि न यान्ति SkandP. iii (1). 28. 9; **D** much distress चित्रसेनः ... अनेकक्लेशदुःखेन व्याघ्रं हन्तुं समाहितः PadmP. iii. 13. 73.

अनेकक्लेशसंकुल (anekakleśa-saṅkula) *adj.* filled with various sufferings संसारगर्तपतनादनेकक्लेशसंकुलात्। रक्ष रक्ष जगन्नाथ TriṣaŚaPuC. ii. 6.635.

अनेकक्लेशसंघात (anekakleśa-saṅghāta) *m.* multitude of various tortures अस्मादन्यतमः को वा नरकोऽस्ति नृणामिह। अनेकक्लेशसंघातैर्यन्मुहुः परिपीडनम् SkandP. iii (3). 3. 124.

अनेकक्लेशसंपन्न (anekakleśa-sampanna) *adj.* full of various troubles तत्रैव जागरान्तेऽहं तात पञ्चत्वमागतः। ... अनेकक्लेशसंपन्नान्मार्गान् (?°त्) प्राप्तो यमान्तिकम् BṛNāraP. 21. 63.

अनेकक्लेशसंपूर्ण (anekakleśa-sampūrṇa) *adj.* full of various afflictions or sufferings श्रीरामधनुषः कोट्या रेखां यः पश्यते कृताम्। अनेकक्लेशसंपूर्णं गर्भावासं न पश्यति SkandP. iii (1). 52. 48.

अनेकक्षण (aneka-kṣaṇa) *m.* **A** many moments क्रमेण च वाक्यप्रतिपत्तिर्दृष्टा, सर्ववाक्यव्याहारश्रवणस्मरणकालस्यानेकक्षणनिमेषानुक्रमपरिसमाप्तेः PramāVāSvopVṛ. 86. 4; अविनष्टाद्य तज्ञातावनेकक्षणसंभवात्। क्षणिकत्वं न भावानां व्याहन्येत तदा कथम् TattvSaṁ. 489; पाकक्रिया सलिलावसेक° ... °आस्रावणाद्यनेकक्षणसमुदायस्वभावा NyāyMañ. i. 316. 17; न चानेकक्षणव्यवहितद्वित्वोत्पत्तिप्रक्रियायां प्रमाणमस्ति TarkSaṁ. (Ā.) 3. 18; एकस्यैवानेकक्षणसंबन्धित्वं स्थिरत्वम् NyāySu. (Ja.) 394A. 6 (*on* ii. 2. 7); पूर्वघटक्षणादिष्वप्रतिसंख्यानिरोधरूपस्य चानेकक्षणानुयायिनो विनाशस्याप्रामाणिकत्वात् ŚivārkaMaDī. ii. 85. 26 (*on* ii. 2. 21); 'युवा सुवासा' इत्यादिषु यद्यप्यर्थाभिधानं न स्वरसतः कर्मविध्यपेक्षितम्, तथापि यूपपरिव्याणादिक्रियाया अनेकक्षणव्यासक्तत्वेन ...स्मारकापेक्षोपपत्तेः MīmāKau. iii(1). 68. 9 (*on* i. 2. 42); **B** more than one moment विरुद्धधर्मयोगेऽपि यदि चैकत्वमिष्यते। अनेकक्षणयोगेऽपि भाव एकोऽभ्युपेयताम् NyāyMañ. ii. 26. 25; अनेकक्षणसमूहात्मकस्य धातुवाच्यस्य अर्थस्य क्रियारूपस्य युगपदसंनिधानादनुमीयते Pradī. iii. 198A. 18 (*on* iii. 2. 123); iii. 197B. 17 (*on* iii. 2. 123); किंचेदं क्षणिकत्वम् ... अनेकक्षणानवस्थायित्वविशेषितं वा TattvPradī. (Ci.) 216. 9.

अनेकक्षणपरंपरा (anekakṣaṇa-paramparā) *f.* succession of many moments वस्तु खलु ... अनेकक्षणपरंपरोह्यमानं परिणामात्मकमनुभूयते TattvVai. 199. 14 (*on* 4. 15)

अनेकक्षणवर्तिन् (anekakṣaṇa-vartin) *adj.* existing for many moments तेषां चाङ्गोपकारमन्तरेणानिष्पत्तेरङ्गानां चानेकक्षणवर्तिनां संघातासंभवादङ्गापूर्वाणि कल्पनीयानि NyāyMāVi. 65. 26 (*on* ii. 1. 2)

अनेकक्षणविनष्ट (anekakṣaṇa-vinaṣṭa) *adj.* destroyed after many moments पूर्वापरीभावापन्नानेकक्षणविनष्टस्यात्मन उत्पत्तेरत्रापि सुलभत्वान्नातिप्रसङ्गः VaiyāBhū. 51. 8 (*on* 12)

अनेकक्षणविलम्ब (anekakṣaṇa-vilamba) *m.* delay of many moments घटज्ञानोदयसमये मनसि क्रिया ... इत्यनेकक्षणविलम्बेनोत्पद्यमानस्य ज्ञानस्यापरोक्षतया पूर्वज्ञानग्राहकत्वानुपपत्तेः TattvPradī. (Ci.) 17. 7.

अनेकक्षणव्यवधान (anekakṣaṇa-vyavadhāna) *n.* interruption by many moments नन्वेवमुत्तरसंयोगमपि कुतः करोति अनेकक्षणव्यवधानात् NyāyKa. 157.12.

अनेकक्षणव्यापार (anekakṣaṇa-vyāpāra) *m.* operation continuing for many moments अनेकक्षणव्यापारो हि अक्षणिकः। स कथं एकक्षणभाविना अध्यक्षेण ग्रहीतुं शक्यः TarkBhā. (Mo.) 32. 7.

अनेकक्षणानुभव (anekakṣaṇānubhava) *m.* experience (of existence) for many moments तदेवमनेकक्षणानुभवादुत्पन्नमात्रो विभागो ध्वंसत इत्यसिद्धम् NyāyVār. 494. 3 (*on* iv. 1. 50)

अनेकक्षणानुवृत्ति (anekakṣaṇānuvṛtti) *f.* continuation for many moments मातृक्षणिकत्वे तु नार्थस्यानेकक्षणानुवृत्त्यनुभूतिः स्यात् NayaVi. 217. 10 (*on* i. 1. 5)

अनेकक्षणावस्थान (anekakṣaṇāvasthāna) ... existence for many moments असिद्धमेतत् अयुगपत्कालप्रत्ययानालम्बना: प्रदीपादय: तेषामनेकक्षणावस्थानात् NyāyVār. 416. 1 (*on* iii. 2. 14)

अनेकक्षणिकत्व (anekakṣaṇika-tva) *n.* the state of being what exists for many moments आवस्थिक: प्रतीत्यसमुत्पाद: ... प्रकर्षयोगात् प्राकर्षिक: अनेकक्षणिकत्वादनेकजन्मिकत्वाद्वा Sphuṭā. iii. 32. 27 (*on* 3. 2-5)

अनेकक्षतसंयुक्त (anekakṣata-saṁyukta) *adj.* full of, i.e. affected by many wounds अनेकक्षतसंयुक्तं स्रवद्रक्तममङ्गलम्। ... गच्छन्तं तादृशं दृष्ट्वा नरा नासानिरोधनम्। कुर्वन्ति GaṇeP. i. 65. 20.

अनेकक्षतसंपन्न (anekakṣata-sampanna) *adj.* full of, i.e. affected by many wounds उत्पन्नोऽहं यदा ब्रह्मन्नन्धो बधिर एव च। अनेकक्षतसंपन्नो माता त्यक्तुं तदोद्यता GaṇeP. i. 20. 22.

अनेकक्षत्रबद्ध (anekakṣatrabaddha) *m.* names of two sons of Raucya Manu, viz Anekabaddha and Kṣatrabaddha चित्रसेन: ... अनेकक्षत्रबद्धश्च ...। रौच्यस्यैते मनो: पुत्रा ह्यन्तरे तु त्रयोदशे VāyuP. ii. 38. 109.

अनेकक्षिप्तपाषाण (aneka-kṣiptapāṣāṇa) *n.* many stones that are hurled at अनेकक्षिप्तपाषाणचूर्णीकृतमहीरुहा:। पर्वतस्यापि काश्मीरा उन्नतत्वं न सेहिरे RājTa. (Prā.) 800.

अनेकक्षुरिकाघात (aneka-kṣurikāghāta) *m.* many attacks with a dagger अनेकक्षुरिकाघातक्षुण्णकुक्षे: क्षयैषिण:। को नाम गौडयक्षस्य सत्रे याति विपक्षताम् Deśopa. 6. 26.

अनेकक्षेत्र (aneka-kṣetra) *adj.* (applications or uses) pertaining to more than one bodily part स एषोऽवधिज्ञानोपयोगो द्विधा भवति एकक्षेत्रोऽनेकक्षेत्रश्च। ... तदनेकोपकरणोपयोगोऽनेकक्षेत्र: TattvāRāVār. i. 22. 4.

अनेकक्षेत्र (aneka-kṣetra) *n.* many fields स्तोत्रं श्रीरामचन्द्रस्य सीताया: पठतेऽन्वहम्। स नर: ... अश्नुते ... । अनेकक्षेत्रधान्यानि SkandP. iii (1). 46. 61.

अनेकक्षेत्रव्यवच्छेदिका (anekakṣetra-vyavacchedikā) *adj.* (*f.*) (boundary) separating many fields अनेकक्षेत्रव्यवच्छेदिका साधारणा भूमर्यादा Mitā. 259. 21 (*on* 2. 155)

अनेकक्षेत्रावधिज्ञान (anekakṣetrāvadhi-jñāna) *n.* perception extending to more than one bodily part, JainaL.

अनेकक्षोणीधरकुल (anekakṣoṇīdhara-kula) *n.* group of many mountains (मही) इयं च दुर्गमानेकक्षोणीधरकुलाकुला SamarāSū. 1. 15.

अनेकखग (aneka-khaga) *m.* many birds यत्र (उद्याने) ... सखीसखानेकखगप्रेङ्खन्नखमुखावलिख्यमानफलितशिखरै: समीपशाखिभि: स्खलितप्रसंख्यानमखसंमुखीनवैखानसमानसे ... रमन्ते कामिन: YaśasCam. i. 98. 3.

अनेकखगसनाथ (anekakhaga-sanātha) *adj.* crowded with many birds अस्ति ... न्यग्रोधवृक्ष: (v.l. तस्य समीपेऽनेकखगसनाथ: ... न्यग्रोधपादपस्तिष्ठति) PañcT. 3. 1 (2) (272. 11)

अनेकखुर (aneka-khura) *adj.* having more than one hoof (ग्राम्यपशुसंघेष्व-तरुणेषु स्त्री।... अनेकशफेष्विति वाच्यम्) अनेकखुरेष्वित्यर्थ: Prasā. i. 644.7.

अनेकखेदभिन्न (anekakheda-bhinna) *adj.* divided into various (types of) sorrows यतिना ... । दुरितस्य फलं समक्षभूतं तदपि प्रोक्तमनेकखेदभिन्नम् VarāṅgaC.8.68.

अनेकगकारोत्पाद (anekagakārotpāda) *m.* origination or production of many *ga*-sounds कर्णेऽनेकगकारोत्पादेऽनेकग्रहणप्रसङ्ग:TattvCin. i. 626. 1.

अनेकगगनतलशतह्रद (aneka-gaganatalaśatahrada) *adj.* which has many lightenings on the surface of sky हस्तोदस्तसलिलासारधारासहस्रसंपादितानेकगगनतलशतह्रदे महाह्रदे YaśasCam. ii. 214. 1.

अनेकगङ्गा (aneka-gaṅgā) *adj.* having many Gaṅgā-rivers विपाण्डुभि: केतुशिखांशुकौघैरनेकगङ्गामिव कुर्वती द्याम् (सेना) HarVi. 48. 118.

अनेकगजतुरङ्गशाला (aneka-gajaturaṅgaśālā) *f.* many stalls of elephants and (many) stables of horses अतिक्रान्ते षोडशे वर्षे राजा ... अस्य ... अनेकगजतुरङ्गशालाभिरामं कुमारभवनमकारयत् TilaMañ. 80. 1.

अनेकगजयुद्ध (anekagaja-yuddha) *n.* battle involving many elephants भवांस्तावदनेकगजयुद्धरदनसंनिपातव्रणशबलत्वान्नित्यमित्थं भूत: Tantrākhyā.25.2.

अनेकगण (aneka-gaṇa) *m.* A many attendants षण्मुख: ... अनेकगणसंवृत: MahāBhā. xiii. App. I. 4 (43); **Bi** more than one group नैको यागोऽनेकगणं समर्थो ग्रहीतुम् TantrVā. 525. 3 (*on* ii. 2. 20); **Bii** many groups तत्रानेकगणा: पालका: सायुधा: पापघातका: BhasmJāU. 566. 7.

अनेकगणभूत (aneka-gaṇabhūta) *m.* many attendants of Śiva (*gaṇa*) and (many) creatures (*bhūta*) पर्वतवरे ...। वसुधारं च ...शंकरो योगिनां वर: अनेकगुण (v.l. °गण° in A.S. Gupta's Ed. 1981) भूतकोटिसहस्रपरीवारोऽनादिपुरुषो व्यवस्थित: VarāP. 81(357. 13)

अनेकगत (aneka-gata) *adj.* pertaining to more than one (entity) विरुद्धत्वमनेकगतं वक्तव्यमिति नियम: ŚivārkaMaDī. i. 106. 12 (*on* i. 1. 2); अनेकगतं सर्वात्मना परस्परप्रतिक्षेपमवगाहमानं ज्ञानं संशय इत्येव लक्षणम् ŚivārkaMaDī. i. 107. 34 (*on* i. 1. 2)

अनेकगति (aneka-gati) *f.* **1** many prefixes (गतिरनन्तर:) अनेकगतिसंनिधौ अप्राप्तस्य गतिस्वरस्यानन्तरग्रहणेन पुन: श्रुत्वा प्राप्ति: क्रियते Pradī. v. 193A. 5 (*on* vi. 2. 49); यत्र त्वनेको गतिस्तत्रासौ (स्वर:) न प्राप्नोति, तदनन्तर इत्यनेनानेकगतिसमवधानेऽनन्तरस्य प्राप्यते PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. vi. 2. 49 (55.3); **2** diverse migratory states दधाति नटवन्नर: ... वपु:। अनेकगतिचित्रितं विविधजातिभेदाकुलम् SubhāRaSaṁ. 252.

अनेकगन्ध (aneka-gandha) *m.* diverse scents अनेकगन्धप्रवहम् ...। स ददर्शाविदूरस्थं चैत्यप्रासादमूर्जितम् Rāmā. v. 13. 14

अनेकगन्ध (anekagandha) *adj.* variously fragrant अनेकवक्त्रनयनम्। ... अनेकगन्धपुष्पाढ्यम् ... संस्मरेत् JayāS. 21. 231.

अनेकगन्धादि (anekagandhādi) *adj.* diverse scents etc. कार्यारम्भे कारणगता गन्धादयो गुणा: ... कार्यगा: कार्यगतगन्धाद्यारम्भका अपि भवेयु: को दोष: ... अन्यथानेकगन्धाद्यभ्युपगमेऽपि समानो दोष: NyāySu. (Ja.) 350 A. 13 (*on* ii. 2. 6)

अनेकगर्भ (aneka-garbha) *adj.* containing many (blades) inside अनेकगर्भमुच्चं यत्काण्डं काण्डेषु चोत्तमम्।... पुंस्त्वं तेन कल्प्यते PāraS. 12. 541.

अनेकगवाक्षान्तर्गत (anekagavākṣāntargata) *adj.* being in the interior, i.e. seen through more than one window दारक: नयनविषयालोचनानन्तरं रसानुस्मृतिक्रमेण रसनविक्रियादर्शनादनेकगवाक्षान्तर्गतप्रेक्षकवदुभयदर्शी कश्चिदेको विज्ञायते PadārthaSaṁ. 70. 4; Kiraṇā. 135. 18.

अनेकगवाद्यात्मिका (anekagavādyātm-ikā) *adj.* (*f.*) consisting of many cows etc. न च विशेषणवशेन विशेष्ये संख्या भवति यथाग्नीषोमी देवतेति। तेनानेकगवाद्यात्मिकैका दक्षिणा ŚāstrDī. 691. 1 (*on* x. 3. 14); MīmāNyāPra. 254. 34.

अनेकगा (aneka-gā) *adj.* (*f.*) **1** going to many, i.e. having intercourse with many (men) वीरैर्भोग्यानेकगा भूरसाध्वी जाने बद्धा राघव स्वैर्गुणौघै: ...अनेकगानेकपुरुषगामिनी AlaṅkāMañ. 20. 10; 20. 14; **2** going to many, i.e. being under the reign of many (kings), AlaṅkāMañ. 20. 10; 20.14.

अनेकगामित्व (anekagāmi-tva) *n.* the state of going to many, i.e. being under the custody of many (individuals) उपनिधिं वक्ष्यति। राजधनमनेकगामित्वात् ... यत्रैव स्वामित्वाद् ऋतेऽपि भुक्ति: ... तत्कृतोपभोगो नापहारकारणम् BālaKrī. i. 212. 3 (*on* 2. 25)

अनेकगि (aneka-gi) *adj.* having more than one prefix नानेकगे:। JaineVyā. iv. 4.91 (Vṛ. अनेको गिर्यस्य तस्य छादेरुड: प्रो न भवति। समुपच्छाद:)

अनेकगिरिकूट (aneka-girikūṭa) *n.* many mountain-peaks अहमनेकगिरिकूटतटिनीमहावटैरारोहावरोहविषमम् ... पन्थानमतिक्रम्य गच्छन् ... महावने पतितोऽस्मि UdaySuKa. 60. 3.

अनेकगुण (aneka-guṇa) *adj.* [*f.* -ā] **1** involving manifold (religious) merits विगणय्य कारणमनेकगुणं (तप:) निजयाथवा कथितमल्पतया। असदप्यद: सहितुमर्हसि न: Kirātā. 6. 37 (comm. बहुफलदम्); अथानेकगुणा राजन् पुण्या तिथिरियागता MalliC. 2. 642; **2A** multiplied, manifold पुत्रचिन्तारुजार्तस्य कुर्वाण: शल्यघट्टनम्। नन्वनेकगुणां भर्तुरुत्पादयसि वेदनाम् BṛKathāŚloSaṁ. 4.72; तस्य चानेकगुणगभीराभोगमहनीयस्य मध्ये कविराजचक्रस्य ... मुम्मुणिराजमद्राक्षीत् UdaySuKa. 156. 16; **2B** repeated more than once सोऽयमेकगुणो व्यस्तश्च लाटीयानुप्रासो व्यवहित इत्युच्यते। व्यस्तश्चानेकगुण: SaraKaṇṭhā. 261. 22; **3A** having more than one quality or virtue (हारावली) तया दत्ता मयानीता स्वयमाह्लादिनी त्वया। इत्यनेकगुणाप्येषा कथमेकगुणीकृता NalaCam.5.13 (comm. गुणाश्चारुतादय:); **3B** having many qualities or virtues शङ्खकूटऋषभयोर्मध्ये पुरुषस्थली रम्यानेकगुणा VarāP. 80 (355. 16); तपस्तेन ... प्राप्ता ... विडम्बना। तामनेकगुणां प्राप्यश्चैष्टाम्बाप्रेषिताश्वरा: BṛKathāŚloSaṁ. 15. 26; **4** having more than one strand, NalaCam. 5. 13 (comm. गुणा: ... तन्तुसरिका:); **5** having diverse purposes or uses, cf. **अनेकगुणता.**

अनेकगुण (aneka-guṇa) *m.* **1A** more than one property भावनैव च वाक्यार्थ: सर्वत्राख्यातवत्तया। अनेकगुणजात्यादिकारकार्थानुरञ्जिता। एकथैव तु बुद्ध्यासौ गृह्यते चित्ररूपया ŚlokaVār. 7. 331 (939. 3); **1B** (*Nyāya*) many qualities

स चार्थोऽनेकगुणक्रियाजातिव्यक्त्यादिरूपसंकुल उपलभ्यते NyāyMañ. i. 190. 11; **2A** many accessories or subsidiary rites प्रवर्तनारूपविध्यन्वयस्य संभवादनेकगुणानां प्राप्तकर्मानुवादेन विधाने को दोष: GuruCandr. i. 479. 24; अनेकगुणफलसंबन्धाङ्गीकारेण वाक्यभेदापत्तेरुपक्रमोपसंहारयोरेकविषयत्वेन गम्यमानैकवाक्यत्वभङ्गापत्तेः MīmāKau. i. 264. 18 (*on* i. 4. 21); **2B** more than one subsidiary rite, cf. **अनेकगुणविधि B; 3** several multiplications, cf. **अनेकगुणपर्यन्तम्; 4A** many virtues इल: किंपुरुषोऽभवत् ...स्त्री च मासमभूत्। ...अजीजनत्पुत्रमेकमनेकगुणसंयुतम् MatsyaP. 12. 13; **4Bi** many attributes सामान्येतरसंयुक्तमनेकगुणसंयुतम् ...विशेष्यं तत्प्रचक्षते TaiUBhāVā. 50. 17 (2); **4Bii** more than one attribute, cf. **अनेकगुणविभूतिविशिष्ट; 5** more than one subordinate factor, cf. **अनेकगुणोपरक्त.**

अनेकगुणता (anekaguṇa-tā) *f.* the state of having diverse purposes or uses अनेकगुणतैव द्रव्याणां न्याय्या ŚābaBh. 1233. 6 (*on* iv. 2. 10)

अनेकगुणत्व (anekaguṇa-tva) *n.* the state of having diverse purposes or uses न हि संभवत्येकं स्तरणाय विधृतिपवित्राय च। ... उपदिष्टवचनमनेकगुणत्वं चोभे अप्यसंभविनी प्रतिज्ञाते स्याताम् ŚābaBh. 1135. 6 (*on* iii. 8. 32)

अनेकगुणनिमित्त (anekaguṇa-nimitta) *adj.* caused by many accessories तत्रानेकगुणनिमित्तो भेद: पौर्णमास्यधिकरणे ... प्रतिपादित: ŚāstrDī. 147. 3 (*on* ii. 2. 9); MayūMāli. 147. 5 (*on* ii. 2. 9)

अनेकगुणपर्यन्तम् (anekaguṇaparyantam) *adv.* up to several multiplications (of time) सदा द्वादश मासान्वै जुह्वानो जातवेदसम् ... अनेकगुणपर्यन्तं विमानवरमास्थित:। रमते देवकन्याभि: MahāBhā. xiii. 110. 95.

अनेकगुणप्रपञ्च (anekaguṇa-prapañca) *adj.* having expansion of many qualities कृत्स्नं त्वयैव गगनामृतधारयैतदाप्याय्यते जगदनेकगुणप्रपञ्चम् HarVi. 47. 58.

अनेकगुणभाव (aneka-guṇabhāva) *m.* **A** many subserviences न चात्रोपदिष्टोपदेश आशङ्क्योऽनेकगुणभावश्च ŚābaBh. 1136. 1 (*on* iii. 8. 33); **B** (aneka-guṇa- bhāva) the state of having diverse purposes or uses अनेकगुणभावश्च कपालवद्भविष्यति। यथा कपालं श्रपणेऽपि तुषोपवपनेऽपि ŚābaBh. 1814. 22 (*on* x. 1. 22); 1233. 4 (*on* iv. 2. 10); न खल्वेकस्यानेकगुणभाव उचित: TantrRa. 130. 11.

अनेकगुणभूत (aneka-guṇabhūta) *adj.* which has become multiplied or manifold पर्वतवरे ...। वसुधारे ... शंकर: ... अनेकगुणभूतकोटिसहस्रपरीवार: ...व्यवस्थित: VarāP. 81 (357. 13)

अनेकगुणरत्नभृता (anekaguṇaratna-bhṛtā) *adj.* (*f.*) possessed of many jewels of virtues यद्यप्यनेकगुणरत्नभृता धरित्री। यो येन रञ्जितमना: सुखित: स तेन CampaŚreKa. 234.

अनेकगुणवत् (anekaguṇa-va(n)t) *adj.* possessing many excellent qualities खलोऽतिनिपुणो राजन्ननेकगुणवान्कृती। निर्दोषं कुरुते दुष्टं गुण्यं गुणविवर्जितम् AlaṅkāMañ. 111. 2.

अनेकगुणविधान (anekaguṇa-vidhāna) *n.* injunction of many accesories or subsidiary rites (causing the fault of syntactic split) वषट्कर्तु: प्रथमभक्ष: ... न मन्तव्यमनेकगुणविधानादविवक्षितं प्राथम्यमिति ŚābaBh. 1011. 4 (*on* iii. 5. 38); 593. 12 (*on* ii. 3. 4); 1312. 9 (*on* v. 2. 5); 1459. 7 (*on* vi. 5. 3); प्रमाणान्तरप्राप्ते कर्मणि अनेकगुणविधानस्य पौर्णमास्यधिकरणे निराकृतत्वात् TantrVā. 530. 9 (*on* ii. 2. 22) ; देवतापरिमाणयोरप्राप्तत्वादनेकगुणविधानात्कर्मान्तरम् ṬupṬ. 135. 4 (*on* vi. 4. 29); 138. 16 (*on* vi. 5. 1); PrakaPañ. 262. 4; Bhām. 594. 5 (*on* iii. 3. 7); ŚivārkaMaDī. i. 41. 11 (*on* i. 1. 1); i. 144. 25 (*on* i. 1. 3); ii. 316. 11 (*on* iii. 3. 19); किं प्राप्तकर्मानुवादेनानेकगुणविधानमेकेन विधिना संभवति उत न ŚāstrDī. 125. 13 (*on* ii. 2. 3); ŚrutaPra. ii. 482. 20 (*on* iii. 3. 19); अनेकगुणविधानं तद्विशिष्टोपासनान्तरविधानादुपपद्यते ŚivārkaMaDī. i. 299. 13 (*on* i. 2. 1); 'वैश्वदेव्यामिक्षा' इत्यत्र ... यागे विहिते तदनुवादेन 'वाजिभ्यो वाजिनम्' इत्यत्र न गुणमात्रविधि:। प्राप्तकर्मानुवादेनानेकगुणविधाने वाक्यभेदापत्तेः BhāṭṭDī. i. 128. 7 (*on* ii. 2. 9); अनेकविध्यन्तरप्रसवसमर्थैकविशिष्टविधिप्रसादेनानेकगुणविधानम् LaCandr. 726. 43; न च क्रियानुवादेनानेकगुणविधाने वाक्यभेद: VīraMi. (Vyavahāra.) 10. 23; पञ्चदशान्याज्यानीतिवदेवोभयो: क्रियासंबन्धाद्वैशिष्ट्यानुपपत्तेः प्राप्तभावनानुवादेनानेकगुणविधाने वाक्यभेदो दुरुद्धर एव MīmāKau. iii (2). 179. 10 (*on* ii. 2. 6); MīmāNyāPra. 202. 18; पौर्णमास्यधिकरणे एव प्राप्तकर्मण्यनेकगुणविधानसंभवेन गुणनिमित्तकभेदो व्युत्पादित: MayūMāli. 147. 2 (*on* ii. 2.9)

अनेकगुणविधि (anekaguṇa-vidhi) *m.* **A** injunction of many accessories or subsidiary rites (causing the fault of syntactic split) यद्यप्यत्र वाजिनं देवता च गुणो विधीयते इति वक्तुं शक्यं तथापि प्राप्ते कर्मण्यनेकगुणविध्यसंभवाद् द्रव्यमात्रविधिरुक्त: VedāntKa. 393. 22 (*on* iii. 3.1) ; 403. 24 (*on* iii. 3.6); 'आग्नेयोऽष्टाकपाल:' इत्यादिवाक्यानि तु विहितयागानुवादेन द्रव्यदेवतालक्षणगुणविधायकानि इति चेत्। न, तथा सत्येकेन वाक्येनानेकगुणविध्यसंभवात् NyāyMāVi. 83. 3 (*on* ii. 2. 3) ; **B** injunction of more than one subsidiary rite एकेन वाक्येनानेकगुणविधिनिर्वाहाय ... अनेकगुणविशिष्टस्य प्रयोगस्य विधानमुपपद्यते ŚivārkaMaDī. i. 314. 11 (*on* i. 2. 1); अनेकगुणविधिस्वीकारे सर्वत्र विधेस्तात्पर्यात् सर्वत्र पर्यवसानं वाच्यम् MayūMāli. 130. 5 (*on* ii. 2. 3)

अनेकगुणविधित्व (anekaguṇavidhi-tva) *n.* the state of being an injunction of more than one subsidiary rite यदग्नये च ... सायं जुहोति यत्सूर्याय च प्रजापतये च प्रातरित्यनयोरनेकगुणविधित्वाच्चोदना वा ... इत्येतदापद्यते TantrVā. 500. 11 (*on* ii. 2. 16)

अनेकगुणविभूतिविशिष्ट (anekaguṇavibhūti-viśiṣṭa) *adj.* qualified by the splendour of more than one attribute अथानेकगुणविभूतिविशिष्टस्य ब्रह्मण: एकत्वं, तदभिमतमेव NītiMā. 6. 19.

अनेकगुणविशिष्ट (anekaguṇa-viśiṣṭa) *adj.* **A** qualified by more than one subsidiary rite कर्मान्तरं तत्पूर्वं शक्यमेकेनैव प्रयत्नेनानेकगुणविशिष्टं विधातुमिति निमित्ते कर्मान्तरमेव विधीयते Bhām. 594. 6 (*on* iii. 3. 7); VedāntKa. 393. 24 (*on* iii.3.7); यदा पूर्वकर्मपरो विधिर्भवति तदा तस्यैकस्यानेकगुणविशिष्टस्य विधानात् ... नासकृच्छ्रवणदोष: प्रसज्यते ŚāstrDī. 130. 2 (*on* ii. 2. 3); ŚivārkaMaDī. i. 314. 11 (*on* i. 2. 1); LaCandr. 826. 31; मध्यमादिवाक्यानां द्रव्यदेवताविशिष्टैकप्रयोगविधायकत्वमस्तु तत्र चानेकगुणविशिष्टैककर्मविधाविव वाक्यभेदो न प्रसरति VidhiRa. 40 (205. 3); प्रसक्तं वाक्यभेदमनेकगुणविशिष्टप्रयोगविध्याश्रयणेन परिहरन्ति (मीमांसका:) ŚivārkaMaDī. i. 315. 6 (*on* i. 2. 1); MayūMāli. 535. 12 (*on* vii. 3. 5); 'पशुना यजेत' ... इतिवद्वा प्राप्तकर्मानुवादेनाप्यनेकगुणविशिष्टैकतृतीयोपात्तकरणकारकविधानेन अवाक्यभेदात् MīmāKau. i. 174. 14 (*on* i. 4. 3); अत्रानेकगुणविशिष्टभावनाविधानम् BhāṭṭCin. ii. 61. 15 (*on* i. 4. 6); **B** accompanied or qualified by more than one attribute सत्यं ज्ञानमनन्तं ब्रह्म इत्यत्र ... अनेकगुणविशिष्टाभिधानेऽप्यनेकार्थत्वमविरुद्धम् BrahmSūBh. (Rā.) 19. 19 (*on* i. 1. 1); विशेष्यैक्येऽपि विशेषणभेद: ... दुरपह्नव:। अन्यथानेकगुणविशिष्टैकवस्तुप्रतिपादकतयाभिमतानां सगुणवाक्यानामनुत्थानप्रसङ्गात् ŚatDū. 165. 13.

अनेकगुणवैशिष्ट्य (anekaguṇa-vaiśiṣṭya) *n.* qualification by more than one subsidiary rite अनेकगुणवैशिष्ट्योपपत्तावपि विधिफलस्यैकविषयत्वस्वाभाव्येनानेकविषयत्वे आवृत्त्यवश्यंभावात् MīmāKau. iii (2). 199. 3 (*on* ii. 2.16)

अनेकगुणश्रवण (anekaguṇa-śravaṇa) *n.* hearing mention of many subsidiary rites गुणविधिस्तावन्न संभवति, अनेकगुणश्रवणादनेकगुणविधाने वाक्यभेदप्रसङ्गात् PrakaPañ. 262. 4; MayūMāli. 814. 9 (*on* xi. 2. 12); अरुणावाक्येऽनेकगुणश्रवणात् तत्रैव क्रयविधि: ŚāstrDī. 254. 3 (*on* iii. 3. 11); अनेकगुणश्रवणेऽपि तस्मिन् होमे गुणमात्रविधानमिति तस्यैवाधिकरणभेदेन चतुश्चतुरभ्यासोऽप्यभ्युपगम्यताम् VidhiRa. 5 (28. 18); यत्रानेकगुणश्रवणेऽपि ... प्रकृतकर्मविषयत्वं वक्तव्यं तत्र वाक्यभेदपरिहारार्थं प्रयोगविध्याश्रयणं दृष्टम् ŚivārkaMaDī. i. 315. 7 (*on* i. 2. 1); i. 298. 15 (*on* i. 2. 1); न चैवमपि अनेकगुणश्रवणात् गुणात् कर्मान्तरत्वापत्ति: MīmāKau. ii. 46. 11 (*on* ii. 3. 12); यदग्नये चेतिवाक्यद्वयेऽनेकगुणश्रवणेन विशिष्टकर्मान्तरविध्यवश्यंभावेन ... मन्त्रविधेरेवाभावात् MayūMāli. 66. 14 (*on* i. 4. 4); सप्तदश प्राजापत्यानित्यत्रानेकगुणश्रवणात् ... उत्पद्यमानस्य कर्मणोऽनेकत्वं बोधयति MayūMāli. 95. 4 (*on* ii. 1. 1); 154. 5 (*on* ii. 2. 12)

अनेकगुणसंयुक्त (anekaguṇa-saṁyukta) *adj.* associated with many subsidiary rites विधानान्तरादपि कर्मान्यत्वावगम:। विधानान्तरं च संनिहिते कर्मण्यनेकगुणसंयुक्तकर्मग्रहणात् PrakaPañ. 262. 3.

अनेकगुणसंस्कृत (anekaguṇa-saṁskṛta) *adj.* cultured or refined with many virtues (ऋतंभराय राज्ञे) गौ: प्रसन्ना ददौ पुत्रमनेकगुणसंस्कृतम्। सत्यवान्नामशोभाढ्यम् PadmP. iv. 30. 13.

अनेकगुणसंनिपात (anekaguṇa-sannipāta) *m.* act of coming together or convergence of many virtues 'उत्कर्ष: श्रेयान्' इति यायावरीय:। स चानेकगुणसंनिपाते भवति KāvyMī. 13. 10.

अनेकगुणसमूह (anekaguṇa-samūha) *m.* multitude or aggregate of many virtues तत्रानेकगुणसमूह: ... वर्धमाननामा सार्थवाह: प्रतिवसति स्म Pañcā. 3. 8.

अनेकगुणसंपन्न (anekaguṇa-sampanna) *adj.* **i** endowed with many good qualities दारी नाम महारिष्टं सर्वाभीष्टविनाशनम्। अनेकगुणसंपन्न: खड्गो लोकैर्न गृह्यते YuktiKa. 167. 5; गुग्गुलुद्रव्यमनेकगुणसंपन्नम् (हस्तिनाम्) चिकित्सार्थम् उत्पादितम् ... पशुपतिना Hastyāyur. 666. 2 (4. 20); **ii** possessing many virtues दशग्रीव ... अनेकगुणसंपन्न: कथं स्त्रीवधमिच्छसि AdhyāRā. vi. 9. 67.

अनेकगुणसंपूर्ण (anekaguṇa-sampūrṇa) *adj.* इति ख्यातः ...। अनेकगुणसंपूर्णः ... क्षितिपर्षभः SkandP. iv. 24. 25.

अनेकगुणसंभव (anekaguṇa-sambhava) *m.* possibility of many qualities अनेकगुणसंभवे गुणान्तरव्यवच्छेदाय उपमानिमित्तं प्रतिपादयितुं श्यामेत्यपेक्षणीयम् Pradi. ii. 397A. 18 (*on* ii. 1. 54)

अनेकगुणसाम्यावस्थ (anekaguṇasāmyāvastha) *adj.* possessing equipoise of more than one quality अनेकगुणसाम्यावस्थस्य प्रधानस्य कारणत्वे एकत्वावधारणमनुपपन्नम् ŚrutaPra. iB. 175. 22 (*on* i. 1. 5)

अनेकगुणातिशायिन् (anekaguṇātiśāyin) *adj.* surpassing or excelling in many good qualities मौग्ध्यं तदेव दयितावदने नितान्तं जातं विभूषणमनेकगुणातिशायि Subhāṣi. 1520.

अनेकगुणाधिक (anekaguṇādhika) *adj.* many times more परमेश्वरभक्तिर्नाम ... स्वात्मात्मीयसमस्तवस्तुभ्योऽनेकगुणाधिकः ... निरन्तरप्रेमप्रवाहः NyāySu. (Ja.) 17B. 13 (*on* i.1.1)

अनेकगुणान्वितभावना (anekaguṇānvita-bhāvanā) *f.* activity relating to, i.e. producing many subsidiary rites अनेकगुणान्वितभावनायामप्राप्तायामिव प्राप्तायामपि प्रवर्तनारूपविध्यन्वयस्य संभवात् अनेकगुणानां प्राप्तकर्मानुवादेन विधाने को दोषः GuruCandr. i. 473. 23.

अनेकगुणाभाव (anekaguṇābhāva) *m.* absence of many subsidiary rites मासं दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेतेत्यत्रानेकगुणाभावात्राप्रकृताभिधानं सिध्येत् ŚāstrDī. 174. 2 (*on* ii. 3. 11)

अनेकगुणाभिधान (anekaguṇābhidhāna) *n.* mention of many subsidiary rites (मासं दर्शपूर्णमासाभ्यां यजेत) तत्राप्युपसद्भिश्चरित्वेत्यस्यानुषङ्गात् अनेकगुणाभिधानमस्ति MayūMāli. 174. 1 (*on* ii. 3. 11)

अनेकगुणालम्बना (anekaguṇālambanā) *adj.* (*f.*) dependent on, i.e. referring to more than one quality यदि नामानेकगुणालम्बनैका बुद्धिरुपजाता ततः किमेतावता NyāyKa. 116. 3.

अनेकगुणावृत्ति (anekaguṇāvṛtti) *f.* repetition for many times किंचिद् वच्मि न वच्मि ... ते किं सन्ति ... अत्र वच्मीति सन्तीत्येतयोरनेकगुणावृत्तिः SaraKaṇṭhā. 262. 3.

अनेकगुणित (aneka-guṇita) *adj.* [*f.* - ā] multiplied many times अनेकगुणिता गावो दुर्विज्ञेया महत्तराः। बहुक्षीरतरा गावो बह्व्यः सद्यः सपुत्रकाः (एतानि शिल्पानि मयि स्थितानि) MahāBhā. iv. 228* (1); (देहम्) तं लब्ध्वा सुकृतैरनेकगुणितैर्देहात्मना विस्मितो मत्तः ... दोषान् न तान् पश्यति BhagAjju.7.3.

अनेकगुणोपपादन (anekaguṇopapādana) *n.* stating of many subsidiary rites 'यदग्नये च प्रजापतये च सायं जुहोति ...' इत्यनयोरनेकगुणोपपादनेन विशिष्टकर्मविधित्वात् देवताविधौ वाक्यभेदादसामर्थ्यम् ŚāstrDī. 63. 15 (*on* i. 4.4)

अनेकगुणोपरक्त (anekaguṇoparakta) *adj.* adventitiously qualified by more than one subordinate factor तदिदमनेकगुणोपरक्तमेकं किंचित्प्रधानं स वाक्यार्थः NyāyMañ. i. 333. 28.

अनेकगुणोपादान (anekaguṇopādāna) *n.* A mention of many subsidiary rites 'विश्वजित्सर्वपृष्ठोऽतिरात्रो भवति' इत्यादिष्वनेकगुणोपादानेन कर्मणोऽवश्यं विधातव्यम् ŚāstrDī. 57. 3 (*on* i. 4. 2); आग्नेयादिवाक्येषु तावदनेकगुणोपादानेन कर्मणोऽवश्यं विधेयत्वात् ... न विशिष्टविधिगौरवाश्रयणं मत्वर्थलक्षणा वा युक्ता समाश्रयितुम् MīmāKau. i. 245. 23 (*on* i. 4. 13); iii(2). 262. 19 (*on* ii. 2. 22); अत्र भावनान्तरमेव विधीयते अनेकगुणोपादानाद्य BhāṭṭDī. ii. 35. 4 (*on* iii. 6.13); षडहगतानां पृष्ठानां साकल्यं अतिरात्रसंस्था चेत्यनेकगुणोपादानम् MayūMāli. 57. 5 (*on* i. 4. 2); **B** mention of many qualities अप्राप्तत्वेनानेकगुणोपादानेन च विधेयत्वात् भिन्नेऽस्मिन् विवाहे ... 'अपुत्रां गुर्वनुज्ञात' इत्यादि व्याख्यातं व्याख्यात्रा BālamBha. iii. 33. 19 (*on* 3. 16)

अनेकगुदसंनिपात (anekaguda-sannipāta) *m.* convergence of (the mention of) many anuses (as minor oblations) ऐकादशिनेषु पशुष्वनेकगुदसंनिपाते विचारः प्रभवति किमुपयजनगुदानां समुच्चयो वा विकल्पो वा ŚābaBh. 2273. 18 (*on* xii. 4. 8)

अनेकगुप्तार्चित (anekaguptārcita) *adj.* worshipped, i. e. honoured by many kings of the Gupta dynasty बभूव वात्स्यायनवंशसंभवो द्विजः ...। अनेकगुप्तार्चितपादपङ्कजः Kād. 3. 3.

अनेकगुरुसमवाय (anekaguru-samavāya) *m.* assembly of many elders or teachers आचार्यः ... स हि विद्यातस्तं जनयति ... । तेनानेकगुरुसमवाये स एवादौ पूज्यः BālamBha. i. 164. 15 (*on* 1. 35)

अनेकगृह (aneka-gṛha) *n.* many houses अनेकगृहेषु च प्रदीप्तं पावकं प्रत्यक्षेणावलोक्य ... सैनिकाः ... ह्रदं प्रविष्टाः Hitopa. 3. 135 (4)

अनेकगृहदाहादि (anekagṛhadāhādi) *adj.* burning etc. of many houses भिन्नप्रयोगविधिविधेयत्वेऽपि युगपत्कर्तव्यताप्रसक्तावनेकगृहदाहादिनिमित्तकक्षामवत्यादिवत्तन्त्रतया युगपत्संकल्प उपपाद्येत TristhaSe. 2. 11; यमलपुत्रजन्मनि जातेष्ट्योर्युगपदनेकगृहदाहादिनिमित्तेषु च क्षामवत्यादीनाम् ... श्रौते तन्त्रं दृष्टमेव TristhaSe. 19. 16; एतेनानेकगृहदाहादिनिमित्तकक्षामवत्यादीष्टेरस्तु तन्त्रता ViraMi. (Tīrtha.) 326. 17; युगपदनेकचण्डालादिस्पर्शादावनेकग्र(?गृ)हदाहादौ च, तत्रापि नैमित्तिकस्य सकृदनुष्ठानम् BhāṭṭDī. ii. 179. 11 (*on* v. 2. 2)

अनेकगृहमृग (aneka-gṛhamṛga) *m.* many domestic animals पुत्रिका। ... अनेकगृहमृगमरालचन्द्रकिक्रीडनैः ... आत्मानं विनोदयन्ती गमयति परावर्तमक्राम् UdaySuKa. 98. 1.

अनेकगृहशोभित (anekagṛha-śobhita) *adj.* adorned with many houses अङ्गणम् ...वापीकूपतडागाढ्यमनेकगृहशोभितम् PadmP. iv. 110. 19.

अनेकगृहसंबाध (anekagṛha-sambādha) *adj.* jammed with many houses अस्मात्स्थानाद् गतायावां यमस्य पुरमुत्तमम्।... अनेकगृहसंबाधम् SkandP. v (3). 155. 53.

अनेकगृहसंभवविषय (anekagṛhasambhava-viṣaya) *adj.* referring to the possibility of many houses (श्राद्धे) उच्छिष्टं न प्रमृज्यात्तु' ... तदेतदनेकगृहसंभवविषयम् SmṛtiCan. v. 405.7.

अनेकगृह्योक्त (anekagṛhyokta) *adj.* mentioned in many texts relating to domestic rites अनेकगृह्योक्ततत्तदविरुद्धयावत्पदार्थस्य करणेऽसामर्थ्यात् ViraMi. (Saṁskāra.) 886. 20.

अनेकगोकुलनायक (anekagokula-nāyaka) *m.* lord of many herds of kine अशोकः ... अनेकगोकुलनायकः। संतिष्ठतेऽग्रणीस्तत्र BṛKathāK. 21.7.

अनेकगोचर (aneka-gocara) *adj.* [*f.* – ā] **A** referring or relating to more than one भिन्नोपलम्भसंभूतवासनाभेदनिर्मिताः। भवेयुः स्मृतयो भिन्ना न त्वेकानेकगोचरा NyāyMañ. i. 338. 3; मिलितानामप्येक(v. l. °मप्यनेक) गोचरैकविज्ञानजननदर्शनात् TattvBi. 31.5; **B** abiding in more than one entity एकात्मा युगपद्वृत्तिरेकस्यानेकगोचरा KāvyPra. 741. 2; अनाधारमाधेयमेकमनेकगोचरमशक्यवस्त्वन्तरकरणं विशेषः AlankāSa. 136. 2; AlankāRa. 63; नन्वेकमनेकगोचरमिति प्राक्तनेन लक्षणेन विशेषालंकारोऽत्रोक्तः AlankāSa. 150. 3; PratāYaBhū. 420. 6; SāhiDa. 596. 12.

अनेकगोत्रचरण (aneka-gotracaraṇa) *adj.* belonging to various families and subdivisions (of the Vedas) महाखेचरपार्थिवाः। ... दशाननमुपागताः। ... अनेकगोत्रचरणाः ... नानाशब्दा नभश्चराः PadmP. (Ra.) 55. 93.

अनेकगोधन (aneka-godhana) *n.* much wealth (in the form) of cows अनेकगोधनस्वामी भद्रसंज्ञः कृषीवलः। शालिग्रामे पुरासीत्त्वम् MalliC. 2. 342.

अनेकगोपुर (aneka-gopura) *n.* many city-gates एतस्यां विभूतौ ... अनेकगोपुरप्राकारैरावृतं वैकुण्ठं नाम नगरम् YatīndraDī. 55. 9.

अनेकगोयुक्त (anekago-yukta) *adj.* connected with or common to more than one cow प्रतिभावमपोहोऽयमेकोऽनेकोऽपि वा भवेत्। यद्येकोऽनेकगोयुक्तो गोत्वमेव भवेदसौ TattvSaṁ. 995.

अनेकगोसंबन्धिन् (anekago-sambandhin) *adj.* relating to more than one cow एकोऽनेकगोसंबन्धी तदा गोत्वं तत् NyāyVār. 333. 16 (*on* ii. 2. 67)

अनेकग्रन्थचिन्तन (anekagrantha-cintana) *n.* deliberation over many texts अनेकग्रन्थचिन्तनात्। ...न योगः कस्यचिद् भवेत् DakṣaSm. 7. 4.

अनेकग्रन्थिबद्धकपर्दक (anekagranthibaddha-kapardaka) *adj.* **i** having hair (styles) tied with many knots रुद्रैरिवानेकग्रन्थिबद्धकपर्दकैः विपणिवणिग्जनैरधिष्ठितम्। ... कुण्डिनं नाम नगरम् NalaCam. 2. 27 (11); **ii** having cowries tied with many knots, NalaCam. 2. 27 (11)

अनेकग्रह (aneka-graha) *m.* **i** many (Soma) offering-cups अनेकग्रहचमसयागाभ्यासात्मकश्चतुःसंस्थो ज्योतिष्टोमोऽवधारितः TantrVā. 1108. 5 (*on* iii. 6. 41); **ii** more than one (Soma) offering-cup अनेकग्रहवृत्तिकर्मत्वमेकत्वबलेन ...व्यासक्तम् MīmāKau. ii. 180. 1 (*on* iii. 1.14)

अनेकग्रहण (aneka-grahaṇa) *n.* **1** mention of the word ‹*aneka*› (in *sūtras* etc.) समासो द्वयोर्द्वयोश्चेद् द्वन्द्वेऽनेकग्रहणम् Vār. 25 *on* P. ii. 1. 1; MahāBh. i. 372. 2 (*on* ii. 1. 1); उत्तरार्थं चानेकग्रहणं कर्तव्यम् MahāBh. i. 420. 18 (*on* ii. 2. 24); तद्वानेकग्रहणेन व्यवच्छिन्नमशक्यमनुवर्तयितुम् MahāBh. iii. 269. 3 (*on* vii. 1. 78); अनेकग्रहणं प्रचुरतरार्थं विज्ञायते Nyās. i. 390. 23 (*on* ii. 2. 24); अनेकग्रहणमनेकनिमित्तप्रतिषेधशङ्कानिरासार्थम् TātpaṬ. (Vā.) 216. 25 (*on* i. 1. 10); अनेकग्रहणात् पदत्रयस्यापि बहुव्रीहिर्भवति Pradi. ii. 387A. 18 (*on* ii. 1. 50); Prasā. i. 575. 10; चित्रगुरित्यत्र ...अनेकग्रहणं प्रत्याख्यातम् LaŚabdeŚe. i. 529. 9; ii. 89. 10; **2** grasping, i.e. cognition of many (entities) यदनेकत्र वर्तमानं तदनेकग्रहणं विना न गृह्यते PrakaVi. 438. 17.

अनेकग्रहणप्रसङ्ग (anekagrahaṇa-prasaṅga) *m.* undesired occasion for the cognition of many (entities) कर्णेऽनेकगकारोत्पादेऽनेकग्रहणप्रसङ्गः TattvCin. i. 626.1.

अनेकग्रहणसापेक्ष (anekagrahaṇa-sāpekṣa) *adj.* expectant of the cognition of many (entities) स्वमसाधारणं सर्वतो व्यावृत्तं लक्षणं स्वलक्षणम्, तदपि येभ्यो व्यावृत्तं यद्व्यावृत्तं तदनेकग्रहणसापेक्षमेव PrakaVi. 539. 15.

अनेकग्रहसंमार्ग (anekagraha-sammārga) *m.* cleansing of many (Soma) offering -cups यद्यपि चास्मिन्पक्षे सिद्धान्त्यभिमतः अनेकग्रहसंमार्गः सिध्यत्येव, तथापि ...विवक्षाप्रसङ्गात् अयं पक्षो निरस्तः MīmāKau. ii. 180. 3 (*on* iii. 1. 14)

अनेकग्रहस्वरूप (anekagraha-svarūpa) *n.* nature of many (Soma) offering -cups अनेकग्रहस्वरूपमात्रज्ञानवदिहाप्यनेकघटस्वरूपधीः स्यात् TattvCin. iv (2). 812. 2.

अनेकग्रहाम्नानवत् (anekagrahāmnāna-vat) *adv.* like the mention of many (Soma) offering-cups सर्वत्र विकृतौ ग्रहान्तराम्नानं प्राकृतादधिकं समुच्चयं स्यात् प्रकृतावनेकग्रहाम्नानवत् MayūMāli. 700. 6 (*on* x. 4. 2)

अनेकग्रहीतृक (anekagrahītr̥-ka) *adj.* belonging to more than one knower अनेकग्रहीतृकस्यैकस्य ग्रहणस्याप्रसिद्धेः RasGaṅ. 359. 1; अस्त्यनेकग्रहीतृकवरगतिप्रदात्वाद्यनेकप्रकारकग्रहणसमुदायो गङ्गाविषयकरतिभावोपस्कारकः RasGaṅ. 359. 9.

अनेकग्रामपर्यटन (anekagrāma-paryaṭana) *n.* wandering through many villages उञ्छवृत्तयोऽपि दरिद्रा अनेकग्रामपर्यटनेन पात्रमात्रं निर्वर्तयन्ति ManuBh. ii. 189. 6 (*on* 8. 260)

अनेकग्राममध्य (anekagrāma-madhya) *m.* [Loc.] in the middle of many villages अनेकग्राममध्ये क्रोशाद्बहिःप्रदेशे मोषे जाते ... पार्श्वग्रामाः ... अपहृतद्रव्यं दद्युः DaṇḍaVi. 87. 16.

अनेकग्रामयाजक (anekagrāma-yājaka) *m.* priest officiating in many villages ग्रामयाजी अनेकग्रामयाजकः (तस्य) ... अन्नं न भोक्तव्यम् Smr̥tiCan. v. 239. 21.

अनेकग्रामसमुदाय (anekagrāma-samudāya) *m.* group of several villages जनपदोऽनेकग्रामसमुदायः ManvaVi. 896. 25 (*on* 8. 41)

अनेकग्राह्यग्राहकशक्ति (aneka-grāhyagrāhakaśakti) *f.* more than one expressible object and expressive power एकस्यैव ज्ञानस्यानेकग्राह्यग्राहकशक्तिकल्पनात् अस्त्येव गौरवम् YuktiSneha. 52. 35 (*on* i. 1. 5)

अनेकघटस्वरूप (anekaghaṭa-svarūpa) *n.* nature of many pots इहाप्यनेकघटस्वरूपधीः स्यात् TattvCin. iv (2).812. 2.

अनेकघटोपलब्धि (anekaghaṭopalabdhi) *f.* obtainment, i.e. perception of many pots चरमसंतनिनो यदि हेतुना विनाशस्तर्हि हेतुं विनेतरेषामपि विनाशायोगात् घटस्थानेऽनेकघटोपलब्धिप्रसङ्गः VedāntKau. 197. 3 (*on* ii. 2. 22)

अनेकचकारप्रयोग (anekacakāra-prayoga) *m.* use of many *ca*- letters or syllables मिलितानाम् ... एकधर्मावच्छिन्नेनान्वयः ... अत एवात्रानेकचकारप्रयोगः LaŚabdeŚe. ii. 127. 5.

अनेकचक्रकृत्त (anekacakra-kr̥tta) *adj.* cut by many discuses अनेकचक्रकृत्तारिमण्डलशिराः श्रियमाप योधः HarVi. 44. 38.

अनेकचक्षुरादिकरण (aneka-cakṣurādikaraṇa) *n.* many means or instruments such as eye अनेकचक्षुरादिकरणाधिष्ठानेन ...स्मृतीरारभेत Kiraṇā. 130.15.

अनेकचक्षुस् (aneka-cakṣus) *adj.* possessed of many eyes नमस्तुभ्यं विरूपाक्ष नमस्तेऽनेकचक्षुषे (शंकराय) VāyuP. i. 54. 65; BrahmāṇḍP. i. 25. 70.

अनेकचञ्चन्नखकान्ति (aneka-cañcannakhakānti) *adj.* having much flickering lustre of nails (of fingers) दशास्यः क्षुभिताहिकल्पम् ... अनेकचञ्चन्नखकान्तिजिह्मं प्रसार्य पाणिम् ... बभाषे Bhaṭṭi. 12. 13.

अनेकचण्डांशुबिम्ब (aneka-caṇḍāṁśubimba) *n.* many orbs of the sun (*lit.* orb possessing many hot rays) नेत्रैः कोपोपरक्तैः क्षयसमयमिवानेकचण्डांशुबिम्बप्रादुर्भावं सृजन्तो द्विपदशुभमिवाशेषतस्ते शशंसुः ŚrīKaC. 18. 59.

अनेकचण्डालादि (anekacaṇḍālādi) *adj.* many persons of lowest or mixed castes etc. युगपदनेकचण्डालादिस्पर्शादावनेकगृहदाहादौ च तत्रापि नैमित्तिकस्य सकृदनुष्ठानम् BhāṭṭDī. ii. 179. 11 (*on* v. 2. 2)

अनेकचतुरानन (aneka-caturānana) *m.* many creators (Brahmans) किं नालोक्यन्तेऽनेकचतुराननाः MudriKu. 4. 16 (2)

अनेकचन्द्र (aneka-candra) *m.* A more than one moon चन्द्रैकत्वे ज्ञाते सत्येवावष्टम्भादिना अनेकचन्द्र इति मनीषा समुन्मिषति NītiMā. 17. 15; B many moons (together) तत्रानन्तं विचिन्तयेत् । अनेकचन्द्रसंकाशशीतलाङ्गो वरद्युतिः । ... वैकुण्ठेशमुखच्छविम् विलोकयति BrBrahmaS. iii.6.6.

अनेकचन्द्रकान्त (aneka-candrakānta) *m.* A many moon- stones (supposed to ooze away under the influence of the moon) इन्द्रदत्तश्रेष्ठी ... अनेकचन्द्रकान्तोपलान्तरालनिलीनमरुणमणिनिधानमिव तं जातमुपलभ्य ...अपत्योत्पत्तिमहोत्सवमकार्षीत् YaśasCam. ii. 340. 9.

अनेकचन्द्रदर्शिन् (anekacandra-darśin) *adj.* who perceives more than one moon इतरे पश्यन्तोऽपि न पश्यन्ति ...अनेकचन्द्रदर्शिवत् GītāBh. (Śaṅ.) 402. 5 (*on* 13. 27)

अनेकचन्द्रप्रपञ्चवत् (anekacandraprapañca-vat) *adv.* like the (false) appearance of more than one moon एकस्मिंश्चन्द्रे तिमिरकृतानेकचन्द्रप्रपञ्चवत् अविद्याकृतो ब्रह्मणि नामरूपप्रपञ्चो विद्यया प्रविलापयितव्यः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 593.4 (*on* iii. 2. 21)

अनेकचन्द्रशाल (aneka - candraśāla) *adj.* with many rooms on the top of the house अनेकश्च(?च)न्द्रशालश्च गजः प्रासाद इष्यते MatsyaP. 269.41.

अनेकचन्द्राढ्य (anekacandrāḍhya) *adj.* rich in many moons केलिकेशग्रहव्यग्रगौरीकरनखावृतम् । शिवायानेकचन्द्राढ्यमिव शार्वं शिरोऽस्तु वः KathāSaSāg.- vii.1.1.

अनेकचन्द्रोपराग (anekacandroparāga) *m.* eclipse of many moons विकसितसितपुष्पच्छत्रमासाद्य तस्थौ तरुषु यदलिचक्रं प्रोषितप्रेयसीनाम् । पिशुनयितुमसह्यं दुर्निमित्तं दिनेऽपि स्फुटमजनि स एवानेकचन्द्रोपरागः ŚrīKaC. 6.69 (comm. दिनेऽप्यनेकचन्द्रग्रहो जातः)

अनेकचमसप्राप्ति (anekacamasa-prāpti) *f.* occasion for many (Soma) cups वषट्कर्तृणां चानेकचमसप्राप्तौ सत्यामनुवादत्वात् ...चमसशब्दोऽनर्थकः TantrVā. 1069.6 (*on* iii.5.53)

अनेकचम्पक (aneka-campaka) *m.* many Michelia flowers इदमनेकचम्पकाशोकतिलकतालीतमालमालितकूलम् ...सरः TilaMañ. 166.4.

अनेकचरण (aneka-caraṇa) *adj.* 1 of many legs or feet कुमारम्...एनम्... अनेकचरणैः पलायमानं कुक्कुरबालकैर्वा दंशयित्वा संहनिष्याम DaśKuC.7.24; तद् दृष्ट्वानेकशिरसमनेकचरणं तथा।... अनेकवर्णरूपं च अनेकमुकुटोज्ज्वलम्... रूप भानोः BhaviP.227B.7 (i. 153.46); 2 of many rays (of light), BhaviP. 227B.7 (i. 153. 46)

अनेकचरण (aneka-caraṇa) *m., n.* many legs or feet तदूर्ध्वे वेदिका कुर्यादनेकचरणान्विताम् PāraS. 12.68.

अनेकचारणगण (anekacāraṇa - gaṇa) *m.* group of many bards सः ... अनेकचारणगणाबबध्यमानमण्डलाम् ... स्नानभूमिमगच्छत् Kād. 15.12.

अनेकचारपुरुष (aneka-cārapuruṣa) *m.* many spies or secret agents यस्यानेकचारपुरुषसहस्रसंचारनिचिते...धरणितले...अविदितमहरहः समुच्छ्वसितमपि राज्ञां नासीत् Kād. 56. 18.

अनेकचारुविग्रह (aneka - cāruvigraha) *adj.* assuming many beautiful forms मानवः ... पूजयेन्नन्दनन्दनम् । ... गोपीबाहुल्यादनेकचारुविग्रहम् BrDharmaP. i.23.29.

अनेकचारुविज्ञान (aneka-cāruvijñāna) *adj.* possessed of much esteemed skill (in creating different objects) अनेकचारुविज्ञानविश्वकर्मावतारकः । सूत्रधारो गुणाढ्यः (आसीत्) CitraPaC. 64.

अनेकचित्त (aneka -citta) *adj.* [*f.*- ā] 1A having many minds, i.e. confused लिप्समानः सतां मार्गं प्रमूढो ब्रह्मणः पथि । अनेकचित्तः MahāBhā. vi. 91*(2); 1B fickle-minded राज्यलक्ष्मीः ... वानरजातिरिवानेकचित्ता (अस्ति) Pañcā. 227.3; 2 having many minds, i.e. indecisive अपहरसि सदा मनांसि पुंसाम्... न च भवसि तथाप्यनेकचित्तः Subhāṣi. 2491.

अनेकचित्त (aneka-citta) *n.* many minds, i.e. fancies राज्यलक्ष्मीः ... वानरपतिरिवानेकचित्तचपला Tantrākhyā. 120.10; PañcT. 3.115 (5) (367.14)

अनेकचित्तता (anekacitta-tā) *f.* the state of having many minds, i.e. fancies एवं कुर्यामितच्च कुर्यामन्यच्च कुर्यामिति...अनेकचित्ततया विभ्रान्ताः ... नरके पतन्ति GītāBh. (Rā.) 612.4 (*on* 16. 16)

अनेकचित्तत्व (anekacitta - tva) *n.* the state of being many minds अनेकचित्तत्वे एकाभिप्रायानुरोधश्च प्रतिसंधानं च न स्याताम् TattvVai. 185.16 (*on* 4.5)

अनेकचित्तपरिकल्पितत्व (anekacittaparikalpita -tva) *n.* the state of being assumed through many minds एतेनानेकचित्तपरिकल्पितत्वमपि निरस्तम् Vr. of Nāgeśa 374.24 (*on* 4.1) (BSPS. 1917Ed.)

अनेकचित्तमन्त्र (aneka-cittamantra) *adj.* having various schemes or secret plans in mind अनेकचित्तमन्त्रश्च देवब्राह्मणनिन्दकः । ... विंशतिः पुरुषा ... NītiSā. 9.25; AgniP. 239.11; Sūkti Ra. 134.2; Hitopa. 4.34; अनेकचित्तमन्त्रस्तु द्वेष्यो भवति मन्त्रिणाम् Hitopa. 4.44.

अनेकचित्तविभ्रान्त (anekacitta-vibhrānta) ... minds, i.e. fancies अनेकचित्तविभ्रान्ता मोहजालसमावृताः। ... पतन्ति नरकेऽशुचौ MahāBhā. vi.38.16 = BhagGī. 16. 16 (Śan. अनेकैः चित्तैः विविधं भ्रान्ताः)

अनेकचित्र (aneka-citra) *n.* variegated colours एकं चित्रमित्यनभ्युपगतानेकचित्रमिति हेयम् NyāyVār. 511.9 (*on* iv. 2. 12)

अनेकचित्रत्व (anekacitra-tva) *n.* the state of being variegated colours प्राप्तकर्मानुवादेन अनेकचित्रत्वस्त्रीत्वरूपगुणविधानात् वाक्यभेदः MīmāKau. i. 174.12 (*on* i. 4. 3)

अनेकचिह्न (aneka-cihna) *n.* many signs श्रुत्वा च तमनेकचिह्नोत्पादितप्रत्ययम् ...युवराजवैशम्पायनयोर्वृत्तान्तम् Kād. 336.16.

अनेकचूडा (aneka-cūḍā) *adj. (f.)* having many locks of hair तारकी भद्रकाल्या... । बध्यतेऽनेकचूडा(?ड)या दार्यते परमायुधैः VāmaP. 58.69.

अनेकचेतन (aneka-cetana) *m.* many conscious or sentient beings प्रत्येकं परमाणौ चेच्चैतन्येऽनेकचेतनाः। घटादयः प्रसज्यन्ते ŚivDṛ. 5.20.

अनेकचेतन (aneka-cetana) *adj.* having many conscious or sentient beings शरीरे चेतनां ब्रुवतो दोषोऽनेकचेतनत्वप्रसङ्गः NyāyVār. 440.6 (*on* iii. 2.56)

अनेकचेतनप्रवर्त्य (anekacetana-pravartya) *adj.* to be carried out (i.e. accomplished) by many sentient beings (अनेकचेतनसाध्येषु ...व्यभिचारः) अनेकचेतनसाध्येषु अनेकचेतनप्रवर्त्येषु Śruta Pra. iB. 122. 15 (*on* i.1.3)

अनेकचेतनभोग (anekacetana-bhoga) *m.* enjoyment of many sentient beings सा च सत्त्वरजस्तमसां साम्यरूपा प्रकृतिः ...अनेकचेतनभोगापवर्गार्था BrahmSūBh. (Rā.) 466.3 (*on* ii.2.1); प्रकृतिः ... अनेकचेतनभोगापवर्गहेतुः GoviBh. 114.3 (*on* ii .2.1)

अनेकचेतनसाध्य (anekacetana-sādhya) *adj.* to be accomplished by many sentient beings तदायत्तप्रवृत्तित्वं तदधीनत्वमिति चेत्। अनेकचेतनसाध्येषु गुरुतररथशिलामहीधरादिषु व्यभिचारः BrahmSūBh. (Rā.) 138.8 (*on* i.1.3)

अनेकचेतना (aneka-cetanā) *f.* more than one sentient being or conciousness तार्किकसमयविरोध इति चेत् देहे एकस्मिन्ननेकचेतनावत्त्वे, न ईश्वरस्य निमित्तकारणत्वाभ्युपगमात् ChāndoUBh. 266.14 (*on* v.1.15)

अनेकचेतनाधिष्टान (anekacetanādhiṣṭhāna) *n.* substratum of many sentient beings देहादीनामप्यनेकचेतनाधिष्ठानानुमानात् नैश्वरैक्यं सिध्येत् NyāyRa. 662.10 (*on* 5 (15). 80)

अनेकचेतनापात (anekacetanāpāta) *m.* undesired contingency of more than one sentient being न च शरीरावयवेषु प्रत्येकं चैतन्यगुणः प्रज्ञायते प्रतिज्ञायते वा तदुपगमे च एकशरीर एवानेकचेतनापातात् ĀtmaSi. 11.17.

अनेकचेष्टा (aneka - ceṣṭā) *f.* many efforts or activities अनेकचेष्टापुरःसरम् ...नारीभिरालोक्यमानः ...राजकुले संचचार (राजा) UdaySuKa. 147.8.

अनेकचैतन्य (aneka-caitanya) *adj.* having more than one sentient being अनेकचैतन्ये एकस्मिन् शरीरे नैकमित्यनियमो भवेत् TātpaṬ. (Vā.) 513.5 (*on* iii.1.15)

अनेकचैतन्यगुण (aneka - caitanyaguṇa) *m.* many qualities of sentient beings अनेकचैतन्यगुणकल्पनायां गौरवेण लाघवादेक एव चित्प्रकाशरूपः पुरुषः सर्वसंहतेभ्यः परः कल्पयितुं युज्यते SāṁkhyaPraBh. 36. 5 (*on* 1.66)

अनेकचैतन्यशक्ति (aneka-caitanyaśakti) *f.* many powers of sentient beings चैतन्यदर्शनेन प्रत्येकभूते सूक्ष्मचैतन्यशक्तिरनुमेयेति चेन्न, अनेकभूतेष्वनेकचैतन्यशक्तिकल्पनायां गौरवेण लाघवादेकस्यैव नित्यचित्स्वरूपस्य कल्पनौचित्यात् SāṁkhyaPraBh. 93.32 (*on* 3.22)

अनेकच्छन्दस्क (anekacchandas - ka) *adj.* which involves (use of) many metres अनेकच्छन्दस्केऽपि च प्रातःसवने गायत्रच्छन्दस इति प्रयोगः MīmāKau. ii.10.2 (*on* ii.3.2)

अनेकच्छन्नकिङ्कर (aneka- cchannakiṅkara) *m.* many servants in disguise चन्द्रपालितः ... अनेकच्छन्नकिंकरैश्च गूढपुरुषैः परिवृतोऽभ्येत्य ... विहारमात्मसादकरोत् DaśKuC. 135.7.

अनेकच्छिद्र (aneka-cchidra) *adj.* having many holes आत्मप्रमेयमिन्द्रियद्वारोपाधिनिर्गमाविषयेषु वर्तते अनेकच्छिद्रघटमध्यस्थप्रदीपप्रभावत् BrahmSūBh. (Bhā.) 7.15 (*on* i.1.1)

अनेकच्छिद्र (aneka-cchidra) *n.* many holes आसीन्मे शीर्णपतितमनेकच्छिद्रजर्जरम् ...गृहम् PadmP. (Ra.) 35.182.

अनेकज (aneka-ja) *adj.* **A** arising, i.e. emerging from many (pores) अत्यन्तकुटिलै रूक्षैः स्फुटिताग्रैर्गुडप्रभैः। अनेकजैस्तथा रोमैः केशैश्चापि तथाविधैः अत्यन्तपिङ्गला नारी विषतुल्या BhaviP. 21A. 16 (i.5.25); **B** produced from many (sources) (... मवह्निकस्यापि धूमस्य सह्यं नाम) सह्यं नाम इति। अनेकजत्वादिति भावः Bhāsk. ii. 179.10 (*on* ii.4.11)

अनेकज (aneka-ja) *m.* twice-born, i.e. bird पक्षी तु नाडीचरणः स्याच्चञ्चुभृदनेकजः TrikāŚe. ii.5.36.

अनेकजट (aneka-jaṭa) *adj.* having many matted branches त्रिजटाश्चयनेकजटाः ...समुपहसन्ति लङ्केश्वरं तरवः NalaCam. 2.3.(27)

अनेकजटाजाति (aneka-jaṭājāti) *f.* various types of roots कार्मणानेकजटाजातिजटितकण्ठिकावगुण्ठनजठरकण्ठनालः ... शङ्कनकनामा प्रणिधिः YaśasCam. i.398.1.

अनेकजनन (aneka-janana) *adj.* **A** having birth from many mothers अनेकजननो यत्र कार्त्तिकेयस्य संभवः ...सर्वश्रुतिसमूहोऽयं श्रोतव्यः MahāBhā. i.495* (2) (JñānDī. अनेकाभ्यः कृत्तिकादिभ्यः जननमुत्पादः); **B** continuing for many lives अनेकजननं सख्यं ययोः पुरुषसिंहयोः। तयोस्त्वं न समो राजन् भवितासि कदाचन MahāBhā. v. 94.12 (BhārArthaPra. अनेकजन्मानुवृत्तम्)

अनेकजनवासा (anekajana - vāsā) *adj. (f.)* having the dwellings of many people सर्वजनयुक्ता। ... अभ्यन्तरतोऽनेकजनवासा। या नृपवेश्मसमेता सा कथिता राजधानी MayaMa. 10.24.

अनेकजनसंयुत (anekajana - saṁyuta) *adj.* accompanied by many people मत्वास्य वृत्तान्तमनेकजनसंयुतः। ब्रह्मदत्तः पिता तस्य वशारूढः समागमत् SamarāSam. 3.193.

अनेकजनसंकीर्ण (anekajana - saṅkīrṇa) *adj.* teaming or crowded with many people (सः) उद्धृत्य सलिलादुर्वीमेवमादिवराहवत्। अनेकजनसंकीर्णान् ग्रामान् ... व्यधात् RājTa. (Ka.) 5.105.

अनेकजनसाक्षिकम् (anekajanasākṣikam) *adv.* before the very eyes of or as witnessed by many people अनेकजनसाक्षिकम् ... पूर्वसीमान्तं कुम्भं नीत्वा ... आचार्यस्तत्रस्थानि भूतान्यन्यत्र निवासायानेन प्रस्थापयेत ĪśānŚiPa. ii.26.72(14)

अनेकजनाकुल (anekajanākula) *adj.* crowded with many people आभान्ति प्रभवो नृणामितरवत्तेऽप्यागताः सेवया। यस्यानेकजनाकुले निजवपुर्मात्राः सभामण्डपे TilaMañ. 7.2.

अनेकजनापेक्षा (anekajanāpekṣā) *f.* [Inst.] with respect to many people गङ्गा चैव लक्षणमिति। अनेकदेशव्याप्त्या गङ्गाया आयामवत्त्वेनानेकजनापेक्षया प्रसिद्धत्वात् तस्या एव लक्षणत्वम् Pradī. ii. 364 A.36 (*on* ii.1.15)

अनेकजनामध्र (anekajanāma-dhra) *m.* chariot (*lit.* which bears the (partial) name of *cakra(vāka)* bird) पङ्क्त्यनेकजनामध्रतुका जित उलूकजित्। ... अनेकजनामेत्यनेन चक्रम्, तद्ध्र इत्यनेन रथः SaraKaṇṭhā. 11.10; cf. अनेकजनामन्.

अनेकजनामन् (anekaja-nāman) *n.* (partial) name of a *cakra(vāka)* bird, i.e. wheel अनेकजनामेत्यनेन चक्रम् SaraKaṇṭhā. 11.11.

अनेकजनित (aneka-janita) *adj.* born of many (mothers) अनेकजनितस्येह कार्त्तिकेयस्य सुव्रत। माहात्म्यं सुमहद्विप्र कथमेतद्विभाव्यते BhaviP. i. 78A.15 (i.40.2)

अनेकजनुस् (aneka-janus) *n.* many births or existences भार्गवैर्मेऽधिगता ह्यनेकजनुषां सर्वाघविध्वंसिनी। ... शिवपुरी PadmP. vi.23.41.

अनेकजन्तुजङ्घा (anekajantu-jaṅghā) *f.* legs of diverse animals भूपालः ... स्कन्धावारम् ... अन्यैरनेकजन्तुजङ्घान्तरालनिःसरणकुशलैभिः ... बलात्कृतकलकलम्... वीक्ष्यमाणः कटकं जगाम HarṣaC. 286.15.

अनेकजन्तुवध (anekajantu-vadha) *m.* act of killing of many beings सः ... पिशितलोलुपोऽभूत्। तन्निमित्तमनुदिनमनेकजन्तुवधादिविधानि पलानि संक्रियन्ते स्म MohaRāPa. 3.58 (34)

अनेकजन्तुसंघात (anekajantu-saṅghāta) *m.* collection or group of many beings अनेकजन्तुसंघातनिघातनसमुद्भवम्। जुगुप्सनीयं लालावत् कः स्वादयति माक्षिकम् YogŚā. 3.36.

अनेकजन्मकर्मन् (anekajanma-karman) *n.* actions (committed) through several births अनेकजन्मकर्मोत्थं पापं नश्यतु मे VāmaP. 86.92.

अनेकजन्मकृत (anekajanma-kṛta) *adj.* **A** acquired through many births योगी ... अनेकेषु जन्मसु किंचित् किंचित् संस्कारजातमुपचित्य तेन उपचितेन अनेकजन्मकृतेन संसिद्धः ... सन् याति परां प्रकृष्टां गतिम् GītāBh. (Śan.) 209.11 (*on* 6.45); कर्तृशिल्पचलं चित्तं कारयेत् ... न कुर्यात् चेत्यान्ननाशं धनक्षयम्। अनेकजन्मकृतं पुण्यं क्षिप्रमेव विनश्यति MānaSā. 68.28; **B** committed through many births इमामुपनिषदम् ... सायं प्रातः प्रयुञ्जानोऽनेकजन्मकृतं पापं नाशयति RudraJābāU. 569.27 (3); **C** performed during many births अनेकजन्मकृतैः कर्मविशेषैर्विद्यानुग्रहः VedāntKau. 373.24 (*on* iii.4.38)

अनेकजन्मगुणित (anekajanma-guṇita) *adj.* multiplied, i.e. accumulated through many births ईशानः ...। अनेकजन्मगुणितकर्मसूत्रच्छिदाक्षुरम्। ...प्रविश्य क्षेत्रमेतत् SkandP. iv. 33.8.

अनेकजन्मचरित (anekajanma-carita) *n.* deeds performed during many births अनेकजन्मचरितं खण्डव्रतकदम्बकम्। संपूर्णमभवद्देवि लिङ्गस्यास्य प्रभावतः SkandP. v(2). 31.29.

अनेकजन्मज (anekajanma-ja) *adj.* arisen from, i.e. accumulated through many births स्तुत्वेत्थं गरुडं पापान्मुच्यतेऽनेकजन्मजात् SkandP. ii(2).30.31; अग्निष्टोमस्य यज्ञस्य सकलं लप्स्यते फलम्। अनेकजन्मजं पापं नाशमेष्यति SkandP. vi.90.67.

अनेकजन्मजनन (anekajanmajanana) *m.* name of one of the sons of Vasu Anala अनेकजन्मजननः कुमारस्त्वनलस्य तु MatsyaP. 203.6.

अनेकजन्मजनित (anekajanma-janita) *adj.* Ai produced, i.e. performed during many births अनेकजन्मजनितकर्मसूत्रनियन्त्रणम्। उन्मुच्य यत्र मुक्ताः स्युः सैषा श्रीमणिकर्णिका SkandP. iv.33.112, iv.52.75; Aii produced, i.e. acquired through many births अन्नामृतस्रवा गङ्गा... अनेकजन्मजनितजाड्यध्वंसविधायिनी SkandP. iv. 77.51; B committed through many births अविमुक्ते महाक्षेत्रे। ...अनेकजन्मजनितमहापापाद्रिवज्रिणि ...प्रत्यक्षं मम यद्वृत्तं तद् ब्रवीमि SkandP. iv. 74.33.

अनेकजन्मतपस् (anekajanma-tapas) *n.* austerities (observed) during many births अनेकजन्मतपसा लब्ध्वा जन्म च भारते। ये हरिं तं न सेवन्ते ते मूढाः कृतपापिनः BrahmVaiP. iv. 96.39; iv. 97.10.

अनेकजन्मन् (aneka-janman) *n.* many births (शिशुपालः) अच्युतनाम्नाम् ...अनेकजन्मसु...विनिन्दनसंतर्जनादिपूच्चारणमकरोत् ViṣṇuP. iv. 15. 12; (पुरुषः) अनेकजन्मसु शुद्धधर्मसंचितनिमित्ततः केनचित् परमकारुणिकेन दर्शितयोगमार्गः MuṇḍUBh. 345.4 (*on* iii.1.2); ज्ञानिनो हि भगवन्तमात्मत्वेनैवोपासते। तस्या (उपासनायाः) नैरन्तर्येऽनेकजन्मभिः... तेषां हृदि भगवान् स्फुरति AṇuBh. 304.27 (*on* iv.1.3); 286.22 (*on* iii.4.25); अहम् ...। भ्रमन्ननेकजन्मानि न सौख्यं लब्धवान् क्वचित् BṛBrahmaS. iii.6.38.

अनेकजन्मन् (aneka-janman) *adj.* 1 which has many (causes for its) originations तच्चैतत् प्रधाननिर्देशे सति स्यात्, अनेकजन्मनां दोषाणामेकोत्पत्तिविरोधात् PramāVāSvopVṛ. 74.18; 2 who assumes many incarnations (विष्णुः) अनेकजन्मा च ... निर्गुणः SkandP. iv. 59.9.

अनेकजन्मन् (anekajanman) *m.* name of one of the sons of Vasu Anala (अष्टौ च वसवः) अनलानिलौ ...। अनेकजन्मा जनवः कुमारश्चानलस्य ViṣṇuDhaP. i.119.6.

अनेकजन्मनिमित्तत्व (anekajanmanimitta-tva) *n.* the state of being the cause of more than one birth ब्रह्महत्यादीनां च एकैकस्य कर्मणोऽनेकजन्मनिमित्तत्वं स्मर्यमाणमुपरुध्येत BrahmSūBh. (Śaṅ.) 543.5 (*on* iii.1.8)

अनेकजन्मनियुत (anekajanmaniyuta) *n.* many millions of births अनेकजन्मनियुतैर्यत् कृतं जन्तुभिस्त्वघम्। तत् सर्वं विलयत्याशु कालभैरवदर्शनात् SkandP. iv. 31.145; ŚivaP. iii.9.66 (306 A. 16)

अनेकजन्मनियुतम् (anekajanmaniyutam) *adv.* for many millions of births अनेकजन्मनियुतं भ्राम्यमाणः ...। निर्वृतिं प्राप्नुयात्कोऽत्र जाह्नवीभजनं विना SkandP. iv. 28.29.

अनेकजन्मपरंपरा (anekajanma-paramparā) *f.* continuous cycle of many births यावत्कालावधिका च भावनानेकजन्मपरंपरानुयाता, यच्च निबन्धनं भावनायाः करुणा बोधिसत्त्वानाम्, तदन्येषां संसारोद्वेगस्तदपि सर्वं यथा ...निर्णीतं तथेहाप्यनुगन्तव्यम् DharmoPra.68.7; अनेकजन्मपरंपरायाससंपादनीयाद् विवेकज्ञानादीपत्करत्वात् पुनरपि व्यर्था जिज्ञासा SāṃkhyaTaKau. 30.3 (*on* 2); न हि पण्डितरूपाणामप्यनेकजन्मपरंपराभ्यासपरिश्रमसाध्या विवेकख्यातिप्रतिष्ठा TattvVai. 216.13 (*on* 4.33)

अनेकजन्मपाप (anekajanma-pāpa) *n.* sin accumulated through many births प्रभो मया दुःखमनेकजन्मपापार्जितं भुक्तमनेकभावम् SkandP. ii (2). 20.5; गोवत्समिति ... अनेकजन्मपापघ्नं मार्कण्डेयेन भाषितम् SkandP. iii (2). 27.41; सौरं व्रतम् ... अनेकजन्मपापानां शमनम् GaṇeP. ii.73.40; अनेकजन्मपापनाशप्रतिपादकवचनैर्विरोधापातात्तत्तत्तीर्थस्नानादिना ...अखिलपापनाश एव TristhaSe. 99.1.

अनेकजन्मपुण्य (anekajanma-puṇya) *n.* merit acquired through many births (अहम्) अनेकजन्मपुण्येन चागतः स्वर्गमीप्सितम् BrahmVaiP. iv. 59.91; अनेकजन्मपुण्येन जायते भारते भुवि BrahmVaiP. iv. 85.159; अनेकजन्मपुण्यैस्तु मोक्षेच्छा जायते DevīBhāP. vii. 37.41; अनेकजन्मपुण्यैः ... जन्म भारते PañcaRā. (Nā.) ii.2.64.

अनेकजन्मप्राप्य (anekajanma-prāpya) *adj.* to be acquired through many births क्रमश इति वदन्नेकैनैव निमित्तेनानेकविधानेकजन्मप्राप्यं क्लेशसंबन्धं दर्शयति BālaKrī. ii.74.5 (*on* 3.198-199 (?208 - 209))

अनेकजन्मभजन (anekajanma-bhajana) *n.* worship (in the form of offerings) performed during many births अनेकजन्मभजनात् स्वविचारं चिकीर्षति PañcDa. 10.3.

अनेकजन्मभवा (anekajanma-bhavā) *adj.* (*f.*) produced, i.e. acquired through many births द्विविधाः कर्मवासनाः ... एकानेकजन्मभवाः RājMār. 68.4.

अनेकजन्ममरणश्रेणी (anekajanmamaraṇa - śreṇī) *f.* series, i.e. cycle of many births and deaths शृङ्गारादिरनेकजन्ममरणश्रेणीसमासादितैरेणीदृक्प्रमुखैः ...अर्जितः। ...शान्तो रसः BhartṛNi.1.2.

अनेकजन्मयोग (anekajanma-yoga) *m.* association with many births अनेकजन्मयोगेन तपसानशनेन च। तदा लभेन्मुक्तिमार्गम् BrahmVaiP. ii.36.59.

अनेकजन्मरचित (anekajanma - racita) *adj.* performed during many births दृष्ट्वा राममनेकजन्मरचितैर्दृश्यं शुभैः कर्मभिः ...निषादाधिपः ... संपृक्तवक्त्रोऽभवत् RāmāCam.2.48.

अनेकजन्मरमणी (anekajanma-ramaṇī) *f.* beloved during many births तामनेकजन्मरमणीमसकृदाश्लिष्य ... अहर्निशमिन्द्रदुर्लभान्भोगानन्वभूवम् DaśKuC. 83.11.

अनेकजन्मविषय (anekajanma-viṣaya) *m.* materials or worldly objects (enjoyed during) many births अनेकजन्मविषयसेवाभ्यासजनिता विषयविषया तृष्णा न सहसा निवर्तयितुं शक्यते ChāndoUBh. 471.12 (*on* viii.1.1)

अनेकजन्मवृत्तान्त (anekajanma-vṛttānta) *m.* events (taken place) during many births वस्तुना तथाभूतेन भगवन्नाम्नोऽनेकजन्मवृत्तान्ताध्यक्षीकरणकारणयोगसिद्धिविशेषतादात्म्याध्यवसायरूपातिशयोक्तिर्व्यज्यते RasGaṅ. 167.3.

अनेकजन्मव्यवहित (anekajanma-vyavahita) *adj.* intervened or separated by many births सर्गाद्यकालवृत्तान्तस्यानेकजन्मव्यवहितस्य विस्मरणयोग्यतया बाधावताराभावात् ŚivārkaMaDī. i.197.19 (*on* i.1.7)

अनेकजन्मव्यसन (anekajanma-vyasana) *n.* difficulty or trouble of many births अनेकजन्मव्यसनप्रबन्धतो बिभेति नो यस्तपसो बिभेति सः SubhāRaSaṁ. 905.

अनेकजन्मशुद्धधर्म (anekajanma-śuddhadharma) *m.* pure merit (acquired) through many births दुःखमापन्नः कदाचिदनेकजन्मशुद्धधर्मसंचयननिमित्तम् ... सन् ... वीतशोको भवति ŚvetāUBh. 181.7 (*on* 4.7)

अनेकजन्मसंवृद्ध (anekajanma-saṁvṛddha) *adj.* increased through many births बालौ मनोज्ञरूपौ ... अनेकजन्मसंवृद्धस्नेहान्योन्यवशानुगौ PadmP. (Ra.) 25. 30.

अनेकजन्मसंशुद्ध (anekajanma - saṁśuddha) *adj.* purified through many births योगी ...अनेकजन्मसंसिद्ध(v.l.°संशुद्ध)स्ततो याति परां गतिम् MahāBhā. vi.28.45; अनेकजन्मसंशुद्धा योगिनो मदनुग्रहात्। ...मुक्ताः संसारबन्धनैः SkandP. v(2). 59. 50.

अनेकजन्मसंसार (anekajanma-saṁsāra) *m.* succession or cycle of many births अनेकजन्मसंसारचिते पापसमुच्चये। नाक्षीणे जायते पुंसां मार्तण्डाभिमुखी मतिः BhaviP. 112A.12 (i.63.9) = 177 B.3 (i.120.22); एकजन्मना मुक्तिर्युष्मत्करतले स्थिता। अनेकजन्मसंसारबन्धनिर्मोक्षकारिणी ŚivaP. vii (1).3.52 (505 B.3)

अनेकजन्मसंसिद्ध (anekajanma-saṁsiddha) *adj.* A perfected through many births प्रयत्नाद्यतमानस्तु योगी संशुद्धकिल्बिषः। अनेकजन्मसंसिद्धस्ततो याति परां गतिम् MahāBhā. vi. 28. 45 = BhagGī. 6.45 (Śaṅ. उपचितेन अनेकजन्मकृतेन संसिद्धः); अनेकजन्मसंसिद्धः स यः कश्चिद्विदेहि। ...तदुत्क्रान्तेर्भवेद्धेतुः TaiUBhāVā. 151.10 (2); ते ह्यनेकजन्मसंसिद्धा जीवन्मुक्तावस्थया स्थिता जनकादयः BhartṛNi 5.6(3); B accomplished or accumulated through many births अनेकजन्मसंसिद्धपुण्यपापपरिक्षये। ... त्रैगुण्योपरमे तत्तु (परब्रह्म) स्वेनानुभवितुं क्षमम् AhirbuS. 2.41; काशीसंस्थोऽमृतो भवेत्। अनेकजन्मसंसिद्धैर्बद्धोऽपि प्राकृतैर्गुणैः SkandP. iv. 30.14.

अनेकजन्मसंस्कार (anekajanma-saṁskāra) *m.* (mental) impression acquired through many births अनेकजन्मसंस्कारगुरुदेवप्रसादतः योगादभ्यासात्ततो वेधो जायते तस्य योगिनः VarāU. 5.66.

अनेकजन्मसंचित (anekajanma-sañcita) *adj.* accumulated or accrued through many births सर्वे...पाप्मानः धर्माधर्माख्याः अनेकजन्मसंचिताः इह च प्राग्ज्ञानोत्पत्तेः ज्ञानसहभाविनश्च प्रदूयन्ते ChāndoUBh. 331.8 (*on* v.24.3); अनेकजन्मसंचितानां कर्मणामारब्धानारब्धफलानां कथं तन्निवृत्तिर्ज्ञानविरोधाभावात् BrahmSūBh.

(Bhā.) 21.7 (*on* i.1.4); अनेकजन्मसंचितपुण्यकर्मभिः [illegible] TristhaSe. 295.32.

अनेकजन्मसंजात (anekajanma-sañjāta) *adj.* arising from, i.e. accumulated through many births अनेकजन्मसंजातं प्राक्तनं संचितं स्मृतम् DevīBhāP. vi.10.9.

अनेकजन्मसंतति (anekajanma-santati) *f.* succession of many births अनेकजन्मसंततेर्यावदद्याक्षयः पुमान्। यद्यसौ मुक्त्यवस्थायां कुतः क्षीयेत हेतुतः YaśasCam. ii. 272.17.

अनेकजन्मसंतान (anekajanma - santāna) *n.* succession or cycle of many births तयोर्नौ (लक्ष्मीनारायणयोः) ...पदमुत्तमम्। ...अनेकजन्मसंताननिःशेषितकषायकैः। ...अवाप्यते LakṣmīT. 17.10.

अनेकजन्मसंभव (anekajanma - sambhava) *adj.* arising from many births दुष्कृतकारिणः। ते विमुक्ताश्च कलुषैरनेकजन्मसंभवैः। पश्यन्ति निर्मलं देवम् VāmaP. 33.14.

अनेकजन्मसंभूति (anekajanma - sambhūti) *f.* origination of many births अनेकजन्मसंभूतिः संसृतिः परिकीर्तिता। संसृतिं प्राप्नुवन्त्येते ये तु मां गणयन्ति न GaṇeP. ii.144.5.

अनेकजन्मसहस्र (aneka-janmasahasra) *n.* many thousands of births ज्ञानं यदि न क्षिणोति कर्माणि अनेकजन्मसहस्रसंचितानां कर्मणां कुतः परिक्षयः NyāyKa. 285.3; अनेकजन्मसहस्रभोग्यदुष्कृतसुकृतफलराशितादात्म्याध्यवसिततया ...चिन्ताह्लादयोः प्रत्यायनमित्यतिशयोक्तिद्वयप्रतीतिः SāhiDa. 227.3.

अनेकजन्मसाहस्री (anekajanma - sāhasrī) *adj.* (*f.*) involving many thousands of births अनेकजन्मसाहस्रीं संसारपदवीं व्रजन्। ... मोहश्रमं प्रयातोऽसौ वासनारेणुकुण्ठितः ViṣṇuP. vi.7.19.

अनेकजन्मसिद्ध (anekajanma-siddha) *adj.* (used as noun) (one) who is perfected through many births अनेकजन्मसिद्धानां श्रौतस्मार्तानुवर्तिनाम्। विरक्तानां प्रबुद्धानां प्रसीदति महेश्वरः ŚivaP. vii (2). 7.29 (552 A.14)

अनेकजन्मसेवा (anekajanma-sevā) *f.* service rendered during many births सोमो यत्रातिरिच्यतेऽनेकजन्मसेवया तत्र विशुद्धान्तःकरणे संजायते परिपूर्णानन्दाद्वितीयब्रह्माकारं मनः समुत्पद्यते ŚvetāUBh. 132.17 (*on* 2.6)

अनेकजन्माचरित (anekajanmācarita) *adj.* committed through many births अनेकजन्माचरितमहापातकसंहतिम्। निरस्य दिवि मोदन्ते तत्र स्नानरता जनाः Skand P. ii (1). 34.12.

अनेकजन्माघ (anekajanmāgha) *n.* sins (committed) through many births कथा त्वदीया भवपाशमोचनी...। अनेकजन्माघचयापहारिणी तनोति भक्तिं वयुनं तवाञ्जसा SkandP. ii (9). 15.5.

अनेकजन्मानुभव (anekajanmānubhava) *m.* experience (acquired) through many births ऊर्जस्वि रूढाहंकारमित्यनेन ...अनेकजन्मानुभवसंस्काराहितप्रढिम्नः संग्रामे ...रसस्य...परां कोटिमुपवर्णयति SaraKaṇṭhā. 704.17.

अनेकजन्मानुयायित्व (anekajanmānuyāyi - tva) *n.* the state of continuing through many births परिदृश्यमानसंसारनिमित्तशेषस्यानेकजन्मानुयायित्वमवगच्छतो यदाकदाचिदनर्थनिवृत्तिः स्यात् PrakaVi. 994.20.

अनेकजन्मान्तर (aneka - janmāntara) *n.* many other, i.e. former births अद्य फलितमनेकजन्मान्तरोपात्तमवदातं कर्म Kād. 96.2; भवादृशाः फलमस्यानेकजन्मान्तरसहस्रोपार्जितस्याकलुषस्य कर्मणः करतलगतमिव कथयन्ति HarṣaC. 220.17; अनेकजन्मान्तरभावनापरिपाकवशात् एषां देवानाम् ... जनिमानि... अन्ववेदम् AitUBh. 283.11 (*on* 4.5); स्मृतिलम्भे सति ... अनेकजन्मान्तरानुभवभावनाकठिनीकृतानां हृदयाश्रयाणां ग्रन्थीनां विप्रमोक्षः ... विनाशो भवति ChāndoUBh. 467.15 (*on* vii. 26.2); अनेकानि हि आरब्धफलानि अनारब्धफलानि च अनेकजन्मान्तरकृतानि विरुद्धफलानि कर्माणि संभवन्ति TaiUBh. 188.13 (*on* 1.1); अनेकजन्मान्तरसंचितैः नरो विमुच्यतेऽज्ञाननिमित्तपातकैः UpadeSā. 301.71; अनेकजन्मान्तरसंचितानि नश्यन्ति पापानि नरस्य भक्त्या VarāP. 40.10; दृष्टं च भवत्यनुभूतं चिरादनेकजन्मान्तरसहस्रसंचितस्य सुकृतराशेरेककालमवाप्तपरमपरिपाकं फलम् TilaMañ. 249.13; 252.23.

अनेकजन्माभ्यस्त (anekajanmābhyasta) *adj.* [*f.* - ā] practised repeatedly during many births अनेकजन्माभ्यस्ता क्वापि जन्मन्यपवर्गं प्रापयिष्यति...विद्या BrahmSūBh. (Bhā.) 217.7 (*on* iii.4.49); अनेकजन्माभ्यस्तादनन्तरं ब्रह्मप्राप्तिलक्षणं सुखम् ManuBh. i. 381.21 (*on* 4.149)

अनेकजन्माभ्यास (anekajanmābhyāsa) *m.* repeated practice during many births यदि हि जन्मान्तरसंभवस्तदानेकजन्माभ्यासोपचयात् समीहितसमापत्तिः PramāVāBh. 53.10; PrakaPañ. 318.6; अनेकजन्माभ्यासेन वामदेवेन वै यथा। सोऽपि मुक्तिं समाप्नोति VarāU. 4.41.

अनेकजन्मारम्भकत्व (anekajanmārambhaka-tva) *n.* the state of being what commences, i.e. produces many births न च एकस्मिन् जन्मनि सर्वकर्मणां क्षय उपपद्यते, ब्रह्महत्यादेश्च एकैकस्य क्रमेण अनेकजन्मारम्भकत्वस्मरणात् ChāndoUBh. 300.15 (*on* v.10.5)

अनेकजन्मार्जित (anekajanmārjita) *adj.* **A** committed through many births ब्राह्मणो देवलो नाम ... अनेकजन्मार्जितपापी सर्वधर्मबहिष्कृतः SkandP. v(1). 53.33; अनेकजन्मार्जितसंयुतानि नश्यन्ति पापानि नरस्य भक्त्या BhaviP. 723A. 29 (iv. 83.51); अनेकजन्मार्जितपातकावली विलीयते माधव मज्जनेन PadmP. iv. 86.32; **B** acquired or secured through many births परिपूर्णपराकाशमग्नमनाः ...संन्यस्तसर्वेन्द्रियवर्गोऽनेकजन्मार्जितपुण्य-पुञ्जपक्वकैवल्यफलः ... ब्रह्माहमस्मीति कृतकृत्यो भवति MaṇḍBrU. 3.2 (351.21); अनेकजन्मार्जितपुण्यसंचयैः संशुद्धकिल्बिषः ... योगी ...परां गतिं यात्येव GītāBh. (Rā.) 358.7 (*on* 6.45); येषां तु ... अनेकजन्मार्जितेनोत्कृष्टपुण्यसंचयेन ... पापमन्तगतम् GītāBh. (Rā.) 404.1 (*on* 7.28); अनेकजन्मार्जितपुण्यतो ये मज्जन्ति तोये मणिकर्णिकायाः। ...ते वै मयापीह भवन्ति वन्द्याः PadmP. iv. 92.49; अन्यानेकजन्मार्जितसुकृतसंक्रमणस्य महापातकादिफलप्राप्तेश्चानृतवचनमात्रेणानुपपत्तेः साक्षिसंत्रासार्थमिदमुच्यते Mitā. 184.3 (*on* 2.75); अनेकजन्मार्जितपुण्योपचयवतामपि नरेन्द्राणां यतो ग्रहाधीना उच्छ्रायाः ...तस्मान्पूज्यतमाः ग्रहाः Aparā. 576.3 (*on* 1.306); Subodhi. 35.17 (*on* 2.73-75); अनेकजन्मार्जितसुकृतशुद्धान्तःकरणानामेवात्र मरणमिति न नियमः TristhaSe. 296.6; किं चानेकजन्मार्जितसुकृतराशेरेव शुद्धचित्तानां काशीमरणसंभवात् न शोधकान्तरापेक्षा TristhaSe. 306.9; अनेकजन्मार्जितपुण्यपाकैः परं निधानं भगवन्तमाप्य। न जातु हातुं वलते मनो मे स्वर्गापवर्गादिषु वीतरागम् KamVa. 5.35; अपत्यभावेन ... अजायत ...। अनेकजन्मार्जितभाग्यराशिराकारवानच्युतभूमिपालः Raghunā. 6.12; **C** accumulated through many births इदमात्मज्ञानमुत्पन्नमात्रमेवानेकजन्मार्जितकर्मराशिं विनाशयति SiddhāTa. 51.15.

अनेकजन्मिकत्व (anekajanmika - tva) *n.* the state of pertaining to many births (प्रतीत्यसमुत्पादः) स एवावस्थिकः प्रकर्षयोगात् प्राकर्षिकः अनेकक्षणिकत्वादनेकजन्मिकत्वाद्वा Sphuṭā. iii. 32.27 (*on* 3.14)

अनेकजन्मीय (anekajanmīya) *adj.* [*f.* - ā] pertaining to many births अनेकजन्मीयपापनाशे लिङ्गम् ...दृष्ट्वा ...दशजन्मार्जितैः पापैस्त्यज्यते TristhaSe. 98.23; तीर्थस्नानादिना पापादिशब्दलक्षिता पापवासनानेकजन्मीया नश्यति TristhaSe. 99.2.

अनेकजन्मोत्थ (anekajanmottha) *adj.* produced, i.e. accumulated through many births अनेकजन्मोत्थसंचितानां च कर्मणाम्। मध्ये वेगः समायाति DevīBhāP. vi. 10.19.

अनेकजन्मोपभोग्य (anekajanmopabhogya) *adj.* to be experienced during many births 'तदप्राप्तिमहादुःख-' इत्यत्र ...गुणीभूतव्यङ्ग्यत्वं वा युक्तम्। अनेकजन्मोपभोग्यदुःखसुखराशिभ्याम्... अनिगरणेऽशेषपापपुण्यपुञ्जनाशकताया अनुपपत्तेः RasGaṅ. 167.9.

अनेकजन्मोपात्त (anekajanmopātta) *adj.* **A** committed through many births स्मृतम्। (यागम्) अघनिर्मोचनं नाम द्वितीयं यस्य दर्शनात्। अनेकजन्मोपात्तं तु कल्मषं क्षयमेति च PauṣkS. 5.3; **B** accumulated through many births अनेकजन्मोपात्तस्य पुण्यापुण्यस्य कर्मणः। अनन्तदेहहेतोश्च विप्रघातस्य संभवात् BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 94.

अनेकजन्मोपार्जित (anekajanmopārjita) *adj.* acquired through many births चिन्तयन्ती च तत् ... अनेकजन्मोपार्जितैः सुकृतकर्मभिरपि दुरापम् ... सहसैव विह्वलतामगच्छम् TilaMañ. 312.18; अनेकजन्मोपार्जितपुण्यप्राप्तं राजपदं कः परित्यजति BhartṛNi. 4.8 (1)

अनेकजन्य (aneka-janya) *m., n.* **1** many battles अनेकजन्यशोभी त्वं भर्तालंकृतविग्रहः HarVi. 32.80; (सिन्धुरमेकमुदयगिरिनामकम्) भविष्यदनेकजन्यजयादेशरेखाभिरिव कतिभिश्चिद्वलिभिरलंकृतेन ... करेण ... दिशन्तम् YaśasCam. i.294.6; **2** many royal companions, HarVi. 32.80; **3** several bride's maids अथ कालेन संप्राप्ते तस्या लग्नदिनोत्सवे। श्रुतो मयानेकजन्यजनकोलाहलः BṛKathāMañ. 11.29.

अनेकजपाकुसुम (aneka-japākusuma) *m.* many red China roses सहस्रदीपाभिव्यक्तपटस्येव अनेकजपाकुसुमाभिव्यक्तस्फटिकस्येव च नानात्वाभावात् VaiyāSiMañ. 182.4.

अनेकजयिन् (aneka-jayin) *adj.* conquering many अनेकजननं (v.l. ॰जयिनौ) सख्यं ययोः पुरुषसिंहयोः। तयोस्त्वं न समो राजन्भवितासि MahāBhā. v. 94.12.

अनेकजलक्रीडोपकरणा (aneka -jalakrīḍopakaraṇā) *adj.* (*f.*) having instruments for many (types of) water-sports नवमी श्रेणिर्जलेन सिच्यमाना अनेकजलक्रीडोपकरणा संवीक्ष्यमाणा भवति SāmaraU. 267.19.

अनेकजलचरपतंग (aneka-jalacarapataṅga) *m.* many aquatic birds अनेकजलचरपतंगशतसंचलनचञ्चलितवाचालवीचिमालम् ... पम्पाभिधानं पद्मसरः Kād. 22.15.

अनेकजलयन्त्र (aneka-jalayantra) *n.* many (artificial) fountains चतुर्दिक्षु विराजन्ते ... रत्नौघकीर्णतीर्थानि महापुण्यजलानि च। अनेकजलयन्त्रैश्च नादितानि ... सरांसि VarāP. 78.6.

अनेकजलरङ्कु (aneka-jalaraṅku) *m.* many gallinae or water-fowls (हरिवाहनः) अनेकजलरङ्कुकुररकारण्डवाकुलसरित्सरोवरप्रेक्षणीयां स दक्षिणश्रेणिमागमत् TilaMañ. 425.3.

अनेकजाति (aneka-jāti) *f.* A many generic properties एकवैव बुद्ध्या अनेकजातिगुणद्रव्यक्रियाद्यङ्कलापकल्माषिततनुरवगम्यते NyāyMañ. i.316.8; अनेकजातिगुणद्रव्यक्रियावभासं विज्ञानमेव वाक्यार्थः NyāyRaMā. 73.6; NyāyRa. 879.14 (*on* 7.118); B different classes or species of beings जात्यन्तरजन्तुप्य-नेकजातिसंभवा महर्षयो बहवः सन्ति। ऋष्यशृङ्गो मृग्याः कौशिकः कुशात् ... जातः VajraSūU. 12; C various sorts of creatures प्रत्येकानन्त (v.l. °कानेक)-जातिप्रतिवपुः° ... °महापौरुषस्यापि शास्तुः। केऽप्युत्कर्ष स्तुवन्ति SubhāRaK. 1.10; D many descriptions अनेकजातिसंश्रयात् विचित्रम्, इह जातयो वर्णनीय-वस्तुस्वरूपवर्णनानि AupaSūṬ. 41.7; E many castes, cf. अनेकजातिमत्.

अनेकजाति (aneka-jāti) *adj.* of many kinds or types भूमीश्वरः अनेकजातिभिः पुण्यवादित्रैर्मुखरितदिगन्तरः ... नगरं विवेशUdaySuKa. 145.30.

अनेकजातित्व (anekajāti-tva) *n.* the state of belonging to many kinds or types यथा कारणं तृणादौ सामग्रीवैजात्यं, तथा कार्येऽपि वह्नावनेकजातित्वमस्ति SarvaDaKau. 15.21.

अनेकजातिमत् (anekajāti-ma (n) t) *adj.* possessing or belonging to many castes ब्रह्मैकजात्यवच्छिन्नं यस्मादग्रे व्यवर्तत। नानेकजातिमद्धेतुकर्मणेऽलं ततो भवेत् BrĀraUBhVā. i.4.1599.

अनेकजातिव्यक्त्यात्मक (anekajātivyaktyātma-ka) *adj.* of the nature of many classes and individuals नन्वनेकजातिव्यक्त्यात्मकमेव लोको गोशब्दाद्यर्थं मन्यते NyāyRa. 504.11 (*on* 5 (10). 25)

अनेकजातिसंवीत (anekajāti - saṁvīta) *adj.* adorned with many species अनेकजातिसंवीता नानावर्णाश्च पद्मिनः। ... बहवो नागाः SkandP. i(1). 34.37.

अनेकजातीय (anekajātīya) *adj.* A of many regions सैन्यमनेकजातीय-स्थमुक्तमनुक्तं वा विलोपार्थं यदुत्तिष्ठति, तदौत्साहिकम् ArthŚā. iii.54.4 (9.2) (comm. नानाप्रकारदेशावस्थायि); B of many species or kinds शक्नुयात् ... अनेकजातीयगोभूहिरण्यादिदेयद्रव्यसंख्यापरिमाणकल्पनस्य शक्तिमात्रपरिच्छेदतां वक्तुम् CaturCin. iii (1). 1043.13; C of various castes 'सवर्णेषु च तल्पासु पत्नीष्व-क्षतयोनिषु। आनुलोम्येन संभूता जात्या ज्ञेयास्तथैव ते'। अनेकजातीया भवन्तीत्यर्थः DīpKa. 13.6 (*on* 1.90)

अनेकजातीयकन्या (anekajātīya - kanyā) *f.* daughters belonging to various castes स्वात्स्वादिति वीप्सानेकजातीयकन्याभिप्राया Aparā. 731.1 (*on* 2.124)

अनेकजात्यन्तर (aneka-jātyantara) *n.* A. many other, i.e. different classes अनेकजात्यन्तरसंकटत्वादज्ञानतः ...। संसर्गतो दुःश्रुतिदुर्जनानां न लभ्यते मानुषजातिराशु VarāṅgaC. 8.5; Bi many other, i.e. different births राजा सुविशुद्ध-भावनः। अनेकजात्यन्तरदुःखकारकान्कषायदोषान् ... विसृज्य जग्राह महाव्रतादिकम् VarāṅgaC. 13.8; न तावत्प्रायणकालविप्रकर्षो सर्वसंस्कारोच्छेदकौ, पूर्वाभ्यस्त-स्मृत्यनुसंधानात् ... हर्षभयशोकसंप्रतिपत्तेः। मनुजजन्मवासनानां चानेकजात्यन्तर-सहस्रव्यवहितानां पुनर्मनुष्यजातिसंवर्तकेन कर्मणाभिव्यक्त्यभावप्रसङ्गात् Bhām. 249.3 (*on* i.3.30); Bii many other (former) births अनेकजात्यन्तरसंचितं यत्पापम् ... मर्त्या जिनपूजनेषु ... निर्धुनन्ति VarāṅgaC. 22.40.

अनेकजानि (aneka-jāni) *adj.* having many wives (नायकः) अनेकजातिः (?निः) साधारणः SaraKaṇṭhā. 681.11.

अनेकजित् (aneka-jit) *adj.* conquering many स हि तेषां महेष्वासो गतिरा-सीदनी(v.l. °ने)कजित् MahāBhā. iii.79.2.

अनेकजिनेश्वरमूर्ति (aneka-jineśvaramūrti) *adj.* having many images of Jineśvara अनेकजिनेश्वरमूर्ति स्फूर्तिमदभ्रचकास्ति जिनौकः ViviTīKa. 84.11.

अनेकजिह्व (aneka-jihva) *adj.* 1 having more than one tongue वक्त्रस्या-नेकजिह्वस्य ... कस्य नोद्वेगजननी सखे तव भुजंगता RāmāMañ. 194.1; सर्वोद्वेगकरी चेष्टा भुजंगस्य विलासिनः। विटस्यानेकजिह्वस्य Deśopa. 5.2; 2 changing one's words or speaking variously, RāmāMañ. 194.1; Deśopa.5.2.

अनेकजिह्वत्व (anekajihva-tva) *n.* A the state of having more than one tongue तथापि दुष्टसंपर्कात्संक्रान्तं सर्वमेव हि। व्यालेभ्योऽनेकजिह्वत्वं ... 192.17. स्नेहवन्ध्यता SkandP. i(2). 27.82; v(2). 18.28; PadmP. v.41.23; B the state of speaking variously, SkandP. i(2). 27.82; v(2).18.28; PadmP. v.41.23.

अनेकजीवघात (anekajīva-ghāta) *m.* killing of many individuals or beings अनेकजीवघातोत्थं म्लेच्छोच्छिष्टं मलाविलम्। मलाक्तपात्रं निक्षिप्तम् SubhāRaSam. 553.

अनेकजीवमत (anekajīva-mata) *n.* doctrine of (admitting) more than one individual soul केनापि मार्गेणेति ब्रह्मविद्यापक्षेण वा जीवविद्यापक्षेण वा एकजीवमतेन वा अनेकजीवमतेन वा ... अविचारितम् NyāySu. (Ja.) 227 A.11 (*on* i.4.6)

अनेकजीववाद (anekajīva-vāda) *m.* theory or doctrine of (admitting) more than one individual soul जीवादिनामनादित्वमस्तु, एकजीववाद इवानेक-जीववादेऽपि तदविरोधात् ŚatDū. 172.5; इतरे ... अन्तःकरणानां जीवोपा-धित्वाभ्युपगमेनानेकजीववादमाश्रित्य बन्धमुक्तिव्यवस्थां प्रतिपद्यन्ते SiddhāLeSaṁ. 109.3; 447.9; अन्तःकरणावच्छिन्नानेकजीववादपक्ष इत्येवमादयो विरुद्धपक्षा निरस्ताः YatīndraMaDī. 75.1; अनेकजीववादेऽपि प्रतिबिम्बेश्वरवादिनाम्। मुक्तस्य बिम्बचिद्रा-वाच्छुद्धे तत् पर्यवस्यति VedāntSiSūMañ. 129.1 (4.15)

अनेकजीवसद्भाव (anekajīva-sadbhāva) *m.* existence of more than one individual soul अनेकजीवसद्भावमेकजीवादिनिर्णयम्। यद् यद् ध्यायति चित्तेन ... बुद्ध्या निश्चीयते TejoBiU. 5.84.

अनेकजीवसंमूर्च्छन (anekajīva-sammūrcchana) *n.* infatuation or delu-sion of many living beings चतस्रो विकृतयः मद्यमांसमधुनवनीतरूपाः सद्य एव तत्रानेकजीवसंमूर्च्छनात् KumāPraPra. 74.26.

अनेकजीवार्णव (anekajīvārṇava) *m.* ocean of many individuals ततं विश्वमिदं समस्तमनेकजीवार्णवदुर्विगाह्यम्। विवेश रुद्रस्य मुखं विशालम् Skand-P.v(3). 17.10.

अनेकज्ञातृ (aneka-jñātṛ) *adj.* (used as noun) more than one knower एकैव संवित् अनेक-ज्ञातृज्ञेयतदवच्छिन्नज्ञप्तिरूपेण विवर्तते ŚatDū. 141.10.

अनेकज्ञान (aneka-jñāna) *n.* A different sciences संज्ञा नाम महाभागा तस्यां भानुरजीजनत्। मनुं प्रख्यातयशसमनेकज्ञानपारगम् MārkP. 77.2; B more than one knowledge अनेकज्ञानाद्यजन्यत्वे सति ज्ञानादिजन्यत्वरूपस्य तस्य साधन एव गौरवमित्येतदपि दूषणमत्रापि तुल्यम् ŚivārkaMaDī. i.148.8 (*on* i.1.3); C many knowledges सामान्यलक्षणमपि विधिरूपमन्यापोहरूपं वानेकज्ञानगम्यम् Bhām. 447.10 (*on* ii. 2. 28); D knowledge of many, cf. अनेकज्ञानहेतु.

अनेकज्ञानप्रकाश्य (anekajñāna-prakāśya) *adj.* to be illuminated through more than one knowledge अनेकज्ञानप्रकाश्यानेकरूपत्वाच्छुक्तेरेकेनैव ज्ञानेन कार्त्स्न्येन अप्रकाशितत्वात् तदज्ञानस्यापि कार्त्स्न्येनानिवृत्तिर्युज्यते IṣṭaSi. 70.20.

अनेकज्ञानशक्तिभेद (anekajñānaśakti-bheda) *m.* variety of faculties of different knowledges (such as *smṛti, saṅkalpa*) अनेकज्ञानशक्तिभेदवत् संकल्पा-द्यात्मकं मनोऽप्यविद्यमानं यस्मिन् सोऽयममनाः MuṇḍUBh. 326.5 (*on* ii.1.2)

अनेकज्ञानसमवाय (anekajñāna-samavāya) *m.* inherence, i.e. collec-tion of many knowledges अवस्थितशरीरस्य (जीवस्य) चानेकज्ञानसमवायादेकप्रदेशे युगपदनेकार्थस्मरणं स्यात् NyāyBh. 212.8 (*on* iii.2.33)

अनेकज्ञानसाधारण (anekajñāna-sādhāraṇa) *adj.* common to many knowledges तदवच्छिन्नः कालोऽपि वर्तमानः। स च तथाविधोऽनेकज्ञानसाधारण एव NyāyVārPari. 174.4.

अनेकज्ञानसाध्य (anekajñāna-sādhya) *adj.* to be accomplished through many knowledges वास्यवासकभावोऽनेकज्ञानसाध्यः Bhām. 447.11 (*on* ii.2.28)

अनेकज्ञानहेतु (anekajñāna- hetu) *m.* cause of the knowledge of many ये (वृक्षाः) व्यस्तविज्ञाता अनेकज्ञानहेतवो नाप्येकस्मिन् देशे काले वा अवस्थिताः ते वनमिति नोच्यन्ते NyāyRa. 631.9 (*on* 5(14). 70)

अनेकज्ञानोत्पत्ति (anekajñānotpatti) *f.* origination of more than one knowledge यद्यपि सांख्यीयराद्धान्ते दीर्घां शष्कुलीं भक्षयतो युगपदनेकज्ञानोत्पत्तिरभिमता तथापि क्वचित् क्रमोऽपि दृश्यते TātpaṬ. (Vā.) 522.17 (*on* iii. 1.34); ज्ञानं त्रिक्षणावस्थायि भवद्भिः स्वीक्रियते। ततश्च युगपदनेकज्ञानोत्पत्त्यभावात् SarvaDaKau. 117.4; युगपदनेकज्ञानोत्पत्तेर्विरुद्धत्वेऽपि दीपसहस्र इव समूहालम्बनैकज्ञानाविरोधात् Nyāyāmṛ. 561B.3.

अनेकज्ञानोत्पाद (anekajñānotpāda) *m.* origination of more than one knowledge अभ्यासो ह्येकविषयोऽनेकज्ञानोत्पाद एकाकारविषयो वा NyāyVār. 303.14 (*on* ii.2.30)

अनेकज्ञेयाकार (aneka-jñeyākāra) *m.* more than one knowable form ज्ञानस्यैकस्यानेकज्ञेयाकारसंबन्धे कृत्स्नैकदेशविकल्पस्तदवस्थ एव NyāySiA.

अनेकढगादिप्रत्यय (aneka-ḍhagādipratyaya) *m.* various (secondary) affixes such as *eya (ḍhak)* etc. देवताधिकारे अग्नेर्ढक् इत्यादिभिः सूत्रैरनेकढगादिप्रत्ययविधानात् BhaṭṭCin. i.102.31 (*on* i.1.4)

अनेकणिनिमित्तक (anekaṇinimitta-ka) *adj.* caused by various affixes having (the common indicatory term) *ṇi*, i.e. *ṇiṅ*, *ṇic* etc. णित्वजात्याश्रयानेकनिमित्तकेत्यर्थे 'अचकथत्' इत्यादौ दोषः। ... अनेकणिनिमित्तकाल्लोपस्याप्रसिद्धत्वात् LaŚabde- Śe. ii.618.1.

अनेकतकार (aneka-takāra) *m.* many *t*- letters अनेकतकारादीनां झल्त्वादिसिद्धिः LaŚabdeŚe. i.40.1

अनेकतत्कल्पन (anekatat-kalpana) *n.* assumption of many things (expressed meanings) केचित्तु धर्ममात्रं धर्मत्वेनैव शक्यम् ... अनेकतत्कल्पने गौरवादस्तु धर्मत्वेन तेषां वाच्यता VaiyāBhū. 220.10 (*on* 50)

अनेकतत्त्वात्मक (anekatattvātma-ka) *adj.* of the nature of many principles or elements एवं सिद्धमनेकतत्त्वात्मकं ब्रह्माण्डादिव्यष्टिविश्वम् NyāySiA. 207.30.

अनेकतत्सिद्धि (anekatat-siddhi) *f.* establishment of more than one of them (atoms) तन्नाणुरूपोऽर्थः सर्वथा घटते। ... एकपरमाण्वसिद्धौ कथमनेकतत्सिद्धिः SyādvāMañ. 16 (207)

अनेकतद्विशिष्टत्व (anekatadviśiṣṭa-tva) *n.* the state of being qualified, i.e. marked by more than one of them एकतपनप्रचारविशिष्टत्वं यौगपद्यम्। अनेकतद्विशिष्टत्वमयौगपद्यम् NyāySu. (Ja.) 215A.7 (*on* i.4.6) = Vādā. 116.5.

अनेकतद्वृत्तवश (anekatadvṛtta-vaśa) *n.* [Abl.] on account of many circles of them (परिधिः) अनेकोत्क्रमज्ययाप्यत्र य एव बोध्यः। अनेकतद्वृत्तवशाद् बुधेन्द्रैस्तदेकघातोत्थपदप्रसिद्ध्या SiddhāTaVi. 30.7.

अनेकतनूज (aneka-tanūja) *adj.* having many sons (आनकदुन्दुभेः) अने(क)तनूजस्याप्यासाते तनयावुभौ। गोत्रस्य मण्डनम् PāṇḍaC. 12.47.

अनेकतन्तुसंयोग (anekatantu-saṁyoga) *m.* combination, i.e. weaving together of many threads अनेकतन्तुसंयोगैः पटबन्धः ...कला स्मृता ŚukraNī. 4(3).88.

अनेकतन्त्रीका (aneka-tantrīkā) *adj.* (*f.*) having more than one string व्याधोऽपि तन्त्रालमनेकतन्त्रीकामेकतन्त्रीं ध्वनयन् विपञ्चीम्। ... मृगान् कर्षति न स्म हन्तुम् DvyāśraKā. 20.28.

अनेकतन्त्वारब्ध (anekatantv-ārabdha) *adj.* begun, i.e. woven with many threads कस्याविद्यया प्रपञ्चः कृतोऽस्त्विति चेत् विनिगमकाभावात् सर्वाविद्याकृतोऽनेकतन्त्वारब्धपटतुल्यः SiddhāLeSam. 113.4.

अनेकतपनसृष्टि (anekatapana-sṛṣṭi) *f.* creation of several suns युगपदनेकतपनसृष्टिप्रसङ्गो दुर्वारः ŚivārkaMaDī. ii.71.29 (*on* ii. 2.11)

अनेकतपस् (aneka-tapas) *n.* many austerities नदी जाम्बुवतीसंज्ञा ...। तस्यां मुनयोऽप्सरोभिः क्रीडन्ते ... अनेकतपसा पुण्याः PadmP. iv.47.50.

अनेकतपोधन (aneka-tapodhana) *m.* many great ascetics जनकजानुगतो रघुनन्दनः। परिगृहीतमनेकतपोधनैरभिससाद गिरीन्द्रशिरस्पदम् Rāgh. 6.25.

अनेकतमादान (anekatamādāna) *adj.* having various points of origins कमनेकतमादानं सुरतनरजतु च्छलं तदासीनम्। ... नरं नेतुम् Kāvyālaṅ. (Ru.) 4.13 (comm. अनेकतमान्यादानानि उत्पत्तिस्थानानि यस्य)

अनेकतर (an-ekatara) *adj.* [*f.*-ā] **1** other than the word *ekatara* डतरादिभ्यः पञ्चभ्योऽनेकतरात् तः CāndraVyā. ii.1.25; पञ्चतोऽनेकतरस्यान्यादेर्दक् स्वमोः ŚākaṭāVyā. i.2.2; पञ्चतोऽन्यादेरनेकतरस्य दः SiddhaHe. i.4.58; तोऽन्यादेर्मोऽनेकतरात् MugdhaBo. 3.88 (23.20); **2** (aneka - tara) various (वाहिनीभिः) अनेकतराभिरुपशोभितम् ... वासवदत्ताभवनं ददर्श VāsaDa. 220.2.

अनेकतरङ्ग (aneka-taraṅga) *adj.* having many waves, i.e. ups and downs अनेकतरङ्गस्य जगतः क्षणभङ्गिनः। किं विपङ्क्षेण मनसि प्लवगेश मनागपि RāmC. 31.145.

अनेकतरुफल (anekataru-phala) *n.* fruits of various trees (हरिवाहनः) तैः प्रत्यहमनुगम्यमानः ... अनेकतरुफलरसास्वादजनितनानाशकुनिकुलसौहित्येषु लोहित्योपकण्ठकाननेषु विचचार TilaMañ. 182.21.

अनेकतरुमूल (anekataru-mūla) *n.* roots of various trees तस्य भवनम् ... अनेकतरुमूलकल्पितापाश्रयवृक्षवाटिकम् ... सदोलप्रेङ्खं च स्यात् KāvyMī.49.23.

अनेकतरुलताङ्कुर (anekatarulataṅkura) *m.* sprouts of various trees and creepers अनेकतरुलताङ्कुरविराजितां मृगयाटवीमवाप (राजा) UdaySuKa. 43.8.

अनेकतरुशकुन्त (anekataru-śakunta) *m.* birds on various trees (राजा) सहसैव परमनेकतरुशकुन्तकूजितारावतुमुलैरुद्धो(?द्धो)धितेन मनसा दत्तदृष्टिरकस्मादात्मानमेकत्र ... व्रजन्तमद्राक्षीत् UdaySuKa. 128.4.

अनेकतल (aneka-tala) *adj.* having more than one storey, multi-storeyed एकानेकतलं वैतद् ब्रह्मविष्ण्वीशमन्दिरम् ĪśānŚiPa. ii.28.73.

अनेकतल (aneka-tala) *n.* more than one storey मण्डपोपरि रङ्गं स्यादेकानेकतलान्वितम् ĪśānŚiPa. ii.29.116.

अनेकतस् (aneka-tas) *adv.* **A** from more than one पटस्तन्तुगणाद् दृष्टः सर्वमेकमनेकतः MṛgendraT. i.9.7; यदि शेषपरावृत्तेरेकज्ञानमनेकतः। अन्वर्थमन्यथाभासमनंशानां न राशयः NyāyVi. 2.119; **B** on account of many पर एव प्रविष्टश्चेत्प्रविष्टानामनेकतः। तदनन्यत्वतः प्राप्नमहेशस्याप्यनेकता BṛĀraUBhVā. i.4.550; **C** variously नमो नमः सुरवर तिग्मतेजसे ...। तवैव तद्रूपमनेकतः स्थितम् BhaviP. 182A.21 (i.123.45)

अनेकता (aneka-tā) *f.* **A** the state of being different, various or manifold, diversity, variety विभागस्तु विभक्तिः स्यात् ... पृथक्त्वं स्यादसंयोगो वैलक्षण्यमनेकता CaraS. i.26.31 (1922 Ed.); अनेकपरिणतेरनेकरूपत्वात् कार्यस्यानेकता स्यात् HetuBiṬ. 93.11; 101.27; स्वदेश एव गृह्णाति सवितारमनेकधा। भिन्नमूर्तिर्यथा पात्रं तदास्यानेकता कुतः ŚlokaVār. 6.182 (775.7); यद्वत् सुखदुःखानाम् अवयवभेदादनेकता देहे। तद्वदिह सत्यभेदेऽप्यनुभववैचित्र्यमात्मनामेषाम् SvātmNi. 92; समष्टिदृष्ट्या तैकत्वं व्यष्टिदृष्ट्या त्वनेकता SarvaSiSam. 12.79; नानेकस्यैकता न्याय्या तथैकस्याप्यनेकता BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 171; i.4.550; भूयो भवनमेतस्यान्मायिनोऽनेकता यथा TaiUBhāVā. 116.24 (2); (वस्तु) अनेकधर्मसमवगम्यमानं नैनात्मना अनेकतामपि भजते NyāyRa. 331.17 (*on* 5(3).220); राक्षसास्तं (रघुनन्दनम्) प्राप्तमेकमनेकताम्। ददृशुर्विश्वसंहारविश्वरूपमिवान्तकम् RāmāMañ. 126.1; प्रभिन्नोऽनेकतां प्राप्ते AnekāK.479; न ह्येकतानेकते स्वरूपेण विरुद्धे एकस्यैव घटस्यान्यापेक्षयानेकत्वदर्शनात् NyāySu. (Ja.) 381B.2 (*on* ii.2.6); चिदणीः प्रतिभा सा स्यादेकस्यानेकतोदिता YogVā. iii. 80.8; विशिष्य वस्तूनि विरिञ्चिना पुरा कृतानि तेषामपि बुद्धिगौरवात्। अनेकता पद्ममुखीभिराहिता Raghunā. 11.83; प्रभिन्नोऽनेकतां प्राप्ते गजे जातमदे तथा AnekāK. 479; **B** the state of being more than one एकोऽप्यनेकतामाप यस्मादुदरगोऽप्यलम् MatsyaP. 7.61; एकात्मकत्वे हि अप्रतियोगित्वात् शिवताप्रतियोगिसंभवे शाक्तत्वम् अनेकतायां भेद एव नरात्मभावः ParāTri. 79.6; क्रिया ...सैषा द्विरूपापि पुनर्भेदैरनेकताम्। ...याति MālinīT. 3.8; विस्मयं चक्रिरे दैत्या इदानीमयमेकतः। अनेकतां कथं यातः GaṇeP. ii . 101.30; जितशत्रुर्महीपतिः। ... स सर्वनरदेवानां हृदयेषु पदं दधत्। एकोऽप्यनेकतां प्राप जलेष्विव निशाकरः TriṣaŚaPuC. ii.2.7; कर्णोत्तंसीभवत्पाणिपाणिजद्युतिकन्दलैः। कोदण्डमण्डनं प्रापद्रिपुरेकोऽप्यनेकताम् PāṇḍaC. 13.707 रणाजिरे वैरभृतां भटानामेकोऽपि योऽनेकतया (हरिराजः) चकासे HammīMaKā. 1.83; एको राहुरनेकतां गत इति त्रासादिव प्रेक्ष्य ताश्चन्द्रः सान्द्रजटाटवीसुरसरिद्दुर्गाश्रितः पातु वः EI. vi. 200.1; **C** the state of being many, i.e. manyness, plurality न जात्यभावो निरुपाख्योऽनेकतयाशेषतया शक्यः प्रतिज्ञातुम् NyāyBh. 262.7 (*on* iv.1.37); एकत्र वस्त्वभ्यनुज्ञाय कम्बलयोगमभ्युपगम्य कम्बलस्यानेकता धर्मः प्रतिषिध्यते NyāyVār. 180.12 (*on* i.2.56); वनस्य व्यष्ट्यभिप्रायाद्बहुता इत्यनेकता SarvaVeSāSaṁ. 317; न विधेयस्य वस्तुनः कम्बलस्य सद्भावः प्रतिषिध्यते। किं तु तदेकदेशस्यानेकताया इति महान् भेदः TātpaṬ. (Vā.) 353.15 (*on* i.2.16); अवश्याश्रयणीयं चैतद् अन्यथाकाशादेरपि तत्संबन्धाधारत्वाद-नेकताया दुष्परिहरत्वात् NyāyMa. 22.7.

अनेकताचित्रत्व (anekatā-citratva) *n.* strikingness or charm of variety of expressions एकभाषाचित्रत्वादनेकताचित्रत्वम् ... संधानसाजात्यम् ... तदुक्तम् AbhinBhā. ii.342.25 (*on* 16.110)

अनेकतात्पर्य (aneka-tātparya) *adj.* intended to convey many things, i.e. meanings समस्तमपि वाक्यं भविष्यद्विप्रलम्भविषयमिति न क्वचिदनेकतात्पर्यम् Kāvyānu. (He.) 143.21.

अनेकतादृशकारणता (aneka-tādṛśakāraṇatā) *f.* many such causalities अनेकतादृशकारणतादिव्यक्तिकल्पनागौरवं तु ... पर्यवसन्नम् LaCandr. 354.19.

अनेकताद्याप्ति (anekatādy-āpti) *f.* undesired contingency of (the soul) being many etc. स्कन्धेभ्यः पुद्गलो नान्यस्तीर्थदृष्टिप्रसङ्गतः। नानन्योऽनेकताद्याप्तेः साध्वी तस्मादवाच्यता TattvSaṁ. 337.

अनेकतापत्ति (anekatāpatti) *f.* undesired contingency of being more than one गुणतन्त्रे यदा द्रव्यं प्रसिद्धेर्बाधनं तदा। एकस्यानेकतापत्तिर्द्रव्यस्यापि प्रसज्यते BṛĀraUBhVā. i.6.79.

अनेकताभाव (anekatābhāva) *m.* absence of plurality अद्रव्यानिष्ठे सामान्ये ... अद्रव्येऽनेकताभावान्न स्वरूपभिदा ततः TarkSaṁ. (Ā.) 121.7.

अनेकतार (aneka-tāra) *adj.* (shield) having many stars सौभद्रः ... तेनानेकतारेण चर्मणा कृतहस्तवत्। ... भ्रान्तासिरचरत् MahāBhā. vii.13.51.

अनेकतारक (anekatāra-ka) *adj.* having many stars विष्णुवक्षःस्थितो भाति नितरां कौस्तुभो मणिः। अङ्गारक इवानेकतारके गगनाङ्गणे RasGan. 256.16.

अनेकताल (aneka-tāla) *adj.* having (the height of) many palm trees सालेनानेकतालेन सर्वतः संवृतं पुरम् MahāBhā. i. App. I.103 (63)

अनेकताल (aneka-tāla) *m.* **1** many palm trees स तमनेकतालतुङ्गम् ... पादपमारुह्य ... शुकशावकानग्रहीत् Kād. 33.8; (राजा) गीतविद्यामिव ... अनेकतालभेदाम् ... विन्ध्याटवीमवगाहमानः ... प्रयाणविच्छेदमकरोत् NalaCam. 6.11 (18); **2** musical notes or rhythms, NalaCam. 6.11 (18)

अनेकतालदघ्न (anekatāla-daghna) *adj.* as deep as more than one palm tree एकस्मिन्ननेकतालदघ्ने गिरिनदीमहाह्रदपयसि तत्क्षणकृतावगाहः ... करी तमुद्देशमागच्छत् TilaMañ. 386.18.

अनेकतिर्यग्योनि (aneka-tiryagyoni) *f.* several births of animals मांसभक्षणात्त्वनेकतिर्यग्योनिगमनम् ManvaVi. 607.21 (*on* 5.31)

अनेकतिलकश्री (anekatilaka-śrī) *f.* beauty or glory of many marks (made with sandal wood paste etc.) अनेकतिलकश्रीभिः शोभिताङ्गो महातपाः। दर्भशोभी समित्पाणिर्दम्भो मूर्तिधरः किमु PadmP. iv.67.63.

अनेकतीर्थ (aneka-tīrtha) *n.* **A** many paths, i.e. modes (such as *vaikharī* etc.) वैखर्या मध्यमायाश्च ...। अनेकतीर्थभेदायास्त्रय्या वाचः परं पदम् VākyaPa. 1.144; **B** water from various holy places तापसकुमारकः ... अनेकतीर्थाभिषेकपूतानाम् ... जटानां निकरेणोपेतः ... सिस्नासुरुपागमत् Kād. 36.15; यशसः शुद्धावनेकतीर्थशालिभूपरिक्रमो न हेतुः AlaṅkāMañ. 43.10 (13); **Ci** many descents into rivers राज्यं हि नाम ... अनेकतीर्थकल्पनयैव दुरवतारम् Kād. 297.12; **Cii** various ways or devices, Kād. 297.12; **D** many holy places or places of pilgrimages राजा ... विप्रं ददर्श ... अनेकतीर्थसेवाभिः कृतपुण्यकलेवरम् PadmP. iv. 17.58; महाराजः ... अनेकतीर्थविरजमात्मानं भव्यतां गतम्। कुर्वन्ययौ PadmP. iv. 20.6; iv. 20.9.

अनेकतीर्थयात्रा (aneka-tīrthayātrā) *f.* many pilgrimages अनेकतीर्थयात्रार्थं नराधीश नभस्तले। पल्यङ्केन यथाकामगामिना गम्यतेऽभितः CitraPaC. 465.

अनेकतीर्थागम (anekatīrthāgama) *m.* act of frequenting many holy places कालविशेषेऽनेकतीर्थागमः TristhaSe. 138.6.

अनेकतीर्थाटन (anekatīrthāṭana) *n.* act of wandering through or visiting many holy places or many pilgrimages अनेकतीर्थाटनवैभवेन समापतन्तीं सशरीरबन्धाम्। कांचित् तपःसिद्धिमिवैष कन्यामन्यां महीयानथ पर्यणैषीत् YātrāPra. 5.131.

अनेकतीव्रव्यसन (aneka-tīvravyasana) *n.* many severe calamities or distresses अनेकतीव्रव्यसनातुरेषु सत्त्वेषु बन्धुष्विव जातहार्दः। ... नासौ विसस्मार परार्थचर्याम् JātaMā.100.16 (17.2)

अनेकतुरग (aneka-turaga) *m.* many horses द्वे अश्वे ... आस्तामत्यद्भुते याभ्यामनेकतुरगक्षये RājTa. (Ka.) 8.1016.

अनेकतुरंगसहस्र (aneka-turaṅgasahasra) *n.* many thousands of horses (चन्द्रापीडः) अनेकतुरंगसहस्रसंबाधम् ... शुकनासगृहद्वारमासाद्य ... तुरंगादवततार Kād. 94.20.

अनेकतुष (aneka-tuṣa) *adj.* having much chaff अनेकतुषकोद्रववितुषीकरणेनेव तण्डुलान् प्रस्तौति TaiUBh. 241.19 (*on* 2.2)

अनेकतूर्यस्वन (anekatūrya-svana) *n.* sound of many musical instruments अनेकतूर्यस्वनपूर्णकूजमानन्दनृत्तानयवृत्तभावम्। ... बभार रम्यां पुरमुत्सवश्रियम् JātaMā. 225.10 (32.1)

अनेकतेजोमयादित्य (aneka-tejomayāditya) *m.* many suns full of brilliance अनेकतेजोमयादित्यमण्डलवद् अनेकात्ममयमपि चिदादित्यमण्डलम् एकरसम् अविभक्तम् SāṁkhyaPraBh. 71.16 (*on* 1. 154)

अनेकतोद (aneka-toda) *adj.* giving much stinging pain प्रदुष्टवातः ...। सशूलमाध्मानमनेकतोदं महोदरं कृष्णशिरां करोति KalyāKā. 11.128.

अनेकतोपलम्भ (anekatopalambha) *m.* cognition of the state of being more than one पञ्चमस्त्वनुकूल एव। अनेकत्वाभिमते वस्तुन्येकताप्रतिक्षेपस्यानेकतोपलम्भोपष्टम्भकत्वात् ĀtmaTaVi. 559.11.

अनेकतोमुख (anekato-mukha) *adj.* having openings from more than one side नाडीयन्त्राणि सुषिराणि ... अनेकतोमुखान्येकतोमुखानि च AṣṭāSaṁ. i.168.10 (1.34)

अनेकतोरण (aneka-toraṇa) *adj.* having many arch-ways (सेनापतिः) अभिषेकमण्डपमनेकतोरणमङ्गवेदिकावासविभक्तकक्षान्तरं संनिकायं विरचय्य ... सेनाङ्गे देवस्य विज्ञापनीये इत्याचरत् YaśasCam.i.289.6.

अनेकत्य (aneka-tya) **Gr. plural suffix, suffix indicative of plural** number एकत्वात् स्त्रीत्वस्य अनेकत्योत्पत्तिश्च न स्यात् JaineVyā. 150.11 (*on* iii.1.3)

अनेकत्र (anekatra) *adv.* [AltGr. III. 582; III. 590] **Ai** in more than one place (स्वधर्मः) परिव्राजकस्य संयतेन्द्रियत्वमनारम्भः ... भैक्षमनेकत्र ArthŚā. i.30.6 (1.3); ii. 259.3 (7.4); क्वचिच्चैकोऽपि विग्रहवाननेकत्र युगपदङ्गभावं गच्छति यथा बहुभिर्नमस्कुर्वाणैरेको ब्राह्मणो युगपन्नमस्क्रियते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 189.3 (*on* i.3.27); 321.14 (ii.1.18); यथैको विप्रो युगपदनेकत्र भोजयितुं न शक्यते स एव स्वस्थानस्थितो युगपदनेकैर्नमस्क्रियते। तथात्र स्वस्थानस्थितां देवतामुद्दिश्य स्वं स्वं द्रव्यमुत्सृजन्ति BrahmSūBh. (Bhā.) 61.19 (*on* i.3.27); एकं चक्षुरनेकत्र सा ViddhaŚā. 1.36(5); विग्रहादिमत्त्व एकस्यानेकत्र युगपत्सांनिध्यायोगात् कर्मणि विरोध इति चेत् न VedāntSā. (Rā.) 100.6 (*on* i.3.26); **Aii** in more than one entity या समानां बुद्धिं प्रसूते भिन्नेष्वधिकरणेषु यया बहूनीतरेतरतो न व्यावर्तन्ते, योऽर्थोऽनेकत्र प्रत्ययानुवृत्तिनिमित्तं तत् सामान्यम् NyāyBh. 156.9 (*on* ii.2.69); यत् सामान्यं संशयहेतुस्तदनेकत्र दृष्टं संशायकम् Upask. 122.12 (*on* ii. 2.18); एकत्रानेकधर्मप्रकारकसंशयवत् अनेकत्रैकधर्मप्रकारकोऽप्यस्ति संशयः सकलजनसिद्धः ŚivārkaMaDī. i. 106.4 (*on* i.1.2); i.115.3 (*on* i.1.2); **Aiii** in more than one case शङ्क्यते। यस्मिन्नेकमनेकत्र सोऽनेकविषयः स्मृतः SaraKaṇṭhā. 444.25; एकस्यानेकत्रानेकस्य चैकत्र क्रमेण वृत्तिः पर्यायः Kāvyānu. (He.) 338.13; पर्यायश्चेदनेकत्र स्यादेकस्य समन्वयः। पद्मं मुक्त्वा गता चन्द्रं कामिनीवदनोपमा Candrā. 5.93; क्रमेणैकमनेकत्रान्यथा वा पर्यायः AlaṅkāRa. 91; अनेकत्र प्रोक्तमप्युपासनं एकमेव चोदनाद्यविशेषात् VedāntPāSau. 298.18 (*on* iii.3.1); एकस्यानेकत्र प्राप्तावेकत्र यो भवेन्नियमः। ख्याता सा परिसंख्या Ekāva. 8.53 (307.14); 8.41 (293.4); विशेषः सोऽपि यद्येकं वस्त्वनेकत्र वर्ण्यते। अन्तर्बहिः पुरः पश्चात्सर्वदिक्ष्वपि सैव मे Kuval. 100; 'एकस्त्वं दानशीलोऽसि प्रत्यर्थिषु तथार्थिषु' इत्यादावपि दानशीलरूपैकान्वयाल्लक्षणप्रवृत्तिः, यथाकथंचिदनेकत्रैकान्वयस्य चमत्कारिणोऽपेक्षितत्वात् RasGaṅ. 426.5; **Bi** in many (senses or contexts) कथमनेकत्रार्थे वृत्तिः JaineVyā. 22.12 (*on* i.1.100); अनेकत्र ब्रह्मशब्दादिश्रवणकृतोऽपरः स शारीराद्यधिकरणे निवर्तनीयः। ... शिव एव ब्रह्मेति सिद्धवदनुवादः ŚivārkaMaDī. i.95.22 (*on* i.1.1); **Bii** at many times (births) परस्परमनेकत्र भवेऽन्योन्यवधः कृतः। श्रीकान्तवसुदत्ताभ्यां महावैरानुबन्धतः PadmP. (Ra.) 106.202; **Biii** in many cases, i.e. languages राजासनम्। तस्य चोत्तरतः संस्कृताः कवयो निविशेरन्।... यस्त्वनेकत्र प्रवीणः स संक्रम्य तत्र तत्रोपविशेत् KāvyMī. 54.25; **Biv** in many cases, i.e. instances रशनायाः सत्यां गतौ अनेकत्र गुणभावो न युक्तः SaṅkarKāBh. 49.9 (*on* i.4.34); अनेकत्र योषितो रागाभासत्वम् RasāSu. 204.15 (2.263½); तुल्योऽनेकत्र दक्षिणः (नायकः) PratāYaBhū. 24.11.

अनेकत्रस्थ (anekatra-stha) *adj.* staying at more than one place ऋषयोऽनेकत्रस्थाः समीरवत् PariPar. 12.270.

अनेकत्रिदशविशेष (aneka-tridaśaviśeṣa) *m.* many distinguished gods अनेकत्रिदशविशेषनिर्मापितभूमिकासु सुकृतिचेतःप्रासादपरंपरासु कृतक्रीडाविहारम् ... अमरेश्वरम् ... आमनन्ति मनीषिणः YaśasCam. ii. 376.17.

अनेकत्रिदशसंयुत (anekatridaśa-saṁyuta) *adj.* accompanied by many gods अनेकत्रिदशसंयुतम्।... अर्हतोऽजितदेवस्य धर्मचक्रमदृश्यत SamarāSaṁ. 3.49.

अनेकत्व (aneka-tva) *n.* **1A** the state of being many, plurality (द्विगोरेकवचनविधानम्) न वान्यस्यानेकत्वात् Vār.5 *on* P. ii.4.1; न वा वक्तव्यः। ... अन्यस्यानेकत्वात्। नैतद् द्विगोरनेकत्वम् MahāBh.i.472.22 (*on* ii.4.1); आत्मनोऽनेकत्वकर्तृत्वभोक्तृत्वादि ... उपादाय ... कर्माणि विहितानि ĪśopaBh. 5.9 (*on* 1); क्षीणकर्मणामनेकत्वात् बहुवचननिर्देशः ChāndoUBh. 303.6 (*on* v.10.6); न चेश्वराणामनेकत्वम् RājMār. 12.8; अनेकत्वं बहुत्वसंख्या Kiraṇā. 34.14; TarkSaṁ. (Ā.) 2.10; जगदुपादानत्वस्य च मूर्तत्वाचेतनत्वानेकत्वप्रेर्यत्वादिव्याप्तस्य विभौ चेतने एकस्मिन्नित्यस्वतन्त्रेऽनुपपत्तिः NyāyKu. 87.16; परमाणव एवालम्बनमिति चेन्न। तेषामनेकत्वादतीन्द्रियत्वाच्च TattvPrakā. 101 B.8 (*on* ii.2.22); 34 B.10 (*on* i.2.13); 207 A.1 (*on* iv.2.1); रूपरसादिव्यक्तीनामनेकत्वात् Upask. 54.7 (*on* i.2.3); चन्द्रादीनां संदेहधर्मिणामेवानेकत्वम् CitraMī. 62.11; अक्षपादस्य ... प्रमातृणामनेकत्वनित्यत्वविभुत्वज्ञानादिगुणत्वकल्पना SarvaMaSaṁ. 26.12; MīmāKau. i.235.8 (*on* i.4.10); अनेकत्वं चोद्देश्यतावच्छेदकसमानाधिकरणभेदप्रतियोगित्वम् ŚaktiVā. 140.8; पीठानामनेकत्वेऽपि चतुर्णामिव प्राधान्यात्पार्थक्येन निर्देशः SetuBa. 19.25; AlaṅkāMañ. 203.11; यदा मेये द्रोणादीनां वृत्तिस्तदा तस्यानेकत्वेन परिमाणमात्रपरत्वे तदबोधेन च व्यभिचारात् LaŚabdeŚe. i. 429.9; **1B** the state of being more than one मनसः न चानेकत्वं, न ह्येकं ह्येककालमनेकेषु प्रवर्तते CaraS. i.8.5; एकत्वानेकत्वयोरनुपपत्तेस्तृतीयप्रकारासंभवाच्च वस्तुनो निःस्वभावत्वप्रसङ्गः BrahmSi. 48.3; एकावयव्यनुगता नैव तन्तुकरादयः। अनेकत्वाद्यथासिद्धाः कटकुट्यकुटादयः TattvSaṁ.

605; द्युत्वमन्तरिक्षत्वं चादितेरेकानेकत्वं चरुद्रव्यस्य ... (on i.2.36); न चायमेकप्रत्ययो (स्फोट:) वर्णविषया स्मृति: वर्णानामनेकत्वादेकप्रत्ययविषयत्वानुपपत्ते: BrahmSūBh. (Śan.) 193.11 (on i.3.28); 196.2 (on i.3.28); मन:। प्रतिशरीरमेकं च तत्, अनेकत्वे पुनरपि ज्ञानयौगपद्यानप्रायात् NyāyMañ. ii.68.21; अनेकत्वस्य कल्पनीयं तात्त्विकम् Bhām. 357.17 (on ii.1.14); 358.3 (on ii.1.14); (पुरुष:) स किं सर्वशरीरेष्वेक: किमनेक: प्रतिक्षेत्रमिति संशये तस्य प्रतिक्षेत्रमनेकत्वमुपपादयति SāṁkhyaTaKau. 314.4 (on 18); तत्त्वमेकत्वम्... तदनेकत्वमुपपादयता बाध्येतेत्यर्थ: TātpaṬ. (Vā.) 186.18 (on i.1.5); गम्यते हि गोशुक्लपदाभ्यामभिधेयद्वारेणैका व्यक्तिरिति चेन्न अनेकत्वस्यापि व्यक्तीनां संभवात् NyāyRa. 856.11 (on 7.36); संबन्धिभेदेऽनेकत्वं संयोगे गम्यते यथा। तथैव समवायेऽपि तदेकत्वं कुतो मतम् TarkSaṁ. (Ā.) 127.16; एकस्मिन्भ्रातरि स्वभार्यायां गर्भमाधाय दिवं गते संसृष्टिनां जीवतामनेकत्वादैक्याभावाच्च विभाग: प्राप्त: Subodhi. 75.17 (on 2.138); रूपरसगन्धस्पर्शानेकत्वानेकपृथक्त्वसंयोगविभागपरत्वापरत्वसंस्कारा अनित्या: NyāySu. (Ja.) 337B.13 (on ii.2.6); 338A.1 (on ii.2.6); एकत्वानेकत्वयो: सामानाधिकरण्यं वा विरुद्धम् NyāySu. (Ja.) 381B.3 (on ii.2.6); चिरादिप्रत्ययानाम् ... अनेकत्वेऽप्यात्मनामिव विशेषलिङ्गाभावात् सत्तावदेकत्वं कालस्येत्यर्थ: Upask. 111.4 (on ii.2.8); न च पुरुषाणामनेकत्वादेकं प्रति प्रकृतिगतयोग्यताया अपाय: SarvaDaKau. 137.24; न तु सर्वथा प्रतिबिम्बवन्मिथ्यात्वं जलचन्द्रवदित्येकस्यानेकत्वे दृष्टान्त: AṇuBh. 157.2 (on ii.3.50); अकेवलत्वमनेकत्वम् SiddhāBi. 148.11; विधायकानां लिङ्गमनेकत्वाद्विकाराणां चानेकवाक्यगतत्वेन तावद्विकारविशिष्टैकप्रयोगविधायकत्वकल्पनानवकाशात्। न च मध्यमादिवाक्येषु ... प्रयोगत्रयं विधीयते इति युक्तम् VidhiRa. 41 (205.15); गोपुरादिकर्तृन्यायेनानेकत्वे ... 'एको रुद्रो न द्वितीयाय तस्थु' रित्यादिश्रुतिविरोधप्रसङ्गादित्याशङ्क्याह ŚivārkaMaDī. i.150.23 (on i.1.3); न हीयमेकत्वधीर्वर्णविषया तेषामनेकत्वात् VaiyāSiMañ. 223.12; 227.5; 2 the state of being different, various or manifold, i.e. difference, manifoldness or variety यौगपद्यात्तु कर्मणामनेकत्वादनेकस्थत्वाच्च देशकालात्ययो मा भूदिति परोक्षममात्यै: कारयेत् ArthŚā. i.46.6 (1.9) : द्रव्यादीनां पञ्चानां समवायित्वमनेकत्वं च PadārthaSaṁ. 16.18 (NyāyKa. अनेकत्वं परस्परविभिन्नत्वमितरेतरव्यावृत्तं स्वरूपमेव); पृथिव्युदकज्वलनपवनात्ममनसामनेकत्वापरजातिमत्त्वे PadārthaSaṁ. 21.16 (NyāyKa. अनेकत्वं प्रत्येकं व्यक्तिभेद:); 290.3 (v.1.); शक्ति: जगद्धातु: ... सैकापि सत्यनेकत्वं यथा गच्छति तच्छृणु MālinīT. 3.6; हृदयायतनत्वाद्ब्रह्मण: ... शुकादीनामनेकत्वसावयवत्वानित्यत्वादिदोषदर्शनाद्ब्रह्मणोऽपि तद्वत्प्रसङ्ग: BrahmSūBh. (Śan.) 103.4 (on i.2.7); चिद्रूपात्मनि भेदश्चेत् पुंस्येकस्मिन् प्रसज्यते। एकस्येन्दोरपां पात्रेष्वनेकत्वं यथा तथा SarvaSiSaṁ. 12.70; अज्ञानं व्यष्ट्यभिप्रायादनेकत्वेन भिद्यते SarvaVeSāSaṁ. 316; शशाप सोमो दक्षं तु भवानपि भविष्यति। अनेकत्वं विहायैतज्जलदेहं सनातनम् SkandP. v(ii). 26.8; अविरुद्धानां विशेषणानामनेकत्वेऽपि श्यामत्वयुवत्वादिविशिष्टदेवदत्तवज्जन्मादिविशिष्टं ब्रह्मैकमेव भवति VedāntDī. 12.3 (on i.1.2); 111.17 (on ii.2.32); अनेकत्वं स्वरूपभेद: Kiraṇā. 28.6; अनेकत्वं पारमार्थिकापारमार्थिकत्वम् TārkiRa. 307.4; शौक्ल्यकार्ष्ण्यविभागे न विभागस्तत्र गम्यते। आधारस्यातथाभावादनेकत्वं कुतो मतम् TarkSaṁ. (Ā.) 59.23; 10.9; यत्तभेदसमुच्चयोऽनेकत्वम् इति (तत्) अयुक्तं, भेदस्याभावत्वेद्वित्वादेरनेकत्वस्य तुच्छत्वापत्ते: TarkSaṁ. (Ā.) 63.20; धमनीनामनेकत्वाद् ध्वनय: स्युरनेकधा BhāvPra. (Śā.) 187.9 (7); चिदचिच्छक्त्याश्रयत्वादनेकत्वमपि स्वभावत एव बोद्धव्यम् VedāntKau. 102.23 (on i.3.30); 205.3 (on ii.2.33); प्रतिद्रव्यमनेकत्वे विशेषाणां परस्परं भेदेन भाव्यम्। भेदाविनाभूतत्वादनेकत्वस्य NyāySu. (Ja.) 106B.13 (on i.1.2.); बुद्ध्यानेकत्वमारोप्य वर्तिर्भविष्यति PariVṛ. (Sī.) 33.1; अनेकत्वमस्पृष्ट्वैव स्वप्रतियोगिकभेदमात्रेण ऐक्यविरहस्यापाद्यत्वात् AdvaiSi. 796.14; द्रव्यगुणकर्मसामान्यविशेषाणां साधर्म्यमनेकत्वं समवायित्वं च SiddhāMu. 7.28 (on 14); नैवानेकत्वं द्रुतघनतरावस्थयो: कारणस्थं नाप्यस्त्यल्पत्वं प्रचितमृदिते तैलपिण्डादिकार्ये NayaMañ. II. ii.3.6; अनेकत्वं सर्गभेदेन भिन्नत्वम् SāṁkhyaPraBh. 58.4 (on 1.124); करणं त्रयोदशविधम् अवान्तरभेदात्। ... बुद्धिरेव मुख्यं करणमित्याशयेनोक्तम्, अवान्तरभेदादिति एकस्यैव बुद्ध्याख्यकरणस्य करणानामनेकत्वादित्यर्थ: SāṁkhyaPraBh. 85.33 (on 2.38); (नानाकोट्यवगाहिनी धी: ... ससंदेहालंकृति:) अनेकत्वस्य स्फुटत्वार्थं नानेति RasGan. 341.4; संबन्धानामनेकत्वे तुल्यलिङ्गत्वेऽपि च दण्डीत्येकवचनम् ... उपपद्यते VaiyāBhū. 17.8 (on 2); नोदात्तादिगुणभेदादनेकत्वं वर्णानाम् VaiyāSiMañ. 218.4: 3 muchness अनेकत्वमात्रस्य सर्वपदार्थत्वेऽवच्छेदकावच्छेदेनान्वये... सर्वे घटा रूपवन्त इत्यादौ ... शाब्दबोधापत्तिर्दुर्वारैव ŚaktiVā. 141.6.

अनेकत्वकल्पन (anekatva-kalpana) *n.* assumption of the state of being more than one (उपादानस्य) तस्य चैकस्यैव सर्वकार्योत्पादकत्वसंभवे अनेकत्वकल्पने गौरवात् एकत्वमभ्युपेयम् VivaPraSaṁ. 218.11.

अनेकत्वकल्पना (anekatva-kalpanā) *f.* assumption of the state of being ... सृज्य न युक्तम्... नानात्वं कल्पयितुम् ... यागोपदेशवेलायामनेकत्वकल्पना। ... नोपदेशस्तदाश्रय: TantrVā. 523.10 (on ii.2.20); व्यापकतयैकस्य ... अनेकत्वकल्पनायां कल्पनागौरवप्रसङ्गात् Kiraṇā. 119.7; लिङ्गकल्पितश्रुतेरनेकत्वकल्पनागौरवभिया एकस्यैवार्थस्य बाध्यत्वात् BhāṭṭDī. iii. 157.22 (on ix 3.12)

अनेकत्वकृछेदन (anekatvak-chedana) *n.* act of cutting or removing of skins more than once एकधाशब्देनार्थान्तरभूतं देशत: कालतो वानेकत्वक्छेदनसाहित्यमेव शक्त्या प्रकाश्यते BhāṭṭDī. iii. 155.3 (on ix. 3.11)

अनेकत्वगौरव (anekatva-gaurava) *n.* cumbersomeness due to the state of being more than one लाघवादेक: संबन्ध: सिध्यति। स एव समवाय:। स्वरूपसंबन्धानामनेकत्वगौरवात् MaṇiKa. 20.13.

अनेकत्वज्ञान (anekatva-jñāna) *n.* cognition of difference or manifoldness अन्यस्यैकात्म्यज्ञानस्यानपेक्षतया बाधकत्वमनेकत्वज्ञानस्य च प्रतियोगिग्रहापेक्षया दुर्बलत्वेन बाध्यत्वम् Bhām. 357.22 (on ii.1.14)

अनेकत्वदर्शन (anekatva-darśana) *n.* perception of the state of being more than one नानास्थानत्वे सत्येकानेकत्वदर्शनात् संशय: NyāyVār. 388.18 (on iii.1.51); एकस्यैव घटस्यान्यापेक्षयानेकत्वदर्शनात् NyāySu. (Ja.) 381B. 2 (on ii.2.6)

अनेकत्वद्योतक (anekatva-dyotaka) *adj.* **A** indicative of the state of being more than one (possibility) (स्यादस्ति स्यान्नास्ति) स्याच्छब्दो निपातोऽनेकत्व-(कान्तत्व) द्योतक: PrakaVi. 547. 14; **B** indicative of plurality गाव: इति ... अनेकत्वद्योतकं बहुवचनम् Bhāsk. ii.52.11 (on ii. 2.5)

अनेकत्वनिबन्धन (anekatva-nibandhana) *adj.* caused by difference or manifoldness मा भूदेकत्वनिबन्धनो व्यवहारोऽनेकत्वनिबन्धनस्त्वस्ति तदेव हि सकलामुद्वहति लोकयात्राम् Bhām. 357.16 (on ii.1.14)

अनेकत्वनिमित्तम् (anekatvanimittam) *adv.* as caused by difference or manifoldness तत्त्वान्तरपरिणामादात्मनोऽनित्यत्वाशुद्धत्वानेकत्वनिमित्तं चिन्मात्रस्वरूपविक्रियात: पुरुषस्य स्वात्मन्येव भोक्तृत्वे चिन्मात्रस्वरूपविक्रिया न दोषाय PraśnaUBh. 297. 11 (on 6.3)

अनेकत्वनिराकरण (anekatva-nirākaraṇa) *n.* **1** refutation of manyness or plurality द्रव्यविशेषणं तावन्निराक्रियते। तद्धि स्वरूपप्रक्षेपेण वा भवेदनेकत्वनिराकरणेन वा TantrVā. 727. 1 (on iii. 1.14); **2** refutation of the state of being more than one नानेकत्वैकार्थसमवायिना भेदेन एकत्वं निराकृत्य तेन पुनरनेकत्वनिराकरणं युज्यते, उपजीव्यविरोधादिति निरस्तम् AdvaiSi. 796.14; अनेकत्वनिराकरणं एकाभावे अनेकस्याप्यभावात् इत्यादिरूपम् LaCandr. 796. 33.

अनेकत्वनिर्णय (anekatva-nirṇaya) *m.* ascertainment regarding the state of being more than one उत्पत्तिवेलायां हि कर्मणामेकानेकत्वनिर्णयो भवति TantrVā. 523. 11 (on ii. 2.20)

अनेकत्वनिर्धारण (anekatva-nirdhāraṇa) *n.* ascertainment regarding the state of being more than one अनेकत्वनिर्धारणरूपविच्छित्त्याश्रयत्वेनैककोट्यधिकेऽपि भिन्नोऽयं संदेहप्रकार: SāhiDa. 546.15.

अनेकत्वपरत्व (anekatvapara- tva) *n.* the state of being meant to convey being more the one 'अनादिमायया सुप्तो यदा जीव: प्रबुध्यते' इत्यादिश्रुतिष्वेकवचनप्राप्तैकत्वविरोधेनोदाहृतश्रुतीनामनेकत्वपरत्वाभावात् AdvaiSi. 540.17.

अनेकत्वप्रसक्ति (anekatva-prasakti) *f.* undesired occasion for manyness or plurality न तावज्जन्मादयो विशेषणत्वेन ब्रह्म लक्षयन्ति। अनेकविशेषणव्यावृत्तत्वेन ब्रह्मणोऽनेकत्वप्रसक्ते: BrahmSūBh. (Rā.) 132.20 (on i.1.2); अनेकत्वप्रसक्तिर्व्यावर्तकत्वं वा कथम् ŚrutaPra. iB. 108.25 (on i.1.2)

अनेकत्वप्रसङ्ग (anekatva-prasaṅga) *m.* **1A** undesired occasion for plurality or manyness तेषु तस्य वृत्ति: प्रत्येकं कार्त्स्न्येन वा। कार्त्स्न्येन चेदवयविनोऽनेकत्वप्रसङ्गात् TātpaṬ. (U.) 301.10 (on 5(3).261); वयमनुमानकुशला:, अनेककारकसाध्यत्वात्क्रियाणामिति चेत् - एवं तर्हि अनुमानकौशले भवतामनेकत्वप्रसङ्ग: BṛĀraUBh. 269.16 (on ii. 1.20); न जात्यंशो जातिर्भवति। अनेकत्वप्रसङ्गात् Nyās. i.862.9 (on iv. 1.63); **1B** undesired occasion for the state of being more than one न हि देवदत्त: स्रुघ्ने संनिधीयमानस्तदहरेव पाटलिपुत्रेऽपि संनिधीयते, युगपदनेकत्र वृत्तावनेकत्वप्रसङ्ग: स्यात् BrahmSūBh. (Śan.) 321.14 (on ii.1.18); ब्रह्मण: एकस्यानन्दाद्यनेकगुणविशिष्टत्वेऽनेकत्वप्रसङ्गात् BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 304.7 (on iii.3.11); **2** undesired occasion for being different or manifoldness अनेकलक्षणाभिन्नस्यानेकत्वप्रसङ्ग: NyāySu. (Ja.) 107 A.8 (on i.1.2)

अनेकत्वबुद्धि (anekatva-buddhi) *f.* idea or notion of being more than

one द्वे निष्ठे विभक्ते भगवतैव उक्ते ज्ञानकर्मणोः कर्तृत्वाकर्तृत्वैकत्वानेकत्वबुद्ध्याश्रययोः युगपदेकपुरुषाश्रयत्वासंभवं पश्यता GītāBh. (Śaṅ.) 19.15 (*on* 2.10)

अनेकत्वबोधनद्वार् (anekatvabodhana-dvār) *f.* [Inst.] by way of conveying manyness or plurality भेदोऽपि चात्र संख्यावदनेकत्वबोधनद्वारैव बोध्यते MīmāKau. iii (2).166.3 (*on* ii. 2.3)

अनेकत्वभञ्जकता (anekatvabhañjaka-tā) *f.* the state of being what destroys difference or कपालघटयोः भेदत्वं तयोरनेकत्वोपजीवकताव्यवच्छेदकम्। तन्मात्रेण नानेकत्वभञ्जकता LaCandr. 796. 35.

अनेकत्वमात्र (anekatva-mātra) *n.* A only the state of being more than one नानेकत्वमात्रमिति एकत्वविवक्षाभिधानमनुपपन्नम् NyāyRa. 378.7 (*on* 5 (4). 95); न च संख्या न स्वतन्त्रं मानम् ... गुण एवान्तर्भावादिति वाच्यम् ... संख्यायाः ... कर्मणोऽनेकत्वमात्रबोधकत्वात् MīmāKau. iii (2). 236.22 (*on* ii. 2.20); B only manyness or plurality सवर्णास्विति बहुवचनमनेकत्वमात्रपरम् तेन सवर्णानेकभार्यामध्ये ज्येष्ठया प्रथमोढया विनान्यां न धर्मार्थके विधौ कारयेत् ViraMi. 157.4 (*on* 1.88)

अनेकत्वविशेषणसामर्थ्य (anekatvaviśeṣaṇa-sāmarthya) *n.* strength of the qualifier referring to plurality परस्परानात्मत्वस्य च अनेकत्वविशेषणसामर्थ्यादेव सिद्धौ पुनरुक्तिप्रसक्त्या विशेषणवैयर्थ्यात् TarkSaṁ. (Ā.) 79.11.

अनेकत्वव्यञ्जकत्व (anekatvavyañjaka-tva) *n.* the state of being indicative of plurality तदनेकत्वं च समुदायत्वम् ... अपेक्षाबुद्धेरनेकत्वव्यज(?ञ)कत्वात् NyāySu. (Ja.) 391A.10 (*on* ii.2.7)

अनेकत्वव्यपदेश (anekatva-vyapadeśa) *m.* designation or representation of the plurality यथा वनस्य व्यष्ट्यभिप्रायेण वृक्षा इत्यनेकत्वव्यपदेशः VedāntTaSā. 41.4 = VedāntSā. (Sa.) 6.9.

अनेकत्वव्यवच्छेद (anekatva-vyavaccheda) *m.* exclusion or negation of the state of being more than one शब्दाश्रयस्य द्रव्यस्यानेकत्वव्यवच्छेदेन नियतमेकत्वम् Kiraṇā. 111.7; 118.20.

अनेकत्वव्यवहार (anekatva-vyavahāra) *m.* usage or practice of being more than one न वयमनेकत्वव्यवहारसिद्ध्यर्थमनेकत्वस्य तात्त्विकत्वं कल्पयामः Bhām. 358.3 (*on* ii. 1.14); एकत्वहानोत्तरकालम् एकत्वव्यवहारोऽपि नास्ति नतरामनेकत्वव्यवहारः VedāntKa. 238. 14 (*on* ii.1.14)

अनेकत्वशङ्का (anekatva-śaṅkā) *f.* doubt regarding plurality कारणवाक्येषु सद्ब्रह्माद्यनेकशब्दैरभिधानाच्च कारणानेकत्वशङ्का स्यात् ŚrutaPra. iB. 104.15 (*on* i.1.2)

अनेकत्वश्रुति (anekatva-śruti) *f.* the Vedic text referring to being more than one यदेकमव्यक्तमनन्तरूपमिति अनेकत्वश्रुत्या ... तत्प्रसक्तेः Nyāyā- mṛ. 271 B.8.

अनेकत्वसंशय (anekatva-saṁśaya) *m.* doubt regarding the state of being more than one धातवः ... तेषां प्रेरणस्येतस्ततो नयनस्य आदिशब्दाद् व्यूहनस्य च हेतुः। तस्यैकत्वानेकत्वसंशये सत्याह NyāyKa. 48.2.

अनेकत्वसंख्या (anekatva-saṅkhyā) *f.* i number of the form of the state of being more than one किमनेकत्वसंख्याविशिष्टेषु समवेतत्वमनेकसमवेतत्वम् TattvPradī. (Ci.) 193.1; (अनेकत्वसंख्या द्वित्वादिसंख्या) यत्रैक एवोद्देश्यनुद्देशी च, यथा मुद्गादण् इति न तत्र नियमप्रसङ्ग इत्यनेकत्वसंख्याया एवेह ग्रहणम् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P.i.3.10(404.14); हरेर्विशेषबलेनानेकत्वसंख्यावत्त्वात् विभागतोऽन्यमयाद्यनेकत्वोक्तिर्युज्यते NyāySu. (Ja.) 131 B.4 (*on* i.1.6); ii number of the form of plurality or multiplicity न च अनेक(समवेत)त्वं अनेक(त्वसंख्याविशिष्टे समवे)तत्वं गुणादौ तदभावात्)। न हि द्रव्यातिरिक्तेषु अनेकत्वसंख्या अस्ति TarkSaṁ. (Ā.) 121.2; नन्वनेकत्वसंख्या तावदनेकाश्रिता NyāySu. (Ja.) 370A.11 (*on* ii.2.6); अयं समुदायः परमाणूनां संयोगः किं वानेकत्वसंख्या NyāySu. (Ja.) 390 B.3 (*on* ii.2.7); विरलतन्त्वारब्धपटादिषु कारणगतानेकत्वसंख्या न प्रहीयते ŚivārkaMaDī. ii.24.8 (*on* ii.1.16)

अनेकत्वसंभव (anekatva-sambhava) *m.* possibility of plurality सत्त्वं न सर्वसंग्राहकम् तस्यातन्मात्रत्वेऽनेकत्वसंभवात् TarkSaṁ. (Ā.) 16.9.

अनेकत्वसाधनसंभव (anekatvasādhana-sambhava) *m.* possibility of establishing the state of being more than one न च समवायस्य सर्वत्र एकत्वं संबन्धिभेदे संयोगवदनेकत्वसाधनसंभवात् TarkSaṁ. (Ā.) 127.18.

अनेकत्वसिद्धि (anekatva-siddhi) *f.* establishment of manifoldness or difference भेदस्य परस्पराश्रयत्वादिना निर्वचना(न)र्हत्वात् ... न च नैकस्मिन् प्रवेशः तत्प्रवेशात्प्रागेव तत्र अनेकत्वसिद्धौ तत्प्रवेशप्रयोजनाभावात् TarkSaṁ. (Ā.) 10.11.

अनेकत्वहेतुभूत (anekatva-hetubhūta) *adj.* which has become the cause of being more than one तस्मिन्नेकस्मिंश्चैत्रदेहे अनेकत्वहेतुभूतदेशकालाद्याभाससंमिश्रीकारं प्रति ... निर्विकल्पस्य व्यापारो नास्ति Bhāsk. ii. 41.16 (*on* ii.2.3)

अनेकत्वाग्रह (anekatvāgraha) *m.* non-grasping of manyness or plurality भेदग्रहाभावे हि गृह्यमाणयोरेकत्वग्रहे पर्यवसानं स्यात्, अनेकत्वाग्रहे वा उभयथापि धर्मत्वधर्मित्वलक्षणवैलक्षण्यं कथंचिदपि न संभवति ŚatDū. 90.19.

अनेकत्वादि (anekatvādi) *adj.* manyness or plurality etc. स्वयं प्रथते विज्ञानम् इत्येष एव मम पक्षस्त्वया वाचोयुक्त्यन्तरेणाश्रित इति चेत् न विज्ञानस्योत्पत्तिप्रध्वंसानेकत्वादिविशेषवत्त्वाभ्युपगमात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 399.19 (*on* ii.2.28); असदिति ब्रह्मेति च संज्ञाभेदमात्रम्। अनेकत्वादेः परेणापि त्याज्यत्वात् NyāySu. (Ja.) 286A.4 (*on* ii.1.4)

अनेकत्वाध्यवसाय (anekatvādhyavasāya) *m.* ascertainment of plurality अनीलाद्यनेकव्यावृत्तिकृतोऽनेकत्वाध्यवसाय एवेति चेत् अतादात्म्ये कथं व्यावृत्तीनामुल्लेखः ĀtmaTaVi. 464.11.

अनेकत्वानभ्युपगम (anekatvānabhyupagama) *m.* non-admittance of plurality जीवतदंशयोरंशांशिभावप्रयोजकाभेदो न तत्प्रयुक्त इति चेत् न। तयोरभेदद्वयाभावात् त्वन्मते ... भेदस्याभेदस्य वा ... अनेकत्वानभ्युपगमात् SiddhāLeSaṁ. 341.3.

अनेकत्वानिरुक्ति (anekatvānirukti) *f.* non-description of manyness or plurality अनेकत्वानिरुक्तेश्च पक्षमन्त्यं प्रतिक्षिपेत् TattvPradī. (Ci.) 192.12.

अनेकत्वानुपपत्ति (anekatvānupapatti) *f.* untenability of manyness or plurality लक्षणानां वा अनेकत्वानुपपत्तिः NyāySu. (Ja.) 107 A. 8 (*on* i.1.2)

अनेकत्वानुवर्तिता (anekatvānuvarti-tā) *f.* conformity to or dependance on the state of being more than one यदि हि वाक्यं पदवद्वाचकं भवेत् ततस्तदेकत्वानेकत्वानुवर्तिता वाक्यार्थस्याभ्युपगम्येत कदाचित् TantrVā. 427.1 (*on* ii.1.46)

अनेकत्वापत्ति (anekatvāpatti) *f.* undesired contingency of manyness or plurality अनेकैरभिन्नस्य ब्रह्मणोऽप्यनेकत्वापत्तेः NyāySu. (Ja.) 102 B.9 (*on* i.1.2); सूत्रे जीवस्यानेकत्वापत्तिमात्रमुच्यते न तु तस्याः परमेश्वरायत्तत्वम् NyāySu. (Ja.) 435 B.3 (*on* ii.3.13)

अनेकत्वाभाव (anekatvābhāva) *m.* A absence of difference or manifoldness न हि संनिकृष्टत्वादेः अतिरिक्तम् अपरत्वादि न-इति मते मातरि संनिकृष्टत्वादिव्यवहारे तदितरव्यवहारो निवारयितुं शक्यते, तस्य अनेकत्वाभावात् TarkSaṁ. (Ā.) 77.6; Bi absence of plurality न खलु अनेकत्वाभावे स्वरूपभेदत्वम् TarkSaṁ. (Ā.) 121.4; Bii absence of the state of being more than one एकं द्वित्वमिति दर्शनात् एकत्वानेकत्वाभावेऽपि शून्यत्वं कुतः NyāySu. (Ja.) 381 B.5 (*on* ii.2.6)

अनेकत्वाभिमत (anekatvābhimata) *adj.* which is intended to have difference or manifoldness पञ्चमस्त्वनुकूल एव। अनेकत्वाभिमते वस्तुन्येकताप्रतिक्षेपस्यानेकतोपलम्भोपष्टम्भकत्वात् ĀtmaTaVi. 559.10 (comm. अनेकत्वाभिमतं वस्तु भेदेन व्यवतिष्ठत एव)

अनेकत्वायोग (anekatvāyoga) *m.* untenability of the state of being more than one तस्यैकस्य अनेकत्वायोगात्। अनेकस्य चैकत्वायोगाद् व्यतिरिक्तस्य च निषेधात् PramāVāSvopVṛ. 28.2; न च सत्वे(त्तया ए?)व अपेक्षाबुद्धेः तज्जन्यानेकैकत्वविषयायाः तस्या दुर्वचत्वात्। एकत्वेऽनेकत्वायोगात् TarkSaṁ. (Ā.) 64.24.

अनेकत्वावश्यकत्व (anekatvāvaśyakatva) *n.* necessity of manyness न च ... द्रव्यरूपपरिमाणादिष्वेका मनोवृत्तिस्तथा तेष्वेकमेव मम प्रतिबिम्बमिति वाच्यम्, अनेकेषु दर्पणेषु मुख्यस्येवानेकेषु द्रव्यरूपादिषु कल्पितसंसर्गरूपस्य प्रतिबिम्बस्यानेकत्वावश्यकत्वात् GuruCandr. ii. 119.16.

अनेकत्वावस्था (anekatvāvasthā) *f.* A stage or condition of being many संहतिदशायामेकत्वावस्था जायते विभक्तदशायामनेकत्वावस्था च NyāySiA. 260.22; B stage or condition of being more than one अवयवोपचये पूर्वसिद्धमेव द्रव्यमनेकत्वावस्थामपहाय एकत्वावस्थामापद्यते ŚivārkaMaDī. ii. 90.28 (*on* ii. 2.24); ii. 24.6 (*on* ii.1.16)

अनेकत्वाश्रय (anekatvāśraya) *m.* substratum of the state of being more than one वातपरमाणूनामनेकत्वेऽपि वातसंज्ञकस्यावयविन एकत्वादनेकत्वाश्रयरूपसमूहानुपपत्तिः Pradī. iv. 172A.29 (*on* iv.2.49)

अनेकत्वैकार्थसमवायित्व (anekatvaikārthasamavāyitva) *n.* community of locus with the state of being more than one किं च भेदस्य सादृश्यादिवदन्यनिरूप्यस्यैकस्यैकमात्रवृत्तित्वादनेकत्वैकार्थसमवायित्वमसिद्धम् Nyāyāmṛ. 557A. 9.

अनेकत्वैकार्थसमवायिन् (anekatvaikārthasamavāyin) *adj.* having community of locus with the state of being more than one एतेन अनेकत्वैकार्थ-

समवायिनो भेदस्य घटस्वरूपत्वे घटस्याप्यनेकत्वं ... क्षत्रियत्वमवगम्यते श्रद्धादेयो बहुदायीत्यनेकदाना- नानेकत्वैकार्थसमवायिना भेदेन एकत्वं निराकृत्य तेन पुनरनेकत्वनिराकरणं युज्यते AdvaiSi. 796.13.

अनेकत्वोपजीवकता (anekatvopajīvaka-tā) *f.* dependence on the state of being more than one अनेकत्वमस्पृष्ट्वा अनेकत्वोपजीवकतानवच्छेदकरूपविशिष्टेन। कपालघटयो: भेदत्वं तयोरनेकत्वोपजीवकतावच्छेदकम् LaCandr. 796.34.

अनेकत्वोपलक्षक (anekatvopalakṣaka) *adj.* **i** indicative of plurality सहस्रपदमनेकत्वोपलक्षकम् AṇuBh. 227.5 (*on* iii 3.24); **ii** indicative of the state of being more than one बहव इत्यनेकत्वोपलक्षके, तेन यत्र द्वौ प्रतिभुवौ तत्रापीयं व्यवस्थेति ध्येयम् VīraMi. 480.4 (*on* 2.53-57)

अनेकत्वोपलक्षण (anekatvopalakṣaṇa) *n.* indication of the state of being more than one (यद्येकस्मिन्प्रयोगे द्वौ बहवो वा प्रतिभुव: स्युस्तदर्णं संविभज्य स्वांशेन दद्यु:) यद्येकस्मिन्निति। बहुत्वमनेकत्वोपलक्षणमित्याह। द्वाविति BālamBha. ii.71.32 (*on* 2.55)

अनेकत्वोपलब्धि (anekatvopalabdhi) *f.* knowledge of the state of being more than one अनुमीयमानेष्वाकाशादिष्वेकानेकत्वोपलब्धौ संशये सति तद्व्युदासार्थमाह NyāyKa. 47.10.

अनेकत्वोल्लेख (anekatvollekha) *m.* mention or description of the state of being more than one अत्रैकस्यापि भगवतस्तद्गुणयोगादनेकत्वोल्लेखे गोपवधूप्रभृतीनां रुच्यादयो यथायोगं प्रयोजका: SāhiDa. 533.6.

अनेकदक्षिण (aneka-dakṣiṇa) *adj.* having much sacrificial fee or many gifts तत्र ब्रह्मा च रुद्रश्च शक्रश्चापि सुरेश्वर:। समेत्य विविधैर्यज्ञैर्य-जन्तेऽनेकदक्षिणै: MahāBhā. vi 7.17 = PadmP. i.3.36.

अनेकदक्षिणा (aneka-dakṣiṇā) *f.* much sacrificial fee or many gifts यथा दशद्रव्याम्नातबलादेक एव सोमविक्रेतुराननतिविशेष: एवमनेकदक्षिणाम्नानात्तावद्दक्षिणासाध्य एक एवानतिविशेष इति भाव: MayūMāli. 830.2 (*on* ii. 4.1)

अनेकदण्डचक्राद्युदाहरण (aneka - daṇḍacakrādyudāharaṇa) *n.* many examples (such as) (potter's) stick and wheel etc. न कारणमप्राप्यकार्यमस्तीति। अनेकदण्डचक्राद्युदाहरणं लोक इति NyāyVār. 38.15 (*on* i.1.4)

अनेकदध्यादिपरामर्श (anekadadhyādi- parāmarśa) *m.* consideration of, i.e. reference to various (oblations such as) curds etc. अनेकदध्यादिपरामर्शे बहुवचनं वीप्सा वा प्रसज्येत MīmāKau. i.176.24 (*on* i.4.3)

अनेकदर्पण (aneka-darpaṇa) *m.* many mirrors अनेकदर्पणादित्यदीप्तीनां बहुसंधिषु। इतरा (प्रभा) व्यज्यते तासामभावेऽपि प्रकाशते PañcDa. 8.2.

अनेकदर्शन (aneka-darśana) *n.* **1** often, i.e. frequent acts of seeing न चानेकदर्शनारब्धो दर्शनसमुदाय: कश्चिदस्ति Kāśi. iii. 12.15 (*on* 5 (4). 12); **2** various theories मतभेदप्रदर्शनाय अनेकदर्शनोपन्यास: Pradī. iii. 191 A.34 (*on* iii. 2.115)

अनेकदर्शपूर्णमास (aneka-darśapūrṇamāsa) *m.* more than one New moon and Full moon sacrifice न चातिपत्तिक्रमेण होमानां क्रमेणैव करणं शङ्क्यं, एकदेशकालकर्तृत्वेन समस्यहोमपक्षहोमविधिवैय्यर्थ्यप्रसङ्गेन चानेकदर्शपूर्णमासाति- पत्तिनिमित्तकपथिकृद्वदेव पृथक्करणानुपपत्ते: BhāṭṭDī. ii. 300. 9 (*on* vi.5.14); द्वयमेव समुच्चयो, न च वाक्यभेद:, एकस्वर्गोद्देशेनानेकदर्शपूर्णमासयागविधानदर्शनात् SiddhāTa. 37.17.

अनेकदर्शिन् (aneka-darśin) *adj.* **A** (used as noun) (one) who knows many (things), omniscient विद्यान्नक्षत्राणां च संपदम्।... राजा ... अनेकदर्शी स्याच्चित्रायाम् AVPari. 1(10).1; **B** who perceives more than one (thing) इदं सदृशमिति, अनेकदर्शिन: एकस्य अभावात् BṛĀraUBh. 538.18 (*on* iv.3.7); अभेदग्रहणमभेदारोप इत्यपि न युक्तम् अभावादेको ह्यनेकदर्शी तेषां भेदाभेदौ प्रत्येति NyāyKa. 319.25; न तु तत्त्वत: पूर्वापरौ क्षणौ तयो: सादृश्यं वा गृह्णाति। तत्कथमेकस्यानेकदर्शिन: स्थिरस्य प्रसङ्ग इति Bhām. 430.20 (*on* ii.2.25)

अनेकदल (aneka-dala) *adj.* having many petals पटं विचित्रयेद्विद्वान् शिल्पिना ...। छत्रं तु शिखरे कुर्यात् ...। अधोऽनेकदलं पद्मम् PāraS. 16.230.

अनेकदा (anekadā) *adv.* **i** more than once, i.e. twice धर्मोऽर्थ इव अर्थो धर्म इवेत्यनेकदा शब्दद्वयेन धर्मार्थकामानां सादृश्यं प्रतिपाद्यते इत्युपमेयोपमा PratāYaBhū. 353.13; **ii** many times भिन्नसाधारणधर्मायां मालोपमायामव्याप्ति:। तत्रानेकदा साम्यप्रतिपादनात् CitraMī. 12.11; AlaṅkāKau. (Vi.) 19.8; समर्थे सर्वथा सिद्धिरर्थिनोऽर्थन्त्यनेकदा ParamāKā. 29.105.

अनेकदान (aneka-dāna) *n.* **Ai** more than one gift एकस्यानेकदानं च ददेत् कश्चित्पृथक्पृथक् BhaviP. 351 B.22 (ii (2).2.20); **Aii** many gifts दानखण्ड- मिदम् ... अस्मिन्ननेकदानौघरत्नरत्नाकरायिते महाप्रकरणानां च विज्ञेयोऽयमनुक्रम: CaturCin. i.4.9; **B** various gifts दद्यादनेकदानानि तिलाज्यप्रभृतीनि च PadmP. ... दिसमधिगतजनपदाधिपत्यात् GoviBh. 57.8 (*on* i.1.35)

अनेकदायहर (aneka-dāyahara) *m.* many claimants for inheritance, i.e. many heirs यदपि 'पत्नी दुहितरश्च' इत्यादिवचनं, तदपि स्वामिसंबन्धनिबन्ध- नानेकदायहरप्राप्तौ लोकप्रसिद्धेऽपि स्वत्वे व्यामोहनिरासार्थम् VīraMi. (Vyavahāra.) 420.29.

अनेकदारत्व (anekadāra-tva) *n.* the state of having many wives, polygamy आधानानन्तरम् दारान्तरपरिग्रहनिषेधेऽपि तत: प्रागेवानेकदारत्वे बहुत्वमुपपद्यते MayūMāli. 251. 20 (*on* iii. 3.9)

अनेकदारुणकर्मन् (anekadāruṇa-karman) *adj.* committing various fierce or hineous acts or deeds एकदानेकदारुणकर्मभिस्तै: (भेदै:) अभिदधे स श्राद्ध: ViviTīKa. 57.27.

अनेकदिक्क (anekadik-ka) *adj.* related to various directions or quarters रूपसहचारिणस्तु स्पर्शस्य अनेकदिक्कस्य युगपद्ग्रहणात् Pradī. iii. 199B. 30 (*on* iii. 2.124)

अनेकदिक्तटलङ्घन (anekadiktaṭa-laṅghana) *n.* act of crossing of the boundaries of various directions or quarters दानेनानेकदिक्तटलङ्घनस्यदनिरतया कीर्त्या ... राजन् जेगीयसे क्षितिनायकान् YātrāPra. 6.60.

अनेकदिन (aneka-dina) *n.* **i** many days, i.e. long period of time (ज्ञानोप- निषदं महत्) तथोक्तस्य (तथानेक?)दिनस्यान्ते अन्तर्धानगतं तु तम्(त्?) विष्णुना .... उक्तं पुनरेव हि JayāS. 1.43; अनेकदिनसंकल्पदेहे ...। अस्मिन्देहे शवे दग्धे तत्रैवास्थितिमीयुषाम् YogVā. iii. 57. 34; भवेदगूढशब्दार्थ: ... नानेकदिन- निर्वर्त्यकथया संप्रयोजित: (अङ्क इति कीर्तित:) SāhiDa. 275.10; **ii** many days गोरोचना शूकरशोणितेन विभावितानेकदिनं प्रयत्नात् (v.l. °नेकदिनप्रयत्नात्)... तत्तिलकं प्रशस्तम् NāgaSa. 12.11; अनेकदिनसाध्ये तु होमे ... वह्निरक्षणपूर्वकं शुभदिने समाप्तिं कू(?कु)र्यात् NityoNi. 132.9.

अनेकदिनम् (anekadinam) *adv.* for many days गोरोचना शूकरशोणितेन विभावितानेकदिनं प्रयत्नात् ... तत्तिलकं प्रशस्तम् NāgaSa. 12.11.

अनेकदिनशस् (anekadina-śas) *adv.* for many days नीरुजस्तु जपेत्सदा। ... अनेकदिनशो भ्रंश: सरुजस्य यदा भवेत्। स्नात्वा निवृत्तरोगोऽसौ ... जपित्वैकसहस्रं च भूय: पूजाग्नितर्पणम्। कुर्यात् JayāS. 25.8.

अनेकदिवस (aneka-divasa) *m., n.* many days श्राद्धम् ...। अनेकदिवसोत्थं ... धूपदीपादिकैर्युक्तं पूजयित्वा निवेद्य च। पित्रर्थं तु द्विजात्मार्थं ततो दद्यात्तिलोदकम् PauṣkS. 27.650; किलिञ्जकनामधेय: ... अनेकदिवसवासार्थितामलखलकविस्तारम् (न किमपि नाम बुभुज) Yaśas Cam. i.405.3; योगिनाम् ... प्रारब्धकर्मणामेकशरीर एव पर्यवसानमिति न नियम:। निष्पन्नोपायस्यापि प्रतिबन्धककर्मविशेषादनेकदिवस- स्थितिवदनेकशरीरपरिग्रहोपपत्ते: NyāyPari. 111.11; तत्तन्मासव्रतानामनेकदिवसा- श्रयाणामपि तत्तन्मासान्तर्गतिष्वपि दिवसेषु व्यवस्थिति: ŚivārkaMaDī. ii.92.18 (*on* ii.2.25)

अनेकदिव्यदुकूलसंदोहा (aneka-divyadukūla sandohā) *adj.* (*f.*) containing several sets of divine clothing °अनेकदिव्यदुकूलसंदोहाभि: ... °तोरणपङ्क्तिभि: प्रकाशितकुबेरपुरीरामणीयकावतारम् (राजसदनम्) YaśasCam. i. 344.2 (comm. दिव्यानि अमानुषाणि दुकूलानि वस्त्राणि तेषां संदोहा: समूहा यासु तोरणपङ्क्तिषु)

अनेकदिव्यनरनारी (aneka- divyanaranārī) *f.* many celestial males and females एकपार्श्वावलम्बिनी ... धाम्न: ... माणिक्यमण्डपस्यैकदेशमनेकदिव्यनरनारी- निकुरम्बसंबाधमध्यासितवती (अहम्) TilaMañ. 266.2.

अनेकदिव्यरत्नाढ्या (anekadivyaratnāḍhyā) *adj.* (*f*). adorned with various divine gems or jewels अन्या ... अनेकदिव्यरत्नाढ्या दृष्ट्वा दहनमोहिता। शिरसि ह्यञ्जलिं कृत्वा विज्ञापयति पावकम् MatsyaP. (WILSON Ed.) 188.41.

अनेकदिव्यरूप (aneka - divyarūpa) *n.* various divine forms अन्या ... तु सखी ... अनेकदिव्यरूपाण्यादृष्ट्वा(?°श्य) मदविमोहिता ।... विज्ञापयति पावकम् PadmP. i.15. 35.

अनेकदिव्यवस्त्र (aneka-divyavastra) *n.* various divine garments अनेकदिव्यवस्त्राणि प्रगृह्य रुचिराणि स:। ... दत्त्वैव साम चक्रेऽसुरै: सह GaṇeP. ii. 4. 13.

अनेकदिव्याभरण (aneka - divyābharaṇa) *adj.* [*f.*- ā] having, i.e. wearing various divine ornaments हरि:। दर्शयामास ... परमं रूपमैश्वरम्... अनेकदिव्याभरणम् MahāBhā. vi. 33. 10 = BhagGī. 11.10; GītāBh. (Śaṅ) 305. 13 (*on* 11.10); (राधां विचिन्तयेत्) अनेकदिव्याभरणाम् SkandP. ii(9). 28. 30.

अनेकदिव्याभरण (aneka-divyābharaṇa) *n.* various divine ornaments उपजातकौतुक: ... आगच्छदभिमुखम् ... अनेकदिव्याभरणभूषितम् ... खेचरनरेन्द्रमद्राक्षम्

TilaMañ. 152. 18; विष्णो ... अनेकदिव्याभरणवज्रसूत्रविराजित ... नमो नमः SkandP. ii(1). 1.87; रौद्रकेतुरभूद् द्विज। यस्य पत्नी ... अनेकदिव्याभरणैर्भास-वन्ती धरातलम् GaṇeP. ii. 1. 26.

अनेकदिश्यरत्नाढ्या (aneka-diśyaratnāḍhyā) *adj.(f.)* [w.r. for अनेकदिव्य-रत्नाढ्या MatsyaP. 188. 46]

अनेकदीप (aneka-dīpa) *m.* i many lamps or lights अमीष्वेकापवरक-प्रबोधितानेकदीपप्रकाशेष्विव संभूयावस्थितेष्वपि मद्यैतन्यं स्वरूपादप्रच्युतमेव मां पृथगवगमयति TattvPradi. (A.) 113. 8 (*on* 1. 90); प्राच्ये स्नेहादिनाशे चरम इव दृढोऽनन्तरं दीपनाशः सामग्र्यन्यान्यकार्यं जनयति च न चानेकदीपप्रतीतिः TattvMu. 1.58; ii more than one lamp or light प्रतिक्षणमुत्पत्तौ सत्यां युगपदनेकदीपा-नुपलम्भाद्विनाशोऽपि सिद्धः ŚrutaPra. iA. 153. 20 (*on* i. 1.1); हुतवहस्य ... एकदा अनेकदीपादर्शनाद्य आशुतरविनाशित्वरूपं क्षणिकत्वं सिद्धम् NyāySiA. 200. 13; एको दीप(?पः) अनेकदीपभावमापद्यते LaCandr. 816. 18.

अनेकदीपन (aneka-dīpana) *n.* illumination of more than one item प्रकृतानामप्रकृतानां च केवलानां धर्मः क्रियादिर्यदेक एव प्रयुज्यते तदा दीपवदेक-स्थानस्थमनेकदीपनाद्दीपकम् Kāvyānu. (He.) 304. 14.

अनेकदीपावलि (anekadīpāvali) *f.* row of many lamps अनेकदीपावलिभासमूहः संतिष्ठतेऽन्योन्यमबाधमानः। एवंगुणो रूपिषु विद्यते चेदरूपिणां तत्र किमस्ति वाच्यम् VarāṅgaC. 10. 39.

अनेकदीप्तनयन (aneka-dīptanayana) *adj.* having a number of bright eyes (मन्त्रवरः) अनेकायुधधारिणम्। अनेकदीप्तनयनम् ...। अनेकमन्त्रकोटीभिस्संस्मरेत् JayāS. 21. 231.

अनेकदीर्घिकायुक्त (anekadīrghikā-yukta) *adj.* associated with many oblong lakes अनेकदीर्घिकायुक्तमुद्यानं महदद्भुतम्। तस्य मध्ये ...ऽगरुडोपरि संस्थितम्। ध्यायेद्वल्लभया सार्धं जगन्नाथम् ŚāraTi. 17. 27.

अनेकदुःख (aneka-duḥkha) *n.* various sufferings एतस्माद्विरमेदिन्द्रियार्थ-गहनादायासकादाश्रयाच्छ्रेयोमार्गमशेष (v.l. ऽमनेक)दुःखशमनव्यापारदक्षं क्षणात्। शान्तं भावमुपैहि ... चेतः प्रसीदाधुना ŚatTrayī. 180; अनेकदुःखौघभयार्दितानां पापैरनेकैरभिवेष्टितानाम्। गतिस्त्वमम्भोजसमानवक्त्रे SkandP. v (3). 12.8; हरिवाहनः ... अनेकदुःखनिधानमानुष्यकद्वेषेण वृक्षतामिव लब्धुमारब्धोद्यमम् ... समरकेतुमालोकितमात्र एव ... द्वित्राणि पदान्यभिमुखमगच्छत् TilaMañ. 230. 21; अनेकदुःखनाशार्थं पठ नामसहस्रकम् ŚivaP. iv. 36. 19 (394 B. 1)

अनेकदुःखदूयिता (anekaduḥkha-dūyitā) *adj.(f.)* afflicted with various sufferings अहमनेकदुःखदूयिता दुःखमोक्षकृते मरणं प्रार्थयामि KathāK. 152. 26.

अनेकदुःखपरंपरा (aneka-duḥkhaparamparā) *f.* several series of sufferings किं नु सर्वदा सुखोचितस्य तेन किंचिदनेकदुःखपरंपराविरसेन श्रुतेनानेन फलम् TilaMañ. 259. 12.

अनेकदुःखसंयुक्त (anekaduḥkha-saṁyukta) *adj.* associated with various sufferings तद्गोचरो (परमानन्दगोचरः) रागः (मुमुक्षोः) कथमल्पीयस्यनेक-दुःखसंयुक्ते सांसारिके सुखे प्रवर्तयेत् SarvaDaKau. 126. 19.

अनेकदुःखसंछन्न (anekaduḥkha-sañchanna) *adj.* enveloped, i. e. overcome with various sufferings (मृगाः) अनेकदुःखसंछन्नाः पूर्वदुष्कृतभोगिनः। रात्रावपि न विन्दन्ति निद्राम् PadmP. (Ra.) 33. 106.

अनेकदुःखसंतापित (anekaduḥkha-santāpita) *adj.* tormented (*lit.* greatly heated) by various sufferings अतिदारुणता शरदातपस्य, यदेवमनेकदुःखसंतापितेनापि मया तीक्ष्णोऽ(?क्ष्णा)वगम्यते PriyDa. 1. 4 (27)

अनेकदुःखसंभिन्न (anekaduḥkha - sambhinna) *adj.* intermixed or combined with various sufferings ऽवैषयिकसुखमनेकदुःखसंभिन्नं न चातिचिरमनुवर्तते ĀgaPrā. 46. 5; परमो हि ब्रह्मानन्दः। ... तथा च तद्गोचरो रागः कथमल्पीय-स्यनेकदुःखसंभिन्ने सांसारिके ... सुखे प्रवर्तयेत् PramāMā. 1.25.

अनेकदुःखसहस्र (aneka - duḥkhasahasra) *n.* many thousands of (i.e. innumerable) sufferings असवश्च मे ... किमनेकदुःखसहस्रसहिष्णुतया हतशरीरकस्य ... नोद्गच्छन्ति स्म Kād. 166. 16.

अनेकदुःखहेतु (anekaduḥkha - hetu) *m.* cause of various sufferings अवच्छिन्नोऽविद्यया विज्ञानात्मानेकदुःखहेतौ संसारे यथा परिवर्तते, तथा प्रपञ्चयति BālaKrī. ii. 32. 6 (*on* 3. 68)

अनेकदुरित (aneka - durita) *n.* various sins अनेकदुरितोद्धारहारिणी दुर्गतारिणी। गङ्गा ... पापं हन्ति PadmP. iv. 85. 48; अनेकदुरितक्षयकारणे ज्ञानप्रवृत्तौ जातायां मुक्तो भवसि ŚaṅkaVi. (Ā.) 133. 3.

अनेकदुर्ग (aneka-durga) *m.,n.* 1A many fortresses भ्रान्त्या देशमनेकदुर्गविषमं प्राप्तं न किंचित् फलम् ... तृष्णे जृम्भणि पापकर्मनिरते ... ŚatTrayī. 148; Subhāṣi. 3262; 1B more than one fortress अनेकदुर्गेषु यदेकदुर्गं तदाश्रितं पत्तनमावसन् सः। न शत्रुभीतिं मनसाथ वाप्यथा हरिर्द्वारवतीमुपेतः VīraBhā. 5.39; 2 many difficult or impassable passages, ŚatTrayī. 148; Subhāṣi. 3262.

अनेकदुर्गदेशान्तर (aneka-durgadeśāntara) *n.* many impassable interiors of countries अवलोक्य ... अनेकदुर्गदेशान्तरागमनदुर्बलं म्लानवपुष समरकेतु-रधिकमन्तः संतापमवहत् Tila Mañ. 237. 12.

अनेकदुर्गनिरय (aneka -durganiraya) *m.* many impassable hells पापिनोऽ-प्यात्मजः कश्चिद्यश्च गङ्गामनुस्मरेत्। सोऽनेकदुर्गनिरयान्निर्गतो मुक्ततां व्रजेत् BrahmP. 123. 127.

अनेकदुर्ग्रन्थि (aneka-durgranthi) *adj.* possessing various hard knots वक्रमशय्यासंस्थितमन्तःकोटरमनेकदुर्ग्रन्थि। प्रगुणीकर्तुं शक्तो दुर्दारु न विश्वकर्मापि Subhāsi. 958.

अनेकदुर्नृप (aneka-durnṛpa) *m.* many bad or wicked kings राज्यलक्ष्मीरि-वानेकदुर्नृपदर्शनपरिहरणाय महीविवरं प्रविष्टा ... कन्यका चन्दनलतेव मलयमारुतेन मद्दर्शनेनोदकम्पत DaśKuC. 89.3.

अनेकदुष्टदोष (aneka-duṣṭadoṣa) *adj.* possessing various defects of morbid affections अनेकदोषदुष्टोऽपि (v.l. अनेकदुष्टदोषोऽपि) कायः कस्य न वल्लभः PañcT. 1. 70 (87.1)

अनेकदुःसहदुःख (aneka-dussahaduḥkha) *n.* various unbearable sufferings प्रणतवत्सल ... अनेकदुःसहदुःखसंभारभाजनस्य भगवन् तव जनस्यास्य जन्मान्तरे शरणम् (त्वम्) TilaMañ. 416. 13.

अनेकदुःसु (aneka-dussu) Gr. only (*lit.* not accompanied by one) *dus* or *su* मुण् लभोऽनेकदुःसोर्गेःखल् द्यजोः MugdhaBo. 26. 173 (169. 13)

अनेकदृश् (aneka-dṛś) *m.* epithet of Śiva (*lit.* having more than one eye, i.e. three eyes) हरस्य ...। अष्टोत्तरसहस्रं तु नाम्नां शृणुत ... ईशान ईश्वरः ... अनेकदृक् LiṅgaP. i. 65. 96.

अनेकदृषद् (aneka - dṛṣad) *f.* different kinds of stones वदाशु गणितं किम्। कूपानां च धनाढ्यं पाषाणफलं त्वनेकदृषदां च ĀryaSi. 14. 8 (131)

अनेकदृष्टान्त (aneka-dṛṣṭānta) *m.,n.* various examples अनेकदृष्टान्तोपादानं दार्ष्टान्तिकानेकभेदानुगमार्थम् ChāndoUBh. 339.9 (*on* vi. 1.6); अनेकदृष्टान्तोपादानम् इह सामान्यबहुत्वख्यापनार्थम् BṛĀraUBh. 307. 11 (*on* ii. 4.9); अनेकदृष्टान्तोपादानं तु सुस्वा(?खा)वबोधनार्थम् MuṇḍUBh. 311.5 (*on* i. 1.7); शिलाकाष्ठादिव-दित्यनेकदृष्टान्तोपादानम् NyāySu. (Ja.) 420A. 5 (*on* ii. 2. 11); अनेकदृष्टान्तप्रयोजनं यथाकथंचित् द्रष्टव्यम् DīpKa. 88. 11 (*on* 3.146-148)

अनेकदृष्टिविधि (anekadṛṣṭi-vidhi) *m.* precept or injunction of seeing which is not alone नानेकदृष्टिविध्यर्थमेकैकोपास्तिकुत्स्नम् BṛĀraUBhVā. i. 4.690.

अनेकदेव (aneka-deva) *m.* various gods अनेकदेवब्रह्मर्षिराजर्षिप्रवरान्वितः आस्ते तस्मिन्नृपः ... मण्डपे SkandP. ii (1). 11.29; iii (1). 41.29; अनेकदेव-संपूर्णसभायामत्र यत्कृतम्। युवाभ्यां हसितं नृत्तमध्ये निष्कारणं वृथा। तस्माज्झटिति राजेन्द्र वियोगो युवयोः क्षणात्। भूयात् SkandP. iii (1). 28. 77; अनेकदेवदेवीनां कोटीभिः परिवारितः ... हरिः MalliC. 4.94; युगादिजिनमन्दिरम्। अनेकदेवदेवेन्द्रैर्मण्डितं किंनरैर्वृतम् CitraPaC. 50.

अनेकदेवकुल (aneka-devakula) *n.* 1 many hosts of gods (कुसुमपुरं नाम नगरम्) अदितिजठरमिव अनेकदेवकुलाध्यासितम् VāsaDa. 121.1 (comm. देवकुलं देवसमूहः); 2 many temples (of gods) VāsaDa. 121. 1 (comm. देवकुलं देवगृहम्)

अनेकदेवत (aneka - devata) *adj.* having more than one presiding deity अनेकदेवतेष्वग्नीषोमीयैन्द्राग्नयोः आज्यादिद्रव्येषु उपांशुयाजादेः कथं पुनरेकदेवत्वत्व-माग्नेयसौर्ययोः वाक्यशेषादिति दर्शितं भाष्ये ŚāstrDī. 559.9 (*on* viii. 1. 16); MalliC. 1. 398.

अनेकदेवता (aneka-devatā) *f.* various (presiding) deities एकैकं चक्रपूजां च परिपूर्णां समन्ततः। अनेकदेवतानामन्त्रमुद्रागणैः सह। कथयस्व NityāṢoḍa. 1. 25; अनेकदेवताशीर्षशेखरोत्तममस्तकः। अयं विप्रेण पादेन पात्यते रङ्कवद्भुवि MalliC. 1.398; अनेकदेवतायुक्तो गृहीतकुसुमोत्करः। गत्या जवनतरयागमद्वेलंधरः सुरः SamarāSaṁ. 9. 618; अनेकदेवताविलासगमनपरिष्कृतस्तत्र यो महोत्सवः ... तदालोकनार्थमागत्य द्वित्राणि दिनानि तत्रैव निवासः कर्तव्यः RasSa. 199 (1)

अनेकदेवताकत्व (anekadevatāka-tva) *n.* the state of having various (presiding) deities आग्नेयादिषु ... अनेकदेवताकत्वसाहश्येनातिदेशात् पुरोडाशादिद्रव्य-विशेषावधारणम् MīmāKau. i. 245. 15 (*on* i. 4. 13.); अग्नीषोमीयादेः औषधद्रव्य-कत्वेऽप्यनेकदेवताकत्वादपरम् (विशेषणम्) BhāṭṭDī. iii. 11. 14 (*on* viii. 1.7) औषधद्रव्यकत्वेनानेकदेवताकत्वेन चैव प्रकृतिविशेषनियमोपपत्तेः ... प्रशंसार्थमिदं ... BhāṭṭDī. iv. 79. 16 (*on* x. 7.9)

अनेकदेवतादिगुणविशिष्ट (anekadevatādiguṇa-viśiṣṭa) *adj.* qualified

by many accessories such as deities etc. अनेक... गुणविधि: BhāṭṭCin. ii. 46. 6 (*on* i. 4.1)

अनेकदेवतायतन (aneka-devatāyatana) *n*. various temples दाक्षिणात्येषु जनपदेषु ... सुविहितशृङ्गाटकचतुष्पथप्रतिष्ठितानेकदेवतायतनम् ... महिलारोप्यं नाम नगरम् Pañcā. 3. 7.

अनेकदेवताश्रित (anekadevatāśrita) *adj*. resorted to by many gods (कुसुमपुरं नाम नगरम्) अदितिजठरमिवानेकदेवकुलाध्यासितम् (v. l. °ताश्रितम्) VāsaDa. 121. 1.

अनेकदेवतासायुज्य (anekadevatā-sāyujya) *n*. unity with various gods न हि युगपत्क्रमेण वा अनेकदेवतासायुज्यसिद्धि: VedāntRaMañ. 3. 9 (129. 7)

अनेकदेवत्य (anekadevat-ya) *adj*. **i** having more than one (as one's) deity, i.e. intended for more than one deity एकस्यैव क्रतुपात्रादेरनेकदेवत्यग्रहण-साधनत्वश्रवणेन तादृशग्रहणानां विकल्पस्यैवमप्यनिवार्यत्वात् MīmāKau. iii (2). 227. 16 (*on* ii. 2. 19); **ii** having many (as one's) deities, i.e. intended for many deities मनोतास्थाग्निपदस्य समवेतार्थत्वात् ... तत्प्रकाशनार्थसमूह:। स च यत्रानेकदेवत्य: पशुस्तत्र स्पष्ट एव BhāṭṭDī. iii. 303. 15 (*on* x. 4. 22)

अनेकदेवत्यत्व (anekadevatya-tva) *n*. the state of having many (as one's) deities, i.e. intended for many deities मन्त्रवर्णादनेकदेवत्यत्वावगते: सत्यपि पदैक्ये नाग्नेयविकारत्वम् BhāṭṭDī. iii. 12. 7 (*on* viii. 1. 7); यत्र तीर्थमहालयादावनेकदेवत्यत्वं तत्र स्वमातु: पितृव्यस्य ... इत्यादिरीत्यैव प्रयोग: BālamBha. i. 272. 30 (*on* 1. 89)

अनेकदेवरूपता (anekadevarūpa-tā) *f*. the state of having, i.e. assuming the form of more than one deity एकस्यैव देवस्य महिमवशाद्युगपदनेकदेवतरूपतामाह श्रुति: Bhām. 235. 17 (*on* i. 3. 27)

अनेकदेववेश्मन् (aneka-devaveśman) *n*. many temples हस्ताष्टादशकं चैत्यमप्रतिच्छन्दघाटभृत्। अनेकदेववेश्माढ्यं बभौ हेमाद्रिकूटवत् PrabhāC. 208.25.

अनेकदेश (aneka-deśa) *adj*. **A** belonging to different regions or places यत्तावन्मात्रमेव तस्य विनाशोऽनेकदेशस्य तु न कथंचिद्विनाश: स्यात् TantrVā. 259. 16 (*on* i. 3. 26); **B** belonging to more than one region or place एकमेव त्वगिन्द्रियमनेकदेशाभ्यां शीतोष्णाभ्यामपर्यायं संनिकृष्यते NyāyMa. 10.5.

अनेकदेश (aneka-deśa) *m*. **1** various places or countries न ह्यनेकदेशकाल-वर्तिज्योतिष्टोमप्रयोगस्थग्रहव्यक्तिसंबन्धानुभवोऽस्ति TantrVā. 734. 15 (*on* iii. 1. 14); **2A** many places or regions सामान्यं वस्तु ... तस्य चानेकदेशकालव्यापिता गम्यत इति नाभाजनमन्वयस्य Kāśi. iii. 80. 20 (*on* 5 (4). 134); TātpaṬ. (Vā.) 18.3 (*on* i. 1.1); न च सामान्यमनेकदेशकालावस्थासंसर्गि भवितुमर्हति गोशब्दो गोशब्द इति बुद्धिरपि गोशब्दत्वोपधाना गोशब्दव्यक्ती: (अवलम्बते), न पुनर्गोशब्द-व्यक्तिमेकामनेकदेशकालव्यापिनीम् TātpaṬ. (Vā.) 458. 12 (*on* ii. 2. 32); नाममन्त्रास्त-दादेशा भवान्तरगतानपि। प्राणिन: प्रीणयन्ति ... भवान्तरगतानपीत्यनेकदेश-कालयोन्यवस्थान्तरगतानपीत्यर्थ: CaturCin. iii (1). 17. 9; अहो अस्माभिरनेकदेशा दृष्टा:, बहूनि तीर्थानि दृष्टानि SiṁhāDvā. 153.0 (10); **2B** more than one place or region न चेदं यथार्थं (प्रत्यभिज्ञानम्) अनेकदेशकालसंबन्धस्यैकत्र बाधात् TattvCin. i. 839. 7; अनेकदेशादागता विलासिन्यो वर्णयितुं न शक्या: VasaTi. 39. 3; **2C** several points (in space), cf. **अनेकदेशता A**; **3** much or large space, cf. **अनेकदेशव्यापिन्**.

अनेकदेशग (anekadeśa - ga) *adj*. [*f*. - ā] belonging to or present in more than one place or region शिवध्वजिन्य: प्रतियोधमग्रत: स्फुरन्तम् (अर्जुनम्)...। तमेकदेशस्थमनेकदेशगा निदध्युरर्कं युगपत्प्रजा इव Kirātā. 14. 58; यदेकं वस्तु कविना वर्ण्यतेऽनेकदेशगम्। तदापि सा परिज्ञेया विशेषालङ्कृतिर्बुधै: AlaṅkāMañ. 144. 4 (45)

अनेकदेशगत (anekadeśa - gata) *adj*. belonging to or present in various places नोक्तकर्तृत्वेन व्यापकत्वमेकान्ततो ब्रह्मणि रोद्धुं शक्नोति। योगसिद्धदूर-श्रवणादिवत्परिच्छिन्नेनाप्यनेकदेशगतकार्यकरणसामर्थ्यविशेषस्य वक्तुं शक्यत्वात् AṇuBh. 203. 22 (*on* iii. 2. 37)

अनेकदेशता (anekadeśa - tā) *f*. **A** the state of being what occupies several points (in space) यदि श्रोत्रं संयोगविभागदेशमागत्य शब्दं गृह्णीयात् तथापि तावदनेकदेशता कदाचिदवगम्येत। न च तत्संयोगदेशमागच्छति ŚābaBh. 81. 6 (*on* i. 1.15); **B** the state of being what belongs to more than one place सूर्यस्य ...। न नाम सर्वथा तावद् दृष्टास्यानेकदेशता ŚlokaVār. 6.177 (774. 7)

अनेकदेशत्व (anekadeśa - tva) *n*. **A** the state of being what pervades more than one place or instance (i.e. both subject and counter-subject) यस्य पक्षं प्रत्येकदेशत्वमनेकदेशत्वं च तस्यापि ... निरास: PrakaPañ. 208. 20; **B** the state of being what belongs to more than one place एकदेशस्थस्यैव तु ...एकस्याप्यादित्यस्येव नानुपपन्ना NyāyRa. 778. 16 (*on* 6. 192); यदेतद्युगपदनेकदेशसंबधित्वं यच्च प्रत्यभिज्ञावगतमेकत्वं तदुभयसिद्ध्यर्थं व्यापित्वमुपेयते तेनोपपन्नमनेकदेशत्वमेकत्वेऽपीति NyāyRa. 781. 12 (*on* 6. 201); **C** the state of being what exists in many places, i.e. individuals' असति विशेषे नित्यस्य नानेकत्वमिति। नानेकदेशत्व मित्यर्थ: ... गोत्वादेरेकस्याप्यनेकत्र युगपद्दृष्टेरिति न शब्दानेकत्वे लिङ्गमिति शङ्का निरासस्तु गोत्वादेरप्यसति विशेषस्य देशत्वे नानेकदेशत्वम् NayaVi. 231. 2 (*on* i. 1. 3)

अनेकदेशदर्शन (anekadeśa-darśana) *n*. perception (of probans) in more than one place or instance (i.e. both subject and counter-subject) तटस्थरजतस्मृतिरिदंकारास्पदस्योपकारहेतुभावमनुमापयितुमर्हति। रजतत्वस्य हेतोरपक्ष-धर्मत्वात्। एकदेशदर्शनं खल्वनुमापकं न त्वनेकदेशदर्शनम् Bhām. 17.19 (*on* i. 1.1)

अनेकदेशदर्शित्व (anekadeśadarśi-tva) *n*. the state of being one who has seen, i.e. visited various places or countries अनेकदेशदर्शित्वेनातिश्रम-समन्वित:। त्वं नातिवृद्धो वयसा ...। कथमल्पेन कालेन पृथिवीमटसि द्विज MārkP. 61. 11.

अनेकदेशदृश्वन् (anekadeśa-dṛśvan) *adj*. who has seen, i.e. visited various places or countries अनेकदेशदृश्वान: किलाश्चर्यदर्शिनो भवन्ति NalaCam. 1 53 (6)

अनेकदेशनियामकत्व (anekadeśaniyāmaka-tva) *n*. the state of being the ruler of more than one region or country न च नियम्यानन्त्यादिना प्रसक्ति:, एकस्मिन्नपि जीवे अनेकावयवनियामकत्वस्यैकस्मिन्नपि राजन्ये अनेकदेशनियामकत्वस्य च दर्शनात् AdvaiSi. 840. 15.

अनेकदेशप्रभव (anekadeśa-prabhava) *adj*. originating in various places or countries यद्रीद्रभूति: ... समार्जयद्धीर्यपरायण: स्वम् (धनम्)। अनेकदेशप्रभवं विशालं तद्वालिखिल्यस्य गृहं विवेश PadmP. (Ra.) 34. 104.

अनेकदेशप्रवेश (anekadeśa-praveśa) *m*. entry into or presence in more than one place or region यथा प्रदीपस्य एकस्य एकदेशवर्तिन: स्वया प्रभयानेकदेशप्रवेश: तद्वदात्मनोऽपि VedāntDī. 248. 13 (*on* iv. 4. 15)

अनेकदेशभूत (anekadeśa-bhūta) *adj*. occurring in more than one place or instance (i.e. both subject and counter - subject) 'एकदेशदर्शनादि' ति अनेक-देशभूतस्य हेत्वाभासत्वमुक्तम्। यथा—व्योम प्रत्यक्षं रूपवत्त्वादिति। रूपवत्त्वं व्योमैकदेशत्वेनासिद्धम् PrakaPañ. 208. 17.

अनेकदेशवर्तिन् (anekadeśa-vartin) *adj* **i** existing in, i.e. pervading several points (in space) अनेकदेशवर्तिनि द्रव्येऽस्तिकायशब्द: Brahm-SūBh. (Rā.) 497. 11 (*on* ii. 2. 31); अनेकदेशवर्तिसांकेतिकपदार्थवाची अस्तिकायशब्द: VedāntKau. 204. 17 (*on* ii. 2. 33); (तानि च द्रव्याणि) अणुव्यतिरिक्तान्यस्तिकाय-शब्दानि। अनेकदेशवर्तिनि द्रव्येऽस्तिकायशब्दप्रवृत्ते: NyāySu. (Ja.) 411 B. 4 (*on* ii. 2. 10); GoviBh. 134. 4 (*on* ii. 2. 33); **ii** existing in many places अनन्ता हि व्यक्तय:। अतीतानागतानामनेकदेशवर्तिनां गवामियत्ताया अनवधारणात् NyāyMāVi. 39. 12 (*on* i. 3. 10)

अनेकदेशवास्तव्य (anekadeśa - vāstavya) *adj*. who has residence in various countries (आनन्दरङ्गक्षितिपति:) समागतानेकदेशवास्तव्यसमस्तानन्तभोगिभोगा-यतचण्डभुजदण्डमण्डित°...°भद्रासनसहस्रसंकुलान्तरं मनोहरमधिगम्य विवाहमण्डपम् ... शेषाद्रिकन्यया साकम् ... भद्रपीठे ... उपविशति स्म ĀnandRa. 5. 8 (22)

अनेकदेशविसृमर (anekadeśa - visṛmara) *adj*. [P. iii. 2. 160] spreading over more than one region एकदेशस्थितस्यापि दिव्यपुष्पस्य सौरभमनेकदेशविसृमरं भवति ŚivārkaMaDī. i. 14. 6 (*on* i. 1. 1)

अनेकदेशवृत्ति (anekadeśa-vṛtti) *f*. existence in many places अनेकदेशमवृत्तौ वा सत्यपि प्रतिबिम्बके। समानबुद्धिगम्यत्वान्नानात्वं नैव विद्यते TattvSaṁ. 2225; ŚlokaVār. 6. 190 (777. 4); अनेकदेशवृत्तौ वा सत्यपि प्रतिबिम्बके। स्थूलसूक्ष्मा-दिवच्छेदादेकत्वं नैव विद्यते TattvSaṁ. 2594.

अनेकदेशव्यापिन् (anekadeśa-vyāpin) *adj*. pervading much or large space द्युमणिप्रभृतीनामेकदेशवर्तिनामालोकस्तद्गुणोऽनेकदेशव्यापी दृश्यते VedāntDī 124. 8 (*on* ii. 3. 26); आलोकादयस्तु प्रसृमरतया स्वतोऽनेकदेशव्यापिनोऽपि कुड्यादि-भिरुपाधिभि: परिच्छिद्यन्ते ŚatDū. 212. 23.

अनेकदेशव्याप्ति (anekadeśa-vyāpti) *f*. pervasion of much or large space अनेकदेशव्याप्त्या गङ्गाया आयामवत्त्वेनानेकजनापेक्षया प्रसिद्धत्वात् तस्या एव लक्षणत्वम् Pradī. ii. 364A. 35 (*on* ii. 1. 15)

अनेकदेशसंयोग (anekadeśa - saṁyoga) *m*. contact with more than one place or region अनुमानेन तावदेकस्य मूर्तस्य युगपदनेकदेशसंयोगो न संभवति इत्यवगतम् NyāyRa. 462. 15 (*on* 5 (7). 46)

अनेकदेशसंबन्ध (anekadeśa-sambandha) *m.* A connection with various places असति विशेषे नित्यस्य नानेकत्वम्। कार्याणां तु बहूनां नानादेशेषु क्रियमाणानामुपपद्यतेऽनेकदेशसंबन्धः ŚābaBh. 75. 1 (*on* i. 1. 9); Bi connection with many places or regions शब्दं कुरु शब्दं मा कार्षीरिति व्यवहर्तारः प्रयुञ्जते ते नूनमवगच्छन्ति कार्यः शब्द इति ... तेषु तेषु देशेषु क्रियमाणानामुपपद्यतेऽनेकदेशसंबन्ध इति NyāyMañ. i. 189. 6; Bii connection with more than one place or region अनेकदेशसंबन्धो ह्येकस्यानुपपन्नः स्यात् NyāyRa.778.15 (*on* 6.192); न हि स्वतन्त्रस्य कस्यचिदेकस्य युगपदनेकदेशसंबन्धः संभवति NyāyRa. 781. 5 (*on* 6. 200); मूर्तस्यार्थस्य युगपत्कात्स्न्येन अनेकदेशसंबन्धो न घटत इति स्वशरीरेऽवगतम् ŚāstrDī. 79. 16 (*on* i. 1. 5)

अनेकदेशसंबन्धित्व (anekadeśasambandhi-tva) *n.* the state of being what is connected with more than one place or region किं पुनः प्रमाणं व्यापित्वे, तद्दर्शयति ...। यदेतद्युगपदनेकदेशसंबन्धित्वम् ... तदुभयसिद्धयर्थं व्यापित्वमुपेयते NyāyRa. 781. 11 (*on* 6.201)

अनेकदेशसंबन्धिन् (anekadeśa-sambandhin) *adj.* connected with several points (in space) अलाततेजःकणो हि न वस्तुतो युगपदनेकदेशसंबन्धी, लाघवयत्नेन तु यथातथा साम्यमापादितम् AbhinBhā. iv. 4. 9 (*on* 28.7)

अनेकदेशस्थलज (anekadeśa-sthalaja) *n.* ground-lotus grown in many places एष भोः अनेकदेशस्थलजजलजसारफल्गुपण्यक्रयविक्रयोपस्थितस्त्रीपुरुषसंबाधान्तरापणां सार्वभौमस्य विपणिमनुप्राप्तः (अहम्) PādaTā. 10. 5.

अनेकदेशाधिगत (anekadeśādhigata) *adj.* acquired from different places अनेकदेशाधिगतं विविक्तं न पुनस्ततः। स्मृतिरित्यपि विज्ञानं स्मृतेरन्यदुदाहृतम् BrahmSi. 140. 18.

अनेकदेशान्तर (aneka-deśāntara) *n.* several other, i.e. foreign countries महाब्राह्मणाः ... अनेकदेशान्तरसमागतानाम् ... महाजनानामादरम् ... अनुरुन्धानाः समादिशन्ति AdbhuDa. 11.5 (7)

अनेकदेशावगति (anekadeśāvagati) *f.* knowledge (as present) in more than one point (in space) वक्तर्यनेकदेशावगतेरपि भ्रान्तित्वे श्रोत्रानागतिरेव प्रमाणं प्रस्तुतत्वात्स्वनेकदेशावगतेरेव भ्रान्तित्वं भाष्ये वर्णितम् NyāyRa. 780. 13 (*on* 6.197)

अनेकदेशावष्टम्भ (anekadeśāvaṣṭambha) *m.* seizure, i.e. pervasion of much or large space स्वरूप(सं)विन्मात्रस्य व्यापिता केयमुच्यते। अनेकदेशावष्टम्भे व्याप्तिरुच्येत मुख्यतः PramāVāBh. 152. 5.

अनेकदेशावस्थित (anekadeśāvasthita) *adj.* existing in more than one place or point (in space) आदित्यं पश्य ...। एकः सन्ननेकदेशावस्थित इव लक्ष्यते ŚābaBh. 80. 10 (*on* i. 1. 15)

अनेकदेशावेश (anekadeśāveśa) *m.* entrance into or pervasion of much or large space प्रदीपस्य यथा प्रभयानेकदेशावेशः तद्वत् प्रसृतया प्रज्ञयानेकार्थावेशो मुक्तस्य भवति GoviBh. 321. 12 (*on* iv. 4. 15)

अनेकदेशिन् (an-ekadeśin) *adj.* not composed of parts अर्ध पशोर्देवदत्तस्येति। देवदत्तशब्देन सह समासो न भवति। अनेकदेशित्वात् देवदत्तस्य Nyās. i. 379.9 (*on* ii. 2. 2)

अनेकदेशोन्मिषत् (anekadeśonmiṣat) *adj.* appearing in much or large area or region अनेकदेशोन्मिषदभ्रसिन्धुप्रवाहखण्डामिव भानुकन्याम्। पश्यामि YātrāPra. 8. 97.

अनेकदेह (aneka-deha) *m.* Ai more than one body एकस्येन्दोः अपां पात्रेष्वनेकत्वं यथा तथा अनेकदेहेष्वेकात्मप्रतिभासस्तथा मतः SarvaSiSaṁ. 12. 71; VajraSūU. 260. 25; प्रारब्धकर्मणोऽनेकदेहहेतुत्वसंभवात् कथं कर्मसंबन्धस्य यावद्देहभावित्वम् ŚrutaPra. ii. 610 . 10 (*on* iv. 2. 18); Aii many bodies अनेकमणिष्वनुस्यूतं सूत्रमिवानेकदेहेष्वनुस्यूतमात्मानं पश्यतस्ततो भेदधीरेव Nyāyāmṛ. 398 A.6; B various bodies जीवस्य च पुनरनेकदेहसंबन्धात् कः शूद्रः का भार्येति ज्ञानमप्यशक्यम् AṇuBh. 156. 10 (*on* ii. 3. 48)

अनेकदेहग्रह (anekadeha-graha) *m.* assumption of more than one body नानात्वनिषेधश्रुतिरनेकदेहग्रहेऽप्येक एवात्मेत्येवंपरा NayaVi. 224. 2 (*on* i. 1. 5)

अनेकदेहपरिग्रह (anekadeha-parigraha) *m.* assumption of more than one body देहात्माभिमानेन जन्मनि जन्मनि भिन्न इवाभातीत्यर्थः। अनेकदेहपरिग्रहेऽप्येक एवात्मेति नानात्वनिषेधस्यार्थः PrakaPañ. 339. 2.

अनेकदेहपरिग्राहक (anekadeha-parigrāhaka) *adj.* who assumes many bodies जीवस्य देहानुरूपपरिमाणत्वाङ्गीकारे योगबलादनेकदेहपरिग्राहकयोगिशरीरेषु प्रतिशरीरं जीवविच्छेदः प्रसज्येत SarvaDaSaṁ. 4. 22.

अनेकदेहप्रतिपत्ति (anekadeha-pratipatti) *f.* assumption of more than one body विग्रहादिमत्त्व एकस्यानेकत्र युगपत्सांनिध्यायोगात् कर्मणि ... चेत् न शक्तिमत्सु सौभरिप्रभृतिषु युगपदनेकदेहप्रतिपत्तिदर्शनात् VedāntSā. (Rā.) 100. 7 (*on* i. 3. 26); (देवानाम्) विग्रहवत्त्वेऽपि सौभरिप्रभृतिषु युगपदनेकदेहप्रतिपत्तिर्दृष्टा। ततो न कश्चिद् विरोधः (कर्मणि) BrahmSūBh. (Śrī.) i. 461. 5 (*on* i. 3. 26)

अनेकदेहभेद (anekadeha-bheda) *m.* [Inst.] due to the difference among various bodies अनेकदेहभेदेन भिन्ना वृत्तिरिहात्मनः। अष्टापदपरिक्षेपे ह्यक्षमुद्रेव लक्ष्यते ŚivaP. vii. 5. 57 (507B. 13)

अनेकदेहभोग्य (anekadeha-bhogya) *adj.* to be experienced or enjoyed through (the assumption of) many bodies अधिकाराधिकरणोक्तन्यायेनानेकदेहभोग्यप्रारब्धकर्मरूपविद्याफलप्रतिबन्धकसद्भावो बाधकोऽस्ति ŚivārkaMaDī. ii. 417. 17 (*on* iii. 4. 50)

अनेकदेहव्याप्ति (anekadeha-vyāpti) *f.* pervasion of more than one body 'त्रिधा भवती'त्यादिश्रुत्युक्तं वैविध्यं तु देहेनापि मुक्तस्य न संभवति एकेनाणुस्वरूपेणानेकदेहव्याप्त्यसंभवात् VedāntKau. 430. 24 (*on* iv. 4. 15)

अनेकदेहसंभव (anekadeha-sambhava) *m.* origination of more than one body एकस्यापि कर्मवशादनेकदेहसंभवात् VajraSūU. 261. 1.

अनेकदेहादान (anekadehādāna) *n.* taking up, i.e. assumption of several bodies केचित् पतिते पूर्वदेहे देहान्तरमाददते केचित्तु स्थित एव तस्मिन् योगैश्वर्यवशात् अनेकदेहादानन्यायेन ...। एते समधिगतसकलवेदार्थाः स्मर्यन्ते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 668. 16 (*on* iii. 3. 32)

अनेकदेहानुभाव्य (anekadehānubhāvya) *adj.* to be experienced through many bodies वसिष्ठादीनामाधिकारिकपदप्रापकं कर्मानेकदेहानुभाव्यम् इति तेषां चरमदेहे विद्यया सर्वकर्मक्षयपूर्विका मुक्तिः ŚivārkaMaDī. ii. 338. 12 (*on* iii. 3.31)

अनेकदेहानुस्यूत (anekadehānusyūta) *adj.* continued in many bodies अनेकमणिष्वनुस्यूतं सूत्रमिवानेकदेहानुस्यूतमात्मानं पश्यतः स्वस्य ततोऽत्यन्तभेदावसितिरेव युक्ता NyāySu. (Ja.) 491 A. 4 (*on* iii. 2. 1)

अनेकदेहारम्भक (anekadehārambha-ka) *adj.* which commences, i.e. causes more than one body अनेकदेहारम्भकमप्येकं कर्मास्ति ŚivārkaMaDī. ii. 338. 9 (*on* iii. 3. 31)

अनेकदैत्यसहित (anekadaitya-sahita) *adj.* accompanied by many demons दैत्यस्तत्राप्यस्थापयद्दैत्यपुंगवम्। अनेकदैत्यसहितं सर्वाध्यक्षं रसातले GaṇeP. ii. 4. 15.

अनेकदैवत्य (anekadaivatya) *adj.* (Pārvaṇaśrāddha) having many presiding deities संप्राप्ते पार्वणश्राद्धे ... अत्र पार्वणग्रहणमनेकदैवत्योपलक्षणार्थम् CaturCin. iii (1) . 1065. 9.

अनेकदोःकोटि (aneka-doḥkoṭi) *f.* many sides of triangles or squares तन्मूलरेखासमकर्णतुल्यचतुर्भुजं स्यात्सममायतेन। साम्यात्तयोः क्षेत्रफलस्य चेदमनेकदोःकोटिवशात्र भिन्नम् SiddhāTaVi. 403. 12.

अनेकदोर्दण्ड (aneka-dordaṇḍa) *adj.* having many arms सहस्रमूर्धानमिव शृङ्गैर्गगनरोधिभिः। अनेकदोर्दण्डमिव तुङ्गैस्तालमहीरुहैः। ... आरुरोह गिरिं प्रभुः TriṣaŚaPuC. i. 6. 400.

अनेकदोलिकाविल (anekadolikāvila) *adj.* full of many jumps, i.e. ups and downs देव, इदमनेकदोलिकाविलं ग्रामिलं बलम् YaśasCam. i. 464. 5 (comm. नानाझम्पानसंयुक्तम्)

अनेकदोष (aneka-doṣa) *adj.* [*f.* - ā] i having many defects यत्कालयुक्तं तदनेकदोषम् BṛSaṁ. 8.49; ii having many short-comings अनेकदोषामपि देवतां जनस्त्रिमोहमिथ्यात्ववशेन भाषते SubhāRaSaṁ.130; मोहाद् व्यतिक्रमो यश्च स मम क्षम्यतां त्वया। न कस्यानेकदोषोऽपि सुहृत्काय इव प्रियः RāmāMañ. 200. 22.

अनेकदोष (aneka-doṣa) *m.* 1A many sins or evils बोधिसत्त्वः किलानेकदोषव्यसनोपसृष्टमर्थकामप्रधानत्वादनौपशमिकम् ... प्रव्रज्यामनुपश्यन् ... तापसो बभूव JātaMā. 181.18. (28.0(2)); 1B many evil or bad consequences विप्रादीनां चतुर्णां पापभीरूणाम् ... क्रयविक्रयादिभिर्ब्राह्मणशुश्रुषाकरणादिभिरनेकदोषाः सन्ति CaturCin. iv. 2. 2; 2A more than one morbid humour अनेकदोषात्मकेषु व्याधिष्वनेकरसेषु च भेषजेषु रसदोषप्रभावमेकैकशोऽभिसमीक्ष्य व्याधिभेषजप्रभाव तत्त्वं व्यवस्येत AṣṭāSaṁ. i. 119. 20 (1.23); 2B many morbid affections, i.e. diseases रात्रौ क्षीरमनेकदोषशमनं सेव्यं ततस्सर्वदा BhojanKu. 128. 13; 3 many logical defects तदेवमनेकदोषगर्भत्वादिदमपि मतं न मनोहरम् NītiMā. 36. 19; 4 many blemishes मुखेन लज्जाभिनयप्रगल्भा लीलालव(?वा)न्चितकन्धरेण। प्रत्यादिशन्तीव दिवि स्फुरन्तमनेकदोषोपहतं मृगाङ्कम् VikraDeC. 9. 53.

अनेकदोषतादवस्थ्य (anekadoṣa-tādavasthya) *n.* remaining in the same condition or status-quo of many defects or faults न च ... जघन्यवृत्त्याश्रयणमनुवादवैयर्थ्यं उत्पत्तिवाक्यस्थैकवचनस्य साधुत्वमात्रार्थत्वमित्यनेकदोषतादवस्थ्यमिति

वाच्यम् BhaṭṭDī. ii. 225. 15 (*on* vi. 1. 5)

अनेकदोषद (anekadoṣa-da) *adj.* causing many evil or bad consequences अनेकदोषदं कुण्डं यत्र न्यूनाधिकं यदि। तस्मात्सम्यक्परीक्ष्यैव कर्तव्यं शुभमिच्छता VasiS. 18. 31.

अनेकदोषदुष्ट (anekadoṣa-duṣṭa) *adj.* 1 affected by many morbid affections, i.e. diseases अनेकदोषदुष्टोऽपि कायः कस्य न वल्लभः। कुर्वन्नपि व्यलीकानि यः प्रियः प्रिय एव सः Tantrākhyā. 23. 5; PañcT. 1. 70 (87.1); Hitopa. 2. 119; Pañcā. 59. 4; Subhāṣi. 3429; अनेकदोषदुष्टस्य देहस्यैको महान् गुणः। यां यामवस्थामाप्नोति तां तामेवानुवर्तते ŚivU. 7. 123; SūktiRa. 163. 66; 2 wicked due to many sins or evils or vices अनेकदोषदुष्टस्य कलेरेको महान्गुणः KūrmaP. 307. 6 (1. 30); 3 bad or spoiled by many defects or disadvantages अनेकदोषदुष्टस्य मधुनोपास्तदो(?ऽपास्तदो)षताम्। यो ब्रूते तत्रसासक्तः SubhāRaSaṁ.564; अनेकदोषदुष्टस्यापि स्वर्गभोगस्य जनकं यागादिकमपि प्रतिजन्म ... अतिदुष्करम् ŚivārkaMaDī. ii. 224. 21 (*on* iii. 2. 1); MayūMāli. 764. 10 (*on* x. 7. 12)

अनेकदोषभी (anekadoṣa-bhī) *f.* fear of many (logical) defects अनुमितिकल्पना फलकल्पना चेत्याद्यनेकदोषभिया वरमस्थिपदेन ... पुरुषान् लक्षयित्वा BhaṭṭDī. iii. 228. 9 (*on* x. 2. 16)

अनेकदोषसंघात (anekadoṣa-saṅghāta) *m.* combination or collection of many morbid affections, i.e. diseases अनेकदोषसंघातो गुल्मवद्गुल्म उच्यते KāśyaS. 113A. 36.

अनेकदोषसंनिपात (anekadoṣa-sannipāta) *m.* occurrence or conjunction of many (logical) defects अनेकदोषसंनिपाते यदेकोद्भावनेनेतरोपेक्षणं तदप्यनुद्भाव्यमेव TārkıRa. 354. 7.

अनेकदोषसमुच्चय (anekadoṣa-samuccaya) *m.* accumulation of many sins or evils उपपातकादिष्वभ्यासेऽनेकदोषसमुच्चये वा वेदितव्यम् Mitā. 513. 25 (*on* 3. 311)

अनेकदोषापात (anekadoṣāpāta) *m.* contingency of several (logical) defects तदेवमनेकदोषापातेऽपि यः क्षणभङ्गमभिप्रैति तस्य महत् साहसम् SyādvāMañ. 18 (96)

अनेकदोषाभाव (anekadoṣābhāva) *m.* absence of many (logical) defects एतेन गुणज्ञानज्ञाप्यत्वं दोषाभावज्ञानज्ञाप्यत्वं चापास्तम्। अनेकदोषाभावानामननुगतत्वेन गौरवात् BhaṭṭCin. i. 12. 20 (*on* i. 1.3)

अनेकदोषोत्तर (anekadoṣottara) *adj.* vitiated by various faults इत्येवमनेकदोषोत्तरे तु भूमण्डले सर्ववर्णेष्वेव यो यो बलवान्स स भूपतिर्भविष्यति ViṣṇuP. iv. 24. 93.

अनेकदोषोपसृष्ट (anekadoṣopasṛṣṭa) *adj.* associated with many evils or sins अनेकदोषोपसृष्टमतिकष्टं मद्यपानमिति साधवः परमप्यस्माद्वारयन्ति प्रागेवात्मानमिति JātaMā. 100. 8 (17. 0)

अनेकद्रव्य (aneka-dravya) *adj.* [*f.* - ā] 1A pertaining to, i.e. inhering in more than one material substance एकादिव्यवहारहेतुः संख्या। सा पुनरेकद्रव्या चानेकद्रव्या च ... अनेकद्रव्या तु द्वित्वादिका परार्धान्ता PadārthaSaṁ.111. 5; पृथक्त्वमपोद्धारव्यवहारकारणम्। तत्पुनरेकद्रव्यमनेकद्रव्यं च PadārthaSaṁ. 138.6; अनेकं द्रव्यमाश्रयो यस्याः सा अनेकद्रव्या NyāyKa. 114. 26; 138.14; एकमेव द्रव्यम् एकपृथक्त्वं अनेकद्रव्यं द्विपृथक्त्वादि इति TarkSaṁ. (Ā.) 68. 10; अनेकं द्रव्यमाश्रयो यस्य तदनेकद्रव्यम् Upask. 198. 4 (*on* iv. 1. 6); अर्थादनेकद्रव्या द्वित्वादिका (संख्या) Upask. 318. 7 (*on* vii. 2. 8); 1B composed of many substances, i.e. parts आकाशपरमाण्वादि अनेकद्रव्यं वा द्व्यणुकादि कार्यद्रव्यम् NyāyMañ. i. 210. 26; अनेकद्रव्यं च घटादिशब्दस्त्वेकद्रव्यं तस्मान्न द्रव्यं रूपादिवत् TātpaṬ.(Vā.) 182. 16 (*on* i. 1. 5); नाप्यनेकद्रव्यद्रव्यम्। स्पर्शरहितत्वद्रव्यत्वेनानारब्धत्वान्मनोवत् Kiraṇā. 18. 1; वैशेषिकाणां हि अद्रव्यं वा द्रव्यं अनेकद्रव्यं वा द्रव्यम् SyādvāMañ. 8 (29); अनेकद्रव्ये पटादावनयवावयविनोरेकान्तभेदाभावेऽपि नावयवबहुत्वे नैकस्मिन् पटे बहुवच(?नं) पटा इति SiddhāŚi. i. 19. 6; 2 made of more than one metal तैजसाश्ममयमृन्मयेषु पात्रेष्वेकद्रव्येष्वनेकद्रव्येषु वा दर्भान्तर्हितेष्वपः प्रदाय SmṛtiCan. v.306.13.

अनेकद्रव्य (aneka-dravya) *n.* 1A more than one material substance न ह्येकस्य शब्दस्यानेकद्रव्यगुणप्रपञ्चेन संबन्ध आख्यातुं शक्यः NyāyVār. 324. 5 (*on* ii. 2. 67); 1B many material substances किं कारणं महदनेकद्रव्यरूपाद्युपलब्धिकारणानि ...एकदेशिनि NyāyVār. 215. 20 (*on* ii. 1. 30); अनुष्ठानावृत्तिरपि ज्योतिष्टोमस्यानेकद्रव्यदेवतासंयोगसंपादनार्था दृश्यते TantrVā. 445. 1 (*on* ii. 2. 1); 1096. 16 (*on* iii. 6. 22); अनेकद्रव्यदेवताविधानेन वाक्यभेदप्रसङ्गात् TantrVā. 1114.10 (*on* iii.6.42); 2 many metals अल्पपरिमाणैरनेकद्रव्यैः स्थूलैककार्यारम्भोऽनकान्त इति NītiMā.43.9; 3A many substances, i.e. parts न च निरवयवस्याकाशस्यानेकद्रव्यमारम्भकम् BrahmSūBh. (Bhā.) 130.19 (*on* ii. 3. 3); 3B more than one, i.e. both sentient and non-sentient substances, i.e. beings, cf. अनेकद्रव्यस्कन्ध; 3C substance which has many parts द्रव्यञ्च द्विविधं, अनेकद्रव्यम् अद्रव्यद्रव्यं चेति PrakaPañ. 332. 6; 4 many objects सर्वस्यानेकद्रव्यस्यान्वधात्वं अभिविधिः PrakriKau. i. 950. 5.

अनेकद्रव्यत्याग (anekadravya-tyāga) *m.* offering of many material substances वेदे त्वनेकद्रव्यत्यागात्मकबहुतरायाससाध्यानि कर्माणि ... के वा श्रद्दधीरन् ĀgaPrā. 18. 10.

अनेकद्रव्यत्व (anekadravya-tva) *n.* 1 the state of having many material substances प्रकृतेष्टैरनेकद्रव्यत्वेन चित्राशब्दवाच्यत्वोपपत्तिः ArthSaṁ. 100.3; प्रकृतायां इष्टैरनेकद्रव्यत्वेन चित्राशब्दस्य तत्रोपपत्तेः MīmāNyāPra. 250. 17; 2 the state of having many substances, i.e. parts अद्रव्यस्य प्रत्यक्षत्वानुपपत्तेः अस्पर्शवत्त्वादनारम्भकत्वेनानेकद्रव्यत्वाभावात् TātpaṬ. (Vā.). 345. 15 (*on* i. 2. 8); महत्त्वमनेकद्रव्यत्वं रूपविशेषश्च संनिकर्ष इव प्रत्यक्षहेतुः PrakaPañ. 131.6; 132.8; न द्व्यणुके व्यभिचारः तस्यानेकद्रव्यत्वेनाविद्यमानद्रव्यत्वानुपपत्तेः Bhām.402.15 (*on* ii. 2. 15); अनेकद्रव्यत्वेऽभ्युदयसाधारणत्वप्रसङ्गः, साधारणैकद्रव्यत्वेऽपि स एव दोषः NyāyVārPari. 337. 1; तस्य चाक्षुषद्रव्यतया महत्त्वानेकद्रव्यत्वयोरावश्यकत्वात् Upask. 87. 6 (*on* ii. 1. 12); प्रत्यक्षे महत्त्वं कारणम् अनेकद्रव्यत्वमन्यथासिद्धम् SiddhāMu. 10. 19 (*on* 20); अपकृष्टमहत्त्वं प्रत्यनेकद्रव्यत्वस्य प्रयोजकत्वात् SiddhāMu. 16. 18 (*on* 37)

अनेकद्रव्यमात्र (anekadravya-mātra) *n.* merely all material substances नित्यमनेकद्रव्यमात्रसमवेतं द्रव्यत्वम् अतः संयोगो नेष्यत इत्युक्तं द्रव्यत्वं च साधितमेव Upask. 61. 13 (*on* i. 2. 11)

अनेकद्रव्ययोनित्व (anekadravya-yonitva) *n.* the state of having many material substances as source यथाकारणमासाद्य भोक्तृणां छन्दतोऽपि वा। अनेकद्रव्ययोनित्वाच्छास्त्रतस्तान् (विकारान्) विनिर्दिशेत् SuśruS. i. 46. 418.

अनेकद्रव्यवत् (anekadravya-va(n)t) *adj.* having, i.e. inhering in several substances, i. e. parts तस्माद्विवादाध्यासितस्त्रसरेणुर्महाननेकद्रव्यवांश्च Kiraṇā. 52. 5; रूपेति। अनेकद्रव्यवद्द्रव्यसमवायान्महत्त्ववद्द्रव्यसमवायात् Kiraṇā. 280. 17; यस्यास्ति तदनेकद्रव्यवत् अनेकपदमिह सर्वपरं तेन पृथिवीत्वादिभ्यो भेदः Upask. 61. 9 (*on* i. 2. 11); अनेकं द्रव्यमाश्रयो यस्य तदनेकद्रव्यं तद्यस्यास्ति तदनेकद्रव्यवत् तद्भावस्तस्मात् अनेकद्रव्यवत्त्वात् Upask. 198. 4 (*on* iv. 1. 6)

अनेकद्रव्यवत्ता (anekadravyavat-tā) *f.* the state of having, i.e. inhering in several substances, i.e. parts यदि च सानेकद्रव्यवत्तां नाद्रियेत महत्त्वमपि नाद्रियेत Kiraṇā. 52. 2.

अनेकद्रव्यवत्त्व (anekadravyavat-tva) *n.* the state of having, i.e. inhering in many substances, i.e. parts अनेकद्रव्यवत्त्वेन द्रव्यत्वमुक्तम् VaiśeSū. i. 2. 11 (comm. अनेकं द्रव्यं समवायितया यस्यास्ति तदनेकद्रव्यवत्); अनेकद्रव्यवत्त्वात् रूपाद्योपलब्धिः VaiśeSū. iv. 1. 6; द्रव्ये तावत् द्विविधे महत्यनेकद्रव्यवत्त्वोद्भूतरूपप्रकाशचतुष्टयसंनिकर्षाद् धर्मादिसामग्र्ये च स्वरूपालोचनमात्रम् PadārthaSaṁ. 186. 15; एकद्रव्यश्चासावययवी तावन्नोपलभ्यते किं कारणं महदनेकद्रव्यवत्त्वस्योपलब्धिकारणत्वात् NyāyVār. 216.5 (*on* ii. 1. 30); तथा महदनेकद्रव्यवत्त्वरूपवांश्चाक्षुषो रश्मिः कस्मात् प्रत्यक्षतो नोपलभ्यते NyāyVār. 379.19 (*on* iii. 1. 33); सा चोपलब्धिलक्षणप्राप्तिः ... अनेकद्रव्यवत्त्वं, रूपं चोद्भूतं समाख्यातम् DharmoPra. 103.23; महत्त्वानेकद्रव्यवत्त्वयोः परस्परविनाभूतयोरगृह्यमाणविशेषत्वेनोभयोरपि चाक्षुषत्वं प्रति कारणत्वात् समुच्चय एव NyāyVārPari. 500. 1; विषयस्यापि योग्यता महत्त्वानेकद्रव्यवत्त्वरूपविशेषाद्यात्मिका NyāyKa. 23. 9; अनेकद्रव्यवत्त्वं भूयोऽवयवाश्रितत्वम् NyāyKa. 188. 24; तस्य चाक्षुषद्रव्यत्वेन महत्त्वादनेकद्रव्यवत्त्वात् च Kiraṇā. 51. 14; अनेकं द्रव्यमारम्भकं येषामवयवानां तेऽनेकद्रव्या अवयवास्तद्वत्त्वमनेकद्रव्यवत्त्वम् Kiraṇā. 277. 20; द्रव्यचाक्षुषत्वे अनेकद्रव्यवत्त्वस्य साक्षात्कारिविषयेन्द्रियसंनिकर्षस्य हेतुत्वात् ... बाधः TattvCin. ii (2). 47. 15; i. 728. 8; अनेकद्रव्यवत्त्वं च अनेकद्रव्यमात्रसमवेतत्वम् Upask. 61. 12 (*on* i. 2. 11); 188. 3 (*on* iii. 2. 18); अनेकद्रव्यवत्त्वं चानेकद्रव्याश्रिताश्रितत्वम् Upask. 198. 9 (*on* iv. 1. 6); महत्त्वोत्कर्षात् प्रत्यक्षतोत्कर्षो दूरादाविति चेन्न, अनेकद्रव्यवत्त्वोत्कर्षस्यापि तत्र संभवात् Upask. 198. 15 (*on* iv. 1. 6); 199. 4 (*on* iv. 1. 6)

अनेकद्रव्यवृत्ति (anekadravya-vṛtti) *adj.* abiding or inhering in many substances एवं सर्वेष्वनेकद्रव्यवृत्तिषु ... अनुयोगाधिकरणव्यावृत्तिदोषो वक्तव्यः NyāyVār. 218. 1 (*on* ii. 1. 30)

अनेकद्रव्यवृत्तित्व (anekadravyavṛtti-tva) *n.* the state of abiding or inhering in many substances अनेकद्रव्यवृत्तित्वे सति गुणत्वात् संयोगवद्यावद्द्रव्यभाविनी द्वित्वादिसंख्या ĀtmaSi. 61. 4.

अनेकद्रव्यसंयोग (anekadravya-saṁyoga) *m.* conjunction of more than one, i.e. both sentient and non-sentient substances, i.e. beings अनेकद्रव्यसंयोगात्मत्वेन केवलजीवव्यतिरिक्तमात्रस्यैकद्रव्यपर्यायस्यास्खलितस्यान्तरावभासनात् TattvPradī. (A.) 214. 1 (*on* 2. 60), cf. **अनेकद्रव्यस्कन्ध**.

अनेकद्रव्यसंस्कृत (anekadravya-saṁskṛta) *adj.* prepared or dressed by (using) many substances or ingredients कटुतुम्बीफलं तस्यामनेकद्रव्यसंस्कृतम्। अपाक्षीदियमज्ञासीत्पाकान्ते च कथंचन PāṇḍaC. 4. 330.

अनेकद्रव्यसमवाय (anekadravya-samavāya) *m.* **i** inherence in, i.e. persistence of several substances, i.e. component parts अनेकद्रव्यसमवायाद् रूपविशेषाच्च रूपोपलब्धिः NyāySū. iii. 1.38; VaiśeSū. iv. 1.8; रूपरसगन्धस्पर्शेष्वनेकद्रव्यसमवायात् ... नियतेन्द्रियनिमित्तमुत्पद्यते PadārthaSaṁ. 186. 19; परमाणोर्द्व्यणुकस्य च रूपं गृह्यतेत्यत उक्तमनेकद्रव्यसमवायात् Upask. 201. 5 (*on* iv. 1. 8); 202. 12 (*on* iv. 1. 9); **ii** inherence in many substances अनेकद्रव्यसमवायमात्रं स्वगतो विशेषः सामर्थ्यात् तथेहापि यत् समर्थं तदतिदिश्यते NyāyVār. 163. 6 (*on* i. 2. 43)

अनेकद्रव्यसमवेत (anekadravya-samaveta) *adj.* A inherent in more than one substance (संयोगः) स हि नैकैकद्रव्यसमवेतः, नाप्यनेकद्रव्यसमवेतः ... एवं च ... नानेकद्रव्यसमवेतत्वमपि संभवति PrakaPañ. 66. 5; 2 inherent in many substances, i.e. parts गुरुत्वमप्यनेकद्रव्यसमवेतं रूपमहत्त्वसमानाधिकरणं चेति कथं न प्रत्यक्षम् Upask. 204. 2 (*on* iv. 1. 10)

अनेकद्रव्यसमाहार (anekadravya-samāhāra) *m.* composition or aggregate of several substances, i.e. parts विज्ञानात्मनो विकारपक्ष एता गतयः— पृथिवीद्रव्यवत् अनेकद्रव्यसमाहारस्य सावयवस्य परमात्मनः BṛĀraUBh. 256. 12 (*on* ii. 1. 20)

अनेकद्रव्यसमूहत्व (anekadravyasamūha-tva) *n.* the state of being a group of several substances राश्यर्थः स्कन्धार्थः प्रज्ञप्तिसन्तः स्कन्धाः प्राप्नुवन्ति। अनेकद्रव्यसमूहत्वात् AbhidhKoBh. 13. 22 (*on* 1. 20)

अनेकद्रव्यसंबन्धित्व (anekadravyasambandhi-tva) *n.* the state of being associated with several substances द्रव्यप्रत्यक्षतेत्यनेकद्रव्यवत्त्वं तत्र तन्त्रमिति चेत्। न। अनेकद्रव्यसंबन्धित्वस्य समवायेन प्रयोजकत्वात् TattvCin. i. 729. 2.

अनेकद्रव्यस्कन्ध (anekadravya-skandha) *m.* body of more than one, i.e. both sentient and non-sentient substances, i.e. beings, JainaL.

अनेकद्रव्याक्षेप (anekadravyākṣepa) *m.* implication of more than one substance किं चैकद्रव्यपरिच्छेदेनैवोभयोः क्रियान्वयोपपत्तावप्रमाणकोऽनेकद्रव्याक्षेप इति NyāyRa. 920. 6 (*on* 7. 269)

अनेकद्रव्यात्मक (anekadravyātma-ka) *adj.* 1 of the nature of, i.e. referring to (the collection of) many objects द्विगोश्च योऽर्थः सोऽनेकद्रव्यात्मकः Nyās. i. 439. 12 (*on* ii. 4. 1); 2 of the nature of more than one, i.e. both sentient and non-sentient substances, i.e. beings अनेकद्रव्यात्मकस्थूलपर्यायात्पृथिवीस्कन्धाद्य सकलस्यापि पुद्गलस्याविशेषेण विशेषगुणत्वेन विद्यन्ते TattvPradī.(A.) 185. 1 (*on* 2. 40)

अनेकद्रव्यात्मकत्व (anekadravyātmaka-tva) *n.* the state of being of the nature of many objects अस्मिन् दर्शनेऽनेकद्रव्यात्मकत्वात् समुदायस्यैकवचनं न सिध्यतीतीदमारब्धम् Nyās. i. 439. 8 (*on* ii. 4. 1); समुदायिभ्यो नान्यः समुदाय इत्यस्मिन् मते अनेकद्रव्यात्मकत्वात्समुदायस्यैकत्वं न स्यादित्यतोऽयमारम्भः Prasā. i. 546. 23.

अनेकद्रव्याभाव (anekadravyābhāva) *m.* absence of several substances, i.e. composite parts अनेकद्रव्याभावात्परमाणोरदर्शनम् PrakaPañ. 131. 7.

अनेकद्रव्याभिन्नत्व (anekadravyābhinna-tva) *n.* the state of not being different from several substances अनेकद्रव्याभिन्नत्वे गुणस्यापिभेदः[?अभेदः] स्यादित्यस्येष्टापत्तिर्दूषणमित्युक्तं भवति NyāySu. (Ja.) 369A. 1 (*on* ii. 2. 6)

अनेकद्रव्यारब्ध (anekadravyārabdha) *adj.* commenced with, i.e. produced by several substances, i.e. composite parts रूपवत्त्वेन हि तमो द्रव्यं स्यात्, तच्चानेकद्रव्यारब्धं सच्चाक्षुषं भवेत् PrakaPañ. 322. 4; NayaVi. 203.5 (*on* i. 1. 5); महदनेकद्रव्यारब्धमपि न नीरूपं वाय्वादि चाक्षुषम् NayaVi. 74. 2 (*on* i. 1. 4); कार्यद्रव्यम् अनेकद्रव्यारब्धं दृष्टम् PrakaVi. 139. 19.

अनेकद्रव्यारभ्य (anekadravyārabhya) *adj.* what is to be commenced, i.e. produced by many substances, i.e. composite parts व्यासज्यवृत्तीनां गुणानां अनेकद्रव्यारभ्यत्वं दर्शयन्नाह Upask. 41.5 (*on* i. 1.25); (संयोगविभागाः) अनेकद्रव्यारभ्या इति शेषः Upask. 41. 7 (*on* i. 1.25)

अनेकद्रव्याश्रय (anekadravyāśraya) *m.* abode, i.e. product of several substances, i.e. composite parts घटादयोऽप्यवयवद्वयारब्धाः परंपरयानेकद्रव्याश्रया एव Upask. 201. 8 (*on* iv. 1. 8)

अनेकद्रव्याश्रित (anekadravyāśrita) *adj.* A abiding or inherent in more than one substance द्रव्यत्वं त्वनेकद्रव्याश्रितमेव दृष्टम् YuktiSneha 146.34 (*on* i. 1. 6); B abiding or inherent in many substances, i.e. composite parts अनेकद्रव्यवत्त्वं चानेकद्रव्याश्रिताश्रितत्वम् Upask. 198.9 (*on* iv. 1. 6)

अनेकद्रव्योपादान (anekadravyopādāna) *n.* 1 more than one substance as material cause नन्वेकस्यानेकद्रव्योपादानकत्वे जातिसंकरः स्यात्, न स्यात् NyāySiA. 207.1; 2 taking, (for offering) more than one material substance एकवचनस्य प्रत्येकवृत्तित्वेनाप्युपपत्तेरनेकद्रव्योपादानेऽपि बाधकानापत्तिः BhaṭṭDī. iii. 89. 1 (*on* ix. 1. 16)

अनेकद्रष्टृसाधारणत्व (anekadraṣṭṛsādhāraṇa-tva) *n.* the state of being common to many spectators न च विज्ञाने तस्य सत्यता युक्ता स्थूलमहमस्मीति प्रतीत्यनुदयादनेकद्रष्टृसाधारणत्वाभावप्रसङ्गाच्च NyāyKa. 41. 22.

अनेकद्रु (aneka-dru) *adj.* full of various trees क्रमेण वारुणीशैलशिरःस्वस्तकरे रवौ। बनमेकमनेकद्रु प्रापुस्ते निरुपद्रवाः PāṇḍaC. 7. 240.

अनेकद्रुम (aneka-druma) *m.* various trees "पुंनागाम्राद्यनेकद्रुमकुसुमफलैर्नम्रशाखाधिरूढम् ... पान्थाः ... वनान्तम् ... प्रविष्टाः GaṇiSāSaṁ. 5. 116½.

अनेकद्वार (aneka-dvāra) *n.* many gates यत्रानेकद्वारसंभवस्तत्रायं नियमः ManuBh. i. 466. 16 (*on* 5. 91); BālamBha. iii. 6. 11 (*on* 3. 1-2)

अनेकद्वार (aneka-dvāra) *adj.* having many outlets मनसोऽतिसूक्ष्मस्यानेकद्वारे शरीरेऽवस्थितस्यागतिः Aparā. 1014. 13 (*on* 3. 176)

अनेकद्विकाभाव (anekadvikābhāva) *m.* absence of many pairs (of syllables) अनेकद्विकाभावे नियतस्थानगतमपि वृत्त्यनुप्रास इति भेदः AlaṅkāRa.3(15)

अनेकद्वित्रिलघुक्रिया (aneka-dvitrilaghukriyā) *f.* many quick actions of composing two or three syllabic units अनेकद्वित्रिलघुक्रियासिद्ध्यर्थं यावदभिमतं प्रथमप्रस्तारवन् मेरुप्रस्तारं दर्शयति MṛtaSaṁ.236.14 (*on* 8.33)

अनेकद्विप (aneka-dvipa) *m.* many elephants क्षितिरुत्तमसस्यवत्यनेकद्विपपत्त्यश्वधनोरुगोकुलाढ्या ... विभाति BṛSaṁ. 19. 14.

अनेकद्वीपान्तर (aneka-dvīpāntara) *n.* many other countrysides or islands चन्द्रापीडः ... अनेकद्वीपान्तरागतदूतशतसमाकुलं राजद्वारमासाद्य तुरंगमादवततार Kād.86.17.

अनेकद्वैतनिरूप्य (anekadvaita-nirūpya) *adj.* to be ascertained or described by many dualities (of objects) अनेकविषयनिरूप्यस्यापि ईश्वरज्ञानादनेकद्वैतनिरूप्यस्याद्वैतस्य चैक्यदर्शनात् Nyāyāmṛ. 558A.9; AdvaiSi. 797.15.

अनेकधनद (aneka-dhanada) *m.* 1A more than one liberal or rich person येनैकधनदानेकधनदाश्रयशालिना। वस्वोकसारा निःसारा विदधे निजसंपदा SamarāSaṁ. 9. 692; 1B many liberal or rich persons यच्छाखानगरी पम्पामनेकधनदाश्रिताम्। अधितिष्ठन् विरूपाक्षो न स्मरत्यलकापुरीम् MadhuVi. 1. 66 (comm. असंख्याकाः ... धनदातारश्च); 2 many Kuberas, MadhuVi. 1. 66 (comm. असंख्याकाः कुबेराः)

अनेकधनरत्नौघ (aneka-dhanaratnaugha) *adj.* streaming with, i.e. containing much wealth and jewels स श्राद्धयज्ञो ववृधे बहुगोधनदक्षिणः। अनेकधनरत्नौघो युधिष्ठिरमते तदा MahāBhā. xv. 20. 6.

अनेकधनलाभ (anekadhana-lābha) *m.* acquisition of much wealth तस्य हृतदापनमात्रे तात्पर्यमनेकधनलाभाभिधानं तु पक्षप्राप्तानुवाद एव DaṇḍaVi. 124.5.

अनेकधनिक (aneka-dhanika) *m.* several creditors यस्त्वनेकर्णसमवायाद्युगपदनेकधनिकैः दुःसाधः स कथं दाप्यः SmṛtiCan. iv. 390. 12.

अनेकधर्म (aneka-dharma) *m.* **1Ai** characteristic (causing comprehension) of more than one एकानेकप्रत्ययहेतुर्वा धर्मोऽनेकधर्मः NyāyVār. 95. 13 (*on* i. 1. 23); एकं चानेकं च तदुभयमनेकं, तदेतस्यानेकस्य प्रत्ययहेतुर्धर्मोऽनेकधर्मः TātpaṬ. (Vā.) 248. 17 (*on* i. 1. 23); **1Aii** many properties or attributes तदेव जीवद्रव्यं प्रमाणेन प्रमीयमाणं मेचकस्वभावानामनेकधर्माणां युगपद्व्यापकचित्रपटवदनेकस्वभावं भवति TātpaVṛ. 370. 14 (*on* 3. 75); पृथिवी इतरभिन्नेत्यत्र त्वनेकधर्मसाधनपक्ष एव प्रत्येकप्रसिद्ध्या साध्यप्रसिद्धिरुक्ता Nyāyāmṛ. 27A.6; **1Aiii** more than one property अनेकधर्माणामुत्पत्तिकल्पनामपेक्ष्यैकस्य धर्मिण एवोत्पत्तिकल्पनाया लघुत्वात् LaCandr. 45. 8; **1Bi** characteristic of diverse objects अनेकस्य धर्मोऽनेकधर्मः NyāyVār. 95. 3 (*on* i. 1. 23); **1Bii** peculiar or distinguishing attribute अनेकधर्मादाकाशविशेषगुणत्वात् किमयं शब्दो नित्यः स्यादनित्यो वेति NyāySā. 1. 9; समानानेकधर्माभ्यां विमतेश्च तदुद्भवः TārkiRa. 165.8; समानानेकधर्मविप्रतिपत्तिभ्यः संशयो भवति TārkiRa. 168. 4; अनेकस्माद् व्यावृत्तौ साधारणोऽनेकधर्मः VedāntKa. 93.20 (*on* i. 1. 4); न हि संशयस्य समानधर्मानेक-[धि]र्मविप्रतिपत्त्युपलब्ध्यनुपलब्धिकारणभेदात् पञ्चधात्वम् TarkSaṁ. (Ā.) 80.6; **1Biii** various properties 'महान्तं विभुमात्मान'मित्यादिना चानेकधर्माश्चोक्ता

इति कथं तदतिप्रसक्तिः Nyāyāmṛ. 272A. 8; **2A** many aspects or features, cf ; अनेकधर्म-सादृश्य; **2B** many religious doctrines, cf. अनेकधर्मप्रवृद्धि; **2C** many religious merits, cf. अनेकधर्मसाध्य.

अनेकधर्म (aneka-dharma) *adj.* **A** having more than one property एकत्वम् ... तदपि ह्यनेकधर्ममवगम्यमानं तेनात्मनानेकतामपि भजते NyāyRa. 331. 17 (*on* 5(3). 220); **B** having distinguishing properties or attributes सन्देहः। स च यद्यपि समानधर्मानेकधर्मविप्रतिपत्त्युपलब्ध्यव्यवस्थात इत्यनेकधोक्तः AlaṅkāRa. 30 (2)

अनेकधर्मक (anekadharma-ka) *adj.* possessing more than one property or attribute न हि परस्परव्यवच्छेदमन्तरेण नानात्वं धर्माणाम्, ततश्चेद्भेदः, नानेकधर्मकमेकं किंचित् स्यात् BrahmSi. 52. 13.

अनेकधर्मगत (anekadharma-gata) *adj.* pertaining to more than one attribute नन्वनेकधर्मगतमेकधर्मिनिष्ठतानर्हत्वं विरुद्धत्वं तदेकत्र धर्मे न सम्भवतीति चेन्न ŚivārkaMaDī. i. 106. 9 (*on* i. 1. 2)

अनेकधर्मत्व (anekadharma-tva) *n.* **A** the state of having many attributes or properties अनेकधर्मत्वेऽप्यर्थस्य यस्यैव धर्मस्य निर्देशस्तस्यैव प्रतिपत्तिर्न्याय्या VyaktiVi. 96.5; **B** the state of having various or different properties समुच्चयविकल्पयोरनेकधर्मत्वात्परं तदुक्तिः LaŚabdeŚe. ii. 1110.2.

अनेकधर्मन् (aneka-dharman) *adj.* having many attributes or properties सर्वशक्तेस्तु तस्यैव शब्दस्यानेकधर्मणः। प्रसिद्धिभेदाद्गौणत्वं मुख्यत्वं चोपवर्ण्यते VākyaPa. 2. 255; VaiyāSiMañ. 145. 23; VākyaPa. 3(7). 2: इमे भावाः ... । यतो यतो भिन्नास्तद्भेदप्रत्यायनाय कृतसन्निवेशैः शब्दैः ततस्ततो भेदमुपादाय स्वभावभेदेऽप्यनेकधर्माणः प्रतीयन्ते PramāVāSvopVṛ. 16. 23.

अनेकधर्मनिमित्त (anekadharma-nimitta) *adj.* caused by various attributes or properties प्रायश्च मीमांसादावनेकधर्मनिमित्त एव प्रत्यधिकरणं संदेहः AlaṅkāRa. 30 (23)

अनेकधर्मपुरस्कार (anekadharma-puraskāra) *m.* [Inst.] as preceded by, i.e. with reference to more than one attribute or property (श्लेषः) तच्च द्वेधा। अनेकधर्मपुरस्कारेणैकधर्मपुरस्कारेण च RasGaṅ. 523. 6.

अनेकधर्मप्रवृद्धि (anekadharma-pravṛddhi) *f.* development or rise of many religious doctrines हेतावनेकधर्मप्रवृद्धिराख्याति जिनेश्वर तत्त्वसिद्धिम् YaśasCam. ii. 388. 17.

अनेकधर्मयोग (anekadharma-yoga) *m.* connection with many properties न तु तस्यैव (द्रव्यस्य) सतोऽनेकधर्मयोगोपाधिकं बहुत्वम् NyāySiA. 191. 12.

अनेकधर्मवत् (anekadharma-va(n)t) *adj.* **A** having more than one property or attribute सेयं शुकसारिकानुष्येषु युगपद्गकारानुच्चारयत्सु तीव्रमन्द्रानुनासिकादिगकारावगाहिनी प्रथा किमेकमेव क्षत्रियुवानमिव गकारमनेकधर्मवन्तमालम्बते TātpaṬ. (Vā.) 449.7 (*on* ii. 2. 13); **B** having various properties or attributes, cf. अनेकधर्मवत्त्व **A**.

अनेकधर्मवत्त्व (anekadharmavat-tva) *n.* **A** the state of having various properties or attributes न निरवयवस्य अनेकधर्मवत्त्वे दृष्टान्तोऽस्ति BṛĀraUBh. 585.6 (*on* iv. 3. 30); **B** the state of possessing more than one property or attribute एकरसमित्यनेकधर्मवत्त्वनिषेधः VedāntKa. 391. 14 (*on* iii. 3. 1)

अनेकधर्मविषय (anekadharma-viṣaya) *adj.* referring to various properties or attributes ज्ञानस्यानवधारणत्वम् ... अनेकधर्मविषय इव 'अयमयं वा चन्द्र' इत्यादिज्ञानेष्वनेकधर्मविषयेऽ(ष्वि)प्यनुभूयते ŚivārkaMaDī. i. 109. 10 (*on* i. 1. 2)

अनेकधर्मविसर (anekadharma-visara) *m.* spread, i.e. pervasion of various qualities or attributes अनेकधर्मविसरविशेषितवपुषि धर्मिणि कदाचित्केनचित् कश्चिन्निश्चीयते धर्मविशेष इति को विरोधार्थः NyāyMañ. i. 32. 29.

अनेकधर्मव्यापक (anekadharma-vyāpaka) *adj.* pervader of many attributes or properties (द्रव्याणि) विचित्रगुणपर्यायविशिष्टानि च प्रतीयन्ते, सहक्रमप्रवृत्तानेकधर्मव्यापकानेकान्तमयत्वेनैवागमस्य प्रमाणत्वोपपत्तेः TattvPradī. (A.) 325. 1 (*on* 3. 36)

अनेकधर्मशास्त्रज्ञ (anekadharmaśāstra-jña) *adj.* knower of or expert in many codes of law अनेकधर्मशास्त्रज्ञा ऊहापोहविशारदाः। वेदाध्ययनसंपन्नाः सप्तैते परिकीर्तिताः KūrmaP. 659. 9 (2. 30)

अनेकधर्मसमावेश (anekadharma-samāveśa) *m.* co-existence of many attributes or properties लोकवेदयोरेकस्मिन्धर्मिण्यनेकधर्मसमावेशस्य बहुलमुपलम्भेऽपि स्वरूपनिरूपकासाधारणधर्मभेदे धर्मिभेदस्य नियतत्वात् ŚivārkaMaDī. ii. 304. 23 (*on* iii. 3. 11)

अनेकधर्मसमाहार (anekadharma-samāhāra) *m.* collection of many properties or attributes अनेकधर्मसमाहारे सति दधिगुडयो रसविशेषमात्रमम्लमधुरशब्दावुपाददति TantrVā. 421. 12 (*on* ii. 1. 36)

अनेकधर्मसमुच्चय (anekadharma-samuccaya) *m.* accumulation of more than one property or attribute एकस्मिन् धर्मिण्यनेकधर्मसमुच्चयाद्यार्थसद्भावाद् द्वन्द्वसंज्ञाप्रसङ्गः Pradī. ii. 463A. 29 (*on* ii. 2. 29); PadMañ *on* KāśiVṛ. *on* P. ii. 2. 29 (139. 17)

अनेकधर्मसंबन्ध (anekadharma-sambandha) *m.* connection with various (distinguishing) properties or attributes अनेकधोल्लेखनिमित्तं त्वनेकधर्मसंबन्धः Ekāva. 8. 10 (10) (228. 1)

अनेकधर्मसादृश्य (anekadharma-sādṛśya) *n.* similarity in many aspects or features (अन्तरिक्षोदरः कोशः) कोश इव अनेकधर्मसादृश्यात्कोशः ChāndoUBh. 179. 12 (*on* iii. 15. 1)

अनेकधर्मसाध्य (anekadharma-sādhya) *adj.* to be accomplished through many religious merits म्रियमाणतादशायां तु भगवत्स्मरणमेकमप्यनेकधर्मसाध्यम् VīraMi. (Bhakti.) 64. 22.

अनेकधर्मस्वभाव (anekadharma-svabhāva) *adj.* of the nature of or consisting of many (external) properties or attributes धर्मी चानेकधर्मस्वभावः YogBh. 194. 1 (*on* 4. 12)

अनेकधर्मात्मक (anekadharmātma-ka) *adj.* of the nature of i.e. consisting of many attributes or aspects एक एव हि समवायोऽनेकधर्मात्मकोऽङ्गीक्रियते NyāySu. (Ja.) 357B. 8 (*on* ii. 2. 6)

अनेकधर्मानुसंधान (anekadharmānusandhāna) *n.* recollection of various (distinguishing) properties or attributes स्वयमेवानेकधर्मानुसन्धानेन संशयसङ्गादनेकादनेकस्मादव्यावृत्तो धर्म इति व्याख्येयम् AlaṅkāRa. 30(22)

अनेकधर्मान्वित (anekadharmānvita) *adj.* endowed with many religious doctrines जनस्य यस्यास्ति विनिर्मला रुचिर्जिनेन्द्रचन्द्रप्रतिपादिते मते। अनेकधर्मान्वित-तत्त्वसूचके किमस्ति नो तस्य समस्तविष्टपे SubhāRaSam. 155.

अनेकधर्मावगम (anekadharmāvagama) *m.* cognition of various (distinguishing) attributes or properties साधारणधर्मदर्शनादेकत्र अनेकधर्मावगमात् ... वस्तुन्यनियतविशेषविषयं विज्ञानं संशय इति तार्किकाः PrakaPañ. 120. 2.

अनेकधर्माश्रयत्व (anekadharmāśraya-tva) *n.* the state of being the substratum of various properties or attributes न हि कूटस्थस्य ब्रह्मणः स्थितिगतिवदनेकधर्माश्रयत्वं संभवति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 314. 7 (*on* ii. 1. 14)

अनेकधर्मासंभव (anekadharmāsambhava) *m.* impossibility of various attributes or qualities न खल्वेकस्मिन्ननेकधर्मासंभवो येनाधारभेदः प्रमीयेत NyāyMa. 9. 8.

अनेकधर्मिकसंशय (anekadharmika-saṁśaya) *m.* doubt regarding more than one substratum of qualities परस्परप्रतिक्षेपस्त्वनेकधर्मिकसंशयेऽनेकस्य धर्मिणः एकधर्मवत्त्वे ŚivārkaMaDī. i. 108. 2 (*on* i. 1. 2)

अनेकधर्मिन् (aneka-dharmin) *m.* many substrata of properties or attributes अनेकधर्मितदुत्पत्तिविनाशापरिदृष्टतदुभयसामग्रीकल्पने गौरवाच्च ŚrutaPra. i A. 151. 16 (*on* i. 1. 1)

अनेकधर्मिविषय (anekadharmi-viṣaya) *adj.* referring to several substrata of properties अनेकधर्मिविषयोऽपि संशयो युक्त एव ŚivārkaMaDī. i. 109. 11 (*on* i. 1. 2)

अनेकधर्मिसंबद्धता (anekadharmisambaddha-tā) *f.* the state of being connected with more than one substratum of properties तुल्ययोगितायामप्येकस्यैव धर्मस्यानेकधर्मिसंबन्धितया (v. l. °संबद्धतया) प्रतीतिः SāhiDa. 494.10.

अनेकधर्मिसंबन्धिता (anekadharmisambandhi-tā) *f.* the state of being connected with more than one substratum of properties तुल्ययोगितायामप्येकस्यैव धर्मस्यानेकधर्मिसंबन्धितया प्रतीतिः SāhiDa. 494.10.

अनेकधर्मोपपत्ति (anekadharmopapatti) *f.* cognition of peculiar or distinguishing attribute एतेनानेकधर्मोपपत्तेर्विप्रतिपत्तेश्चेति व्याख्यातम् NyāyVār. 94. 21 (*on* i. 1. 23); सोऽयं शब्दे विभागजत्वाख्यो धर्मः केन(चित्?) धर्मान्तरेण द्रव्यत्वेन गुणत्वेन वा सहचरितो भवेदितीत्यमनेकधर्मोपपत्तेः संशयो वर्णितः NyāyMañ. ii. 155. 27; ii. 120. 31; ii. 121. 5; अनेकधर्मोपपत्तेरित्यत्र भाष्यकृतो व्याख्यां ग्रहीतुमेकदेशिव्याख्यानमुपन्यस्य दूषयति TātpaṬ. (Vā.) 247. 16 (*on* i. 1.23)

अनेकधा (an-ekadhā) *adv.* [P.v.3.42; AltGr. III. 429] **1A** often, many times, frequently **B** more than once **2A** in various ways **B** in more than one way **3A** into many parts or pieces **Bi** of or into many kinds, manifoldly **ii** of or into more than one kind **4** the word *anekadhā* **1A** often, many times, frequently विश्वानुद्दिश्य यद्देवान् स्तौति सूर्यमनेकधा। देवानेवाभिसंस्तौति तं

प्राहुः सूर्यसंस्तवम् BṛDe. 3. 44; तत एनं परिष्वज्य सखा विप्रो महातपाः। अकृतव्रणः शुभैर्वाक्यैराश्वासयदनेकधा MahāBhā. v. 185. 14; भृशमुद्वेजितः संख्ये शरजालैरनेकशः (v.l.°धा) MahāBhā. vii. 120. 24; भद्राणां षष्टिवर्षाणां प्रस्तुतानामनेकधा। कुञ्जराणां सहस्रस्य बलं समधिगच्छति SuśruS. iv. 29. 16; जप्यानि ब्रह्मसूक्तानि शिवसूक्तानि चैव हि। वैष्णवानि च सूक्तानि तया (?था) सौराण्यनेकधा BṛParāSm. 3. 2; बलभद्रो महावीर्यो बाणसैन्यमनेकधा विव्याध बाणैः ViṣṇuP. v. 33. 29; पठित्वा चतुरो वेदान्सर्वशास्त्रमनेकधा, यो हि ब्रह्म न जानाति मूर्खः पाठे शठो यथा PārāŚi. 148; न सा गतिरनेकधा गतवता न या गाहिता SubhāRaSaṁ. 248; तैरिह समये घटशरावानुपक्रीय विक्रीयानेकधा वृद्धैस्तैर्धनैः पुनः पूगवस्त्रादिकमुपक्रीय लक्षसंख्यातानि धनान्युत्पाद्य विवाहचतुष्टयं करोमि Hitopa 4. 20 (6). सोऽपि ... इत्यनेकधा तयोराशंसयांचकार NalaCam. 3. 6 (13); मुनिस्तु ... वासश्च तवैवोचितम् इत्यनेकधा श्लिष्टालापलीलयातिवाह्य ... ताम् ... अम्बरतलमुदपतत् NalaCam. 3. 17 (18); अनेकधाराधितोऽपि स देवो भास्करः शुचिः। न ददाति वरम् SkandP. vii (1). 306. 19; मर्मादीनि निषिद्धानि वास्तुकर्मण्यनेकधा VāstuVi. 6. 8; अभ्यासिना विभोक्तव्यं स्तोकं स्तोकमनेकधा ŚivS. 3. 45; दशरश्मिशतोपमद्युतिं यशसा दिक्षु दशस्वपि श्रुतम्।... अत्रानेकधा दशशब्द आवर्तते SaraKaṇṭhā. 263. 3; कुक्षौ वेदना जायते भृशम्। ... हितं मितं च भोक्तव्यं स्तोकं स्तोकमनेकधा VarāU. 5. 9; नराः पापेन कर्मणा। ... भ्रज्यन्ते चातपे तप्ते लोहभाण्डेष्वनेकधा ŚivaP. v. 9. 14 (416A. 10); अनेकधा (Read°धा) युत्क्षेत्रे रिपुहस्तिमस्तकगलन्मुक्तौघ(बीज)वाकृते जाताः EI. iii. 85. 36; षाण्मासिकीं रात्रिमसर्वरूपां ततान स्वात्मानमनेकधा यः GopāKeCan. 150. 19; कीदृशी निरयभूरनेकधा सेव्यते परमपापकर्मभिः। ... नरकपालरचिता VidaMuMa. 1. 39; अनेकधा सखि मया ... पीतः ... पुंस्कोकिलानां ध्वनिः SubhāRaK. 15. 17; SaduktiKa. 70. 26; पदवत्पौर्वापर्येणप्रयुज्यमानानां वाक्यानामप्यनेकधोपलभ्या(?म्भा)त् PramāMī. 68. 26 (on ii. 1. 34); राजगन्धर्वा नवगीतिभिः। अगायंस्त्रिजगन्नाथगुणग्रामाननेकधा MalliC. 5. 260; भणन्त्यो रासकान् देव्यः प्रस्खलन्ति पदे पदे। स्मरन्त्यः स्वामिनः सौम्यान् गुणग्रामाननेकधा MalliC. 8. 569; निर्जरैरनेकधाप्युक्तो हठो नासौ निजाग्रहात्। पश्चाद् व्याजुघुटे द्रोणीम् PrabhāC. 209. 26; अनेकधा विससृपुः ... शराः RāghPāṇ. (Ka.) 4. 26; दानानि ... °योगीन्द्रादीनामनेकधा दत्तानि SamyaKau. 58. 5; त्वं धन्योऽसि, त्वमुत्तमसंगे उत्तमो जातोऽसि इत्येवमनेकधा स्तुतः SamyaKau. 86. 13; इत्यन्योन्यमनेकधा मृगवधव्यापारपारंगमैः ŚārṅgaPa. 589; रामो मातुः सेवकेभ्यो ददौ धनमनेकधा AdhyāRā. ii. 4. 83; उक्तस्यार्थस्य यत्तु स्यादुत्कीर्तनमनेकधा SāhiDa. 348. 7; वृत्तं सर्वमनेकधा जनपतेरेवं चमूनिर्गमे SiṁhāDvā. 177.1; प्रधानानाङ्ग्वस्त्वेवं कल्पयेत् प्रतिमादिषु। ताभ्यस्त्वनेकधा नाडी सर्वाङ्गं तु समावृताः ŚilpaRa. ii. 18. 33; यजनानि ... अनेकधा प्रस्तुतविघ्नितानि। त्रातुं क्षमः ... सलक्ष्मणः ... रामभद्रः Rāgh. 2. 36; **1B** more than once अम्भश्चरस्थलचरखचराणां परेच्छया। भवामि रूपान्तरभृदेकधानेकधाप्यहम् TriṣaŚaPuC. ii. 6. 255; मासाब्दयुगकल्पेषु गतागम्येष्वनेकधा। नोदेति ... संवित् PañcDa. 1. 7; **2A** in various ways, variously दिव्यान्तरिक्षभौमानामुत्पातानामनेकधा। शमयिता ब्रह्मवेदज्ञस्तस्माद्रक्षिता भृगुः AVPari. 2(2). 3; दीनानाथान्धकृपणान्भक्ष्यभोज्यैरने-कधा। अन्नपानविहीनांश्च विशेषेण प्रपूजयेत् AVPari. 19 (5). 3; 70 (1). 2; जगत् कृत्स्नं प्रविभक्तमनेकधा। अपश्यद्देवदेवस्य शरीरे पाण्डवस्तदा MahāBhā. vi. 33. 13=BhagGī. 11. 13; अपरः। जहार समरे प्राणान्नानाशस्त्रैरनेकधा MahāBhā. viii. 19. 66; यस्त्यक्त्वा रूपमाद्यं प्रभवति जगतोऽनेकधानुग्रहाय YogBh. 1. 7 (on 1.1); तेभ्यस्ते नियतात्मानः पुत्राः शशंसुरनेकधा प्रायश्चित्तानि VāyuP. ii. 10. 22; अनेकधा विभक्ताङ्गो महायोगी जनार्दनः BrahmāṇḍP. i. 19. 180; एतावतापि कालेन (v.l. अनेकधा कालं) मैत्रीं कृत्वा PañcT. 4. 4 (5) (377. 5); लोकानां प्रलयोद्भवस्थितिविभुश्चानेकधा यः श्रुतौ ... त्रैलोक्यदीपो रविः Bṛhajjā. 1. 1; सञ्चिन्त्यं बलसहितैरनेकधा स्वम् Bṛhajjā. 10. 4; न धर्मः संशयकारणमित्यनेकधा समर्थितम् NyāyVār. 100. 3 (on i. 1. 23); इति शासति सेनान्यं गच्छतस्ताननेकधा। निषिध्य हसता किंचित्तस्थे तत्रान्धकारिणा Kirātā. 15. 29; SaraKaṇṭhā. 326. 2; VākyaPa. 1. 4; अतः परं चारुरनेकधा परो गिरामलङ्कारविधिर्विधास्यते Kāvyālaṅ. (Bhā.) 2.96; कर्मकर इति विप्रैः सुसहाय इति शत्रुयोधैरेकमप्यनेकधा गृह्यमाणम् ... हर्षमद्राक्षीत् HarṣaC. 119. 3; अनेकधा सुरतलास्यम् ... बबन्ध AvantiKa. 31. 11; ततश्चानेकधा प्रायः पवनो यत्प्रकुप्यति AṣṭāSaṁ. i. 19. 16 (15); AṣṭāHṛ. i. 4. 24; परापरविभागेन भिद्यते ते त्वनेकधा MṛgendraT. i. 2. 9; गुरोर्लब्ध्वा ज्ञानमनेकधा प्रवचनैर्मन्वादयः प्राणयन् धर्मम् MahāViC. 4. 25; तदेवमनेकधा मूलविप्रतिपत्तौ सत्यां प्रत्यक्षाद्यनुप्रवेशव्यवच्छेदेन ... चोदना प्रमाणत्वेन प्रतिज्ञायते TātpaṬ. (U.) 30. 22 (on 2.1); क्वचित्प्राणादिका ...। क्वचित्तेजआदिका ...। क्वचित्स्वयंकर्तृकैव व्याक्रिया जगतो निगद्यते ...। एवमनेकधा विप्रतिपत्तेर्वस्तुनि BrahmSūBh. (Śaṅ.) 250.16 (on i. 4. 14); श्रुतिस्तु श्रुत्यन्तरेष्वनेकधा श्रूयते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 821. 2 (on iv. 3. 1); अनेकधा अस्तिनास्तीत्यादिलक्षणा चिन्ता गतिः KaṭhUBh. 126. 9 (on 2. 8); प्रतीयते

प्रस्तुतमित्यर्थः अनेकधा उपास्यत्वादुद्गीथस्य ChāndoUBh. 29. 8 (on i. 3. 1); 55. 6 (on i. 8. 1); अग्नीषोमौ अत्नन्नभूती मे मम बहुधा अनेकधा प्रजाः करिष्यतः PraśnaUBh. 240. 18 (on 1. 4); प्राणो बाह्याधारभेदेष्वनेकधा विस्तृतः BṛĀraUBh. 216. 2 (on ii. 1. 1); अनेकधा चरणफलं श्रममुपलभ्येत्यर्थः BṛĀraUBh. 555. 15 (on iv. 3. 15); ब्रह्म प्रजापतिप्रबन्धपरम्परया आगत्य अस्मास्वनेकधा विप्रसृतम् BṛĀraUBh. 817.11 (on vi. 5. 4); 'यततो हि' इत्युपन्यस्तस्यार्थस्य अनेकधा उपपत्तिमुक्त्वा ... उपसंहरति GītāBh. (Śaṅ.) 67.11 (on 2. 68); अनेकधा देवपितृमनुष्यादिभेदैः GītāBh. (Śaṅ.) 307. 7 (on 11. 13); यद् विभाति सदनेकधा भ्रमात् ... ब्रह्म तत्त्वमसि ViveCū. 264; तानहं कीर्तयिष्यामि भेदैर्जातानेकधा AśvaCi. 3. 1; सीमा च प्रतिजागर्तृदोषादनेकधा भुज्यते BālaKrī. i. 212. 2 (on 2. 25); मनसि सदा विस्फुरणमनेकधाभिधेयस्य ... यस्यामसौ शक्तिः Kāvyālaṅ. (Ru.) 1. 15; तदेतत्रेय इत्यादिवाक्येभ्योऽनेकधा श्रुतम् BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 1017; संकल्पमात्रेणानेकधा भावं दर्शयित्वा उपसंहरति BrahmSūBh. (Bhā.) 97. 18 (on ii. 1. 14); विस्तारिचक्रमिव राशिमयं बिभर्ति योऽनेकधा मकरकुम्भकरालशोभम् HarVi. 31. 33; आत्मैव स्वाविद्यया जडमिदं शून्यमिदं ज्ञातमिदमज्ञातमिदमिति चानेकधा भाति IṣṭaSi. 205.13; इह द्वितीये पादेऽनेकधा पाठप्रतिपत्तिः ManuBh. i. 258. 26 (on 3. 110); जिनैश्च मिथ्यात्वमनेकधोदितं भवार्णवभ्रान्तिकरं शरीरिणाम् SubhāRaSaṁ. 129; गगनतलं प्रयातु विदधातु सुगुप्तमनेकधायुधैस्तदपि न पूर्वकर्म सततं बत मुञ्चति देहधारिणम् SubhāRaSaṁ. 374; भजति तेन विकारमनेकधा गुणयुतेन सुरा परिवर्ज्यते SubhāRaSaṁ. 521; जीवनाशनमनेकधा दधद्ग्रन्थमक्षरमणीयतो नरः SubhāRaSaṁ. 630; अनेकधा यः किल पक्षपातं सदा सदम्भोजगतः करोति NalaCam. 2. 20; राजपुत्राः ... अनेकधाकृतप्रतिभागुणस्तुतयश्च राजसूनोः पुनः प्रस्तुतकाव्यवस्तुविचारनिष्ठाः समरकेतुवर्जमतिष्ठन् TilaMañ. 110. 22; सा चेयं देवी ...। प्रलोभ्यमानाप्यनेकधा विद्याधरेन्द्रकुलकुमारैः ... नाभिलषति पाणिग्रहणमङ्गलम् TilaMañ. 169. 10; 193. 16; प्रयोजनमनेकधा व्याख्यातृभिर्विकल्पितम् Kāśi. i. 7.12 (on 1.16); आत्मा ... य एष स्वप्ने महीयमानो वनितादिभिरनेकधा स्वप्नोपभोगान् भुञ्जानो विहरति Bhām. 218. 14 (on i. 3. 19); रत्यादिरूपेणानेकधाविर्भवतोऽभिवर्धमानस्य परप्रकर्षगामिनः शृङ्गारस्य मध्यावस्थां सूचयति SaraKaṇṭhā. 705.2; बाह्यस्य वाक्यार्थत्वे तस्यैकत्वादनेकधा प्रतिभानं नोपपद्यते NyāyRa. 937. 18 (on 7. 323); वसतश्च तवात्र कालेन ... संगतिरित्यादिभिरनेकधा प्रबोध्य तं चित्रशिखं तत्रैव सुस्थितस्वान्तमकरोत् UdaySuKa. 38. 22; 74. 31; 79. 11; क्षत्रियकुमाराः ... प्रवीराः ... इत्याद्यनेकधा प्रकीर्णो भूयसा प्रसरेण समागतो लोकः UdaySuKa. 145. 28; अकार उकारो मकार इति ता (व्याहृतयः) अनेकधा समभवत्तदेतदोमिति NārāyU. 4; एवं प्राणमधोकारं यस्मात् सर्वमनेकधा। युनक्ति युञ्जते वापि तस्माद्योग इति स्मृतः MaitrīU. 430. 12 (6); जयार्थी तु वर्णलक्षं जपेन्मनुम्। ... पञ्चाशन्मातृकामन्त्रवर्णप्रत्येकपूर्वकम्। लक्ष्मीवाङ्मन्मथादिश्च तारादिः स्यादनेकधा RāmRaU. 2. 17; तेषु मन्दिरेषु शय्याभोजनशृङ्गारा अनेकधा रचिता भवन्ति SāmaraU. 223. 16; (शरीरस्य) नाड्यः ... पुण्डरीकं कुमुदमिवानेकधा विकसितम् SubāU. 4. 11; व्यथन्ते रक्तपित्तोत्थैस्तदा रोगैरनेकधा SamarāSū. 33. 62; द्वयोर्व्यञ्जनसमुदाययोः परस्परमनेकधा सादृश्यं संख्यानियमः AlaṅkāSa. 20. 2; एकाक्षरस्वरव्यञ्जनसमुदाययोरनेकधापि साम्ये ... वृत्त्यनुप्रास एव AlaṅkāRa. 3 (23); एवमनेकधा विनिश्चित्य दन्तिलम् ... स्वाधिकारे नियोजयामास Pañcā. 21.9; कास्मीर(Read काश्मीर) द्रवशीकरैर्हतिमुखोन्मुक्तैरति व्याकुलः पौरैः स्वैरमनेकधायमधुनारब्धो मधोरुत्सवः EI. viii. 104. 20; क्षेत्रं चित्रमनेकधोरु फलति प्राप्यात्मनोऽनर्घ्यताम्' NyāySu. (So.) 1. 6 (on i. 2. o); अपकर्षति दोषान्वै आस्थापनमनेकधा Hastyāyur. 603.10 (4.5); दशावस्थत्वमाचार्यैः प्रायोवृत्त्या तु दर्शितम्। महाकविप्रबन्धेषु दृश्यते तास्त्वनेकधा BhāvPra. (Śā.) 85. 20 (4); एकाङ्गं वा धनुर्वाते कम्पवाते च मूर्च्छिते। ज्वरांश्च विषमान्सर्वान्हन्ति रोगाननेकधा RasRaSa. 15. 54; नाशयेत्सूततैलं तद्वातरोगाननेकधा RasRaSa. 21. 148; प्रक्रमभङ्गः ... अनेकधा भवति Ekāva. 6. 3 (5) (168.6); उपमेयोपमायामुपमानोपमेययोरनेकधा साम्यप्रतिपादनम् PratāYaBhū. 353. 10; अनेकधा जनकं बोधयित्वा ... संन्यासं प्रतिजज्ञे JīvanVi. 4. 19; कार्यद्वारेषु मन्त्रबहिःस्थलेषु मन्त्रविदः स्वमन्त्रिभिन्नान्। अनेकधा अनियमितप्रकारेण प्रचारयेत् RājNīRa. 29. 12; कालयन्तं हरीन्वेगात् ... चूर्णयन्तं मुद्गरेण पाणिपादैरनेकधा AdhyāRā. vi. 8. 8; सूक्ष्माव्यक्तादिदेहः परिणमति यतोऽनेकधा स्थूलवृत्त्या TattvMu. 3. 25; अनेकधाविस्तृ[त] वंश [वृद्धेः] कुले बभौ सोभितसूनुसाल्हः EI. xi. 66. 10; (ब्राह्मणः) एवमनेकधा पुत्राय नीतिमुपदिश्य स्वयं वाराणसीं जगाम SiṁhāDvā. 62.6 (17); अनेकधाष्टापदसारदानदक्षो वशीभूततराक्षचारः। यः (जयपालः) HammīMaKā. 1. 43; यदेवमनेकधा कुलक्षयमध्यक्षयन्नपि प्राणिमि KaṁVa. 2. 24 (1); अत्र च प्राचामर्चां चानेकधा दर्शनं व्यवस्थितम् RasGaṅ. 390. 3; ततः स तासाम् ... अनेकधा रावणहस्तपूर्वकप्रसिद्धयन्त्रस्वनरक्तिपाटवम् ... परीक्ष्य Raghunā. 11. 27; प्रणिपत्य तं परिचरन्त्यनेकधा ... सा ŚivLī. 18. 5; किमुक्तिभिः स प्रणवोऽपि यत्पुरः प्रतीयतेऽथर्वशिरस्यनेकधा Gaṅgāva. ... अनेकधा। ... आलक्षितं मृगाक्षीभिः ...। अभ्यासिञ्चन्महाराजं

शम्भुराजम् ... समस्तास्ते ParamāKā. 43.26; शिल्पिनः ... हरिन्मणिदलैराच्छादितमनेकधा। ... मण्डपं रचयामासुः ParamāKā. 157.29; 179.43; अनेकधास्त्रैर्युद्धं विदधाति KathāK. 142.5; एकस्याप्यनुगुणने कृतोद्यमस्य स्वाध्यायध्वनितमनेकधा विभाति AmṛUda.3.13; कवाटपुटं विघटयितुमनेकधात्मानमायास्य ... अशक्यविघटनमवधारयन्नचिन्तयम् Mukundā. 185 (15); **2B** in more than one way एक एव परमेश्वरः ... मायया मायाविवत्, अनेकधा विभाव्यते BrahmSūBh. (Śan.) 178. 19 (*on* i. 3. 19); SarvaSiSaṁ. 1. 1; ब्रह्म ... एकधानेकधा मूढैः कल्प्यते रज्जुसर्पवत् BṛĀraUBhVā. ii. 1. 84; दग्धं यदा मदनमेकमनेकधा ते मुग्धः कटाक्षविधिरङ्कुरयांचकार DevīPañ. 4. 7; एक एव हि भूतात्मा देहे देहे व्यवस्थितः। एकधानेकधा चापि दृश्यते जलचन्द्रवत् YaśasCam. ii. 273.9; शक्तिः। स्वस्वातन्त्र्योल्लासस्पन्दादेकाप्यनेकधा वितता PratyabhiHṛ. (Adyar Ed.) 197. 24; एकमेव सदनेकधा ... पश्यति ŚāstrDī. 110. 4 (*on* i. 1. 5); एकधानेकधा च स्युः कामरूपा दिवौकसः TriṣaŚaPuC. ii. 2. 338; एकस्यानेकधा कल्पनमुल्लेखः AlaṅkāRa. 34; एकोऽप्यनेकधा वल्गन्नात्मा नैयायिकैरिव PārthPa. 48; तद्धितशब्दैर्यथा ... सर्वथा सर्वदा धीमान् बहुधानेकधा कथम् KāvyKaVṛ. 6.22 (1.2); अनङ्गरतिर्भैरीमवादयत्। एकोऽप्यनेकधा तस्याः सैनिकैः शुश्रुवे रवः SamarāSaṁ. 5. 433; यथा वेण्यां (वेणीसंहारे) भीमः अनेकधा दुर्योधननिकारपरंपरां दर्शयन् प्रयोजनस्य कुरुकुलक्षयस्यानुबन्धं दर्शयति NāṭaLaRaK. 171; इदं निरवयवं मालया। एकस्यानेकधा निरूपणात् Ekāva. 8. 6 (22) (214. 3); एकमनेकैरनेकधा यत्र। उल्लिख्यते स धीरैरुल्लेखः कथ्यतेऽन्वर्थः Ekāva. 8. 10 (226.13); एकमनेकधा परिणमतीति कल्पना विवर्तवादस्य प्राग्रूपम् NyāySiA. 190. 23; निमित्तभेदादेकस्य वस्तुनो यदनेकधा। उल्लेखनमनेकेन तमुल्लेखं प्रचक्षते CitraMī. 66.2; एकं वस्तु ... अनेकधोल्लिख्यते तत्रोल्लेखः Kuval. 22(2); यद्येकेनैव एव विषयभेदाद्बहुधानेकधोल्लिख्यते AlaṅkāMañ. 25. 21; **3A** into many parts or pieces सोऽनेकधापतद्भूमौ भारद्वाजस्य सायकः MahāBhā. viii. 45. 15; शीर्येतानेकधा क्षितिः MahāBhā. viii. 63. 76; द्रष्टास्यद्य शरैः कर्णं रणे कृत्तमनेकधा MahāBhā. viii. 63. 80; चिच्छेद रामः संक्रुद्धः (v.l. चिच्छेदानेकधा रामः)... ध्वजम् Rāmā. iii. 27. 20; यथा हि नृभ्यां करपत्रमीरितं समुच्छ्रितं दारु भिनत्त्यनेकधा Saund. 9. 32; त एत ऋषयो वेदं स्वं स्वं व्यस्यन्ननेकधा BhāgP. i. 4. 23; कुर्वन्तं स वियदनेकधा शिरोभिः माहात्म्यान्मनसि तमेक्ष्य मन्यते स्म ĀnandRa. 2. 45; **3Bi** of or into many kinds, types or forms, manifoldly, in manifold or various ways (mostly without predicate) रूपादिभिः स्तुतिः प्रोक्ता आशीः स्वर्गादिभिस्तथा। यानि वाक्यान्यतोऽन्यानि तान्यपि स्युरनेकधा BṛDe. 1. 47; (नाडीच्छेदात्) गतयोऽन्योन्यसंबद्धा बाह्याश्छेद्यास्त्वनेकधा SuśruS. iv. 8. 6; शारीरः ... भिद्यते (तापः) ... गुल्मार्शःश्वयथुश्वासच्छर्द्यादिभिरनेकधा ViṣṇuP. vi. 5. 3; शङ्कुयष्टिधनुश्चक्रैश्छायायन्त्रैरनेकधा। ... विज्ञेयं कालज्ञानमतन्द्रितैः SūrySi. 13. 20; यस्य चेयमनेकधा VākyaPa. 1. 4; प्रतिपत्तिरनेकधा VākyaPa. 2. 136; एवमभावोऽनेकधा SāṁkhyaKāBh. 4. 19 (*on* 4); दृष्टस्त्वनेकधा धातः श्राद्धकल्पः सविस्तरः PrajāSm. 1. 4; अनुपलब्धिरनेकधा PramāVār. 1. 32; विग्रहः स्थाणुभेदाद्य द्विधा भिन्नोऽप्यनेकधा MālinīT. 12. 12; वायुः ... अपकर्षक इत्युक्तो द्वावप्येतावनेकधा MālinīT. 17. 10; सिद्धः पक्षाभासोऽस्ति लिङ्गतः। लोकस्ववचनाभ्यां च बाधितोऽनेकधा मतः Nyāyāva. 21; क्षितौ शुक्लाद्यनेकधा। रूपम् MṛgendraT. i. 12. 28; अदृष्टतत्त्वो लोकस्तु विरोधमभिमन्यते। कार्यकारणभावेऽपि प्रथमोक्तेष्वनेकधा TattvSaṁ. 442; ज्ञानाकारनिषेधस्तु स्ववेद्यत्वान्न शक्यते। विद्यते हि निरालम्बमारोपकमनेकधा TattvSaṁ. 1181; स्वदेशमेव गृह्णाति सवितारमनेकधा TattvSaṁ. 2217; ŚlokaVār. 6. 181 (775. 6); प्रतिभानेकधा पुंसां यद्यप्यर्थेषु जायते ŚlokaVār. 7. 325 (938.2); लोके हि नैमित्तिकानां कार्याणां निमित्तभेदोऽनेकधा विकल्प्यते BṛĀraUBh. 84. 1 (*on* i. 4. 2); (लाटानुप्रासः) भिद्यतेऽनेकधा भेदैः पादाभ्यासक्रमेण च KāvyālanSāSaṁ. 1. 10; रूपादिज्ञानसंभूतौ तद्धेतूनामनेकधा। विकल्पो दृश्यते लोके BṛĀraUBhVā. i. 4. 84; भेदादधिकृतेरेषामग्न्यादीनामनेकधा BṛĀraUBhVā. i. 4. 126; तत्त्वमनेकधा जनितविस्मयो बहु प्रष्टव्योऽसि NalaCam. 4. 9 (9); एवमादिविमूढानां ज्ञेयं मूढमनेकधा YaśasCam. ii. 282. 13; ज्ञानमेकं पुनर्द्वेधा पञ्चधा चापि तद्भवेत्। अन्यत्र केवलज्ञानात्तत्प्रत्येकमनेकधा YaśasCam. ii. 326. 2; एवं संयोगभेदेन गजजातिरनेकधा YuktiKa. 200. 13; गुणजातिप्रभेदेन शुनां भेदो ह्यनेकधा YuktiKa. 213. 4; यानं स्याद्द्विपदं नाम तस्य भेदो ह्यनेकधा YuktiKa. 216.3; ज्योतिःशास्त्रं प्रदीपं हि जन्मत्रयप्रकाशकम्। श्रीमतां तत्तु विदितं कृतं चानेकधा हि तत् ĀdiP. 21. 90; शक्तिः ... अनेकधा लोके या स्थिता लोकपावनी BrahmP. 71. 22; काश्यपी सृष्टिः प्रवृत्ता चातिविस्तरा। मनुष्यपशुसर्पादिजातिभेदैरनेकधा DevīBhāP. iii. 13. 14; शक्तिस्ते सहचारिणी। ... वाराही नारसिंही च नानाभेदैरनेकधा DevīBhāP. iii. 13. 46; व्यलोकयंस्तं नगरे तस्मिन्सर्वे महाजनाः। विधाय पूजासामग्रीं भोजनस्याप्यनेकधा GaṇeP. ii. 24. 1; स्वप्नश्चानेकधान्यार्थो यथार्थोऽपार्थ एव च KathāSaSāg. viii. 3. 147; तमङ्गभद्रविन्यासरचनाभिरनेकधा ... गृहभेदाः प्रसूयन्ते SamarāSū. 19. 39; भक्तिर्ह्यनेकधा TriṣaŚaPuC. i. 2. 555; संसारवासजं दुःखं विचार्य तदनेकधा। सर्वात्मनापि मोक्षाय यतध्वं हे विवेकिनः TriṣaŚaPuC. i. 3. 567; (भाषा) सा तु वर्णैरनेकधा AbhidhāCin. 1266; (अश्वस्य) मिश्रास्त्वनेकधा वर्णाः Mānaso. iv. 4. 682; प्राकृतं तज्जतत्तुल्यं देश्यादिकमनेकधा Vāgbhaṭā. 2. 2; पाटीसूत्रोपमं बीजं गूढमित्यवभासते। नास्ति गूढममूढानां नैव षोढेत्यनेकधा Līlā. 61 (11); (संदेहः) अनेकधोक्तस्तथापि AlaṅkāRa. 30 (3); शृङ्गाश्चैवमनेकधा Rasā. 6. 67; मार्गभेदाच्चिरक्षिप्रमध्यभावैरनेकधा SaṁgīRa. iii. 24. 6 (5. 45); पाठास्ते स्युरनेकधा SaṁgīRa. iii. 395. 2 (6. 823); बभूव पक्वान्नमनेकधा VasaViKā. 13. 66; वः ... यौगपद्येष्वनेकधा MugdhaBo. 6. 58 (61. 3); स्तोकोद्दिष्टः कार्यहेतुर्बीजं विस्तार्यनेकधा PratāYaBhū. 106. 5; याता मालेत्यनेकधा। प्रतियोगिधिया योषिद् भिद्यते न स्वरूपतः PañcDa. 4. 23; BhaktiRa. 1. 25; शब्दादीनाम् ... अनेकधैकैकार्थप्रतीतिजनकत्वात् TattvPrakā. 183B. 5 (*on* iii. 3. 60); अद्रव्यमनेकधा NyāyPari. 7.1; छेको व्यञ्जनसंघस्य सकृत्साम्यमनेकधा SāhiDa. 475. 1; वैशिष्ट्येन च देशादेरर्थमूलमनेकधा UjjvaNīMa. 185. 13; अनेकधा वाक्यार्थस्फुरणेनानेकधा वाक्यार्थज्ञानोदये सति ŚivārkaMaDī. i. 57. 28 (*on* i. 1. 1); i. 60. 19 (*on* i. 1.1); शारीरदण्डवद्यार्थदण्डोऽप्युत्तममसाहसादिभेदेनानेकधेति तदुपयोगिकृष्णलादिनिरूपणम् VīraMi. (Rājanīti.) 294.1; (उपमा) उक्तधर्मा तावदनुगाम्यादिभिः प्रागुक्तैर्धर्मैरनेकधा RasGaṅ. 263. 5; शून्यं रामेषवः ...। व्यासेन तत्कृतिर्यत्र फलमेवमनेकधा SiddhāTaVi. 81. 14; (दण्डः) द्विविधोऽप्यपराधानुसारेणानेकधा भवति BālamBha. ii. 37. 13 (*on* 2. 26); विद्यमानेषु मनसि कार्यजातेष्वनेकधा। तदौपाद्रिकमित्याहुः प्रधानं यन्मनीषिणाम् SāhiSā. 3. 36; **3Bii** of or into more than one kind or form किं पुनस्तदेकमनेकधा भिन्नं करणमिति AitUBh. 289.6 (*on* 5.2); एकमेव ज्ञानं नामरूपाद्यनेकोपाधिभेदात् ... अनेकधावभासते PraśnaUBh. 294. 8 (*on* 6.2); निर्भयोऽपि स्वतो विद्वानेकं सन्तमनेकधा। प्रकल्प्य ... भयमाप्नुयात् TaiUBhāVā. 135. 9 (2); नेत्रप्रवृत्तिभेदादेकस्यापि चन्द्रादेरनेकधा दर्शनम् YuktiSneha. 139. 30 (*on* i. 1. 6); **4** the word *anekadhā* नञा समासेऽनेकधेत्येव स्यात् LaŚabdeŚe. ii. 53. 15.

अनेकधाकृतरक्ष (anekadhā-kṛtarakṣa) *adj.* protected many times क्षपाचरैरनेकधाकृतरक्षोऽपि प्रसह्य मारुतिना भुजबलेन भग्नोऽक्षः TilaMañ. 135. 22.

अनेकधाकृति (anekadhākṛti) *adj.* of many kinds or forms काशिराजोऽन्वपृच्छत। मायया मुनिपुत्रस्य मोहितोऽनेकधाकृतेः GaṇeP. ii. 24. 24.

अनेकधाग्रहण (anekadhā-grahaṇa) *n.* assumption in various ways तत्र विषये भ्रान्तिमदलङ्कारोऽस्तु। अतद्रूपस्य तद्रूपताप्रतीतिनिबन्धनत्वात्। नैतत्। अनेकधाग्रहणाख्यस्यापूर्वस्यातिशयस्याभावात् AlaṅkāSa. 48. 4; सादृश्यदर्शनस्य प्रकृतविषयत्व इवाप्रकृतविषयत्वेऽपि स्मृतिरूपकसंदेहभ्रान्त्यनेकधाग्रहणापह्नवसंभावनासंभवद्वस्तुसंबन्धनिबन्धननिर्दिष्टसमर्थनादीनामिवालङ्कारान्तरत्वायोगात् CitraMī. 15. 14.

अनेकधातु (aneka-dhātu) *m.* **1A** many (kinds of) metals अनेकधातुकलिलौ सर्वधातुविभूषितौ। ... द्वावप्येतौ सुमहतावुच्छ्रितौ कुलपर्वतौ VāyuP. i. 45. 23; कथमहमिदानीमनेकवावदूकवादिवृषभविघट्टनोपार्जितामनेकधातुशतघ्निं(?घ्नीं) वाचमुत्सृज्य स्त्रीशरीरमिव माधुर्यकोमलां करिष्यामि PadmPrā. 9. 6; **1B** many (kinds of) minerals चित्राभिरस्योपरि मौलिभाजां भाभिर्मणीनामनणीयसीभिः। अनेकधातुच्छुरिताश्मराशेर्गोवर्धनस्याकृतिरन्वकारि ŚiśuVa. 3.4; SūktiSu. 38; अनेकधातुमद्भूमिधृतसंध्याभ्रविभ्रमम्।... स तं हिमाद्रिमद्राक्षीत् PariPar. 12. 364; **2** many verbal roots or stems पिकादिशब्दानां निरुक्तादिवशेनापि अवयवार्थान्वाख्यानं पिबति पाति पचतीत्यनेकधातुसाधारणत्वान्म्लेच्छप्रसिद्ध्यनुगुणमेव MīmāKau. i. 84. 11 (*on* i. 3. 11); निवृत्तभेदानां प्रतीत्यानेकधातुप्रयोगाप्रसक्तेः LaŚabdeŚe. i. 184. 3.

अनेकधातु (aneka-dhātu) *adj.* having many constituent parts उपसर्गाः क्रियायोगे रूपसिद्धेरुपाश्रिताः। राज्ञां नानेकधातूनां क्रोधेऽभूवन्निरर्थकाः Kapphiṇā. 18.54.

अनेकधातुव्यसन (aneka-dhātuvyasana) *n.* many sufferings caused by bodily humours दशा शनेर्नष्टबलस्य पुंसामनेकधातुव्यसनानि दत्ते TājiNī. 2(6). 42 (285)

अनेकधात्व (anekadhā-tva) *n.* the state of being of various ways ग्रहीतृभेदाख्येन विषयविभागेनानेकधात्वोट्टङ्कनात्तस्य च विच्छित्यन्तररूपत्वात् AlaṅkāSa. 48. 6; पूर्वत्र ग्रहीतृभेदेनानेकधात्वोल्लेखः AlaṅkāSa. 49.2.

अनेकधादर्शन (anekadhā-darśana) *n.* seeing or observing in various ways अनेकरसं ब्रह्म ... उपदिश्यते ... अनेकधादर्शनापवादाच्च 'मृत्योः स मृत्युमाप्नोति य इह नानेव पश्यति' इति BṛĀraUBh. 690. 3 (*on* v. 1. 1)

अनेकधान्य (aneka-dhānya) *n.* many (kinds of food-) grains आज्ञाकाङ्क्षाविषयविमुखश्चेदितोऽनेकधान्यै(?)र्जीवत्युर्व्यां यदि परमसौ लङ्घनाभ्यासवृत्त्या KumāDePra. 112 (15). 31.

अनेकधान्योच्चय (anekadhānyoccaya) *m.* gathering of many (kinds of food-) grains मञ्जयात्मकोऽनेकधान्योच्चयः शिलः DīpKa. 17.17 (*on* 1. 128)

अनेकधाप्रयोग (anekadhā-prayoga) *m.* employment or using repeatedly or many times संभ्रमेण प्रवृत्तौ यथेष्टमनेकधाप्रयोगो न्यायसिद्धः SiddhāKau. 329A.2 (*on* viii. 1. 12)

अनेकधाबद्धपरिदेवन (anekadhābaddha-paridevana) *n.* lamentation (which is) made, i.e. uttered many times अनेकधाबद्धपरिदेवनविक्लवाम्। सान्त्वयामास कंसारिरिति द्रुपदनन्दिनीम् PāṇḍaC. 13. 1025.

अनेकधाभवन (anekadhā-bhavana)*n.* becoming manifold or of many kinds अनेकधाभवनं च शरीरसापेक्षम् ŚrutaPra. ii. 644. 18 (*on* iv. 4. 10)

अनेकधाभाव (anekadhā-bhāva) *m.* i becoming of many kinds or forms 'स एकधा भवति त्रिधा भवति' इत्यादिश्रुतिभ्यः परमात्मनोऽनेकधाभावस्याधिगतत्वात् BrahmSūBh.(Śaṅ.)415.16(*on* ii.2.42);न हि मनोमात्रभेदे स्फुटतरोऽनेकधाभावो यथा शरीरेन्द्रियभेदे Bhām.758.17(*on* iv.4.11);अनेकधाभावगमनानुपपत्त्या सर्वेषां सात्मकत्वं कल्प्यते PrakaVi. 1103. 17; निर्गुणायां भूमविद्यायाम् अयमनेकधाभावः पठ्यते VedāntKa. 552. 23 (*on* iv. 4. 10); ii becoming of more than one kind or form आत्मन एकस्याच्छेद्यस्यानेकधाभावासंभवात् त्रिधाभावादयः शरीरनिबन्धना इत्यवगम्यते BrahmSūBh. (Rā.) 767.1 (*on* iv. 4. 11)

अनेकधाभावविकल्प (anekadhābhāva-vikalpa) *m.* option of becoming of many kinds 'स एकधा भवति त्रिधा भवति' इत्यादिना अनेकधाभावविकल्पमामनन्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 855.3 (*on* iv. 4. 11)

अनेकधाभावोपपत्ति (anekadhābhāvopapatti) *f.* tenability of becoming of many kinds मनोभेदादनेकधाभावोपपत्तेर्नानेकशरीरप्राप्तिः VedāntKa. 552.19 (*on* iv. 4. 10)

अनेकधाभिन्न (anekadhā-bhinna) *adj.* 1 divided into many kinds अनेकधाभिन्नस्यानुमानस्य त्रिविधेन पूर्ववदादिना संग्रहः NyāyVār. 51. 19 (*on* i. 1. 5); 63. 22 (*on* i.1.8); 2 distinct in various ways अनेकधाभिन्नप्रपञ्चस्योदाहरणार्थं सूत्रम् NyāyVār. 251.9 (*on* ii. 2. 7)

अनेकधाभिन्नस्रोतस् (anekadhābhinna-srotas) *adj.* 1 having the streams divided in various ways (राजा) अनेकधाभिन्नस्रोतसम् ... विन्ध्याटवीमवगाहमानः ... प्रयाणविच्छेदमकरोत् NalaCam. 6.11 (21); 2 having sacred traditions divided into many kinds, NalaCam. 6.11 (21) (comm. बह्वाम्नायम्)

अनेकधाभूत (anekadhā-bhūta) *adj.* (horse) which has become of many kinds अश्वैरनेकधाभूतरेवन्ताश्वभ्रमप्रदैः। ... प्रचचाल महीपालः TriṣaŚaPuC. i. 4. 37.

अनेकधामन् (aneka-dhāman) *adj.* having numerous splendours or lustres विस्तारिचक्रमिव राशिमयं बिभर्ति योऽनेकधामकरकुम्भकरालशोभाम् HarVi. 31. 33.

अनेकधामन् (aneka-dhāman) *n.* many places यत्नीत्यर्थमनेकधामनि मया कष्टेन वस्तु प्रियं स्वस्याशाकवलीकृतेन विकलीभावं दधानेन मे। तत्सर्वं विलयं निनाय भगवान् VijñāŚ. 98.

अनेकधामाश्रय (anekadhā-māśraya) *m.* 1 shelter of Lakṣmi in various ways तस्यामासीत् ... रविरिवानेकधामाश्रयः ... राजा ... नलो नाम NalaCam. 1. 33 (4) (comm. अनेकधा सप्ताङ्गत्वाद् बहुधा माया लक्ष्म्या आश्रयः); 2 (anekadhāmāśraya) shelter of (one who has) many rays, NalaCam. 1. 33 (4) (comm. प्रचुरस्य धाम्न आश्रयः)

अनेकधारा (aneka-dhārā) *f.* more than one edge, i.e. two edges तैः ... ध्रियन्तेऽनेकधारयातिपातिनः खड्गाः खड्गिनश्च NalaCam. 1.47 (21) (comm. खड्गा द्विधारत्वादनेकया धारया)

अनेकधारूपधामन् (anekadhārūpa-dhāman) *n.* abode of many forms स परिधामनेकधारूपधामभिरंशुकैर्व्यधात् VasaViKā. 10. 77.

अनेकधी (aneka-dhī) *f.* many mental functions अनेकधियामसौ। संधिं धियामभावं च भासयन्नविविच्यताम् PañcDa. 8. 3 (comm. अनेकधियामनेकासां बुद्धिवृत्तीनाम्)

अनेकधूपद्रव्य (anekadhūpa-dravya) *n.* materials for various (types of) incense अनेकधूपद्रव्यं च ... शर्वधूपाय शस्यते PadmP. iv. 110. 335.

अनेकधृत् (aneka-dhṛt) *m.* epithet of Śiva (*lit.* who supports many) हरस्य ...। अष्टोत्तरसहस्रं तु नाम्नाम् ... संप्रवक्ष्यामि ...। ईशान ईश्वरचाग निशाचरी ह्यनेकधृत् CaturCin. i. 206. 1.

अनेकधृष् (aneka-dhṛṣ) *m.* epithet of Śiva (*lit.* who overpowers many) श्रुतिप्रकाशः श्रुतिमानेकबन्धुरनेकधृक्। ... एवं नाम्नां सहस्रेण तुष्टाव वृषभध्वजम् LiṅgaP. i. 98. 146; ŚivaP. iv. 35. 118 (393 B. 7)

अनेकधोल्लेख (anekadhollekha) *m.* A description in more than one way यत्रैकस्यानेकधोल्लेखः क्रियते तत्रोल्लेखालंकारः Ekāva. 8. 10 (9) (227.9), B description in various ways 'गाम्भीर्येण समुद्रोऽसि ....' इत्यादौ चानेकधोल्लेखे गाम्भीर्यादिविषयभेदः प्रयोजकः SāhiDa. 535.12.

अनेकधोल्लेखन (anekadhollekhana) *n.* description in various ways अनेकधोल्लेखनं निषेधास्पृष्टत्वेन RasGaṅ. 360. 9.

अनेकधोल्लेखनिमित्त (anekadhollekha-nimitta) *n.* cause of the description in various ways अनेकधोल्लेखनिमित्तं त्वनेकधर्मसंबन्धः Ekāva. 8.10 (9) (227.9)

अनेकधोल्लेखलक्षण (anekadhollekha-lakṣaṇa) *adj.* characterized by the description in various ways अतद्रूपस्य तद्रूपताप्रतिभासेऽप्यनेकधोल्लेखलक्षणं विच्छित्त्यन्तरमुररीकृत्यास्य प्रवर्तमानत्वात् Ekāva. 8.10(3) (227.3)

अनेकध्यानादि (anekadhyānādi) *adj.* many contemplations or recollections etc. अनेकध्यानादिस्मरणोपायप्रसङ्गे वाक्यनियमात् TantrVā. 54.6 (*on* i. 2.32)

अनेकध्वजसंकुल (anekadhvaja-saṅkula) *adj.* crowded with many flags त्रिदण्डतूणसंबाधमनेकध्वजसंकुलम्। ... नगरं ते मया गुप्तं रथोपस्थं भविष्यति MahāBhā. iv. 40. 5.

अनेकध्वजस्तम्भ (aneka-dhvajastambha) *m.* many flag-poles अनेकध्वजस्तम्भस्तम्भिकोत्तम्भितमणिमुकुरमुखावलोकनकेलिकलदिवौकःस्खलितरथविमानवाहनसंबाधानुबन्धिभिः ... चैत्यालयैः ... उपशोभितं राजपुरं नाम नगरम् YaśasCam. i.18. 4 (comm. बहुला ये ध्वजस्तम्भाः)

अनेकनक्रग्रहमीनजुष्ट (anekanakragrahamīna-juṣṭa) *adj.* resorted to by a number of crocodiles, sharks and fishes उत्तिष्ठतस्तस्य महासुरस्य समुद्रतोयं ववृधेऽतिमात्रम्। अनेकनक्रग्रहमीनजुष्टम् VarāP. 96. 7.

अनेकनक्रग्रहमीनयुक्त (anekanakragrahamīna-yukta) *adj.* containing many crocodiles, sharks and fishes उत्तिष्ठतस्तस्य महासुरस्य समुद्रतोयं ववृधे तु वेगात्। अनेकनक्रग्रहमीनयुक्तम् PadmP. v. 26. 65.

अनेकनक्षत्र (aneka-nakṣatra) *adj.* consisting of more than one constellation श्राद्धमस्मै दद्युः। ... अयुग्मासु तिथिषु ... एकनक्षत्रे एकतारके नक्षत्रेऽश्विन्यादिनक्षत्रेषु बहून्यनेकनक्षत्राणि HārLa. 184. 11.

अनेकनक्षत्रमालालंकृत (anekanakṣatramālālaṅkṛta) *adj.* A (night) decorated, i.e. decked with many rows of constellations (चन्द्रापीडः) निशासमयमिवानेकनक्षत्रमालालंकृतम् ... राजकुलं विवेश Kād. 91. 4; B (palace) adorned with many necklaces (of twenty-seven pearls each), Kād. 91. 4.

अनेकनगरग्राम (aneka-nagaragrāma) *m.* number of cities and towns कुमारः ...। अनेकनगरग्रामान् समुल्लङ्घ्य ... वने प्राप्तो मनोरमे CitraPaC.244.

अनेकनटगन्धर्व (aneka-naṭagandharva) *m.* many actors and singers अनेकनटगन्धर्वा गायन्तो यश उज्ज्वलम्। अनुजग्मुर्महीशानम् PadmP. iv. 68.14.

अनेकनदीकाननपर्वत (aneka-nadīkānanaparvata) *m.* several rivers, forests and mountains स नृपात्मजः। ... गच्छंश्च नभसानेकनदीकाननपर्वतान्। प्रेक्षमाणो भुवि प्राप PārśvC. 2. 262.

अनेकनमसित (aneka-namasita) *n.* many salutations जन्युरनयोरनेकनमसितपर्वतप्राप्तः पर्वतो नाम YaśasCam. ii. 353. 8.

अनेकनयनाकीर्ण (anekanayanākīrṇa) *adj.* possessed of many eyes ध्यायेत् ... देवम् ...। अनेकनयनाकीर्णं सूर्यकोटिसमप्रभम् TriBrU. 154.

अनेकनर (aneka-nara) *m.* i more than one person एकस्य वेद्यस्यानेकत्र धीर्युगपदित्येवं रविदृष्टान्तः रवावनेकनराणाम् शब्दे त्वेकस्येति भेदोऽस्तु NayaVi. 241.7 (*on* i. 1.8); ii many people वेश्याचित्तमिवानेकनरसंहारदारुणम्। श्मशानं तत्र दृष्ट्वासौ न चकम्पे BṛKathāMañ. iii. 1. 213.

अनेकनरक (aneka-naraka) *m., n.* A many hells क्रूरान् संसारेषु एव अनेकनरकसंसरणमार्गेषु नराधमान् अधर्मदोषवत्त्वात् क्षिपामि GītāBh. (Śaṅ.) 462. 13 (*on* 16. 19); B various hells रौरवे नरके घोरे कुंभीपाके च ये गताः। अनेकनरकस्थाः ...। सकृत्पिण्डप्रदानेन स्यात्तेषामक्षया गतिः SkandP. iii(2).27.18.

अनेकनरनारी (aneka-naranārī) *f.* several men and women रामः ...। अनेकनरनारीभिः संकीर्णं मार्गमाचरत् PadmP. iv. 68. 18.

अनेकनरपतिसंचरणचला (anekanarapatisañcaraṇa-calā) *adj.* (*f.*) A unsteady due to the movements of several kings राज्यवर्धनहर्षौ ... अनेकनरपतिसंचरणचलां निश्चलीकुर्वाणमिवोर्वीम् ... माधवगुप्तं ददृशतुः HarṣaC. 196.8; B trembling with the movements of several kings, HarṣaC. 196. 8.

अनेकनरेन्द्रपरिवृत (anekanarendra-parivṛta) *adj.* 1 (sovereign) surrounded by several kings पुरुषातिशयेनेवानेकमण्डलकृतसेवेन (Add ... चक्रवर्तिनेव अनेकनरेन्द्रपरिवृतेन VVP. Ed. 312.6) श्मशानवाटेन गत्वा VāsaDa. 243. 3 (comm. नरेन्द्राः ... राजानश्च); 2 (crematorium) pervaded by a number of poison-doctors or sorcerers, VāsaDa. 243. 3 (comm. नरेन्द्राः विषवैद्याः ... नरेन्द्राः मान्त्रिकाः इति केचित्)

अनेकनरेन्द्रवृन्द (anekanarendra-vṛnda) *n.* host of numerous kings अस्ति ... अनेकनरेन्द्रवृन्दमरीचिजालजटिलीकृतपादपीठः ... नन्दो नाम राजा Pañcā. 246.16.

अनेकनरेन्द्रसेवित (anekanarendra-sevita) *adj.* served or attended upon by numerous kings तस्यानेकनरेन्द्रसेवितपदद्वन्द्वस्य ... रत्नम् ... कन्यकाख्यम् ParamāKā. 153. 49.

अनेकनर्तकीयोज्य (anekanartakī-yojya) *adj.* to be performed or enacted by a number of female dancers अनेकनर्तकीयोज्यं चित्रताललयान्वितम्। ... रासकम् BhāvPra. (Śā.) 266. 13 (9)

अनेकनलदर्शन (anekanala-darśana) *n.* sight of several Nalas गुम्फो गिरां शमननैषधयोः समानः शङ्कामनेकनलदर्शनजातशङ्के। चित्ते विदर्भवसुधाधिपतेः सुताया यन्निर्ममे खलु तदेष पिपेष पिष्टम् NaiṣC. 13. 20.

अनेकनलावलम्बा (anekanalāvalambā) *adj. (f.)* dependant on, i.e. referring to several Nalas शङ्कालताततिमनेकनलावलम्बां वाणी न वर्धयतु NaiṣC. 13. 26.

अनेकनवपाकशालिन् (anekanavapāka-śālin) *adj.* posessing various new ripenesses अहम् ... प्रगुणितैरनेकनवपाकशालिभिः फलैराहारमकार्षम् UdaySuKa. 135. 2.

अनेकनवशर (aneka-navaśara) *m.* various new arrows कुसुमसायकमिवानेकनवशरग्रहणाय प्रविष्टम् ... राजानमद्राक्षीत् UdaySuKa. 50. 1.

अनेकनाककामिनी (aneka-nākakāminī) *f.* several celestial beautiful ladies अनेकनाककामिनीकुचकुम्भकुङ्कुममञ्जरीमुद्राङ्कितविपुलवक्षःस्थलीदृश्यमानमहानीलमणिमण्डननिभभव्यवृत्रशस्त्रव्रणः ... पुरंदरः NalaCam. 5. 52 (5)

अनेकनाकनायक (aneka-nākanāyaka) *m.* several leaders or chiefs in the heaven (सरस्वती) अनेकनाकनायकनिकायकामिनीकुचकलशलुलितविग्रहाम् ... मन्दाकिनीमनुसरन्ती मर्त्यलोकमवततार HarṣaC. 30. 3.

अनेकनाकनायकनारी (aneka-nākanāyakanārī) *f.* several wives of the leaders or chiefs in heaven प्रसाधिकाभिर्भवानीमिवानेकनाकनायकनारीभिराराध्यमानाम् ... दमयन्तीमद्राक्षम् NalaCam. 7. 19 (22)

अनेकनाकिनायकनारी (aneka-nākināyakanārī) *f.* several wives of the leaders or chiefs of gods प्रसाधिकाभिर्भवानीमिवानेकनाक (v.l.°कि) नायकनारीभिराराध्यमानाम् ... दमयन्तीमद्राक्षम् NalaCam. 7. 19 (22)

अनेकनाकिनिकुरम्ब (anekanāki- nikuramba) *n.* mass or multitude of several gods सोऽनेकनाकिनिकुरम्बपुरन्ध्रिलोकवक्त्राब्जहासघटनारविबिम्बचक्रः। ... हरिः ... दितिजान् जघान HarVi. 10. 34.

अनेकनाकुनिर्गत (anekanāku-nirgata) *adj.* coming out from many ant-hills (वनम्) क्वचिदनेकनाकुनिर्गतनिर्मोकालोकनकुपितकलापिनीपोतखरनखरमुखावलिख्यमानमेदिनीवदनम् YaśasCam. ii. 198. 4. (comm. नाकवो वल्मीकानि)

अनेकनाग (aneka-nāga) *m.* A many serpents भीमादनेकनागायुतबलम् ... हर्षमद्राक्षीत् HarṣaC. 119.5; अनेकनागराजादनजनितशोभैः केसरिभिः प्रकृष्टकुटजैः ... उपवनैरशून्यपश्चिमभूमिकाभागम् ... तिलकमञ्जरीमन्दिरमपश्यम् TilaMañ. 370. 19; B many elephants, HarṣaC. 119.5; C many *nāga*-trees, TilaMañ. 370.19.

अनेकनागनायक (aneka-nāganāyaka) *m.* several lords of serpents रक्षोगणाः ...रसातलमिवानेकनागनायकभीषणम्। ... पश्यन्तो विस्मयापूर्णाः समुद्रं विविधाद्भुतम्। अनुजग्मुः PadmP. (Ra.) 8. 509.

अनेकनागाङ्गना (aneka-nāgāṅganā) *f.* many female serpents बहुगुण-[भागविस्तार-]वाहिभि[रनेकनागाङ्गनागमजनितर्द्धिभिः, प्रशस्ततक्षकादि]घटितैर्भुजगराजैरिव भोगवतीमहापथैरुपशोभिता ... काञ्चीपुरं नाम राजधानी AvantiKa. 4. 14.

अनेकनाडीछिद्र (aneka-nāḍīchidra) *n.* numerous openings of the nerves or veins यदेतदन्तर्हृदये जालकमिव अनेकनाडीछिद्रबहुलत्वात् जालकमिव BṛĀraUBh. 509. 3 (*on* iv. 2. 3)

अनेकनाडीसुषिर (anekanāḍī-suṣira) *adj.* having several nerves or veins as the bases of channels or cavities हृदयमिति पुण्डरीकाकारो मांसपिण्डः प्राणायतनोऽनेकनाडीसुषिरः TaiUBh. 204. 1 (*on* 1. 6)

अनेकनानात्वाभिप्राय (anekanānātvābhiprāya) *adj.* intended to convey several diversities किंचनशब्दस्तु गुणगुण्यवयवावयवित्वादिप्रयुक्तानेकनानात्वाभिप्रायः Nyāyāmṛ. 273A. 8.

अनेकनानामृगपक्षिन् (aneka-nānāmṛgapakṣin) *m.* many varieties of beasts and birds अनेकनानामृगपक्षिसंकुले ...। वनोत्तमे ... तदा विजहुः सुसुखं जितेन्द्रियाः Rāmā. ii. 50. 21.

अनेकनानाविधपक्षिन् (anekanānāvidha-pakṣin) *m.* several varieties of birds अनेकनानाविधपक्षिनादिते ...। नगोत्तमे ... तुतोष रामः Rāmā. ii.1214* (1)

अनेकनानाविधविषय (anekanānāvidha-viṣaya) *m.* several varieties of topics अनेकनानाविधविषयविद्यास्थानोपबृंहितस्य वेदाख्यस्यापि शास्त्रस्य प्रपञ्चान्तःपातित्वात् PañcPā. 82. 2 (*on* i. 1. 3)

अनेकनानास्त्रधर (anekanānāstra-dhara) *adj.* holding many different weapons अनेकनानास्त्रधराः प्रवीरा यत्र प्रभोः पश्चिमदिग्विभागे Rāṣṭrau.9.42.

अनेकनामघटितत्व (anekanāmaghaṭita-tva) *n.* the state of being what consists of more than one noun धवखदिरपलाशा इत्यत्र ... बहुवचनैनैकप्रमाजनकानेकनामघटितत्वं लक्षणे निवेश्यते LaCandr. 665. 5.

अनेकनामधेयत्व (anekanāmadheya-tva) *n.* the state of having more than one name एकस्यापि च दाक्षायणयज्ञादिवद् वक्ष्यमाणेन गुणयोगेनानेकनामधेयत्वसिद्धेः TantrVā. 527. 5 (*on* ii. 2. 22)

अनेकनामरूप (aneka-nāmarūpa) *adj.* having various names and forms अनेकनामरूपस्य परतन्त्रस्य कार्यस्यानन्यत्वम् VedāntKau. 160. 7 (*on* ii. 1. 14)

अनेकनामसंकीर्तन (anekanāma-saṅkīrtana) *n.* utterance of more than one name एकत्र पिण्डे अनेकनामसंकीर्तनपक्षे तु सर्वेषां त्रय एव पिण्डा इति सिद्धमेव CaturCin. iii(1). 119. 12.

अनेकनामार्थक (anekanāmārtha-ka) *adj.* expressive of various names or synonymous words बहुवचनं नानेकनामार्थकम् LaCandr. 665. 17.

अनेकनायकन्यास (anekanāyaka-nyāsa) *m.* A employment of number of heroes ऊचे सेनापरिक्षिप्तः सोऽवलिप्तमिदं वचः। अनेकनायकन्यासविकटाङ्गदमङ्गदम् RāmC. 11. 61; B setting, i. e. adorning with a number of central, i.e. big gems, RāmC. 11. 61.

अनेकनायिकाविषया (anekanāyikā-viṣayā) *adj. (f.)* referring to more than one heroine एकस्यानेकनायिकाविषया रतिः RasTa. 179. 10.

अनेकनारीजन (aneka-nārījana) *m.* many women folk नृपस्य पत्नी ...। अनेकनारीजनबाहुमूलनखक्षतावेक्षणतत्पराभूत् VikraDeC. 10. 50.

अनेकनारीपरिरम्भ (anekanārī-parirambha) *m.* act of embracing or hugging of many women अनेकनारीपरिरम्भसंभ्रमस्फुरन्मनोहारिविलासलालसम्। मुरारिमारादुपदर्शयन्त्यसौ सखी ... आह ... राधिकाम् GītGo. i.4.1.

अनेकनिकटग्राम (aneka-nikaṭagrāma) *m.* several nearby towns असावनेकनिकटग्रामपरिसरविसारिसारिणिजला सरावती नाम ... सरित् TilaMañ. 181.19.

अनेकनिकर (aneka-nikara) *m.* many heaps or groups (अनुचराः) अम्बरचरकुमारास्फाल्यमानानेकनिकरम् ... इतस्ततः ... निचाय्य ... श्रेणिकधरणीश्वरायेदं निवेदया-मासुः YaśasCam. ii. 305. 20.

अनेकनिग्रहस्थान (aneka-nigrahasthāna) *n.* many points or causes of defeat (clinchers) अस्य चानेकनिग्रहस्थानसंनिपाते ... न दोषत्वम् NyāyPari. 210.3.

अनेकनिग्रहस्थानभेद (aneka-nigrahasthānabheda) *m.* various types of points or causes of defeat (clinchers) निग्रहः पराजयस्तस्य स्थानमाश्रयः कारणमित्यर्थः ... असमासकरणमनेकनिग्रहस्थानभेदावरोधार्थम् NyāyMañ. ii.191.2.

अनेकनित्यानित्यविशेषण (aneka-nityānityaviśeṣaṇa) *n.* various attributes such as eternal and non-eternal एकस्य वा शब्दस्य धर्मिणोऽनेकनित्यानित्यविशेषणाभिसंबन्धिनः पुरुषाभिसंधिभेदादनेकशब्दाभिधानम् TātpaṬ. (Vā.) 317. 21 (*on* i. 2. 1)

अनेकनिधीश्वर (anekanidhīśvara) *m.* **1** lord of several treasures पुण्यजनाधीशमप्यनेकनिधीश्वरम्। राजराजमपि ख्यातमधीश्वरसुहृत्तया PāṇḍaC. 6. 70; **ii** (aneka-nidhīśvara) more than one Kubera, PāṇḍaC. 6. 70.

अनेकनिबन्धसिन्धु (anekanibandha-sindhu) *m.* ocean in the form of numerous compositions (of law) तेनानेकनिबन्धसिन्धुमनिशं निर्मथ्य ... ग्रन्थोऽयं रचितः ViraMi. (Paribhāṣā.) 6. 23.

अनेकनिमित्त (aneka-nimitta) *adj.* **A** having more than one cause रूपरसगन्धस्पर्शप्रत्यया एकानेकनिमित्ताः ... ध्वस्तनाद्यतनविज्ञानान्येकसंततौ एकानेकनिमित्तानि NyāyVār. 421.10 (*on* iii. 2. 14); **B** having various causes अयं व्यवहारो न निर्निमित्तः नाप्यनेकनिमित्तः ĀtmaTaVi. 347. 4.

अनेकनिमित्तक (anekanimitta-ka) *adj.* **i** having more than one cause रूपरसस्पर्शप्रत्ययाः एकानेकनिमित्तकाः NyāyVār. 70. 14 (*on* i. 1. 10); **ii** having various causes अनेकसत्त्वे त्वनेकनिमित्तकस्यैव तस्य ग्रहणम् LaŚabdeŚe.ii.617.21.

अनेकनिमित्तत्व (anekanimitta-tva) *n.* **i** the state of having more than one cause नैष दोषः प्रत्ययद्वैतस्यानेकनिमित्तत्वात् न खलु प्रत्ययद्वैतमेकनिमित्तं दृष्टम् NyāyVār. 239.13 (*on* ii. 1. 31); **ii** the state of having various causes अनित्यः शब्दः ... असर्वगतः शब्दः ... एतदपि प्रतिज्ञाहानिवत्र युक्तम्, तस्याप्यनेक- [illegible] māMi. 67. 3 (*on* ii. 1. 34)

अनेकनिमित्तप्रतिषेध (anekanimitta-pratiṣedha) *m.* negation or rejection of various causes or reasons अनेकग्रहणमनेकनिमित्तप्रतिषेधशङ्कानिरासार्थम् TātpaṬ. (Vā.) 216. 25 (*on* i. 1. 10)

अनेकनिमित्तसंनिपात (anekanimitta-sannipāta) *m.* assemblage, i.e. concurrence of several causes युक्तमेवानेकनिमित्तसंनिपाते नैमित्तिकसाहित्यम् BhāṭṭDī. ii. 179. 7 (*on* v. 2. 2)

अनेकनिमित्तसंबन्धिन् (anekanimitta-sambandhin) *adj.* related to more than one cause यदा पुनरेकमनेकनिमित्तसंबन्धि भवति तदा कथम् NyāyVār. 195. 15 (*on* ii. 1. 15)

अनेकनिमित्तोपनिपात (anekanimittopanipāta) *m.* concurrence of more than one cause युगपदनेकनिमित्तोपनिपाते एकेनैव नैमित्तिकेन कृतपादिकालावरोधे द्वितीयस्यानवकाशे ... सति ... तेषाम् ... एकोद्दिष्टमेव CaturCin. iii (1). 217. 19.

अनेकनियमक्रम (anekaniyama-krama) *m.* order of many religious rules धरणीश्वराग्रणीः ...। अकरोदनेकनियमक्रमाङ्कितं हरिनामतीर्थविधिमादरान्वितः Raghunā. 4. 34.

अनेकनियमदर्शन (anekaniyama-darśana) *n.* observation of several general (inductive) rules अनेकनियमदर्शनविघातप्रसङ्गाच्च तथाभ्युपगमः ĪśvaSi. (Yā.) 30. 2.

अनेकनियमबाध (anekaniyama-bādha) *m.* contradiction with or annulment of many grammatical rules प्रथमातिक्रमे कारणाभावादनेकनियमबाधे गौरवाच्च प्रथमैकवचनस्यैवानेनोत्सर्गत्वं बोध्यते LaŚabdeŚe. i. 361. 1.

अनेकनियमभङ्ग (anekaniyama-bhaṅga) *m.* violation of many (inferential) rules तदभ्युपगमेऽनेकनियमभङ्गप्रसङ्गाच्च तथाभ्युपगमः ĪśvaSi. (Yā.) 79. 18.

अनेकनियमविधान (anekaniyama-vidhāna) *n.* prescription of several rules धर्मशास्त्रे कृष्यनुष्ठानेऽनेकनियमविधानेन तस्यैव तत्र प्रयोगवचनत्वपर्यवसानात् MayūMāli. 273. 9 (*on* iii. 4. 13)

अनेकनियमादृष्ट (anekaniyamādṛṣṭa) *n.* unseen merit (resulting) from various religious observances प्राकरणिकसर्वार्थेषु गौणत्वस्य कथंचिद्वक्तुं शक्यतया सर्वत्र विनियोगापत्तेरप्रामाणिकानेकवृत्तिकल्पनानेकनियमादृष्टकल्पना च स्यात् MayūMāli. 211. 3 (*on* iii. 2. 1)

अनेकनियमानुबन्ध (anekaniyamānubandha) *adj.* which is in acordance with several rules एवमनेकनियमानुबन्धं धनप्रयोगं कुर्वतो दृष्टमेव फलम् SmṛtiCan. iv. 320. 8.

अनेकनिर्गमद्वार (aneka-nirgamadvāra) *n.* many exits or gates अनेकनिर्गमद्वारविवर्जितन्निकेतनः। ... गृहिधर्माय कल्पते YogŚā. 1. 49; RauhiC. App. 1. 3.

अनेकनिर्देशगोचरा (anekanirdeśa-gocarā) *adj.* (*f.*) referred to by various mentions, i.e. names मल्लिका वटपत्रा च सुगन्धा वृत्तमल्लिका। ... सैवोक्ता षट्पदानन्दानेकनिर्देशगोचरा KalpaK. 277. 259.

अनेकनिर्भासिन् (aneka-nirbhāsin) *adj.* appearing as or shining forth like more than one (ग्रस्तं निरस्तम् ... विकीर्णमेताः स्वरदोषभावनाः) विकीर्णः वर्णान्तरे प्रसृतः, एकोऽप्यनेकनिर्भासीत्यपरे Pradī. i. 82B. 18 (*on* i. 1. 0)

अनेकनिर्वर्त्य (aneka-nirvartya) *adj.* to be performed or carried out by many (workmen) अनेकनिर्वर्त्ये कर्मणि परिभाषितभृतेरर्पणप्रकारमाह स एव SmṛtiCan. iv. 472. 2.

अनेकनिशा (aneka-niśā) *f.* more than one night परिश्रमम्लानमुखाम्बुजस्य (नृपात्मजस्य)। ... एका निशानेकनिशेव सासीत् VarāṅgaC. 12. 61.

अनेकनिषेवित (aneka-niṣevita) *adj.* inhabited by many महावनानि मृगद्विजानेकपसेवितानि (v. l. °निषेवितानि)। आलोकयन्तोऽभिययुः ... धन्विनः MahāBhā. iii. 174. 4.

अनेकनिष्ठ (aneka-niṣṭha) *adj.* A relating to or occurring in more than one (entity) एक एव संयोगोऽनेकनिष्ठोऽपि सन् क्वचिच्चलतिप्रत्ययं क्वचित्संयोगमात्रप्रत्ययं च जनयति NyāyPari. 502. 24; (used as noun) what relates to or occurs in more than one एकनिष्ठानेकव्यापाराणामिवानेकनिष्ठानामप्येकधातुत एव निवृत्तभेदानां प्रतीत्यानेकधातुप्रयोगाप्रसक्तेः LaŚabdeŚe. i. 184. 2; B relating to or occuring in many (entities) यस्तु विभुद्रव्यमपि नैच्छत्, तस्यापि सामान्ये स्यात्। तस्याप्यनभ्युपगमे संयोगसमवायादावनेकनिष्ठे स्यात् NyāySiA. 192. 20.

अनेकनिष्ठता (anekaniṣṭha-tā) *f.* the state of relating to or occurring in more than one (entity) एकधर्मगतमनेकनिष्ठतानर्हत्वं विरुद्धत्वम् ŚivārkaMaDī. i. 106. 10 (*on* i. 1. 2)

अनेकनिष्पत्ति (an-ekaniṣpatti) *adj.* not produced by one (and the same operation of sacrifice) स्वरुस्त्वनेकनिष्पत्तिः स्वकर्मशब्दत्वात् MīmāSū. iv. 2. 1 (ŚābaBh. स्वरुर्न यूपेनैकनिष्पत्तिः स्यात्। यूपमनपेक्षमाणस्य स्वरोर्जोषणादिनोत्पत्तिः)

अनेकनिष्पत्ति (aneka-niṣpatti) *f.* production of more than one क्षणिकत्वपक्षे ... अथैकस्मादनेकनिष्पत्तिराहो बहुभ्यो बहुसंभव इति परीक्षणीयम् NyāyMañ. ii. 26.18.

अनेकनिष्पन्न (aneka-niṣpanna) *adj.* variously equipped रथैरनेकनिष्पन्नप्रद्योतनरथैरिव। ... पद्मशेखरः। स्वकीयदेशसीमस्थः समभूद् भूरिसैन्यवान् MalliC. 2. 162.

अनेकनिस्त्रिंशगभस्ति (aneka-nistriṁśagabhasti) *m.* many rays of light produced from swords अनीकिनीविरुधि गुच्छविभ्रमो भवस्य बभ्रे ...। अनेकनिस्त्रिंशगभस्तिसंस्तवादकाण्डविस्तारितषट्पदैरिव ŚrīKaC. 21. 31 (comm. बहुखड्गप्रभासङ्गात्)

अनेकनीरचरविकिर (aneka-nīracaravikira) *m.* various aquatic birds यत्र ... अनेकनीरचरविकिरकलापचापलप्रबलानिलान्दोलितपालिन्दीसंततिभिः ... सरःप्रदेशैः ... श्रियः ... विस्तारयामासुः YaśasCam. i. 199. 6 (comm. बहवो ये ... जलचरपक्षिणः)

अनेकनीलाद्यात्मक (aneka-nīlādyātmaka) *adj.* of the nature of more than one blue (item) etc. ज्ञानं नानेकनीलाद्यात्मकम् एकत्वात् PrakaVi. 538.22.

अनेकनीलोत्पलव्यक्ति (aneka-nīlotpalavyakti) *f.* many individual blue lotuses न चानेकनीलोत्पलव्यक्तिसाधारणी नीलोत्पलत्वजातिर्भवद्भिरिष्यते Kāśi. i. 277. 19 (*on* 4. 198)

अनेकनृपपूरित (anekanṛpa-pūrita) *adj.* full of many kings मासाः सप्ताभवंस्तस्य हयवर्यस्य हेलया। चरतो भारतं वर्षमनेकनृपपूरितम् PadmP. iv. 49. 1.

अनेकनृपसेवा (anekanṛpa-sevā) *f.* service of many kings अनेकनृपसेवाभिः किमपूर्णं नृपस्य यत्। अयमारम्भि सेवायै वाहनायेव केसरी TriṣaŚaPuC. i. 5. 206.

अनेकनृपसेविता (anekanṛpa-sevitā) *adj.* (*f.*) resorted to by many kings राजा ...। संप्रविश्य सभां दिव्यामनेकनृपसेविताम् BrahmāṇḍP. ii. 49. 31.

अनेकनेत्र (aneka-netra) *n.* 1 many eyes यश्च (सुवेलशैलः) ... क्वचिन्निखिलतरूपनीतानेकनेत्रसंततिः शतधृतिरिव YaśasCam. ii. 169. 5 (comm. इन्द्रः अनेकलोचनसहितो भवति); समीक्षितुं यस्य वधूसहस्रमनेकनेत्राण्यपि कर्तुकामः। विधाय वेधा नयने विशाले संमोदते Raghunā. 7. 5; 2 several roots of trees, YaśasCam. ii. 169. 5 (comm. उपनीता अनेकनेत्राणां तरुमूलानाम्। ... संततिः समूहो येन); 3 particular type of animal, YaśasCam. ii. 169. 5 (comm. उपनीता अनेकनेत्राणाम् ... मृगविशेषाणां च संततिः समूहो येन) [*nt.*]

अनेकनैरन्तर्य (aneka-nairantarya) *n.* contiguity or close contact with many क्षणिकनिर्धर्मकपरमाणावपि पुञ्जदशायामनेकनैरन्तर्यादिरभ्युपेतत्वात् NyāySiA. 189. 3; पुञ्जदशायामेकस्य परमाणोरंशभेदमन्तरेणानेकनैरन्तर्यमभ्युपगतम् NyāySiA. 253. 29.

अनेकनैस्त्रिंशिक (aneka-naistriṁśika) *m.* many swordsmen स भूसुरः ... अनेकनैस्त्रिंशिकैरनुयातः DaśKuC. 17. 2.

अनेकन्यायसाध्य (anekanyāya-sādhya) *adj.* to be established by many laws आत्मसमवायि कार्यं लिङ्गादिभिरभिधीयत इत्यनेकन्यायसाध्यम् PrakaPañ. 440.15.

अनेकन्यायसिद्धत्व (anekanyāyasiddha-tva) *n.* the state of being what is established by many laws or rules तस्माद्वृत्त्यभेदेऽपि प्रथमप्रतीतेर्वैदिकार्थग्रहणनियामकत्वस्य अनेकन्यायसिद्धत्वात् PūrvottaVāNaMā. 196. 11.

अनेकप (an-ekapa) *m.* (*but adj.*, MW.) [enumerated in the *ardharcādi gaṇa*, GaṇRa. 2. 72 (112); 2.72 (113)] A elephant (*lit.* drinking with more than one, i.e. two (organs) trunk and mouth) गजैरनेकैरिव वज्रपातितैः (v.l. अनेकपैर्वज्रहतैरिवाद्रिभिः)। ... निष्टनतीव गौश्चिता MahāBhā. vii. 48. 43; एते ... करविवरगलदविरलसुरभिनिश्वासश्रेणयो गण्डदेशपरामर्शिनः कान्तबृंहिताश्च प्रविलसन्त्यनेकपाः AvantiKa. 87. 7; 14.10; कीर्णं शनैरनुकपोलमनेकपानां हस्तैर्विगाढमदतापरुजः शमाय। ... अम्बु ... आप समतां सितचामरस्य ŚiśuVa. 5. 35; प्रहस्तः ...। अपश्यत् पर्वताकारं लीलायुक्तमनेकपम् PadmP. (Ra.) 8. 410; 33.241; अनेकपानां दशमो द्विवर्जितः स्वसंगुणः क्रीडति सल्लकीवने GaṇiSāSaṁ. 3. 63; गजराजः स्म राजते। सेव्यमान इवायातैर्भक्त्या विश्वैरनेकपैः MahāP. 22.41; कतिपयैरेव ... अनेकपैरथान्यपृष्टः ... अनुससार कौबेरदिक्पथम् (हरिवाहनः) TilaMañ. 233. 11; अनेकपानामनवरतकटकन्दरद्रववद्दानसौरभाकृष्यमाणेन्दिन्दिरसुन्दरीकुलकुवलयितगगनापगाभागम् ... आस्थानमण्डपमास्थाय YaśasCam. i. 367. 5; उत्तानवेदी दुष्टश्च राजसोऽयमनेकपः Mānaso. iv. 3. 239; अनेकपानामयुतं निहत्य। ... उन्मोचितस्तेन स मत्स्यराजः PārthPa. 49; संप्राप्य केशरिकिशोरम् ... उद्भयं भ्रमति यूथमनेकपानाम् SaduktiKa. 251. 15; न्यग्रोधं ते कदाचित्तु

तमाजग्मुरनेकपाः Hastyāyur. 8. 1(1.1); ग्रहणीदीपनं देयमेतत्पानमनेकपे Hastyāyur. 316. 11 (2.65); 453. 15 (3.9); दक्षास्तं गीतघोषैश्च रमयेयुरनेकपम् Hastyāyur. 599. 21 (4.5); धर्मात्मिका सृष्टिरनेकपानां हिताय यज्ञस्य च दैवतानाम् MātaLī. 1. 21; महामात्रः ... अनेकपं प्रक्षरितं कृत्वा तदुपरि नृपासनं निवेश्य ... स्वयमारूढवान् PrabaCin. 79. 16; आदिशन्तश्च घण्टापनयनमनेकपानाम् ... प्रस्थाय दानवाः NīlaVi. 15. 12; **B** elephant as architectural shape वास्तुन्यन्त्रनिपीडिते महिषसिंहानेकपानां शिरो हैमं कूर्मवराहयोश्च निखनेत् MānaSā. App. 448A. 4 [Kośas give the following words as the synonyms of *anekapa* : *antaḥsveda*, AgaNi. 65; *antaḥsvedaka*, KośaKaTa. 1. 5953; *aprasveda*, KalpaK. 104. 143; *asura*, Vaija. 109. 60; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; KalpaK. 104. 143; *ibha*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; AbhidhāRaMā. 2. 59; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *uccairmṛga*, KośaKaTa. 1. 5953; *kaja*, KalpaK. 104. 143; *kapi*, Vaija. 109. 60; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *kambu*, Vaija. 109. 60; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; *karaṭin*, RājNi. 265. 26; AbhidhāCin. 1217; AgaNi. 65; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *karin*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; ParyāMu. 20. 60 (F. N.); NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; AbhidhāRaMā. 2. 59; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *kareṇu*, AbhidhāCin. 1217; NāmaMā. 88; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *kuñjara*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; ParyāMu. 20. 60 (F. N); ParyāRaMā. 209; AbhidhāRaMā. 2. 59; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *kumbha*, NāmaMāli. 450; *kumbhin*, RājNi. 265. 26; NāmMā. 88; AbhidhāRaMā. 2. 59; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; AgaNi. 65; NāmaMāli. 450; MadaPāNi. 73. 1; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *kulin*, NāmaMāli. 450; *kuṣin*, Vaija. 109. 60; AgaNi. 65; *gaja*, AmaK. 1535; RājNi. 265.26; NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; AbhidhāRaMā. 2. 59; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KalpaK. 104. 143; *gambhīravedin*, AbhidhāCin. 1217; *ghanāsana*, AgaNi. 65; *candira*, KośaKaTa. 1. 5953; *jaṭin*, KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143, *jalakāṅkṣa*, AgaNi. 65; KośaKaTa. 1. 5953, *jalakānta*, *jalākāṅkṣa*, KalpaK. 104. 143; *dantāvala*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *dantin*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 1; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *darin*, AgaNi. 65; *dīrghaprāṇa*, KośaKaTa. 1. 5953; *dīrghamāruta*, AgaNi. 65; KalpaK. 104. 143; *drumāri*, RājNi. 265. 26; *dvipa*, AmaK. 1535; NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; AbhidhāRaMā. 2. 59; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli 450; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *dvipāyin*, *dvipiba*, KośaKaTa. 1. 5953; *dvirada*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; AbhidhāRaMā. 2. 59; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73.1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; *dviradana*, RājNi. 265.26; KośaKaTa. 1. 5953; *dverdantārthaviṣāṇaka*, *dhvaja*, KalpaK. 104. 143; *nāga*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; ParyāMu. 20. 60 (F. N); NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; AbhidhāCin. 1217; MadaPāNi. 73. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *nirlūna*, KalpaK. 104. 143; *nilūra*, AgaNi. 65; *pañcaga*, *padmapādaja*, *padmāṅga*, AgaNi. 65; *padmin*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *picila*, KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *piṇḍapāda*, AgaNi. 65; KalpaK. 104. 143; *pīlu*, AbhidhāCin. 1217; AgaNi. 65; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *puṣkarin*, RājNi. 265. 26; NāmMā. 88; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *pecakin*, NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *paicila*, AgaNi. 65; *bhadra*, RājNi. 265. 26; *mataṅga*, NāmMā. 88; Vaija. 109. 60; AgaNi. 65; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *mataṅgaja*, AmaK. 1535; ParaNā. 1118; *madakala*, AmaK. 1535; *madamuc*, ŚabdaRa. (Vā.) 1396; *madavṛnda*, Vaija. 109. 60; AgaNi. 65; *madāvala*, RājNi. 265. 26; *madotkaṭa*, AmaK. 1535; *mandavṛnda*, NāmaMāli. 450; *mahākāya*, Vaija. 109. 60; NāmaMāli 450; AgaNi. 65; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *mahādāna*, KośaKaTa. 1. 5953; *mahābala*, ŚabdaRa. (Vā.) 1396; *mahāmṛga*, Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; ParaNā. 1118; KalpaK. 104. 143; *mātaṅga*, RājNi. 265. 26; ParyāMu. 20. 60 (F. N.); NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; AbhidhāRaMā. 2. 59; AbhidhāCin. 1217; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 1; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *mitaṅgama*, NāmMā. 88; KośaKaTa. 1. 5953; *meghanāda*, AgaNi. 65; *yūthanātha*, *yūthapa*, AmaK. 1535; *radanin*, RājNi. 265. 26; *radin*, AbhidhāRaMā. 2. 59; Vaija. 109. 60; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; *rājila*, KalpaK. 104. 143; *laṭālaka*, *varāṅga*, *vājira*, AgaNi. 65; *vāraṇa*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; ParyāMu. 20. 60 (F. N); NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; AbhidhāRaMā. 2. 59; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; *vāraṇaya*, MadaPāNi. 73. 19; *vilomajihva*, AgaNi. 65; *vilomarasana*, KośaKaTa. 1. 5953; *vilomarasanārtha*, KalpaK. 104. 143; *viṣāṇin*, RājNi. 265. 26; *vegadaṇḍa*, NāmaMāli. 450; *vegadanta*, AgaNi. 65; *vetaṇḍa*, AgaNi. 65; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *vedaṇḍa*, NāmaMāli. 450; *śatri*, KośaKaTa. 1. 5953; *śuṇḍārin*, KalpaK. 104. 143; *śuṇḍāla*, NāmMā. 88; Vaija. 109. 60; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *śūrpaśrava*, ŚabdaRa. (Vā.) 1396; *śūrpaśravaṇa*, KośaKaTa. 1. 5953; *ṣaṣṭihāyana*, RājNi. 265. 26; Vaija. 109. 60; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; KośaKaTa. 1. 5953; *sammada*, RājNi. 265. 26; *sāgarin*, AgaNi. 65; *sāmaja*, NāmMā. 88; Vaija. 109. 60; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *sāmabhava*, ŚabdaRa. (Vā.) 1396; *sāmayoni*, AbhidhāCin. 1217; *sāmodbhava*, AbhidhāRaMā. 2. 59; *sindura*, NāmaMāli. 450; *sindūra*, MadaPāNi. 73. 19; *sindhura*, NāmMā. 88; AbhidhāRaMā. 2.59; Vaija. 109. 60.; AbhidhāCin. 1217; AgaNi. 65; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; *suragaja*, KośaKaTa. 1. 5953; *sūcikādhara*, KalpaK. 104. 143; *sūcikauṣṭha;* KośaKaTa. 1. 5953; *stamberama*, AmaK. 1535; RājNi. 265. 26; NāmMā. 88; ParyāRaMā. 209; AbhidhāRaMā. 2.59; Vaija. 109. 60; AbhidhāCin. 1217; NāmaMāli. 450; AgaNi. 65; MadaPāNi. 73. 19; ŚabdaRa. (Vā.) 1396; ParaNā. 1118; KośaKaTa. 1. 5953; KalpaK. 104. 143; also they give *anekapa* as the meaning of the following words : *kuñjara*, AnekāSaṁ. 3. 535; ViśvaPra. 137. 146; MediK. 143. 138; ŚabdaRaSaK. 268. 4; *candira*, ViśvaPra. 135. 21; MediK. 144. 152; *vandira*, ŚabdaRaSaK. 279. 9]

अनेकपकदम्बक (anekapa - kadambaka) *n.* herd of elephants स्यन्दनैर्विविधैर्यानैः ... अनेकपकदम्बकैः। ... ययुः खेचरसामन्ताः PadmP. (Ra.) 55.77

अनेकपकपोतकूट (anekapakapota-kūṭa) *m.* herd of elephant-cubs अनेकपकपोतकूटेभ्यो निषादिनः ... सद्योऽमुकुलायतदृष्टिः सुमदानां कृतकचग्रहकालदूताकृष्यमाणानीव शनैः शनैरवनेमुः TilaMañ. 92. 5.

अनेकपकुल (anekapa-kula) *n.* herd of elephants अनेकपकुलविहतिभिः अवनतमिव जलधरजालम् ... काञ्चीपुरम् AvantiKa. 5. 19; सः ... प्रास्तश्च तामरण्यानीमनेकपकुलाकुलाम् PadmP. (Ra.) 32. 113.

अनेकपक्रीडावन (anekapa-krīḍāvana) *n.* (fig.) pleasure-grove of elephants तौ स्मरानेकपक्रीडावनं यौवनमीयतुः PāṇḍaC. 4. 446.

अनेकपक्वमिश्रित (anekapakva-miśrita) *adj.* mixed with many kinds of cooked food अनेकपक्वमिश्रितम् ... नैवेद्यं प्रददौ मुनिः PadmP. iv. 110.60.

अनेकपक्वशाक (aneka-pakvaśāka) *m.* many kinds of cooked vegetables अनेकपक्वशाकाढ्यमनेकपक्वमिश्रितम्। ... नैवेद्यं प्रददौ मुनिः PadmP. iv. 110. 60.

अनेकपक्ष (aneka-pakṣa) *m.* various views or options तदेवम् अनेकपक्षसंभवात् प्रश्नः Pradī. v. 327A. 32 (*on* vi. 4. 64)

अनेकपक्षिन् (aneka-pakṣin) *m.* various (types of) birds वक्ष्यामि शैलेन्द्राणाम् … अनुविन्ध्यानि …। अनेकपक्षियुक्तात्मशृङ्गाणि VarāP. 78. 2; तत्रोद्यानम् … अनेकपक्षिसंघुष्टम् PadmP. iv. 47. 6; अनेकपक्षिसंकुलं सलिलं दृष्ट्वा मुनयोऽपि क्षुभ्यन्ति Kāvyānu. (He.) 274. 15; (प्रादुरासीत्) अनेकपक्षिव्रातानां हनने परिपीडने। अकुण्ठा परमोत्कण्ठा राजसाया हृदम्बुजे ParamāKā. 178.22.

अनेकपक्षोन्मेष (anekapakṣonmeṣa) *m.* propounding of various views मन्त्रः … श्रुत्यादिविनियोज्यः स्यात् … लिङ्गप्रकरणविनियोज्यस्तयोश्च साधारण्यादनेकपक्षोन्मेषसंभवात् MayūMāli. 633. 3 (*on* ix. 4. 1)

अनेकपक्षोपन्यास (anekapakṣopanyāsa) *m.* exposition of various views आचार्यमतभेदप्रदर्शनार्थोऽनेकपक्षोपन्यासः Pradī. iii. 56B. 19 (*on* iii. 1. 25)

अनेकपक्ष्मन् (aneka-pakṣman) *m.* many eyelashes अनेकपक्ष्माहितसंगराजितम् …। बभार सद्राघिमचारुतारकं प्रवेष्टयोर्यश्च दृशोरिव द्वयम् HarVi.12.11.

अनेकपक्ष्मा (anekapa-kṣmā) *f.* resort of elephants अनेकपक्ष्माहितसंगराजितम् …। बभार सद्राघिमचारुतारकं प्रवेष्टयोर्यश्च दृशोरिव द्वयम् HarVi. 12. 11.

अनेकपघटा (anekapa-ghaṭā) *f.* herd or troop of elephants ययुभी रथैः। अनेकपघटाभिश्च मार्गोऽभूद्व्यवकाशकः PadmP. (Ra.) 82. 28; अलघीयसामपि विलङ्घ्य भूभृतां कटकाननेकपघटामदोत्कटान्। … क्वचनापि न स्थितिमवाप वाहिनी Surath. 14. 56.

अनेकपङ्कजाकीर्ण (anekapaṅkajākīrṇa) *adj.* full of many lotuses अपश्यत् कन्या … अनेकपङ्कजाकीर्णं कमनीयं सरस्तथा CitraPaC. 163.

अनेकपङ्केरुहालीन (anekapaṅkeruhālīna) *adj.* clinging to many lotuses केकिकेकादृतानेकपङ्केरुहालीनहंसावलीह्यताह्यता। … संजगौ वेणुना देवकीनन्दनः KṛṣṇaKa. 2. 36.

अनेकपचङ्क्रम (anekapa-caṅkrama) *adj.* having the gait of elephant मत्तानेकपचङ्क्रमम् … कलये तत्तादृशं राघवम् Rāmāṣṭa. 3.

अनेकपचर्मन् (anekapa-carman) *m.* hide of elephant व्याघ्रानेकपचर्म्मणी च वसने चाहींश्च हारादि च।… भजते विष्णुः EI. ii. 182. 3.

अनेकपट्टवस्त्र (aneka-paṭṭavastra) *n.* many silk-garments अनेकपट्टवस्त्राणि क्षौमाणि विविधानि च। रामनाथाय देवाय ददौ दशरथात्मजः SkandP. iii (1). 47. 64.

अनेकपण्डितमण्डिता (anekapaṇḍita-maṇḍitā) *adj.* (*f.*) adorned with many learned people कोऽयमनेकपण्डितमण्डितायां सभायां कविराजतां नाटयितुमुद्यतः LaṭaMe. 1. 6 (2)

अनेकपण्यग्राहकपुरुष (aneka-paṇyagrāhakapuruṣa) *m.* many persons buying articles, many consumers तस्य (पण्यस्य) चानेकपण्यग्राहकपुरुषसंसर्गादिनिमित्तोऽशुचिभावोऽनेनापोद्यते Aparā. 263. 17 (*on* 1. 187)

अनेकपताकिनीभट (aneka-patākinībhaṭa) *m.* more than one soldier of the army अनेकपताकिनीभटक्षयमेकः समनीकमूर्धनि। स चकार चुलुक्यपार्थिवः VikraDeC. 15. 73.

अनेकपति (aneka-pati) *adj.* having more than one husband द्रौपदी … कथमेका सत्यनेकपतिरिति चैतिहासिकाः प्रष्टव्याः JayaMa. 70.16 (*on* 1. 5)

अनेकपतिका (anekapati-kā) *adj.* (*f.*) having more than one husband इयं त्वनेकवशगा (v.l. अनेकपतिका) बन्धकीति विनिश्चिता MahāBhā. ii. 61. 35.

अनेकपत्ति (aneka-patti) *m.* many foot-soldiers अनेकपत्त्यश्वरथद्विपाकुलम्। विपक्षम् … तथाप्यनष्टापदमेव यो व्यधात् HarVi. 12. 9.

अनेकपत्नी (aneka-patnī) *adj.* [P. iv.1. 35] A having more than one wife ज्यौतिषग्रन्थे चाहिताग्न्यनाहिताग्न्येकपत्न्यनेकपत्नीनां सर्वेषां निषिद्धः। साधारण्येन प्रवासः BālamBha. i. 228. 26 (*on* 1. 81); i. 531. 12 (*on* 1. 242); B having various wives (from all the four castes) ब्राह्मणादीनां केवलसवर्णाविवाहो नित्यविधित्वेन प्राप्तः सकलयुग इत्यनेकपत्नीत्वं तावत् व्याहतम् BālamBha. i. 228. 31 (*on* 1. 81); C having many wives विवाहस्य रतिपुत्रधर्मान्यतार्थत्वेन त्रैविध्यादनेकपत्नीत्वमुपपन्नम् BālamBha. i. 228. 31 (*on* 1. 81)

अनेकपत्नीक (anekapatnī-ka) *adj.* having many wives दशास्योऽनेकपत्नीको महाहंकारगोचरः। … तस्य प्रीतिरस्मासु जायते PadmP. (Ra.) 15. 32; (used as noun) (person) having more than one wife न हि कामापाये दाराणामतथात्वम् अन्यथानेकपत्नीकस्यैकपत्नीविषयकामापगमादपत्नीकत्वप्रसङ्गात् स्मृतिविरोधोऽपि स्यात् BālaKrī. ii. 20. 26 (*on* 3. 45); संख्यायाश्चाविवक्षितत्वेनानेकपत्नीकात् प्रयोगान्मन्त्रं व्यावर्तयितुमसमर्थत्वात् ŚāstrDī. 625. 13 (*on* ix. 3. 6); अनेकपत्नीकस्यैकस्यां पूर्वं निषिक्तो गर्भः शल्यीभूतः VīraMi. (Saṁskāra.) 161. 24.

अनेकपत्त्ररथचक्राक्रन्द (anekapattrarathacakrākranda) *m.* 1 crying of many birds and Anas Casarcas दिनकरमिवानेकपत्त्ररथचक्राक्रन्दमुखरितमम्बरम् सरो दृष्टवान् (समरकेतुः) TilaMañ. 204. 21; 2 (anekapattrarathacakrākranda) sound of the wheels of the chariot having many spokes, TilaMañ. 204. 21.

अनेकपथिक (aneka-pathika) *m.* many travellers अपहाय तमनेकपथिकलोकप्रहतमुत्पांशुलं मार्गमपरेण … कान्तारवर्त्मना … प्रतस्थे (समरकेतुः) TilaMañ. 199. 3; मह्यीयम् … भृङ्गैरङ्गतैरनेकपथिकैः संसेव्यते सर्वदा GopāKeCan. 80. 8.

अनेकपद (aneka-pada) *adj.* 1A having many words एकपदद्विपदत्रिपदचतुष्पदानेकपदाः पादाः VājaPrāti. 1. 157; अनेकं पदमस्मिन्निति अनेकपदः समुदायः Pradī. ii. 43B. 17 (*on* i. 2. 45); अनेकपदं बहुव्रीहिं दर्शयितुमाह अनेकोक्तेरिति Prasā. i. 576. 13; अनेकपदानि नामानि संगृह्णाति LalitāSaBh. 198. 21 (*on* 36); 1B having more than one word द्वितीयार्धे प्रथमार्धमेकपदं हेतुः। अनेकपदं यथा मम–पश्यन्त्यसंख्यपथगाम् … देव त्रिपथगात्मानं गोप(?पा)यत्युग्रमूर्धनि SāhiDa. 584. 6; 2 having many positions or ranks यस्य चाश्ववृन्दरहिता अपि मुक्तमण्डला बभूवुः समस्तानेकपदा अप्योजस्वितां विजहुः … शत्रवः TilaMañ. 15. 8.

अनेकपद (aneka-pada) *n.* 1A many words बहुव्रीहावनेकपदप्रसङ्गः Vār. 28 *on* P. ii. 1. 1; शब्दोऽपि अनेकपदकदम्बकात्मा श्रुतः तत्कतमस्य वाक्यांशस्य कतमोऽर्थांशो वाच्यः NyāyMañ. i. 190. 12; गौणार्थपरिग्रहस्तु मुख्यार्थानुपपत्त्या क्रियते। तत्रौचित्यातिशयलाभोऽनेकपदमुख्यार्थत्वसिद्धिश्च प्रयोजनम् ŚrutaPra. ii. 119. 30 (*on* i. 4. 10); 1B many syllables or letters यस्य न सविधे दयिता दवदहनस्तुहिनदीधितिस्तस्य। अत्रानेकपदानां पौनरुक्त्यम् SāhiDa. 479. 3; 2 the word *aneka* अनेकपदे … व्याघात ऊह्यः NyāyVār. 482. 16 (*on* iv. 1. 37); न तावदनेकपदपर्यायश्चित्रशब्दः अनेकं चित्रमित्यनेकपदेन सामानाधिकरण्यं प्रतिपत्तुमर्हति TātpaṬ. (Vā.) 645. 22 (*on* iv. 2. 11); अनेकपदमिह सर्वपरम् Upask. 61. 10 (*on* i. 2. 11); 201. 5 (*on* iv. 1. 8); 3 many counts or titles of law अनेकपदैः संकीर्णो यः पूर्वपक्षः प्रतिज्ञा सा न सिध्यति Subodhi. 5. 16 (*on* 2. 6); यत्र त्वनेकपदानामप्येकसाधनेन साध्यता तत्र साध्यभेदादनेकप्रतिज्ञा युक्तेत्याह VyavaNi. 43. 9; 4 different words, cf. **अनेकपदसाध्यत्व.**

अनेकपदत्व (anekapada-tva) *n.* the state of having many words अनेकपदत्वं द्वन्द्वबहुव्रीह्योरेव SiddhāKau. 209A. 15.

अनेकपदनैष्फल्य (anekapada-naiṣphalya) *n.* futility or uselessness of many words न च व्यावृत्तिभेदो मिथ्येति वाच्यम् मिथ्याभूताभेदप्रतिपादनायानेकपदनैष्फल्यात् ŚatDū. 166. 5.

अनेकपदप्रयोग (anekapada-prayoga) *m.* employment or use of many words अनेकपदप्रयोगे त्वन्विताभिधानस्य सिद्धत्वात्किंनिबन्धनमपरिपूर्णत्वम् PrakaPañ. 252. 2; अनेकपदप्रयोगादन्विताभिधानेऽपि … युक्तैव तदन्वययोग्यनियोज्यजिज्ञासा PrakaPañ. 386.11; सामानाधिकरण्येन निर्विशेषपरत्वसिद्ध्यर्थमनेकपदप्रयोग इति चेन्न ŚatDū. 165. 26; 165. 29.

अनेकपदप्रयोजन (anekapada-prayojana) *n.* purpose of (the use of) many words परस्परप्रवृत्तिनिमित्तप्रतिक्षेपोऽनेकपदप्रयोजनमिति चेन्न ŚatDū. 162. 26; अभेदेऽपि तत्तत्प्रतिसंबन्धित्वलक्षणविशेषणविशिष्टैकान्योन्याभावपरत्वादनेकपदप्रयोजनसिद्धिः ŚatDū. 166. 8.

अनेकपदप्रसङ्ग (anekapada-prasaṅga) *m.* undesired occasion for (the *prātipadika-saṁjñā* for) many words अर्थवत्यनेकपदप्रसङ्गः Vār. 1 *on* P. i. 2. 45 (MahāBh. अर्थवति प्रातिपदिकसंज्ञायाम् अनेकस्यापि पदस्य प्रातिपदिकसंज्ञा प्राप्नोति); Vār. 28 *on* P. ii. 1. 1.

अनेकपदप्राप्ति (anekapada-prāpti) *f.* scope or occasion for many words न चानेकपदप्राप्तावुपस्थितत्वात् सूर्यपदस्यैव नियम इति शङ्क्यम् BhāṭṭDī. iii. 291. 17 (*on* x. 4. 14)

अनेकपदबहुव्रीहि (anekapada-bahuvrīhi) *m.* *bahuvrīhi* compound consisting of many words (as members or components) अकृत्वैव द्वन्द्वमनेकपदबहुव्रीहिः बृहद्य रथन्तरं च सामास्य ŚāstrDī. 742. 14 (*on* x. 6. 3); 743.12 (*on* x. 6. 3.); एकैकस्याह्न उभयसामत्वं विधेयमिति अकृत्वैव द्वन्द्वसमासं बृहत्सामास्य रथन्तरं सामास्येत्यनेकपदबहुव्रीहिस्वीकारसंभवात् VidhiRa. 13(90. 2); 13 (90. 12); अनेकपदबहुव्रीहौ तु पूर्वपदप्रकृतिस्वरेण बृहच्छब्दाकारस्योदात्तत्वम् MayūMāli. 742. 15 (*on* x. 6. 3)

अनेकपदर्प (anekapa-darpa) *m.* pride or arrogance of the elephant शतपदीकृकलासशिरःशिलातुरगपित्तमृगाङ्गरुहैः कृतम्।… सृणिपु लेपमनेकपदर्पहृत् MātaLī. 12. 24.

अनेकपदलक्षणा (anekapada-lakṣaṇā) *f.* i (assumption of) indication in many words न च विधिसंनिधानासंनिधानाभ्यां विशेषः … अनेकपदलक्षणादिदोषप्रसक्तेः, प्रत्युतान्वयमात्रस्वीकारस्य समीचीनत्वात् ŚatDū. 139. 19; ii (assumption of) indication in more than one word तदित्येकपदलक्षणानिरासाय

'तदैक्षत ततेजोऽसृजत' इत्याद्यनेकपदलक्षणायोगाद्य Nyāyāmr. 595B. 13.

अनेकपदलक्षणातस् (anekapadalakṣaṇā-tas) *adv.* as compared to the indication in more than one word एकपदलक्षणाया अनेकपदलक्षणातो लघुत्वात् उपक्रमन्यायस्य तुल्यत्वविषयकत्वात् BhāṭṭCin. ii. 56. 19 (*on* i. 4. 4)

अनेकपदविरोध (anekapada-virodha) *m.* contradiction with more than one word अनेकपदविरोधेनैकपदस्वारस्यमनुपपन्नम् ŚrutaPra. ii. 503. 23 (*on* iii. 3. 35)

अनेकपदविशिष्ट (anekapada-viśiṣṭa) *adj.* qualified by, i.e. consisting of many words (as members or components) (बृहद्रथन्तरम्) द्वन्द्वगर्भो बहुव्रीहिरयम्। अथवानेकपदविशिष्टः ṬupṬ. 271. 2 (*on* x. 6. 4)

अनेकपदवैयर्थ्य (anekapada-vaiyarthya) *n.* **1** futility, i.e. purposelessness of the word *aneka* दिशा कालेन वा साध्यपर्यवसानसंभवादुभयसाधकत्वमस्य न स्यात्। मा भूदिति चेन्न। अनेकपदवैयर्थ्यात् NyāySu. (Ja.) 217A. 2 (*on* i. 4. 6); **2** futility of many words महावाक्य एवानेकपदवैयर्थ्यं च स्यात् Nyāyāmr. 483B. 9.

अनेकपदषष्ठीतत्पुरुष (anekapada-ṣaṣṭhītatpuruṣa) *m.* genetive syntactic compound (*ṣaṣṭhītatpuruṣa*) consisting of many members or components अनेकपदषष्ठीतत्पुरुषोऽप्यसाधुरेवेति दिक् LaŚabdeŚe. ii. 146. 6.

अनेकपदसंश्रय (anekapada-saṁśraya) *adj.* based or dependent on many words संबन्धे सति यत्त्वन्यदाधिक्यमुपजायते। वाक्यार्थमेव तं प्राहुरनेकपदसंश्रयम् VākyaPa. 2. 42.

अनेकपदसंकीर्ण (anekapada-saṅkīrṇa) *adj.* consisting of many counts or titles of law अनेकपदसंकीर्णः पूर्वपक्षो न सिध्यति KātySm. 136; Subodhi. 5. 14 (*on* 2. 6); अनेकपदसंकीर्णः पूर्वपक्षो युगपन्न सिद्ध्यतीति तस्यार्थः Mitā. 132.8 (*on* 2. 6): ऋणादीनां व्यवहारपदानामनेकेषां यत्र पक्षे संकरः सोऽनेकपदसंकीर्णः Aparā. 609. 25 (*on* 2. 6); बहुप्रतिज्ञं यत्कार्यं व्यवहारे सुनिश्चितम्। ... तदनेकपदसंकीर्णस्य कालभेदेनोपादेयत्वेन प्रतिपादनार्थम् SmṛtiCan. iii. 89. 11; VyavaMa. 14. 7; अप्रसिद्धादीनां पक्षाभासत्वमिवानेकपदसंकीर्णपूर्वपक्षस्यापि तत्त्वमेव BālamBha. ii. 11. 21 (*on* 2.6)

अनेकपदसंबद्ध (anekapada-sambaddha) *adj.* connected with more than one word अनेकपदसंबद्धं यद्येकमपि कारकम्। तदपि तदनावृत्तेः प्रत्ययेनं विधीयते TantrVā. 503. 4 (*on* ii. 2. 16)

अनेकपदसाध्यत्व (anekapadasādhya-tva) *n.* the state of being what is to be accomplished through more than word न हि चित्रयेत्येकेन पदेन स्त्रीकारकस्योद्देशः चित्रत्वस्य च विधानं संभवति .... उद्देश्यविधेयभावस्यानेकपदसाध्यत्वात् MīmāNyāPra. 250. 7.

अनेकपदसामर्थ्य (anekapada-sāmarthya) *n.* efficacy or power of many words अनेकपदसामर्थ्य वाक्यं यथा 'इमामगृभ्णन् रशनामृतस्येत्यश्वाभिधानीमादत्ते' इति PrakaVi. 44. 22.

अनेकपदसाहित्य (anekapada-sāhitya) *n.* togetherness, i.e. collective utterance of many words सकृदुच्चरितस्यैव पदस्य क्वचित्तिबोधजनकत्वेन क्वचित्तिबोधेऽनेकपदसाहित्यस्य बाधितत्वात् MīmāKau. iii (2). 127. 24 (*on* ii. 1. 48)

अनेकपदस्थ (anekapada-stha) *adj.* based or dependent on many words (वाक्यार्थः) स त्वनेकपदस्थोऽपि प्रतिभेदं समाप्यते VākyaPa. 2. 43.

अनेकपदस्वारस्य (anekapada-svārasya) *n.* elegance or appropriateness of many words न ह्यनेकपदस्वारस्यभङ्ग उचित इत्यभिप्रायेण चक्षुःश्रोत्रमनांसि त्रीण्यपि स्वशब्देनैव व्याख्यातानि ŚrutaPra. ii. 126. 21 (*on* i. 4. 18)

अनेकपदाकारनिरुक्ति (anekapadākāra-nirukti) *f.* explanation or description of many words and forms नाट्यं दशविधैर्भेदैर्भिन्नं संज्ञासमन्वितैः। ताननेकपदाकारनिरुक्त्यैव वदाम्यहम् SāhiSā. 1. 19.

अनेकपदात्मक (anekapadātma-ka) *adj.* of the nature of, i.e. consisting of many words वाक्यात्मागमः प्रमाणमिष्यते। तद्यानेकपदात्मकमनेकपदार्थात्मनि वाक्यार्थे धियमुपजनयत् कथमद्वैतमवभासयेत् PrakaPañ. 337. 6; अनेकपदात्मकवाक्यश्रवणादनेकार्थप्रतीतावपि वाक्यस्य तावदेकत्र तात्पर्यं कल्प्यम् NyāySu. (Ja.) 67B. 8 (*on* i. 1. 1)

अनेकपदात्मकत्व (anekapadātmaka-tva) *n.* the state of being what consists of many words माधुर्यादिविशेष इति च न पदं किं तु वाक्यमेव। अनेकपदात्मकत्वात् NyāySu. (Ja.) 115A. 9 (*on* i. 1. 5)

अनेकपदानवासित (anekapadāna-vāsita) *adj.* scented by the rut-fluid of an elephant केनानेकपदानवासितसटः सिंहोऽर्पितः पञ्जरे MudrāRā. 7. 6.

अनेकपदाम्नान (anekapadāmnāna) *n.* utterance of many words विज्ञानादिपदानां हि न यद्यपि लक्ष्यस्वरूपभेदसंभवस्तथापि प्रतिपदं व्यवच्छेद्याकारभेदविवक्षया अनेकपदाम्नानस्य प्रकृष्टप्रकाशश्चन्द्र इतिवत् NyāyMa. 261. 2.

अनेकपदारब्ध (anekapadārabdha) *adj.* commenced, i.e. composed of more than one word अनेकपदारब्धं वाक्यमेकवाक्यार्थावबोधकत्वादेकबुद्धिविषयं भवति MānaMe. 226. 7.

अनेकपदार्थ (aneka-padārtha) *adj.* having many objects or referents अनेकपदार्थो विषयो यस्यार्थजातस्य तत्तथोक्तम् TātpaṬ. (Vā.) 505. 13 (*on* iii. 1. 3)

अनेकपदार्थ (aneka-padārtha) *m.* **1Ai** many word-meanings काव्यलिङ्गं हेतोर्वाक्यपदार्थता। ... अनेकपदार्थता यथा KāvyPra. 679. 1; **1Aii** more than one word-meaning शाब्दत्वाशाब्दत्वाभ्यामेकानेकपदार्थत्वाभ्यां वा विशेषस्तु स्यात् RasGaṅ. 155. 12; **1B** meanings of many words अत्रापि संप्रति 'नमन्मुक्त' इति वाक्यार्थोऽनेकपदार्थो वा हेतुः Kuval. 121 (23); उत्तरत्र तु संबोधने व्यापारयन्त्य इति मृगीविशेषणत्वेनानेकपदार्थो हेतुरुक्तः RasGaṅ. 632. 13; **2** many objects or things भेदकल्पने कल्पनागौरवं स्यात् अनेकपदार्थकल्पनात् द्विधाकल्पनाद्येति भावः NyāySu. (Ja.) 516B. 8 (*on* iii. 1. 15); **3** many ritual acts अनेकपदार्थानामेकस्मिन् कालेऽनुष्ठानानुपपत्तेः MīmāNyāPra. 233. 28.

अनेकपदार्थघटित (anekapadārtha-ghaṭita) *adj.* consisting or comprising of many objects घटत्वस्य घटेतरावृत्तित्वादिरूपस्यानेकपदार्थघटितस्य प्रवेशात् तव कार्यकारणभावे गौरवम् BhāṭṭDī. i. 56. 2 (*on* i. 3. 10)

अनेकपदार्थज्ञान (anekapadārtha-jñāna) *n.* knowledge of many objects or referents नानार्थात् श्लिष्टादनेकपदार्थान्वितैकक्रियापदात् मुख्यलाक्षणिकपराद्यावृत्त्या क्रमेणानेकपदार्थज्ञानं न त्वेकदैव TattvCin. iv(1). 328. 3.

अनेकपदार्थप्रतीति (anekapadārtha-pratīti) *f.* knowledge of more than one meaning of a word अनेकपदार्थप्रतीतीच्छया एकमुच्चारणं भवत्येव TattvCin. iv (1). 329. 4.

अनेकपदार्थप्रयोग (anekapadārtha-prayoga) *m.* performance of more than one ritual act एकस्य कर्तुर्युगपदनेकपदार्थप्रयोगानुपपत्त्या क्रमस्य प्रमीयमाणत्वात् VivaPraSaṁ. 155. 3.

अनेकपदार्थविधान (anekapadārtha-vidhāna) *n.* injunction of many objects, i. e. subsidiaries इष्ट्युपयागोद्देशेन अनेकपदार्थविधानायोगात् पदद्वयेन लक्षणया श्येनीयप्राकृताङ्गसंबन्धिविकारमात्रस्येषूद्देशेन विधानम् BhāṭṭDī. ii. 342. 3 (*on* vii.1.2)

अनेकपदार्थवृत्ति (anekapadārtha-vṛtti) *adj.* existing in many ritual acts अनेकपदार्थवृत्तिपौर्वापर्यसमुदायरूपवितिरेव क्रमः BhāṭṭDī. ii. 154. 1 (*on* v. 1. 1)

अनेकपदार्थव्यवधान (anekapadārtha-vyavadhāna) *n.* intervention by more than one ritual act न ह्यत्र अवदानादिप्रदानान्तस्यैकपदार्थत्ववत् ग्रहणादिप्रदानान्तस्यैकपदार्थत्वे प्रमाणमस्ति अनेकपदार्थव्यवधानाद्य BhāṭṭDī. iv. 32. 22 (*on* x. 5. 22)

अनेकपदार्थसंसर्ग (anekapadārtha-saṁsarga) *m.* (semantic) relation(s) of many word-meanings अनेकपदार्थसंसर्गबोधकत्वाद्य वाक्यस्य VedāSaṁ. 87. 2; प्रकृतिप्रत्ययात्मपदसंघातरूपवाक्यस्यानेकपदार्थसंसर्गावबोधकत्वेन कस्यचिदपि वाक्यस्य निर्विशेषवस्तुप्रतिपादनासामर्थ्यात् NītiMā. 16. 7; वाक्यम् अनेकपदार्थसंसर्गविशेषाभिधायि इति च न ज्ञातमिति भावः ŚrutaPra. i.A. 113. 13 (*on* i. 1.1)

अनेकपदार्थसंनिधान (anekapadārtha-sannidhāna) *n.* simultaneous presence of many objects or referents अनवगतशब्दार्थसंबन्धोऽप्यभिनवानेकपदार्थसंनिधाने तेषामनुगतं च व्यावृत्तं च पश्यत्येव रूपम् NyāyMañ. i. 283.4.

अनेकपदार्थसंबन्धित्व (anekapadārthasambandhi-tva) *n.* the state of being what is connected with many objects or referents अनेकपदार्थसंबन्धित्वेन बहुवचनम् NyāySu. (Ja.) 393B. 13 (*on* ii. 2. 7)

अनेकपदार्थसंभेद (anekapadārtha-sambheda) *m.* joining together, i.e. semantic relation of many objects or referents अनेकपदार्थसंभेदात्मनि वाक्यार्थे कथमद्वैतपरमागमवाक्यं प्रमाणं स्यात् अद्वैतभेदयोरत्यन्तविरोधात् PramāMā. 19. 7.

अनेकपदार्थाङ्कित (anekapadārthāṅkita) *adj.* marked or qualified by many word-meanings प्रत्ययमात्रस्यार्थो भावना सा कथमनेकपदार्थाङ्किता वाक्यार्थः स्यात् NyāyRa. 939. 13 (*on* 7. 331)

अनेकपदार्थात्मन् (anekapadārthātman) *adj.* of the nature of many word-meanings (वाक्यम्) अनेकपदात्मकमनेकपदार्थात्मनि वाक्यार्थे धियमुपजनयत् कथमद्वैतमवभासयेत् PrakaPañ. 337. 6.

अनेकपदार्थानुरक्त (anekapadārthānurakta) *adj.* associated with, i.e. consisting of many word-meanings अनेकपदार्थानुरक्तो वाक्यार्थः ŚāstrDī. 160. 3 (*on* i. 1. 7)

अनेकपदार्थानुष्ठान (anekapadārthānuṣṭhāna) *n.* performance of many ritual acts यथाश्रुते पौर्वापर्यस्यान्तराले अनेकपदार्थानुष्ठानेऽप्यविरोधेन पौर्वापर्यस्य प्रयोगप्राशुभावाननुगुणत्वात्तद्विधावदृष्टार्थत्वप्रसङ्गात् MayūMāli. 408. 10 (*on* v.1.1)

अनेकपदार्थान्वित (anekapadārthānvita) *adj.* construed with many objects or referents नानार्थात् श्लिष्टादनेकपदार्थान्वितैकक्रियापदात् ... आवृत्या ... क्रमेणानेकपदार्थज्ञानम् TattvCin. iv (1). 328. 2.

अनेकपदार्थासंनिधान (anekapadārthāsannidhāna) *n.* absence of simultaneous existence of many objects or referents विभक्तबुद्धित्वादनेकपदार्थासंनिधानायत्तोदयत्वाद्वा ... मेषादिषु विभागबुद्धिः TattvSaṁPañ. 223. 17 (*on* 673)

अनेकपदावगाहिनी (anekapadāvagāhinī) *adj.* (*f.*) referring to many words श्रोत्रेन्द्रियेण ... अनेकपदावगाहिनी वाक्यप्रतीतिः क्रियते TarkBhā.(Ke.)49.15.

अनेकपदावयवत्व (anekapadāvayava-tva) *n.* the state of having many words as members or components पूर्वं कृतमित्यनेकपदावयवत्वात् च वाक्यमिदम् Nyās. ii. 89. 16 (*on* v. 2. 87); Prasā. i. 883. 17; अनेकपदावयवत्वात् अबह्वच्त्वं बहुव्रीहेर्न संभवति Pradī. iv. 76A. 28 (*on* iv. 1. 54)

अनेकपदाश्रयत्व (anekapadāśraya-tva) *n.* the state of being based or dependent on many words ल्यबादेशस्य तु बहिरङ्गत्वं समासाश्रयत्वात् । समासस्य चानेकपदाश्रयत्वात् Nyās. i. 461. 9 (*on* ii. 4. 36)

अनेकपदाश्रयसमास (anekapadāśraya-samāsa) *m.* compound based or dependent on many words अनेकपदाश्रयसमासनिमित्तो ल्यबादेशो बहिरङ्गः Pradī. vi. 41. 15 (*on* vii. 1. 37)

अनेकपदैक्य (anekapadaikya) *n.* singleness (of construction) of many words समसनं समासः संक्षेपः । स चानेकपदैक्यम् Prasā. i. 465. 7.

अनेकपदोच्चारण (anekapadoccāraṇa) *n.* utterance of many words सामान्यमात्रे पदार्थे स्थितेऽनेकपदोच्चारणे द्वित्रादिसामान्यज्ञानमेव केवलं स्यात् NyāyRa. 875.14 (*on* 7. 104)

अनेकपदोपयोग (anekapadopayoga) *m.* employment or use of more than one word एकैकस्य पदस्यैकेनैव पुनरुक्तता परिसमाप्यते नानेकपदोपयोगः AlankāRa. 1 (37)

अनेकपदोपात्त (anekapadopātta) *adj.* expressed by many words अनेकपदोपात्तानेककारकोपनिपातो भवति TantrVā. 478.6 (*on* ii. 2. 6)

अनेकपद्धतिकार (aneka-paddhatikāra) *m.* various authors of handbooks on procedures of rituals, i.e. *paddhatis* अनेकपद्धतिकारलिखनात् देवताभिध्यानं कुर्यात् ViraMi. (Saṁskāra.) 939.5; 963.9

अनेकपद्धत्यादि (anekapaddhaty-ādi) *adj.* various ways or methods etc. अनेकपद्धत्यादिभिर्विशुद्धं यज्ज्ञानं तद् गम्यम् YuktiSneha. 3. 12 (*on* i.1.1)

अनेकपनाथ (anekapa-nātha) *m.* lord of elephants, mighty elephant अहोऽनेकपनाथ त्वं रोपितः केन हेतुना PadmP. (Ra.) 83. 124.

अनेकपमण्डिता (anekapa-maṇḍitā) *adj.* (*f.*) adorned, i.e. bedecked with elephants दिग्मण्डलीमिवानेकदिव्यानेकपमण्डिताम् । द्रोणबाणास्तृणन्ति स्म पाण्डवेयपताकिनीम् PāṇḍaC. 13. 316.

अनेकपमद (anekapa-mada) *m.* rut of elephant लोध्रश्रीफलमज्ञानेकपमदसिन्दुवारसमभागः ... लिङ्गलेपेन (द्रावणवशताकर्षणकारिणो भवन्ति) RatiRaha.15.5.

अनेकपमुख (anekapa-mukha) *m.* epithet of Gaṇeśa (*lit.* having the face like that of an elephant) भूयादनेकपमुखः सुखसंपदे वः EI. i. 280. 4.

अनेकपयःपतङ्ग (aneka-payaḥpataṅga) *m.* various aquatic birds (अहम्) मदनमदविनोदमुद्यानमतिचिरमनुभूय ... अनेकपयःपतङ्गपक्षचापलोच्छलत्° ... °प्रासादवेदिमध्यसंबद्धसलिलतूलिकम् ... मध्याह्नसमयानतिवाहयामास YaśasCam. i. 529. 4 (comm. अनेके बहवः पयःपतङ्गाः जलपक्षिणः)

अनेकपयूथ (anekapa-yūtha) *m., n.* herd of elephants गिरिरयम् ... क्वचिदनेकपयूथनिषेवितः MahāP. 19. 98.

अनेकपयोधिभुज् (anekapayodhi-bhuj) *adj.* who protects many oceans अनेकपयोधिभुजस्त्वमेव सदृशोऽसि Kāvyālaṅ. (Ru.) 4. 33 (comm. पयोधीन् समुद्रान् भुनक्ति रक्षति)

अनेकपयोधिभुज (anekapa-yodhibhuja) *adj.* having arms (fit for) fighting with elephants यदनेकपयोधिभुजस्त्वमेव सदृशोऽसि Kāvyālaṅ. (Ru.) 4. 33 (comm. अनेकपानां द्विपानां योद्धा भुजो बाहुर्यस्य)

अनेकपर (aneka-para) *adj.* intended to convey many, i.e. countless numbers or items शतशब्दोऽनेकपरः SetuBa. 110. 8; BālamBha. ii. 86. 26 (*on* 2. 75); सहस्रपदमनेकपरम् BālamBha. iii. 108. 17 (*on* 3. 126)

अनेकपरता (anekapara-tā) *f.* the state of being intended to convey many, i.e. countless numbers or items सहस्रपदस्य स्तुत्यर्थत्वेन गुणवादेनाप्यनेकपरतयोपपत्तेः BhāṭṭCan. 40. 15 (*on* xiv. 1. 14)

अनेकपरमाणुसंसृष्ट (anekaparamāṇu-saṁsṛṣṭa) *adj.* associated with many atoms or molecules न हि तत्राप्यनेकपरमाणुसंसृष्टस्य परमाणोरनेकावयवसंसृष्टस्यावयविनो वा नैकात्मतानुभूयते ĀtmaTaVi. 621. 3.

अनेकपरमाणुसंहत (anekaparamāṇu-saṁhata) *adj.* assembled with, i.e. made up of many atoms or molecules अनेकपरमाणुसंहतो हि महान् संख्यापरिमाणगुरुत्वैरमेयः NyāyVār. 515. 5 (*on* iv. 2. 17)

अनेकपरमाणुसंघात (anekaparamāṇu-saṅghāta) *m.* aggregate of many atoms or molecules स ह्यनेकपरमाणुसंघातरूपः HetuBiṬ. 104. 8.

अनेकपरमाणुहेतुक (anekaparamāṇuhetu-ka) *adj.* caused by more than one atom or molecule अयं समुदायः एकपरमाणुहेतुकोऽनेकपरमाणुहेतुकः TattvPrakā. 100B. 4 (*on* ii. 2. 18); सः किमेकपरमाणुहेतुकः किं वानेकपरमाणुहेतुकः NyāySu. (Ja.) 390A. 7 (*on* ii. 2. 7)

अनेकपराजयोर्जिता (anekaparājayorjitā) *adj.* (*f.*) enriched by many defeats (of enemies) दितिजगणस्य भीतिमतिदुर्धरतां दधौ क्रियाः स वितरितुं गतोऽदयमनेकपराजयोर्जिताः HarVi. 46. 65.

[1]**अनेकपराजि** (anekapa-rāji) *f.* row or herd of elephants स्थितवति तत्र गोप्तरि भटैः ... तुङ्गतोदयमनेकपराजयोऽर्जिताः HarVi. 46. 65 (comm. अनेकपानां राजयः द्विपघटाः); त्वद्भक्त्या भृतकोऽपि ... धत्तेऽनेकपराजिदर्पदलने शार्दूलविक्रीडितम् ŚrīVīraSta. 23.

[2]**अनेकपराजि** (anekaparāji) *f.* battle with many enemies त्वद्भक्त्या भृतकोऽपि ... धत्तेऽनेकपराजिदर्पदलने शार्दूलविक्रीडितम् ŚrīVīraSta. 23.

[1]**अनेकपराजिता** (anekapa-rājitā) *adj.* (*f.*) adorned with elephants व्यमुचच्चक्रवर्तिलक्ष्मीम् ... अनेकपराजिताम् ... आनमत CaturJiStu. 69 (comm. अनेकपा गजास्तैः शोभिताम्)

[2]**अनेकपराजिता** (anekaparājitā) *adj.* (*f.*) not defeated or conquered by many enemies व्यमुचच्चक्रवर्तिलक्ष्मीम् ... यः ... आनमत ... अनेकपराजिताम् CaturJiStu. 69 (comm. अनेकैः परैः अजिताम्)

अनेकपराजितामर (aneka-parājitāmara) *adj.* who has defeated or conquered many gods अरम् ... आनमत ... अनेकपराजितामरम् CaturJiStu. 69 (comm. अरनामानं जिनम् ... अनेके पराजिता अमराः ... येन तम्)

अनेकपरिग्रहा (aneka-parigrahā) *adj.* (*f.*) taken, i.e. kept by more than one त्रिविधा वेश्या–एकपरिग्रहा अनेकपरिग्रहा अपरिग्रहा चेति JayaMa. 341. 25 (*on* 6. 5); तेनानेकपरिग्रहायाः समन्ततो योग इति तामेवाधिकृत्याह JayaMa. 362. 14 (*on* 6. 6)

अनेकपरिच्छद (aneka-paricchada) *adj.* consisting of many attendants इदमनीकमनेकपरिच्छदं विभव एष धनाधिपदुर्लभः RāmC. (App. 1) 37. 80.

अनेकपरिजनसहित (anekaparijana-sahita) *adj.* accompanied by many attendants स चौरः सौधर्मस्वर्गे ... अनेकपरिजनसहितो देवो जातः SamyaKau.35.3.

अनेकपरिणति (aneka-pariṇati) *f.* manifold transformations or changes अनेकपरिणतेरनेकरूपत्वात् कार्यस्यानेकता स्यात् HetuBiṬ. 93. 11.

अनेकपरिणामासंभव (anekapariṇāmāsambhava) *m.* impossibility of several transformations or changes निरंशस्य क्रमेणाप्यनेकपरिणामासंभवात् IṣṭaSi. 87.12.

अनेकपरिमाण (aneka-parimāṇa) *n.* more than one measure एकस्मिन् वृक्षे मूलाग्रभेदेनैव कालभेदेनैकस्मिन्ननेकपरिमाणान्वयोपपत्तेः SiddhāLeSaṁ. 332.4.

अनेकपरिवर्धित (aneka-parivardhita) *adj.* extended around variously पुरम् ... । हर्म्यैरनेकपरिवर्धितभूमिदेशे विन्यस्तचित्रबलिभिः सततं रराज VarāṅgaC. 1. 38.

अनेकपरिवारदेवता (aneka-parivāradevatā) *f.* many attendant-deities ईश्वरी ... अनेकपरिवारदेवतापरिसेविता LalitāTriBh. 272. 14 (*on* 9)

अनेकपरिव्राट्परिवारित (anekaparivrāṭ-parivārita) *adj.* surrounded by many ascetics स च भिक्षाशनोऽनेकपरिव्राट्परिवारितः । आस्ते KathāSaSāg. iii. 1. 31.

अनेकपरिहाराश्रयण (anekaparihārāśrayaṇa) *n.* act of resorting to many repetitions (in the *padapāṭha* before and after *iti*) अनेकपरिहाराश्रयणे प्रतिपत्तिगौरवं मा भूत् Pradī. v. 292A. 12 (*on* vi. 4. 22)

अनेकपरिहारोपन्यास (anekaparihāropanyāsa) *m.* mention of many repetitions (in the *padapāṭha* before and after *iti*) अनेकपरिहारोपन्यासो न्यायव्युत्पादनार्थः Pradī. i. 215B. 13 (*on* i. 1. 5)

अनेकपरिहासकथा (aneka-parihāsakathā) *f.* many jestful or amusing stories अनेकपरिहासकथाकलापविदग्धशृङ्गारिजनसमाकुलम् ... मध्यमारुरोह वासवदत्ता VāsaDa. 141. 2.

अनेकपर्णनिचय (anekaparṇa-nicaya) *adj.* having heaps of various kinds of leaves निबोधत। ... अनेकपर्णनिचयम् ... नगोत्तमम् VarāP. 75.64.

अनेकपर्यायगुण (aneka-paryāyaguṇa) *m.* many alternative attributes, i.e. substitute conditions अनेकपर्यायगुणैरुपेतं विलोक्यते येन समस्ततत्त्वम्। तत् ... तानं जिनेन्द्रैर्गदितम् SubhāRaSam. 180.

अनेकपर्यायोपादान (anekaparyāyopādāna) *n.* reference to or mention of many synonyms अनेकपर्यायोपादानम् ... चेतनाचेतनवृत्तिफूत्कारयत्नादीनां क्रियात्वं धात्वर्थत्वं च बोधयितुम् LaŚabdeŚe. ii. 706. 7.

अनेकपर्वत (aneka-parvata) *m.* **1** many mountains अनेकपर्वतोपेतं नानारत्नसमिश्रकम्। तत्रास्थितं तु तद्दुर्गं मिश्रदुर्गमिति स्मृतम् MānaSā. 10. 52; **2** name of a type of Gandharvas (*lit.* inhabiting various mountains) वसुधारे च पर्वतवरे ...। तत्र चानेकपर्वता नाम गन्धर्वाः ... निवसन्ति VarāP. 81 (358.1)

अनेकपर्वन् (aneka-parvan) *adj.* **1** (*taddhita or samāsa*) having more than one division or part तद्धितसमासेष्वेकपर्वसु चानेकपर्वसु च पूर्वं पूर्वमपरमपरं प्रविभज्य निर्ब्रूयात् Nir. 2. 2 (45. 7); **2** having many joints तृतीये सवनेऽशुरेकोऽभिषूयते ... तमनेकपर्वाणं स्थूलपर्वाणं च ग्रहीष्यति ŚābaBh. 875.2 (*on* iii. 3. 31)

अनेकपर्वन् (aneka-parvan) *n.* **1** various divisions एकत्वेऽपि पथोऽनेकपर्वसंसर्गसंभवात्। ... नैव नानात्वम् Bhām. 738. 20 (*on* iv. 3. 1); **2** more than one division or part लाघवादनेकपर्वविशिष्ट एक एव मार्ग इति मन्तव्यम् AṇuBh. 331. 14 (*on* iv. 3.1)

अनेकपर्वविशिष्टत्व (anekaparvaviśiṣṭa-tva) *n.* the state of being what consists of more than one division or part पर्व निरूपयति नन्वनेकपर्वविशिष्टत्वेन मार्गस्यैकत्वे ... श्रुतिः AṇuBh. 332. 1 (*on* iv. 3. 1)

अनेकपर्वसंसर्ग (anekaparva-saṁsarga) *m.* connection of more than one division or part एकत्वेऽपि पथोऽनेकपर्वसंसर्ग(v.l. संगम) संभवात्। ... नैव नानात्वम् Bhām. 738. 20 (*on* iv. 3. 1)

अनेकपल्लवोज्ज्वल (anekapallavojjvala) *adj.* shining with many shoots or sprouts कतिचित् पदानि गत्वा कामिन इव मदनशलाकाङ्कितस्य (ऽगणिकस्येवानेकपल्लवोज्ज्वलस्य) जम्बूवृक्षस्य शीतलच्छायायां विशश्राम VāsaDa. [F. N.] 106. 22.

अनेकपशु (aneka-paśu) *m.* **A** many animals अनेकपशुकरणकयागात्राद्दष्टसिद्धिः VyutpaVā. 16. 2; **B** more than one animal रसात्मको द्रवद्रव्यविशेषो वसा, सा च कुम्भ्यास्तन्त्रत्वेन सह श्रपणे सति संसर्गिद्रव्यत्वादनेकपशूनामप्येकीभवति MayūMāli. 808. 15 (*on* xi. 2. 4)

अनेकपशुक (anekapaśu-ka) *adj.* involving many animals अनेकपशुकेषु उक्थ्यादिषु यः सवनीयपशुगणस्तत्रेत्यर्थः MayūMāli. 626. 15 (*on* ix. 3. 8)

अनेकपशुग्रहण (anekapaśu-grahaṇa) *n.* taking up, i.e. use of more than one animal नैको यागोऽनेकगणं समर्थो ग्रहीतुम्। न च तदग्रहे अनेकपशुग्रहणम् TantrVā. 525. 3 (*on* ii. 2. 2)

अनेकपशुचय (anekapaśu-caya) *adj.* having herds of many animals अनेकपशुचयः ... देशः KāvyKaVr̥. 77. 17 (3.4)

अनेकपशुचि (anekapa-śuci) *adj.* purified due to (having) elephants अथ इकारान्ताः शब्दाः - अनेकपशुचयो भूपाला इव देशः KāvyKaVr̥. 77. 17 (3. 4)

अनेकपशुप्रभव (anekapaśu-prabhava) *adj.* arising, i.e. produced from several animals ऋत्विजः ... अनेकपशुप्रभवहविश्शेषमध्येऽनपेक्षितांशं विहायापेक्षितांशं भक्षयन्ति ŚivārkaMaDī. i. 470. 14 (*on* i. 3. 32)

अनेकपशुयुक्ता (aneakapaśu-yuktā) *adj.* (*f.*) associated with many animals (as means) अनेकपशुयुक्तासु विकृतिषु देवतानुसारेण द्विवचनान्त ऊहनीयः NyāyMāVi. 463. 20 (*on* ix. 3. 13)

अनेकपशैलराज (anekapaśaila-rāja) *m.* king (of mountains) called *Anekapaśaila* अनेकपशैलराजशिखरमरविन्दलोचनोऽपि भगवान्प्रतिदिवसमधिवसति YātrāPra. 3. 43 (3)

अनेकपशोभित (anekapa-śobhita) *adj.* adorned with elephants महावनानि मृगद्विजानेकपसेवितानि (v.l. °शोभितानि)। आलोकयन्तोऽभियुः ... ते MahāBhā. iii. 174. 4.

अनेकपसपत्न (anekapa-sapatna) *m.* enemy of elephants, i.e. lion सिंहे। नागारिः ... अनेकपसपत्नः NāmMā. (Dha.) 90

अनेकपसेवित (anekapa-sevita) *adj.* inhabited or frequented by elephants महावनानि मृगद्विजानेकपसेवितानि। आलोकयन्तोऽभिययुः ... ते MahāBhā. iii. 174. 4.

अनेकपाठ (aneka-pāṭha) *m.* **i** variant reading अन्यत्राप्यनेकपाठे सत्येवमेव व्याख्येयम् BālaKrī. ii. 90. 3 (*on* 3. 229); **ii** (an-ekapāṭha) not one, i.e. more than one reading, BālaKrī. ii. 90. 3 (*on* 3. 229)

अनेकपात्रासंभव (anekapātrāsambhava) *m.* impossibility of many pots अनेकपात्रासंभवे अष्टादश चतुर्दश वा पात्राणि ... उपहत्य ... निवेदयेत् NityoNi. 107. 5.

अनेकपाद (aneka-pāda) *adj.* having many feet विष्णुम् ... सदा स्तौमि ... अनेकपादम् PadmP. v. 14. 144.

[1]**अनेकपादभ्रमदभ्रसाल** (anekapādabhramad-abhrasāla) *adj.* having rampart-like clouds moving on many ridges अनेकपादभ्रमदभ्रसालं मान्ये हशाभीरुपतत्त्रिकूटम् SaraKaṇṭhā. 219. 2 (comm. अनेकेषु पादेषु प्रत्यन्तपर्वतेषु भ्रमन्त्यभ्राणि मेघा एव सालो वरणः प्राकारः)

[2]**अथनेकपादभ्रमदभ्रसाल** (anekapādabhramadabhra-sāla) *adj.* having teak-trees possessing thick rut-fluid of elephants अनेकपादभ्रमदभ्रसालं मान्ये हशा भीरु पतत्त्रिकूटम् SaraKaṇṭhā. 219. 3 (comm. अनेकपा हस्तिनस्तेषामदभ्र उत्कटो मदस्तं भरन्ति धारयन्ति ... साला वृक्षा यत्र)

अनेकपानन (anekapānana) *m.* name of Gaṇeśa (*lit.* having the face like that of an elephant) (शिष्यः) अनेकपाननम् ... ध्यात्वा ParaśuKS. 2. 2. (68. 18)

अनेकपापघ्नी (anekapāpa-ghnī) *adj.* (*f.*) destroer of many sins गण्डकीयं नदी ... प्रजानाथः ... अनेकपापघ्नीं सृष्टवानिमाम् PadmP. iv. 20. 14.

अनेकपापयुक्त (anekapāpa-yukta) *adj.* associated with various sins (इक्ष्वाकुर्नाम विप्रेन्द्रः) यमेन परिभाषितः। ... अनेकपापयुक्तोऽसि PadmP. iv. 105. 15.

अनेकपापविशिष्टत्व (anekapāpaviśiṣṭa-tva) *n.* the state of being what is characterised by various sins शक्य एवानेकपापविशिष्टत्वेन लक्ष्यते RasGan.176.9.

[1]**अनेकपापहति** (anekapāpa-hati) *f.* destruction of various sins भूयान्नित्यमनेकपापहतये श्रीकण्ठकण्ठीरवः CaturCin. i. 1. 18.

[2]**अनेकपापहति** (anekapāpahati) *f.* removal or destruction of elephants भूयान्नित्यमनेकपापहतये श्रीकण्ठकण्ठीरवः CaturCin. i. 1. 18.

[1]**अनेकपापहरण** (anekapāpa-haraṇa) *n.* removal of various sins अनेकपापहरणे व्यग्रः ... प्रणतानाम् ...। सः HarVi. 43. 356 (comm. अनेकस्य पापस्य हरणे व्यग्रः)

[2]**अनेकपापहरण** (anekapāpaharaṇa) *n.* act of stealing of elephants अनेकपापहरणे व्यग्रः सपदि विद्विषाम् HarVi. 43. 356 (comm. विद्विषामनेकपा गजास्तदपहरणे)

अनेकपापात्मन् (anekapāpātman) *adj.* of the nature of various sins अहम् ... तथाप्यनेकपापात्मना तमोरूपेण प्रेमनाम्ना महाग्रहेण गृहीता TilaMañ. 333.3.

अनेकपापोत्पत्ति (anekapāpotpatti) *f.* origin of various sins सकृत्कृताद् ब्रह्मवधादनेकपापोत्पत्तिरपि स्यात् BālamBha. iii. 133. 23 (*on* 3. 243)

[1]**अनेकपायसच्छाय** (anekapāyasa-cchāya) *adj.* (used as noun) **1** (one) having the lustre of much, i.e. abundant milk श्लोकोत्तीर्णाः शब्दाः। ... अनेकपायसच्छायः। वपुर्महोदधिच्छायं वहन् KāvyKaVr̥. 69. 1 (3. 3)

[2]**अनेकपायसच्छाय** (anekapāyasa-cchāya) *adj.* (used as noun) (one) having the reflection of steel-like elephant, KāvyKaVr̥. 69. 1 (3.3)

अनेकपारूढ (anekapārūḍha) *adj.* mounted on elephant दधिवाहननृपतिः ... अनेकपारूढः संचरन् ... तरुशाखामालम्ब्य स्थितः ViviTīKa. 65. 17.

अनेकपार्थिवसमर (anekapārthiva-samara) *m., n.* battle against many kings (अहम्) अनेकपार्थिवसमरसंगृहीतानां चिह्नकानामपहुताकैरोचिषां चक्रवालेन जटिलीकृतदिगन्तरालो राजकुलान्निरगच्छम् TilaMañ. 116. 10.

अनेकपार्थिवसहस्र (aneka-pārthivasahasra) *n.* several thousands of kings जनन्यप्यस्य ... अनेकपार्थिवसहस्रानुयातस्य शर्यातस्य सुता ... सुकन्या नाम HarṣaC. 42. 3.

अनेकपालीदमन (anekapālī-damana) *m.* subjugation or taming of a row of elephants रराज लग्नः सुरशात्रवाणामनेकपालीदमने कपाली HarVi 48.67.

अनेकपावकयोग (anekapāvaka-yoga) *m.* contact with various fires (रूपम्) तन्नाशस्य तज्जन्यत्वेऽपि द्वयोः अनेकपावकयोगजन्यत्वराहित्यात् TarkSaṁ. (Ā.) 62. 18

अनेकपावकसंयोग (anekapāvaka-saṁyoga) *m.* contact with various

fires अनेकपावकसंयोगजन्यत्वे साध्ये ... एककारणात् कार्यद्वयोपपत्तौ कारणभेद-कल्पनाया: विफलत्वात् TarkSaṁ. (Ā.) 62. 15.

अनेकपाशोपादान (anekapāśopādāna) *n*. obtainment of, i.e. reference to many nooses पाशप्रातिपदिकेनानेकपाशोपादाने साधुत्वार्थं तत्प्रक्षेपस्यैवावश्यकत्वात् BhāṭṭDī. iii. 163. 19 (*on* ix. 4. 1)

अनेकपास्य (anekapāsya) *m*. name of Gaṇeśa (*lit*. having the face like that of an elephant) विलोलयन् मौलिमनेकवेलमनेकपास्य: समुपास्यतां स: Surath.1.24.

अनेकपिडकाचित (anekapiḍakācita) *adj*. 1 tending to severe pain ओष्ठौ ... । सकृत्कृष्णौ सकृत्पीतौ सकृच्छ्वेतौ तथैव च। संनिपातेन विज्ञेयावनेकपिडकाचितौ RugVi. 56. 5 (comm. वातादिवेदनान्वितबहुपिडकौ); 2 having various (kinds of) boils, RugVi. 56.5 (comm. अनेकवर्णपिडकाचिताविल्यन्ये)

अनेकपिडिकाचित (anekapiḍikācita) *adj*. 1 tending to severe pain ओष्ठौ ...। सकृत्कृष्णौ ... । संनिपातेन विज्ञेयावनेकपिडिकाचितौ SuśruS. ii. 16. 8; 2 having various (kinds of) boils, SuśruS. ii. 16. 8.

अनेकपिण्डसमुदाय (anekapiṇḍa-samudāya) *m*. collection of many bodies अशक्यश्चानेकपिण्डसमुदायो ग्रहीतुम् NyāyRa. 568. 16 (*on* 5(13).9)

अनेकपिण्डानुवृत्त (anekapiṇḍānuvṛtta) *adj*. continued in many bodies or individuals गोबुद्धिस्त्वनेकपिण्डानुवृत्तं सामान्यमेवावलम्बते NyāyRa. 632. 10 (*on* 5(14) 75)

अनेकपिण्डानुस्यूति (anekapiṇḍānusyūti) *f*. continuation in many bodies आलोकेन्द्रियानेकपिण्डानुस्यूतिशब्दस्मरणव्यक्तिमहत्त्वसंनिकर्षाकारविशेषादयोऽन्यजातिग्रहणे कारणम् TantrVā. 6. 6 (*on* i. 2. 2)

अनेकपितृक (anekapitṛ-ka) *adj*. who have more than one father (but one mother), who are uterine brothers, i.e. cousins सोदर्याणामनेकपितृकाणां पितृतो दायविभाग: ArthŚā. ii. 32. 6 (3. 5); अनेकपितृकाणां तु पितृतोंऽशप्रकल्पना ViṣṇuSm. 17. 23; YājñaSm. 2. 120; AgniP. 255. 6; अनेकपितृकाणां तु पितृव्य-पुत्रादीनां पितृत: पितृविभागाद् भागकल्पना BālaKrī. i. 244. 14 (*on* 2. 123); अनेकपितृकाणां भिन्नपितृकाणां भ्रातृपुत्राणामिति यावत् Subodhi. 52. 17 (*on* 2. 120); BālamBha. ii. 150. 24 (*on* 2. 120); अनेकपितृकाणामनेकभ्रातृणां ये पुत्रास्तेषाम् ... पैतामहधने ... य: पितृणामंश: स एव DīpKa.55.8 (*on* 2. 120)

अनेकपुंरत्न (aneka-puṁratna) *n*. many jewels among men अनेकपुंरत्न-जनिपवित्रस्य श्रीपाटलिपुत्राह्वयनगरस्य प्रस्तुम: कल्पम् ViviTīKa. 67. 2.

अनेकपुंगव (aneka-puṅgava) *m*. the most excellent among many (people) यो विद्याधरबालक: । ... तस्मात्संतानोऽनेकपुंगव: PadmP. (Ra.)43.29.

अनेकपुट (aneka-puṭa) *adj*. having many folds पटैर्घनानेकपुटैस्तदातन्यत मण्डप: TriṣaŚaPuC. ii. 2. 569.

अनेकपुत्र (an-ekaputra) *m*. A not the only son जात्यादजात्यो हि लुप्तदायाद-संतानत्वादाधातुं श्रेयान् ... एकपुत्रादनेकपुत्रो निरपेक्षत्वात् ArthŚā. ii. 351. 7 (7. 17); B (aneka-putra) many sons न त्वेकं पुत्रं दद्यात् ... । अनेकपुत्रेष्वपि मातापितृवियोगसहनक्षम एव देय: SmṛtiCan. iv. 445. 17; C more than one son अत्र पुत्रत्वेनैकानेकपुत्रप्रतीत्या सर्वविषयमिदम् BālamBha. ii. 226. 19 (*on* 2. 135-136)

अनेकपुत्र (aneka-putra) *adj*. A who has many sons (संसारमण्डप:) कोणस्थ-भूतवल्मीकव्याप्तपर्वतलोष्टक: । अनेकपुत्रजरठप्रजेशब्राह्मणास्पदम् YogVā. iii. 18. 32; अनापद्यनेकपुत्रस्याह । कामतस्त्विति BālamBha. iii. 171. 8 (*on* 3. 287-88); B who has more than one son पिता ... स्वयं त्वेकपुत्रत्वे भागद्वयं गृह्णीयात् । अनेकपुत्रत्वे न्यूनं भागद्वयम् DīpKa. 54. 14 (*on* 2. 115)

अनेकपुत्रफल (anekaputra-phala) *adj*. having many sons as the fruit or effect अक्षरस्योपासनमनेकपुत्रफलम् ChāndoUBh. 41. 4 (*on* i. 5.1)

अनेकपुत्रभृत्याढ्य (anekaputrabhṛtyāḍhya) *adj*. rich in, i.e. endowed with several sons and servants अनेकपुत्रभृत्याढ्यो भूरिशुक्लो रतिक्षम: । ... सात्त्विक: SarvaSiSaṁ. 11. 10.

अनेकपुत्रसद्भाव (anekaputra-sadbhāva) *m*. presence of many sons अनेकपुत्रसद्भावेऽपि ज्येष्ठो न देय: Mitā. 235. 5 (*on* 2. 130); BālamBha. ii. 239. 5 (*on* 2. 135-136)

अनेकपुत्रस्थल (anekaputra-sthala) *n*. [Loc.] in the case of (one having) more than one son (विभागं चेत् पिता कुर्याद् इच्छया विभजेत् सुतान्। ज्येष्ठं वा श्रेष्ठभागेन सर्वे वा स्यु: समांशिन:) अनेकपुत्रस्थले तदावश्यकत्वमुक्त्वा एकपुत्रस्थले तदावश्यकत्वमाह BālamBha. ii. 132. 1 (*on* 2. 113)

अनेकपुत्रिकाकरण (anekaputrikā-karaṇa) *n*. adopting or appointing more than one as daughter दशेत्यादिलिङ्गादनेकपुत्रिकाकरणमपीच्छन्ति ManuBh. ii. 279. 13 (*on* 9. 129)

अनेकपुद्गलात्मक (anekapudgalātma-ka) *adj*. of the nature of more than one particle of matter द्रव्यपर्याय: । स द्विविध: ... तत्र समानजातीयो नाम यथा अनेकपुद्गलात्मको द्व्यणुकस्त्र्यणुक इत्यादि TattvPradī.(A.) 119. 10 (*on* 2. 1)

अनेकपुर (aneka-pura) *n*. 1 many female apartments or harems अनेक-पुरसंपन्ना: प्रासादा: स्तम्भधारिता: PadmP.(Ra.) 104. 16; 2 many cities जित्वा श्रियानेकपुराणीवार्जितध्वजम् । ... पुरमस्ति कुशस्थलम् PārśvC. 5. 146.

अनेकपुराणश्रुति (aneka-purāṇaśruti) *f*. various mythological and scriptural (Śruti) texts इत्थमनेकपुराणश्रुतिप्रथितपृथुमहिम्नो वाराणस्या: कियान्मादृशै-र्महिमा लेखनीय इत्युपरम्यते TristhaSe. 82. 25.

अनेकपुराणाद्युक्त (anekapurāṇādy-ukta) *adj*. stated in various mythological texts etc. प्रणवस्य ... नादबिन्दुकलाविकलेति भेदस्य चानेकपुराणाद्युक्त-स्यानुपपत्ते: VaiyāBhū. 150. 8 (*on* 30)

अनेकपुराणाप्रामाण्य (anekapurāṇāprāmāṇya) *n*. non-authoritativeness of various mythological texts यदुक्तम् अनेकपुराणाप्रामाण्यादेतद्वचन-मात्राप्रामाण्यं युक्तम् ... तदयुक्तम् ŚrutaPra. iA. 228. 12 (*on* i. 1. 1)

अनेकपुराणालोचना (anekapurāṇālocanā) *f*. consideration or observation of various mythological texts अनियतदिनकर्तव्यानि गयास्थनानातीर्थान्यनेक-पुराणालोचनयोच्यन्ते TristhaSe. 368. 26.

अनेकपुरुष (aneka-puruṣa) *m*. 1Ai more than one person त्वां त्वद्यैका-सक्ताम् अन्या अनेकपुरुषसङ्गाहंकृता रहस्युपहसन्ति Tantrākhyā. 136. 10; साङ्गप्रधानकर्तुर्यजमानस्यैकत्वेऽपि याजमानातिरिक्तेषु पदार्थेषु साक्षात्कर्तॄणामध्वर्य्वादीनां सत्त्वेन तत्रानेकपुरुषद्वारकानेकपदार्थकर्तृत्वस्य युगपद्दर्शनात् ŚivārkaMaDī. i. 46. 1 (*on* i. 1. 1); 1Aii many persons लज्जावशावनतमन्थरदृष्टिपातं यैश्चुम्बितं कुलवधू-वदनारविन्दम्। तेषामनेकपुरुषव्रणिताधरेषु तृप्ति: कथं भवति वेशवधूमुखेषु ŚārṅgaPa. 3759; Subhāṣi. 2235; 1B more than one soul न प्रतिशरीरमनेकपुरुषप्रसङ्गात् NyāyVār. 404. 19 (*on* iii. 2. 3); 2A one who is other than the noble one सत्ताम् ... अनेकपुरुषासक्तिभ्रमान्निष्ठुराम् । जित्वा तान् बुधवैरिण: ... प्रत्याहरद्य: ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 4. 110 (comm. अनेकपुरुषेऽश्रेष्ठपुरुषे); 2B one who is other than Rāma, i.e. the demon Rāvaṇa, ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 4. 110 (comm. अनेकपुरुषे ... राक्षसे रावणे)

अनेकपुरुषकृत (anekapuruṣa-kṛta) *adj*. composed by many persons अनेकपुरुषकृतमपि सद् व्याकरणं वेदालम्बनत्वं न प्रतिपद्यते TantrVā. 197. 11 (*on* i. 3. 18)

अनेकपुरुषगामिनी (anekapuruṣa-gāminī) *adj*. (*f*.) A approaching many men (for sex) (भर्तृघ्न्य: कामगादिका: ... नाशौचोदकभाजना:) कामगा: स्वच्छन्देनानेक-पुरुषगामिन्य: DīpKa. 75. 29 (*on* 3. 6); B approaching more than one man (for sex) स्वच्छन्दमेकानेकपुरुषगामिनीनाम् ... स्त्रीणाम् ... उदकक्रियौर्ध्वदैहिकं निवर्तेत ManvaMu. 213. 1 (*on* 5. 90); अनेकगानेकपुरुषगामिनी AlaṅkāMañ. 20. 14.

अनेकपुरुषप्रत्यय (ánekapuruṣa-pratyaya) *m*. knowledge or cognition of several men वर्तमानक्षणविषयाणामनेकपुरुषप्रत्ययानामव्युत्थायितत्प्रत्ययसामानाधि-करण्ये सति समानशब्दवाच्यानामेकविषयत्वम् NyāyVār. 421. 3 (*on* iii. 2. 14)

अनेकपुरुषभाषित (anekapuruṣa-bhāṣita) *n*. utterance or speech of many persons अनेकपुरुषभाषितानां कोलाहलस्वभावत्वेन स्वरूपभेद एव दुरवगम: NyāyMañ. i. 337. 18.

अनेकपुरुषसंसर्ग (anekapuruṣa-saṁsarga) *m*. intercourse with several men अनियुक्ता(?क्ता:) सुतादयश्चानेकपुरुषसंसर्गजा: वेश्याजाताश्च ManuBh. i. 461. 24 (*on* 5. 88)

अनेकपुरुषसाधारण (anekapuruṣa-sādhāraṇa) *adj*. common to many men कस्यचित् कर्मणोऽनुष्ठाने ... । अनेकपुरुषसाधारणस्येव अनेकक्रतुसाधारणस्यापि संविभागेनासाधारण्यं संपाद्य संभवत्येवानुष्ठानम् TantrRa. 22. 9; प्रवचनस्यानेकपुरुष-साधारणत्वात् काठकविशेषणासंभवात् ŚāstrDī. 162. 1 (*on* i. 1. 8)

अनेकपुरुषसाध्यत्व (anekapuruṣasādhya-tva) *n*. the state of being what is to be accomplished by many men ननु प्रवचनस्यानेकपुरुषसाध्यत्वात्कठस्य विशेषणत्वानुपपत्ति: YuktiSneha. 162. 37 (*on* i. 1. 8)

अनेकपुरुषस्थ (anekapuruṣa-stha) *adj*. being in, i.e. known by many persons अनेकपुरुषस्थे तु वेदे नैष दोषो भवति NyāyRa. 90. 15 (*on* 2. 149)

अनेकपुरुषस्थत्व (anekapuruṣastha-tva) *n*. the state of being in, i.e. known by many persons अनेकपुरुषस्थत्वादेकत्रैव च जन्मनि । ग्रहणस्मरणाद्येदं [illegible] विरुध्यते ŚlokaVār. 2. 149 (90. 3); TātpaṬ. (U.) 81. 12 (*on* 2. 149); NyāyRa. 90. 19 (*on* 2. 150); अन्यथा हि वेदादेव प्रकरणाप्रकरणादीन्य-

प्रमाणकान्येव भवेयुरनेकपुरुषस्थत्वाद्य नात्र कस्यचित् स्वातन्त्र्यम् TantrVā. 877. 8 (*on* iii. 3. 14)

अनेकपुरुषस्वामिका (anekapuruṣasvāmi-kā) *adj. (f.)* having several persons as masters अनेकपुरुषस्वामिका ग्रामस्य दास्यश्च व्रात्या: ManuBh. ii. 225. 10 (*on* 8. 373)

अनेकपुरुषहार्य (anekapuruṣa-hārya) *adj.* what is to be carried or borne by many persons चण्डालादिस्पर्शेऽनेकपुरुषहार्याणां व्रीहीणां प्रोक्षणम् Aparā. 259. 22 (*on* 1. 184)

अनेकपुरुषाधार (anekapuruṣādhāra) *adj.* existing in, i.e. known by many persons अनेकपुरुषाधारे तु वेदे न तावत् कृतकाशङ्का Kāśi. i. 139. 21 (*on* 2. 149)

अनेकपुरुषाधिष्ठान (anekapuruṣādhiṣṭhāna) *n.* presence of many persons ससहायं तु गृहम् अनेकपुरुषाधिष्ठानात् मोषितुमशक्यम् Pradī. iv. 284B. 30 (*on* v. 1. 113)

अनेकपुरुषानुभाव्य (anekapuruṣānubhāvya) *adj.* to be experienced by many persons (अर्था:) जाग्रदवस्थानुभूतवस्तुसजातीया: अनेकपुरुषानुभाव्या: कालान्तरस्थायिनश्च न भवन्तीत्यर्थ: ŚrutaPra. iB. 34. 28 (*on* i. 1. 1)

अनेकपुरुषापेक्षा (anekapuruṣāpekṣā) *f.* [Inst.] in comparison with or in consideration with many persons ये द्वादश पूगा: कर्मज्ञानेन्द्रियाणि एकादशं मन: द्वादशी बुद्धि: तेषामनेकपुरुषापेक्षया एकैकस्य पूगत्वमुच्यते SanatBh. 296.2 (*on* 4. 7); अनेकपुरुषापेक्षया कस्यचित्सुखमेव कस्यचिद्दु:खं भवति VedāSaṁ. 172. 15.

अनेकपुरुषासक्ति (anekapuruṣāsakti) *f.* contingency of more than one soul सत्ताम् ... अनेकपुरुषासक्तिभ्रमान्निरस्तुराम्। जित्वा तान् बुधवैरिण: ... प्रत्याहरद्य: ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 4. 110 (comm. क्षणिकविज्ञानवाद्यादिभिर्हताम् अनेकात्मप्रसक्तिभ्रमात्)

अनेकपुरुषोद्धार्य (anekapuruṣoddhārya) *adj.* what is to be carried or borne by many persons शूद्रादिस्पृष्टानां बहुत्वेन चानेकपुरुषोद्धार्यत्वं लक्ष्यते। अत एव बौधायनोऽनेकपुरुषोद्धार्याणामल्पतरमशुचित्वं दर्शयति Aparā. 259. 12 (*on* 1. 184); 260. 1 (*on* 1. 184)

अनेकपुरुषोद्वाह्य (anekapuruṣodvāhya) *adj.* to be carried or borne by many persons (बहूनां धान्यवाससाम्) बहु अनेकपुरुषोद्वाह्यं यद्धान्यं वासश्चायज्ञियमपि एषां प्रोक्षणं शुद्धिहेतु: ViraMi. 256. 7 (*on* 1. 184)

अनेकपुरुषोपभोग (anekapuruṣopabhoga) *m.* enjoyment by many persons अनेकपुरुषोपभोगस्य चिरतरकालमन्तरेणासंभवाद् अस्मार्तकालीनोपभोगस्य प्रामाण्यम् Subodhi. 19. 4 (*on* 2. 27); BālamBha. ii. 43. 28 (*on* 2. 27)

अनेकपुरुषोपभोग्या (anekapuruṣopabhogyā) *adj. (f.)* to be (sexually) enjoyed by many men यानेकपुरुषोपभोग्या पुंश्चली सा हि पुरुषव्रातमर्हति ManuBh. ii. 225. 18 (*on* 8. 373)

अनेकपुरोडाशीयकपाल (aneka-puroḍāśīyakapāla) *m, n.* several potsherds pertaining to, i.e. meant for (baking) the sacrificial cakes अनेकपुरोडाशीयकपालानां मध्ये एकस्मिन् कपाले गृह्यमाणे ... आग्नेयस्य मुख्यत्वेन ... तदीयकपालस्यैव ग्रहणम् BhāṭṭDī. i. 349. 4 (*on* iii. 4. 20)

अनेकपुष्प (aneka-puṣpa) *adj.* **A** having many flowers पुष्पकमनेकपुष्पा: ... समुपहसन्ति लङ्केश्वरं तरव: NalaCam. 2. 3 (27); **B** having various flowers वनान्तमेता वनिता न मोक्तुम् अनेकपुष्पं नृप शक्नुवन्ति NavaSāC.14. 76.

अनेकपुष्पगुच्छ (aneka-puṣpaguccha) *adj.* having many bunches of flowers तेषु स्थानेषु ... अनेकपुष्पगुच्छलताग्रथिता वल्ल्यो वसन्ते ... आसते SāmaraU. 267. 14.

अनेकपुष्पवाटी (aneka-puṣpavāṭī) *f.* many flower-gardens आलयं च महेशस्य ... अनेकपुष्पवाटीभि: ... विराजितम् ŚivaP. vii (2). 25. 42 (575B.4)

अनेकपुष्पस्तवक (aneka-puṣpastabaka) *m.* many bunches of flowers (सिंहलेन्द्रसूनु:) स्वप्ने रसातलात्तत्कालमेवोद्गतमनेकपुष्पस्तबकसंबाधविटपच्छन्नम् ... पारिजातद्रुममद्राक्षीत् TilaMañ. 207. 19.

अनेकपुष्पाभरण (aneka-puṣpābharaṇa) *n.* **A** various flowers for ornaments कदाचिदुद्यानगतामपश्यदनेकपुष्पाभरणैश्च शोभिताम्। ... तारां स ताराधिपति: MatsyaP. 23. 29; PadmP. v. 12. 33; **B** various flowers and ornaments, MatsyaP. 23. 29; PadmP. v. 12. 33.

अनेकपूर्वजन्मोत्थ (anekapūrvajanmottha) *adj.* arisen, i.e. accumulated in several previous births एतत्तीर्थस्य माहात्म्यम् ...। अनेकपूर्वजन्मोत्थपातकघ्नम् SkandP. iii (2). 24. 1.

अनेकपूर्ववर्णविषया (anekapūrvavarṇa-viṣayā) *adj. (f.)* referring to more than one preceding letter एतद्यानेकपूर्ववर्णविषयामेकां स्मृतिमभ्युपगम्योक्तं न पुनरेका सर्ववर्णगोचरा स्मृति: NyāyMañ. i. 337. 32.

अनेकपृथक्त्व (anekapṛthak-tva) *n.* the state of being separate from more than one रूपरसगन्धस्पर्शानेकत्वानेकपृथक्त्वसंयोगविभागपरत्वापरत्वसंस्कारा अनित्या: NyāySu. (Ja.) 337B. 13 (*on* ii. 2. 6); 338A.1 (*on* ii. 2. 6); 338A.4 (*on* ii. 2. 6); सर्वत्रानेकत्वानेकपृथक्त्वयोराश्रयगतैकत्वैकपृथक्त्वानि NyāySu. (Ja.) 338A. 13 (*on* ii. 2. 6); 369A. 12 (*on* ii. 2. 6)

अनेकपृथ्वीपति (aneka-pṛthvīpati) *m.* many kings अनेकपृथ्वीपतिभाग्यहेमपरीक्षणार्थं कषपट्टिकेव (आविर्बभूवाथ पतिंवरा सा) VikraDeC. 9. 52.

अनेकपेन्द्र (anekapendra) *m.* foremost among the elephants, lord of the elephants अधिरोपयति स्म हस्तिकण्ठे जनतां तोषमिषेण जातमात्र:। अधुना पटुतामनेकपेन्द्रे व्यवृणोदित्यपि किं नु विस्मयाय Acyutarā. 2. 52.

अनेकपेषणादिरूपगुण (aneka-peṣaṇādirūpaguṇa) *m.* many subsidiary rites or rituals such as pounding etc. अनेकपेषणादिरूपगुणविधाने वाक्यभेदापत्तेश्चानेकगुणविशिष्टं भक्षान्तरमेव फलचमसकरणकं विधीयते BhāṭṭDī. ii. 16. 23 (*on* iii. 5. 15)

अनेकप्रकरणव्यवहित (anekaprakaraṇa-vyavahita) *adj.* separated or intervened by many chapters तयोरनेकप्रकरणव्यवहितयो: इह शास्त्रे अन्तरङ्गबलीयस्त्वाश्रयणपरवाक्यस्य धर्मश्रुतस्यापि ... प्रथमश्रुतस्याप्यन्यथानयनं स्यात् PāṇiTaVāNaMā. 28. 23; अनेकप्रकरणव्यवहितानामपि 'कर्मणि द्वितीया' 'बहुषु बहुवचनम्' इत्यादीनाम् ... एकवाक्यतासमर्थनात् PāṇiTaVāNaMā. 29.6.

अनेकप्रकर्ष (aneka-prakarṣa) *m.* superiority to more than one द्वयोर्बहुषु चैकानेकप्रकर्षे वर्तमानात् तरप्तमपौ भवत: CāndraVṛ. *on* iv. 3. 45.

अनेकप्रकल्प (aneka-prakalpa) *adj.* of various kinds तेषामनेकप्रकल्पो भेद: स्थानं चानियतं नदीपर्वतमरुप्रदेशेष्वन्येषु बाधश्च भावात् AbhidhKoBh. 165. 5 (*on* 3. 59)

अनेकप्रकार (aneka-prakāra) *adj.* [*f.* - ā] of various types, kinds or ways नाडीयन्त्राणि अनेकप्रकाराणि अनेकप्रयोजनानि SuśruS. i. 7. 13; AṣṭāSaṁ. i. 168. 10 (1. 34); अनेककजगर्भं तु द्वितीयं परिकीर्तितम्। तदनेकप्रकारं च चक्राब्जं स्यात् तृतीयकम् PauṣkS. 1. 9: 2. 2; रूपमनेकप्रकारं शुक्लादि PadārthaSaṁ. 27. 15; Kiraṇā. 47. 7; बुद्धेर्भेदं निरूपयति सा चानेकप्रकारा PadārthaSaṁ. 172. 13; NyāyKa. 172.14; कपटिके तिष्ठेन्त्येवमनेकप्रकारं सूक्तमवोचत् ViṣṇuP. iv. 6. 64; तत्रानेकप्रकाराणि युद्धानि पृथिवीक्षिताम्। द्रष्टव्यानि मया ViṣṇuP. v. 16. 26; इह ह्यनेकप्रकारा: शब्दा: श्रूयन्ते Tantrākhyā. 11. 7; Pañcā. 12. 24; 25. 17; 66. 23; तन्नि:स्वतेयमनेकप्रकारं मरणम् Tantrākhyā. 71. 12; निर्विण्णोऽस्मीत्यनेन महता भयेनानेकप्रकारेण Tantrākhyā. 82. 21; मन्दविषोऽप्यात्मपुष्ट्यर्थमनेकप्रकारान् गतिविशेषानदर्शयत् Tantrākhyā. 116. 15; उक्तो हि संबन्धार्थान्तरवादेऽनेकप्रकारो दोष: PramāVāSvopVṛ. 101.3; शुश्राव ... मुमूर्षो: ... अनेकप्रकारानालापान् HarṣaC. 327. 5; विरोध: ... अनेकप्रकारोऽयमलंकार: प्रतीयते Kāvyāda. 2. 340; तेनैव गीतादिषु अनेकप्रकारं सर्वगतत्वं वर्णितम् TantrVā. 380. 18 (*on* ii. 1. 5); सा चेयं वेदबाह्येश्वरकल्पनानेकप्रकारा BrahmSūBh. (Śaṅ.) 409. 18 (*on* ii. 2. 37); 518. 17 (*on* ii. 4. 20); 637. 7 (*on* iii. 3. 15); समाप्तं कर्मात्मभूतप्राणविषयं विज्ञानं कर्म चानेकप्रकारम् KenUVāBh. 67. 5 (*on* 1.1); अवाच्यवादान् ... बहून् अनेकप्रकारान् वदिष्यन्ति तवाहिता: GītāBh. (Śaṅ.) 47.10 (*on* 2. 36); 303. 6 (*on* 11. 5); अनेकप्रकारा: पुंसां प्रवृत्तय: BālaKrī. i. 207. 4 (*on* 2.13-15); किं च भावानां च प्राणिनामनेकप्रकारां विचित्रां संस्थितिं को नु वेदेति योन्यम् BālaKrī. ii. 41. 23 (*on* 3. 104); शची रत्नचूर्णैर्बलिम् ... ततान ... अनेकप्रकारै: MahāP. 23. 108; तस्माच्छ्रवणादीन्यभ्यस्यमानानि अपरोक्ष एवात्मन्यनेकप्रकारान् भ्रमान्निवर्तयन्ति IṣṭaSi. 74. 4; विनोदनाद्यनेकप्रकारशरीरपर्यालोचनप्रबन्ध: न ह्ययमियान् कार्यकलापो मिथ्याज्ञानात् प्रवृत्तस्य क्वचिदपि दृष्ट: NyāyMañ. i. 159.13; नैयायिकानामनेकप्रकारपुरुषातिशयवादिनां यथाश्रुतेऽप्यर्थे नात्यन्तमसंभव: NyāyMañ. i. 260. 2; ii. 46. 1; ii. 71.15; अणिमादिशक्तियोगोऽनेकप्रकार: ManuBh. ii. 445. 8 (*on* 11. 236); काश्यामर्थ: सोऽप्यनेकप्रकार: SkandP. iv. 3. 97; हेत्वाभासा:। ते चानेकप्रकारा: NyāySā. 7. 9; वर्णै: पूर्णास्ववर्णा ...। या सन्निष्ठाप्यनिष्ठा प्रविदितजगतो भारतीनां रतीनां सा युष्माकं निमित्तं त्वरितमुपदधात्वित्यनेकप्रकारा JinaŚ. 4. 16; यक्ष एष:। परीक्षितुमनेन सत्त्वम् ... अनेकप्रकारमात्मीयया दिव्यशक्त्या विनिर्मितं मायाजालमखिलमपि ते प्रदर्शितम् TilaMañ. 56. 13; 78. 20; अनेकप्रकाराभि: ... स्तुतिभिरावर्जितराज्यपुण्यभार: ... उपाविशत् (समरकेतु:) TilaMañ. 218. 13; नानाम्यहमनेकप्रकारा भुजंगानां गति: TilaMañ. 283. 10; 428.10; अनुमानेऽप्यनेकप्रकार: संबन्धावगमो देशाद्यपेक्षया भेदात् Kāśi. iii. 111. 16 (*on* 5(5). 22½); यदि नामैव शुभाशुभयोगपरिणामकृतसमुत्पत्तीन्यनेकप्रकाराणि पुण्यानि विद्यन्ते TattvPradī. (A.) 94. 6 (*on* 1. 74);

विशेषकस्तिलको यो ललाटे दीयते तस्य भूर्जादिपत्रमयस्यानेकप्रकारं छेदनमेव च्छेद्यम् JayaMa. 34.14 (*on* 1. 3); मिथ्याज्ञानमनेकप्रकारं भवति TātpaṬ. (Vā.) 82. 20 (*on* i. 1. 1); विश्वं नाना अनेकप्रकारम् PratyabhiHṛ. 6. 12 (3); यादृशानुष्ट्राणामनेकप्रकाराणि आसनानि तादृशानि देवदत्तादिभिः क्रियन्ते Pradī. iii. 103B. 38 (*on* iii. 1. 67); iv. 397A. 26 (*on* v. 3. 74); लोकशब्देन स्थावरजंगमात्मको लोकः। तद्व्यवहारश्चाभिधीयत इत्यर्थः। स च देशकालादिभेदादनेकप्रकारः Kāvyānu. (He.) 6. 13; 272. 23; अनेकप्रकारो बौद्धपक्षः PrakaVi. 516. 18; 573. 22; (उच्चावचाः श्राद्धधर्माः) उच्चावचा अनेकप्रकाराः SmṛtiCan. v. 270. 15; विधिरपि तत्तद्वादिविप्रतिपत्त्यानेकप्रकारः SyādvāMañ. 14 (253); अधिकारोऽनेकप्रकारः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 4. 23 (530. 16); *on* P. vii. 1. 95 (640. 11); प्रकृतं भगवद्दर्शनमेव विषयः। किं सर्वेषामेकप्रकारमुतानेकप्रकारम् TattvPrakā. 180A. 12 (*on* iii. 3. 52); 180B. 3 (*on* iii. 3. 52); प्रामाण्यं किमेकप्रकारं वर्तते। उतानेकप्रकारम् NyāySu. (Ja.) 246B. 13 (*on* ii. 1. 2); अनेकप्रकारो ह्युपजीवोपजीवकभावः NyāySu. (Ja.) 444A. 1 (*on* ii. 3. 14); 466A. 3 (*on* iii. 2. 1); विडम्बनमनेकप्रकारम् DaṇḍaVi. 20. 16; अत्रानेकप्रकारं सौत्रपदव्याख्यानमाक्षेपसमाधानपूर्वकम् ... वार्तिके टीकायां चावगन्तव्यम् YuktiSneha. 37. 8 (*on* i. 1. 4); उपपुराणानि चानेकप्रकाराणि PrasthāBhe. 10. 16; शेषत्वं चानेकप्रकारमत्र निरूप्यते MīmāKau. ii. 134.7 (*on* iii. 1.1)

अनेकप्रकार (aneka-prakāra) *m.* 1 various qualifiers यत् सामान्याकारेण प्रवृत्तं सत् अनेकप्रकाराधारभूतं वस्तु ... तद्विशेषणम् JaineVyā. 55.1 (*on* i. 3. 52); 2 various types, kinds or ways तस्मादनुरञ्जनार्थं बालायामुपक्रमादनेकप्रकारा उच्यन्ते JayaMa. 208. 12 (*on* 3.3); [Inst.] in different or various ways येनानेकप्रकारैर्व्यवहरति जगद्येन तेनेश्वरेण। तद्वत् प्रच्छादनीयम् ŚatŚlo. 41; पुच्छम् ... अनेकप्रकारेण चालयन्नपि वानरः। नैव चालयितुं शक्तः SkandP. iii (1). 45. 79; अवनीश्वरोऽपि ... गणकनिवहेन ... मुहुर्मुहुरनेकप्रकारैः कृतोपवर्णनमाकर्ण्य ... प्रियायाः प्रसूतिगृहमविशत् TilaMañ. 76. 23; सेयमनेकप्रकारेण ब्रह्मादीनां साक्षादनभिधानेन साकाङ्क्षोक्तिभङ्गिः SaraKaṇṭhā. 537. 12; तत्रानेकप्रकारेण युद्धानि पृथिवीक्षिताम्। द्रष्टव्यानि BrahmP. 190. 46; अनेकप्रकारेण ... दुःखभागहम् SamarāSaṁ. 4. 395; अनेकप्रकारेण बहुशिष्यान् धन्यान् कृत्वा ŚaṅkaVi. (Ā.) 17. 16; माधवोऽनेकप्रकारेण दिव्यं सुरतं करोति MādhavāĀ. 229 (19); वैषयिक आधारे सप्तमी। विषयत्वं चानेकप्रकारैरित्याह LaŚabdeŚe. ii. 33. 2.

अनेकप्रकारक (anekaprakāra-ka) *adj.* [*f.* - ikā] of various types, kinds or ways मिथ्याज्ञानमनेकप्रकारकम् NyāySū. i. 1. 2; NyāyVār. 25. 7 (*on* i. 1. 2); गतागतम्। मध्यवर्णविलेपेन ... अनेकप्रकारकम् VidaMuMa. 3. 23; गुणस्य च सर्वत्राभिनिविशमानत्वेन भेदकता। सा च क्वचिद् वाक्यभेदापत्त्या क्वचिदेकप्रसरताभङ्गादित्यनेकप्रकारिका BhāṭṭDī. i. 129. 8 (*on* ii. 2. 9); एकस्य वस्तुनो निमित्तवशाद्यदनेकैर्ग्रहीतृभिरनेकप्रकारकं ग्रहणं तदुल्लेखः RasGaṅ. 358. 8.

अनेकप्रकारकालुष्य (anekaprakāra-kāluṣya) *n.* impurity of various types or kinds आत्मानोऽप्यविद्यापरिकल्पितभेदात्तत्कृतमनेकप्रकारकालुष्यमनुभवन्ति NyāyMañ. ii. 95.8.

अनेकप्रकारगतिविशेष (anekaprakāra-gativiśeṣa) *m.* particular gait of various types or kinds मन्दविषोऽप्यात्मपुष्ट्यर्थमनेकप्रकारगतिविशेषानदर्शयत् PañcT. 3. 93 (27) (358.7); Pañcā. 222. 18.

अनेकप्रकारतस् (anekaprakāra-tas) *adv.* in various ways मलविद्धमणिव्यक्तिर्यथानेकप्रकारतः। कर्मविद्धात्मविज्ञप्तिस्तथानेकप्रकारतः Laghīya. 1. 57.

अनेकप्रकारता (anekaprakāra-tā) *f.* the state of being of various types, kinds or ways विपरीतहेतोर्दर्शनभेदेनानेकप्रकारतां दर्शयितुमाह TātpaṬ. (U.) 329. 13 (*on* 5 (4). 96); सूत्रकारो वितानस्यानेकप्रकारतां दर्शयति MṛtaSaṁ. 101. 7 (*on* 5.8); यत्तु पुनरनावरणमनिन्द्रियं ज्ञानं तस्य समिद्धधूमध्वजस्येवानेकप्रकारतालिङ्गितं दाह्यम् ... पर्यायजातं ज्ञेयतानतिक्रमात् परिच्छेद्यमेव भवति TattvPradī. (A.) 54. 10 (*on* 1. 41)

अनेकप्रकारत्व (anekaprakāra-tva) *n.* the state of being of various types, kinds or ways अनेकप्रकारत्वाद् व्यापाराणाम् TantrVā. 708.11 (*on* iii. 1.8); (एभिर्भाववविशेषैः) बहुवचनं प्रकृतिदेशकालदशाहेत्वादिभेदेनानेकप्रकारत्वज्ञापनार्थम् AbhinBhā. i. 318. 23 (*on* 6. 63); अनेकप्रकारमेव भगवद्दर्शनम्। तत्साधनोपासनस्यानेकप्रकारत्वात् TattvPrakā. 108B. 4 (*on* iii. 3. 52); 191A. 12 (*on* iii. 4. 23); वादस्यानेकप्रकारत्वेऽपि ... धर्मिविशेषोऽप्यर्थसिद्ध एव NyāyPari. 203. 6; यत्रासत्यपि ग्रहीत्रनेकत्वे विषयाश्रयसमानाधिकरणादीनां संबन्धिनामन्यतमानेकत्वप्रयुक्तम् एकस्य वस्तुनोऽनेकप्रकारत्वम् RasGaṅ. 361. 17; 364. 12.

अनेकप्रकारदुःख (anekaprakāra-duḥkha) *n.* misery of various types or kinds एतानि योगाङ्गानि मुमुक्षुभिः सर्वेषु ब्रह्मादिस्थानेष्वनेकप्रकारदुःख ... सेवितव्यानि NyāySā. 39. 8.

अनेकप्रकारप्रयोजन (anekaprakāra-prayojana) *adj.* having various kinds of purposes, i.e. results बीजानामुत्पत्तिरनेकप्रकारप्रयोजनस्य रसस्य च हेतुः Avalo. 7. 1 (*on* 1. 24)

अनेकप्रकारबल (anekaprakāra-bala) *n.* various kinds of strength, i.e. strength in various divisions होराशास्त्रेऽपि ... ग्रहाणां दिक्स्थानकालचेष्टाभिरनेकप्रकारबलनिर्धारणम् BṛSaṁ. 2. 4 (3)

अनेकप्रकारभुजिक्रिया (anekaprakāra-bhujikriyā) *f.* various types or kinds of acts of eating एकधा भुङ्क्ते इत्यादौ अनेकप्रकारभुजिक्रियापेक्ष एकप्रकारस्य भुजेरस्त्येव पृथग्भावः Pradī. iv. 371A. 6 (*on* v. 3. 42)

अनेकप्रकारम् (anekaprakāram) *adv.* in various ways or manners (पार्थिवः) तैः ... विस्मयस्मेरदृष्टिभिरनेकप्रकारमभिनन्द्यमानः परां मुदमधत्त TilaMañ. 63. 7; 353.4; (स्वल्पोद्दिष्टस्तु तद्धेतुर्बीजं विस्तार्यनेकधा) पुरस्तादनेकप्रकारं विस्तारी हेतुविशेषः Avalo. 5. 6 (*on* 1. 17); सा च अतीववल्लभानेकप्रकारं परितोष्यमाणापि न प्रसीदति Pañcā. 246. 20; अङ्गित्वं त्वर्थात्। ... तद्यानेप्रकारं विचार्यते BhāṭṭDī. i. 181. 15 (*on* iii. 1. 1)

अनेकप्रकारयुक्त (anekaprakāra-yukta) *adj.* associated with, i.e. consisting of various kinds, i.e. forms आश्रयाणामुष्ट्राणां भेदादनेकप्रकारयुक्तानि आसनानि भिन्नानि Pradī. iii. 103B. 34 (*on* iii. 1. 67)

अनेकप्रकाररूप (anekaprakāra-rūpa) *n.* various kinds of colours क्वचिदेकस्यामपि व्यक्तावनेकप्रकाररूपसमावेशः NyāyKa. 30.3.

अनेकप्रकारवत् (anekaprakāra-va(n)t) *adj.* having various types, kinds or ways यत् सामान्याकारेण प्रवृत्तमनेकप्रकारवद् वस्तु प्रकारान्तरेभ्यो व्यवच्छिद्य एकत्र प्रकारे व्यवस्थापयति तद् भेदकं विशेषणमिति Nyās. i. 366. 22 (*on* ii. 1. 57); Prasā. i. 532. 6.

अनेकप्रकारवत्त्व (anekaprakāravat-tva) *n.* the state of having various types or kinds अनेकप्रकारवत्त्वाभावान्न संशयान्तर्भावः इति चेन्न, किं शब्दसामर्थ्यात् अनेकप्रकारवत्त्वलाभात् TarkSaṁ. (Ā.) 83. 9.

अनेकप्रकारवृक्षरस (anekaprakāra-vṛkṣarasa) *m.* various types of tree-saps अनेकप्रकारवृक्षरसानामपि मधुराम्लतिक्तकटुकादीनां मधुत्वेन गतानां मधुरादिभावेन विवेको गृह्यते ChāndoUBh. 387.5 (*on* vi. 9. 2)

अनेकप्रकारवैचित्र्य (anekaprakāra-vaicitrya) *n.* various kinds of strikingness उपमैवानेकप्रकारवैचित्र्येणानेकालंकारबीजभूतेति प्रथमं निर्दिष्टा AlaṅkāSa. 26.1.

अनेकप्रकारशक्ति (anekaprakāra-śakti) *f.* various types of powers हतदानवा हताः दानवाः अनेकप्रकारशक्तिरूपधरया ... यया LalitāTriBh. 291. 14 (*on* 21)

अनेकप्रकारसंसृष्टि (anekaprakāra-saṁsṛṣṭi) *f.* various types of combinations (of figures of speech) एवमियमनेकप्रकारसंसृष्टिर्गुणालंकारसंकरप्रभवाभिमन्तव्या SaraKaṇṭhā. 732.8.

अनेकप्रकारसंभावना (anekaprakāra-sambhāvanā) *f.* possibility in various ways दीर्घसमासासंघटनासमासानामनेकप्रकारसंभावनया कदाचिद्रसप्रतीतिं व्यवदधाति Dhvanyā. 320. 6 (*on* 3.6); Kāvyānu. (He.) 245.18.

अनेकप्रकारसामर्थ्य (anekaprakāra-sāmarthya) *n.* various kinds of capacities or powers बहुविधप्रकारभिन्नैर्वायुभिरिति। तदुत्पादने अनेकप्रकारसामर्थ्यभिन्नैर्वायुभिरित्यर्थः Sphuṭā. iii. 85. 24 (*on* 3. 49)

अनेकप्रकाराढ्यत्व (anekaprakārāḍhya-tva) *n.* the state of being rich in various ways उभाविमावाढ्यावित्युक्तेऽनेकप्रकाराढ्यत्वसंभवात् प्रतिपत्ता किंकृतमनयोराढ्यत्वमिति संदिहानः पृच्छति Pradī. vii. 39. 14 (*on* viii. 1. 12)

अनेकप्रकारोपकारिन् (anekaprakāropakārin) *adj.* (used as noun) (one) who helps in various ways तदित्थमनेकप्रकारोपकारिणां किं ब्रवीमि NalaCam. 3.12(9)

अनेकप्रकृति (aneka-prakṛti) *f.* 1 many characters अनेकयुक्ति यद्वाक्यमनेकार्थप्रसाधकम् (v.l. अनेकप्रकृतिस्थितम्)। अनेकवाक्यसंयुक्तं तन्निर्भासनमुच्यते NāṭyaŚā. 16. 26; 2 various kinds of people or subjects राज्ञोऽनेकप्रकृतिमद्यथा पुरम् ChāndoUBh. 472. 13 (*on* viii. 1. 1); 3 more than one archetype एकविध्यन्तेनैव निराकाङ्क्षत्वात् ... नियामकाभावादनियमेनानेकप्रकृतिविध्यन्तप्राप्तिः BhāṭṭDī. iii. 1. 7 (*on* viii. 1. 1)

अनेकप्रजनोत्सेध (anekaprajanotsedha) *adj.* which has grown tall through many generations अनेकप्रजनोत्सेधा महापुष्पफलोपगाः ...। महावृक्षाः समुत्पन्नाः ... मन्दरस्य गिरेः शृङ्गे VāyuP. i. 35. 18.

अनेकप्रणतसामन्त (aneka-praṇatasāmanta) *m.* many humble (*lit.* bent) feudatories अस्ति ... तस्यां चानेकप्रणतसामन्तमुकुटालीढपादपीठः सुरथो नाम राजा Pañcā. 102. 28.

अनेकप्रतानगहना (anekapratāna-gahanā) *adj. (f.)* **1** profound or deep due to various ramifications यं च समासाद्य ... लतेव महाप्रादपमनेकप्रतानगहना विस्तारमुपययौ प्रज्ञा Kād. 56. 18 (comm. तत्तद्विषयावगाहनक्षमेत्यर्थः); **2** intricate due to its many tendrils. Kād. 56. 18 (comm. कुटिलतन्तुभिर्गहना संकुला)

अनेकप्रतिग्राह (aneka-pratigrāha) *m.* many spittoons स यदा जानीयात् ... दोषम् ... स्थानेभ्यः प्रविचलितम् ... ऊर्ध्वमभिमुखीभूतं समुपस्थितानेकप्रतिग्राहः ... वमेत् AṣṭāSaṁ. i. 139. 20 (1. 27)

अनेकप्रतिज्ञत्व (anekapratijña-tva) *n.* the state of having many propositions न चानेकप्रतिज्ञत्वमपि पक्षाभासत्वमिति बहुप्रतिज्ञं यत्कार्यम् ...। कामं तदपि गृह्णीयाद्राजा तत्त्वबुभुत्सया VyavaMa. 14. 3.

अनेकप्रतिज्ञा (aneka-pratijñā) *f.* many propositions or assertions यत्र त्वनेकपदानामप्येकसाधनेन साध्यता तत्र साध्यभेदादनेकप्रतिज्ञा युक्ता VyavaNi. 43. 10.

अनेकप्रतिपत्ति (aneka-pratipatti) *f.* **1A** assumption of several (forms or bodies) विरोधः कर्मणीति चेन्नानेकप्रतिपत्तेर्दर्शनात् BrahmSū. i .3. 27; अनेकप्रतिपत्तेः। एकस्यापि देवतात्मनो युगपदनेकस्वरूपप्रतिपत्तिः संभवति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 188. 1 (*on* i. 3. 27); अनेकप्रतिपत्तेरनेकविग्रहप्रतिपत्तेरित्यर्थः। ... अनेका नानारूपप्रतिपत्तिः तस्या दर्शनात् BrahmSūBh. (Bhā.) 61. 10 (*on* i. 3. 27); BrahmSūBh. (Rā.) 315. 12 (*on* i. 3. 26); VedāntKau. 98. 21 (*on* i. 3. 27); AṇuBh. 88. 19 (*on* i. 3. 27); **1B** various knowledges अज्ञानसिद्धानां देवानामनेकप्रतिपत्तिसंभवात् ŚaṅkaVi. (Ā.) 253. 3; **2** many undertakings or performances इदं चोत्तरार्धत्यादिनानेकप्रतिपत्तिविधाने BhāṭṭDī. ii. 270. 21 (*on* vi. 4.2)

अनेकप्रतिपत्तृकर्तृक (anekapratipattṛkartṛ-ka) *adj.* having more than one perceiver or knower as agent एकस्यानेकप्रतिपत्तृकर्तृकत्वेनानेकधोट्टङ्कितत्वात् (उल्लेखालंकारः) Ekāva. 8. 10 (5) (227. 5)

अनेकप्रतिपत्तृसाधारण (anekapratipattṛ-sādhāraṇa) *adj.* common to many knowers शब्दो नात्मगुणः आत्मान्तरग्राह्यत्वाद् अनेकप्रतिपत्तृसाधारणत्वात् NyāyKa. 60. 21; अन्ये त्वात्मान्तरग्राह्यत्वादिति अनेकप्रतिपत्तृसाधारणत्वादिति हेत्वर्थं वर्णयन्ति Kiraṇā. 109. 11; NyāySu. (Ja.) 212B. 7 (*on* i. 4. 6); Kiraṇā. 109. 14.

अनेकप्रतिपत्त्यर्थम् (anekapratipattyartham) *adv.* for the sake of knowing many (individuals) अनेकप्रतिपत्त्यर्थं तु तदुपयोगः तस्य प्रागप्रतीतेः ĀtmaTaVi. 314. 10.

अनेकप्रतिभा (aneka-pratibhā) *f.* **1** appearance or emergence of many ideas यस्त्वनिर्धारितार्थानामनेकप्रतिभोद्भवः। स लिङ्गेऽप्यस्फुटे दृष्टस्तस्मात्तेन भिद्यते ŚlokaVār. 5(5). 32 (415. 3); **2** many creative imaginations अनेकप्रतिभोत्पत्तिहेतुत्वमपि विद्यते। अस्पष्टलिङ्गे कस्मिंश्चिदथ इत्यादिशब्दवत् NyāyMañ. i. 139. 27.

अनेकप्रतिभास (aneka-pratibhāsa) *m.* appearance or manifestation of more than one विषयभेदे अभ्युपगम्यमाने ... अनेकप्रतिभासे च न एकं प्रतिभातम् PratyabhiVi. ii. 41. 2 (*on* ii. 2. 3)

अनेकप्रतिभू (aneka-pratibhū) *m.* many sureties यस्मिन्ननेकप्रतिभूसंभवस्तत्र कथं दाप्यस्तत्राह Mitā. 171. 23 (*on* 2. 55); अनेकप्रतिभूदेयविषयं तु विशेषमाह याज्ञवल्क्यः SmṛtiCan. iv. 355. 7.

अनेकप्रतिमाविभूषित (anekapratimā-vibhūṣita) *adj.* adorned with many images तडागं निकषा श्रीपार्श्वनाथस्य चैत्यमनेकप्रतिमाविभूषितमास्ते ViviTīKa. 74. 24.

अनेकप्रतियोगिक (anekapratiyogi-ka) *adj.* having more than one relational adjunct अनेकप्रतियोगिकैकरूपसंबन्धवत्त्वं साधारण्यम् ŚrutaPra. iA. 250. 2 (*on* i. 1. 1)

अनेकप्रतियोगिभेद (anekapratiyogi-bheda) *m.* diversity of many counterpositives अनेकप्रतियोगिभेदेऽपि तत्तद्व्यावृत्तवस्त्वैक्यम् ŚatDū. 165. 14.

अनेकप्रतिषेधसंभव (anekapratiṣedha-sambhava) *m.* possibility of prohibition of more than one (operation) (आम एकान्तर ऐकश्रुत्यप्रतिषेधः) तत्र अनेकप्रतिषेधसंभवात्प्रश्नः Pradī. vii. 56. 12 (*on* viii. 1. 55)

अनेकप्रतीति (aneka-pratīti) *f.* **A** more than one cognition स्वतस्तु यानेकप्रतीतिरनुभूयते घटोऽयं पटोऽयमिति तत्र ... भिन्नविषयं बुद्धिद्वयम् NyāyMañ. ii. 31. 9; **B** cognition of more than one या तु वाक्ये तेषां (शब्दानाम्) प्रयोगेऽनेकप्रतीतिर्माषो माषा इति सा सविभक्तिकेभ्यः Prasā. i. 946.9.

अनेकप्रतीत्यभाव (anekapratīty-abhāva) *m.* absence of more than one cognition स्वरूपत्वेन च भेदस्यानेकप्रतीत्यभावान्नान्योन्याश्रयादेरवकाशः Vādā. 115.1.

अनेकप्रत्यनीकता (anekapratyanīka-tā) *f.* the state of having many enemies अनेकप्रत्यनीकतया लोकेऽस्मिन् न संतापसागरे न वाल्लभ्यतीर्थं लभते AvantiKa. 123. 18.

अनेकप्रत्यय (aneka-pratyaya) *m.* **1Ai** several cognitions देवदत्तस्य रूपरसस्पर्शप्रत्ययाः एकानेकनिमित्तकाः स्मृत्या सह मयेति प्रतिसंधानात् कृतसंकेतानां वृद्धानामेकस्मिन् नर्तकीभ्रूक्षेपे युगपदनेकप्रत्ययवत् NyāyVār. 70. 16 (*on* i. 1. 10); **1Aii** more than one cognition नैकं यस्त्वयुगपत्कालानेकप्रत्ययविषयो भवति NyāyVār. 197. 1 (*on* ii. 1. 16); **1B** cognition of more than one नैव संख्या नास्तीति ब्रुवता एकानेकप्रत्ययानां विधीयमानं प्रतिषिध्यमानं वा निमित्तमुपादेयम् NyāyVār. 80. 2 (*on* i. 1. 14); 95.14 (*on* i. 1. 23); एकं नास्तीत्यनेकप्रत्ययोऽव्याहतः NyāyVār. 244. 2 (*on* ii. 1. 34); 247. 9 (*on* ii. 1. 34); एकत्रानेकप्रत्यये समुच्चये(च)। 'गार्ग्यौ वात्स्यश्च' Prasā. i. 305. 6; **2** more than one ground or cause यदि ... अनेकप्रत्ययजन्यत्वेऽप्येकत्वात् नानात्वप्रसङ्गाभावः सिध्यति कार्यस्य HetuBiṬ. 109. 18; **3** various affixes पचति पक्ष्यति पक्ष्यानित्यादौ फुत्कारादीनां प्रतीयतेऽनेकप्रत्ययानां तत्र शक्तिर्वाच्या VaiyāBhū. 40. 10 (*on* 7)

अनेकप्रत्ययजन्य (anekapratyaya-janya) *adj.* to be produced by many causes सर्वं कार्यमङ्कुरादिकं विशेषलक्षणं चानेकप्रत्ययजन्यम् HetuBiṬ. 114. 16.

अनेकप्रत्ययनिमित्त (anekapratyaya-nimitta) *adj.* caused by more than one cognition भवतः कालान्तरावस्थाने किं प्रमाणम् उक्तं प्रमाणं रूपरसस्पर्शप्रत्ययानामेकानेकप्रत्ययनिमित्तत्वप्रतिसंधानादिति NyāyVār. 197. 12 (*on* ii. 1. 16)

अनेकप्रत्ययनिवारण (anekapratyaya-nivāraṇa) *n.* avoidance of appending of various affixes तस्मादनेकप्रत्ययनिवारणाय 'एको गोत्रे' इति नियमः क्रियते Pradī. iv. 127B. 27 (*on* iv. 1. 93)

अनेकप्रत्ययप्रसङ्ग (anekapratyaya-prasaṅga) *m.* undesired occasion for appending of various affixes दशावयवा यस्य संघस्य स दशतयः संघः तत्र भवा दाशतयी। अनेकप्रत्ययप्रसङ्गप्रतिपादनपरं चैतत् Pradī. iv. 127A. 34 (*on* iv. 1. 93); iv. 122B. 5 (*on* iv. 1 .93); iv. 124A.1 (*on* iv. 1. 93); धात्वधिकारविहितानेकप्रत्ययप्रसङ्गे वक्तुर्विवक्षापूर्विका शब्दप्रवृत्तिः इति कर्तृविवक्षायाम् ... कर्तरि लकारः Prasā. ii. 13. 5.

अनेकप्रत्ययानुपपत्ति (anekapratyayānupapatti) *f.* untenability of appending of various affixes स्त्रियामिति स्त्र्यर्थाभिधाने चेट्टाबादयो द्विवचनबहुवचनानेकप्रत्ययानुपपत्तिः Vār. 1. *on* P. iv. 1. 3; एकोऽयमर्थः स्त्रीत्वं नाम तस्यैकत्वादेकवचनमेव प्राप्नोति। अनेकप्रत्ययानुपपत्तिश्च MahāBh. ii. 198. 26 (*on* iv.1. 3)

अनेकप्रत्ययोत्पत्ति (anekapratyayotpatti) *f.* origination, i.e. appending of various affixes अनेकप्रत्ययोत्पत्तिरविरुद्धा Pradī. iv. 27A. 13 (*on* iv. 1. 3)

अनेकप्रथमशकलाभाव (anekaprathamaśakalābhāva) *m.* non-existence of many first splinters कर्मकालत्वेऽपि नास्य भेदः संभवति, एकस्य यूपस्यानेकप्रथमशकलाभावेन स्वरूपभेदासंभवात् MayūMāli. 820. 17 (*on* xi. 3.5)

अनेकप्रदीपप्रभा (anekapradīpa-prabhā) *f.* splendour of more than one lamp बहूनामपि पशूनां संनिहितानि निर्गतानि चाक्षुषाणि तेजांसि अनेकप्रदीपप्रभावदेकीभवन्ति ŚāstrDī. 628. 3 (*on* ix. 3. 10)

अनेकप्रदीपभाव (anekapradīpa-bhāva) *m.* the state of being more than one lamp प्रदीप एकः अनेकप्रदीपभावमापद्यते, विकारशक्तियोगात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 856. 14 (*on* iv. 4. 15)

अनेकप्रदेशत्व (anekapradeśa-tva) *n.* the state of occupying several parts of space अनेकप्रदेशत्वेन शरीरवत्कायव्यपदेशः SarvaDaSaṁ. 3. 232; कालस्यानेकप्रदेशत्वाभावेनास्तिकायत्वाभावेऽपि द्रव्यत्वमस्ति SarvaDaSaṁ. 3. 254.

अनेकप्रधानका (anekapradhāna-kā) *adj. (f.)* having various principal rites अनेकप्रधानकाः पवमानेष्टयः ... तत्तत्कालविशिष्टैकप्रयोगविधानात् 'पौर्णमास्यां पौर्णमास्यां यजेत' इत्यादिवदेकप्रयोगेणैव कर्तव्याः BhāṭṭDī. iv. 198.14 (*on* xi.4.4)

अनेकप्रधानसमवाय (anekapradhāna-samavāya) *m.* concurrence, i.e. simultaneous performance of various principal rites एवं दर्शपूर्णमासादिष्वनेकप्रधानसमवाये पदार्थानुसमय एव न्याय्यः ŚāstrDī. 421. 4 (*on* v. 2. 1)

अनेकप्रधानसंबन्ध (anekapradhāna-sambandha) *m.* relation with various principal rites तेषां चौपदेशिकानां कार्यसंबन्धानां चाङ्गानामनेकप्रधानसंबन्धे प्रयुक्तिविशेषस्तन्त्रमनुष्ठानस्य PrakaPañ. 487. 23.

अनेकप्रधानाङ्गवद्भाव (aneka-pradhānāṅgavadbhāva) *m.* several principal and subsidiary-like status केवलमाचार्येण लाघवायानेकप्रधानाङ्गवद्भावप्रतिपत्तये पृथगुपदेशः कृतः Pradī. vii. 77. 8 (*on* viii. 2. 1)

अनेकप्रध्वंस (aneka-pradhvaṁsa) *m.* destruction of many यथा एकयैव सामग्र्या ... अनेककार्योत्पत्तिर्निर्व्यूढा, तद्वत् प्रध्वंसमानतत्तत्स्वरूपसहकारिभेदभिन्नया अनेकप्रध्वंसोऽप्युपपन्नः NyāySiA. 253. 2.

अनेकप्रपञ्च (aneka-prapañca) *adj.* having various manifestations चेतनमेकमनेकप्रपञ्चस्य जगत उपादानम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 360. 2 (*on* ii. 2.9)

अनेकप्रपञ्च (aneka-prapañca) *m.* many diversities ध्यानस्य ध्येयध्यात्राद्यनेकप्रपञ्चापेक्षत्वात् ... ज्ञानोत्पत्तौ ... नोपयोगः BrahmSūBh. (Rā.) 157. 2 (*on* i. 1. 4)

अनेकप्रबन्ध (aneka-prabandha) *m.* many compositions or literary works कर्तानेकप्रबन्धानामत्र प्रकरणे कविः। ... यशश्चन्द्र इति श्रुतः MudriKu. 1. 7; अनेकप्रबन्धाढ्यकाव्यगोष्ठीगरीयसा। कालः सुखेन याति स्म गुरुराज्ञोः PrabhāC. 94. 29; रामचन्द्रः ...। येनानेकप्रबन्धाः क्षितिपतिसमितिख्यातविद्वत्प्रबोधोद्बोधार्थं चक्रिरे Prasā. ii. 797. 4.

अनेकप्रबन्धकरण (anekaprabandha-karaṇa) *n.* act of composing of many literary works निबन्धनेष्वयं विशेष इति चेन्न, तत्राप्येकेन विदुषानेकप्रबन्धकरणदर्शनात् ŚatDū. 55. 23.

अनेकप्रभ (aneka-prabha) *adj.* having much splendour एषा चन्द्रमयूखरञ्जितलता ... यच्छन्तीव विभाति भास्वरमणिव्रातान् अनेकप्रभान् GopāKeCan. 136. 6.

अनेकप्रभावनिधान (anekaprabhāva-nidhāna) *n.* reservoir or treasure of various powers तव पुत्रो दशयोजनान्तरे यमुनापरतीरेऽनेकप्रभावनिधानं वर्धिष्यते PurāPraSaṁ. 92. 18.

अनेकप्रभेद (aneka-prabheda) *m.* many varieties or distinctions भवन्त्युत्तमाः स्वामिनस्तत्र चाम्भोधितुल्यान्प्रभूताननेकप्रभेदान् समासाद्य सौख्यम् PadmP. (Ra.) 78.62 (34); स ह्यर्थो वाच्यसामर्थ्याक्षिप्तं वस्तुमात्रमलंकाररसादयश्चेत्यनेकप्रभेदप्रभिन्नो दर्शयिष्यते। सर्वेषु च तेषु प्रकारेषु तस्य वाच्यादन्यत्वम् Dhvanyā. 50. 1 (*on* 1. 4)

अनेकप्रमाण (aneka-pramāṇa) *n.* **i** more than one means of valid knowledge एकत्र विषये विरोधविफलत्वाभ्यामनेकप्रमाणप्रवृत्त्यनुपपत्तेः NyāyMañ. i. 28. 10; i. 30. 28; नन्ववयवशक्त्यार्थप्रतिपादनेऽपि प्रधानस्यानेकप्रमाणगम्यतयाभ्यस्तत्वादस्ति प्रथमावगतिः ŚrutaPra. ii. 22. 29 (*on* i. 3. 9); परप्राप्तिः ... सा त्वनेकप्रमाणबाधितेति पूर्वमवोचाम AṇuBh. 260. 16 (*on* iii. 3. 54); **ii** many means of valid knowledges, i.e. authoritative statements न चानेकप्रमाणावगतमिदं ब्रह्मशब्दप्रवृत्तिनिमित्तम् ... संकोचयितुमपि शक्यम् ŚivārkaMaDī. i. 94. 7 (*on* i. 1. 1); i. 423. 28 (*on* i. 3. 11)

अनेकप्रयाजार्थत्व (anekaprayājārtha-tva) *n.* the state of being meant for more than one fore-offering or fore-sacrifice न चैकस्मिन्यागे हविर्द्वयं नान्वेतीति शङ्क्यम्। वचनबलादेकैकस्य चतुर्गृहीतस्य हविषोऽनेकप्रयाजार्थत्ववदनेकानुयाजार्थत्ववत् ... एकैकयागार्थत्वस्याप्युपपत्तेः VidhiRa. 9 (53. 14)

अनेकप्रयोग (aneka-prayoga) *adj.* consisting of many employments or expressions प्रतिषेधहेतुः ...। स प्रयोगवशेन तत्तद्विरुद्धाद्यगतिगतिभेदप्रयोगतोऽनेकप्रयोगः उक्तः PramāVāSvopVṛ. 13. 6.

अनेकप्रयोग (aneka-prayoga) *m.* **1** more than one performance (आज्यधारा) पूर्णयम् ... होतव्या कर्मसिद्धये। एका अनेकप्रयोगाणां, न तु कर्मणि कर्मणि PāraS. 7. 222; **2A** more than one employment or expression प्रकृतिसारूप्यद्वारेणापभ्रंशाः प्राकृतीमेव शक्तिमाविर्भावयन्तोऽर्थप्रतिपत्तावुपयोगं गच्छन्ति ...। तेनानेकप्रयोगेऽपि कश्चिदेवार्थसंगतः TantrVā. 226.16 (*on* i. 3. 23); **2B** various employments or expressions आसत्तिविशेषवशादनेकप्रयोगानुगतेश्च व्यवस्था NyāyPari. 395.2.

अनेकप्रयोजन (aneka-prayojana) *adj.* serving many purposes, having many objectives नाडीयन्त्राणि अनेकप्रकाराणि अनेकप्रयोजनानि SuśruS. i. 7. 13; AṣṭāSaṁ. i. 168. 10 (1. 34); कालोत्थानस्य ... रसानामन्यथाकरणस्य प्रयोगाभिधानभूत इत्यनेकप्रयोजनः प्रवेशकः स्यात् NāṭaLaRaK. 342; नानाप्रयोजन इति अनेकप्रयोजनो नियोगः प्रेषणम् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. viii. 1. 61 (306. 13)

अनेकप्रयोजन (aneka-prayojana) *n.* **i** many purposes or objectives अनेकप्रयोजनदर्शनात् चानुबन्धानां तकारस्तत्कालग्रहणार्थश्च स्यात् Pradī. v. 165B. 5 (*on* vi. 1. 185); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. vi. 1. 185 (665. 12); अनेकप्रयोजनसंपत्तिर्निपातनाद् भवति Pradī. v. 187A. 22 (*on* vi. 2. 2); vi. 222. 20 (*on* vii. 3. 86); विप्रतिषेधसूत्रे अन्तरङ्गबलीयस्त्वस्य अनेकप्रयोजनोपन्यासानन्तरम् 'एतान्यस्याः परिभाषायाः प्रयोजनानि' इति PāṇiTaVāNaMā. 26. 16; **ii** more than one purpose or objective 'क्रपू सामर्थ्ये' इत्यस्यानन्तरं वृत्करणं पठ्यते तद् घुतादीनां वृतादीनां च समाप्त्यर्थं भविष्यति। एकस्यानेकप्रयोजनाविरोधात् Pradī. vi. 139. 18 (*on* vii. 2. 59)

अनेकप्रयोजनत्व (anekaprayojana-tva) *n.* the state of having many purposes or objectives अनेकप्रयोजनत्वमस्य वचनस्य प्रश्नद्वारेण दर्शयति Pradī. iii. 264A. 35 (*on* iii. 4. 26); 'वृत्तम्' इति द्वितीयो [illegible] णिलोपनियमार्थो गुणप्रतिषेधार्थश्च, अनेकप्रयोजनत्वान्निपातनानाम् Pradī. v. 317B. 19 (*on* vi. 4. 52); v. 370B. 32 (*on* vi. 4. 174); न केवलमर्थस्यानेकप्रयोजनत्वमपि तु शब्दस्यापि Pradī. vii. 84. 17 (*on* viii. 2. 3)

अनेकप्रवर्तकाभाव (anekapravartakābhāva) *m.* absence of many impellent forces or prompters प्रवृत्त्यभावविरोधः शब्दार्थ इति, तदप्यनेकप्रवर्तकाभावादेवायुक्तम् NyāyMa. 240. 8.

अनेकप्रवर्तित (aneka-pravartita) *adj.* impelled or prompted by more than one न हि एकं वाक्यमनेककर्तृकमिति संभवति। संभवति त्वनेकप्रवर्तितम् NyāySu. (Ja.) 238A. 7 (*on* ii. 1. 2)

अनेकप्रवाह (aneka-pravāha) *adj.* having many streams or flows शतधारमनेकप्रवाहं यदुदकम् ... तेनोदकेन त्वाम् ... अभिषिञ्चामि VīraMi. 334. 27 (*on* 1. 281)

अनेकप्रश्न (aneka-praśna) *m.* many questions अर्थान्तरव्यवधानशङ्कानिवृत्त्यर्थमनेकप्रश्नतत्प्रतिवचनक्रमरूपतां प्रकरणस्य दर्शयति ŚrutaPra. ii. 407. 25 (*on* iii. 1.1)

अनेकप्रस्कन्दनक्रम (aneka-praskandanakrama) *m.* many successive leaps अनेकप्रस्कन्दनक्रमप्राप्यमपि तं गिरितटं स महासत्त्वः स्ववीर्यातिशयात् खग इवाधिरुरोह JātaMā. 178. 3 (27. 7(15))

अनेकप्रस्तार (aneka-prastāra) *adj.* of more than one layer एकप्रस्तारे [एव] अनेकप्रस्तारेण पुरीषेण व्यवहिते इष्टकासंचिते चितिशब्दो वर्तते SaṅkarKāBh. 64. 16 (*on* ii. 1. 35)

अनेकप्रस्ताव (aneka-prastāva) *adj.* [*f.* - ā] (Sāmans) having several preludes or introductory words प्रस्तोता कुशा विदध्यात् ... आद्येऽनेकप्रस्तावेषु LāṭyāŚS. ii. 6. 5; आद्येऽनेकप्रस्तावासु DrāhyŚS. v. 2. 10 (comm. अनेकप्रस्तावयुक्तासु स्तोत्रीयासु)

अनेकप्रस्तावादिभक्ति (aneka-prastāvādibhakti) *adj.* (Saubhara Sāman) consisting of many (i.e. five) divisions like prelude etc. अनेकप्रस्तावादिभक्तिनि सौभरे कतमस्यां भक्तौ हीषादयः प्रयुज्यन्ताम् TantrVā. 574. 16 (*on* ii. 2.29)

अनेकप्रहत (aneka-prahata) *adj.* struck, i.e. played by many उदपादि च ... अनेकप्रहतपटुपटहझल्लरीमृदङ्गवेणुवीणागीतनिनादानुगम्यमानः स्नानशङ्खानाम् ... ध्वनिः Kād. 16. 10; अनेकप्रहतातोद्यवेणुवीणालयानुगम्। पुरः संगीतमातेनुस्तयोर्विद्याधराङ्गनाः PāṇḍaC. 5. 164.

अनेकप्रहितदूत (anekaprahita-dūta) *m.* messenger(s) sent by various (kings) अनेकप्रहितदूतहस्तविन्यस्तवस्तुविरचितरङ्गार्चनम् (राजसदनम्) YaśasCam. i. 344. 7 (*but* comm. अनेके बहवः ... दूताः)

अनेकप्राकार (aneka-prākāra) *m.* several ramparts आः कुतोऽस्यानेकप्राकाररक्षकरक्षिते ... कन्यान्तःपुरे प्रवेशः NalaCam. 7. 35 (16)

अनेकप्राकारिक (aneka-prākārika) *adj.* having many ramparts अनेकप्राकारिकपुण्यक्षेत्रं प्रचलनशीलोऽपि दुःशीलः सुशीलनामा परमप्रियान् कश्चित्सदाशिवगणः ... पीडयति स्म ParamāKā. 153. 49 (16)

अनेकप्राणिन् (aneka-prāṇin) *m.* **A** various living beings or animals अनेकप्राणिकर्मफलोपभोगयोग्यानेकाधिष्ठानवल्लोकदेहनिर्माणेन लिङ्गेन ... आत्मा अवगम्यते AitUBh. 272. 14 (*on* 4. 0); सूना अनेकप्राणिप्राणवियोजनस्थानम् ManvaVi. 594. 22 (*on* 5. 13); **B** more than one animal एतेनैकपशुहिंसयानेकप्राणिनिस्तारात्तादृशदोषाभावः ManvaVi. 611. 27 (*on* 5. 39)

अनेकप्राणिरूप (anekaprāṇi-rūpa) *adj.* of the forms of various animals एते गणेशाः क्रीडन्ते ...। व्याघ्रेभवदनाः केचित् ... अनेकप्राणिरूपाश्च ज्वालास्याः MatsyaP. 154. 531.

अनेकप्राणिवध (anekaprāṇi-vadha) *n.* killing of more than one animal पश्वेकादशिन्यामप्येकेन पशुना सह विकल्पेनोपदिष्टायामनेकप्राणिवधे दोषोत्पत्तिः प्रसज्येत BālaKrī. ii. 110. 23 (*on* 3. 244 (? 250))

अनेकप्राणिशत (aneka-prāṇiśata) *n.* several hundreds of animals ते वेदविहितमनेकप्राणिशतवधारम्भभीषणं यज्ञविधिं सुवृष्टिहेतुं मन्यमानास्तस्मै संवर्णयामासुः JātaMā. 68. 13 (10.3(9))

अनेकप्राणिसंभवा (anekaprāṇi-sambhavā) *adj.* (*f.*) arising or originating from, i.e. pertaining to various animals तदा तस्मिन्महायज्ञे वाजिमेधे महायशाः। तथापि न गता हत्या ह्यनेकप्राणिसंभवा SkandP. v(2). 29. 18.

अनेकप्राणिहत्या (anekaprāṇi-hatyā) *f.* killing of various animals नरः शबरसंज्ञितः। नित्यं जन्तुवधोद्युक्तः ...। अनेकप्राणिहत्याकृत्यपरस्त्वनिरतः सदा PadmP. iv. 20. 47.

अनेकप्राण्युपघात (anekaprāṇy-upaghāta) *m.* destruction of various living beings प्रमादादुत्थितेऽग्नौ च दग्धमिति नाशः प्रकाश्यः। न तु स्वयमादीप्यः।

अनेकप्राण्युपघातदोषात् JayaMa. 326. 6 (*on* 6. 3)

अनेकप्राण्युपद्रव (anekaprāṇy-upadrava) *m.* harm or trouble to various living beings शूलप्रोतोऽपि गङ्गान्तः सूरिरेवमचिन्तयत्। अहो वपुर्ममानेकप्राण्युपद्रवकारणम् PariPar. 6. 166.

अनेकप्राण्युपभोग (anekaprāṇy-upabhoga) *m.* enjoyment for various living beings अग्नेः पृथिव्येव समित् पृथिव्या हि अयं लोकः अनेकप्राण्युपभोगसंपन्नया समिध्यते BṛĀraUBh. 772. 16 (*on* vi. 2. 11)

अनेकप्रातिपदिक (aneka-prātipadika) *n.* **A** more than one nominal stem एकैकप्रातिपदिकार्थनिरूपणमाकृत्यधिकरणे, अत्र त्वनेकप्रातिपदिकस्थसमानविभक्त्यर्थनिरूपणमिति भेदः ŚrutaPra.iB. 212. 18 (*on* i. 1. 13); **B** many nominal stems अनेकप्रातिपदिकस्थसमानविभक्तेर्विशेष्यैक्यपरत्वप्रतिपादकमरुणाधिकरणम् ŚrutaPra.iB. 214. 17 (*on* i. 1. 13)

अनेकप्रातिपदिकार्थ (anekaprātipadikārtha) *m.* meanings of many nominal stems शीतोष्णस्पर्शवन्तौ पयःपावकावित्यादौ त्वद्रीत्या संसर्गप्रतिपादकेऽनेकप्रातिपदिकार्थमात्रपरेऽतिव्याप्तिः Nyāyāmṛ. 434A. 10; AdvaiSi. 662. 11.

अनेकप्राप्ति (aneka-prāpti) *f.* **1A** possibility of more than one (word) अनेकप्राप्तावेकस्य नियमोऽनियमः शेषेषु Vār. 2 *on* P. ii. 2. 34; KāśiVr. *on* ii. 2. 32; PrakriKau. i. 624. 1; **1B** contingency of more than one option एकस्यानेक-प्राप्तावेकत्र नियमनं परिसंख्या AlankāSa. 153. 5; **2** obtainment of different (worlds) पाशुपतानां रुद्रलोकप्राप्तिः ... गाणपत्यानां तल्लोकप्राप्तिः, एवमनेकप्राप्तिरिति कृत्वा भेदस्यैव पारमार्थिकत्वं संभवति ŚankaVi. (Ā.) 252.3.

अनेकप्राश्निकादिसमाज (anekaprāśnikādi - samāja) *m.* assembly of many judges etc. अनेकप्राश्निकादिसमाजे कथितमवश्यं केनाप्यवगम्यते NyāyMañ. ii. 199. 4.

अनेकप्रियनखपद (aneka-priyanakhapada) *n.* many nail-marks of a lover यत्रानेकप्रियनखपदव्याजतो वारवामाः ...शशधरकलाचिह्नमङ्गे वहन्ति PavaDū. (Dh.) 29.

अनेकप्रिया (aneka-priyā) *adj. (f.)* (unchaste woman) loved by many उष्णाहाररतातितीव्रसुरतानेकप्रिया श्यामला। ... सा हस्तिनीति श्रुता ŚṛṅgāDī.2.6.

अनेकप्रेयसी (aneka-preyasī) *f.* beloved of more than one एक एव पतिर्लोके योषितामुपगीयते। अनेकप्रेयसीयं तु बन्धक्येव न संशयः PāṇḍaC. 6. 984.

अनेकफण (aneka-phaṇa) *adj.* having many hoods (तालद्रुमैः) प्रतिबिम्बितैश्च अनेकफणैर्भुजंगमैरिव भ्राजमानम् ... तडागमद्राक्षीत् (राजा) UdaySuKa. 129. 23.

अनेकफल (aneka-phala) *adj.* **A** having many fruits, i.e. results सर्वत्रगैरनुशयैः सहभुवो येऽप्यन्ये धर्मास्तेऽपि सर्वत्रगाः प्राप्तयस्तु नैवम्। अनेकफलत्वात् AbhidhKoBh. 287. 21 (*on* 5.13); **B** yielding various fruits i.e. results 'ओमित्येतदक्षरम्' इत्यादिना सामावयवविषयमुपासनमनेकफलमुपदिष्टम् ChāndoUBh. 83. 2 (*on* ii. 1. 0); **Ci** having more than one fruit, i.e. result नोपासनस्य निःश्रेयससाधनत्वमिति। नैतदेवम्, सकृत्प्रयुक्तस्यैकस्यैवानेकफलत्वोपपत्तेः NītiMā. 67. 1; **Cii** conveying more than one fruit, i.e. result प्रथमं संबन्धस्तेनैव विधेर्नैराकाङ्क्ष्यात्रानेकफलत्वकल्पना MayūMāli. 382. 21 (*on* iv. 3. 6)

अनेकफल (aneka-phala) *n.* **1Ai** many fruits, i.e. results (मन्त्रम्) अनेकदीप्तनयनमनेकफलभूषितम् ... अनेकमन्त्रकोटीभिस्संस्मरेत्सेवितं सदा JayāS. 21. 231; **1Aii** more than one fruit, i.e. result 'ऋद्धिकामास्सत्रमासीरन्' इत्यादौ ... एकसत्रप्रयोगादनेकफलनिष्पत्तौ ... एकमेव फलं सर्वैरवयवशो भुज्यते BhāṭṭDī. ii. 238. 4 (*on* vi. 2. 1); **1B** many fruits नास्ति मम शुद्धिर्महेश्वर। अनेकफलभक्तत्वाद्वानरस्तु शुचिः कथम् PadmP. iv. 110. 222; **2A** various fruits पूर्वेण मन्दरमनेकफलावलीभिर्युक्तं यवैः कनकमद्रकदम्बचिह्नैः। ... आकारयेत् MatsyaP. 83. 20; **2Bi** various fruits, i.e. advantages or profits आत्मनीनमुपतिष्ठते गुणाः संभवन्ति विरमन्ति चापदः। इत्यनेकफलभाजि मा स्म भूदर्थिता कथमिवार्यसंगमे Kirātā. 13. 69 (comm. नानाफलोत्पादके); **2Bii** various fruits, i.e. results कर्मन्। ... त्वं नित्यनैमित्तिककाम्यभेदात् स्थित्वा त्रिधानेकफलानि दत्से Jīvān. 296. 2; **2C** various objectives or purposes पुरमुच्यते शरीरम् ... इन्द्रियमनोबुद्धिविषयैः अनेकफलविज्ञानस्य उत्पादकैः पौरैरिव अधिष्ठितम् GītāBh. (Śaṅ.) 164. 16 (*on* 5. 13)

अनेकफलकुसुमसमृद्ध (anekaphalakusuma-samṛddha) *adj.* rich in various fruits and flowers हरिवाहनः ... सांप्रतमस्यैव दिव्यकाननस्यानेकफलकुसुमसमृद्धमुत्तरं भूभागमध्यास्ते TilaMañ. 225. 19;

अनेकफलजनक (anekaphala-janaka) *adj.* which produces various fruits, i.e. results न च काम्ययोस्तन्त्रानुष्ठानादनेकफलजनकत्वे योगसिद्धिन्यायविरोधः TristhaSe. 20. 19.

अनेकफलजनन (anekaphala-janana) *n.* production of various fruits, i.e. results राजसूयाधिकारविधिना स्वाराज्यफलकत्वावगमेऽपि ... योगसिध्य(?द्ध्य)धिकरणन्यायेन अनेकफलजननायोगात् ... अनुष्ठानं वेदितव्यम् MīmāKau. ii. 20. 2 (*on* ii. 3. 3)

अनेकफलतात्पर्यक (anekaphalatātparya-ka) *adj.* intended to convey various fruits, i.e. results सर्वेष्वेव वाक्येषु विषयभेदेन विषयैक्येन वा क्रमेण यौगपद्येन वा अनेकफलतात्पर्यकत्वेऽपि क्वचित्केनचिद्व्यवहारो मूले नानुपपन्नः MīmāKau. iii (1). 91. 3 (*on* i. 2. 44)

अनेकफलदायक (anekaphala-dāyaka) *adj.* bestowing various fruits, i.e. results (शूलः) ददर्श तत्र तल्लिङ्गमनेकफलदायकम् SkandP. v(2). 51. 27.

अनेकफलपुष्पाढ्य (anekaphalapuṣpāḍhya) *adj.* full of, i.e. rich in various fruits and flowers हरोऽपश्यत् ...। अनेकफलपुष्पाढ्यं कामकाननम् GaṇeP. i. 84. 6.

अनेकफलमूलिनी (aneka-phalamūlinī) *adj. (f.)* possessing various fruits and roots वसिष्ठः ... जीवयामास वै प्रजाः। अनेकफलमूलिन्यः (F. N.°नीः) औषधीश्च प्रवर्तयन् BrahmāṇḍP. ii. 8. 90.

अनेकफलविषयक (anekaphalaviṣaya-ka) *adj.* referring to various fruits, i.e. results न चानेकफलविषयकसमूहालम्बनात्मककामनावतः सर्वप्रयोगेष्वधिकारात् तेन कः प्रयोगः प्रथमतोऽनुष्ठेय इत्यत्र विनिगमनाविरह इति वाच्यम् LalitāSaBh. 201. 21 (*on* 237)

अनेकफलसंकर (anekaphala-saṅkara) *m.* intermixture or cross-connection of more than one fruit, i.e. result न ह्येकस्य वाक्यस्य प्राप्तिनियमपरिसंख्यास्वेकमेव फलमिति नियमः, अनेकफलसंकरस्य तत्र तत्र वाक्ये बहुशः प्रागुदाहृतत्वात् VidhiRa. 37 (191. 13)

अनेकफलसाधन (anekaphala-sādhana) *n.* means of various fruits, i.e. results अनेकफलसाधनानि च वैदिकानि कर्माणि ... बहुफलानि कृष्यादिवत् BṛĀraUBh. 677.9 (*on* iv. 5. 15); अनेकफलसाधनस्यापि ज्योतिष्टोमादेरभिसंधिविशेषेण फलं प्रति नियमस्य सर्वैरभ्युपगन्तव्यत्वात् ŚatDū. 64. 10.

अनेकफलसिद्धि (anekaphala-siddhi) *f.* accomplishment of more than one fruit, i.e. result प्रयोगविधिना प्रत्येकफलोद्देशेन प्रयोगविधानान्नैकस्मिन्प्रयोगेऽनेकफलसिद्धिः MayūMāli. 386. 23 (*on* iv. 3. 11)

अनेकफलहेतुत्व (anekaphalahetu-tva) *m.* the state of being the means of various fruits, i.e. results (सृङ्कां चेमामनेकरूपां गृहाण) गतिं कर्ममयीं गृहाण। अन्यदपि कर्मविज्ञानमनेकफलहेतुत्वात्स्वीकुरु KāṭhUBh. 111.14 (*on* 1. 16)

अनेकफलार्थिन् (anekaphalārth-in) *adj.* (used as noun) (one) desirous of various fruits, i.e. results येषु तूपासनेषु भिन्नानि भिन्नानि फलान्युच्यन्ते तत्र त्वनेकफलार्थिनस्तत्तत्फलकोपासनानि समुच्चीयेरन् AṇuBh. 266. 1 (*on* iii. 3. 60)

अनेकफलोत्पत्ति (anekaphalotpatti) *f.* origination of various fruits, i.e. results न च काम्यदर्शादेः सकृत्प्रयोगादेव स्वर्गादिफलपापक्षयादिहानेकफलोत्पत्तिरस्तु इति वाच्यम् MayūMāli. 386. 24 (*on* iv. 3. 11)

अनेकफेन (aneka-phena) *adj.* having much foam कमलिनीपलाशमनेकफेनहिरण्मणिहरितमम्बरतलमाचेमे AvantiKa. 68. 23.

अनेकबन्ध (aneka-bandha) *adj.* having various bonds, i.e. means or weapons ज्वलत्यमुष्मिन्कुपिते महीपतावनेकबन्धानि विभावसाविव। श्रिये जनानां ननृतू रणे तथा वने कबन्धानि विभावसाविव RāghPāṇ. (Dha.) 6. 33 (comm. नानाविधकरणानि)

अनेकबलवर्ग (aneka-balavarga) *adj.* possessed of various regiments of army राजा ... बाह्यकोपशङ्कायां वा पुत्रदारमेषामभ्यन्तरावग्रहं कृत्वा शून्यपालमनेकबलवर्गमनेकमुख्यं च स्थापयित्वा यायात् ArthŚā. iii. 61. 1 (9. 3) (comm. मौलभृतादिनानाजातीयसैन्यवर्गयुक्तम्)

अनेकबलसंघात (aneka-balasaṅghāta) *m.* many aggregates, i.e. regiments of army सेनापतिषु यं कंचिदग्रे प्रस्थापयाद्युना। अनेकबलसंघातसहितं घोरदर्शनम् BrahmāṇḍP. iii. 21. 98.

अनेकबलसमावेश (anekabala-samāveśa) *m.* incorporation of many (figures of) regiments दृष्टश्च चित्रादावनेकबलसमावेशः NyāyMañ. ii. 112. 23.

अनेकबहुलोहविशेषक (aneka-bahulohaviśeṣaka) *m., n.* much quantity of special kind of metal which is variously used सिंहासनम् ...। रत्नैरनेकबहुलोहविशेषकैश्च कुर्यान्मनोहरतरम् MānaSā. 47. 16.

अनेकबाणनिर्भिन्न (anekabāṇa-nirbhinna) *adj.* pierced with many arrows (लवः) अनेकबाणनिर्भिन्नक्षतरक्तकलेवरः। शुशुभे रणमध्यस्थः किंशुकश्चेव पुष्पितः PadmP. iv. 62. 25.

अनेकबाणव्यथित (anekabāṇa-vyathita) *adj.* pained or troubled by

many arrows अनेकबाणव्यथितः सुग्रीवः समराङ्गणे। जग्राह पर्वतं घोरम् PadmP. iv. 64. 25.

अनेकबाणसंविग्न (anekabāṇa-saṁvigna) *adj.* terrified by many arrows अनेकबाणसंविग्नान् कुर्वन् वीरान् सहस्रशः। ... ययौ रुक्माङ्गदो बली PadmP. iv. 41.6.

अनेकबाणसाहस्र (aneka-bāṇasāhasra) *n.* many thousands of arrows अनेकबाणसाहस्रैर्निजघान नृपं बली PadmP. iv. 52. 39.

अनेकबाध (aneka-bādha) *m.* A contradiction to more than one, i.e. both (the views) ननूभयत्रापि निषेधः प्रवर्ततां, न, अनेकबाधस्यान्याय्यत्वात्। तस्मात् मघाश्राद्धमपि सपिण्डमाचरणीयम् CaturCin. iii (2). 563. 14; B contradiction to many (statements) उक्तं नारायणाधिष्ठितमिति च तमोऽनेकबाधोऽन्यथा स्यात् TattvMu. 3. 6 (comm. अनभ्युपगमे बहुश्रुतिस्मृतीतिहासादिबाधः स्यात्)

अनेकबान्धव (aneka-bāndhava) *m.* many relatives, i.e. forefathers आप्यायिता वत्स तेन चानेकबान्धवाः। श्राद्धं कर्तुमशक्तिश्चेच्छाकैरपि हि जायते SkandP. iii (2). 7. 96.

अनेकबालक्रीडा (aneka-bālakrīḍā) *f.* A various sports of children हरिवंशकथेवानेकबालक्रीडारमणीया ... उज्जयिनी नाम नगरी Kād.52.7; रामकृष्णौ व्यवर्धेतां गोकुले बालकौ तदा। अनेकबालक्रीडाभिश्चिक्रीडतुररिंदमौ SkandP. iii (1).27.66; B (description of) various juvenile sports (of Kṛṣṇa), Kād.52.7.

अनेकबालचरितचापल (aneka-bālacaritacāpala) *n.* various follies or rash acts of youth अतिदक्षिणः खलु देवो हर्षो यदेवमनेकबालचरितचापलोपचितकौलीनकोपितोऽपि मनसा स्निह्यत्येव मयि HarṣaC. 126. 11.

अनेकबाहु (aneka-bāhu) *adj.* having many arms अपश्यत्पुरुषं योगयुक्तं पीताम्बरं लुब्धकोऽनेकबाहुम् MahāBhā. xvi. 5. 20; दुष्टौ ... युद्धाभिलाषिणौ। ततो मायात्मकेनैव वपुषानेकबाहुना। ... योधितौ तौ तदा मया JayāS. 2. 69.

अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्र (aneka-bāhūdaravaktranetra) *adj.* having many arms, bellies, mouths and eyes अनेकबाहूदरवक्त्रनेत्रं पश्यामि त्वा सर्वतोऽनन्तरूपम् MahāBhā. vi. 33. 16=BhagGī. 11. 16; GītāBh. (Śaṅ.) 308. 18 (*on* 11. 16); अनेकबाहूदरचक्र(?क्त्र)नेत्रः ...। उवाच ... सुरेशः VarāP. 10. 5.

अनेकबाहूरुधर (anekabāhūru-dhara) *adj.* possessing more than one arm and thigh अनेकबाहूरुधरं नैकवक्त्रम् ...। प्रपश्याम्यहमीशानं सुप्तमेकार्णवे प्रभुम् SkandP. v (3). 19. 26.

अनेकबिन्दुसमाहार (anekabindu-samāhāra) *m.* collection of many drops (of water) यत् स्थूलं तदवयवोपचयपूर्वकं यथानेकबिन्दुसमाहाररूपो जलसंघातः PramāVāBh. 41. 19.

अनेकबीज (aneka-bīja) *adj.* having many seeds बहुबीजमबीजं च विकारि च विवर्जयेत्। (शाकम्) बहुबीजमित्यनेकबीजम् NirṇaSi. 82. 17.

अनेकबीज (aneka-bīja) *n.* various seeds or grains मृण्मयेष्वथवा वैणवेषु पात्रेषु पूरयेत्। अनेकबीजसंयुक्तं तोयं पुष्पोपशोभितम् NāraS. 23. 4; VīraMi. (Saṁskāra.) 264. 9.

अनेकबुद्धि (aneka-buddhi) *f.* cognition of more than one एकानेकबुद्धी भिन्नविषये विशेषवत्त्वाद्रूपादिविषयबुद्धिवत् NyāyVār. 243. 8 (*on* ii. 1. 33); कथमेकस्मिन्नात्मन्यनेकबुद्धिः DīpKa. 88. 2 (*on* 3. 144)

अनेकबुद्धिविषयता (anekabuddiviṣaya-tā) *f.* the state of being what is the object of cognition of more than one (person) अत्रापि चतुर्विधस्थूलशरीरं एकानेकबुद्धिविषयतया वनवज्जलाशयवद्वा समष्टिः वृक्षवज्जलवद्वा व्यष्टिरपि भवति VedāntSā. (Sa.) 15. 17.

अनेकबुद्धिव्यतिक्रम (anekabuddhi-vyatikrama) *m.* violation, i.e. disappearance of the cognition of more than one एकवर्णग्रहणकाले चानेकबुद्धिव्यतिक्रमात् क्षणिकत्वाद् बुद्धीनां क्षणस्यैकपरमाणुव्यतिक्रमकालत्वात् PramāVāSvopVṛ. 80. 2.

अनेकबुद्ध्यादिमयत्व (anekabuddhyādimaya-tva) *n.* the state of being made of more than one intellect etc. शास्त्रम् ... ब्रह्मण एवाविकृतस्य सतोऽस्यैकस्यानेकबुद्ध्यादिमयत्वं दर्शयति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 449. 11 (*on* ii. 3. 17)

अनेकबोधविषयत्व (anekabodhaviṣaya-tva) *n.* the state of referring to more than one congnition सत्यपि कर्मत्वैक्ये तद्बोधैक्ये वा कर्मत्वपर्याप्त्यधिकरणानामनेकबोधविषयत्वेन तद्भङ्गावश्यंभावात् MīmāKau. ii. 181. 8 (*on* iii. 1. 14)

अनेकब्रह्माण्डकोटिघटना (anekabrahmāṇḍakoṭi-ghaṭanā) *f.* creation of many crores of universes यस्य ... गुणाः ... अनेकब्रह्माण्डकोटिघटनामुपमर्थयमाना इव भगवतो विश्वसृजः ... कर्णलग्नाः स्वर्गलोकमधिवसन्ति स्म NalaCam. 1. 33 (18)

अनेकब्रह्माण्डनायक (anekabrahmāṇḍa-nāyaka) *m.* leader of many universes सर्वव्यापी पूर्णकामोऽनेकब्रह्माण्डनायकः। ... त्वम् GaṇeP. ii. 8. 34.

अनेकब्रह्माण्डहेतु (anekabrahmāṇḍa-hetu) *m.* cause of many universes त्वम् ... अनेकब्रह्माण्डहेतुः परमप्रकाशः GaṇeP. ii. 48. 11.

अनेकब्राह्मणजनसहस्र (aneka-brāhmaṇajanasahasra) *n.* many thousands of Brahmin-folks अयं खलु तावत् संवेशनोत्थापनयोरनेकब्राह्मणजनसहस्रप्रयुक्तपुण्याहशब्दरवो रयुः Prati. 3. 7 (6)

अनेकब्राह्मणनिमन्त्रण (anekabrāhmaṇa-nimantraṇa) *n.* invitation to more than one Brahmin पित्रादीनां त्रयाणामेकैकस्यानेकब्राह्मणनिमन्त्रणेऽपि त्रीण्येवार्घ्यपात्राणि न तु ब्राह्मणसंख्यया BālamBha. i. 514. 31 (*on* 1. 234-235)

अनेकब्राह्मणवत् (anekabrāhmaṇa-va(n)t) *adj.* having, i.e. inhabited by many Brahmins सत्स्वप्यन्येषु ब्राह्मणवत्सु ग्रामेषु योऽनेकब्राह्मणवान् सोऽभिधीयते ब्राह्मणवानिति SaṅkarKāBh. 109. 18 (*on* ii. 4. 30)

अनेकब्राह्मणवध (anekabrāhmaṇa-vadha) *m.* killing of many Brahmins युगपत्कामतो वाकामतो वानेकब्राह्मणवधे विशेष उक्तो भविष्यत्पुराणे Aparā. 1056. 25 (*on* 3. 243); BālamBha. iii. 144. 1 (*on* 3. 252)

अनेकब्राह्मणहनन (anekabrāhmaṇa-hanana) *n.* killing of many Brahmins गृहदाहादिना युगपदनेकब्राह्मणहनने तु भविष्यपुराणीयो विशेषः ManvaMu. 468. 4 (*on* 11. 86)

अनेकब्राह्मणाद्यलाभ (anekabrāhmaṇādy-alābha) *m.* non-availability of more the one Brahmin etc. भोजयेदथवाप्येकं ब्राह्मणं पङ्क्तिपावनम्। इति तदेतदनेकब्राह्मणाद्यलाभविषयम् SmṛtiCan. v. 194. 13.

अनेकब्राह्मणाधिष्ठान (anekabrāhmaṇādhiṣṭhāna) *adj.* existing or present in many Brahmins सकृदावाहनेनैवानेकब्राह्मणाधिष्ठानदेवताध्याससंभवात् SmṛtiCan. v. 289. 17.

अनेकब्राह्मणाधिष्ठान (anekabrāhmaṇādhiṣṭhāna) *n.* location, i.e. presence of many Brahmins सकृदावाहनेनैवानेकब्राह्मणाधिष्ठाने देवताध्याससंभवात् VīraMi. (Śrāddha.) 204. 2.

अनेकभक्तजन (aneka-bhaktajana) *m.* several devoted people तत्सेवार्थं ब्राह्मणादीन् अनेकभक्तजनान् संपाद्य ... परमगुरुः सुखमास ŚaṅkaVi. (Ā.) 251.12.

अनेकभक्ताभयद (anekabhaktābhaya-da) *adj.* bestowing security or protection to many devotees नमामि ते नाथ करारविन्दम् ...। अनेकभक्ताभयदम् GaṇeP. ii. 53. 30.

अनेकभक्ति (aneka-bhakti) *f.* various decorations (राक्षसाधिपः) सर्वर्तुकुसुमव्याप्तराजमार्गविराजिताम्। अनेकभक्तिभिः पञ्चवर्णैश्चूर्णैरलंकृताम्। ... प्रविष्टः ... लङ्काम् PadmP. (Ra.) 12. 367; कन्दुकमनेकभक्त्या चित्रं कालेश्च सान्तरं दृग्भिः (बहुभिः)। ... दृष्ट्याध्वनि योजयेदस्याः KandaCū. iii. 3. 7 (Add. 12)

अनेकभक्तिका (aneka-bhaktikā) *f.* various decorations वंशादिशिखरे रम्ये ... । सर्जिता परमा भूमिः ...। दशार्धवर्णरजसा कल्पितानेकभक्तिका PadmP. (Ra.) 40. 7.

अनेकभक्तिचित्र (anekabhakti-citra) *adj.* possessing pictures with various decorations कन्दुकमनेकभक्तिचित्रम् ... संदर्शयेत् KāmSū. 210. 14 (3. 3)

अनेकभगण (aneka-bhagaṇa) *m.* many groups of stars or asterisms दृढकुदिनानां चक्रविकलाधिकत्वे तु स एव विकलात्मको ग्रहः अनेकभगणशेषविकलावशेषाभ्यामपि संभवति SiddhāTaVi. (ŚeṣaVā.) 48. 23.

अनेकभङ्ग (aneka-bhaṅga) *m.* 1 various bends राजा ... कामिनीकुचकुम्भभित्तिष्वनेकभङ्गकुटिलाः पत्राङ्गुलीरकल्पयत् TilaMañ. 18. 3; 2 many waves संसार इवातिदूरपारेऽस्मिन्महाकान्तारे सारभूतं धर्मतत्त्वमिवानेकभङ्गगम्भीरं सरो दृष्टम् TilaMañ. 220. 2; 3 various views, TilaMañ. 220. 2.

अनेकभङ्गरचित (anekabhaṅga-racita) *adj.* constructed with various bends (भूमिपतिः) अनेकभङ्गरचितरङ्गावलीतरङ्गितमसृणमणिकुट्टिमोत्सङ्गम् ... आस्थानमण्डप-मगच्छत् TilaMañ. 70. 10.

अनेकभङ्गिन् (aneka-bhaṅgin) *adj.* 1 having various circumlocutory or round-about ways (of speaking) अनेकभङ्गिभिः ... क्षुद्रप्रव्रजिताभिरभिलषितवस्त्वनुगुणैर्वचोभिराश्वास्यमानपरिजनम् ... राजकुलमव्रजत् (पार्थिवः) TilaMañ. 64. 5; 2 having various models or types तालैः शिञ्जद्वलयसुभगैर्नर्तितः कान्तया मे ... नीलकण्ठः ... अत्र तालैरिति बहुवचनमनेकभङ्गिवैदग्ध्यं ख्यापयद् विप्रलम्भमुद्दीपयति Kāvyānu. (He.) 65. 4.

अनेकभङ्गिविकारपूर्णा (anekabhaṅgivikāra-pūrṇā) *adj.* (*f.*) full of various ... अनेकभङ्गिविकारपूर्णे दुःखमकारणायासितहृदया जीवसि Kād. 85. 2.

अनेकभजन (aneka-bhajana) *n.* worship of or devotion to many (deities) असम्यक्त्वं तु मन्त्राणाम् ... अज्ञानादनेकभजनादपि TantrRā. 35. 72.

अनेकभटपाणितल (anekabhaṭa-pāṇitala) *n.* palms of many warriors or soldiers असियष्टिष्वनेकभटपाणितलस्थितासु।' ... कालमुसल: ...। वाक्यं निरर्गलमुदाहरत् HarVi. 8. 2.

अनेकभटरक्षित (anekabhaṭa-rakṣita) *adj.* guarded by many warriors or soldiers पण्डित:। गोपुरं च समासीददनेकभटरक्षितम् PadmP. (Ra.) 33. 191.

अनेकभटश्रेणि (aneka-bhaṭaśreṇi) *f.* many series of warriors or soldiers ते ... अनेकभटश्रेणिविसंकटम्। ... पाण्डवेयानां स्कन्धावारमुपागमन् PāṇḍaC. 13. 969.

अनेकभटसंघात (anekabhaṭa-saṅghāta) *m.* group of many warriors or soldiers धीसख: ... प्रभुं नत्वा ...। प्रादात् ...। चञ्चच्चतुरङ्कांश्चापि स्वर्विमानोपमद्युतीन्। अनेकभटसंघातसंकीर्णीकृतपर्वतान् PrabhāC. 204. 9.

अनेकभटसाहस्र (aneka-bhaṭasāhasra) *n.* many thousands of warriors or soldiers हयो गतो हेमकूटम् ...। अनेकभटसाहस्रै रक्षितो बद्धचामर: PadmP. iv. 47. 1.

अनेकभटोद्भट (anekabhaṭodbhaṭa) *adj.* excellent due to number of warriors or soldiers तदनेकभटोद्भटं बलं क्षुभितस्यापि लिपि पयोनिधे: VikraDeC.15.8.

अनेकभद्रास्पद (anekabhadrāspada) *n.* abode of many auspicious things, i.e. successes अनेकभद्रास्पदमेष जात: शुभालयस्तत्क्षणसिद्धसाध्य: VīraBhā. 5.134.

अनेकभयकारक (anekabhaya-kāraka) *adj.* causing various types of fear वैधव्यदायकं स्त्रीणामनेकभयकारकम्। कार्यमुत्तरयाम्याभ्यां शालाभ्यां भयदं नृणाम् MatsyaP. 254. 13.

अनेकभयद (anekabhaya-da) *adj.* causing various types of fear मानहीनादिकं कुण्डमनेकभयदं भवेत्। यस्मात्तस्मात्सुसंपूर्णं शान्तिकुण्डं विधीयते MatsyaP. 93. 91; BhaviP. 817B. 7 (iv. 141. 92)

अनेकभयदायक (anekabhaya-dāyaka) *adj.* causing various types of fear वैधव्यदायकं स्त्रीणामनेकभयकारकम् (v.l. ॰दायकम्)। कार्यमुत्तरयाम्याभ्यां शालाभ्यां भयदं नृणाम् MatsyaP. 254. 13.

अनेकभवनप्रकार (anekabhavana-prakāra) *m.* manner of becoming more than one एकमेव कथमनेकं भवतीति यत्तूक्तं तत्र प्रश्ने एकस्यानेकभवनप्रकार उच्यते Bhāsk. ii. 37. 16 (*on* ii. 2. 2)

अनेकभवपरंपरा (anekabhava-paramparā) *f.* succession of many births or (worldly) existences अनेकभवपरंपरालक्षणेन दीर्घकालेन भाव्यमानस्य संकल्पारूढत्वं संभाव्यते TarkBhā. (Mo.) 34. 11.

अनेकभवपूर्विका (anekabhava-pūrvikā) *adj.* (*f.*) preceded by, i.e. connected with more than one birth इदं चित्तं विचित्रीकृतमिव सर्वतो मत्स्यजालं ग्रन्थिभिरिवाततमित्येता अनेकभवपूर्विका वासना: YogBh. 71. 3 (*on* 2. 13)

अनेकभवप्राप्ति (anekabhava-prāpti) *f.* attainment in many births तेनानेकभवप्राप्तिसंबन्धेनास्य भूपते:। बभूव परमप्रीतिर्मधुरां प्रति पार्थिव PadmP. (Ra.) 91. 44.

अनेकभवसंचित (anekabhava-sañcita) *adj.* [*f.* - ā] accumulated through many births अनेकभवसंचिता इह हि कर्मणा निर्मिता:। प्रियाप्रियवियोगसंयोगसंगमविपत्तिसंपत्तय: SubhāRaSaṁ. 255; पुराणश्रवणादेव अनेकभवसंचितम्। पापं प्रशममायाति SkandP. vi. 279. 19; vii (4). 44. 20.

अनेकभवसंभूत (anekabhava-sambhūta) *adj.* arisen or accumulated through many births अनेकभवसंभूतकर्मपङ्काङ्कितो बुधै:। आत्मा सद्वासनातोयै: प्रक्षाल्यो नियतेन्द्रियै: MārkP.95.12; अनेकभवसंभूतात्कल्मषादखिलादपि। मुच्यतेऽसौ न संदेहो यद्यपि ब्रह्मघातक: SkandP. i(2). 42. 17; iv. 33. 108.

अनेकभवसाध्य (anekabhava-sādhya) *adj.* to be accomplished or attained during many births अनेकभवसाध्यस्य समाधेर्न क्षतिरस्तीत्याश्वासोत्पादनाय ... आह RājMār. 65. 9.

अनेकभवानुग (anekabhavānuga) *adj.* continuing for many births जन्तूनां मोहिनां तेषां यदनेकभवानुगम्। दु:खं संजायते कस्तद्वक्तुं शक्नोति PadmP.(Ra.) 17.182.

अनेकभवोत्पन्न (anekabhavotpanna) *adj.* originated, i.e. committed through many births संदृष्टो भार्गवश्चायं साक्षाद्विष्णुस्वरूपधृक्। तेनानेकभवोत्पन्नं पातकं नाशमागतम् BrahmāṇḍP. ii. 35. 33.

अनेकभागत्व (anekabhāga-tva) *n.* the state of having many parts, i.e. divisions (साम्न:) न चैवमपि सौभरस्यानेकभागत्वान्निधनस्यैवाश्रयत्वे प्रमाणाभाव: MīmāKau. iii (2). 295. 9 (*on* ii. 2. 27)

अनेकभागात्मक (anekabhāgātma-ka) *adj.* A of the nature of many parts, i.e. aspects 'मन्दं मन्दं नुदति पवन:' ... अनेकभागात्मकस्य नुदेर्यदा सर्वे भागा मन्दत्वेन व्याप्तुमिष्टा भवन्ति तदा वीप्सा KāvyālanSū. v. 2. 87; B of the form of more than one part एकमेव सदनेकभागात्मकमव्यक्ताख्यमुपादानमिति चेन्न, विकल्पासहत्वात् NyāySiA. 190. 16.

अनेकभाज् (aneka-bhāj) *adj.* pertaining or leading to many (objects) दोष: साधारण: प्रातिस्विकोऽर्थस्य स तु द्विधा। अनेकभागुपालम्भ: साधारण इति स्मृत: AgniP. 346. 13.

अनेकभाजनगत (anekabhājana-gata) *adj.* pertaining to, i.e. kept in more than one vessel यदनेकवृत्ति तदनेकं यथानेकभाजनगततालफलानि NyāyKa. 43. 5.

अनेकभारद्वाजम् (anekabhāradvājam) *adv.* [SiddhaHe. iii. 2. 5] among many Bhāradvājas सुगूर्जरं हेतुरनेकभारद्वाजं वरो गीतगुणस्त्रिगङ्गम्। ... स्वरीशितु: पुत्र इवेष रेजे DvyāśraKā. 6. 7(comm. भारद्वाजा हि ... धर्मगुरव: ...। तेषु धर्मगुरुषु ... श्रेष्ठ:)

अनेकभार्य (aneka-bhārya) *adj.* (used as noun) A (one) having many wives अनेकभार्यं प्रत्याह Mitā. 29. 27 (*on* 1. 88); सर्वाधाने वानेकभार्यस्य पूर्वं ज्येष्ठामरणे तत्राग्नीनुत्सृज्य पुनर्द्वितीयया सहाधानम् SmṛtiCan. ii. 443. 11; अनेकभार्यस्यर्तुयौगपद्ये ... कश्यप: NirnaSi. 175. 4; B (one) who has more than one wife अनेकभार्यस्यैकभार्यस्य च साधारण्येन दोष उक्त: BālamBha. i. 265. 21 (*on* 1. 89)

अनेकभार्या (aneka-bhāryā) *f.* many wives यद्याहु: - 'अपरित्यागोऽत्राव्यभिचार: इतरथा स्त्रीवत्पुरुषस्यानेका(?क)भार्यापरिणयनं न स्यात्' तदयुक्तम् ManuBh. ii. 271. 18 (*on* 9. 101)

अनेकभाव (aneka-bhāva) *m.* 1A existence or presence of many (hymns) अन्त्ये निविदं दध्यादनेकभावे सूक्तानाम् ĀśvaŚS. II. i. 11. 26; 1B existence or presence of more than one (cause) तद्यानेकभाव एव भावात् तत्कार्यमुच्यते तस्य कुतोऽनेकताप्रसङ्ग: HetuBiṬ. 93. 12; 2 the state of being more than one एकोऽपि सन् विद्वान् ऐश्वर्ययोगादनेकभावमापद्य सर्वाणि शरीराण्याविशति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 856. 15 (*on* iv. 4. 15); LaCandr. 816. 19; प्रहर्तां चैकानेकभावादुत्तमादिभेदाद्यानेकविध: DaṇḍaVi. 219. 17; 3 various sentiments अनेकभावचतुरं शृङ्गाररम्यं वच: ŚatTrayī. 489; 4 many (positive) entities यद्यप्यनेकत्वमभावेऽप्यस्ति, तथाप्यनेकत्वे सति भावत्वं पक्षानां साधर्म्यम्। तथा चानेकभाववृत्तिपदार्थविभाजकोपाधिमत्त्वमिति फलितार्थ: SiddhāMu. 8. 1 (*on* 14)

अनेकभावनानुविद्धा (anekabhāvanānuviddhā) *adj.* (*f.*) 1 full of various sentiments मीमांसयेवानेकभावनानुविद्धया गीत्या देवं विरूपाक्षमुपवीणयन्तीम् ... कन्यकां ददर्श Kād. 131. 8; 2 related to different productive activities, Kād. 131 . 8 (comm. यागादिप्रवृत्त्यनुकूला व्यापारार्थरूपा)

अनेकभावनाविधान (anekabhāvanā-vidhāna) *n.* injunction or prescription of many productive activities न तु फलवाक्य एवानेकभावनाविधानम्, इतरैस्तु एकैकभावनानुवादेन तत्तद्गुणार्थविधि: MīmāKau. iii (2). 141. 14 (*on* ii. 2. 1)

अनेकभावसंयुक्त (anekabhāva-saṁyukta) *adj.* consisting of various sentiments दिव्यभावपरीतं यच्छृङ्गाराद्भुतयोजितम्। अनेकभावसंयुक्तमुदारत्वं प्रकीर्तितम् NāṭyaŚā. 16. 110.

अनेकभावा (aneka-bhāvā) *adj.* (*f.*) of the nature of many kinds or types तस्मादनेकभावाभि: शक्तिभिस्तदभेदत:। एक एव स्थित: शक्त: शिव एव तथा तथा ŚivDr. 4. 5 (comm. अनेकघटपटस्वभावाभि:)

अनेकभावापत्ति (anekabhāvāpatti) *f.* undesired contingency of many entities चक्षुरादिनानात्वेनानेकभावापत्ते: संभवात् LaCandr. 816. 20.

अनेकभावाभावज्ञान (anekabhāvābhāva-jñāna) *n.* experience of many positive and negative entities, i.e. being and non-being अनेकभावाभावज्ञानसंस्कारसंस्कृताया मेचकधिय: स्मृतिबीजप्रबोधकौचित्यात् किंचिदेव स्मृतिर्विमृशति ParāTri. 4.8.

अनेकभाष (aneka-bhāṣa) *adj.* consisting of different languages प्रश्नोत्तरं तदेतद् व्यस्तसमस्तादिभिर्भवेद् बहुधा। भेदैरनेकभाषम् ... भिद्यते Kāvyālan. (Ru.) 5. 27.

अनेकभाषा (aneka-bhāṣā) *f.* more than one language वाक्यं यत्रैकस्मिन्ननेकभाषानिबन्धनं क्रियते। अयमपरो विद्वद्भिर्भाषाश्लेषोऽत्र विज्ञेय: Kāvyālan. (Ru.) 4. 16.

अनेकभाषाभेद (aneka-bhāṣābheda) *m.* many varieties of languages परं युगादौ प्रथमपुरुषेण ... द्विपञ्चाशदक्षरप्रमाणा मातृकैवोपदिष्टा। ... ततो ... संस्कारे कृते संस्कृतं जातम्। ततश्चानेकभाषाभेदा

अभूवन् KumāPraPra. 103. 27.

अनेकभाषाव्यामिश्ररूप (anekabhāṣāvyāmiśra-rūpa) *adj.* of the nature of being mixed with different languages अभिनेयार्थं दशरूपकम् ... अनेकभाषाव्यामिश्ररूपम् Loc. 141. 25 (*on* 3. 7)

अनेकभिन्नसंख्याक्षरप्रकृति (anekabhinnasaṅkhyākṣara-prakṛti) *adj.* of the nature of many different numbers and letters सरस्वती ... अनेकभिन्नसंख्याक्षरप्रकृतिरप्रकृतिव्यवस्था HarVi. 47. 131.

अनेकभुक्ता (aneka-bhuktā) *adj. (f.)* **A** enjoyed by many संपदा पुनरनेकभुक्तया वेश्ययेव न वशी वशीकृतः Surath. 1.94; **B** enjoyed (sexually) by many (men). Surath. 1.94.

अनेकभुजपरिघ (aneka-bhujaparigha) *m.* numerous arms resembling iron-bars अये, कोऽयमनेकभुजपरिघभीषणाकारो राक्षसः UnmaRā. (Vi.) 64 (3)

अनेकभुजसंयुक्त (anekabhuja - saṁyukta) *adj.* possessing numerous arms ध्यायेद् वा विश्वरूपिणम्। ... अनेकभुजसंयुक्तम् ... देवम् TriBrU.153.

अनेकभूत (aneka - bhūta) *n.* **1Ai** more than one element अवयविवादिनामपि ... अनेकभूतानामेकसंघातानुप्रवेशोऽवर्जनीयः NyāySiA. 207. 22;**1Aii** many elements संघातोऽनेकभूतैरपि भवति यथा ह्येकभूतस्य भागैः TattvMu. 1. 23; अनेकभूतेष्वनेकचैतन्यशक्तिकल्पनायां गौरवेण लाघवादेकस्यैव नित्यचित्स्वरूपस्य कल्पनौचित्यात् SāṁkhyaPraBh. 93. 32 (*on* 3. 22); **1B** various elements भूम्यादिभूतानां स्वत एव मिश्रत्वान्नैकभूतत्वं मांसादीनां संभवतीति विज्ञायते। तस्मात् संभूतत्वान् मांसादीनामनेकभूतकार्यत्वात् TattvPrakā. 135A. 2 (*on* ii. 4. 22); **2** various creatures or beings अनेकभूतभौतिकदेवतिर्यङ्मनुष्यानेकलोकाद्भुतरचनायुक्तब्रह्माण्डकोटिरूपस्य ... अनायासेनोत्पत्तिस्थितिभङ्गकरणं न लौकिकम् AṇuBh. 10.5 (*on* i. 1. 2)

अनेकभूतप्रकृति (anekabhūta-prakṛti) *adj.* having various elements as the material causes इदमनेकभूतप्रकृति शरीरमगन्धमरसमरूपमस्पर्शं च प्रकृत्यनुविधानात् स्यात्। न त्विदमित्थंभूतम् NyāyBh. 174. 14 (*on* iii. 1. 28-30)

अनेकभूतप्रकृतित्व (anekabhūtaprakṛti-tva) *n.* the state of having various elements as the (material) causes शरीरस्यानेकभूतप्रकृतित्वेऽपि न विशेषोक्तिविरोधः TattvPrakā. 135A. 4 (*on* ii. 4. 22)

अनेकभूतसंसर्ग (anekabhūta-saṁsarga) *m.* combination of various elements किं 'पृथिवीमय आपोमयः' इत्यादिवाक्यं युगपदनेकभूतसंसर्गं दर्शयति ŚrutaPra. ii. 597. 13 (*on* iv. 2. 5)

अनेकभूतौघ (anekabhūtaugha) *m.* flow, i.e. multitude of various creatures or beings नमोऽस्तु ते देवि समुद्रगामिनि ... अनेकभूतौघसमाश्रितेऽनघे SkandP. v(3). 12.4; नमामि ते ... सरिद्वरे ...। अनेकभूतौघसुसेविताङ्गे SkandP. v(3). 60. 27.

अनेकभूदेवनिकेतन (anekabhūdeva-niketana) *n.* abode of number of Brahmins (*lit.* divinities on earth) अनेकभूदेवनिकेतनानां संरक्षणं यत्कृतमादरेण। गङ्गावतीसूनुरगादुदारं तेन ध्रुवं मन्दिरदानधर्मम् Rāṣṭrau. 20. 47.

अनेकभूपाल (aneka-bhūpāla) *m.* many kings श्रीपार्श्वोऽथ ... प्रतस्थेऽनेकभूपालैः PārśvC. 5. 195.

अनेकभूपालचक्रवाल (anekabhūpāla-cakravāla) *n.* circle or group of many kings अनेकभूपालचक्रवालपरिवृतः श्रीकुमारपालभूपालः ... गृहस्थानामुचितामहोरात्रिकीं क्रियामपृच्छत् KumāPraPra. 85. 30.

अनेकभूपालजित्वर (anekabhūpāla-jitvara) *adj.* [P. iii. 2. 163] conquering many kings कुमारपालः ...। प्रतापाक्रान्तदिक्चक्रोऽनेकभूपालजित्वरः। भविष्यति PrabhāC. 196. 1.

अनेकभूपालमौलि (anekabhūpāla-mauli) *m.* head or crown of many kings अभूदनेकभूपालमौलिलालितशासनः। ... क्षितीश्वरः KathāKau. 2. 1.

अनेकभूमन् (aneka-bhūman) *adj.* having many floors or storeys शालाजातिः ...। नानाकाराङ्गान्वितानेकभूमा माला छन्दा स्यात् तु सा मालिकाख्या MayaMa. 26. 100.

अनेकभूमि (aneka-bhūmi) *adj.* having various regions कर्मस्थितिं जन्तुरनेकभूमिं नयत्यमुं सा च परस्परस्य Viṣāpahā. 12.

अनेकभूमि (aneka-bhūmi) *f.* many storeys रतिसुखसंपत्तिप्रतिकूजा अनेकभूमयो योजिताः। एवंविधं मण्डलं द्वादशद्वारयुतम् SāmaraU. 272. 7.

अनेकभूमिका (aneka-bhūmikā) *f.* **1** many storeys अस्ति ... अनेकभूमिकाभ्राजिष्णुभिः सौधैः ... संवलिता ... अयोध्येति यथार्थाभिधाना नगरी TilaMañ. 8. 21; शैलूष इवानेकभूमिकाभाजि ... धाम्नि ... निविष्टाम्... दमयन्तीमद्राक्षम् NalaCam. 7. 19 (3); **2** (enacting of) many roles or characters (in drama). NalaCam. 7. 19 (3) (comm. भूमिका ... वेषधारणम्)

अनेकभूमिपाल (aneka-bhūmipāla) *m.* many kings सः ... द्वीपान्तरागतानेकभूमिपालमौलिमालालालितचरणयुगलः Kād. 7. 2.

अनेकभूमिप्रासादा (anekabhūmi-prāsādā) *adj. (f.)* having multi - storeyed mansions अयोध्या सा परा मेध्या पुरी दुष्कृतिदुर्लभा। ... अनेकभूमिप्रासादा SkandP. ii (8) .1. 33; NaraP. 25. 6.

अनेकभूमियुक्त (anekabhūmi-yukta) *adj.* possessing several storeys गृहाणां गृहगर्भं च जातिगर्भं विमिश्रितम्। अनेकभूमियुक्तानि यानि वासगृहाणि च MayaMa. 12. 83.

अनेकभूषणभूषिताङ्गी (anekabhūṣaṇabhūṣitāṅgī) *adj. (f.)* whose body is decorated with various ornaments सः ... राजवाहनेन ... अनेकभूषणभूषिताङ्गीमवन्तिसुन्दरीम् ... अग्निं साक्षीकृत्य संयोजयामास DaśKuC. 32.25.

अनेकभूषणयुत (anekabhūṣaṇa-yuta) *adj.* possessing, i.e. wearing various ornaments देवो रूपान्तरं दधौ। चतुर्भुजम् ... अनेकभूषणयुतम् GaṇeP. ii. 130. 22.

अनेकभूषा (aneka-bhūṣā) *f.* various decorations or ornaments निरस्तभूषोऽपि यथा विभाति पवित्रचारित्रविभूषितात्मा। अनेकभूषाभिरलंकृतोऽपि विमुक्तवृत्तो न तथा मनुष्यः SubhāRaSaṁ. 241.

अनेकभूषादीप्ति (anekabhūṣā-dīpti) *f.* lustre of various ornaments यस्यासीत्प्रमदा रम्या नाम्नोग्रा चारुहासिनी। ... अनेकभूषादीप्त्या या नाशयित्वाखिलं तमः GaṇeP. ii. 73. 13.

अनेकभृङ्गाराव (anekabhṛṅgārāva) *m.* [P. iii. 3. 50] humming sound of many bees दिनकरकिरणाभिसंतप्तमेदिन्याम् ... अनेकभृङ्गारावोन्नादितमूलेषु ... तरुषु ... प्रत्यूषप्रदोषार्धरात्रिषु विचरन्ति (हस्तिनः) Hastyāyur. 195. 22 (2. 13)

अनेकभृङ्गी (aneka-bhṛṅgī) *adj. (f.)* [P. iv. 1.41] resorted to by many (female) bees त्रिकल्पपूर्वा सरितां वरा या (रेवा) ...। वेदाङ्गविद्यानिपुणैरुपेता सरोजमिश्राम्बुरनेकभृङ्गी Rāvaṇā. 4. 20.

अनेकभृतकसाध्य (anekabhṛtaka-sādhya) *adj.* to be accomplished by a number of hired servants यदेकं स्वामिकर्मानेकभृतकसाध्यं भवति तत्र शाठ्यं वर्जयित्वा यो भृत्यो यावत्कर्म करोति तस्मै तदनुरूपं वेतनं देयम् Aparā. 798. 27 (*on* 2. 196); VīraMi. 673. 20 (*on* 2. 196)

अनेकभृत्यसाध्य (anekabhṛtya-sādhya) *adj.* to be accomplished by a number of servants अनेकभृत्यसाध्यकर्मणि भृतिदानप्रकारमाह Mitā. 279. 6 (*on* 2. 196); एतद्यानेकभृत्यसाध्ये कर्मणि वेतने वा परिभाषिते वेदितव्यम् Aparā. 799. 3 (*on* 2. 196); Subodhi. 86. 21 (*on* 2. 196); अनेकभृत्यसाध्यकर्मस्वरूपमाह BālamBha. ii. 295. 32 (*on* 2. 196)

अनेकभेद (aneka-bheda) *adj.* of many types or kinds, i.e. various परममतिर्गुणाननेकान्(v. l. परमगुणाननेकभेदान्) ... अनुशास्य तथ्यरूपान् गगनतलं द्युतिमान् विवेश MahāBhā. xiii. 27. 101; इन्द्रादयोऽनेकभेदा दिशामष्टकदेवताः BrahmāṇḍP. iii. 20. 44; स हेतुः विपक्षाद्विशेषो हेतुरित्येतावति चोद्यमाने विपक्षाद्विशेषमात्रस्य हेतुत्वं स चानेकभेदः NyāyVār. 128. 15 (*on* i. 1. 35); मुक्ताप्रवालतपनीयमनेकभेदम्। यद्यद्य दुर्लभतमं परराजधान्यां तस्मिन्पुरे प्रतिवसत् सुलभं च वस्तु VarāṅgaC. 1. 39; पद्यमनेकभेदम् KāvyālaṅSū. i. 3. 26; यम्यन्त इत्याद्यन्वर्थतानुस्मरणेनानेकभेदमन्तादिकम् Kāvyānu. (He.) 255. 2; अर्थो विरुद्धविषमादिरनेकभेदः कार्याश्रितो भवति AlaṅkāRa. 62 (6)

अनेकभेद (aneka-bheda) *m.* **1A** many differences चकार विविधां सृष्टिम् ...। देवाश्चानेकभेदेन मनुष्याः पशवस्तथा JayāS. 2. 41; विचित्रभेदं पुरुषैकनाथम्। अनेकभेदैरधिवासितं ते नतोऽस्मि रूपं जगदण्डसंज्ञम् KūrmaP. 133. 11 (1. 12);**1B** many types or kinds, i.e. varieties ज्ञानं त्वनेकभेदैर्यत्तत्त्वतामेति चात्मनः। गौण(णे?) विद्यामये तत्त्वे सम्यग् विद्यामयस्य च JayāS. 4. 53; (दीक्षा) संस्थितानेकभेदे JayāS. 16. 53; **1Ci** many (subordinate or intermediate) divisions (मुनिः) अनगारं सहागारं धर्मं विविधमब्रवीत्। अनेकभेदसंयुक्तं संसारोत्तारणावहम् PadmP. (Ra.) 106. 90; **1Cii** many distinctions or ramifications ये पुनः कल्पितानेकभेदवृत्तिं प्रचक्षते NyāyMañ. i. 298. 7; **2** various modifications or forms विष्णुतत्त्वं परिज्ञाय एकं चानेकभेदगम्। दीक्षयेन्मेदिनीम् JayāS. 16.9.

अनेकभेदग (anekabheda-ga) *adj.* pertaining to various modifications or forms विष्णुतत्त्वं परिज्ञाय एकं चानेकभेदगम् (v. l. भेदकम्)। दीक्षयेन्मेदिनीम् JayāS. 16. 9.

अनेकभेदतस् (anekabheda-tas) *adv.* **A** on account of many differences गन्धशब्देन ... पृथिवी परिगृह्यते। यदि वा परभागोऽस्या गन्धस्यानेकभेदतः BrĀraUBhV. ii. 4. 358; **B** in various ways दुःखानि यानि संसारे विद्यन्तेऽनेकभेदतः SubhāRaSaṁ. 555.

अनेकभेदबहुल (anekabheda-bahula) *adj.* abounding in, i.e. attended with many distinctions or ramifications अनेकभेदबहुलं नाट्यमस्मिन्प्रतिष्ठितम् NāṭyaŚā. 8. 9.

अनेकभेदभिन्न (anekabheda-bhinna) *adj.* **1** varied due to many distinctions or ramifications न्यसेम केसरे लाजास्तां शक्तिं तद्धि कर्मणि। अनेकभेदभिन्नानां व्यापिनीं सर्वदेहगाम् PauṣkS. 6. 74; अनेकभेदभिन्नेषु प्रासादेषु महामते। विस्तरेण ... वक्ष्ये ... देवतानां च संस्थितिम् PāraS. 10. 3; द्वे वस्तुनी अस्मिन्पिण्डे उपलभ्येते अनेकभेदभिन्नेन करणेन येनोपलभते AitUBh. 288. 11 (*on* 5.1); सुरतमनेकभेदभिन्नं स्फुटमुदितं परिहृत्य फल्गु वाक्यम् NāgaSa. 37. 1; मुनिभिरनेकभेदभिन्नशास्त्रजडैरभिनिविष्टमतिभिस्तत्त्वमुपादेयं न किंचित्कथितम् AuciViCa. 34 (8); मुख्यानि द्विशालानि षडेव हि। अनेकभेदभिन्नानि लघुप्रस्तारयोगतः SamarāSū. 22. 3; अनेकभेदभिन्नो हि प्रपञ्च इष्यते NyāySu. (Ja.) 406B. 3 (*on* ii. 2.8); **2** distinct on account of various forms or modifications अनेकभेदभिन्नस्तु क्रीडते परमेश्वरः KūrmaP. 49. 3 (1. 4)

अनेकभेदवितत (anekabheda-vitata) *adj.* extended by many distinctions or ramifications अनेकभेदबहुलं (v.l. अनेकभेदविततं) नाट्यमस्मिन् प्रतिष्ठितम् NāṭyaŚā. 8. 9.

अनेकभेदविषय (anekabheda-viṣaya) *adj.* referring to many divisions or branches ज्योतिःशास्त्रमनेकभेदविषयं स्कन्धत्रयाधिष्ठितम् BṛSaṁ. 1. 9.

अनेकभेदसंपन्न (anekabheda-sampanna) *adj.* endowed with, i.e. possessing many types or varieties अनेकभेदसंपन्नः पदाध्वा समुदाहृतः ŚivaP. vii (2). 17. 6 (565B. 2)

अनेकभेदसंभिन्न (anekabheda-sambhinna) *adj.* distinct due to many differences अनेकभेदसंभिन्नं यदेतद् व्याकृतं जगत्। नामरूपक्रियातत्त्वमेतत्सर्वं प्रतीयताम् BṛĀraUBhVā. i. 6. 10.

अनेकभेदिन् (anekabhed-in) *adj.* possessing various modifications or forms परिजप्यं द्विजश्रेष्ठ यावद्वाणी निवर्तते। स्वभावस्थो गुरुः साक्षात्परेणानेकभेदिना JayāS. 18. 32.

अनेकभेदोत्था (anekabhedotthā) *adj.* (*f.*) arising from many distinctions मन्त्रमूर्तिर्गृहान्तरे। एका वानेकभेदोत्था विद्यते बिम्बलक्षणा PauṣkS. 32.84.

अनेकभेदोपास्य (anekabhedopāsya) *adj.* to be meditated upon as (having) various modifications or forms ब्रह्मणः ... अनेकभेदोपास्यस्य ... उपासनं विधित्सन् आह ChāndoUBh. 173. 2 (*on* iii. 14. 0)

अनेकभोग (aneka-bhoga) *adj.* having many hoods सन्मणिरनेकभोगो गुरुभारसहः स्थिरात्मतास्थानम्। नरदेव चित्रमेतद्यदशेषगुणैस्त्वमाश्लिष्टः KuṭṭaMa. 779; **2** having, i.e. experiencing many types of enjoyments or pleasures, KuṭṭaMa. 779.

अनेकभोग (aneka-bhoga) *m.* many types of enjoyments or pleasures अनेकभोगसंयुक्ता हृष्टाः पुष्टाः स्त्रियः सतीः। रक्षन्ति पतयः पुण्या यथा वृद्धपुरस्कृताः SaurP. 38. 41.

अनेकभोजन (aneka-bhojana) *n.* various (types of) meals तन्नित्यमेवानेकभोजनभक्ष्यादिभिः पुष्टिं नीयते Pañcā. 277. 8.

अनेकभौमक (anekabhauma-ka) *n.* building with more than one storey एकभौमकमनेकभौमकं योजनीयमवनीपतीच्छया MayaMa. 25. 176.

अनेकभ्रातृ (aneka-bhrātṛ) *adj.* (used as noun) (one) having many brothers अनेकपितृकाणामनेकभ्रातृणां ये पुत्रास्तेषाम् ... प्रत्येकमंशकल्पना DīpKa. 55.8 (*on* 2.120); यद्यपि भगिन्यश्चेति भ्रातृभिरिति च बहुवचनद्वयेनांशमित्येकवचनेन चानेकभ्रातृकर्तृकानेकभगिन्युद्देश्यकैकतुरीयांशकर्मकदानलाभेन प्रत्येकं भगिनीनां भागसंबन्धलाभो न BālamBha. ii. 158. 10 (*on* 2.124)

अनेकमख (aneka-makha) *m.* various sacrifices तेन ... सुहृत्स्वजनसमेतेन ... अनेकमखकरणार्जितपुण्यप्राग्भारेण ... सुखमनुभूयते स्म Pañcā. 64. 21.

अनेकमखक्रिया (anekamakha-kriyā) *f.* [P. iii. 3. 100] performance of various sacrifices नानाविधोद्यानतडागसस्यमहोत्सवानेकमखक्रियाद्यैः। मीनस्थिते देवगुरौ धरित्री रम्या VasiS. 6. 100.

अनेकमखाह्वान (anekamakhāhvāna) *n.* invocation in various sacrifices अनेकमखाह्वानगमनमूढमतिकक्षे सहस्राक्षे YaśasCam. i. 250. 2.

अनेकमङ्गलगुण (aneka-maṅgalaguṇa) *m.* various auspicious qualities उदाहृतदहरविद्यायां यदनेकमङ्गलगुणविशिष्टं दिव्याद्भुतरूपं च ब्रह्म वर्णितम् ŚivārkaMaDī. i. 429. 9 (*on.* i. 3. 12)

अनेकमङ्गलद्रव्य (aneka-maṅgaladravya) *n.* various auspicious materials मूर्ध्नि पीठस्य ...। पर्यन्तरचितानेकमङ्गलद्रव्यसंपदि। ... ईराड् निवेशयामास MahāP.23.6; अनेकमङ्गलद्रव्यसहितः श्रेष्ठी, ताश्च ... गतास्तत्र SamyaKau.29.5.

अनेकमणि (aneka-maṇi) *m.* **A** various gems (अभिययौ स हिमालयम्) ससुरचापमनेकमणिप्रभैरपपयोविशदं हिमपाण्डुभिः। अविचलं शिखरैरुपबिभ्रतम् ... अम्बुमुचां चयम् Kirātā. 5. 12; **B** many gems अनेकमणिष्वनुस्यूतं सूत्रमिव ... आत्मानं पश्यतः NyāySu. (Ja.) 491A. 4 (*on* iii. 2. 1); Nyāyāmṛ. 398A. 5; अनेकमणिमौक्तिकैर्घटितभूषणाभूषितः ... भातीश्वरः Vidvanmo. 8. 115.

अनेकमणित (aneka-maṇita) *n.* many inarticulate murmuring-sounds अनेकमणितैर्बन्धविशेषैश्च कलाग्रहैः। वशं नयेत यः कान्तां स धृष्टः परिकीर्तितः ŚṛṅgāDī. 2. 85.

अनेकमणिप्रबन्ध (anekamaṇi-prabandha) *adj.* having the arrangement of many gems हेम्ना विनिर्मितमनेकमणिप्रबन्धं नीवीनिबन्धनगुणं विनिवेदयामि TripuMāPūSt. (Śaṅ.) 56.

अनेकमणिमण्डित (anekamaṇi-maṇḍita) *adj.* adorned with various gems द्वाराणि तत्र शोभन्ते कांचनैः कलशैः स्थितैः। सितपद्ममुखैर्द्वारैरनेकमणिमण्डितैः SkandP. v(1). 26. 4.

अनेकमणिमाणिक्य (aneka-maṇimāṇikya) *adj.* studded with various gems and rubies अनेकमणिमाणिक्यकिरीटभूषणं क्वचित्। ... परमं कारणं कृष्णम् ... श्रोतुमिच्छामि PadmP. iv. 69. 92.

अनेकमणिमाला (aneka-maṇimālā) *f.* several strings or laces of gems अनेकमणिमालालंकृतमपि रत्नचतुष्कराजितम् ... आयतनं ददर्श TilaMañ.215.23.

अनेकमणीमय (anekamaṇī-maya) *adj.* [*f.*-ī] [P. iv. 3. 82] **A** consisting of various gems अनेकमणीमयम्। कुसुमवर्षचितं तव देशनावनितलं क इवेत्य न मोदते ŚrīVīraSta. 12; **B** made of various gems दन्ताश्च स्फटिकमयाः ...। इत्यनेकमणीमय्यः प्रतिमास्ताश्चकाशिरे TriṣaŚaPuC. i. 6. 602.

अनेकमण्डल (aneka-maṇḍala) *n.* many states, regions or territories पुरुषातिश-येनेवानेकमण्डलकृतसेवेन श्मशानवाटेन गत्वा ... विन्ध्याटवीं विवेश VāsaDa. 243. 2.

अनेकमण्डल (aneka-maṇḍala) *m.* many dogs, VāsaDa.243.2 (comm.पक्षे श्वा)

अनेकमण्डलेश्वर (anekamaṇḍaleśvara) *m.* lord of many states or regions सेवितानेकमण्डलेश्वर इव तरुणः ManuBh. i. 125. 13 (*on* 2. 95)

अनेकमण्यनुस्यूत (anekamaṇy-anusyūta) *adj.* woven into, i.e. continued in many gems अनेकमण्यनुस्यूतसूत्रमिवानेकदेहेष्वनुस्यूतमात्मानं पश्यतः स्वतो भेदधीः AdvaiSi. 615. 20.

अनेकमतभेद (aneka-matabheda) *m.* many theoretical differences स्वमतेऽप्यनेकमतभेदाः ... प्रकल्पिताः सन्ति KumāPraPra. 103. 20.

अनेकमति (aneka-mati) *adj.* **1** having varied intelligence or knowledge सिंहे स्ववंशनाथः कुलीरभे ज्ञानवाननेकमतिः HorāSā. 21. 3; **2** (an-ekamati) not having concentration of mind आद्य(?अधा)र्मिकः कदर्यो गुणविमुखः परुषवागनेकमतिः। भुङ्क्ते संपदमीदृक् Subhāṣi. 3116.

अनेकमति (aneka-mati) *f.* notion of more than one (contradictory item) एकानेकमतौ संदेहो न स्यात् NyāyVār. 246. 13 (*on* ii. 1. 34)

अनेकमत्तमातङ्ग (aneka-mattamātaṅga) *adj.* **1** consisting of many intoxicated or rutting elephants स त्वनेकमत्तमातङ्गसैन्यसङ्घादिव मदेनान्धतां दधानो मातङ्गीसङ्गपङ्ककलङ्कभाजनमजनि PrabaCin. 112. 18; **2** consisting of many haughty low-castes, PrabaCin. 112.18.

अनेकमत्स्यपरिवृत (anekamatsya-parivṛta) *adj.* surrounded by more than one fish अनेकमत्स्यपरिवृत एकः कुलीरकोऽब्रवीत् Tantrākhyā. 18. 19; PañcT. 1. 61 (6) (66.8)

अनेकमदान्ध (anekamadāndha) *adj.* blinded with arrogance caused by manifold (factors) त्वं नूनमसुराणां नः पारोक्ष्यः परमो गुरुः। यो नोऽनेकमदान्धानां विभ्रंशं चक्षुरादिशत् BhāgP. viii. 22. 5.

अनेकमदान्धवारण (aneka-madāndhavāraṇa) *m.* many elephants blinded with (excessive) rut यस्यानेकमदान्धवारणघटाकुम्भस्थलीभेदनव्यापारैकविनोददुर्ललितया कालोऽगमल्लीलया ... स एवाधुना सिंहः ... धत्ते दशामीदृशीम् Subhāṣi. 613.

अनेकमनस् (aneka-manas) *n.* many minds अतिरंहसोऽस्य (नृपतेः) दधते हि वाजिनः पटुतामनेकमनसां विलङ्घने PṛthvīVi. 9. 59.

अनेकमनस्क (anekamanas-ka) *adj.* having more than one mind यदा तु योगी बहून्कायान्निर्मिमीते तदा किमेकमनस्कास्ते भवन्त्यथानेकमनस्काः YogBh. 185. 2 (*on* 4. 3)

अनेकमन्त्र (aneka-mantra) *m.* **1A** many sacred formulae अमृत ... श्योगिनायकः। कृतस्थितिः पत्तनगुङ्कडीसरस्यनेकमन्त्रादिसमृद्धिमन्दिरम् Gurvā. 306; **1B** more than one sacred formula अनेकमन्त्रासाध्यो होमश्चात्र सूक्तादिसाध्य एक

एव बोध्यः ViraMi. (Paribhāṣā.). 79. 25; **2** (employment of) many spells or incantations चित्तयेत्रष्टहृदयः ... यः ... सोऽपि पुराणरसवादादिगारुडानेकमन्त्रवित्। ... सर्ववाङ्मयवेत्ता च सर्वज्ञो देवि जायते NityāṢoḍa. 4. 30.

अनेकमन्त्रक (anekamantra-ka) *adj.* having more than one sacred formula अनेकमन्त्रके एकमन्त्रके वा अनेकहोमे प्रतिहोमं प्रणवः कार्यः ViraMi. (Paribhāṣā.) 80. 1.

अनेकमन्त्रकोटी (aneka-mantrakoṭī) *f.* many crores of sacred formulae अनेकमन्त्रकोटीभिः संस्मरेत्सेवितं सदा (महामन्त्रम्) JayāS. 21. 232.

अनेकमन्त्रपरामर्श (anekamantra-parāmarśa) *m.* consideration of several sacred formulae न चानेकमन्त्रपरामर्शसापेक्षशब्दार्थप्रत्यभिज्ञानुसारेणोपक्रमगतसप्तमीश्रुतिप्राप्तं लिङ्गमन्यथा नेतुमयुक्तम् ŚivārkaMaDī. i. 404. 24 (*on* i. 3. 4)

अनेकमन्त्रसंस्कृत (anekamantra-saṁskṛta) *adj.* sanctified or purified by many sacred formulae कृते सोमयागादावनेकमन्त्रसंस्कृतेष्टकाचित्य-संस्पर्शनेऽपि स्नानदर्शनात् Aparā. 18. 14 (*on* 1. 7)

अनेकमन्त्रसाध्यका (anekamantrasādhya-kā) *adj.* (*f.*) to be accomplished through many sacred formulae यत्रानेकमन्त्रसाध्यका होमादिव्यक्तिस्तत्र द्वितीयादिमन्त्रादिषु प्रणवो नास्ति ViraMi. (Paribhāṣā.) 79. 17.

अनेकमन्वन्तरदर्शिन् (anekamanvantara-darśin) *adj.* who has seen, i.e. experienced numerous ages of Manus अनेकमन्वन्तरदर्शिना मया न खल्वरामो ददृशे भवादृशः Yādavā. 14. 26.

अनेकमन्वन्तरायुस् (anekamanvantarāyus) *adj.* having (the span of) life of numerous ages of Manus त्रिदशाः खल्वेते अनेकमन्वन्तरायुषोऽनिमिषचक्षुषो नभश्चारिणः कामगास्त्रिनयनचतुर्भुजादयः Kiraṇā. 55. 13.

अनेकमय (aneka-maya) *adj.* possessing (the qualities of) more than one (i.e. both the sun and the moon) सौम्यत्वेन निशामणिर्दिनमणिरतीव्रप्रतापेन च ... एकानेकमयो गुणैर्नवनवैः श्रीकर्मराजः सुधीः EI. ii. 47. 44.

अनेकमरणनिमित्तवत् (anekamaraṇanimitta-va(n)t) *adj.* having many causes of death यस्मादयमनेकमरणनिमित्तवान् तस्मात् सर्वदा मृत्योरास्ये वर्तते BṛĀraUBh. 597. 12 (*on* iv. 3. 36)

अनेकमलप्रचय (anekamala-pracaya) *m.* collection of various types of impurities (i.e. impediments or limiting conditions) किमीश्वरविषयज्ञानमात्रं निर्वाणकारणं किं वा साक्षात्कारः। ... नापि द्वितीयः। अनेकमलप्रचयोपचितानाम् ... पशूनां परमेश्वरसाक्षात्कारानुपपत्तेः SarvaDaSaṁ. 6. 128.

अनेकमलसंभव (anekamala-sambhava) *adj.* arising from, i.e. produced by various types of impurities or moral taints अनेकमलसंभवे कृमिकुलैः सदा संकुले विचित्रबहुवेदने बुधविनिन्दिते दुःसहे। भ्रमन्नयमनारतं व्यसनसंकटे देहवान् ... भवे भवति SubhāRaSaṁ. 243.

अनेकमल्लसंचार्य (anekamalla-sañcārya) *adj.* fit to be moved by several wrestlers अनेकमल्लसंचार्यं दृष्ट्वा तस्यानतं धनुः। देवस्वामी ददौ तस्मै ... भगिनीम् BṛKathāMañ. ix. 2. 378.

अनेकमल्लिकाक्ष (aneka-mallikākṣa) *m.* many swans called *mallikākṣa* सिप्रा नाम नदी। यत्र (पयः) ... अनेकमल्लिकाक्षकुटुम्बिनीकदम्बचुम्ब्यमानजम्बालजालजटिलजलदेवतादोलम् YaśasCam. ii. 208. 2.

अनेकमशकाकीर्ण (anekamaśakākīrṇa) *adj.* full of or overspread with many mosquitoes or gnats अनेकमशकाकीर्णोदुम्बरप्रतिमात्मना। नानाजीवविभेदेन ... पुरुषेणास्थितं क्वचित् AhirbuS. 9. 27.

अनेकमस्तक (aneka-mastaka) *adj.* having many hoods सुपर्णवशगा नागा जज्ञिरेऽनेकमस्तकाः HariVaṁ. 3. 86.

अनेकमहर्षिमस्तक (anekamaharṣi-mastaka) *m., n.* heads of many great sages स जयति ... नाम्नानेकमहर्षिमस्तकवलत्पादोऽक्षपादो मुनिः NyāyMañ. ii. 208. 25.

अनेकमहापातकनाश (anekamahāpātaka-nāśa) *m.* destruction of many great sins यत्तु मण्डपाख्यानादौ सकृत्पञ्चक्रोशयात्रामात्रेणानेकमहापातकनाशप्रतिपादनम् तदर्थवादमात्रमिति भवतामङ्गीकार्यम् TristhaSe. 125. 14.

अनेकमहापापहरा (anekamahāpāpa-harā) *adj.* (*f.*) which removes many great sins सूर्यवंशभवानां च राज्ञां चारित्रमद्भुतम्। तत्रानेकमहापापहरा रामकथा कृता PadmP. iv. 1. 6.

अनेकमहाप्रभावमाणिक्य (aneka-mahāprabhāvamāṇikya) *n.* many rubies having great lustre (सेनापतिः) तत्कालमादिष्टनिकटराजलोकढौकितमनेकमहाप्रभावमाणिक्यखचितमुद्रसं(म)ङ्गुलीयकरत्नमग्रतो दर्शयन् ... ज्वलनप्रभदेववृत्तान्तम् ... यथाश्रुतमकथयत् TilaMañ. 98. 13.

अनेकमहाफल (aneka-mahāphala) *adj.* possessing many big fruits स्थिरोऽनेकमहाफलः। जातस्तरुरयम् Kāvyālaṅ. (Bh.) 2.80 =VakroJī. 210. 5.

अनेकमहामहीभृत् (aneka-mahāmahībhṛt) *m.* **1** many great mountains राजा तु ... अनेकमहामहीभृत्परंपरागतां गङ्गामिव दुर्गतिहराम् ... पश्यंश्चैतां (एकावलीम्) विस्मयमाजगाम HarṣaC. 334. 3; **2** many great kings, HarṣaC. 334.3.

अनेकमहारथ (aneka-mahāratha) *m.* various great warriors मृधे मृधेऽनेकमहारथास्त्रतो द्रौण्यस्त्रतश्चास्म हरेऽभिरक्षिताः BhāgP. i. 8. 24.

अनेकमहाराज (aneka-mahārāja) *m.* great king of many उवाच ... भरद्वाजः बहुभिः अनेकमहाराजाय ItihāU. 18. 20.

अनेकमहावीर (aneka-mahāvīra) *m.* various great heroes तामनेकमहावीरकरम्बनिकराङ्किताम्। वीक्ष्य युद्धक्षितिं तासां हृदयानि विदुद्रुवुः PāṇḍaC. 13. 1057.

अनेकमहाव्याधि (aneka-mahāvyādhi) *f.* various great diseases अनेकमहाव्याधिविह्वलीभूतमानसः। निद्रां न लभते नक्तं दिवापि विनयंधरः BṛKathāK. 13.5.

अनेकमहासमानीक (aneka-mahāsamānīka) *m., n.* many great battles तमनेकमहासमानीकसंतोपितरणदेवताविहितबलिविधानम् ... करवालम् ... करादुत्सृज्य मुनिकुमारकयुगलमुपावीविशत् YaśasCam. i. 163. 4.

अनेकमहासामन्त (aneka-mahāsāmanta) *m.* many great (neighbouring) kings or feudatory princes सेवागतानेकमहासामन्तमुकुटमाणिक्योन्मुखमयूखशेखरिताश्चलपल्लवैर्विचित्ररत्नरचितकाण्डकोटिभिः विविधाकृतिपताकादुकूलैः ... त्रिदिवद्रुमोद्यानश्रियं विस्तारयन् ... अहं प्रत्यावबृते YaśasCam. i. 336. 1 (comm. देशपतयः)

अनेकमहास्मृति (aneka-mahāsmṛti) *f.* many great codes of laws (Smṛtis) बहूनामनुग्रहो न्याय्य इति न्यायेन तेषामनेकमहास्मृतिविरोध(?धि)तत्वमिति भावः BālamBha. iii. 75. 2 (*on* 3. 24)

अनेकमहाह्रद (aneka-mahāhrada) *m.* many large lakes or pools अभूदगस्त्यस्याश्रमो मुनेः ... कावेरीवारिवहले यत्रानेकमहाह्रदे। पीत्वोद्गीर्णमिवागस्त्येनाब्धिपाथः पदे पदे KathāSaSāg. xii. 35. 54.

अनेकमहिलासमराग (anekamahilā-samarāga) *adj.* having equal attachment to many ladies अनेकमहिलासमरागो दक्षिणः कथितः (नायकः) SāhiDa. 98. 15.

अनेकमहीमहेन्द्र (aneka-mahīmahendra) *m.* many great lords, i.e. rulers of the earth शाहभूपः। यस्यानेकमहीमहेन्द्रसमरे मत्तेभकुम्भस्थले विद्युद्भ्रान्तिकरी बभूव निभृता खड्गप्रभिर्भास्वरा ParamāKā. 1.6.

अनेकमांसाद (anekamāṁsāda) *adj.* who eats various kinds of flesh पुरा योऽनेकमांसादो दुर्गन्धोऽभूज्जुगुप्सितः। सोऽयम् ... सुन्दरोऽभवत् PadmP. (Ra.) 41. 160.

अनेकमाणिक्य (aneka- māṇikya) *n.* various (kinds of) rubies (लिङ्गस्य) तस्य दर्शनादनेकमाणिक्यरचितं सिद्धगन्धर्वसेवितं विमानवरमारुह्य शक्रलोकं गतः। ... दर्दुरः SkandP. v(2). 84. 43; दृष्टवान् ... अनेकमाणिक्यखण्डखचितकाञ्चनशिलासंघातमेकं दिव्यमायतनम् TilaMañ. 155. 8; समन्तादुत्सर्पतानेकमाणिक्यरुचितरङ्गप्रसरेण परिकल्पयद्भिरिव ... सोपानपरंपराम् ... चैत्यालयैः ... उपशोभितं राजपुरं नाम नगरम् YaśasCam. i. 21. 3; ii. 300. 1.

अनेकमाणिक्य (aneka-māṇikya) *adj.* inlaid with various rubies दृष्टवान् ... अनेकमाणिक्यमन्त(?त्त)वारणकभूषितम् ... आयतनम् (अहम्) TilaMañ.154.12.

अनेकमातङ्गतुरङ्गसङ्गिन् (anekamātaṅgaturaṅga-saṅgin) *adj.* consisting of many elephants and horses अनेकमातङ्गतुरङ्गसंगी परैरलङ्घ्यो निजकामचारी। ... बभौ समुद्रादधिकं बलौघः Rāṣṭrau. 9. 11.

अनेकमातृ (aneka-mātṛ) *f.* many mothers (including uterine mother and step-mothers) अनेकमातृभिरेकचित्यामन्वारोहणे कृतेऽप्येवमेव SmṛtiCan. v. 428.2.

अनेकमातृक (anekamātṛ-ka) *adj.* having different mothers पृथग्जनाः पृथक्क्षेत्रसमानजातीया अपि अनेकमातृका भवन्ति ManuBh. i. 448. 22 (*on* 5. 60)

अनेकमात्र (aneka-mātra) *n.* **A** more than one (i.e. two) in general उभयग्रहणमनेकमात्रोपलक्षणम् NyāySu. (Ja.) 390A. 9 (*on* ii. 2. 7); **B** more than one only द्वितीयाह्निके एकानेकवृत्तिगुणपरीक्षाप्रकरणम् अनेकमात्रवृत्तिगुणपरीक्षाप्रकरणम् ... परीक्षितुमाह Upask. 310. 3 (*on* vii. 2. 1)

अनेकमानस (aneka-mānasa) *n.* many minds स विद्याधरः ... प्रविष्टः ... विद्याबलादनलनाशवमनादिविकारप्रबलात्कृतानेकमानसोद्वेजनवैयात्यो रेवत्याः क्वचिदपि मनोमूढतामपश्यन्(?त्) YaśasCam. ii. 301. 21.

अनेकमाय (aneka-māya) *adj.* skilled in various magics एकः पदातिः ... योऽनेकमायानि ... । रक्षःसहस्राणि चतुर्दशार्दीत् Bhaṭṭi. 12. 56.

अनेकमाया (aneka-māyā) *f.* **A** various tricks or deceits (संह्रादस्य तु दैत्यस्य ... कुले। समुत्पन्नाः) अनेकमायाकुशला धनुर्वेदस्य पारगाः (सुताः) HariVaṁ. 83*(1); अनेकमायया हत्वा रिपुं मम निवेद्यताम् GaṇeP. ii. 82. 53; **B** various magical powers (विनायके) न चात्र संशयः कार्योऽनेकमायामये विभौ GaṇeP. ii. 59. 5.

अनेकमायावञ्चनादि (aneka-māyāvañcanādi) *adj.* various forms of illusion or deception etc. कूटः माया वञ्चना जिह्मता कुटिलता इति पर्यायाः, अनेकमायावञ्चनादिप्रकारेण स्थितः कूटस्थः GītāBh. (Śaṅ.) 444. 14 (*on* 15. 16)

अनेकमारुतीयाग (aneka-mārutīyāga) *m.* many sacrifices (offered) to Maruts अनेकमारुतीयागविधाय्युपाकरोत्यनुषङ्गाद्वैरूप्यार्थमुक्तस्वप्यनेकयागकल्पनं शक्यते वक्तुम् MīmāKau. iii (2). 244. 1 (*on* ii. 2. 20)

अनेकमार्ग (aneka-mārga) *m.* **Ai** various expedients अनेकमार्गवृत्तिम् ... गिरमुज्ञगार ... वह्निगर्भः HarVi. 10. 11 (comm. अनेकत्र मार्गे संधिविग्रहयात्रादौ); **Aii** various ways or means प्राप्तव्यस्य चैकत्वात् अनेकमार्गकल्पनमनर्थकम् BrahmSūBh. (Bhā.) 234. 15 (*on* iv. 3. 1); एकस्मिन् गन्तव्येऽनेकमार्गवैयर्थ्यमाशङ्क्याह VedāntKa. 538. 8 (*on* iv. 3. 1); **B** many paths, i.e. three worlds, HarVi. 10. 11 (comm. अनेकत्र मार्गे ... भुवनत्रये च); **C** various ways, i.e. manners or methods चित्रयतीति चित्रवैचित्र्यकरण इति चौरादिकस्य रूपम् अनेकमार्गम् आश्रयतीत्यर्थः Pradī. iii. 51A. 35 (*on* iii. 1. 19)

अनेकमार्गग (anekamārga-ga) *adj.* **1** moving in various ways अनेकमार्गगम्। श्रुतिपेशलस्वरमिहालिमण्डलं श्रियमेति गेयमिव जातिसंश्रयम् HarVi. 5. 79; **2** following various poetic styles. HarVi. 5. 79 (comm. मार्गाश्चित्रवार्त्तिकदक्षिणा अपि)

अनेकमार्गा (aneka-mārgā) *adj.* (*f.*) **A** flowing in many paths or courses, i.e. streams रयेण सा संनिदधे ... आत्मनि चापयष्टिः। समुद्धता ... स्वाध्यायधीः सिन्धुरनेकमार्गा Kirātā. 17. 52; विद्यास्तदा ...। जग्राह भूपकुलभूषणहेतुभूताः स्रोतस्विनीरिव पयोधिरनेकमार्गाः YaśasCam. i. 237. 9; **B** having various ways, i.e. methods or means, YaśasCam. i. 237. 9.

अनेकमाष (aneka-māṣa) *m.* many particualar weights for measuring gold (equal to eight *guñjas* or five *kṛṣṇalas* = 1/10 *suvarṇa*) कार्षापणो ह्यनेकमाषसमुदायः Nyās. ii. 907. 10 (*on* viii. 1. 12); Pradī. vii. 35. 12 (*on* viii. 1. 12); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. viii. 1. 12 (250. 15); अनेकमाषसमुदायादपि कार्षापणात् द्वयोरस्ति दानक्रियया व्याप्तिरिति सिद्धं द्विर्वचनमिति भावः Pradī. vii. 35. 20 (*on* viii. 1. 12)

अनेकमिथ्यात्व (aneka-mithyātva) *n.* falsity or unreality of diversity अनेकाश्रये ब्रह्मण्यनेकनिषेधे चानेकमिथ्यात्वं सिद्धम् GuruCandr. ii. 272. 23.

अनेकमुकुटोज्ज्वल (anekamukuṭojjvala) *adj.* shining or dazzling with many crowns अनेकवर्णरूपं चानेकमुकुटोज्ज्वलम्। दृष्ट्वैवं देवदेवस्य रूपं भानोर्महात्मनः। ... तुष्टुवुस्ते दिवाकरम् BhaviP. 227B. 10 (i. 153. 47)

अनेकमुक्त (aneka-mukta) *adj.* (used as noun) many emancipated (persons) भास्वन्मध्यनायका(?क)मनेकमुक्तानुयातमपवर्गमार्गमिव हारमुद्वहन्ती ... सरस्वती HarṣaC. 13. 7.

अनेकमुक्ता (aneka-muktā) *f.* many pearls भास्वन्मध्यनायका(?क)मनेकमुक्तानुयातमपवर्गमार्गमिव हारमुद्वहन्ती ... सरस्वती HarṣaC. 13. 7.

अनेकमुख (aneka-mukha) *adj.* [*f.* - ī] **1A** carried out in more than one place स्वभूमिजानां राजपण्यानामेकमुखं व्यवहारं स्थापयेत्। परभूमिजानामनेकमुखम् ArthŚā. i. 242. 1 (2. 15); **1B** having more than one mouth or opening कुम्भैः ...। एकानेकमुखैः प्रान्तभ्रान्तभ्रमरमण्डलैः। ... अभिषेकः कृतः PadmP. (Ra.) 7. 364; **2** having many types or kinds पापपार्थिवस्यास्यानवस्थितं बलम् ... अनेकमुखानि छिद्राणि AvantiKa. 40. 19; 149. 19; उपकारपक्षस्त्वनेकमुख्य(?ख्या)नवस्थादुःस्थतया नोपन्यासस्यापि योग्यः Kiraṇā. 143. 4; मानोन्नतेत्यसहनेत्यतिपण्डितेति मय्येव धिक्कृतिरनेकमुखी सखीनाम् SaraKaṇṭhā. 717.9; SubhāRaK.21.1; SūktiMu. 84. 6; ŚārṅgaPa. 3547; **3** moving in diverse directions, dispersed वृद्धस्य राज्ञोऽनुमते वलानि जगाहिरेऽनेकमुखानि मार्गात् Bhaṭṭi. 2. 54; सुरा अपि ते विगतव्यथाः ... सपदि खेन सुखेन यथासुखं ययुरनेकमुखा मघवन्मुखाः ŚivaP. viii (1). 23. 56 (528B. 10); **4A** having many faces, i.e. off-shoots अनेकमुखानि हि कार्याणि क्षणाद्यान्यथा भवन्ति ManuBh. ii. 52. 12 (*on* 7. 178); **4B** having more than one face (ब्राह्मणः ... ययौ। शैलं मन्दरम्) एकानेकमुखैः शान्तैः सर्वदा सुखिभिर्युतम्। ... नानारूपधरैश्चान्यैः सेवितम् PadmP. iv. 105. 37 [scattered, APTE]

अनेकमुख (aneka-mukha) *n.* many faces दर्पणभेदेऽप्यनेकमुखप्रतीतेः मणिदर्पणकृपाणेषु च विरुद्धरूपानेकमुखप्रतीतेश्चायोगात् Nyāyāmṛ. 609B. 5; दर्पणादेरभिघातकतामात्रेण उपक्षीणतया दर्पण इव दर्पणभेदेऽप्यनेकमुखप्रतीतिर्न स्यात् AdvaiSi. 849. 24.

अनेकमुखता (anekamukha-tā) *f.* **1** the state of having more than one, i.e. four faces अनेकमुखतां बिभ्रत्कर्तात्र युगपद्वतेः। द्विषतां संप्रहारेऽसावेककः कमलासनः HarVi. 43. 181 (comm. चतुराननत्वम्); **2** the state of having various causes or means (of killing). HarVi. 43. 181 (comm. बहूपायत्वम्)

अनेकमुखप्रतिबिम्ब (anekamukha-pratibimba) *n.* various types of reflections कथमेकस्मिन्नल्पपरिमाणे युगपदसंकीर्णतया प्रतीयमानानां महापरिमाणानामनेकमुखप्रतिबिम्बानां सत्यतानिर्वाहः SiddhāLeSam. 281. 13.

अनेकमुखम् (anekamukham) *adv.* in more than one outlet or place सुराध्यक्षः सुराकिण्वव्यवहारान् दुर्गे जनपदे स्कन्धावारे वा ... कारयेदेकमुखमनेकमुखं वा विक्रयक्रयवशेन वा ArthŚā. i. 291. 2 (2. 25)

अनेकमुखरक्ष (anekamukha-rakṣa) *adj.* [*f.* - ā] **1** protecting from many sides or directions परितः परिखा बाह्ये शिबिरयुतानेकमुखरक्षा MayaMa. 10. 22; **2** protecting in various ways अक्षयजलान्नशस्त्रम् ... सर्वं हि दुर्गजालं सप्राकारं त्वनेकमुखरक्षम् MayaMa. 10. 39.

अनेकमुख्य (aneka-mukhya) *adj.* having many chiefs or commanders हस्त्यश्वरथपादातमनेकमुख्यमवस्थापयेत (दुर्गेषु) ArthŚā. i. 131. 1 (2.4) (comm. अनेके मुख्या बलप्रधाना यस्मिंस्तत्); ii. 205. 5 (5.3); iii. 61. 1 (9. 3); (राजा) यास्यन् पुरः ... अनेकमुख्यं च बलं विदध्यात् NītiSā. 16. 17.

अनेकमुख्यवाद्य (aneka-mukhyavādya) *n.* many main musical instruments अनेकमुख्यवाद्यैश्च प्राणिभाषानुकारकैः। ... भण्डो मूर्तो हास्यरसोऽभवत् RājTa. (Śrī.) 3. 236.

अनेकमुख्यविशेष्य (aneka-mukhyaviśeṣya) *n.* many chief qualificands or substantives वाक्यं चैकार्थकपदसमूहः। एकार्थत्वं चानेकमुख्यविशेष्यराहित्यम् BhāṭṭCin. i. 48. 8 (*on* i. 1. 4)

अनेकमुनि (aneka-muni) *m.* many sages अनुचरः ... पश्यति स्म महाश्रमम्। ... यत्राग्निहोत्रजो धूमः पवित्रयति सर्वदा। अनेकमुनिसंजुष्टो मुक्तपत्रलतोत्तमः PadmP. iv. 47. 29; स भृगुः ... अनेकमुनिसंनिधौ गुरुसंभावनया प्रीतमनास्तानृषीन् प्रत्युवाच ManvaMu. 20. 1 (*on* 1. 60)

अनेकमुनिवृन्द (anekamuni-vṛnda) *n.* group of many sages नृपो गच्छन् ददर्शाग्रे नदीं पापप्रणाशिनीम्। ... अनेकमुनिवृन्दानां बहुश्रेणिविराजिताम् PadmP. iv. 20. 8.

अनेकमुनिसहस्र (aneka-munisahasra) *n.* many thousands of sages अनेकमुनिसहस्रपरिवृते निर्वाणसमये कृततनुत्यागेन भगवता नाभितनयेन जनितमहिमानमष्टापदाभिधानमचलराज्यमत्रजम् TilaMañ. 405. 19.

अनेकमुमुक्षुक (anekamumukṣu-ka) *adj.* having many persons desiring emancipation जगदनेकमुमुक्षुकमीक्षते पुरुष एकतरो न तथेतरः SaṁkṣeŚā. 2. 90 (ii. 57. 20)

अनेकमूर्खाख्यायिका (anekamūrkhākhyāyikā) *f.* name of a section in the Bṛhatkathāmañjarī (containing stories about many fools) इत्यनेकमूर्खाख्यायिका BṛKathāMañ. 16. 582 (colophon)

अनेकमूर्तयाग (anekamūrta-yāga) *m.* offerings or worships of many idols अनेकमूर्तयागे तु प्रधानावाहनादिकान्(म्)। ... कुर्वीत PāraS. 6. 238.

अनेकमूर्ति (aneka-mūrti) *m.* one of the thousand epithets of Viṣṇu (*lit.* who has various incarnations) अनेकमूर्तिरव्यक्तः ... इति ... केशवस्य ... नाम्नां सहस्रम् MahāBhā. xiii. 135. 90 = ViṣṇuSa. 101. 90 (Bh. अवतारेषु स्वेच्छया लोकानामुपकारिणीः बह्वीर्मूर्तीर्भजत इति अनेकमूर्तिः)

अनेकमूर्ति (aneka-mūrti) *f.* **1** more than one form or part एकश्चानेकमूर्तिमत्प्रदेशवद्द्रव्यसंबन्धित्वं प्रदेशार्थः NyāyVār. 299. 12 (*on* ii. 2. 18); घट एकोऽनेकमूर्तिमद्द्रव्यसंयोगी प्रदेशवानेवमाकाशमित्यर्थः TātpaṬ. (Vā.) 454. 6 (*on* ii. 2. 17); **2** many idols अनेकमूर्तिपूजायां मुख्यमूर्त्यादितः क्रमात् ... नीराजनं चरेत् PāraS. 15. 1043.

अनेकमूर्ति (aneka-mūrti) *adj.* possessing many forms हरी रेमेऽनेकमूर्ती रुक्मिण्यादिभिरीश्वरः AgniP. 12. 55; नरेन्द्रमन्त्रिसामन्तचमूपैः परिवारितः। अनेकमूर्तिर्भूत्वेव नगर्या निर्ययौ नृपः TriṣaŚaPuC. i. 5. 266; तस्मिन्युधिष्ठिरः ...। कानने विहरन् रेजेऽनेकमूर्तिरिव स्मरः PāṇḍaC. 4. 92; (used as noun) (one) having many forms इमा अपि स्पष्टमनेकमूर्तेरष्टौ प्रसिद्धाः खलु मूर्तयोऽन्याः Vidvanmo. 8. 119.

अनेकमूर्तित्व (anekamūrti-tva) *n.* the state of being one having many forms यद्यप्यनेकमूर्तित्वमस्य तथाप्ययमीदृश एवेति न व्यज्यत इति अव्यक्तः

VişnuSaBh. 102. 6 (*on* 90)

अनेकमूर्धाभिषिक्तपार्थिव (aneka-mūrdhābhişiktapārthiva) *m.* many consecrated kings समानवयोविद्यालङ्कारैरनेकमूर्धाभिषिक्तपार्थिवकुलोद्गतैः ... आत्मनः प्रतिबिम्बैरिव राजपुत्रैः सह रममाणः प्रथमे वयसि सुखमतिचिरमुवास Kād.7.5.

अनेकमूला (aneka-mūlā) *adj.* (*f.*) having more than one root याः संहता भूमेर्बद्धाः एकमूला अनेकमूलाश्च लता उत्तिष्ठन्ति ManuBh. i. 29. 20 (*on* 1.48)

अनेकमृग (aneka-mṛga) *m.* many beasts ते ... ततोऽपश्यन्नरण्यम् ...। अनेकमृगसंबाधं क्रूरपक्षिगणाकुलम् SkandP. iii (1). 31. 32; अनेकमृगशृङ्ग-संघट्टोन्मृष्टलोमतया निस्त्रिंशनिशातशाणाकारायामिव परुषतरतनुपृषत्यां तथाविधेनैव पृषतेन गर्भावासविषयतां नीतः YaśasCam. ii. 202. 4.

अनेकमृत्युमुख (aneka-mṛtyumukha) *n.* many mouths of death एवमनेकमृत्युमुखपरिभ्रष्ट(?ष्टः) दैवान्मयोपलब्धः (बालः) DaśKuC. 83.7.

अनेकमृषास्वरूपान्तर (aneka-mṛṣāsvarūpāntara) *n.* many unreal other natures अभेदिनो निर्विकृतेरनेकमृषास्वरूपान्तरदर्शकत्वम्। विवर्तशब्दार्थ इह प्रसिद्धरस-रङ्गभेदादिव चन्द्रभेदः SaṁkṣeŚā. 2. 66 (ii. 39. 10)

अनेकमोह (aneka-moha) *m.* ignorance of more than one एकदृष्टौत्पाति-कार्कसुप्यादावन्वेषां विवादात्तस्यैकमोहजत्वसिद्धेरन्यस्यापि तथात्वप्राप्तेर्मायादावप्येकस्यानेक-मोहजत्वाद्यसिद्धिः IṣṭaSi. 337. 18.

अनेकय (anekaya-) *denom* i to multiply, to make many रीतिरूपं वाक्य-त्रितयम्। काकुः पुनरनेकयति KāvyMī. 31. 8; 90. 23; ii to make more than one सामान्यविवक्षा एकयति, विशेषविवक्षा त्वनेकयति Kāvyānu. (He.) 151. 17.

अनेकयकारापत्ति (anekayakārāpatti) *f.* undesired contingency of many (forms of) samivowel '*y*' (in place of '*i*') इको यणचीत्यत्रानेकयकारापत्तेः VaiyāBhū. 229. 12 (*on* 55)

अनेकयक्ष (aneka-yakṣa) *m.* many demigods (*yakṣas*) तद्वनं तेन विख्यातं नैमिषं मुनिपूजितम्। अनेकयक्षगन्धर्वविद्याधरसमाकुलम् ŚivaP.vii (1). 3. 57 (505B. 7)

अनेकयजमानक (anekayajamāna-ka) *adj.* having many sacrificers किमेतद्यज्ञपतिवृद्धिप्रकाशनेन ... अनेकयजमानकेषु कर्मसूहितव्यमुतेडास्तुत्यर्थो यज्ञपतिशब्दो नोहितव्यः ŚāstrDī. 594. 1 (*on* ix. 1. 13); MayūMāli. 594. 3 (*on* ix. 1. 13); गणानां याजकः अनेकयजमानकाहीनद्वादशाहादियज्ञयाजकः SmṛtiCan. v. 185. 4; अनेकयजमानकेऽहीने एकत्र नेत्रद्वयेऽप्यञ्जनं कृत्वा यजमानान्तरे तत्कार्यम् BhāṭṭDī. ii. 181. 8 (*on* v. 2. 3)

अनेकयजमानकत्व (anekayajamānaka-tva) *n.* the state of having many sacrificers द्वादशाहस्य यजमानेच्छयानेकयजमानकत्वे सत्रत्वम् GoviBh. 320. 3 (*on* iv. 4. 12)

अनेकयजमानत्व (anekayajamāna-tva) *n.* the state of having more than one sacrificer यजमानेच्छयैकयजमानत्वे क्रतुत्वस्यानेकयजमानत्वे सत्रत्वस्य संभवात् TattvPrakā. 221B. 6 (*on* iv. 4. 12)

अनेकयजमानप्रदत्त (anekayajamāna-pradatta) *adj.* given by many patrons परिव्राजको देवशर्मा नाम ...। तस्यानेकयजमानप्रदत्तसूक्ष्मवस्त्रविक्रयवशात् कालेन महती वित्तमात्रा संजाता Pañcā. 23. 3.

अनेकयजमानसमवाय (anekayajamāna-samavāya) *m.* coming together or congregation of many sacrificers सत्राहीनयोरनेकयजमानसमवाये यानि परार्थान्ययजमानसंस्कारार्थानि शुक्रान्वारम्भणौदुम्बरीसंमाननादीनि तान्येकेनैव कर्तव्यानि ŚāstrDī. 881. 16 (*on* xii. 4. 12); BhāṭṭDī. iv. 279. 1 (*on* xii. 4. 11)

अनेकयज्ञ (aneka-yajña) *m.* 1 various worships अनेकयज्ञदानानि व्रतानि नियमास्तथा। सुषुम्नाध्यानलेशस्य कलां नार्हन्ति षोडशीम् YogŚiU. 6. 46; 2 various sacrifices आहर्तानेकयज्ञानां राजा राजाधिपश्च यः। तस्य ... भवनं संनिवेशयेत् SamarāSū. 39. 26.

अनेकयज्ञकृत् (anekayajña-kṛt) *adj.* performer of various sacrifices राजाभूद् भुवि विख्यातः स्वराष्ट्रो नाम ...। अनेकयज्ञकृत्प्राज्ञः MārkP. 74. 1; SkandP. v(2). 61. 3.

अनेकयज्ञायतन (aneka-yajñāyatana) *n.* many places of sacrifice नर्मदा ... अनेकयज्ञायतनैर्वृताङ्गी न ह्यत्र किंचिद्यदतीर्थमस्ति SkandP. v(3). 23.9.

अनेकयज्ञाहुति (anekayajñāhuti) *f.* oblations or offerings in various sacrifices अनेकयज्ञाहुतितर्पितो द्विजैः ... मया कृतार्थः खलु पाकशासनः KarṇaBhā. 23.

अनेकयत्न (aneka-yatna) *m.* many efforts जाग्रत्यामन्तरात्मा विषयसुख-कृतेऽनेकयत्नान्विधास्यन् ŚatŚlo. 67; कृतो रघश्रेष्ठवरश्च शुभ्रं शरासनं ते त्रिपुरक्षयाय। अनेकयत्नैश्च मयाथ तुभ्यम् LiṅgaP. i. 72. 155.

अनेकयत्ननिचय (anekayatna-nicaya) *m.* host of many efforts अनेक-यत्ननिचयैः श्रुतुक्तविधिवर्तिनः। विलोकितुं न शक्यास्ते स्वरूपम् ĀdiP. 19.10.

अनेकयत्नार्जित (anekayatnārjita) *adj.* acquired through many efforts अनेकयत्नार्जितमप्यसंख्यं धनं वितीर्यैव धराधिनाथः Raghunā. 8. 40.

अनेकयन्त्रक (anekayantra-ka) *adj.* having various instruments or mechanical contrivances मण्डपस्य पुरतोऽथ मध्यमे वा जलाशयमनेकयन्त्रकम्। .... भूपानां जलक्रीडनार्थं प्रोक्तम् MayaMa. 25. 180; 29. 163½.

अनेकयन्त्रयुत (anekayantra-yuta) *adj.* possessing, i.e. equipped with various instruments or mechanical contrivances सर्वस्याभ्यन्तरतः पांसुचयोपर्यनेक-यन्त्रयुतम् ... दुर्गम् MayaMa. 10. 45.

अनेकयमनियम (aneka-yamaniyama) *m.* various forms of controls and observances of moral duties सत्यब्रह्मचर्याहिंसापरिग्रहत्यागसंन्यासशौचसंतोषा-मायावित्वाद्यनेकयमनियमानुगृहीतः स एवं यावज्जीवव्रतधारणः PraśnaUBh. 282. 14 (*on* 5. 1)

अनेकयाग (aneka-yāga) *m.* i more than one sacrifice कर्मणि यागादौ विग्रहवत्त्वे सत्येकस्य युगपदनेकयागेषु संनिधानानुपपत्तेर्विरोधः प्रसज्यत इति चेन्न VedāntDī. 55. 15 (*on* i. 3. 26); VedāntKau. 98. 20 (*on* i. 3. 27); लाघवाद्यागैकत्वम्। यथैव सिद्धान्ते अनेकयागासकृदनुष्ठानेनोपपद्यन्ते तथा मन्मतेऽप्येकेन यागेनानेके द्रव्यदेवतासंबन्धाः BhāṭṭDī. i. 126. 2 (*on* ii. 2. 7); ii many sacrifices तदेवमुभयोपपत्तावनेकयागतदपूर्वकल्पनागौरवभिया बहुत्वान्वयस्य पूर्वत्वमेवाश्रीयते MīmāKau. iii (2). 238. 18 (*on* ii. 2. 20)

अनेकयागकल्पन (anekayāga- kalpana) *n.* assumption of many sacrifices हृदयादीनामनेकदेवतासंबन्धोपपत्तेः कथमनेकयागकल्पनम् MīmāKau. iii (2). 210. 1 (*on* ii. 2. 17); iii (2). 238. 15 (*on* ii. 2. 20)

अनेकयागकल्पना (anekayāga- kalpanā) *f.* assumption of many sacrifices अनेकयागकल्पनायां गौरवमपि प्रामाणिकम् MīmāKau. iii (2). 245. 10 (*on* ii. 2. 20)

अनेकयागनिष्पत्ति (anekayāga-niṣpatti) *f.* accomplishment of more than one sacrifice यथैव सिद्धान्ते सकृदनुष्ठानेनैवानेकयागनिष्पत्तिः तथा मन्मतेऽप्येकेनैव यागेन सर्वदेवतासंबन्धोपपत्तिः MīmāKau. iii (2).240.7 (*on* ii.2.20)

अनेकयागविधि (anekayāga-vidhi) *m.* prescription of more than one sacrifice सार्थवादोपक्रमोपसंहारैकरूप्याद् एकमिदं वाक्यम् एकवाक्यता चोपांशुयाज-विधौ लभ्यते नेतरत्रानेकयागविधौ VedāntKa. 60. 23 (*on* i. 1. 4)

अनेकयागादिकल्पना (anekayāgādi-kalpanā) *f.* assumption of many sacrifices etc. प्रत्येकवृत्तिपशुत्वावच्छिन्न एव तत्संबन्धप्रतीतेरनेकत्वावगमात् संबन्धभेदे-नानेकयागादिकल्पनागौरवापत्तेः BhāṭṭDī. i. 125. 16 (*on* ii. 2. 7)

अनेकयाजक (aneka-yājaka) *m.* officiating priest for many (persons) ग्रामयाजकोऽनेकयाजकः Aparā. 238. 24 (*on* 1. 163)

अनेकयातना (aneka-yātanā) *f.* various sufferings or torments अनेकयात-नायाम् (better °यातनासु) स रक्षितः ... विष्णुना GaṇeP. ii. 29. 28.

अनेकयातनासंस्थ (anekayātanā-saṁstha) *adj.* abiding in, i.e. experiencing various sufferings or torments अनेकयातनासंस्थाः प्रेतलोकं च ये गताः। तेषामुद्धरणार्थाय इमं पिण्डं ददाम्यहम् VāyuP. ii. 48. 43; SkandP. vii(1). 336. 43; v(1). 58. 45.

अनेकयात्रासिद्धि (anekayātrā-siddhi) *f.* accomplishment of various pilgrimages or expeditions अहम् ... अनेकयात्रासिद्धिसंभृतार्थराशि (कं ह? कः) त्वामुपातिष्ठम् AvantiKa. 177. 16.

अनेकयानसंस्थ (anekayāna-saṁstha) *adj.* seated in various vehicles or conveyances अनेकयानसंस्थेषु योद्धृषु त्रिपुरं स्वयम्। आरुरोह महादैत्यः GaṇeP. i. 47. 10.

अनेकयाष्टीक (aneka-yāṣṭīka) *m.* [P. iv. 4. 59] many warriors armed with sticks or clubs रावणः ... रथम् ...। शक्तीकानेकयाष्टीकशास्त्रिकव्रजसंकुलम्। सगार्दभरथानीकं चतुःपौरेयसंयुतम् ... आरुरोह Rāvaṇā. 15. 36.

अनेकयुक्ति (aneka-yukti) *adj.* which contains, i.e. refers to various reasonings or arguments अनेकयुक्ति यद्वाक्यमनेकार्थप्रसाधकम्। अनेकवाक्यसंयुक्तं तन्निर्भासनमुच्यते NāṭyaŚā. 16. 26.

अनेकयुक्ति (aneka-yukti) *f.* various reasonings or arguments अनेकयुक्ती-(?क्ति)भिर्मुदितो भूभृदेकदा। पप्रच्छ KumāDeC. (So.) 18. 19; सांख्यकाणाद-बौद्धाद्यैर्जगद्भेदो यथा यथा। उत्प्रेक्ष्यतेऽनेकयुक्त्या भवत्येष तथा तथा PañcDa.2.100.

अनेकयुक्तिभेद (aneka-yuktibheda) *m.* many varieties of means or devices युद्धा ... रम्भोरुमरुधदनेकयुक्तिभेदैः HarVi. 17. 67.

अनेकयुक्तिमत् (anekayukti-ma(n)t) *adj.* having, i.e. referring to various reasonings or arguments अनेकयुक्तिमद्वाक्यं तन्निर्भासनमुच्यते ŚāhiSā. 3.23.

अनेकयुग (aneka-yuga) *n.* many ages or aeons अनेकयुगवर्षायुर्निहत्य नरकं मृधे। नीत्वा कन्यासहस्राणि उपयेमे यथाविधि MahāBhā. v. 488* (1); निःशेषेषु च सर्वेषु तदा मन्वन्तरेष्विह। अन्तेऽनेकयुगे तस्मिन् क्षीणे संहार उच्यते VāyuP. ii. 38. 119; BrahmāṇḍP. iii. 1.118.

अनेकयुगजीविनी (anekayuga-jīvinī) *adj.* (*f.*) living for many ages or aeons अनेकयुगजीविन्यास्त्रेता यस्यास्त्रयोदशी। सा क्षीरकण्ठं तं वत्सं लङ्घयन्ती न लज्जिता MahāviC. 5. 11.

अनेकयुगपरिवृत्ति (anekayuga-parivṛtti) *f.* cycle of many ages or aeons तद्य त्रिमार्गपरिवृत्तैरनेकयुगपरिवृत्तिं तिष्ठन्नपि रैवतश्शृण्वन् मुहूर्तमिव मेने ViṣṇuP. iv. 1. 69.

अनेकयुगसंस्थित (anekayuga-saṁsthita) *adj.* existing, i.e. continuing for many ages or aeons शासनं तत्र रामस्य ... अनेकयुगसंस्थितम् SkandP. iii (2).34. 6.

अनेकयुगस्थायिन् (anekayuga-sthāyin) *adj.* existing, i.e. continuing for many ages or aeons कलावधर्मो पचयस्तेषामेवेत्यनेकयुगस्थायिन्यात्मनि मन्वन्तरादिस्थितिः प्रमाणम् Aparā.1012. 27 (*on* 3. 173)

अनेकयुज्जयिन् (anekayuj-jayin) *adj.* victorious in various battles स विग्रादुर्मदो दोष्मानुष्मलोऽनेकयुज्जयी TriṣaŚaPuC. iv. 1. 576.

अनेकयुद्धजयिन् (anekayuddha-jayin) *adj.* victorious in various battles जमदग्नेः सुतस्येव सर्वः सर्वत्र सर्वदा। अनेकयुद्धजयिनः प्रतापादेव भिद्यते NītiSā. 9. 52= Hitopa. 4. 31.

अनेकयुद्धनिर्भग्न (anekayuddha-nirbhagna) *adj.* completely defeated in various battles अनेकयुद्धनिर्भग्ननराधिपकदम्बकम् (कः)। सोऽहं संप्रति मोहेन भस्मीकर्तुं प्रवर्तितः PadmP. (Ra.) 46. 191.

अनेकयुद्धप्रतिलब्ध (anekayuddha-pratilabdha) *adj.* acquired through various battles अनेकयुद्धप्रतिलब्धकीर्तिः ... नान्दीमुखं प्रतिमुखश्चकार VarāṅgaC. 23.7.

अनेकयुद्धप्रारम्भ (anekayuddha-prārambha) *m.* undertaking of various battles अनेकयुद्धप्रारम्भैरर्जितं राज्यं द्यूतेन हारितम् KathāK. 147. 30.

अनेकयुद्धविजयिन् (anekayuddha-vijayin) *adj.* victorious in various battles येनानेकयुद्धविजयी स तेन विशेषात् संधनीयः। उक्तं च। अनेकयुद्धविजयी संधानं यस्य गच्छति। तत्प्रभावेन तस्याशु वशं गच्छन्त्यरातयः PañcT. (Kos.) 3. 9 (1) (149. 22); NītiSā. 9. 53; Hitopa. 4. 32; Pañcā. 175. 16; सत्यार्यधार्मिकानार्यभ्रातृसंघातवान्बली। अनेकयुद्धविजयी संधेयाः सप्त कीर्तिताः Hitopa. 4. 25.

अनेकयुद्धसंभार (aneka-yuddhasambhāra) *adj.* having many requisites for or necessities of battle अनेकयुद्धसंभाररथा यातास्ततः परम् GaṇeP. ii. 118. 13.

अनेकयूपयज्वन् (anekayūpa-yajvan) *adj.* who has sacrificed with many sacrificial posts महाराज ...। अनेकक्रतुयज्वानम् (v.l. अनेकयूपयज्वानम्) निहतं नाद्य पश्यसि MahāBhā. xi. 24. 5.

अनेकयोगमार्ग (aneka-yogamārga) *m.* various yogic ways, i.e. practices शमादिसंपन्नो जुष्टं सेवितमनेकयोगमार्गैर्यदा ... पश्यति ... तदा वीतशोको भवति ŚvetāUBh. 181. 11 (*on* 4.7)

अनेकयोगव्यवहित (anekayoga-vyavahita) *adj.* (used as noun) (many grammatical rules) separated by many (other) grammatical rules अनेकयोगव्यवहितयोरपि एकस्मिन् कार्यदेशे स्वस्वनिमित्तसंनिधापितयोरङ्गाङ्गिभावात् ... एकवाक्यत्वोपपत्तिः Pradī. i. 181B. 11 (*on* i. 1. 3)

अनेकयोगव्रत (aneka-yogavrata) *m., n.* many yogic practices and vows तेषामृषीणाम् ... अनेकयोगव्रतभूरिभासाम्। ... तपोऽभिवृद्धिर्महती बभूव VarāṅgaC. 30. 63.

अनेकयोगिन् (aneka-yogin) *m.* the follower of plurality एतदेव मे स्वस्त्ययनं यन्मामेकयोगिनमनेकयोगिबहुप्रतिपक्षमात्थ TaiUBh. 274. 8 (*on* 2. 8)

अनेकयोजन (aneka-yojana) *n.* many particular measures of distance (equal to four *krośas* or about nine miles) *(yojanas)* भोगान्बुभुजिरे ...। अनेकयोजनायाममण्डलेषु मयादयः BṛKathāMañ. vi. 1. 126.

अनेकयोजनमण्डल (anekayojana-maṇḍala) *adj.* having circumference of many measures of distance (equal to four *krośas* or about nine miles) *(yojanas)* न्यग्रोधो विपुलस्कन्धोऽनेकयोजनमण्डलः VāyuP. i. 35. 42 =LiṅgaP. i. 49. 33.

अनेकयोजनव्यवहित (anekayojana-vyavahita) *adj.* separated by many measures of distance (equal to four *krośas* or about nine miles) *(yojanas)* सोऽनेकयोजनव्यवहितमध्यानं यदा प्रतिदिनं गमनं श्रान्तिः शय्येत्येवमादि कथं रङ्गे प्रदर्श्य तदन्तेनाङ्कच्छेदः कार्यः AbhinBhā. ii. 423. 13 (*on* 18. 32)

अनेकयोजनशत (aneka-yojanaśata) *n.* many hundreds of measures of distance (equal to four *krośas* or about nine miles) *(yojanas)* कन्दर्पकेतुः ... अनेकयोजनशतभ्रमणखिन्नो वासवदत्तयाप्येवंविधया सह ... सुष्वाप VāsaDa. 255. 9; TilaMañ. 259. 3.

अनेकयोजनसहस्र (aneka-yojanasahasra) *n.* many thousands of measures of distance (equal to four *krośas* or about nine miles) *(yojanas)* अनेकयोजनसहस्रान्तरितेषु भूमिष्ठेष्वर्थेषु ... कालभेदानवसायो न बुद्धिमनुरुणद्धि PrakaPañ. 130. 9.

अनेकयोजनायत (anekayojanāyata) *adj.* extended or spread over many measures of distance (equal to four *krośas* or about nine miles) *(yojanas)* अल्पोऽपि मेघोऽनेकयोजनायतमादित्यमण्डलमवलोकयितृनयनपथपिधायकतया यथाच्छादयतीव तथाज्ञानम् VedāntSā. (Sa.) 8. 10.

अनेकयोजनोच्छ्राय (anekayojanocchrāya) *adj.* having the height of many measures of distance (equal to four *krośas* or about nine miles) *(yojanas)* अनेकयोजनोच्छ्रायं दशाम्युद्वीवय द्रुमम् SkandP. ii (1).11.36; iii (1).41.36.

अनेकयोजनोत्सेध (anekayojanotsedha) *adj.* having the height of many measures of distance (equal to four *krośas* or about nine miles) *(yojanas)* अनेकप्रजनोत्सेधाः (v. l. अनेकयोजनोत्सेधाः ASS Ed.) महापुष्पफलोपगाः। ... महावृक्षाः VāyuP. i. 35. 18; तथा त्रिकूटनिलये ...। अनेकयोजनोत्सेधे चित्रसानुदरीगृहे ... लङ्का नाम महापुरी VāyuP. i. 48. 26.

अनेकयोधनलब्ध (anekayodhana-labdha) *adj.* secured through many battles सिंहकीर्तिर्नाम नृपतिरनेकयोधनलब्धयशःप्रसाधनः YaśasCam. ii. 319. 6.

अनेकयोनि (aneka-yoni) *adj.* A having various forms of existence or birth सन्ति गोयोनयश्चात्र सन्ति वानरयोनयः। अनेकयोनयश्चान्ये तथा मानुषयोनयः MahāBhā. vii. 87. 36; विधाय राज्यं घनपापदिग्धो। हा कं प्रपत्स्ये नरकं कुघोरम्।... किं वा नु तिर्यक्त्वमनेकयोनिम्(?नि) PadmP. (Ra.) 32. 194; B having different origins or sources तत्र वातलस्य वातप्रकोपणान्यासेवमानस्य क्षिप्रं वातः प्रकोपमापद्यते ... तस्यावजयनं स्नेहस्वेदौ विधियुक्तौ ... स्नेहाश्चानेकयोनयः CaraS. iii. 6. 16; AṣṭāSam. i. 110. 7 (1. 21); AṣṭāHṛ. i. 13. 3.

अनेकयोनि (aneka-yoni) *f.* various births or species महीपतिः भवाब्ध्यावर्तभूतासु बभ्रामानेकयोनिषु TriṣaŚaPuC. iv. 4. 92; i. 4. 834; संसारे भ्रमन्ननेकयोनीः प्रतिपद्यमानः ... जन्मपरंपरां प्रतिपद्यते Aparā. 1001. 2 (*on* 3. 139); रागद्वेषाभ्यां प्रयुक्तस्तद्विनिवृत्तये यत्करोति तदप्येताद्गेवातनोतीत्यनेकयोनिषु बम्भ्रमि NyāySu. (Ja.) 26B. 6 (*on* i. 1.1)

अनेकयोनिभ्रम (anekayoni-bhrama) *m.* wandering through various births मार्गस्थानामिव युतिरनेकयोनिभ्रमात्क्षणिका PraboSu. 43.

अनेकयोनियन्त्र (anekayoni-yantra) *n.* fetters in the form of various births अनेकयोनियन्त्रेषु निःसृतेस्तनुवेदनाम्। गर्भवासकृतां प्राप्तं त्राहि मां करुणाम्बुधे SkandP. ii (3). 3. 56.

अनेकयोन्यद्रि (anekayony-adri) *m.* tree in the form of various births दुःखानां हेतुभूते भवगहनवनेऽनेकयोन्यद्रि(?द्रि)रौद्रे। भ्राम्यन्न प्रापि नृत्वम् SubhāRaSaṁ. 424.

अनेकयोन्यापत्ति (anekayony-āpatti) *f.* undesired contingency of various births अन्ते दुष्टमतिसंभवेनान्ते मतिः सा गतिरिति वचनादनेकयोन्यापत्तेश्च TristhaSe. 100. 8.

अनेकयोन्यावर्त (anekayony-āvarta) *m.* whirlpool in the form of various births संसाराब्धाविहानेकयोन्यावर्ताकुले जनैः। दुर्लभं मानुषं जन्म TriṣaŚaPuC. i. 3. 555.

अनेकरक्तकमलिनीवन (aneka-raktakamalinīvana) *n.* many groves of red-lotus plants तालुना कवलितान्यनेकरक्तकमलिनीवनानीव वर्षन्तम् ... (हस्तिनम्) दर्पशातमपश्यत् HarṣaC. 104. 13.

अनेकरक्तधारा (aneka-raktadhārā) *f.* many streams of blood गजा भिन्ना द्विधा जाता हयाश्च द्विदलीकृताः। अनेकरक्तधाराभिर्मेदिनी पूरिता बभूत् PadmP. iv. 23. 40.

अनेकरङ्गरञ्जित (anekaraṅga-rañjita) *adj.* dyed or painted in various colours अनेकरङ्गरञ्जितान्तरा सोपानपरंपरा संराजमाना भवति SāmaraU. 271.13

अनेकरङ्गविचित्रा (anekaraṅga-vicitrā) *adj.* (*f.*) variegated due to various colours अनेकरङ्गविचित्रा ओषधयो नानारङ्गैः रचिता एव यत्र फलपुष्पैर्भासिता भवन्ति SāmaraU. 276. 20.

अनेकरचनारञ्जित (anekaracanā-rañjita) *adj.* dyed or painted in

various designs तन्तुवायः। स चानेकरचनारञ्जितानि ... वस्त्राणि सदैव विदधाति Pañcā. 156. 8.

अनेकरचनाविन्यास (anekaracanā-vinyāsa) *m.* arrangement of various designs अनेकरचनाविन्यासचारुताभिरियतीकृतविश्वकर्मविज्ञानम् ... मणिमयं महिष्ठमायतनम् UdaySuKa. 65. 18.

अनेकरणोत्सेक (aneka-raṇotseka) *m.* much pride about battle दृष्ट्वानेकरणोत्सेकक्रीडद्वीरकुलं बलम्। दधिवांसो दरोद्रेकं दुर्गस्थाः शकपुंगवाः HammīMaKā. 4. 115.

अनेकरति (aneka-rati) *f.* many sexual intercourses or copulations तस्य विटाधिपस्य सदनं गत्वा निशीथेऽपि वा। तेनानेकरतिं विधाय च पुनर्यास्यामि मद्गेहमित्येवम् ... सुवदना संकल्पयन्ती ŚṛṅgāDī. 1. 47.

अनेकरत्न (aneka-ratna) *n.* various gems or jewels अनेकरत्नोज्ज्वलचित्रिताङ्गीम्। विद्याधरेन्द्रः प्रतिगृह्य वीणाम् ... गायति KāvyMī. 30. 21; आकरोऽनेकरत्नानां लाटदेशोऽस्ति PrabhāC. 146. 29.

अनेकरत्नकलित (anekaratna-kalita) *adj.* furnished, i.e. studded with various gems or jewels (शम्भुराजः) अनेकरत्नकलितकटिसूत्रमनोहरः। ... प्रविवेश स्वकं पुरम् ParamāKā. 175. 49.

अनेकरत्नकिर्मीर (anekaratna-kirmīra) *adj.* variegated due to various gems or jewels त्यक्तयाना च ... अनेकरत्नकिर्मीरकार्मरङ्गासिपट्टप्रणयरमणीयभीषणाभिरधिकृताभिः ... नभश्चरभटीभिः ... अग्रतोऽग्रतः प्रस्तुतसमुत्सारणा ... संनिधौ मलयसुन्दर्याः समुपाविशत् TilaMañ. 361. 13.

अनेकरत्नकेयूर (anekaratna-keyūra) *m., n.* armlet (studded) with various gems or jewels अनेकरत्नकेयूरधारिणो वारबाणिनः। सभ्याः केऽपि महाशूराः ... समागताः ParamāKā. 28. 92.

अनेकरत्नखचित (anekaratna-khacita) *adj.* studded with various gems or jewels अनेकरत्नखचिते ताटङ्के काञ्चने शुभे। बिभ्रती कर्णयोः GaṇeP. i. 1. 33; i. 15. 35.

अनेकरत्नचित (anekaratna-cita) *adj.* inlaid or studded with various gems or jewels सेनापतिः ... अनेकरत्नचितम् ... अभिषेकमण्डपम् ... विरचय्य YaśasCam. i. 289. 5.

अनेकरत्नचित्र (anekaratna-citra) *adj.* variegated because of (the reflections of) various gems or jewels आरुह्य च हंसतूलगर्भप्रदिष्ठचीनपट्टोपधाने परिस्तोमवत्यनेकरत्नचित्रपर्यन्ततया यात्रारम्भयोग्यानीन्द्रमिवादौ जित्वा गृहीतानीन्द्रचक्राणि AvantiKa. 64. 9.

अनेकरत्नद्युति (anekaratna-dyuti) *f.* splendour of various gems or jewels उष्णीषमादत्ते ...। चित्तं हरन्तं सकलप्रजानामनेकरत्नद्युतिभिर्मनोज्ञम् VīraBhā. 5. 10.

अनेकरत्ननिकुरुम्ब (anekaratna-nikurumba) *n.* multitude of various gems or jewels (आनन्दरङ्गक्षितिपतिः) °अनेकरत्ननिकुरुम्बप्रभातरङ्गितभद्रासनसहस्रसंकुलान्तरं मनोहरमधिगम्य विवाहमण्डपम् ... भद्रपीठे ... उपविशति स्म ĀnandRa. 5. 8 (24)

अनेकरत्ननिचय (anekaratna-nicaya) *m.* collection of various gems or jewels अनेकरत्ननिचयमचिन्त्याद्भुतप्रभावम्। ... हिमवन्तम् ... जग्मुः CaraS. vi.1(4). 3; अनेकरत्ननिचयो जाम्बूनदमयो गिरिः। भूगोलमध्यगो मेरुः SūrySi. 12. 34; SiddhāTaVi. 28. 13; प्लुष्टः स्पष्टमनेकरत्ननिचयः ŚṛṅgāTi. (Ru.) 2. 94; भूधरेश्वरः। ... काशीमलोकयत्। अनेकरत्ननिचयैः खचिताखिलभूमिकाम् SkandP. iv. 66. 54; हरिं सोऽथ तोषयामास ... अनेकरत्ननिचयैर्धनैर्वस्त्रैरनेकशः GaṇeP. ii. 30. 24.

अनेकरत्ननिवह (anekaratna-nivaha) *m.* heap of various gems or jewels प्लुष्टाः स्पष्टमनेकरत्ननिवहा नालं रतेः केवलम् SaduktiKa. 134. 21.

अनेकरत्नप्रभव (anekaratna-prabhava) *adj.* originating or emitting from various gems or jewels पिञ्छेन तापिञ्छनिभो बभासे। अनेकरत्नप्रभवेन धाम्ना Yādavā. 4. 56.

अनेकरत्नप्राप्ति (anekaratna-prāpti) *f.* obtainment of various gems or jewels (त्रैलोक्याक्रमणैर्वराहविजयैर्निःसंख्यरत्नाप्तिभिः प्रख्यातः ... पौलस्त्यः) पौलस्त्यः ... जयैरनेकरत्नप्राप्तिभिः ... प्रख्यातः AuciViCa. 22 (10)

अनेकरत्नरचित (anekaratna-racita) *adj.* [*f.*-ā] i studded with various gems or jewels अनेकरत्नरचितकिरीटमकुटोज्ज्वलम्। ... वासुदेवम् ... अनुध्यायेत् PāraS. 6. 213; ii inlaid with various gems or jewels तैस्तैः स्वैरविहारचरितैरनेकरत्नरचिता इव गिरिदरीर्विरचयति ... प्रचलाकिनां कुलेऽहमवाप्तजन्मा YaśasCam. ii. 177. 10; कुण्डं तु विधिवत्कृत्वा ... अनेकरत्नरचितम् PadmP. iv. 9. 28.

अनेकरत्नरूप (anekaratna-rūpa) *n.* (reflected) image of various gems or jewels स्फुरत्स्फटिकनिर्माणश्लक्ष्णपद्मशिलातले। अनेकरत्नरूपाणि विचित्राणि समन्ततः। आरक्तपीतमञ्जिष्ठनीलकिर्मीरवर्णकैः विन्यस्तानीव भासन्ते SkandP. iv. 66. 85.

अनेकरत्नविद्धाङ्ग (anekaratnaviddhāṅga) *adj.* form of which is studded with various gems or jewels पुरुषः ... अनेकरत्नविद्धाङ्गम् ... विमानमारुह्य गच्छेत्सूर्यसलोकताम् BhaviP. 863A. 4(iv. 175. 91)

अनेकरत्नविलसत् (anekaratna-vilasat) *adj.* shining with various gems or jewels (चिन्तयेत् ... शिवाम्) अनेकरत्नविलसत्कङ्कणाङ्कितमुद्रिकाम् SkandP. iii (3). 7. 20.

अनेकरत्नशारीकृत (anekaratna-śārīkṛta) *adj.* variegated by various gems or jewels चक्रवर्तिसैन्यमिवानेकरत्नशारीकृतमत्तवारणपरिकरम् ... आयतनं ददर्श (समरकेतुः) TilaMañ. 215. 21.

अनेकरत्नसंवीत (anekaratna-saṁvīta) *adj.* overlaid or covered with various gems or jewels देवाः ... प्रायुर्मन्दरं कनकप्रभम्। ... अनेकरत्नसंवीतं नानाद्रुमनिषेवितम् SkandP. i(1). 9. 67; i(1). 27. 37; i(1). 28. 47.

अनेकरत्नसंछन्न (anekaratna-sañchanna) *adj.* covered with or enveloped by various gems or jewels विश्वकर्मापि ... चक्रे ... मेरुं महागिरिम्। अनेकद्रुमसंछन्नं (v.l. अनेकरत्नसंछन्नम्) MahāBhā. viii. App. I.2 (46)

अनेकरत्नसंदर्भ (anekaratna-sandarbha) *adj.* woven with various gems or jewels अनेकरत्नसंदर्भरशनादाममण्डितम् ... वासुदेवम् ... अनुध्यायेत् PāraS. 6.222.

अनेकरत्नसंपूर्ण (anekaratna-sampūrṇa) *adj.* full of various gems or jewels अनेकरत्नसंपूर्णो दण्डकोऽयं महागिरिः PadmP. (Ra.) 42. 88.

अनेकरत्नसंभिन्न (anekaratna-sambhinna) *adj.* combined, i.e. studded with various gems or jewels अनेकरत्नसंभिन्ननूपुरादिविभूषितम्। ... वासुदेवम् ... अनुध्यायेत् PāraS. 6. 223.

अनेकरत्नांशु (anekaratnāṁśu) *m.* rays of various gems or jewels येन चानेकरत्नांशुपल्लविते व्यालम्बिमुक्ताफलजालके दिग्गजेनेव कल्पतरावाक्रान्ते सिंहासने ... नेमुः ... सर्वदिशः Kād. 55. 6; ध्वजाग्रलग्नेन विलम्बता खम्। अनेकरत्नांशुकदम्बकेन। यस्यां स चण्डीपतिमण्डपोऽपि बिभर्ति मायूरमिवातपत्रम् NavaSāC. 1. 47.

अनेकरत्नांशुमाला (anekaratnāṁśumālā) *f.* name of the Buddhist goddess Mahādevī शृणु अभयावलोकितेश्वर श्रिया महादेव्या नामानि। तद्यथा ... पद्मावती अनेकरत्नांशुमाला धनदा GiMs. i. 98. 15.

अनेकरत्नाकरभूषणा (anekaratnākara-bhūṣaṇā) *adj.* (*f.*) adorned with, i.e. encircled by many oceans अनेकरत्नाकरभूषणा च भूः MahāBhā. xii. 221. 90.

अनेकरत्नाढ्या (anekaratnāḍhyā) *adj.* (*f.*) rich in various gems or jewels तस्यामनेकरत्नाढ्या विभात्यापणवीथिका TriṣaŚaPuC. iii. 6. 14; प्रविवेश ह। लङ्कामनेकरत्नाढ्याम् ... पवनात्मजः NaraP. 51. 13.

अनेकरत्नाधार (anekaratnādhāra) *m.* substratum or location of various gems or jewels कालेनैवाधुना शैल इदानीं भुवि तिष्ठतु। अनेकरत्नाधारं तं स्थापय त्वं क्षितौ गुरौ ŚivaP. ii(3). 31. 11 (159A. 7)

अनेकरत्नाभरण (aneka-ratnābharaṇa) *n.* many ornaments studded with gems or jewels सा ... कनकशिखरिणमनेकरत्नाभरणकिरणजालकान्तिरितावयवम् इन्द्रायुधसहस्रसंछादिताष्टदिग्भागमिव ... राजानमद्राक्षीत् Kād. 8. 22.

अनेकरत्नोज्ज्वल (anekaratnojjvala) *adj.* bright or illumined with various gems or jewels अथाश्रमम् ... आसीद्भृगुपुंगवस्य ...। अनेकरत्नोज्ज्वलचित्रहेमप्रकाशमालापरिवीतमुद्यैः BrahmāṇḍP. ii. 26. 57.

अनेकरत्नोज्ज्वलित (anekaratnojjvalita) *adj.* illumined with various gems or jewels मुनिवर्यधेनुः। विनिर्ममे ... । अनेकरत्नोज्ज्वलितैर्विचित्रैः प्रासादसंघैः ... संशोभितम् ... नगरम् BrahmāṇḍP. ii. 27. 12.

अनेकरत्नौघ (anekaratnaugha) *m.* multitude of various gems or jewels तत्तस्य वेश्म ... महार्हरत्नौघ(v.l. अनेकरत्नौघ)विचित्रमाबभौ MahāBhā.i.190.8.

अनेकरथ (aneka-ratha) *adj.* having many chariots (parked in front) राजसदनम् ... ब्रध्नसौधमिवाप्यनेकरथम् YaśasCam. i. 346. 2.

अनेकरथ (aneka-ratha) *m.* many chariots अनेकरथचीत्कारवाचालवियदञ्चलम् (अनीकं कुरूणां तदपश्यम्) PāṇḍaC. 10. 324.

अनेकरथशाला (aneka-rathaśālā) *f.* many carriage-sheds ताम् ...। उदभूवन् ... दोहदाः ...। अनेकरथशालानामाकल्पनचमत्कृतिः ParamāKā.

अनेकरथसाहस्र (aneka-rathasāhasra) *n.* many thousands of chariots

अनेकरथसाहस्रैर्गजाश्वरथसैनिकैः। सर्वतः संवृतो राजा निश्चक्राम BrahmāndP. ii. 48. 6.

अनेकरथादिक्रिया (aneka-rathādikriyā) *f.* several actions involving (objects such as) chariot etc. वास्यादि युगपत् संनिधानेनोपस्थितं हस्तायधिष्ठाय-कापेक्षं न युगपदनेकरथादिक्रियां निवर्तयति NyāyVār. 84. 7 (*on* i. 1. 16)

अनेकरथ्यासंकुला (anekarathyā-saṅkulā) *adj.* (*f.*) A full of, i.e. connected by many roads or high ways अस्ति ... महापार्थिवकरुधिनीवानेकरथ्यासंकुला ... अयोध्येति ... नगरी TilaMañ. 11. 12; B crowded with many chariots, TilaMañ. 11.12.

अनेकरन्ध्र (aneka-randhra) *adj.* 1 having many holes, i.e. troubles (of gestation and rebirth) भूयो यथा व्यसनमेतदनेकरन्ध्रं मा मे भविष्यदुपसादित-विष्णुपादः BhāgP. iii. 31. 21 (Śrīdhara नानागर्भवासरूपम्); 2 bringing about many flaws, i.e. undesired consequences, BhāgP. iii. 31. 21(Vijayadhvaja अनेकानर्थद्वारम्)

अनेकरन्ध्र (aneka-randhra) *n.* several holes (of the flute) दृष्टान्ते चानेक-रन्ध्रवर्तिनां वाय्वंशानां न स्वरूपैक्यम् BrahmSūBh. (Rā.) 76. 20 (*on* i.1.1)

अनेकरमणीकता (anekaramaṇīka-tā) *f.* the state of having many wives, polygamy कस्य नाम सुखाय स्यादनेकरमणीकता TārāŚa. 83.

अनेकरमणीयमणि (aneka-ramaṇīyamaṇi) *m.* several beautiful gems or jewels अनेकरमणीयमणिशिलोच्चये ... स्निग्धघनविततसिद्धायतनवनखण्डे ... विचरतः ... वैमानिकस्य TilaMañ. 411. 14.

अनेकरम्भा (aneka-rambhā) *adj.* (*f.*) 1 having many plantain-trees यद्रचितोद्यानश्रीः ...। विहसत्यनेकरम्भा ... नन्दनं विपिनम् SūktiMu. O. 22; 2 sounding variously, SūktiMu.O. 22.

अनेकरविसंकाश (anekaravi-saṅkāśa) *adj.* like many suns अनेकरविसंका-शलसन्मकरकुण्डलम्। ... वासुदेवम् ... अनुध्यायेत् PāraS. 6. 216.

अनेकरशनाव्यग्र (anekaraśanā-vyagra) *adj.* occupied or engaged in (i.e. holding) many reins कोऽयं भ्रमति ...। अनेकरशनाव्यग्रहस्ताग्रः SkandP. iv. 19. 1.

अनेकरश्मि (aneka-raśmi) *adj.* having numerous rays सहस्ररश्मिः अनेकरश्मिः ... उदयति एष सूर्यः PraśnaUBh. 243. 7 (*on* 1. 8)

अनेकरश्मि (aneka-raśmi) *m.* numerous rays अस्यात्मनो हृदयदेशस्थितस्या-धस्तान्मन्दप्रभा अनेकरश्मयः Aparā. 1011. 1 (*on* 3. 169); ये चास्यानेकरश्मयो मृदुदीप्तयोऽधस्तात् स्थिताः DīpKa. 90. 2 (*on* 3.168-169)

अनेकरश्मिसंनिधान (anekaraśmi-sannidhāna) *n.* [Loc.] in the presence of numerous rays यदि नायनो रश्मिरुद्भूतस्पर्शो भवेत् तेन दृश्यविशेषेऽनेकरश्मि-संनिधाने सति द्रव्यं दह्येत NyāyVār. 382. 1 (*on* iii. 1. 37)

अनेकरश्मिसंनिपात (anekaraśmi-sannipāta) *m.* [Loc.] at the concurrence, i.e. falling together of numerous rays दृश्यविशेषे ... अनेकरश्मिसंनिपाते च सति व्यवहितत्वाद् द्रव्यस्यानुपलब्ध्या भवितव्यम् NyāyVār. 382. 2 (*on* iii. 1. 37)

अनेकरस (aneka-rasa) *adj.* 1A having various flavours or tastes क्षरणात् क्षारः नासौ रसः द्रव्यं तदनेकरससमुत्पन्नमनेकरसम् CaraS. i. 26. 9; तदग्रेऽभ्यवहारार्थं ततः किंचित्फलादिकम्। निधीयतेऽथवानेकरसं भोजनम् KathāKau. 13. 43; 1B having various juices or saps अनेकदोषात्मकेषु व्याधिष्वनेकरसेषु च भेषजेषु ... व्याधिभेषजप्रभावतत्त्वे व्यवस्येत AṣṭāSam. i. 119. 20 (i. 23); 2 having various sentiments गतं भावावेशवशादनेकरसतां त्रैलोक्ययात्रामयम्। नृत्तम् MattaVi. 1; 3 having manifold essences or natures 'सर्वं ब्रह्म' इति तु सामानाधिकरण्यम् ... न अनेकरसताप्रतिपादनार्थम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 147. 9 (*on* i. 3. 1); न हि ... अनेकरसं ब्रह्म ... विज्ञेयत्वेन वा श्रुत्या उपदिश्यते BrĀraUBh. 690. 1 (*on* v. 1. 1)

अनेकरस (aneka-rasa) *m.* 1 various flavours or tastes तथावस्थां तामहरहः स्वयमनेकरसवाञ्छितपानभोजनाम् ... परिजनो विज्ञातवान् Kād. 66. 8; 2 various chemicals यः ... अनेकरसशास्त्रज्ञः ... स गुरुर्मतः Rasā. 2. 4; 3 various charms or delights गुरुस्ताभ्यां गुणारामराजिनी राजकन्यका। अनेकरसपीयूष-वाहिनीरुदवाहयत् PāṇḍaC. 4. 447; 4 various sentiments अनेकरसनिष्टत्वम् ... व्यभिचारित्वम् RasTa. 71. 1; 5A much fluid, cf. **अनेकरसस्वभाविन् 1;** 5B various juices or saps अनेकरसव्यक्तिभेदेन तदपादानभूतावधनीयस्थसोमरस-भेदावगमात् MīmāKau. iii(2). 223. 3 (*on* ii. 2. 18)

अनेकरसचर्वण (anekarasa-carvaṇa) *n.* tasting of different flavours or tastes प्रजानुपालनात्पुण्यम् ... अर्ज्यते। रसायनानामग्र्यं ... (Jo.) 916.

अनेकरसत्व (anekarasa-tva) *n.* the state of having manifold essences or natures नेह नानास्ति किंचनेत्यनेकरसत्वप्रतिषेधात् TattvPradī. (Ci.) 112.8.

अनेकरसप्रधान (anekarasa-pradhāna) *adj.* having various sentiments as predominants अन्यस्य तु यस्तद्व्यपदेशः स तत्प्रधानत्वादनेकरसप्रधानं पानकरीत्या कैशिकीत्यादि मधुरव्यपदेशवत् AbhinBhā. i. 20. 17 (*on* 1. 41)

अनेकरसयुक्त (anekarasa-yukta) *adj.* full of or associated with various sentiments (चरितं यत्रैकविधं तज्ज्ञेयं प्रकरणं नाम) नैकविधमित्यनेकरसयुक्त(क्तम्) इति Kāvyānu. (He.) 382. 17.

अनेकरसवतीसहिता (anekarasavatī-sahitā) *adj.* (*f.*) consisting of food or meal of various kinds अनेकरसवतीसहिता भिक्षा दत्ता SamyaKau. 43.5.

अनेकरसविशेष (aneka-rasaviśeṣa) *m.* various peculiar charms or delights राजा ... अनेकरसविशेषशालिनीभिः ... विलासभङ्गिभिः ... मर्त्यलोकसुखानि भुञ्जन् UdaySuKa. 148. 21.

अनेकरसव्याप्यत्व (anekarasavyāpya-tva) *n.* the state of being what is to be pervaded by various sentiments अनेकरसव्याप्यत्वं व्यभिचारित्वम् RasTa. 71. 1.

अनेकरससमुत्पन्न (anekarasa-samutpanna) *adj.* arisen from (the things of) various flavours or tastes क्षरणात् क्षारः नासौ रसः द्रव्यं तदनेकरससमुत्पन्न-मनेकरसम् CaraS. i. 26. 9.

अनेकरसस्वभाविन् (anekarasasvabhāv-in) *adj.* 1 having much fluid, i.e. urine as the essential nature प्रमेहाः ... नटा इवानेकरसस्वभाविनः KalyāKā. 11. 9; 2 assuming various sentiments and disposition, KalyāKā. 11. 9.

अनेकरसानुबन्ध (anekarasānubandha) *m.* combination of various sentiments करोमि ... अनेकरसानुबन्धपरं प्रबन्धम् UdaySuKa. 13. 18.

अनेकरसानुवेध (anekarasānuvedha) *m.* i composition or combination of various sentiments (कवेः) चित्रैकरूपेऽपि हि सर्गबन्धे यस्य स्थितोऽनेकरसानुवेधः ŚrīKaC. 1. 24; ii pursuit of various, i.e. uncommon interests, ŚrīKaC. 1. 24 (comm. विधातुरनेकरसानुवेधोऽसाधारणव्यसनानुषङ्गः)

अनेकरसाभ्यवहारतस् (anekarasābhyavahāra-tas) *adv.* owing to the tasting of various saps (of flowers) ध्रुवमनेकरसाभ्यवहारतः कृतरसायनसंग्रह-सुस्थिता। मधुलिहामसुखायत संहतिः HarVi. 3. 6.

अनेकरसास्वाद (anekarasāsvāda) *m.* enjoyment or tasting of various flavours नानारसा नवनीतरसाः राधास्वादितमिष्टरसा अनेकरसास्वादसुखदाः सन्ति SāmaraU. 267. 7.

अनेकरसीकृत (anekarasī-kṛta) *adj.* which is made to contain various flavours इदमेकरसमप्यनेकरसीकृतम् NalaCam. 7. 13 (9)

अनेकराग (aneka-rāga) *m.* 1 various colours प्रकाशयांचक्रुः क्रमेण कार्माः। ... अनेकरागरुचिरवेत्रकरण्डकुण्डलीकृतानि ... क्षौमाणि HarṣaC. 291. 16; 2 more than one desire एकत्वेऽपि प्राणापानादीनामनेकव्यक्तिरेव ततोऽनेकरागादिमनःप्रसङ्गः PramāVāBh. 99. 31; 3 love for many (persons) अत्र शृङ्गाररसस्यारागादनेकरागात् तिर्यग्रागान्म्लेच्छरागाचेति चतुर्विधमाभासभूयस्त्वम् RasāSu. 203. 3 (2. 263 ½)

अनेकराग (aneka-rāga) *adj.* 1 having various colours अस्थिरमनेकरागम् ... प्रावृषि सुरेन्द्रचापं विभाव्यते युवतिचित्तमिव SūktiMu. 61. 17; Subhāṣi. 1734; 2 having love for many (people), SūktiMu. 61. 17; Subhāṣi. 1734.

अनेकरागविन्यस्त (anekarāga-vinyasta) *adj.* arranged according to various colours पुष्पमण्डलम्। ... अनेकरागविन्यस्तैः सुगन्धैः कुसुमैर्गृहम्। यः कुर्यात्पर्वकाले तु विचित्रकुसुमोज्ज्वलम् ... स दिव्यं श्रयते BhavP. 245A. 1 (i. 163. 85)

अनेकराज (aneka-rāja) *m.* [P. v. 4. 91] several kings परात्पूर्वजानेक-राजनामभिरङ्कितम् ...। अनेके राजानः ...। तेषां नामानि परात्पूर्वजानेकराजनामानि, तैश्चिह्नितम् SmṛtiCan. iii. 83. 4; देशप्रदेशस्थानानां तथा परात्पूर्वजानेकराजना-मधेयानामाहर्तृदायककधनस्य च स्थावरविवादेषूपयोगः SmṛtiCan. iii. 83. 16.

अनेकराजकवध (anekarājaka-vadha) *m.* killing of several kings अर्जुनो मत्कोदण्डमनेकराजकवधस्वाध्यायमध्यापिपत् AnargharāRā. 4. 54.

अनेकराजकार्य (aneka-rājakārya) *n.* various state-affairs किं त्वनेकराज-कार्यव्यापृततया कदाचिदकुर्वता दिव्यकार्यपर्यालोचनम्। ... अल्पमपि न कृतस्तत्परिपालनां संग्रहः TilaMañ. 51. 17; सौरसेनो नाम नृपतिः ... अनेकराजकार्यपर्याकुलमानसतया मांसभक्षणक्षणं नावाप YaśasCam. ii. 332. 4.

अनेकराजकोटी (aneka-rājakoṭī) *f.* several crores of kings अनेकराज-कोटीभिः परितः पादचारिभिः। जगाम स सरिच्छ्रेष्ठां पक्षिवृन्दसमाकुलाम् PadmP. ...

अनेकराजतनयपरिवार (anekarājatanaya-parivāra) *adj.* having reti-

nue or paraphernalia of several princes अनेकराजतनयपरिवारोऽथ सागरः। आददे व्रतममृतं सागराचार्यसंनिधौ PariPar. 1. 416.

अनेकराजन्य (aneka-rājanya) *m.* many royal personages अनेकराजन्यरथाश्वसंकुलं तदीयमास्थाननिकेतनाजिरम् Kirāt. 1. 16; रणे रणे मुक्तकृपः कृपाणं यः शातधारं कृतवान् कृतास्त्रः। अनेकराजन्यघटाकिरीटमाणिक्यशाणोपलपट्टिकासु NavaSāC. 1. 67.

अनेकराजन्यकतिरोहित (anekarājanyaka-tirohita) *adj.* hidden by many assemblages of warriors प्रातर्द्रोणः ...। प्राणत्राणकृतेऽनेकराजन्यकतिरोहिते। सैन्धवं शकटव्यूहसूचीपाशे न्यवेशयत् PāṇḍaC. 13. 388.

अनेकराजन्यकुल (aneka-rājanyakula) *adj.* consisting of several royal personages भार्गवेण तत्पुष्कराक्षस्य बलं समग्रम्। अनेकराजन्यकुलं हतेश्वरं हतं नवाक्षौहिणिकम् BrahmāṇḍP. ii. 40. 18.

अनेकराजन्यजन्य (anekarājanya-janya) *n.* war with several royal personages मन्त्रिणामपि ... अत्यन्तोदात्तचरितमनेकराजन्यजन्यविजयोपार्जितख्यातिम् ... क्षत्रियकुमारमुद्दिशतां न लेशोऽप्यस्ति निर्वादस्य TilaMañ. 299. 16.

अनेकराजपरिगृहीतार्था (anekarājaparigṛhītārthā) *adj.* (*f.*) whose riches or affairs are managed by several kings अनेकराजपरिगृहीतार्थामपि पृथिवीं प्रथमपरिगृहीतृत्वात् पृथोस्तस्यैव नाम्ना पृथिवीति व्यपदिशन्ति ManvaVi. 1138. 3 (*on* 3. 44)

अनेकराजलोकपरिवृत (anekarājaloka-parivṛta) *adj.* surrounded by several royal personages ताताऽपि ... आगत्य मातुर्मे भवनमनेकराजलोकपरिवृतः ... अतिमहान्तमुत्सवमकारयत् TilaMañ. 263. 19.

अनेकराजसंबन्ध (anekarāja-sambandha) *m.* relation or contact with several kings इमामपि पृथ्वीं पृथुना पूर्वं परिगृहीतत्वादनेकराजसंबन्धेऽपि पृथोर्भार्यामित्यतीतज्ञा जानन्ति ManvaMu. 371. 25 (*on* 9. 44)

अनेकराजहंससंचरण (anekarājahaṁsa-sañcaraṇa) *n.* movement of several royal swans अनेकराजहंससंचरणरमणीयाभिः ... वीचिभिर्वाचालितभुवनम् ... सरो दृष्ट्वान् TilaMañ. 203. 21.

अनेकराजि (aneka-rāji) *m.* type of snake (*lit.* having several lines on the body) कोपयन्त्यनिलं जन्तोः फणिनः सर्व एव तु। पित्तं मण्डलिनश्चापि कफं चानेकराजयः SuśruS.v. 4. 29.

अनेकराज्यव्यसन (aneka-rājyavyasana) *n.* various royal calamities (*lit.* calamities of the seven constituent elements of kingship) अशेष (v.l. अनेक) राज्यव्यसनात् पार्थिवव्यसनं गुरु NītiSā. 15. 1.

अनेकराज्यातिक्रान्त (anekarājyātikrānta) *adj.* crossed over to more than one state-realm (बलम्) युध्येत नातिक्षिप्तमनेकराज्यातिक्रान्तं बह्वाबाधत्वात् ArthŚā. iii. 37. 4 (8. 5)

अनेकराज्यान्तरित (anekarājyāntarita) *adj.* crossed over to more than one state-realm (बलम्) अनेकराज्यान्तरितमतिक्षिप्तं न युध्यते NītiSā. 14. 81 (comm. शत्रुमित्रादिराज्यातिक्रान्तम्)

अनेकरात्रि (aneka-rātri) *f.* i more than one night तज्ज्ञानादेकरात्रिपरिमितेऽभ्यासे ततश्च ज्ञानात्साम्यं तु गच्छतीत्यनेकरात्रिपरिच्छिन्नाभ्यासविषयम् Aparā. 1122. 7 (*on* 3. 268); ii many nights अनेकरात्र्यन्तरिता अपि यवगोधूमदुग्धविकाराः स्नेहसंयोगरहिता अपि द्विजातिभिर्भक्षणीयाः ManvaMu. 198. 28 (*on* 5.25)

अनेकरामा (aneka-rāmā) *f.* several beautiful women इयं कटी ...। अनेकरामाजयनेषु ललिता विधेर्वशान्निर्वसनीकृताधुना PrabaCin. 24. 23.

अनेकराशिका (aneka-rāśikā) *adj.* (*f.*) consisting of large quantities पञ्चसप्तनवराशिकेषु करणसूत्रम् लाभं नीत्वान्योन्यं विभजेत् पृथुपङ्क्तिमल्पया पङ्क्त्या (v. l. संक्रम्य फलं छिन्द्याल्लघुपङ्क्त्यानेकराशिकां पङ्क्तिम्) GaṇiSāSaṁ. 4. 32.

अनेकरीति (aneka-rīti) *adj.* of various forms or ways यस्मादाभिमुख्यतया नार्थमनेकरीति त्वद्दृष्टार्थमर्थेऽर्थतः AbhinBhā. ii. 63. 21 (*on* 9. 160)

अनेकरुचिरचाप (aneka-ruciracāpa) *m.* many beautiful bows इममहं त्वत्प्रतापानलमनेकरुचिरचापचुम्बितनिजबाहुबलाहकनिर्मुक्तनाराचधारासारैः शमयामि PrasaRā. 156 (8)

अनेकरुज् (aneka-ruj) *adj.* having, i.e. causing various ailments अनेकरुक् प्राणहरी त्रिदोषाज्ज्ञेया शतघ्नी च शतघ्निरूपा RugVi. 56. 48.

अनेकरुद्रकोटी (aneka-rudrakoṭī) *f.* many crores of Rudras महाभूतविनाशान्ते प्रलये प्रत्युपस्थिते। अनेकरुद्रकोट्यस्तु या प्रसन्ना महेश्वरीम् ... यान्ति BrahmāṇḍP. iii. 2. 275.

अनेकरुद्राञ्चित (anekarudrāñcita) *adj.* honoured or worshipped by many Rudras यो वामदेवः प्रथितः पृथिव्यामनेकरुद्राञ्चितपादपद्मः PadmP. v. 12. 40.

अनेकरुद्रार्चित (anekarudrārcita) *adj.* worshipped by several Rudras यो वामदेवः प्रथितः पृथिव्यामनेकरुद्रार्चितपादपद्मः MatsyaP. 23. 36.

अनेकरूढिशब्द (aneka-rūḍhiśabda) *m.* various conventional words अनेकरूढिशब्दानां वाच्यं ब्रह्मैव नापरम् AṇuBh. 102. 23 (*on* i. 4. 3)

अनेकरूप (aneka-rūpa) *adj.* [*f.* - ā] **1Ai** of various or diverse forms, having various natures ऋक्षं चेमामनेकरूपां गृहाण KāṭhU. 1. 16 (Śaṅ. विचित्राम्); विश्वस्य स्रष्टारमनेकरूपम् ... ज्ञात्वा शिवं शान्तिमत्यन्तमेति ŚvetāU. 4. 14; 5.13; तथाप्यनेकरूपस्य तस्य रूपाण्यहर्निशम्। बाध्यबाधकतां यान्ति ViṣṇuP. v. 1. 21; आत्मनानेकरूपेण बहिरर्थस्य तादृशः NyāyVi. 2. 9; 2. 227; न च एकरूपे ब्रह्मणि अनेकरूपाणि विज्ञानानि संभवन्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 617.8 (*on* iii. 3. 1); लेख्यादिवस्तुनोऽनेकरूपस्य शुक्लमिदं कृष्णमिदमिति स्वरूपं विकल्प्य गृह्णाति Śarka. 17. 18; सर्वापि देवता। एका चानेकरूपा च ह्यध्यात्मादिविभागतः BṛĀraUBhVā. i. 3. 278; नन्विदं दृष्टविरुद्धमवोचः एकमनेकरूपं न भवतीति। एकं ह्यनेकरूपं पश्यामः IṣṭaSi. 19. 1; 19. 13; अन्यथा तयोरन्योन्यबाध्यत्वान्नानेकरूपं किंचित्स्यात् IṣṭaSi. 108. 10; जाने महादेवमनेकरूपम् KūrmaP. 325. 16 (1. 32); एकात्मतां भावयतां त्वमेको नानाधियां यस्त्वमनेकरूपः SkandP. iii (3). 14. 50; मरुतामनेकरूपं हरिं यज्ञतनुं नमस्ये VarāP. 5. 49; (विज्ञानानि) अनेकरूपाणि। रूपमाकारः Bhām. 579. 14 (*on* iii. 3. 1); स्मर ... शिवम् ... अनेकरूपम् DaśāvaC. 8. 747; त्रिगुणा सा .... अनेकरूपा DevīBhāP. vi. 28. 24; महिमानं न जानीवोऽनेकरूपस्य ते विभो। कृतकृत्यौ भवत्पाददर्शनात्त्वः प्रभोऽधुना GaṇeP. ii. 25. 5; ii. 51. 40; नीलकायः क्वचिन्नीलकण्ठः ... एक एवेश्वरोऽनेकरूपास्तनुः VīraMi. (Bhakti.) 1. 7; **1Aii** of various kinds or types यत्र स्यान्मानुषीणां खरकरभमुखानेकरूपा प्रसूतिस्तत्स्थाने जीवितार्थी स्थितिमति कुरुते नैव पातैः प्रदुष्टे AVPari. 70 (32). 26; यत्तु ... देयं वसु जनार्दने। अनेकरूपं राजेन्द्र न तद्देयं कदाचन MahāBhā. v. 86. 2; शस्त्राण्यनेकरूपाणि विसृजन्तो महारथाः MahāBhā. vi. 58. 21; कश्चिद्वचः ... यत्तत्प्रियामवदत्तात कर्णः। सभामध्ये रूक्षमनेकरूपम् MahāBhā. viii. 652*(3); इमां हि दुःस्वप्नगतिं निशम्य तामनेकरूपामवितर्कितां पुरा। भयं महत्तद् हृदयान्न याति मे विचिन्त्य राजानम् Rāmā. ii. 63. 18; अन्ये ह्यनेकरूपाश्च सर्गा बहुतराः JayāS. 2. 74; अस्त्राण्यनेकरूपाणि ... मुञ्चति ... सः ViṣṇuP. v. 22. 14; विश्वकर्मा ददौ तस्मै परशुं चातिनिर्मलम्। अस्त्राण्यनेकरूपाणि तथाभेद्यं च दंशनम् MārkP. 82. 27; निजचरितस्यानेकरूपस्य ... इह जनुषि विचित्रं कर्मणो भावयन्ते फलम् PadmP. (Ra.) 62. 99; द्रव्यमनेकरूपं तत्तत्तु तस्मै कथयांबभूव VarāṅgaC. 14. 72; (उपक्रमः) श्लेष्मणः ... अनेकरूपो व्यायामश्चिन्ता रूक्षं विमर्दनम् AṣṭāHṛ. i. 13. 11; ते दन्द्रम्यमाणाः अत्यर्थं कुटिलामनेकरूपां गतिं गच्छन्तः ... परियन्ति परिगच्छन्ति मूढाः KāṭhUBh. 124. 8 (*on* 2. 5); तापैस्त्रिभिरित्थमनेकरूपैः संतप्यमानो क्षुभितान्तरात्मा। परिग्रहं सर्वमनर्थबुद्ध्या जहाति SarvaVeSāSaṁ. 229; न हीदृशं परिदृश्यमानमनेकरूपमपरिमितमनन्तप्राणिगतविचित्रसुखदुःखसाधनं भुवनादि कार्यमनतिशयेन पुंसा कर्तुं शक्यम् NyāyMañ. i. 183. 28; (आचारः) एषोऽपि हि स्वभावभेदेन पुरुषाणां मनःस्वास्थ्यदौःस्थ्यादिभेदेनानेकरूपः प्रतिविशेषमानन्त्यादशक्यो ग्रन्थेन उपनिबद्धुम् ManuBh. i. 68. 11 (*on* 2. 6); वृद्धिश्चानेकरूपा ManuBh. ii. 142. 24 (*on* 8. 151); आगमनिर्गमनादेर्व्यस्यानित्यत्वादुपचयापचयावर्थस्यानेकरूपौ ManuBh. ii. 234. 14 (*on* 8. 402); अनेकरूपैः ... क्षुद्रोपलैरलंकृताम्... एकशृङ्गवैताढ्यपर्वतान्तरालाटवीं वीक्षमाणः TilaMañ. 234. 12; उभौ पश्यतः ...। भक्ष्याण्यनेकरूपाणि खाद्यानि विविधानि च GaṇeP. ii. 55. 25; सूदाः ... । ममाग्रेऽनेकरूपाणि भोजनान्युपनिन्यिरे SamarāSaṁ. 4. 336; अनेकरूपैः ... कालात्मकं रूपमकालकाल्यः। ऋतुप्रभेदैरनुभूय रेमे रामासखो राममनुप्रयातः Yādavā. 8. 2; °संगतिरूहनीया। सा चानेकरूपा आक्षेपसंगतिः, दृष्टान्तसंगतिः ... इत्येवमादिरूपा NyāyMāVi. 10. 14 (*on* i. 1. 0); (स्थानम्) भगवदीयानांदिसंकल्पात्तस्य ... भोग्यादिरूपेणानेकरूपं परिणामादिविक्रियानर्हं च कालातीतत्वात् VedāntKau. 10. 11 (*on* i. 1.1); इह तु अनेकरूपमेव वस्त्विति निर्णयात् कुतोऽप्रामाण्यम् YuktiSneha. 106. 24 (*on* i. 1. 5); **1Bi** of more than one kind or type आहितोत्तरशक्तित्वात् प्रत्येकं वा समूहिनः। अनेकरूपा लभ्यन्ते क्रमवन्त इवाक्रमाः VākyaPa. 3 (8). 14; शब्दादयः श्रोत्राद्यवच्छेदेनैकरूपा अपि अनेकरूपा इव भान्ति Bṛha. 147. 7 (*on* i. 1.5); कथं ह्येकस्मिन्काले बहूनामुच्चारयतामेक एव सन् गकारो युगपदनेकरूपः स्यात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 194. 16 (*on* i. 3. 28); **1Bii** of more than one form or nature स्यादेतत् ... कथमेकरूपाणां गुणानामनेकरूपा प्रवृत्तिः इत्यत आह SāṁkhyaTaKau. 305. 4 (*on* 15); किमेकरूपः किं वानेकरूपः TattvPrakā. 117B. 11 (*on* ii. 3. 27); अनेकरूपैकसुराङ्गनाप्तैः अपास्तवैरं रणरङ्गनृत्तम् Yādavā. 20. 53; **1C** of various shapes यन्त्राणि ... अन्यान्यपि चानेकरूपाण्यनेककार्याणि स्वस्थातुरोपकरणानि AṣṭāSaṁ. i. 167. 18 (1. 34); **1D** of various colours मरकतपद्मरागादिषु मुखमेकमप्यनेकरूपमिव प्रतिभाति Bṛha. 148. 1 (*on* i. 1. 5); चित्रं रूपमवयविनोऽभ्युपगच्छता अनेकरूपोऽवयव्युपगतो

भवति न चैकं द्रव्यमनेकरूपं नाप्यनेकस्मिन् एकमिति NyāyVār. 511. 5 (*on* iv. 2. 12); **2** fickle, changeable, of varying nature वाराङ्गनेव नृपनीतिरनेकरूपा ŚatTrayī. 59; Tantrākhyā. 53. 8; PañcT. 1. 77 (180. 4); Hitopa. 2. 166; Pañcā. 124. 23; रागं दृशोर्वपुषि कम्पमनेकरूपं चित्तं विवेकरहितानि च चिन्तितानि। कोपः करोति ... मदिरामदश्च SubhāRaSam. 27.

अनेकरूप (aneka-rūpa) *n*. **1** various forms चक्रस्यानेकरूपाणि नानासिद्धिप्रदानि च PauṣkS. 8.47; बृहदारण्यके ... भगवतोऽनेकरूपाणि ... अनेकधर्माश्चोक्ताः Nyāyāmṛ. 272A. 6; **2** various objects स्मरणादिविभागेन ज्ञातर्यैकत्र यत्पृथक्। प्रथतेऽनेकरूपाभं तज्ज्ञानं ज्ञातृकर्तृकम् BṛĀraUBhVā. iii. 4. 107; **3** various ways साधनसिद्धाः संसिद्धाः सख्य(?ख्यैः) अनेकरूपैस्ताभ्यां सुसेव्यमानाः भवन्ति SāmaraU. 238. 13.

अनेकरूपक (anekarūpa-ka) *adj*. having various forms निजेच्छावशतोऽनेकरूपकः कल्पभेदतः। ... प्रादुर्भूतो गजाननः GaṇeP. ii. 149. 5.

अनेकरूपतस् (anekarūpa-tas) *adv*. in various forms प्रधानात्परतः साक्षाद् ब्रह्मैवानेकरूपतः। तदाप्नोति नरः BṛBrahmaS. iii. 3. 13.

अनेकरूपता (anekarūpa-tā) *f*. A the state of having more than one form or nature एकस्याप्यवयविनोऽनेकरूपतया नानात्वम् TātpaṬ. (U.) 381. 26 (*on* 5(6). 33); श्रुतिः एकैकस्य देवतात्मनः युगपद् अनेकरूपतां दर्शयति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 188. 7 (*on* i. 3. 27); ŚaṅkaVi. (Ā.) 252. 14; नात्र कश्चिद्दोषः, यदि सैव ब्रह्म नान्यथा, अनेकरूपतानुपपत्तेरेकवस्तुनः IṣṭaSi. 22. 11; एकस्यानेकरूपताया निरस्तत्वात् IṣṭaSi. 270. 16; अतोऽस्याः श्रुतेरेकैकदेवताया अनेकरूपताप्रतिपादकत्वानुपपत्तिमभिप्रेत्य अत्र सैषा श्रुतिरुदाहृता ŚrutaPra. ii. 62. 11 (*on* i. 3. 26); जीवानामनेकरूपतां सूत्रकार एव वक्ष्यति NyāySu. (Ja.) 304A. 11 (*on* ii. 1. 7); **B** the state of having more than one shape एकस्मिन्नेवोदयेऽनेकरूपताप्यशुभा AdbhuSāg. 40. 13; **C** the state of being of various types or kinds पुनश्च सुवर्णविषये तदित्यनेकरूपता MīmāKaù. iii(1). 91. 8 (*on* i. 2. 44); iii (1). 91. 15 (*on* i. 2. 44)

अनेकरूपत्व (anekarūpa-tva) *n*. A the state of having more than one form or nature एकस्यानेकरूपत्वं नालिकादिपरिग्रहात्। यथा तथैव तत्र स्यात् बहूनामेकरूपता VākyaPa. 2. 113; अनेकरूपत्वाच्च नैकरूपग्रहणे सर्वात्मकवस्तुग्रहणप्रसङ्गोऽपि दर्शनीयः Śarka. 27. 1; अत्र तेन वस्तुन एवानेकरूपत्वादेवंविधप्रतीतिरिति वाच्यम् Śarka. 102. 16; चित्रवदनेकरूपत्वादवैकरूप्याभ्युपगमो मृषा NyāyRa. 633. 10 (*on* 5(14). 78); सिप्सिचोरर्थस्य त्यागोपादानाभ्यां युक्तो व्यपदेशिवद्भावः इडागमभावाभावाभ्यामनेकरूपत्वाद्वा Pradī. vii. 191. 14 (*on* viii. 3. 59); एकस्य चानेकरूपत्वं दृष्टं यथा वृक्षस्य स्कन्धशाखाविटपादिरूपता Aparā. 992. 21 (*on* 3. 118); प्रत्यभिज्ञाया हि भेदप्रत्ययबाधकत्वं प्रस्तुतं तद्धेतुत्वे च भेद एव निषेधो नैकस्यानेकरूपत्वम् VedāntKa. 170. 28 (*on* i. 3. 28); न चाणोर्युगपदनेकरूपत्वं विना सांशतयोपपद्यते NyāySu. (Ja.) 304A. 11 (*on* ii. 1. 7); एवं सत्येकस्यानेकरूपत्वं जीवस्य न संभवति AṇuBh. 357. 13 (*on* iv. 4. 18); **B** the state of being of various kinds or types दिनादिर्लभ्यते कालो योगिनां योगकारकः। भुक्तेरनेकरूपत्वात् स्थूलः कालः स गम्यते MaBhāsk. 6. 50; सुवर्णस्यानेकरूपत्वं सुवर्णप्रकृतित्व एव AṇuBh. 117. 8 (*on* i. 4. 24); लीलाया अनेकरूपत्वात् AṇuBh. 353. 22 (*on* iv. 4. 14); तर्हि पितृद्वारा सुपुत्रावाप्तिमुक्तिस्वर्गलक्ष्मीप्राप्त्यादेस्तत्तत्प्रयोजनस्यानेकरूपत्वात्तावतः फलत्वकल्पने विपरीतं गौरवम् TristhaSe. 17. 27; अध्वर्युकर्तृकत्वाद्यादाय च नियमविधित्वमित्यादि तत्तद्विधिष्वनेकरूपत्वेऽपि क्वचित्केनचिद्रूपेण व्यवहारः MīmāKau. iii (1). 92. 2 (*on* i. 2. 44); **C** the state of having various forms or natures अनेकरूपत्वात् अभ्रादिभिः पर्जन्यस्य वैरूप्यम् ChāndoUBh. 109. 7 (*on* ii. 15. 1); न हि ब्रह्मणश्शुक्तेरिव स्वतोऽनेकरूपत्वम् IṣṭaSi. 71. 6; द्विष्ठस्यानेकरूपत्वात् सिद्धस्यान्यानपेक्षणात्। ... तेन कर्तापि कल्पितः ĪśvaPraSū. i. 2. 11; भूः...। यास्यत्यनेकरूपत्वमित्युक्त्वा लज्जिताभवत् (गिरिसुता) RāmāMañ. 19. 8; अनेका चेत्तस्या अपि विशेषत्वापत्तिः। अनेकरूपत्वैकजीवितत्वाद्विशेषाणाम् SyādvāMañ. 14 (47); अनेकरूपत्वम् विरुद्धधर्मवत्त्वं माहात्म्यार्थं स्वरूपे निरूपयति AṇuBh. 87. 13 (*on* i. 3. 25)

अनेकरूपत्वप्रतिपादन (anekarūpatva-pratipādana) *n*. expression of the state of having various forms or natures अनेन च वस्तुनोऽनेकरूपत्वप्रतिपादनेनातत्कारिव्यवच्छेदविषयत्वमपि प्रत्युक्तम् Śarka. 26. 27.

अनेकरूपत्वप्राप्ति (anekarūpatva-prāpti) *f*. attainment of the state of having various forms ज्ञानस्य गुणस्य कथमनेकरूपत्वप्राप्तिः VedāntKa. 391. 21 (*on* iii. 3. 1)

अनेकरूपत्वयोग (anekarūpatva-yoga) *m*. tenability of the state of having more than one form ब्रह्मात्मना दृग्दृश्ययोरभेदे ... दृग्दृश्यरूपाभ्यां ब्रह्मण एकस्य अनेकरूपत्वयोगात् IṣṭaSi. 21. 22.

अनेकरूपत्वानुपपत्ति (anekarūpatvānupapatti) *f*. untenability of the state of having more than one form युगपदेकस्यानेकरूपत्वानुपपत्तिरतकसहकृतमेकत्वप्रत्यभिज्ञानं भेदप्रत्ययबाधकमिति भावः PrakaVi. 280. 16.

अनेकरूपत्वाभाव (anekarūpatvābhāva) *m*. absence of the state of having more than one form ब्रह्मणस्त्वनेकरूपत्वाभावात् तज्ज्ञानं दहत्येवाशेषमज्ञानम् IṣṭaSi. 71. 5; ब्रह्मणोऽनेकरूपत्वाभावात् स्वयंप्रकाशत्वाच्च तज्ज्ञाने परिपूर्ण उदिते ... पुनरपि जन्मान्तरादिसंसारबीजमज्ञानमवशिष्यते ... इति न शक्यं कल्पयितुम् IṣṭaSi. 72. 16.

अनेकरूपत्वार्थ (anekarūpatvārtha) *adj*. meant for the state of having various kinds or types विद्वांस इति बहुवचनं वैदुष्यस्यानेकरूपत्वार्थम् CaturCin. iii (1). 402. 3.

अनेकरूपदैत्यान्त (anekarūpadaityānta) *m*. destroyer of demons of various forms विष्णुं जिष्णुं महाविष्णुं प्रभविष्णुं महेश्वरम्। अनेकरूपदैत्यान्तं नमामि पुरुषोत्तमम् MahāBhā. xiii. 633* (2)

अनेकरूपधृक् (anekarūpa-dhṛk) *adj*. assuming various forms कृते त्रेतायुगे विष्णुर्द्वापरेऽनेकरूपधृक् BhaviP. 451A. 23 (iii(2). 24. 17); त्वमेव ब्रह्मा रुद्रश्च सूर्यश्चानेकरूपधृक् GaṇeP. i. 85. 19; अविद्धधृक् परः साक्षी सर्वात्मानेकरूपधृक् ŚivaP. ii (2). 15. 40 (85B. 9)

अनेकरूपनिरूपक (anekarūpa-nirūpaka) *adj*. which describes various forms अनेकरूपनिरूपकैः सर्ववेदान्तैः प्रत्ययो ज्ञानं यस्य तत्तथा AṇuBh. 207. 26 (*on* iii. 3. 1)

अनेकरूपनिर्माण (anekarūpa-nirmāṇa) *n*. creation of various forms अनेकरूपनिर्माणं जनितं तेन (पार्थिवेण) विद्यया PadmP. (Ra.) 72. 20.

अनेकरूपप्रतिपत्ति (anekarūpa-pratipatti) *f*. acquisition or assumption of various forms अनेकरूपप्रतिपत्तिसंभवाच्च एकैका देवता बहुभी रूपैरात्मानं प्रविभज्य बहुषु यागेषु युगपदङ्गभावं गच्छति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 188. 15 (*on* i. 3. 27)

अनेकरूपप्राप्ति (anekarūpa-prāpti) *f*. attainment of various forms तत्रैवोत्पन्नानां भवत्येवमनेकरूपप्राप्तिः ततः प्रकृते किं परिहृतम् PrakaVi. 271.21.

अनेकरूपभवन (anekarūpa-bhavana) *n*. becoming, i.e. assumption of various forms कल्पमाने त्वग्निर्देवतारूपोऽनेकरूपभवनसमर्थो वायुरूपो भूत्वा सर्वत्र प्रविष्ट इति संगच्छते AṇuBh. 162. 13 (*on* ii. 4. 14)

अनेकरूपभेद (aneka-rūpabheda) *m*. [Inst.] through the distinction of various forms अनेकरूपभेदेन रश्मिवद्यक्रमण्डले। तेन काया समुद्दिष्टा नाभिनेम्यन्तरे स्थिता PauṣkS. 8. 176.

अनेकरूपरूप (anekarūpa-rūpa) *adj*. of the nature of (assuming) various forms भगवानभवत्स्वयम्। ... अनेकरूपरूपोऽसौ सुरूपश्च सनातनः। श्रीकृष्णः ĀdiP. 12. 24.

अनेकरूपरेवन्तविभ्रम (anekarūpa-revantavibhrama) *m*. resemblance or semblance of Revanta (son of Mārtāṇḍa) who has (assumed) many forms राजसूनवः ... ते महौजसः। विभरांचक्रिरेऽनेकरूपरेवन्तविभ्रमम् TriṣaŚaPuC. i.1.798.

अनेकरूपलावण्यवनिता (aneka-rūpalāvaṇyavanitā) *f*. many beautiful or charming women ब्राह्मणः ... ययौ शैलं मन्दरम् ... अनेकरूपलावण्यवनितोपितपादपम् PadmP. iv. 105. 25.

अनेकरूपवत् (anekarūpa-va(n)t) *adj*. possessing various forms कार्यकारणवद्रूपं समुत्थायेति शब्द्यते। अविद्यासंगतेरस्य जायतेऽनेकरूपवान् BṛĀraUBhVā. ii. 4. 423; अनेकरूपवान्देवो मयूरेशोऽखिलेश्वरः GaṇeP. ii. 100. 1; ii. 54. 18; अहर्निशं भूप स्मर्तव्योऽनेकरूपवान् ... अहम् GaṇeP. ii. 143.18.

अनेकरूपवदन (anekarūpa-vadana) *adj*. (used as noun) (one) having various kinds of faces हे नानानना अनेकरूपवदनाः स न नाः Kāvyānu. (He.) 259. 2.

अनेकरूपवर्ण (aneka-rūpavarṇa) *adj*. having various forms and colours अनेकरूपवर्णश्च ...। उत्पातरूपो जगतः पीडां दहतु मे शिखी VasiS. 18.145.

अनेकरूपवर्णाढ्या (anekarūpavarṇāḍhyā) *adj*. (*f*.) rich in various kinds of beauty and complexion स्त्रियः ...। अनेकरूपवर्णाढ्या उपालब्धो वदस्व ह PadmP. i. 15. 38.

अनेकरूपव्रत (anekarūpa-vrata) *m*., *n*. various types of vows गोवधाद्युपपातककारिणः ... अनेकरूपव्रतैः पापानि निर्हरेयुः ManvaMu. 473. 10 (*on* 11.107)

अनेकरूपसंयुक्त (anekarūpa-saṁyukta) *adj*. associated with various forms ...। सर्वमासीज्जगद्व्याप्तम् ... अनेकरूपसंयुक्तैर्मांसमेदोवसाशिभिः MahāBhā. iii. 170. 48.

अनेकरूपसंस्थान (aneka-rūpasaṁsthāna) *adj.* assuming or having various forms and guises अनेकरूपसंस्थाना नानाप्रहरणाश्च ते। यक्षेन्द्रं मनुजश्रेष्ठ माणिभद्रमुपासते MahāBhā. iii. 140. 6; पुष्करा नाम ते मेघाः ... वर्षन्त्येते युगान्तेषु ... अनेकरूपसंस्थानाः पूरयन्तो महीतलम् VāyuP. i. 51. 41; BrahmāṇḍP. i. 22. 44.

अनेकरूपाकृति (aneka-rūpākṛti) *adj.* of various types and shapes अनेकरूपाकृतिभिर्हि बाणैः ...। स एव एकस्तव पुत्रसेनां जघान MahāBhā. ix. 23. 64.

अनेकरूपाकृतिवर्णनाद (aneka-rūpākṛtivarṇanāda) *adj.* of various forms, shapes, colours and sounds प्लवगाः...। अनेकरूपाकृतिवर्णनादाः ... नदन्ति Rāmā. iv. 540* (11)

अनेकरूपाङ्घ्रिविलोचन (aneka-rūpāṅghrivilocana) *adj.* possessing many forms, feet and eyes अनेकरूपाङ्घ्रिविलोचन त्वमनेकशीर्षश्रुतिबाहुजिह्व: GaṇeP. ii. 48. 11.

अनेकरूपात्मकत्व (anekarūpātmaka-tva) *n.* the state of having the nature of possessing more than one form अत्रैकैकस्यानेकरूपात्मकत्वे परस्परविरुद्धानामपि रूपाणामभेदे च न विप्रतिपत्तव्यम् SetuBa. 9. 16.

अनेकरूपादिग्रहण (anekarūpādi-grahaṇa) *n.* apprehension of various forms etc. (objects of sense-organs) त्वङ्मात्रमेव हि बुद्धीन्द्रियमनेकरूपादिग्रहणसमर्थमेकम् कर्मेन्द्रियाणि पञ्च सप्तमं च मनः Bhām. 389. 21 (*on* ii. 2. 10); VedāntKa. 256. 26 (*on* ii. 2. 10)

अनेकरूपायोग (anekarūpāyoga) *m.* untenability of more than one form or nature (संविदाम्) यासां भेद इष्यते तासां तस्याश्च भेदो न स्यात् ...। एकस्या अनेकरूपायोगात् IṣṭaSi. 15. 18.

अनेकरूपालिखन (anekarūpālikhana) *n.* graphic description or portraiture of various forms अनेकरूपालिखनप्रगल्भया ... वर्तिकयेव चिन्तया। स तामनाप्तेक्षणसंस्तवां पुरा लिलेख NavaSāC. 4. 6.

अनेकरूपाविर्भाव (anekarūpāvirbhāva) *m.* manifestation or appearance of various forms, i.e. sundry mimicry अनेकरूपाविर्भावकृतिज्ञानं कला स्मृता ŚukraNī.4(3).68.

अनेकरूपिन् (anekarūp-in) *adj.* [*f.* - iṇī] A of various kinds or types अतिभक्तिप्रभावेन बाध्यस्यानेकरूपिणः। संमुखीकरणादीनां कर्मणा संप्रयोजितम् PauṣkS. 32. 60; B of various forms गुणत्रयस्य यत्साम्यं साविद्यानेकरूपिणी JayāS. 4. 55; अनेन निहता दुष्टा बलिनोऽनेकरूपिणः GaṇeP. ii. 18. 36; अनेकरूपिणि विभौ ...। अमूर्तं विषरूपं च तत्र किं किं न संभवेत् GaṇeP. ii. 44. 9; C of various shapes अस्मात्तु येऽन्ये प्रासादाः स्मृतास्तेऽनेकरूपिणः SamarāSū. 55. 107.

अनेकरूपोपादान (anekarūpopādāna) *n.* assumption of many forms कति देवाः ... इत्युपक्रम्य त्रयश्च त्री च सहस्रेत्यनेकरूपोपादानमैश्वर्ययोगादुपन्यस्य ... देवतानिरूपणं ब्रह्मणा चोक्तम् BrahmSūBh. (Bhā.) 66. 12 (*on* i. 3. 33)

अनेकरेखापक्ष (anekarekhā-pakṣa) *m.* [Loc.] in the view of (having) more than one, i.e. two lines एकरेखात्मकभूपुरपक्षे सा रेखा परिगृहीतभूमेरन्तभागे लेख्या। ... ततश्चानेकरेखापक्षे रेखे तत्तदन्तरेव लेख्ये संपद्येते SetuBa. 335.1.

अनेकरेणुपिञ्जर (anekareṇu-piñjara) *adj.* tawny due to many (particles of) pollen dust अनेकरेणुपिञ्जरम् ... पुनातु जाह्नवीजलम्। मां बिन्दुभिः SaṃgīRa. i. 279. 5 (1(8). 14)

अनेकरोग (aneka-roga) *m.* several diseases काशीनाथाभिधानः ...। येनानीय ... द्विजचरणरजो मूर्ध्नि विन्यस्तमात्रम् ... सिद्धौषधमिव ... अनेकरोगान् जहार Vidvanmo. 1. 5.

अनेकरोगविहत (anekaroga-vihata) *adj.* struck or affected by several diseases धिगत्यन्ताशुचिं देहम् ... अनेकरोगविहितम् (v.l. °विहतम् BJP. Ed.) PadmP. (Ra.) 39.118.

अनेकरोगविहित (anekaroga-vihita) *adj.* possessing or full of several diseases धिगत्यन्ताशुचिं देहम् ... अनेकरोगविहितम् PadmP. (Ra.) 39. 118.

अनेकरोगसंपूर्ण (anekaroga-sampūrṇa) *adj.* full of several diseases स्त्रियः खुर्निशि भोजनात्। ... अनेकरोगसंपूर्णमलिनाः PadmP. (Ra.) 14. 296.

अनेकरोगादि (anekarogādi) *adj.* several diseases etc. तपोधनानां व्रतशीलशालिनामनेकरोगादिनिपीडितात्मनाम्।... विधीयते व्यापृतिरुज्ज्वलादरात् SubhāRaSam. 889.

अनेकरोगानुगत (anekarogānugata) *adj.* followed, i.e. affected by several (minor) diseases अनेकरोगानुगतो बहुरोगपुरोगमः। ... दुर्निवारः शोषो व्याधिः SuśruS. vi. 41. 3 (comm. उपद्रवसंज्ञकाः तैरनुगत आश्रितः) ... अनेकरोगानुगत ... ...। राजयक्ष्मा AṣṭāHṛ. iii. 5. 1; Jīvān. 394. 7.

अनेकरोगिन् (anekarog-in) *adj.* having several diseases कुम्भीपाकरौरवादिषु स्थानेषु दुःखान्यनुभूयेह जातानामिमानि लक्षणानि भवन्ति। तद्यथा ब्रह्महा कुष्ठी गोघ्नश्चान्धोऽनेकरोगिणश्च ŚaṅkhaLiDS. 375.

अनेकरौद्रसत्त्व (aneka-raudrasattva) *m., n.* various types of ferocious beasts बह्वपायमिदं वनमनेकरौद्रसत्त्वसंकटत्वात् PañcT. 1. 54 (28) (45. 11); Pañcā. 21. 20.

अनेकर्णसमवाय (anekarṇa-samavāya) *m.* accumulation of several debts or liabilities यस्त्वनेकर्णसमवायाद्युगपदनेकधनिकैः दुःसाधः स कथं दाप्यः SmṛtiCan. iv. 390. 12.

अनेकर्त्विक्कार्य (anekartvik-kārya) *n.* duty (to be performed) by more than one priest ऋत्विक्समास एकस्यर्त्विजोऽनेकर्त्विक्कार्यसंबन्धः MayūMāli. 337. 16 (*on* ii. 8. 10)

अनेकर्त्विगाश्रिता (anekartvig-āśritā) *adj.* (*f.*) resorted to, i.e. performed by more than one priest वैहारिकीनामानेकर्त्विगाश्रितानामेकक्रियाणामुपदेशः NyāyMañ. i. 238. 31.

अनेकर्षि (anekarṣi) *m.* several seers अनेकऋषि(?कर्षि)मतानुसारिणस्त्रयः पक्षा अभिहिताः BālamBha. i. 265. 23 (*on* 1. 89)

अनेकर्षिकर्तृकत्व (anekarṣikartṛka-tva) *n.* the state of having several seers as authors (*lit.* agents) वेदानामनेकऋषि(?कर्षि)कर्तृकत्वे ... ऋषीणां स्रष्टृत्वानुपपत्तेः ŚivārkaMaDī. i. 464. 25 (*on* i. 3. 28)

अनेकर्षिगण (anekarṣi-gaṇa) *m.* group of many seers भगवन्तम् ... अनेकऋषि(?कर्षि)गणमध्योपविष्टं पप्रच्छ रोमपादः पालकाप्यम् Hastyāyur. 618. 24 (4. 7)

अनेकलक्षण (aneka-lakṣaṇa) *adj.* A (used as noun) (thing) possessing various characteristics or symbols नानेकलक्षणैरेकभावनिष्पत्तेः NyāySū. iv. 1. 35; B of various kinds or types अनेकलक्षणार्थस्य प्रसिद्धस्याभिधानतः। संशयादिप्रसङ्गः किं स्यात् NyāyVi. 2. 458 (comm. क्रमाक्रमानेकरूपस्य अर्थस्य चेतनेतरवस्तुनः)

अनेकलक्षण (aneka-lakṣaṇa) *n.* 1A more than one rule अपवादो नामानेकलक्षणप्रसङ्गः MahāBh. ii. 42. 19 (*on* iii. 1. 32); 1B many rules यत्रानेकलक्षणसंनिपाताभावस्तत्रानर्थकं कात्पूर्वग्रहणमिति अनेकलक्षणसंनिपाते कात्पूर्वग्रहणं कालावधारणार्थं विज्ञायते Pradī. v. 136B. 3 (*on* vi. 1. 135); 2A more than one definition किमेतद्वाक्यमेकलक्षणाभिप्रायम् उतानेकलक्षणाभिप्रायम् NyāyKu. 187. 17; 2B many definitions समासकरणे ... न चानेकलक्षणोक्तिवैयर्थ्यम् NyāySu. (Ja.) 96B. 13 (*on* i. 1. 2); 97A. 2 (*on* i. 1. 2); 3 many characteristics (ब्रह्मणः) अनेकलक्षणाभिन्नस्यानेकत्वप्रसङ्गः NyāySu. (Ja.) 107A. 8 (*on* i. 1. 2)

अनेकलक्षणा (aneka-lakṣaṇā) *f.* A indication in various senses तत्तद्भावापन्नं ब्रह्मैव सर्वत्र कारणमिति नानेकलक्षणा AṇuBh. 141. 8 (*on* ii. 3. 5); B implication (in the case) of more than one word ऐक्यपरतानेकलक्षणया कुतः Nyāyāmṛ. 595B. 11.

अनेकलगुडप्रहार (aneka-laguḍaprahāra) *m.* many strokes or beatings with stick (महामत्स्यः) यद्वविष्यस्तु अनेकलगुडप्रहारजर्जरितशरीरः पञ्चत्वमुपनीतः Tantrākhyā. 38.6; Pañcā. 87. 19.

अनेकलता (aneka-latā) *f.* several creepers अनेकलता वसन्तोद्भवैः कुसुमैर्वनलीलायां प्रफुल्लिता नम्रा भवन्ति SāmaraU. 229. 12.

अनेकलताग्रथिता (anekalatā-grathitā) *adj.* (*f.*) woven or thickened with several creepers तस्मिन् कदम्बवने निर्भरसेचनरससंकुलिता अनेकलताग्रथिताः सुवर्णालवालश्रेणयो ग्रथिताः जलपुष्करिण्य इवागाधजलपूरिता एवासते SāmaraU. 267. 15.

अनेकलतान्तर (anekalatāntara) *n.* [Loc.] in the interior of several creepers सूक्ष्मलतान्तरे शय्योपकरणानि। अनेकलतान्तरे रासक्रीडा भवतितराम् SāmaraU. 283. 17.

अनेकलब्धि (aneka-labdhi) *adj.* having many acquisitions (of supernatural powers) वज्रेण विचक्रेऽनेकलब्धिना। सहस्रपत्रं कमलम् PariPar. 12. 286.

अनेकलब्धिमत् (anekalabdhi-ma(n)t) *adj.* endowed with many accomplishments श्रीवज्रस्वामी ... अनेकलब्धिमान् सहजमप्रतिरूपं रूपं विकुर्व्य सौवर्णं सहस्रपत्रे निषद्य देशनां विधाय राजादिजनतामामोदयत् ViviTīKa. 69.28.

अनेकलब्धिवत् (anekalabdhi-va(n)t) *adj.* (irr.) endowed with many accomplishments श्रीआचार्यनागहस्तिगुरूणामनेकलब्धिवतां पुत्रेच्छया पादप्रक्षालनजलं ... PrabhāCa. 92. 16.

अनेकलयम् (anekalayam) *adv.* with various pauses or stops, with

different rhythms (in music) विहगाः ... इह गाः कलयन्त्यनुक्षणमनेकलयम् ŚiśuVa. 4. 36 (comm. अनेके बहुविधा लया विच्छेदा यस्मिन् कर्मणि तद्यथा तथा गाः वाचः); SaraKaṇṭhā. 204. 23 (comm. कूजितक्रियान्तरालकालो द्रुतमध्यविलम्बितात्मानेको लयः)

अनेकलास्यसंयुक्त (anekalāsya-saṁyukta) *adj.* endowed with, i.e. performing various dances (गणाः) अनेकलास्यसंयुक्ता वीरभद्राग्रतोऽभवन् SkandP. i (1). 3.61.

अनेकलिङ्ग (aneka-liṅga) *n.* **1A** more than one (image of Śiva in the form of) phallus आत्मार्थलिङ्गेषु स्वयंभुवं परार्थके। कुर्यादनेकलिङ्गेषु चैकलिङ्गं न कारयेत् MānaSā. 52. 139; 52. 60; **1B** phallus associated or set with many (gods), i.e. many phalli चलितभिन्नादिदोषदुष्टमनेकलिङ्गं च वर्ज्यम् ĪśānŚiPa. ii. 19. 23 (2); **2A** many genders अनेकलिङ्गसंभवेऽपि सौकुमार्यात् कविभिः स्त्रीलिङ्गमेव प्रयुज्यते VakroJī. 36.1; **2B** several indications or characteristics लिङ्गद्वयादनेकलिङ्गानां प्रबलतया तदनुसारेणैवाहय्यत्वाग्राह्यत्वयोर्नेतव्यत्वात् ŚivārkaMaDī. i. 380. 20 (*on* i. 2. 22); **3** characteristics of many अनेकलिङ्गसंदोहे बलवत्कस्य किं भवेत् Bhām. 157. 2 (*on* i. 1. 28)

अनेकलिङ्ग (aneka-liṅga) *adj.* **1** having many genders अनेकलिङ्गत्वेऽपि पदार्थस्य स्त्रीलिङ्गविषयः प्रयोगः क्रियते VakroJī. 114. 5; **2** having many symptoms or indications अनिलपित्तकफशोणितानि ... रोगाननेकलिङ्गानुत्पादयन्ति Hastyāyur. 278. 10 (2. 55)

अनेकलिङ्गोपन्यास (anekaliṅgopanyāsa) *m.* explanation or statement of many indications or characteristic marks इदमेव चानेकलिङ्गोपन्यासे बीजम् MīmāKau. ii. 117. 14 (*on* ii. 4. 8)

अनेकलिपिज्ञ (anekalipi-jña) *adj.* (used as noun) knower of many scripts सलेख्येन समानेन लेख्येन युक्तिभिश्चानेकलिपिज्ञेन कृतं स्वलेख्यं शुद्धिं न यातीत्यध्याहार्यम् Aparā. 691. 20 (*on* 2. 92)

अनेकलीला (aneka-līlā) *f.* **1** many playful activities कोऽपि वेत्ति न ते कूटं कर्म यत्त्वं करोषि हि। ... अनेकलीलाविर्भावं कुर्वन् ĀdiP.16.22; **2** more than one playful activity एकस्यैव भक्तस्य पौर्वापर्येणानेकलीलासंबन्धित्वं श्रूयते AṇuBh. 217. 11 (*on* iii. 3. 9)

अनेकलीलाविलास (aneka-līlāvilāsa) *m.* many gestures of amorous play अहो विचित्रता कार्यपरिणतेर्या स्वशुद्धान्तसौधाबद्धवसतिरनेकलीलाविलासनिर्भरं भोगसुखमनुभवन्ती ... मया द्रष्टव्या (मलयसुन्दरी) TilaMañ. 380. 6.

अनेकलोक (aneka-loka) *m.* **1** many worlds अनेकलोकान् स महत्तमादीन् भुक्त्वा ... विष्णोः परमं पदम् ... प्राप्नोति MatsyaP. 58. 56; **2** many people लहरभूपालो निर्ययौ नगरान्तरात्। अनेकलोकसंयुक्तः RājTa. (Prā.) 645; 756.

अनेकलोकधातु (aneka-lokadhātu) *m.* many world regions or world-systems तेष्वपि तेषामज्ञानम्। अनेकलोकधात्वन्तरितदेशत्वात् Sphuṭā. i. 5. 17 (*on* 1. 1) [cf. **लोकधातु**, DBHS.]

अनेकलोकप्रलय (aneka-lokapralaya) *m.* many dissolutions or destructions of worlds मृकण्डुपुत्रेण ...। अनेकलोकप्रलयाः समीक्षिताः PadmP. vi. 236. 97.

अनेकलोकाद्भुतरचना (anekalokādbhutaracanā) *f.* extra-ordinary or marvellous creation of many worlds अनेकलोकाद्भुतरचनायुक्तब्रह्माण्डकोटिरूपस्य ... उत्पत्तिस्थितिभङ्गकरणं न लौकिकम् AṇuBh. 10. 5 (*on* i. 1. 2)

अनेकलोकाशय (anekalokāśaya) *m.* intention of many people अस्ति ... अनेकलोकाशयविभक्तरागाभिनिवेशविलासिनीकुचपीठमर्दकपीठमर्दकविटविदूषकजना वटवनाभिधाना राजधानी YātrāPra. 1. 12 (5)

अनेकलोकोत्पादितप्रत्यया (anekalokotpādita-pratyayā) *adj.* (*f.*) who has created faith among many people (श्रीसुदत्ताचार्यः) अनेकलोकोत्पादितप्रत्ययायाः पुरदेव्याः सिद्धायिकायाः ... उद्यानम् अवलोक्य YaśasCam. i. 107. 1.

अनेकलोचन (aneka-locana) *n.* many eyes माहेन्द्री त्वगनेकलोचनपदैः कीर्णा पताका कृता TripuḌi. 3. 5.

अनेकलोचन (aneka-locana) *m.* epithet of god Śaṅkara (*lit.* having many, i.e. three eyes) शंकरे ... सुभगोऽनेकलोचनः ŚeṣaNā. 1585; गङ्गाधरः ... सुभगोऽण्डैक (v.l. अनेक)लोचनः KalpaK. 390. 93 [name of Indra, APTE; name of the Supreme being, he being said to be *sahasrākṣaḥ, sahasrapāt* etc., APTE.]

अनेकवक्तृवचन (anekavaktṛ-vacana) *n.* statements of more than one speaker एकस्य ग्रन्थस्यानेकवक्तृवचनसंदर्भमयत्वे प्रमाणाभावात् AbhinBhā. i. 9. 7 (*on* 1. 6)

अनेकवक्त्र (aneka-vaktra) *adj.* **A** having many faces लिङ्गेन च पुनरुद्दिष्टः शूलः शंकरवल्लभः। संभूतोऽनेकवक्त्रस्तु हर्षाद्विस्मितमानसः SkandP. v(2). 51. 28; **Bi** having many mouths, i.e. hoods प्रक्षीणक्लेशराशिर्विषमविषधरोऽनेकवक्त्रः सुभोगी। ... देवोऽहीशः स वोऽव्यात् YogBh. 1. 8 (*on* 1. 0); शेषो न वर्णने शक्तोऽनेकवक्त्रो न चात्मभूः GaṇeP. ii. 52. 38; **Bii** having more than one mouth, i.e. head; स स्तौति ... एकवक्त्रोऽनेकवक्त्रः ... कर्मणां परमीशं च स्तोतुं को वाप्यनुत्तमम् PāñcaRā. (Nā.) i. 12. 41.

अनेकवक्त्रनयन (aneka-vaktranayana) *adj.* having many mouths and eyes हरिः। दर्शयामास पार्थाय परमं रूपमैश्वरम्। अनेकवक्त्रनयनम् MahāBhā. vi. 33. 10 = BhagGī. 11. 10; JayāS. 21. 230; अनेकवक्त्रनयनो ज्वलज्ज्वलनभीषणः। वीरभद्र इति ख्यातः करपादायुतैर्युतः MatsyaP. 72. 12; PadmP. v. 24. 27; अनेकवक्त्रनयनम् ... रूपं पाशुपतास्त्रस्य प्रोक्तम् ĪśānŚiPa. ii. 12. 92.

अनेकवक्त्रवत् (anekavaktra-va(n)t) *adj.* having many faces सिंहगो बर्हिगो वापि गजास्योऽनेकवक्त्रवान् GaṇeP. i. 91. 42.

अनेकवक्त्रशिरस् (aneka-vaktraśiras) *adj.* having many faces and heads (भानुः) दर्शयामास तद्रूपम् ...। अनेकवक्त्रशिरसम् BhaviP. 239A. 24 (i. 160.29)

अनेकवक्त्रुच्चारित (anekavaktṛ-uccārita) *adj.* pronounced or uttered by many speakers अनुनासिकादीनां तु धर्माणां युगपदनेकवक्त्रुच्चारिते वर्णे समवेतानां कथमनेकवर्णविषयत्वम् ŚāstrDī. 93. 10 (*on* i. 1. 5); युगपदनेकवक्त्रुच्चारितस्य गकारस्य नानात्वम् NyāyRa. 731. 20 (*on* 6. 11)

अनेकवचन (aneka-vacana) *adj.* expressive of many (senses or meanings) आत्मशब्दो ह्यनेकवचनः NyāyKu. 114. 19.

अनेकवचन (aneka-vacana) *n.* **1** many (unconnected) speeches आह्वानं च निवारणनिर्माणे चाप्यनेकवचः (v.l. आवाहने निवारणनिर्दशने चाप्यनेकवचने च)। ... त्रिपताकहस्तजानि ... कर्माणि NāṭyaŚā. 9. 51; **1B** many statements, cf. अनेकवचनविरोध **1**; **2A** (case-suffix indicating) plural number पदार्थतावच्छेदकभेदेन एकशेषानेकवचनयोरुक्तिः GuruCandr. i. 100. 15; **2B** non-singular or plural affix ईश्वरस्य बहुवचनवाच्यत्वे भेदः स्यादित्यत आह। एकस्मिन्ननेकवचनप्रयोगं संप्रतिपन्नस्थले दर्शयति TattvPrakā. 116B. 6 (*on* ii. 3. 22) [dual, APTE]; **3** the expression '*aneka*' (more than one) अनेकवचनमुपसर्जनार्थम् LaŚabdeŚe. i. 529. 12.

अनेकवचनविरोध (anekavacana-virodha) *m.* **1** contradiction with many (Smṛti) statements जाबालयमवचनाभ्यां प्रतिषिद्धानाम् ... अप्यनुष्ठानार्थम्। अनेकवचनविरोधात् HārLa. 6. 14; मनुवचनम् ... स्त्रीणाम् ... अपत्य उत्पन्ने देवरेण धनलोभो न कर्तव्यस्तस्यैव तद्धनं समर्पयेदित्येवमर्थपरं व्याख्येयम् अनेकवचनविरोधात् Subodhi. 64. 25 (*on* 2. 136); **2** contradiction with plural case-suffix 'अनियतसंख्यस्त्रीधनमङ्गीकृत्य ... प्राप्तं शिल्पैस्त्विति तेन न तत् स्त्रीधनं सौदायिकं तु तथा' इति तदपास्तम्। अनेकवचनविरोधापत्तेः BālamBha. ii. 256. 9 (*on* 2. 144)

अनेकवचस् (aneka-vacas) *n.* many (unconnected) speeches आह्वानं च निवारणनिर्माणे चाप्यनेकवचः।... त्रिपताकहस्तजानि ... कर्माणि NāṭyaŚā. 9.51.

अनेकवडवामुखसहस्र (aneka-vaḍavāmukhasahasra) *n.* several thousands of submarine fires (*lit.* one having faces of mares) अन्यथा त्वामाग्नेयास्त्रप्रतापितमनेकवडवामुखसहस्रपरिक्षीणतोयं सद्यः करिष्यामि Tantrākhyā. 38. 23; PañcT. 1. 127 (47) (138. 6)

अनेकवत् (aneka-vat) *adv.* like more than one आदित्य एक एवानेकेषु जलभाजनेषु अनेकवत् प्रतिभासते ViṣṇuSaBh. 46. 7 (*on* 18); हगेका सर्वभूतेषु भाति दृश्यैरनेकवत् NaiṣkaSi. 74. 8; 89. 5; एकोऽप्यनेकवत्तैस्तु सैन्यैः पक्षीशसंयुतः। ददृशे हगुरालोको जलबिम्बितसूर्यवत् SamarāSam. 7. 310.

अनेकवदनीभूत (anekavadanī-bhūta) *adj.* which has become the possessor of many mouths स्तोतुं तमाद्यमर्हन्तं पर्यैर्भृङ्गनिनादिभिः। अनेकवदनीभूत इव पद्माकरो महान् TriṣaŚaPuC. i. 2. 222.

अनेकवधूसहित (anekavadhū-sahita) *adj.* accompanied by many wives or spouses अनेकवधूसहितः ... कापालिकनामा योगी ... बन्धुश्रीगृहमागतः SamyaKau. 43. 1.

अनेकवनशोभाढ्य (anekavanaśobhāḍhya) *adj.* rich in grandeur of many groves गतो भूपः ...। बाणस्य तत्पुरश्रेष्ठम् ... अनेकवनशोभाढ्यम् SkandP. v(3). 26. 61.

अनेकवनितासख (anekavanitā-sakha) *m.* [P. v. 4. 91] friend of many ladies स त्वनेकवनितासखोऽपि सन् पावनीमवलोक्य संततिम् RaghuVa.19.53.

अनेकवनेचरनिशाचर (aneka-vanecaraniśācara) *m.* many foresters and demons (भीमः) अनेकवनेचरनिशाचरैः। आश्वासभवनं यक्षभवनं दिव्यमैक्षत PārśvC. 7. 638.

अनेकवरदातृ (anekavara-dātṛ) *adj.* giver or bestower of many boons नमः ... अनेकवरदात्रे ते (गणेशाय) GaṇeP. ii. 37. 7.

अनेकवरिवस्या (aneka-varivasyā) *f.* many kinds of worships सुरधः ...। अनेकवरिवस्याभिः श्रीरामं समतोषयत् PadmP. iv. 53. 29.

अनेकवर्ग (aneka-varga) *adj.* consisting of many divisions यास्यन् पुरो रक्ष्यमनेकवर्गम् ... बलं विदध्यात् NītiSā. 16. 17.

अनेकवर्ण (aneka-varṇa) *adj.* [*f.* - ā] 1A having various colours, variegated, multi-coloured गवामनेकवर्णानां क्षीरं स्यादेकवर्णकम् PārāŚi. 154; नभःस्पृशं दीप्तमनेकवर्णम् ... दृष्ट्वा हि त्वाम् MahāBhā. vi. 33. 24 = BhagGī. 11. 24 (*but* Śaṅ. अनेके वर्णाः भयंकराः यस्मिन् त्वयि तं त्वाम्); दिव्यां मालामुरसानेकवर्णां समुद्वहन्तम्। अपश्यमेनम् MahāBhā. xiii. 15. 12; अनेकवर्णं पवनावधूतं भूमौ पतत्याम्रफलं विपक्वम् Rāmā. iv. 27. 19; अनेकवर्णैः श्वभिः ... अनुगम्यमानम् ... शबरसेनापतिमपश्यम् Kād. 31. 2; (कुमारः) अनेकवर्णान् रूप्यधातून् ... अवलोकमानः ... चीरवाससं ददर्श AvantiKa. 225. 15; हिरण्मयं दीप्तमनेकवर्णम् ... पुरुषं भजन्ते (कृतिनः) ŚāraTi. 25. 58; मूर्छद्भिरन्योन्यमनेकवर्णैर्घनाविलेऽह्नीव सहस्रभासम्। तन्वानमिन्द्रायुधजालमुग्रैः ... ददर्श रामः ... अण्डजेशम् RāmC. 32. 2; शरीररक्षाधिकारनियुक्तानां वीरपुरुषाणामन्योन्यलग्नाभिरनेकवर्णगुणलवनिकाभिः ... स्थपुटितावकाशं स्वावासमव्रजन्(?म्) TilaMañ. 123. 6; प्रकृतिश्चास्यानेकवर्णा मनुष्यसवर्णा च YaśasCam. ii. 364. 16; वासांस्यनेकवर्णानि महार्हाणि GaṇeP. i. 1. 35; अनेकवर्णैः शितिकान्तिभिः ... महांशुकैस्तेन जिनेश्वरोऽर्चितः VasaViKā. 13. 15; अनेकवर्णो भवति ...। होतृदाही च यो वह्निर्द्विजानां क्षयमादिशेत् Hastyāyur. 714. 15 (4. 36); कृकलासोऽनेकवर्णे जन्तुभेदे NānārthaMa. 1931; समानयेत् .... कन्दुकमनेकवर्णम् KandaCū. iii. 3. 11; पयस्विन्याः पुत्रम् ... अनेकवर्णम् ... उत्सृजेत् BālamBha. i. 583. 3 (*on* 1. 252); अनेकवर्णं वियतीन्द्रचापम् SiddhāTaVi. 35. 18; 1B (used as noun) (deity) of various colours मध्यजिह्वायै अनेकवर्णायै ... स्वाहा LiṅgaP. ii. 25. 57; 1C (used as noun) (material) of various colours (विषे) पक्वाशयगते पुनः। अनेकवर्णं वमति AṣṭāHṛ. i. 7. 23; 2 of various types or species अनेकवर्णैः ... महाद्रुमैः ... तपःप्रधानाः ... शृङ्गं गिरेश्चिन्तयितुं न शेकुः MahāBhā. iii. 161. 7; ततस्त्वनेकवर्णाः स्युश्चरवः प्रतिदैवतम् MatsyaP. 58. 14; अनेकवर्णैः कुसुमैर्गन्धैः ... अर्चयित्वारभेत ताम् SamarāSū. 72. 12; 3 (used as noun) (substitution) consisting of various syllables or letters अनेकवर्णः सर्वस्य। अयं विधिः षष्ठ्योक्तस्य सर्वस्यैव स्यात् SiddhaHe. vii. 4. 107 (Vṛtti अनेकवर्ण आदेशः) [involving more than one (unknown) quantity (the unknown quantities x, y, z, etc. being represented in Sanskrit by colours *nīla, kāla* etc.), Apte]

अनेकवर्ण (aneka-varṇa) *m.* 1 various colours अनेकवर्णचारुभिर्दिव्यांशुककलापैः पल्लवितम् ... कल्पतरुखण्डमपश्यत् TilaMañ. 213. 22; YaśasCam. ii. 174. 4; 2 many castes पादपः ... प्रजापतिरिव प्रदर्शितानेकवर्णप्रसूतिः YaśasCam. ii. 174. 4 (comm. ब्राह्मणक्षत्रियवैश्यशूद्राणां प्रसूतिमुत्पत्तिं प्रदर्शयति); 3 various letters or syllables ध्वनयः ... भासयन्ति... अनेकवर्णपरिमाणस्थानसंस्थानभेदम् Bhām. 244. 16 (*on* i. 3. 28); 4 field-mouse महामूषस्तु ...। अनेकवर्णो वनजः KalpaK. 324. 58 (pw.) [(in algebra compounded with various words to denote) many unknown quantities (colours) representing x, y, z, etc., MW.]

अनेकवर्णकचित्रित (anekavarṇaka-citrita) *adj.* painted with various colours अन्येद्युश्च रथकारः ... अनेकवर्णकचित्रितम् ... गरुडयन्त्रमादायोपस्थितः Pañcā. 50. 2.

अनेकवर्णकल्पना (anekavarṇa-kalpanā) *f.* assumption of many letters or syllables वीचीतरङ्गादिन्यायेनानेकवर्णकल्पनायां गौरवमपास्तम् VaiyāBhū. 256. 26 (*on* 68)

अनेकवर्णकुसुम (anekavarṇa-kusuma) *n.* flower of various colours रम्योऽयमनेकवर्णकुसुममञ्जरीमञ्जुलतररतरुवनाभोगः DaśKuC. 107. 18.

अनेकवर्णकृत (anekavarṇa-kṛta) *adj.* caused by various letters यत्र संयोगादनन्तरं सर्वनामस्थानं तत्र यद्युपधायाः सर्वनामस्थानस्य चानेकवर्णकृतं व्यवधानं तथापि दीर्घत्वं भवत्येव Nyās. ii. 503. 9 (*on* vi. 4. 10)

अनेकवर्णगुणन (anekavarṇa-guṇana) *n.* multiplication of many unknown quantities, MW., Apte.

अनेकवर्णगोचर (anekavarṇa-gocara) *adj.* referring to various letters or syllables स्मरणस्य चैकस्यैव युगपदनेकवर्णगोचरस्य ... अक्रमत्वात् NyāyRaMā. 75. 21.

अनेकवर्णज्वाल (anekavarṇa-jvāla) *adj.* of flame of various colours वह्निस्तु सविषमन्नं प्राप्यैकावर्तो रूक्षमन्दार्चिरिन्द्रायुधवदनेकवर्णज्वालो भृशं चटचटायते AṣṭāSaṁ. i. 46. 7 (1. 8)

अनेकवर्णता (anekavarṇa-tā) *f.* the state of having various colours तया

च संपिण्डितसुरचापपरमाणुनिर्वहमनोहराकारमनेकवर्णतया क्वचिद्बधूलोचनयुगमिव कृष्णतारोचितम् ... अभिनवं मठमैक्षिष्ट TilaMañ. 222. 2.

अनेकवर्णत्व (anekavarṇa-tva) *n.* the state of being many castes अनेकवर्णत्वोद्देशेन विधीयमानमुपनयनं दृष्टान्तीकृतम् CaturCin. ii (1). 5. 18.

अनेकवर्णधर (anekavarṇa-dhara) *adj.* [*f.* - ā, ī] having or possessing of various colours शक्रकुमार्यः कार्याः ... एतासाम्। प्रीतैः कृतानि विबुधैर्यानि पुरा भूषणानि सुरकेतोः। तानि क्रमेण दद्यात् ... रसना स्वयंभुवा शंकरेण चानेकवर्णधरी BṛSaṁ. 43. 42; किमेतस्यैव समयवशादनेकवर्णधरः कोऽपि मणिदलविशेषः UdaySuKa. 28. 19; 29. 8; धवला भस्मनः प्रलेपेन, कपिला जटाभिः, आपाटला जटानामग्रकोटिभिः आवरणवल्कलेन च हरितकान्तिभिरित्यनेकवर्णधरा मूर्तिरिव गारुडी ... तपस्विनी ... निर्जगाम UdaySuKa. 69. 7; तस्याः ... अनेकवर्णधरेण विचित्रयन् रणरणकमिन्द्रचापेन ... विवेश ... अम्भोमुचां कालः UdaySuKa. 103. 11.

अनेकवर्णध्वनि (anekavarṇa-dhvani) *m.* sounds of various letters अनेकवर्णध्वनिकल्पने मानाभावात् VaiyāSiMañ. 227. 4.

अनेकवर्णन (aneka-varṇana) *n.* various descriptions कायोत्सर्गः पारितः श्रीसंघेन। प्रतिष्ठा जाता। ऊदावसहीति नाम जज्ञे।- इत्याद्यनेकवर्णनानि तथापि किंचित् खण्डितसंबन्धा लिख्यन्ते PurāPraSaṁ. 27. 3.

अनेकवर्णनिचय (anekavarṇa-nicaya) *m.* collection or store-house of various colours मणिरत्नमयं चित्रम् ...। अनेकवर्णनिचयम् ... तं विद्धि मेरुं नगोत्तमम् VāyuP. i. 34. 65.

अनेकवर्णपद (aneka-varṇapada) *n.* various letters and words अनुभवोऽपि च वाक्यात्मानमेकमवयविनमनेकवर्णपदव्यासङ्गिनमङ्गप्रत्यङ्गवर्तिनमिव देवदत्तमनुभवेत्प्रत्यस्तमितवर्णपदविभागं वा TattvBi. 9.3.

अनेकवर्णभेद (anekavarṇa-bheda) *m.* [Inst.] by way of difference in various colours रसे रसायने चैव योज्यं वज्राभ्रकं प्रिये। अनेकवर्णभेदेन तच्चतुर्विधमभ्रकम्। रक्तं पीतं च हेमार्थे कृष्णम् ... शुक्लं च Rasā. 6.8.

अनेकवर्णमेघौघ (anekavarṇa-meghaugha) *adj.* accompanied by groups of clouds having various colours अनेकवर्णमेघौघासंगीताम्बरदिक्चयाः। विवान्ति वाता हृदयं हारयन्तीव वेगिनः ŚivaP. ii (2). 22. 3 (95A. 7)

अनेकवर्णराग (aneka-varṇarāga) *adj.* 1 possessing various hues of colours मध्यधवलभासेनेन्द्रायुधेनेवातिदीर्घेण लोचनयुगलेन परितो महामण्डलमिवानेकवर्णरागमालिखन्तं सितपीतलोहितपताकावलीशबलं शिवबलिमिव दिक्षु विक्षिपन्तम् ... कलेर्भगवन्तं साक्षादिव विरूपाक्षं भैरवाचार्यं ददर्श HarṣaC. 155. 9 (Bālabodhinī अनेके वर्णरागाः शुक्लादयः); 2 (anekavarṇa-rāga) having affection for many castes, HarṣaC. 155. 9 (Bālabodhinī अनेकेषां वर्णानां ब्राह्मणादीनां प्रेमयुक्ताः)

अनेकवर्णरुचिर (anekavarṇa-rucira) *adj.* 1 charming with various colours सपुलकाभ्यां दोर्म्यामात्मकर्णादपनीयानेकवर्णरुचिरं संदेशमिव कर्णाभरणमस्य कर्णे कृत्वा कण्ठागतबाष्पगद्गदिकागृह्यमाणाक्षरमवादीत् Kād. 264. 15; 2 charming with various syllables, Kād. 264. 15.

अनेकवर्णरूप (aneka-varṇarūpa) *adj.* having various colours and forms अनेकवर्णरूपं च ...। दृष्ट्वैवं देवदेवस्य रूपं भानोर्महात्मनः BhaviP. 227B. 10 (i. 153. 47)

अनेकवर्णवत् (anekavarṇa-va (n) t) *adj.* possessing various colours अग्निप्रतिष्ठितं लिङ्गं तत्रास्तेऽनेकवर्णवत्। तद्देवदर्शनादेव सर्वक्रतुफलं लभेत् BrahmP. 98. 22.

अनेकवर्णवसन (anekavarṇa-vasana) *n.* i garment of various colours भागभागार्पितानेकवर्णवसनवेष्टितोष्णीषम् ... वधायथकधर्मोत्तरपथं बलम् YaśasCam. i. 465. 2; ii (characteristic of) the Bhūyiṣṭha type of garment of Lord Kṛṣṇa युगं चतुष्कं भूयिष्ठं वसनं त्रिविधं हरेः। ... अनेकवर्णवसनं भूयिष्ठं कथितम् BhaktiRaSi. ii. 1. 140.

अनेकवर्णविषय (anekavarṇa-viṣaya) *adj.* referring to various letters किं पुनर्हलित्येवमादीनामनेकवर्णविषयाणां संज्ञाशब्दानाम् Nyās. i. 153. 16 (*on* i.2.10)

अनेकवर्णविषयता (anekavarṇaviṣaya-tā) *f.* the state of referring to various letters न च संस्कारसाहित्यादनेकवर्णविषयता NayaVi. 176. 1 (*on* i.1.5)

अनेकवर्णव्यवकलन (anekavarṇa-vyavakalana) *n.* substraction of unknown quantities, Apte.

अनेकवर्णव्यवधान (anekavarṇa-vyavadhāna) *n.* intervention or interruption by various letters अनेकवर्णव्यवधानेऽपि लघुनि स्यादेवेति मतम् KātanVṛ. *on* iii. 3. 35.

अनेकवर्णसमीकरण (anekavarṇa-samīkaraṇa) *n.* [Math.] equation with various letters of alphabet (indicating unknown quantity) एकवर्णसमीकरण-

मुक्त्वा ... क्रमप्राप्तमनेकवर्णसमीकरणम् ... आह BījGa. 9.134.

अनेकवर्णस्मृति (anekavarṇa-smṛti) *f.* recollection of various letters संस्कारैः संभूयानेकवर्णस्मृतिः कृतेति युक्तम् NayaVi. 180. 6 (*on* i. 1. 5); 181.1 (*on* i. 1. 5)

अनेकवर्णहार (aneka-varṇahāra) *m.* division of unknown quantities, APTE.

अनेकवर्णाकृति (aneka-varṇākṛti) *adj.* having various colours and shapes अनेकवर्णाकृति खे प्रकाशते पुरं पताकाध्वजतोरणान्वितम् BṛSaṁ. 36.5.

अनेकवर्णाञ्चित (anekavarṇāñcita) *adj.* full of, i.e. adorned with various colours अनेकवर्णाञ्चितमन्यथा कथं पयोमुचा निर्मितमिन्द्रकार्मुकम् VikraDeC.13.21.

अनेकवर्णात्मकत्व (anekavarṇātmaka-tva) *n.* the state of having the nature of various letters ननु वर्णानामपि वाचकत्वे विभक्त्यन्तत्वे च पदत्वमेव। तत्किमर्थं पृथग् ग्रहणम्। एकानेकवर्णात्मकत्वविवक्षयेति ब्रूमः NyāySu. (Ja.) 182A. 4 (*on* i. 4. 2)

अनेकवर्णादेश (anekavarṇādeśa) *m.* substitution for various letters or syllables अक्षु चानेकवर्णादेशेषु Vār. 10 *on* P. i. 1. 50; MahāBh. i. 123. 25 (*on* i. 1. 50)

अनेकवर्णानुभव (anekavarṇānubhava) *m.* experience or knowledge of various letters or syllables (at one time) एवं च वर्णानां क्रमवतामाशुतरविनाशित्वेनैकदानेकवर्णानुभवासंभवात् TarkBhā. (Ke.) 49. 9.

अनेकवर्णाभिव्यक्ति (anekavarṇābhivyakti) *f.* expression of many letters or syllables अनेकवर्णाभिव्यक्तीनां यौगपद्याभावेन मन्त्रत्वस्याभिव्यक्त्यनापत्तेः MīmāKau. iii(2). 108. 5 (*on* ii. 1. 33)

अनेकवर्णावृत्ति (anekavarṇāvṛtti) *f.* repetition, i.e. alliteration of different letters or syllables स्यादावृत्तिरनुप्रासो वर्णानां पदवाक्ययोः। एकवर्णानेकवर्णावृत्तेर्वर्णगुणो द्विधा AgniP. 342. 1.

अनेकवर्णास्पद (anekavarṇāspada) *n.* abode of various letters or syllables प्रणवम् ... सरः ...। त्रयीरहस्यं विचितं तपोधनैरनेकवर्णास्पदमेकमक्षरम् YātrāPra. 9. 41.

अनेकवर्णोच्चारण (anekavarṇoccāraṇa) *n.* utterance of various letters or syllables न ह्येको वक्ता युगपदनेकवर्णोच्चारणक्षमः NyāyRa. 528. 11 (*on* 5(11). 71); अनेकवर्णोच्चारणस्य तद्धेतुत्वे दूरेऽपि तदप्रत्ययापत्तेः TattvCin. iv(1). 440. 5.

अनेकवर्णोपवर्णन (anekavarṇopavarṇana) *n.* description as having various colours चक्षुरादेरनेकवर्णोपवर्णनम् KāvyMī. 85. 19; Kāvyānu. (He.)18.1.

अनेकवर्तिनी (aneka-vartinī) *adj.* (*f.*) exisiting in more than one (substratum) द्वित्वादिका परार्धान्ता संख्या यानेकवर्तिनी ĀtmaSi. 60. 20.

अनेकवर्त्मन् (aneka-vartman) *adj.* consisting of various modes, i.e. recensions एकोऽप्यनेकवर्त्मेव समाम्नातः पृथक् पृथक् VākyaPa.I. 5.

अनेकवर्षशतिक (aneka-varṣaśatika) *adj.* many hundreds of years old अनेकवर्षसाहस्रो (v. l. °शतिको) वृद्धस्त्वमसि पार्थिव Rāmā. ii. 2. 15; अनेकवार्षिको यस्तु चिर(v.l. अनेकवर्षशतिकश्चिर)कालसमुत्थितः। सोऽयमद्य हतः शेते Rāmā. iii. 64. 21.

अनेकवर्षसंभुक्त (anekavarṣa-sambhukta) *adj.* experienced through many years क्वानेकवर्षसंभुक्तश्वपचावनिपभ्रमः YogVā. v. 50. 2.

अनेकवर्षसहस्र (aneka-varṣasahasra) *n.* many thousands of years तथा हि अनेकवर्षसहस्रातीतपृथुसंबन्धा मही तेनैव व्यपदिश्यते पृथिवीति ManuBh. ii. 253. 19 (*on* 9. 44)

अनेकवर्षसाध्य (anekavarṣa-sādhya) *adj.* to be accomplished through many years प्रारब्धकर्मणश्चासमाप्तावनेकवर्षसाध्यस्य च मासव्रतस्यारब्धस्यान्यस्मिन्वर्षे पुनरारम्भसंकल्पविरोधः CaturCin. iii(2). 64. 10.

अनेकवर्षसाहस्र (aneka-varṣasāhasra) *adj.* many thousands of years old अनेकवर्षसाहस्रो वृद्धस्त्वमसि पार्थिव Rāmā. ii. 2. 15.

अनेकवर्षसाहस्रम् (anekavarṣasāhasram) *adv.* for many thousands of years अनेकवर्षसाहस्रं तपन्तं कुशिकात्मजम्। साधु साध्विति राजर्षिमूचुर्ब्रह्मादयः सुराः Rāmā. i. 1095*(2)

अनेकवलभीकूट (anekavalabhī-kūṭa) *n.* ends of many turrets or upper rooms तटे निषधकूटस्य श्लक्ष्णचारुशिलातले ...। अनेकवलभीकूटप्रतोलीशतसंकटम्। ... रक्षसां राक्षसं पुरम् VāyuP. i. 41. 52.

अनेकवल्गित (aneka-valgita) *n.* various gallops or leaps, i.e. exercises in weapons धनुर्वेदः ...। अनेकवल्गिताकारभूषणः पिङ्गलेक्षणः। ... वृषारूढस्स उच्यते NītiPra. 2. 4 (comm. अनेकवल्गितानि शस्त्राभ्यासाः)

अनेकवल्लीवलय (anekavallī-valaya) *m.*, *n.* circle, i.e. grove of many vines अनेकवल्लीवलयलटभा वृतयः क ताः TriṣaŚaPuC. ii. 1. 120.

अनेकवसु (aneka-vasu) *n.* various kinds of wealth (स्त्री) ईर्ष्यान्विता सुखपरा शशिशुक्रलग्ने ...। शुक्रज्ञयोस्तु रुचिरा सुभगा कलाज्ञा त्रिष्वप्यनेकवसुसौख्यगुणा शुभेषु Bṛhajjā. 24. 13.

अनेकवसु (aneka-vasu) *adj.* possessing much wealth यत्र ... कतिपयवसुविराजितमनेकवसवः समुपहसन्ति स्वर्गवासिनं जनं जनाः NalaCam. 1.27(3)

अनेकवसुप्राण (anekavasu-prāṇa) *adj.* having much effulgence as the life - principle ये त्वनेकवसुप्राणदेवा ज्योतिःपुरोगमाः। वसवोऽष्टौ ViṣṇuP. i.15. 109; KūrmaP. 171. 14(1. 16); AgniP. App. 4. 57; NaraP. 5. 45.

अनेकवस्तु (aneka-vastu) *n.* **1A** many things or objects आत्मशब्दश्च लोकेऽस्मिन् प्रसिद्धोऽनेकवस्तुषु BṛĀraUBhVā. iv. 3. 281; तस्य च संस्थानस्य चानेकवस्तुषु प्रकारतयावस्थितिः VedāSaṁ. 107. 5; ननु सर्ववस्तूनां स्वभिन्नत्वेऽपि न तच्छून्यत्वापत्तिः अनेकवस्तूनामेव संभवात् LaCandr. 795. 31; **1B** more than one thing or object परमार्थतो वाक्यार्थगतत्वेनास्यालंकारस्य संभवेऽप्येकया क्रिययानेकवस्तुनो भिन्नस्य संबन्धादौचितीवशेन पदार्थगतत्वेनाभिधानम् Ekāva. 8. 16(7) (241. 9); पर्यायेण यदेकस्य वस्तुनोऽनेकवस्तुनि। गमनं वर्ण्यते सा हि पर्यायालंकृतिर्मता AlaṅkāMañ. 151. 14; **1C** different entities संस्थानरूपप्रकाराख्यस्य पदार्थस्यानेकवस्तुनिष्ठतयानेकवस्तुविशेषणत्वं द्वितीयादिप्रत्ययावगम्यमिति द्वितीयादिप्रत्ययाः सविकल्पका इत्युच्यन्ते VedāSaṁ. 88. 9; **2** more than one referent एतदेव सूत्रकाराणां परं कौशलं यदेकेनैव वाक्येन स्वल्पैरेवाक्षरैरनेकवस्तुसमर्पणम् NyāyMañ. i. 26. 4.

अनेकवस्तुक्रय (anekavastu-kraya) *m.* purchase of many things or objects अनेकवस्तुक्रयविक्रयैश्च ... संशोभितं जगति ... नगरं नरेन्द्र BrahmāṇḍP. ii. 27. 14.

अनेकवस्तुजाती (aneka-vastujātī) *f.* various things and jasmine flowers सुरथो वीक्ष्य श्रीरामम् ...। अनेकवरिवस्याभिः (v. l. अनेकवस्तुजातीभिः) ... समतोषयत् PadmP. iv. 53. 29.

अनेकवस्तुविशेषण (anekavastu-viśeṣaṇa) *n.* differentiating factor of various things or objects संस्थानरूपप्रकाराख्यस्य पदार्थस्यानेकवस्तुनिष्ठतयानेकवस्तुविशेषणत्वं द्वितीयादिप्रत्ययावगम्यम् VedāSaṁ. 88. 10.

अनेकवस्तुविषय (anekavastu-viṣaya) *m.* object of many things सा ... °अनेकवस्तुविषयमात्रभाविनी TattvSaṁPañ. 223. 15 (*on* 673)

अनेकवस्तुविषय (anekavastu-viṣaya) *adj.* which has many things as its objects समसनं समासः संक्षेप इत्यर्थः। संक्षेपश्चानेकवस्तुविषयः Nyās. i. 340. 4 (*on* ii. 1. 4)

अनेकवस्तुसंकीर्ण (anekavastu-saṅkīrṇa) *adj.* mixed up with, i.e. involving many topics यत्तु 'अनेकपदसंकीर्णः पूर्वपक्षो न सिध्यति' इति तत्र यद्यनेकवस्तुसंकीर्ण इत्युच्यते तदा न दोषः Mitā. 132. 2 (*on* 2. 6)

अनेकवस्तुसद्भाव (anekavastu-sadbhāva) *m.* existence of various things or objects अनेकवस्तुसद्भावे जायमानतयाथवा। विभक्तानेकतन्त्वादिविषया इव बुद्धयः TattvSaṁ. 673.

अनेकवस्तुसंनिपात (anekavastu-sannipāta) *m.* coming together or concurrence of many things यानेकवस्तुसंनिपाते सत्युपजायते सा ... इयं संयुक्तधीः TattvSaṁPañ. 223. 14 (*on* 673)

अनेकवस्तुसंबन्ध (anekavastu-sambandha) *m.* relation with many things सममौचित्यतोऽनेकवस्तुसंबन्धवर्णनम्। अनुरूपं कृतं सद्म हारेण कुचमण्डलम् Candrā. 5. 81.

अनेकवस्तुसूचन (anekavastu-sūcana) *n.* indication of more than one thing or referent श्रुत्यर्थद्वारकानेकवस्तुसूचनशालिषु। सूत्रेष्वनेकार्थविधेर्वाक्यभेदो न दूषणम् NyāyMañ. i. 25. 26.

अनेकवस्त्वनुपगम (anekavastv-anupagama) *m.* non-admittance of different entities, i.e. categories यथानेकवस्त्वनुपगमेऽपि परमतेऽणुचयो धीहेतुः NayaVi. 97. 8 (*on* i. 1. 5)

अनेकवस्त्वालम्बन (anekavastv-ālambana) *adj.* based on many things येनेदमुच्यते विज्ञानमपास्य तन्निदर्शयितव्यम् इति। अनेकवस्त्वालम्बनं हि यत्र ज्ञानं तत्रेदं युज्यते वक्तुम् Bṛha. 240. 9 (*on* i. 1. 5)

अनेकवाक्य (aneka-vākya) *n.* **Ai** many sentences or statements इयं च विद्वद्गेहेष्वेव दृश्यते इत्येतावतः प्रभूतस्यार्थस्यानेकवाक्येन प्रतिपादितत्वात् SaraKaṇṭhā. 86.16; उपधानमात्रस्य विधेयत्वे 'चित्रिणीरुपदधाति वज्रिणीरुपदधाति' त्यनेकवाक्यानां वैयर्थ्यापत्तिः LaCandr. 372. 29; **Aii** more than one sentence or statement, cf. अनेकवाक्यपतित; **Bi** various injunctive sentences भवतु वा अनेकवाक्यकल्पनम्

... तस्मात्तदेवेदं कर्म न तु कर्मान्तरमिति सिद्धम् Bhām. 595. 5 (*on* iii. 3.7); **Bii** various originative injunctions, cf. **अनेकवाक्योत्पादित.**

अनेकवाक्यगतत्व (anekavākyagata-tva) *n.* the state of being conveyed by more than one sentence असंभवद्वस्तुनिदर्शना त्वेकवाक्यानेकवाक्यगतत्वेन द्विविधा SāhiDa. 556. 8; अत्र तु विधायकानां लिङामनेकत्वाद्विकाराणां चानेकवाक्यगतत्वेन तावद् विकारविशिष्टैकप्रयोगविधायकत्वकल्पनानवकाशात् VidhiRa. 41 (205.16)

अनेकवाक्यगा (anekavākya-gā) *f.* variety of figure of speech called Nidarśanā (*lit.* what is conveyed by more than one sentence) वस्तुनिदर्शना त्वेकवाक्यानेकवाक्यगतत्वेन द्विविधा। ... अनेकवाक्यगा यथा SāhiDa. 557. 2.

अनेकवाक्यज्ञान (anekavākya-jñāna) *n.* knowledge of more than one sentence ब्राह्मणेऽग्निहोत्रादिवाक्यैः साध्यसाधनेतिकर्तव्यतावत्यां भावनायां नियुक्तेषु पुरुषेष्वेकानेकवाक्यज्ञानं क्वोपयुज्यते TantrVā. 424. 23 (*on* ii. 1. 46)

अनेकवाक्यता (an-ekavākyatā) *f.* absence of syntactic unity प्रधानोत्पत्तिवाक्यैर्गुणानुवादे परस्पराश्रयं, अनेकवाक्यता ... एते दोषाः प्रसज्येरन् CaturCin. iii(1). 114. 4; त्रिकपक्षेऽप्यनेकवाक्यतां स्वादिसूत्रे वक्ष्यति न्यासकारः PariVr̥.(Si.)44.3.

अनेकवाक्यत्व (an-ekavākyatva) *n.* absence of syntactic unity सिद्धे ह्यनेकवाक्यत्वे कल्प्या भिन्नाधिकारिता BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 285.

अनेकवाक्यलक्षणा (anekavākya-lakṣaṇā) *f.* indication of more than one sentence निवर्तन्त इत्येकस्य वाक्यस्य मुख्यत्वायानेकवाक्यलक्षणाश्रयणायोगात् ŚrutaPra. iB. 233. 18 (*on* i. 1. 17)

अनेकवाक्यविहित (anekavākya-vihita) *adj.* enjoined or prescribed by various injunctive sentences वागन्तेन दीक्षणीया ... इत्याद्यनेकवाक्यविहितस्वरभेदवत्त्वात् तत्तदिष्टीनां तत्तदिष्टिसंबद्धप्रयाजादिदेवानां भेदापत्तेः ViraMi. (Saṁskāra.) 893. 7.

अनेकवाक्यव्यवहिता (anekavākya-vyavahitā) *adj.* (*f.*) intervened by many sentences स चोदकशब्दो न दूरे सतीमिमामनेकवाक्यव्यवहितां प्रकृतिमपेक्षिष्यते ŚābaBh. 1866. 4 (*on* x. 3. 2)

अनेकवाक्यसंयुक्त (anekavākya-saṁyukta) *adj.* connected with many sentences अनेकयुक्ति यद्वाक्यमनेकार्थप्रसाधकम्। अनेकवाक्यसंयुक्तं तन्निर्भासनमुच्यते NāṭyaŚā. 16. 26.

अनेकवाक्यसाध्यत्व (anekavākyasādhya-tva) *n.* the state of being what is to be accomplished through many sentences प्रतिवचनस्यानेकवाक्यसाध्यत्वात् मध्ये न चोदनीयम् ŚrutaPra. iA. 91. 19 (*on* i. 1. 1)

अनेकवाक्यस्थ (anekavākya-stha) *adj.* existing, i.e. occurring in many sentences अहंशब्दैश्चिन्मात्रमुपलक्ष्यते चेत् अनेकवाक्यस्थाहंशब्दलक्षणैव दोषः Śruta-Pra. iA. 172. 21 (*on* i. 1. 1)

अनेकवाक्यस्वारस्य (anekavākya-svārasya) *n.* fitness for (employing) more than one sentence एकवाक्यस्वारस्यभङ्गेन अनेकवाक्यस्वारस्यं ह्यनुवर्तनीयम् ŚrutaPra. iB. 233. 19 (*on* i. 1. 17)

अनेकवाक्यानुमान (anekavākyānumāna) *n.* inference of many sentences एकार्थानेकपदोपस्थितौ वानेकवाक्यानुमानमेव TattvCin. iv(1). 488. 2.

अनेकवाक्यानुरोध (anekavākyānurodha) *m.* [Abl.] in accordance with many statements बहूनामनुग्रहो न्याय्य इति न्यायेनानेकवाक्यानुरोधात् ViraMi. (Saṁskāra.) 742. 8.

अनेकवाक्यान्तरायत्त (anekavākyāntarāyatta) *adj.* depending upon, i.e. caused by many other sentences भावनाभिधानक्रियायाः ... फलकरणांशपूरणं पदद्वयमात्रसाध्यमितिकर्तव्यतालाभस्त्वनेकवाक्यान्तरायत्तसिद्धिः TantrVā. 872. 13 (*on* iii. 3. 14)

अनेकवाक्यान्तरित (anekavākyāntarita) *adj.* (used as noun) (what is) intervened by many sentences अनेकवाक्यान्तरितस्य च प्रकृतिगामित्वं विक्षेपात् प्रकरणमिव भवति SaṅkarKāBh. 153. 9(*on* iii. 3. 3)

अनेकवाक्यार्थ (aneka-vākyārtha) *m.* **i** many sentence - meanings पदार्थसामर्थ्यादनियमेनानेकवाक्यार्थपरिप्लवे सति ... विशिष्टवाक्यार्थावगतिसिद्धिः NyāyRaMā. 83. 9; **ii** more than one sentence- meaning द्वितीये त्वध्याहृतस्य प्रभुकर्तृकारकस्य निद्रादिष्वन्वय इत्येकस्यानेकवाक्यार्थान्वयेन दीपकच्छायापत्त्या कारकदीपकम् Kuval. 117(7); एकस्यैव कर्तृकारकस्य भिक्षुकस्य विकल्पादिष्वन्वयेनानेकवाक्यार्थान्वयात् AlaṅkāMañ. 157. 27.

अनेकवाक्यार्थरूप (anekavākyārtha-rūpa) *adj.* of the form of many sentence - meanings 'मृग्यः ... दिशि ... उत्पक्ष्मराजीनि विलोचनानि' पूर्वत्र पादत्रयार्थोऽनेकवाक्यार्थरूपः। चतुर्थपादार्थो हेतुत्वेनोपात्तः AlaṅkaSa. 145. 3; RasGaṅ. 632. 12.

अनेकवाक्यार्थहेतुक (anekavākyārthahetu-ka) *adj.* having many sentence - meanings as the cause, caused by many sentence - meanings यत्त्वनेत्रसमानकान्ति सलिले ... इत्यनेकवाक्यार्थहेतुककाव्यलिङ्गोदाहरणे ... इन्दीवरशशिहंसविशेषणानि तेषां वाक्यार्थानां हेतुभावोपपादकानि Kuval. 121(65)

अनेकवाक्योत्पादित (anekavākyotpādita) *adj.* (used as noun) (what is) produced, i.e. referred to by various originative injunctions कथं पुनरनेकवाक्योत्पादितस्यैकत्वं विज्ञायते TantrVā. 644. 11(*on* ii. 4. 13)

अनेकवाचक (aneka-vācaka) *adj.* **A** expressive of various (individuals) यः शब्दोऽनेकवाचकः स सर्वो जातिनिमित्तकः NyāySu. (Ja.) 374A. 11 (*on* ii. 2. 6); **B** expressive of various (meanings) नानाशब्दस्यानेकवाचकत्वाद्भावप्रधानत्वादनेकत्वमर्थः GuruCandr. ii. 272. 21.

अनेकवाचकशक्ति (aneka-vācakaśakti) *f.* various expressive powers सर्वव्यक्त्यभिधानं तावदयुक्तम्। अनेकवाचकशक्तिकल्पनाप्रसङ्गात् TantrVā. 273. 11(*on* i. 3. 26)

अनेकवाचना (aneka-vācanā) *f.* more than one reading or recitation तावदेकवाचनया वज्रापेतुर्महर्षयः। अप्यनेकवाचनाभिर्यावन्न गुरुसंनिधौ PariPar.12.190.

अनेकवाचिन् (aneka-vācin) *adj.* expressive of various (meanings) न ह्यक्षादिशब्दानां रूढ्यादिनैवानेकवाचिनां क्वचिन्मुख्यता क्वचिन्नेत्यस्ति TattvPrakā. 72B. 12 (*on* i. 4. 16)

अनेकवातायन (aneka-vātāyana) *adj.* having many windows or air-holes कूटागारम् ... समन्तात् सुवृत्तं मृत्कर्मसंपन्नमनेकवातायनम् CaraS. i. 14. 46; AṣṭāSaṁ. i. 134. 10 (1. 26); सा ... आलोहितक्षितिविवि(?व)रसहस्रसंपन्नतया पद्मरागविमानमिवानेकवातायनम् ... जीवितेश्वरं तदवस्थं ददर्श AvantiKa. 128.9.

अनेकवातायन (aneka-vātāyana) *n.* many windows or air-holes महाप्रासादैरनेकवातायनविवरविनिर्गतयुवतिभूषणकिरणसहस्रतया कनकशृङ्खलाजालकेनेवापरिवितेतेन ... विराजमानम् ... राजकुलं विवेश Kād. 87. 3.

अनेकवातिकमण्डल (aneka-vātikamaṇḍala) *n.* many circles of winds उर्वीपतिः ... नखप्रभाविसरमनेकवातिकमण्डलं भ्रमणलग्नं रक्षाया भूतिरज इव दिक्षु विक्षिपन्तम् ... एकं वेतालमद्राक्षीत् TilaMañ. 46. 20.

अनेकवादिन् (aneka-vādin) *n.* **1** several plaintiffs अनेकवादियुग्मानां युगपदुपस्थाने तु दर्शनक्रममाह SmṛtiCan. iii. 80. 3; **2** many disputants or defendants अनेकवादिनिर्जिष्णुर्वादिपुत्रकपद्धतिम्। वामपादे वहन् PrabhāC. 174. 6; **3** teacher or advocate of the diversity(of souls) एवं निरूपितमेकानेकवादिनां जीवस्वरूपम् SiddhāTa. 4. 24.

अनेकवादिविप्रतिपत्ति (anekavādi-vipratipatti) *f.* difference of opinion among many defendants एवं चानेकवादिविप्रतिपत्तौ ... चोदना प्रमाणत्वेन प्रतिज्ञायते YuktiSneha. 16. 26 (*on* i. 1. 2)

अनेकवाद्य (aneka-vādya) *adj.* full of various musical instruments अनेकवाद्यं विविधास्त्रपङ्क्तिकम् ... विनिर्मिमीयेद् वासगृहं मनोरमम् NāgaSa. 2. 4 (comm. नानावाद्यसहितम्)

अनेकवाद्य (aneka-vādya) *n.* **A** different musical instruments अनेकवाद्यध्वनितैरनारतैर्जगर्ज गाढं गुरुभिर्नभस्तलम् KumāSaṁ. 14.39; **B** different sounds (produced from different instruments) क्रीडामण्डपमेतस्मिन् प्रदेशे देव तिष्ठति ...। अनेकवाद्यसंयुक्तं रमणीयं ययौ हरः SaurP. 59. 38.

अनेकवाद्यजाति (aneka-vādyajāti) *f.* different varieties of musical instruments सदा विजयभेरीणां ध्वनेराकर्णने महः। अनेकवाद्यजातीनां ध्वानालोचनकौतुकम् ParamāKā. 179. 37.

अनेकवाद्यनिर्घोष (anekavādya-nirghoṣa) *m.* sound(s) of different musical instruments राजा ...। अनेकवाद्यनिर्घोषैर्विमानस्यान्तिकं ययौ GaṇeP.i.56.19.

अनेकवाद्यविकृति (anekavādya-vikṛti) *f.* modification (of sounds) produced from different musical instruments अनेकवाद्यविकृतौ ज्ञानं तद्वादने कला। ... सूता ŚukraNī. 4(3). 67.

अनेकवानरानीक (aneka-vānarānīka) *m., n.* many troops or batalions of monkeys अनेकवानरानीकनायकेन साक्षादुपकृतेन सख्या सुग्रीवेण महापक्षस्य ... अयमेव ... तस्याभियोगसमयः AnarghaRā. 6. 11(1)

अनेकवापीमणिमन्दिर (aneka-vāpīmaṇimandira) *n.* many wells and mansions of gems or jewels अनेकवापीमणिमन्दिरैश्च। अनोपमं तं भवतो निकेतं मुनीश्वराः प्रापुः Nārāy. iii. 11. 2.

अनेकवायसकुल (aneka-vāyasakula) *n.* various families of crows अस्ति कस्मिंश्चित् प्रदेशे महान् न्यग्रोधवृक्षः। ... तत्र (v. l. तत्रानेकवायसकुलपरिवृतो) मेघवर्णो नाम वायसराजः प्रतिवसति स्म PañcT. 3. 1(4) (273. 1)

अनेकवाय्वादिसहकार (anekavāyvādi-sahakāra) *m.* assistance or help of various winds etc. एकशब्देन कथमनेकशब्दारम्भः सामग्र्यभेदादिति चेत्। न। सर्वतोऽनेकवाय्वादिसहकारात् प्रागभावभेदाद् वा TattvCin. i. 631. 1.

अनेकवारकृत (anekavāra-kṛta) *adj.* made or effected many times एवमनेकवारकृतैककर्तृकैककर्मकविक्रयादावपि पुनर्विक्रयादिर्वशित्वाभावान्न सिध्यति SmṛtiCan. iii. 310. 3.

अनेकवारपरिकल्पना (anekavāra-parikalpanā) *f.* contemplation for many times सर्वथा स एवैष भगवाननेकवारपरिकल्पनानिर्मितो विप्रलम्भः पुनःपुनरनुबध्नाति माम् UttaRāC.3. 43(16)

अनेकवारम् (anekavāram) *adv.* many times, again and again, repeatedly अयि वत्स ...। अनेकवारमपरिश्लथं मां परिष्वजस्व Utta RāC. 6. 12(10); तत्कूजितान्यनुवदद्भिरनेकवारं शिष्यायितं गृहकपोतशतैः ŚṛṅgāTi. (Ru.) 1. 62; SāhiDa. 110. 9; प्रसाद्य प्रभो प्रार्थयेऽनेकवारम् Subrahma. 22; मांसं महादुःखमनेकवारं ददाति जग्धं मनसापि पुंसाम् SubhāRaSaṁ. 538; (विनायकः) त्वया तु पूजितोऽनेकवारम् GaṇeP. ii. 22. 7; स चक्रवर्ती भरतः। ... राज्याभयं कर्तुमनेकवारं पुलोमजा यस्य पुरे ययाचे PṛthvīVi. 6. 90; इन्द्रेणानेकवारं निषिद्धोऽहम् SiṁhāDvā.(App.) 242. 0(34); अनेकवारं श्वकाकशूद्रोच्छिष्टदूषितानामेकविंशतिवारं क्षारोदकमार्जनाच्छुद्धिः VīraMi.(Śuddhi.) 117.29; अम्बुजबीजमाला। ... अनेकवारं परिवर्तयन्तम् ... मुनिम् ... प्रणनाम राजा Rāgh. 2. 6.

अनेकवारोदीरित (anekavārodīrita) *adj.* uttered many times स्वमुखानेकवारोदीरितमधुरशात्कृतिग्राहिणीनाम् ... कलमगोपिकासु ... मुग्धयुवतयः ... पातुमस्थुः AvantiKa. 32. 10.

अनेकवार्षिक (aneka-vārṣika) *adj.* many years old, long-lived अनेकवार्षिको यस्तु चिरकालसमुत्थितः। सोऽयमद्य हतः शेते Rāmā. iii. 64.21.

अनेकवावदूकवादिन् (aneka-vāvadūkavādin) *m.* many noisy or talkative disputants कथमहमिदानीमनेकवावदूकवादिवृषभविघट्टनोपार्जिताम् ... वाचम् ... माधुर्यकोमलां करिष्यामि PadmPrā. 9. 5.

अनेकवासना (aneka-vāsanā) *f.* A various desires अनेकवासनामिश्रप्रपञ्चोऽयं धृतो मया NirguMāPū. 17; 2 many impressions अनेकवासनाचित्रं तल्लिङ्गं पटभित्तिवत् BṛĀraUBhVā. ii. 3. 86.

अनेकवासस् (aneka-vāsas) *adj.* wearing more than one piece of cloth गङ्गायाम् ...। एकवासोऽनेकवासोऽप्यकुशस्वर्णरूप्यकम् BṛDharmaP. i. 54. 43.

अनेकवाहनिवह (aneka-vāhanivaha) *m.* many troops of horses सन्ति क्षोणिभुजः क्षितौ कति न ते ये स्वप्रियप्रीतये। वाहं वाहमनेकवाहनिवहान् प्रौढिं दृढां तन्वते HammīMaKā. 14. 9.

अनेकवाहिनीवियोग (anekavāhinī-viyoga) *m.* separation from many rivers तुषारशैलद्रवनिर्झरोदकं समाहरन्नुत्तरभूमिनिम्नगाः। हिमोपचारार्थमनेकवाहिनीवियोगतप्तस्य सरित्पतेरिव VikraDeC. 13. 7.

अनेकविंश (an-ekaviṁśa) *m.* (what is) less than twenty-one न चैष सैकविंशे ऋतावनेकविंशस्तथेह भवतीति NidāSū. 180. 17 (10.6)

अनेकविंशति (an-ekaviṁśati) *f.* other (i.e. less) than twenty-one तस्यैकविंशतिर्यूपा भवन्ति ... नो ह्येताननेकविंशतिः यूपाः पशून्नुद्यन्तुमर्हन्ति JaimiBr. 2. 274.

अनेकविकटावर्तशत (aneka-vikaṭāvartaśata) *n.* many hundreds of frightful whirlpools कथमयमनेकविकटावर्तशतसंकुलः सर्वतः ... दुष्टजलचरैः पदे पदे प्रस्खलितयानपात्रगतिरतिमात्रदुर्गः सागरैकदेशो लङ्घयितव्यः TilaMañ. 149.19.

अनेकविकटोदयशैलशृङ्ग (aneka-vikaṭodayaśailaśṛṅga) *m.* many frightful peaks of the eastern mountains हौताशनैः ... मूर्तिः ...। आभादनेकविकटोदयशैलशृङ्गलग्नार्कबिम्बवलयेव युगक्षयद्यौः HarVi. 40. 23.

अनेकविकरण (aneka-vikaraṇa) *adj.* having, i. e. caused by various conjugational signs इत्यनेकविकरणसरूपधातुव्याख्यानं देवनाम्ना विरचितं दैवं समाप्तम् DaivaVyā. 200.

अनेकविकल्प (aneka-vikalpa) *adj.* [*f.* - ā] A consisting of many doubts इत्यनेकविकल्पाभून्मोहनिस्पन्दलोचना (सा) RāmāMañ. 259. 19 [manifold, pw.]; B consisting of various options इत्यनेकविकल्पोऽभूज्जल्पः RāmāMañ. 397. 8.

अनेकविकल्प (aneka-vikalpa) *m.* A many varieties गायन्त्यवादयदनेकविकल्पकल्पकोणावघट्टनकलक्वणितां च कूर्मीम् HarVi. 26. 87; B several doubts अनेकविकल्पकवलितमनोवृत्तिरात्मनः कर्तव्यमालोचयन्ती तिष्ठामि TilaMañ. 339. 20; C various options इह पुनरनेकविकल्पेन संभावितस्य बाधकेनोत्पुंसितस्य ... ग्गोचरत्वम् AlaṅkāRa. 31. 4.

अनेकविकल्पविप्रलब्धा (anekavikalpa-vipralabdhā) *adj.* (*f.*) deceived or misled by several doubts अनेकविकल्पविप्रलब्धे मनसा त्वया ... मे न कार्यः प्रथमप्रार्थनाभङ्गः TilaMañ. 44. 12.

अनेकविकल्पसंभव (anekavikalpa-sambhava) *m.* possibility of various options समयप्राधान्यादर्थनिवेशस्यैकस्यापि वाक्यस्यानेकविकल्पसंभवात् PramāVāSvopVṛ. 84. 19.

अनेकविकल्पस्फुरण (anekavikalpa-sphuraṇa) *n.* flashing or striking of various options अनेकविकल्पस्फुरणेन विकल्पयतोऽनिष्टकल्पत्यागेन प्रतिज्ञाहानिः TārkiRa. 357. 2.

अनेकविकल्पौघ (aneka-vikalpaugha) *m.* 1 several hosts of conjectures इत्यनेकविकल्पौघव्याकुलस्तामितस्ततः। ... अन्विष्यन्सोऽभ्रमन्निशि KathāSaSāg. xii. 20. 12; 2 several hosts of doubts अनेकविकल्पौघविह्वलोऽथ बभूव सः KathāSaSāg. xiv. 1. 9.

अनेकविकार (aneka-vikāra) *m.* various modifications or changes ज्ञानशब्दोऽनेकविकारयुक्तान्तःकरणवृत्तिप्रतिबिम्बितचैतन्ये व्युत्पन्नः VivaPraSaṁ. 289. 14.

अनेकविकार (aneka-vikāra) *adj.* consisting of various modifications or changes गुणानां तत्कार्याणां चानेकविकाराणामनेकचैतन्यगुणकल्पनायां गौरवेण लाघवादेकः ... पुरुषः ... कल्पयितुं युज्यते SāṁkhyaPraBh. 36. 5(*on* 1.66)

अनेकविकिरकुल (aneka-vikirakula) *n.* many flocks of birds यः (पादपः) खल्वनेकविकिरकुलकामिनीनिशितशिखोल्लेखनखमुखविलिख्यमानशाखाभुजशिखरः Yaśas- Cam. ii. 172. 8.

अनेकविकृति (aneka-vikṛti) *f.* many modifications or changes नीवोऽयम् ... धत्ते सङ्गवशादनेकविकृतीः KumāPraPra. 66. 3.

अनेकविक्रमकथा (anekavikrama-kathā) *f.* story of many heroic deeds पौराणीभिरनेकविक्रमकथागाथाभिरर्थापितास्ते वीरस्य जयन्ति राक्षसपतेर्दोःस्तम्भदम्भोलयः AnarghaRā. 3. 59.

अनेकविगलल्लोक (aneka-vigalalloka) *m.* many falling people अनेकविगलल्लोकशोणितासवपूरिताः। बभुस्तत्र शिरस्त्राणा यमस्य चषका इव RājTa.(Prā.) 799.

अनेकविग्रहप्रतिपत्ति (anekavigraha-pratipatti) *f.* acquisition or assumption of more than one body अनेकप्रतिपत्तेरनेकविग्रहप्रतिपत्तेरित्यर्थः BrahmSūBh.(Bhā.) 61. 10 (*on* i. 3. 27); एकस्यापि योगसिद्धस्यानेकविग्रहप्रतिपत्तेः अनेकशरीरप्राप्तेः VedāntKau. 99. 5(*on* i. 3. 27)

अनेकविघ्न (aneka-vighna) *m.* many obstacles or hindrances मध्ये अनेकविघ्नाः देहस्यापि नाशो भवति SiṁhāDvā. 153. 0(15)

अनेकविघ्नतस् (anekavighna-tas) *adv.* with many obstacles or hindrances भवति हि नाभिसूत्रममुना तत उत्तरमश्नुते रसान्। इति कथितक्रमादधिनीतवृद्धिमनेकविघ्नतः। ... प्रभवति KalyāKā. 2. 57.

अनेकविचारान्तर्हित (anekavicārāntarhita) *adj.* inclusive of many discussions तदेतदर्थवादप्रस्तावेऽभिहितमप्यनेकविचारान्तर्हितम् ŚāstrDī. 55. 1 (*on* i. 4. 1)

अनेकविचित्रनेत्र (aneka-vicitranetra) *n.* 1 several wonderful eyes शुनासीरवदनेकविचित्रनेत्रोज्ज्वलगात्रैः सुचरित्रैः ... शेषाद्रिरलंकृतामात्मजातां दातुम् ... तुभ्यम् ĀnandRa. 5. 8(5); 2 several wonderful (fine) clothes, ĀnandRa. 5.8(5) (comm. नेत्रं सूक्ष्मं वस्त्रम्)

अनेकविचित्रवेदना (aneka-vicitravedanā) *f.* various wonderful feelings (विज्ञानात्मा) पिप्पलं कर्मनिष्पन्नं सुखदुःखलक्षणं फलं स्वादु अनेकविचित्रवेदनास्वादरूपं स्वादु अत्ति MuṇḍUBh. 179. 17(*on* 4. 6)

अनेकविचित्रशक्ति (aneka-vicitraśakti) *f.* various wonderful powers 'इन्द्रो मायाभि'रित्यत्रानेकविचित्रशक्त्यभिधायित्वं बहुवचनादवगम्यते ŚrutaPra. iB. 40. 20(*on* i. 1. 1)

अनेकविच्छित्तिविरचित (anekavicchitti-viracita) *adj.* embellished or adorned with various kinds of unguents अनेकविच्छित्तिविरचितमण्डनाभिः ... अन्तःपुरिकाभिः ... भगवन्तं प्रद्युम्नमुपपाद्य TilaMañ. 300. 23; 322. 14.

अनेकविजयिन् (anekavijay-in) *adj.* having many victories अनेकविजयी चेति सन्धेयाः सप्त कीर्तिताः NītiSā. 9. 43; SūktiRa. 133. 1; अनेकविजयी चैव संधेयः स रिपुर्भवेत् Pañcā. 175. 13 [victorious in many battles, APTE]

अनेकविजातीयगुण (aneka-vijātīyaguṇa) *m.* many diverse qualities न चानेकविजातीयगुणवदारब्धत्वं रूपस्य व्याप्यवृत्तित्वविरोधात् SarvaDaKau. 25.16.

अनेकविज्ञान (aneka-vijñāna) *n.* 1A many cognitions कः पुनरयं व्यासङ्गः अभीष्टविषयोऽनेकविज्ञानोत्पादः NyāyVār. 407.8 (*on* iii. 2. 8); 1B more than one cognition नानेकविज्ञानविषयत्वादेकम् एकत्राप्यनेकविज्ञानप्रसूतेः HetuBiṬ. 103. 27; 2 cognition of more than one (thing) नैकत्राणेऽप्यनेकार्थग्रहणात्रियमस्ततः।

एकमयानेकविज्ञाने बुद्ध्यास्तु सकृदेव तत् PramāVār. 2. 106; 3 different types of lores अनेकविज्ञानकलाविदग्धया तयाभिपृष्टो बहुशः प्रगल्भया VarāṅgaC. 13. 32.

अनेकविज्ञानप्रबन्ध (aneka-vijñānaprabandha) *m.* several series of cognitions अथोत्तरकालं देहस्याप्युपकारित्वमङ्गीक्रियते तदानेकविज्ञानप्रबन्धप्रसवप्रसङ्गः TattvSaṁPañ.530. 7(*on* 1886)

अनेकविज्ञानवचस् (aneka-vijñānavacas) *n.* many words of wisdom अनेकविज्ञानवचोभिरस्रा वियोजयन्ती पुरुषं स्त्रियं च। ... राधामाधवयोः सखी ĀdiP. 13. 44.

अनेकविज्ञानसंनिपात (anekavijñāna-sannipāta) *m.* concurrence of more than one cognition यत्रैकस्मिन् विषयेऽनेकविज्ञानसन्निपातस्तत्र तेषाम् ... तुल्यानामेव प्रामाण्यम् NyāyRa. 68. 16(*on* 2. 73)

अनेकविटचुम्बित (anekaviṭa-cumbita) *adj.* kissed by many paramours अनेकविटचुम्बितं को वेश्यावदनं चुम्बेत् YogŚā. 2. 89.

अनेकवितर्कभङ्ग (aneka-vitarkabhaṅga) *m.* many kinds of doubts or apprehensions एवमनेकवितर्कभङ्गभाजि भूभुजि ... प्रविविशुरन्तुब्जाः कुब्जिका वामनिकाश्च NalaCam. 7. 7(1)

अनेकवितर्करस (aneka-vitarkarasa) *adj.* who has liking for various kinds of discussions प्रसरदनेकवितर्करसः ... स्मरः खलु श्मशानवासिनमप्यानयत्यात्मनो निदेशभूमिम् YaśasCam. i. 107. 7 (comm. अनेके वितर्करसाः विचारानुरागा यस्य)

अनेकवित्ता (aneka-vittā) *adj.* (*f.*) having much wealth भार्यामनेकवित्तां द्यूने लभते Sārā. 30. 44.

अनेकविद्या (aneka-vidyā) *f.* Ai various sciences or traditional lores उदाराभिजनवाननेकविद्याकलाविकल्पाधिगमविमलतरमतिर्गुणमाहात्म्याद्राज्ञा समुपहतसंमानः ... श्रेष्ठी बभूव JātaMā. 19. 4 (3. 23(10)); अयं हि नीतिसंक्षेपः ... लिङ्गिनोऽनेकविद्याव्याजकपटैः परराष्ट्रस्वराष्ट्रविन्यस्ताः ... राज्ञा ... द्रष्टव्याः BālaKrī. i. 189.5(*on* 1.324 (?323)); Aii various arts or crafts चक्राकारभ्रमाद्याः प्रकटयति वधूरस्रसानेकविद्याः RasSa. 212; B various mystic formulae or spells सर्वदानेकविद्याभिर्यत्र विद्याधरा नराः। आश्लिष्टा अपि मुच्यन्ते नैव क्षणमपि श्रिया PārśvC. 2. 3; (राजा) भूतानन्दयोगिनम् ... अनेकविद्यामन्त्रतन्त्रयन्त्रादिविचित्रकलाकौशलेनात्मीयकृतबहुजनं दृष्ट्वाचिन्तयत् KumāPraPra. 55. 4; C many meditations न च ब्रह्मप्राप्तिफलानां विद्यानामाप्रायणमहरहरनुष्ठेयत्वादनेकविद्यासमुच्चयानवकाशः ŚivārkaMaDī. ii. 380. 17 (*on* iii. 3. 58)

अनेकविद्याधर (aneka-vidyādhara) *m.* many Vidyādharas (a class of demigods) यस्माद् बुधैः पूर्वमनन्तमुक्तमनेकविद्याधरदेवपूज्यम् MatsyaP. 266. 69; अनेकविद्याधरकिन्नराद्यैरध्यासितं पुण्यतमाधिवासैः। रेवाजलं धारयतो हि मूर्ध्नी स्थानं सुरेन्द्राधिपतेः समीपे SkandP. v(3). 23. 6.

अनेकविद्याधरी (aneka-vidyādharī) *f.* many female Vidyādharas (a class of demigods) कथं पुनरनेकविद्याधरीवृन्दसहस्रपरिगतायास्तथा वनेऽवस्थानमेकाकित्वं च तस्याः संवृत्तम् TilaMañ. 251. 11.

अनेकविद्याधिगम (anekavidyādhigama) *m.* acquisition of various lores सः ... अनेकविद्याधिगमविपुलतरमतिः ... प्रजाः पालयति स्म JātaMā. 6. 16(2.0)

अनेकविद्यानिलय (anekavidyā-nilaya) *m.* abode of various lores मन्दारदामतनयः ...। अनेकविद्यानिलयः शिवभक्तिपरोऽभवत् SkandP. iv. 76. 79; v(2). 45. 71.

अनेकविद्याप्रसङ्गभेद (aneka-vidyāprasaṅgabheda) *m.* many types or kinds of undesired occasions for lores भट्टाचार्याख्यो द्विजवरः ... बौद्धान् जैनानसंख्यातान् राजमुखादनेकविद्याप्रसङ्गभेदैर्निर्जित्य ... निर्भयो वर्तते ŚaṅkaVi. (Ā.) 235. 13.

अनेकविद्याब्धि (anekavidyābdhi) *m.* ocean (in the form) of various lores गुरुशिक्षां द्विधादायानेकविद्याब्धिपारगः। ... सोऽभूद् भूमिः परवादिनाम् PrabhāC. 47. 19.

अनेकविद्याभ्यसन (anekavidyābhyasana) *n.* continuous learning or study of various lores स निमेषारण्यमाययौ। अनेकविद्याभ्यसने मतिं कृत्वा GaṇeP. i. 77. 13.

अनेकविद्यार्चित (anekavidyārcita) *adj.* worshipped or honoured with (the knowledge of) various lores परा ... नाट्यमुखे सविभ्रमम्। अनेकविद्यार्चितमात्मनायकं निवेदयन्तीव नितम्बिनीमणिः Raghunā. 11. 30.

अनेकविद्यास्थान (aneka-vidyāsthāna) *n.* various branches of lores or sciences ऋग्वेदादेः शास्त्रस्य अनेकविद्यास्थानोपबृंहितस्य ... योनिः कारणं ब्रह्म BrahmSūBh. (Śaṅ.) 13. 10 (*on* i. 1. 3); वामदक्षिणादिशास्त्रस्य ... [illegible]

स्वात्मना निरीक्षणेनानेकविद्यास्थानोपस्कारोपस्कृतमतित्वात् Aparā. 17. 17(*on* 1. 7)

अनेकविद्युज्ज्वाला (aneka-vidyujjvālā) *f.* many flames, i. e. flashes of lightning निशासु, अनेकविद्युज्ज्वालावभासितासु ... दिक्षु ... प्रतिगर्जति (गजः) मेघान् Hastyāyur. 197. 5(2. 13)

अनेकविद्वस् (aneka-vidvas) *m.* many scholars or learned men स्वपक्षस्य समूलतामर्थतोऽनेकविद्वत्परिग्रहं च प्रतिजानीते ŚrutaPra. iA. 112. 13(*on* i. 1. 1); अनेकविद्वत्कर्तृकविचारगोचरा कथा वाक्यसंदर्भः कथा NyāySu. (Ja.) 270A. 11(*on* ii. 1. 2)

अनेकविध (aneka-vidha) *adj.* [*f.* - ā] of various kinds, of different types, manifold यदास्य ... प्रादुर्भवन्ति व्याधयो वानेकविधाः ... यमदेवत्यान्यद्भुतानि प्रायश्चित्तानि भवन्ति ṢaḍviBr. v. 4. 2; v. 5. 2; इषुभिरनेकविधैश्च सादिताः। द्विरदरथहयाः MahāBhā. viii. 21. 3; स्त्रीषु हि बालिश्यमनेकविधं निशान्तप्रणिधौ व्याख्यातम् ArthŚā. iii. 22. 7(8. 3); यत्रानेकविधमान्तर्यं तत्र स्थानत एवान्तर्यं बलीयः MahāBh. i. 16. 18(*on* ŚivSū. (Gr.) 3); i. 120. 8 (*on* i. 1. 50); SiddhāKau. 10 B. 2(*on* i. 1. 50); वातः प्रकुपितः ... पिण्डितः ... स शूलमुपजनयति ग्रन्थींश्चानेकविधान् CaraS. ii. 3. 7(1922 Ed.); इक्षवः ... ते चानेकविधाः SuśruS. i. 45. 148; ii. 15. 4; सीत्कृतम्। तस्यातिरूपत्वात् तदनेकविधम् KāmSū. 148. 6(2. 7); तुभ्यं नमस्तस्मै सुरूपं संप्रदर्शय। ... ममानेकविधा शङ्का मुच्यते येन मानसी BrahmāṇḍP. ii. 24. 12; मया तावद् अनेकप्रकाराणि (v. l. °विधानि) रुधिराणि आस्वादितानि PañcT. 1. 86(14) (95. 8); वेदवाक्यानामनेकविधो विचारः ŚābaBh. 4. 2(*on* i. 1. 1); कामे हि प्रयोजनमनेकविधमित्युपदिश्यते PādaTā. 4.5; अनेकविधो हि संयोगः MāṭhVr. 34. 15(*on* 21); इमां च वार्ताम् ... मालवेन्द्रः ... षट्स्वामिने ... अश्रावयदस्तम्भयद्य ... अनेकविधैर्वीरधर्माख्यानैः AvantiKa. 172. 11; मन्त्री ममानेकविधां संभावनामकार्षीत् DaśKuC. 18. 12; कृत्वानेकविधां रसेन सुरते केलिम् ...। सुप्तेयं किल सुन्दरी ŚṛṅgāTi. (Ru.) 1. 64; विट एकः। बभ्राम पुरो दास्या विदग्धदिकृतीरनेकविधाः KuṭṭaMa. 339; अनेकविधं वैचित्र्यं दृश्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 329. 14(*on* ii. 1. 23); अनेकविधा विभूतिः प्राणस्य श्राव्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 507. 14 (*on* ii. 4. 9); अनेकविधान् स्वप्नभोगाननुभवति ...। एष आत्मा ChāndoUBh. 523. 10(*on* viii. 10. 1); शब्दस्तत्रार्थवाननेकविधः Kāvyālaṅ. (Ru.) 2. 1; एतत्पश्याम्यद्रिपतेः शृङ्गम् ... शोभोत्कर्षं धातुभिरव्याहतरूपैर्धत्ते वीणावाद्यमिवानेकविधैर्यत् HarVi. 5. 55; अहंकारग्रन्थिः ...। तस्य प्रचारः कामसंकल्पकर्तृत्वादिरनेकविधः परिणामः PañcPā. 35. 19(*on* i. 1); श्रुत्यन्तरेष्वनेकविधा गतिः श्रूयते BrahmSūBh. (Bhā.) 234. 5(*on* iv. 3. 1); (समान्नुयात्। तृणगुल्मलतात्वं च क्रमशो गुरुतल्पगः) क्रमशः इति वदन्ननेकैनेव निमित्तेनानेकविधानेकजन्मप्राप्यं क्लेशसंबन्धं दर्शयति BālaKrī. ii. 74. 5(*on* 3. 198-199 (?208-209)); श्रुतिः ... विभूतिमनेकविधां महतीमुपदर्शयते NayaMañ. IV. iv. 7. 13; उपधा व्याजः छद्मेति ...। ताश्चानेकविधाः ManuBh. ii. 165. 13(*on* 8. 193); शर्वाणि ... हंसि त्वमापदमनेकविधां जनस्य DevīPañ. 2. 21; लाति वशः पुरुषः कुसुमेषोर्ग्रन्थमनेकविधं बुधनिन्द्यम् SubhāRaSaṁ. 589; विनायकानेकविधा (विनायका अनेकविधा, F. N.) गजास्याः ... उत्तस्थुः VarāP. 23. 21; अनेकविधा विप्रतिपत्तयः ĀtmaSi. 2. 4; दुःखं त्वनेकविधानेककारणसंपातजमशक्यपरिहारम् Bhām. 54. 18(*on* i. 1. 1); तालैरिति बहुवचनमनेकविधं वैदग्ध्यं ध्वनि(?)र्विप्रलम्भोद्दीपकतामिति Loc. 155. 20(*on* 3. 16); कारणशब्दः ... अनेकविधेषु च भावेषु ... प्रवर्तमानः NyāyRaMā. 117. 5; न खल्वेवंविधोऽयमनेकविधोऽन्तरायः संपद्यते UdaySuKa. 57. 15; अनेकविधैर्भार्विर्भजन्तं मां भजस्व च ĀdiP. 18. 43; अनेकविधां सृष्टिमदृष्ट्वा क्वापि किंचन। कर्तुम् ... कथमुत्सहे GaṇeP. i. 13. 29; ii. 119. 7; संसारिणः ... अनेकविधमपि हैरण्यगर्भाद्यानन्दं लभमानाः PramāMā. 21. 13; सृष्टिप्रलयौ ब्रह्मणोऽनेकविधाः श्रुतयो वदन्ति VedāSaṁ. 120. 8; संसारः अनेकविधः NyāyKuA. i. 9. 1; (विद्याधरपदम्) अनेकविधं विद्याखड्गमालादिसाधनम्। ... कथयामि KathāSaSāg. v. 1. 17; अनेकविधं विधानम् ... अस्मासु ... व्याख्यातुमर्हसि समस्तमनुक्रमेण SamarāSū. 3. 60; श्रीः पुनरनेकविधा Aparā. 1252. 2(*on* 3. 328); बहिस्थं क्षेत्राद्यनेकविधम् TātpaVṛ. 364. 20(*on* 3. 73); अस्त्यनेकविधः समयः SmṛtiCan. iv. 524. 10; चोष्यपेययोरनेकविधयोरनिषिद्धयोः संभवाच्चोष्यपेयसमृद्धमित्युक्तम् SmṛtiCan. v. 202. 16; कर्म चतुर्विधम्।... अप्यनेकविधं नाम शुभाशुभविभेदतः PārśvC. 3. 37; उच्चावचेष्वनेकविधेषु भूतेषु गतिं प्राप्तिम् अस्य ... सम्यक् पश्येत् ManvaVi. 737. 3(*on* 6. 73); अनेकविधः स्वेदः सोपचारः प्रकीर्तितः Hastyāyur. 133. 19(1. 18); वेधः ... स चानेकविधः स्मृतः RasRaSa. 8. 79; अपूर्वं दर्शपूर्णमासयोरनेकविधम् NyāyMāVi. 65. 21(*on* ii. 1. 2); बन्धश्चानेकविधः JīvanVi. 43. 4; 150. 14; अनेकविधं प्रारब्धमीक्ष्यते PañcDa. 7. 152; नित्यमेकमनेकसमवेतं सामान्यमनेकविधम् TattvPrakā. 97B. 5(*on* ii. 2. 11); स्पष्टीकरणं चानेकविधम् NyāySu. (Ja.) 8B. 2(*on* i. 1. 1); 325 B. 4(*on* ii. 2. 1); 444B. 13(*on* ... [illegible] भवेत् YogVā. iii. 117. 19; प्रकृतिपरिणाम एव

व्यक्तकार्यादिशब्दै रभिधीयते। तद्यानेकविधम् VedāntRaMañ. 1. 3(25. 4); विशेषाध्यवसायः ...। स चायमनेकविधः NyāyPari. 54. 4; (उपपातकानि ... नास्तिक्यं व्रतलोपश्च सुतानां चैव विक्रयः) सुतानामनेकविधानामपि DīpKa. 95. 26(*on* 3. 236); असंलक्ष्यक्रमव्यङ्ग्यो ध्वनिस्तत्र ... अनेकविधः SāhiDa. 231. 3; सोऽपि देवः ... भोगाननेकविधानुपभुञ्जमानस्तिष्ठति स्म SiṁhāDvā. 243.0 (68); व्यवस्था अनेकविधा DaṇḍaVi. 38. 9; भावोऽनेकविधः Prasā. i. 857. 10; पदातयः ...। स्वर्लोकतः क्रीडितुमत्र याताः सुरा इवानेकविधाः प्रवेषाः VīraBhā. 2. 17; शस्त्रम्। ... अनेकविधम् PrasthāBhe. 15. 15; प्राकृतपदार्थनिवृत्तिः। साप्यनेकविधा ŚivārkaMaDī. i. 76. 32(*on* i. 1. 1); कुमारस्य ... अनेकविधानि ज्ञानानि SarvaMaSaṁ. 35. 2; अनेकविधायाश्च संपदः ... नातिशयो वर्णनीयः RasGaṅ. 63. 10; 666. 2; शंभुनृपतिः ...। संसेवन् विषयाननेकविधया कार्याण्यनेकान्यलं शेमुष्या सुसमीकरोति ParamāKā. 10. 72; न्यासः ...। स च भूषणमालिन्यादिभेदादनेकविधः LalitāSaBh. 5. 18(*on* 4); 158. 33(*on* 201); श्लेषः ... स चानेकविधो भवेत् SāhiSā. 2. 123 [AmaK. 2768] [in different ways, MW.]

अनेकविध (aneka-vidha) *m*. various kinds, different types बहुकार्पाससूत्रोक्त(त्थं) कार्पासमिति गद्यते। रूपसौक्ष्म्यादिभेदेन तस्यानेकविधो भवेत् YuktiKa. 82.27.

अनेकविधकल्पना (anekavidha-kalpanā) *f*. different types of assumptions बहुता तत्र योग्यत्वमनेकविधकल्पना (द्रव्ये) CaraS. i. 9. 7 (comm. नानाप्रकारस्वरसाद्युपयुक्तकल्पनायोग्यत्वमित्यर्थः)

अनेकविधघोरविकार (anekavidha-ghoravikāra) *m*. different types of formidable grimaces or contortions (of the face) तेषामनेकविधघोरविकारचेष्टमाताम्रदृष्टि सदसि स्फुरितं तदासीत् HarVi. 7. 1.

अनेकविधचर्चा (anekavidha-carcā) *f*. various kinds of discussions अनेकविधचर्चाचारूणि चत्वराणि विलङ्घ्य ... राजभवनमविशम् NalaCam. 7. 18(9)

अनेकविधचेष्टा (anekavidha-ceṣṭā) *f*. different types of activities यो व्यान इत्यनेकविधचेष्टया चरति सर्वकर्माण्यपि। करोति पवनो गदान् ... स्वयं प्रकुपितस्सदा विकृतवेदनालंकृतान् KalyāKā. 8. 7.

अनेकविधजीवमृगतृष्णा (anekavidhajīva-mṛgatṛṣṇā) *f*. mirage, i. e. illusion of various kinds of individual souls स्फुरति मृषैव समन्तादनेकविधजीवमृगतृष्णा PraboSu. 162.

अनेकविधता (anekavidha-tā) *f*. the state of being of various kinds, manifoldness न हि अनेकविधता विना शरीरभेदेन आञ्जसी स्यात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 855. 3(*on* iv. 4. 11); यमकम् ... अनेकविधतया प्रभूततमभेदम् SāhiDa. 482. 2; BhāṭṭCan. 91. 22(*on* xv. 3. 13)

अनेकविधतात्पर्य (anekavidha-tātparya) *n*. manifold purport लाघवेनापत्यत्वमात्रस्य प्रवेशप्राप्तौ रामायणाद्यनेकविधतात्पर्यग्राहकमपि ... उपोद्बलकम् MīmāKau. i. 49. 6 (*on* i. 3. 7)

अनेकविधतीव्रवेग (anekavidha-tīvravega) *m*. different types of severe forces प्राणकः। ... करोति ... श्वसनकासहिक्कादिकाननेकविधतीव्रवेगकृतवेदनाव्याकुलान् KalyāKā. 8. 3.

अनेकविधत्व (anekavidha-tva) *n*. the state of being of various kinds or types, manifoldness (बुद्धेः) सत्यप्यनेकविधत्वे समासतो द्वे विधे PadārthaSaṁ. 172. 19; (स्त्रीवृत्तिद्रव्यकामो वा केन वायं गतः सह) अनेकविधत्वात् दुष्टजनचेतसां सर्वमेवमादि प्रष्टव्यम् BālaKrī. i. 293.1(*on* 2. 285); पार्थिवाप्यसंबन्धिनो रसभेदस्य रूपभेदस्य चैकानेकविधत्वेन प्रत्यक्षत्वादित्याह भाष्यकारः TātpaṬ. (Vā.) 533. 4 (*on* iii. 1. 69); इतिवृत्तशब्दे इतिभागस्य योऽर्थः सः ... पञ्चभिरित्यादिना व्याख्यातः, न तु संधिनिरूपणमेतदुद्देशक्रमस्तस्यानेकविधत्वात् AbhinBhā. iii. 2. 15 (*on* 19.1); व्यवहारः। ... तस्यानेकविधत्वं दर्शयति बहुवचनेन Mitā. 125. 10(*on* 2. 1); विवादपदम् ... देयादिसाध्यभेदादस्य पदस्यानेकविधत्वमुक्तम् SmṛtiCan. iii. 8. 6; वाचारम्भणं सांकेतिकं नामधेयं विकारः उत्पत्तिमत्। तत एवानित्यम् ... पुरुषेच्छानुसारेणानेकविधत्वात् NyāySu. (Ja.) 224B. 5 (*on* i. 4. 6); संसर्गे, तत्रापि संकेत इति चेन्न तस्यानेकविधत्वेन संकेतविषयभावानुपपत्तेः Upask. 403. 2 (*on* ix. 2. 4); स्मृत्यन्तरोक्तलक्षणानुसारेणानेकविधत्वादनियमने किं सर्वे योषिद्ग्राहा ऋणापाकरणेऽधिकारिणः Subodhi. 28. 6 (*on* 2. 51); वस्तुशक्त्यैव निर्णय उचितः। न तु श्रुतिप्रत्यक्षाभ्याम्। यथा प्रकाशजलसुवर्णादीनामनेकविधत्वं नाङ्गीक्रियते AṇuBh. 197. 12 (*on* iii. 3. 25); चित्तवृत्तेरनेकविधत्वम् RasGaṅ. 362. 6; मासानामपि चान्द्रादिभेदेन अनेकविधत्वादन्यतमोपादाने यज्ञादौ सावनः स्मृत इति स्मृत्या ... प्राकरणिकश्रुत्या च ... चान्द्र एव मासो ग्राह्यः BhāṭṭCan. 74. 25 (*on* xv. 1. 18); द्वितीयाधिकारिणामपि शक्तितारतम्येनानेकविधत्वात् वासनाविकल्पाः ... नानुपपन्नाः SetuBa. 201. 19; नित्यं नैमित्तिकं स्नानं क्रियाङ्गं 'मलकर्षमि'त्यादिना स्नानस्यानेकविधत्वस्योक्तत्वात् BālamBha. i. 422. 8 (*on* 1. 159)

अनेकविधत्वदर्शन (anekavidhatva-darśana) *m*. perception, i. e. experience of the state of being of various kinds विज्ञानाकाराणामनेकविधत्वदर्शनात् तत्तदाकारसमर्पणहेतुभूताः क्षणिकतरा बाह्यपदार्था अपि ज्ञानाकारविशेषदर्शनानुमेयाः MānaMe. 299. 3.

अनेकविधत्वावगति (anekavidhatvāvagati) *f*. ascertainment or knowledge of the state of being of various kinds न च ... कर्मत्वस्यानेकविधत्वावगतेरेकत्रैव शक्तिरपरत्र लक्षणा ... इति वाच्यम् MīmāKau. iii(2). 74. 15(*on* ii. 1. 12)

अनेकविधदान (anekavidha-dāna) *n*. donations or gifts of different types पुराणेष्वेषु ... धर्मास्ते विनिरूपिताः। ... अनेकविधदानानि यमाश्च नियमैः सह VāyuP. ii. 42. 14.

अनेकविधदुःख (anekavidha-duḥkha) *n*. sorrows or afflictions of various kinds नेह नानास्ति किंचन इत्यादिश्रुतिस्मृतीतिहासपुराणेषु गीयते। ... आत्मतत्त्वम् ... तद्विरुद्धं च प्रादेशिकमनेकविधदुःखादिप्रपञ्चोपप्लुतमात्मानमादर्शयत्प्रत्यक्षं कथमुपप्लवो न भवेत् NyāySu. (Ja.) 25B. 10(*on* i. 1.1); योनिष्वनेकविधदुःखशतान्वितासु भ्रान्तं मया YogVā. iii. 27. 59; सोऽयम् ... प्राणिनः ... अनेकविधदुःखदहनदह्यमानानवलोकयन् कथं न तप्येत ... विद्वान् TātpaṬ. (Vā.) 431. 17 (*on* ii. 1. 68)

अनेकविधदुःखमय (anekavidhaduḥkha-maya) *adj*. full of sorrow of various kinds न ह्ययं संसारः अनेकविधदुःखमयो निरपेक्षो भवितुमर्हति NyāyKuA. i. 9. 1.

अनेकविधदेहेन्द्रियादि (anekavidha-dehendriyādi) *adj*. different types of bodies and sense-organs etc. योगी तु ... सर्वान् लोकान् सर्वाणि च भूतानि नियन्तुमर्हति तत्र तत्रानेकविधदेहेन्द्रियादिनिर्माणेन Bhām. 181. 3 (*on* i. 2. 18)

अनेकविधधर्मक (anekavidhadharma-ka) *adj*. A possessing different types of attributes प्रत्यगात्मा ... अवभासते ... नभ इव ... अनेकविधधर्मकम् Bhām. 22. 11(*on* i. 1. 1); B possessing different types of qualities, Bhām. 22. 11 (*on* i. 1. 1)

अनेकविधधर्माम्बुप्रवाह (anekavidha-dharmāmbupravāha) *m*. stream of water in manifold charitable activities श्रीसेनापतिवराहदासः ... प्रतिदिनमुपचीयमानानेकविधधर्माम्बुप्रवाहोपहतकलिप्रतापः ... समाज्ञापयति EI. xi. 18. 10.

अनेकविधध्वनि (anekavidha-dhvani) *m*. sounds of different types or various kinds ध्वनयः ... °अनेकविधध्वनिसादृश्येनान्योन्यविसदृशतत्तत्पदवाक्यसादृश्यान्यापादयन्तः TattvBi. 18. 2.

अनेकविधपापजुष् (anekavidhapāpa-juṣ) *adj*. who has committed various kinds of sins अल्पस्यापि पापस्य विपाकः स्याद्यदीदृशः। किं कर्तव्यं ममानेकविधपापजुषस्तदा SamarāSaṁ. 8. 452.

अनेकविधपापिजन (anekavidha-pāpijana) *m*. different types of sinful persons सः ... अनेकविधपापिजनसंघातसंभारितजगदुद्धारकतापत्रयोन्मूलकान्वयार्थी ... स्वर्लोकसोपानपरंपरासु ... पदप्रक्षेपणम् ... स्वीचकार ParamāKā. 154. 49 (19)

अनेकविधपुत्र (anekavidha-putra) *m*. different types of sons एक एवौरसः पुत्रः पित्र्यस्य वसुनः प्रभुः। ... एक एवेति इदमनेकविधपुत्रसद्भावे ManvaVi. 1199. 8(*on* 9. 163)

अनेकविधप्रपञ्च (anekavidha-prapañca) *m*. various kinds of creations अम्भोजभूः ... आविरासीत्। आभाति यत्कृतिरनेकविधप्रपञ्चव्याजेन्द्रजालविधिसाधकपिच्छिकेव RāmāCam. 1. 7.

अनेकविधप्रयोग (anekavidha-prayoga) *m*. various kinds of activities वपुरनेकविधप्रयोगनिर्यत्नलाघवपरिष्कृतमुद्वहन्त्याः। वात्स्यायनेन मुनिना कथितेषु केषु स्याद्यातुरी न करणेषु विधातुमस्याः RasSa. 214.

अनेकविधप्रवृत्ता (anekavidha-pravṛttā) *adj*. (*f*.) proceeded in various ways किं कालरात्रिः ... किं पापसंहतिरनेकविधप्रवृत्ता। ... इत्येका व्यलङ्घ्यदपोक्तिभिरेव रात्रिम् BhikṣāKā. 36. 10.

अनेकविधप्राणिजाति (anekavidha-prāṇijāti) *f*. various kinds of species of living beings or animals ह्रियमाणद्रव्यप्रकाराः हन्यमानप्राणिप्रकाराः ... यथानेकविधाः तथैव तदुपभोगायानेकविधप्राणिजातयोऽपि BālaKrī. ii. 77. 12 (*on* 3. 207 (? 217))

अनेकविधफल (anekavidha-phala) *n*. various kinds of fruits, i.e. results ... ब्रह्मचर्यस्यानेकविधफलसाधकत्वम् SanatBh. 281. 17 (*on* 3.17)

अनेकविधबकादिजाति (anekavidha-bakādijāti) *f.* various kinds of species of cranes etc.(गां गोधाग्निं बकस्तथा) तथाशब्दोऽत्र संस्कृतौपासनादि-प्रकारभेदेनाग्निहरणेऽनेकविधबकादिजातिप्रतिपत्त्यर्थः BālaKrī. ii. 76. 22 (*on* 3. 206 (? 216))

अनेकविधबकुल (anekavidha-bakula) *m.* various kinds of Mimusops Elengi plants दृश्यते ... अनेकविधबकुलसंकुलं कूपकुलम् NalaCam. 2. 3 (17)

अनेकविधबन्धुजन (anekavidha-bandhujana) *m.* various kinds of relatives or kins men दैन्यं क्वचित् ... कुत्राप्यनेकविधबन्धुजनप्रपञ्चः ... इत्येकवैकृतमिदं जगद्विभाति ŚārṅgaPa. 4107.

अनेकविधभूतभविष्यदादि (anekavidha-bhūtabhaviṣyadādi) *adj.* various kinds of past and future etc. ज्योतिर्विदेषः ... जानन्ननेकविधभूतभविष्यदादि ... उपैति Vidvanmo. 2. 21.

अनेकविधयन्त्रशकुनि (anekavidha-yantraśakuni) *m.* various kinds of mechanical toy-birds गृहं कार्यम् ... रमणीयसालभञ्जिकमनेकविधयन्त्रशकुनिकृतशोभम् SamarāSū. 31. 126.

अनेकविधयोजना (anekavidha-yojanā) *f.* various kinds of constructions अनेकविधयोजनास्फुरणादिना अनेकधा वाक्यार्थस्फुरणेन ... वाक्यार्थज्ञानोदये ŚivārkaMaDī. i. 57. 27 (*on* i. 1. 1)

अनेकविधयोनिगत (anekavidhayoni-gata) *adj.* born in various kinds of species or origins श्राद्धं कर्तुरेव फलप्रदम् उत पितृणामपि ... कथं हि स्वकर्मानुसारादनेकविधयोनिगतपितृतुष्ट्युपपत्तिः BālaKrī. i. 171. 3 (*on* 1. 265)

अनेकविधरूपवती (anekavidharūpa-vatī) *adj.* *(f.)* possessing different types of forms रूपवत्त्वाविशेषेऽपि त्रयाणामनेकविधरूपवती पृथ(?थि)वी Kiraṇā. 48.13.

अनेकविधलीला (anekavidha-līlā) *f.* various kinds of sports एकस्यैव भक्तस्य देशकालभेदेनानेकविधलीलासंबन्धित्वेऽपि तत्तल्लीलासंबन्धित्वमनश्वरमुच्यते AṇuBh. 360. 22 (*on* iv. 4. 22)

अनेकविधलोकजय (anekavidhaloka-jaya) *m.* winning, i. e. obtainment of different types of worlds अर्चिरादिमार्गोऽयं परमात्मविषयः ... क्रमेणानेकविधलोकजयहेतुः पौराणिकैः प्रपञ्चितः BālaKrī. ii. 69. 17 (*on* 3. 184 (? 194))

अनेकविधवकुल (anekavidhava-kula) *n.* family having many widows दृश्यते ... इतश्च भवद्वैरिनगरमिवानेकविधवकुलसंकुलं कूपकुलम् NalaCam. 2. 3 (17) (comm. अनेका विधवा मृतभर्तृका येषु कुलेषु)

अनेकविधवक्रोक्ति (anekavidha-vakrokti) *f.* various kinds of figures of speech (consisting of the use of evasive speech) वेदविद्योपमा देवी ... इयमेकपथा ... इत्येवमनेकविधवक्रोक्तिविशेषैरभिनन्दयति दमयन्तीकिंनरमिथुने ... अवसरपाठकः पपाठ NalaCam. 6. 53(1)

अनेकविधवाक्य (anekavidha-vākya) *n.* various kinds of sentences or statements अनेकविधवाक्यैः सा (सीता) बोधिता नामुचत् (शुकीम्) PadmP. iv. 57. 58.

अनेकविधवातरक्तामय (anekavidha-vātaraktāmaya) *m.* various kinds of diseases (connected with the disorder) of blood and wind-humour शोफमत्यायतं करोति निजजानुनि प्रथिततीव्रसत्क्रोष्टुकशिरःप्रतिममित्यनेकविधवातरक्तामयाः KalyāKā. 8. 24.

अनेकविधवासना (anekavidha-vāsanā) *f.* various kinds of impressions प्रतिप्राणिनियतानेकविधवासनासहकारिसापेक्षो हि तस्य ज्ञानस्यात्मलाभः NyāyMañ. ii. 113. 5.

अनेकविधविकल्प (anekavidha-vikalpa) *m.* various kinds of options or alternatives द्रव्याणां गुणानां वानेकविधविकल्पो निमित्तनैमित्तिकभावे तुल्यजातीयानां दृष्टः NyāyBh. 244. 12 (*on* iv. 1. 9); NyāyVār. 455. 4 (*on* iv. 1. 9)

अनेकविधविचारायत्ता (anekavidhavicārāyattā) *adj.* *(f.)* dependent on various kinds of ritualistic investigations (धर्मजिज्ञासा) तादृशीयमनेकविधविचारायत्तया ... अध्ययनमन्तरेण कर्तुमशक्या Kāśi. i. 36. 12 (*on* 1. 82½)

अनेकविधवितर्क (anekavidha-vitarka) *m.* various kinds of doubts or apprehensions अनेकविधवितर्कतरलितहृदये ... निषधभूभुजि ... पर्वतकः ... प्रविवेश NalaCam. 7. 18 (1)

अनेकविधविलास (anekavidha-vilāsa) *m.* various kinds of enjoyments or playful acts अनेकविधविलासासक्तशबरसुन्दरीदर्शनाह्लादपुलकिते ... राजनि ... श्रुतशीलश्चिन्तितवान् NalaCam. 5. 64 (1)

अनेकविधविहार (anekavidha-vihāra) *m.* various kinds of love-sports or amorous acts अनेकविधविहारैरायामवतीमपि यामवतीम् ... आलिङ्गितुमुद्यतोऽस्मि Mukundā. 192 (1)

अनेकविधवृद्धकोश (anekavidha-vṛddhakośa) *adj.* having treasure increased, i. e. enriched in various ways (ग्रहौ) उद्यगौ जनयतः ... ख्यातं नृपतीष्टतमं पश्चानेकविधवृद्धकोशं च Sārā. 44. 24.

अनेकविधवेदवाक्य (anekavidha-vedavākya) *n.* various kinds of Vedic statements अनेकविधवेदवाक्यविचारार्था जिज्ञासा च प्रागध्ययनात् संभवति NyāyRa. 27. 10 (*on* 1. 82)

अनेकविधवेदार्थ (anekavidha-vedārtha) *m.* various kinds of meanings of the Veda (s) अनेकविधवेदार्थविचारात्मिका धर्मजिज्ञासेयम् Kāśi. i. 36. 4 (*on* 1. 82½)

अनेकविधवैरूप्य (anekavidha-vairūpya) *n.* various kinds of deformities सर्वत्र वधकर्मण्यभक्ष्यकर्मणि ... स्वकर्मानुरूप्येण ... मानुष्ये चानेकविधवैरूप्यव्याधिदारिद्र्यबन्धुवियोगादिः ... प्रपञ्चनीयः BālaKrī. ii. 77.9 (*on* 3. 207 (? 217))

अनेकविधव्यापारोपवर्णन (anekavidhavyāpāropavarṇana) *n.* description of manifold activities यत्राप्रस्तुतं वस्तु प्रस्तुतार्थानुबन्धि कथ्यते तत्र यद्यन्योक्तित्वमभिधीयते तदा सहस्रमायप्रयाणे भटीनां प्रियविरहोत्कण्ठितानामनेकविधव्यापारोपवर्णने ... अन्योक्तित्वप्रसङ्गः Kāvyānu. (He.) 312. 14.

अनेकविधशरीर (anekavidha-śarīra) *n.* various kinds of bodies नित्यस्यात्मनः ... एषोऽनेकविधशरीरपरिग्रहपरित्यागप्रवाहोऽपवर्गान्त इति सिद्धम् TātpaṬ. (Vā.) 519. 5 (*on* iii. 1. 27)

अनेकविधशोकदुःखादि (anekavidha-śokaduḥkhādi) *adj.* various kinds of griefs, sorrows etc. अहमनुभवस्तु प्रादेशिकमनेकविधशोकदुःखादिप्रपञ्चोपप्लुतमादर्शयन् कथमात्मतत्त्वगोचरः Bhām. 5. 5 (*on* i. 1. 0)

अनेकविधसंस्थान (anekavidha-saṁsthāna) *n.* 1 various kinds of placements or positions ते ग्रहाः संग्रहेणाहं शतशोऽथ सहस्रशः। अनेकविधसंस्थानं प्रवक्ष्याम्यनुपूर्वशः AVPari. 52 (1). 5; 2 various kinds of aggregates अनेकविधसंस्थानेषु अमत्रेषु कुण्डव्यवहारे कुण्डत्वे जातित्वाभावादप्राप्तौ ङीपीति बोध्यम् LaŚabdeŚe. i 396. 8.

अनेकविधसंज्ञोपलब्धि (anekavidhasañjñopalabdhi) *f.* obtainment or perception of various kinds of names ब्राह्मण्यां क्षत्रियात् सूतः ... स्मृत्यन्तरेष्वेकस्यैवार्थस्यानेकसंज्ञादर्शनेऽपि ... न पुनः पारिभाषिकत्वकल्पना, वेदेष्वप्यनेकविधसंज्ञोपलब्धेः BālaKrī. i. 89. 22 (*on* 1. 92-93)

अनेकविधसमीकाभिघात (anekavidha-samīkābhighāta) *m.* various kinds of blows in battles लक्ष्मणाग्रजः ... अनेकविधसमीकाभिघातमग्नभग्नैरावणविषाणकुलिशाग्रैरुत्कीर्णविशालवक्षःस्थलफलकम् ... ददर्श दशकन्धरम् RāmāCam. 6. 32 (10)

अनेकविधसंपत्ति (anekavidha-sampatti) *f.* various kinds of prosperity रुद्राभ्यर्चनतो देवाः सर्वे कामा भवन्ति हि। ... तस्मात्तद्भोगिनो दैत्याः ... अनेकविधसंपत्तेः ŚivaP. ii (5). 3. 44 (223A. 16)

अनेकविधसाङ्गदीक्षाविधि (anekavidha-sāṅgadīkṣāvidhi) *m.* manifold rites of consecration along with their subsidiaries अनेकविधसाङ्गदीक्षाविधिप्रदर्शकस्य क्रियापादस्य तदानन्तर्यम् SarvaDaSaṁ. 7. 15.

अनेकविधसाधनवत् (anekavidhasādhana-va(n)t) *adj.* possessing various kinds of means or instruments नन्वनेकविधसाधनवतामपि कदाचित्कर्पकाणामिव साध्यसाम्यं किं न स्यात् TattvPrakā. 180 B. 4 (*on* iii. 3. 52)

अनेकविधसुखदुःखोपभोग (anekavidhasukhaduḥkhopabhoga) *m.* experience of various kinds of pleasures and pains एक एव कश्चित्स्थावरादिविशेषः ... अनेकविधसुखदुःखोपभोगस्य हेतुः NyāyMañ. i. 186. 23; ii. 55. 5; प्रमातारश्चानेकविधसुखदुःखोपभोगव्यवस्थानात् ... भेदवन्तोऽनुमीयन्ते TātpaṬ. (Vā.) 618. 2 (*on* iv. 1. 41)

अनेकविधसृष्टि (anekavidha-sṛṣṭi) *f.* various kinds of creations क्रमव्युत्क्रमानेकविधसृष्टिप्रतिपादकत्वात् ... न वेदान्तब्रह्मकारणत्वं सिध्यति AṇuBh. 103. 5 (*on* i. 4. 14)

अनेकविधस्थान (anekavidha-sthāna) *adj.* 1 pertaining to various kinds of points (of articulation) ध्वनयस्तु तुल्यस्थानकरणलब्धजन्मतया ... नियतस्थानमनुपप्लवं एकमनेकमिवानेकविधस्थानमिव वर्णपरिमाणसंस्थानभेदोपप्लवमिव दर्शयन्ति TattvBi. 19. 2; 2 having (reflection in) different types of loci, TattvBi. 19.2.

अनेकविधस्पृहणीयतमरस (anekavidha-spṛhaṇīyatamarasa) *m.* various kinds of most desirable, i. e. delicious tastes हे आपः ... अनेकविधस्पृहणीयतमरसं वहन्त्यो भूत्वा पितृणाम् अक्षय्यां तृप्तिं कुरुत CaturCin. iii (1). 1470. 1.

अनेकविधान (aneka-vidhāna) *adj.* having various arrangements or constructions ... अनेकविधानं कुट्टिमदेशस्थानतलमेकद्वारम् ... भूमिगृहं

कारयेत् ArthŚā. i. 132. 4 (2. 5)

अनेकविधान (aneka-vidhāna) *n.* 1 various prescribed rites or rituals जयाम्बिके ... जयानेकविधानस्थे ŚivaP.vii (2).31.16 (582B.14); 2 attribution of more than one (property) ब्रह्मणः परमं पदं सदा पश्यन्ति सूरयः ...। ये सूरयः ते सदा पश्यन्तीति वचनव्यक्तिः ये सदा पश्यन्ति ते सूरय इति वा। उभयपक्षेऽप्यनेकविधानं न संभवति VedāSaṁ. 159. 1; 3 injunction or prescription of many (actions or subsidiary rites) ननु विधिना स्पृश्यमानोऽप्यर्थात् स्पृश्यते न श्रुत्या न तत्रानेकविधानं दोषः CaturCin. iii (2). 346. 6; नाप्युभयसंबन्धं विधत्ते प्राप्ते कर्मण्यनेकविधाने वाक्यभेदापत्तेः MīmāNyāPra. 199. 10; MīmāKau. iii (2). 290. 16 (*on* ii. 2. 26); यदाग्नेय इत्यादिकमपि न द्रव्यदेवताविधायकम्, प्राप्तकर्मानुवादेनानेकविधाने वाक्यभेदात् GuruCandr. i. 473. 16; VīraMi. (Āhnika.) 142. 20; कर्मणीत्युपलक्षण प्राप्तमात्रमुद्दिश्यानेकविधानस्याशक्यत्वात् SiddhāTa. 28. 22; प्राप्ते संन्यासे अनेकविधानमशक्यम् SiddhāTa. 43. 18.

अनेकविधानकृत (anekavidhāna-kṛta) *adj.* caused by the injunction or prescription of many (actions or subsidiary rites) दधिविधिः। निपातोपसर्गाणां च परस्परान्वयस्य व्युत्पन्नत्वात् न कुम्भी तत्साहित्यं चेति अनेकविधानकृतवाक्यभेदोऽपि MīmāKau. ii. 43. 22 (*on* ii. 3. 10)

अनेकविधानवत् (anekavidhāna-vat) *adv.* like the injunction or prescription of more than one (subsidiary rite) ग्रहं संमार्ष्टीत्यत्र ग्रहोद्देशेन एकत्वसंमार्गयोर्विधाने वाक्यभेदः। एकोद्देशेनानेकविधानवदनेकोद्देशेनैकविधानमप्यशक्यम् SiddhāTa. 28. 24.

अनेकविधानानुपपत्ति (anekavidhānānupapatti) *f.* untenability of injunction of many (subsidiary rites) 'पुनरुत्स्यूतं वासो दक्षिणा पुनरुत्सृष्टोऽनड्वान्' इति श्रुतम्। अत्रापि प्राप्तदक्षिणानुवादेनानेकविधानानुपपत्तेर्वाक्यभेद इष्ट एव BhāṭṭDī. iii. 251. 16 (*on* x. 3. 5)

अनेकविधायकश्रवण (anekavidhāyaka-śravaṇa) *n.* mention of many injunctive statements यत्र ह्यनेकविधायकश्रवणं तत्रैकस्य विधायकत्वम् अन्यस्यानुवादकत्वम् UpaParā. 40. 12.

अनेकविधायित्व (anekavidhāyi-tva) *n.* the state of being what enjoins more than one (subsidiary rite) विधेश्चैकविशिष्टभावनाविधायित्वेन अनेकविधायित्वाभावात् ... न युक्तो वाक्यभेदः MīmāKau. ii. 172. 1 (*on* iii. 1. 13)

अनेकविधायुध (anekavidhāyudha) *adj.* having various kinds of weapons निघ्नन्तमृक्षाधिपतिं राक्षसास्ते महाबलाः। परिवव्रुर्भयं त्यक्त्वा तमनेकविधायुधाः Rāmā. vi. 77. 18.

अनेकविधार्थ (anekavidhārtha) *m.* 1 wealth of various kinds बोधातिरेकाय सरस्वतीव लक्ष्मीरिवानेकविधार्थहेतोः। गर्भं महिष्याधित भूमिभर्तुः पुण्यस्य पुष्पोद्गम एष सर्वः RāghPāṇ. (Dha.) 3. 3; 2 various kinds of referents वेदवाक्यादनेकविधार्थप्रतीतावर्थान्तरे बाधकन्यायोपन्यासपुरस्सरं खलु क्वचिदर्थे तात्पर्यं सर्वत्र व्यवस्थाप्यते ŚivārkaMaDī. i. 178. 26 (*on* i. 1. 4)

अनेकविधि (aneka-vidhi) *m.* 1 injunction of many (actions or subsidiary rites) न तावदिह यजमानद्वित्वबहुत्वे विधीयेते ... अनेकविधौ च वाक्यभेदात् TantrVā. 886. 11 (*on* iii. 3. 17); 2A various rites श्रीधर्मनाथप्रतिमा ... अनेकविधिप्रभावप्रभावनापुरस्सरं पूज्यते ViviTīKa. 33. 27; 2B various performances or activities विनिहन्ति शिरो वपुरार्तमना बहु रोदिति दीनवचाः कुशलः। कुरुते मरणार्थमनेकविधिं पुरशोकसमाकुलदीनरवः SubhāRaSaṁ. 733; 3A more than one injunction वेदार्थविचारस्य चानेकक्रतुविधिप्रयुक्तत्वापत्तेः। न चैकस्वाध्यायविधिप्रयुक्तत्वेऽनेकविधिप्रयुक्तत्वं संभवति SiddhāTa. 22. 1; 3B many injunctions वैकृतरथन्तरपृष्ठादिविधिष्वपूर्वविध्यादिलक्षणानुगतेर्नातिव्याप्तिर्नालक्षणसमावेशानुसारेणानेकविधिरूपत्वाङ्गीकारे दोषाभावात् VidhiRa. 9 (45. 7)

अनेकविधि (aneka-vidhi) *adj.* consisting of various rites अग्न्यर्थतया आधानविधिरवगम्यमानोऽग्नीनामनेकविधिपुरुषार्थोपयिककर्मकलापोपयोगात्तदर्जनेनैव कृतार्थत्वमुपगतः NyāyMañ. ii. 93. 7.

अनेकविधितस् (anekavidhi-tas) *adv.* due to the injunction of many (rites) अनेकविधितो हि वाक्यभेद उक्तः TantrVā. 555. 8 (*on* ii. 2. 26)

अनेकविधितात्पर्यकत्व (anekavidhitātparyaka-tva) *n.* the state of being intended to convey the injunction of many (rites) नानेकविधितात्पर्यकत्वकृतो वाक्यभेदः MīmāKau. iii(2). 175. 21 (*on* ii. 2. 6)

अनेकविधिदूषण (anekavidhi-dūṣaṇa) *n.* objection to the injunction of many (rites) भाष्यकारेणानेकविधिदूषणेऽभिहितं न चानेकोऽर्थः परस्परासंबन्धे सति शक्यो विधातुम् TantrVā. 1096. 8 (*on* iii. 6. 22)

अनेकविधिदोष (anekavidhi-doṣa) *m.* defect in the injunction of many (rites) अपूर्वत्वाद्य नानेकविधिदोषः TantrVā. 1056. 20 (*on* iii. 5. 37); 1096. 19 (*on* iii. 6. 22); प्रकृतकर्माभावेन गत्यभावाज्ज्योतिष्टोमवाक्ये कर्मविधानं तस्मिंश्च विधीयमानेऽनेकविधिदोषात् ... ज्योतिष्टोमपदमेकं कर्मनामधेयं भविष्यति ŚāstrDī. 56. 9 (*on* i. 4. 2)

अनेकविधिनिमित्त (anekavidhi-nimitta) *adj.* caused by the injunction of many (rites) दध्ना जुहोतीति ह्यप्राप्तदध्याद्याक्षिप्तशक्तिर्विधायकोऽनेकविधिनिमित्तगौरवपरिजिहीर्षया कर्मानुवादं प्रार्थयमानः ... विशिष्टविधिमङ्गीकरोति ŚāstrDī. 135. 3 (*on* ii. 2. 5); यद्वार्त्तिके आग्नेयादिपदेनैव अग्निर्देवता, अष्टकपालः द्रव्यं, यागो, भावना च सर्वं प्रतीयत इति नानेकविधिनिमित्तो वाक्यभेद इत्युक्तम् तत्प्रौढिवादमात्रेण MīmāKau. i. 232. 18 (*on* i. 4. 9); i. 228. 22 (*on* i. 4. 9)

अनेकविधिपरिजिहीर्षा (anekavidhi-parijihīrṣā) *f.* desire for avoiding the injunctions of many (subsidiary rites) संक्रान्ते विधौ धात्वर्थानुवादेनानेकविधिपरिजिहीर्षया... विधिर्गुणमात्रं विधत्ते ŚāstrDī. 682. 3 (*on* x. 3. 1)

अनेकविधिप्रयुक्त (anekavidhi-prayukta) *adj.* caused by the injuction of many (actions or subsidiary rites) प्रत्युद्देशं वाक्यपरिसमाप्तिन्यायादेव प्राप्तार्थत्वाद्दशपदवीप्सा एकैकमिति चानुवाद एवेति। नानेकविधिप्रयुक्तवाक्यभेदावकाशः MayūMāli. 295. 15 (*on* iii. 5. 19)

अनेकविधिप्रयोज्यत्व (anekavidhiprayojya-tva) *n.* the state of being what is to be caused by more than one injunction न चैकस्य विचारस्यानेकविधिप्रयोज्यत्वानुपपत्तिः प्रतिवाक्यं विचारसाध्यनिर्णयज्ञानभेदेन तदुपपत्तेः आधानस्य चैकस्याप्यनेकविधिप्रयोज्यत्वदर्शनात् VivaPraSaṁ. 198. 3.

अनेकविधिशक्ति (aneka-vidhiśakti) *f.* 1 many potencies of injunction विशिष्टविधौ सर्वपारार्थ्यमनेकविधिशक्तिकल्पना TantrVā. 284. 16 (*on* i. 4. 2); 291. 22 (*on* i. 4. 3); 2 various potencies of injunctions नैव ह्यनेकसंबन्धाद्वाक्यभेदः प्रसज्यते। अनेकविधिशक्त्या हि भेदो नास्ति च सोऽत्र नः TantrVā. 555. 6 (*on* ii. 2. 26); 3 more than one potency of injunction एकार्थविधाने सति अनेकविधिशक्तिकल्पना SaṅkarKāBh. 127. 2 (*on* iii. 1. 26)

अनेकविधिस्वाभाव्य (anekavidhi-svābhāvya) *n.* natural character of the injunction of more than one action or rite विधेः विशिष्टविधायकत्वे विशेष्यरूपैकविधायकतया क्लृप्तस्य नानेकविधिस्वाभाव्यम् MīmāKau. iii (2). 176. 7 (*on* ii. 2. 6)

अनेकविधोपाख्यान (anekavidhopākhyāna) *n.* different types of stories अनेकविधोपाख्याननिपुणया ... प्रियंवदिकया सहालापं जल्पन् ... नलः ... उदतिष्ठत् NalaCam. 7. 47 (1)

अनेकविध्यन्तर (aneka-vidhyantara) *n.* i several other injunctions अनेकविध्यन्तरप्रसवसमर्थकविशिष्टविधिप्रसादेनानेकगुणविधानम् ... मुलभम् TantrVā. 477. 15 (*on* ii. 2. 6); LaCandr. 726. 42; ii several other rules विरुद्धानेकविध्यन्तरावरुद्धविषयकनिरवकाशशास्त्रस्य ... गौरवात् PāṇiTaVāNaMā. 85. 20.

अनेकविध्यन्तसंनिपात (anekavidhyanta-sannipāta) *m.* concurrence of several procedures or manners (of performance) कथमिति विध्यन्तापेक्षायामनेकविध्यन्तसंनिपातेऽसाधारणेन निर्वपतिशब्देन ... तदीयो विध्यन्तः प्रसज्यते ŚābaBh. 1585 (?1587). 6 (*on* viii. 1. 2)

अनेकविध्यप्रवृत्ति (anekavidhy-apravṛtti) *f.* i non-operation of many injunctions न ह्यनेकविध्यप्रवृत्त्यपेक्षैवाप्राप्तिरपूर्वविधिलक्षणे निवेश्यत इति नियन्तुं शक्यते VidhiRa. 9 (43. 1); 9 (42. 19); ii non-operation of more than one injunction प्रागुदाहृतेषु रथन्तरादिविधिषु एकानेकविध्यप्रवृत्तिभ्यां विधिनियमादिलक्षणसंकरो न दोषाय VidhiRa. 9 (78. 10)

अनेकविध्ययोग (anekavidhy-ayoga) *m.* untenability of injunction of many actions यूपस्य प्राप्तत्वेन विध्ययोगात् सुबन्तयोः वैशिष्ट्यासंभवेन प्राप्ते कर्मण्यनेकविध्ययोगाद्य MīmāKau. ii. 188. 21 (*on* iii. 1. 18); नन्वप्राप्तधर्मविध्यवश्यंभावे सति कथं पुंद्वयविधिः प्राप्तकर्मानुवादेनानेकविध्ययोगात् MayūMāli. 451. 24 (*on* vi. 1. 5)

अनेकविध्यशक्ति (anekavidhy-aśakti) *f.* absence of potency of injunction of many (subsidiary rites) अनेकविध्यशक्तेर्धात्वर्थानुवादः प्रार्थ्यते TantrVā. 453. 18 (*on* ii. 2. 2)

अनेकविनाशिन् (aneka-vināśin) *adj.* (used as noun) (one) who loses more than one thing सिद्धो लोकप्रवादोऽयमेकानेकविनाशिनाम्। सर्वनाशे समुत्पन्ने ह्यर्धं त्यजति पण्डितः TantrVā. 91. 7 (*on* i. 3. 3)

अनेकविनियोगविधि (aneka-viniyogavidhi) *m.* many injunctions of application (of the subsidiaries and their archetypes) आर्थिकेषु विधिभिः

एकक्रयोद्देशेनानेकविशेषणविधिवत् अनेकोद्देशेनैकसंमार्गविपयानेकविनियोगविधिकल्पनसंभवात् MīmāKau. ii. 172. 3 (*on* iii. 1. 13)

अनेकविनिर्घात (aneka-vinirghāta) *m.* many hurricanes अनेकविनिर्घाताशनिनिपातावभग्नसंचूर्णितविध्वस्ततरुशाखासु दिक्षु ... प्रतिगर्जति (गजः) Hastyāyur. 197. 6 (2. 13)

अनेकविन्यास (aneka-vinyāsa) *m.* several (kinds of) arrangements अनेकविन्यासशोभिताशेषभूमिकम्। वैराजं नाम भवनं ब्रह्मणः परमेष्ठिनः PadmP. v. 15. 8.

अनेकविपादिकाविल (anekavipādikāvila) *adj.* full of many sores (on the feet) निद्रायन्तम् ... अनेकविपादिकाविलविरलवक्राङ्गुलिफटत्कपाटम् ... लेसिकापसदम् YaśasCam. ii. 44. 2.

अनेकविप्रकृष्टकालपुरुष (aneka-viprakṛṣṭakālapuruṣa) *m.* many distant periods of time and men संतानस्य चानेकविप्रकृष्टकालपुरुषव्यासङ्गिनः प्रत्यक्षेण ग्रहीतुमशक्यत्वान्न तदुपाधिकस्य ब्राह्मण्यादेः प्रत्यक्षत्वं संभवति NyāySu.(So.) 10. 16 (*on* i. 2. 2)

अनेकविप्रतिपत्तिस्थानत्व (anekavipratipattisthāna-tva) *n.* the state of being the subject of many divergent views अनेकविप्रतिपत्तिस्थानत्वात् नैव जल्पन्यायेन वस्तुनिर्णयः BṛĀraUBh. 384. 1 (*on* iii. 2. 13)

अनेकविभक्ति (aneka-vibhakti) *f.* more than one case-ending or affix यदि हि यदेकविभक्तियुक्तं चानेकविभक्तियुक्तं च तत्र स्यादेकग्रहणमनर्थकं स्यात् MahāBh. i. 421. 15 (*on* ii. 2. 24)

अनेकविभक्ति (aneka-vibhakti) *adj.* having many case-endings or affixes अनुपसर्जनत्वं चाप्रथमानिर्दिष्टत्वादनेकविभक्तित्वाद्य PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. ii. 4. 1 (239. 16)

अनेकविभक्तिसाधारणत्व (anekavibhaktisādhāraṇa-tva) *n.* the state of being common to many case-endings सामान्येन समासस्यानेकविभक्तिसाधारणत्वात् विभक्त्यन्तरशङ्काव्यावृत्त्यर्थमिह तेषामनुपपत्तिमभिप्रयन् पदं विगृह्णाति ब्रह्मणो जिज्ञासेति ŚrutaPra. iA. 15. 12 (*on* i. 1. 1)

अनेकविभक्त्यन्त (anekavibhakty-anta) *adj.* ending in many case-endings or affixes टाया आदेशष्टायामादेश इत्यनेकविभक्त्यन्तसमासाश्रयेण नाभावे कर्तव्ये ने च परतो दीर्घे मुत्वस्य सिद्धत्वाद्विलक्षणो नाभावो भवति Pradī. vi. 232. 17 (*on* vii. 3. 120)

अनेकविभव (aneka-vibhava) *m.* 1 various fortunes अनेकविभवान् दिव्यानदिव्यानपि। आत्मीयानुपलालयन् ... अस्माकमास्तां भवान् MahāvīC. App. (7.7) (302. 19); 2 various glories or powers चण्डीशं चरितैकदेशविभवै- (v.l. अनेकविभवै) रद्यापि यः सेवते हे वैदेह स जामदग्न्यपरशुस्त्वामेतदाभाषते PrasaRā. 3. 37.

अनेकविभूतिभाज् (anekavibhūti-bhāj) *adj.* having, i.e. enjoying various powers जन्तोस्तथापि न सुखं सुखविभ्रमोऽयं यद् बाल्या रतिरनेकविभूतिभाजः VijñāŚ. 5.

अनेकविभेद (aneka-vibheda) *m.* distinction as (being) more than one सेनावनवद्ग्रहणमिति चेत्। अथ मन्यसे असत्यर्थान्तरभावेऽसति चैकानेकविभेदे च दृष्टो बुद्धिविशेषः NyāyVār. 243. 13 (*on* ii. 1. 34)

अनेकविभ्रमक्रिया (aneka-vibhramakriyā) *f.* several amorous activities दृष्ट्वा नयनानि योषिताम्। मत्वाथ सत्रासमनेकविभ्रमक्रियाविकाराणि मृगैः पलाय्यत ŚiśuVa. 12. 30.

अनेकविमान (aneka-vimāna) *n.* several aerial cars अनेकविमानानां विमाने मध्यगे स्थिता ...। गगने देवता दृष्टा PārśvC. 2. 401.

अनेकविरहिस्त्रैण (aneka-virahistraiṇa) *n.* several groups of women in separation अनेकविरहिस्त्रैणहत्यापातकिनोऽथवा कुतस्तस्येदृशी मूर्तिर्मालतीदलकोमला PāṇḍaC. 6. 273.

अनेकविरुद्ध (aneka-viruddha) *adj.* opposed by many (kings) जातव्यसनप्रकृतिरन्भ्रमनेकविरुद्धमन्यतो लभमानो वा समः समबलाद्धीनेन लाभेन पणेत ArthŚā. ii. 281. 8 (7. 7)

अनेकविरुद्धगुण (aneka-viruddhaguṇa) *m.* many contradictory qualities न चैकस्मिन्ननेकविरुद्धगुणचिन्तनमसमञ्जसम् GoviBh. 219. 15 (*on* iii. 3. 1)

अनेकविरुद्धविशेष (aneka-viruddhaviśeṣa) *m.* more than one contradictory particularity सामान्यतो धर्मिस्फुरणे सत्यप्रतिपन्नतद्विरोधविरुद्धविशेषाध्यवसायोऽपि। स चायमनेकविधः। एकानेकविरुद्धविशेषस्फुरणात् NyāyPari. 54. 4.

अनेकविरुद्धशब्द (aneka-viruddhaśabda) *m.* various antonyms अनेकविरुद्धशब्दवाच्यत्वं लोकप्रसिद्धतादृशार्थात् समाकर्षादवगम्यते GoviBh. i. 4. 15)

अनेकविरुद्धशास्त्र (aneka-viruddhaśāstra) *n.* several contradictory rules (of Pāṇini) मिदचोऽन्त्यात्परः इत्येतद्विपयस्य 'षष्ठी स्थानेयोगा' 'प्रत्ययः' 'परश्च' इत्यनेकविरुद्धशास्त्रावष्टब्धत्वेन निरवकाशत्वात् PāṇiTaVāNaMā. 85. 16.

अनेकविरुद्धसंव्यवहार (aneka-viruddhasaṁvyavahāra) *m.* several mutually contradictory behaviours (असौ ... ब्रह्मलोको न येषु जिह्ममनृतं न माया) यथा गृहस्थानामनेकविरुद्धसंव्यवहारप्रयोजनवत्त्वात् जिह्मं कौटिल्यं वक्रभावोऽवश्यंभावि तथा न येषु जिह्मम् ... विद्यते PraśnaUBh.249.14 (*on* 1.16)

अनेकविरोधपरिहार (anekavirodha-parihāra) *m.* removal or avoidance of several contradictions कार्यारम्भकस्य सावयवत्वव्याप्तिः परमाणुषु भग्ना तस्मादनेकविरोधपरिहारायैकव्याप्तिभङ्गो न्याय्यः ŚrutaPra. iB. 127. 12 (*on* i. 1. 3)

अनेकविरोधोत्प्रेक्षा (aneka-virodhotprekṣā) *f.* various contradictory fancies or conjectures वार्त्तिककृता आन्ध्रद्रविडभाषयोरेव ... तदर्थकत्वकल्पने अनेकविरोधोत्प्रेक्षासंभवात् व्यवस्थितशब्दार्थावधारणासंभव उपपादितः MīmāKau. i. 79. 24 (*on* i. 3. 10)

अनेकविलासाकुलिताम्बु (anekavilāsākulitāmbu) *adj.* containing water muddied by many charming movements (of birds) (नदी) एषा यातानेकविलासाकुलिताम्बुस्तोयाधीशं वीचिवरभ्रूरतिकान्ता PadmP. (Ra.) 42. 71.

अनेकविवक्षितार्थ (aneka-vivakṣitārtha) *m.* various intended, i.e. implied meanings चकारादिना निपातेनानेकविवक्षितार्थप्रतिपादनम् Aparā. 614. 24 (*on* 2. 7)

अनेकविवर (aneka-vivara) *adj.* having many holes or defects न भिन्ने शयने स्वप्यान्नानेकविवरेऽपि च BhāvPra. (Bhā.) 5. 272.

अनेकविवाहविधान (anekavivāha-vidhāna) *n.* injunction of various (forms of) marriages विकल्पो हि व्रीहियववदनेकविवाहविधानेन च समुच्चयासंभवादेव सिद्धः ManuBh. i. 218. 25 (*on* 3. 25)

अनेकविविधकर्मन् (aneka-vividhakarman) *n.* many of different kinds acts अनन्तैरात्मभिरसंकेतपूर्वकयुगपदनुष्ठितानेकविविधकर्मजनितानामदृष्टानाम् एकस्मिन्काल एकरूपविपाकस्याप्रामाणिकत्वात् BrahmSūBh. (Rā.) 481. 10 (*on* ii. 2. 11)

अनेकविविधद्रुम (aneka-vividhadruma) *m.* many trees of different kinds आम्रातककपित्थानि कदलीवनमेव च। कदम्बचम्पकाशोका अनेकविविधद्रुमाः PadmP. i. 14. 27.

अनेकविशदगुण (aneka-viśadaguṇa) *m.* A various splendid virtues अनेकविशदगुणगुम्फिताकृतिम्। हारमवहदपरा न परं हृदि कान्तमप्यसमवाणदीपनम् NavaSāC. 15. 41; B many clear strings or threads, NavaSāC. 15. 41.

अनेकविशिखप्रसू (anekaviśikha-prasū) *adj.* producing many arrows स्मृत्वा द्रोणार्पितं मन्त्रमनेकविशिखप्रसूः। बाणः ... मुमुचे सव्यसाचिना PāṇḍaC. 8.331.

अनेकविशिष्टैकदक्षिणाविधान (anekaviśiṣṭaikadakṣiṇā-vidhāna) *n.* injunction of one sacrificial fee qualified by more than one वस्तुतस्तु अतिदेशप्राप्तेः पूर्वमेवानेकविशिष्टैकदक्षिणाविधानान्न कश्चिद्दोषः BhāṭṭDī. iii. 251. 20 (*on* x. 3.5)

अनेकविशिष्टैकाभिधान (anekaviśiṣṭaikābhidhāna) *n.* act of conveying of one qualified by more than one न ...विशिष्टे विशिष्टान्तरविधानाद्विशेषणानां मिथः समवायादिदोषः युगपदनेकविशिष्टैकाभिधानात् NyāyPari. 376. 22.

अनेकविशेष (aneka-viśeṣa) *m.* Ai more than one distinctive feature or property द्रव्यं द्रव्यं प्रत्येकैको विशेष वर्तत इत्यर्थः। एकेनैव विशेषेण स्वाश्रयस्य व्यावृत्तिसिद्धेरनेकविशेषकल्पनावैयर्थ्यात् NyāyKa. 323.7; Aii many distinctive features or properties प्रसिद्धाः प्रतीताः अनेकविशेषाः परस्परव्यावर्तकधर्माः Kiraṇā. 261. 11; B various attributes स्वाभ्युपगताश्च नित्यत्वादयो ह्यनेकविशेषाः सन्त्येव BrahmSūBh. (Rā.) 28. 15 (*on* i. 1. 1)

अनेकविशेष (aneka-viśeṣa) *adj.* having more than one distinctive feature एकोऽनेकविशेषेऽर्थे विशेषो यत्र लक्ष्यते KhaṇḍanKhā. 432. 18.

अनेकविशेषगर्भत्व (anekaviśeṣagarbha-tva) *n.* the state of being impregnated with many distinctive features or properties निर्विशेष इत्यादिशब्दाः ... विशेष-निषेधपरतया बोधकाः। इतरथा तेषामप्यनवबोधकत्वमेव प्रकृतिप्रत्ययरूपेण पदस्यैवानेकविशेषगर्भत्वात् VedāSaṁ. 87. 2.

अनेकविशेषगर्भितत्व (anekaviśeṣagarbhita-tva) *n.* the state of being impregnated with many distinctive features or properties निर्विशेष इत्यादिशब्दाः ... विशेष-निषेधपरतया बोधकाः। इतरथा तेषामप्यनवबोधकत्वमेव। प्रकृतिप्रत्ययरूपेण पदस्यैवानेकविशेषगर्भत्वात् (v.l. °गर्भितत्वात्) VedāSaṁ. 87. 2.

अनेकविशेषण (aneka-viśeṣaṇa) *n.* 1A various attributes or qualities अनेकविशेषणप्रतिषेधप्रयासात् अस्तित्वं तावदक्षरस्योपगमितं श्रुत्या BṛĀraUBh.

446. 11 (*on* iii. 8. 9); **1B** more than one attribute or quality एकक्रयोद्देशेनानेकविशेषणविधिवदनेकोद्देशेनैकसंमार्गविषयानेकविनियोगविधिकल्पनसंभवात् न युक्तो वाक्यभेदः MīmāKau. ii. 172. 2 (*on* iii. 1. 13); **2** many specifications or appellations (किं ज्योतिरयं पुरुष इति। आदित्यज्योतिः सम्राडिति) अत्यन्तव्यतिरिक्तज्योतिष्ट्प्रसिद्धताप्रदर्शनार्थम् अनेकविशेषणम् BrĀraUBh. 516. 12 (*on* iv. 3. 2); **3A** the adjective '*aneka*' द्वितीयेऽनेकविशेषणवैयर्थ्यम् NyāySu. (Ja.) 38A. 12 (*on* i. 1. 1); **3B** many qualifiers प्रधानस्यानेकविशेषणसंग्राहकत्वादारुण्यादिविशिष्टक्रयविधान इव कारकद्वयसमुच्चयविधाने वाक्यभेदो न भवेत् MīmāNyāPra. 253. 31.

अनेकविशेषण (aneka-viśeṣaṇa) *m.* many qualifiers अप्राप्ता हि क्रियानेकविशेषणानुपसंगृह्णन्ती विशिष्टा विधातुं शक्या SiddhāTa. 28. 6.

अनेकविशेषणभेद (anekaviśeṣaṇa-bheda) *m.* difference between various attributes यथा वानेकप्रतियोगिभेदेऽपि तत्तद्व्यावृत्तवस्त्वैक्यं तथानेकविशेषणभेदेऽपि तत्तदन्वितवस्त्वैक्यं न व्याहतमेव ŚatDū. 165. 14.

अनेकविशेषणयोग (anekaviśeṣaṇa-yoga) *m.* association or connection with more than one attribute एकस्यानेकविशेषणयोगो न प्रतिषिध्यते द्विवचनं तु न भवतीति ब्रूमः न ह्येकस्यानेकविशेषणाभिसंबन्धे सति द्विवचनबहुवचने भवतः NyāyVār. 154. 10 (*on* i. 2. 42); अनेकविशेषणयोगे सति यदर्थं विधित्समवसीयते तस्यैवैकस्य विधानं नेतरस्य TantrVā. 498. 11 (*on* ii. 2. 16); ŚāstrDī. 462. 12 (*on* vi. 2. 2)

अनेकविशेषणयोगिन् (anekaviśeṣaṇa-yogin) *adj.* connected with, i.e. having various attributes or qualities यदा ह्यनेकानि द्रव्याण्येकजातीयान्यनेकविशेषणयोगीनि च तदा विशेषणस्यार्थवत्त्वम् TaiUBh. 230. 2 (*on* 2.1)

अनेकविशेषणलक्षणत्व (anekaviśeṣaṇalakṣaṇa-tva) *n.* the state of being characterised by various attributes or qualities अज्ञातस्वरूपे वस्तुन्येकस्मिँल्लक्षयितेऽपि परस्पराविरोध्यनेकविशेषणलक्षणत्वं न भेदमापादयति BrahmSūBh. (Rā.) 134. 16 (*on* i. 1. 2)

अनेकविशेषणविशिष्ट (anekaviśeṣaṇa-viśiṣṭa) *adj.* **Ai** endowed with many qualifiers सोऽयमनेकविशेषणविशिष्टो यागः श्रूयते ŚābaBh. 1359. 14 (*on* vi .1. 9); 2023. 15 (*on* x. 7. 3); अनेकविशेषणविशिष्टो दानार्थो विधीयते ManuBh. ii. 369.6 (*on* 11. 1); 'जातपुत्रः कृष्णकेशोऽग्नीनादधीते'ति वाक्येन वयोऽवस्थाविशेषापन्न॰...॰विधित्रयमस्तु। अनेकविशेषणविशिष्टविध्यपेक्षया एकविशिष्टविध्यङ्गीकारस्य न्याय्यत्वात् MīmāKau. ii. 34. 19 (*on* ii. 3. 4); भवत्येवानेकविशेषणविशिष्टस्याप्येकस्य विशेष्यस्य प्राप्तानुवादेन विधिः MīmāKau. iii (2). 176. 11 (*on* ii. 2. 6); **Aii** endowed with more than one qualifier विशेषणत्वेऽप्यनेकविशेषणविशिष्टतयापूर्वस्यैकस्य प्रतिपादकत्वं न संभवति VedāntDī. 11. 22 (*on* i. 1. 2); **B** endowed with more than one adjunct or attribute मार्गा अर्चिरादयो मिथः परस्परमनपेक्षा न त्वनेकविशेषणविशिष्ट एको मार्गः VedāntKa. 538 .3 (*on* iv. 3. 1); अनेकविशेषणविशिष्टावभासः स्फुटावभासः ŚrutaPra. iA. 166. 17 (*on* i. 1. 1); iA. 189. 13 (*on* i. 1. 1); प्रत्यक्षपरोक्षविभागरहितं समानाधिकरणपदानामनेकविशेषणविशिष्टैकार्थबोधकत्वं दृश्यते ŚrutaPra. iB. 208. 11 (*on* i. 1. 13); ii. 358. 29 (*on* ii. 3. 18); पूर्वत्र उक्तनयेन विशेष्यभेदासिद्धिः, एकस्यैवानेकविशेषणविशिष्टताग्रहणात् ŚatDū. 163. 15; अनेकविशेषणविशिष्टैकविशेष्यपरत्वं समानाधिकरणवाक्येषु व्युत्पत्तिसिद्धम् ŚatDū. 165. 6.

अनेकविशेषणव्यावृत्तत्व (anekaviśeṣaṇavyāvṛtta-tva) *n.* the state of being separated due to many distinctive attributes or qualities न तावज्जन्मादयो विशेषणत्वेन ब्रह्म लक्षयन्ति। अनेकविशेषणव्यावृत्तत्वेन ब्रह्मणोऽनेकत्वप्रसक्तेः BrahmSūBh. (Rā.) 132. 20 (*on* i. 1. 2)

अनेकविशेषणसंबन्ध (anekaviśeṣaṇa-sambandha) *m.* association with more than one attribute ननु विशेषणभेदेन विशिष्टताभेदात् विशेष्यभेद इति प्रसङ्गार्थ इति चेत् ... न द्वितीयः, अव्याप्तेरेव, एकस्य विशेष्यस्यानेकविशेषणसंबन्धभेदादनेकत्वमिति स्ववचनविरोधाद्य ŚatDū. 162. 14.

अनेकविशेषणा (aneka-viśeṣaṇā) *adj. (f.)* having more than one attribute or quality किं परस्परं भिन्ना एताः सुतयः, किं वा एकैव अनेकविशेषणा BrahmSūBh. (Śaṅ.) 821. 10 (*on* iv. 3. 1)

अनेकविशेषणाभिसंबन्ध (anekaviśeṣaṇābhisambandha) *m.* connection with more than one qualifier न ह्येकस्यानेकविशेषणाभिसंबन्धे सति द्विवचनबहुवचने भवतः NyāyVār. 154. 11 (*on* i. 2. 42)

अनेकविशेषणाभिसंबन्धिन् (anekaviśeṣaṇābhisambandhin) *adj.* associated with more than one qualifier एकस्य वानेकविशेषणाभिस(म्ब)न्धिनोऽनेकशब्दाभिधानमिति NyāyVār. 152. 4 (*on* i. 2. 42)

अनेकविशेषणोपन्यास (anekaviśeṣaṇopanyāsa) *m.* mention of several qualifiers वस्तुतस्त्वनेकविशेषणोपन्यास एव परिकर इति न नियमः Kuval.62(27)

अनेकविशेषणोपादान (anekaviśeṣaṇopādāna) *n.* mention of several qualifiers अनेकविशेषणोपादानेऽपि शब्दस्य नित्यधर्म्यसिद्धेः स्वशब्देनैव नित्यानुपादाय तेभ्योऽन्यत्वादित्युच्यताम् NyāyRa. 817. 7 (*on* 6. 342)

अनेकविशेषयोग (anekaviśeṣa-yoga) *m.* connection with many distinctive features or properties धर्मो जयत्यभ्युदयैकहेतुर्यस्य प्रकारान् षडुदाहरन्ति। अवान्तरा-नेकविशेषयोगादन्येऽपि यस्मिन् बहवो भवन्ति CaturCin. ii (1). 4. 5.

अनेकविशेषविधि (aneka-viśeṣavidhi) *m.* many special rules यद्यप्यत्राद्विरष्टविधो दर्शितः तथापि गोप्यभोग्ययादृच्छिकसाधिस्वभेदानामत्रानेकविशेषविध्युपयोगार्थतात्पर्यातिशयेन कथनं नान्येषामिति वक्तुं प्रोक्तश्चतुर्विधः SmṛtiCan. iv. 318.2.

अनेकविशेषस्फुरण (anekaviśeṣa-sphuraṇa) *n.* knowledge of various distinctive properties अनेकविशेषस्फुरणं यथा एकमेव भिन्नमभिन्नं चेत्याद्यनैकान्तवादिनाम् NyāyPari. 54. 6.

अनेकविशेषस्मरण (anekaviśeṣa-smaraṇa) *n.* recollection of many distinctive properties धर्मिग्रहणे मिथोविरुद्धानेकविशेषस्मरणं संशयः YatīndraDī.3.19.

अनेकविशेषानुगामित्व (anekaviśeṣānugāmi-tva) *n.* the state of being that which continues or is common to many distinctive features or properties विशेषाणां च येन सह पूर्वं दर्शनमभूत्तस्मिन्ननुपलभ्यमाने स्मरणासंभवात् अतस्तस्यानेकविशेषानुगामित्वात्समानत्वात्समानत्वमपरिहार्यम् NyāyMañ. ii. 125. 21.

अनेकविशेषानुषक्त (anekaviśeṣānuṣakta) *adj.* closely associated with many distinctive features कार्यत्वं हि ... असार्वज्ञादिव्याप्तिवित्युपयुक्ततरानेकविशेषानुषक्तम् ĀgaPrā. 16. 19.

अनेकविशेषावगति (anekaviśeṣāvagati) *f.* understanding of many distinctive features or proparties प्रायश्चित्तभूतपुनरुपनयने तूक्तवचनेभ्योऽनेकविशेषावगतेस्तत्प्रयोगो लिख्यते BālamBha. i. 58. 22 (*on* 1. 14)

अनेकविशेष्य (aneka-viśeṣya) *m.* many qualificands or substantives शब्दादिः किं विशेष्यः प्रकारो वा ... अनेकार्थपदादनेकविशेष्य(प्र)कारोपस्थित्योरावृत्तिमन्तरेणायोगात् SetuBa. 247. 3.

अनेकविश्राम (aneka-viśrāma) *m.* many resting places तस्याग्रभागाद् गृहीतलकण्ठैरनेकविश्रामविलङ्घ्यशृङ्गात्। सखा प्रकाशेतरमूर्तिना ते केनापि सत्त्वेन निगृह्य नीतः Śāk. 6. 30.

अनेकविषय (aneka-viṣaya) *adj. [f.- ā]* **Ai** having more than one object (of comparison) शशाङ्कवत्प्रकाशन्ते ज्योतींषीति भवेत्तु या। एकस्यानेकविषया सोपमा परिकीर्तिता NāṭyaŚā. 16. 44; साहश्ये भेदेनारोपो रूपकमेकानेकविषयम् Kāvyānu. (He.) 298. 18; 301. 13; 351. 3; **Aii** referring to many objects (सारः) अनेकविषयः स एव RasGaṅ. 626. 18; **Aiii** referring to more than one object वस्तुनि यत्रैकस्मिन्ननेकविषयस्तु भवति संदेहः। प्रतिपत्तुः ... संशयः सः Kāvyālaṅ. (Ru.) 8. 59; **Aiv** (used as noun) one of the two types of the figure of speech called Saṁśaya (*lit.* referring to more than one object) (संशयः) शङ्क्यते। यस्मिन्नेकमनेकत्र सोऽनेकविषयः स्मृतः SaraKaṇṭhā. 444. 25 (comm. यस्मिन्नानार्थनिर्णयेकः शङ्क्यते सोऽनेकविषयः); **Bi** having many meanings or referents भावस्य लक्षणं शब्दः लक्ष्यतेऽनेन भावः सर्वो भावसमाख्याशब्दोऽनेकविषयो यथा कुम्भ इति NyāyVār. 479. 8 (*on* iv. 1. 34); न चैकं वाक्यमनेकविषयं संभवति NyāySu. (Ja.) 146B. 11 (*on* i. 1. 7); **Bii** consisting of more than one (word) ननु अनेकविषयः समाहारः नैकस्य संभवति, कथम्, इहैकमप्यपूर्वं कश्चित्कृपणो ददनेकं मन्यते PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. ii. 1. 52 (69. 16); **C** concerning more than one (person) एकस्या अप्यनेकविषया रतिराभासः RasTa. 178. 6; **D** having many subjects (*pakṣas*) एवं त्र्यणुकादिकारणानुमानमनेकविषयत्वात्प्रख्यापितम् ŚivārkaMaDī. ii. 75. 35 (*on* ii. 2. 13)

अनेकविषय (aneka-viṣaya) *m.* **A** more than one object (of sense) इन्द्रियान्तरवैयर्थ्यं वा एकैकमेवेन्द्रियमनेकविषयग्रहणं प्रतिसंधत्ते इन्द्रियान्तरोत्पादो व्यर्थः NyāyVār. 351. 18 (*on* iii. 1. 1); **B** many objects (of sense) न चैकदानेकविषयेन्द्रियसंबन्धे युगपज्ज्ञानानुत्पत्त्या ... तदेव ... इन्द्रियं लाघवात् TattvCin. i. 770. 4.

अनेकविषयकत्व (anekaviṣayaka-tva) *n.* **i** the state of referring to many topics (of discussion) आहवनीयवाक्यानुगतो जुहोतिधातुः नानाप्रकरणपठितानन्यारभ्याधीतांश्च सर्वानपि होमान् आहवनीयगुणविधानार्थमनुवदति इत्यनेकविषयकत्वात् न व्यभिचारः PūrvottaVāNaMā. 4. 5; **ii** the state of referring to many objects अनेकतादृशकारणतादिव्यक्तिकल्पनागौरवं तु कल्पनालघुप्रतीतेरनेकविषयकत्वगौरवे पर्यवसन्नम् LaCandr. 354. 19.

अनेकविषयत्व (anekaviṣaya-tva) *n.* **Ai** the state of referring to more ... चित्रशब्दस्यानेकैकविषयत्वात् (v.l. ॰र्यैकानेकविषयत्वात्) चित्रशब्देनानेक

चाभिधीयते NyāyVār. 511. 6 (*on* iv. 2. 12); एकविषयस्यापि वाचकस्यानेकविषयत्वोपपत्तेः SyādvāMañ. 14. (220); विधिफलस्यैकविषयत्वस्याभाव्येनानेकविषयत्वे आवृत्त्यवश्यंभावात् MīmāKau. iii (2). 199. 4 (*on* ii. 2. 16); विधिफलस्य ... तस्यानेकविषयत्वे बाधप्रसङ्गः BhāṭṭDī. i. 114. 7 (*on* ii. 2. 3); **Aii** the state of referring to many objects न चैवमस्य पादस्यानेकविषयत्वेनानेकत्वापत्तिः NyāySu. (Ja.) 430B. 10 (*on* ii. 3. 1); **Bi** the state of having more than one object एकानेकविषयत्वाद्य प्रत्ययनानात्वाभिमानस्य एकानेकविषयाधिगतिः NyāyVār. 408. 7 (*on* ii. 2. 9); एकस्याश्च संविदोऽनेकविषयत्वदर्शनेन परस्परविरुद्धानेकतादात्म्ये तेषामपि मिथस्तादात्म्यप्रसङ्गात् ŚatDū. 101. 4; **Bii** the state of having many objects बहुत्वमीश्वरापेक्षा बुद्धिजन्यं तद्बुद्धेरनेकविषयत्वेऽप्यदृष्टविशेषोपग्रहो नियामकः Upask. 296. 5 (*on* vii. 1. 9); **Biii** the state of having more than one object (of comparison) इमं चालंकारमेकानेकविषयत्वेन पुनर्द्विविधमामनन्ति RasGaṅ. 626. 6; स च क्वचिच्छृङ्खलानुप्राणितः क्वचित् स्वतन्त्र इत्यनेकविषयत्वमेकविषयत्वं च सुस्थम् RasGaṅ. 627. 14.

अनेकविषयनिरूप्य (anekaviṣaya-nirūpya) *adj.* fit to be described by many objects or things अनेकविषयनिरूप्यस्यापि ईश्वरज्ञानादेः ... अद्वैतस्यैक्यदर्शनात् Nyāyāmṛ. 558A.8.

अनेकविषयबुद्धि (anekaviṣaya-buddhi) *f.* knowledge of more than one object (अनेकद्रव्या संख्या) तस्याः खल्वेकत्वेभ्योऽनेकविषयबुद्धिसहितेभ्यो निष्पत्तिरपेक्षाबुद्धिविनाशाद् विनाश इति PadārthaSaṁ. 111. 6; NyāyKa. 115.9.

अनेकविषययोग (anekaviṣaya-yoga) *m.* contact with many objects एतेन प्रधानपरमाणुवासनासंविद्ब्रह्मप्रभृतीनां निरंशानामेव यथाभागपरिणामावरणानावरणानेकविषययोगादिरुपपद्यत इत्युपरम्यते NyāySiA. 253. 27.

अनेकविषयसंनिधान (anekaviṣaya-sannidhāna) *n.* proximity, i.e. presence of many objects (of senses) प्रदीपादितेजो रूपरसाद्यनेकविषयसंनिधानेऽपि रूपस्यैव प्रकाशीभवितुमर्हति NyāyMañ. ii. 52. 13.

अनेकविषयसंनिधि (anekaviṣaya-sannidhi) *m.* proximity, i.e. presence of many objects (of senses) युगपदनेकविषयसंनिधौ अनेकचक्षुरादिकरणाधिष्ठानेन ... स्मृतीरारभेत Kiraṇā. 130. 15.

अनेकविषयाधिगति (anekaviṣayādhigati) *f.* cognition of more than one object एकानेकविषयत्वाद्य प्रत्ययनानात्वाभिमानस्य एकानेकविषयाधिगतिः कथम् NyāyVār. 408. 8 (*on* iii. 2. 9)

अनेकविषयानुभव (anekaviṣayānubhava) *m.* experience of many objects अणुत्वे युगपदनेकविषयानुभवः कथमिति न शङ्कनीयम् YatīndraDī.69.4.

अनेकविषयाश्रित (anekaviṣayāśrita) *adj.* resorted or attached to various objects मनस्तु चञ्चलं राजन्ननेकविषयाश्रितम् DevīBhāP. vi. 12. 19.

अनेकविषयिणी (anekaviṣay-iṇī) *adj.* (*f.*) **A** referring to more than one object एकगुणयोरनेकविषयिण्येका बुद्धिरुत्पद्यते PadārthaSaṁ. 111. 11; अनेकविषयिण्युभयैकगुणालम्बिन्येका बुद्धिरुत्पद्यते NyāyKa. 115. 22; **B** referring to many objects यत्र समूहालम्बनात्मिका अनेकविषयिणी कामना तत्र तावतामुत्पत्तिरनिवार्या एव BhāṭṭDī. ii. 131. 17 (*on* iv. 3. 9)

अनेकविषयैकस्मरण (anekaviṣayaikasmaraṇa) *n.* one recollection of more than one object संस्काराणामन्त्यगुणानुभवानन्तरम् ... संयोगैकत्वादनेकविषयैकस्मरणोत्पादे सत्यनुभवस्मरणाभ्यामपेक्षाबुद्धिभ्यां स्वाश्रयेषु शतसंख्या जन्यते NyāyKa. 119. 2.

अनेकविषयोपलब्धि (anekaviṣayopalabdhi) *f.* knowledge of more than one object एकस्यानेकविषयोपलब्धिप्रतिसंधानमनेन सूत्रेणोपदर्श्यते NyāyVār. 366. 10 (*on* iii. 1. 14)

अनेकविषविध्वंसिन् (anekaviṣa-vidhvaṁsin) *adj.* destroying various (types of) poisons नाकुलीयुगलं तिक्तं कटूष्णं च त्रिदोषजित्। अनेकविषविध्वंसि BhojanKu. 63. 20.

अनेकविसभागक्षण (aneka-visabhāgakṣaṇa) *m., n.* many dissimilar moments न ह्येकस्मादनेकविसभागक्षणव्यवहितस्य पूर्वसभागक्षणस्योत्पत्तिः संभवति BrahmSi. 37. 7.

अनेकविस्तर (aneka-vistara) *adj.* having much or great expansion or extension द्वावेव खलु रोगौ निजश्चागन्तुश्च तावनेकविस्तरौ KāśyaS. 39B.13.

अनेकविस्तारता (aneka-vistāratā) *f.* [Inst.] with much or great extensiveness नन्दालये या लीलाः ... कृतास्त्वया। (ताः) अनेकविस्तारतया वद ĀdiP. 14. 122.

अनेकविहगाराव (anekavihagārāva) *m.* noise of several birds स गत्वा पर्वतवरम् ... ददर्श ... अनेकविहगारावबधिरीकृतकाननम् BrahmāṇḍP. ii.22.31.

अनेकविहारदेहधारिन् (anekavihāradehadhār-in) *adj.* assuming various bodies for sport श्रीकृष्णराधारूपिणे। नमोऽनेकविहारदेहधारिणे SāmaraU. 277. 14.

अनेकवीक्षण (aneka-vīkṣaṇa) *adj.* (used as noun) (one) having many eyes, i.e. Indra अनेकवीक्षण क्षतकरण पौलोमीरमण नार्हसि प्रणयकलहकुपितायाः ... अनुनयनानि विधातुम् YaśasCam. i. 81. 2.

अनेकवीरकोटी (aneka-vīrakoṭī) *f.* many crores of heroes or warriors ययौ पुरीं स चक्राङ्कम् ... अनेकवीरकोटीभी रक्षितः PadmP. iv. 23. 3.

अनेकवीरक्षय (anekavīra-kṣaya) *m.* destruction or loss of many heroes or warriors अकाण्डे प्रथनं यथा वेणीसंहारे द्वितीयेऽङ्केऽनेकवीरक्षये प्रवृत्ते भानुमत्या सह दुर्योधनस्य शृङ्गारवर्णनम् KāvyPra. 440. 2.

अनेकवीरयुत (anekavīra-yuta) *adj.* accompanied by many heroes or warriors हिरण्यगर्भोऽनेकवीरयुतांस्तानप्यपातयत् GaṇeP. ii. 121. 23.

अनेकवीरसंयुक्त (anekavīra-saṁyukta) *adj.* accompanied by many heroes or warriors गच्छन्स ददृशे बालः ...। अनेकवीरसंयुक्तो देवैरिव शतक्रतुः GaṇeP. ii. 14. 50; अनेकयुद्धसंभाररथा याताः ... अनेकवीरसंयुक्ताः GaṇeP. ii. 118. 13.

अनेकवीरसंबाधा (anekavīra-sambādhā) *adj.* (*f.*) crowded with many heroes or warriors तौ तु ... नरान्तकसभां गतौ ...। अनेकवीरसंबाधाम् GaṇeP. ii. 56. 2.

अनेकवृक्ष (aneka-vṛkṣa) *adj.* having many trees शून्यालये श्मशाने वानेकवृक्षे चतुष्पथे। ... वा स्वपेत् ViṣṇuDhaP. ii. 94. 1.

अनेकवृक्ष (aneka-vṛkṣa) *m.* many trees फलान्यनेकवृक्षाणां मधुना मदनेन च। लिप्तवृन्तानि तिष्ठन्ति क्षतहीनानि ŚārṅgaPa. 3014.

अनेकवृक्षललित (anekavṛkṣa-lalita) *adj.* beautiful due to many trees कदाचिद्द्रुतपापायास्तीरेऽहं गतवान्पुरा। अनेकवृक्षललिते सर्वत्र सुमनोरमे PadmP. iv. 67. 58.

अनेकवृत्तान्त (aneka-vṛttānta) *adj.* having various events or activities अनेकवृत्तान्तैः शबरवृन्दैः परिवृतम् ... शबरसेनापतिमपश्यम् Kād. 31. 9; अनेकवृत्तान्तैर्ग्रामीयकैरवलोक्यमानबलसंहतिः ... वारिभगवन्तमम्भोनिधिमपश्यम् TilaMañ. 120. 4.

अनेकवृत्तान्तता (anekavṛttānta-tā) *f.* the state of possessing various events or activities भूपालः ... स्कन्धावारम् ... अनेकवृत्तान्ततया कौतुकजननम् ... वीक्ष्य(?क्ष)माणः कटकं जगाम HarṣaC. 287. 10.

अनेकवृत्ति (aneka-vṛtti) *f.* **1** existence or occurrence in more than one (thing or object) विभागेऽपि यथायोगं वाच्यमेतत्प्रमाद्यम्। एकस्यानेकवृत्तिश्च न युक्तेति प्रबाधकम् TattvSaṁ. 674; **2** various powers of words शब्दस्यानेकवृत्तयः संदेहबीजम् TattvPrakā. 145B. 5 (*on* iii. 1. 24)

अनेकवृत्ति (aneka-vṛtti) *adj.* **1A** existing or occurring in more than one (object) सामान्यम् ... स्वविषयसर्वगतमभिन्नात्मकमनेकवृत्ति एकद्विबहुष्वात्मस्वरूपानुगमप्रत्ययकारि PadārthaSaṁ. 311. 15; समानधर्मोपपत्तेरित्यनेनैव यश्चैकोऽनेकवृत्तिश्चानेकवृत्तिः स लभ्यत इति चरितार्थत्वात् NyāyVār. 95. 7 (*on* i. 1. 23); Śarka. 16.20; यत्पुनर्यदनेकवृत्ति तन्नाना अनेकवृत्तिश्चावयव्यभ्युपगतः TātpaṬ. (Vā) 386. 18 (*on* ii. 1. 32); अनेकेषु पिण्डेषु वृत्तिर्यस्य तदनेकवृत्ति अभिन्नस्वभावमनेकत्र वर्तते NyāyKa. 313. 5; अनेकवृत्ति सामान्यम् NyāyRa. 559. 13 (*on* 5(12). 51); पृथक्त्वम् एकानेकवृत्ति SaptaPa. 28 (10); नित्यमेकमनेकवृत्ति सामान्यम् Kiraṇā. 22. 9; नहि किंचिदनेकवृत्ति विना प्रतीतेः वास्तवमिष्यते TarkSaṁ. (Ā.) 27.7; द्वित्वादिकमनेकवृत्ति TarkKau. 5. 5; नित्यमनेकवृत्ति सामान्यम् SarvaMaSaṁ. 23. 21; **1B** existing or occurring in many objects, cf. **अनेकवृत्तित्व B**; **2** possessing of various significations or powers of words निर्दोषा लक्षणवती सरीतिर्गुणभूषणा। सालंकाररसानेकवृत्तिर्वाक्काव्यनामभाक् Candrā. 1. 7; **3** possessed of more than one function मनस्तु एकमनेकवृत्तिकम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 500. 16 (*on* ii. 4. 6); अन्तःकरणमेकमनेकवृत्तिकम् GoviBh. 172. 6 (*on* ii. 4. 6)

अनेकवृत्तिगुण (anekavṛtti-guṇa) *m.* quality existing or present in more than one object (at the same time) द्वितीयाह्निके एकानेकवृत्तिगुणपरीक्षाप्रकरणम् Upask. 310. 3 (*on* vii. 2. 1)

अनेकवृत्तिता (anekavṛtti-tā) *f.* the state of existing in more than one (thing or object) यदा सामान्यरूपतया विशेषानवगच्छति तदानेकवृत्तिता भवति Śarka. 17. 3; पृथक्त्वम् एकानेकवृत्ति (v.l. एकानेकवृत्तितया द्विविधम्) SaptaPa. 28 (10)

अनेकवृत्तित्व (anekavṛtti-tva) *n.* **A** the state of existing in more than one (thing or object) अपि चानेकवृत्तित्वं सामान्यस्य यदुच्यते। तत्र केयं मता वृत्तिः स्थितिः किं व्यक्तिरेव वा TattvSaṁ. 798; एकस्यानेकवृत्तित्वमवगम्यते

NyāyKa. 313. 20; जातिसमवाययोः ... तद्व्यवच्छेदायोक्तमेकवृत्तिरिति। अनेकवृत्तित्वात् तयोः TārkiRa. 159. 11; सामान्यस्यानेकवृत्तित्वात् TarkBhā. (Ke.) 65. 9; न ... सादृश्यस्यानेकवृत्तित्वे प्रमाणमस्ति NyāySu. (Ja.) 370B. 8 (*on* ii. 2. 6); अनेकवृत्तित्वममीषाम् (द्वित्वप्रभृतीनाम्) Upask. 41. 10 (*on* i. 1. 25); नित्यत्वे सति अनेकवृत्तित्वमत्यन्ताभावेऽप्यस्ति SiddhāMu. 5. 6 (*on* 8); घटे ... आकाशत्वसत्त्वे तस्यानेकवृत्तित्वात् (जातित्वापत्तिः) GuruCandr. i. 215.1; वनशब्दस्य युगपदनेकवृत्तित्वेऽपि ... नैकवचनानुपपत्तिः SiddhāSi. i. 28. 24; **B** the state of existing or occurring in many (objects) नानात्वाभावादनेकवृत्तित्वाभावः इति प्रसङ्गविपर्ययः TātpaṬ. (Vā.) 386. 19 (*on* ii. 1. 32); अननुगमो नाम ... एकस्यानेकवृत्तित्वाभावः NyāySu. (Ja.) 6B. 1 (*on* i. 1. 1)

अनेकवृत्तित्वविशेष (anekavṛttitva-viśeṣa) *m.* distinguishing feature (in the form) of the state of existing in more than one (object) द्वित्वादेरनेकवृत्तित्वविशेषप्रतिपादनार्थस्तुशब्दः NyāyKa. 115. 8.

अनेकवृत्तित्वाभ्युपगम (anekavṛttitvābhyupagama) *m.* acceptance of the state of existing in more than one (object) सामान्ये अनेकवृत्तित्वाभ्युपगमेऽनेकत्वप्रसञ्जनम् TarkBhā. (Mo.) 26. 30.

अनेकवृत्तित्वायोग (anekavṛttitvāyoga) *m.* untenability of the state of existing in more than one (place) हृदये चक्षुषि वाचि च तव सैवाभिनवयौवना वसति ... अत्रैकस्य युगपदनेकवृत्तित्वायोगेऽपि योग उक्तः Kāvyānu. (He.) 320. 15.

अनेकवृत्तिधर्म (anekavṛtti-dharma) *m.* property existing in more than one, i.e. two (objects) यत्रानेकवृत्तिधर्मो द्वित्वान्यवितावच्छेदकतया भासते तत्रोभयादिनैव समं पदार्थान्तरस्यान्वयः VyutpaVā. 108. 16.

अनेकवृत्तिभेद (anekavṛtti-bheda) *m.* distinction (in the form) of being what exists in more than one (object or thing) गणनाव्यवहारासाधारणं कारणं संख्या। सा द्विविधैकानेकवृत्तिभेदात् TarkKau. 5. 3.

अनेकवृत्तिमात्र (anekavṛtti-mātra) *n.* all that have existence in more than one (object) अनेकवृत्तिमात्रे तुल्यमेतत् (जातित्वम्) TarkSaṁ. (Ā.)27.6.

अनेकवृत्तिसंख्या (anekavṛtti-saṅkhyā) *f.* number existing in many (objects) प्रकृत्यर्थतावच्छेदकव्याप्यपर्याप्तिसंबन्धेनैवानेकवृत्तिसंख्यान्वयस्य व्युत्पन्नतया तादृशसंबन्धेन तथाविधबहुत्वान्वये योग्यताविरहात् VyutpaVā. 109. 23.

अनेकवृत्तिस्वभावा (anekavṛtti-svabhāvā) *adj. (f.)* of the nature of existing in many (objects) संख्या चेयमनेकवृत्तिस्वभावा समस्तलक्षितप्रयोगगतापि शक्नोति सर्वेषां प्रयाजानामुपकर्तुम् ŚāstrDī. 429. 3 (*on* v. 3. 1)

अनेकवृन्द (aneka-vṛnda) *n.* many groups अनेकवृन्दानि वने गजानां सिंहस्य नादेन मदं त्यजन्ति ŚatTrayī. 463.

अनेकवेणुवीणासहस्र (aneka-veṇuvīṇāsahasra) *n.* many thousands of flutes and lutes अनेकवेणुवीणासहस्रस्वसंवर्धितः ... आजगाम तं प्रदेशात् ... दिव्यमङ्गलगीतनिनदः TilaMañ. 141. 20.

अनेकवेद (aneka-veda) *m.* **A** various Vedas नायमात्मा प्रवचनेन अनेकवेदस्वीकरणेन लभ्यः KāṭhUBh. 135. 19 (*on* 2. 23); **B** many Vedas अनेकवेदकल्पने च स्वानुभवविरोधः, मनुस्मृतिमूलं चानेकं वाक्यं नावश्यकमिति कथमाधुनिकोऽनुमिनुयात् TattvCin. iv (1). 488. 4.

अनेकवेदना (aneka-vedanā) *f.* **Ai** many feelings or sensations किं वेदना वेदनाया एव समनन्तरप्रत्ययः। अनेकवेदनोत्पत्तावसामर्थ्यात् Sphuṭā. ii. 166. 19 (*on* 2. 62); **Aii** more than one feeling or sensation एकस्यानेकवेदनानुसंधानं भवेदिति चेद् अस्त्येवेश्वरस्यानुसंधानम् SarvaDaKau. 115. 25; **B** pains or torments in various (bodily) parts अनेकवेदनास्वेकस्यैवानुसंधानम् ... अनेकशरीरोपाधिव्यवस्थितानेकवेदनास्वेकस्यैवानुसंधानप्रसङ्गात् न चैतदस्ति NyāyMa. 5. 4.

अनेकवेदवाक्य (aneka-vedavākya) *n.* many Vedic sentences सर्वाणि हि सूत्राणि प्रत्येकमनेकवेदवाक्यविचारपरत्वादवान्तरब्रह्मविद्याः NyāySu. (Ja.) 10A . 11 (*on* i. 1. 1)

अनेकवेदशाखा (aneka-vedaśākhā) *f.* various Vedic recensions मनुर्नाम कश्चित्पुरुषविशेषोऽनेकवेदशाखाध्ययनविज्ञानानुष्ठानसंपन्नः ManuBh. i.2.29 (*on* 1.1)

अनेकवेदाध्ययन (anekavedādhyayana) *n.* **A** study of many Vedas विवक्षामेव मत्वानेकवेदाध्ययनप्राप्तं प्रतिप्रसविष्यते 'वेदानधीत्येति' ManuBh. i. 158. 25 (*on* 2. 165); यत्तूक्तं 'अनेकवेदाध्ययनमदृष्टार्थं युक्त'मिति तस्य... परिहारं वक्ष्यामः ManuBh. i. 161. 16 (*on* 2. 165); अनेकवेदाध्ययनमपि द्रष्टव्यम् ManuBh. i. 202. 1 (*on* 3. 1); **B** study of more than one Veda यः ... ग्रहणार्थोऽध्ययनविधिः स एकवेदाध्ययनेनात्रापि संपद्यते। एवमनेकवेदाध्ययनं तु धर्मायैवेत्युक्तम् ManuBh. ii. 445. 25 (*on* 11. 237)

अनेकवेलम् (anekavelam) *adv.* many times विलोलयन्मौलिमनेकवेलमनेकपास्यः समुपास्यतां सः। यः प्रत्यहं स्वप्रणतिप्रियेभ्यः प्रदातुमाकारयतीव सिद्धिम् Surath.1.24.

अनेकवेश (aneka-veśa) *adj.* having various kinds of dresses (लोककण्टकान्) चारैरनेकसंस्थानैरनेकवेशैः प्रोत्साह्य चौर्यादिकर्मणे प्रवर्त्य वशमानयेत् ManvaVi. 1245. 23 (*on* 9. 261)

अनेकवेश्या (aneka-veśyā) *f.* many prostitutes विटैरनेकवेश्यानामेकान्यैर्विधानि तु। देशकालोपपन्नानि प्रियाण्येव न चाप्रियम्।... प्रदापयेत् VitVr.68.

अनेकवेश्यादिचरित (anekaveśyādi-carita) *n.* activity or behaviour of many prostitutes etc. (प्रहसनम्) तदेकद्वारेणानेकवेश्यादिचरितेन हसनीयेन संकीर्णत्वात् संकीर्णम् AbhinBhā. ii. 448. 14 (*on* 18. 105); Kāvyānu. (He.) 389. 9.

अनेकवेष (aneka-veṣa) *adj.* having various kinds of dresses अनेकवेषो बहुदेशभाषस्तद्विप्रवृद्धक्षपूर्णितास्त्रः। तेषां पुनर्वाजिरथद्विपानां पदातिसंघः पुरतः प्रतस्थे VarāṅgaC. 17. 18.

अनेकवैचित्र्यसुभग (anekavaicitrya-subhaga) *adj.* beautiful due to much variety कुमारः ... ययौ कान्तीं महापुरम्। तस्याः परिसरेऽनेकवैचित्र्यसुभगं भ्रमन्। कदम्बं कस्यचित्पुंसो वीक्षांचक्रे KumāDeC. (So.) 12. 11.

अनेकवैभव (aneka-vaibhava) *n.* various powers or splendours कामाक्षीप्रपञ्चभिन्नेयते। सा तु... ब्रह्मविद्या रुद्रशक्तिः। इदानीमपि गुहावासिनी भूत्वा वर्तते, निजमहिमाप्रकटार्थमनेकवैभवान्(?न्य)नुभवती ŚaṅkaVi. (Ā.) 254. 4.

अनेकव्यक्ति (aneka-vyakti) *f.* **1Ai** more than one individual लोकः प्रयोगभूयस्त्वं शब्दस्यैकस्य मन्यते। अनेकव्यक्तिनिष्ठत्वात्संबन्ध उपपद्यते TattvSaṁ. 2469; **1Aii** many individuals न तावत्सास्नादिमद्व्यक्तिभ्यो विलक्षणमनेकव्यक्तिकृत्स्नपरिसमाप्तं नित्यं किंचिदस्तु जातिशब्दवाच्यतया अभ्युपगममर्हति NītiMā. 40. 21; अङ्गुल्या कंचिदेकमर्थं निर्दिश्य संबन्धः क्रियेत। अनेकव्यक्तिषु अङ्गुलिनिर्देशासंभवात् YuktiSneha. 147. 14 (*on* i. 1. 6); **1B** various or different individuals प्रातिपदिकस्यानेकव्यक्तिपरत्वेऽपि प्रत्येकव्यक्तिवृत्त्येकत्वविवक्षया एकवचनस्यापि लक्षणां विनैवोपपत्तेर्न सकलस्य मन्त्रस्य संकोचः BhāṭṭDī. iii. 88. 16 (*on* ix. 1. 16); **2** manifestation in many (forms) प्रकृतेरनेकव्यक्तिकल्पेऽपि नैकत्वक्षतिः Sāṁkhya-PraBh. 59. 7 (*on* 1. 126); 60. 13 (*on* 1. 128)

अनेकव्यक्तिभान (anekavyakti-bhāna) *n.* cognition of various individuals गोत्वेनानेकव्यक्तिभानात्, भूमरूपमत्यर्थेऽत्र बहुव्रीहिः LaŚabdeŚe. ii. 93.7.

अनेकव्यक्तिभेद (anekavyakti-bheda) *m.* distinction of various individuals अनेकव्यक्तिभेदभिन्नस्यार्थस्य... यः सूचकोऽर्थः... स यत्र... स्थापितो भवति तत्परीक्षास्थपनिरुक्तम् AbhinBhā. i. 264. 23 (*on* 6. 12)

अनेकव्यक्तिवर्तिनी (anekavyakti-vartinī) *adj. (f.)* existing or inhering in various individuals or particulars, i. e. different moments of an action जातिमन्ये क्रियामाहुरनेकव्यक्तिवर्तिनीम् VākyaPa. 3 (8). 20.

अनेकव्यक्तिवृत्ति (anekavyakti-vṛtti) *adj.* **A** existing in more than one individual एकैकत्वाद् व्यक्तिभेदाभावात्। नित्यमेकमनेकव्यक्तिवृत्ति सामान्यम् इति लक्षणव्याघातेन स्वरूपव्याघातप्रसङ्गात् Kiraṇā. 105. 9; 196. 11; Upask. 51. 11 (*on* i. 2. 3); परममहत्परिमाणसामान्यं विशेषगुणशून्यद्रव्याधिकरणानेकव्यक्तिवृत्ति NyāySu. (Ja.) 216 B. 10 (*on* i. 4. 6); **B** existing in different individuals वैकृती अनेकव्यक्तिवृत्त्यधिकसंख्या श्रुता BhāṭṭDī. ii. 190. 2 (*on* v. 3. 1)

अनेकव्यक्तिवृत्तिता (anekavyaktivṛtti-tā) *f.* the state of existing in more than one individualपरममहत्परिमाणसामान्यं विशेषगुणशून्यद्रव्याधिकरणानेकव्यक्तिवृत्ति। ... सामान्यस्याप्यनेकव्यक्तिवृत्तितया निराकरिष्यमाणत्वात् बाधाश्रयासिद्धी च NyāySu. (Ja.) 216 B. 12 (*on* i. 4. 6)

अनेकव्यक्तिवृत्तित्व (anekavyaktivṛtti-tva) *n.* the state of existing in more than one individual (अत्यन्तव्यावृत्तिबुद्धिहेतुत्वाद्विशेषा एव विशेषाः) अनेकव्यक्तिवृत्तित्वे च कथमत्यन्तव्यावृत्तबुद्धिहेतवः Kiraṇā. 25. 9; न चानेकव्यक्तिवृत्तित्वे नित्यत्वे जातित्वापत्तिः TattvCin. i. 607. 2.

अनेकव्यक्तिसंग्राहक (anekavyakti-saṅgrāhaka) *adj.* which includes, i.e. is common to more than one individual नन्वनेकव्यक्तिसंग्राहकलक्षणे तथा स्यात् एकव्यक्तिलक्षणे कथं यथाकाशादेः शब्दमात्रवत्त्वादाविति चेन्न NyāyPari. 145.9.

अनेकव्यक्तिसमवाय (anekavyakti-samavāya) *m.* inherence in more than one individual कथं तर्हि सामान्येषु प्रत्ययानुवृत्तिः सामान्यं सामान्यमिति। अनेकव्यक्तिसमवायोपाधिवशात् विशेषेष्वपि एकशब्दप्रवृत्तिरत्यन्तव्यावृत्तिबुद्धिजनकत्वस्य सर्वत्र संभवात् NyāyKa. 20. 8.

अनेकव्यक्तिसमवेत (anekavyakti-samaveta) *adj.* inherent in more than one individual अनेकव्यक्तिसमवेतस्य निरतिशयस्य नित्यस्य सामान्यादन्यत्वं च नोपपद्यते Kiraṇā. 48. 3; सामान्यं नित्यमेकम् अनेकसमवेतं च (v.l. अनेकव्यक्तिसमवेतं च) SaptaPa. 70 (23)

अनेकव्यक्तिसमवेतत्व (anekavyaktisamaveta-tva) *n.* the state of being inherent in more than one individual जातेः यत्किंचिद्व्यक्तिनिष्ठायाः व्यक्त्यन्तर-निष्ठत्वानुपपत्तेः अनेकव्यक्तिसमवेतत्वासंभवदोषः TarkSaṁ. (Ā.) 26. 19.

अनेकव्यक्त्यनुगत (anekavyakty-anugata) *adj.* common to more than one individual नानेनैकं वस्त्वनेकव्यक्त्यनुगतमभिधीयते Nyās. i. 199. 2 (*on* i. 2. 58); (अननुगतेनापि अनुगतप्रतीतौ जातिमात्रोच्छेदप्रसङ्गात्) अनेकव्यक्त्यनुगतवस्तु-विषयकत्वेन सर्वसंमतप्रतीतेः अननुगतानेकार्थविषयकत्वस्वीकारे LaCandr. 354. 16.

अनेकव्यक्त्यन्वय (anekavyakty-anvaya) *m.* relation or construing with various individuals अनेकव्यक्त्यन्वयरूपा ह्यनुवृत्तिः ŚrutaPra.iA.119.16(*on* i.1.1)

अनेकव्यक्त्यभिव्यङ्ग्या (anekavyakty-abhivyaṅgyā) *adj.* (*f.*) to be manifested by more than one individual अनेकव्यक्त्यभिव्यङ्ग्या जातिः स्फोट इति स्मृता। कैश्चिद्व्यक्तय एवास्या ध्वनित्वेन प्रकल्पिताः VākyaPa. 1. 94; VaiyāBhū. 257. 26 (*on* 70)

अनेकव्यक्त्यवगति (anekavyakty-avagati) *f.* comprehension of various individuals संबोध्यत्वेनैवानेकव्यक्त्यवगतिर्न तु द्वित्वादेर्भानं नाप्येकत्वस्येति त्वमौ न कृतौ LaŚabdeŚe. i. 333. 8.

अनेकव्यक्त्याधारा (anekavyakty-ādhārā) *adj.* (*f.*) based on more than one individual देवदत्तशब्दो यदृच्छाशब्दः। नानेनैकं वस्त्वनेकव्यक्त्यनुगतमभिधीयते। अनेकव्यक्त्याधारा हि जातिः Nyās. i. 199. 2 (*on* i. 2. 58)

अनेकव्यक्त्युपाधि (anekavyakty-upādhi) *m.* condition (in the form) of various individual items यदि चानेकव्यक्त्युपाधिशङ्का तदानुगतं तदाकृतिकत्वमेक-मुपाधिलाधवात्तर्कतः NayaVi. 122. 3 (*on* i. 1. 5)

अनेकव्यङ्ग्यार्थप्रतीति (anekavyaṅgyārtha-pratīti) *f.* cognition or apprehension of various suggested senses एकस्मादेव व्यञ्जकात् तत्तत्प्रतिपत्तुर्वि-वक्षानुसारेणानेकव्यङ्ग्यार्थप्रतीतिरनुमानपरिपाटीविरुद्धा PratāYaBhū. 56. 4.

अनेकव्यञ्जन (aneka-vyañjana) *adj.* containing various sauces or condiments विनैधांसि विनानलम्। अनेकव्यञ्जनं क्षीरम्। शालिदालिघृतप्लुताः। नानामोदकपक्वान्नाजायन्त UttaKuC. 177.

अनेकव्यञ्जनभक्ष्य (anekavyañjana-bhakṣya) *n.* edibles containing various sauces or condiments अन्नम् ... नैकव्यञ्जनभक्ष्यवत् ... उपकल्पयेत्। ... नैकव्यञ्जनभक्ष्यवत् अनेकव्यञ्जनभक्ष्योपेतम् SmṛtiCan. v. 202. 12.

अनेकव्यवधान (aneka-vyavadhāna) *n.* A intervention by many अनेकव्यवधानादिति गौणत्वं स्यात् NyāyRa. 542. 14 (*on* 5(11). 126); प्रत्येकमिति व्याख्यानादनेकव्यवधाने षत्वं न SiddhāKau. 99B. 19 (*on* viii. 3. 58); न तु हननीयतेर्व्वल्यनेकव्यवधाने LaŚabdeŚe. i. 312. 3; B various interventions or obstructions अनेकव्यवधानेनापि नीलादिवासितमेव ज्ञानमुत्पद्यते PrakaVi. 536.20.

अनेकव्यवस्थित (aneka-vyavasthita) *adj.* established or present in more than one, i. e. two places अन्येनैवात्मना वृत्तौ नैकोऽनेकव्यवस्थितः TattvSaṁ. 611.

अनेकव्यवहार (aneka-vyavahāra) *m.* 1A usage or convention as more than one (कालः) स एकोऽप्युपाधिभेदादनेकव्यवहारमातनोति Kiraṇā. 121. 16; 1B many relations or connections सर्वेषां व्यवहारो न मुख्य इति चेन्न, मुख्यत्वे संभवत्यनेकव्यवहारामुख्यताश्रयणानुपपत्तेः ŚrutaPra. ii. 179. 23 (*on* i. 4. 28); 1C various acitivities or operations समवायः ... स द्रव्येऽनेकव्यवहार-निर्वाहहेतुर्विशेषश्च NyāySu. (Ja.) 357 B. 12 (*on* ii. 2.6); 2 more than one suit or litigation प्रत्यभियोगं कुर्यात्। दण्ड्योऽयमनपराधे मयि कृतपीडनत्वादिति भाषायां प्रत्यभियोगस्य प्रत्यवस्कन्दनोत्तरत्वेन युगपदनेकव्यवहारापत्तिदोषस्याभावात् DīpKa. 38. 12 (*on* 2. 10)

अनेकव्यवहारासंभव (anekavyavahārāsambhava) *m.* impossibility of more than one suit अभियुक्तः सद्युत्तरमदत्त्वा भाषावादिनं वादान्तरेण न योजयेत्। युगपदनेकव्यवहारासंभवात् DīpKa. 38. 8 (*on* 2. 9)

अनेकव्यवहित (aneka-vyavahita) *adj.* intervened by more than one (letter) भिनत्तीत्यादौ अनेकव्यवहितस्यैको न गुणः SiddhāKau. 340 A. 13 (*on* vii. 3. 86)

अनेकव्यवाय (aneka-vyavāya) *m.* intervention by many (letters) अनेक-व्यवाये षत्वाप्रसङ्गः Pradī. vii. 188. 14 (*on* viii. 3. 58)

अनेकव्याकरण (aneka-vyākaraṇa) *n.* various schools of grammar स भगवान् ... विहरमाणः ... कैश्चिदैन्द्रजैनेन्द्रचान्द्रापिस(श)लपाणिनीयाद्यनेक-व्याकरणोपदिश्यमानशब्दार्थसंबन्धवैदग्धीसरित्क्षालितशिष्यशेमुषीपदविन्यासावनीकैः ... पारासरिभिः ... पुरमनुसिसीर्षुः (उद्यानमपश्यत्) YaśasCam. i. 90. 3.

अनेकव्याधिपीडिता (anekavyādhi-pīḍitā) *adj.* (*f.*) afflicted by various diseases विशल्या नाम दुहिता ...। यस्यां गर्भप्रपन्नायामनेकव्याधिपीडिता। देवी ममोपकाराभूत्सर्वरोगविवर्जिता PadmP. (Ra.) 64. 44.

अनेकव्याधिलिङ्ग (anekavyādhi-liṅga) *adj.* possessing the symptoms of various (other) diseases अभिचारोऽपि नागानां क्रियापथे परीक्ष्यः ... अभिचारसमुत्थश्चानेकव्याधिलिङ्गः (व्याधिः) Hastyāyur. 400. 1 (3. 6)

अनेकव्यापकत्व (anekavyāpaka-tva) *n.* the state of being the pervader of many entities अनेकव्यापकत्वावधारणादिकं च नामरूपसमुन्मेषाभावाभिप्रायं योज्यम् ŚivārkaMaDī. ii. 140. 26 (*on* ii. 3. 18)

अनेकव्यापार (aneka-vyāpāra) *adj.* having more than one activity or operation कथमेकस्य स्रष्टुरनेकव्यापारत्वमविरुद्धम् Bhām. 472. 14 (*on* ii. 3. 5 (? 6))

अनेकव्यापार (aneka-vyāpāra) *m.* A many activities or operations आयस्तानां करणानामनेकव्यापारनिमित्तग्लानानां स्वव्यापारेभ्य उपरमो भवति ChāndoUBh. 375. 16 (*on* vi. 8.1); B more than one activity or operation एकस्य कर्तुरनेकव्यापारवत्त्वमपि विरुद्धम् VedāntKā. 310. 5 (*on* ii. 3. 5(? 6))

अनेकव्यापारनिर्वर्तन (anekavyāpāra-nirvartana) *n.* execution or carrying out of many activities or operations इच्छामात्रेण च तस्य (आत्मनः) कर्तृत्वादनेकव्यापारनिर्वर्तनोपात्तदुर्वहक्लेशकालुष्यविकल्पोऽपि प्रत्युक्तः NyāyMañ. i. 185. 25.

अनेकव्यापारमयत्व (anekavyāpāramaya-tva) *n.* the state of consisting of many activities or operations शृङ्गारः। ... संभोगो विप्रलम्भश्च। ... संभोगस्य परस्परावलोकनसंभाषणालिङ्गनचुम्बनाद्यनेकव्यापारमयत्वेनानन्त्यादेकविधत्वेन गणना कृता PratāYaBhū. 277. 9.

अनेकव्यापारसंनिपात (anekavyāpāra-sannipāta) *m.* aggregation or concurrence of many activities or operations अविद्याकर्तृत्वाकर्तृत्वकृत आत्मनो विशेषः स्यादिति चेत् न ... अनेकव्यापारसंनिपातजनितत्वाच्च अविद्याभ्रमस्य BṛĀraUBh. 622. 1 (*on* iv. 4. 6)

अनेकव्यापृतिमती (anekavyāpṛti-matī) *adj.* (*f.*) having operations with many (things) अनेकव्यापृतिमती ह्यावृत्तिर्जगतीक्ष्यते BṛĀraUBhVā. iv. 3. 580.

अनेकव्यावृत्त (aneka-vyāvṛtta) *adj.* excluded from many अनेकाकारग्रहो नानाकारग्रहो विवक्षितः। न त्वनेकव्यावृत्तासाधारणाकारग्रहः NyāyPari. 62. 6.

अनेकव्यावृत्ति (aneka-vyāvṛtti) *f.* A distinction or exclusion from many (objects) ब्रह्मणोऽनेकव्यावृत्तिमत्त्वात् सधर्मकत्वम् ŚrutaPra. iA. 91. 25 (*on* i. 1. 1); B distinction or exclusion from more than one कोऽयं विशिष्टताभेदो नाम किं विशेषणभेद एव उत तत्संबन्धभेदः उत व्यावृत्तिभेदः ... न तृतीयः ... तत्तद्विशेषणसंबन्धभेदैर्यथास्वं विरोधिव्यावृत्तिभेदे विवक्षितेऽनेकव्यावृत्तीनामेकत्र संभवात् ŚatDū. 162. 18.

अनेकव्युत्पत्तिकल्पन (anekavyutpatti-kalpana) *n.* assumption of many rules of semantic relationships तत्तत्कारकादीनां धात्वर्थे तस्य च कालादीनां च भावनायां तस्यासंख्यायाश्च प्रथमान्त इत्यनेकव्युत्पत्तिकल्पनाद् गौरवम् MīmāKau. iii (2). 37. 18 (*on* ii. 1. 5)

अनेकव्युत्पत्तिकल्पनापत्ति (anekavyutpattikalpanāpatti) *f.* undesired contingency of assuming many relationships कारकाणां भावनायाम् ... अन्वयः भावनायाश्च प्रथमान्तपदोपस्थाप्य इत्यनेकव्युत्पत्तिकल्पनापत्तिः BhāṭṭCin. i. 83. 20 (*on* i. 1. 4)

अनेकव्योमादिभेद (aneka-vyomādibheda) *m.* many distinctions such as sky etc. एकस्यैव सन्मात्ररूपतया प्रागवस्थितात्मनोऽनेकव्योमादिभेदभिन्नप्रपञ्चरूपेण ... परिणामो दर्शितः ŚāstrDī. 111. 27 (*on* i. 1. 5)

अनेकव्रण (aneka-vraṇa) *m., n.* many wounds कुमारः ... प्राङ्मुखमासीनम् ... अनेकव्रणकिण(कने?)कर्कशका ... कमपि चीरवाससं ददर्श AvantiKa.226.5.

अनेकव्रणपीडित (anekavraṇa-pīḍita) *adj.* afflicted with or troubled by many wounds न तु दहेत् भिन्नकोष्ठमन्तःशोणितमन्तःशल्यमनेकव्रणपीडितम् ... क्षारानर्हं च AṣṭāSaṁ. i. 193. 12 (1. 40)

अनेकव्रतदान (anekavrata-dāna) *n.* donations or charities in various vows सः (राजा) ... अनेकव्रतदानानि यज्ञांश्च कृतवान् बहून् GaṇeP. ii.73.16.

अनेकव्रतदानक (anekavrata-dānaka) *adj.* who is the object of the charity in various vows कपिलाम् ...। संकल्पयित्वा पुरुषं सपत्नं दद्यादनेकव्रतदान-काय MatsyaP. 97. 15.

अनेकव्रतनायक (anekavrata-nāyaka) *m.* chief, i.e. follower of various vows गां कल्पयित्वा पुरुषं सपत्नं दद्यादनेकव्रतनायकाय BhaviP. 771 B. 10 (iv. 115. 17)

अनेकव्रतयाजिन् (anekavrata-yājin) *adj.* who observes various vows सोऽप्यतत्कृतवान्राजा पुत्रं चैवोपलब्धवान्। ... अनेकव्रतयाजिनम् VarāP. 63.10.

अनेकव्रतसमुदाय (anekavrata-samudāya) *m.* collection of various vows ब्रह्मचर्यशब्दस्यानेकव्रतसमुदायवचनत्वात् ब्रह्मचर्यशब्देन मध्वशननिषेधोऽपि क्रत्वर्थतया विधीयते MayūMāli. 748. 23 (*on* x. 6. 12)

अनेकव्रतोपवासनियम (anekavratopavāsa-niyama) *m.* rules regarding various vows and fasts अनेकव्रतोपवासनियमपरस्य ... मम दक्षिणाप्रलोपस्त्वया कर्तव्यः LaṭaMe. 2. 34 (15)

अनेकव्रीहि (aneka-vrīhi) *m.* many rice-grains संपन्नो व्रीहिरित्यनेकव्रीहितात्पर्यकेऽप्येकवचनदर्शनेन तादृशव्युत्पत्तिसंकोचस्यावश्यकत्वात् VyutpaVā. 12. 1.

अनेकशकुनिकुल (anekaśakuni-kula) *n.* group of various kinds of birds अनेकशकुनिकुलकूजितैः उन्मीलित° ... °अमङ्गलमिव कोलेषु ज्ञापयन्तीम् ... मृगयाटवीमवाप (राजा) UdaySuKa. 42. 29.

अनेकशक्तत्व (anekaśakta-tva) *n.* the state of being expressive of many meanings शक्यशरीराभेदेन लक्षणया वा प्रयोगोपपत्तावनेकशक्तत्वस्यान्याय्यत्वात् LaCandr. 835. 38.

अनेकशक्ति (anekaśakti) *m.* name of a prince तस्य च पुत्रास्त्रयः ... वसुशक्तिरुग्रशक्तिरनेकशक्तिश्चेति नामानो बभूवुः Tantrākhyā. 1. 14; PañcT. 0. 2 (6) (3. 10)

अनेकशक्ति (aneka-śakti) *f.* **Ai** more than one (expressive) power अनेकशक्तिरेकस्य युगपच्छ्रूयते क्वचित्। अग्निः प्रकाशदाहाभ्यामेकत्रापि नियुज्यते VākyaPa. 2. 480; **Aii** many expressive powers, cf. **अनेकशक्तिकल्पनA**; **Bi** various (divine) powers अनेकक्रियानेकशक्तिस्वरूपम् ... गणेशं नमामः GaṇeP. i. 13. 11; **Bii** various (supernatural) powers सहस्राक्षमनेकशक्तिकम् ... यदुदकम् ... पवित्रं कृतम् ... तेनोदकेन त्वाम् ... अभिषिञ्चामि Mitā. 100. 2 (*on* 1. 281); **C** many powers, i. e. protecting divinities (मन्त्रार्णशक्तयः) एताश्चैकैकशोऽनेकशक्तिभिः पृथगावृताः ĪśānŚiPa. i. 24. 23; **D** various faculties, cf. **अनेकशक्तिताA**.

अनेकशक्ति (aneka-śakti) *adj.* having more than one (expressive) power अनेकशक्तेरेकस्य प्रविभागोऽनुगम्यते VākyaPa. 2. 448; 2. 476; अनेकशक्तेः शब्दस्य शक्त्यवच्छेदेन संज्ञिनि विनियोगान्नित्यत्वाद्य सर्वसंज्ञानां लौकिकत्वादादैच्छब्दस्यानुकरणशब्दत्वाज्जातिशब्दत्वाद्वा शास्त्रप्राप्तिरस्तीति प्रश्नः Pradī. i. 152 A. 4 (*on* i. 1. 1)

अनेकशक्तिकत्व (anekaśaktika-tva) *n.* the state of having more than one (expressive) power इयमपि च श्रुतिर्द्विविधादपि विशिष्टविधेर्बलीयसी एकविधिसंभवे अनेकशक्तिकत्वानुपपत्तेः TantrVā. 496. 3 (*on* ii. 2. 16)

अनेकशक्तिकल्पन (anekaśakti-kalpana) *n.* **A** assumption of many (expressive) powers or significations (न हि सत्यां गतौ वानप्रस्थविशेषणेन परिव्राजको ग्रहणमर्हति) न तु सत्यां गतौ अनेकशक्तिकल्पनप्रसङ्गात् PrakaVi. 947. 17; अनेकशक्तिकल्पनं गौणत्वं वा न स्यात् ŚrutaPra. iA. 19. 10 (*on* i. 1. 1); यः प्रकृत्यादिष्वस्य प्रयोगः स ब्रह्मगुणलेशयोगादौपचारिक इत्यभापि ... अनेकशक्तिकल्पने गौरवात् ŚatDū. 50. 8; अनेकशक्तिकल्पनस्य अप्रामाणिकत्वात् त्वदनुमानं प्रतिकूलतर्कपराहतम् PūrvottaVāNaMā. 107. 10; सैन्धवपदाभिधेयं लवणाश्वादिकम् ... उपलक्ष्य ... शक्यतावच्छेदकस्य लवणत्वादेर्भेदादनेकशक्तिकल्पनम् MīmāKau. i. 143. 22 (*on* i. 3. 33); iii (2). 250. 3 (*on* ii. 2. 21); **B** assumption of more than one (expressive) power or signification न च एकत्रैव शक्तिकल्पनेनेतरत्र तत्सादृश्येन प्रयोगोपपत्तौ नानेकशक्तिकल्पनमुपपत्तिमत् इति वाच्यम् MīmāKau. i. 73. 6 (*on* i. 3. 9); i. 77. 11 (*on* i. 3. 9); तात्पर्यग्राहकताङ्गीकारे चानेकशक्तिकल्पनस्य तावदवश्यंभावाल्लाघवादेकत्रैव शक्तिरन्येषां लक्षणादिना MīmāKau. iii (2). 21. 5 (*on* ii. 1. 5)

अनेकशक्तिकल्पना (anekaśakti-kalpanā) *f.* assumption of many (expressive) powers or significations अनेकशक्तिकल्पनाप्रसङ्गादेकाभिधानेनैव संबन्धादितरत्र प्रतीतेरुपपन्नत्वात् व्यक्तेरेवाभिधेयत्वम् TantrVā. 270. 10 (*on* i. 3. 26); 942. 20 (*on* iii. 4. 13); अनेकशक्तिकल्पनाभयात्पुंस्त्वं द्वित्वं चास्य वाच्यमित्यध्यवसीयते ṬupṬ. 90. 10 (*on* vi. 1. 22); (कल्प्यते शक्तिभेदश्चेच्छक्तिरेवेन्द्रियं भवेत्) अनेकशक्तिकल्पनायामप्यस्मत्पक्ष एव इत्याह कल्प्यत इत्यर्धेन शक्तिभेदश्चेच्छक्तिरेवेन्द्रियं भवेत्) अनेकशक्तिकल्पनायामप्यस्मत्पक्ष एव इत्याह कल्प्यत इत्यर्धेन TātpaṬ. (U.) 161. 10 (*on* 4. 163); सेनापतौ तु प्रमाणान्तरवशादुपचारो युक्तः। न त्वयं साधारणोऽनेकशक्तिकल्पनाया अपन्याय्यत्वात् BrahmSūBh. (Bhā.) 22. 26 (*on* i. 1. 7); अनेकशक्तिकल्पनाभयेन हि शब्दस्य विशेषणमात्रपर्यवसानमिष्टम् Kāśi. iii. 35. 21 (*on* 5 (4). 49); अनेकार्थत्वं हि अनेकशक्तिकल्पनादोषादन्याय्यम् NyāyRaMā. 201. 1; भिन्नत्वे च तेषामर्थप्रतीतिकारणत्वादनेकशक्तिकल्पना स्यात् NyāyRa. 643. 8 (*on* 5 (15). 15); संभवति चैवं नानेकशब्दत्वमेकस्यार्थस्याभ्युपगन्तुं न्याय्यम् अनेकशक्तिकल्पनाप्रसङ्गात् ŚāstrDī. 47. 12 (*on* i. 3. 9); [illegible] विशेषणां व्यभिचारादनेकशक्तिकल्पनाप्रसङ्गात् ... प्रेरणामात्र एव लिङ्गादिसंगतिरवसीयते NyāyMa. 241. 6; गौडीमाध्वीगौणः 'सुरा'शब्दयोगः। एवं च नानेकशक्तिकल्पनादोषो नाप्युपाध्याश्रयणं कृतम् Mitā. 431. 31 (*on* 3. 253); नात्मशब्दोऽयं गौणः। ... नापि साधारणः अनेकशक्तिकल्पनाप्रसङ्गात् PrakaVi. 99. 21; सौरमासे वैशाखादिपदप्रवृत्तिः ... केचिदाहुः अनेकशक्तिकल्पनादोषाद् गौणीति CaturCin. iii (2). 13. 4; iii (2). 14. 1; अनेकशक्तिकल्पनायां गौरवात् तत्र औपचारिकोऽयं प्रयोगः इति चेन्न विपर्यासस्य दुर्वारत्वात् ŚatDū. 206. 22; अल्पैरेव पदैः अष्टवाक्यानि परिणमन्ते। तत्रानेकशक्तिकल्पनाः स्युः TantrRaha. 35. 5; अनेकशक्तिकल्पनागौरवं न मदनुमानबाधकम् PūrvottaVāNaMā. 101. 10; MīmāKau. i. 188. 21 (*on* i. 4. 3); लौकिकप्रमाणावगतेऽर्थे अनेकशक्तिकल्पनाभिया न शक्तिः अपि तु लक्षणादिनैव बोधः BhāṭṭDī. i. 44. 20 (*on* i. 3. 4); i. 92. 14 (*on* ii. 1. 5); ii. 7. 20 (*on* iii. 5. 6); ii. 53. 17 (*on* iii. 7. 16), ii. 119. 16 (*on* iv. 2. 8); लक्षणयैव तत्तदर्थविशेषोपस्थितिसंभवेऽनेकशक्तिकल्पनावैयर्थ्यात् SiddhāSi. i. 21. 20; i. 24. 7; अनेकप्रत्ययानां तत्र शक्तिर्वाच्येति शक्ततावच्छेदकानंन्त्यादनेकशक्तिकल्पनागौरवापत्तिः VaiyāBhū. 40. 11 (*on* 7); 211. 25 (*on* 45)

अनेकशक्तिकल्प्यत्व (anekaśaktikalpya-tva) *n.* the state of what is to be assumed of many (expressive) powers प्रत्यक्षैन्द्रियकत्वादेरौलूक्यानामसिद्धता। अनेकशब्दकल्प्यत्वात् (v. 1. अनेकशक्तिकल्प्यत्वात्) आद्यमध्यभवेषु च ŚlokaVār. 6.329 (813.6)

अनेकशक्तिजनकत्व (anekaśaktijanaka-tva) *n.* the state of producing various powers (विद्यायाः ... त्रैविध्यम्) तासु एकैकस्या अनेकशक्तिजनकत्वं विशिष्य प्रतिपादयन्ति LalitāSaBh. 170. 21 (*on* 208)

अनेकशक्तितस् (anekaśakti-tas) *adv.* due to many (expressive) powers अनेकशक्तितो वा शब्दानां न किंचिदनिष्टं प्राप्नोति Nyās. ii. 735. 5 (*on* vii. 2. 59)

अनेकशक्तिता (anekaśakti-tā) *f.* **A** the state of being various faculties (of concepts) प्रमाणान्तरसिद्धत्वादन्यत्रानेकशक्तिता ŚlokaVār. 5 (3). 178 (317. 3); **B** the state of having many (expressive) powers प्रतीतेर्वाचकत्वं चेत्प्रसक्तानेकशक्तिता ŚlokaVār. 5 (7). 69 (467. 5)

अनेकशक्तितादवस्थ्य (anekaśakti-tādavasthya) *n.* status-quo of (the contingency of) having many (expressive) powers समुदायस्यातिरिक्तत्वे ... । अनतिरिक्तत्वे शक्यतावच्छेदकभेदेनानेकशक्तितादवस्थ्यात् BhāṭṭDī. iii. 125. 15 (*on* ix. 2. 12)

अनेकशक्तित्व (anekaśakti-tva) *n.* **A** the state of having many (expressive) powers संख्यासामान्यरूपेण तदा सोंऽशः प्रतीयते। अर्थस्यानेकशक्तित्वे शब्दैर्नियतशक्तिभिः VākyaPa. 3 (14). 104; कुणपादिप्रतीतयः। अर्थस्यानेकशक्तित्वान्नावहन्त्यर्थशून्यताम् NyāyMañ. ii. 112. 33; **Bi** the state of having many powers जगदुत्पत्तिस्थितिप्रलयहेतुत्वश्रुतेरनेकशक्तित्वं ब्रह्मणः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 834. 16 (*on* iv. 3. 14); **Bii** the state of having various abilities or capacities (of superimposition) अज्ञानस्यानेकशक्तित्वेऽनारब्धकर्मतत्कार्यतराध्याससंपादनशक्तिमात्रस्य ... प्रतिबन्धो लेशानुवृत्तित्वेन विवक्षित इति निरस्तम् Nyāyāmṛ. 640A. 7.

अनेकशक्तिदर्शन (anekaśakti-darśana) *n.* perception, i. e. experience of many (expressive) powers स्वःशब्दे क्रियासंबन्धे अनेकशक्तिदर्शनात्सत्त्ववाचित्वनिश्चयः Pradī. i. 346 A. 18 (*on* i. 1. 37); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1. 37 (147. 11)

अनेकशक्तिपक्ष (anekaśakti-pakṣa) *m.* view of (accepting) many (expressive) powers अनेकशक्तिपक्षे अन्तर्यामिण्यन्तर्यामित्वेन शक्त्यन्तराभ्युपगमसंभवेऽपि तस्य परमसिद्धान्तत्वेन त्वया अनभ्युपगतत्वात् PūrvottaVāNaMā. 181. 14.

अनेकशक्तिप्रधानता (anekaśaktipradhāna-tā) *f.* the state of having prominence of many (expressive) powers स्वरादीनामनेकशक्तिप्रधानता स्वरागतः स्वः स्थितः स्वः पश्येत्यादिदर्शनात् LaŚabdeŚe. i. 357. 2.

अनेकशक्तिप्रवृत्ति (aneka-śaktipravṛtti) *f.* many powers and functions यथा वृक्षोऽनेकशाखः एवमनेकशक्तिप्रवृत्तियुक्तं ब्रह्म BrahmSūBh. (Śaṅ.) 309. 10 (*on* ii. 1. 14)

अनेकशक्तिमत् (anekaśakti-ma(n)t) *adj.* possessing various abilities or capacities अनेकशक्तिमदविद्यायाः ... निवृत्तावपि ... शक्तेरनुवृत्तेः तद्वती अविद्यापि तिष्ठत्येव AdvaiSi. 891. 2.

अनेकशक्तियुक्त (anekaśakti-yukta) *adj.* endowed with many (expressive) powers कुतश्चानेकशक्तियुक्तस्य पदस्य तत्तच्छक्तिविशिष्टरूपेण तत्तदर्थाभिधायित्वम् NyāyRa. 899. 18 (*on* 7. 194)

अनेकशक्तियोग (anekaśakti-yoga) *m.* **A** connection with many (expressive) powers उत्पत्त्यादिश्रुतीनामैकात्म्यावगमपरत्वात् नानेकशक्तियोगो ब्रह्मणः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 836. 3 (*on* iv. 3. 14); **B** application of more than one

(expressive) power केचिदर्थभेदेन शब्दभेदमिच्छन्ति। ... अन्ये तु एकशब्दत्वं तत्र चानेकशक्तियोग: Pradī. i. 234 B. 7 (*on* i. 1. 7); ii. 373 B. 21 (*on* ii. 1.29)

अनेकशक्तिविधान (anekaśakti-vidhāna) *n*. prescription of many (expressive) powers कारकविशेषाणां पुनरेकार्थसमवायेन संबन्धनियमसंभवात् लक्षणायोगेऽप्यनेकशक्तिविधानस्य लक्षणाव्यावृत्तिफलत्वात् SiddhāSi. i. 21. 23.

अनेकशक्तिशालिन् (anekaśakti-śālin) *adj*. possessed of various powers सन्मात्रवपुषोऽनेकशक्तिशालिन एकस्मादद्वितीयाद् ब्रह्मण: कृत्स्नस्य चिदचित्प्रपञ्चस्य जन्मस्थितिलयं प्रतिपाद्यम् ŚrutaPra. iB. 171. 19 (*on* i. 1. 4)

अनेकशक्तिसंयुक्त (anekaśakti-saṁyukta) *adj*. endowed with various powers नता: स्म ...। अनेकशक्तिसंयुक्तं सर्वकामप्रपूरकम्। दीनानुकम्पिनं देवम् GaṇeP. ii. 40. 21; ii. 95. 28.

अनेकशक्तिसंयुत (anekaśakti-saṁyuta) *adj*. endowed with various powers अनादिनिधनो देव: ... अनेकशक्तिसंयुत: GaṇeP. ii. 96. 50.

अनेकशक्तिसंभव (anekaśakti-sambhava) *m*. possibility of having more than one (expressive) power एकस्याप्यनेकशक्तिसंभवात् अनेकार्थप्रत्यायनमविरुद्धम् Pradī. vii. 84. 16 (*on* viii. 2. 3)

अनेकशक्तिसमाश्रयत्व (anekaśaktisamāśraya-tva) *n*. the state of being the substratum of many (expressive) powers यत् पुनरस्यानेकशक्तिसमाश्रयत्वाद् व्यापारान्तरपरिकल्पनं तदर्थस्यैवोपपद्यते न शब्दस्य तस्यानेकशक्तिसमाश्रयत्वासिद्धे: VyaktiVi. 23. 21.

अनेकशक्यार्थ (aneka-śakyārtha) *m*. many expressed senses अनेकशक्यार्थनिर्णयेऽपि प्रकृते विवक्षितार्थो नावधार्यते UpaParā. 24. 29.

अनेकशङ्कातङ्क (aneka-śaṅkātaṅka) *m*. many doubts and anguishes तत: श्मशानं स प्राप ...। अविवेकमिवानेकशङ्कातङ्कनिकेतनम् BṛKathāMañ. ix. 2. 49; VetāPañ. (Śi.) 7. 8.

अनेकशत (aneka-śata) *n*. several hundreds या चा(ङ्गीकृतानङ्गभा)वयोग्याभिरनेकशतपुरुषोपग्रहप्रकाराभिरपि ... शोकनिश्चेतनीभूतमिवापरिस्पन्दममरभवनभित्तिचित्रेष्वादर्शयति AvantiKa. 7. 1; 145. 20; अनेकशतपाषण्डबुद्धिविकल्पास्पद: ... एष संसारवृक्ष: KāṭhUBh. 169. 13 (*on* 6. 1); दुष्करो राजसूयोऽयं सर्वैरपि महीश्वरै:। अनेकशतपादातरथकुञ्जरवाजिमान् SkandP. iii (1). 21. 32; भ्रात: पान्थ पथि त्वया नु पथिक: कश्चित्समासादितो बालेऽनेकशतानि कीदृश इति प्रख्यायतां वल्लभ: Subhāṣi. 1145.

अनेकशतक्षुर (anekaśata-kṣura) *adj*. furnished with many hundred razors चक्राणि चानेकशतक्षुराणि प्रादुर्बभूवुर्ज्वलनप्रभाणि MahāBhā. vii. 154. 28.

अनेकशतगुण (aneka-śataguṇa) *adj*. increased by many hundred times अद्य ... वयमस्मदानन्दादनेकशतगुणं भवदानन्दमुपपादयन्तीम् ... श्रुतिमपि न विस्रम्भामहे NīlaVi. 35. 6.

अनेकशतजीवित (anekaśata-jīvita) *adj*. living for many hundred (years) पोतप: ... स: ... मत्पितरि तपोबलप्रा(प्तो ?प्ता)ऽनेकशतजीविते अस्यामरण्यभूमौ ... चन्द्रगुप्तम् ... उपस्थितवान् AvantiKa. 176. 2.

अनेकशततार (anekaśata-tāra) *adj*. full of many hundred sufferings पुन्नाम नरकमनेकशततारं तस्मात् त्रातीति पुत्र: GopBr. i. 1. 2 (2. 9)

¹**अनेकशतपत्त्र** (anekaśata-pattra) *n*. many hundred vehicles भ्राम्यन्ननेकशतपत्त्रशरारिराशिसेवास्पदाहवसरोभुवि राजहंस:। ... अखण्डयत् ... रिपोर्धवलकीर्तिमृणालवल्ली: HarVi. 16. 40 (comm. पत्त्राणि वाहनानि)

²**अनेकशतपत्त्र** (aneka-śatapattra) *n*. many lotuses भ्राम्यन्ननेकशतपत्त्रशरारिराशिसेवास्पदाहवसरोभुवि राजहंस:। ... अखण्डयत् ... रिपोर्धवलकीर्तिमृणालवल्ली: HarVi. 16. 40 (comm. शतपत्त्राणि पद्मानि)

अनेकशतभौम (anekaśata-bhauma) *adj*. 1 having many hundred (things and animals) that live on the land or earth भवनानि प्रकाशन्ते दिवि तेषाम्(अन्नदानाम्) महात्मनाम्। ... अनेकशतभौमानि MahāBhā. xiii. 62. 47; xiii. App. I. 15 (3221); 2 having many hundred storeys, i. e. multi-storeyed अपश्यं तत्र वेश्मानि तैजसानि कृतात्मनाम्। ... अनेकशतभौमानि MahāBhā. xiii. 70. 22.

अनेकशतयज्वन् (anekaśata-yajvan) *adj*. (used as noun) (one) performing many hundred sacrifices अष्टकस्त्वथ राजर्षि: कौशिको माधवीसुत:। अनेकशतयज्वानं वचनं प्राह धर्मवित् MahāBhā. v. 120. 12.

अनेकशतयोजन (anekaśata-yojana) *n*. many hundred measures of distance (equal to four *krośas* or about nine miles) (*yojanas*) कन्दर्पकेतु: ... गत्वा निमेषमात्रादेवानेकशतयोजनम् ... विन्ध्याटवीं विवेश VāsaDa. 243. 3.

अनेकशतयोजना (anekaśata-yojanā) *adj*. (*f*.) having many hundred measures of distance (*yojanas*) कन्दर्पकेतु: ... गत्वा निमेषमात्रादेवानेकशतयोजनम् (v.l. °नाम्) ... विन्ध्याटवीं विवेश VāsaDa. 243. 3.

अनेकशतरत्ना (anekaśata-ratnā) *adj*. (*f*.) having many hundred gems or jewels आरुरोह शचीपति:। ... (वरवारणम्) अनेकशतरत्नाभि: पताकाभिरलंकृतम् MahāBhā. ii. App. I. 21 (1398)

अनेकशतलक्षण (anekaśata-lakṣaṇa) *adj*. having many hundred characteristics ग्रहाणां संग्रह: ...। अनेकशतसाहस्र(?स्त्र:) अनेकशतलक्षण:। देवलब्धवराकाशे प्राह सर्वान् पृथक्पृथक् AVPari. 52 (16). 5.

अनेकशतवत्सर (anekaśata-vatsara) *m*. many hundred years रामकृष्णो महामुनि:। ... स्थित्वा तत्र तपस्यन्तमनेकशतवत्सरान्। तं चाक्रमत वल्मीकम् SkandP. ii (1). 15. 10; iii (1). 25. 11.

अनेकशतवत्सरम् (anekaśatavatsaram) *adv*. for many hundred years मुद्गलोऽपि गते विष्णावनेकशतवत्सरम्। ... उवास SkandP. iii (1). 37. 50.

अनेकशतवर्ष (anekaśata-varṣa) *n*. many hundred years अभूत् ऋषभो नाम तापस:। अनेकशतवर्षायुस्तपस्वी कोपनो भृशम् MahāBhā. iii. 109. 7.

अनेकशतवर्ष (aneka-śatavarṣa) *adj*. of (the age of) many hundred years इन्द्रोऽकरोद्रूपं ब्राह्मणस्य तपस्विन:। अनेकशतवर्षस्य दुर्बलस्य सयक्ष्मण: MahāBhā. iii. 135. 30.

अनेकशतविस्तीर्ण (anekaśata-vistīrṇa) *adj*. having the extension of many hundred measures of distance अनेकशतविस्तीर्णं योजनानां महोदधिम्। तिमिनक्रझषावासं चिन्तयन्त: सुदु:खिता: MahāBhā. iii. 266. 44.

अनेकशतसंख्य (anekaśata-saṅkhya) *adj*. [*f*.-ā] numbering many hundreds भवनानि च दिव्यानि दिवि तेषां महात्मनाम् ...। अनेकशतसंख्यानि सान्तर्जलवनानि च MahāBhā. xiv. App. I. 4 (2303); VṛGautaSm. 592. 3 (12); अनेकशतसंख्यांश्च दीपानतिसमुज्ज्वलान्। धारयन्तो जना विप्र ... गच्छेयु: PāraS. 17. 143; अनेकशतसंख्यैर्येषां सितप्रासादै: सर्वत: समाकुलं राजकुलमाससाद (भूमिपति:) TilaMañ. 68. 16; अनेकशतसंख्य: शुद्धान्तवारस्त्रीजन: ... पाथोनिधीन् बभ्राम TilaMañ. 76. 7; अनेकशतसंख्याभि: ... अङ्गनाभि: ... अनुगम्यमाना ... चक्रसेनस्य महिषी TilaMañ. 341. 2.

अनेकशतसंख्या (anekaśata-saṅkhyā) *f*. [Inst.] in many hundreds of numbers तावत्समुत्थिता घोरा असुरा रुधिरोद्भवा:। खड्गहस्ता महावीर्या अनेकशतसंख्यया SkandP. v(1). 37. 16.

अनेकशतसहस्र (aneka-śatasahasra) *n*. many hundred thousands अनेकशतसहस्रपुरुषसंख्यस्य यदुकुलस्य पुत्रसंख्या वर्षशतैरपि वक्तुं न शक्यते ViṣṇuP. iv. 15. 43; मया ... अने(क)शतसहस्रवसूना(म)र्धेनासौ शपथपूर्वं समं विभक्त: AvantiKa. 177. 13; न प्रबुध्यते अनेकशतसहस्रानर्थसंनिपातजदु:खमुद्गराभिघातानुभवैरपि AitUBh. 266. 12 (*on* 3. 12); सर्वज्ञाया: देवताया: बुद्धिपूर्वकमनेकशतसहस्रानर्थाश्रयं देहमनुप्रविश्य दु:खमनुभविष्यामीति संकल्पनम् ChāndoUBh. 354. 4 (*on* vi. 3. 2); 401. 1 (*on* vi. 14. 2); आत्मा ... अनेकशतसहस्रविवेकविज्ञानप्रतिपक्षे ... विषमे प्रविष्ट: BṛĀraUBh. 633. 15 (*on* iv. 4. 13)

अनेकशतसाहस्र (aneka-śatasāhasra) *adj*. [*f*. -ī] consisting of, i.e. numbering many hundred thousands ग्रहाणां संग्रह: ... अनेकशतसाहस्र-(?स्त्र:) अनेकशतलक्षण: देवलब्धवराकाशे प्राह सर्वान्पृथक् पृथक् AVPari. 52 (16). 5; सुसंग्राहा: सुसंतोषा हेमभाण्डपरिच्छदा:। अनेकशतसाहस्रास्ते च सादिवशे स्थिता: MahāBhā. v. 152. 17; अनेकशतसाहस्रमनीकमनुकर्षत:। महान्दुर्योधनस्यासीन्नागो मणिमयो ध्वज: MahāBhā. vi. 17. 25; vii. 65. 16; अनेकशतसाहस्रे बले दुर्योधनस्य ह। नान्यो महारथो राजञ्जीवमानो व्यदृश्यत MahāBhā. ix. 28. 33; अनेकशतसाहस्रं मुक्ताहारं वराङ्गना। अवमुच्य ... कैकेयी मन्थरामिदमब्रवीत् Rāmā. ii. 9. 43; अनेकशतसाहस्रीं विषण्णां हरिवाहिनीम्। जाम्बवान्समुदीक्ष्यैवं हनुमन्तमथाब्रवीत् Rāmā. iv. 65. 1; अनेकशतसाहस्रजन्मसंचयसंचितम्। पुण्यापुण्यं नृणां तद्वत् MārkP. 14. 23; (तक्षकस्य पुरम् ... सोऽपश्यद्राजतनय:) अनेकशतसाहस्रमणिदीपविराजितम् SkandP. iii (3). 8. 67; अवन्ती नाम नगरी मालवे भुवि विश्रुता। ... अनेकशतसाहस्रै: प्रासादै: समलंकृता BrahmP. 42. 28; 44. 44; 65. 9; 68. 37; रुरु: ... अनेकशतसाहस्रकोटिकोटिशतोत्तरै:। असुरैरन्वित: श्रीमान्द्वितीयो नमुचिर्यथा PadmP. v. 26.63.

अनेकशतह्रद (anekaśata-hrada) *m*. several hundred ponds or lakes अस्ति ...प्रावृडिव घनश्यामलानेकशतह्रदालंकृता च ...विन्ध्याटवी नाम Kād. 19. 19 (Bālabodhinī अनेकशतानि ये ह्रदास्तैरलंकृता)

अनेकशतह्रदा (aneka-śatahradā) *f*. many (flashes of) lightnings अस्ति ...प्रावृडिव घनश्यामलानेकशतह्रदालंकृता च ...विन्ध्याटवी नाम Kād. 19. 19 (Bālabodhinī अनेकाभि: शतह्रदाभि: विद्युत्स्फुरणै:)

अनेकशता (aneka-śatā) *adj*. (*f*.) consisting of, i.e. numbering more than one hundred अनेकशता सेना एक एव जिगाय स: MahāBhā. xii. 133.6.

अनेकशफ (aneka-śapha) *adj.* (also used as noun) (animal) having more than one, i. e. two hooves अनेकशफेष्विति वक्तव्यम् MahāBh. i. 252. 23 (*on* i. 2. 73); KāśiVṛ. *on* i. 2. 73; PrakriKau. i. 644.3; वर्गाणामनुपानं पृथक् पृथक्। .... अनेकशफानां खदिरासवः SuśruS. i. 46. 433; अनेकशफेष्वित्यादि। अनेकानि शफानि खुरा येषां तेषु अयमेकशेषो भवतीत्येतदर्थरूपं व्याख्येयम् Nyās. i. 208. 8 (*on* i. 2. 73)

अनेकशवर (aneka-śabara) *m.* many foresters or wild mountaineers स महीपालो रत्नभूषणलोलुपैः। निहतोऽनेकशवरैः VetāPañ. (Śi.) 65. 8.

अनेकशब्द (aneka-śabda) *adj.* **1** expressed by many words एकार्थमनेकशब्दमित्येतद् उक्तम् Nir. 4. 1 (75. 2) (*but* MW. synonymous); **2** having different words युक्तावेकस्य चार्थस्य न्याय्या नानेकशब्दता ŚāstrDī. 46. 2 (*on* i. 3. 9)

अनेकशब्द (aneka-śabda) *m.* **1** different or various sounds नानोपहारस्रग्दीपकाकविक्षेपकालिकम्। अनेकशब्दबहुलं श्मशानं नरकायते MārkP. 8. 117. **2Ai** many words प्रत्यक्षैन्द्रियकत्वादेरौलुक्यानामसिद्धता अनेकशब्दकल्प्यत्वात् ŚlokaVār. 6. 329 (813. 6); अनेकार्थानेकशब्दयोरन्याय्यत्वात् ... संज्ञान्तरमपेक्षते TantrVā.528. 7 (*on* ii. 2. 22); प्रमादादितूलगाव्याद्यपशब्दप्रयोगसंभवादनेकशब्दगतवाचकशक्तिकल्पनागौरवप्रसङ्गात् NyāyMañ. i. 388. 23; अनेकशब्दानां स्वरूपबोधनपूर्वमेकार्थबोधने कोशतात्पर्यात् LaŚabdeŚe. i. 235. 1; **2Aii** more than one word श्लेषः। ... द्वेधा। ... अनेकशब्दप्रतिभानद्वारैकशब्दप्रतिभानद्वारा च RasGaṅ. 523. 7; **2B** many (synonymous) words या तु हस्तः करः पाणिरित्यत्रानेकशब्दता TantrVā. 226. 7 (*on* i. 3. 23); **3** the word *aneka* असहायवचनो वायमनेकशब्दः। असहायानि गतानि, भार्या सहायभूता एषां नासीदित्यर्थः ManuBh. i. 493. 26 (*on* 5. 157); कथं तर्हि द्व्यादिविशेषेष्वनेकशब्दः एकापोहेन वर्तते TātpaṬ. (Vā.) 492. 11 (*on* ii. 2. 65); अनेकशब्द एको न भवतीति व्युत्पत्त्या द्वयोर्बहुषु च द्रष्टव्यः NyāyKa. 115. 12.

अनेकशब्दत्व (anekaśabda-tva) *n.* **A** the state of being various words तत्रानेकार्थाभिधानेऽनेकशब्दत्वम् Vār. 2 *on* i. 2. 64; अनेकार्थाभिधानेऽनेकशब्दत्वं प्राप्तम् KāśiVṛ. *on* i. 2. 64; जात्युपलक्षितस्य द्रव्यस्य शब्देनाभिधाने सत्यभिधेयानेकत्वेनानेकशब्दत्वप्रसङ्गात् Pradī. ii. 93 B. 33 (*on* i. 2. 64); केवलं जातिपक्षे अक्षाः पादाः माषा इत्यादौ अनेकशब्दत्वं स्यात् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 64 (377. 10); जातिपक्षेऽप्यक्षा इत्यादावनेकशब्दत्वं स्यात् Prasā. i. 124. 18; **B** the state of having many words (विकल्पः) स चेहानेकशब्दत्वे निश्चयेन प्रसज्यते TantrVā. 226. 4 (*on* i. 3. 23); अनेकशब्दत्वमनेकार्थत्वं च दैवबलवत्तयाङ्गीकृतम् NyāyMañ. i. 387. 25; अन्याय्यं ह्येकस्यार्थस्यानेकशब्दत्वमिति भेदस्तावदौत्सर्गिकः PrakaPañ. 261. 5; अनेकशब्दत्वमनेकार्थत्वं चान्याय्यमिति वक्ष्यते NyāyRa. 501. 20 (*on* 5 (10). 13)

अनेकशब्ददर्शन (anekaśabda-darśana) *n.* observation or perception of many words केवलद्रव्यपक्षेऽपि वृक्षश्चेति वाक्येऽनेकशब्ददर्शनाद्विरूपेषु द्वन्द्वदर्शनाद्यारम्भणीयमेतदिति PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 64 (377. 12)

अनेकशब्दप्रत्यय (anekaśabda-pratyaya) *m.* cognition (produced) from many words द्रव्यमेव संस्थानादिभेदादनेकशब्दप्रत्ययभाक् भवति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 376. 9 (*on* ii. 2. 17); 378. 14 (*on* ii. 2. 17); सलिलं फेनं चेत्यनेकशब्दप्रत्ययभाक्सलिलमेव AitUBh. 250. 9 (*on* 1. 1)

अनेकशब्दप्रसङ्ग (anekaśabda-prasaṅga) *m.* undesired occasion for (being) more than one expressive word यदि तावज्जातिरेव शब्दार्थस्तदा तस्या एकत्वान्नानेकशब्दप्रसङ्गः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 64 (376. 28)

अनेकशब्दराशि (anekaśabda-rāśi) *m.* multitude or group of many words एकैकत्राधिकरणे समानन्यायानामनेकशब्दराशीनां निर्णीयमानत्वात् NyāySu. (Ja.) 125 A. 11 (*on* i. 1. 6)

अनेकशब्दवाच्य (anekaśabda-vācya) *adj.* expressible by more than one word अनेकशब्दवाच्यस्त्वेकोऽर्थस्तं वाचकं शब्दं न जह्यात् NyāyMañ. i. 387.21.

अनेकशब्दविज्ञान (anekaśabda-vijñāna) *n.* cognition of many words अनेकशब्दविज्ञानान्न विशेषावधारणम् ŚlokaVār. 7. 105 (875. 3)

अनेकशब्दशक्ति (aneka-śabdaśakti) *f.* many expressive powers of words प्रत्यक्षेऽपि तावदर्थे अनेकशब्दशक्तेः कल्पना निष्प्रमाणिका TantrVā. 400. 6 (*on* ii. 1. 17)

अनेकशब्दसंघात (anekaśabda-saṅghāta) *adj.* consisting of various clusters of sounds अनेकशब्दसंताने(v.l. °संघाते) श्रुतिः कलकले कथम् PramāVār. 1. 258; श्रुतिनियमे इन्द्रियाणामनेकशब्दसंघातस्य कलकलस्य श्रुतिर्न स्यात् PramāVāSvopVṛ. 88. 24.

अनेकशब्दसंतान (anekaśabda-santāna) *adj.* consisting of continuous series of various sounds (words) अनेकशब्दसंताने श्रुतिः कलकले कथम् PramāVār. 1. 258.

अनेकशब्दसमवाय (anekaśabda-samavāya) *m.* assemblage of many sounds श्रोत्रे अनेकशब्दसमवायेऽपि बुभुत्सितमात्रशब्दग्रहवत् व्यासङ्गदशायां युगपज्ज्ञानानुत्पत्तेरुपपत्तेः TattvCin. i. 770. 8.

अनेकशब्दापेक्षा (anekaśabdāpekṣā) *adj.* (*f.*) dependent on many words न ह्यनेकशब्दापेक्षा व्यञ्जनप्रतिपत्तिः Sphuṭā. ii. 109. 14 (*on* 2. 47)

अनेकशब्दाप्रयोग (anekaśabdāprayoga) *m.* absence of use or employment of more than one word तस्याश्च (जातेः) एकत्वादनेकशब्दाप्रयोगः Pradī. ii. 73 A. 2 (*on* i. 2. 64)

अनेकशब्दाभिधान (anekaśabdābhidhāna) *n.* conveying or expression by more than one word एकस्य बानेकविशेषणाभिसंधिनोऽनेकशब्दाभिधानम् NyāyVār. 152. 4 (*on* i. 2. 42)

अनेकशब्दाभिधेयत्व (anekaśabdābhidheya-tva) *n.* the state of being what is to be expressed by many words पर्यायवक्रत्वम् ... यत्रानेकशब्दाभिधेयत्वे वस्तुनः किमपि पर्यायपदं प्रस्तुतानुगुणत्वेन प्रयुज्यते VakroJī. 31. 7.

अनेकशब्दाभिलप्य (anekaśabdābhilapya) *adj.* to be expressed by many words यदा पुनरेकमनेकनिमित्तसंबन्धि भवति तदा कथं तदा निमित्ततन्त्रत्वात् समाख्यायास्तद्वस्तु (अनेकेन निमित्तेन संबन्धेन सति) अनेकशब्दाभिला (v.l.ल)प्यम् NyāyVār. 195. 17 (*on* ii. 1. 15)

अनेकशब्दाभिलाप्य (anekaśabdābhilāpya) *adj.* to be expressed by many words निमित्ततन्त्रत्वात् समाख्यायास्तद्वस्तु (अनेकेन निमित्तेन संबन्धेन सति) अनेकशब्दाभिलाप्यम् NyāyVār. 195. 17 (*on* ii. 1. 15)

अनेकशब्दारम्भ (anekaśabdārambha) *m.* commencement, i. e. production of more than one word नन्वेकशब्देन कथमनेकशब्दारम्भः TattvCin. i.630.5.

अनेकशब्दार्थत्व (anekaśabdārtha-tva) *n.* the state of being the meaning of many words अनेकशब्दार्थत्वमेकशब्दार्थत्वेन ... बाध्यते TantrVā. 879. 18 (*on* iii. 3. 14)

अनेकशब्दोपलब्धि (anekaśabdopalabdhi) *f.* obtainment, i. e. cognition of many notes of sound घण्टास्थं संतानवृत्ति युगपदनेकशब्दोपलब्धिप्रसङ्गः NyāyVār. 306. 17 (*on* ii. 2. 36)

अनेकशब्दोपादान (anekaśabdopādāna) *n.* **A** employment of more than one word अनेकशब्दोपादानात् क्रियैकैवात्र दीप्यते Kāvyāda. 2. 112; **B** employment of different words अनेकशब्दोपादाने गोबलीवर्दन्यायेन पुनरुक्तिपरिहारः ManvaMu. 293. 30 (*on* 8. 28)

अनेकशय्या (aneka-śayyā) *f.* many beds अनेकशय्यायाः सुगन्धशृङ्गारात् ... सुवर्णगन्धेन युता लतान्तराः सन्तितराम् SāmaraU. 286. 22.

अनेकशर (aneka-śara) *m.* more than one arrow धनुर्वेदे हि ... संधानेऽनेकशरमोक्षणमित्यादिकं कर्मवैचित्र्यम् JayaMa. 123. 7 (*on* 2. 4)

अनेकशरावोदक (anekaśarāvodaka) *n.* water in more than one (earthen) pot प्रतिफलति भानुरेकोऽनेकशरावोदकेषु PraboSu. 124.

अनेकशरीर (aneka-śarīra) *n.* **A** different or various bodies अनेकापवरकसंचारितैकरत्नप्रदीप इवानेकशरीरेष्वप्येकोऽहम् TātpaVṛ. 123. 12 (*on* 2. 2); प्रभाया दीपस्येव ज्ञानेन धर्मभूतेन जीवस्यानेकशरीरेष्वावेशो भवति VedāntPāSau. 430. 20 (*on* iv. 4. 15); अनेकशरीरेषु जीवस्य धर्मभूतं ज्ञानमाश्रित्यापि स्थितिर्वक्तुमशक्या VedāntKau. 431. 16 (*on* iv. 4. 16); **Bi** more than one body यत्पुनरनेकशरीरेष्वेकं सुखमिति महदाश्चर्यम् SyādvāMañ. 11 (161); अनेकशरीरे एकजीववादस्याङ्गीकारात् AdvaiSi. 540. 5; **Bii** many bodies (जीवन्मुक्तिदशा) तत्र ह्यनेकशरीराण्यास्थाय सुखभोगस्य भोक्तव्यत्वात् SarvaDaKau. 29. 19; भूतभविष्यदनेकशरीरनियन्तृत्वपरतया जीव एव योजनीयम् ŚivārkaMaDī. i. 450. 33 (*on* i. 3. 23)

अनेकशरीरगा (anekaśarīra-gā) *adj.* (*f.*) belonging or referring to different bodies आदावन्ते तथा मध्ये धियोऽनेकशरीरगाः TaiUBhāVā. 67. 15 (2)

अनेकशरीरग्रहण (anekaśarīra-grahaṇa) *n.* assumption of more than one body (simultaneously) न खलु शरीरविशिष्टः सन्नेवायमात्मा शरीरमुपादत्ते योगिनो युगपदनेकशरीरग्रहणायोगात् ĪśvaSi. (Yā.) 77.16.

अनेकशरीरत्व (anekaśarīra-tva) *n.* the state of having many bodies मुक्तस्य परमपुरुषसृष्टशरीराद्युपकरणवत्त्वम् ... अनेकशरीरत्वं सर्वज्ञत्वं च सूपपन्नम् VedāntKau. 432. 7 (*on* iv. 4. 16)

अनेकशरीरपरिग्रह (anekaśarīra-parigraha) *m.* **i** assumption of many bodies अनेकशरीरपरिग्रहोपपत्तिः, अनेकधाभवनं च शरीरसापेक्षम् ŚrutaPra. ii. 644. 18 (*on* iv. 4. 10); ii. 646. 30 (*on* iv. 4. 15); निष्पत्रोपायस्यापि प्रतिबन्धक-

कर्मविशेषात् ... अनेकशरीरपरिग्रहोपपत्तेः NyāyPari. 111. 11; ii assumption of more than one body अणुत्वे युगपदनेकशरीरपरिग्रहानुपपत्तिः ŚivārkaMaDī. ii. 493. 22 (*on* iv. 4. 15); मुक्तानां शरीराणि ... युगपदनेकशरीरपरिग्रहा इत्यादीनि भगवत्संकल्पादेव भवन्ति YatīndraDī. 53. 8; 70. 1.

अनेकशरीरप्रतिपत्ति (anekaśarīra-pratipatti) *f.* 1 acquisition or assumption of more than one body (simultaneously) सौभरिप्रभृतीनां शक्तिमतां युगपदनेकशरीरप्रतिपत्तिः BrahmSūBh. (Rā.) 315. 13 (*on* i. 3. 25); VedāntDī. 55. 17 (*on* i. 3. 26); 2 assumption of many bodies अनेकशरीरप्रतिपत्त्या देवानां संनिधानान्न कर्मणि विरोधः ŚrutaPra. ii. 61. 25 (*on* i. 3. 26)

अनेकशरीरप्रयुक्त (anekaśarīra-prayukta) *adj.* caused by more than one body सौभरिप्रभृतिषु ह्यात्मैकत्वेनानेकशरीरप्रयुक्तसुखादिप्रतिसंधानमेकस्य दृश्यते BrahmSūBh. (Rā.) 434. 8 (*on* ii. 1. 15); VedāntTaSā. 36. 1.

अनेकशरीरप्राप्ति (anekaśarīra-prāpti) *f.* A assumption of various bodies मनोभेदादनेकधाभावोपपत्तेरनेकशरीरप्राप्तिः VedāntKa. 552. 20 (*on* iv. 4. 10); B assumption of more than one body एकस्यापि योगसिद्धस्यानेकविग्रहप्रतिपत्तेः अनेकशरीरप्राप्तेः VedāntKau. 99. 5 (*on* i. 3. 27)

अनेकशरीरयोग (anekaśarīra-yoga) *m.* A association with, i. e. assumption of more than one body एकस्यानेकशरीरयोगः शरीरवियोगश्चात्यन्तं न स्यात् NyāyBh. 53. 13 (*on* i. 1. 40); स्मृतिरपि ... योगिनामपि युगपदनेकशरीरयोगं दर्शयति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 188. 14 (*on* i. 3. 27); ŚaṅkaVi. (Ā.) 253. 1; B association with, i. e. assumption of various bodies (simultaneously) आत्ममनसोर्भेदानुपपत्तेः अनेकशरीरयोगासंभव इति नैष दोषः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 857. 1 (*on* iv. 4. 15); योगशास्त्रेषु चानेकशरीरयोगं योगिनां वर्णयन्ति BrahmSūBh. (Bhā.) 61. 13 (*on* i. 3. 27); अणोरप्यनेकशरीरयोगः संभवति ŚrutaPra. ii. 644. 15 (*on* iv. 4. 10)

अनेकशरीरवृत्ति (anekaśarīra-vṛtti) *f.* existence in many bodies अणोरनेकशरीरवृत्त्ययोगात् ... मुक्तसृष्टशरीराणि निरात्मकानि ŚrutaPra. ii. 648. 16 (*on* iv. 4. 16)

अनेकशरीरवैयर्थ्य (anekaśarīra-vaiyarthya) *n.* futility of more than one body एकशरीरेणैव चरितार्थत्वादनेकशरीरवैयर्थ्यं स्यात् TantrVā. 380. 21 (*on* ii. 1. 5)

अनेकशरीरसंबन्धिन् (anekaśarīra-sambandhin) *adj.* related to more than one body (अणुत्वम्) तद्यैकदा एकशरीरस्यैवानेकशरीरसंबन्धिन एकस्योपपन्नम् ŚrutaPra. ii. 386. 9 (*on* ii. 3. 52)

अनेकशरीरसर्ग (anekaśarīra-sarga) *m.* creation of many bodies अनेकशरीरसर्गे किं निरात्मकानि शरीराणि दारुयन्त्रवत्सृज्यन्ते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 856. 8 (*on* iv. 4. 15)

अनेकशरीरस्थ (anekaśarīra-stha) *adj.* existing in many bodies एकीकृत्यानेकशरीरस्थमिमं ज्ञं यं विज्ञायेहैव स एवाशु भवन्ति। यस्मिंल्लीनाः HariStu. 29.

अनेकशरीरादि (anekaśarīrādi) *adj.* more than one body etc. अथ मतं नैकस्यानेकशरीरादियोगः संसारः NyāyKa. 82. 3; एकस्यानेकशरीरादिसंयोगलक्षणः संसारः ... नोपपद्यते NyāyKa. 173. 5.

अनेकशरीराधिष्ठातृत्व (anekaśarīrādhiṣṭhātṛ-tva) *n.* the state of being one who occupies more than one body (simultaneously) अणिमाद्युपेतस्य युगपदनेकशरीराधिष्ठातृत्वाद् व्यापकत्वसिद्धिः NyāySā. 37. 12.

अनेकशरीराधिष्ठान (anekaśarīrādhiṣṭhāna) *n.* 1 control over many bodies अनेकशरीराधिष्ठानलक्षणैश्वर्यानुपपत्तिपरिहारपरं स्वाप्ययसंपत्त्योरिति सूत्रम् ŚrutaPra. ii. 648. 7 (*on* iv. 4. 16); 2 act of supporting, i.e. assuming many bodies अनेकशरीराधिष्ठानशक्तानां तु यथेष्टम् NyāySiA. 196. 25.

अनेकशरीरानुयायित्व (anekaśarīrānuyāyi-tva) *n.* the state of being that which follows or continues in several bodies प्रारब्धस्यानेकशरीरानुयायित्वशङ्कया कस्यापि विद्यानुष्ठाने प्रवृत्तिश्च न संभवति ŚivārkaMaDī. ii. 449. 12 (*on* iv. 1. 19)

अनेकशरीरानुयायिन् (anekaśarīrānuyāyin) *adj.* following or continuing in several bodies येषामाधिकारिकाणामन्येषां वानेकशरीरानुयायिप्रारब्धं न तेषां तत्प्राप्तिस्संभवति ŚivārkaMaDī. ii. 448. 25 (*on* iv. 1. 19); ii. 449. 11 (*on* iv. 1. 19)

अनेकशरीरारम्भ (anekaśarīrāramabha) *m.* origin of more than one body अनेकशरीराम्भफलकत्वमेकस्य कर्मण इति वचनबलादवगन्तव्यम् ŚrutaPra. ii. 414. 27 (*on* iii. 1. 8)

अनेकशरीरावसान (anekaśarīrāvasāna) *adj.* which ends in more than one body आरब्धकार्ययोः पुण्यपापयोर्यत्फलं तदेकशरीरावसानमनेकशरीरावसानं वा भुक्त्वैव तदनन्तरं ब्रह्म प्राप्नोति VedāntSā. (Rā.) 376. 4 (*on* iv. 1. 19)

अनेकशरीरावेश (anekaśarīrāveśa) *m.* entering into, i.e. assumption of many bodies कथं पुनः मुक्तस्यानेकशरीरावेशादिलक्षणमैश्वर्यमभ्युपगम्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 857. 6 (*on* iv. 4. 16); BrahmSūBh. (Bhā.) 247. 14 (*on* iv. 4. 16)

अनेकशरीरासंभव (anekaśarīrāsambhava) *m.* impossibility of various bodies आत्ममनसोर्भेदानुपपत्तेरनेकशरीरासंभवः LaCandr. 816. 21.

अनेकशरीरित्व (anekaśarīri-tva) *n.* the state of being one who is endowed with various bodies स्वरूपाणुत्वे ज्ञानेनानेकशरीरित्वोपपत्तौ च श्रुतिरस्ति ŚrutaPra. ii. 646. 29 (*on* iv. 4. 15)

अनेकशरीरैकजीववाद (anekaśarīraikajīva-vāda) *m.* doctrine of one soul in more than one body उक्ता दोषाः ... न त्वनेकशरीरैकजीववादे तस्य सर्वत्रापि सत्त्वात् Nyāyāmṛ. 294 B. 7.

अनेकशरीरोपाधि (anekaśarīropādhi) *m.* condition in the form of different bodies पादे मे वेदना शिरसि मे वेदनेत्यनेकवेदनास्वेकस्यैवानुसंधानं तथानेकशरीरोपाधिव्यवस्थितानेकवेदनास्वेकस्यैवानुसंधानप्रसङ्गात् NyāyMa. 5. 5.

अनेकशव (aneka-śava) *m.* many dead bodies or corpses अनेकशवमुण्डमालामालिवपुषि चण्डिकायामिव रूपपरिवर्तन कृतसंनिधापलक्ष्यमाणायां क्षितौ ... नृपकुमारः ... अतिरंहसा निररी[र]मत् TilaMañ. 88. 11.

अनेकशशिभ्रम (anekaśaśi-bhrama) *m.* illusion as many moons क्व न प्रचिक्षेप पयोधिः ... तरङ्गभङ्गान्। सांयात्रिकस्त्रीवदनेष्वनेकशशिभ्रमेणेव कृताभियोगः ŚrīKaC. 12. 51.

अनेकशस् (aneka-śas) *adv.* [SiddhaHe. vii. 2. 151] 1 in various manners or ways, variously 2A in great or large number B in great or much quantity 3 many times, again and again, frequently, repeatedly 4 as (preceded) by more than one (means of knowledge) 1 in various manners or ways, variously असर्वशस्त्रिप्रभृतिष्वनेकशः स्मरन्ति संख्यानियमेन शाकलम् ṚPrātī. 11. 11; तान्निवृत्तान् रणे शूरान् राधेयः ... अनेकशः ... बभञ्ज MahāBhā. viii. 56. 48; वानर। तानि तान्यात्मरूपाणि सृजसे त्वमनेकशः Rāmā. vi. 47. 83; ध्रुवासंज्ञानि यानि स्युर्नारदप्रमुखैर्द्विजैः। गीताङ्गानि तु (-नीह) सर्वाणि विनियुक्तान्यनेकशः NāṭyaŚā. 32. 1 (AbhinBhā. व्यस्तसमस्तादिप्रकारवैचित्र्येण); वीतरागाः ... संसारनिःसारदुरन्ततां च विचिन्तयामासुरनेकशस्ते VarāṅgaC. 30. 29; कुलाष्टकसमायुक्तं चतुःषष्टिसमन्वितम्। अर्चितं च प्रयत्नेन सिद्धिर्भवत्यनेकशः KulārT. 10. 134; अभ्यासो ह्येकस्यार्थस्य अनेकशस्साध्यत्वमाक्षिपतीति भेदस्तावदौत्सर्गिकः PrakaPañ. 263. 8; न चेदशस्ताद्दृश इत्यनेकशो वचोविचारेण किमर्थवेदिनाम्। वपुर्बलाकारविशेषशालिनां निरीक्ष्य साम्यं प्रवदन्ति तद्विदः KalyāKā. 2. 6; DeviŚ. 43; शृङ्गारः ... तद्भेदाः काममितरे हास्याद्या अप्यनेकशः (जायन्ते) AgniP. 338. 5; नास्माकं विविधो भावो वर्तते मुनिसत्तमाः। सम्यग्दृशः प्रपश्यन्ति विपरीतेष्वनेकशः VarāP. 71. 7; समुत्पद्य विपद्येह देहिनोऽनेकशः किल। मद्यीभवन्ति कालेन YaśasCam. ii. 327. 14; स राजा ... अनेकशः प्रजावतीम् ... विधाय वसुमतीम् ... साम्राज्यसिंहासनं भेजे UdaySuKa. 24. 14; 30. 19; 91. 8; खंभः ... अनेकसो(शो) येन रणे रिपु(पु)णामानर्तितानीह कव(ब)न्धकानि EI. xxii. 190. 21; पुत्रवत् त्रातपूर्वी नः पूर्वलक्षाण्यनेकशः। असंस्तव इवेदानीं प्रभुरस्मासु वर्तते TriṣaŚaPuC. i. 3. 310; कुम्भिभिर्नवसिन्दूरारुणकुम्भैरनेकशः। संध्याभ्रविभ्रमकरैः परिवव्रे नृपद्विपः PāriPar. 1. 43; 8. 436; कन्दुकम्। क्रीडन्तः प्रेरयेयुस्ते बहुघातैरनेकशः। पुरोघातेन तेष्वेकः पश्चाद्घातेन चापरः Mānaso. iv. 4. 811; कामं हृष्यन् हृषीकेशोऽप्युपचारैरनेकशः। ... द्वारकां ययौ PāṇḍaC. 4. 470; त एव भूपाः प्रययुः प्रसिद्धिं ये वाचि विस्तारमगुः कवीनाम्। अनेकशो गाथकगीतिगृह्या महां श्रियः केलिमया बभूवुः VasaViKā. 1. 9; भासि त्वमेको विश्वेश ... । भाथ यूयं हरिहरब्रह्माद्याः पाह्यनेकशः MugdhaBo. 25. 32 (147. 12); मूढास्तु तुच्छभोगानां कृते क्लिश्यन्त्यनेकशः। जानन्तोऽप्यस्थिरं देहं स्वं पश्यन्त्यजरामरम् SamarāSaṁ. 8. 537; नायं त्यजति प्रभुणापि च। अनेकश उपायैस्तैः सुपरिच्छेदितोऽपि PrabhāC. 15. 5; (गमकाः सप्त कीर्तिताः) स्वरूपं कथ्यते नैषां व्याख्यातत्वादनेकशः BhāvPra. (Śā.) 192. 9 (7); (रूपकम्) इदमश्लिष्टशब्दनिबन्धनं मालया। अनेकशो रूपणात् Ekāva. 8. 6 (62) (217. 3); भास्करः ... कुर्वन् दानान्यनेकशः[।।] ... श्रुतवान् फलमुत्तमम् EI. xiv. 102. 39; माघपण्डितः। पित्रा ... भोगायानेकशो दत्त्वा च विपेदे PurāPraSaṁ. 130. 26; गोलेष्टैः कुशीभिश्च प्रभिन्दन्तोऽप्यनेकशः। न तेऽलम्भूष्णवोऽभूवन्दुर्गं भेत्तुं मनागपि HammīMaKā. 4. 118; 2A in great or large number कन्यास्ताः ... वस्त्राणि जगृहुस्तानि यथासन्नान्यनेकशः MahāBhā. i. 73. 5; MatsyaP. 27. 5; तीर्थानि च सुपुण्यानि मया दृष्टान्यनेकशः MahāBhā. iii. 43. 25; iii. 146. 29; ix. 224*(1); ते रथास्तत्र विध्वस्ताः परार्ध्या भान्त्यनेकशः MahāBhā. viii. 14. 11; viii. 49. 79; नारीणां तदा वृन्दान्यनेकशः। शोकार्तान्यद्रवन् MahāBhā. ... कृष्टयस्तोमराः खड्गाः ... फलकान्यथ चर्माणि प्रतिकल्प्यान्यने-

कश: MahāBhā. xii. 101. 8; (लवण:) स तत्र दानव: क्रीडन्वर्षपूगाननेकश: ... लोकानुद्वासयति HariVaṁ. 44. 24; अन्तर्भूमिनिवासीनि सन्ति सत्त्वान्यनेकश: Rāmā. i. 880 * (1); (साधक:) भक्ष्यभोज्यान्यनेकश:। ... देवाय विनिवेदयेत् JayāS. 12. 67; अनेकशो मृगान् हत्वा। ... विकुक्षिरेकं शशमभक्षयत् ViṣṇuP. iv. 2. 16; iv. 4. 58; खे संगतान्यवाद्यन्त देवतूर्याण्यनेकश: ViṣṇuP. v. 20. 72; v. 22. 13; नरेन्द्रतनयै: सह ... द्विजभूपविशां सुता:। समानवयस: प्रीत्या रन्तुमायान्त्यनेकश: MārkP. 20. 7; जनयामास धर्मात्मा म्लेच्छान्सर्वाननेकश: ... दक्ष: MatsyaP. 4. 54; उपानत्पादुकादीनि पादपीठान्यनेकश:।... सर्वाणि ये अर्पयन्ति जगद्विभो:। ... भक्तोत्तमास्ते विज्ञेया: PāraS. 8. 189; पावकात् अग्ने: विस्फुलिङ्गा: ... सहस्रश: अनेकश: प्रभवन्ते MuṇḍUBh. 325. 1 (*on* ii. 1. 1); पश्य मे पार्थ रूपाणि शतश: अथ सहस्रश: अनेकश: इत्यर्थ: GītāBh. (Śaṅ.) 303. 5 (*on* 11. 5); अधीयतेऽत्रार्थे वेदवाक्यान्यनेकश: BṛĀraUBhVā. i. 4. 808; वर्णानां वाचकत्वस्य समर्थनम् ... क्रमभाविनापि समस्तानां कार्यकारिणामनेकशो दर्शनात् NyāyMañ. i. 344. 21; अदर्शनं याति शक्तिर्नारायणात्मिका। तत: कर्माणि कुर्वीत विविधानि त्वनेकश: LakṣmīT. 48. 19; सृष्टा: ... भगवन् ... मांधा[तृ]प्रमुखा: ... नूनं त्वयानेकश: EI. xii. 60. 10; नद्यश्चक्रुस्तीर्थान्यनेकश: NīlaP. 186; अप्सरोगणसंघाश्च समाजग्मुरनेकश: BrahmP. 39. 11; 49. 28; च्यवने वृते सुकन्यया ... । देवदुन्दुभयश्चैव प्रावाद्यन्त अनेकश: BhaviP. 47A. 23 (i. 19. 48); मरीचे: कश्यपो जातो दक्षकन्यास्त्रयोदश। ताभ्यो देवाश्च दैत्याश्च समुत्पन्ना ह्यनेकश: DevīBhāP. iii. 13. 13; करिष्येऽनेकश: क्रीडास्ताभि: सह मनोरमा: ĀdiP. 23. 20; सिद्धा महात्मानो मरीच्याद्या महर्षय:। ... समाराध्य महादेवं सिद्धिं प्राप्ता ह्यनेकश: SaurP. 27. 20; राजराजाभिधान: ... आजहार च मखाननेकश: EI. xviii. 44. 340; [ना][ना]परिजनांतस्मै जनजातीननेकश:[।]प्रादात् श्रीहट्टनाथोऽयं शिवाय शिवकी[र्त्त]न: EI. xix. 281. 29; iii. 76. 19; संपादयन्ति चानग्रा दिव्यवासांस्यनेकश: TriṣaŚaPuC. i. 1. 235; i. 2. 962; i. 3. 210; दिग्गजानां युवराजानिव शौडीर्यशालिन:। मत्ताननेकपानेकेऽनेकश: पर्यढौकयन् TriṣaŚaPuC. ii. 2. 559; ii. 3. 232; सर्वकल्याणधुर्याणि तूर्यवर्याण्यनेकश:। नेदु: श्रेष्ठिगृहद्वारे PariPar. 2. 68; 4. 29; अनेकशो येन धृताङ्कुशा इव प्रचारशान्त्यै कलिदुष्टदन्तिन: ... ददिरे न धेनव: ŚrīKaC. 3. 36; अनेकशोऽङ्गैर्वीराणां पीतधाराम्बुडम्बरे। शोष: प्रादुष्कृतो न स्यात्तज्ज्वालासंज्वरं विना RājTa. (Ka.) 8. 2881; देवि ... द्वीपशैलाननेकश: .. वीक्षस्व PāṇḍaC. 5. 319; 15. 59; पुण्डरीकं दधत्येकं राजहंसाननेकश:। आकृष्टारियश:फेना प्रतस्थे तस्य वाहिनी KīrtiKau. 2. 72; ग्रामाकरद्रोणमडम्बपत्तनान्यनेकश: संघवृषो विलङ्घ्य स:। ... समाययौ पुरे गूर्जरनिर्जरेशितु: VasaViKā. 13. 43; 13. 60; विबुधै: सन्निवेशज्ञै: संगृहीतान्यनेकश:। ... सन्ति सूक्तानि SūktiMu. 0. 38; सुगत्यर्थं च दत्तानि महादानान्यनेकश: SamarāSaṁ. 4. 363; 7. 538; पराक्रमेण स्वायत्तीकृत्य देशाननेकश:। ... गोपाचलमहादुर्गं क्रमेण प्राप्तवानसौ UttaKuC. 499; पापिष्ठ: क्षत्रबन्धुश्चेत्यादिवाक्यशतश्रुते:। तस्य पादाश्रिता भूत्वा भूपा: प्रादुरनेकश: EI. xiv. 93. 62; मृतश्चाहं पुनर्जातो जातश्चाहं पुनर्मृत:। नानायोनिसहस्राणि मया दृष्टान्यनेकश: VetāPañ. (Śi.) 47. 6; के ... जनपदा: ... भूतलैरक्रियन्त सुकृतान्यनेकश:। यद् भवच्चरणपङ्कजद्वयस्पर्श एष चिरमन्वभावि तै: Nalābhyu. 3. 22; सम्राज: समजायंत क्रमशोऽनेकशस्तत: EI. vii. 80. 10; एको हि सूत्रधार: काष्ठप्रकृतीरनेकशो युगपत्। स्तम्भाग्रपट्टिकायां नर्तयतीह प्रगूढतया PraboSu. 128; यदमी एकत्र समुपचिता अनेकशो नानादेशीया जना: परतो दृश्यन्ते तदमी तैर्थिका एव CaitaCan. 235. 22 (10); (प्रभु:) यस्य लोकगुणांशानां विभूतीनामनेकश:। प्राकृतेऽप्यनुभूयन्ते जनानां मुक्तिहेतवे BṛBrahmaS. i. 7. 56; iii. 4. 24; अहन् एको रणे रामो यातुधानाननेकश: RasGan. 635. 5; वपुर्जलीयम् ... तदिन्द्रियं स्याद्रसनाभिधानकम्। ... विलक्षणास्तद्विषयास्त्वनेकश: Vidvanmo. 4. 13; वेश्या: शैलूषा अप्यनेकश:। ... आययु: सह्यमचलम् ParamāKā. 42. 9; सुन्दरा अर्था: ... अनेकशोऽद्याप्यज्ञातार्था: सन्ति SetuBa. 178. 9; विश्वामित्रगणस्थशालङ्कायनस्य अन्येन नामसाम्येऽपि किंचित्प्रवरसाम्याभावान्न द्विगोत्रत्वं लोके सनाम्नां भिन्नानामनेकशो दर्शनात् BālamBha. i. 186. 4 (*on* 1. 153); **2B** in great or much quantity उत्थिते तस्मिन्नवनीश्वरे .. अनेकशो मणिभि: सरत्लोद्गारो वेलाप्रसर इव सागरस्य ... बभूव ... महानास्थानसंक्षोभ: UdaySuKa. 39. 6; पुत्र्या सममनैषीच्च धनकोटीरनेकश: PariPar. 12. 280; मालाकारोपनीतेषु पुष्पाकल्पेष्वनेकश:। तासां दूरमनास्थाभूत् PāṇḍaC. 1. 575; **3** many times, again and again, frequently, repeatedly सैन्यानि तव भारत। ऊर्ध्वमेवाभ्यवेक्षन्त दु:खत्रस्तान्यनेकश: MahāBhā. viii. 2. 3; ix. 10. 14; मानुष्यं भावमापन्नं ये मां गृह्णन्त्यवज्ञया। संसरन्तीह ते मूढास्तिर्यग्योनिष्वनेकश: MahāBhā. xiv. App. I. 4 (85); अश्वमेधे महायज्ञे ... दीयतामन्नं वासांसि विविधानि च। इति संचोदितास्तत्र तथा चक्रुरनेकश: Rāmā. i. 13. 10; i. 74. 24; अनेकशो वध्यमाना: कुम्भकर्णेन वानरा:। राघवं शरणं जग्मु: Rāmā. vi. [illegible] गुणकृत्ये धनुषो नियोजिता KumāSaṁ. 4. 15; 5. 56; (स्वामित्वमीश्वरत्वं च) दत्तं ममान्यैरन्येभ्यो मया दत्तमनेकश: MārkP. 10. 24; 116. 52; अक्षराणि कर्णशष्कुलीमण्डलस्य सर्वां नेमिं व्याप्नुवद्भि: संयोगविभागैर्नैरन्तर्येणानेकशो ग्रहणात् महानिवावयववदानिवोपलभ्यन्ते ŚābaBh. 84. 1 (*on* i. 1. 17); पठन्ति चतुरो वेदान् धर्मशास्त्राण्यनेकश:। आत्मानं नैव जानन्ति दर्वी पाकरसं यथा CāṇaNīDa. 15. 12; प्रतिमा ... ईक्ष्यते। रुदितैरिव पुष्पितेक्षणा विपुलत्रासकृतैरनेकश: JānaHa. 4. 56; तीर्थेषु मया श्राद्धान्यनेकश:। कृतानि पितृतुष्ट्यर्थम् PrajāSm. 1. 3; (हे जामदग्न्य) अनेकशो निर्जितराजकस्त्वम् Bhaṭṭi. 2. 52; रक्तकुवलयवनानि। होपामनेकशो रतिरणप्रणीतोत्थितानां प्रतिस्पर्धिजये सहायकृत्यम् AvantiKa. 27. 13; अनेकश: संस्तुतमप्यनल्पा नवंनवं प्रीतिरहो करोति ŚiśuVa. 3. 31; अनेकश: कृतोद्योगस्तस्यास्मि विनिपातने। निवारितस्त्वया PadmP. (Ra.) 12. 162; VṛGautaSm. 500. 16 (1); 524. 9 (5); TriṣaŚaPuC. i. 6. 515; अहं च सुचरिताचरणेषु पित्रा निरूपितैरनेकश: प्रवर्त्यमानोऽपि वृद्धै: ... उद्वेजक: पित्रोरभूवम् UdaySuKa. 55. 30; अनेकशो युद्धेऽनेन यशोर्थिना तृणमिव त्यक्ता वयं केव(लम्) EI. i. 181. 9; भीमराजस्य सैन्यम् ... यश्चानेकश: अन्योन्य(।)स्त्रसमायोगसञ्जाताग्नी महाहवे। ... रिपुसैन्यमनीनशत् EI. v. 133. 28; अनेकश: स्मृतिष्वपीश्वर: कारणत्वेनोपादानत्वेन च प्रकाश्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 284. 2 (*on* ii. 1. 1); ओंकारमिति च द्वितीयानेकश: श्रुता बाध्येतान्यथा PraśnaUBh. 286. 5 (*on* 5. 5); य: पुरुष: ... पक्षान् कृत्वा संपतेत् अनेकश: ... परमात्मन: ... असौ ... अन्तं न गच्छेत् SanatBh. 306. 15 (*on* 4. 22); (विप्रसर्वस्वं हृतम् ... तन्निमित्तं क्षत:) तदाहरणनिमित्तं यथाशक्त्या घातितोऽपि पुन:पुनरुत्थाय व्यायच्छन्नेकश: शस्त्रै: क्षतो यदि जीवति तथाप्यनाहतेऽपि द्रव्ये विशुध्यत्येव BālaKrī. ii. 103. 2 (*on* 3. 241 (? 247)); न तत्र सूर्यो भातीति मन्त्राम्नायो ह्यनेकश: BṛĀraUBhVā. iv. 3. 363; पटतेऽसाविदं सर्वं सर्वस्यायुर्यतो ह्यमु:। तस्मात्तं तद्विद: प्राहु: सर्वायुषमनेकश: TaiUBhāVā. 98. 21 (2); उपदिश्यन्ते मोक्षशास्त्रेष्वनेकश: ... प्रत्यूहभावना: NyāyMañ. ii. 87. 5; विषयं वनमप्यनेकश: स सुखं दु:खमिवात्यगान्नृप: RāghPān. (Dha.) 4. 50; उक्तं गोत्रार्षेयादिस्मृतिमल्लिवत्यनेकश:। आस्तामप्रस्तुता चिन्ता ĀgaPrā. 73. 11; भ्राजिष्णवो नवनवोन्मीलितनायकगुणोत्कर्षास्तेषां हर्षातिरेकमनेकशोऽप्यास्वाद्यमाना: समुत्पादयन्ति सहृदयानाम् VakroJī. 244. 18; जलधिमध्यमग्नोसमुद्धरणेष्वनेकश: कवलितोऽपि हर्म्यतलप्रणालसलिलपूर इव हेलया निष्क्रामति मकरमुख: TilaMañ. 130. 6; नारदेन ... अनेकश: कृतोपदेश: काश्यपीतलं पिपासुर्वसु: YaśasCam. ii. 355. 24; ii. 55. 2; तां च गुहामहं पुष्पश्चानेकशो नन्दाभगवतीयात्रानुसारित्वात्साधु जानीव: YaśasCam. ii. 364. 15; ii. 376. 5; (श्लोकेऽस्मिन्) अत्रानेकशो दण्ड इत्यस्यावृत्ति: SaraKaṇṭhā. 262. 24; 657. 7; जलस्य शुद्धिं विधिवन्मन्त्रै: कुर्यादनेकश: SaurP. 42. 30; कर्मव्यवहार: लोके वेदे च ... 'आत्मानं वेद' 'आत्मा ज्ञातव्य:' इत्यनेकश: प्रयोग: ŚāstrDī. 122. 20 (*on* i. 1. 5); व्यतिकरमनेकश: स्थाने स्थाने विविधरूपमुपलब्धवती (अहम्) UdaySuKa. 111. 10; ŚabdaBhePra. (Ma.) 3. 18; सत्कृतोऽनेकशोऽप्येष सत्क्रियेत यदापि न। ... काय: खलु खलोपम: TriṣaŚaPuC. i. 1. 252; i. 2. 671; i. 4. 601; अभ्रंलिहेषु वृक्षेषु कृतास्पदमनेकश:। क्रीडया खेचरद्वन्द्वैर्विहंगमिथुनैरिव। ... प्रविवेश तदुद्यानं भगवानजितप्रभु: TriṣaŚaPuC. ii. 3. 247; अपानसत्रशालायां द्विकास्तस्यां द्विजा इव। विविशुश्च निरीयुश्चानेकशो भोजनार्थिन: PariPar. 2. 389; 11. 2; अनेकशोऽहं विमृशन्नपीत्थं खलं न वेद्मि स्थिरमस्थिरं वा ŚrīKaC. 2. 24; AlaṅkāRa. 31 (39); यौष्माकीयेऽपि हि मते मया श्रुतमनेकश:। दर्शनस्य तिरस्कारे? सर्वस्थाम्ना निवारयेत् MudriKu. 1. 31; अत्याश्चर्यम् ... इदम् ... कुर्वन्कार्यमनेकश: सुमनसामागात्र वैकुण्ठताम् EI. ii. 184. 14; अनुरागमायतदृश: कृशेतरं त्वयि ... लिखितत्वदाकृतिरनेकशस्तया रतिवासभित्तिरपि तेऽभिधास्यति NemiNir. 9. 50; भीम: कदाचिदेतेषाम् ... शिर:। नालिकेरद्वयास्फालमास्फालयदनेकश: PāṇḍaC. 3. 164; गलद्गङ्गाजलभ्रान्तिं यान्तंसन्ध्यच्छता। चामरेण सरस्वत्या वीज्यमानमनेकश: ... विलोक्य तत्र सावित्रीप्रिय पिप्रियिरे सुरा: Surath. 3. 4; भयानकमयान्येव प्रकरणानि प्रपञ्चयद्भिरनेकश: कुशीलवसार्थै: कदर्थितोऽयं लोक: HammīMaMa. 1. 1 (9); VasaViKā. 6. 17; तृप्तिवाक्यमपि ... प्राशस्त्यपरमेवेति। तत्र ... फलदातृत्वस्यापि विधिमन्त्रयोरादिमध्यावसानेष्वनेकशोऽभिधानात् ... अलीकत्वकल्पनानुपपत्ते: CaturCin. iii (1). 23. 20; मनसापि हते जन्तौ हन्तुर्मृत्युरनेकश: SamarāSaṁ. 4. 306; कीर्तिपालो महाबाहु: सुराष्ट्रामण्डलं ययौ। तद्देशाधीश्वरं निग्रहीतुम् ...। अनेकशो विग्रहैश्च खेदिताद नराधिपम् PrabhāC. 198. 10; कृष्णेश्वरसंनिधौ ... वीतापायमनेकशो विदधता ब्रह्मप्रतिष्ठापनम्। आनृण्यं समपादि RasāSu. 2. 14 (1. 12); मया दत्तानि दानानि। दीनानामप्यनेकश: UttaKuC. 265; गोमयगाढोद्वर्तितपूर्वं पश्चादनेकशो लिप्तम्। भवति हयलिङ्गसदृशं लिङ्गं कठिनाङ्गनादयितम् ŚārṅgaPa. 3232; प्रोक्ता: .... नानामन्त्राश्च यन्त्राणि सिद्धोपायान्यनेकश: MahNirvāT. 2. 25; लब्ध्वा तरोश्छायाम् यस्य भवद्भिरेव शमिता घर्मापदोऽनेकश: Subhāṣi. 809; 2937; न... [illegible] ... 'पाणिनीयं महाशास्त्रं पदसाधुत्वलक्षणम् ...।' इति पराशरोपपुराणादेश्चानेकशो दर्शनात् VaiyāBhū. 72. 21 (*on* 21); 95. 9 (*on*

22); अनेकशः पुनः पुनः BālamBha. ii. 56. 24 (*on* 2. 39); **4** as (preceded) by more than one (means of knowledge) (अर्थापत्तिः) सर्वप्रमाणपूर्वत्वादेकशोऽनेकशश्च सा।... प्रत्यक्षपूर्विकेत्यादिभेदैः षोढा निगद्यते SaraKaṇṭhā. 392. 14 (comm.अनेकप्रमाणपूर्वा)

अनेकशस्त्रपात (anekaśastra-pāta) *m.* fall, i.e. stroke of various weapons अनेकशस्त्रपातव्यतिकरत्रस्तभृङ्गवृन्दोन्मुच्यमानगण्डमण्डलानाम्... मातङ्गानां गरीयसा गर्जितानुस्वरेण... ग(?र)णतलमनुकरोति स्म मूलरसातलस्य AvantiKa. 102. 14.

अनेकशस्त्रप्रहारिन् (anekaśastra-prahārin) *adj.* striking with various weapons दैत्याः ... प्राकाम्येन युयुधिरेऽनेकशस्त्रप्रहारिणः GaṇeP. ii. 64. 5.

अनेकशस्त्रश्रेणि (aneka-śastraśreṇi) *f.* many series or multitudes of weapons शस्त्रागारमिवानेकशस्त्रश्रेणिविभूषितम्। ... अध्यास्त स रथं रथिनां वरः TriṣaŚaPuC. i. 4. 89.

अनेकशस्त्रसंवीत (anekaśastra-saṁvīta) *adj.* furnished with or involving various weapons रात्रौ युद्धम् ... अनेकशस्त्रसंवीतं महारौद्रमवर्तत SkandP. i (1). 17. 219.

अनेकशस्त्रसंपन्न (anekaśastra-sampanna) *adj.* equipped with various weapons यातो नरान्तकः। अनेकशस्त्रसंपन्नश्चतुरङ्गबलान्वितः GaṇeP. ii. 62. 43.

अनेकशस्त्राली (anekaśastrālī) *f.* series of various weapons समर्प्य कवचानेकशस्त्रालीतुरगादिकम्। सारसत्कारतः सज्जीचकार सुभटान् नृपः CitraPaC. 424.

अनेकशस्त्रास्त्र (aneka-śastrāstra) *n.* various weapons and missiles समेत्य सर्वे स्वबलैरुदारैरनेकशस्त्रास्त्रविभूतिमद्भिः। ... निश्चक्रमुर्भूपतयः प्रयोद्धुम् VarāṅgaC. 16. 34.

अनेकशस्त्रास्त्रयुत (anekaśastrāstra-yuta) *adj.* equipped with various weapons and missiles दैत्याः ...। अनेकशस्त्रास्त्रयुतास्तदाभवन् विष्णौ गते गर्जमानास्तदानीम् SkandP. i (1). 12. 74.

अनेकशस्त्रास्त्रविद् (anekaśastrāstra-vid) *adj.* well-versed in (the operation of) various weapons and missiles बालोऽपि भूपाल तनूभवस्ते ... अनेकशस्त्रास्त्रविदाहवज्ञः Raghunā. 7. 52.

अनेकशस्यप्रशस्या (anekaśasya-praśasyā) *adj.* (*f.*) praiseworthy due to abundant crops वसुधानेकशस्यप्रशस्या भूयात् HammīMaMa. 5.60(?61)

अनेकशाख (aneka-śākha) *adj.* [*f.* - *ā*] **A** having many branches पशुपतिवचनाद्द्रवामि सद्यः कृमिरथ वा तरुरप्यनेकशाखः MahāBhā. xiii. 14. 95; अनेकशाखश्चैत्यश्च निपपात महीतले HariVaṁ. 106. 49; नन्वनेकात्मकं ब्रह्म यथा वृक्षोऽनेकशाखः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 309. 10 (*on* ii. 1. 14); दक्षः ... यस्याशीर्वाददूर्वादलकलितशिखो भूपतेर्यज्ञयूपः संयातोऽनेकशाखः Vidvanmo. 1.2; **B** having various branches, i. e. schools of thought अनेकशाखा विप्रतिपत्तिः (वाक्यार्थे) NyāyMañ. i. 300. 25; अनेकशाखं प्रतिपदं ज्ञानयौगपद्यमापद्यते NyāyMañ. i. 360. 27.

अनेकशाखत्रयी (anekaśākha-trayī) *f.* triad of the Vedas with various recensions वाल्मीकिरश्लाघत (सभाम्) तामनेकशाखत्रयीभुरुहराजिभाजा।... कण्ठपथेन NaiṣC. 10. 57.

अनेकशाखप्रशाख (aneka-śākhapraśākha) *adj.* having many branches and sub-branches अनेकशाखप्रशाखो विटपः तन्मध्यभागो वृक्षविस्तारो वा येषां ते तथा AupaSūṬ. 12. 8.

अनेकशाखयत् (anekaśākhayat) *adj.* rendering to be of various kinds or types अस्य संपदमनेकशाखयत् प्रेक्ष्यतामिदमिहान्यदद्भुतम् Yādavā. 17. 12 (comm. बहुविधां कुर्वत्)

अनेकशाखा (aneka-śākhā) *f.* **1** many branches शृणु दृष्टान्तम् ... अनेकशाखादियुक्तस्य वृक्षस्य ChāndoUBh. 391. 7 (*on* vi. 11. 1); **2** various recensions (of the Veda) एकस्या वैश्वानरविद्यादिकाया अनेकशाखासु श्रूयमाणायाः किमेकविद्यात्वमुत विद्याभेद इति चिन्त्यते BrahmSūBh. (Rā.) 614. 7 (*on* iii. 3. 1); बृहदारण्यके च शाण्डिल्यविद्याम्नाता सा च यथानेकशाखासु वेद्यैक्याद्विद्यैक्यं तथैकस्यामप्येकैव विद्यैक्याद्गुणोपसंहारः VedāntPāSau. 311. 16 (*on* iii. 3. 19); उद्गीथविद्या॰...॰वैश्वानरविद्याद्याः एकैका अनेकशाखासु पठिताः VedāntKau. 299. 3 (*on* iii. 3. 1); SarvaDaKau. 97. 17.

अनेकशाखागत (anekaśākhā-gata) *adj.* belonging or pertaining to various branches (of the Veda) न चेहानेकशाखागतानामनुमन्त्रणानां मिथः प्रत्यासत्तिर्हि विहिता ŚāstrDī. 409. 67 (*on* v. 1. 3); NyāyKuA. i. 132. 6.

अनेकशाखागहन (anekaśākhā-gahana) *adj.* **1** deep or difficult (to understand) due to various recensions सतीं श्रुतस्कन्धवने विहारिणीमनेकशाखागहने सरस्वतीम्। गुरुप्रवाहेण जडानुकम्पिना स्तुवेऽभिनन्दये वनदेवतामिव RāghPāṇ. (Dha.) 1. 2 (comm. प्राभृतिकादिग्रन्थविशेषैर्गहने); **2** thick due to many branches (of the trees), RāghPāṇ. (Dha.) 1.2 (comm. अनेकाभिर्वृक्षशाखाभिर्निबिडे)

अनेकशाखाजन्य (anekaśākhā-janya) *adj.* produced from various recensions अनेकशाखाजन्यज्ञानरूपस्य च श्रवणस्य ...अतिप्रयत्नसाध्यत्वानुभवात् Nyāyāmṛ. 625A. 8.

अनेकशाखाद्यभिज्ञ (anekaśākhādy-abhijña) *adj.* knower of various recensions etc. इतिहासपुराणाभ्यां वेदं समुपबृंहयेत् ...वेदतात्पर्यम् ... अनेकशाखाद्यभिज्ञऋषिप्रणीतनिर्णयात्मकेतिहासाद्यनुसारेणैव ज्ञेयम् Nyāyāmṛ. 618A.9.

अनेकशाखाध्ययन (anekaśākhādhyayana) *n.* **i** study of many recensions (of the Veda) अनेकशाखाध्ययनमप्यस्ति वेदानधीत्येति ManuBh. i. 87. 27 (*on* 2. 29); ॰विध्यर्थवादमन्त्रात्मकानेकशाखाध्ययनधारणादिव्यधीरधियो भक्तानवलोक्य ...तदर्थं संक्षिप्योपदिदेश ĀgaPrā. 51. 16; त्रयीनिष्कर्षम् ...पूर्वमभ्यस्य पश्चाद्वेदम् ...एतद्यानेकशाखाध्ययनपक्षे ManvaVi. 518. 7 (*on* 4. 125); अनेकशाखाध्ययने च स्वशब्दवैयर्थ्यापत्तेः MīmāKau. iii (1). 17. 5 (*on* i. 2. 7); **ii** study of more than one recension (of the Veda) न च पुंविशेषं प्रत्यस्यार्थवत्त्वम् ...वाच्यम्, एकस्यानेकशाखाध्ययनासंभवात् AdvaiSi. 822. 14; 'अध्वर्युं वृणीते' तिवत्स्यीयत्वैकत्वयोर्विवक्षितत्वेनानेकशाखाध्ययनानुपपत्तेः BhāṭṭDī. i. 180. 7 (*on* ii. 4. 2)

अनेकशाखाध्यायिन् (anekaśākhādhyāyin) *adj.* **i** who studies or learns various recensions (of the Veda) अनेकशाखाध्यायिनस्तु तदर्थपरस्य सर्वमेतत्प्रत्यक्षम् ManuBh. i. 146. 3 (*on* 2. 136); काठकादिभ्यः पूर्वपुरुषसंज्ञाभिश्च समाख्यानप्रसङ्गात्। पूर्वे त्वनेकशाखाध्यायिनः ŚrutaPra. ii. 66. 13 (*on* i. 3. 28); **2** who studies more than one recension (of the Veda) तत्र अनेकशाखाध्यायिनापि वेदमित्येकवचनात् एकामेव शाखामादितः ...आरभ्य पठनीयम् VīraMi. (Āhnika.) 329.7.

अनेकशाखाप्रभिन्न (anekaśākhā-prabhinna) *adj.* divided into various recensions (of the Veda) लब्धनानागमस्थितिः। ... नाना अनेकशाखाप्रभिन्नसामादयः LalitāTriBh. 345. 1 (*on* 53)

अनेकशाखाबोधित (anekaśākhā-bodhita) *adj.* made known or conveyed by more than one recension (of the Veda) अनेकशाखाबोधिते चैकस्मिन् कर्मणि प्रथमेनाह्नातज्ञापने सिद्धे द्वितीयादेरनुवादकत्वेन तत्र प्रामाण्यम् SarvaDaKau.97.23.

अनेकशाखाभेद (anekaśākhā-bheda) *m.* divisions of various recensions (of the Veda) अनेकशाखाभेदभिन्नस्य ... ऋग्वेदाद्याख्यस्य ... महतो भूताद् योनेः संभवः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 13. 17 (*on* i. 1. 3); अनेकशाखाभेदभिन्नो वेदो न शक्यते सर्वैः प्रमातुम् ManuBh. i. 6. 10 (*on* 1. 3); स वेदो विशिष्टः शब्दराशिरपौरुषेयो मन्त्रब्राह्मणाख्योऽनेकशाखाभेदभिन्नः ManuBh. i. 59. 19 (*on* 2. 6)

अनेकशाखारचित (anekaśākhā-racita) *adj.* constituted of many branches क्रूरकर्माणो नराः ...यान्ति दक्षिणेन यमालयम्।... अनेकशाखारचितैर्व्याप्तैर्वंशवनैः क्वचित् BhaviP. 285 A. 23 (i. 192. 15)

अनेकशाखावितत (anekaśākhā-vitata) *adj.* extended over many branches विष्णुरूपस्तरुः ...। अनेकशाखाविततश्चतुर्मुख इवापरः PadmP. v. 18. 189; नराः ...यान्ति दक्षिणेन यमालयम्।...अनेकशाखाविततैर्व्याप्तं वंशवनैः ...पीड्यमानाः ŚivaP. v. 7. 13 (413B. 8)

अनेकशाखाविद् (anekaśākhā-vid) *adj.* well-versed in various recensions (of the Veda) ननु वाधूलशाखोक्तमपि कुतो ब्रह्मेत्यत आह ...अनेकशाखाविदामेवात्र सम्यगधिकारज्ञापनायैतदुक्तम् NyāySu. (Ja.) 143 A. 11 (*on* i. 1. 6)

अनेकशाखाविप्रकीर्ण (anekaśākhā-viprakīrṇa) *adj.* spread over various branches अनेकशाखाविप्रकीर्णम् ...शिवस्य वैभवम् ŚivārkaMaDī. i. 582. 29 (*on* i. 4. 29); अनेकशाखाविप्रकीर्णसकलगुणोपसंहारस्य कर्तुमशक्यत्वात् ŚivārkaMaDī. ii. 290. 20 (*on* iii. 3. 5)

अनेकशाखाश्रुत (anekaśākhā-śruta) *adj.* mentioned, i. e. known in various recensions (of the Veda) अनेकशाखाश्रुतमग्निहोत्रादिकं प्रतिशाखं भिद्यते MayūMāli. 180. 8 (*on* ii. 4. 2)

अनेकशाखासनाथ (anekaśākhā-sanātha) *adj.* possessing or endowed with many branches अस्ति दाक्षिणात्ये जनपदे पृथ्वीप्रतिष्ठानं नाम नगरम्। तस्य समीपस्थो महान् अनेकशाखासनाथो न्यग्रोधपादपस्तिष्ठति Pañcā. 174.10.

अनेकशाखासंबाध (anekaśākhā-sambādha) *adj.* thronged or crowded with, i. e. consisting of many branches ते (अरण्ये) अनेकशाखासंबाधन्यग्रोधं ददृशुः SkandP. iii (1). 31. 34.

अनेकशाखास्थ (anekaśākhā-stha) *adj.* present or existing in various recensions (of the Veda) गुरूपदेशेनानेकशाखास्थवाक्यार्थग्रहणमात्रं श्रवणम् Nyāyāmṛ. 623 A. 3; न च ...अनेकशाखास्थवाक्यार्थज्ञानम् AdvaiSi. 871. 3; अनेकशाखास्थवेदान्तवाक्यानां ...श्रवणं विधीयते LaCandr. 871. 17.

अनेकशान्तिपद्धति (anekaśāntipaddhati) *f.* name of a work, pw.

अनेकशापभ्रुकुटि (aneka-śāpabhrukuṭi) *f.* many eyebrows raised at the time of (uttering) curses अनेकशापभ्रुकुटिभवनतोरणेन भ्रूलताद्वयेन विराजितम् ...मुनिकुमारकमपश्यम् Kād. 139. 16.

अनेकशाबलेयादिविशेष (aneka-śābaleyādiviśeṣa) *m.* many particular items such as spotted one etc. सामान्यरूपं ह्यनेकशाबलेयादिविशेषगतम् Śarka.16.4.

अनेकशासितृत्व (anekaśāsitṛ-tva) *n.* the state of being the ruler of many जगतो यथाकथंचिदनेकाधारत्वकल्पनसंभवेऽप्यनेकशासितृत्वकल्पनं न संभवति ŚivārkaMaDī. i. 423. 23 (*on* i. 3. 10)

अनेकशास्त्र (aneka-śāstra) *n.* A various sciences विष्णुशर्मा नाम ब्राह्मणोऽनेकशास्त्रविख्यातकीर्तिरस्ति Tantrākhyā.1. 20; आसीदिन्द्रस्यानेकशास्त्रागमाप्रतिहतबुद्धिः ...शुकः पुण्यको नाम Pañcā. 106. 11; B various works or scriptures हारीतेन तथा प्रोक्ता कामकामी सुपूजिता। आलोक्यानेकशास्त्राणि आत्रेयेणापि पूजिता HāriS. iii. 3. 27; C various topics or rules अनेकशास्त्रदर्शित्यमित्यर्थालोकहेतवः Vāgbhaṭā. 1. 14 (comm. नानाशास्त्रदर्शनशीलत्वम्)

अनेकशास्त्रविवरण (anekaśāstra-vivaraṇa) *n.* explanation of various topics or rules सर्वेषाम् ...अनेकशास्त्रविवरणव्यापारसक्तचित्तानां कालोऽतिवर्तते Tantrākhyā. 82. 25; PañcT. 2. 77 (33) (251. 9)

अनेकशास्त्रसंसिद्धि (anekaśāstra-saṁsiddhi) *f.* perfection in various sciences तदत्रास्ति विष्णुशर्मा नाम ब्राह्मणोऽनेकशास्त्रसंसिद्धिलब्धकीर्तिः Pañcā.1.24.

अनेकशास्त्राधिगत (anekaśāstrādhigata) *adj.* acquired through various sciences मदनव्याधिः येनानेकशास्त्राधिगतनिष्पन्दबुद्धिः ...कर्णीपुत्रोऽपि नामैतामवस्थामुपनीतः PadmPrā. 3.9; संजीवकेनाप्यनेकशास्त्राधिगतबुद्धिप्रागल्भ्येन ...पिङ्गलको धीमान् कृतः Pañcā. 21. 24.

अनेकशास्त्रार्थ (anekaśāstrārtha) *m.* 1 purport of various sciences अनेकशास्त्रार्थप्रणिहितबुद्धित्वात् च संजीवकेन ...पिङ्गलकः ... धीमान् कृतः Tantrākhyā. 13. 23; PañcT. 1. 54 (34) (46. 4); 2. 72 (3) (246. 11); Pañcā. 164. 4; अनेकशास्त्रार्थमतिप्रवीणैः। विवक्तु(?क्तृ)भिः ...स्वपक्षसिद्धिं निजगाद राजा VarāṅgaC. 25. 93; 2 objective of various works or scriptures उपनीयतेऽनेनेति व्युत्पत्तौ ...अन्यपदार्थत्वेनोपनयनं स्यात्। ततश्चोपनयनानियम इत्यनेकशास्त्रार्थविप्लवापत्तिः VīraMi. (Saṁskāra.) 334. 17.

अनेकशास्त्रावगाहन (anekaśāstrāvagāhana) *n.* plunging deep into, i.e. deep study of various sciences अनेकशास्त्रार्थप्रणिहितबुद्धित्वात् च संजीवकेन (v. l. अनेकशास्त्रावगाहनाद् उत्पन्नबुद्धिप्रागल्भ्येन) ... पिङ्गलको धीमान् कृतः PañcT. 1. 54 (34) (46. 4)

अनेकशिख (aneka-śikha) *adj.* having many flames दहते भवबीजसंततिं शिखिनेऽनेकशिखाय ते नमः Kirātā. 18. 38.

अनेकशिखर (aneka-śikhara) *adj.* 1 having various spires or the lower turrets षोडशास्त्रसमायुक्तो नानारूपसमन्वितः। अनेकशिखरस्तद्वत् सर्वतोभद्र उच्यते MatsyaP. 269. 34; ते वीरसत्तमाः ...। अनेकशिखरं तस्य सभानण्डपमाययुः GaṇeP. ii. 122. 33; अनेकशिखरश्चित्रश्चतुर्द्वारो महोच्छ्रितिः। विमानच्छन्दकस्त्वष्टभूमिकः SamarāSū. 63. 6; 2 having many crests सूर्यपुत्रोऽग्निपुत्रस्तु ...। अनेकशिखरः केतुः स ते पीडां व्यपोहतु BhaviP. 260 B. 34 (i. 175. 49)

अनेकशिखराकीर्ण (anekaśikharākīrṇa) *adj.* crowded with or surrounded by many spires पञ्चभूः सर्वतोभद्रः ...। अनेकशिखराकीर्णः कर्तव्यः SamarāSū. 63.8.

अनेकशिखरानन (anekaśikharānana) *adj.* consisting of many spires and faces, i. e. doors प्रोक्ताः ... प्रासादाः ... कैलासो नवभूमिकः। विमानच्छन्दकस्तद्वदनेकशिखराननः MatsyaP. 269. 32.

अनेकशिखावपन (anekaśikhā-vapana) *n.* cutting or shaving off of more than one, i. e. five locks of hair (ब्राह्मण्याः शिरसि वपनं कारयित्वा) अनेकशिखावपनप्राप्तये शिरसीत्युक्तम् Aparā. 1085. 24 (*on* 3. 260)

अनेकशिरस् (aneka-śiras) *adj.* i of many hoods सुरसायाः सहस्रं तु सर्पाणाममितौजसाम्। अनेकशिरसाम् ... जज्ञिरे HariVaṁ. 3. 85; ViṣṇuP. i. 21. 19; BrahmāṇḍP. ii. 7. 31; KūrmaP. 213. 4 (1. 18); BrahmP. 3. 97; ii of many heads तद्दृष्ट्वानेकशिरसम् ... देवदेवस्य रूपं भानोर्महात्मनः। ... तुष्टुवुस्ते दिवाकरम् BhaviP. 227B. 7 (i. 153. 46)

अनेकशिल्प (aneka-śilpa) *n.* various arts or crafts अनेकशिल्पाध्ययनप्रवीणाश्चाराश्चरेषु: NītiSā. 13. 50.

अनेकशिल्पजात (aneka-śilpajāta) *n.* aggregate of various arts or crafts अनेकशिल्पजातानि नैककर्मक्रियाणि च। तान्यशेषाणि रूपाणि कर्तव्यानि प्रयोक्तृभिः NāṭyaŚā. 19. 148.

अनेकशिल्पपर्यवदात (anekaśilpa-paryavadāta) *adj.* expert or skilled in various arts or crafts अनेकशिल्पपर्यवदातस्य पुरुषस्य क्रियावसायात् क्रियायां करणान्तरापेक्षित्वम् NyāyVār. 393. 4 (*on* iii. 1. 55); 84. 6 (*on* i. 1. 16); 465. 19 (*on* iv. 1. 21); अनेकशिल्पपर्यवदातः परशुं कृत्वा तेन पलाशं छिनत्ति Bhām. 467. 7 (*on* ii. 2. 43); 301. 18 (*on* i. 4. 14)

अनेकशिल्पिन् (aneka-śilpin) *m.* many artisans अनेकशिल्पिकल्पितत्वेऽपि प्रासादादीनाम् ... एकरूपतया अविगानेनोपलम्भात् SyādvāMañ. 6 (98)

अनेकशिष्य (aneka-śiṣya) *m.* many students or disciples विष्णुशर्मा नाम ब्राह्मणः ... अनेकशिष्यविख्यातकीर्तिः अस्ति PañcT. 0. 4 (6) (5. 1); श्रीशंकराचार्यगुरुरनेकशिष्याणाम् ... सदुपदेशमाचकार ŚaṅkaVi. (Ā.) 13. 3; 16.11.

अनेकशिष्यगण (anekaśiṣya-gaṇa) *m.* group of many students or disciples अनेकशिष्यगणोपास्यमानम् ... आचार्यमनार्यः कश्चित् ... आगत्य ... आकुलयति NyāyMañ. ii. 152. 23.

अनेकशिष्यपरिच्छद (anekaśiṣya-paricchada) *adj.* having, i. e. accompanied by a retinue of several students or disciples तत्रानेकशिष्यपरिच्छदः ... सूरिर्विजयसेनाख्यः ... उद्याने समवासार्षीत् SamarāSam. 1. 227.

अनेकशिष्यसंनिधि (anekaśiṣya-sannidhi) *m.* [Loc.] in the presence of many students or disciples (प्रीतात्मा) अनेकशिष्यसंनिधावहमत्र नियुक्त इति बहुमानेन प्रीतात्मत्वम् ManuBh. i. 34. 14 (*on* 1. 60)

अनेकशिष्यसंपूर्ण (anekaśiṣya-sampūrṇa) *adj.* complete, i.e. associated with many students or disciples देवमन्त्री ...। अनेकशिष्यसंपूर्णः पीडां दहतु मे गुरुः VasiS.18.141.

अनेकशिष्योपाध्याय (anekaśiṣyopādhyāya) *m.* many disciples and teachers अनेकशिष्योपाध्यायैः श्रोत्रियैराहृतोऽपरैः शक्तो रचयितुं श्रुत्वा शाखां तां तां कुतश्चन ManuBh. i.65.25 (*on* 2.6)

अनेकशीतांशुफल (aneka-śītāṁśuphala) *adj.* having many fruits in the form of moons (चमूः) गवाक्षलक्ष्यवामाक्षीमुखैः कनकवेश्मभिः। चकाशेऽनेकशीतांशुफलैः कल्पद्रुमैरिव PāṇḍaC.12.122.

अनेकशुकशावक (aneka-śukaśāvaka) *m.* many young parrots अहो अयमनेकशुकशावकानुगमनिकामश्यामलहरितलतावितानमनोरमारामरमणीयसंनिवेशः प्रदेशः PrasaRā.2. 0(3)

अनेकशुद्ध (anekaśuddha) *m.* type of an interlude, a sub-variety of Śuddha Viṣkambhaka विष्कम्भकः ... शुद्धो मिश्रः ...। शुद्धः ... द्विधा। ... एकशुद्धः ... अनेकशुद्धो विष्कम्भः षष्ठाङ्केऽनर्घराघवे RasāSu. 280.6 (3.181)

अनेकशुभग्रहोत्थ (anekaśubhagrahottha) *adj.* arising due to many auspicious planets यः कर्तरी नाम महान् हि दोषो लग्नोद्भवानेकशुभग्रहोत्थान्। गुणान्निहन्ति VasiS. 32.44.

अनेकशुभप्रदा (anekaśubha - pradā) *adj.* (*f.*) bestowing various auspicious fortunes प्रयाणे ...। पशुप्रदा मानकरी सुगन्धरक्ताम्बरानेकशुभप्रदा स्यात्। एकादशी VasiS. 37.20.

अनेकशुषिर (aneka-śuṣira) *adj.* having many holes अनेकशुषिरे कुम्भे तावन्मात्रा गभस्तयः। प्रसरन्ति बहिस्तद्वन्नाडीभिर्बीजरश्मयः AgniP. 30. 31.

अनेकशृङ्गवत् (anekaśṛṅga - va(n)t) *adj.* possessing many peaks or summits मेरुश्चानेकशृङ्गवान् ... विविधा देवतागणाः। ते कुमाराभिषेकार्थं समाजग्मुः MahāBhā. ix. 44.13; हिमवांश्चैव विन्ध्यश्च मेरुश्चानेकशृङ्गवान्। ... देवस्याभिषेकार्थं समायान्ति BrahmP. 65.38.

अनेकशेखर (aneka-śekhara) *m.* many spires or turrets निम्नोन्नतप्रवेशांश्च विदधीत ...। (अ?)धिकाभिर्विचित्राभिः कूटैश्चानेकशेखरैः SamarāSū. 68.45.

अनेकशेष (an-ekaśeṣa) *m.* 1 absence of a type of copulative compound wherein only one of the two members subsists (सरूपाणामेकशेष एकविभक्तौ) संख्याया अर्थासंप्रत्ययादन्यपदार्थत्वाच्चानेकशेषः Vār. 25 *on* P. i. 2.64; ब्राह्मणवत्साब्राह्मणीवत्सयोर्लिङ्गस्य विभक्तिपरत्वे विशेषवाचकत्वादनेकशेषः Vār. 2 *on* P. i. 2. 68; न पुनः ... विरूपाणामनेकशेष आरभ्यते MahāBh. i. 234.1 (*on* i. 2. 64); 2 (aneka-śeṣa) various subsidiary rites अनेकशेषिशेषत्वात् पूर्वमेतावुदाहृतौ। अनेकशेषसंबन्धात् संप्रत्येकस्य शेषिणः TantrVā. 858.19 (*on* iii. 3.14)

अनेकशेषपक्ष (anekaśeṣa-pakṣa) *m.* view of the absence of a type of copulative compound न तावदेकशेषे क्रमप्रतीतिः विग्रहवाक्ये चानेकशेषपक्षे च मातुः पूर्वपाठादेव क्रमप्रतीतिः Subodhi. 73.18 (*on* 2.135-36); BālamBha. ii. 212. 24 (*on* 2. 135-36)

अनेकशेषभाव (an-ekaśeṣabhāva) *m.* absence of the operation of a type of copulative compound न वा युष्मदस्मदोरनेकशेषभावात्तदधिकरणानामेकशेषभावादिप्रतिषेधः Vār. 6 *on* P. i. 4.105; *on* P. i. 4. 108.

अनेकशेषव्याकरण (anekaśeṣa-vyākaraṇa) *n*. grammar (of Deva) not dealing with a type of copulative compound उपज्ञोपक्रम इत्येवमन्तः षसो नब्भवति ... देवोपज्ञमनेकशेषव्याकरणम् JaineVyā. 79.20 (*on* i. 4.97)

अनेकशेषिविधि (anekaśeṣi-vidhi) *m*. injunction of several principal rites एकादशे त्वनेकशेषिविधिप्रयुक्तस्य शेषस्य सकृदनुष्ठानादेव सर्वशेषिणामुपकार-साम्यरूपं तन्त्रनामकमुक्तम् VivaPraSaṁ. 139.14.

अनेकशेषिशेषत्व (anekaśeṣiśeṣa-tva) *n*. the state of being the subsidiary of many principal rites अनेकशेषिशेषत्वात्पूर्वमेतावुदाहृतौ TantrVā. 858.18 (*on* iii. 3.14)

अनेकशेषिसद्भाव (anekaśeṣi-sadbhāva) *m*. existence of several principal rites अनेकशेषिसद्भावेऽपि यत्रान्यप्रयुक्तस्यैवान्यत्र विनियोगः तत्र यत्प्रयुक्तस्यान्यत्र विनियोगः स एव शेषं प्रयुङ्क्ते ŚivārkaMaDī. i. 73.34 (*on* i.1.1)

अनेकशैलान्तरित (anekaśailāntarita) *adj*. intervened or separated by many mountains अनेकशैलान्तरितं योजनानां शतादपि। अदूरस्थितविस्पष्टं दृश्यं पश्यामि JātaMā. 14.3 (2.47)

अनेकश्राद्धसंपात (anekaśrāddha-sampāta) *m*. co ıcurrence of many 'ceremonies for the departed' at a time अनेकश्राद्धसंपाते तु यदि तत्प्रसङ्गासिद्धिस्तदा तदीयमेव तर्पणम् NirṇaSi. 345. 21.

अनेकश्रीमुख (aneka-śrīmukha) *n*. many beautiful faces भूपतिः ... सरस्वतीतीर्थानि संभावयन् अनेकश्रीमुखपरंपरानुकृष्टमेनमात्मसादकरोत् AvantiKa.10.15.

अनेकश्रुत (aneka-śruta) *n*. various learnings जातिकुलरूपवयोवर्णानेकश्रुतमदान्धाः क्लीबाः परत्र चेह च हितमप्यर्थं न पश्यन्ति BhaviP.82A.29 (i.42.4)

अनेकश्रुति (aneka-śruti) *f*. **Ai** many Vedic statements मार्गपराणां चानेकश्रुतीनां नैरर्थक्यं प्रसज्येत ŚrutaPra. iA. 50.11 (*on* i.1.1); न ... लिङ्गकल्प्या श्रुतिः तत्तत्प्रकृतापूर्वसंबन्धिनीं देवतां तत्तदग्न्यादिपदैः प्रकाशयेदिति एवंविधा ... अनेकश्रुतिकल्पनापत्तेः। किन्तु ... एवंविधा एकैव BhāṭṭDī. iii. 292.15 (*on* x.4.14); पैठीनसिनैव तत्र पृथग् दिग्विशेषाभिधानात् अनेकश्रुतिकल्पनापत्तेश्च VīraMi. (Āhnika.) 65.6; **Aii** more than one scripture न चानेकश्रुतिकल्पने पाठासंभावादेकश्रुतिकल्पनस्य चैकोपलक्षणमन्तरेणासिद्धेः ... पूर्वोक्तरीत्या निर्वक्तुमशक्यत्वान्निर्मूलत्वमिति वाच्यम् MīmāKau. i. 123.16 (*on* i.3.25); **B** various Vedic statements अनेकश्रुतिदर्शनात्संशयमुक्त्वा पूर्वपक्षमाह PrakaVi. 1061.18.

अनेकश्रुतिवाक्य (aneka-śrutivākya) *n*. many Vedic sentences साधूनेव प्रयुञ्जीत नासाधूनित्येकः। गवादय एव साधवः न गाव्यादय इत्यपरः। न च नियमद्वयस्य मूलं संभवति, प्रतिगवादिशब्दमनेकश्रुतिवाक्यपाठासम्भवात् BhāṭṭDī. i.51.14 (*on* i.3.8)

अनेकश्रुतिसामर्थ्य (anekaśruti-sāmarthya) *n*. strength of many Vedic statements पूर्वमनेकश्रुतिसामर्थ्यपर्यालोचनया समुच्चयमूचे PrakaVi. 756.23.

अनेकश्रुतिसिद्धा (anekaśruti-siddhā) *adj*. (*f*.) established by many Vedic statements न केवलं श्रुतार्थापत्तिसिद्धा माया, अनेकश्रुतिसिद्धापि भवति PrakaVi.325.16.

अनेकश्रुत्यन्तरस्वारस्य (anekaśrutyantara-svārasya) *n*. fitness or propriety of (meanings of) many other Vedic statements सद्विद्यावाक्यस्योक्तार्थपरत्वमनेकश्रुत्यन्तरस्वारस्येनोपपादयति . ŚrutaPra. iB. 177.24 (*on* i.1.5)

अनेकश्रोत्रप्राप्ति (anekaśrotra-prāpti) *f*. act of reaching to many ears (simultaneously) न चैकवक्त्रुच्चारितस्यैकस्य शब्दस्य युगपदनेकश्रोत्रप्राप्तिः संभवति NyāyRa. 781.16 (*on* 6.201)

अनेकश्लोकसमुदाय (anekaśloka-samudāya) *m*. collection of many verses अस्य ... स्तवस्याप्यनेकश्लोकसमुदायरूपत्वेन तदविघ्नतायै ... गणेशस्मरणम् SetuBa. 8.11.

अनेकश्वापदनिनादिता (anekaśvāpada-nināditā) *adj*. (*f*.) filled or resounded with the noise of many wild animals सिंह°...°ऋक्षानेकश्वापदनिनादितासु ... गिरिवरदरीषु... हस्तिनः ... विविधसुखमनुभवन्ति Hastyāyur. 196.1 (2.13)

अनेकश्वापदाकीर्ण (anekaśvāpadākīrṇa) *adj*. crowded with, i.e. abounding in many wild animals किरातः। ... विचरन्गिरिकन्दरे। अनेकश्वापदाकीर्णे ... आगतस्तत्र यत्र लिङ्गं सुपूजितम् SkandP. i (1). 5.119; एकाकिनी (मलयसुन्दरी) ... अनेकश्वापदाकीर्णमर्णवोपकण्ठपुलिनमिदमागता TilaMañ. 379.16.

अनेकषकार (aneka-ṣakāra) *m*. many '*ṣa*' sounds सांहितिकेऽपि वा षकारे 'अनचि च' इति द्विर्वचनविधानादनेकषकारत्वसंभवात्संशयः Pradī.iv.231 B. 22 (*on* iv.4.9)

अनेकसंयमक्षाम (anekasaṁyama-kṣāma) *adj*. emaciated on account of various restraints, i.e. practices of penance (विप्रम्) अनेकसंयमक्षामं तमेत्य त्रिदिवेश्वरः। उवाच BṛKathāMañ. 14.349.

अनेकसंयुक्त (aneka-saṁyukta) *adj*. **1** associated with many (gross bodies) लिङ्गं चानेकसंयुक्तं चलं दृश्यं विकारि च। अव्यापकमसद्रूपं तत्कथं स्यात्पुमानयम् AparoAnu. 39; **2** consisting of many (parts, i. e. *kalās*), AparoAnu. 39.

अनेकसंयोगाधिकरणत्व (anekasaṁyogādhikaraṇa-tva) *n*. the state of being the substratum of more than one contact परमाणोरेकस्य युगपत्कारणसंभवे सत्यनेकसंयोगाधिकरणत्वमुपपद्यते NyāyKa. 43.25.

अनेकसंयोजना (aneka-saṁyojanā) *f*. combination of various (ingredients) अनेकसंयोजनया तथाकृतेर्निकृत्य निष्पिष्य च तादृगर्जनात्। अमी कृताकालिकवस्तुविस्मयं जना बहु व्यञ्जनमभ्यवाहरन् NaiṣC. 16.83.

अनेकसंवत्सरसहस्र (aneka-saṁvatsarasahasra) *n*. many thousands of years फलं च धर्मस्य कस्यचिदनेकसंवत्सरसहस्रोपभोग्यम् NyāyKa. 275.10.

अनेकसंवत्सरातिक्रम (anekasaṁvatsarātikrama) *m*. lapse or passing of many years अनेकसंवत्सरातिक्रमेऽपि ... न मे दुःखसंवेगः प्रशाम्यति UttaRāC. 4.3(4)

अनेकसंवर्ण (aneka- saṁvarṇa) *adj*. of various kinds दुःखैरनेकसंवर्णैः संतप्तोऽस्मि दिने दिने PadmP. ii.8. 81.

अनेकसंशय (aneka- saṁśaya) *m*. various doubts तवोद्याने जिनस्वामी गजगामी समागतः। अनेकसंशयध्वान्तध्वंसकस्तिग्मभानुवत् MalliC. 7. 935.

अनेकसंशयोच्छेदिन् (anekasaṁśayocchedin) *adj*. uprooting or removing various doubts अनेकसंशयोच्छेदि परोक्षार्थस्य दर्शकम्। ... शास्त्रम् Hitopa.0.10.

अनेकसंश्रय (aneka-saṁśraya) *m*. association with more than one पर्यायो यदि पर्यायेणैकस्यानेकसंश्रयः Kuval. 110.

अनेकसंश्रिति (aneka-saṁśriti) *f*. many locations अशक्तिरनुपादानादन्यादानादनन्तता। मिथो न प्रतिसंधिश्च संकरेऽनेकसंश्रितिः ĀtmaTaVi. 780.5.

अनेकसंसर्ग (aneka-saṁsarga) *m*. relationship or contact with more than one (entity) न चैकस्यानेकसंसर्गो विरुध्यते दृष्टो हि चित्रज्ञाने नीलाकारावच्छिन्ने पीताद्याकारसंसर्गः NyāyKa. 42.24; (व्यवहारः) ततोऽनेकसंसर्गैकनिमित्तोऽयं परिशिष्यते ĀtmaTaVi. 347.5; युगपदेकस्यानेकसंसर्गप्रवृत्तमध्यक्षमविशेषात् सर्वसंसर्गं वा प्रतिक्षिपेत् ĀtmaTaVi. 607.21; 621.5.

अनेकसंसारधर्म (aneka-saṁsāradharma) *m*. various properties of transmigratory or worldly existence किंनिमित्तोऽयं खिल्वभाव आत्मनः ... अनेकसंसारधर्मोपद्रुत इति उच्यते BṛĀraUBh. 316.7 (*on* ii.4.12)

अनेकसंसारबीज (anekasaṁsāra-bīja) *n*. seed or root-cause of many transmigratory or worldly existences अविद्याद्यनेकसंसारबीजम् अन्तर्दोषवत् ... यत् तत् कूटम् GītāBh. (Śaṅ.) 342. 4 (*on* 12.3)

अनेकसंसारभय (aneka-saṁsārabhaya) *n*. various fears of transmigratory or worldly existence अनेकसंसारभयार्दितानां पापैरनेकैरभिवेष्टितानाम्। गतिस्त्वम् SkandP. v(3).60.30.

अनेकसंसारसंघ (anekasaṁsāra-saṅgha) *m*. aggregate of many transmigratory or worldly existences तिष्ठत्यनेकसंसारसंघाघौघविनाशिनी। कृष्णे भक्तिः VāmaP. 29.40.

अनेकसंसारसंभव (anekasaṁsāra-sambhava) *adj*. arising from many transmigratory or worldly existences सुखदुःखानि ... भुञ्जानोऽनेकसंसारसंभवानीह तिष्ठति MārkP.14. 31.

अनेकसंसारिजन्तु (aneka-saṁsārijantu) *m*. several transmigratory or worldly creatures or beings अनेकसंसारिजन्तुकामकर्मादिसंस्काराश्रयः अक्षरः पुरुषः उच्यते GītāBh. (Śaṅ.) 444. 9 (*on* 15.16)

अनेकसंस्कार (aneka-saṁskāra) *m*. **1** purification of more than one (vessel) श्रुतैकत्वपरित्यागेनानेकसंस्काराच्छ्रुतं हीयेताश्रुतं च परिगृह्येत TantrVā. 739. 23 (*on* iii.1.14); **2** many impressions न चानुमितिः स्मृतिमात्रमिति वक्तुं शक्या। अधिकविषयकत्वात्। न चानेकसंस्कारसंभेदेन तत् NyāyPari. 99. 2.

अनेकसंस्कारवाक्य (aneka-saṁskāravākya) *n*. many sentences of purification अनेकसंस्कारवाक्यगतयवलक्षणातो वरमेकस्मिन् यववाक्ये व्रीहिलक्षणा युक्ता CaturCin. iii (2). 158.5.

अनेकसंस्कार्यसंबन्ध (anekasaṁskārya-sambandha) *m*. relation with many things to be purified न चैवमेकस्यैव ग्रहणस्य अनेकसंस्कार्यसंबन्धोपपत्तावपि उत्पत्तिशिष्टैकदेवतावरोधे देवतान्तरनिवेशानुपपत्तेः गुणात् भेदोपपत्तिरिति वाच्यम् MīmāKau. iii (2). 225. 22 (*on* ii. 2.19)

अनेकसंस्कृतप्राकृत (aneka-saṁskṛtaprākṛta) *adj*. **i** (meals) having cultivated and original (tastes) स्वादयन् रसमनेकसंस्कृतप्राकृतैः ... मुदं जनो

नाटकैरिव बभार भोजनैः ŚiśuVa. 14. 50; **ii** (drama) having many (types of) Saṁskṛta and Prākṛta usages, ŚiśuVa. 14. 50.

अनेकसंस्थान (aneka-saṁsthāna) *adj.* **1A** residing or stationed at various places तान्विदित्वा सुचरितैर्गूढैस्तत्कर्मकारिभिः। चारैश्चानेकसंस्थानैः प्रोत्साद्य वशमानयेत् ManuSm. 9. 261 (ManvaMu. चारैरनेकस्थानस्थैः); **1B** occurring at many places कृष्णखरपरुषमलिनमनेकसंस्थानमण्डलम् ... ऋतुसन्धिपूर्णे चातिबाधते कपालाकृति कपालम् KāśyaS. 116A.30; **2** wearing various disguises, i.e. assuming various forms or appearances, ManuSm. 9. 261; ManuBh. ii. 313. 20 (*on* 9. 261); अनेकसंस्थानैरनेकवेशैः ManvaVi. 1245.23 (*on* 9. 261); **3** having various changing states or attitudes प्रतिदिनमनेकसंस्थानानामपि पित्रादीनां न वस्त्वन्यत्वं भवति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 323.16 (*on* ii.1.18)

अनेकसंहितासमधिगत (anekasaṁhitā-samadhigata) *adj.* known or understood from various scriptures अनेकसंहितासमधिगतनिषेधस्य निर्माल्योपभोगस्य कथमिव पावनत्वाङ्गीकारः ĀgaPrā. 80. 19.

अनेकसक्तचेतस् (anekasakta-cetas) *adj.* whose mind is attached to many (gods) उपास्यदर्शनं मृता (better °दर्शनमृता)वनेकसक्तचेतसः। न संभवेत्फलं ततो विकल्प एव युज्यते NayaMañ. III. iii. 34. 68.

अनेकसखी (aneka-sakhī) *f.* many (female) friends or companions अन्या अनेकसख्यो रतिसुखमनुभवन्त्यो भावपत्रा भवन्ति SāmaraU. 272. 4.

अनेकसंकल्प (aneka-saṅkalpa) *m.* **i** various thoughts अद्यनल्पमनेकसंकल्पकवलितचित्तवृत्तेश्चिन्तयतः एव मे जगाम परिणाममप्रतर्कितैव रजनिः TilaMañ.150.11; **ii** various desires अनेकसंकल्पपर्याकुलचेतसः प्रबन्धवर्धमाना रतेरनवरतमुक्तायतोष्णनिःश्वासस्य ... नष्टनिद्रस्य ... कथमपि क्षपा विराममभजत TilaMañ. 177. 5; 292. 16.

अनेकसंकल्पविकल्प (aneka-saṅkalpavikalpa) *m.* various thoughts and doubts अनेकसंकल्पविकल्पगाढां दशां वहन्त्या विरहे त्वमेव। स्वप्नेऽपि जाग्रद्धरिते च तस्याः सुखस्य दुःखस्य च हेतुरेकः HarVi. 25. 9.

अनेकसंकेतविषय (anekasaṅketa-viṣaya) *adj.* having various conventions as its objects अत एव सविकल्पोत्पत्तिरपि युगपदभिव्यक्तेष्वनेकसंकेतविषयेषु संस्कारेषु स्मृतिहेतुत्वात्मान्तःकरणसंयोगस्य सामर्थ्यादेकस्यानेकविषयस्मरणस्योत्पादात् NyāyKa. 116. 2.

अनेकसंख्य (aneka-saṅkhya) *adj.* **A** immense, boundless क्रामद्भिर्घनपदवीमनेकसंख्यैस्तेजोभिः शुचिमणिजन्मभिर्विभिन्नः। उस्राणाम् ... निचयः Kirātā. 5. 34 (*but* comm. परःसहस्रैः); **Bi** innumerable, many in number जयसिंहेन सलिलतरणसाधनानीतेनानेकसंख्येन प्रागागत्यागूहत सकलत्रः ... सः DaśKuC.123. 7; वितेनिवांसोऽप्यविलङ्घ्यरूपतामनेकसंख्या दधतोऽनपायताम्। हरेण कल्पा इव येन कालतामुपेयुषानायिषत द्विषः क्षयम् HarVi. 12. 3; तं भूमिदेशं यत्र विवेश सः। ... वृक्षैरनेकसंख्यैश्च भूषितम् SkandP. v(1). 5. 11; एकस्य दाशरथेः अनेकसंख्यैर्यातुधानैर्यत्समरकर्म SaraKaṇṭhā. 342. 4; **Bii** more than one in number यस्यैकोऽनेकसंख्ये रणशिरसि ककुप्प्रान्तविश्रान्तशैलभ्रान्तस्थैः सपत्नैरपि करकलितः सर्वतो वीक्ष्यमाणः। ... कृपाणः KhaḍgaŚ. 34.

अनेकसंख्यत्व (anekasaṅkhya-tva) *n.* the state of being more than one in number नञा समासेऽनेकधेत्येव स्यादत आह - नशब्देनेति। एकशब्दस्येति भावः। ततो धा प्रकारे। प्रकारेऽनेकसंख्यत्वप्रतीतेः LaŚabdeŚe. ii. 53. 17.

अनेकसंख्या (aneka-saṅkhyā) *f.* great or large number अतोऽनेकसंख्या परिशिष्यते NyāyKuA. ii (2). 65. 5; [Inst.] in great or large number सा नाम कन्यका अनेकसंख्यया सखीभिः ... अवस्थितिं चक्रे UdaySuKa. 97. 15.

अनेकसंख्यात्व (anekasaṅkhyā-tva) *n.* the state of being great or large number सा अपेक्षाबुद्धिजन्या अनेकसंख्यात्वात् NyāyKuA. ii (2). 65.5.

अनेकसंख्याभाव (anekasaṅkhyābhāva) *m.* absence of great or large number अनेकसंख्याभावे वाव्यविनोऽवयवापेक्षया अधिकपरिमाणानुपपत्तेः Kiraṇā. 65. 11.

अनेकसंख्यावचन (anekasaṅkhyā-vacana) *adj.* expressive of great or large number सहस्रशब्दोऽत्रानेकसंख्य(?ख्या)वचनः YuktiSneha. 52. 22 (*on* i. 15)

अनेकसंगीतविद् (aneka-saṅgītavid) *adj.* (used as noun) many experts in music अनेकसंगीतविदामजस्रसांनिध्ययोगात्सुतरां प्रवीणाः। गायन्ति यस्यां क्षितिपालकीर्तीर्विलासशारीशुकराजहंसाः Rāṣṭrau. 9. 50.

अनेकसंग्रामजय (anekasaṅgrāma-jaya) *m.* victory in many battles अयि मित्र शमं गच्छ तवाप्येष न गोचरः। कोपस्यानेकसंग्रामजयोपार्जनशालिनः PadmP. (Ra.) 15. 172.

अनेकसंग्रामविधा (aneka-saṅgrāmavidhā) *f.* different ways of fighting अनेकसंग्रामविधास्वभिज्ञाः। परःशतास्ते युधि पारसीका ... Raghunā. 7. 46.

अनेकसंघातरूप (anekasaṅghāta-rūpa) *adj.* of the form of the aggregate of many (atoms) द्व्यणुकपर्यन्तं च स्थूलं ततोऽनेकसंघातरूपमिति परमाणुसिद्धिः PramāVāBh. 41. 20.

अनेकसच्छिद्रधारा (aneka-sacchidradhārā) *f.* many streams or flows of water from the bag with holes चर्मभाण्डस्य जलनिर्गमार्थं कृते अनेकसच्छिद्रधारारूपपादवतः एकेनापि पादेन यथा सर्वजलसेको भवतीत्यर्थः ManvaVi. 174. 15 (*on* 2. 99)

अनेकसजातीयविजातीयसंवाद (aneka-sajātīyavijātīyasaṁvāda) *m.* many homogeneous and heterogeneous conformities, i.e. proofs or evidences यत्रापश्चप्रत्ययस्य याथार्थ्यं तत्रास्तिताप्रत्ययस्य बाध्यत्वम्। अनादितोऽनुवृत्तस्यानेकसजातीयविजातीयसंवादवतो याथार्थ्यसंभवात् NyāySu. (Ja.) 404A. 2 (*on* ii. 2. 8)

अनेकसजातीयसत्त्व (anekasajātīya-sattva) *n.* existence of many (persons) belonging to the same caste अनेकसजातीयसत्त्वे विभज्य (धनं) तैर्ग्राह्यम् BālamBha. ii. 215. 8 (*on* 2. 135-136)

अनेकसंजवन (aneka-sañjavana) *n.* numerous groups (of four houses) forming a court अनेकसंजवनचन्द्रशालिकाविटङ्कवेदिकासंकटशिखरैः ... महाप्रासादैः ... विराजमानम् ... राजकुलं विवेश Kād. 87. 1.

अनेकसंज्ञ (aneka-sañjña) *adj.* of various names, i. e. species वनोत्तमम् ... वृक्षैरनेकसंज्ञैर्यद्भूषितं शिखरान्वितैः PadmP. v. 15. 27.

अनेकसंज्ञकत्व (anekasañjñaka-tva) *n.* the state of having more than one term or designation ज्योतिष्टोमस्यैव पश्वर्थमनेन विधिना अनुष्ठापकत्वे च तत्र प्रतिबन्धकसत्त्वेन उद्भित्संज्ञकत्वायोगात् कथंचित् योगेऽपि वा एकस्यानेकसंज्ञकत्वायोगेन ... प्रामाण्यम् MīmāKau. i. 172. 3 (*on* i. 4. 2)

अनेकसंज्ञाकरण (anekasañjñā-karaṇa) *n.* (Gr.) **i** act of making, i. e. coining of various (technical) terms अनेकसंज्ञाकरणमनर्थकं स्यात् Nyās. i. 118. 19 (*on* i. 1. 61); अनेकसंज्ञाकरणात् ... तद्भावितसंज्ञाश्रयणम् LaŚabdeŚe. i. 245. 9; **ii** act of making, i.e. coining of more than one technical term न चेहैकस्यानेकसंज्ञाकरणे भिन्नप्रयोजनमस्ति Nyās. i. 165. 1 (*on* i. 2. 27); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 27 (302. 9); यद्यप्येककस्य त्रिकस्यानेकसंज्ञाकरणे प्रयोजनाभावः तथापि कस्यचित्त्रिकस्य काचित्संज्ञेत्येतावल्लभ्येत न तु यथाभिमतविषयविभागलाभः Pradī. ii. 299A. 20 (*on* i. 4. 100)

अनेकसंज्ञादर्शन (anekasañjñā-darśana) *n.* observation of different technical terms or designations अत एव सूत्रान्तरेष्वेकस्यैवार्थस्यानेकसंज्ञादर्शनेऽपि देशभेदेन तथाविधप्रयोगसत्तानुमानम् BālaKrī. i. 89. 21 (*on* 1. 92 - 93)

अनेकसंज्ञानर्थक्य (anekasañjñānarthakya) *n.* uselessness or futility of having more than one technical term or designation एकस्यानेकसंज्ञानर्थक्येन संज्ञायाः ... संज्ञानिबन्धनभेदस्यैव दृढीकरणार्थम् MayūMāli. 165. 17 (*on* ii. 3.4)

अनेकसंज्ञानुपपत्ति (anekasañjñānupapatti) *f.* untenability of having more than one term or designation नन्वेकत्वेऽनेकसंज्ञानुपपत्तेः MayūMāli. 322. 7 (*on* iii. 7. 9)

अनेकसंज्ञालाभार्थ (anekasañjñālābhārtha) *adj.* having the purpose of obtaining various technical terms तत्र तत्त्वविधावुपसंख्यानेन सिद्धे प्रथमं उपसर्गसंज्ञायामुपसंख्यानमनेकसंज्ञालाभार्थम् LaŚabdeŚe. ii. 354. 3.

अनेकसंज्ञाविधान (anekasañjñā-vidhāna) *n.* **i** act of making or coining of various (technical) terms प्रत्ययादर्शनस्य लुक् श्लु लुप् इत्येताः संज्ञा भवन्ति। अनेकसंज्ञाविधानाच्च तद्भावितग्रहणमिह विज्ञायते KāśiVṛ. *on* i. 1. 61; Prasā. i. 158. 14; संज्ञासंकरे हि सति तत्कार्याण्यपि संकीर्येरन्नित्यत आह अनेकसंज्ञाविधानाद्धेत्यादि Nyās. i. 118. 17 (*on* i. 1. 61); **ii** act of making or coining of more than one (techincal) term न ह्येकस्य भिन्नप्रयोजनमन्तरेण अनेकसंज्ञाविधानमर्थवद् भवति Nyās. i. 164. 26 (*on* i. 2. 27); तत्र यदि एकस्य अनेकसंज्ञाविधानवैयर्थ्यात् एका संज्ञा भवेत् न त्वेकैकस्य तिस्रः Nyās. i. 325. 3 (*on* i. 4. 101)

अनेकसत्तानधिकरण (anekasattānadhikaraṇa) *n.* non - substratum of many (absolute) realities विश्वमनेकसत्तानधिकरणम् NyāySu. (Ja.) 38A. 12 (*on* i. 1. 1)

अनेकसत्त्व (aneka-sattva) *n.* **1A** more than one living being or ceature यदि बोधिसत्त्वानां दानमेकस्यैव सत्त्वस्य सुखदं स्यादात्मनश्च बहुकल्पविपाककृत्। तथापि तत्तेषां प्रियं स्यात्करुणाविशेषात् किं पुनर्यदनेकसत्त्वसुखं च भवत्यात्मनश्च बहुकल्पानुग्रहकृत् MaYānaSū. 112. 25 (16. 57); **1B** various living beings or ... वनमनेकसत्त्वसंकटत्वात् Tantrākhyā. 13. 18; **2** many (ab-

solute) realities विश्वमनेकसत्तानधिकरणमिति प्रतिजानतानेकसत्त्वान्यङ्गीक्रियन्ते NyāySu. (Ja.) 38A. 12 (*on* i. 1. 1); **3** existence of more than one (form) एकणिजन्ते तावन्मात्रनिमित्तकस्यैवाग्लोपस्य ग्रहणमनेकसत्त्वे त्वनेकनिमित्तकस्यैव तस्य ग्रहणम् LaŚabdeŚe. ii. 617. 21.

अनेकसत्त्वप्रलय (anekasattva-pralaya) *m*. destruction of various living beings or creatures इदं च ... तीर्थमन्यतीर्थिकपरिगृहीतैरनेकसत्त्वप्रलयहेतुभिः प्रपाततीर्थैः समीकृतम् TilaMañ. 319. 23.

अनेकसत्त्वसंतान (anekasattva-santāna) *m*. series of various living beings or creatures अथ भगवांस्तां - पर्षदमवगाह्य पुरस्ताद् भिक्षुसंघस्य प्रज्ञप्त एवासने निषद्यानेकसत्त्वसन्तानकुशलमूलसमारोपिकां धर्मदेशनां कृतवान् GiMs. iii (1). 247.14.

अनेकसत्त्वाधिकरणता (anekasattvādhikaraṇa-tā) *f*. the state of being the substratum of more than one reality अनेकसत्त्वाधिकरणताप्रतिषेधसामर्थ्यादि-कैकसत्त्वस्वीकारापत्तेः NyāySu. (Ja.) 38B. 1 (*on* i. 1. 1)

अनेकसत्त्वानधिकरणत्व (anekasattvānadhikaraṇa-tva) *n*. the state of not being the substratum of more than one reality किमेकसत्त्वानधिकरणत्व-मुतानेकसत्त्वानधिकरणत्वम् NyāySu. (Ja.) 37B. 7 (*on* i. 1. 1); 38A. 11 (*on* i.1.1)

अनेकसत्त्वोपकार (anekasattvopakāra) *m*. favour to more than one living being or creature न ह्येवंविधभुवनाद्भुतमतिशयमन्तरेण युगपदनेकसत्त्वो-पकारः शक्यः कर्तुम् Kāvyānu. (He.) 2. 11.

अनेकसदनङ्गीकार (anekasad-anaṅgīkāra) *m*. non-acceptance of many realities न ह्यनेकसदनङ्गीकारे सर्वशब्दस्य प्रयोजनमस्ति NyāySu. (Ja.) 38B. 2 (*on* i. 1. 1)

अनेकसद्रत्नविभूषण (aneka-sadratnavibhūṣaṇa) *n*. various ornaments made of precious gems भगवन्तमैक्षन्नारायणम् ... सः ... अनेकसद्रत्नविभूषणाढ्यम् SkandP. ii (9). 17. 15.

अनेकसद्रूपकल्पना (anekasadrūpa-kalpanā) *f*. assumption of many real forms or existences अनेकसद्रूपकल्पनापत्तिरूपस्तर्कोऽपि नोक्तप्रमितत्वापवादकः GuruCandr. i. 51. 16.

अनेकसंततिक (anekasantati-ka) *adj*. pertaining or relating to many descendants आ चतुर्थात् कूटस्थप्रपौत्रपर्यन्तं दायधनविभागस्यादित्यनेकसंततिकदाय-विभागमर्यादा SmṛtiCan. iv. 648. 17.

अनेकसंतानवश (anekasantāna-vaśa) *m*. [Inst.] by the force of more than one series अतोऽस्य साधारणत्वादेकसंतानवशेन व्यवस्थानम्। रूपस्य तु साधारणत्वात् अनेकसंतानवशेन AbhidhKoBh. 28. 13 (*on* 1.39)

अनेकसंनिकर्षानुज्ञान (anekasannikarṣānujñāna) *n*. acceptance of various relations अनेकसंनिकर्षानुज्ञानं च - असमवायिकारणभूतः संयोगो ह्यात्मना सहानुज्ञातः NayaVi. 76. 5 (*on* i. 1. 4)

अनेकसंनिधान (aneka-sannidhāna) *n*. presence of many (objects) नीलज्ञानं हीदमनेकसंनिधाने समुपजायमानं कथमखिलतदितरपदार्थपरिहारेण केवलनीलानुलग्नतामवलम्बेत NyāyMañ. ii. 105. 6.

अनेकसंनिधि (aneka-sannidhi) *m*. presence of many (words) अनुषङ्गो नामानेकसंनिधावाम्नातस्यासंबन्धिपदाव्यवेतस्याम्नानं सर्वार्थमिति परिकल्प्य सर्वैः संनिहितैरेकवाक्यत्वकल्पनम् MayūMāli. 382. 11 (*on* iv. 3. 5)

अनेकसंनिपात (aneka-sannipāta) *m*. concurrence of many items यदि निर्धारणे षष्ठीयमेवं हि सति निर्धारणमनेकसंनिपाते भवतीत्यच इत्येकवचनं न स्यात् Nyās. i. 122. 12 (*on* i. 1. 64)

अनेकसंनिहितापेक्ष (anekasannihitāpekṣa) *adj*. expectant of or dependant on several things which are proximate यदि ज्योतिष्टोमस्तत एतद् यदि द्वादशाहस्ततोऽमुकमिति। अनेकसंनिहितापेक्षं ह्येतद्वचनम् TantrVā. 1110.19 (*on* iii. 6. 42)

अनेकसमयव्युत्पन्न (anekasamaya-vyutpanna) *adj*. fashioned at different times एकीभूय शनैरनेकसमयव्युत्पन्नमेकक्रियं मुक्ताक्रन्दमितस्ततः किमिदमित्युद्-भ्रान्तनारीनरम्। एतत् त्वत्पुरम् MahāvīC. 4. 57 (117. 4)

अनेकसमयान्वित (anekasamayânvita) *adj*. associated with many conventions आख्यास्ये तत्र पौलोममाख्यानम् ...। विचित्रार्थपदाख्यान-मनेकसमयान्वितम् MahāBhā. i. 2. 30.

अनेकसमर (aneka-samara) *n*. many battles अनेकसमरसंप्रहारप्रणविजय-प्रशस्तिशृङ्गारितगात्रः शालिहोत्रः ... मन्मुखेनापि ... आचार्यपरिषद् ... अर्वन्तं विज्ञापयति YaśasCam. i. 307. 5.

अनेकसमरपीत (anekasamara-pīta) *adj*. drunk during many battles अशस्त्रव्रणैरपि अमर्षस्वेदच्छलेनानेकसमरपीतमसिधाराजलमिव वमद्भिः ... कथ्यमानसत्त्वावष्टम्भः ... नरनाथः सावज्ञमवादीत् HarṣaC. 166. 15.

अनेकसमरविजय (anekasamara-vijaya) *m*. victory in many battles अनेकसमरविजयगणनालेखाभिरिव वलिवलयराजिभिस्तनीयसीभिस्तरङ्गितोदरेणातिस्थवीयसा हस्तार्गलदण्डेनार्गलयन्तमिव ... ककुभां चक्रवालम् ... गर्जिताडम्बराणां दर्पशातमपश्यत् (हस्तिनम्) HarṣaC. 104. 4.

अनेकसमराङ्गण (aneka-samarāṅgaṇa) *n*. many battle - fields अयं नश्चिरसेवकोऽनेकसमराङ्गणलब्धजयप्रतिष्ठः प्रबन्धकविः पराभवितुं न रोचते PrabaK.37.7.

अनेकसमराधिगत (anekasamarādhigata) *adj*. acquired in many battles द्वावप्यनेकसमराधिगतप्रतिष्ठौ RāmC. 36. 34.

अनेकसमर्थसंभव (anekasamartha-sambhava) *m*. possibility of many competent ones शेषे इत्यत्रापि तत्तत्समर्थविभक्त्यन्तविशिष्टोऽर्थः एव शेष इत्यनेकसमर्थसंभवः LaŚabdeŚe ii. 186. 1; ii. 185. 11.

अनेकसमर्थासंभव (anekasamarthāsambhava) *m*. impossibility of many competent words स्वार्थिकेष्वनेकसमर्थासंभवात् 'प्राग्दिशः' इत्युत्तरं नास्य संबन्ध इति बोध्यम् LaŚabdeŚe. ii. 186. 1.

अनेकसमवाय (aneka-samavāya) *m*. **1** inherence in more than one (object) अद्रव्यादिधियो हेतुर्न गुणत्वादि युक्तिमत्। अनेकसमवायश्च न सामान्यधिय-स्ततः। अनेकसमवायश्च संख्यादिष्वपि विद्यते TattvSaṁ. 778; **2** (Mus.) combination of many (tones or accents) अनेकसमवायस्तु (?पातका) हरिणा स्मृताः। ... अष्टौ तु समवायस्तु वीरा तथा। ... स्वरशाखा प्रकीर्तिता BrahmāṇḍP. ii. 62.43.

अनेकसमवायिन् (aneka-samavāyin) *adj*. **1** comprising or consisting of more than one (item) न च तत्सेना वनं वा करिचम्पकाद्यनेकसमवाय्येकोऽवयवी प्रसिध्यति TattvBi. 52. 4; **2** inherent in more than one (item) सामान्यं नित्यमेकं स्यादनेकसमवायि च TārkiRa. 159. 1; NyāySiA. 265. 17.

अनेकसमवेत (aneka-samaveta) *adj*. [*f*. - ā] **i** inherent in more than one (item) नित्यत्वे सत्यनेकसमवेतं सामान्यम् KhaṇḍanKhā. 1082. 23; सामान्यं नित्यमेकमनेकसमवेतं च SaptaPa. 70 (23); TattvPrakā. 97B. 5 (*on* ii. 2. 11); TarkKau. 1. 16; सामान्यं तु प्रध्वंसप्रतियोगित्वरहितमनेकसमवेतम् SarvaDaSaṁ. 10.51; नित्या एका अनेकसमवेता च जातिः सिध्यति NyāyKu. 156. 2; **ii** inherent in many (items) घटात्यन्ताभावान्योन्याभावयोर्नित्ययोरनेकसमवेतयोः सामान्यत्वापत्तेः Upask. 351. 3 (*on* vii. 2. 26)

अनेकसमवेतता (anekasamaveta-tā) *f*. the state of being inherent in more than one (item) अद्रव्यनिष्ठे सामान्ये नानेकसमवेतता TarkSaṁ. (Ā.)121.6.

अनेकसमवेतत्व (anekasamaveta-tva) *n*. **i** the state of being inherent in many (items) किमनेकत्वसंख्याविशिष्टेषु समवेतत्वमनेकसमवेतत्वम् TattvPradī. (Ci.) 193. 1; TarkSaṁ. (Ā.) 121. 1; अथैवमन्योन्यात्यन्ताभावयोर्नित्यत्वे अनेकसमवे-तत्वे च जातित्वप्रसङ्गः TattvCin. i. 670. 4; नित्यत्वे सति अनेकसमवेतत्वम्। अनेकसमवेतत्वं च संयोगादीनामप्यस्ति SiddhāMu. 5. 4 (*on* 8); **ii** the state of being inherent in more than one (item) नित्यत्वे सत्यनेकसमवेतत्वमिति सामान्यलक्षणम् Tarkāmṛ. 14. 13.

अनेकसमा (aneka-samā) *f*. (pl.) many years ततोऽनेकसमाः कृत्वा नानाविधतपांसि तु। धनदः स मुनिर्विद्वान् ... जगाम निर्वृतिम् BṛKathāK. 46. 186.

अनेकसमाकुल (aneka-samākula) *adj*. occupied with many (gods) मेरुम् ... आवसत् ... ब्रह्मा ...। महासुरसहस्रैस्तं दिक्ष्वनेकसमाकुलम् VāyuP. i.34.71.

अनेकसमाधि (aneka-samādhi) *m*. various (types of) concentrations (of mind) or trances भगवान् ... विहरति स्म ... सार्धम् ... बोधिसत्त्वैर्महासत्त्वैः अनेकसमाधिवशिताबलाभिज्ञाविक्रीडितैः LaṅkāSū. 1. 0 (6) (1.5)

अनेकसमान (aneka-samāna) *adj*. common to more than one एकोऽनेक-समानो भर्ता तृप्तिस्ततो नासाम् KandaCū. v. 6. 2.

अनेकसमाश्रय (aneka-samāśraya) *m*. abidance or continuance in many (objects) हृदयाश्रयिकामेभ्य आत्मसंश्रयिणां यतः। प्रसूतिरिह कामानामतोऽनेक-समाश्रयात् BṛĀraUBhVā. iv. 4. 398.

अनेकसमास (aneka-samāsa) *m*. **1** compounding with many words (तद्यानेकप्रत्ययसमासार्थम्) तद्यावश्यं सतिशिष्टस्वरबलीयस्त्वं वक्तव्यम्। किं प्रयोजनम्। अनेकप्रत्ययार्थमनेकसमासार्थं च MahāBh. iii. 100. 2 (*on* vi. 1. 158); **2** many types of compounds वार्तिककारः ... अनेकसमासप्रतिभासनात्संशयं कृत्वा द्वन्द्वसमासमवधारयति TātpaṬ. (Vā.) 225. 6 (*on* i. 1. 14)

अनेकसमुदाय (aneka-samudāya) *m*. A collection of many (rites) राजसूये प्रक्रमस्य कर्तारो नियता न किम्। नियता वा दक्षिणानां भेदादनियता अमी।

अनेकसमुदायात्मराजसूयाय ते कृता: NyāyMāVi. 653. 1 (*on* xi. 4. 3); **B** collection of more than one (rite) अनेकसमुदाये महाप्रकरणादेकधर्मप्राप्ति: MīmāKau. ii. 363. 8 (*on* iii. 3. 14)

अनेकसमुदायानुगत (anekasamudāyānugata) *adj.* common to or continued in the group or collection of more than one (item) सामान्यं त्वनेकसमुदायानुगतं ततो व्यतिरिच्यत एव NyāyRa. 632. 12 (*on* 5 (14). 74)

अनेकसमुदायान्तर्भाव (anekasamudāyāntarbhāva) *m.* inclusion in group or collection of many (letters) शक्यते चेकारोऽप्यनेकसमुदायान्तर्भावात् नानारूप इवोपलभ्यमानेन रूपेण एकाज्-इति व्यपदेष्टुम् Pradī. v. 4B. 17 (*on* vi. 1. 1)

अनेकसमूह (aneka-samūha) *m.* group or aggregate of many (limbs) एकैकोऽवयवस्तेषां न ब्राह्मण्यं समश्नुते। न चानेकसमूहेऽपि सर्वथातिप्रसङ्गत: BhaviP. 82B. 2 (i. 41. 52)

अनेकसमूहस्वभाव (anekasamūha-svabhāva) *adj.* of the nature of the collection of many (items) न शरीरस्य ज्ञानादियोग: ... अनेकसमूहस्वभावत्वात् त्रिदण्डादिवत् सन्निवेशविशिष्टत्वाच्च NyāyMañ. ii. 12. 26.

अनेकसंपराय (aneka-samparāya) *m.* many battles अनेकसंपरायेषु निर्व्यूढबलशक्तय:। महाशकटभारेषु महोक्षा इव ते सदा TriṣaŚaPuC. i. 4. 339.

अनेकसंबन्ध (aneka-sambandha) *m.* **1Ai** syntactic or semantic relation (of *kāraka)* with many (referents) नैव ह्यनेकसंबन्धाद् वाक्यभेद: प्रसज्यते TantrVā. 555. 5 (*on* ii. 2. 26); भावना हि क्रियारूपा सर्वकारकसाधारणरूपैवेति युक्तं पदवैरूप्येणानेकसंबन्धं लभते ŚāstrDī. 71. 14 (*on* i. 4. 6); धर्मस्य प्रकृताप्रकृतानेकसंबन्धस्योपनिबन्धाभावान्न तुल्ययोगितादय: AlaṅkāRa. 13 (5); **1Aii** syntactic or semantic relation (of *kāraka*) with more than one (referent) सहार्थवशादेकस्यानेकसंबन्धे सहोक्ति: AlaṅkāRa. 42; **1B** various syntactic or semantic relations नात्रेयं परिभाषोपतिष्ठते। अनेकसंबन्धप्रसङ्गे हि संबन्धान्तरव्यवच्छेदार्थमेषा प्रणीता Nyās. ii. 495. 12 (*on* vi. 4.1); **1C** relation with more than one (item) क्रमेणानेकसंबन्ध एकस्यानुपपन्न: NyāyKuA. i. 65. 3; रूपरसयोरिव नैकवस्तुसंबन्धं प्रतिभन्त्स्यति। न चैकस्यानेकसंबन्ध: क्वचिदपि नास्तीति वाच्यम् NyāySiA. 189. 2; **2** denotation or signification of more than one यद्येकस्य अनेकसंबन्धो नाभ्युपगम्यते तदैक: शब्दोऽनेकमर्थं संबन्धाभावान्न प्रत्याययेत् Pradī. ii. 92B. 36 (*on* i. 2.64)

अनेकसंबन्धकरण (anekasambandha-karaṇa) *n.* assumption of various syntactic or semantic relations न चैतदस्ति अनेकसंबन्धकरणे वाक्यभेदप्रसङ्गात् TantrVā. 548. 15 (*on* ii. 2. 25); 572. 13 (*on* ii. 2. 29)

अनेकसंबन्धत्व (anekasambandha-tva) *n.* the state of having relation with more than one (item) वर्तमानकालपरिच्छेदे चातत्कालव्यवच्छेदो युक्तो भावाभावयोर्विरोधात् न तु कालान्तरसंबन्धव्यवच्छेदो मणिसूत्रवदेकस्यानेकसंबन्धत्वाविरोधात् NyāyKa. 81. 26.

अनेकसंबन्धभेद (anekasambandha-bheda) *m.* difference in various (kinship) relationships यथैकस्मिन् पुरुषे अनेकसंबन्धभेदानुविधायिन्यभिन्ने पिता पुत्रो भ्रातेति प्रत्यया भवन्ति तद्वदेक: काल: कार्यकारणविशेषापेक्ष: परापरादिप्रत्ययहेतु: NyāyVār. 255. 3 (*on* ii. 1. 36)

अनेकसंबन्धविधि (anekasambandha-vidhi) *m.* injunction of (actions in connection with) various syntactic or semantic relations अनेकार्थविधि: पूर्वं निराकृत:। त्वत्पक्षेऽनेकसंबन्धविधिश्चात्र प्रसज्यते TantrVā. 544. 4 (*on* ii. 2. 25)

अनेकसंबन्धविरोध (anekasambandha-virodha) *m.* contradiction to syntactic or semantic relations (of one *kāraka*) with more than one यदि चैकस्यानेकसंबन्धविरोध: कथं नानाभूताभि: शक्तिभिरेक: संबध्यते BrahmSi. 56.5.

अनेकसंबन्धसंभव (anekasambandha-sambhava) *m.* possibility of various syntactic or semantic relations 'षष्ठी स्थानेयोगा' इत्यस्या: परिभाषाया उपस्थानं नास्ति अनेकसंबन्धसंभवे संबन्धविशेषप्रतिपादनफलत्वात्तस्या: Pradī. v. 268A. 6 (*on* vi. 4. 1); PariVṛ. (Sī.) 1. 12; अनेकसंबन्धसंभवेऽप्यन्तरङ्गत्वान्निमित्तनिमित्तिभावलक्षण एव संबन्ध: परिगृह्यते Pradī. v. 315B. 9 (*on* vi. 4. 49)

अनेकसंबन्धानुग्रहार्थम् (anekasambandhānugrahārtham) *adv.* for the sake of allowing various syntactic or semantic relations षष्ठी ... तत्रानेकसंबन्धानुग्रहार्थमनाश्रितविशेषं संबन्धसामान्यमुपादाय प्रवृत्ता Nyās. ii. 494. 18 (*on* vi. 4. 1)

अनेकसंबन्धाभाव (anekasambandhābhāva) *m.* absence of syntactic or semantic relation with more than one एकस्मिन्विधेये विभागं विना तस्यानेकसंबन्धाभावेन विभागपर्यन्तत्वात्तत्र विधिव्यापारस्य तत्र चैकरूप एवोभयत्र विधिव्यापारो वाच्य इति समविभागविधि: MayūMāli. 722. 18 (*on*. x. 5. 8)

अनेकसंबन्धार्थम् (anekasambandhārtham) *adv.* for the sake of relation (of result) with many (persons) यदि ह्युत्पन्नं संयुज्येत, ततोऽनेकसंबन्धार्थमिति वचनं गम्येत ŚābaBh. 1390. 4 (*on* vi. 2. 2)

अनेकसंबन्धोपपादक (anekasambandhopapādaka) *adj.* effecting or facilitating syntactic or semantic relation with more than one अत एव संबन्धभेदाङ्गीकारेऽप्यनेकसंबन्धोपपादकैकयागकल्पनैव लाघवादस्त्वित्यप्यपास्तम् MīmāKau. iii (2). 245. 6 (*on* ii. 2. 20)

अनेकसंबन्ध्याधार (anekasambandhy-ādhāra) *m.* basis or substratum of various related things योगो हि संबन्ध:। स चानेकसंबन्ध्याधार: Nyās. ii. 911. 25 (*on* viii. 1. 16)

अनेकसंमर्दसह (anekasammarda- saha) *adj.* which has endured many battles अनेकसंमर्दसहानपि द्राक् कपीन्द्रकायान् स निशाचरेन्द्र:। टसीत्यभाङ्क्षीत् RāmC. 32. 61.

अनेकसर्ग (aneka-sarga) *adj.* **1** having many cantos तत्र स्फुटरसैश्चित्रै: सुश्लोकविनिबन्धनै:। अनेकसर्गै: संग्रामे महाकाव्यायितं भटै: HarVi. 43. 87 (comm. सर्ग: ... विच्छेदस्थानम्); **2** having various creations, HarVi. 43. 87 (comm. सर्ग: सृष्टि:)

अनेकसर्पक (aneka-sarpaka) *m.* many serpents आवाहनोद्वाहनतोयकर्दमैर्ईर्षिजलूकाभिरनेकसर्पकै:। ... परिघा समन्विता MayaMa. 29. 162.

अनेकसर्वसत्त्व (aneka-sarvasattva) *n.* various existences, i.e. realities of all भेदवादिनैकैकस्यार्थस्यानेकसर्वसत्त्वास्वीकारात् NyāySu. (Ja.) 37B. 12 (*on* i. 1. 1)

अनेकसल्लक्षण (aneka-sallakṣaṇa) *n.* various auspicious signs or marks श्रीधर्मसेनस्य ... जज्ञे कुमार: ...। अनेकसल्लक्षणलक्षिताङ्ग: VarāṅgaC. 2. 4.

अनेकसस्यशालिनी (anekasasya-śālinī) *adj. (f.)* endowed with various crops or sheaves of corns गौ: पृथिवी व्युप्तबीजा न तदैवानेकसस्यशालिनी भवति ManuBh. i. 387. 11 (*on* 4. 172)

अनेकसस्यसंपूर्णा (anekasasya-sampūrṇā) *adj. (f.)* full of various crops or sheaves of corns अनेकसस्यसंपूर्णा ... भू: श्रावणेऽब्दे विराजते NāraS. 2 (5). 11.

अनेकसहकारिसाधारण (anekasahakāri-sādhāraṇa) *adj.* common to various auxiliaries or secondary means तत् कार्यमनेकसहकारिसाधारणमेकविशेषापायेऽपि न भवति। पुनरविकलेषु सर्वेषु विशेषेषु भवति PramāVāSvopVṛ. 54. 25.

अनेकसहस्र (aneka-sahasra) *n., m.* (nu.) **i** many thousands (विशांपति:) ऐक्षिष्ट ... अनेकसहस्रै राजानेयवाजिनाम् ... अरातिसैन्यम् AvantiKa. 100. 4; सुभटानां चानेकसहस्रमस्त्येव DaśKuC. 88. 12; यो वदति यश्च शृणोति स: अनेकसहस्रेषु कश्चिदेव भवति GītāBh. (Śaṅ.) 44. 12 (*on* 2. 29); अनन्तचरणाधाराणामनेकसहस्राणां वेदशाखानां कार्त्स्न्येनोपलम्भासंभवात् ŚāstrDī. 25. 13 (*on* i. 3. 3); **ii** many thousands, i.e. great many अनेकसहस्राणामतिबहूनामित्यर्थ: MayūMāli. 25. 17 (*on* i. 3. 3)

अनेकसहस्रचेतन (anekasahasra-cetana) *m.* several thousands of sentient beings or souls तदभ्युपगमे च एकशरीर एवानेकसहस्रचेतनापातात् ĀtmaSi. 7. 6.

अनेकसहस्रजन (anekasahasra-jana) *m.* several thousands of people अवश्यं ह्यनेकसहस्रजनाधिष्ठितामपि सभामध्यासीनैस्तत्रागत: सिंह: पार्थिवो वा तदैव ग्रहीतव्य: NyāyRa. 484. 10 (*on* 5 (8). 29)

अनेकसहस्रयोजन (anekasahasra-yojana) *adj.* of many thousands of measures of distance equal to four *krośas* or about nine miles (*yojanas*) ते ... अनेकसहस्रयोजनमपि पन्थानमतिलङ्घितं गणयन्तो गव्यूतिमात्रमिव ... विशश्रमु: NīlaVi. 47. 12.

अनेकसहस्ररश्मि (anekasahasra-raśmi) *adj.* of many thousands of rays चन्द्रश्च साचिव्यमिवास्य कुर्वन् ... अभ्युत्थितोऽनेकसहस्ररश्मि: Rāmā. v. 171* (4)

अनेकसहस्रवत्सर (anekasahasra-vatsara) *m.* many thousands of years अनेकसहस्रवत्सरपरिमितस्यायुष: ... प्रामाणिकत्वम् BhāṭṭDī. ii. 326. 14 (*on* vi. 7. 12)

अनेकसहस्रसंख्य (anekasahasra-saṅkhya) *adj.* [P. iii. 2. 7] amounting to or numbering many thousands अनेकसहस्रसंख्यम् ... शबरसैन्यमद्राक्षम् Kād. 29. 18; भूपाल: ... शुश्राव ... शिष्यैरिवानेकसहस्रसंख्यैर्व्याप्तमर्त्यलोकं भैरवाचार्यनामानं महाशैवम् HarṣaC. 152. 6; 187. 10; 303. 13; अनेकसहस्रसंख्यानाम् ... कदलीगृहाणामन्तरेण स्तोकान्तरमतिक्राम्य (समरकेतु:) TilaMañ. 227.19; 323.1.

अनेकसहस्राश्व (anekasahasrāśva) *m.* many thousands of horses अनेकसहस्राश्वप्रतिग्रहे तन्त्रानुष्ठानम् ŚābaBh. 1311. 8 (*on* v. 2. 3)

अनेकसहायशत (aneka-sahāyaśata) *n.* many hundreds of attendants अनेकसहायशतपरिवृतमिव ... आत्मानमुद्वहन् ... कदलीगृहाभ्यन्तर एव द्विन्नाणि पदान्यभिमुखमगच्छत् (हरिवाहनः) TilaMañ. 231. 3.

अनेकसांवत्सरिक (aneka-sāṁvatsarika) *m.* many astrologers (क्षोणिपतिः) अवाप ... निमेः पुरम् ...। अनेकसांवत्सरिकानुचिन्तितप्रशस्तवैवाहिकलग्नसौष्ठवम् Rāgh. 4. 49.

अनेकसाधन (aneka-sādhana) *n.* 1 various instruments or efficient means निष्क्रान्तशब्दः कर्तृशक्त्युपसर्जनीभूतं द्रव्यमाह। तच्चानेकसाधनशक्त्युपचितम् Nyās. i. 185. 2 (*on* i. 2. 44); 2 more than one reason एकस्मिन्नर्थेऽनेकसाधनोपन्यासो व्यर्थः NyāyKa. 61. 7; 3A more than one cause or probans नापि व्याप्यान्तरसहवृत्तिः एकत्रापि साध्येऽनेकसाधनोपगमात् NyāyKuA. i. 170. 5; 3B various means (of attaining liberation) (कैलासम्) अनेकसाधनरताः पुण्यवन्तो व्रजन्ति GaṇeP. ii. 52. 45; 4 various supernatural powers एते देवगणाः ... सर्वेश्वरम् ... आविर्भूतदेववधूनामनेकसाधनसिद्धानां विनोदायोपात्तनटवरवेशमालोक्य संजातानन्दसंदोहाः GopāKeCan. 146. 13.

अनेकसाधनविभक्तिक (anekasādhanavibhakti-ka) *adj.* having various instrumental case-endings निष्क्रान्तशब्दः कर्तृशक्त्युपसर्जनीभूतं द्रव्यमाह। तच्च ... अनेकसाधनविभक्तिकं भवति Nyās. i. 185. 3 (*on* i. 2.44)

अनेकसाधनसाध्यत्व (anekasādhanasādhya-tva) *n.* the state of being what is to be accomplished through various means अग्निहोत्रादिकर्म प्रति श्रुतेरधिको यत्नः महांश्च कर्मण्यायासः अनेकसाधनसाध्यत्वादग्निहोत्रादीनाम् TaiUBh. 223.9 (*on* 1. 11)

अनेकसाधना (aneka-sādhanā) *adj. (f.)* of various means अनेकसाधना यस्मादभिव्यक्तिरिहेक्ष्यते BṛĀraUBhVā. i. 2. 97.

अनेकसाधनोपकरण (anekasādhanopakaraṇa) *adj.* having various (surgical) means for help ते ... सम्राडवयवानामादधुरनेकसाधनोपकरणम् ... पट्टबन्धम् AvantiKa. 136. 12.

अनेकसाधनोपसंहार (anekasādhanopasaṁhāra) *m.* the bringing together or accumulation of many instruments or implements कुम्भकारादीनामनेकसाधनोपसंहारेण प्रवृत्तिदर्शनात् BrahmSūBh. (Bhā.) 104. 2 (*on* ii. 1.24)

अनेकसाधारण (aneka-sādhāraṇa) *adj.* [*f.* - *ī*] A (woman) common to many (people) (सा) अशप्यत मया ... अनेकसाधारणी भवेति DaśKuC. 72. 6; B (property or nature) common to many (entities) पिण्डव्यतिरिक्तमनेकसाधारणं वस्तुभूतमपोहतत्त्वमिष्यते NyāyKa.320.14; C (power) common to many (means) उभयोरपि वादिनोरनेकसाधारणान्वितप्रतिपादकशक्तिः ... नियम्यते NyāyRaMā. 83. 18.

अनेकसाधारणत्व (anekasādhāraṇa-tva) *n.* A the state of being (the object) common to many (people) पत्युश्चैकत्वादनेकसाधारणत्वाच्चातृप्तिः KāmSū. 296. 6 (5. 6); एकोऽपि तृप्तिं कुर्यादिति चेदाह अनेकसाधारणत्वाच्चेति JayaMa. 296.9 (*on* 5.6); B the state of being (a property) common to many (entities) उरःप्रभवत्वं तु न पयोधरयोर्विषयतावच्छेदकमनेकसाधारणत्वात् CitraMī. 104. 5.

अनेकसाधुजन (aneka-sādhujana) *m.* many noble people तस्यानेकसाधूपपादितसूक्ष्मवासोविशेषोपचयात् (v.l. तस्यानेकसाधुजनदत्तसूक्ष्मवस्त्रविक्रयवशात्) कालेन महत्यर्थमात्रा संवृत्ता PañcT. (Bühler Ed.) 34. 3.

अनेकसाधुशब्दत्व (anekasādhuśabda-tva) *n.* the state of having more than one grammatically correct word एकस्यार्थस्यानेकसाधुशब्दत्वमन्याय्यं तस्मादेकोऽनादिरन्येऽपभ्रंशाः VaiyāSiMañ. 86.1; 84.4.

अनेकसाधुसंयुक्त (anekasādhu-saṁyukta) *adj.* accompanied by many noble persons or saints अनेकसाधुसंयुक्तम् ...। नाम्ना यशोधरं सूरिमद्राक्षीन्मुदितो धनः SamarāSaṁ. 4. 253

अनेकसाधूपपादित (anekasādhūpapādita) *adj.* presented or offered by many noble persons तस्यानेकसाधूपपादितसूक्ष्मवासोविशेषोपचयान्महत्यर्थमात्रा संवृत्ता Tantrākhyā. 14.2; PañcT. 1.55(4)(48.4)

अनेकसाध्यता (aneakasādhya-tā) *f.* the state of being what is to be accomplished by various (means) विनियोगान्तरद्वारा न दुष्टानेकसाध्यता MṛgendraT. i. 11. 13.

अनेकसाध्यसाधन (aneka-sādhyasādhana) *n.* 1 various ends to be accomplished (श्रुतिविप्रतिपन्ना ... बुद्धिः) अनेकसाध्यसाधनसंबन्धप्रकाशनश्रुतिभिः ... विप्रतिपन्ना .. तव बुद्धिः GītāBh. (Śaṅ.) 58. 13 (*on* 2. 53); 2 various proofs of the plaints to be established अनेकसाध्यसाधनतयाभिहितैः साक्षिभिः साध्यार्थजातस्यैकदेशेऽपि साधिते सकलं भवेत् BālamBha. ii. 25.12 (*on* 2.20).

अनेकसाध्योद्देश (aneaksādhyoddeśa) *m.* [Inst.] by aiming at more than one (person) to be subdued संहितायां साध्यनाम्नामिति बहुवचननिर्देशादनेकसाध्योद्देशेन सकृदेवायं प्रयोग इति ध्वनितम् SetuBa. 117. 3.

अनेकसापेक्षता (anekasāpekṣa-tā) *f.* the state of expecting or depending on many entities विश्वजित् ... सर्वपृष्ठः सर्वशब्दस्यानेकसापेक्षतया आतिदेशिकपृष्ठद्वयानुवादासंभवात् BhāṭṭCin. ii. 52. 12 (*on* i. 4. 2)

अनेकसामग्रीसंनिपात (anekasāmagrī-sannipāta) *m.* concurrence of more than one totality of causes एकस्यानेकसामग्रीसंनिपातात् प्रतिक्षणम्। षट्कारकी प्रकल्प्येत Laghīya. 1. 48.

अनेकसामग्रीसाध्या (anekasāmagrī-sādhyā) *adj. (f.)* to be accomplished by more than one totality of causes न ह्येका व्यक्तिरनेकसामग्रीसाध्या ŚrutaPra. iB. 127. 28 (*on* i. 1. 3)

अनेकसामत्व (anekasāma-tva) *n.* the state of having many Sāmans (chants) पुनर्दूपितमनेकसामत्वाज्ज्योतिष्टोमस्य ŚābaBh. 576. 2 (*on* ii. 3. 2)

अनेकसामन्तामात्यपरिवृत (anekasāmantāmātya-parivṛta) *adj.* surrounded, i.e. accompanied by many feudatories and ministers नरपतिरनेकसामन्तामात्यपरिवृतः ... तद्राज्यसुखमनुभवन् ... अवतिष्ठते VetāPañ. (Jam.)4.7.

अनेकसामान्य (aneka-sāmānya) *adj.* similar to or resembling with more than one standard (of comparison) मालोपमेति सेयं यत्रैकं वस्त्वनेकसामान्यम्। उपमीयेतानेकैरुपमानैः Kāvyālaṅ. (Ru.) 8.25 (*but* comm. अनेकधर्मकम्)

अनेकसामान्य (aneka-sāmānya) *n.* i more than one class (of entities) न च सामान्यविशेषवचनत्वं शब्दस्य दृष्टमक्षादिशब्दानामनेकसामान्यवचनत्वात् TantrVā. 276. 10 (*on* i. 3. 26); ii various classes or universals यस्यापि वस्तुरूपं सामान्यमस्ति तस्याप्यनेकसामान्यसंनिधौ किंनिबन्धनो विशेषप्रत्ययो भवेत् Śarka.25.20.

अनेकसामान्याध्यवसाय (anekasāmānyādhyavasāya) *m.* determinate cognition of various classes or universals एवं च कृत्वा यस्मिन् कस्मिंश्चिच्छाबलेयादिपिण्डेऽनेकाश्रमहिष्यादिव्यावृत्तियोगादनेकसामान्याध्यवसायप्रसङ्गः Śarka. 42. 24.

अनेकसायक (aneka-sāyaka) *m.* various arrows लक्ष्मणः ... तमेव ... विव्याधानेकसायकैः AdhyāRā. vi. 9. 41.

अनेकसायकाभिहत (anekasāyakābhihata) *adj.* struck with various arrows (सः) तां वीक्ष्य मन्मथशरव्याकुलीकृतचेतनः। दत्तशाप इवानेकसायकाभिहतैर्मृगैः BṛKathāMañ. ix. 2. 1073.

अनेकसारिका (aneka-sārikā) *f.* many *mainā*-birds of the species *Turdus salica* अनेकसारिकोदघुष्यमाणसुब्रह्मण्यम् ... आश्रमपश्यम् Kād 39.13.

अनेकसालभञ्जिका (aneka-sālabhañjikā) *f.* various images or figures made from *sāla* wood अनेकसालभञ्जिकाः काष्ठमय्यः कान्ता(न्त)प्रकृतयः AbhinBhā. i. 63. 14 (*on* 2. 76)

अनेकसाहस्र (aneka-sāhasra) *adj.* of many thousands संवार्य तु रणे द्रोणः कुमारं वै महाबलः। शरैरनेकसाहस्रैः MahāBhā. vii.15. 24; viii. 12. 7; सुतसोमस्तु ... पितुरत्यन्तवैरिणम्। शरैरनेकसाहस्रैश्छादयामास MahāBhā. viii. 18. 18; viii. 38. 38; SkandP. v(1). 27. 56; (वैष्णवं पदम् अङ्कितम्) कालैरनेकसाहस्रैरयुतायुतसंकुलैः AhirbuS. 9. 23.

अनेकसाहस्रशत (aneka-sāhasraśata) *n.* many hundreds of thousands वाजिपादातरथौघजालैरनेकसाहस्रशतैर्ददर्श। किरीटिनं संपरिवार्यमाणं शिनेर्नप्ता MahāBhā. vi. 55. 75.

अनेकसाहित्य (aneka-sāhitya) *n.* association with more than one (entity) पश्चैक्यात्प्रकृतावर्धादानन्तर्यमनुष्ठितम्। इह त्वनेकसाहित्यात्साजात्याच्च समीयते ŚāstrDī. 424. 6 (*on* v. 2. 5)

अनेकसाहित्यकला (aneka-sāhityakalā) *f.* various types of literature and art तस्य पुत्रः समभवद् गणेशो नाम ... अनेकसाहित्यकलाकलितः ParamāKā. 149. 5.

अनेकसिद्ध (aneka-siddha) *m.* many semi-divine beings characterised by (eight) supernatural powers किंनिमित्तं वानेकसिद्धसाध्यसंबाधानि ... अपहाय दिव्याश्रमपदानि ... वनमिदममानुषमधिवससि Kād. 135. 4; SthānT. 34A. 4; अनेकसिद्धादेशजनितप्रत्ययेन ... ब्राह्मणेनाहमादिष्टः BhagAjju. 4.1; गिरौ ... अनेकसिद्धोन्नतस्थितौ। विहार उचितः PrabhāC. 207. 17.

अनेकसिद्ध (aneka-siddha) *adj.* effected through various means or causes लोके कार्यस्यानेकसिद्धत्वनियमात् एकस्मादेव तस्मात्तद्धर्तुं न ताः क्षमाः GoviBh. 82. 8 (*on* i. 4. 27)

अनेकसिद्धि (aneka-siddhi) *f.* various supernatural powers अनेकसिद्धि- ... औषधीभिः TilaMañ. 234. 16.

अनेकसिद्धिकुलावनि (anekasiddhikulāvani) *f.* abode of host of various supernatural powers ईदृक् पुनः कथं प्राप्योऽनेकसिद्धिकुलावनिः PrabhāC.167.20.

अनेकसिद्धिसंयुक्त (anekasiddhi-saṁyukta) *adj.* possessed of various supernatural powers अनेकसिद्धिसंयुक्तः ... स चागन्तात्र निश्चितम् PrabhāC.52.21.

अनेकसुखदुःखव्यक्ति (anekasukhaduḥkha-vyakti) *f.* manifestation of more than one pleasure and pain एकस्यैवानेकसुखदुःखव्यक्तिदर्शनात् सुखादिस्वरूप-बहुत्वं नात्मैक्यविरोधि ŚrutaPra. iA. 241. 9 (*on* i. 1. 1)

अनेकसुखपूर (anekasukha-pūra) *m.* flood, i.e. abundance of various pleasures अनेकसुखपूरैश्च गोपा गोप्यस्तथा व्रजे। विस्मृत्य गृहकार्याणि मां विलोकितुमागताः ĀdiP. 18. 140.

अनेकसुखप्रमोदमनस् (anekasukhapramoda-manas) *adj.* (used as noun) (one) having mind rejoicing at various pleasures and delights धन्यानाम् ... °अनेकसुखप्रमोदमनसां स्वल्पायते शर्वरी ŚatTrayī. 540.

अनेकसुगन्धपुष्प (aneka-sugandhapuṣpa) *adj.* having, i.e. decorated with various fragrant flowers पश्चात्तिलाचलमनेकसुगन्धपुष्पं सौवर्णपिप्पलहिरण्मय-हंसयुक्तम्। आकारयेत् PadmP. v. 21. 103.

अनेकसुगन्धपुष्प (aneka-sugandhapuṣpa) *n.* various fragrant flowers पश्चात्तिलाचलमनेकसुगन्धपुष्पसौवर्णपिप्पलहिरण्यमयहंसयुक्तम्। आकारयेत् BhaviP. 886A. 35 (iv. 195. 24)

अनेकसुगन्धरस (aneka-sugandharasa) *m.* various fragrant saps or juices अगुरुचन्दनकेसरीमृगमदकर्पूराद्या अनेकसुगन्धरसाः श्रीराधिकया संभोज्या भवन्ति SāmaraU. 237. 17.

अनेकसुगन्धिपुष्प (aneka-sugandhipuṣpa) *n.* various fragrant flowers पश्चात्तिलाचलमनेकसुगन्धिपुष्पसौवर्णपिप्पलहिरण्मयहंसयुक्तम्। आकारयेत् MatsyaP. 83. 23.

अनेकसुतशून्यविषय (anekasutaśūnya-viṣaya) *adj.* referring to (the person) devoid of more than one son तद्वचनद्वयमनेकसुतशून्यविषयम् SmṛtiCan. iv. 445. 15.

अनेकसुत्यासाधारण (anekasutyā-sādhāraṇa) *adj.* common to many Soma-pressings, i.e. Soma sacrifices न हि त्र्यनीकानामानेकसुत्यासाधारणमेक-मङ्गम् BhāṭṭDī. iv. 41. 20 (*on* x. 5. 25)

अनेकसुन्दरी (aneka-sundarī) *f.* many beautiful ladies तव वदनेन्दूदये सत्यनेकसुन्दरीरूपलावण्यसंपदामन्तरज्ञोऽप्यपांपतिर्यत्र मनागपि क्षोभमुपयाति तन्मन्ये रूपान्तरं किमपि प्रपन्नः VyaktiVi. 127. 18.

अनेकसुबन्त (aneka-subanta) *n.* many words ending in case -affixes, i.e. nouns अनेकमन्यपदार्थ इत्यनेनानेकसुबन्तानामन्यपदार्थप्रतिपादकत्वे बहुव्रीहिविधाना-च्चित्रग्वादिपदानाम् ... द्वन्द्वापत्तिः VaiyāBhū. 139. 19 (*on* 30); अनेकसुबन्तानां चार्थे वृत्त्यभावेनैकार्थीभावरूपसामर्थ्याभावात् LaŚabdeŚe. ii. 127. 12.

अनेकसुबन्ताभाव (anekasubantābhāva) *m.* absence of many nouns सर्वत्र एकशेषे कृते अनेकसुबन्ताभावाद् द्वन्द्वो न SiddhāKau. 208B. 10 (*on* i. 2. 73)

अनेकसुभाषित (aneka-subhāṣita) *n.* many pleasant conversations or witty sayings आवयोः ... अनेकसुभाषितपुराणादिकथाप्रश्नप्रहेलिकादानादिभिर्विनोदैः कालोऽतिवर्तते Pañcā. 188. 5.

अनेकसुभाषितगोष्ठी (anekasubhāṣita-goṣṭhī) *f.* discourse of many pleasant conversations आवयोः ... सुभाषितप्रश्नप्रतिप्रश्नैः (v.l. अनेकसुभाषितगोष्ठ्या) कालोऽति-वर्तते PañcT. 3. 46 (7) (303. 2)

अनेकसुर (aneka-sura) *m.* many gods गुरुजनस्य ... दर्शयन्ननेकसुरसिद्ध-साध्यसंबद्धानि तीर्थस्थानानि ... दिनान्ययापयत् TilaMañ. 382. 20.

अनेकसुरपादप (aneka-surapādapa) *m.* many desire-yielding (*kalpa*) trees राजा ... अनेकसुरपादपप्रसूनपरिमलमुचः श्वासपवनात् ... उद्वमन्तमेकं वैमानिकमपश्यत् TilaMañ. 428.9; 38. 5; 408. 10.

अनेकसुरलोकनायिका (aneka-suralokanāyikā) *f.* many heavenly heroines झटित्यनेकसुरलोकनायिकोपभोगक्रीडाकृतार्थमपि ... निविष्टमस्यां मे मनः UdaySuKa. 140. 25.

अनेकसुरसुन्दरी (aneka-surasundarī) *f.* several celestial beautiful damsels (राजा) अनेकसुरसुन्दरीसेविततीरसंकेतलतामण्डपाम् ... समुत्तीर्य भगवतीं मेकलकन्याम् ... प्रयाणविच्छेदमकरोत् NalaCam. 6. 11 (4)

अनेकसुरुङ्गासंचार (aneka-suruṅgāsañcāra) *adj.* having several tunnel-paths or passages कारयेत् ... भूमिगृहं वा ... अनेकसुरुङ्गासंचारम् ArthŚā. i.98.6 (1.20) (comm. अनेकाः(?के) सुरुङ्गासञ्चाराः तिर्यग्भूखातात्मकाः सञ्चरणमार्गाः)

अनेकसुविदत्रवस्तु (aneka-suvidatravastu) *n.* various propicious objects (अहम्) पर्युपास्य ... द्रविणोदशमनेकसुविदत्रवस्तुव्यस्तहस्तैः .. यापजूकलोकैः YaśasCam. i. 324. 2.

अनेकसुषिर (aneka-suṣira) *adj.* having many holes अनेकसुषिरं कान्तं वादि स्त्रीमुखपङ्कजम्। पश्य कान्ते वनस्यान्ते (वल्मीकम्) SūktiMu. 98. 32.

अनेकसूक्तोपशालिनी (anekasūktopaśālinī) *adj.* (*f.*) furnished with many good words (बाणः) कृतकृत्य इवानेकसूक्तोपशालिनीभिः स्तुतिभिः स्तुत्वा ... भगवतीम् ... नगरमाजगाम UdaySuKa. 155. 7.

अनेकसूत्रधारघटितत्व (anekasūtradhāraghaṭita-tva) *n.* the state of being built by various architects एकसौधान्तर्गतानामपवरकादीनामनेकसूत्रधार-घटितत्वदर्शनाच्चानैकान्तिको हेतुः TattvSaṁPañ. 57. 24 (*on* 92)

अनेकसूत्रव्यवहितत्व (anekasūtravyavahita-tva) *n.* the state of being intervened or separated by many aphorisms प्रवृत्ति(त्ते?)स्त्वनेकसूत्रव्यवहितत्वान्न सानुबन्धमर्हति ŚrutaPra. ii. 285. 34 (*on* ii. 2. 8)

अनेकसूरि (aneka-sūri) *m.* many scholars अस्माभिरनेकसूरिरचितग्रन्थार्थमा-लोड्य तत्सारम् ... प्रकाशीकृतम् Prasā. i. 2. 17.

अनेकसूर्यपरिस्पन्द (aneka-sūryaparispanda) *m.* many movements of the Sun अनेकसूर्यपरिस्पन्दावच्छिन्नकालसंबन्धिन्यः क्रियाः ... यौगपद्यप्रत्ययगोचरः TātpaṬ. (Vā.) 405. 2 (*on* ii. 1. 39)

अनेकसूर्यशोभाजित् (anekasūryaśobhā-jit) *adj.* [P. iii. 2. 61] which surpasses the splendour of many Suns (लोकाध्यक्षः दर्शयामास तान्रूपम्) अनेकसूर्यशोभाजिन्मुकुटभ्राजिमस्तकम् GaṇeP. i. 12. 36.

अनेकसूर्यसंकाश (anekasūrya-saṅkāśa) *adj.* [*f.* - *ā*] resembling many Suns विनायकः ... अनेकसूर्यसंकाशः GaṇeP. i. 20. 31; सेना ...। भूतलं छादयामास ...। अनेकसूर्यसंकाशा GaṇeP. i. 42. 17; गजाननः। दर्शयामास .. निजं रूपम् ... अनेकसूर्यसंकाशतेजोज्वालासुदीपितम् GaṇeP. i. 87. 35.

अनेकसृष्टि (aneka-sṛṣṭi) *f.* many creations तौ ... अनेकसृष्टिसंहारस्थिति-कार्यपरायणौ SkandP. v (2). 59. 7; v (2). 63. 22.

अनेकसृष्टिरचना (anekasṛṣṭi-racanā) *f.* fashioning of many creations अनेकसृष्टिरचनाः सन्ति तस्यैव लीलया BhaviP. 605 A. 2 (iii (4). 25. 151)

अनेकसेवकासक्तदृश् (anekasevakāsakta-dṛś) *adj.* having eyes fixed on several attendants (सा) गन्तुमुद्यता। अनेकसेवकासक्तदृशा तेन न वीक्षिता BṛKathāMañ. ix. 2. 1286.

अनेकसेवासुमुख (anekasevā-sumukha) *adj.* favourably disposed to various services शम्भुराजः ... अनेकसेवासुमुखैः सेवकैरभिसेवितः ... प्रविवेश स्वकं पुरम् ParamāKā. 175. 45.

अनेकसैनिकोपेत (anekasainikopeta) *adj.* accompanied by many soldiers शंकरः ... अनेकसैनिकोपेतः (विचचार) SkandP. iii (1). 48. 8.

अनेकसैन्य (aneka-sainya) *adj.* having many regiments of army तीव्रोद्धवं क्रुद्धमनेकसैन्यं परासुषेणन्तमरिव्रजाय। निर्विज्य नित्यास्तमयात् कथंचिद्वैरोचनी दीप्तिरुपायतेव RāghPāṇ. (Dha.) 16. 39.

अनेकसौरभोद्गार (anekasaurabhodgāra) *m.* discharges or outflows of various fragrances अनेकसौरभोद्गारव्याकुलीकृतषट्पदैः। प्रक्षुभ्यत्कोकिलकुले रसत्समद-सारसे। ... संजाताधिकसंतापस्तत्र वत्सेश्वरात्मजः BṛKathāMañ. xi.1.2.

अनेकस्कन्धपादप (anekaskandha-pādapa) *adj.* having trees possessing many branches स्निग्धवर्णं महामूलमनेकस्कन्धपादपम्। ... भूतवनं नाम नानाभूतगणालयम् LiṅgaP. i. 51. 6.

अनेकस्कन्धवाहन (anekaskandha-vāhana) *adj.* bearing many branches स्निग्धपर्णमहामूलमनेकस्कन्धवाहनम्। ... भूतवटं नाम ... महादेवस्य ... आयतनम् VāyuP. i. 40. 19.

अनेकस्खलित (aneka-skhalita) *n.* 1 many stumblings असत्कवेर्वागिव वीतसौष्ठवं निवेशयन्ती पदमव्यवस्थया। असावनेकस्खलितैः समाकुला विमुच्य मार्गं किमितः प्रतिष्ठते NavaSāC. 4. 13; 2 many mistakes or wrong usages, NavaSāC. 4. 13.

अनेकस्तबककदम्बक (anekastabakakadamba-ka) *adj.* having many multitudes of bunches of flowers अनेकस्तबककदम्बककाद्रवंशाखस्य क्रमुकखण्डस्यास्य निरपायासु च्छायासु विनोदय ... मार्गखेदम् KaumuMi. 4. 1 (5)

अनेकस्तम्भशत (aneka-stambhaśata) *n.* many hundreds of pillars or columns गङ्गादेवीद्वीपः ... गङ्गादेवीभवनेन क्रोशायामेन तदर्द्धविष्कम्भेन किंचिदून-क्रोशोच्चेनानेकस्तम्भशतसंनिविष्टेनालङ्कृतोपरितनभागः SthānṬ. 74 B.13.

अनेकस्तम्भसंयुत (anekastambha-saṁyuta) *adj.* consisting of many pillars or columns अनेकस्तम्भसंयुतम् ... महाविमानं प्रथितं भास्करं जातवेदसम् VāyuP. i. 54. 79.

अनेकस्तुति (aneka-stuti) *f.* 1 many hymns of praises अनेकस्तुतिभिः स्तुत्वा गिरीशम् SkandP. i (1). 5. 140; 2 praise in various ways राज्ञानेकस्तुतीः कृत्वा सविनयं नत्वा कृत्यादेशेन प्रसीदत PurāPraSaṁ. 16. 21.

अनेकस्तुतिजन्य (anekastuti-janya) *adj.* produced from many hymns of praises विधेयभावनाभाव्यस्यानेकस्तुतिजन्यापूर्वस्य भेदावश्यंभावात्तद्वादशत्वेनापि स्तोत्रादिद्वादशत्वोपपत्तिः MīmāKau. iii (2). 98. 12 (*on* ii. 1. 25)

अनेकस्तुतिव्यतिकर (anekastuti-vyatikara) *adj.* mixed with many hymns of praises अनिमिषनिकायकीर्त्यमानानेकस्तुतिव्यतिकरमितस्ततो महामहोत्सवावतारं च निचाय्य सत्वरम् ... श्रेणिकधरणीश्वरायेदं निवेदयामासुः YaśasCam. ii. 305.21.

अनेकस्तोमक (anekastoma-ka) *adj.* i (sacrifice) having more than one typical form of chant (*stoma*) किमेकस्तोमकस्य क्रतोरेष वाद उतैकस्तोमकस्यानेकस्तोमकस्य चेति ŚābaBh. 1335. 1 (*on* v. 3. 43); ii (sacrifice) having many typical forms of chants (*stomas*) स्तोमान्तरसत्त्वेऽपि त्रिवृदादेरपि सत्त्वात् अनेकस्तोमकक्रतुदीपकत्वम् BhāṭṭDī. ii. 204. 4 (*on* v. 3. 15)

अनेकस्त्रीपुरुषवहन (anekastrīpuruṣa-vahana) *adj.* carrying, i. e. effecting many females and males अनेकस्त्रीपुरुषवहनानि तेषां बंदा(बन्धना)नि चैवं कदाचिद्भवति(न्ति) BhelaS. 84. 17 (4. 4)

अनेकस्थ (aneka-stha) *adj.* A pertaining to many (males), i.e. polyandrous न च धर्मोऽप्यनेकस्थश्चरितव्यः सनातनः MahāBhā. i. 188. 8; B carried out at different places, cf. **अनेकस्थत्व A; C** occurring in more than one item, cf. **अनेकस्थत्व B; D** (an-ekastha) not occurring in one place चोरप्रकृतीनां म्लेच्छजातीनां च स्थानविपर्यासमनेकस्थं कारयेद्दुर्गराष्ट्रदण्डमुख्यानां च ArthŚā. iii. 210. 9 (13. 5) (comm. असंहतम्)

अनेकस्थत्व (anekastha-tva) *n.* A the state of being carried out at different places यौगपद्यात्तु कर्मणामनेकत्वादनेकस्थत्वाच्च देशकालात्ययो मा भूदिति परोक्षममात्यैः कारयेत् ArthŚā. i. 46. 6 (1. 9); B the state of occurring in more than one item, i. e. two सादृश्येन सह सादृश्येऽनेकस्थत्वादौ सादृश्यरूपत्वाश्रिते सादृश्यरूपत्वस्याश्रयणाभ्युपगमे परस्पराश्रयभावः KhaṇḍanKhā. 740. 12 (comm. सादृश्यस्य च द्विगामितया अनेकस्थत्वात्)

अनेकस्थान (aneka-sthāna) *adj.* existing at many places किमीश्वरोऽवयवी पाणिपादाद्यवयवैरनेकस्थानः TattvPrakā. 153 A. 10 (*on* iii. 2. 2)

अनेकस्थान (aneka-sthāna) *n.* A various places (मरीचिः) एकोऽपि अनेकस्थानभेदत्वाद् बहुवचनभाक्मरीचय इति AitUBh. 252. 7 (*on* 1. 2); B more than one place एकैकदेशतोऽनेकस्थानगतत्वं परस्पराविरुद्धं श्रुतिविरुद्धं च TattvPrakā. 153B. 2 (*on* iii. 2. 11)

अनेकस्थानतल (aneka-sthānatala) *adj.* having many rooms and storeys अनेकस्थानतलम् ... पण्यगृहं कोष्ठागारं च ... कारयेत् ArthŚā. i. 133. 1 (2. 5) (comm. अनेकैः कोष्ठैर्भूमिकाभिश्च युक्तम्)

अनेकस्थानवृत्ति (anekasthāna-vṛtti) *f.* existence in more than one place किमेषां विकल्पः समुच्चयो वेति विशये निरपेक्षत्वप्रतीतेर्युगपदनेकस्थानवृत्त्यसंभवाच्च विकल्पः BrahmSūBh. (Rā.) 587. 5 (*on* iii. 2. 7); युगपदनेकस्थानवृत्त्ययोगाच्च विकल्पः स्यात् ŚrutaPra. ii. 431. 13 (*on* iii. 2. 7)

अनेकस्थानस्थ (anekasthāna-stha) *adj.* staying at various places वञ्चकान् ... चारैरनेकस्थानस्थैर्ज्ञात्वा प्रोत्साद्य स्ववशान् कुर्यात् ManvaMu. 412. 14 (*on* 9. 261)

अनेकस्थायसंचार (anekasthāya-sañcāra) *adj.* moving in various components of melody (*sthāyas*) अनेकस्थायसंचारः सर्वदोषविवर्जितः ... गायनाग्रणीः SaṃgīRa. ii. 154. 6 (3. 16)

अनेकस्थित (aneka-sthita) *adj.* [*f.* - *ā*] A staying in more than one place (नन्दनन्दिनी) एकानेकस्थिता लोके इन्दीवरनिभेक्षणा ... सा मे साक्षान्महादेवी पापमाशु व्यपोहतु LiṅgaP. i. 82. 21; B occurring in many places अनेकस्थितं वस्त्वेकत्र निषिध्यान्यत्र नियम्यते तत्र परिसंख्यालङ्कृतिः AlaṅkāMañ. 154. 13.

अनेकस्थूपिकोपेत (anekasthūpikopeta) *adj.* consisting of or possessing many spines अनेकस्थूपिकोपेतं कोष्ठकं मध्यमे भवेत् MayaMa. 22. 84.

अनेकस्थूलावयव (aneka-sthūlāvayava) *m.* number of gross constituents सर्वतो योजनादिव्यापिगन्धोपलम्भायानेकस्थूलावयवापसारेण सद्यो गुरुत्वादिह्रासस्य द्रव्यक्षयस्य चापातात् Nyāyāmṛ. 612 A. 8.

अनेकस्मार्य (aneka-smārya) *n.* many things which are to be remembered वानेकस्मार्ये। अनेकस्मार्ये प्रयोक्तरि सति स्मरणार्थैर्योगेऽतीते काले ती वा स्यात् MugdhaBo. 25. 30 (147. 1)

अनेकस्मृति (aneka-smṛti) *f.* 1A recollection of more than one (thing) एकस्मृतौ विपर्ययः, ततोऽविवेकात्, अनेकस्मृतौ तु संशयः नैकस्मादविवेकात् BrahmSi. 139. 16; 1B more than one recollection एकस्मृत्यारूढपदद्वयात् स्वस्य शक्त्या स्वस्वार्थयोरेकदा स्मृतिसंभवादनेकस्मृत्यर्थं न साहित्ये लक्षणा TattvCin. iv (2). 801. 4; 2 various Smṛti texts अध्येतॄणां अनेकस्मृतिमूलश्रुतिवाक्यत्यागकल्पनानुपपत्तेः MīmāKau. i. 3. 14 (*on* i. 3. 1)

अनेकस्मृतिवाक्य (anekasmṛti-vākya) *n.* sentences from various Smṛtitexts न हि तदनुरोधेनानेकस्मृतिवाक्यानामपलापः कर्तुमुचितः BālamBha. i. 65. 10 (*on* 1. 14)

अनेकस्मृतिव्याकोप (anekasmṛti-vyākopa) *m.* contradiction with various Smṛti-texts उत्तरार्धपाठः... मेधातिथिकल्पतर्वादिधृतो न युक्तः। अनेकस्मृतिव्याकोपापत्तेः BālamBha. ii. 146. 15 (*on* 2. 118-119)

अनेकस्मृत्युपन्यास (anekasmṛty-upanyāsa) *m.* mention or teaching of many Smṛti-texts केनचित् किंचित् स्मृतमिति दर्शनायानेकस्मृत्युपन्यासः Pradī. ii. 487 B. 19 (*on* ii. 3. 2) (*but* F.N. अनेकवार्तिकोपन्यास इत्यर्थः)

अनेकस्रोतस् (aneka-srotas) *adj.* having many currents or streams दीक्षितः ... अनेकस्रोतसं वा नदीं तरति ŚābaBh. 2212. 4 (*on* xi. 4. 50); ŚāstrDī. 841. 2 (*on* xi. 4. 17)

अनेकस्वकृत्योपयोगित्व (anekasvakṛtyopayogi-tva) *n.* the state of being useful to many acts of oneself द्रविणशब्देन सर्वस्वप्रायत्वमनेकस्वकृत्योपयोगित्वमुक्तम् Loc. 216. 16 (*on* 3. 41); Kāvyānu. (He.) 313. 21.

अनेकस्वतन्त्रपद (aneka-svatantrapada) *n.* many independent words नेदं शास्त्रीयं द्विर्वचनं किं तर्हि परप्रत्यायनायानेकस्वतन्त्रपदप्रयोग इत्युक्तं भवति Pradī. vii. 36. 15 (*on* viii. 1. 12)

अनेकस्वत्वाक्रान्त (anekasvatvākrānta) *adj.* covered with what belongs to many, i. e. common ownership यथा साधारणस्यानेकस्वत्वाक्रान्तस्य न यथेष्टविनियोगार्हत्वं तथा परद्रव्यस्यापीति तदपहरणमपि साहसं भवति BālamBha. ii. 310. 32 (*on* 2. 230)

अनेकस्वभाव (aneka-svabhāva) *adj.* [*f.* -*ā*] A possessing more than one nature or property तदेवं सर्वपक्षेषु नैवैकात्मा स युज्यते। एकानिष्पत्तितोऽनेकस्वभावोऽपि न संभवी TattvSaṁ. 1996; B possessing different or various natures विरोधादेकमनेकस्वभावमयुक्तम् NyāyKa. 30. 13; चैत्रदेहोऽनेकस्वभावेऽपि 'स एवायम्' इति एकरूपताम् अपरित्यजन्नेव निर्भासते PratyabhiVi. ii. 33. 8 (*on* ii. 2. 1); अभिसारिकाः शिवाश्चानेकस्वभावा असंहतरूपा एकस्मिन्नाश्रये राजपथे क्रमवर्तिन्यः AlaṅkāSa. 151. 15; जीवद्रव्यम् ... अनेकस्वभावं भवति TātpaVṛ. 370. 14 (*on* 3.75); परमाणव इमे खल्वनेकस्वभावः ... एकजात्यावरूढेः। आरभ्यन्ते NayaMañ. II. ii. 3. 5.

अनेकस्वभाव (aneka-svabhāva) *m.* nature of more than one thing न ह्येकमनेकस्वभावं(वो) नाम व्याघातात् NyāyKuA. i. 12. 5 (comm. न ह्येकमेकस्वभावात्मकमनेकेषां स्वभावो भवति)

अनेकस्वभावक (anekasvabhāva-ka) *adj.* having more than one nature न कपित्थादिवत्तत्त्वं स्वतोऽनेकस्वभावकम्। उक्त्वा सलिलवत्तस्मादेक इत्यब्रवीच्छ्रुतिः BṛĀraUBhVā. iv. 3. 1800.

अनेकस्वभावकल्पन (anekasvabhāva-kalpana) *n.* assumption of more than one nature परमाणवः रूपरसस्पर्शभावाः आप्याः .... इति भवद्भिरेकैकस्यानेकस्वभावकल्पनात् ŚatDū. 85. 12.

अनेकस्वभावता (anekasvabhāva-tā) *f.* the state of having more than one nature सहकारिसमवधाने जनकमजनकं चान्यदेति स्वभाव इति चेन्मैवम्। एकस्यानेकस्वभावतानुपपत्तेः TattvPradī. (Ci.) 210.6; एकस्यानेकस्वभावतामन्तरेणानेकस्वावयवव्यापनायोगात् SyādvāMañ. 28 (99); न चैकस्यानेकस्वभावताघातः ŚatDū. 85.10.

अनेकस्वभावत्व (anekasvabhāva-tva) *n.* the state of having more than one nature श्रुतत्वाददोष इति चेत् न एकस्य अनेकस्वभावत्वानुपपत्तेः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 590.16 (*on* iii. 2. 21); विरोधः—एकस्यानेकस्वभावत्वविरोधः Bhāsk. ii. 9. 12 (*on* ii. 1. 1)

अनेकस्वभावांश (anekasvabhāvāṁśa) *m.* part or aspect of manifold nature न चानेकस्वभावांशवत्त्वं ज्ञानस्य संमतम् BṛĀraUBhVā. iv. 3. 698.

अनेकस्वयंप्रकाशभाव (aneka-svayamprakāśabhāva) *m.* several self-illuminated beings किमनेकस्वयंप्रकाशभावाभ्युपगमेन ĀtmaSi. 47. 17.

अनेकस्वर (aneka-svara) *adj.* consisting of more than one vowel निन्दहिंसक्लिशखादानेकस्वरविनाशिव्याभाषासूयां वुञ् Kātan. iv. 4. 28; SiddhaHe. v. 2. 68; व्रीहेरर्थात्स्वरूपतः। यथा व्रीहीति शालीति इत्यनेकस्वरादतः KātanVṛ. *on* ii. 6. 15 (3); *on* ii. 6. 40; योऽनेकस्वरस्य SiddhaHe. ii. 1. 56; iii. 4. 46; अव्यक्तानुकरणस्यानेकस्वरस्य ... क्रम्चस्तिना अनितौ द्विश्च SiddhaHe. vii. 2. 145; vii. 2.6.

अनेकस्वर (aneka-svara) *m.* **1** various notes अनेकस्वरसंयोगे योऽत्यर्थमुपलभ्यते। अन्यश्च बलिनो यस्य संवादी चानुवाद्यपि NāṭyaŚā. 28. 68; **2** more than one accent विधानं च भूयस्त्वादिना एकस्मिन्नेव वेद इति नानेकस्वरप्राप्तिः MīmāKau. ii. 317. 14 (*on* iii. 3. 6)

अनेकस्वरूप (aneka-svarūpa) *adj.* **A** of more than one form जयानेकस्वरूपैकविध प्रभो MatsyaP. 245. 75; VāmaP. 30. 26; वाच्यं वस्तु घटादिकम्। एकात्मकमेव एकरूपमेव सत् अनेकम् अनेकस्वरूपम् SyādvāMañ. 14 (181); अनेकस्वरूपे त्वयि मम रतिरुच्चैर्वर्धताम् StavMā. 305. 11; **B** of many aspects अनंशिन इत्येव श्रुतिरेतेषु वर्तते। अप्यनेकस्वरूपेषु विशेषादेव केवलम् AnuVyā. 21B. 4 (*on* ii. 1. 7)

अनेकस्वरूपधृक् (anekasvarūpa-dhṛk) *m.* one of the thousand epithets of Gaṇeśa (*lit.* bearing more than one form) एकानेकस्वरूपधृक् ... इति वैनायकं नाम्नां सहस्रम् GaṇeP. i. 46. 136.

अनेकस्वरूपप्रतिपत्ति (anekasvarūpa-pratipatti) *f.* assumption of more than one form एकस्यापि देवतात्मनो युगपदनेकस्वरूपप्रतिपत्तिः संभवति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 188. 2 (*on* i. 3. 27)

अनेकस्वरूपिन् (anekasvarūp-in) *adj.* having more than one form न जानीषे मयूरेशम् ... एकानेकस्वरूपिणम् GaṇeP. ii. 116. 8.

अनेकस्वर्णपात्रस्थ (anekasvarṇapātra-stha) *adj.* being, i.e. present in many gold vessels अनेकस्वर्णपात्रस्थैः पक्वान्नैः ... पूजितम् ... न दृश्यते देवमुखम् GaṇeP. ii. 48. 28.

अनेकस्वर्णापहरण (anekasvarṇāpaharaṇa) *n.* stealing of large quantity of gold युगपदनेकस्वर्णापहरणेऽप्येकमेव प्रायश्चित्तं हरणक्रियाया एकत्वात् BālamBha. ii. 153. 9 (*on* 3. 258)

अनेकस्वलक्षण (aneka-svalakṣṇa) *adj.* possessed of different unique characteristics or particulars तमोमोहादिभेदेन तमोऽनेकस्वलक्षणम् BṛĀraUBhVā. iv. 4. 599.

अनेकस्वातन्त्र्य (aneka-svātantrya) *n.* independence of many अनेकस्वातन्त्र्ये कार्योदयायोगात् NyāySu. (Ja.) 286A. 4 (*on* ii. 1. 4)

अनेकस्वादता (anekasvāda-tā) *f.* the state of having different tastes एतास्तृणाः ...। अन्योन्यरससंयोगादनेकस्वादतां गताः PadmP. ii. 66. 14.

अनेकस्वादुयुत (anekasvādu-yuta) *adj.* associated with various sweet flavours खाद्यपेयलेह्यचोष्यरसा अनेकस्वादुयुताः SāmaraU. 225.19.

अनेकस्वामिक (anekasvāmi-ka) *adj.* **A** which has many owners or claimants, belonging to many persons सामान्यं स्वमनेकस्वामिकं रथ्याद्यत्र विवक्षितम् SmṛtiCan. iv. 442. 3; (सामान्यं याचितं न्यास आधिर्दाराश्च तद्धनम्) 'सामान्यं' अनेकस्वामिकम् CaturCin. i. 51. 1; VīraMi. 652. 6 (*on* 2. 175-76); सामान्यद्रव्यं हीनद्रव्यं धान्यादि अनेकस्वामिकं वा DīpKa. 67. 8 (*on* 2. 230); **B** which has more than one owner, cf. **अनेकस्वामिकत्व B.**

अनेकस्वामिकत्व (anekasvāmika-tva) *n.* **A** the state of having many owners यद्यपि अनेकस्वामिकत्वेन रथ्यादिकमपि कुटुम्बधनतुल्यं तथापि स्वतन्त्रानेकस्वामिकत्वाददेयम् SmṛtiCan. iv. 442. 5; **B** the state of having more than one owner द्रव्यस्यानेकस्वामिकत्वेनैकस्य व्ययेऽनधिकारात् NirṇaSi. 357. 1.

अनेकस्वाम्य (aneka-svāmya) *adj.* having ownership of many विभागो नाम द्रव्यसमुदायविषयाणामनेकस्वाम्यानां तदेकदेशेषु व्यवस्थापनम् Mitā. 216. 8 (*on* 2.114)

अनेकस्वावयवव्यापन (anekasvāvayava-vyāpana) *n.* pervading, i.e. penetrating more than one of its own parts एकस्यानेकस्वभावतामन्तरेणानेकस्वावयवव्यापनायोगात् SyādvāMañ. 28 (99)

अनेकहंसकुलपरिवृत (anekahaṁsakula-parivṛta) *adj.* surrounded by many hosts of swans शल्मलिवृक्षः। तस्मिन्दुरारोहतया निर्भीरनेकहंसकुलपरिवृतः क्षीरोदो नाम हंसराजः प्रतिवसति स्म Tantrākhyā. 121. 21.

अनेकहयमेध (aneka-hayamedha) *m.* many horse-sacrifices श्राद्धं च तर्पणं चात्र ...। अनेकहयमेधानां प्रदत्ते फलमव्ययम् BṛDharmaP. i. 21. 30.

अनेकहर्म्य (aneka-harmya) *n.* many mansions or buildings अनेकहर्म्यस्य विशालदेशके सभूषणोन्मानं यथा प्रविश्यते। कुर्वन्ति दोषं किल भर्तृकर्तृणाम् उक्त(क्तं) मानं कुरुते तु संपत् MānaSā. 30. 83.

अनेकहल् (an-ekahal) *adj.* not consisting of a single consonant नुक् चानेकहलः। एकहलोऽन्यस्य लिटि परतो द्विरुक्तौ पूर्वस्यादेर्दीर्घो भवति CāndraVyā. vi. 2. 124; नक्चाशून्वृदाद्यनेकहलः ŚākaṭāVyā. iv. 1.106.

अनेकहल् (aneka-hal) Gr. more than one consonant कथं पुनः श्रुतिभेदाभावो यावतानेकहलुच्चारणेनाधिकः कालो व्याप्यते एकहलुच्चारणे त्वल्पः Pradī. vi. 63. 16 (*on* vii. 2. 72)

अनेकहलुपलक्षणत्व (anekahalupalakṣaṇa-tva) *n.* the state of being what indicates, i.e. implies more than one consonant द्विहल्ग्रहणस्यानेकहलुपलक्षणत्वान्नुट् SiddhāKau. 410 A. 1 (*on* i. 2. 2)

अनेकहल्मध्य (an-ekahalmadhya) *adj.* not occurring between two single consonants, i.e. occurring between two consonants of which one is a conjunct consonant तृफलभजत्रपश्चेति चकारस्यानुक्तसमुच्चयार्थत्वादनेकहल्मध्यस्यापि एत्वाभ्यासलोपौ Nyās. i. 146. 22 (*on* i. 2. 6)

अनेकहविष्क (anekahaviṣ - ka) *adj.* [*f.* -ā] **A** having various oblations यथैवानेकहविष्कासु विकृतिषु श्रुतानामुपहोमानाम् ... नानन्तर्यस्य नियामकत्वं, तथैव प्रकृतेऽपि MīmāKau. iii (2). 134. 15 (*on* ii. 1. 49); अनेकहविष्कविकृतिसंनिधिपठितोपहोमानां सर्वार्थत्वमेव BhāṭṭDī. i. 106. 12 (*on* ii. 1. 17); **B** having many oblations कृत्स्नहविर्नाशे तु अनेकहविष्कायामिष्टौ कतिपयहविर्नाशे हविरन्तरोत्पत्तिरेव BhāṭṭDī. ii. 270. 4 (*on* vi. 4. 1); VīraMi. (Saṁskāra.) 901.21.

अनेकहस्तपाद (aneka-hastapāda) *adj.* having many hands and feet भूतापि जज्ञे भूतान् ... अनेकहस्तपादांश्च बह्वक्षिमुखनासिकान् Rāmā. iii. App. I. 4 (11)

अनेकहस्तसंपात (anekahasta-sampāta) *m.* dropping of hands of many (people) भिक्षमाणस्य ... क्षवथुनिष्ठीवनमनेकहस्तसंपातो भिक्षाया इत्याद्युपघातः संभाव्यते ManuBh. i. 483. 11 (*on* 5. 127)

अनेकहायनी (an-ekahāyanī) *adj.* (*f.*) not one year old किं त्वतरुणयाप्यनेकहायन्या क्रयः प्राप्नोति, अरुणया चानेकहायन्या ŚābaBh. 697. 1 (*on* iii.i.12)

अनेकहावभाव (aneka-hāvabhāva) *m.* several gestures and feelings नन्दिनी ... कन्याम् ... दर्शयामास। ... राधिकां देवीम् ... अनेकहावभावादि द्योतयन्तीं वनेश्वरीम् ĀdiP. 13. 87.

अनेकहास्यसरस (anekahāsya-sarasa) *adj.* charming due to many jests or humours स्विद्यद्भालमनेकहास्यसरसम् ... धन्यो रतं सेवते ŚārṅgaPa.3701.

अनेकहिरण्मयकन्दर (aneka-hiraṇmayakandara) *adj.* having many valleys of gold अयमनेकहिरण्मयकन्दरस्तव पितुर्दयितो जगतीधरः Kirātā. 5. 45.

अनेकहेतिक्षत (anekaheti-kṣata) *adj.* injured or destroyed by various weapons नमामि ते नाथ करारविन्दम् अनेकहेतिक्षतदैत्यसंघम् GaṇeP. ii. 53.30.

अनेकहेतु (aneka-hetu) *m.* **Ai** many causes जातिस्मरत्वे स्युरनेकहेतवः KalyāKā. 3.15; **Aii** various causes अनेकहेतुकत्वेऽपि किमसमुदितानेकहेतुकः अथ समुदितानेकहेतुक इति वक्तव्यम् NyāySu. (Ja.) 390A. 10 (*on* ii. 2.7); **Bi** many probanses सफलावनेकहेतूपन्यासनिरासौ मन्दविषदष्टचिकित्सेवेत्युक्तम् NayaVi. 230. 11 (*on* i. 1. 8); **Bii** more than one probans अनेकहेतुप्रयोग एकत्र साध्ये निन्दितो वादेऽपि विशेषतोऽमन्दत्वे हेत्वन्तराणाम् NayaVi. 230. 8 (*on* i. 1.8)

अनेकहेतुजत्व (anekahetuja-tva) *n.* the state of being produced by various causes अभिनयानामनेकहेतुजत्वम्। तद्यथा—हर्षादिभ्यो हासः AbhinBhā. i. 347. 14 (*on* 7.4)

अनेकहेतुत्वापत्ति (anekahetutvāpatti) *f.* (undesired) contingency of having various causes तत्तद्विषयकत्वप्रमात्वादीनां मिथो विशेषणविशेष्यभावे विनिगमकाभावादनेकहेतुत्वापत्तेरित्यादि प्रतिपादितम् LaCandr. 678. 30.

अनेकहेतुदृष्टान्तदूषण (aneka-hetudṛṣṭāntadūṣaṇa) *n.* various defects of probans and examples संप्रतिपत्त्यानेकहेतुदृष्टान्तदूषणाद्यभिधानेऽपि न दोषः NyāyPari. 173. 5.

अनेकहेतूक्ति (anekahetūkti) *f.* statement or employment of many probans शास्त्रे चानेकहेतूक्तिर्न दोषाय कथास्विव NyāyMañ. ii. 9. 13.

अनेकहेत्वभिभूत (anekahetvabhibhūta) *adj.* set aside by many probans अग्व्यप्रायन्यायस्यानेकहेत्वभिभूतस्याकिंचित्करतया प्राणादीनामिन्द्रियत्वमशक्यनिश्चयम् ŚrutaPra. ii. 125. 15 (*on* i. 4. 13)

अनेकहोतृप्रवर (anekahotṛ-pravara) *m.* choosing or selection of many Hotṛ-priests by the Adhvaryu सर्वतोमुखेऽनेकहोतृप्रवरेऽध्वर्युप्रवरे च गृह्यमाणे देवाः पितर इत्यादिना यजमानकर्तृकानुमन्त्रणमेकमेव सर्वत्र संबध्यते AnuBh. 262. 24 (*on* iii. 3. 56), cf. **अध्वर्युप्रवर B.**

अनेकहोम (aneka-homa) *m.* various oblations or sacrifices एवं च अनेकमन्त्रके ... अनेकहोमे प्रतिहोमं प्रणवः VīraMi. (Paribhāṣā.) 80.1.

अनेकहोमकालातिपत्ति (anekahomakālātipatti) *f.* violation of the prescribed time for various sacrifices अवभृथोत्कर्षेणानेकहोमकालातिपत्तौ सर्वान् सायंहोमान् प्रातर्होमांश्च पक्षहोमविधिना समस्यहोमविधिना च स्वकालक्रियमाणहोमेन सह तन्त्रेण कुर्यात् BhāṭṭDī. ii. 300. 5 (*on* vi. 5. 17)

अनेकांश (anekāṁśa) *adj.* **1** having more than one as numerator

एकांशानामनेकांशानां चैकांशे फले छेदोत्पत्तौ सूत्रम् GaṇiSāSaṁ. 2. 78 (1); 2 having many aspects or parts अयमर्थोऽप्यनेकांशः KhaṇḍanKhā. 261.14; यदि परमाणुरनेकांशो न स्यात्। तदा युगपदनेकैर्न संयुज्येत NyāySu. (Ja.) 348B. 5 (on ii. 2. 6)

अनेकांश (an-ekāṁśa) *m.* A many factors, i.e. options यतश्च प्रज्ञप्तितोऽस्तीति वक्तव्योऽद्रव्यतो नास्तीति वक्तव्यः। एवमनेकांशवादपरिग्रहे नैवास्तित्वे दोषावकाशो न नास्तित्वे MaYānaSū. 155. 21 (18.103); B many aspects or parts अनेकांशोपेते लौकिके पदार्थे ... एकमंशमवधारयति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 768. 18 (on iv. 1. 2)

अनेकांशत्व (anekāṁśa-tva) *n.* the state of having many aspects or parts (वृक्षाः) छेदिताश्चैव सर्वे वै ह्यनेकांशत्वमागताः SkandP. i (1). 16. 31.

अनेकांशबालग्रहनिवारण (anekāṁśa-bālagrahanivāraṇa) *adj.* curing of the demonic influence of the child - diseases of various aspects सिद्धः सर्पिस्तथा क्षीरं पानाद् बालग्रहान् जयेत् (v.l. पीतस्त्वनेकांशबालग्रहनिवारणः) RasRaSa. 22. 163.

अनेकांशवृत्ति (anekāṁśa-vṛtti) *f.* occurrence in more than one part भिन्नत्वे पुनरप्यनेकांशवृत्तेरेकस्य ... अनवस्था SyādvāMañ. 16 (216)

अनेकाकल्प (anekākalpa) *adj.* having many ornaments or decorations अरुणमनेकाकल्पम् ... नमत ... कृशानुम् ParaśuKS. 9. 16 (249. 25); ŚilpaRa. ii. 25. 16; NityoNi. 68. 23.

अनेकाकार (anekākāra) *m.* 1A various shapes सोऽगच्छत् पारियात्रस्य गिरेः कन्दरम् ...। अनेकाकारबहुलम् MatsyaP. 148. 9; SkandP. i (2). 15.40; 1B various forms चित्रबुद्धावनेकाकारस्यैकस्मिन्नसंभवाद्य Bhāṭṭ Cin. i. 20. 16 (on i. 1. 4); 2 various properties (देवदत्तः श्यामो युवा ... अदीनः) व्यतिरेकमुखेनानेकाकारान्वयोदाहरणम् अदीन इत्यादि ŚrutaPra. iB. 208. 22 (on i. 1. 13); 3 various aspects, ŚrutaPra. iB. 208. 22 (on i. 1. 13)

अनेकाकार (anekākāra) *adj.* [*f.* - ā] Ai of various natures तत्र ह्यनेकक्रिया अनेकाकारा NyāyVār. 257. 15 (on ii. 1. 40); अनेकाकारस्य हि प्रमेयस्य कश्चिदेवाकारः ... प्रमीयते Tantr Vā. 131.2 (on i. 3. 7); न चानेकाकाराः शक्तयः शक्याः कल्पयितुम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 200. 16 (on i. 3. 30); 336.18 (on ii. 1.28); इयमनेकाकारा वक्रत्वविच्छित्तिः VakroJī. 131. 13; विज्ञानानि न त्वनेकाकाराणि Bhām. 579. 13 (on iii. 3. 1); तेन यद्यादृशमेकाकारमनेकाकारं नो(?वो)पलभ्यते तत्तथैवाङ्गीकर्तव्यम् NyāyRa. 331.14 (on 5. (3). 218-219); अनेकाकाराणामेकवस्तुतावन्मात्रत्वम् VedāntKa. 551.4 (on iv. 4. 6); निराकारमपि ज्ञानं वासनावैचित्र्यादेकाकारमनेकाकारमिव भाति ŚaṭDū. 101.9; तस्माद् बुद्धिरेवानादिवासनावशादनेकाकारावभासते SarvaDaSaṁ. 2.217; YuktiSneha. 106.33 (on i. 1. 5); Aii of various forms or shapes सर्प ऋजुरनेकाकारः कुण्डलश्च भवति AṇuBh. 198. 15 (on iii. 2. 27); Aiii of more than one form, cf. अनेकाकारत्व B; B of many aspects न ह्येकं वस्त्वनेकाकारं भवितुमर्हति NyāyVār. 528. 14 (on iv. 2. 34); वस्त्वेकात्मकमेवेदमनेकाकारमिष्यते TattvSaṁ. 1720; Śarka. 18. 11; ŚāstrDī. 41. 28 (on i. 1. 4); C referring to many objects, cf. अनेकाकारता A.

अनेकाकारकमनीयकारण (anekākāra-kamanīyakāraṇa) *n.* charming causes of diverse nature सौभाग्यमपि पदवाक्यप्रकरणप्रबन्धानां प्रत्येकमनेकाकारकमनीयकारणकलापकलितरामणीयकानाम् ....काव्यस्य गुणान्तरं परिस्फुरति VakroJī. 77.20.

अनेकाकारकरण (anekākāra-karaṇa) *adj.* which has various types of rhythm स्वनन्ति परिवादिन्यस्ताडिता नारदादिभिः। अनेकाकारकरणः श्रूयते पुष्करध्वनिः BṛKathāŚloSaṁ. 5.36.

अनेकाकारकल्पना (anekākāra-kalpanā) *f.* assumption of various forms प्रतीतिभेददर्शनादनेकाकारकल्पनैवाश्रयितुमुचिता Kāśi. ii. 180. 19 (on 5 (3). 218)

अनेकाकारकान्ति (anekākāra-kānti) *f.* various types of (poetic) charms अनेकाकारकान्तिरमणीयां वक्रतां जनयन्ति VakroJī. 132. 3.

अनेकाकारखचित (anekākāra-khacita) *adj.* full of, i.e. assuming various forms (अधोक्षजम्। ...ध्यायेत्) अनेकाकारखचितम् ...अनेकायुधमण्डितम् TriBrU. 153.

अनेकाकारग्रह (anekākāra-graha) *m.* grasping or ascertaining of various forms अत्र चानेकाकारग्रहो नानाकारग्रहो विवक्षितः NyāyPari. 62.5.

अनेकाकारग्रहण (anekākāra-grahaṇa) *n.* grasping or ascertaining of various forms एकस्यानेकाकारग्रहणानुपपत्तौ भवतां चित्रप्रत्ययाभावप्रसङ्गात् NyāyKa. 42. 26.

अनेकाकारता (anekākāra-tā) *f.* A the state of referring to many objects केयमनेकाकारता Bṛha. 242. 7 (on i. 1. 5); B the state of having various forms अनेकाकारता यापि शूरभीरुधियं प्रति वासनानुग्रहात् सोक्ता ŚlokaVār. 7. 329 (938. 10); परिव्राट्कामुकशुनामेकस्मिन् प्रमदारूपेऽर्थे युगपदनेकाकारतावसीयते ...एकत्वादर्थस्य युगपदनेकाकारता नोपपद्यते TātpaṬ. (U.) 255.17 (on 5 (3). 60); Bhām. 755. 14 (on iv. 4. 6); एकत्वमपि तस्य वस्तुनो न केनचिद् व्यवस्थापितं यतोऽनेकाकारता न स्यात् NyāyRa. 331. 16 (on 5 (3). 220); VedāntKa. 551. 3 (on iv. 4. 6)

अनेकाकारत्व (anekākāra-tva) *n.* A the state of having various forms अनेकाकारत्वप्रतिषेधात् प्रतिषिद्धं हि ब्रह्मणोऽनेकाकारत्वम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 852. 4 (on iv. 4. 6); सति चानेकाकारत्वे युक्ता तत्तदाकारप्रतीतिव्यवस्था NyāyRa. 331. 18 (on 5 (3). 219); न चैवमनेकाकारविज्ञानजनकत्वात् पदानां लक्ष्यस्य ब्रह्मणोऽनेकाकारत्वप्रसङ्गः TattvPradī. (Ci.) 111. 12; NyāySiA. 253. 29; इन्द्रो मायाभिरित्यादिश्रुत्या अविद्याया अनेकाकारत्वेन Nyāyāmṛ. 639 A.9; AdvaiSi. 890. 26. B the state of having more than one form न तावदेकत्रार्थ एकात्मन्यनेकाकारत्व एवं न्याय्यः Kāśi. ii. 117. 21 (on 5 (3). 61); एकस्यानेकाकारत्वं विरुद्धम् NyāyRa. 331. 7 (on 5 (3). 218)

अनेकाकारदर्शन (anekākāra-darśana) *n.* perception or observation of more than one form अनेकाकारदर्शनादेकस्यानाकारकल्पना Kāśi. ii 180. 25 (on 5 (3).219)

अनेकाकारबुद्धि (anekākāra-buddhi) *f.* cognition of various forms न केवलं भिन्नानां प्रमातृणाम् एकत्रानेकाकारबुद्धिः Kāśi. ii. 117. 9 (on 5 (3). 59)

अनेकाकारबोध (anekākāra-bodha) *m.* cognition of various natures एकस्यापि तूपाधिभेदादनेकाकारबोधो दृश्यते Kāśi. ii. 117. 9 (on 5 (3). 59)

अनेकाकारयोग (anekākāra-yoga) *m.* connection with different forms न च ब्रह्मणोऽनेकाकारयोगोऽस्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 759. 12 (on iii. 4. 52)

अनेकाकाररमणीयकारण (anekākāra-ramaṇīyakāraṇa) *n.* charming causes of diverse nature सौभाग्यमपि पदवाक्यप्रकरणप्रबन्धानां प्रत्येकमनेकाकारकमनीय (v. l. रमणीय) कारणकलापकलितरामणीयकानाम् VakroJī. 77. 20.

अनेकाकारलक्षण (anekākāra - lakṣaṇa) *adj.* characterized by various forms योगचिन्तकः। पश्यते योगिनीवृन्दमनेकाकारलक्षणम् MālinīT. 22. 24.

अनेकाकारवक्त्र (anekākāra-vaktra) *n.* various types of gates (*lit.* mouths) असावपश्यत् ...महाशालम् ...अनेकाकारवक्त्राढ्यम् PadmP. (Ra.) 52. 9.

अनेकाकारवत् (anekākāra-va(n)t) *adj.* possessing various forms मूलाज्ञानस्यानेकाकारवतः स्वरूपे(ण) अभावात् TarkSaṁ. (Ā.) 139. 26.

अनेकाकारवस्तु (anekākāra-vastu) *n.* A thing having many forms अनेकाकारवस्तुनि व्यवस्थिताकारोपलब्धिर्दृष्टा वासनावशेन TātpaṬ. (U.) 290. 20 (on 5 (3). 216); B thing having various forms न तथा शरीरशब्दः अपित्वनेकाकारवस्तुषु मुख्यः प्रयुक्तः ŚrutaPra. ii. 222. 13 (on ii. 1. 9)

अनेकाकारविज्ञान (anekākāra-vijñāna) *n.* knowledge of various forms न चैवमनेकाकारविज्ञानजनकत्वात्पदानां लक्ष्यस्य ब्रह्मणोऽनेकाकारत्वप्रसङ्गः TattvPradī.(Ci.) 111. 11.

अनेकाकारविन्यास (anekākāra-vinyāsa) *adj.* having various kinds of (display of) symbols (on a flag) अनेकाकारविन्यासाश्चान्येषां तु ध्वजास्तथा MatsyaP.148.48.

अनेकाकारविन्यास (anekākāra - vinyāsa) *m.* A various kinds of (display of) symbols अनेकाकारविन्यासादन्येषां च ध्वजाः SkandP. i (2). 16. 21; B layout of various shapes ब्रह्मा ... अनेकाकारविन्यासैस्ततो धात्रीं विनिर्ममे SaurP. 56. 18.

अनेकाकारविवर्त (anekākāra-vivarta) *m.* various forms of transformation हर्षविषादाद्यनेकाकारविवर्तं पश्यामः NyāyMañ. i. 70. 26.

अनेकाकारसंवित्ति (anekākāra-saṁvitti) *f.* cognition of various forms नानेकाकारसंवित्तेर्निराकारत्वकल्पना। युक्ता ŚlokaVār. 5 (3). 218 (331. 1)

अनेकाकारसंविद् (anekākāra-saṁvid) *f.* cognition of various forms पूर्वं च प्रमात्रपेक्षयानेकाकारसंविदुक्ता। अत्र तु ...एकत्रानेकाकारबुद्धिः Kāśi. ii. 117. 8 (on 5 (3). 59)

अनेकाकारसंस्थाना (anekākāra-saṁsthānā) *f.* one of the thousand and eight names of goddess Pārvatī (*lit.* having the aggregate of various forms) (शिवोमा परमा शक्तिः) अनेकाकारसंस्थाना कालत्रयविवर्जिता KūrmaP. 111. 8 (1. 12)

अनेकाकारसंस्थिता (anekākāra-saṁsthitā) *adj.* (*f.*) being in various forms चिन्तामनेकाकारसंस्थिताम्। संत्यज्य ...स्वाध्यायध्यानमभ्यसेत् ŚivU.7.127.

अनेकाकारसमावेश (anekākāra-samāveśa) *m.* co - existence of more

than one form धर्मिण एकत्वान्नानेकाकारसमावेशः संभवति NyāyRa. 286. 12 (*on* 5 (3). 59)

अनेकाकारसृष्टि (anekākāra-sṛṣṭi) *f.* creation of various forms ब्रह्मस्वरूपानुपमर्दनानेकाकारसृष्टिः ŚrutaPra. ii. 270. 31 (*on* ii. 1. 31)

अनेकाकारस्वाप्नप्रपञ्च (anekākāra-svāpnaprapañca) *m.* dream-world involving various forms जीवात्मनि स्वरूपानुपमर्देननानेकाकारस्वाप्नप्रपञ्चसृष्टिवत् SiddhāLeSaṁ.59.4.

अनेकाकारात्मक (anekākārātma-ka) *adj.* of the nature of having various forms यत् किलानेकाकारात्मकं भासते, तस्मादनाकारमेव वस्तु Kāśi. ii. 180. 18 (*on* 5(3). 218)

अनेकाकारायोग (anekākārāyoga) *m.* untenability of more than one form अनेकाकारायोगादेकस्यातिप्रसङ्गाच्च PramāVā SvopVṛ.35.26; HetuBiṬ.31.6.

अनेकाकारोपेत (anekākāropeta) *adj.* associated with various forms किम् ... एकाकारं ब्रह्म उत प्रपञ्चवदनेकाकारोपेतम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 589. 17 (*on* iii. 2. 21)

अनेकाकिन् (án-ekākin) *adj.* [*f.*-inī] i not alone, i.e. associated together with other (metres) अ॒नेका॑कि॒न्येव॒ त्रि॒ष्टुम्मा॒ध्यंदि॑न॒ꣳ सव॑नं वहति ... बृहत्या चानेकाकिनी ज॒गती तृ॒तीयसव॒नम् ŚatBr. IV. ii. 5. 20; ŚatBr. (K.) V. iii. 1. 14; स्तोत्रपङ्क्त्यानेकाकिनी गायत्री प्रा॒तःसव॒नं वहति ŚatBr. IV. ii. 5. 21; ŚatBr.(K.) V. iii. 1. 14; हविष्पङ्क्त्यानेकाकिनी गायत्री प्रातःसवनं वहति ŚatBr. IV. ii. 5. 22; ŚatBr. (K.) V. iii. 1. 14; ii not alone, i.e. accompanied by paraphernalia अनेकाक्येकेनामन्व्यथो वरः DvyāśraKā.19.74(comm.महापरिवारान्वितः)

अनेकाकृति (anekākṛti) *f.* various forms मम क्षेत्रे ... वासुदेवैरधिष्ठिते। अनेकाकृतिभेदस्थैः ... व्रजन्ति ये PauṣkS. 36. 29; तस्मिन्ननेकाकृतिविकल्पान्यपद्रव्याणि योजयेत् KāmSū. 369. 3 (7. 2)

अनेकाकृति (anekākṛti) *adj.* having various forms पश्यामः केवलं तेजः ... अनेकाकृति चाद्भुतम् BhaviP. 229B. 32 (i. 154. 10)

अनेकाकृतिविशेष (anekākṛtiviśeṣa) *m.* various particular shapes (व्रणः) नानाशस्त्राभिघातविशेषादनेकाकृतिविशेषान् पुष्णाति Hastyāyur. 370. 16 (3. 2)

[1]**अनेकाक्ष** (anekākṣa) *m.* 1 more than one eye बहुतरत्वाद् रूपादीनां चैकाक्षजज्ञानायोग्यत्वात् युगपदनेकाक्षजानेकज्ञानासंभवात् IṣṭaSi. 283. 17; 2A name of a place राज्ञा कृतैरनेकाक्षे सोयाने राजवेश्मभिः RājTa. (Śrī.) 3. 184; 2B epithet of Indra (*lit.* many-eyed one) राज्ञा कृतैः ... राजवेश्मभिः। यद्दर्शनादनेकाक्षो नूनं स्वमभिनिन्दति RājTa. (Śrī.) 3. 184.

[2]**अनेकाक्ष** (anekākṣa) *m.* more than one piece of dice अक्षत्वेनैकाक्षबोधे एवास्य साधुत्वं न तु तेन रूपेणानेकाक्षबोधे LaŚabdeŚe. i. 538. 12.

अनेकाक्षर (anekākṣara) *adj.* A containing more than one syllable or letter अयं तु चादीनां प्रादीनां चैकाक्षराणामनेकाक्षराणां वा पदान्ते यतावन्तादिवद्भाव इष्यते MṛtaSaṁ. 153. 6 (*on* 6. 1); ChandaśCū. i. 16. 83; एकाक्षरं यद् विश्रुतं ह्यनेकाक्षरं कथं भूतम् GopāloTāU. 17 (597. 5); (used as noun) a variety of *akṣarayamaka* (repetition of more than one syllable) अक्षरयमकं त्वेकाक्षरमनेकाक्षरं च KāvyālaṅSū. 38. 20 (*on* iv. 1.2); B containing many syllables or letters अनेकाक्षरयोः (लिङ्गयोः) त्वसंयोगाद् यवौ Kātan. ii. 2. 59; iii. 2.12; iii. 4. 58; (यतिः) पूर्वपदसंबद्धानामनेकाक्षराणां तु क्रियते KāvyKaVṛ. 13.29(1.2)

अनेकाक्षर (anekākṣara) *n.* 1A polysyllable or polysyllabic word थानेकाक्षरेण CaturA. 4. 15; 1B more than one letter ए च कश्च एकारककारौ तौ चेतराण्यनेकाक्षराणि च LalitāTriBh. 262. 11 (*on* 5); 2 many illusions अनेकाक्षरेषु ... आकृतिः ... यस्याः सा LalitaTriBh. 262. 13 (*on* 5)

अनेकाक्षरणिधन (anekākṣara-ṇidhana) *adj.* (Sāman) whose final or concluding part (*nidhana*) consists of more than one syllable उष्णिक्षु बार्हतानामनेकाक्षरणिधनानि चात्र भूयिष्ठानि सामानि LāṭyāŚS. x. 1. 15; DrāhyŚS. xxviii. 1. 22.

अनेकाक्षरसंज्ञा (anekākṣara-saññā) *f.* technical term containing many letters एतद्य लघ्वर्थत्वात् संज्ञाकरणस्यैकाक्षरायां संज्ञायां कर्तव्यायामनेकाक्षरसंज्ञाकरणाल्लभ्यते Nyās. i. 169. 13 (*on* i. 2. 29)

अनेकाक्षरान्त्य (anekākṣarāntya) *adj.* occurring at the end (of a word) having more than one syllable अभिनिधानं कृतसंहितानां स्पर्शान्तःस्थानाम्। ... अन्तःस्थाः ... वा तु अनेकाक्षरान्त्याः ṚPrāti. 6. 7.

अनेकाक्षि (anekākṣi) *n.* many eyes अनेकाक्षिभिरञ्जितानि। ... वक्त्राणि Vidvanmo. 8. 18.

अनेकाक्षौहिणी (anekākṣauhiṇī) *f.* many armies (each one) consisting of ten *anīkinīs* मण्डलेश्वराः। अनेकाक्षौहिणीयुक्ताः पार्थिवाधिपतेर्नृपे Brahmāṇḍa ii. 38. 20; त्वां व्याहरत्योषा ... अनेकाक्षौहिणीरुण्डैर्भूः PāṇḍaC. 14. 4; cf. अक्षौहिणी A.

अनेकाख्य (anekākhya) *adj.* having various appellations मोहः ... श्लिष्टो भवत्यनेकाख्यः YogVā. iii. 117. 13.

अनेकाख्यात (anekākhyāta) *n.* A more than one finite verb न च निमित्तत्वादिभिर्विना अनेकाख्यातैकवाक्यत्वं घटते TantrVā. 1068. 25 (*on* iii.5.53); B many finite verbs अनेकाख्यातानुगुण्यादाह MayūMāli. 408. 9 (*on* v.1.1)

अनेकाख्यात (anekākhyāta) *adj.* (used as noun) (variety of sentence) containing many finite verbs वाक्यं दशधा ... अनेकाख्यातम् ... अध्याहृतम् KāvyMī. 23. 9.

अनेकाख्यातप्रत्यय (anekākhyātapratyaya) *m.* more than one verbal suffix एकानेकाख्यातप्रत्ययसंबद्धाः सर्वे धातवः TantrVā. 442. 19 (*on* ii. 2.1)

अनेकाख्यातयोग (anekākhyāta-yoga) *m.* association with more than one finite verb अनेकाख्यातयोगेऽपि वाक्यं न्याय्यमवादयोः। एकमेवेष्यते VākyaPa.2.353.

अनेकाख्यातार्थ (anekākhyātārtha) *m.* several verbal meanings अतोऽत्र षष्टिस्त्रिष्टुभो माध्यंदिने सवनमितिवदनेकाख्यातार्थोद्देशेन भावनाप्राधान्यविधिः BhaṭṭCin.i. 84. 6 (*on* i. 1. 4)

अनेकागम (anekāgama) *m.* i many scriptures अनेकागमैः स्वं जनं बोधयन्तम् ... गणेशं नमामः GaṇeP. i. 13. 8; ii many philosophical texts तत्त्वं चाद्वैतात्मस्वरूपमेवेत्यनेकागमपर्यालोचनतो निरणायि NyāyMa. 289. 9; iii many Tāntric texts शिवधर्माः ... अनेकागमसंवीताः ... कापालिकानां भेदाश्च प्रोक्ताः SkandP. i (1). 32.2.

अनेकाग्नि (anekāgni) *m.* more than one sacrificial fire विप्रायेत्येकवचनमेकाग्निविधानपक्षे अनेकाग्निविधानपक्षे तु प्रकृतिभूततुलापुरुषदानवदाचार्यादीनां विभागव्यवस्था CaturCin. i. 268. 9; अनेकाग्न्युत्पादकत्वं तु ... आयतबहुत्वविवक्षाबलात् BhāṭṭDī. ii. 208. 14 (*on* v. 4. 3)

अनेकाग्र (an-ekāgra) *adj.* [*f* – ā] 1A not concentrated, i.e. distracted अनेकाग्रं तु तं दृष्ट्वा शकुनिः प्रत्यभाषत MahāBhā. ii. 43. 18; ii. 72. 2; ii. 601*(3); iv. 64.2; अणुज्योतिरनेकाग्रो दुश्छायो दुर्मनाः ... याति परलोकं समान्तरम् CaraS. v. 11. 3; AṣṭāSaṁ. i. 246. 8 (2.10); AṣṭāHṛ. ii. 5. 62; 1B not firmly inclined to, i.e. fully supportive स चेद् राजन्यनेकाग्रे राज्यविभ्रमशङ्कया। नैवमिच्छसि Rāmā. ii. 20. 22; 2 devoid of any authority निग्रधानामनेकाग्राम् ... नायोध्यां गन्तुमुत्सहे Rāmā. ii. 95. 15; 3 (anekāgra) having many points or tips दीप्तो ज्वालैरनेकाग्रै(v.l.°ग्रै°) रश्मिः MahāBhā. iii. 209. 3; स्वयंभुलिङ्गानि ... । अनेकाग्राणि गोकर्णमातुलुङ्गनिभानि ĪśānŚiPa. ii. 38. 5; ŚilpaRa. ii. 12. 128.

अनेकाग्र (anekāgra) *n.* many points चक्षुषोऽनेकाग्रसंपत्त्या ... दृष्टान्तवैषम्यात् AdvaiSi. 849. 25.

अनेकाग्रता (anekāgra-tā) *f.* the state of being distracted आत्मैकत्वविद्या ... चित्तस्यानेकाग्रतादोषात् ... नाविद्यातिवर्तिका LaCandr. 867. 32.

अनेकाग्रमनस् (anekāgra-manas) *adj.* of distracted mind (नासमाहितः। ... एनमाप्नुयात्) असमाहितः अनेकाग्रमनाः विक्षिप्तचित्तः KaṭhUBh. 136. 11 (*on* 2. 24)

अनेकाग्रहण (anekāgrahaṇa) *n.* non- comprehension of many (individuals) गोत्वम् ... कथमनेकाग्रहणे गृह्यते PrakaVi. 539. 17.

अनेकाग्रहृदय (anekāgra-hṛdaya) *adj.* of distracted heart or mind स त्वनेकाग्रहृदयः ... अब्रवीत्तत्र राघवः Rāmā. ii. 65. 23.

अनेकाग्र्य (anekāgrya) *adj.* having many points अनेकाग्र्यं शृणु लक्षणमस्य MahāU. 5. 9.

अनेकाङ्कत्व (anekāṅka-tva) *n.* the state of comprising of many dramatic acts अनेकाङ्कत्वाच्च तादृशरूपकानन्तरमेवाभिधानं (समवकारस्य) युक्तम् AbhinBhā. ii. 437. 12 (*on* 18. 62)

अनेकाङ्कनामन् (anekāṅkanāman) *n.* various glorificatory or honorific titles अनेकाङ्कनामसंभावनोद्ग्रीवाननम् ... दाक्षिणात्यं बलम् YaśasCam. i. 462. 5 (comm. नानाविधानाम् अङ्कनाम्नां बिरुदावल्यविधेयानाम्)

अनेकाङ्कुरादिकार्य (anekāṅkurādikārya) *n.* various effects or products like shoots etc. व्रीहिबीजमनेकाङ्कुरादिकार्यव्यवधानेन पुनः सजातीयबीजान्तरमुत्पादयति VivaPraSaṁ. 41. 7.

अनेकाङ्ग (anekāṅga) *adj.* Ai having many subordinates or subsidiaries अनेकाङ्गं च तत्रार्घ्यं योजयेदस्त्रसंस्कृतम् JayāS. 13. 65; Aii having more than one subsidiary उपासनमेकानेकाङ्गतया द्विविधम् GoviBh. 239. 3 (*on* iii. 3.32); B of many types नाटकादौ तु भूयस्तरं चरितमनेकाङ्गत्वकवर्गेण विना ... AbhinBhā. ii. 437. 7 (*on* 18. 62)

अनेकाङ्ग (anekāṅga) *n.* A various ancillary sciences of the Vedas अनेकाङ्गोपाङ्गोपकरणतयापीत्याह Bhām. 72. 9 (*on* i. 1. 3); B more than one limb यदा तु एककाल एव अनेकाङ्गविषयं कण्डूयनं तदा स्मृत्यविच्छेदादनावृत्तिः BhāṭṭDī. iv. 212.1 (*on* xi. 4. 16);

अनेकाङ्गप्रधान (anekāṅgapradhāna) *n.* various subsidiary and principal acts अनेकाङ्गप्रधानानां विनापूर्वेण साहित्यासंभवात् NyāyRa. 683. 12 (*on* 5 (16). 8); MīmāKau. ii. 320. 10 (*on* iii. 3. 9)

अनेकाङ्गवाक्य (anekāṅga-vākya) *n.* sentence enjoining various subsidiaries (of a principal act) तस्य चानेकाङ्गवाक्यतदर्थतत्प्रयोजनालोचनमध्यस्य ... प्रसिद्धिः TantrVā. 872. 19 (*on* iii. 3. 14)

अनेकाङ्गविकलता (anekāṅgavikala-tā) *f.* the state of being deficient in many parts or members ननु चात्रेच्छा इषिकर्मत्वमिषिसमानकर्तृत्वमपि नास्ति इत्यनेकाङ्गविकलता Prasā. ii. 327. 7

अनेकाङ्गहारिन् (anekāṅgahārin) *adj.* consisting of many compositions of the movements of limbs (in dance) भाणे चैकाकी वा यो योज्योऽनेकाङ्गहारिणि AbhinBhā. i. 170. 21 (*on* 4. 261)

अनेकाङ्गाररूप (anekāṅgāra-rūpa) *n.* [Inst.] in the form or pretext of burning charcoals तारकाः पिहिता अपि। अनेकाङ्गाररूपेण बभूवुर्द्विगुणा इव RājTa. (Prā.) 622.

अनेकाङ्गिन् (anekāṅgin) *m.* name of an attendant of Śiva अतिमूर्तिरनेकाङ्गी क्रूरः ... । गणाधिपाः शिवस्य TantrSa. 9. 167.

अनेकाङ्घ्रि (anekāṅghri) *m.* many feet स्थलम् ... प्रतिष्ठाप्य ...। चतुष्पादसमायुक्तमनेकाङ्घ्रियुता (स्थला) यदि PauṣkS. 4. 109.

अनेकाङ्घ्रिकरान्वित (anekāṅghrikarānvita) *adj.* possessing many feet and hands अनेकाङ्घ्रिकरान्वितम्। ... अनेकमन्त्रकोटिभिः संस्मरेत् सेवितम् JayāS. 21. 230.

अनेकाच् (anekāc) *adj.* A (nominal base or stem) having more than one vowel घरूपकल्पचेलड्ब्रुवगोत्रमतहतेषु ङ्योऽनेकाचो ह्रस्वः P. vi. 3. 43; MahāBh. iii. 158. 21 (*on* vi. 3. 43); इणो यण्भवति तत एरनेकाचः MahāBh. iii. 19. 6 (*on* vi. 1. 12); iii. 106. 25 (*on* vi. 1. 168); iii. 159. 5 (*on* vi. 3. 43); झरूपकल्पचेलड्ब्रुवगोत्रमतहते प्रोऽनेकाचः JaineVyā. iv. 3. 155; ŚākaṭāVyā. ii. 2. 53; MugdhaBo. 3. 59 (18. 9); PrakriKau. i. 927. 6; SiddhāKau. 214A. 11 (*on* vi. 3. 43); B (verbal root or base) having more than one vowel, i.e. polysyllabic एरनेकाचोऽसंयोगपूर्वस्य P. vi. 4. 82; MahāBh. iii. 188. 12 (*on* vi. 4. 82); क्रियासमभिहारे यङ्वचनादनेकाचोऽहलादेर्हनभिधानम् MahāBh. ii. 29. 7 (*on* iii. 1. 22); ii. 44. 17 (*on* iii. 1. 35); ii. 133. 10 (*on* iii. 2. 146); iii. 202. 17 (*on* vi. 4. 52); iii. 211. 7 (*on* vi. 4. 87); JaineVyā. ii. 1. 31; iv. 2. 61; अनेकाचो लिट आम् कृभ्वस्तिलिट् चानु CāndraVyā. i. 1. 51; iv. 4. 41; v. 1. 102; v. 3. 88; धातोस्तिकारकसमस्तानेकाचोऽतत्संयोगाद्यज्योः ŚākaṭāVyā. i. 2.38; i. 4. 83; अनेकाचः ... अनुप्रयोगः SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 3. 69. v. 4. 70; र्वृइजांदिदयासत्यानेकाचोऽनृछ्ऊर्णोषु ठ्याम् आम् MugdhaBo. 8. 55 (87. 13); 8. 112 (97. 5); अस्य च विशेषाभावादनेकाजुदाहृतः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. vi. 1. 194 (675. 11); ये अनेकाचो धातवस्तन्निवृत्त्यर्थत्वात् PariVṛ. (Sī.) 143.6; अनेकाचोऽङ्गस्य धातोरिवर्णस्य यण् स्यादचि PrakriKau. i. 164. 6; i. 172. 2; ii. 204. 6. ii. 304. 1; SiddhāKau. 366A. 6 (*on* vii. 4. 94); C (word or affix) having more than one vowel यस्तर्ह्यनेकाच् दधृगिति MahāBh. ii. 106. 15 (*on* iii. 2. 58); अनियतस्वरप्रत्ययप्रसङ्गेऽनेकाक्षु च प्रत्ययेषु KāśiVṛ. *on* iii. 1. 3; Nyās. ii. 489. 15 (*on* iii. 1. 3); Prasā. ii. 753. 20; व्रीह्यादतोऽनेकाचः ŚākaṭāVyā. iii. 3. 153; हुश्नुभ्वो: अनेकाचो: असंयोगपूर्वो वर्णस्य यण् स्यादचि सार्वधातुके PrakriKau. ii. 117. 6; SiddhāKau. 325A. 21 (*on* v. 4. 57)

अनेकाच् (anekāc) Gr. 1 the word or expression *anekāc* एकाजनेकाज्ग्रहणेषु चानुपपत्तिः Vār. 7 *on* ŚivSū. (Gr.) 1; MahāBh. i. 17. 2 (*on* ŚivSū. (Gr.) 1); इतावनेकाज्ग्रहणं कर्तव्यम् MahāBh. iii. 77. 3 (*on* vi. 1. 98); ii. 300. 20 (*on* vii. 2. 67); 2 more than one vowel, cf. **अनेकाच्त्वA**.

अनेकाचारविधान (anekācāra-vidhāna) *n.* prescription of more than one practice अतश्च एकेनैव शास्त्रेण अनेकाचारविधानोपपत्तेरेकश्रुतिमूलकत्वेनाचार-प्रामाण्योपपत्तिः MīmāKau. i. 45. 8 (*on* i. 3. 7)

अनेकाचार्यसंकीर्तन (anekācārya-saṅkīrtana) *n.* glorificatory mention of (the names of) several teachers उदात्तपरस्येति वक्तव्य उदयग्रहणं मङ्गलार्थम्। अनेकाचार्यसंकीर्तनं पूजार्थम् KāśiVṛ. *on* viii. 4. 67.

अनेकाचार्यसेविन् (anekācārya-sevin) *adj.* who serves, i.e. studies under many teachers अनेकाचार्यसेवी हि भवान्, तच्छृणवाम BṛĀraUBh. 496. 2 (*on* iv. 1. 2)

अनेकाच्कोपदेश (anekāckopadeśa) *m.* teaching (of the root) consisting of more than one vowel एकत्वविवक्षया तद्वतो ग्रहणेन च सिद्धे एकग्रहण-सामर्थ्यादनेकाच्कोपदेशो व्यावर्त्यते SiddhāKau. 348A. 5 (*on* vii. 2. 10)

अनेकाच्त्व (anekāc-tva) *n.* (Gr.) A the state of being more than one vowel एकाजनेकाज्ग्रहणेषु चावृत्तिः संख्यानादनेकाच्त्वं भविष्यति MahāBh. i. 17. 23 (*on* ŚivSū (Gr.) 1); B the state of (verbal root or affix) having more than one vowel (निपातनम्) द्विर्वचने कृतेऽनेकाच्त्वात्र प्राप्नोति MahāBh. ii. 116. 14 (*on* iii. 2. 109); सुबन्तस्याङ्गस्यानेकाच्त्वात्सीयुडादेरिडागमो भवति Pradī. iii. 81A. 30 (*on* iii. 1. 34); iii. 185A. 23 (*on* iii. 2. 109); अनेकाच्त्वादिट्। दरिद्रितः PrakriKau. ii. 563. 4; अचीचकासदिति। ... अनेकाच्त्वाद्वा सन्वद्भावो दीर्घश्चेति केचित् Prasā. ii. 304. 12; ii. 576. 22; वधेर्हन्त्युपदेशे एकाचोऽपि न निषेधः आदेशोपदेशेऽनेकाच्त्वात् SiddhāKau. 348A. 7 (*on* vii. 2. 10)

अनेकाच्त्वानुपपत्ति (anekāctvānupapatti) *f.* untenability of the state of having more than one vowel हेतोराकारान्तानां कृतद्विर्वचनानामप्यनेकाच्त्वानुपपत्तेः Nyās. ii. 198. 21 (*on* vi. 1. 1)

अनेकाच्त्वाभाव (anekāctvābhāva) *m.* absence of the state of having more than one vowel अत्रारुचिबीजपट आभीयतयासिद्धत्वेनानेकाच्त्वाभावः LaŚabdeŚe. ii. 567. 15.

अनेकाजर्थ (anekāj-artha) *m.* [Loc.] for the sake of (verbal root or base) having more than one vowel तत्राद्यानां त्रयाणां चुरादिण्यन्तानां अनेकाजर्थे ग्रहणम् Prasā. ii. 348. 18.

अनेकाजर्थम् (anekājartham) *adv.* for the sake of (verbal root or base) having more than one vowel सूच्यादिभ्यो यङ् वक्तव्यः, किमर्थम्। सूच्यादीनामने-काजर्थम् ... सोसूच्यते PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. iii. 1. 22 (382.9)

अनेकाजहलाद्यर्थम् (anekājahalādyartham) *adv.* for the sake of (verbal root or base) having more than one vowel and not beginning with consonant सूचिसूत्रिमूत्र्यट्यर्त्यश्यूर्णुग्रहणं यङ्विधौ। अनेकाजहलाद्यर्थम् MahāBh. ii. 29. 16 (*on* iii. 1. 22); KāśiVṛ. *on* iii. 1. 22.

अनेकाजादेश (anekāj-ādeśa) *m.* polysyllabic substitute वधशब्दोऽकारा-न्तोऽनेकाजादेशः Pradī. vi. 109. 14 (*on* vii. 2. 10)

अनेकाजुत्तरपदार्थ (anekājuttarapadārtha) *adj.* meant for that (compound) whose second member is polysyllabic अनेकाजुत्तरपदार्थ आरम्भः Nyās. ii. 1113. 14 (*on* viii. 4. 13); Prasā. i. 678. 20; LaŚabdeŚe. ii. 180.5.

अनेकाज्ञान (anekājñāna) *n.* 1 many kinds of ignorance तापत्रयपरिश्रान्त-मनेकाज्ञानजृम्भितम्। ... त्राहि मां कृपयाच्युत SkandP. ii(3). 3. 55; 2 more than one wrong cognition or nescience अद्वैतवादे ... अप्रामाणिकस्य च भ्रान्तस्य तस्य एकाज्ञानप्रयुक्तत्वसंभवात् न अनेकाज्ञानकल्पना युक्ता TarkSaṁ. (Ā.) 140. 7.

अनेकाज्ञानपक्ष (anekājñāna-pakṣa) *m.* view that ignorance is of more than one (type) अज्ञानैक्यं तु सर्वावस्थानुस्यूतैकाकारमादाय। ... अनेकाज्ञानपक्षे तु शङ्कापि नोदेति AdvaiSi. 487. 18.

अनेकाज्ञानवाद (anekājñāna-vāda) *m.* theory that ignorance is of more than one (type) तेषामज्ञानविशेषत्वेऽनेकाज्ञानवादापातात् Nyāyāmṛ. 230A. 8; अनेकाज्ञानवादे च साक्षिभेदः स्फुट एवेति सिद्धमज्ञानोपहितः साक्षीति SiddhāTa. 13. 25.

अनेकाज्ञानस्थान (anekājñāna-sthāna) *n.* locus or abode of manifold ignorances or nesciences कल्पिता एवेति संबन्धः। नानासंवृतिभूमिषु। अनेकाज्ञानस्थानेष्वन्तःकरणेषु NyāySu. (Ja.) 410B. 8 (*on* ii. 2. 8)

अनेकाज्ञानाङ्गीकारायोग (anekājñānāṅgīkārāyoga) *m.* untenability of the acceptance of more than one (type of) ignorance विषयात्पूर्वमज्ञानमस्तीति निरस्तम्। प्रतिविषयमनेकाज्ञानाङ्गीकारायोगात् Nyāyāmṛ. 231B. 6.

अनेकाज्ञानाभ्युपगम (anekājñānābhyupagama) *m.* acceptance of more than one (type of) ignorance एकस्मिन्नपि विषयेऽनेकाज्ञानाभ्युपगमे न कश्चिद्दोषः IṣṭaSi. 64. 8.

अनेकाज्व्यावृत्ति (anekāj-vyāvṛtti) *f.* exclusion of more than one vowel तद्धि नानेकाज्व्यावृत्तये तत्र लिट्याम: सत्त्वान्मन्त्रे तथा प्रयोगाभावाच्च LaŚabdeŚe. ii. 797. 4.

अनेकाणु (anekāṇu) *m.* A more than one atom अनेकया बुद्ध्या क्रमेण ग्रहणायोगात्। ... अनेकाणुव्यत्ययनिमेषतुल्यकालत्वादन्त्यवर्णपरिसमाप्तेः PramāVā-SvopVṛ. 80. 3; B many atoms अनेकाणुसमूहात्मा स तथा हि प्रतीयते TattvSaṁ. 327; 1734; C many minute particles नर्तकीभ्रूलताभङ्गो नैवैकः परमार्थतः। अनेकाणुसमूहत्वादेकत्वं तस्य कल्पितम् TattvSaṁ. 200.

अनेकाणुसंबन्ध (anekāṇu-sambandha) *m.* relation or connection with many atoms वर्णात्मा ... क्रमादनेकाणुसंबन्धेन नितिष्ठति PramāVār. 3. 495.

अनेकातिप्रसङ्ग (anekātiprasaṅga) *m.* many over-extensions or over-pervasions कुतः प्रमाणात्कथादिसत्ताभावो भवता निश्चितः। श्रुत्यादेरिति चेन्न। तस्यैवानेकातिप्रसङ्गगहननिविष्टत्वात् NyāySu. (Ja.) 34A. 10 (*on* i. 1. 1)

अनेकातिशय (anekātiśaya) *m.* **A** many supernatural powers तत् प्रमाणं वचः ...। अनेकातिशयप्राज्यसाम्राज्यश्रीविभूषितम् TriṣaŚaPuC. ii. 3. 446; **B** many excellences क्वापि गच्छेऽनेकातिशयलब्धिसंपन्नाः श्रीआर्यखपटा नाम आचार्यसम्राजः PrabaK.9.16.

अनेकात्मक (anekātma-ka) *adj.* **1A** having more than one form or nature तमनेकात्मकं भावमेकात्मत्वेन दर्शयेत् PramāVār. 3. 344; परमाणुरपि भेदादनेकात्मक इति नैकः BrahmSi. 48. 2; 56. 9; नन्वनेकात्मकं वस्त्विति निर्धारितरूपमेव BrahmSūBh. (Śaṅ.) 404. 11 (*on* ii. 2. 33); एकमपि ... अनेकात्मकमिवावभासयन्ति TattvVai. 142. 7 (*on* 3. 17); **1B** having various forms or natures प्रत्यक्षम् ...। अध्यक्षलिङ्गतः सिद्धमनेकात्मकमस्तु सत् NyāyVi. 2. 150; तेनानेकात्मकाच्छब्दादनेकार्थावबोधने। सिद्धे यदागमे योऽर्थः स तस्यैवावधार्यते ŚlokaVār. 891. 5 (7. 163); **2** consisting of various subsidiaries अनेकात्मकानि दर्शपूर्णमासप्रभृतीनि TantrVā. 366. 17 (*on* iii. 1. 5); **3Ai** consisting of various elements प्रधानस्यानेकात्मकस्य परिणामसंभवात् कारणत्वोपपत्तिर्मृदादिवत् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 36.7 (*on* i. 1. 5); अन्नस्येव वा ... अनेकात्मकस्य पारार्थ्येन हेतुना संघातकृत् TaiUBh. 298. 7 (*on* 3. 10); एवमनेकात्मकोऽप्यहमेक एव ŚivārkaMaDī. i. 552. 34 (*on* i. 4. 22); **3Aii** consisting of more than one element न खल्वेकं स्वप्रकाशं च तत्त्वमनपेक्ष्यानेकात्मकस्य जडस्य विश्वस्य सिद्धिः SarvaMaSaṁ. 40. 15; **3B** consisting of many parts अनेकात्मको वृक्षः शाखा स्कन्धो मूलं चेति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 146. 17 (*on* i. 3. 1)

अनेकात्मकता (anekātmaka-tā) *f.* the state of having various forms or natures 'स्वरूपतोऽपि न नानात्वं' नानेकात्मकता 'कार्यस्य' HetuBiṬ. 97.16.

अनेकात्मकत्व (anekātmaka-tva) *n.* **1** the state of consisting of various subsidiaries अथवा गुणादेवानेकात्मकत्वेन पूर्वत्रासंभवाद्भेदः TantrVā. 618. 16 (*on* ii. 3. 24); **2A** the state of consisting of various elements प्रधानस्यानेकात्मकत्व परिणामसंभवात्कारणत्वोपपत्तिर्मृदादिवत् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 36. 7 (*on* i. 1. 5); 804. 11 (*on* iv. 2. 6); जडत्वहानिः कार्यकारणतानेकात्मकत्वपरार्थत्वहानिश्च IṣṭaSi. 358. 17; **2B** the state of consisting of many parts or forms मृदोऽनेकात्मकत्वात्तु घटते नैकतो दृशेः TaiUBhāVā. 118. 2 (2); **2C** the state of consisting of more than one part द्रव्यरूपेणाभेदः इति द्रव्यमेवाभेदः एकानेकात्मकत्वाद् वस्तुनः PramāMī. 28. 17 (*on* i. 1. 1); SyādvāMañ. 14 (194)

अनेकात्मकब्रह्मकल्पना (anekātmakabrahma-kalpanā) *f.* assumption of Brahman as comprising of various individual souls आत्मैकत्वे ... भेदव्यवहारस्य बाधितत्वात् न अनेकात्मकब्रह्मकल्पनावकाशोऽस्ति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 313. 17 (*on* ii. 1. 14)

अनेकात्मकल्पना (anekātma-kalpanā) *f.* assumption of various individual souls तस्मादात्मैकत्वस्य ... उपपत्तेर्ननेकात्मकल्पनागौरवात् ... भेदकल्पनायामन्योन्याश्रयापत्तेः Bhām. 505. 13 (*on* ii. 3. 50); NyāyMa. 27. 2.

अनेकात्मता (anekātma-tā) *f.* **1** the state of consisting of various elements तस्मादनेकात्मतया दोषा आयान्ति तादृशाः ŚivDṛ. 6. 114; **2** the state of having various natures जैमिनीयमतैर्ज्ञानी कर्तानेकात्मतां गतः ĪśānŚiPa. ii.2.6.

अनेकात्मत्व (anekātma-tva) *n.* **A** the state of having various natures or forms विद्यमानेऽपि बाह्येऽर्थे यथानुभवमेव सः। निश्चितात्मा स्वरूपेण नानेकात्मत्वदोषतः PramāVār. 3. 341; **B** the state of consisting of various elements इच्छया सर्वभावत्वमनेकात्मत्वमेव च। नात्र स्वात्मविकारेण जनयेद्भावमण्डलम् ŚivDṛ. 3. 35.

अनेकात्मन् (anekātman) *adj.* **A** of many kinds भेदास्त्रयः ... पादाभ्यासोऽप्यनेकात्मा व्यज्यते स निदर्शनैः Kāvyāda. 3. 53; विश्वरूपं यशो ज्ञेयम् ... तेजस्तच्चाप्यनेकात्मविभिन्नार्थावभासनात् BṛĀraUBhVā. ii. 2. 26; **B** of various forms or natures अनेकः अन्तः स्वभावो यस्मिन् भावे सोऽयमनेकान्तः अनेकात्मा इत्यर्थः JaineVyā. 1. 23 (*on* i. 1.1); **C** consisting of various elements सामग्रीभेदाद् भेदं कार्यस्योदाहरणे प्रतिपाद्य सहकारिणामनेकत्वेऽप्यनेकात्मताविरहं प्रतिपादयन्नाह HetuBiṬ. 97. 12; **D** consisting of many individual souls भगवान् स्वयम्। व्यक्तिद्वारा त्वनेकात्मा स्वयं वै तत्स्वरूपधृक् ĀdiP. 12. 15.

अनेकात्मन् (anekātman) *m.* **A** diverse nature तस्मान्नेकान्ततो भ्रान्तिर्नास्त्संवृतिरेव वा। अतश्चार्थबलायातमनेकात्मप्रशंसनम् NyāyVi. 2. 91; **Bi** many souls सिद्धमेकमनेकात्मपरिणामव्यवस्थितम् NyāyVi. 2. 297; 2.437; एकत्र शरीरेऽनेकात्मनामारम्भकाणामसंभवात् SyādvāMañ. 9 (82); **Bii** more than one soul एकात्मवादमुपन्यस्य अनेकात्मवादं दर्शयति NyāySu. (Ja.) 630A. 4 (*on* iv. 2.15); **C** more than one element अनेकात्ममयमपि चिदादित्यमण्डलम् एकरसम् अविभक्तम् SāṁkhyaPraBh. 71. 16 (*on* 1. 154)

अनेकात्मनिरपेक्ष (anekātma-nirapekṣa) *adj.* independant of many souls विप्रतिपन्नः शरीरभेदोऽनेकात्मनिरपेक्षः शरीरभेदत्वात् ŚatDū. 146. 27.

अनेकात्मभाव (anekātma-bhāva) *m.* existence of diverse nature एष देवः ... स्वप्ने महिमानं विभूतिं विषयविषयिलक्षणमनेकात्मभावगमनमनुभवति प्रतिपद्यते PraśnaUBh. 274.2 (*on* 4. 5)

अनेकात्मविद्विष् (anekātma-vidviṣ) *adj.* (used as noun) (one) who opposes (the theory of) many souls तत्र मिथ्योत्तरं या(जा)तिः यथानेकात्मविद्विषाम् PramāSaṁ. 3. 55.

अनेकात्मविशेष्यस्थ (anekātmaviśeṣya-stha) *adj.* existing in, i.e. referring to the substratum or locus of diverse nature अनेकात्मविशेष्यस्थमागृहीतविशेष्यकम्। सजातीयान्निराकर्तृ विशेषणमिहोच्यते TaiUBhāVā. 50. 11(2) (comm. नानारसे विशेष्ये स्थितम्)

अनेकात्मवृत्ति (anekātma-vṛtti) *adj.* which exists in many souls ईश्वरोऽपि नानेकात्मवृत्तिविपाकोन्मुखधर्माधर्मसंस्कारवैचित्र्यमननुरुध्यमानो विचित्रस्य जगतो जन्म निर्मातुमर्हति NyāyMañ. ii. 73. 7.

अनेकात्मसमवेत (anekātma-samaveta) *adj.* inherent in many souls तदेवमनेकात्मसमवेतधर्माधर्मसंस्कार°...°निर्वर्त्यमानद्व्यणुकादिकार्यक्रमेण शरीराद्यवयविनिर्वृत्तिः NyāyMañ. ii. 73. 32.

अनेकात्मसाधन (anekātma-sādhana) *n.* establishment (of the theory) of many souls प्रतिभासमिदैकत्र तदनेकात्मसाधनम्। अदृष्टिकल्पनायां स्यात् NyāyVi. 2. 205.

अनेकात्माक्षादिकारण (anekātmākṣādi-kāraṇa) *adj.* having various things like self and senses etc. as the causes ननु अनेकात्माक्षादिकारणं सविकल्पकम् कथं तदक्षेणैव व्यपदिश्यते Kāśi. i. 256. 11 (*on* 4. 129)

अनेकादर्शगत (anekādarśa-gata) *adj.* kept in several vulgates or manuscripts सिद्धं च प्रबन्धमनेकादर्शगतं कुर्यात् KāvyMī. 53. 17.

अनेकादित्यसंकाशा (anekāditya-saṅkāśā) *adj.* (*f.*) resembling several Suns ददर्श पुरतो राजा शक्तिं भ्रामरिकां दृढाम्। अनेकादित्यसंकाशाम् GaṇeP. ii. 52. 50.

अनेकादिबुद्धि (anekādi-buddhi) *f.* knowledge referring to more than one etc. अभीष्टा एकानेकादिबुद्धयः बाध्यबाधकतां यान्ति IṣṭaSi. 267. 3.

अनेकादृष्टकल्पन (anekādṛṣṭa-kalpana) *n.* assumption of many unseen or transcendental merits अन्यच्च विप्रलम्भः तत्प्रयोजनं लोकस्य च तत्र भ्रान्तिः तस्याश्चैयन्तं कालमनुवृत्तिः इत्यनेकादृष्टकल्पनम् MīmāKau. i. 6. 21 (*on* i. 3. 2)

अनेकादृष्टकल्पना (anekādṛṣṭa-kalpanā) *f.* **A** assumption of many unseen, i.e. unknown reasons अनेकादृष्टकल्पनायास्त्रस्यता नैकः शब्दोऽभ्युपेयते SphoṭSi. 99. 1; **B** assumption of many unwarranted things तत्परिहारोपन्यासश्च मन्वादीनामित्यनेकादृष्टकल्पना TantrVā. 74. 18 (*on* i. 3. 2); **C** assumption of many unseen or transcendental merits सर्वथानेकादृष्टकल्पनापरिहारादनियमप्राप्ती उच्यते TantrVā. 339. 23 (*on* ii. 1. 1); 425. 6 (*on* ii. 1. 46); 525.7 (*on* ii. 2. 20); 915. 8 (*on* iii. 4. 9); 1064. 22 (*on* iii. 5. 48); संस्कारः प्रोक्षणादिभिरिव व्रीह्यादेरन्त्यवर्णप्रत्ययसहकारीति युक्तम्। अनेकादृष्टकल्पनाप्रसङ्गात् TātpaṬ. (Vā.) 470.1 (*on* ii. 2. 57); 620. 11 (*on* iv. 1. 44); यदि ... आत्मैवानात्मतयावभासत इत्यङ्गीक्रियते तदा नानेकादृष्टकल्पना भवति YuktiSneha. 52. 34 (*on* i. 1. 5); अनेकादृष्टकल्पनानुबन्धिवाक्यभेदपरिहाराय जर्तिलादिविधित्यागः UpaParā. 40. 10; अनेकेषां करणत्वेऽनेकादृष्टकल्पनाप्रसङ्गात् MīmāNyāPra. 201. 11; 204. 26; अनेकादृष्टकल्पनानुविद्धकर्मान्तरत्वकल्पनायामत्यन्तगौरवापत्तिः MīmāKau. i. 90. 7 (*on* i. 3. 12); iii (2). 4. 7 (*on* ii. 1. 1); सर्वेषां करणत्वेऽनेकादृष्टकल्पनाप्रसङ्गादेकस्यैव फलनिरूपिता करणता BhāṭṭDī. i. 84. 19 (*on* ii. 1. 1); करणभेदेन भावनाभेदे फलभेदे वानेकादृष्टकल्पनापत्तिः BhāṭṭCin. ii. 78. 12 (*on* ii. 1. 1); ii. 83. 14 (*on* ii. 1.5)

अनेकादृष्टशक्ति (anekādṛṣṭaśakti) *f.* various unseen, i.e. unknown significations or expressive powers एकस्मात् पदात् ... अनेकार्थप्रतिभाने ... अनेकादृष्टशक्तिकल्पनाप्रसङ्गात् ... अर्थनिर्णयः प्रतिपादितः TantrVā. 190. 7 (*on* i. 3. 18); ŚāstrDī. 33. 4 (*on* i. 3. 5); ब्रह्मादिचरणानां भेदादनेकादृष्टशक्तिकल्पनापत्तेः BhāṭṭDī. ii. 55. 10 (*on* iii. 7. 16)

अनेकादृष्टानुबन्धिन् (anekādṛṣṭānubandhin) *adj.* [*f.* - inī] connected with, i.e. caused by many transcendental merits एकवाक्यत्वसंभवे ह्यनेकादृष्टानुबन्धि-वाक्यभेदकल्पनमन्याय्यम् ŚāstrDī. 776. 3 (*on* x. 8. 4); NyāySu. (So.) 39.16 (*on* i. 2. 7); 62. 4 (*on* i. 2. 11); हृदयादिविशिष्टयागविधेरवघातौ यागलक्षण(?णा)वाश्चानेका-दृष्टानुबन्धिन्या अयोगाच्च MīmaKau. iii (2). 215. 20 (*on* ii. 2. 18); अनेकादृष्टानु-बन्ध्यनेकयागकल्पनस्य च सत्यां गतौ अन्याय्यत्वात् MīmāKau. iii (2). 216.2 (*on* ii. 2. 18)

अनेकादृष्टि (anekādṛṣṭi) *f.* non-perception of more than one (entity) यद्येकस्मादभिन्नान्येव दृश्यन्ते तदा नानेकरूपमेकं दृष्टं स्यात् अनेकादृष्टेरेकस्यैव च दृष्टेः IṣṭaSi. 19. 8.

अनेकादेश (anekādeśa) *m.* 1 more than one substitute स्थानिन एकत्व-निर्देशादनेकादेशनिर्देशाच्च सर्वप्रसङ्गस्तस्मात्स्थानेऽन्तरतमवचनम् Vār. 1 *on* P. i . 1. 50; 2 many substitutes अनेकस्य स्थानिनोऽनेकादेशप्रतिपत्तये वर्गग्रहणम् Pradī. vii. 129. 15 (*on* viii. 2. 62); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. viii. 2. 62 (428. 8)

अनेकादेशकारक (anekādeśakāraka) *m.* 1 many officers carrying out orders व्याकरणमिव ... °अनेकादेशकारकाख्यातसंप्रदानक्रियाव्ययप्रपञ्चसुस्थितम् ... राजकुलं विवेश Kād. 90. 20 (comm. आदेशकारका नियोगिनः); 2 many substitutes and *kārakas*, Kād. 90. 20.

अनेकादेशप्रसङ्ग (anekādeśa-prasaṅga) *m.* undesired occasion for many substitutes आदेशस्य विधेयतया प्राधान्यात् प्रधाने च ग्रहं संमार्ष्टीत्यादौ संख्याया अविवक्षितत्वादनेकादेशप्रसङ्ग इति PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P.vi.1.84(545.6)

अनेकाद्भुत (anekādbhuta) *n.* A number of wonderful things अनेकाद्भुतदातारम् (मन्त्रम्) ... । अनेकमन्त्रकोटीभिस्संस्मरेत् JayāS. 21. 230; Bi many wonders भवनम् ... अनेकाद्भुतसंकीर्णैर्युक्तः प्रतिसरादिभिः । प्रदेशैर्विविधैः कान्तम् PadmP. (Ra.) 80. 67; Bii more than one wonder अद्री ... । प्रभङ्करा नाम नगर्यनेकाद्भुतैकभूः TriṣaŚaPuC. iv. 1. 442; C various wonders, cf. अनेकाद्भुतसंपन्न.

अनेकाद्भुतगुणकथा (anekādbhutaguṇakathā) *f.* many stories of wonderful virtues काश्मीरेषु प्रवरपुरम् ... । ब्रूमः सारस्वतकुलभुवः किं निधेः कौतुकानां तस्यानेकाद्भुतगुणकथाकीर्णकर्णामृतस्य VikraDeC. 18.6.

अनेकाद्भुतदर्शन (anekādbhuta-darśana) *adj.* 1 of many wonderful sights हरिः । दर्शयामास पार्थाय परमं रूपमैश्वरम् ।... अनेकाद्भुतदर्शनम् MahāBhā. vi. 33.9 = BhagGī. 11. 10; BhaviP. 239A. 24 (i. 160. 29); अनेकाद्भुतदर्शनम् अनेकानि अद्भुतानि विस्मापकानि दर्शनानि यस्मिन् रूपे तत् GītāBh. (Śaṅ.) 305.11 (*on* 11. 10); संकल्पात्ससृजे दिव्यम् ... । लोकमत्यूर्जिताकारमनेकाद्भुतदर्शनम् BṛBrahmaS. i. 3. 61; 2 of most wonderful nature or aspect मन्त्रं प्रवक्ष्यामि ... । शक्त्यङ्गावरणोपेतमनेकाद्भुतदर्शनम् JayāS. 6.5; 3 exhibiting or revealing many wonders शब्दानुसंधानमनेकाद्भुतदर्शनम् । वक्ष्यामि JayāS. 20. 232.

अनेकाद्भुतदर्शिन् (anekādbhuta-darśin) *adj.* exhibiting many wonders मुनिसिद्धामरप्राप्तैरनेकाद्भुतदर्शिभिः । दिशापालवनोद्यानैः ... । तद्यागवेश्म सकलं रञ्जनीयं प्रयत्नतः । कुर्यात् PauṣkS. 4. 131; PāraS. 12. 79.

अनेकाद्भुतपद (anekādbhuta-pada) *n.* abode of several wonders पुमान्प्रयाति श्रीमृत्युंजयपदमनेकाद्भुतपदम् MṛtyuMāPūSt. 45.

अनेकाद्भुतविक्रम (anekādbhutavikrama) *adj.* who has (done) various wonderful heroic deeds ध्यात्वा यजेत् ... । इत्थं रूपधरं देवमनेकाद्भुतविक्रमम् PauṣkS. 20. 37; PāraS. 8. 125; जयत्सेनं च संस्मरेत् । ... अनेकाद्भुतविक्रमम् PauṣkS. 20. 47.

अनेकाद्भुतविग्रह (anekādbhutavigraha) *adj.* A which has various wonderful forms as its body पश्येन्मन्त्रमयं बिम्बमनेकाद्भुतविग्रहम् JayāS. 20. 336; PāraS. 15. 830; B who has (done) various wonderful fightings जयत्सेनं च संस्मरेत् । ... द्रवद्यामीकराक्षं च त्वनेकाद्भुतविग्रहम् PāraS. 8. 159.

अनेकाद्भुतसंकुल (anekādbhuta-saṅkula) *adj.* full of various wonders प्रमदाह्वयमुद्यानम् ... नन्दनस्य दधत्साम्यमनेकाद्भुतसंकुलम् PadmP. (Ra.) 53.17.

अनेकाद्भुतसंपन्न (anekādbhuta-sampanna) *adj.* endowed with various wonders अनेकाद्भुतसंपन्नैर्मुनिभिः स समावृतः PadmP. (Ra.) 78. 58.

अनेकाद्रिदुर्ग्रह (anekādri-durgraha) *adj.* difficult to be seized due to several mountains यस्य श्रीराश्रयदुर्गमिवानेकाद्रिदुर्ग्रहम् PāṇḍaC. 4. 256.

अनेकाधार (anekādhāra) *m.* A more than one substratum यद्यैकमाधेयं परिमितयत्किंचिदाधारगतमपि युगपदनेकाधारगततया वर्ण्यते सोऽपरो विशेषप्रकारः RasGaṅ. 614. 10; B substratum of many, cf. अनेकाधारत्व B.

अनेकाधारक (anekādhāra-ka) *adj.* (used as noun) (one) having more than one substratum निर्धार्यते चानेकाधारकेन युगपद् गोपु गतिरित्यनेका क्रिया ŚṛṅgāPr 128.22.

अनेकाधारत्व (anekādhāra-tva) *n.* A the state of having more than one substratum अनेकाधारत्वं च सामान्यम् Nyās. i. 747. 11 (*on* iii. 4. 5); B the state of being the substratum of many जगतो यथाकथंचिदनेकाधारत्व-कल्पनसंभवेऽपि अनेकशासितृत्वकल्पनं न संभवति ŚivārkaMaDī. i. 423. 23 (*on* i. 3. 10)

अनेकाधारसंबन्ध (anekādhāra-sambandha) *m.* connection with more than one substratum आधेयस्य युगपदनेकाधारसंबन्धान्नातिप्रसङ्गः RasGaṅ. 645.11.

अनेकाधारस्थ (anekādhāra-stha) *adj.* [*f.* - ā] present in more than one substratum इह यदैकैकस्मिन् काले अनेकाधारस्थं पृथक्त्वेनावधार्यते तदनेकम्-यथा अङ्गुलीषु नखानि निर्धार्यन्ते ŚṛṅgāPra. 128. 22; आकृतिः ... कदाचिदेकाधारस्था प्रतिपद्यते कदाचिदनेकाधारस्था Pradī. ii. 96B. 27 (*on* i. 2. 64)

अनेकाधारा (anekādhārā) *adj.* (*f.*) having more than one substratum अनेकाधारा हि जातिर्भवति Nyās. i. 201. 22 (*on* i. 2. 63)

अनेकाधिकरण (anekādhikaraṇa) *adj.* A having more than one substratum क्रमेणानेकाधिकरणमेकमाधेयमेकः पर्यायः RasGaṅ. 645. 5; B being dependent on various elements, cf. अनेकाधिकरणत्व.

अनेकाधिकरण (anekādhikaraṇa) *n.* 1A more than one section एक-प्रकरणास्यानेकाधिकरणनिरूप्यत्वं ह्यधिकाशङ्कायां सत्यामुचितम् ŚrutaPra. ii. 48. 29 (*on* i. 3. 22); 1B many parts or elements न चाणोर्जीवस्यानेकाधिकरण-समुद्ययानुपपत्तिः ŚivārkaMaDī. ii. 236. 22 (*on* iii. 2. 7); 2 more than one substratum, cf. अनेकाधिकरणस्थ.

अनेकाधिकरणत्व (anekādhikaraṇa-tva) *n.* the state of being dependent on various elements नयवनस्पतिः ... स चायमनेकाधिकरणत्वादसहायेन दुरुपजीवः DaśKuC. 144.12.

अनेकाधिकरणस्थ (anekādhikaraṇa-stha) *adj* . present in more than one substratum or location अस्ति चैकमनेकाधिकरणस्थं युगपत् Vār. 39 *on* P. i. 2. 64; 56 *on* P. i. 2. 64; एक आदित्योऽनेकाधिकरणस्थो युगपद्देशपृथक्त्वेषूपलभ्यते MahāBh. i. 18. 17 (*on* ŚivSū. (Gr.) 1); i. 243. 5 (*on* i. 2. 64); न खल्वप्येकमनेकाधिकरणस्थं युगपदुपलभ्यते । न ह्येको देवदत्तो युगपत् स्रुघ्ने भवति मथुरायां च MahāBh. i. 244. 18 (*on* i. 2. 64)

अनेकाधिकल्पना (anekādhi-kalpanā) *f.* assumption of many delimiting conditions आधिभेदे जीवभेद इति चेत्, न यतः ... अविरोधे विरोधे तु मुधानेकाधिकल्पना IṣṭaSi. 249. 16.

अनेकाधिकाद्यर्थवचनत्व (anekādhikādyarthavacana-tva) *n.* the state of expressing things which are many and which exceed etc. शेषशब्दस्यानेका-धिकाद्यर्थवचनत्वादिह ... हेतुविशेषाभिधानम् TantrVā. 662. 20 (*on* iii. 1. 2)

अनेकाधिकारिविषयत्व (anekādhikāriviṣaya-tva) *n.* the state of referring to various eligible persons मुनिमतानां भगवन्मतत्वमेव ... अनेका-धिकारिविषयत्वान्न विरोधोऽपि TattvPrakā. 75 A. 1 (*on* i. 5. 23)

अनेकाधिमहार्णव (anekādhi-mahārṇava) *m.* great ocean of various mental pains or agonies कर्मणा भ्राम्यमाणोऽयमनेकाधिमहार्णवे । ...प्रपन्नो भगवत्पाद-मूलम् BṛBrahmaS. i. 5. 24.

अनेकाधिष्ठान (anekādhiṣṭhāna) *n.* 1 many superintending or controlling powers इन्द्रियाणामप्यधिष्ठातृदेवताकल्पनेति चेत्, न ... अनेकाधिष्ठा-नाभ्युपगमे हि तेषामेकाभिप्रायनियमनिमित्ताभावान्न किंचित्कार्यमुत्पद्येत Bhām. 516. 13 (*on* ii. 4. 14); 2 the act of abiding in or pervading more than one न ह्यविभुनैकेनानेकाधिष्ठानं संभवति Kiraṇā. 155. 10.

अनेकाधिष्ठानत्व (anekādhiṣṭhāna-tva) *n.* A the state of having more than one as the substratum, i. e. as the object अनेकाधिष्ठानत्वाच्च सामर्थ्यस्य Pradī. ii. 444B. 30 (*on* ii. 2. 24); B the state of having more than one substratum, i. e. being binary संबन्धस्य अनेकाधिष्ठानत्वात् Pradī. iii. 253 A. 6 (*on* iii. 4. 1); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. iii. 4.1 (140. 8)

अनेकाधिष्ठाना (anekādhiṣṭhānā) *adj.* (*f.*) having more than one substratum व्यावृत्तिः ... । सा खल्वेकानेकाधिष्ठाना प्रतिज्ञायते BrahmSi. 47. 20; एका च जातिरनेकाधिष्ठाना प्रतिज्ञायते PrakaPañ. 69. 9.

अनेकाधीनत्व (anekādhīna-tva) *n.* the state of being dependent on more than one एकस्यैवानेकाधीनत्वं हि लोकवेदयोर्दृष्टम् ŚatDū. 158.12.

अनेकाधीनस्वभावता (anekādhīnasvabhāva-tā) *f.* the state of having

one's own nature dependent on many अनेकाधीनस्वभावतया कार्यमेवापेक्षते Kiraṇā. 142. 6.

अनेकाधेयक (anekādheya-ka) *adj*. having more than one superstratum (in one substratum) पर्यायः। ... क्रमेणानेकाधेयकमेकमधिकरणमपरः RasGaṅ.645.5.

अनेकाधेयस्थिति (anekādheya-sthiti) *f*. presence of more than one superstratum (in one substratum) एकाश्रेयक्रमेणानेकाधेयस्थितिरूपः पर्यायः RasGaṅ. 626. 15.

अनेकाध्यायव्यवहित(anekādhyāya-vyavahita) *adj*. intervened by number of chapters इह त्वनेकाध्यायव्यवहितो द्वितीयाध्यायविहितो लुङ् Pradī. vi. 24. 18 (*on* vii. 1. 21)

अनेकाध्यास (anekādhyāsa) *m*. A (deliberate or conventional) imposition of various things समासोक्तिरेवानेकाध्यासवैचित्र्याद्यित्रेत्युच्यते SaraKaṇṭhā. 464. 5; B superimposition of more than one thing क्वचिदनेकाध्यासे संशयगोचरो भवति SiddhāLeSaṁ. 199. 2.

अनेकाध्याहारकरण (anekādhyāhāra-karaṇa) *n*. act of supplying of many ellipses तदेतत् अनेकाध्याहारकरणादत्यन्तासमञ्जसत्वाद्योपेक्षणीयम् SmṛtiCan. iv. 704. 11.

अनेकाध्याहारादिदोष (anekādhyāhārādi-doṣa) *m*. defects like supplying of many (words) etc. आब्दिकम् ...प्रथमं तु द्वादशे मास्यतीते त्रयोदशे मासि संप्राप्ते प्रवेशदिने कुर्वीतेत्यर्थः, तदयुक्तम् अनेकाध्याहारादिदोषप्रसङ्गात् CaturCin. iii (2). 63. 18.

अनेकाध्येतृधारण (anekādhyetṛ-dhāraṇa) *n*. retention (in memory) by number of students युधिष्ठिरकालापभ्रंशस्यैव वेदस्येदानीमनेकाध्येतृधारणम् TātpaṬ. (U.) 81. 19 (*on* 2. 151)

अनेकाध्वकल्पना (anekādhva-kalpanā) *f*. assumption of various paths विशेषणविशेष्यभावोपपत्तेर्नानेकाध्वकल्पना Bhām. 739. 6 (*on* iv. 3. 1)

अनेकाध्वर (anekādhvara) *m*. many sacrifices आकल्पान्तमनेककोटिगुणितैरर्थैरनेकाध्वरैरानन्दं गमयन् ...अस्माकमास्तां भवान् MahāvīC. App. B. 7. 7 (302. 18)

अनेकानणुमणिकिङ्किणी (anekānaṇumaṇi-kiṅkiṇī) *f*. number of big bells with large jewels अनेकानणुमणिकिङ्किणीजालजटिलदुकूलकल्पितपालिध्वजराजिविराजितभुजपञ्जरैः ...पिष्टातकपटवासप्रसूनोपहाराभिरामरमणीनिकरैः ... सह तम् ... अवतरन्तमुत्प्रेक्ष्य YaśasCam. ii. 315. 5.

अनेकानन (anekānana) *adj*. having number of faces अनेकाननमक्षीबम् ...। दृष्ट्वैवं देवदेवस्य रूपम् BhaviP. 227 B. 9 (i. 153. 47)

अनेकानना (anekānanā) *f*. name of goddess Kālī (*lit*. having many faces) विश्वस्य स्रष्ट्रीमनेकाननाख्याम्। विश्वस्य चैकां परिवेष्टयित्रीं ज्ञात्वा गुह्यां शान्तिमत्यन्तमेति GuhyKāU. 57.

अनेकानन्तरहल्समुदाय (anekānantarahal-samudāya) *m*. group or collection of many immediate consonants न ह्यल एवोपधासंज्ञायामनेकानन्तरहल्समुदायात्मनः संयोगस्योपधात्वमुपपद्यते Nyās. i. 123. 14 (*on* i. 1. 65)

अनेकानन्तर्य (anekānantarya) *n*. immediate succession or continuity of many (Yonimantras of Sāmans) अनेकानन्तर्ये सकृत् पृथग्वाह्वानम् ĀśvaŚS. I. v. 15. 19 (comm. अनेकासां सामयोनीनां सहशंसने प्राप्ते)

अनेकानन्त्य (anekānantya) *adj*. (used as noun) many non-final (letters) अन्त्यस्य बाधे कार्याप्राप्तौ, अर्धादनेकानन्त्यस्य प्राप्तावित्यर्थः LaŚabdeŚe. i. 341.1.

अनेकानन्द (anekānanda) *m*. various kinds of happiness मनुष्यगन्धर्वाद्यनेकानन्दा एकस्मिन् विरुद्धाः AdvaiSi. 896.6; अनेकानन्दाः अनेकानन्दजातीयानन्दाः LaCandr. 896. 30.

अनेकानन्दप्रसविनी (anekānanda-prasavinī) *adj*. (*f*.) delivering or yielding various delights तीर्थयात्रादिवसादागता क्लेशपरंपरा सेयमनेकानन्दप्रसविनी संवृत्ता SubhaDha. 5. 1 (28)

अनेकानन्यवृत्तित्व (anekānanyavṛtti-tva) *n*. the state of being present in more than one object and in other than itself अनेकानन्यवृत्तित्वात्र सामान्यविशेषयोः। एकवस्त्वात्मता युक्ता ŚlokaVār. 5(12). 51 (559. 1)

अनेकानर्घ्यरत्न (anekānarghyaratna) *n*. numerous precious gems or jewels अनेकानर्घ्यरत्नरचितजिनदेहसंदोहेऽस्मद्देवगृहे त्वया तावदासितव्यम् YaśasCam.ii. 303.11.

अनेकानर्थ (anekānartha) *m*. A various evils or undesired consequences तन्निमित्तं चानेकानर्थं दर्शयित्वा ...अभयप्राप्तिं दर्शितां श्रुत्वा ...प्राह धृतराष्ट्रः SanatBh. 217. 15 (*on* 1. 22); B various miseries जन्म दुःखमेवेति भावयितव्यम् ... अनेकानर्थपरंपरायामपवर्गप्रत्यूहप्रसङ्गात् TātpaṬ. (Vā.) 638. 8 (*on* 1. 58)

अनेकानर्थकलुषित (anekānartha-kaluṣita) *adj*. defiled by various evils अनेकानर्थकलुषितमिवात्मानं मन्यमानस्य भ्रान्तस्य ...पुरुषार्थसिद्धेः PañcPā. 86. 15 (*on* i. 1. 4); अनेकानर्थकलुषितं आत्मतत्त्वं बद्धमिव अनुभूयमानम् TarkSaṁ. (Ā.) 141. 21.

अनेकानर्थनीड (anekānartha-nīḍa) *m*., *n*. abode of various evils or undesired consequences अनेकानर्थनीडेऽस्मिन्निमग्नं ब्रह्मविद्यया। संक्रामयितुमिष्टत्वाद् ब्रह्मान्तरतमं नरम् TaiUBhāVā. 88. 16 (2) (comm. अनेकानर्थाश्रये संसारसागरे)

अनेकानर्थयोगिन् (anekānartha-yogin) *adj*. associated with various miseries or evils जैवं रूपं कर्तृत्वभोक्तृत्वरागद्वेषादिदोषकलुषितमनेकानर्थयोगि BrahmSūBh. (Śaṅ.) 178. 13 (*on* i. 3. 19); SiddhāLeSaṁ. 459. 1.

अनेकानर्थव्रात (anekānartha-vrāta) *m*. group of various miseries or evils सा श्रुतिर्जीवस्याहमनुभवसिद्धेन कर्तृत्वभोक्तृत्वाद्यनेकानर्थव्रातकलुषितेन रूपेण ब्रह्मभावं न प्रतिपादयति ŚivārkaMaDī. i. 87. 10 (*on* i. 1. 1)

अनेकानर्थशत (anekānartha-śata) *n*. hundreds of various miseries or °शतसहस्र many hundreds of thousand evils लोकान् ...अनेकानर्थशतसहस्रसंकुलान् ... पृष्ठतः कृत्वा MuṇḍUBh. 322. 2 (*on* i. 2. 12)

अनेकानर्थसंकट (anekānartha-saṅkaṭa) *adj*. full of various miseries or evils गह्वरेष्ठं गह्वरे ... अनेकानर्थसंकटे तिष्ठतीति KaṭhUBh. 129. 12 (*on* 2. 12); VedāntKa. 138. 23 (*on* i. 2. 11)

अनेकानर्थसंकट (anekānartha-saṅkaṭa) *n*. danger of various miseries or evils आत्मा...संदेहे अनेकानर्थसंकटोपचये...प्रविष्टः BṛĀraUBh.633.14 (*on* iv.4.13)

अनेकानर्थसंकीर्ण (anekānartha-saṅkīrṇa) *adj*. mixed with, i. e. full of various miseries or evils नाहं कर्ता भोक्ता च किं तु ब्रह्मैवेति विदन् कथंकारमनेकानर्थसंकीर्णे कर्मण्यधिक्रियेत PrakaVi. 19. 9.

अनेकानर्थसंकुल (anekānartha-saṅkula) *n*. collection of various miseries or evils इहैव अनेकानर्थसंकुले सन्तः BṛĀraUBh. 634. 11 (*on* iv. 4. 14)

अनेकानर्थसंबन्ध (anekānartha-sambandha) *m*. contact with various miseries or evils मिथ्याज्ञानमज्ञानं तन्निबन्धनो ह्यात्मनोऽनेकानर्थसंबन्धः NaiṣkaSi. 112. 1.

अनेकानर्थापत्ति (anekānarthāpatti) *f*. undesired contingency of various miseries or evils अनित्यत्वेऽपि पौरुषेयत्वेन विधिनिषेधवाक्यानामप्रामाण्यम्। अतस्तत्प्रयुक्तकर्मणां चासिद्धिरित्यनेकानर्थापत्तिः BrahmSūBh. (Śrī.) i. 462. 4 (*on* i. 3. 27)

अनेकानित्यविज्ञानपूर्वकत्व (anekānityavijñānapūrvaka-tva) *n*. the state of being preceded by various fleeting ideas तथा हि सौधसोपानगोपुराट्टालकादयः। अनेकानित्यविज्ञानपूर्वकत्वेन निश्चिताः TattvSaṁ. 73; अत एवायमिष्टस्य विघातकृदपीच्य(प्य?)ते। अनेकानित्यविज्ञानपूर्वकत्वप्रसाधनात् TattvSaṁ. 74.

अनेकानिष्टप्रसञ्जन (anekāniṣṭa-prasañjana) *n*. undesired occasion for, i. e. imposition of more than one undesired consequence आत्मसिद्धान्तसिद्धं पूर्णम् ... तर्काधिकं यथा। एकविषयेऽनेकानिष्टप्रसञ्जनम् NyāyPari. 201. 4.

अनेकानीककानन (anekānīka-kānana) *n*. forest in the form of vast armies भूरिरभ्रभरो रेभी कोऽनेकानीककाननम्। ...अकाले नोपाप RāghPāṇ. (Dha.) 18. 43 (comm. प्रचुरसैन्यकान्तारम्)

अनेकानीकनायक (anekānīka-nāyaka) *m*. leader of several troops आययौ सह्यकटकादनेकानीकनायकः। ... दरीमुखः RāmC. 10. 14.

अनेकानुगत (anekānugata) *adj*. [*f*.-ā] 1 followed by more than one एका त्वनेकानुगता यथा हासास्पदं जने MārkP. 65. 24; 2 continued in or common to more than one सामान्यम् ...एकमनेकानुगतं च TarkBhā. (Ke.) 75. 14; NyāySu. (Ja.) 337 B. 2 (*on* ii. 2. 7); TarkSaṁ. (Ā.) 60. 20; BhāṭṭCin. i.18. 25 (*on* i. 1. 4); LaŚabdeŚe. i. 405. 19; साहश्यं तावदेकमनेकानुगतम् NyāySu. (Ja.) 370 B. 2 (*on* ii. 2. 6)

अनेकानुगतत्व (anekānugata-tva) *n*. the state of being common to more than one जातेः ...एकत्वमनेकानुगतत्वं च बोधितम् LaŚabdeŚe. i. 411.3.

अनेकानुगमक्लृप्ति (anekānugama-klpti) *f*. ascertainment of commonness for more than one यद्यप्यनेकानुगमक्लृप्तेस्तन्नानावयवव्यासङ्गि द्रव्यं सामान्यमित्येवं विकल्प्य न गृह्यते Kāśi. iii. 97. 20 (*on* 5 (5). 181)

अनेकानुगमावमर्श (anekānugamāvamarśa) *m*. consideration of commonness for more than one शब्दादिस्मरणोत्तरकालं त्वनेकानुगमावमर्शात् सामान्यमिति विकल्प्य गृह्यते Kāśi. iii. 97. 25 (*on* 5 (5). 181)

अनेकानुग्रह (anekānugraha) *m*. act of facilitating many, i. e. applying

plural ending पाशानित्यनेन पदेन पाशकर्मत्वं बहुत्वं च प्रतीयते तत्र पाशकर्मत्वयोः समवायाल्लिङ्गानामेव परस्परविसंवादेऽनेकानुग्रहायानुत्कर्ष एव न्याय्यः MayūMāli. 624. 7 (*on* ix. 3. 5)

अनेकानुबन्धिन् (anekānubandhin) *adj.* **A** connected with more than one, i. e. two (or more) कार्यं त्रिवर्गस्तच्छुद्धमेकानेकानुबन्धि च DaśRū. 1. 16 (comm. द्वित्र्यनुबन्धम्); **B** connected with, i. e. referring to more than one परकृतिः। अनेकानुबन्धी तु पुराकल्पः NyāyPari. 393. 22.

अनेकानुमानप्रतिहतत्व (anekānumānapratihata-tva) *n.* the state of being refuted by several inferences अनेकानुमानप्रतिहतत्वान्न दृश्यत्वानुमानं समञ्जसमिति सिद्धम् Vādā. 80. 4.

अनेकानुमितिकरण (anekānumiti-karaṇa) *n.* means of more than one inference एकानुमित्युत्पत्तावनेकानुमितिकरणरूपानुमानप्रमाणाभ्युपगमावश्यंभावे लाघवात् ŚivārkaMaDī. i. 166. 17 (*on* i. 1. 4)

अनेकानुयाजार्थ (anekānuyājārtha) *adj.* meant for more than one fore-offering वचनबलादेकैकस्य चतुर्गृहीतस्य हविषोऽनेकप्रयाजार्थत्ववदनेकानुयाजार्थत्ववच्चतुर्गृहीतद्वयरूपस्य हविर्द्वयस्यैकैकयागार्थत्वस्याप्युपपत्तेः VidhiRa. 9 (53. 14)

अनेकानुवृत्त (anekānuvṛtta) *adj.* continued in, i. e. common to more than one नरत्वादिकमेकं(?मेकं)कप्रतीतावतो नानुगतम् ...नरत्वादिकं नानेकानुवृत्तम् NyāySu. (Ja.) 370 A. 10 (*on* ii. 2. 6)

अनेकानुष्टान (anekānuṣṭhāna) *n.* performance of more than one (rite) न ह्येकेन कर्ता(र्त्रा) युगपदनेकानुष्ठानं कर्तुं शक्यते CaturCin. iii (1). 761.13.

अनेकानुसंधान (anekānusandhāna) *n.* recollection of many (things, viz. letters, words and denotations) अनेकानुसंधानम्। नात्मनः क्षणिकतायामुपपद्यते NyāySu. (Ja.) 396 B. 10 (*on* ii. 2. 7)

अनेकानेकप (anekānekapa) *m.* many elephants अस्ति ...। अनेकानेकपैरश्वैः नररत्नैरलंकृतम् ...। नगरं पोतनाभिधम् PārśvC. 1. 19.

अनेकानेकपयूथ (anekānekapayūtha) *n.* many herds of elephants मालवनाथोऽप्यनेकानेकपयूथसनाथो विग्रहः सविग्रह इव साग्रहोऽभिमुखीभूय भूयो निर्जगाम DaśKuC. 3. 2.

अनेकानेहोयोग (anekānehoyoga) *m.* separation for a long period अन्योन्यं द्रागादद्दुस्ते ददुश्चानेकानेहोयोगजैक्यान्नमांसि ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 14. 144 (comm. अनेककालायोगजन्यादैक्यात्)

अनेकानोकहच्छन्ना (anekānokaha-cchannā) *adj.* (*f.*) covered with various trees अनेकानोकहच्छन्ना प्रत्यासन्ना वनावलिः। ...प्रतिभासते KīrtiKau. 1.50.

अनेकान्त (anekānta) *adj.* [*f.* -ā] **1** having many ends or fruits **2** contradictory **3** large, much, limitless **4** varied, i. e. being both real and unreal (an-ekānta) **5** not forming an integral part or member **6A** uncertain, variable, non-absolute **Bi** overcomprehensive or inconclusive (example or argument) **ii** inconclusive or deviating (probans) **7A** indeterminate or equivocal (position of the Jainas) **B** not one-sided, i. e. many-sided **1** having many ends or fruits अनेकान्तं बहुद्वारं धर्ममाहुर्मनीषिणः MahāBhā. xiii. 23. 18 (BhārBhāDī. अनेकफलाकारम्); xiv. App. I. 4 (2211); VṛGautaSm. 588. 2 (12); **2** contradictory (*lit.* having many ends) अनेकान्तोऽयमिति स्वतन्त्रपरतन्त्रोपलब्ध्यनुपलब्धिकारणभावाद्य विशेषः NyāyVār. 10. 13 (*on* i. 1. 1); तद्बुद्धिहेतुत्वात् प्रामाण्यं भूतगोचरम्। इष्यते तदनेकान्तं पदेषु ĀgaPrā. 21. 15; **3** large, much, limitless विषयाः ...। अनेकान्तव्ययायासदुःखसाधनसाधनजाः ...दुःखं च सुवते LakṣmīT. 43. 102; **4** varied, i. e. being both real and unreal चेतनाचेतनात्मकं चेदं जगदनेकान्तम् SarvaMaSaṁ. 17. 4; (an-ekānta) **5** not forming an integral part or member अनेकान्ता अनुबन्धाः MahāBh. i. 76. 2 (*on* i. 1. 20); ii. 79. 24 (*on* iii. 1. 94); iii. 112. 19 (*on* vi. 1. 186); Pradī. vi. 22. 11 (*on* vii. 1. 18); ParibhāŚe. 4; **6A** uncertain, variable, non-absolute अनेकान्ता गुरुलघुतयार्थेषु धनिनामवस्था ŚatTrayī. 12; अयमप्यनेकान्तः यः सविकल्पक एव प्रत्यक्षः Kāśi. i. 248. 22 (*on* 4. 112); TattvBi. 154. 4; एकत्वविधिः सवित्रीवन्ध्यात्वविधिरिव अनेकान्तः ĀtmaSi. 33. 25; 61. 23; अल्पपरिमाणैरनेकद्रव्यैः स्थूलैककार्यारम्भोऽनेकान्तः NītiMā. 48. 9; **6Bi** overcomprehensive or inconclusive (example or argument) यदेद् वाक्यैरनेकान्तं निग्रहस्थानम् SarvaSiSaṁ. 6. 32; दृष्टान्त एकस्मिन् पक्षे उपादेयो न प्रतिपक्षे इत्यनेकान्तः ...एवं च सत्यनेकान्त इत्ययं प्रतिषेधो न भवति NyāyBh. 89. 4 (*on* ii. 1. 20); **6Bii** inconclusive or deviating (probans) (*lit.* not one-pointed as it is concomitant with both the probandum and its contrary) अनेकान्तश्च हेतुस्ते तच्छरीरादिना भवेत् ŚlokaVār. 5 (15). 77 (660. 3); स्थास्यति पूर्वोक्तहेतुजातमनेकान्तम् NayaVi. 242. 2 (*on* i. 1. 8); अनेकान्तः परिच्छेदे संभवे च न निश्चयः NyāyKuA. ii (1). 205. 7; NyāyVārPari. 335. 13; हेत्वाभासेषु सव्यभिचारो नामानेकान्तः TārkiRa. 218. 1; नामरूपाभ्यां भेदव्यपदेशादाकाशं ब्रह्म ...भेदव्यपदेशोऽनेकान्तः VedāntKa. 194. 1 (*on* i. 3. 42); 160. 19 (*on* i. 3. 14); NyāyPari. 241. 13; SarvaDaSaṁ. 3. 63; SarvaDaKau. 47. 24; 116. 4; **7A** indeterminate or equivocal or sceptical (position of the Jainas) श्रुतादर्थमनेकान्तमधिगम्याभिसंधिभिः Laghīya. 1. 73; **7B** not one-sided, i. e. many-sided अक्षज्ञानमनेकान्तमसिद्धेः PramāSaṁ. 3. 4; NyāyVi. 2. 128; अनेकान्तः सर्वोऽपि पदार्थः SarvaDaKau. 37. 5.

अनेकान्त (an-ekānta) *m.* **1** not an integral part or member **2** non-identity or difference among homogenous types **3A** inconsistency, discrepancy **Bi** variation, overlapping [Inst.] overlappingly **ii** inconclusive or deviating probans **iii** inconclusive or overcomprehensive argument **C** uncertainty, doubtfulness **4** one of the thirty-two types of medical treatment **5** indetermination or equivocalism (of the Jainas) (anekānta) **6** many sidedness **7** contradictory predication of both reality and unreality **8** contradictory predication of both singularity and plurality **1** not an integral part or member अनेकान्ते वृत्तिविशेषः Vār. 11 *on* P. i. 3. 9; उभयमिदमनुबन्धेषूक्तमेकान्ता अनेकान्ता इति MahāBh. i. 266. 22 (*on* i. 3. 9); **2** non-identity or difference among homogenous types अनेकान्तो ह्यनन्यत्वकरः Vār. 9 *on* P. i. 1. 69; यो ह्यनेकान्तेन भेदो नासावन्यत्वं करोति MahāBh. i. 179. 24 (*on* i. 1. 69); **3A** inconsistency, discrepancy येषां चाप्यारभ्यते तेषामप्यनेकान्तः। यस्मिन्नेव च प्रत्यये दीर्घत्वं दृश्यते तस्मिन्नेव च न दृश्यते MahāBh. iii. 12. 8 (*on* vi. 1. 7); संस्कारस्यापि व्यञ्जकत्वेन समाधानादिभिरनेकान्तः SphoṭSi. 198. 2; **3Bi** variation, overlapping क्वचिद्धोपलब्धेरनेकान्तः NyāySū. iii. 2. 17; यदि प्रतिक्षणं क्षणविवेकदर्शिनोऽधिकृत्योच्यते तदा भिन्नोपयोगितया पृथक् प्रामाण्यात् नानेकान्तः HetuBiṬ. 37. 23; वेदमूलत्वमनेकान्तान्न लभ्यते TantrVā. 104. 11 (*on* i. 3. 4); Kāśi. i. 126. 8 (*on* 2. 117); ii. 9. 9 (*on* 5 (1). 15); iii. 113. 8 (*on* 5 (5). 27); यत्तथा स एकान्तः ... क्वचिदन्यथासावनेकान्तः ViṣṇuDhaP. iii. 6. 6; NayaVi. 207. 9 (*on* i. 1. 5); अनेकान्तः किं स्वातन्त्र्येण प्रतिपाद्यते VedāntKa. 299. 23 (*on* ii. 2. 33); [Inst.] overlappingly सर्वमेव हि नोऽनेकान्तेन परत्र प्रवर्तते Kāśi. ii. 127. 5 (*on* 5 (3). 69); **3Bii** inconclusive or deviating probans शब्दकर्मबुद्धिसुखदुःखेच्छाद्वेषप्रयत्नाश्च न व्याप्ताः तस्मादनेकान्तः NyāyBh. 257. 12 (*on* iv. 1. 32); SphoṭSi. 207. 1; HetuBiṬ. 83. 19; TattvSaṁ. 681; जलमातपोऽपनयति न तु गन्धं द्रव्यस्याभिव्यनक्ति तस्मान्नानेकान्तः TātpaṬ. (Vā.) 530. 20 (*on* iii. 1. 62); चतुर्थे बाधानेकान्तौ NyāyKuA. ii (2). 34. 7; ii (2). 13. 5; Bhām. 233. 8 (*on* i. 3. 27); प्रयोगेऽयथार्थप्रत्ययोऽस्ति इत्यस्मदुपेतप्रत्ययेऽनेकान्तः PrakaVi. 8. 21; 12. 7; 50. 20; 76. 16; शब्दस्याभाव्यात् परोक्षज्ञानजनकत्वमिति तत् ... दशमादिष्वनेकान्तं च SarvaDaKau. 131. 2; **3Biii** inconclusive or overcomprehensive argument द्रव्यभेदेऽप्यनेकान्तं मत्वाह किमतो यदि ŚlokaVār. 6. 369 (824. 4); **3C** uncertainty, doubtfulness ज्योत्स्नामयी स्वभावान् मयि दहनमयीव वर्तसे यदिह। तदनेकान्ते कान्ते जातासि निदर्शनं प्रथमम् MohaRāPa. 3. 13; **4** one of the thirty-two types of medical treatment क्वचित्तथा क्वचिदन्यथेति यः सोऽनेकान्तः। यथा केचिदाचार्या ब्रुवते द्रव्यं प्रधानम् ...केचित् वीर्यम् SuśruS. vi. 65. 24; **5** indetermination or equivocalism or scepticism (of the Jainas) स्यात् ... नेकान्तोऽप्यनेकान्त इति जैनी श्रुतिः VarāṅgaC. 26. 82; सिद्धिरनेकान्तात् JaineVyā. i. 1. 1; TattvPradī. (A.) 27. 3 (*on* 1. 27); PramāMī. 18. 4 (*on* i. 1. 21); नानेकान्तं प्रतिक्षिपेत् Vītarā. 8. 8; न चाप्यनेकान्तमृते नयस्थितिः MahāViSt. (H.) 2. 28; स्यादित्यनेकान्ते। स्याद्वादिनो जैनाः GaṇRa. 1. 13 (30); KumāPraPra. 64. 27; तवाप्रसिद्धमेतद्यदनेकान्तं ततः पठ PrabhāC. 179. 22; (anekānta) **6** many-sidedness प्रकाशयञ्जगत्तत्त्वमनेकान्तमयं महः TattvPradī. (A.) 2.2 (*on* 1. 0); **7** contradictory predication of both reality and unreality न त्वनेकान्तो द्वेधा ....अनेकान्ते प्रबलप्रमाणसद्भावात् कथं नियमे बाधकाभावः NyāySu. (Ja.) 412 A. 12 (*on* ii. 2. 10); **8** contradictory predication of both singularity and plurality, cf. **अनेकान्तवादिन्** **1B**.

अनेकान्तःकरणाधिकरण (anekāntaḥkaraṇādhikaraṇa) *n.* abode or locus of many internal organs अनेकान्तःकरणाधिकरणापेक्षाबुद्धिजन्यबहुत्वस्यैव दृष्टान्तोपपत्तेः TattvPradī. (Ci.) 334. 14.

अनेकान्तजयपताका (anekāntajayapatākā) *f.* name of a book ग्रन्थाः प्रायश्चित्तपदं कृताः। ...शतक-पञ्चाशत्-षोडशक-अष्टक-पञ्चलिङ्गी-अनेकान्तजयपताका-न्यायावतारवृत्तिपञ्चवस्तुक"...प्रभृतीनि ... "हारिभद्राणि PrabaK. 25. 14.

अनेकान्तता (anekānta-tā) *f.* **1** the state of being both real and unreal सर्वत्रानेकान्ततापिकत्वापेक्षमनेकं नित्यमनित्यम् ...एवंरूपा बुद्धयः IṣṭaSi. 267. 7;

न वा कदाचित् क्वचित्, अनेकान्तत्वादेव। व्यवहारो न नास्तीति चेत्, मा तर्हि चीक्लृपोऽनेकान्तताम् IṣṭaSi. 267. 11; **2** inconclusiveness or deviation (of probans) न च मूल्जलादिनानेकान्तता, पूर्वास्तित्वमानेऽसतीति हेतोर्विशेषणात् NayaVi. 229. 4 (*on* i. 1. 6); स्वप्रकाशत्वाद्य प्रपञ्चमिथ्यात्वसाधकदृश्यत्वादिहेतूनां तत्र नानैकान्तता SarvaDaKau. 117. 25.

अनेकान्ततावाद (anekāntatā-vāda) *m.* **1** (Jain.) dovitrine of indetermination, equivocalism or scepticism स्याद्वादिनामनेकान्ततावादस्येष्टतया विरोधासिद्धे: SarvaDaSam. 3. 30; **2** doctrine of predication of both reality and unreality अनेकान्त(ता)वादे पदार्थानां क्षणिकत्वस्याङ्गीकृतत्वेन ... अपूर्वार्थताभ्युपगमसंलभ्यात् NyāySu. (Ja.) 250 B. 12 (*on* ii. 1. 2)

अनेकान्ततोपपादन (anekāntatopapādana) *n.* ascertainment of inconclusiveness or deviation (of the probans) एवं तावद्देहादि: सन् भासमानत्वादात्मवदित्यनुमानस्य मरीचिकोदकादावनेकान्ततोपपादनेन देहादेरनिर्वाच्यत्वमुक्तम् VedāntKa. 14. 20 (*on* i. 1. 1)

अनेकान्तत्व (anekānta-tva) *n.* **1** the state of not forming an integral part or member **2A** the state of being indefinite or uncertain **B** the state of being inconclusive or deviating (probans) **3** the state of being both real and unreal **1** the state of not forming an integral part or member सिद्धमनुबन्धस्यानेकान्तत्वात् Vār. 8 *on* P. i. 1. 20 = 5 *on* P. iii. 1. 94; इतश्चानेकान्तत्वात् Vār. 5 *on* P. vi. 1. 186; MahāBh. i. 76. 2 (*on* i. 1. 20); ii. 79. 24 (*on* iii. 1. 94); एतद्य ज्ञापनमनुबन्धानामेकान्तत्वे उपयुज्यते। अनेकान्तत्वे स्वत एव एजन्तत्वाज्ज्ञापनप्रयोजनाभाव: Pradī. iii. 259B. 16 (*on* iii. 4. 19); ii. 137A. 29 (*on* i. 3. 9); Prasā. ii. 756. 21; अनुबन्धानामनेकान्तत्वात् LaŚabdeŚe. i. 79. 1; i. 17. 8; **2A** the state of being indefinite or uncertain अनेकान्तत्वाद्य Vār. 4 *on* P. vi. 1. 7; परमाणुस्वरूपेऽपि शून्यात्मकत्वम् ... एकान्तत्वानेकान्तत्वसत्यासत्यात्मकत्वादिविसंवाददर्शनात् BrahmSūBh. (Rā.) 416. 11 (*on* ii. 1. 13); **2B** the state of being inconclusive or deviating (probans) यूकादावनेकान्तत्वमाह VedāntKa. 167. 12 (*on* i. 3. 26); भास्वराध्वान्ताभास्वररूपाभ्यामनेकान्तत्वाद्य NyāySi A. 188. 4; **3** the state of being both real and unreal नन्वनेकात्मकं वस्त्विति ...संशयज्ञानवन्नाप्रमाणं भवितुमर्हति नेति ब्रूम: निरङ्कुशं ह्यनेकान्तत्वं सर्ववस्तुषु BrahmSūBh. (Śaṅ.) 404. 13 (*on* ii. 2. 33); IṣṭaSi. 267. 10; VedāntKa. 237. 13 (*on* ii. 1. 14)

अनेकान्तत्वाभिधान (anekāntatvābhidhāna) *n.* mention of the state of being both real and unreal एकस्मिन् देश एव सत्त्वासत्त्वादिनानेकान्तत्वाभिधाने दृष्टान्तानुपपत्ते: SarvaDaSam. 4. 9.

अनेकान्तदिवाकर (anekānta-divākara) *m.* sun in the form of indetermination or equivocalism तर्पयेत् स्वर्गवासिन: । ...गदन्तं तमनेकान्तदिवाकरम् PadmP. (Ra.) 11. 252.

अनेकान्तदेशिन् (anekānta-deśin) *adj.* who teaches the doctrine of indetermination or equivocalism पृथक्त्वैकत्ववादाय सर्वानेकान्तदेशिने। जिनेश्वराय ...नम: PadmP. (Ra.) 9. 183.

अनेकान्तद्योतक (anekānta-dyotaka) *adj.* signifying or indicating the doctrine of indetermination or equivocalism यदि पुनरयमनेकान्तद्योतक: स्याच्छब्दो न भवेत् स्यादस्तीति वाक्ये स्यात्पदमनर्थकं स्यात् Bhām. 457. 19 (*on* ii. 2. 33); स्यादित्यव्ययमनेकान्तद्योतकम् SyādvāMañ. 5 (6); 25 (1); स्याच्छब्द: खल्वयं निपातस्तिङन्तप्रतिरूपकोऽनेकान्तद्योतक: SarvaDaSam. 3. 379.

अनेकान्तद्योतकत्व (anekāntadyotaka-tva) *n.* the state of signifying or indicating the doctrine of indetermination or equivocalism स्याच्छब्दस्यानेकान्तद्योतकत्वे जैनैरुक्तम् VedāntKa. 300. 1 (*on* ii. 2. 33); अनेकान्तद्योतकत्वे तु स्यादस्ति कथंचिदस्तीति स्यात्पदात् कथंचिदित्ययमर्थो लभ्यते SarvaDaSam. 3. 384.

अनेकान्तद्योतिन् (anekānta-dyotin) *adj.* signifying or indicating the doctrine of indetermination or equivocalism स्याच्छब्द: खल्वयं निपातस्तिङन्तप्रतिरूपकोऽनेकान्तद्योती Bhām. 457. 16 (*on* ii. 2. 33); SarvaDaKau. 36. 12.

अनेकान्तधी (anekānta-dhī) *f.* knowledge of indetermination or equivocalism प्रमाणनयसङ्गता स्वसमयेऽप्यनेकान्तधीर्नयस्मयतटस्थतोल्लसदुपाधिकिर्मीरिता। कदाचन न बाधते JñānBiPra. 49. 5.

अनेकान्तपक्ष (anekānta-pakṣa) *m.* **1** view concerning inconclusive or deviating (probans) किमयं दृष्टान्त: साधनपक्ष उतानैकान्तिकपक्ष:(v.l. अनेकान्तपक्ष:) NyāyVār. 370. 2 (*on* iii. 1. 20); **2** view concerning indetermination or equivocalism अत्रापि दोषतादवस्थ्यमिति वाच्यम्। कुक्कुटसर्पनरसिंहादिवज्जात्यन्तरत्वादनेकान्तपक्षस्य SyādvāMañ. 19 (33); अनेकान्तपक्षे तु कथंचित्कचित्केनचित् सत्त्वेन हानोपादाने प्रेक्षावतामुपपद्येते SarvaDaSam. 3. 391; BrahmSi. 135. 11 (*on* ii. 2. 32)

अनेकान्तभङ्गप्रसङ्ग (anekāntabhaṅga-prasaṅga) *m.* undesired occasion for violating the doctrine of indetermination or equivocalism मातुरपि वन्ध्यात्वम् ...इत्यादि सर्वमप्यङ्गीकुर्यात्। अन्यथानेकान्तभङ्गप्रसङ्गात् NyāySu. (Ja.) 413 B. 3 (*on* ii. 2. 10)

अनेकान्तभाज् (anekānta-bhāj) *adj.* possessor of, i.e. practising indetermination or equivocalism स्याद्वादिने ते नमस्तात्प्रत्यक्षमलक्षयन् स्वमतमभ्यस्याप्यनेकान्तभाक् Laghīya. 1. 50.

अनेकान्तमत (anekānta-mata) *n.* doctrine of indetermination or equivocalism अनेकान्तमताम्भोधिसमुल्लासनचन्द्रमा:। दद्यादमन्दमानन्दं भगवानभिनन्दन: TriṣaŚaPuC. i. 1. 6; अयुक्तमेवानेकान्तमतम् NyāySu. (Ja.) 412 A. 3 (*on* ii. 2. 10)

अनेकान्तमयत्व (anekāntamaya-tva) *n.* the state of consisting of many-sidedness आगमेन तावत्सर्वाण्यपि द्रव्याणि प्रमीयन्ते ...सहक्रमप्रवृत्तानेकाधर्मव्यापकानेकान्तमयत्वेनैवागमस्य प्रमाणत्वोपपत्ते: TattvPradī. (A.) 325. 1 (*on* 3. 35)

अनेकान्तमुनिव्रत (anekāntamuni-vrata) *n.* vow of a hermit resorting to indetermination or equivocalism अहम् ...। चराम्याराधयन्देवमनेकान्तमुनिव्रतम् KathāSaSāg. xii. 14. 23.

अनेकान्तय (anekāntaya-) *denom.* **A** to make (something) variable or inconstant सोमशब्दो हि लताचन्द्रमसोर्मुख्य: ...सोमपदादन्यतोऽनधिगतायां लतायामत्र वाक्ये प्रयुक्त: ...। अन्यतो निश्चिते शब्दस्य मुख्यत्वमित्येतदनेकान्तयति VedāntKa. 160. 17 (*on* i. 3. 14); **B** to make (probans) inconclusive or deviating लोकप्रसिद्धिमन्यथासिद्धयत्यनुमानं वानेकान्तयति VedāntKa. 222. 3 (*on* i. 4. 19)

अनेकान्तरित (anekāntarita) *adj.* (used as noun) (what is) separated or hidden by many वाक्प्रशस्तं चिरातीतमनेकान्तरितं कथं। ... शुचिन्यश्च तथैवाप: MārkP. 35. 13; BrahmP. 221. 121; VāmaP. 14. 66.

अनेकान्तरुचि (anekānta-ruci) *adj.* (used as noun) (one) having liking for indetermina-tion or equivocalism सम्यग्ज्ञानं एकान्तरुचौ न संभवति, अनेकान्तरुचौ तु समस्तीति JñānBiPra. 48. 11.

अनेकान्तवाद (anekānta-vāda) *m.* **1A** theory or doctrine of contradictory predication of singularity and plurality अनेकान्तवादं च मायामोहेन .... तेन दर्शयता दैत्या: स्वधर्मं त्याजिता: ViṣṇuP. iii. 18. 12; **1B** theory or doctrine of ascertaining of contradictory predication of both reality and unreality न ह्यन्यस्यान्य आत्मा भवति। न चानेकान्तवाद: Bhām. 351. 10 (*on* ii. 1. 14); NyāyRa. 633. 7 (*on* 5 (14). 77); PrakaVi. 554. 11; भेदपक्षेऽनेकान्तवादश्च न भवति VedāntKa. 237. 12 (*on* i. 1. 14); अत एव ह्यनिर्वचनीयानेकान्तवादयोरनवतार: NyāyPari. 275. 3; न चानेकान्तवादेन निस्तार:। द्वयोरपि सावधारणत्वासंभवात् NyāySu. (Ja.) 443B. 6 (*on* ii. 3. 14); 411 B. 13 (*on* ii. 2. 10); वस्तुविषयो ह्यस्माकमनेकान्तवादोऽनेकाकारं वस्तु YuktiSneha. 106. 33 (*on* i. 1. 5); **2** theory or doctrine of indetermination, equivocalism or scepticism (of the Jainas) अनेकान्तवादस्य लिङ्गं स्याच्छब्द: VarāṅgaC. 26. 83; PramāMī. 19. 6 (*on* i. 1. 23); दोषास्तेऽपि अनेकान्तवादप्रचण्डमुद्गरजर्जरितत्वान्नोच्छ्वसितुमपि क्षमा: SyādvāMañ. 14 (105); 5 (8); 14 (92); अनेकान्तवादे अनुमानं परिवृत्यते SarvaDaKau. 38. 8.

अनेकान्तवादप्रतिपत्ति (anekāntavāda-pratipatti) *f.* acceptance of the theory or doctrine of indetermination or equivocalism सर्वेषामपि तन्त्रान्तरीयाणां पदे पदेऽनेकान्तवादप्रतिपत्तिरेव यथावस्थितपदार्थप्रतिपादनौपयिकं नान्यत् SyādvāMañ. 19 (73)

अनेकान्तवादप्रवेशक (anekāntavādapraveśaka) *n.* title of a work, pw.

अनेकान्तवादावतार (anekāntavādāvatāra) *m.* appearance of the theory or doctrine of indetermination or equivocalism न हि कोऽपि वादी पदार्थानां कालतो रूपतश्चावस्थावैचित्र्यमनङ्गीकुर्वाणोऽस्ति। यं प्रत्यनेकान्तवादावतार: NyāySu. (Ja.) 413A. 6 (*on* ii. 2. 10)

अनेकान्तवादाश्रय (anekāntavādāśraya) *m.* act of resorting to the theory or doctrine of indetermination or equivocalism अनेकान्तवादाश्रयादेव केवलज्ञानावरणेन आवृतोऽपि अनन्ततमभागावशिष्टोऽनावृत्त एव ज्ञानस्वभाव: JñānBiPra. 3. 2.

अनेकान्तवादाश्रयण (anekāntavādāśrayaṇa) *n.* act of resorting to the theory of ascertaining contradictory predication of both reality and unreality पदपदार्थव्यतिरेकविकल्पस्याप्यनेकान्तवादाश्रयणेन परिहार: NyāyRaMā. 73. 19; अन्यानन्यविकल्पश्च सर्वत्रानेकान्तवादाश्रयणेन परिहर्तव्य: NyāyRa. 694. 16 (*on* 5 (17). 22)

अनेकान्तवादिन् (anekānta-vādin) *m.* **1A** advocate of the theory of contradictory predication of both reality and unreality यथाहुरनेकान्तवादिन: BrahmSi. 60. 12; अनुपपत्ति: ... अनेकान्तवादिनां नासज्यते Kāśi. i. 262. 9 (*on*

4. 144); ii. 148. 21 (*on* 5 (3). 123); ii. 181. 14 (*on* 5 (3). 220); NyāyVārPari. 471. 7; निरुद्धेऽनेकान्तवादिनि स्वमतेन सामानाधिकरण्यमुपपादयति VedāntKa. 72. 15 (*on* i. 1. 4); **1B** advocate of the theory of contradictory predication of both singularity and plurality (of Brahman) संप्रत्यनेकान्तवादिनमुत्थापयति Bhām. 350. 16 (*on* ii. 1. 14); **2** advocate of the theory of indetermination or scepticism साक्षादुपयोगोऽनेकान्तवादिनिरासादिनापि नास्ति ŚrutaPra. ii. 345. 30 (*on* ii. 3. 9); अनेकान्तवादिनः तत्तद्वाद्युक्तदोषभाक्त्वस्यापि प्रसङ्गात् ŚivārkaMaDī. ii. 102. 29 (*on* ii. 2. 31)

अनेकान्तवादिमत (anekāntavādi-mata) *n.* theory or doctrine of the Jainas who advocate indetermination or equivocalism यदप्यनवस्थानं दूषणमुपन्यस्तं तदप्यनेकान्तवादिमतानभिज्ञेनैव PramāMī. 28. 16 (*on* i. 1. 32)

अनेकान्तवारण (anekānta-vāraṇa) *n.* avoidance of deviation (of the probans) निरन्तरतरुप्रध्वस्तवचनेऽनेकान्तवारणाय प्रत्येकमित्युक्तम् VedāntKa. 251. 5 (*on* ii. 2. 1)

अनेकान्तविद्या (anekānta-vidyā) *f.* many-sided knowledge कश्चिदासन्नसंसारपारावारः ... पारमेश्वरीमनेकान्तविद्यामुपगम्य TattvPradī. (A.) 2. 6 (*on* 1.0)

अनेकान्तविद्विष् (anekānta-vidviṣ) *adj.* (used as noun) (one who is) inimical to the theory or doctrine of indetermination or equivocalism अनलः पावकोऽग्नित्यादित्यनेकान्तविद्विषाम् NyāyVi. 2. 368; मिथ्योत्तरं जातिः यथानेकान्तविद्विषाम् NyāyVi. 2. 371; मिथ्याज्ञानादनिर्मोक्षः तथानेकान्तविद्विषाम् NyāyVi.2.451.

अनेकान्तविधायिहेतु (anekāntavidhāyi-hetu) *m.* cause of regulating many-sidedness श्रीपार्श्वनाथः स जयत्यजस्रं यस्मिन्ननेकान्तविधायिहेतौ। स्वनिग्रहव्यग्रतया स्थितानामेकान्तमन्तर्न सुखं परेषाम् NemiNir 1. 23.

अनेकान्तविशिष्ट (anekānta-viśiṣṭa) *adj.* qualified by indetermination or equivocalism प्रमीयते परिच्छिद्यतेऽर्थोऽनेकान्तविशिष्टोऽनेनेति प्रमाणं स्याद्वादात्मकम् SyādvāMañ. 28 (9)

अनेकान्तविशेषित (anekānta-viśeṣita) *adj.* qualified by indetermination or equivocalism सकला नयभङ्गमार्गनीता यदनेकान्तविशेषितास्त एव। ... विदुषां श्रेयसि हेतवो भवन्ति VarāṅgaC. 24. 61.

अनेकान्तसम (anekānta-sama) *m.* (type of fallacious probans) parity per inconclusiveness तादृशेनैव बाधो बाधसमः ... तादृशेनैवासिद्ध्यापादनमसिद्धिसमः। एवमनेकान्तसमादयोऽपि ग्राह्याः NyāyPari. 237. 8.

अनेकान्तसाधक (anekānta-sādhaka) *adj.* establishing the ascertion of contradictory predication दृष्टस्य नियमस्य निवारकमनेकान्तसाधकं प्रबलप्रमाणं स्यात् NyāySu. (Ja.) 412 A. 7 (*on* ii. 2. 10)

अनेकान्तस्वभाव (anekānta-svabhāva) *adj.* of equivocal or indeterminate nature निश्चितानि ज्ञातानि निर्णीतान्यनेकान्तस्वभावनिजशुद्धात्मादिपदार्थप्रतिपादकानि सूत्रार्थपदानि येन स भवति निश्चितसूत्रार्थपदः TātpaVṛ. 359. 17 (*on* 3.63)

अनेकान्तस्वभावतस् (anekāntasvabhāva-tas) *adv.* on account of being indeterminate or equivocal nature तत्रान्यानन्यवृत्तीनामनेकान्तस्वभावतः। उत्पत्तिस्थितिनाशानां विरोधः प्राङ् निराकृतः ŚlokaVār. 6. 440 (843. 5)

अनेकान्तस्वभावत्व (anekāntasvabhāva-tva) *n.* the state of being of indeterminate or equivocal nature यद्येकान्ततोऽवस्थातद्वतोरभेदः स्यात्, अनेकान्तस्वभावत्वे च अन्यानन्यभूतयोरवस्थातद्वतोर्वर्तमानामुत्पत्तिस्थितिविनाशानां को विरोधः NyāyRa. 843. 21 (*on* 6. 440)

अनेकान्तात्मक (anekāntātma-ka) *adj.* of indeterminate or equivocal nature अनेकान्तात्मकं वस्तु संगिरते JaineVyā. 29. 16 (*on* i. 2. 48); अनेकान्तात्मकं वस्तु गोचरः सर्वसंविदाम् ... मतः Nyāyāva. 29; NyāyVi. 2. 229; परमार्थविनिश्चयोऽनेकान्तात्मकपदार्थसमूहः TātpaVṛ. 119. 18 (*on* 2. 1); चोदनाबलान्निखिलार्थज्ञानोत्पत्त्यन्यथानुपपत्त्या सर्वमनेकान्तात्मकं सत्त्वादिति व्याप्तिज्ञानोत्पत्तेश्च SarvaDaSam. 3. 104 (comm. अनिश्चयात्मकम्)

अनेकान्तात्मकत्व (anekāntātmaka-tva) *n.* the state of having indeterminate or equivocal nature अनेकान्तात्मकत्वं च सप्तभङ्गीप्ररूपणेन सुखोन्नेयं स्यात् SyādvāMañ. 24 (2); समस्तेषु वस्तुष्वनेकान्तात्मकत्वस्य स्याद्वादिनो मते सुप्रसिद्धत्वात् SarvaDaSam. 3. 228.

अनेकान्तात्मन् (anekāntātman) *adj.* of indeterminate or equivocal nature अनेकान्तात्मनो वस्तुनो बुधरूपवेद्यत्वमुक्तम् SyādvāMañ. 24 (1)

अनेकान्ताधीना (anekāntādhīnā) *adj.* (*f.*) dependant on indetermination or equivocalism शब्दानां व्युत्पादनम्। तच्च ... शब्दार्थसंबन्धसिद्धिश्चानेकान्ताधीना JaineVyā. 1. 19 (*on* i. 1. 0)

अनेकान्तानुरोधिनी (anekāntānurodhinī) *adj.* (*f.*) conforming to indetermination or equivocalism गतिः। अशक्तेरणुवत् सेयमनेकान्तानुरोधिनी NyāyVi. 2. 317.

अनेकान्ताभिधान (anekāntābhidhāna) *n.* mention of indetermination or equivocalism स्यात्पदेनानेकान्ताभिधाने किं प्रयोजनम् VedāntKa. 299. 26 (*on* ii. 2. 33)

अनेकान्ताभ्युपगम (anekāntābhyupagama) *m.* acceptance of indetermination or equivocalism सत्यप्यनेकान्ताभ्युपगमेऽभेदोऽस्ति TattvVai.131.16 (*on* 3.13)

अनेकान्तावलम्बन (anekāntāvalambana) *n.* act of resorting to indetermination or equivocalism केचिदेकान्ततस्तेषां मिथ्यात्वं न निवर्तते। तस्मादेवार्हतं युक्तमनेकान्तावलम्बनात् VarāṅgaC. 26. 74.

अनेकान्ताव्यक्तलिङ्ग (anekāntāvyakta-liṅga) *adj.* of uncertain and imperceptible gender अन्यथानुपात्तस्त्रीलिङ्गक्रियादिपदेनानेकान्ताव्यक्तलिङ्गेन शब्दधर्मतया कथंचित् कल्प्यः स्यात् TantrVā. 773. 20 (*on* iii. 2. 8)

अनेकान्ताश्रयण (anekāntāśrayaṇa) *n.* [Abl.] due to the act of resorting to difference or variety गौरिति वक्तव्यमशक्त्या गो इत्युक्तमनुक्रियतेऽनेकान्ताश्रयणात् JaineVyā. 7. 26 (*on* i. 1. 24)

अनेकान्तिकप्रसङ्ग (anekāntika-prasaṅga) *m.* undesired occasion for deviation कालाद्यन्तरितोपलब्ध्या किमप्राप्यप्रकाशकत्वं कल्पयामः ... आद्यः प्रमाणविरुद्धोऽनेकान्तिकप्रसङ्गपराहतः NyāySu. (Ja.) 256 A. 10 (*on* ii. 1. 2)

अनेकान्तिषत्परिषद् (anekāntiṣat-pariṣad) *f.* assembly of many students तत्र ... प्रतिवसति स्म ... मेघचन्द्रनामा दिगम्बरः व्रतिपतिरेकोऽनेकान्तिषत्परिषदन्वासितपदः ViviTīKa. 98. 14.

अनेकान्तोद्भावन (anekāntodbhāvana) *n.* raising (of the fault) of inconclusive (probans) न किंचित् प्राग्जनकं भूत्वा पश्चात् स्थापकतामुपैति यतोऽनेकान्तः स्यादिति। पुनरन्यथा तत्स्वभावस्य जननादित्यनेकान्तोद्भावनं परस्याशङ्क्याह HetuBiṬ. 113. 6.

अनेकान्नलाभासंभव (anekānnalābhāsambhava) *m.* impossibility of obtaining food from more than one (place) भिक्षार्थभ्रमणाशक्तावनेकान्नलाभासंभवे परानुग्रहार्थं च यतेरेकान्नभोजनाभ्यनुज्ञादर्शनात् CaturCin. iii (i). 424. 1.

अनेकान्वयकल्पन (anekānvaya-kalpana) *n.* **1** assumption of semantic relation with more than one meaning or referent एकेनैवान्वयेनोभयोराकाङ्क्षोपरमसंभवे अनेकान्वयकल्पनमयुक्तं गौरवात् NyāyRaMā. 81. 16; **2** assumption of connection among various items विषमं यद्यनौचित्यादनेकान्वयकल्पनम् Candrā. 5. 80.

अनेकान्वयबोधपरत्व (anekānvayabodhapara-tva) *n.* the state of being intended to convey cognition of relation with more than one meaning or referent अनेकान्वयबोधपरत्वे वृत्तिद्वयविरोधस्य दोषत्वे परिभाषापत्तेः यत्र मुख्यार्थे शीघ्रत्वेन तत्र वृत्तिरेव प्रथममन्वयबोधः अनन्तरं लाक्षणिकान्वयबोधः TattvCin. iv (1).339.2.

अनेकान्वयित्व (anekānvayi-tva) *n.* the state of being related to many meanings or referents यद्यपि च विशिष्टविधिस्थले भावनाया अनेकान्वयित्वस्वाभाव्यादनेकेषां विशेषणानामन्वयेऽपि नावृत्तिः MīmāKau. iii (2). 176. 5 (*on* ii. 2. 6)

अनेकापत्याद्यर्थ (anekāpatyādy-artha) *m.* various meanings such as patronymy तद्धितेऽप्यनेकापत्याद्यर्थसंदेहात्तुल्यमेतत् TantrVā. 537. 2 (*on* ii.2.23)

अनेकापद् (anekāpad) *adj.* involving various calamities मूर्ख ... । जगत्यत्रारण्ये प्रतिपदमनेकापदि सदा हरिध्याने व्यग्रं भव सकलतापैककदने VijñāŚ. 14.

अनेकापदेशपूर्वम् (anekāpadeśapūrvam) *adv.* under various pretexts तदङ्गनासु चानेकापदेशपूर्वमपाचरन्नरेन्द्रः DaśKuC. 136. 24.

अनेकापवरक (anekāpavaraka) *m.* many inner apartments or rooms (जीवाः) अविहिताहंकारममकारा अनेकापवरकसंचारितरत्नप्रदीपमिवैकरूपमेवात्मानमुपलभमानाः ... स्वसमया जायन्ते TattvPradī. (A.) 123. 4 (*on* 2. 2); TātpaVṛ. 123. 12 (*on* 2. 2)

अनेकापादानक (anekāpādāna-ka) *adj.* having many ablations अनेकापादानकव्यावृत्तिहेतुत्वात् लक्षणयानेक इत्युच्यते TātpaṬ. (Vā.) 248. 5 (*on* i. 1.23)

अनेकापायसंगता (anekāpāya-saṅgatā) *adj.* (*f.*) associated with various harms or evils वर्जनीया निशाभुक्तिरनेकापायसंगता PadmP. (Ra.) 14. 308.

अनेकापूर्वकल्पन (anekāpūrva-kalpana) *n.* assumption of various transcendental or unseen merits किमेकैव भावना नानाधात्वर्थानुरक्ता विधीयते उत प्रतिधात्वर्थं भावनाभेद इति। तत्र भिन्नासु भावनासु स्यादनेकापूर्वकल्पनम् ŚāstrDī. 121. 11 (*on* ii. 2. 1)

अनेकापूर्वकल्पना (anekāpūrva-kalpanā) *f.* **1** assumption of more than

one transcendental or unseen merit अनेकापूर्वकल्पनाप्रसङ्गात् एकापूर्वावान्तर-व्यापारमेकं कर्मेति प्राप्तम् Bhām.585.3 (*on* iii.3.1); **ii** assumption of various transcendental or unseen merits यदि प्रतिधात्वर्थं भावनाभेदः स्यात् ततः सा भाव्यरूपापूर्वभेदादृते न भिद्यत इत्यनेकापूर्वकल्पना स्यात् ŚāstrDī. 121.13 (*on* ii. 2. 1); MīmāKau. iii (2). 61. 5 (*on* ii. 1. 6); MayūMāli. 121. 19 (*on* ii. 2. 1)

अनेकापेक्ष (anekāpekṣa) *adj*. **A** expectant of conveying more than one (meaning) अपि च भागस्यैकत्वाद्यत्किंचिदित्यनेकापेक्षः शब्दो नावकल्पते ŚāstrDī. 586.13 (*on* ix.1.6); अनेकापेक्षस्य सर्वशब्दस्य द्वयोरसंभवात् षाडहिकविधिरेवायमिति सप्तमे व्यवस्थापितम् MayūMāli. 744. 20 (*on* x. 6. 4); **B** expectant of conveying many (meanings) यदेवेत्यनेकापेक्षं तु वचनमुपांशुयाजस्याग्नीषोमदेवताकत्वात् तदभिप्रायेण न विरुध्यते BhāṭṭDī. ii. 210. 4 (*on* v.4.4)

अनेकापोहप्रसङ्ग (anekāpoha-prasaṅga) *m*. undesired occasion for many exclusions प्रत्येकरूपेणापोह्यमानेष्वश्वादिष्वनन्तत्वादपोह्यव्यावृत्तीनामनेकापोह-प्रसङ्गः Śarka. 42. 23.

अनेकाप्सरस् (anekāpsaras) *f*. many nymphs दृष्टा ततः पूरयतीय-मेकानेकाप्सरःप्रेक्षणकौतुकानि NaiṣC. 7. 92.

अनेकाब्द (anekābda) *m*. many years अनेकाब्देषूपजीवनार्थं सकृदेव दाने तु नायमवधिनियमो नापि स्थावरपर्युदासः SmṛtiCan. iv. 653. 8; द्विसहस्रपणो दायः स्त्रियै देयः ... इयं संख्या प्रत्यब्दे देये। सकृदेवानेकाब्दपर्याप्तधनदाने तु नेयं संख्या BālamBha. ii. 252. 25 (*on* 2. 143)

अनेकाब्दम् (anekābdam) *adv*. for many years अनेकाब्दं तथा चाप्सु दिव्यमण्डं व्यवस्थितम्। ततो वर्षसहस्रान्ते द्विधा कृतम् LiṅgaP. i. 17. 66; ŚivaP. ii (1). 8. 22 (46B. 8)

अनेकाब्दशत (anekābdaśata) *adj*. having, i. e. continuing for many hundreds of years कथं पुनरेकस्यानेकाब्दशतो भोगः पुरुषस्य ManuBh. ii. 138. 23 (*on* 8. 148)

अनेकाभ (anekābha) *adj*. having more than one splendour शंयुः ... दीप्तो ज्वालैरनेकाभैरग्निरेकोऽथ वीर्यवान् MahāBhā. iii. 209. 3.

अनेकाभयदान (anekābhayadāna) *n*. act of giving of the (assurance of) protection to many (दिवाकरमित्रः) उत्क्षिप्य चानेकाभयदानदीक्षादक्षिणो दक्षिणं महापुरुषलक्षणलेखाप्रशस्तं हस्तम् ... राजानमन्वग्रहीत् HarṣaC. 318. 15.

अनेकाभरण (anekābharaṇa) *n*. various ornaments कविजनवारः ... कनककटकमकुटकेयूरमौक्तिकहारहीरकर्णिकाङ्गुलीयककलधौतकटिसूत्राद्यनेकाभरणैः ... भूषितः ĀnandRa. 2. 16 (3)

अनेकाभरणभूषित (anekābharaṇa-bhūṣita) *adj*. adorned with various ornaments अनेकाद्भुतदातारमनेकाभरणभूषितम्। ... अनेकमन्त्रकोटीभिस्संस्मरेत्सेवितं सदा JayāS. 21. 230.

अनेकाभरणान्वित (anekābharaṇānvita) *adj*. possessing various ornaments अनेकाभरणान्वितम्। ... दृष्ट्वैवं देवदेवस्य रूपं भानोर्महात्मनः। ... तुष्टुवुस्ते दिवाकरम् BhaviP. 227 B. 8 (i. 153. 46)

अनेकाभावधर्मवत् (anekābhāvadharma-va(n)t) *adj*. possessing many negative properties अनन्तभेदभिन्नस्यानेकाभावधर्मवतो दृश्यप्रपञ्चस्य दृशोऽभेदाद् दृशोऽपि तथात्वप्रसङ्गात् त्रिविधमप्यानन्त्यं हीयेत IṣṭaSi. 11. 1.

अनेकाभावप्राप्ति (anekābhāva-prāpti) *f*. occurrence of more than one absence निषेधप्रतियोगी विधिविषयः भावरूपोऽभावरूपो वा ...। तेनानृतवदन-गर्दभाभिधानीप्रयाजादीनां नासंग्रहः। न वानेकाभावप्राप्तावेकाभावपरिसंख्यायाः MīmāKau. iii (1). 85. 19 (*on* i. 2. 44)

अनेकाभाससंमिश्रीकार (anekābhāsa-sammiśrīkāra) *m*. act of mixing up of various appearances or manifestations न तु अनेकाभाससंमिश्रीकारे बाह्येन्द्रियजस्याविकल्पकस्य व्यापारः PratyabhiVi. ii. 41. 4 (*on* ii. 2. 3)

अनेकाभिधान (anekābhidhāna) *n*. stating of many (arguments) जल्पादौ यावत्प्रतिभासमनेकाभिधाननियमे तु भूषणमपि। यावत्संभवमनेकाभिधानं चासर्वज्ञे-नाशक्यमिति प्रायशो न तथा नियमः संभवति NyāyPari. 201. 12.

अनेकाभिधानशक्ति (anekābhidhānaśakti) *f*. **i** many expressive powers दण्डो हि दण्डिनो विशेषणं न संबन्धः। स च प्रकृत्या प्रथममभिहित एव। अत एव नानेकाभिधानशक्तिकल्पनादोषः Kāśi. iii. 29. 25 (*on* 5 (4). 32); **ii** more than one expressive power एकस्मिंश्च वाच्ये संभवत्यनेकाभिधानशक्तिकल्पनाया अयुक्तत्वात् NyāyMa. 227. 10; 240. 6.

अनेकाभिन्न (anekābhinna) *adj*. not different from more than one किं च विमतं ज्ञानं नानेकनीलाद्यात्मकम्, एकत्वात्, यदेकं तन्नानेकाभिन्नम्, यथैकं पीतज्ञानम्, एकत्वं चैकरूपावभासनादित्याह PrakaVi. 538. 22.

अनेकाभिप्राय (anekābhiprāya) *adj*. **i** intended to convey more than one (meaning) एतेषामेव स्वमतत्वे जैमिन्यादिग्रहणवैयर्थ्यम्। विरुद्धानां च नैकमतत्वम्। एकस्यैव वेदस्यानेकाभिप्रायतायोगात् TattvPrakā. 74B. 13 (*on* i. 4. 23); **ii** intended to convey many (nouns) अथ वा 'नपुंसकमनपुंसकेनैकवच्चास्यान्यतरस्या'-मिति स्मरणान्नपुंसकानपुंसकानेकाभिप्रायमपि युक्तमेव तदिति नपुंसकैकवचनम् ŚivārkaMaDī. i. 440. 23 (*on* i. 3. 16)

अनेकाभिमन्यमान (anekābhimanyamāna) *adj*. (used as noun) many (objects) which are governed or presided over परिच्छिन्नानामभिमानिनीनां (देवतानाम्) कथमनेकाभिमन्यमानाधिष्ठातृत्वमपीत्यस्यानुगतिः TattvPrakā. 83A. 10 (*on* ii. 1. 7)

अनेकाभोगगामिनी (anekābhoga-gāminī) *adj*. (*f*.) going through many curves or extensions पुण्योदा नदी ह्याकाशगामिनी ... वायुना प्रेर्यमाणा च अनेकाभोगगामिनी परिवर्तत्यहरहः VāyuP. i. 42. 7.

अनेकाभोगवक्राङ्गी (anekābhoga-vakrāṅgī) *adj*. (*f*.) having curved body with many extensions पवनेनेरितोदका। अनेकाभोगवक्राङ्गी क्षिप्यमाना नभस्तले। ... विकीर्यमाणा मालेव निपपात महानदी VāyuP. i. 42. 59.

अनेकाभ्युपगमवत् (anekābhyupagama-vat) *adv*. like the admitting of more than one (view) तस्मान्नासंहतोऽस्तीति विरोधात्र किंचिदेतत्। एकप्रतिषेधाद-नेकाभ्युपगमवदिति NyāyVār. 234. 14 (*on* ii. 1. 31)

अनेकामयबद्ध (anekāmaya-baddha) *adj*. bound by, i. e. afflicted with various diseases अपि कल्पायुषां तेषां देवानां तु विपर्ययः। अनेकामयबद्धानां का कथा नरदेहिनाम् SkandP. iii (3). 10. 54.

अनेकामरविकिर (anekāmara-vikira) *m*. birds in the form of many gods अनेकामरविकिरत्रु(?कु)लकीर्णकिशलयाशोकानोकहोल्लसत्प्रसवपरागपुनरुक्तसकल-दिक्पालहृदयरागप्रसरम् ... जिनम् ... स्नपयामि YaśasCam. ii. 384. 20.

अनेकामरवेश्मराजि (anekāmaraveśma-rāji) *f*. row of abodes, i. e. temples of many gods (अस्ति क्षितावुज्जयिनीति नाम्ना पुरी) यस्यामनेकामरवेश्मरा-जिर्मणिध्वजाग्रोच्छलितैर्मयूखैः। लिखत्यमर्त्यप्रमदाकुचेषु विचित्रवर्णा इव पत्रलेखाः NavaSāC. 1. 49.

अनेकामात्यसामन्त (anekāmātyasāmanta) *m*. many ministers and feudatories महाबलोऽपि ... अनेकामात्यसामन्तैः ...। परिष्कृतां निजास्थानीं सोऽधितस्थौ TriṣaŚaPuC. i. 1. 285.

अनेकामेध्यदर्शन (anekāmedhya-darśana) *n*. sight of more than one polluted or impure thing युगपदनेकामेध्यदर्शनरूपनिमित्तसमवाये ... सकृन्नैमित्तिका-नुष्ठानमिति चैकदेशे स्थितम् CaturCin. iii (1). 339.9; iii (2). 596.9; MayūMāli. 841.4 (*on* xi.4.17); 'अबद्धं मनो दरिद्रं चक्षुः' इत्यमेध्यदर्शने प्रतिमन्त्रणमन्त्रोऽपि युगपदनेकामेध्यदर्शने न भिद्यते BhāṭṭDī. iv. 212. 17 (*on* xi. 4. 17)

अनेकायनशत (anekāyanaśata) *n*. many hundreds (of people) running away (for life) भग्नानामनेकायनशतानां पृष्ठं ग्राह्यम् ManuBh. ii. 56. 22 (*on* 7. 190)

अनेकायाससमन्वित (anekāyāsa-samanvita) *adj*. involving, i.e. produced by many efforts or exertions केवलाच्चेत् ज्ञानात् पुरुषार्थसिद्धिः स्यात्, किमर्थम् अनेकायाससमन्वितानि कर्माणि ते कुर्युः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 720. 2 (*on* iii.4.3)

अनेकायुगपत्कालप्रत्यय (anekāyugapatkālapratyaya) *m*. many non-simultaneous perceptions यद् वस्तु प्राक् सिद्धं पुनर्निमित्तान्तरसंनिधाने सति उपलभ्यते यत् तस्यानेकायुगपत्कालप्रत्ययविषयत्वं सा स्थितिः NyāyVār. 196.19 (*on* ii. 1. 16)

अनेकायुध (anekāyudha) *n*. various weapons विष्णोर्भुजचतुष्टयगतैर-नेकायुधैर्विधीयमानं कार्यं तदंशस्य भवतः खड्गेनैव संपाद्यते AlaṅkāMañ.109.13.

अनेकायुधगण (anekāyudha-gaṇa) *m*. group of various weapons नारायणयन्त्रं प्रज्वलति। तस्योपरि च ... तुरीयस्वरूपम् ... सुदर्शनपाञ्चजन्य-पद्मगदासिशार्ङ्गमुसलपरिघाद्यैश्चिन्मयैरनेकायुधगणैः मूर्तिमद्भिः सुसेवितम् TripāMaNāU. 380. 16 (7)

अनेकायुधधारिन् (anekāyudha-dhārin) *adj*. wielding various weapons (रक्षसाम्) युधि हिंसाविहाराणामनेकायुधधारिणाम् Rāmā. iii. 382*(2); अनेकायुधधारिणम् ...। अनेकमन्त्रकोटीभिः संस्मरेत्सेवितं सदा JayāS. 21.231.

अनेकायुधभीषण (anekāyudha-bhīṣaṇa) *adj*. formidable due to various weapons अनेकायुधभीषणैः। भुजैः ... शस्त्राणि मुञ्चन्तम् ... रूपं पाशुपतास्त्रस्य प्रोक्तमेतत्समासतः ĪśānŚiPa. ii. 12. 92.

अनेकायुधमण्डित (anekāyudha-maṇḍita) *adj*. adorned with various weapons विष्णुनाम्ना पुनर्देवस्त्वनेकायुधमण्डितः। ... उज्जयिन्यां वै स्थितः

PauṣkS. 36. 363; ध्यायेद्वा विश्वरूपिणम्। ... अनेकायुधमण्डितम् TriBrU.153.

अनेकायुधसंकीर्ण (anekāyudha-saṅkīrṇa) *adj.* loaded with various weapons अनेकायुधसंकीर्णाः ... स्यन्दना नृपैः ... कार्या रणे Mānaso. ii. 6. 679.

अनेकायुधसंपूर्ण (anekāyudha-sampūrṇa) *adj.* complete, i. e. equipped with various weapons हरिः समालोक्य रथम् ... अनेकायुधसंपूर्णम् ... आरुरोह SkandP. v(1). 27. 31.

अनेकायुधहस्त (anekāyudha-hasta) *adj.* who has various weapons in his hands नमः ... अनेकायुधहस्ताय (गणेशाय) GaṇeP. ii. 37. 7; सा तदैवाभवद्दृष्टा बालं वीक्ष्य ... अनेकायुधहस्तम् GaṇeP. ii. 81. 18.

अनेकारभ्यत्व (anekārabhya-tva) *n.* the state of being that which is to be commenced, i.e. produced by many (causes) कार्यद्रव्येषु अनेकारभ्यत्वनियमस्य दध्यादिष्विव महाकार्येष्वनेककर्तृकत्वनियमस्य क्वचिदपि भङ्गादर्शनेन सर्वाभ्युपगतत्वात् ŚivārkaMaDī. ii. 74. 31 (*on* ii. 2. 12)

अनेकारम्भकत्व (anekārambhaka-tva) *n.* the state of having many (material) causes द्रव्यारम्भ एवानेकारम्भकत्वनियम इति चेत्, न, परिणामाभ्युपगमात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 433. 12 (*on* ii. 3. 7)

अनेकारावबहल (anekārāva-bahala) *adj.* full of various sounds or cries (of birds) अनेकारावबहलं विहंगकोलाहलमशृणवम् UdaySuKa. 30. 24.

अनेकारोप्यानुगत (anekāropyānugata) *adj.* common to a number of superimposed objects न चानेकारोप्यानुगतमधिष्ठानम् एकैकस्यारोपितस्यासाधारणम् Nyāyāmṛ. 283 B. 6.

अनेकारोहमण्डित (anekāroha-maṇḍita) *adj.* adorned with various ascents, i. e. branches मध्ये तस्याश्च पश्चिन्याः ...। न्यग्रोधो विपुलस्कन्धो ह्यनेकारोहमण्डितः VāyuP. i. 38. 55.

अनेकार्गलोपेत (anekārgalopeta) *adj.* equipped with various checks or alleys नगरम् ...। नृपमन्दिरसंयुक्तं युक्त्यानेकार्गलोपेतम्। ... विजयं नाम्ना वरैः प्रोक्तम् MayaMa. 10. 69.

अनेकार्जितपातक (anekārjita-pātaka) *n.* sins accumulated through many (births) प्रयान्त्यनेकार्जितपातकानि व्रतस्य संदर्शयतोऽपि मुक्तिम् SkandP. ii (4). 29. 29.

अनेकार्णवौपम्य (anekārṇavaupamya) *adj.* similar or equal to many *sāgara* periods ते नारकाः पापबन्धेन दुष्कर्मणः ...। अनेकार्णवौपम्यबन्धस्थितिं प्राप्नुवन्ति PadmP. (Ra.) 78. 62 (27)

अनेकार्ति (anekārti) *f.* [Inst.] due to various afflictions अतश्चानेकान्ता- (v.l. ॰नेकार्त्या)गुरुलघुतयार्थेषु धनिनामवस्था वस्तूनि प्रथयति च संकोचयति च ŚatTrayī. 12.

अनेकार्थ (anekārtha) *adj.* [*f.* - ā] **1A** (word) which has more than one meaning or referent **B** (word) which has many meanings or referents (used as noun) (that) which serves many meanings, polysemous (word) **2A** serving various aims or goals or objectives (used as noun) (that) which serves many objectives or purposes **B** referring to various things or significants **3** composed of many ingredients **4** having more than one object **5** covering many topics **1A** (word) which has more than one meaning or referent यान्यनेकार्थान्येकशब्दानि तान्यतोऽनुक्रमिष्यामः Nir. 4. 1 (75. 2); न चैकः शब्दोऽनेकार्थो युक्तः ŚābaBh. 2220. 5 (*on* xii. 1. 4); 1566. 25 (*on* vii. 3. 35); एकमाहुरनेकार्थं शब्दमन्ये परीक्षकाः VākyaP. 2. 252; सर्वत्रैव तावदनेकार्थानेकशब्दयोरन्याय्यत्वात् TantrVā. 528. 7 (*on* ii. 2. 21 (? 22)); 145. 20 (*on* i. 3. 8); यस्य पदस्यानेकार्थस्यैकोऽर्थोऽसभ्यः स्यात् तदसभ्यार्थान्तरम् KāvyālaṅSū. ii. 1. 14 (1); Kāśi. iii. 181. 20 (*on* 5(7). 69); अनेकार्थस्य युग्मस्य सादृश्ये स्तवकोपमा Candrā. 5.16; न च एकः शब्दः अनेकार्थः, न्यायविरोधात् TarkSaṁ. (Ā.) 86. 24; SāhiDa. 58. 7; LaŚabdeŚe. i. 183. 5; **1B** (word) which has many meanings or referents शब्दरूपं पदार्थश्च व्युत्पत्तिः प्रकृतिर्गुणः। सर्वमेतदनेकार्थम् BṛDe. 2. 108; अनेकार्थे युष्मदस्मदी MahāBh. iii. 307. 12 (*on* viii. 2. 98); अनेकार्था अपि धातवो भवन्ति MahāBh. iii. 408. 22 (*on* viii. 2. 48); CāndraVṛ. *on* i. 1. 75; ManuBh. i. 203. 29 (*on* 3.2); ii. 351. 24 (*on* 10. 74); श्लिष्टमिष्टमनेकार्थमेकरूपान्वितं वचः Kāvyāda. 2. 310; KāvyālaṅSū. iv. 1. 1; शब्दानामत्र सदानेकार्थानाम् ...। निश्चीयते हि सोऽर्थः Kāvyālaṅ. (Ru.) 6.9; स्वशब्दश्चायमनेकार्थः Nyās. i. 80. 6 (*on* i. 1. 35); ii. 795. 6 (*on* vii. 3. 43); ये ह्यनेकार्था अक्षादिशब्दाः ते कृतैकशेषाः ... बहूनर्थानभिदधति NyāyRa. 629. 6 (*on* 5 (14). 64); 218. 20 (*on* 5 (2). 6); अनेकार्थस्य शब्दस्य वाचकत्वे नियन्त्रिते। संयोगाद्यैरवाच्यार्थधीकृद् व्यापृतिरञ्जनम् KāvyPra. 63. 4; Kāvyānu. (He.) 46. 14; GaṇRa. 1. 17 (43); TattvPradī. (Ci.) 232. 6; BhāvPra. (Śā.) 169. 9 (6); RasGaṅ. 137. 2; मासशब्दः ... अनेकार्थगवादिशब्दवद् वाचकः Catur Cin. iii (2). 11. 8; PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. iii. 1. 22 (379. 15); अनेकार्थस्य शब्दस्यार्थान्तरमपि यत्र क्वचन प्रतीतिगोचरीभवति तत्र व्यञ्जनाव्यापार एव Ekāva. 2. 3 (28) (60. 3); 3. 1 (298) (112. 2); NyāyPari. 479. 16; अनेकार्थोऽपि गोशब्दः NyāySu. (Ja.) 92B. 11 (*on* i. 1.1); 115A. 8 (*on* i. 1. 5); 184B. 12 (*on* i. 4. 2); DhātuPra. 1. 812 (57.8); VidhiRa. 6 (32. 11); ŚivārkaMaDī. i. 22. 9 (*on* i. 1.1); BālamBha. ii. 120. 13 (*on* 2. 112); (used as noun) (that) which has many meanings, polysemous (word) ईडे। क्षयति। तपति। अनेकार्थाः AVPari. 48. 116; रूढो द्विविधः पर्यायोऽनेकार्थश्च VedāntRaMañ. 1. 4 (62. 3); **2A** serving various aims or goals or objectives अनेकान्तं (v. l. अनेकार्थम्) बहुद्वारं धर्ममाहुः ...। किं निश्चितं भवेत्तत्र MahāBhā. xiii. 23. 18; अर्थाभिधानयुक्तः प्रवेशकः स्यादनेकार्थः NāṭyaŚā. 18. 35; BhāvPra. (Śā.) 216. 12 (7); अनेकार्थं वाक्यमभ्युपगन्तव्यं भवति ŚābaBh. 889. 10 (*on* iii. 3. 46); पण्यस्त्रीणामनेकार्था ... कुट्टनी Deśopa. 4. 14; सार्धमङ्गैरनेकार्थैः कथ्यन्ते वृत्तयोऽधुना SāhiSā. 2. 1; 1. 68; (used as noun) (that) which serves many objectives or purposes यदवधारणेनोच्यते स एकान्तः। ... क्वचित्तथा क्वचिदन्यथेति ... सोऽनेकान्तः (v.l. अनेकार्थः Calcutta Ed.) SuśruS. vi. 65. 24; **2B** referring to various things or significants तं शयानं नरव्याघ्रं निद्रा नाभ्यागमत्तदा। चिन्तयानमनेकार्थं रामगीतम् Rāmā. vii. 72.1 (comm. अनेकविधत्वेन प्रतिभासमाना अर्था यस्मिन्); **3** composed of many ingredients अनेकार्थं च तत्राद्यं कल्प्यम् LakṣmīT. 37. 29; **4** having more than one object इतोऽपि चित्तमेकमनेकार्थमवस्थित च TattvVai. 37. 23 (*on* 1. 32); **5** covering many topics देयमुत्तरमीदृशम्। पूर्वपक्षार्थसंबद्धम् ...। अनेकार्थं निष्कृष्टार्थजातम् SmṛtiCan. iii. 97. 4; VīraMi. (Vyavahāra.) 55. 17.

अनेकार्थ (anekārtha) *m.* **1A** more than one meaning or referent **B** many meanings or referents **2A** many objects or things **B** various aims or goals **3** kind of Kośa **4** many (fruitful) functions **5** more than one idea **6** many details **1A** more than one meaning or referent येन वाक्येन समानश्रुत्यानेकार्थो गम्यते तत्रातिप्रसक्तावतिप्रसङ्गनिराकरणार्थमवधारणम् NyāyVār. 113. 16 (*on* i. 1. 33); NyāyMañ. i. 299. 7; एकस्यानेकार्था दृष्टा हरिसैन्धवादिषु पदेषु VarivaRaha. 153; 156; अनेकार्थानामेकार्थभावासादनमेकार्थीभावः Bhāsk. i. 155. 16 (*on* i. 4. 1); **1B** many meanings or referents अनेकार्थः सह प्रयुज्यमानस्य प्रकृष्टशब्दस्य न तत्तदभिन्नार्थत्वम् IṣṭaSi. 26. 2; सिद्धे कर्मभेदेऽनेकार्थस्यान्याय्यत्वादेकत्राग्निहोत्रशब्दो मुख्योऽपरत्र गौणः VedāntKa. 8. 17 (*on* i. 1. 0); BhāvPra. (Śā.) 169. 15 (6); **2A** many objects or things यदि हि किंचिदिन्द्रियमनेकार्थग्राह्यव्यवस्थितविषयं स्यादिति कस्ततोऽन्यं चेतनमनुमातुं शक्नुयात् NyāyVār. 352. 15 (*on* iii. 1. 3); **2B** various aims or goals अनेकार्था व्याख्याता वृद्धवादिना PrabhāC. 57. 32; **3** kind of Kośa (listing polysemous words) एकार्थानेकार्था देश्या निर्घण्ट इति च चत्वारः। विहिताश्च नामकोशाः PrabhāC. 211. 14; **4** many (fruitful) functions अनेकार्थकारित्वादेको नेक इवोच्यते। अतत्कार्यपरावृत्तिबाहुल्यपरिकल्पितः TattvSaṁ. 1039; **5** many ideas अनेकार्थगर्भितं च मन्मथलेखं प्रस्थापयति NāṭaLaRaK. 2440; **6** many details, cf. **अनेकार्थसंग्राहक** [Kośas give *anekārtha* as the meaning of *nānā*, AnekāSaṁ. 7. 32; ŚabdaRaSaK. 187. 20] [multiplicity of objects, topics etc. Apte]

अनेकार्थक (anekārtha-ka) *adj.* which has many referents or meanings अनेकार्थकस्योद्गातृशब्दस्य बहुवचनानुरोधेन ... त्रितयपरत्वम् BhāṭṭDī. ii. 7. 17 (*on* iii. 5. 6); (used as noun) (that) which has many referents or meanings, i. e. polysemous (words) पूरणार्थास्त्वनर्थकाः। कमीमिद्विति विज्ञेया ये त्वनेकार्थकाश्च ते BṛDe. 2. 91.

अनेकार्थकथन (anekārtha-kathana) *n.* mention or expression of many meanings श्लेषोऽनेकार्थकथनं पदेनैकेन कथ्यते SaraKaṇṭhā. 543. 22.

अनेकार्थकथनद्वार् (anekārthakathana-dvār) *f.* [Inst.] through the expression of many meanings वाक्यस्यानेकार्थकथनद्वारार्थानुमापकत्वात् ततोऽपि दौर्बल्यम् TattvPrakā. 52A. 12 (*on* i. 3. 24)

अनेकार्थकल्पना (anekārtha-kalpanā) *f.* i assumption of more than one meaning एकानेकार्थकल्पनयोर्विशेषश्चेद् गुरुलाघवं प्रति न गम्येत ततोऽनेकोऽपि कल्प्येत TantrVā. 444. 7 (*on* ii. 2. 1); ii assumption of many meanings न चानेकशब्दस्य अनेकार्थकल्पनादोषः TantrVā. 950. 16 (*on* iii. 4. 13); 'गुरु'शब्दस्यान्यत्रापि प्रयोगो दृश्यते। ... न चानेकार्थकल्पनादोषः 'गुरु'शब्दस्य प्रवृत्तिनिमित्तभूतायाः पूज्यार्हतायाः सर्वत्राविशेषात् Mitā. 442. 8 (*on* 3. 259); 322. 10 (*on* 3. 1)

अनेकार्थकल्पनायोग (anekārthakalpanāyoga) *m.* untenability of as-

sumption of many meanings शब्दस्तत्रैव मुख्यवृत्तः। ... अनेकार्थकल्पनायोगात् भगवच्छब्दवत् BrahmSūBh. (Rā.) 2. 12 (*on* i. 1. 0)

अनेकार्थकार्य (anekārtha-kārya) *n.* operation or act of conveying many referents or meanings (उच्येत तर्हि न तु गम्येत। यो हि गामश्च इति ब्रूयादश्वं वा गौरिति, न जातुचित् संप्रत्ययः स्यात्) उच्येतेति। वचनादनेकार्थकार्याणि प्रवर्तन्ताम् Pradī. ii. 88B. 26 (*on* i. 2. 64)

अनेकार्थकृत् (anekārtha-kṛt) *adj.* 1 which conveys more than one meaning एकोऽनेकार्थकृद् यत्र स्वभावेनेव दीपवत्। समयस्मृत्यनाकाङ्क्षस्तन्त्रस्य विषयो हि सः VyaktiVi. 89. 12; 2 which serves many purposes, VyaktiVi. 89.12.

अनेकार्थकैरवकौमुदी (anekārthakairavakaumudī) *f.* name of a work, pw.; *nt.*

अनेकार्थकोश (anekārthakośa) *m.* title of a lexicon (by Maṅkha), pw.

अनेकार्थकोष (anekārthakoṣa) *m.* title of a work on words, PW.

अनेकार्थक्रियाकारिन् (anekārthakriyā-kārin) *adj.* performing many fruitful functions, i.e. efficacious मा भूदनेकार्थक्रियाकारिणोऽपर्यायेण रूपभेदः TātpaṬ. (Vā.) 559. 17 (*on* iii. 2. 14)

अनेकार्थक्रोडीकार (anekārtha-kroḍīkāra) *m.* embracing, i.e. inclusion of many meanings उदाहरणगतेषु अब्जकीलालवाहिनीपत्यादिशब्देषु परस्परविलक्षणं पदभङ्गमनपेक्ष्यानेकार्थक्रोडीकारादभङ्गश्लेषः Kuval. 65 (48)

अनेकार्थगर्भ (anekārtha-garbha) *adj.* impregnated with, i.e. containing many meanings न्यायमालाया आदौ स्वकीयग्रन्थत्वद्योतनाय स्वमुद्रारूपमनेकार्थगर्भं देवतानमस्कारप्रतिपादकं श्लोकं पठति NyāyMāVi. 1. 23 (*on* i. 1. 0)

अनेकार्थगुणविधान (anekārthaguṇa-vidhāna) *n.* injunction of subsidiaries having various purposes न च प्राप्ते कर्मणि अनेकार्थगुणविधानं संभवति TantrVā. 540. 6 (*on* ii. 2. 23)

अनेकार्थग्रहण (anekārtha-grahaṇa) *n.* 1 acceptance of many things न चानेकार्थग्रहणेऽपि दोषः सुवर्णगत एवं परिमाणे दर्शनात् BālaKrī. ii. 121. 16 (*on* 3. 258); 2 grasping of many referents or meanings, BālaKrī. ii. 121. 16 (*on* 3. 258)

अनेकार्थज्ञानप्रतिसंधातृ (anekārthajñāna-pratisandhātṛ) *adj.* who recollects the knowledge of many objects तदनेकज्ञानसाध्येत्यसत्येकस्मिन्ननेकार्थज्ञानप्रतिसंधातरि नोपपद्यते Bhām. 447. 22 (*on* ii. 2. 28); VedāntKa. 292. 19 (*on* ii. 2. 28)

अनेकार्थता (anekārtha-tā) *f.* **Ai** the state of having many meanings, i.e. polysemy इह हि शब्दस्य स्वाभाविकी वानेकार्थता स्याद् वाचनिकी वा MahāBh. i. 240. 22 (*on* i. 2. 64); अनेकार्थता तर्हि दोषो भवति ŚābaBh. 2163. 11 (*on* xi. 2. 64); ŚlokaVār. 5 (7). 55 (464. 6); BṛĀraUBhVā. (Sambandha.) 502; 600; PañcPā. 82.19 (*on* i. 1. 3); Kāśi. iii. 179. 11 (*on* 5 (7). 58); NayaVi. 103. 4 (*on* i. 1. 5); TantrRaha. 46. 2; यदि वाक्यं वाचकं स्यात् स्यादप्यनेकार्थता NyāyRa. 464. 17 (*on* 5 (7). 57); 567. 14 (*on* 5 (13). 5); विंशत्यादयः ... नियतलिङ्गसंख्याः अक्षादिपदवदनेकार्थतया स्वभावतो वर्तमानाः Pradī. iv. 272B. 18 (*on* v. 1.59); आकाशादिशब्दानां भूतादिपरत्वस्यापि स्वीकारात्। अनेकार्थतायाश्चोपपादयिष्यमाणत्वात् NyāySu. (Ja.) 137B. 3 (*on* i. 1.6); VaiyāBhū. 6.26 (*on* 2); **Aii** the state of having more than one meaning न ह्येकस्य शब्दस्यानेकार्थता सत्यां गतौ न्याय्या ŚābaBh. 1622. 3 (*on* viii. 3. 22); नैकमनेकार्थतया तस्य (पदस्य) न दुष्येदसामर्थ्यम् Kāvyālaṅ. (Ru.) 6. 8; न चानेकार्थतैकस्य वाक्यस्य भवतेष्यते TaiUBhāVā. 178. 12 (2); श्लेषः स वाक्ये एकस्मिन् यत्रानेकार्थता भवेत् KāvyPra. 609. 2; Kāvyānu. (He.) 331. 13; **B** the state of having more than one objective or purpose कथंचित् प्रयोजनान्तरे लभ्यमाने नैकस्यानेकार्थता युक्ता TantrVā. 36. 9 (*on* i. 2. 19); **C** the state of having, i.e. conveying more than one object यद्येन रूपेण एकस्या बुद्धेर्विषयः तत्तेनैव चेदन्यस्यापि तदा कथं तयोरनेकार्थता IṣṭaSi. 21. 17; एकस्य स्पर्शशब्दग्राहकत्वेऽनेकार्थतया बाह्यत्वव्य(?व्या)घातः Kiraṇā. 108. 7.

अनेकार्थताकल्पना (anekārthatā-kalpanā) *f.* assumption of the state of having many meanings तज्ज्ञन्यं ज्ञानं परविद्येत्यपि न युक्तम्। अधिगतिकरणत्वानुपपत्तेः। अनेकार्थताकल्पनापत्तेश्च NyāySu. (Ja.) 4B. 4 (*on* i. 1. 1)

अनेकार्थताक्लृप्ति (anekārthatā-klpti) *f.* assumption of the state of having many meanings न च स्वरूपे च विशिष्टे च शक्तिरित्यनेकार्थताक्लृप्तिः ŚatDū. 202. 21.

अनेकार्थताज्ञापन (anekārthatā-jñāpana) *n.* conveying or teaching of the state of having many meanings आवृत्त्या संश[illegible] NyāySu. (Ja.) 118B.2 (*on* i. 1. 5)

अनेकार्थतादोष (anekārthatā-doṣa) *m.* fault in the form of the state of having many meanings न चैवमनेकार्थतादोषः NyāySu. (Ja.) 22A. 10 (*on* i.1.1)

अनेकार्थतापत्ति (anekārthatāpatti) *f.* undesired contingency of the state of having many meanings किं च इच्छाविषयसाधनत्वेन स्वर्गसाधनत्वेन वा शक्तिः ... नान्त्यः। अनेकार्थतापत्तेः VaiyāBhū. 80. 16 (*on* 22)

अनेकार्थतायोग (anekārthatāyoga) *m.* untenability of the state of having more than one meaning दिवा न भुङ्क्ते इति श्रुतस्यैव शब्दस्य रात्रिभोजनप्रतिपादकत्वं कल्पयन्ति। ... न ...। एकस्य वाक्यस्यानेकार्थतायोगात् YuktiSneha. 81. 21 (*on* i. 1. 5)

अनेकार्थतावगम (anekārthatāvagama) *m.* knowledge of the state of having many meanings शब्दस्यानेकार्थतावगममात्रमूलोऽयमद्यापि कवीनामर्थान्तरप्रतीतिभ्रमः VyaktiVi. 120. 18.

अनेकार्थतास्वीकार (anekārthatā-svīkāra) *m.* acceptance of the state of having many meanings आद्येऽपि किं प्रसिद्धवसन्ताद्यात्मकत्वेन तत्पदानां ब्रह्मणि स्वीक्रियते उत पृथगेव ...। न द्वितीयः। अनेकार्थतास्वीकारस्यान्याय्यत्वात् NyāySu. (Ja.) 181 A. 4 (*on* i. 4. 2)

अनेकार्थतिलक (anekārthatilaka) *n.* title of a work (on Lexicon) इत्यनेकार्थतिलके ... प्रथमः काण्डः AnekāTi. 1. colophon.

अनेकार्थत्व (anekārtha-tva) *n.* **1A** the state of having many meanings or referents तयोरनेकार्थत्वाद् बहुवचनप्रसङ्ग इति चेन्न बहुत्वाभावात् Vār. 8 *on* P. ii. 2. 29; सामान्यशब्दस्यानेकार्थत्वेऽन्यतराभिधानकल्पनायां विशेषवचनम् NyāyBh. 67. 11 (*on* i. 2. 12); अनेकार्थत्वाद् धातूनाम् KāśiVṛ. *on* i. 2. 15; *on* i. 3. 41; TantrVā. 798. 9 (*on* iii. 2. 25); KenUBh. 83. 16 (*on* 2. 5); ChāndoUBh. 41. 13 (*on* i. 5. 1); ŚvetāUBh. 155. 7 (*on* 3. 3); BālaKrī. i. 115. 16 (*on* 1. 155); ManuBh. i. 16. 8 (*on* 1. 17); i. 131. 15 (*on* 2. 106); ii. 89. 19 (*on* 8. 40); ii. 251. 23 (*on* 9. 37); ii. 317. 6 (*on* 9. 286); Pradī. iii. 58A. 11 (*on* iii. 1. 26); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. iii. 1.5 (343. 12); SarvaDaSaṁ. 15. 155; NyāySu. (Ja.) 14 A. 11 (*on* i. 1. 1); PariVṛ. (Sī.) 187. 22; ManvaMu. 6. 15 (*on* 1. 7); 146. 11 (*on* 4.11); Prasā. i. 429. 11; i. 675. 15; ii. 98. 8; ii. 317. 12; ii. 437. 15; ii. 506. 16; ii. 562. 12; ŚivārkaMaDī. i. 128. 14 (*on* i. 1.2); MīmāKau. ii. 50. 4 (*on* ii. 3. 16); सिद्धान्तवादी तु वस्तुन्युपपद्यमानेऽप्यनेकार्थत्वे विधिशब्दस्य ... गुणो वा हातव्यो भवतीत्येवमेकत्वपरित्यागं वदति TantrVā. 734.1 (*on* iii. 1.14); अनेकार्थत्वाद् वाक्यभेदः ... प्रसज्यते TantrVā. 1136. 3 (*on* iii. 7. 14); गगनादावपि ... सर्वपदस्यानेकार्थत्वमुपगम्यापि सर्वगगनमित्यादिप्रयोगस्य दुर्वारत्वात् ŚaktiVā. 140. 21; अनेकार्थत्वे तु युष्मद्यते। अस्मद्यते SiddhāKau. 446B. 14 (*on* iii. 1. 11); 377A. 3 (*on* vii. 4. 68); Bhāsk. i. 28. 10 (*on* i. 1. 1); LaŚabdeŚe. i. 2. 6; **1B** the state of having more than one meaning अनेकार्थत्वमन्याय्यम् ŚābaBh. 1567. 3 (*on* vii. 3. 35); BhāvanāVi. 77. 2; TantrVā. 904. 11 (*on* iii. 3. 38); NyāyRa. 501. 21 (*on* 5 (10). 13); Kiraṇā. 212. 9; NyāySu. (Ja.) 346A. 4 (*on* ii. 2. 6); VaiyāBhū. 194. 20 (*on* 36); शब्दस्यानेकार्थत्वात् CāndraVṛ. *on* ii. 2. 87; VākyaP. 2. 265; करोतिरनेकार्थत्वे TantrVā. 343. 16 (*on* ii. 1. 1); ManuBh. i. 367. 5 (*on* 4. 100); i. 486. 15 (*on* 5. 138); CaturCin. iii (1). 957. 17; चेतनाचेतनयोः साधारण आत्मशब्दः ... तत्र, अनेकार्थत्वस्यान्याय्यत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 44. 11 (*on* i. 1. 7); BrahmSūBh. (Śaṅ.) 515. 2 (*on* ii. 4. 17); Bhām. 144. 13 (*on* i. 1. 22); NyāyRaMā. 41. 2; NītiMā. 57. 13; MīmāNyāPra. 263. 4; मयटोऽनेकार्थत्वे प्रायार्थतैव अवगम्यते BṛĀraUBh. 236. 16 (*on* ii. 1. 16); 265. 5 (*on* ii. 1. 20); श्लोकस्यानेकार्थत्वमदोषः BālaKrī. i. 14. 1 (*on* 1. 7); i. 30. 4 (*on* 1. 9); ii. 87. 2 (*on* 3. 222 (? 228)); उपदेश्यानामनेकार्थत्वात् NyāyMañ. i. 373. 14; i. 387. 26; एकशब्दस्यानेकार्थत्वं नाभ्युपगतं भवति ManuBh. ii. 276. 19 (*on* 9. 118); Ekāva. 3. 1 (298) (112. 2); ŚivārkaMaDī. i. 462. 13 (*on* i. 3. 27); LaŚabdeŚe. ii. 144. 9; अनेकार्थत्वाद् ब्रह्मशब्दस्य संशयः Bhām. 55. 19 (*on* i. 1. 1); TattvPrakā. 6B. 12 (*on* i. 1. 1); चित्रशब्दस्याक्षादिपदवदनेकार्थत्वात् ĀtmaTaVi. 616. 2; NyāyRaMā. 53. 4; सकृदुच्चारितस्य कथमनेकार्थत्वम् NyāyRa. 9. 10 (*on* 1. 26); KhaṇḍanKhā. 246. 10; ŚāstrDī. 153. 27 (*on* i. 1. 7); Pradī. iii. 62A. 34 (*on* iii. 1. 26); DhātuPra. 1. 46 (12. 14); PrakaVi. 131. 22; Nyāyāmṛ. 601B. 5; सिद्धे कर्मभेदेऽनेकार्थ(v. l. °नेकार्थत्व) स्यान्याय्यत्वात् Vedānt-Ka. 8. 17 (*on* i. 1. 0); TarkSaṁ. (Ā.) 47. 29; अथशब्दस्यानेकार्थत्वात् CaturCin. iii (1). 1156. 8; SarvaDaSaṁ. 15. 40; NyāySiA. 202. 29; अलंकार एव ह्ययं सूत्रस्य यदनेकार्थत्वम् NyāySu. (Ja.) 22A. 11 (*on* i. 1. 1); SiddhāSi. i. 33. [illegible] 33. 28; 48. 19; अनेकार्थत्वेन वा ... श्रुतेः Nyāyāmṛ. 103A.

6; 503B.3; YuktiSneha. 153. 38 (*on* i. 1. 7); Prasā. i. 857. 6; AdvaiSi. 358. 1; ŚṛṅgāMañ. (A.) 37. 9: BālamBha. i. 621. 10 (*on* 1. 353); **2** the state of having many purposes or objectives अनेकार्थत्वात् तत्रापि वाक्यभेदः ŚābaBh. 451. 10 (*on* ii. 1. 47); सायंप्रातर्वाक्ययोरनेकार्थत्वात् कर्मविधित्वम् TantrVā. 502. 14 (*on* ii. 2. 16)

अनेकार्थत्वकल्पना (anekārthatva-kalpanā) *f.* **i** assumption of the state of having many meanings स्वर्गपदस्य ... सुखं प्रति वाचकत्वमवधारितम्। न च तद्वाचकत्वेनैव चन्दनादौ तत्प्रयोगोपपत्तावनेकार्थत्वकल्पना युक्ता TātpaṬ. (Vā.) 620. 8 (*on* iv. 1. 44); NyāySu. (Ja.) 434A. 7 (*on* ii. 3. 2); **ii** assumption of the state of having more than one meaning एकनिमित्तत्वे संभवत्यनेकार्थत्व-कल्पनानवकाशात् Kiraṇā. 36. 10 ; NyāySu. (Ja.) 4A. 12 (*on* i. 1. 1)

अनेकार्थत्वदर्शन (anekārthatva-darśana) *n.* perception or observation of the state of having many meanings न चार्थपाठः परिच्छेदकः। ... अभियुक्तैरुपलक्षणतयोपात्तत्वादनेकार्थत्वदर्शनात् Pradī. ii. 114A. 38 (*on* i. 3. 1)

अनेकार्थत्वदोष (anekārthatva-doṣa) *m.* fault of the state of having many meanings अनेकार्थत्वदोषात्तु न द्वयोरभिधेयता NyāyRaMā. 200. 10.

अनेकार्थत्वदोषतस् (anekārthatvadoṣa-tas) *adv.* due to the fault of the state of having many meanings नान्यस्याप्यभिधेयत्वमनेकार्थत्वदोषतः ŚāstrDī. 532.1 (*on* vii. 3. 1)

अनेकार्थत्वपरिहार (anekārthatva-parihāra) *m.* avoidance or non-removal (of the fault) of the state of having many meanings अस्तु तर्ह्यनेकार्थत्वपरिहाराय ब्रह्मण्येव मुख्यत्वम् VedāntKa. 159. 19 (*on* i. 3. 5)

अनेकार्थत्वप्रसङ्ग (anekārthatva-prasaṅga) *m.* undesired occasion for the state of having many meanings न चायमाकाशशब्द उभयोः साधारणः शक्यो विज्ञातुम् अनेकार्थत्वप्रसङ्गात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 68. 9 (*on* i. 1. 22); शरीरशब्दस्य अन्यतमं वा, त्रीण्यपि वा, त्रिकं वा प्रवृत्तिनिमित्तम् ... न द्वितीयः, गौरवादनेकार्थत्वप्रसङ्गाच्च NyāySiA. 209. 6; NyāyMāVi. 382. 1 (*on* vii. 3. 2)

अनेकार्थत्वलक्षण (anekārthatva-lakṣaṇa) *adj.* characterised by the state of having many meanings नीलत्वजात्या प्रवृत्तिनिमित्तेन नीलगुणे शक्तस्य नीलपदस्य नीलगुणेन प्रवृत्तिनिमित्तेन द्रव्ये शक्त्यन्तरस्वीकारे हि अनेकार्थत्वलक्षणं गौरवं स्यात् PūrvottaVāNaMā. 100. 16.

अनेकार्थत्वसंभव (anekārthatva-sambhava) *m.* possibility of the state of having many meanings नैष दोषः। मातृशब्दवन्मान्त्रवर्णिकाग्न्यादिशब्दा-नामनेकार्थत्वसंभवात् NyāyMāVi. 487. 3 (*on* x. 1. 7)

अनेकार्थत्वस्मरण (anekārthatva-smaraṇa) *n.* recollection of the state of having many meanings धातूनामनेकार्थत्वस्मरणात् अपूर्वे च वस्तुनि केनचिदुत्पादिते इदमनेनोद्भिन्नमिति लोके ... दर्शनात् MīmāKau. i. 168. 16 (*on* i. 4. 2)

अनेकार्थत्वानुपपत्ति (anekārthatvānupapatti) *f.* untenability of the state of having more than one meaning ब्रह्मैकत्वप्रतिपादनपरा हि उपनिषदः न इष्टार्थप्राप्तौ साधनोपदेशं तस्मिन्वा पुरुषनियोगं वारयन्ति, अनेकार्थत्वानुपपत्तेरेव BrĀraUBh. 266. 4 (*on* ii. 1. 20); एकस्य स्पर्शशब्दग्राहकत्वेऽनेकार्थतया बाह्यत्वव्य-(?व्या)घातः, बाह्यत्वे चानेकार्थत्वानुपपत्तिः Kiraṇā. 108. 8.

अनेकार्थत्वापत्ति (anekārthatvāpatti) *f.* **A** undesired contingency of the state of having more than one meaning प्रत्येकमभिधानेऽनेकार्थत्वापत्तिः Yukti-Sneha. 154. 1 (*on* i. 1. 7); **B** undesired contingency of the state of having many meanings अजस्रपक्षेऽपि आहवनीयादिशब्दानामनेकार्थत्वापत्तेः Pūrvotta-VāNaMā. 297. 15; रात्रेरन्त्योऽष्टमो भागोऽप्यरुणोदय उक्तः ... अरुणोदय-शब्दस्यानेकार्थत्वापत्तेः NirṇaSi. 27. 19.

अनेकार्थत्वापरिहार (anekārthatvāparihāra) *m.* non-avoidance (of the fault) of the state of having many meanings वनशब्दस्य समुदायान्तरविषयत्व-कल्पनायामनेकार्थत्वापरिहारात् SiddhāSi. i. 28. 21.

अनेकार्थत्वापात (anekārthatvāpāta) *m.* undesired contingency of the state of having many meanings न च फाल्गुनोत्तरत्वमुपाधिः ... विकल्पेनोपाधित्वे अनेकार्थत्वापातात् फाल्गुनानन्तरमधिमासे च तदुत्तरस्य चैत्रत्वं स्यात् CaturCin. iii (2). 31. 16.

अनेकार्थत्वाभाव (anekārthatvābhāva) *m.* absence of the state of having more than one meaning एकस्यैवाग्निहोत्रस्य सायंप्रातर्भेदेनावृत्तिवद् वसन्तशरद्भेदेना-वृत्तिमात्राङ्गीकारेणानेकार्थत्वाभावात् LalitāSaBh. 223. 19 (*on* 291)

अनेकार्थत्वाभ्युपगम (anekārthatvābhyupagama) *m.* acceptance of the state of having many meanings अनेकार्थत्वाभ्युपगमाच्च धातूनां न स्मरणविरोधः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 662. 5 (*on* iii. 3. 26); न च प्रापणादिरर्थो नियामकः ... अनेकार्थत्वाभ्युपगमात् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 3. 1 (389. 14)

अनेकार्थत्वायोग (anekārthatvāyoga) *m.* untenability of the state of having many meanings प्रमाणशब्दस्यानेकार्थत्वायोगात् TarkSaṁ. (Ā.) 85. 27.

अनेकार्थत्वावगति (anekārthatvāvagati) *f.* knowledge of the state of having many meanings करोतेः ... स्मृत्यालोचनया अनेकार्थत्वावगतेः MīmāKau. i. 87. 23 (*on* i. 3. 12)

अनेकार्थत्वाविशेष (anekārthatvāviśeṣa) *m.* non-distinction from the state of having many meanings न तावद्गोशब्द एवेति शक्यते वक्तुम् ... तस्यानेकार्थत्वाविशेषे नियमहेतोरभावात् VyaktiVi. 120. 5.

अनेकार्थत्वासंभव (anekārthatvāsambhava) *m.* impossibility of the state of having many meanings स्तोत्रकारिषु उद्गातृशब्दः स च शब्दस्यानेकार्थत्वा-संभवाद्गौणः TantrVā. 1049. 9 (*on* iii. 5. 26)

अनेकार्थदर्शिन् (anekārtha-darśin) *adj.* **i** who perceives more than one object सेयमादातुमिच्छा एकस्यानेकार्थदर्शिनो दर्शनप्रतिसंधानाद् भवन्ती लिङ्गमात्मनः NyāyBh. 23. 15 (*on* i. 1. 10); एकस्तु चेतनोऽनेकार्थदर्शी भिन्ननिमित्तः पूर्वदृष्टमर्थं स्मरति NyāyBh. 166. 2 (*on* iii. 1. 14); **ii** who perceives many objects अनेकार्थदर्शी विज्ञानव्यतिरिक्त आत्मा BrĀraUBh. 540. 20 (*on* iv. 3. 7)

अनेकार्थध्वनिमञ्जरी (anekārthadhvanimañjarī) *f.* title of a lexicon treating ambiguous words इति ... महाक्षपणककविरचितानेकार्थध्वनिमञ्जर्यां श्लोकाधिकारः AnekāMañ. 1 colophon; अकारो वासुदेवः स्यादाकारस्तु पितामहः ... इत्यने-कार्थध्वनिमञ्जर्यामभिधानात् LalitāSaBh. 60. 12 (*on* 93); 2. 20 (*on* 1); 129. 24 (*on* 172); वृहद्ध्वनौ च ठः प्रोक्तः ... इति अनेकार्थध्वनिमञ्जरी SetuBa. 253. 15.

अनेकार्थनामवर्ग (anekārthanāma-varga) *m.* section dealing with names, i. e. words having many meanings अथ ... अनेकार्थनामवर्गः BhāvPra.(Bhā.)6(24)

अनेकार्थनिरूपित (anekārtha-nirūpita) *adj.* described, i. e. ascertained by more than one meaning अन्ये ... एकत्रैव शब्देऽनेकार्थनिरूपितानि भिन्नानि तादात्म्यानीत्याहुः VaiyāSiMañ. 56. 25.

अनेकार्थपद (anekārtha-pada) *n.* word with many meanings, polysemous word इह तु ... व्यर्थ एवायमनेकार्थपदोपादानप्रयासः कवेः VyaktiVi. 90. 23; अनेकार्थपदादनेकविशेष्य(प्र)कारोपस्थित्योरावृत्तिमन्तरेणायोगात् SetuBa. 247.3.

अनेकार्थपरत्व (anekārthapara-tva) *n.* **i** the state of being intended for (conveying) more than one meaning सकृदुच्चरितस्य सकृदर्थपरत्वनियमेनैकत्रोच्चारणे अनेकार्थपरत्वाभावात् TattvCin. iv (1). 329. 2; iv (2). 795. 1; सकृदुच्चरितस्य नानेकार्थपरत्वशङ्कापि AdvaiSi. 841. 21; MīmāKau. i. 131. 25 (*on* i. 3. 27); **ii** the state of being intended for (conveying) many meanings विनियुक्तानां तत्तत्प्रयोगभेदेनानेकार्थपरत्वदर्शनात् ŚivārkaMaDī. i. 462. 16 (*on* i. 3. 27)

अनेकार्थपर्यवसायित्व (anekārthaparyavasāyi-tva) *n.* the state of culminating into more than one meaning हेत्वपेक्षयैवेति एकार्थापर्यवसायित्वे(v. l. अनेकार्थपर्यवसायित्वे) वाक्यस्य लक्षणाव्यापकतापत्तिरेव KhaṇḍanKhā. 860. 9.

अनेकार्थपाठ (anekārtha-pāṭha) *m.* act of stating of many meanings समयप्राधान्यादर्थनिवेशस्यैकस्यापि वाक्यस्यानेकविकल्पसंभवात् प्रकृतिप्रत्ययानामने-कार्थपाठात् PramāVāSvopVṛ. 84. 20.

अनेकार्थप्रतिपादक (anekārtha-pratipādaka) *adj.* which conveys many meanings सत्त्वप्रधानानि नामानि इत्यत्राप्यनेकार्थप्रतिपादकेषु प्रातिपदिकापरनामधेयेषु नामसु ... कर्तुरेव प्राधान्यम् MīmāKau. iii (2). 29. 14 (*on* ii. 1. 5); iii (2). 30. 1 (*on* ii. 1. 5); अनेकार्थप्रतिपादकेऽपि घटादिपदे यत्रान्यतरार्थप्राधान्यनियामका-भावस्तत्रैव लाघवस्य आकृत्यधिकरणव्युत्पादितस्य नियामकत्वम् MīmāKau. iii (2). 36. 12 (*on* ii. 1. 5); अनेकार्थप्रतिपादकेष्वाख्यातेषु भावनाप्राधान्यनियमो भावप्रधानमाख्यातमित्यनया स्मृत्या क्रियते BhāṭṭCin. i. 84. 15 (*on* i. 1. 4)

अनेकार्थप्रतिपादन (anekārtha-pratipādana) *n.* act of conveying more than one meaning तदनुसारेणार्थोऽप्येक एव बुद्धो भवति। अतो न क्वचिदनेकार्थ-प्रतिपादनम् Kāśi. iii. 114. 24 (*on* 5 (5). 31); तृतीयः पक्षो न संभवत्येव एकस्यैव शब्दस्यावृत्तिमन्तरेणानेकार्थप्रतिपादनसामर्थ्याभावात् VyaktiVi. 85. 22; Kāvyānu. (He.) 167. 14; सरूपेष्वेकस्यैवानेकार्थप्रतिपादनशक्तिरस्ति PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 64 (375. 33); प्रकृतमात्राश्रितोऽयमेकया श्रुत्या ... अनेकार्थप्रतिपादनात् सभङ्गः (श्लेषः) RasGaṅ. 524. 9; 523. 5.

अनेकार्थप्रतिभान (anekārtha-pratibhāna) *n.* **i** cognition of more than one meaning एकस्मात्पदात् प्रयोगनानात्वदर्शनादनेकार्थप्रतिभाने सति TantrVā. 190. 6 (*on* i. 3. 18); **ii** cognition of many meanings अस्ति तावदनेकार्थप्रतिभानं शब्दात् Kāśi. iii. 114. 26 (*on* 5 (5). 32); iii. 115. 10 (*on* 5(5). 32); स्मृते-र्वाक्यात्मकत्वेनानेकार्थप्रतिभानात् प्रत्यक्षश्रुत्यविरुद्धार्थप्रतिपादनपरश्रुतिकल्पनेन यथाश्रुतार्थ-त्यागलक्षणो बाधोऽपि वक्तुं युक्तः MīmāKau. i. 61. 1 (*on* i. 3. 9); i. 81. 16

(*on* i. 3. 10)

अनेकार्थप्रतिभासिज्ञान (anekârthapratibhâsi-jñāna) *n.* cognition which refers to many objects न चैकत्र संताने ऽनेके आत्मानः। अनेकार्थप्रतिभासिज्ञाना-नामेकप्रमात्राधारतया प्रतिभासाभावप्रसङ्गात् SyādvāMañ. 9 (133)

अनेकार्थप्रतिभोद्भव (anekârthapratibhodbhava) *m.* rise of the flash, i. e. cognition of many meanings वस्तु प्रकरणाद्यपरामर्शेनानेकार्थप्रतिभोद्भवः, स लिङ्गेऽप्यस्फुटे दृष्टः TātpaṬ. (U.) 357. 11 (*on* 5 (5). 32)

अनेकार्थप्रतीति (anekârtha-pratīti) *f.* **Ai** cognition of many meanings वाक्ये तु तेषां प्रयोगे अनेकार्थप्रतीतिः कार्षापणी कार्षापणा इति Nyās. ii. 156. 18 (*on* v. 4. 43); **Aii** cognition of more than one meaning अक्षमानयेत्युक्ते ... भिन्ने तात्पर्यप्रमायां भ्रमे वा प्रतिपाद्ययोरेकदैवावृत्ति विनानेकार्थप्रतीतिः TattvCin. iv (1). 337. 2; यत्रैकस्मात् पदादनेकार्थप्रतीतिस्तत्रानेकशक्तिकल्पनागौरवभिया एकत्रैव शक्तिरपरत्र लक्षणेत्यवश्यमभ्युपगन्तव्यम् MīmāKau. iii (2). 35. 14 (*on* ii. 1. 5); **B** cognition of many things or objects क्रमेण चानेकार्थप्रतीती द्विवचन-बहुवचने न भवतः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 64 (375. 31)

अनेकार्थप्रतीत्यर्था (anekârthapratīty-arthā) *adj.* (*f.*) meant for the cognition of many meanings अनेकार्थप्रतीत्यर्था वाक्यावृत्तिश्च न दोषाय Śivārka-MaDī. i. 151. 24 (*on* i. 1. 3)

अनेकार्थप्रतीत्युत्तरम् (anekârthapratītyuttaram) *adv.* after or consequent to the cognition of more than one meaning एकपदात् यत्रानेकार्थप्रतीत्युत्तरं लक्षणया प्रातिपदिकादेव साहित्यप्रतीतिः तत्रापि साहित्यस्य प्रत्ययार्थ एवान्वयः BhāṭṭDī. i. 193. 6 (*on* iii. 1. 7)

अनेकार्थप्रत्यायन (anekārtha-pratyāyana) *n.* **i** act of conveying of many meanings यश्च शब्दः अनेकार्थप्रत्यायनाय प्रभवति स शिष्यते नान्यः Pradī. ii. 78B. 36 (*on* i. 2. 64); **ii** act of conveying of more than one meaning एकस्याप्यनेकशक्तिसंभवात् अनेकार्थप्रत्यायनम् अविरुद्धं स्यात् Pradī. vii. 84. 16 (*on* viii. 2. 3); कालादिभिर्भेदविवक्षा तदैकशब्दस्यानेकार्थप्रत्यायने शक्त्यभावात् क्रमः SyādvāMañ. 23 (184)

अनेकार्थप्रसाधक (anekārtha-prasādhaka) *adj.* proving, i. e. establishing many purposes or objectives अनेकयुक्ति यद् वाक्यमनेकार्थप्रसाधकम्। अनेकवाक्यसंयुक्तं तन्निर्भासनमुच्यते NāṭyaŚā. 16. 26.

अनेकार्थबीज (anekārtha-bīja) *n.* seed or cause of more than one idea तेषामाविरभूद् बीजबुद्धिता ... एकार्थबीजतोऽनेकार्थबीजानां प्ररोहिणी TriṣaŚaPuC. i. 1. 863.

अनेकार्थबोध (anekārtha-bodha) *m.* knowledge or cognition of many meanings सत्यासक्तमना इत्यादावप्यनेकार्थशक्तसमासादनेकार्थबोधात्रानुपपत्तिगन्धोऽपि VaiyāBhū. 149. 13 (*on* 30)

अनेकार्थबोधक (anekārtha-bodhaka) *adj.* **i** expressive of more than one meaning अनेकार्थबोधके पदे एकत्र शक्तिः अन्यत्र आक्षेपः MīmāKau. ii. 459. 3 (*on* iii. 1. 12); BhāṭṭDī. i. 320. 15 (*on* iii. 4. 8); **ii** expressive of many meanings तात्पर्यज्ञानस्यानेकार्थबोधकपदजन्यशाब्दबोधत्वावच्छिन्नं प्रति कारणत्वकल्पनेन ... लाघवस्याविशिष्टत्वात् MīmāKau. iii (1). 18. 8 (*on* i. 2.7)

अनेकार्थबोधकत्व (anekârthabodhaka-tva) *n.* **i** the state of being expressive of more than one meaning सकृदुच्चरितस्य शब्दस्यानेकार्थबोधकत्वाभाव-नियमानुरोधेन शाब्दबोधत्वावच्छिन्नं प्रति तात्पर्यज्ञानस्य कारणत्वानुरोधेन अर्थवादानाम् ... न देवताविग्रहादिस्वीकारः BhāṭṭDī. iii. 53. 2 (*on* ix. 1. 4); **ii** the state of being expressive of many meanings आत्मशब्दो ज्ञानानन्दरूपं विभु वस्तु प्रतिपादयति। अतति प्रकाशते इति, अत्यते गम्यते विमुक्तैरिति, अतति व्याप्नोतीति च व्युत्पत्त्या तस्य सिद्धेः। ... अस्यानेकार्थबोधकत्वम् GoviBh. 315. 10 (*on* iv.4.3)

अनेकार्थबोधित्व (anekârthabodhi-tva) *n.* the state of expressing or conveying more than one meaning न तु वाक्यविदां नयः। यदनेकार्थबोधित्व-मेकस्य वचसः सतः BṛĀraUBhVā. ii. 1. 563.

अनेकार्थभाव (anekārtha-bhāva) *m.* presence of more than one meaning न ओदनस्य वाचकश्चरुशब्दः ... अन्यायो ह्येकंजातीयकेष्वनेकार्थभावः ŚābaBh. 1820. 13 (*on* x. 1. 37)

अनेकार्थभेद (anekārtha-bheda) *m.* difference from more than one thing or object धर्मधर्मिभेदोऽप्यस्यानेकार्थभेदसंभवे तदेकार्थभेदविधिप्रतिषेधजिज्ञासायाम् PramāVāSvopVṛ. 28. 15.

अनेकार्थमुख्यवृत्तत्व (anekârthamukhyavṛtta-tva) *n.* the state of being primarily significative of many meanings ब्रह्मशब्दस्यानेकार्थमुख्यवृत्तत्वेऽपि ... अर्थस्वाभाव्यात् पुरुषोत्तमपरत्वमुच्यते ŚrutaPra. iA. 20. 11 (*on* i. 1. 1)

अनेकार्थयोजन (anekārtha-yojana) *n.* connecting of many meanings, i. e. a characteristic of triple explanation (*trigata*) श्रुतिसाम्यादनेकार्थयोजनं त्रिगतम् DaśRū. 3. 16; Mānaso. iv. 2. 162 (?362); BhāvPra. (Śā.) 231. 10 (8); PratāYaBhū. 121. 1; RasāSu. 275. 2 (3.168 (?169)); SāhiDa. 359. 15; SāhiSā. 6. 36.

अनेकार्थयोजनरूप (anekârthayojana-rūpa) *adj.* of the form of construing of many (i. e. three) meanings एतत्साम्यादनेकार्थयोजनरूपं त्रिगतम् PratāYaBhū. 137. 1.

अनेकार्थरूढ (anekârtha-rūḍha) *adj.* conventionally established in many meanings अनेकार्थरूढाक्षादिपदादिव क्वचित् मण्डपानकर्तुरप्यवगमः TattvCin. iv (2). 702. 3.

अनेकार्थवचन (anekārtha-vacana) *adj.* **i** expressive of more than one meaning करहस्तादिभिरनेकैः शब्दैरेकत्रार्थे प्रतिपाद्ये अनेकार्थवचने चैकस्मिन् गवादिशब्दे कथमव्यभिचारः Kāśi. iii. 228. 7 (*on* 5 (10). 14); **ii** expressive of many meanings सच्छब्दोऽनेकार्थवचनः NītiMā. 33. 9.

अनेकार्थवचन (anekârtha-vacana) *n.* **1** expression of more than one meaning or referent अनेकार्थवचनाद् द्विवचनं बहुवचनं वा दृष्टमेकशेषे NyāyRa. 629. 8 (*on* 5 (14). 64); **2** statement in lexicon called Anekārthasaṅgraha सूत्रं तु सूचनाकारिग्रन्थे तन्तुव्यवस्थयोः इत्यनेकार्थवचनात् SyādvāMañ. 8 (123)

अनेकार्थवाचक (anekārtha-vācaka) *adj.* expressive of more than one meaning एकः शब्दोऽनेकार्थवाचकोऽप्येकार्थमेव वक्ति PārāSū. 32. 15.

अनेकार्थवाचन (anekārtha-vācana) *n.* expression of more than one meaning शब्दैः ... एकार्थे श्लेषोऽनेकार्थवाचनम् SāhiDa. 570. 3.

अनेकार्थवाचिन् (anekārtha-vācin) *adj.* expressive of more than one meaning अनेकार्थवाचिनि चैकस्मिन् वाचके इष्यमाणे शब्दोऽर्थं व्यभिचरेत् NyāyMañ. i. 387. 23.

अनेकार्थवाद (anekârthavāda) *m.* many explanatory passages (which praise or censure things enjoined or prohibited respectively) अयं तु वितती ग्रन्थोऽनेकार्थवादबहुलः ManuBh. i. 2. 11 (*on* 1. 1); दिग्वाससामयं धर्मो धर्मोऽयं बहुसंमतः। इत्यनेकार्थवादांस्तु मायामोहेन ते यतः। तेन दर्शयता दैत्याः स्वधर्मं त्याजिताः PadmP. v. 13. 360.

अनेकार्थविज्ञप्ति (anekârtha-vijñapti) *f.* knowledge of more than one object सर्वसत्त्वेन्द्रियसंतोषणी एकानेकार्थविज्ञप्तिप्रत्युपस्थानत्वात् MaYānaSū. 80. 29 (12. 9)

अनेकार्थविधान (anekārtha-vidhāna) *n.* injunction or prescription of more than one thing, i.e. action अनेकार्थविधानं चान्याय्यम्, एकार्थविधाने संभवति ŚābaBh. 1776. 9 (*on* ix. 4. 18); 1289. 9 (*on* v. 1. 1); अनेकार्थविधानाद् वाक्यभेदः TantrVā. 554. 6 (*on* ii. 2. 26); 1094. 22 (*on* iii. 6. 21); SaṅkarKāBh. 178. 17 (*on* iv. 1. 8); BrahmSūBh. (Bhā.) 181. 20 (*on* iii. 3. 18); Bhām. 609. 5 (*on* iii. 3. 24); VidhiRa. 13 (90. 18); PūrvottaVāNaMā. 147. 10; SiddhāTa. 28. 7; BhāṭṭDī. iv. 169. 5 (*on* xi. 2. 12); प्राप्ते हि कर्मणि नानेकार्थ-विधानं संभवति ManuBh. i. 117. 12 (*on* 2. 78); BhāṭṭDī. ii. 283. 13 (*on* vi. 5. 1)

अनेकार्थविधानमात्र (anekârthavidhāna-mātra) *n.* mere injunction or prescription of more than one action अनेकार्थविधानमात्रेण न वाक्यभेदः MayūMāli. 154. 10 (*on* ii. 2. 12)

अनेकार्थविधानानुपपत्ति (anekârthavidhānānupapatti) *f.* untenability of the injunction or prescription of more than one thing, i.e. action अनेकार्थ-विधानानुपपत्तेः क्रमोऽनुवादो दीक्षादीनां पदार्थानां विधिः ŚābaBh. 1289. 9 (*on* v. 1. 1)

अनेकार्थविधायिन् (anekārtha-vidhāyin) *adj.* carrying out more than one action एककार्यविसृष्टानामनेकार्थविधायिनाम्। स्वामिसन्मानसफलं जीवितम् RāmāMañ. 264. 11.

अनेकार्थविधि (anekārtha-vidhi) *m.* injunction of more than one ritual act or purpose सति पक्षान्तरेऽनेकार्थविधिः पक्षान्तराश्रयणे परिह्रियते ŚābaBh. 889. 8 (*on* iii. 3. 46); प्राक् समासादनेकार्थविधेः समासपदलभ्यत्वाद् वाक्यभेदमाह TantrVā. 404. 22 (*on* ii. 1. 17); प्राप्ते कर्मण्यनेकार्थविधिः पूर्वं निराकृतः TantrVā. 544. 3 (*on* ii. 2. 25); 304. 3 (*on* i. 4. 9); 752. 14 (*on* iii. 1. 21); 1098. 1 (*on* iii. 6. 22); सूत्रेष्वनेकार्थविधेर्वाक्यभेदो न दूषणम् NyāyMañ. i. 25. 27; TantrRa. 308. 12; NyāyRa. 128. 7 (*on* 2. 277); नह्यनेकार्थविधिसंभवेऽनेकार्थविधिर्युक्तः ŚāstrDī. 653. 16 (*on* x. 1. 7); BhāṭṭDī. iv. 169. 7 (*on* xi. 2. 12); स्त्रीजन्मोर्ध्वेन त्रिपुरुषं सापिण्ड्यं तेषां च त्रिरात्रमित्यनेकार्थविधिः कथं स्यात् NirṇaSi. 364. 4; अनेकार्थविधिस्थले विधिव्यापारं विना विशेषणवैशिष्ट्यासिद्धिः MayūMāli. 154.

अनेकार्थविधिक्लेश (anekārthavidhi-kleśa) *m* trouble of injunction of more than one ritual act or purpose इयं तु श्रुतिरनेकार्थविधिक्लेशभयात् यथाकथंचिदपि प्राप्नुवन्तं भक्षं प्रतीक्षते TantrVā. 1052. 6 (*on* iii. 5. 31)

अनेकार्थविधिक्षम (anekārthavidhi-kṣama) *adj*. capable of injunction of more than one ritual act or purpose अल्पार्थविधिसंतुष्टो नानेकार्थविधिक्षम: TantrVā. 557. 5 (*on* ii. 2. 27)

अनेकार्थविधिदोष (anekārthavidhi-doṣa) *m*. fault of injunction of more than one ritual act or purpose समासेन च विधीयमानायां नानेकार्थविधिदोषप्रसक्तिः TantrVā. 403. 17 (*on* ii. 1. 17); अभ्युदितेष्टिप्राकाशादिविधिष्वनेकार्थविधिदोषः TantrVā. 498. 16 (*on* ii. 2. 16); 302. 23 (*on* i. 4. 9); 990. 24 (*on* iii. 4. 21); ŚāstrDī. 363. 7 (*on* iv. 1. 15)

अनेकार्थविधिप्रसङ्ग (anekārthavidhi-prasaṅga) *m*. undesired occasion for injunction of more than one ritual act or purpose न त्वेतदेव गुणस्योत्पत्तिवाक्यम् अयागविधिपरत्वे सत्यनेकार्थविधिप्रसङ्गात् TantrVā. 488. 23 (*on* ii. 2.11)

अनेकार्थविधिभय (anekārthavidhi-bhaya) *n*. fear of injunction of more than one ritual act or purpose अनेकार्थविधिभयात् कर्मस्थहिरण्यवासोऽनुवादेन सुवर्णशोभनत्वविधिप्राप्तौ उच्यते पुरुषधर्म इति TantrVā. 990. 3 (*on* iii. 4. 20)

अनेकार्थविधिलक्षण (anekārthavidhi-lakṣaṇa) *adj*. characterised by injunction of more than one ritual act or purpose अनेकार्थविधिलक्षणो वाक्यभेद: NyāySu. (So.) 77. 29 (*on* i. 2. 22)

अनेकार्थविध्यनुपपत्ति (anekārthavidhy-anupapatti) *f*. untenability of the injunction of more than one ritual act or purpose अनेकार्थविध्यनुपपत्तेः स्रुगादीन्यनुवदितव्यानि TantrVā. 302. 10 (*on* ii. 1. 12); MayūMāli. 533. 17 (*on* vii. 3. 3)

अनेकार्थविध्यशक्ति (anekārthavidhy-aśakti) *f*. absence of the power for injunction of more than one ritual act or purpose अनेकार्थविध्यशक्त्या कर्मानुवादाकाङ्क्षायां संनिधिकृतमभेदज्ञानं विधिरनुमन्येत ŚāstrDī.124.11 (*on* ii.2.2)

अनेकार्थविध्यसंभव (anekārthavidhy-asambhava) *m*. impossibility of injunction of more than one ritual act or purpose अनेकार्थविध्यसंभवादाज्यमनूद्य विशेषमात्रं विधीयते TantrVā. 1181. 10 (*on* iii. 8. 36); 908. 3 (*on* iii. 3. 43)

अनेकार्थविध्युपपत्ति (anekārthavidhy-upapatti) *f*. tenability of injunction of more than one ritual act or purpose प्राप्तायामपि भावनायामनेकार्थविध्युपपत्तिः TantrVā. 478. 5 (*on* ii. 2. 6)

अनेकार्थविवक्षा (anekārtha-vivakṣā) *f*. intention to convey many meanings वक्तुरनेकार्थविवक्षासत्त्वात् ... वाक्यावृत्तिर्न दोषाय ŚivārkaMaDī. i. 151. 24 (*on* i. 1. 3)

अनेकार्थविशेष (anekārthaviśeṣa) *adj*. containing many special or extraordinary states or features अनेकार्थविशेषैर्यत् सूक्तैः ...। उपेतम् ... उदात्तं तच्च कीर्त्यते NāṭyaŚā. 16. 111.

अनेकार्थविषय (anekārtha-viṣaya) *adj*. A referring to more than one individual thing एकस्वभावत्वात् सर्वशब्दोऽत्र किं कृतः। स ह्यनेकार्थविषयो नानात्मावयवी न च TattvSaṁ. 595; B referring to many things यदि परमनिर्धारितार्थविशेषाणामनेकार्थविषयसंशयमात्रं स्यात् NyāyRa. 415. 16 (*on* 5 (5).31)

अनेकार्थवृत्ति (anekārtha-vṛtti) *f*. signification in many meanings or referents क्रमवृत्तौ पुनरुच्चारणे वाक्यभेदान्नान्यतरत्र वृत्तस्यान्यतरेण वृत्तिः ... प्रत्ययस्यानेकार्थवृत्तिरिति दोषाणां साम्येन TantrVā. 398. 23 (*on* ii. 1. 17)

अनेकार्थवृत्ति (anekārtha-vṛtti) *adj*. having signification in many meanings or referents भवन्तु संज्ञाशब्दा अनेकार्थवृत्तयः Nyās. ii. 444. 26 (*on* vi. 3. 38); महँण इति निपातोऽनेकार्थवृत्तिः Loc. 20. 22 (*on* 1. 4); Kāvyānu. (He.) 37. 17.

अनेकार्थवृत्तिता (anekārthavṛtti-tā) *f*. the state of having signification in more than one meaning or referent शब्दे त्वसिद्धमेकत्वं प्रत्यर्थं तस्य भेदतः। ... नैतावतावगन्तव्या तस्यानेकार्थवृत्तिता VyaktiVi. 89. 16.

अनेकार्थव्यापृतिक्षम (anekārthavyāpṛti-kṣama) *adj*. capable of pervading, i.e. conveying many ideas or meanings नह्यनुत्पत्तिविधयोऽनेकार्थव्यापृतिक्षमाः ŚāstrDī. 396. 15 (*on* iv. 4. 3)

अनेकार्थव्यावृत्त (anekārtha-vyāvṛtta) *adj*. excluded from (a word) conveying more than one meaning अनेकार्थव्यावृत्तः कश्चिद् विशेषोऽस्तीति चेन्न NyāySiA. 266. 7.

अनेकार्थशक्त (anekārtha-śakta) *adj*. capable of expressing many meanings सत्यासक्तमना इत्यादावप्यनेकार्थशक्तसमासादनेकार्थबोधान्नानुपपत्तिगन्धोऽपि VaiyāBhū. 149. 13 (*on* 30)

अनेकार्थशक्ति (anekārtha-śakti) *f*. expressive power (of a word) denoting many meanings अनेकार्थशक्तिकल्पनाभयाच्चान्द्र एव मुख्यो मासशब्दः CaturCin. iii (2).11.18.

अनेकार्थशङ्का (anekārtha-śaṅkā) *f* doubt regarding many ideas गामानयेति शब्दप्रयोगानन्तरं व्यापारान्तरविधुरं गवि समानीतायामपि ... गां देहि गां क्रीणीहीत्याद्यनेकार्थशङ्काहेतुत्वात् प्रयोज्यवृद्धप्रवृत्तेः ŚrutaPra. iB. 91. 15 (*on* i. 1.1)

अनेकार्थशब्द (anekārtha-śabda) *m*. **i** word denoting or conveying many meanings, polysemous word तस्मादुपपत्तिशून्य एवायं गतानुगतिकतया अनेकार्थशब्दप्रयोगविप्रलब्धव्याख्यातृपरंपरासमयमात्रप्रवर्तितः शब्दशक्तिमूलानुस्वानरूपार्थान्तरप्रतीतिपक्षः VyaktiVi. 3 (123.5); **ii** word denoting or conveying more than one meaning एकशब्दवाच्यतामात्रेण एकत्वे चानेकार्थशब्दभङ्गप्रसङ्गे दृष्टान्तोऽपि न सिध्येत् NyāyPari. 399.3; स्वराः काक्वादयः उदात्तादयो वा व्यङ्ग्यरूपमेव विशेषं प्रत्याययन्ति न खलु प्रकृतोक्तमनेकार्थशब्दस्यैकार्थनियन्त्रणरूपं विशेषम् SāhiDa. 61.10.

अनेकार्थशब्दविन्यास (anekārthaśabda-vinyāsa) *m*. composition or arrangement of words denoting or conveying many meanings अनेकार्थशब्दविन्यासः श्लेषः Kuval. 65 (1); AlaṅkāMañ. 87. 13.

अनेकार्थशब्दविषय (anekārthaśabda-viṣaya) *adj*. referring to the words having many meanings निहतार्थत्वमनेकार्थशब्दविषयम् SāhiDa. 397. 9.

अनेकार्थशब्दाभिधेय (anekārthaśabdābhidheya) *n*. referent or meaning of a word which has many meanings लक्षणीयस्यार्थस्य नानात्वेऽपि अनेकार्थशब्दाभिधेयवन्नियतत्वमेव KāvyPra. 247. 1; Kāvyānu. (He.) 35. 2.

अनेकार्थशायित्व (anekārthaśāyi-tva) *n*. the state of being present in more than one thing वृक्षत्वस्य तस्यानेकार्थशायित्वादहेतुत्वं प्रसज्यते BṛĀraUBhVā. iv. 3. 747.

अनेकार्थसंश्लेषविश्लेष (anekārtha-saṁśleṣaviśleṣa) *m*. conjunction and disjunction of many parts कुर्वेऽनेकार्थसंग्रहम् AnekāSaṁ. 1. 1; अनेकार्थसंश्लेषविश्लेषपरिणामतः। स्कन्धस्तु सप्रदेशोंऽशी बहिः साक्षात्कृतो जनैः NyāyVi. 2. 276.

अनेकार्थसंग्रह (anekārthasaṅgraha) *m*. name of a lexicon by Hemacandra कुर्वेऽनेकार्थसंग्रहम् AnekāSaṁ. 1. 1; इत्याचार्यश्रीहेमचन्द्रविरचितेऽनेकार्थसंग्रह एकस्वरकाण्डः प्रथमः AnekāSaṁ. 1. 16 (1)

अनेकार्थसंग्राहक (anekārtha-saṅgrāhaka) *adj*. which helps to collect many details अत्रानेकार्थसंग्राहका मण्डनरेणुहरिहरदेवयाज्ञिकादिधृताः श्लोकाः VīraMi. (Saṁskāra.) 1011. 19.

अनेकार्थसंचय (anekārthasañcaya) *m*. name of a lexicon, pw.

अनेकार्थसंदेश (anekārtha-sandeśa) *adj*. conveying many details (लेखकोपाध्यायः) सोऽप्यनेकार्थसंदेशानाकर्ण्यावहितः प्रभोः। ... लेखान् ... अलिखत् NarmaMā. 1. 78.

अनेकार्थसंनिपात (anekārtha-sannipāta) *m*. A congregation of many things or objects अनेकार्थसंनिपाते न ज्ञायते कथमिष्टमिति NyāyVār. 119. 6 (*on* i. 1. 33); B concurrence of many individual objects अनेकार्थसंनिपाते सति सर्वाभिर्व्यक्तिभिः सामान्यानि संबध्यन्ते NyāyVār. 291.4 (*on* ii. 2. 14)

अनेकार्थसमवाय (anekārtha-samavāya) *m*. inherence, i.e. continuation in more than one individual object कुतः सामान्यमिति भवति अनेकार्थसमवायात् NyāyVār. 320. 16 (*on* ii. 2. 65)

अनेकार्थसमवायिन् (anekārtha-samavāyin) *adj*. inherent, i.e. continued in more than one individual object यथा गोत्वमनेकार्थसमवायि तथाश्वत्वादि NyāyVār. 320. 17 (*on* ii. 2. 65)

अनेकार्थसमुच्चय (anekārthasamuccaya) *m*. name of a lexicon by Śāśvata क्रियते शाश्वतेनायमनेकार्थसमुच्चयः AnekāSa. 2.

अनेकार्थसंप्रयुक्त (anekārtha-samprayukta) *adj*. used in more than one (i.e. two) meaning (s) (द्व्यर्थो वचनविन्यासः ... तच्चतुर्थं पताकास्थानम्) द्व्यर्थ इति अनेकार्थसंप्रयुक्तः AbhinBhā. iii. 21. 12 (*on* 19. 34)

अनेकार्थसंबन्ध (anekārtha-sambandha) *m*. A connection with many objects अनेकार्थसंनिपाते सति सर्वाभिर्व्यक्तिभिः सामान्यानि संबध्यन्तेऽनेकसंबन्धे (v. l. अनेकार्थसंबन्धे Tarkatīrtha Ed.) सति सामान्यस्य केनचिदर्थेन किंचित् सामान्यं व्यज्यते NyāyVār. 291. 5 (*on* ii. 2. 14); B signification, i. e. expressive power in more than one meaning एकत्वे वानेकशक्तियोगात् प्रयोगभेदेनानेकार्थसंबन्धः Pradī. ii. 373 B. 22 (*on* ii. 1. 29)

अनेकार्थसंभव (anekārtha-sambhava) *m*. A possibility of more than one meaning अनेकार्थसंभवेऽर्थान्तराद् व्यवच्छिन्नस्यैकत्रैवार्थे व्यवस्थानं व्यवस्था Nyās. ii. 937. 20 (*on* viii. 1. 65); अनेकार्थसंभवेऽत्र श्लेषानुप्रवेशः कथं न संभवति

VakroJī. 212. 6; **B** possibility of many objects अनेकार्थसंभवेऽपि साध्यत्वात् क्रिया प्रधानम् Pradī. ii. 438B. 5 (*on* ii. 2. 19)

अनेकार्थसाधारण (anekārtha-sādhāraṇa) *adj*. **A** common to, i. e. capable of conveying more than one meaning ब्रह्मविभूत्यादेरनेकार्थसाधारणैकानन्त-पदस्वारस्यानुरोधाय[धेन] बाधो न युक्तः ŚatDū. 214. 6; **B** common to many meanings अनेकार्थसाधारणं धातुतोऽर्थप्रकल्पनं कल्प्यत्वावयवप्रसिद्धिरूपत्वाभ्यां दुर्बलमेव MīmāKau. i. 84. 8 (*on* i. 3. 11); **C** common to many objects, cf. **अनेकार्थ-साधारणत्वA.**

अनेकार्थसाधारणत्व (anekārthasādhāraṇa-tva) *n*. **A** the state of being common to, i.e. perceiving many objects अर्थसारूप्यं च व्यवस्थाहेतुः न चक्षुरादिकम् तस्यानेकार्थ-साधारणत्वात् PrakaPañ. 174. 7; **B** the state of being common to, i. e. capable of conveying many meanings असति दर्भशब्दप्रयोगेऽनेकार्थसाधारणत्वात् कस्य नामधेयमिति संदेहः स्यात् Nyās. i. 982. 19 (*on* iv. 3. 27); वैश्वानरशब्दनिर्दिष्टः परमात्मा। वैश्वानरशब्दस्यानेकार्थसाधारणत्वेऽपि ... सर्वात्मत्वादिभिर्विशेष्यमाणत्वात् VedāntDī. 39. 2 (*on* i. 2. 25)

अनेकार्थसाधारण्य (anekārtha-sādhāraṇya) *n*. the state of being common to, i. e. capable of conveying many meanings मयटो विकारप्राचुर्याद्यनेकार्थ-साधारण्यात् ŚivārkaMaDī. i. 297. 1 (*on* i. 2. 1)

अनेकार्थसाधिका (anekārtha-sādhikā) *adj*. (*f.*) who accomplishes many objectives or goals नन्दिनी ... नारीप्रिया विशेषतस्तत्सुखकरणात्। एवमनेकार्थ-साधिका JayaMa. 188. 21 (*on* 2. 10)

अनेकार्थसूचन (anekārtha-sūcana) *n*. **i** indication of many meanings अनेकार्थसूचनादेव सूत्रमुच्यते NyāyMañ. i. 26. 3; **ii** indication of more than one meaning अनेकार्थसूचनसिद्धये ... वाक्यभेदः ... न दोषाय ŚivārkaMaDī. i. 151. 25 (*on* i. 1. 3)

अनेकार्थस्थल (anekārtha-sthala) *n*. [Loc.] in the case of (words having) many meanings अनेकार्थस्थले ह्यप्रकृताभिधाने शक्तेरुक्तिसंभवोऽप्यस्ति RasGaṅ. 534.7.

अनेकार्थहेतु (anekārtha-hetu) *m*. cause of many purposes or aims (of human life) (मुनिजनाः) कथमसारसांसारिकसुखप्राप्त्यर्थमनेकार्थहेतुमर्थं गृह्णन्ति TilaMañ. 26. 21.

अनेकार्थात्मक (anekārthātma-ka) *adj*. of the nature of conveying many things or objects औपगव इत्यादौ अनेकार्थात्मकवनसेनादिप्रश्नोत्तरे ... लक्षणवाक्येऽतिव्याप्तिः Nyāyāmṛ. 434B. 6; AdvaiSi. 674. 3.

अनेकार्थानुगतत्व (anekārthānugata-tva) *n*. the state of being common to or continuous in more than one thing जातिः स्वतन्त्रा अनेकार्थानुगतत्वात् सर्वगतत्वाद्वा मृदाकाशवदिति PrakaVi. 274. 17.

अनेकार्थानुभव (anekārthānubhava) *m*. experience, i. e. knowledge of more than one meaning एकत्रोच्चारणे नानाशक्त्या नानार्थाननुभावकम् ... इति चेत्। न। अनेकार्थानुभवसामग्रीसत्त्वेन बाधितत्वात् TattvCin. iv (1).336.2.

अनेकार्थान्तर (anekārthāntara) *n*. many other meanings पुत्रजन्मवाक्यादपि गवानयनादिवाक्यस्य अनेकार्थान्तरशङ्काग्रस्तत्वं सुतरां दृश्यते ŚrutaPra. iB. 91. 13 (*on* i. 1. 1)

अनेकार्थापलापकत्व (anekārthāpalāpaka-tva) *n*. the state of being that which negates, i. e. conceals many details or particulars अनेकार्थापलापकत्वेन लिखितः राज्ञे कथितः (उत्तरवादी) ... दाप्यः BālaKrī. i. 209. 19 (*on* 2. 20)

अनेकार्थाभिधान (anekārthābhidhāna) *n*. **A** denotation of many meanings तत्रानेकार्थाभिधानेऽनेकशब्दत्वम् Vār. 2 *on* P. i. 2. 64; MahāBh. i. 241. 6 (*on* i. 2. 64); KāśiVṛ. *on* i. 2. 64; **Bi** denotation of more than one meaning यत्रानेकार्थाभिधानमेकेन शब्देन युगपद् भवति ... तत्र तेषामन्वितानामेवाभिधानम् NyāyRaMā. 123. 14; एकैकस्यानेकार्थाभिधानाद् द्विवचनबहुवचनान्तानामेवैकशेषः Pradī. ii. 81B. 35 (*on* i. 2. 64); ii. 88A. 32 (*on* i. 2. 64); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 64 (377. 8); श्लिष्टैः पदैरनेकार्थाभिधाने श्लेष इष्यते SāhiDa. 484. 15; VaiyāBhū. 152. 10 (*on* 30); **Bii** denotation of more than one, i. e. two meanings एकं हीदं वाक्यम् ... न शक्नोतीमावर्थावभिवदितुम् ... न तच्छक्नोत्यनेकार्थाभिधानं कर्तुम् BālamBha. i. 264. 20 (*on* 1. 89)

अनेकार्थाभिधानशक्ति (anekārthābhidhāna-śakti) *adj*. having power of denoting many meanings अनेकार्थाभिधानशक्तिश्च धातुरुपसर्गेण नियतेऽर्थेऽवस्थाप्यते NyāyMañ. i. 299. 19.

अनेकार्थाभिधानसमर्थ (anekārthābhidhāna-samartha) *adj*. capable or competent of denoting many meanings युष्मदस्मदी एवानेकार्थाभिधानसमर्थे Pradī. ii. 87B. 8 (*on* i. 2. 64)

अनेकार्थाभिधानसामर्थ्य (anekārthābhidhāna-sāmarthya) *n*. capacity or competence for denoting many meanings अस्मिन् विषयेऽनेकार्थाभिधानसामर्थ्यं शब्दस्य ... अभ्युपगन्तव्यम् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 64 (376. 30); Prasā. i. 124.16.

अनेकार्थाभिधायित्व (anekārthābhidhāyi-tva) *n*. **i** the state of denoting many meanings येषां युगपदनेकार्थाभिधायित्वं विभक्तेरिव लिङ्गसंख्याकारकाणां तेषामप्यन्विताभिधायित्वम् NyāyRaMā. 101. 22; विशेषणानां तुल्यत्वे विशेष्याणामपि क्वचित्। अनेकार्थाभिधायित्वे श्लेषः स्यादिति निर्णयः AlaṅkāRa. 43 (80); **ii** the state of denoting more than one meaning द्वन्द्वावयवानामेवानेकार्थाभिधायित्वं न केवलानाम् Pradī. ii. 468A. 25 (*on* ii. 2. 29); ii. 465A. 27 (*on* ii. 2. 29); (युक्तं बहुवचनमेकशेषश्च) एकशेषे सत्येकस्यानेकार्थाभिधायित्वाद् अन्तरेण वैकशेषारम्भं सरूपाणामेकस्यैव स्वभावतोऽनेकार्थत्वात् Pradī. iii. 104A. 8 (*on* iii. 1. 67)

अनेकार्थाभिधायिन् (anekārthābhidhāyin) *adj*. **i** denoting more than one meaning न ह्यनेकार्थाभिधायिनः शब्दस्य वचनशतैरप्येकार्थाभिधायित्वं शक्यते कर्तुम् Nyās. i. 438. 14 (*on* ii. 4. 1); एकशेषारम्भसामर्थ्यादयमर्थो गम्यते शिष्यमाणः शब्दोऽनेकार्थाभिधायीति Pradī. ii. 88A. 32 (*on* i. 2. 64); ii. 303B. 26 (*on* i. 4. 107); अनेकार्थाभिधायिशब्दैकत्वमर्थभेदाविरोधि ŚrutaPra. iA. 172. 30 (*on* i.1.1); **ii** denoting many meanings द्विवचनबहुवचनान्यथानुपपत्त्या प्लक्षन्यग्रोधावित्यादावेकैकोऽनेकार्थाभिधायी Pradī. ii. 465A. 39 (*on* ii. 2. 29)

अनेकार्थाभियोग (anekārthābhiyoga) *m*. claim containing various things or items अनेकार्थाभियोगेऽपि यावत्संसाधयेद्धनी। साक्षिभिस्तावदेवासौ लभते साधितं धनम् KātySm. 473.

अनेकार्थाभिसंबन्ध (anekārthābhisambandha) *m*. **A** signification of more than one meaning गिरामेकार्थनियमे न स्यादर्थान्तरे गतिः। अनेकार्थाभिसंबन्धे विरुद्धव्यक्तिसंभवः PramāVār. 1. 230; **B** relation with many objects अनेकार्थाभिसंबन्धात् किमर्थं ज्ञानमुच्यते TaiUBhāVā. 52. 6 (2); BṛĀraUBhVā. i. 4. 473.

अनेकार्थालोचन (anekārthālocana) *n*. consideration of, i.e. reference to more than one meaning संभवति च एकवाक्यत्वे वाक्यभेदस्य अनिष्टत्वात्, विधिप्रतिषेधभेदेन अनेकार्थालोचने पौर्वापर्यानपेक्षणात् SankarKāBh. 18. 10 (*on* i. 2. 18)

अनेकार्थावगति (anekārthāvagati) *f*. **i** knowledge of many meanings कुम्भशब्दोऽनेकविषयः एकपदत्वात् सेनाशब्दवदिति। पदश्रवणादनेकार्थावगतेः NyāyVār. 479. 11 (*on* iv. 1. 34); **ii** knowledge of more than one meaning कथमेकेनानेकार्थावगतिरिति चेत् अत आह दृष्टा हि क्वचिदियमपि गतिः TantrVā. 564. 16 (*on* ii. 2. 27)

अनेकार्थावबोधन (anekārthāvabodhana) *n*. act of conveying of many meanings अनेकात्मकाच्छब्दादनेकार्थावबोधने। सिद्धे यदागमे योऽर्थः स तस्यैवावधार्यते ŚlokaVār. 7. 163 (891. 5)

अनेकार्थावबोधित्व (anekārthāvabodhi-tva) *n*. the state of conveying of many meanings अनेकार्थावबोधित्वे न स्याल्लक्षणवद्वचः BṛĀraUBhVā. ii. 1.564.

अनेकार्थावसाय (anekārthāvasāya) *m*. determination, i. e. ascertainment of many meanings श्वेतोऽसौ धावतीत्यादेरनेकोक्तित्वकारणात्। अनेकार्थावसायः स्यान्न त्वेवमिह युज्यते BṛĀraUBhVā. i. 5. 346.

अनेकार्थावेश (anekārthāveśa) *m*. entering into, i. e. knowing many objects or things प्रसृतया प्रज्ञयानेकार्थावेशो मुक्तस्य भवति GoviBh. 321. 12 (*on* iv.4.15)

अनेकार्थाश्रय (anekārthāśraya) *adj*. [*f*. - ā] **i** based on more than one meaning अनेकार्थाश्रयश्च पुनरेकशेषः Vār. 15 *on* i. 2. 64; एकोऽयमर्थस्तत्पुरुषो नामानेकार्थाश्रयं च सामानाधिकरण्यम् MahāBh. i. 214. 4 (*on* i. 2. 42); **ii** based on many meanings अनेकार्थाश्रया च पुनर्वीप्सा MahāBh. iii. 365. 13 (*on* viii. 1. 4)

अनेकार्थाश्रयत्व (anekārthāśraya-tva) *n*. **i** the state of being based on many meanings अनेकार्थाश्रयत्वाच्च वीप्सायाः Vār. 3 *on* viii. 1. 4; **ii** the state of being based on more than one meaning एकार्थत्वाज्जातेरनेकार्थाश्रयत्वाच्च वीप्सायाः जात्याख्यायां द्विर्वचनं न भविष्यति MahāBh. iii. 365. 14 (*on* viii. 1. 4)

अनेकार्थोपलम्भ (anekārthopalambha) *m*. obtainment of many objects or things व्याख्यातृन्तरैः अनेकप्रतिपत्तेरित्यस्य शब्दस्य युगपदनेकार्थोपलम्भसामर्थ्यपरत्वेन व्याख्यातत्वेऽपि 'आगच्छन्ति' इति ... अनेकशरीरप्राप्तिपरतया व्याख्यातम् ŚrutaPra. ii. 62. 12 (*on* i. 3. 26)

अनेकार्थोपस्थान (anekārthopasthāna) *n*. (mental) presence of, i. e. reference to many meanings नानार्थशब्दादनेकार्थोपस्थानेऽपि प्रकरणादिभिस्तात्पर्यनिर्णयहेतुभिरुत्पादिते तस्मिन्यत्र तात्पर्यनिर्णयस्तस्यैवार्थस्यान्वयबुद्धिर्जायते RasGaṅ. 131. 6.

अनेकार्थोपस्थिति (anekārthopasthiti) *f.* (mental) presence of, i. e. reference to many meanings नापि पदद्वयं मिलितमुभयोरुपस्थापकम् ... नापि द्वन्द्वे शक्तिरेव पदलक्षणयैवानेकार्थोपस्थितिसंभवात् TattvCin. iv (2). 795. 3.

अनेकार्थोपादान (anekārthopādāna) *n.* mention of more than one object, i. e. accessory तदिहागुणश्च कर्मशब्दोऽनेकार्थोपादानं च वाक्ये श्रूयते TantrVā. 540. 19 (*on* ii. 2. 25)

अनेकाल् (anekāl) *adj.* **1A** consisting of more than one letter or phoneme अनेकाल्शित् सर्वस्य P. i. 1. 55; Vār. 14 *on* i. 1. 50; MahāBh. i. 124. 22 (*on* i. 1. 50); i. 182. 16 (*on* i. 1. 72); ii. 52. 25 (*on* iii. 1. 44); शिदनेकाल् सर्वस्य CāndraVyā. i. 1. 12 = SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 2. 34; ङिच्च यः आदेशः सोऽनेकालपि अलोऽन्त्यस्य भवति KāśiVṛ. *on* i. 1. 53; PariVṛ. (Nī.) 4. 13; विधौ निर्दिष्टो योऽनेकाल् स सर्वस्येति सूत्रार्थः LaśabdeŚe. i. 64. 1; i. 64. 14; **1B** consisting of many latters ङिच्च अनेकालर्थमिदम् LaŚabdeŚe. i. 63. 11; **2** the word *anekāl* अनेकाल्ग्रहणं किमर्थम् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i.1.55 (182.7)

अनेकालंकार (anekālaṅkāra) *m.* **A** various figures of speech विजयते राजपुत्री। यस्याः प्रसन्नमुदारसत्कान्तिश्लिष्टं सुकुमारमनेकालंकारभाजनं वयो वचनं च NalaCam. 6. 21 (7); **Bi** more than one figure of speech (संकरस्य) तृतीयस्तु प्रकार एकवाचकानुप्रवेशलक्षणः। यत्रैकस्मिन्वाचकेऽनेकालंकारानुप्रवेशः AlaṅkāSa. 202. 17; **Bii** many figures of speech (उपमायाः) शाब्दत्वार्थत्वादिभेदैरनेकालंकारप्र-पञ्चो जायते AlaṅkāRa. 7 (24); यत्रानेकालंकाराणां मेलनं तत्र स्फुटतया भेदप्रतीतौ तिलतण्डुलन्यायेन संसृष्टिः AlaṅkāMañ. 233. 12; **C** various ornaments, NalaCam. 6. 21 (7)

अनेकालंकारगर्भा (anekālaṅkāra-garbhā) *adj.* (*f.*) containing many figures of speech अतिशयोक्तिर्ह्यनेकालंकारगर्भा भवति AlaṅkāMañ. 54 (12)

अनेकालंकारबीज (anekālaṅkāra-bīja) *n.* seed or source of many figures of speech उपमैवानेकप्रकारवैचित्र्येणानेकालंकारबीजभूतेति प्रथमं निर्दिष्टा AlaṅkāSa. 26. 2; प्रायश्चानेकालंकारबीजमतिशयोक्तिः AlaṅkāRa. 42 (5); उपमारूपकयोरनेकालंकारबीजत्वादुपमा पूर्वं प्रपञ्चिता KāvyKaVṛ. 109. 22 (4. 1); प्रथममनेकालंकारबीजभूतत्वादुपमा निरूप्यते PratāYaBhū. 351. 2.

अनेकालंकारभाव (anekālaṅkāra-bhāva) *m.* the state of being many figures of speech उपमा। सैवोक्तिभङ्गीभेदेनानेकालंकारभावं भजते CitraMī.5.6.

अनेकालंकारसंशय (anekālaṅkāra-saṁśaya) *m.* doubt regarding various figures of speech नयनानन्ददायीन्दोर्बिम्बमेतत्प्रसीदति ... अत्र (मुखेन सहाभेदारोपात्किमतिशयोक्तिः किम् ... रूपकम्) किं मुखनैर्मल्यप्रस्तावेऽन्योक्तिः ... किम् ... पर्यायोक्तम् इत्यनेकालंकारसंशयः Kāvyānu. (He.) 350. 4.

अनेकालंक्रियोल्लेख (anekālaṅkriyollekha) *m.* mention of or reference to more than one figure of speech अनेकालंक्रियोल्लेखे समं तद्वृत्त्यसंभवे। एकस्य च ग्रहे न्यायदोषाभावे च संकरः KāvyālaṅSāSaṁ. 5. 11.

अनेकालम्बन (anekālambana) *n.* dependence on more than one object तेनैकालम्बनविरुद्धेनानेकालम्बनेन पूर्वोक्तया नीत्या प्रत्यभिज्ञाप्रत्ययो व्याप्त इति न प्रत्यभिज्ञानं क्षणिकानुमानबाधकम् TarkBhā. (Mo.) 32. 28.

अनेकालयविज्ञान (anekālayavijñāna) *n.* many connaissance-receptacles or fundamental knowledges चैत्रमैत्रादिगतज्ञानेच्छानुभवस्मरणादीनामनेकालयविज्ञानाश्रितानामपि चैत्रमैत्राद्यन्तर्गतेष्वेव तेषु व्यवस्थितिः ŚivārkaMaDī. ii. 92. 20 (*on* ii. 2. 25)

अनेकालयसंस्थित (anekālaya-saṁsthita) *adj.* found in many places मणिकुण्डेति विख्यातं तत्र गुह्यं परं मम। मणयो यत्र दृश्यन्ते अनेकालयसंस्थिताः VarāP. 148. 52.

अनेकालादेश (anekāl-ādeśa) *m.* substitute consisting of more than one letter or phoneme अनेकालादेशः शिद्य सर्वस्य स्यात् PrakriKau. i. 41. 6.

अनेकालीकसंयुत (anekālīka-saṁyuta) *adj.* possessed of many falsehoods अतोषयन्नरदाद्या अनेकालीकसंयुताः। तथा चण्डीगणाः सर्वे ब(?बु)भुजुः कृतभाजनाः SkandP. i (1). 26. 32.

अनेकालौकिककल्पना (anekālaukika-kalpanā) *f.* supposition of many extraordinary or supernatural factors एवं तत्प्राक्तत्प्रागित्यनेकालौकिककल्पनया वरं बुद्धिनित्यत्वं कल्पितम् TātpaṬ. (Vā.) 601. 6 (*on* iv. 1. 21)

अनेकाल्त्व (anekāl-tva) *n.* the state (of being a substitute) consisting of more than one letter or phoneme सर्वादेशप्रसङ्गस्त्वनेकाल्त्वात् Vār. 14 *on* P. i. 1.50; MahāBh. i. 125. 1 (*on* i. 1. 50); नानुबन्धकृतमनेकाल्त्वम् VyāḍiPari. 12; शितः शकारानुबन्धेनानेकाल्त्वेऽपि शिदिति पृथक्करणं नानुबन्धकृतमनेकाल्त्वमिति ज्ञापनार्थम् Nyās. i. 101. 8 (*on* i. 1. 55); नानुबन्धकृतान्यसारूप्यानेजन्तत्वानेकाल्त्वानि SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 2. 100; शितः शकारेणानेकाल्त्वेऽपि पृथग्ग्रहणम् 'नानुबन्धकृतमनेकाल्त्वं स्यात्' इति ज्ञापनार्थम् Prasā. i. 41. 19; i. 73. 9; i. 234. 18; ii. 281. 13; ii. 571. 16; द्वे विधीयेते तयोश्चानेकाल्त्वात् सर्वादेशः सिद्ध एव PariVṛ. (Sī.) 160. 15; 14. 12; अकारान्तादङ्गाद्भिस ऐस् स्यात्। अनेकाल्त्वात्सर्वादेशः। रामैः SiddhāKau. 46A. 7 (*on* vii. 1. 9); 340B. 13 (*on* vii. 1. 35); इत्संज्ञकवर्णकृतं सर्वादेशप्रयोजकीभूतमनेकाल्त्वं नाश्रीयते PariVṛ. (Nī.) 4. 12;4.15; णलः सर्वादेशत्वं ततः प्राक् णकारस्य लोपाभावेनानेकाल्त्वादिति केचित् तन्न नानुबन्धकृतमनेकाल्त्वम् इति निषेधात् LaŚabdeŚe. ii. 434. 17.

अनेकाल्त्वाभाव (anekāltvābhāva) *m.* absence of the state of (being a substitute) consisting of more than one letter or phoneme परिशब्दस्यार्धमात्रे द्वे विधीयमानेऽल्ग्रहणे चार्द्धमात्राया अग्रहणादनेकाल्त्वाभावेऽसति सर्वस्येति वचनेऽन्त्यस्य प्राप्नुतः PariVṛ. (Sī.) 160. 23; ऋ इदिति। तेनानेकाल्त्वाभावान्न सर्वादेशः LaŚabdeŚe. i. 313. 9.

अनेकावगत (anekāvagata) *adj.* known by many जीवा एव स्वाविद्यया प्रत्येकं प्रपञ्चाकारेण ब्रह्म विभ्राम्यन्ति। ... अनेकावगतद्वितीयचन्द्रवत् NyāySu. (Ja.) 206A. 1 (*on* i. 4. 6)

अनेकावतार (anekāvatāra) *adj.* having many incarnations जगत्पालयन्तम्। अनेकावतारम् ... सदा विष्णुरूपं गणेशं नमामः GaṇeP. i. 13. 7.

अनेकावतार (anekāvatāra) *m.* many incarnations दीव्यति क्रीडति अनेकावतारैरिति देवी VedāntRaMañ. 1.5 (70. 18); काठके च 'गुहां प्रविश्य तिष्ठन्तं यो भूतेभिर्व्यजायते'त्यनेकावताराः (उक्ताः) Nyāyāmṛ. 272A. 8.

अनेकावयव (anekāvayava) *adj.* having many parts or components नानेकावयवं वाक्यं पदं वा स्फोटवादिनाम् SphoṭSi. 238. 1.

अनेकावयव (anekāvayava) *m.* **i** many parts अनेकावयवयोगिशरीरालम्बनत्वे ज्ञात्रवभासस्य ... अन्वयिना भवितव्यम् ĀtmaSi. 6. 14; **ii** more than one part एकावयववाविच्छिन्ने एकावयविस्वभावेऽवयवान्तरसमावेशः प्रत्यक्षेणानेकावयवसंबद्धस्य NyāyKa. 43. 2.

अनेकावयवत्व (anekāvayava-tva) *n.* **A** the state of having many parts or components मा भूदवयवान्तराप्रतीक्षणेनैकस्मादेवावयवात् वाक्यार्थसिद्धेरनेकावयवत्वहानिर्वाक्यस्य इति सकृत् सर्वावयवानां श्रवणमिष्यते PramāVāSvopVṛ. 85. 24; मा भूदनेकावयवत्वहानिरिति सकृत्सकलावयवश्रवणम् SphoṭSi. 216. 1; उक्थ्यादीनाम् फलाय चोदितानां प्रकरणाज्ज्योतिष्टोममाश्रयतामसमस्तत्वापित्वेनानेकावयवत्वेऽपि सति वाक्यान्तरवशेनान्ते निवेशो भवति TantrVā. 594. 20 (*on* ii. 2. 20); **B** the state of being many parts or components सत्यपि च तदङ्गावतरणेऽनेकावयवत्वान्नियमेन न निधनसंबन्धः ŚāstrDī. 158. 15 (*on* ii. 2. 13)

अनेकावयवनियामकत्व (anekāvayavaniyāmaka-tva) *n.* the state of being the controller of more than one part or limb न च नियम्यानन्त्यादिना प्रसक्तिः एकस्मिन्नपि जीवे अनेकावयवनियामकत्वस्यैकस्मिन्नपि राजन्ये अनेकदेशनियामकत्वस्य च दर्शनात् AdvaiSi. 840. 15.

अनेकावयववृत्ति (anekāvayava-vṛtti) *f.* occurrence or subsistence in many parts ननु नानेकावयववृत्त्यनुसंधानेन विना तत्सामान्यरूपं द्रव्यमभ्युपगन्तुं शक्यम् Kāśi. iii. 97. 18 (*on* 5 (4). 181)

अनेकावयववृत्ति (anekāvayava-vṛtti) *adj.* being or occurring in more than one part कार्त्स्न्येन वृत्तौ एकस्मिन्नेवावयवे परिसमाप्तत्वादनेकावयववृत्तित्वं न स्यात् SyādvāMañ. 16 (213)

अनेकावयवव्याप्त (anekāvayava-vyāpta) *adj.* pervading many parts अनेकावयवव्याप्तस्य तस्यान्तिमावयवमात्रसाधनीभूतेन हीषादिना निर्वर्तयितुमशक्यत्वादिति भावः MayūMāli. 158. 15 (*on* ii. 2. 13)

अनेकावयवव्यासक्त (anekāvayava-vyāsakta) *adj.* inherent in more than one part सामान्यमिति। अस्ति तस्यानेकावयवव्यासक्तस्य साधारणत्वम् NyāyRa. 403. 19 (*on* 5 (4). 181)

अनेकावयवस्थ (anekāvayava-stha) *adj.* present or existing in many parts अवयवी यद्यपि अनेकावयवस्थः तथापि तद्भावे विवादान्नासौ दृष्टान्तत्वेनोपात्तः Pradī. ii. 92A. 38 (*on* i. 2. 64)

अनेकावयवात्मक (anekāvayavātma-ka) *adj.* **i** of the nature of, i.e consisting of many parts अस्तु नामार्थान्तरं वाक्यम्। तदनेकावयवात्मकं वा स्यादनवयवं वा PramāVāSvopVṛ. 85. 10; (वाक्यस्य) अनेकावयवात्मकदोषाभिधानं तावन्नभोरोमन्थनप्रायम् SphoṭSi. 238. 3; 215. 2; ŚāstrDī. 476. 16 (*on* vi. 3. 11); YogVā. iii. 61. 6; न ह्यत्र सौभरमनेकावयवात्मकं सिद्धरूपं चैकाक्षराश्रयत्वेनान्वेतुं योग्यम् MīmāKau. iii (2). 297. 5 (*on* ii. 2. 28); **ii** of the nature of, i.e. consisting of more than one part अपि चैकमनेकावयवात्मकमनवयवं वा SphoṭSi. 213. 2; Pradī. ii. 140A. 1 (*on* i. 3. 10)

अनेकावयवात्मत्व (anekāvayavātma-tva) *n.* the state of being of the nature of, i. e. consisting of many parts वा[क्यं भिन्नं न व]र्णेभ्यो विद्यतेऽनुपलम्भत:। (अनेकाङ्गतया) सिद्धेः (v. l. अनेकावयवात्मत्वे) पृथक् तेषां निरर्थता PramāVār. 1. 250.

अनेकावयवाधार (anekāvayavādhāra) *m.* support for many parts (अणु:) किं चायमनेकावयवाधार इष्यते SyādvāMañ. 16 (208)

अनेकावयवानुस्यूत (anekāvayavānusyūta) *adj.* continuous in more than one part व्यासक्त एवावयवेष्ववयवी ... य एक एवानेकावयवानुस्यूत इति किं न कल्प्यते PrakaPañ. 83. 5.

अनेकावयवाश्रित (anekāvayavāśrita) *adj.* A subsisting in more than one part यदि वाभिमतं द्रव्यं नानेकावयवाश्रितम्। एकत्वादणुवद् वृत्तेरयुक्तिर्बाधिका प्रमा TattvSaṁ. 606; B inherent in more than one part यद्यप्यनेकाश्रयाश्रितं सामान्यं न दृष्टम् अनेकावयवाश्रितस्त्वेकोऽवयवी दृष्ट एव Śarka. 99. 1.

अनेकावर्तगम्भीर (anekāvarta-gambhīra) *adj.* deep with many whirlpools ददर्श सागरम् ...। अनेकावर्तगम्भीरं दानवानां समाश्रयम् BrahmP.44.49.

अनेकावलम्बिन् (anekāvalambin) *adj.* dependent on more than one प्रतिवर्णोपलम्भनप्रभावितानि च भावनाबीजानि ... एकमनेकावलम्बि स्मरणं जनयेयुः SphoṭSi. 69. 2.

अनेकावसरसूक्त (anekāvasara-sūkta) *n.* wise sayings fit for various occasions अनेकावसरसूक्तविशारदात् ... बन्दिनः ... सूक्तीर्निशमयन् मधौ मकरध्वजमाराधयामास YaśasCam. i. 596. 5.

अनेकावस्थ (anekāvastha) *adj.* having various conditions जीवात्मानस्त्वनेकावस्था बहवः GoviBh. 2. 6 (*on* i. 1. 1)

अनेकावान्तरजातीय (anekāvāntarajātīya) *adj.* of various intermediate kinds एकस्मात्समनन्तरप्रत्ययादनेकावान्तरजातीयानुत्पादप्रसङ्गः NyāyVārPari. 517. 6; विलक्षणानेकसहकारिप्रवेशादनेकावान्तरजातीयकार्यकारणस्वभावस्य कस्यचिदेवोत्पादनियम उपपाद्य: NyāyVārPari. 517. 9.

अनेकावान्तरप्रकार (anekāvāntaraprakāra) *m.* various intermediate types अनेकावान्तरप्रकारवच्छरीरारम्भिका पृथिव्येव न द्रव्यान्तरमित्यभिप्रायवाँस्तद्द्रदं दर्शयति Kiraṇā. 55. 5.

अनेकावान्तरवाक्य (anekāvāntaravākya) *n.* various intermediate or subordinate sentences (पयांसि) वर्ज्यानीति अनेकावान्तरवाक्यशेषतया उत्तरत्र तिष्ठति SmṛtiCan. v. 235. 13; अत्र त्वनेकावान्तरवाक्यैः पर्यालोचितैः प्रतिपन्नस्य महावाक्यार्थस्य अवयविनो विरोधे अवयवभूतोपक्रमो दुर्बलः ŚrutaPra. iB. 277. 20 (*on* i. 1. 30); एकार्थपर्यवसायिन्यनेकावान्तरवाक्यघटिते महावाक्ये तद्विषयौ प्रथमचरमावान्तरवाक्यभागावुपक्रमोपसंहारौ ŚivārkaMaDī. i. 179. 12 (*on* i. 1. 4)

अनेकाविद्यासद्भाव (anekāvidyā-sadbhāva) *m.* presence of more than one nescience एकैवाविद्येति पक्षे दोषः ... एकस्यापि च जीवस्यानेकाविद्यासद्भावाभ्युपगमात् TattvPradī. (Ci.) 384. 18.

अनेकाविद्यासंबन्ध (anekāvidyā-sambandha) *m.* relation with many nesciences अनेकाविद्यासंबन्धस्य दुःखानुसंधानरूपानर्थस्य च ... कथमनुसंधानानुसंधानव्यवस्था Nyāyāmṛ. 581A. 5; AdvaiSi. 817. 3.

अनेकाविद्यास्वीकार (anekāvidyā-svīkāra) *m.* acceptance of many nesciences इष्टसिद्धिकारैरपि यावन्ति ज्ञानानि तावन्त्यज्ञानानीत्यनेकाविद्यास्वीकारात् TattvPradī. (Ci.) 384. 19.

अनेकाविषयक (anekāviṣayaka) *adj.* not referring to more than one thing (i. e. referring to only one thing) नैयमिकाग्निहोत्रहोमः ... जुहोतेर्विषयो भवन् न स्वस्माद्भिद्यत इति तत्र व्यभिचारवारणार्थं अनेकाविषयकेति PūrvottaVāNaMā. 4. 2.

अनेकावृत्ति (anekāvṛtti) *f.* many repetitions देवतान्तरनाम्नामनेकावृत्तिविशिष्टसंकीर्तने यत्फलं तस्य सकृदेव शिवादिनामसंकीर्तनेन लाभे संभवति ŚivārkaMaDī. ii. 421. 25 (*on* iv. 1. 1)

अनेकाव्यक्तानयनसूत्र (anekāvyaktānayana-sūtra) *n.* rule for finding out more than one unknown (element) अनेकाव्यक्तानयनसूत्रमकृत्वाज्ञातानिष्टान् फलसदृशी तद्युतिर्यथा भवति। विभजेत पृथग्व्यक्तैरविदितराशिप्रमाणानि GaṇiSāSaṁ. 2. 108 (1)

अनेकाव्ययतुल्यरूप (anekāvyayatulya-rūpa) *adj.* having the form similar to many indeclinables अपि चेतिवदनेकाव्ययतुल्यरूप एकशब्दो वा ŚrutaPra. iA. 33. 5 (*on* i. 1. 1)

अनेकाशीर्वाद (anekāśīrvāda) *m.* various blessings or benedictions कश्चिद् वृद्धब्राह्मणः समागत्य अनेकाशीर्वादान् कृत्वा भणति SiṁhāDvā. 148. 5 (4)

अनेकाशुचिसंघातत्व (anekāśucisaṅghāta-tva) *n.* the state of being a collection of various impurities अवरम् निकृष्टम् अनेकाशुचिसंघातत्वादत्यन्तबीभत्सम् कुलायं नीडं शरीरम् BṛĀraUBh. 550. 11 (*on* iv. 3. 12); 746. 9 (*on* vi. 1. 7)

अनेकाशेषता (anekāśeṣatā) *f.* completeness of more than one यथैकस्य सामान्यस्य कार्त्स्न्यं भवेदेकदेशो वा कृत्स्नता ह्यनेकाशेषता सा चैकस्मिन्नोपपन्ना Upask. 54. 1 (*on* i. 2. 3)

अनेकाशौचसंनिपात (anekāśauca-sannipāta) *m.* concurrence of various impurities इति स्मृतिचन्द्रिकायामनेकाशौचसंनिपातविषयाणि SmṛtiCan. vi.65.10.

अनेकाश्चर्य (anekāścarya) *adj.* containing various wonders अनेकाश्चर्यमालोक्य ते घोरं मकराकरम्। उपविश्यातिनिर्विण्णाः पाणिन्यस्ताननाः क्षणम्। न लेभिरे कपिवराः ...धृतिम् RāmāMañ. 215. 10.

अनेकाश्चर्य (anekāścarya) *n.* various wonders अनेकाश्चर्यकुक्षेः क्षीरसागरादजनि ...देदीप्यमानपुण्यलक्ष्मा लक्ष्मीः NalaCam. 5. 54 (66)

अनेकाश्चर्यनिलय (anekāścarya-nilaya) *m.* abode of various wonders (महाकालवनम् ...शृणु देवि) श्रीमेरोः संनिधाने च शिखरं रत्नचिह्नितम्। अनेकाश्चर्यनिलयम् SkandP. v (1). 1. 12; PadmP. v. 15. 3.

अनेकाश्चर्यमण्डित (anekāścarya-maṇḍita) *adj.* adorned or embellished with various wonders किरातः ...शिवालयं ददर्शाग्रे अनेकाश्चर्यमण्डितम् SkandP. i (1). 5.123.

अनेकाश्चर्यसंयुत (anekāścarya-saṁyuta) *adj.* accompanied by, i. e. possessing various wonders मेरुः ...नानारत्नमयैः शृङ्गैः स्थितः ... अनेकाश्चर्यसंयुतः ParaS. 26. 15; LiṅgaP. i. 48. 5; योजनायुतविस्तीर्णमनेकाश्चर्य-संयुतम्। ... मण्डपं शीघ्रं कुरु SaurP. 56. 7.

अनेकाश्चर्यसंवीता (anekāścarya-saṁvītā) *adj.* (*f.*) equipped or armoured with various wonders उभे सेने ...अनेकाश्चर्यसंवीते चतुरङ्गबलान्विते। विरेजतुः SkandP. i (1). 29. 1.

अनेकाश्चर्यसंकीर्ण (anekāścarya-saṅkīrṇa) *adj.* full of various wonders अनेकाश्चर्यसंकीर्णे ...रम्ये क्रीडनकस्थाने ...संसारभीरुः ...। धृतिं न लभते PadmP. (Ra.) 83. 43.

अनेकाश्चर्यसदन (anekāścarya-sadana) *n.* abode of various wonders क्रीडागिरिरयं तस्य चक्रिणोऽष्टापदाभिधः। अनेकाश्चर्यसदनम् TriṣaŚaPuC. ii. 5. 98.

अनेकाश्चर्यसंदोह (anekāścarya-sandoha) *m.* store-house of various wonders सः ...प्राप्तवानथ दैत्येन्द्रसिंहद्वारम्...अनेकाश्चर्यसंदोहं विश्वरूपमिव स्थितम् HarVi. 32. 34.

अनेकाश्चर्यसमीप (anekāścarya-samīpa) *adj.* adjacent to various wonders इहैवानेकाश्चर्यसमीपे जम्बूद्वीपे ...श्रेष्ठी सुनन्दो नाम YaśasCam. ii. 283.14.

अनेकाश्चर्यसंपूर्णा (anekāścarya-sampūrṇā) *adj.* (*f.*) full of various wonders अनेकाश्चर्यसंपूर्णा प्रवृत्तसुमहोत्सवा। सायोध्या नगरी जाता PadmP. (Ra.) 81. 116; (कुमारो मन्त्रिपुत्रश्च) चेतसीति विनिश्चित्य प्रस्थितौ तत्पुरं प्रति। अनेकाश्चर्यसंपूर्णां पश्यन्तौ पथि भूमिकाम् CitraPaC. 133.

अनेकाश्चर्यसंभूत (anekāścarya-sambhūta) *adj.* A possessing various wonders एवंभूतः कृतस्तेन मण्डपो दिव्यरूपवान्। अनेकाश्चर्यसंभूतो दिव्यो दिव्यविमोहनः SkandP. i (1). 24. 21; ŚivaP. ii (3). 38. 28 (168B. 10); B born with, i. e. consisting of various wonders कुमारो यानमारुहत्। अनेकाश्चर्यसंभूतम् ŚivaP. ii (4). 7. 15 (201A. 7)

अनेकाश्चर्यसेवधि (anekāścarya-sevadhi) *m.* treasure (-house) of various wonders कुरोः पुत्रोऽभवद् हस्ती तदुपज्ञमिदं पुरम्। हस्तिनापुरमित्याहुरनेकाश्चर्यसेवधिम् ViviTiKa. 94. 5.

अनेकाश्मरश्मि (anekāśma-raśmi) *m.* ray (s) of many gems or jewels अनेकाश्मरश्म्युल्लसत्कण्ठभूषम् ...अनुस्मृत्य कृष्णम् ...संप्रीणयेत् PañcaRā. (Nā.) iii. 10. 18.

अनेकाश्रमविधिस्वीकार (anekāśramavidhi-svīkāra) *m.* acceptance of more than one injunction regarding stages of life वाक्यभेदः प्रसज्येत एकस्मिन्वाक्येऽनेकाश्रमविधिस्वीकारात् VedāntKau. 363. 24 (*on* iii. 4. 20)

अनेकाश्रय (anekāśraya) *adj.* Ai based on various sources इति नैकाश्रयं (v. l. इत्यनेकाश्रयं) जन्म दिव्यमानुषसंश्रितम् MahāBhā. i. App. I. 1 (25); Aii based on many things संप्रत्यनेकाश्रयचित्रशोभा लक्ष्मीः शरत्कालगुणोपनीता। ... विभक्तिRām. iv. App. I. 16 (5); Bi occurring or abiding in more than one

(entity) गुणोऽनेकाश्रयः कश्चिदियं त्वेकाश्रया क्रिया TantrVā. 693. 5 (*on* iii. 1. 12); **Bii** occurring or abiding in many (entities) द्वित्वादीनां पर्याप्तिलक्षणः कश्चन संबन्धोऽनेकाश्रयोऽभ्युपगम्यते SiddhāMu. 61. 20 (*on* 108)

अनेकाश्रय (anekāśraya) *m.* many abodes or substrata अनेकाश्रयसंयोगापेक्षणे दशामात्रसंयोगे पटोपलब्धिः स्यान्नवा कदाचित् AbhidhKoBh. 189. 18 (*on* 3.100)

अनेकाश्रयत्व (anekāśraya-tva) *n.* **1** the state of having more than one as the abode or substratum न भेद एकः रूपविरोधात्, एकत्वे च तन्निमित्तं वस्तूनामेकत्वं स्यात् ...कथं तर्हि अनेकाश्रयत्वम् BrahmSi. 49. 4; न चारुणादिगुणवद् द्रव्यावच्छेदेन कारकत्वम्, एकैकपदार्थावच्छेदकत्वेनानुपक्ष्यमाणत्वादनेकाश्रयत्वात् Kāśi. i. 169. 8 (*on* 2. 206); YuktiSneha. 28. 24 (*on* i. 1. 2); गोत्वादिसामान्यस्यैवानेकाश्रयत्वेन नित्यत्वोपपत्तेः YuktiSneha. 75. 25 (*on* i. 1. 5); **2** the state of having more than one thing as the basis निर्धारणस्यानेकाश्रयत्वात् अच इत्येकवचनमनुपपन्नम् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1. 64 (231. 9)

अनेकाश्रयपर्याप्त (anekāśraya-paryāpta) *adj.* pervasively occurring in many abodes or substrata द्वित्वादयः परार्धान्ताः ...अनेकाश्रयपर्याप्ता एते तु परिकीर्तिताः BhāṣāPa. 108.

अनेकाश्रयसंयोगापेक्षा (anekāśrayasaṁyogāpekṣā) *f.* expectancy for, i.e. dependence on the contact with many abodes or substrata अनेकाश्रयसंयोगापेक्षायामुपलब्धौ कल्प्यमानायां दशामात्रसंघाते गृह्यमाणे पट उपलभ्येत Sphuṭā. iii. 107. 3 (*on* 3. 100)

अनेकाश्रयसमूहोपपत्ति (anekāśrayasamūhopapatti) *f.* tenability of a group based on more than one (abode or substratum) एकस्यापि वातस्य दिग्भेदनिमित्तभेदप्रतिभासादनेकाश्रयसमूहोपपत्तिः Pradī. iv. 172B. 9 (*on* iv. 2. 49)

अनेकाश्रयसंबन्ध (anekāśraya-sambandha) *m.* relation based on more than one (referent) द्रव्यपदार्थकस्य वाचनिको वचननियमः ...अनेकाश्रयसंबन्धविवक्षायां द्विवचनबहुवचने Pradī. ii. 99A. 9 (*on* i. 2. 64)

अनेकाश्रयान्विता (anekāśrayānvitā) *adj. (f.)* containing many supports वसुन्धराः ...दुरात्मनामधृष्या यास्तथानेकाश्रयान्विताः। ...तास्वेवंगुणयुक्तासु महीषु विनिवेशयेत् ...खेटग्रामपुरादि च SamarāSū. 8. 34.

अनेकाश्रयाश्रित (anekāśrayāśrita) *adj.* existing in more than one abode or substratum न चानेकाश्रयाश्रितमेकं सामान्यं क्वचिद् दृष्टम् Śarka. 98. 22.

अनेकाश्रयिन् (anekāśrayin) *adj.* of diverse bases or causes क्वचित्प्रमत्ता इव वारणेन्द्रैर्विभान्त्यनेकाश्रयिणो वनान्ताः Rāmā. iv. 539* (4)

अनेकाश्रित (anekāśrita) *adj.* [*f.* -ā] **i** abiding in more than one संयोगविभागद्वित्वद्विपृथक्त्वादयोऽनेकाश्रिताः PadārthaSaṁ. 95. 15; BhāṣāPa. 89; निस्सामान्यं निर्गुणमाश्रितं तु एकाश्रितमनेकाश्रितं वेति प्रागिव द्वयमेव NyāyKuA. ii (1). 194. 7; संयोगविभागौ द्वित्वद्विपृथक्त्वादयश्चानेकाश्रिताः TārkiRa. 150. 7; TattvCin. iii. 23. 6; योऽनेकाश्रितो धर्मो नासावेकैकप्रतीतौ प्रतीयते यथा द्वित्वादि NyāySu. (Ja.) 370A. 9 (*on* ii. 2. 6); **ii** abiding in many अनेकत्वसंख्या तावदनेकाश्रिता NyāySu. (Ja.) 370A. 12 (*on* ii. 2. 6)

अनेकाश्रितगुण (anekāśrita-guṇa) *m.* quality abiding in more than one एकत्वैकपृथक्त्वसंयोगविभागानामेवानेकाश्रितगुणारम्भकत्वम् Kiraṇā. 173. 22.

अनेकाश्रितगुणत्व (anekāśritaguṇa-tva) *n.* the state of being the quality abiding in more than one द्वित्वादिकमेकत्वद्वयविषयानित्यबुद्धिव्यङ्ग्यं न भवति अनेकाश्रितगुणत्वात्पृथक्त्वादिवत् SarvaDaSaṁ. 10. 95; SarvaDaKau. 57. 7.

अनेकाश्रितत्व (anekāśrita-tva) *n.* the state of being that which abides in more than one एका संयोगव्यक्तिरेका च विभागव्यक्तिरुभयोर्द्रव्ययोर्वर्तत इत्यनेकाश्रितत्वम् NyāyKa. 95. 17; किमिदमनुवृत्तत्वं नाम। अनेकाश्रितत्वमिति चेन्न KhaṇḍanKhā. 1082. 19; यदि संयोगादीनां जातेश्चानेकाश्रितत्वं स्यात् तदा ...घटादेरपि घटाभेदः SiddhāLeSaṁ. 339. 5.

अनेकाश्वमहिष्यादि (anekāśvamahiṣy-ādi) *adj.* many horses and she-buffaloes etc. शाबलेयादिपिण्डेऽनेकाश्वमहिष्यादिव्यावृत्तियोगादनेकसामान्याध्यवसायप्रसङ्गः Śarka. 42. 24.

अनेकाश्वरथ (anekāśva-ratha) *adj.* **i** owning a chariot drawn by many horses (i. e. the Sun) उच्चैःपदसमारूढमनेकाश्वरथं विभो। प्रतापेन स्तुतं भोस्ते मित्रं विजयतेतराम् AlaṅkāMañ. 91. 2; **ii** owning many horses and chariots, AlaṅkāMañ. 91. 2.

अनेकासंसर्गैकनिमित्त (anekāsaṁsargaika-nimitta) *adj.* caused by one not related to more than one अयं व्यवहारो न निर्निमित्तो नाप्यनेकनिमित्तो नाप्यनेकासंसर्गैकनिमित्तः, अतिप्रसङ्गात् ĀtmaTaVi. 347. 4.

अनेकासनसंस्थ (anekāsana-saṁstha) *adj.* occupying or lying down on several seats अर्थः प्रकाश्यते नैरंश्येनास्य किं वृत्तिः किं वा तस्यान्यथैव सा। यथा पात्रादिसंस्थस्य श्रीफलादेर्यथाथवा। अनेकासनसंस्थस्य चैत्रादेरुपलक्षिता TattvSaṁ. 621.

अनेकासनसंधान (anekāsana-sandhāna) *n.* employment of many postures (of sexual intercourse) अनेकासनसंधाने रतेर्ज्ञानं कला स्मृता ŚukraNī. 4 (3). 70.

अनेकासना (anekāsanā) *adj. (f.)* having more than one seat स चानेकासनामेकामालोक्य मनुभूमिकाम्। केन केनात्र भोक्तव्यमिति ...उक्तवान् BṛKathāŚloSaṁ. 22. 94.

अनेकासंनिधान (anekāsannidhāna) *n.* non-proximity, i. e. absence of many (other wives) वरुणप्रघासे पत्नी यजमानश्चान्तरावेदीं गत्वा ...शूर्पेण जुहोतीत्यत्र ...अनेकासंनिधाने मुख्याया एवान्तरागमनादिनेतरासामिति न तद्विरोधः BālamBha. i. 266. 7 (*on* 1. 89)

अनेकासिद्धि (anekāsiddhi) *f.* non-establishment of many अनेकासिद्धौ द्रव्याभावे गुणाद्यभावाच्च सर्वलोकापलापः NyāyKu. 145. 10.

अनेकास्तिमत्पौर (anekāstimat-paura) *adj.* having many rich citizens अन(?ने)कास्तिमत्पौरं पुरं देमपुराभिधम् PāṇḍaC. 1. 484.

अनेकास्त्र (anekāstra) *n.* many missiles अनेकास्त्राणि शस्त्राणि द्रोणाचार्यो महाबली। विसृजन्पाण्डवानीकं पीडयामास SkandP. iii (1). 18. 37.

अनेकाहःप्रयोगापेक्षा (anekāhaḥprayogāpekṣā) *f.* [Inst.] with regard to the performance for several days (आहुतीः प्रतिपादयेत्) अनेकाहःप्रयोगापेक्षया आहुतीरिति बहुवचनम् MuṇḍUBh. 314. 18 (*on* i. 2. 2)

अनेकाहवशोभित (anekāhava-śobhita) *adj.* adorned with (victories in) many wars जामाता रावणस्यासावनेकाहवशोभितः PadmP. (Ra.) 89. 5.

अनेकाहार्यत्व (anekāhārya-tva) *n.* the state of being what is to be carried or brought by more than one (entity) एकोदकाहरणलक्षणार्थक्रियेत्याद्यपि न युक्तम् ...एकैकस्यानेकाहार्यत्वे प्रमाणाभावात् ĀtmaTaVi. 718. 7.

अनेकाहुति (anekāhuti) *f.* many oblations प्रतिमन्त्रं स्वाहाकारः प्राप्तः स्यात्। स च प्रदानार्थ इति कृत्वा अनेकाहुतयः स्युः VīraMi. (Saṁskāra.) 440. 19.

अनेकाहोपवास (anekāhopavāsa) *m.* fast for many days अतस्ते अनेकाहोपवासदेवतार्चनगुरुब्राह्मणनमस्कारादि सतां वृत्तमाचरन्तो न दुष्यन्ति ManuBh. ii. 388. 21 (*on* 10. 127)

अनेकाह्लादजनित (anekāhlāda-janita) *adj.* arisen from various joys रवैः। अनेकाह्लादजनितैराचारादिभिः ...पश्येन्मन्त्रमयं बिम्बम् JayāS. 20. 335; PāraS. 15. 829.

अनेकीकरण (anekī-karaṇa) *n.* the act of making (one) into more than one विचालः – अन्यथाकरणम्। तद्धेस्यानेकीकरणमनेकस्य वा एकीकरणमिति सूत्रेणैवेष्टसिद्धिरित्यर्थः Pradī. iv. 371B. 26 (*on* v. 3. 44) [making manifold, MW.]

अनेकीकुर्वत् (an-ekīkurvat) *adj.* not uniting absolutely (पूर्वम् ... उत्तरमक्षरं च) अक्षरे खल्विमे अविकर्षन्ननेकीकुर्वन्यथावर्णमाह AitĀ. III. i. 5. 11.

अनेकीभवत् (an-ekībhavat) *adj.* **i** not becoming one, not coalesced यथा संधीयमानानामनेकीभवतां स्वरः। उपदिष्टस्तथा विद्यादक्षराणामवग्रहे ṚPrāti. 3. 15; **ii** (anekī-bhavat) becoming more than one इत्येवं प्रतिपत्तुराशयवशादेकोऽप्यनेकीभवंस्त्रैलक्षण्यमथैकतामुपगतो मार्गोऽपवर्गस्य यः। ... लोकस्तमास्कन्दतात् TattvPradī. (A.) 336. 5 (*on* 3. 42) [being manifold, i. e. divided into two, MW.]

अनेकीभू (anekī-bhū-) I.P. **1** to be manifold, to be divided into two, MW., APTE; **2** to be multiplied, cf. **अनेकीभूय i**; **3** to become more than one, cf. **अनेकीभवत् ii**; **4** (an-ekībhū-) not to be coalesced, cf. **अनेकीभवत् i**.

अनेकीभूय (anekībhū-ya) *ger.* **i** having been multiplied मञ्चान् विरचयामासुः स्वर्णस्तम्भैः पुरीसदः। अनेकीभूय निधिभिः पुरोभूयागतैरिव TriṣaŚaPuC. i. 4. 613; **ii** having become more than one पिता माता गुरुः स्वामी यत्सर्वेऽपि न कुर्वते। एकोऽप्यनेकीभूयेव त्वं हितं विदधासि तत् TriṣaŚaPuC. i. 6. 269.

अनेकीय (anek-īya) *adj.* [enumerated in the *utkarādigaṇa*, P. iv. 2. 90; GaṇPā. 25. 33] that which belongs to more than one शालीयम्। अनेकीयम्। खलाजिनीयम् GaṇRa. 4. 302 (341)

अनेकेत् (aneket) *adj.* having more than one indicatory letter आवित्ति सामान्योक्त्यर्थौ यस्तदविघातार्थष्टः। अन्यथैकेद्ग्रहणे अनेकेतो डाप्चापौ न गृह्येयाताम् PrakriKau. i. 319. 2; Prasā. i. 319. 15.

अनेकेतिकर्तव्यता (aneketikartavyatā) *f.* more than one procedure or manner of performance अतश्च योगीश्वराद्युक्तप्राजापत्यद्वयस्थाने गौतमीयमनेकेति-

कर्तव्यतासहितं द्रष्टव्यम् Mitā. 518. 19 (*on* 3. 319)

अनेकेन्दुमयी (anekendu-mayī) *adj.* (*f.*) containing several moons खड्गैः केचिद् दिवं चक्रुः कृष्णविद्युन्मयीमिव। वसुनन्दैश्च विशदैरनेकेन्दुमयीमिव TriṣaŚaPuC. i. 4. 122.

अनेकेन्द्रायुधीकृत (anekendrāyudhīkṛta) *adj.* (the direction) which is made to be possessing, i. e. covered with many rainbows भण्डिः ...नरपतिना ...अभ्यनुज्ञातो दर्शयांबभूव। तद्यथा ...बालातपविसरवर्षिणां च किरणैरनेकेन्द्रायुधीकृतदशदिशामलंकाराणां विशेषान् HarṣaC. 303. 14.

अनेकेन्द्रिय (anekendriya) *n.* A various sense-organs एवमनेकेन्द्रियसुखातिशयमनुभवन्नपि नोपलक्ष्यसि (?लक्षयसि) PriyDa. 2. 3 (32); B more than one sense-organ युगपदनेकेन्द्रियावस्थितिदेशः शरीरमिति चेन्न NyāySiA. 209.25.

अनेकेन्द्रियकत्व (anekendriyaka-tva) *n.* the state of having, i. e. being known through more than one sense-organ इन्द्रियान्तरविषयेऽपि इन्द्रियान्तरं प्रवर्तत इत्यनेकेन्द्रियाकत्वं (?अनेकेन्द्रियकत्वं) वृथैव TātpaṬ. (U.) 160. 12 (*on* 4. 159)

अनेकेन्द्रियग्राह्य (anekendriya-grāhya) *adj.* A fit to be cognised through various sense-organs सत्तागुणत्वद्रव्येष्वनेकेन्द्रियग्राह्येष्विन्द्रियान्तराणामिन्द्रियान्तरसापेक्षत्वप्रसङ्गः BrahmSi. 81. 8; ŚlokaVār. 4. 156 (183. 1); B fit to be cognised through more than one sense-organ अनेकेन्द्रियग्राह्यमेकं सद् दृष्टं सत्त्वम् Kāśi. i. 265. 27 (*on* 4. 156)

अनेकेन्द्रियग्राह्यता (anekendriyagrāhya-tā) *f.* the state of being that which is fit to be cognised through more than one sense-organ चक्षुष्ट्वजातेरेकत्वेनानेकेन्द्रियग्राह्यता नास्तीत्यनेकान्तिकत्वम् परिह्रियते तदेन्द्रियजातेरेकत्वादनेकेन्द्रियग्राह्यता TātpaṬ. (U.) 159. 16 (*on* 4. 155); NyāyRa. 183. 13 (*on* 4. 157)

अनेकेन्द्रियग्राह्यत्व (anekendriyagrāhya-tva) *n.* the state of being that which is to be cognised through more than one sense-organ जात्यादिविशिष्टमेकं द्रव्यं प्रतीयते, न च तदेकम्, अनेकेन्द्रियग्राह्यत्वात् रूपरसवत् TātpaṬ. (U.) 159. 12 (*on* 4. 155)

अनेकेन्द्रियजन्यज्ञान (anekendriyajanya-jñāna) *n.* knowledge arising from more than one sense-organ न च दीर्घशष्कुलीभक्षणादौ नानावधानभाजां च कथमेकदानेकेन्द्रियजन्यज्ञानमिति वाच्यम् SiddhāMu. 53. 28 (*on* 85)

अनेकेन्द्रियपरिकल्पन (anekendriya-parikalpana) *n.* assumption (of the existence) of more than one sense-organ त्वगेवैकमिन्द्रियमिष्टम् ... । ततश्चानेकेन्द्रियपरिकल्पनं वृथैव TātpaṬ. (U.) 160. 24 (*on* 4. 163)

अनेकेन्द्रियवादिन् (anekendriya-vādin) *m.* expounder or advocate of the theory that more than one sense-organ is needed for knowing यथैकेन्द्रियवादिनो युगपदनेकार्थ-संनिधाने सति युगपदुपलब्धिर्दोषो भवति तथानेकेन्द्रियवादिनोऽपि एकेन्द्रियग्राह्येषु युगपदुपलब्धिप्रसंगः NyāyVār. 390. 15 (*on* iii. 1. 53)

अनेकेन्द्रियवृत्ति (anekendriya-vṛtti) *adj.* existing in various sense-organs यदि मन्येत नानेकेन्द्रियवृत्तिः प्राणः ... किंतु त्वङ्मात्रवृत्तिरिति तत्राह न च त्वगिति VedāntKa. 334. 12 (*on* ii. 4. 9)

अनेकेन्द्रियवृत्ति (anekendriya-vṛtti) *f.* function of various sense-organs अयोगिनामपि दीर्घशष्कुलीभक्षणादावनेकेन्द्रियवृत्त्यनुभवात् YogSā. 71. 11(4)

अनेकेन्द्रियसंयोग (anekendriya-saṁyoga) *m.* contact with more than one sense-organ युगपदनेकेन्द्रियसंयोगे ज्ञानयौगपद्यं स्यात् Upask. 307. 10 (*on* vii. 1. 23)

अनेकेन्द्रियसंबद्ध (anekendriya-sambaddha) *adj.* connected with more than one sense-organ यदि पुनरात्मैवाधिष्ठाता भवेत् तथाप्यात्मनो युगपदनेकेन्द्रियसंबद्धस्यानिषेधादयुगपज्ज्ञानोत्पत्तौ न्यायोऽन्योऽवधार्यः NyāyVār. 85. 3 (*on* i.1.16)

अनेकेन्द्रियाङ्कत्व (anekendriyāṅka-tva) *n.* the state of being marked or characterised by more than one sense-organ इन्द्रियान्तरविषयेऽपि इन्द्रियान्तरं प्रवर्तत इत्यनेकेन्द्रियाकत्वं (v.l. ॰याङ्कत्वं) वृथैव TātpaṬ. (U.) 160. 12 (*on* 4.159)

अनेकेन्द्रियाधिष्टान (anekendriyādhiṣṭhāna) *n.* act of abiding in more than one sense-organ निरतिशयवेगं च तत् युगपदिवातिशीघ्रमनेकेन्द्रियाधिष्ठानदर्शनात् ĀtmaSi. 61. 21.

अनेकेन्धनादि (anekendhanādi) *adj.* various fire-woods etc. यथानेकेन्धनादीनि संप्रविष्टानि पावके। अलक्ष्याणि च दग्धानि तद्वद् ब्रह्मण्युपासकाः JayāS.4.122.

अनेकेवशब्दा (anekevaśabdā) *adj.* (*f.*) wherein more than one *iva*-word (is used) (वाक्यार्थोपमा) अनेकेवशब्दा यथा-दिने दिने सा परिवर्धमाना लब्धोदया चान्द्रमसीव लेखा। पुपोष लावण्यमयान्विशेषाञ्ज्योत्स्नान्तराणीव कलान्तराणि SaraKanṭhā. 408. 1.

अनेकेश्वर (anekeśvara) *m.* A more than one god or master (as controlling power) परस्परभिन्ना एवैते वासुदेवादयश्चत्वार ईश्वरास्तुल्यधर्माणः नैषामेकात्मकत्वमस्तीति ततोऽनेकेश्वरकल्पनानर्थक्यम् एकेनैवेश्वरेणेश्वरकार्यसिद्धेः BrahmSūBh. (Śaṅ.) 417. 8 (*on* ii. 2. 44); ŚrutaPra. ii. 336. 20 (*on* ii. 2. 42); न तावदेते चत्वारः परस्परं भिन्नाः। अनेकेश्वरकल्पनायां गौरवादिदोषापत्तेः NyāySu. (Ja.) 425A. 6 (*on* ii. 2. 12); B many gods (as creators) नन्वीश्वरानुमानेऽनेकेश्वरकल्पनैवं सति स्यात्। न स्यात् वैषम्यात् NyāySu. (Ja.) 162B. 13 (*on* i. 2. 2)

अनेकेश्वर (anekeśvara) *adj.* i having many gods or masters (as controlling powers) भूरिक्रियावांस्तु नरस्तथानेकेश्वरोऽवशः BṛĀraUBhVā. i. 4. 1574; ii having more than one god (as creator) न हि केनचिदीश्वरवादिना अनेकेश्वरं जगत् अभ्युपगतम् ĀgaPrā. 56. 14.

अनेकेश्वर (anekeśvara) *m.* many gods अनेकेश्वरता चानिष्टापद्येत तस्मान्न मुक्तो जगद्व्यापारीति GoviBh. 322. 16 (*on* iv. 4. 17)

अनेकेश्वरत्व (anekeśvara-tva) *n.* the state of being many gods न हि ईश्वरद्वयं संभवति, अनेकेश्वरत्वे व्यवहारानुपपत्तेः GītāBh. (Śaṅ.) 328. 12 (*on* 11. 43); अनेकेश्वरत्वं च न युक्तम् AṇuBh. 139. 7 (*on* ii. 2. 44)

अनेकेश्वरवाद (anekeśvara-vāda) *m.* theory or doctrine that gods are many, polytheism अनेकेश्वरवादो हि नातीव हृदयंगमः। ते चेत् सदृशसंकल्पाः कोऽर्थो बहुभिरीश्वरैः NyāyMañ. i. 219. 8.

अनेकेश्वरविरोध (anekeśvara-virodha) *m.* contradiction to (the theory) that gods are many इन्द्रादिगतस्य ... शक्तेरप्यस्मदाद्यपेक्षयाधिक्यमात्रमेव न तु निरर्गलत्वमपि। अन्यथानेकेश्वरविरोधः NyāySu. (Ja.) 147A. 8 (*on* i. 1. 7)

अनेकेश्वरानुपपत्ति (anekeśvarānupapatti) *f.* untenability of (the theory) that gods are many अथ ऐश्वर्यविशेषो ब्रह्मणि, तत्प्राप्तिस्तद्रूपपरिणामो मोक्षः, 'स स्वराड् भवति' इति श्रुतेः। ' तदसत् अनेकेश्वरानुपपत्तेः BrahmSi. 120.19.

अनेकेश्वरापत्ति (anekeśvarāpatti) *f.* undesired contingency of many gods किं मुक्तजीवेशयोरतारतम्यम् ... न ... अनेकेश्वरापत्त्या जगत्प्रवृत्त्ययोगात् Nyāyāmṛ. 640B. 9; AdvaiSi. 893. 6.

अनेकेष्टवैकल्य (anekeṣṭa-vaikalya) *n.* deprivation of various desirable things ब्रह्म विद्वान् ... तरति शोकम् अनेकेष्टवैकल्यनिमित्तं मानसं संतापम् MuṇḍUBh. 360. 1 (*on* iii. 2. 9)

अनेकेष्टिव्यवहित (anekeṣṭi-vyavahita) *adj.* (used as noun) (what is) intervened by various sacrifices न हि पवित्रारम्भसमयेऽनेकेष्टिव्यवहितस्याभिषेचनीयस्य प्रयोग उपस्थितः ŚāstrDī. 831. 5 (*on* xi. 4. 2)

अनेकैकत्वबुद्धि (anekaikatvabuddhi) *f.* more than one cognition of singularity अनेकैकत्वबुद्धिर्या सापेक्षाबुद्धिरिष्यते BhāṣāPa. 109.

अनेकैकत्वसंनिपात (anekaikatva-sannipāta) *m.* concurrence of more than one singularity यदि त्वन्यदपि संस्क्रियेत ततोऽनेकैकत्वसंनिपातात्संख्यान्तरोपजने सति श्रुतैकत्वपरित्यागेनानेकसंस्काराच्छ्रुतं हीयेताश्रुतं च परिगृह्येत TantrVā. 739. 22 (*on* iii. 1. 14)

अनेकैकविशिष्ट (an-ekaikaviśiṣṭa) *adj.* not qulified by distinct single feature अनेकैकविशिष्टस्त्वात्मा कृत्स्नत्वादुपास्यः BṛĀraUBh. 114. 15 (*on* i.4.7)

अनेकैकव्यवहार (anekaika-vyavahāra) *m.* usage of more than one (in the case of one) and that of one (in the case of more than one) एकस्यानेकसंबन्धेऽनेकस्य चैकसंबन्धेऽविरोधात् एकानेकयोरनेकैकव्यवहारविरोधात् ĀtmaTaVi. 413. 3.

अनेकैकस्मृतिद्वार् (anekaikasmṛti-dvār) *f.* [Inst.] through the recollection of more than one single (referent) अस्ति च द्वन्द्वे पदस्यानेकमुपस्थाप्यं तत्र तात्पर्यं च तन्निर्वाहश्चानेकैकस्मृतिद्वारा लक्षणया पदेन वा TattvCin. iv (2). 803. 5.

अनेकोक्ति (anekokti) *adj.* having various expressions श्वेतोऽसौ धावतीत्यादेरनेकोक्तित्वकारणात्। अनेकार्थावसायः स्यान्न त्वेवमिह युज्यते BṛĀraUBhVā. i. 5. 346.

अनेकोच्चण्डमार्तण्ड (anekoccaṇḍa-mārtaṇḍa) *m.* many fierce, i. e. scorching suns अनेकोच्चण्डमार्तण्डप्लुष्टे भुवनमण्डले। चराचरजगत्सर्गः सहसा भस्मसादभूत् DaśāvaC. 1. 35.

अनेकोच्चारण (anekoccāraṇa) *n.* A many utterances, i.e. repetitions of injunctions अर्थलभ्यविध्यन्तरप्रसूतावसत्यामेकात्मकः श्रौतो विधिरेकत्रोपक्षीयमाणो यद्यप्यन्यत्रास्तीति कल्पते तत्रासकृदुच्चारणादृते सिध्यतीति पौरुषेयोऽनेकोच्चारणप्रसङ्गः TantrVā. 478. 13 (*on* ii. 2. 6); B pronunciation of many (consonants) यत्तु

शास्त्रे व्यञ्जनानां कालः परिगण्यते तद्गुरुलाघवनिरूपणाय। अनेकोच्चारणे हि प्रयत्नस्य गौरवं भवति Pradi. vi. 63. 19 (*on* vii. 1. 72)

अनेकोत्क्रमज्या (anekotkrama-jyā) *f.* more than one reversed sine स्यात्तत्समो वा परिधिस्त्वनेकोत्क्रमज्ययाप्यत्र स एव बोध्यः SiddhāTaVi. 30.6.

अनेकोत्तमर्ण (anekottamarṇa) *m.* i more than one creditor युगपदनेकोत्तमर्णेषु दानप्राप्तौ क्रममाह Aparā. 645. 14 (*on* 2. 41); ii many creditors अनेकोत्तमर्णसमवाये ऋणग्रहणानुक्रमेण अधमर्ण ऋणं दाप्यः DīpKa. 43. 11 (*on* 2. 41)

अनेकोत्तमाङ्ग (anekottamāṅga) *n.* many heads (of persons) सदानेकोत्तमाङ्गानां पीडाहरगुणश्रियः। भूपतेरुत्तमाङ्गस्य पीडा कष्टमवर्धत RājTa. (Jo.) 252.

अनेकोत्पत्तिपरता (anekotpattipara-tā) *f.* the state of being intended to convey many origins, i.e. ritual acts संख्या ... अनेकोत्पत्तिपरतां विधेर्बोधयन्ती ... कर्मणां मिथोभेदमावहति ŚāstrDī. 95. 3 (*on* ii. 1. 1)

अनेकोत्पत्तिप्रसङ्ग (anekotpatti-prasaṅga) *m.* undesired occasion for more than one origin, i.e. rise of many consequences न च समूहालम्बनस्थले विषयताया व्यासज्यवृत्तितवादनेकोत्पत्तिप्रसङ्गः BhāṭṭDī. ii. 131. 24 (*on* iv. 3. 9)

अनेकोत्पद्यमान (anekotpadyamāna) *adj.* (used as noun) more than one (object) being originated संख्यापि युगपदनेकोत्पद्यमानसमवेता पूर्वासंभवद्गुणान्तराद् भिद्यते TantrVā. 626. 14 (*on* ii. 3. 26)

अनेकोत्पादादिप्रत्यय (anekotpādādipratyaya) *m.* many knowledges referring to origination etc. न चानेकोत्पादादिप्रत्ययानां विषयभेदकल्पनमपेक्ष्यैकस्याः प्रत्यभिज्ञाया एव विषयभेदकल्पनमुचितम् BhāṭṭCin. i. 134. 10 (*on* i. 1. 6)

अनेकोत्सर्गापवाद (anekotsargāpavāda) *m.* many general rules and exceptions अनेकोत्सर्गापवादजटिलस्य व्याकरणस्य लघूपायत्वमसिद्धम् MayūMāli. 45. 14 (*on* i. 3. 9)

अनेकोत्सव (anekotsava) *m.* various festivals लोकेऽनेकोत्सवाः सन्तु Nāṭa. 28. 14.

अनेकोदकभाजन (anekodakabhājana) *n.* several containers of water एकव्यक्तेर्गोत्वभाववद्व्यक्त्यन्तरस्यापि गोत्वभावत्वादेवान्तरेणापि सामान्यमनेकोदकभाजनेष्वयं चन्द्रोऽयं चन्द्र इतिवदवभासोपपत्तेः TattvPradī. (Ci.) 310. 12.

अनेकोदकान्तर् (anekodakāntar) *adv.* inside more than one (container of) water एको भानुस्तद(?ट)स्थः प्रतिफलनवशाद्यस्त्वनेकोदकान्तर्नानात्वं याति ŚatŚlo.52.

अनेकोदर (anekodara) *m.* more than one stomach एकस्मिन् दिव्यदेहेऽनेकोदरादिकं कथम् GītāBh. (Rā.) 547. 7 (*on* 11. 19)

अनेकोदरबाहंस (anekodarabāhvaṁsa) *adj.* having many bellies, arms and shoulders अनेकोदरबाहंसम् ... रूपं भानोः BhaviP. 227B. 8 (i. 153.46)

अनेकोदात्त (anekodātta) *n.* many acute syllables यद्यप्यनेकोदात्तानां न यौगपद्यं युगपद्ग्रहणात् तथापि पर्यायेण सर्वेषां स्यात् LaŚabdeŚe. ii. 944.7.

अनेकोदाहरणानुगत (anekodāharaṇānugata) *adj.* common to or continued in many examples अलिङ्गे लिङ्गाभिमानादतथाभूते तथाभूतानुमानमित्यनुमित्याभास इत्यनेकोदाहरणानुगतः संक्षेपः Kiraṇā. 266. 22.

अनेकोद्दण्डगण्डोपल (anekoddaṇḍagaṇḍopala) *m.* many rocks with prominent projections अनेकोद्दण्डगण्डोपलशिलादि यद्यथा समर्थमस्त्रीकरोति नक्तंचरः UdaySuKa. 80. 4.

अनेकोद्देश (anekoddeśa) *m.* 1A [Inst.] with reference to many objectives यदनेकोद्देशेनानुष्ठीयते तत्तन्त्रम् NyāyRaMā. 209. 20; 1B [Inst.] with reference to more than one object or specification एकोद्देशेनानेकविधानवदनेकोद्देशेनैकविधानमप्यशक्यम् SiddhāTa. 28. 25; 2 many subjects (of a predicate) न च गायत्र्यादीनामुद्देश्यत्वे अनेकोद्देशः BhāṭṭDī. iii. 286. 13 (*on* x. 4. 12); [Loc.] in the case of more than one subject अनेकोद्देशे वाक्यभेदात् BhāṭṭDī. iii. 232. 17 (*on* x. 2. 22) = iii. 259. 10 (*on* x. 3. 14); [Inst.] with reference to more than one subject अनेकोद्देशेनैकसमार्गविषयानेकविनियोगविधिकल्पनसंभवात् न युक्तो वाक्यभेदः MīmāKau. ii. 172. 3 (*on* iii. 1. 13)

अनेकोद्देश्यकत्व (anekoddeśyaka-tva) *n.* A the state of having more than one subject 'अमावास्यायामपराह्ने' इत्यादौ कालदेशाद्यनेकोद्देश्यकत्वेऽपि कर्मनानात्वानाक्षेपकत्वात् न वाक्यभेदः MīmāKau. ii. 178. 20 (*on* iii.1. 14); B the state of having many objectives विधेस्तु अनेकोद्देश्यकत्वे नैव काचित् क्षतिः BhāṭṭDī. i. 198. 16 (*on* iii. 1. 7); पात्रचतुष्टयमित्यादिनानेकोद्देश्यकत्वलाभात् सपिण्डीकरणस्य पार्वणत्वे प्रसक्ते VīraMi. 313. 1 (*on* 1. 254)

अनेकोद्देश्यता (anekoddeśya-tā) *f.* A the state of having more than one subject गवादीनामुद्देश्यत्वे वा चशब्दोपात्तस्यापि साहित्यस्याविवक्षापत्तेः स्यादनेकोद्देश्यतानिमित्तो वाक्यभेदः MīmāKau. i. 207. 8 (*on* i. 4. 4); ii. 178. 22 (*on* iii. 1. 14); Bi the state of having many objectives सजातीयस्यैवोद्देश्यत्वात्तमादायानेकोद्देश्यता अपरिहार्या MīmāKau. i. 265. 1 (*on* i. 4. 21); iii (1). 19. 16 (*on* i. 2. 7); वैजात्याभावेऽपि साकाङ्क्षत्वादेव नानेकोद्देश्यता BhāṭṭDī. ii. 102. 10 (*on* iv. 1. 14); Bii the state of having more than one objective न चैवमेककर्मत्वभङ्गभयेन अनेकोद्देश्यतानङ्गीकारे फलसंस्कार्यस्थले तदापत्तावपि निमित्तस्थले तदभावात् किमिति नानेकोद्देश्यताङ्गीकारः MīmāKau. ii. 177. 13 (*on* iii. 1. 14); C the state of having reference to many काम्यवाक्ये 'अध्वर्युयजमानौ वाचं यच्छतः' इतिवन्नानेकोद्देश्यता BhāṭṭDī. iii. 251. 12 (*on* x. 3. 5)

अनेकोद्देश्यसंबन्ध (anekoddeśya-sambandha) *m.* relation with many objectives भावनायामनेककारकसंबन्धवदनेकोद्देश्यसंबन्धे बाधकाभावात् BhāṭṭDī. i. 193. 13 (*on* iii. 1. 7)

अनेकोद्देश्यसाहित्य (anekoddeśya-sāhitya) *n.* simultaneity (of actions) having more than one, i. e. two subjects द्वयोर्मातापित्रोरमुकायामुकायै चेत्युद्देशं कृत्वा ... एतच्छ्राद्धमनेकोद्देश्यसाहित्यरूपचोदनालिङ्गात् पार्वणधर्मकं तन्त्रेण कार्यम् SmṛtiCan. v. 427. 5.

अनेकोद्यानशोभाढ्य (anekodyānaśobhāḍhya) *adj.* endowed with or rich in the grandeur of many gardens यावज्जलं विवेशासौ तावत्पुरमदृश्यत। अनेकोद्यानशोभाढ्यममेयं पुट्भेदनम् PadmP. iv. 38. 28.

अनेकोद्यानसंपन्न (anekodyāna-sampanna) *adj.* abounding or rich in many gardens पुरे रत्नपुरे पौरैस्त्वत्सनाथैः प्रहृष्यताम्। अनेकोद्यानसंपन्ने VīraBhā. 7. 71.

अनेकोद्वाह्य (anekodvāhya) *adj.* to be carried by many करिपृष्ठे तथानेकोद्वाह्यपाषाणदारुषु। अलक्षितेऽपि दुष्याणां भक्ष्यदोषो न विद्यते MahNirvāT. 11.132; जलस्थं स्थलस्थं वानेकोद्वाह्यं प्रक्षालितमेकोद्वाह्यमपि दारु नासनम् VīraMi. 42. 19 (*on* 1. 20); अनेकोद्वाह्ये दारुशिले भूमिसमे इष्टकाश्च संकीर्णीभूताः VīraMi. (Paribhāṣā.) 84. 2.

अनेकोन्मार्गवर्तिन् (anekonmārga-vartin) *adj.* many (persons) who go off the (righteous) path, i. e. take to evil courses तस्मिन् यच्छासने शास्या अनेकोन्मार्गवर्तिनः। पापेभ्यो निर्भये शस्तो लघुपापे गुरुर्दमः MahNirvāT. 11. 23 (comm. बहवोऽसद्वर्त्मसु वर्तमाना जनाः)

अनेकोपकरण (anekopakaraṇa) *n.* various means or instruments इदं पुरसामान्यादनेकोपकरणसंहतं शरीरं स्वात्मना असंहतराजस्थानीयस्वाम्यर्थं भवितुमर्हति KāṭhUBh. 159. 7 (*on* 5. 1); पराधीनामनेकोपकरणसीतादिसंपाद्याम् (कृषिं यत्नेन वर्जयेत्) ManvaVi. 1320. 15 (*on* 10. 83)

अनेकोपकार (anekopakāra) *adj.* who has (been provided with) various helps पुनर्दष्टं भुजङ्गेन मन्त्रज्ञस्तमजीवयत्। इत्यनेकोपकारोऽसौ स्नेहार्द्रं नृपतिं व्यधात् BṛKathāMañ. vi. 1. 203.

अनेकोपकारकत्व (anekopakāraka-tva) *n.* the state of being what helps, i. e. being ancillary to more than one एकस्यानेकोपकारकत्वसंभावनाद्वारा प्रसङ्गनिरूपणहेतुत्वाद्युक्तमानन्तर्यम् MayūMāli. 843. 8 (*on* xii. 1. 1)

अनेकोपकारकरी (anekopakāra-karī) *adj.* (*f.*) providing with many (types of) helps पृथिवी ... शयनासनाद्यनेकोपकारकरी PadārthaSaṁ.27.21; Kiraṇā.54.7.

अनेकोपकारलक्षण (anekopakāra-lakṣaṇa) *adj.* characterised by many helps, i. e. ancillaries तन्त्रानुष्ठानेनैव पापक्षयलक्षणकार्यनिष्पत्तियुक्ता। यथा तन्त्रानुष्ठितैः प्रयाजादिभिराग्नेयादिषु तन्त्रेणैवानेकोपकारलक्षणकार्याणां निष्पत्तिः Mitā. 419. 25 (*on* 3. 243)

अनेकोपकारार्थता (anekopakārārtha-tā) *f.* the state of being meant for benevolence or help for many दीपकस्यानेकोपकारार्थतया दीपस्थानीयस्य पदस्यार्थस्योभयोर्वावृत्तौ त्रिविधमावृत्तिदीपकम् Kuval. 50 (1)

अनेकोपकार्यत्व (anekopakārya-tva) *n.* the state of being what is to be helped by many (factors) प्राधान्यादेवानेकोपकार्यत्वसंभवात् पुरुषव्याघ्रोऽभिरूप इति भवत्येव PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. ii. 1. 56 (75. 15)

अनेकोपकार्यापर्याय (anekopakāryā-paryāya) *m.* rows of many palatial houses चण्डकर्मा ... आजगाम ... अनेकोपकार्यापर्यायपरिगतपर्यन्तावनीकं तदुद्यानम् YaśasCam. ii. 249. 18.

अनेकोपचार (anekopacāra) *m.* many types of service (to a deity) प्रातर्नित्यपूजान्तं विधायानेकोपचारैः पुनः संपूज्य दमनमञ्जरीं सदूर्वां गन्धाक्षतयुक्ताम् [illegible] (Bhakti.) 69. 2.

अनेकोपदर्शन (anekopadarśana) *n.* act of showing or introducing of many (things) कस्याश्चिदेव क्वचित्कौतुकमुत्पद्यत इत्यनेकोपदर्शनम् JayaMa. 291. 20 (*on* 5. 5)

अनेकोपद्रव (anekopadrava) *adj.* causing various supervenient symptoms कुष्ठम् ... अशुचिविगन्धिशोथबहुलमनेकोपद्रवं सांनिपातिकं रक्तत्वात् काकणमित्युच्यते KāśyaS. 116A. 12.

अनेकोपद्रव (anekopadrava) *m.* A various supevenient symptoms हिक्का ...। अनेकोपद्रवयुता गम्भीरा नाम सा स्मृता SuśruS. vi. 50. 13 (comm.ज्वरश्वासतृष्णादिभिर्युक्ता); B various troubles ग्रामवासिनामनेकोपद्रवैरात्मंभरिः 'ग्रामकूटः' CaturCin. iii (1). 783. 5.

अनेकोपद्रववती (anekopadrava-vatī) *adj.* (*f.*) possessing various supervenient symptoms हिक्का ...। अनेकोपद्रववती गम्भीरा नाम सा स्मृता RugVi. 12. 9.

अनेकोपद्रवाकीर्णा (anekopadravākīrṇā) *adj.* (*f.*) full of various troubles (पापिष्ठाः नराः) अनेकोपद्रवाकीर्णां विषक्षारजलाविलाम्। नदीं वैतरणीं घोरां तारयन्ति VarāṅgaC. 5. 80.

अनेकोपधानविधि (anekopadhāna-vidhi) *m.* injunction regarding the laying of many (bricks) नोपधानमात्रविधिः। तथा सति 'प्राणभृत उपदधाति'-त्यनेकोपधानविधिवैयर्थ्यापत्तेः MīmāKau. i. 290. 25 (*on* i. 4. 27); BhāṭṭDī. i. 80.2 (*on* i. 4. 13-18)

अनेकोपनरकपरिवार (anekopanaraka-parivāra) *adj.* surrounded by many subordinate or minor hells एते महानरका अनेकोपनरकपरिवारा बोद्धव्याः TattvVai. 152. 26 (*on* 3. 26)

अनेकोपपत्तिबल (anekopapatti-bala) *n.* [Abl.] due to the force of many reasons ब्रह्मशब्दार्थवैरूप्यं तु ... अनेकोपपत्तिबलाद् युज्यते ŚrutaPra. iA. 219. 24 (*on* i. 1. 1)

अनेकोपपत्तिसिद्ध (anekopapatti-siddha) *adj.* established or proved by many reasons तस्य च तत्त्वपरत्वम् (पुरुषसूक्तस्य भगवत्परत्वम्) तत्रापि महापुरुषसंज्ञदेवताविशेषविषयत्वमप्यविगीतम् अनेकोपपत्तिसिद्धं च ŚrutaPra. i B. 257. 19 (*on* i. 1.25)

अनेकोपपथानुसारिन् (anekopapathānusārin) *adj.* going along various sub-paths or modes नूनमनेकोपपथानुसारी ते वचनक्रमः PārijāHa. 10 (6)

अनेकोपप्लव (anekopaplava) *m.* concurrence of many वैदिकानामिदं तावन्न भवतीत्येतावन्मात्रं गम्येत। न तु लक्षणविशेषोऽनेकोपप्लवात् TantrVā. 426. 6 (*on* ii. 1. 46)

अनेकोपमान (anekopamāna) *adj.* having many (items) as standards of comparison सिद्धान्तः स्तादहितहतयेऽख्यापयद्यं जिनेन्द्रः ... विहायःसद्राजीवः सकविधिषणा-पादनेकोपमानः CaturJiStu. 31.

अनेकोपयोगपाट्यमान (anekopayoga-pāṭyamāna) *adj.* being torn for manifold uses अनेकोपयोगपाट्यमानैः ... पट्टपटीसहस्रैः ... उज्ज्वलं रमणीयम् ... आसीद्राजकुलम् HarṣaC. 203. 4.

अनेकोपरोध (anekoparodha) *m.* more than one obstruction एकोऽनेकोपरोधश्चरतु कथमिति व्याकुले दिव्यलोके RāmBāSta. 33.

अनेकोपलक्षण (anekopalakṣaṇa) *adj.* indicating many सर्वग्रहणं च अनेकोपलक्षणम् Pradī. vii. 80. 12 (*on* viii. 2. 2)

अनेकोपलक्षण (anekopalakṣaṇa) *n.* A more than one indicator उपलक्ष्यस्य धर्मिणो ब्रह्मण एकत्वेऽपि प्रत्युपलक्षणमुपलक्ष्यधर्मभेदः ... अभ्युपगम्यते। अन्यथा तत्राप्यनेकोपलक्षणवैयर्थ्यं प्रसज्यत एव ŚrutaPra. iA. 189. 1 (*on* i. 1. 1); B many indicators त्वत्पक्षे अनेकोपलक्षणोपलक्ष्यधर्मभेदानभ्युपगमादुक्तदोषो दुर्वारः ŚrutaPra. iA. 189. 1 (*on* i. 1. 1)

अनेकोपवास (anekopavāsa) *m.* many fasts or starvations, i. e. acts of fasting for many (days) मधुपिङ्गलः ... अशनायादुद्वयायोघ्यामागत्यानेकोपवासपरवशहृदयोत्साहः ... सागरागारद्वारमन्दिरे मनाग्व्यलम्बत YaśasCam. ii. 352. 10.

अनेकोपवासक्लिष्ट (anekopavāsa-kliṣṭa) *adj.* afflicted with many fasts, i. e. due to fasting for many (days) अनेकोपवासक्लिष्टश्(च) स्वामी PañcT. 1. 117 (14)(117.7); Hitopa. 4. 61 (4)

अनेकोपवासखिन्न (anekopavāsa-khinna) *adj.* distressed by many fasts अनेकोपवासक्लिष्ट (v. l. °खिन्न MaxMuller Ed.) श्च स्वामी Hitopa. 4. 61(4)

अनेकोपवासपरिक्षीण (anekopavāsa-parikṣīṇa) *adj.* emaciated due to many fasts तिष्ठत यूयं यावदहम् (एवै)तदर्थं संप्रतिपादयिष्यामि (v. l. मृताः स्मः तर्हि स्वामिनमेवानेकोपवासपरिक्षीणमङ्गीकारयामः) PañcT. 1. 115 (37) (114.2)

अनेकोपवासिन् (anekopavāsin) *adj.* observing many fasts अनेकोपवासिक्लिष्टश्(च)स्वामी (v. l. अनेकोपवासी स्वामी) PañcT. 1. 117 (14) (117. 7)

अनेकोपस्थिति (anekopasthiti) *f.* (mental) presence or awareness of different objects or referents नानार्थे क्लिष्टे चानेकोपस्थितावपि प्रकरणादिवशादेकमर्थमादायान्वयबोधः TattvCin. iv (1). 173. 1.

अनेकोपादान (anekopādāna) *adj.* having many (things) as its material cause दध्यनेकोपादानम् VedāntKa. 311. 11 (*on* ii. 3. 6)

अनेकोपादान (anekopādāna) *n.* 1 act of mentioning of many (as causes) अकस्मादेव सिद्धेरनेकोपादानवैयर्थ्यम् TātpaṬ. (Vā.) 523. 10 (*on* iii. 1. 37); 2 act of conveying of many (items) तन्त्रेण यजिना अनेकोपादानात्समुदायसिद्धिः BhāṭṭDī. i. 114. 21 (*on* ii. 2. 3)

अनेकोपाधियोगतस् (anekopādhiyoga-tas) *adv.* on account of the contact with more than one attribute एका माहेश्वरी शक्तिरनेकोपाधियोगतः। परावरेण रूपेण क्रीडते KūrmaP. 102. 4 (1. 12)

अनेकोपायकृत (anekopāya-kṛta) *adj.* effected by various methods पूर्वमनेकोपायकृतमाहरणं विहितम् ManuBh. ii. 373. 2 (*on* 11. 12)

अनेकोपायचिन्ता (anekopāya-cintā) *f.* thought or consideration of various means अनेकोपायचिन्ताचान्तः सकललावण्यविच्छायमुच्छन्नचैतन्यमिव शरीरमुद्वहन्तीमवलोक्य मामुपनकरुणः तातः ... उपावेशयत् TilaMañ. 328. 16.

अनेकोपायप्रसङ्ग (anekopāya-prasaṅga) *m.* occasion for various means अनेकोपायप्रसङ्गे मन्त्रेण स्मृतं क्रियमाणमभ्युदयकारि भवति TantrVā. 19. 6 (*on* i. 2. 7)

अनेकोपायसंभूत (anekopāya-sambhūta) *adj.* arisen due to various means अनेकोपायसंभूतमहादुःखविधायिनि। पतन्ति नरके जीवा ग्रावाण इव वारिणि PadmP. (Ra.) 14. 23.

अनेकोपासकोपकारता (anekopāsakopakāra-tā) *f.* the state of bestowing favours or help on more than one devotee सत्रयागे एकस्यैव प्रक्षेपस्य बहुयजमानोपकारकत्वस्य एकस्यैव ब्रह्मलोकस्य युगपदनेकोपासकोपकारतायाश्च दर्शनात् LalitāSaBh. 226. 6 (*on* 296)

अनेकोभयार्थ (anekobhayārtha) *m.* [Loc.] in the sense as many and both नानानेकोभयार्थयोः AmaK. 2830; NānārthMa. 979.

अनेकोर्मिसमाधूत (anekormi-samādhūta) *adj.* scattered or interspersed with many waves अनेकोर्मिसमाधूतसमुद्रमदहारिणे। ... राजेन्द्राय नमस्तुभ्यम् SkandP. iii (1). 46. 42.

अनेकोल्बण (anekolbaṇa) *adj.* excessive or intensified by more than one factor संसृष्टैः संनिपतितैरेकानेकोल्बणैः समैः। ज्वरान्दोषैः क्रमापेक्षी यथोक्तैरौषधैर्जयेत् AṣṭāSaṁ. ii. 12. 19 (4. 2)

अनेकोल्लसत्कण्ठभूषा (anekollasatkaṇṭhabhūṣā) *f.* many glittering necklaces अनेकोल्लसत्कण्ठभूषालसन्तम् ... कृष्णम् ... दुग्धेन संप्रीणयेत् SkandP. ii (5). 16. 4.

अनेकोल्लेख (anekollekha) *m.* mention of various (expressions) पूज्ये गौरवं, शिरःस्थवस्तुन्यापीडः स्थूले पुष्टता कल्पनीया। इत्याद्यनेकोल्लेखैरर्थः कल्पनीयः KāvyKaVṛ. 134. 26 (4. 5)

अनेकौषधिरसप्रसाद (anekauṣadhirasa-prasāda) *adj.* having the benefit of the sap or essence of various medicinal plants or herbs अश्वायाश्चैव नार्याश्च करेणूनां च यत्पयः। तत्त्वनेकौषधिरसप्रसादं प्राणदं गुरु SuśruS.i.45.48.

अनेकौषधिसंयोग (anekauṣadhi-saṁyoga) *m.* blending or mixture of various medicinal plants or herbs कषाया वैद्यकप्रसिद्धा अनेकौषधिसंयोगेन ये क्राथ्यन्ते ManuBh. ii. 417. 3 (*on* 11. 152)

अनेकौषधोपक्रम (anekauṣadhopakrama) *m.* treatment with various medicines अहमेतावन्ति दिनानि यावदनेकौषधोपक्रमं मुधा कृतवान् PurāPraSaṁ.93.27.

अनेजत् (án-ejat) *adj.* Ai not moving, i.e. immovable, immobile ये च दृष्टा ये चादृष्टाः ...। तेनाग्ने सर्वान् सं दह क्रिमीन् अनेजतो (better अनेजतो) जहि AV. (P.) ix. 6. 12; अनेजदेकं मनसो जवीयो नैनद्देवा आप्नुवन्पूर्वमर्षत् VājaS. 40. 4; ĪśāU. 4; GopāPūTāU. 2. 13; तं वा एते सन्नाः शेरतेऽनेजन्तः ŚatBr. (K.) V. i. 2. 15; त्वत्तः परं नापरमप्यनेजदेजच्च किंचिद् व्यतिरिक्तमस्ति BhāgP. vii.3.32; Aii not moving, i.e. steady अनेजन्न उद्गायेत् पशूनामपरावापाय JaimiBr. 1. 138; B not moving, i. e. not leaving (one's) condition अनेजन् न एजत्। 'एजृ कम्पने', कम्पनं चलनं स्वावस्थाप्रच्युतिः तद्वर्जितम् ĪśopBh. 9. 16 (*on* 4)

अनेजन्तत्व (anejanta-tva) *n.* the state of being (a word) not ending in vowels *ec* (*e, o, ai, au*) दाप्प्रतिषेधे न दैप्यनेजन्तत्वात् Vār.7 *on* P. i. 1. 20;

MahāBh. i. 75. 26 (*on* i. 1. 20); मेङः सानुबन्धकस्यात्त्वभूतस्य निर्देशं करोति तज्ज्ञापयति नानुबन्धकृतमनेजन्तत्वमिति Nyās. i. 69. 20 (*on* i. 1. 20); PariVṛ. (Sī.) 91. 4; PariVṛ. (Nī.) 4. 18; ParibhāŚe. 7; नानुबन्धकृतान्यसारूप्याने-जन्तत्वानेकाल्त्वानि SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 2. 100; अनुबन्धकृतमित्संज्ञकवर्णकृत-मनेजन्तत्वमेजन्तत्वप्रतिबन्धकं न PariVṛ. (Nī.) 4.19.

अनेजात (an-ejāta) *adj.* not moving ये च दृष्टा ये चादृष्टाः ...। तेनाग्ने सर्वान् सं दह क्रिमीन् अनेजातो जहि AV. (P.) ix. 6. 12 (better अनेजित Raghuvira, Viśva.)

अनेजित (an-ejita) *adj.* not moving, not flickering, i. e. steady ये च दृष्टा ये चादृष्टाः ...। तेनाग्ने सर्वान् सं दह क्रिमीन् अनेजातो जहि (better अनेजितो) AV. (P.) ix. 6. 12 [Viśva.]

अनेज्विषयत्व (anejviṣaya-tva) *n.* the state of not having vowels *ec* (*e, o, ai, au*) as its object उपसर्गे घोः किः इति किप्रत्ययेऽनेज्विषयत्वादात्वं नास्ति PariVṛ. (Sī.) 173. 3.

अनेञ्ज (an-eñja) *adj.* immobile, immovable, which leads to rebirth in the *arūpāvacara* state कर्माणि कुशलाकुशलानेञ्जानि PrasaPa. 334. 8, cf. अनिञ्ज्य.

अनेञ्ज्य (an-eñjya) *adj.* immobile, immovable, which leads to rebirth in the group of gods belonging to the sphere of formless state, i.e. *arūpāvacara* state संस्काराः। ते च त्रिविधाः कुशला अकुशला आनेञ्ज्या (?अनेञ्ज्या)श्च PrasaPa. 543. 2 [DBHS.]

अनेठिता (an-eṭhitā) *adj.* (*f.*) not tormented, not oppressed सः ... उन्मदैरनेठितां क्ष्मां पुनरप्यहिण्डत DhātuKā. 1. 35 (comm. अपीडिताम्)

अनेड (an-eḍa) *adj.* [*f.* -ā] 1 not injurious वासौ वागाज्ञापनी ... अनेक-लोवर्णसुखा (v. l. अनेडाकलैकवर्णसुखा DBHS.) LaliVi. 19. 46 (10); 2 pure perfect, DBHS. [Kośas give *aneḍa* in the sense of following words: *jaḍa*, ParyāŚaRa. 1672; *mūrkha*, Vaija. 202; and they give the following synonyms : *mātṛśāsita*, KalpaK. 33. 12 and *varkaṭa*, KalpaK. 222. 74.]

अनेडक (an-eḍaka) *adj.* i pure महापृथिवी ... अभूद्वर्णसंपन्ना ... नाम क्षुद्रं मध्वनेडकं एवमास्वादो MaVastuAva. i. 339. 8; i. 340. 13; मर्कटो मध्वनेडकं तथागतायानुप्रदत्तवान् BodhiBhū. 53. 1; MahāVyu. 230. 47; ii pure (Buddha's voice), DBHS.

अनेडक (an-eḍaka) *m.* A foolish or stupid person स्यादज्ञेऽनेडकः TrikāŚe. iii. 2. 4; जडकाण्डोऽप्यनेडकः KalpaK. 33. 121; B deaf and dumb person अवाक्श्रुतावेडमूकानेडमूकावनेडकः ŚabdaRa. (Su.) 3. 9.

अनेडकी (an-eḍakī) *f.* sheep other than the *eḍaka* अनेडकीभिर्लोमशौ कुरुतः। यद्यनेडकीर्न विन्देयातां कुशोर्णा एव निश्लेषयत BhārŚS. viii. 7. 6.

अनेडमूक (an-eḍamūka) *adj.* 1 blind (*lit.* other than deaf and dumb) अन्धेऽप्यनेडमूकः स्यात् AmaK. 2369; अन्धो ह्यनेडमूकः स्यात् AbhidhāRaMā. 2. 454; Vaija. 202. 13; ŚeṣaNā. 1648; NāmŚil. 1772; NānārthMa. 189; 2 dishonest, fradulent, wicked, perverse अनेडमूकमिच्छन्ति शठे AnekāSa. 541; AnekāSaṁ. 4. 5; NānārthSaṁ. 5. 45; MediK. 19. 23; NāmŚil. 1772; ŚabdaRaSaK. 45. 8; ViśvaLoK. 40. 233; 3 deaf and dumb न खल्वनेडमूका एडा जडा वा सर्व एवैते महर्षयः HarṣaC. 20. 8; इन्द्रः अनेडमूको मूकबधिरः KāvyPra. 298. 3; अनेडमूका भूयासुस्ते तेषां त्वयि मत्सरः Vitarā. 15. 6; अनेडमूक एवायं भिक्षुरन्वर्थनामभूः PrabhāC. 97. 25; 4 idiot, stupid अनेडमूकस्तु जडः Vaija. 202. 14; NāmŚil. 1772; 5 not deaf and dumb अशठैरजडैरनेड-मूकैर्मुनिभिश्चात्र किमङ्ग्यकारि मौनम् Yādavā. 15. 99 (comm. श्रवणवचनशक्तिरहिता एडमूकाः ... तदन्यैः ... श्रोतुं तत्र प्रतिवक्तुं च समर्थैः)[Kośas give the following words as synonyms of *aneḍamūka*: *avākśruti*, ŚabdaBhePra. (Ma.) 1. 108 and they give following words as the meaning of *aneḍamūka*: *vākśrutivivarjita*, AnekāSa. 541; MediK. 19. 23; ViśvaLoK. 40. 233; ŚabdaRaSaK. 45. 8; *avākśrutika*, AnekāSaṁ. 4. 5; *avākśruti*, AbhidhāCin. 348; *vākyaśrutivarjita*, ViśvaPra. 21. 231; *śrutivāgvarjita*, NānārthSaṁ. 5. 45; *hīnavādin*, *viśruta*, ParaNā. 1666]

अनेडमूककल्प (aneḍamūka-kalpa) *adj.* resembling the deaf and dumb (ज्ञानानि) तदेतानि स्वविषयप्रकाशमात्ररूपाणि परविषये जडान्धानेडमूककल्पानि PratyabhiVi. i. 138. 4 (*on* i. 3. 6)

अनेडमूकता (aneḍamūka-tā) *f.* the state of being deaf and dumb स रातु वः ... भावुकानां परंपराम्। अनेडमूकताद्यैश्च द्युतु दोषैरसंमतान् KāvyPra. 298. 2; सा ... वाग्भरैः स्थापयामास तेनाशक्यस्थिरोत्तरैः। अनेडमूकतां प्राप्ते तत्र विनस्तमानसे। ससुर्जयजयारावाः सभ्यानाम् PrabhāC. 170. 3.

अनेत (an-eta) *adj.* other than the word *eta* वर्णो वर्णेष्वनेते P. vi. 2.3; वर्णं वर्णवाचि पूर्वपदं वर्णवाचिष्वेवोत्तरपदेषु एतशब्दवर्जितेषु परतस्तत्पुरुषे समासे प्रकृतिस्वर भवति ... अनेत इति किम्। कृष्णैतः KāśiVṛ. *on* vi. 2. 3.

अनेतद् (an-etad) *adj.* [P. vi. 1. 132; JaineVyā. iv. 3. 109] A not this (one) अनेषो ददाति JaineVyā. 299. 10 (*on* iv. 3. 109); अनञ्समास इति किम्। अनेषो ददाति KāśiVṛ. *on* vi. 1. 132; Pradī. ii. 424B. 34 (*on* ii. 2. 6); KātanVṛ. *on* i. 5. 15; अनेषा करोति Rūpāva. 1. 28 (*on* viii. 3. 59); अज्ञाता अनेषा LaŚabdeŚe. i. 378. 25; B not this, other than this, i.e. lower एषकः किं सकः स्वर्गस्तस्यानेषो हि डम्बरः DvyāśraKā. 1. 103 (comm. न एषोऽनेषोऽन्योऽन्याशो हीन इत्यर्थः)

अनेतद्देशकालसंलग्न (anetaddeśakāla-saṁlagna) *adj.* related to what is other than this, viz. present place and time किमेतद्देशकालसंलग्नो धूमो हेतुः किं वा अनेतद्देशकालसंलग्नः Vādā. 40. 2.

अनेतद्विषयत्व (anetadviṣaya-tva) *n.* the state of referring to what is other than this प्रमाणज्ञानस्य प्रमाणाभावविषयत्वेऽपि तदर्थस्यानेतद्विषयत्वात् Vādā 31.1.

अनेता (an-etā) *adj.* (*f.*) 1 not reached, i. e. not attacked याचले जरसानेता ताने सारजले चया। ... माया सा वनमालिका Yādavā. 6. 76; B not reached, i. e. not obtained, Yādavā. 6. 76 (comm. अप्राप्ता)

अनेतृत्वाभाव (anetṛtvābhāva) *m.* absence of the state of not being one who carries away or conveys आत्मनः पुद्गलपिण्डानेतृत्वाभावमवधारयति TattvPradī. (A.) 230. 1 (*on* 2. 76)

अनेत्य (an-etya) *ger.* not having come अनेत्यानाजिगमिषुराहेदं मे प्रथम-मागमनमिति MahāBh. i. 77. 23 (*on* i. 1. 21)

अनेत्र (a-netra) *adj.* [*f.* - ā] 1A without a leader or guide अनेत्रान् हैव तान् घ्नन्ति ये बृहद्रथन्तरे अवसृजन्ति JaimiBr. 2. 423; 1B without a driver यथा दारुमयो हस्ती यथा चर्ममयो मृगः। यथा ह्यनेत्रः शकटः ... सर्व एते निरर्थकाः MahāBhā. xii. 79. 41; 2 without eyes यथा ह्यनेत्रः शकटः (v. l. पुरुषः) ... सर्व एते निरर्थकाः MahāBhā. xii. 79. 41; नाधिकाङ्गा न हीनाङ्गा कर्तव्या देवताः क्वचित्। ... अनेत्रा नेत्रनाशिनी MatsyaP. 259. 18; चरैश्च दूतैश्च ... वियुक्तो भवति क्षितीन्द्रो जनैरनेत्रैश्च समानधर्मा NītiSā. 16. 52; समायाता रुद्रसेना ... तत्र केचित् ... अनेत्रा बहुनेत्राः ... गणाः ŚivaP. ii (3). 43. 55 (175B. 1); (used as noun) (one) who is without eyes अकर्णे त्वनेत्रे कथं गीतनृत्ये PrabaCin. 38. 27; 3 not possessing formula of *netra* आराध्यानामनेत्राणामोङ्क(?ङ्का)रस्तत्क्रियान्तरे PauṣkS. 27. 126; PāraS. 8. 12.

अनेत्र (anetra) *m.* name of a Deva-Gandharva अनेत्रो वर्हपर्णः ... काशीपतिश्च ... इत्येते देवगन्धर्वा मौनेयाः MahāBhā. i. 538 * (1)

अनेत्रक (anetra-ka) *adj.* who has no eyes, i.e. blind एकनेत्रैरनेत्रकैः। ... महायोगिभूतैर्भूतपतिर्वृतः VāyuP. i. 54. 42; BrahmāṇḍP. i. 25. 38.

अनेत्रता (anetra-tā) *f.* the state of having no eyes, i. e. blindness निधनारिधनव्ययस्थिता रविचन्द्रार्यमा यथा तथा।... मनुजानां जनयन्त्यनेत्रताम् Bṛhajjā. 23. 10.

अनेत्रत्व (anetra-tva) *n.* the state of having no eyes, i.e. blindness प्रज्ञाचक्षुरचक्षुष्ट्वा(v. l. ॰रनेत्रत्वा) द् धृतराष्ट्रः ... कथं नृपतिर्भवेत् MahāBhā. i. 129. 5; अन्धत्वाद् यदि तेषां तु (v. l. अनेत्रत्वाद् यदेतेषां) न मे रूपनिदर्शनम्। पुत्रस्नेहकृता प्रीतिर्नित्यमेतेषु धारिता MahāBhā. ix. 2. 6.

अनेत्ररोग (a-netraroga) *adj.* not having any eye-disease अनेत्ररोगश्चन्द्रं च बहुरूपमलाञ्छनम्। ... यः पश्यति स नश्यति AṣṭāSaṁ. i. 245. 10 (2. 10); AṣṭāHṛ. ii. 5. 31.

अनेत्रलभ्य (a-netralabhya) *adj.* not obtainable through eyes अनेत्रलभ्यात् कस्माद्य प्रकाशः संप्रवर्तते YogVā. iii. 79. 6; अनेत्रलभ्योऽनुभवरूपः ... प्रकाशः परमः स्मृतः YogVā. iii. 80. 29.

अनेत्रावधिदर्शन (anetrāvadhi-darśana) *n.* viewing (things) beyond the reach of the eyes स्त्यानगृद्धिः ... अनेत्रावधिदर्शनम्। केवलेन समाख्यातो दर्शनावृतिकर्मणः VarāṅgaC. 4. 24.

अनेत्र्य (a-netrya) *adj.* not fit for the eyes, i. e. harmful to the eyes (भूतृणम्) विदाहि दीपनं रूक्षमनेत्र्यम् BhāvPra. (Bhā.) 6 (4). 170.

अनेदीयस् (a-nedīyas) *adj.* i not very near, i. e. coming from a longer distance मेदिनीपतिमा(?रा)गत्य पुरद्वारवनावनौ। अनेदीयांसमुद्योतसंभारं भृशमैक्षत PāṇḍaC. 5. 418.

अनेद्य (a-nedya) *adj.* [á-nedia, Grassmann] 1 not to be blamed, irreproachable असिं सत्य ऋणयावानेद्योऽस्या धियः ṚV. i. 87. 4; युवा स मारुतो

गणस्त्वेषरथो अनेद्यः ṚV. v. 61. 13; यथाचित् पूर्वे जरितारं आसुरनेद्या अनवद्या अरिष्टाः ṚV. vi. 19. 4; माध्यंदिनस्य सवनस्य वृत्रहन्ननेद्य पिबा सोमस्य ṚV. viii. 37. 1; शचीपतेऽनेद्येति (अवसाने) ĀśvaŚS. II. i. 12. 20; Nigh. 3. 8; AVPari. 48. 62.

अनेद्यस् (á-nedyas) *adj.* **1** blameless, irreproachable एवेदेते प्रति मा रोचमाना अनेद्यः श्रव एषो दधानाः ṚV. i. 165. 12; MaiS. iv. 11. 3 (iv. 169. 14); KāṭhS. 9. 18 (i. 122. 11); **2** not near, infinite, ṚV. i. 165. 12 (Sāy. अनन्तिकस्थम्) [Viśva.; Apte; Grassmann]

अनेध् (an-edh-) Gr. excluding (the verbal root) *edh*- गेर्धोरनेधिगोङ् ऋको: MugdhaBo. 2. 3 (4. 1)

अनेधस् (anedhas) *m.* **1** fire अनेधास्त्वग्निवातयोः NānārthāSaṁ. ii. 11. 11; **2** wind, NānārthāSaṁ. ii. 11. 11.

अनेधादि (an-edhādi) *adj.* excluding (the verbal roots) *edh*- etc. उगिदचोऽनेधादेः ŚākaṭāVyā. i. 2. 114; i. 2. 138.

[1]**अनेन** (an-ená) *adj.* [P. iv. 1. 29; Uṇā. 3. 86] not (harnessed) with (female) deer अनेनो वो मरुतो यामो अस्त्वनश्वश्चिद्यमजत्यरथीः ṚV. vi. 66. 7 [without a variegated set (of horses) PW., Grassmann, Apte] [better अनेनस् *adv.*]

[2]**अनेन** (anena) *m.* one who has no superior, a sovereign or paramount lord स्वाङ्गेनामानेन स्युर्विपदो न हि नृणां क्व नामानेनः Nalo. 3. 20 (comm. अनेनेति निर्विसर्गपाठे न विद्यते इनः यस्य ... चक्रवर्तित्वात् तस्य संबोधने हे अनेन)

अनेनस् (an-enás) *adj.* blameless, sinless, not liable to error नेषि णो यथा पुरानेनाः शूर मन्यसे ṚV. i. 129. 5; vii. 28. 4; vii. 86. 4; गार्हपत्यः प्रमुञ्चतु दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेनसम् TaiS. I. viii. 5. 3; TaiBr. III. vii. 12. 1; अनेनसमेनसा सोऽभिशस्तात् AitBr. 25. 5 (662); शृतेन प्रचराणाति तद्यद्यशृतं भवति शृतमेव देवानाᳫं हविर्भवति शृतं यजमानस्यानेना अध्वर्युर्भवति ŚatBr. III. viii. 3. 7; ŚatBr. (K.) IV. viii. 3. 4; द्विरनेनसि GautDS. iii. 3. 18; राजा भवत्यनेनाः BaudhDS. i. 10. 30; ManuSm. 8. 19; वृष्टिश्चेन्नानुगृह्णीयादनेनास्तत्र कर्षकः MahāBhā. iii. 33. 45; नुन्नोऽनुन्नो ननुन्नेनो नानेना नुन्ननुन्ननुत् Kirātā. 15. 14 = SaraKaṇṭhā. 266. 26; Kāvyāda. 3. 95; उत्कृष्टतपसो धीरान् मुनीन् ध्यायन्ननेनसः एकचर्याततो भेजे युक्तः सद्दर्शनेन सः MahāP. 11. 66; 3. 42; 6. 22; उपनयनम् ... अनेनसः पुरोऽष्टमात् BālaKrī. i. 36. 8 (*on* 1. 15); स मेनेऽनेनसामर्थ्यमग्रे युधि दिवौकसाम्। समेनेऽनेन सामर्थ्यमीयमानमरातिना RāghPāṇ. (Dha.) 18. 35; 18. 28; अनेनानेनसा कर्म यत् कृतं शृणुतेह तत् SkandP. iv. 13. 116 = ŚivaP. ii (1). 18. 34 (63A. 10); SkandP. iv. 17. 118; PariPar. 1. 362; यदिन्दुबिम्बे लावण्यं धत्ते तद्वदनेन सः (राजा)। स्थितिर्यथा दिलीपस्य तस्य तद्वदनेनसः KīcaVa. 1. 16; विना मानेन श्रयणीयः सर्तुपर्णो नामानेनः। .., विपदो न हि नृणां क्व नामानेनः Nalo. 3. 20; 2. 34; पूरनेनसा दधौ श्रियम् YudhiVi. 1. 97; RasiRañ. 39; निषेवितुनेनमनेनसम् ... । ऋतुगणः ... अयतत NemiC. 8. 13; TristhaSe. 255. 27; भवद्दर्शनेनानेना जातः CaitaCa. 39. 4 (2)

अनेनस् (anenas) *m.* **A** name of a king राजानः ... अनेना युवनाश्वश्च ककुत्स्थो विक्रमी रघुःMahāBhā. i. 1. 172; ViṣṇuDhaP. ii. 22. 112; **B** name of a son of Āyu नहुषम् ... रजिं रम्भमनेनसम्। आयोः पुत्रान् प्रचक्षते MahāBhā. i. 70. 23; HariVaṁ. 21. 11; ViṣṇuP. iv. 8. 3; BrahmāṇḍP. ii. 67. 2; ii. 68. 7; BrahmP. 11. 2; 11. 27; BallāC. 52. 6; **C** name of a son of Kakutstha शशादस्य तु दायादः ककुत्स्थो नाम ...। अनेनाश्चापि काकुत्स्थः पृथुश्चानेनसः सुतः MahāBhā. iii. 193. 2; HariVaṁ. 9. 44; ViṣṇuP. iv. 2. 33; VāyuP. ii. 26. 25; BrahmāṇḍP. ii. 63. 26; ViṣṇuDhaP. i. 15. 1; BrahmP. 7. 52; **D** name of a son of Kṣemāvin पुत्रो जज्ञे ... क्षेमाविनोऽनेनाः ViṣṇuP. iv. 5. 31; **E** name of one of the seven sages (belonging to the tenth Manvantara) दशमे त्वथ पर्याये ... आङ्गिरानेनसः (?अङ्गिरानेनाश्च) सत्यः सप्तैते परमर्षयः ŚivaP. v. 34. 47 (445B. 5)

अनेनस् (an-enás) *adv.* without sin अनेनो वो मरुतो यामो अस्त्वनश्चिद्यमजत्यरथीः ṚV. vi. 66. 7 (Sāy. यामः रथः अनेनः पापरहितं यथा भवति तथा अस्तु प्रादुर्भवतु) [Viśva.]

अनेनस्य (anenasyá) *n.* absence of, i. e. freedom from guilt or sin (सोमम्) प्रहरिष्यन् । यं द्विष्यात्तं मनसा ध्यायेदमुष्माऽअहं प्रहरामि न तुभ्यमिति ... तद्यात उदेति तथा संजीवति तथानेनस्यं भवति ŚatBr. III. ix. 4. 17; ŚatBr. (K.) IV. ix. 4. 14; यदभिषुण्वन्ति तदेतेनैवैतं घ्नन्ति स्वेनैवैनं तच्छरीरेण समर्धयति कृत्स्नं करोति तथो अनेनस्यं भवति ŚatBr. (K.) IV. ix. 4. 1...

अनेनांस (anenāṁsa) *m.* name of a son of Kakutstha शतहीनं कृतं राज्यं तत्ककुत्स्थसुतः स्मृतः। ... ततोऽनेनांस आत्मजः BhaviP. 413A. 24 (iii (1). 1. 8)

अनेमक (anemaka) *m.* name of a country सूतमागध° ... °अनेमककामीरक°... °शम्बरजा जातहारिण्यो भवन्ति KāśyaS. 195A. 31.

अनेमन् (á-neman) *adj.* (used as noun) (one) free from blame, i. e. praiseworthy अनेमा। अनेमा। ... वयुनमिति प्रशस्यस्य (वयुनमिति दश प्रशस्यनामानि) Nigh. 3. 8.

अनेमि (a-nemi) *adj.* **Ai** rimless अनेमि चक्रं परिवर्तते ऽजरं मायाश्विनौ समनक्ति चर्षणी MahāBhā. i. 3. 64; **Aii** not of the fixed range, MahāBhā. i. 3. 64 (BhārBhāDī. नेमिचक्रे नियतप्रचारम् इदं तु न तथा। प्रत्यहं दिनमानभेदेन परिवर्तते); **B** having *a*, i. e. Vāsudeva as the controller, MahāBhā. i. 3. 64 (JñānDī. अः वासुदेवो नेमिः यस्य अनेमिः)

अनेमि (a-nemi) *m.* one of the thousand names of god Śiva (*lit.* not having restricting rims) अनेमिरिष्टनेमिश्च ... । एवं नाम्नां सहस्रेण तुष्टाव हि हरं हरिः ŚivaP. iv. 35. 66 (392A. 16)

अनेय (a-neya) *adj.* **Ai** ungovernable, uncontrollable, intractable अनेयस्याश्रेयसः ... पापबुद्धेः। सुतस्य राजा धृतराष्ट्रः प्रियैषी MahāBhā. v. 26. 14 (BhārBhāDī. अशिक्षणीयस्य; JñānDī. असंस्कार्यस्य); v. 72. 4; v. 90. 3; अनेयश्चाभिमानेन बालबुद्धिः ... दुर्योधनः MahāBhā. viii. 5. 90; अनेयस्त्ववमानी यो दुरात्मा पापपूरुषः। दिष्टमुत्सृज्य कल्याणं करोति बहुपापकम् MahāBhā. x. 5. 4; निःस्वाध्यायवषट्कारा मुनयश्चाभिमानिनः (v. l. अनेयाश्चा°) ... । अभाविनो भविष्यन्ति मुनयः HariVaṁ. 117. 16; **Aii** who is not to be distracted astray (राजा स्यात् ... विनीतः सत्त्वसंपन्नः) विनीतोऽनुद्धतः, विविक्तनयतया वा येन केनचिदनेयः BālaKrī. i. 182. 7 (*on* 1. 304); **Aiii** which is not to be led away, i. e. pleasant मुकुलः संतेने यश्चम्पकतरुणागते वसन्तेऽनेयः YudhiVi. 2. 42 (comm. न याप्यः। हृद्यः); **Bi** immovable or free from desire (epithet of Buddha) उत्पन्नो लोकनाथो बुद्धो होहिष्यति अनेयो। सो दानि प्रमुदितमनः MaVastuAva. ii. 35. 6; जिनं अप्रतिमं अनेयं। ... कालोदायी याचति MaVastuAva. iii. 93. 7; iii. 121. 5; **Bii** firm, hard to move, DBHS.; **C** what is not to be conveyed directly, i.e. implied अर्थव्यक्तिरनेयत्वमर्थस्य Kāvyāda. 1. 73 (comm. अर्थस्य अनेयत्वम् अध्याहारादिकष्टकल्पनामन्तरेण प्रयुक्तपदेष्व एवोपस्थितिः)

अनेयता (aneya-tā) *f.* the state of being one who is not to be led away परैरनेयता आरस्यान्यमार्गोपदेशिनः। मार इत्यवबोधश्च चर्या बुद्धानुमोदिता AbhisaAlaṅ. 4. 44.

अनेयार्थत्व (aneyārtha-tva) *n.* the state of being what is not to be conveyed directly, i.e. implied अर्थव्यक्तिरनेयार्थत्वम् NāṭaLaRaK. 1495.

अनेयार्थव्याख्यान (aneyārtha-vyākhyāna) *n.* commentary on the meaning which is not to be conveyed directly, i.e. implied खादिषु च तस्य मुख्यतायाः स्थापितत्वात् प्राणोत्पत्तिर्मुख्येति व्याख्यातम्। तत् नेयार्थम् ततोऽप्यनेयार्थव्याख्यानं वरम् ŚrutaPra. ii. 390. 7 (*on* ii. 4. 3)

अनेल (an-ela) *adj.* [*f.* - ā] pure, perfect (अ)नेलया ... वाचा ...। बुद्धः प्रत्यवदत् GiMs. iii (1). 273. 7; स्निग्धा मृदुका ... अनेला कला MahāVyu. 20.9; अनेलः (निर्घोषः) Sukhāvatīvyūha 38. 5; cf. **अनेड.**

अनेलक (anela-ka) *adj.* [*f.* - ikā] pure, perfect ते तु ह्यश्रुत्वा मधुरामिमां गिराम्। अनेलिकाम् MaVastuAva. i. 255. 21; ये चापि पीरिये वाचाये समन्वागता विस्पष्टाये अनेलकाये ... ये प्रतिबलाः MaVastuAva. iii. 322. 2; क्षौद्रं ह्यनेलकं ... काङ्क्षन्ति Daśabhūmikasūtra 6. 8 [DBHS.]

अनेलमूक (anela-mūka) *adj.* deaf and dumb न खल्वनेड(v.l. °ल°)मूका एडा जडा वा ... एते महर्षयः HarṣaC. 20. 8; ये ... अनेलमूकाः शिशिरेऽन्यपुष्टाः। ऋतुक्षितिशस्य त एव चित्रमास्थानविद्यापतयो बभूवुः ŚrīKaC. 6. 10; (राजा) सभ्येष्वनेलमूकेषु वादिनोः क्षोभसन्नयोः। अथै नावानयत् ... सकिशोरके RājTa. (Jo.) 222 [Kośas give the following words as the meaning of *anelamūka: andha, śaṭha,* AnekāK. 91; NānārthāSaṁ. iii. 92. 2; *vākkāyavarjita,* AnekāK. 91; *śrutivarjita,* NānārthāSaṁ. iii. 92. 2]

अनेव (án-eva) *adj.* not so, otherwise एवानेवाव सा गरत् AV. xvi. 7. 4; BṛSarvaAnu. 9. 21 (16. 7)

अनेवंरूप (an-evaṁrūpa) *adj.* [*f.* - ā] **A** not of such form, i. e. not referring to the same form अनेवंरूपा प्रकृष्टा धीः प्रमेति भेदः NayaVi. 80. 3 (*on* i. 1. 4); **B** not of such nature, i. e. different पूर्वमनेवंरूपस्य न तदानीं ब्रह्मतापत्तिरपि BrahmSūBh. (Rā.) 380. 11 (*on* i. 4. 22); **C** not of such character

न´ त्वनेवंरूपाणां धनसंसर्गमात्रेण ... वणिजामपि संसर्गित्वम् VīraMi. (Vyavahāra.) 430.31.

अनेवंरूपत्व (anevaṁrupa-tva) *n.* the state of not being of such nature अन्यस्य त्वनेवंरूपत्वेनैव अनधिकारिता ताटस्थ्यप्राणा PratyabhiVi. i. 46. 3 (*on* i. 1. 1)

अनेवंलक्षण (an-evaṁlakṣaṇa) *adj.* not of such character ब्रह्म चानेवंलक्षणमवगम्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 269. 15 (*on* i. 4. 23); वृद्धादिसमवायेऽल्पे च पथ्यनेवंलक्षणैर्मार्गादपसर्तव्यम् BālaKrī. i. 101. 5 (*on* 1. 116)

अनेवंलक्षणक (an-evaṁlakṣaṇaka) *adj.* not of such characteristics यदनेवंलक्षणकं तदयथार्थम् Kāśi. ii. 17. 18 (*on* 5 (1). 19)

अनेवंलिङ्ग (anevaṁ-linga) *adj.* **1** (used as noun) (one) who does not have such marks अनेवंलिङ्गा अपि चानुतिष्ठन्ति ŚābaBh. 249. 2 (*on.* i. 3. 18); **2** which does not have such indication or signification अल्पैरेव लिङ्गैर्भूयसामनेवंलिङ्गानां लक्षणम् TantrVā. 328. 17 (*on* i. 4. 22)

अनेवंलिङ्गत्व (anevaṁlinga-tva) *n.* the state of not having such a mark स्वयमनेवंलिङ्गत्वेऽपि यो यल्लिङ्गे कुले जायते स तथाभूतपतितसंसृष्टः BālaKrī. ii. 75. 1 (*on* 3. 201 (? 211))

अनेवंविद् (án-evaṁvid) *adj.* **i** who does not know thus यमनेवंविदो याजयन्ति AitBr. 37. 7 (927); ṢaḍviBr. i. 2. 12; तं लोकम् ... तपसानेवंविदश्रुतऽएवंविदाऽ हैव स लोकः ŚatBr. X. v. 4. 16; XI. iv. 2. 20; एवंविदमेव ब्रह्माणं कुर्वीत नानेवंविदम् ŚatBr. XI. v. 8. 6; ChāndoU. iv. 17. 10; यदि ह वाऽअप्यनेवंविन्महत्पुण्यं कर्म करोति तद्धास्यान्ततः क्षीयतऽएव ŚatBr. XIV. iv. 2. 28, BṛĀraU. i. 4. 15; GopBr. i. 3. 10 (76. 14); VādhūŚS. iv. 108. 28; अनेवंविदो यातयामानि च्छन्दांसि भवन्ति SarvaAnu. 1. 1; **ii** who does not know (the Supreme Being) thus अनेवंविदपि सुषुप्तकाले हार्दं ब्रह्म प्रतिपद्यत एव ChāndoUBh. 486. 19 (*on* viii. 3. 3); अनेवंविदामपि गृहस्थानां यज्ञादिसाधनोपत्तेः BṛĀraUBh. 778. 3 (*on* vi. 2. 15); पण्डितो न त्वनेवंविद् यथा त्वं पण्डितायसे BṛĀraUBhVā. iii. 9. 39; BrahmSūBh. (Bhā.) 4. 14 (*on* i. 1. 1); PrakaVi. 30. 25; अन्धं तम इति ... अनेवंविदो निन्दा AṇuBh. 99. 18 (*on* i. 3.42)

अनेवंविद्वस् (án-evaṁvidvas) (*but* TaiBr. an-evaṁvidvás) *adj.* not knowing thus अहोरात्रैर्वा इदऽ सयुग्भिः क्रियते। ... तानिहानेवंविदुषः। अमुष्मिंल्लोके शैवृधिं धयन्ति TaiBr. III. x. 11. 2; पाशं ग्रीवास्वविचृत्यमित्यनेवंविदुषा ह्यविचृत्यस्तं ते विष्यामि ŚatBr. VII. ii. 1. 15; अनेवंविदुषः पुण्यं सुकृतं वृञ्जन्ते स्त्रियः BṛĀraUBhVā. vi. 4. 16.

अनेवंविध (an-evaṁvidha) *adj.* [*f.* - ā] **Ai** (inanimate) not of this type पितृलोकम् पितृलोकादाकाशमाकाशाच्चन्द्रमसमिति गमनक्रमः ... अनेवंविधमपि निवर्तन्ते ChāndoUBh. 302. 7 (*on* v. 10. 5); अनेवंविधं न तेन शक्त्यर्पणम् Kāśi. ii. 160. 25 (*on* 5 (3). 166); iii. 9. 25 (*on* 5 (4). 6); प्रयत्नवदात्मसंयोगस्त्वनेवंविधे व्योम्नि कथं संयोगमारभते ŚāstrDī. 70. 8 (*on* i. 1. 5); चेतयतीति चेतनः। अनेवंविधोऽचेतनः TattvSaṁkhyā. 37. 5; अनेवंविधेष्वपि स्वर्गपशुपुत्रभिक्षोदनादिष्वभिलाषिणो दृश्यन्ते, किं पुनरतिशयानन्दशालिन्येवंविधे NyāySiA. 223. 19; **Aii** (animate) not of this type तमात्मस्थं येऽनुपश्यन्ति धीरास्तेषां शान्तिः ... नित्या ... नेतरेषाम् अनेवंविधानाम् KāṭhUBh. 167.12 (*on* 5. 13); BrahmSūBh. (Śaṅ.) 328. 8 (*on* ii. 1. 22); SmṛtiCan. iv. 457. 2; ŚatDū.51.14; सुषुप्तौ स्वतः प्रकाशमानस्यात्मनः सद्भावेऽप्यनेवंविधस्याहमर्थस्याभावात् Nyāyāmṛ. 370B. 8; AdvaiSi. 595. 2; **B** (knowledge, illusion etc.) not of this sort एकादश गुणाः कारणगुणपूर्वकाः। ... दश त्वनेवंविधाः बुद्ध्यादय आत्मविशेषगुणाः TārkiRa. 151. 6; NyāyKu. 169. 18; न च सर्वज्ञानानाम् ... यथाभ्रान्तितदर्थोऽङ्गीकार्य इति युक्तम् ... अनेवंविधस्य भ्रमस्यातथात्वात् Nyāyāmṛ. 425A. 6; **C** (debt, interest, documents etc.) not of this character तत् प्रमाणं स्मृतं लेख्यमविलुप्तक्रमाक्षरम् ... अनेवंविधमप्रमाणम् SmṛtiCan. iii. 141. 1; वृद्धिः ... धनदातृप्रतिलोभनार्थं स्वयं कल्पिता कारिताख्या दातव्या। न पुनरनेवंविधा धनिकेन कारिता दातव्या SmṛtiCan. iv. 360. 3; iv. 398. 9.

अनेवंविधत्व (anevaṁvidha-tva) *n.* the state of not being of this type or sort कथामध्ये भूतावेशापन्नानि ... अनधिकृतोद्भावनानि च व्यवच्छिनत्ति। प्रतियोग्यपेक्षया तात्कालिकातत्त्वज्ञानलिङ्गस्य निग्रहस्थानत्वात् तेषां चानेवंविधत्वात् TārkiRa. 320. 3.

अनेवंविधविवाहविषय (an-evaṁvidhavivāhaviṣaya) *adj.* not referring to such type of marriage यस्तु पुत्रपौत्रजनने निन्दानुवादः सोऽप्यनेवंविधविवाहविषयः VīraMi. (Saṁskāra.) 752. 8.

अनेवंविधस्थान (an-evaṁvidhasthāna) *n.* [Loc.] in the case of not of this sort उद्धतेऽर्थे वाच्ये सुकुमारबन्धत्यागो गुण एव। अनेवंविधस्थाने माधुर्यादावेवान्तःपातः SāhiDa. 461. 7.

अनेवंविषयत्व (anevaṁviṣaya-tva) *n.* the state of not being the object of such sort (of knowledge) प्रत्यक्षादीनामनेवंविषयत्वात्तेषां स्वारम्भकविषयोपनिपातित्वादात्मनश्चाशेषप्रमेयवैलक्षण्यात् ... ज्ञानदिवाकरोदयहेतुत्वम् ... प्रदर्शितम् NaiṣkaSi. 58. 1.

अनेवंजातीयक (an-evañjātīyaka) *adj.* not of this class (which undergoes embellishment) महत्कदरद्रव्यं तक्षणादिसंस्कारक्षमम्। अस्ति खदिरद्रव्यमनेवंजातीयकम् ŚābaBh. 1427. 11 (*on* vi. 3. 38)

अनेवंधर्मत्व (anevandharma-tva) *n.* the state of not being the property of this type or sort अघटादिव्युदासेन न घटाद्यर्थसंगतिः। मितेरनेवंधर्मत्वान्नाभावे व्यापृतिः BṛĀraUBhVā. iv. 3. 1663.

अनेवंनामक (an-evannāmaka) *adj.* not of such name or designation अनेवंनामकमनेवंविधं च किमपि ब्रह्मेति वदतां सर्वेषामप्यत्र निरासो भाव्यः ŚatDū. 51. 14.

अनेवम् (an-evam) *adv.* **1A** not like this way or manner, i.e. reverse way कृतात्ययेऽनुशयवान् दृष्टस्मृतिभ्यां यथेतमनेवं च BrahmSū. iii. 1. 8 (Śaṅ. तद्विपर्ययेण); इदमेवमनेवं वा स्यात् RasGaṅ 631. 6; **1B** not so, not thus, i.e. otherwise न ह्यनेवं नामेति किंचिदस्ति NyāyRa. 605. 14 (*on* 5 (13). 146); **2** the word *anevam* एवमित्यादिशब्दानामपि अनेवम् इत्यादिव्यवच्छेद्याभावेन कल्पनीयमेवापोह्यम् Śarka. 68. 21.

अनेवमात्मत्व (anevamātma-tva) *n.* the state of not being of such a character or nature तेषामनेवमात्मत्वाद् भ्रान्तिः सा ŚlokaVār. 7.368 (949.6)

अनेवमात्मिका (an-evamātmikā) *adj.* (*f.*) not of such nature or essence भूमेश्च गन्धरसरूपस्पर्शशब्दवत्याः पारिणामिकं वनस्पतिलतागुल्मादिषु मूलफल°...ऽवैश्वरूप्यं दृष्टम्। सोऽयमनेवमात्मिकाया भूमेः ... न परिणामो भवितुमर्हति TattvVai. 135. 15 (*on* 3. 14)

अनेवमितिकर्तव्यताक (an-evamitikartavyatāka) *adj.* not having such a manner or procedure of performance दृष्टा हि गणयागादयोऽनेवमितिकर्तव्यताकाः ŚābaBh. 1577.18 (*on* vii. 4. 12)

अनेवमुत्सृष्ट (an-evamutsṛṣṭa) *adj.* not set free in such a manner एतद् ब्राह्मणा अनेवमुत्सृष्टा आलभेत ताभ्यामेवर्ध्नोति KāṭhS. 13. 3 (i. 183. 6)

अनेवंपर (an-evampara) *adj.* not intended to convey thus अङ्गुष्ठमात्रं पुरुषं निश्चकर्ष ... इति व्यासवचनमनेवंपरमवगन्तव्यम् NyāyMañ. ii. 40.26.

अनेवंप्रमाणरूप (anevam-pramāṇarūpa) *n.* nature of means which is not of such type अनेवंप्रमाणरूपमध्यपतितं बुद्धसंबन्धि चक्षुरिन्द्रियमेवंविधज्ञानोत्पादकं न भवति TātpaṬ. (U.) 73. 22 (*on* 2.113)

अनेवंबुद्धिविषयता (anevambuddhiviṣaya-tā) *f.* the state of not being the object of the knowledge of 'thus' अनेवंबुद्धिविषयतादशायां को विशेषः इति चेत्, यदा कदापि तादृशबुद्धिविषयतैव KhaṇḍanKhā. 73. 10.

अनेवंभाव (an-evambhāva) *m.* **A** absence of such nature जीवात्मन उत्क्रान्तेः पूर्वमनेवंभावः BrahmSūBh. (Rā.) 379. 15 (*on* i. 4. 22); ŚrutaPra. ii. 157.4 (*on* i. 4. 22); न च तत्क्रतुन्यायानुसारादनेवंभावः शङ्कनीयः ŚivārkaMaDī. ii. 370. 22 (*on* iii. 3. 52); **B** absence of being 'thus' व्यतिरेके वा यदि लिङ्गिव्यतिरेकेण लिङ्गस्यानुपपत्तिस्तदा तत एव लिङ्गिसिद्धेः कृतमनुमानेन। अनेवंभावे च तयोः किमायातम् KhaṇḍanKhā. 667.16.

अनेवंभूत (an-evambhūta) *adj.* **Ai** who is not 'thus' यस्त्वनेवंभूतः ... कः ... विजानाति यत्र स आत्मेति KāṭhUBh. 137. 1 (*on* 2. 25); GītāBh. (Rā.) 323. 4 (*on* 6. 2); **Aii** which is not 'thus' अनेवंभूतं किमन्यदुपलभ्यते GītāBh. (Rā.) 610. 11 (*on* 16. 8); (used as noun) that which is not 'thus' विरुद्धयोरसमावेश एव। समाविष्टयोश्च परापरभाव एव। अनेवंभूतानाम् ... उपाधिमात्रत्वम् NyāyKuA. i. 63. 11; **B** not of such type, i.e. dissimilar अनेवंभूतक्रमयौगपद्यव्यतिरेकवती प्रकारान्तरे क्रमयौगपद्ये एव न भवतः TātpaṬ. (Vā.) 552.5 (*on* iii. 2. 14); **C** who is not in such condition वामहस्तेन च स्रग्वी वदन् दण्डमवाप्नुयात्। अतोऽनेवंभूतो वदेत् SmṛtiCan. iii. 72. 2.

अनेवंभूतत्व (anevambhūta-tva) *n.* the state of not being 'thus' न हि यावत्प्रमितं तावदभिधीयते। यथाप्रमितस्यैव च वक्तुर्वाक्यमिति व्याकारे च युधिष्ठिरवाक्यस्याप्यनेवंभूतत्वेनाव्याप्त्यापत्तेः KhaṇḍanKhā. 764. 2.

अनेषका (an-eṣakā) *f.* not being this one, i. e. little known वा इद् भवति। ... अन्तर्वर्तिनीं विभक्तिमाश्रित्य सुबन्तादाविति न प्राप्तिरित्यस्य अनेषका JaineVyā. 367. 20 (*on* v. 2. 52); इह त्वनेषका अद्वकेत्यकचो मध्यपातित्वाद् असुप इति प्रतिषेधेन भवितव्यम् CāndraVṛ. *on* vi. 1. 72; KāśiVṛ. *on* vii. 3.47; Pradī. vi. 204. 13 (*on* vii. 3. 47); एतयोर्नञ्पूर्वयोर्नेत्वम्। अनेषका। अद्वका

PrakriKau. i. 332. 5; SiddhāKau. 115B. 1 (*on* vii. 3. 47); अनेषकेति। अज्ञाता एषा एषका, न एषकेति विग्रहः LaŚabdeŚe. i.378. 25.

अनेषण (an-eṣaṇa) *adj.* 1 free from desire or greed यद्यपि च ... द्विजातिरनेषणः ... तथापि ममार्य एवाचार्यः HarṣaC. 249. 11; 2 not having craving (for food) न विद्यते एषणमाहाराकाङ्क्षा यस्य स भवत्यनेषणः TātpaVr. 308. 20 (*on* 3. 27)

अनेषणा (an-eṣaṇā) *f.* 1 improper desire त्वया ह्योऽविनयं कृत्वानेषणा महती कृता PariPar. 11. 21; 2 lack of craving (for food) आहारम् ... दृष्ट्वानेषणयान्वितम्। स्वयं ते निर्गमिष्यन्ति PrabhāC. 25. 22; अनेषणां च ते दृष्ट्वा यतयो गुरुमभ्यधुः PrabhāC. 25. 23.

अनेषणात्मन् (aneṣaṇātman) *adj.* of the nature of being free from desire भक्ताः संसारासक्तिरहिताः लोकेऽनेषणात्मानः ... निष्परिग्रहा भवन्ति SāmaraU. 283. 10.

अनेषणीय (an-eṣaṇīya) *adj.* i not to be desired अनेषणीयं राजान्नं किमादत्से विदन्नपि PariPar. 11. 114; SthānṬ. 108B. 14; तौ ... मनसापि नाम्भ ऐच्छतामनेषणीयम् ViviTīKa. 73. 13; KumāPraPra. 67.3; ii not to be aimed at or striven after चक्रे पुरोधा गुरुभिः स्वरूपं ज्ञातं यतिभ्यो यदनेषणीयम् KālikāKa. 49.

अनेषणीयादिग्रहण (aneṣaṇīyādi-grahaṇa) *n.* act of maintaining lack of desire, i.e. self-restraint etc. गत्यन्तराभावे पञ्चकादियतनयानेषणीयादिग्रहणमपवादः SyādvāMañ. 11 (244)

अनेष्टृ (an-eṣṭr) *adj.* who does not desire or covet न नैष सोढा सहितैव किं त्वेषिपीरनेष्टाप्यविरोपिता नः DvyāśraKā. 10. 36 (comm. निःस्पृहः)

[1]**अनेह** (aneha) *m.* name of a *ṛṣi* who is a progenitor गालवश्च अनेहश्च सर्वेषां प्रवरो मतः MatsyaP. 196. 31.

[2]**अनेह** (aneha) *m.* time एकमेकं दिनं तत्रानेहस्याभूद्वयावहम् RājTa.(Śrī.) 4.209.

[3]**अनेह** (an-eha) *adj.* who has no desire निरुत्साहतयानेहाः कथं यास्यन्ति ते BṛKathāK. 98. 70.

अनेहःकरपत्रभिन्न (anehaḥkarapatra-bhinna) *adj.* cut off, i. e. separated by the saw of the form of the day-time अनेहःकरपत्रभिन्नयोर्मिथः ...। विहंगयोः संगमदत्तनीरयोर्भवान्तरप्रायमभूद्दिनान्तरम् RāmC. 18. 12.

अनेहःपरिगत (anehaḥ-parigata) *adj.* gathered during daytime अनेहः-परिगतघनोद्भासि भूयिष्ठसस्यां द्रक्ष्यसि ... क्ष्माम् InduDū. 89.

अनेहस् (an-ehás) *adj.* [Uṇā. 4. 223; P. vii. 1. 94; Kātan. ii. 2. 22; JaineVyā. v. 1. 71; CāndraVyā. v. 4. 45; ŚākaṭāVyā. i. 2. 119; SaraKaṇṭhā. (Gr.) vi. 4. 44; SiddhaHe. i. 4. 84; MugdhaBo. 3. 155 (36. 11); AltGr. I. 84; I. 90; I. 247, I. 1. 49; I. 1. 52; III. 287; DEBRU. 221] 1A faultless, free from blemish B sinless, free from sin 2Ai unrivalled, unobstructed, without a foe or rival ii unharmed, not liable to be hurt B matchless, incomparable, unequalled 1A faultless, free from blemish तस्मा इळां सुवीरामा यजामहे सुप्रतूर्तिमनेहसम् ṚV. i. 40. 4; i. 40. 6; आकरे वसोर्जरिता पनस्यतेऽनेहसः स्तुभ इन्द्रो दुवस्यति ṚV. iii. 51. 3; MaiS. iv. 12. 3 (iv. 184. 1); वसोर्वसुत्वा कारवोऽनेहा विश्वं विवेष्टि द्रविणमुप ṚV. x. 61. 12; 1B sinless, free from sin दुरिता यानि चकृम करोतु मामनेहसम् BaudhŚS. iii. 330. 10; 2Ai unrivalled, unobstructed, without a foe or rival त्वं नं इन्द्र राया परीणसा याहि पथाँ अनेहसा पुरो याह्यरक्षसा ṚV. i. 129.9; i.185. 3; vi. 50.3; अपि पन्थामगन्महि स्वस्तिगामनेहसम् ṚV. vi. 51. 16; TaiS. I. ii. 9. 1; KāṭhS. 2.6 (i. 12. 10); VājaS. 4. 29; ते हि पुत्रासो अदितेः ...। अंहोश्चिदुरुचक्रयोऽनेहसः ṚV. viii. 18. 5; viii. 22. 2; viii 45. 11; एवोष्वस्मिन्निर्ऋतेऽनेहा त्वमयस्मयान्वि चृता बन्धपाशान् AV. vi. 84. 3; स्वादित्या अदितये स्यामानेहसः ŚatBr. I. v. 1. 17; II iv. 3. 8; ŚāṅkhāŚS. i. 6. 2; ĀpaŚS. xxiv. 12. 6; 2Aii unharmed, not liable to be hurt वयं मित्रस्यावसि स्याम सप्रथस्तमे। अनेहसस्त्वोतयः ṚV. v. 65. 5; viii. 18. 21; अनेहो नं उरुव्रज उरूचि वि प्रसर्तवे। कृधि तोकाय जीवसे ṚV. viii. 67. 12; ĀśvaŚS. I. iii. 8. 1; रक्षा च नो मघोनः पाहि सूरीननेहसः ṚV. x. 61.22 (Sāy. अपापाः); 2B matchless, incomparable, unequalled शिवे नो द्यावापृथिवी अनेहसा ṚV. vi. 75. 10; TaiS. IV. vi. 6. 4; KāṭhS. v. 6. 11 (iii. 173. 9); VājaS. 29. 47; उरमतिरनर्वणो विश्वो देवस्य मनसा। आदित्यानामनेह इत् ṚV. viii. 31. 12; अनेहसो व ऊतयः सुऊतयो व ऊतयः ṚV. viii. 47. 1-18; viii. 49. 4; viii. 50. 4; viii. 69. 16.

अनेहस् (anehas) *m.* Uṇā .4. 223; P.vii. 1.94; Kātan. ii. 2.22; JaineVyā. v. 1. 71; CāndraVyā. v. 4. 45; ŚākaṭāVyā. i. 2. 119; SaraKaṇṭhā. (Gr.) vi. 4. 44; SiddhaHe. i. 4. 84; MugdhaBo. 3. 155 (36. 11); Vār. 4 *on* P. iii. 2. 84; Liṅgānu. (Vā.) 3. 18C; 11. 11; Liṅgānu. (He.) 2. 14C; Liṅgānu. (Ha.) 13. 11] 1Ai time [Inst.] in the course of time [Loc.] in the course of time ii time as a particular season iii day-break B time personified Ci time as a constituent ii time as one of the six categories 2A one of the thousand epithets of Bālakṛṣṇa B name of a principle 3 the word *anehas* 1Ai time अनेहा इति वर्तमानकाल एव। अन्यत्रानाहन्ता MahāBh. ii. 112. 2 (*on* iii. 2. 84); कर्माणि कानि ... तेषामनेहा(v. l. °हाः) करणे विधिश्च सर्वं प्रसादात् प्रतनुष्व मह्यम् BrParāSm. 2. 4; (राजा राजहंसः) गुणवत्यनेहसि जातेन सूनुना प्राप्तपरमानन्दपरम्परः DaśKuC. App. 147. 23; PadmP. (Ra.) 25. 19; अनेहसि लसदविद्युदुद्योतितविहायसि। स रेमे MahāP. 9. 18; ब(व)लविभवविलासत्यागदा (Read दाक्षिण्य) ... महाभूमिभृद्वन्नपाता(तः) संजहे ... भूयसा चानेहसा EI. xxiii. 260. 9; पक्षीन्द्र विषह्यतामनेहा(ः) पक्षाभ्यां भवितासि चेत् समग्रः RāmC. 14. 68; KāvyMī. 111. 21; तस्मिन्ननेहसि प्राप्ते भवताम् ...। भविष्यन्ति पुनर्विद्याः BṛKathāK. 56. 218; 81. 33; मेघसंघा नदन्ति। ... तरुतलमचलाः संश्रयन्ते ... तत्रानेहस्यसह्ये SubhāRaSam. 912; ŚivaP. ii (1) . 117. 14 (61A. 11); मित्राणि शत्रुतां यान्ति विपरीतेऽप्यनेहसि GaṇeP. ii. 60. 22; मन्मथे विकसति क्षीणे क्षपानेहसि। ... निपुणया निद्रान्ध्यमावेष्टितम् SubhāRaK. 21. 39; चत्वारि पातस्तव विष्णुखानि भूयाननेहा स्मर देवकार्यम् DvyāśraKā. 2. 3; लसच्चन्द्रग्रहानेहसि सर्वस्वं वितताँर EI. ii. 334. 11; तत्रानेहस्युत्तरयिन्याम् ... चक्रवर्ती विक्रमादित्य इत्यभूत् RājTa. (Ka.) 3. 125; 8. 2351; 8. 2886; GrahaGa. 109. 16 (9. 109); PṛthviVi. 1. 43; अस्मिन् भृभृति भूयांसमनेहसमलङ्घयम् PāṇḍaC. 7. 541; जातोऽस्मि प्रसवस्याहमसंपूर्णे त्वनेहसि SamarāSam. 4. 368; 4. 445; क्षणः ... मानेऽप्यनेहसः MediK. 47. 4; Ekāva. 8. 76 (5) (334. 7); क्रमेण पूर्णेऽनेहसि ... प्रासूत सूनुम् ViviTīKa 59. 13; PrabaK. 662.2; Yādavā. 22. 18; अजागोमहिष्यादिक्षीराणामेतावन्तमनेहसं माधुर्यस्वभावादप्रच्युतिः SarvaDaSam. 3.307; न वृथानेहसमत्र नयामः ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10. 36; नावच्छिन्नमनेहसा न च दिशा यद् ब्रह्म BhartṛNi. 3. 16; तत्रानेहसि बल्लालो विलोक्य व्याकुलं कुलम् BallāC. 111. 7; RasiRañ. 87; असावनेहसम्। कियन्तं विनयी जज्ञे Gurvā. 126; सूरयोभुवनानंदविमलाभिधाः। ... येरुद्धे स्तनसिद्धिसायकसुधारोचिर्मितेऽनेहसि EI. ii. 51. 12, YātrāPra. 1. 37; VīraMi. (Samaya.) 109. 19; त्वम् ...। नियन्त्रितो मया मोहादेतावन्तमनेहसम् AdbhuDa. 4. 2; MūkaPañ. 5. 28; मौहूर्तिकनिगदितेऽनेहसि शुभे प्रणाल्कंर्मौलिं धरणिमणिरारुह्य शुशुभे ParamaKā. 79. 47; Mukundā. 197 (1); उवास सुखितस्तत्र स हि कश्चिदनेहसम् ĀnandRa. 3.37; 7. 27; केन पुनर्विनोदनप्रकारेणात्रभवद्भिरमी अनेहसो नीयन्ते MadaKeC. 18 (7); RomāŚ. 77; [Inst.] in the course of time अवर्धतानेहसा ... बालकः ... राजगृहे HarṣaC.42. 6; 60. 6; कियताप्यनेहसा ... राजहंसेनाजीयत मानसारः DaśKuC. App. 149. 21; BrāhmSphuSi. 9. 21; PadmP. (Ra.) 11.338; BhāgP. x. 13. 40; प्रभाकरः। पातितोऽम्बरतलादनेहसा वक्ष्मे किमपि नावलम्बितुम् ŚrīKaC. 10. 12; NaiṣC. 4. 44; अक्षोदीयसः कालक्षेपस्य संभवाद् द्राघीयसाप्यनेहसा न परिसमाप्तिः SyādvāMañ. 6 (119); कंसः कालनेमिरनेहसा।...उदितः Yādavā. 1. 36; अनेहसा हानिरुपैति नेह सा Yādavā. 6. 33; अपि ... अनन्तेनाप्यनेहसा। नाथ त्वद्गुणदुग्धाब्धिपृषदास्वादनं क्षमम् Yādavā. 16. 114; 3. 68; 9. 74; महतानेहसा येषा संप्रदायागता गता। तस्याः शुद्धात्मविद्यायाः षष्ठे सर्गे प्रतिष्ठितिः ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 1. 20; Acyutarā. 7. 8; पुत्रार्थं चरतस्तपो दशरथादेतावतानेहसा ... चत्वारो जनिताः सुताः ... विषण्डकसुतेन JānaPa. 4. 18; [Loc.] in the course of time भूपतेर्जिनचन्द्रस्य याति यावदनेहसि। सुखेन तावदागत्य रुद्धं भद्रपुरं परैः BṛKathāK. 1. 5; सुखेन तस्थुषां तेषां गते भूयस्यनेहसि। ... व्योम्नि रजो दृष्टिपथं ययौ PāṇḍaC. 9. 155; एवं वर्षीयसि गतवत्यनेहसि ... वणिगेकः ... वणिज्यामकार्षीत् ViviTīKa. 57. 25; एवं च भूयस्यनेहसि गच्छति लोकैश्चिन्तितम् ViviTīKa. 64. 6, PrabaK. 74. 2; 1Aii time as a particular season दग्धोर्वरासुन्दरगन्धबन्धुर्यत्वयं वारिमुचामनेहा(ः) KāvyMī. 100. 21; BālRā. 5. 41; VikraDeC. 13. 15; निदेशकृदनेहसः कनककेतकीलक्ष्मणः स दक्षिणसमीरणः ... ववौ ŚrīKaC. 6. 67; 6. 40; आसा(रा)नुपरि शरानिव क्षरन्तं हंसानां पिशुनमनेहसं स सेवे(? सिषेवे) Surath. 12. 41; Yādavā. 7. 11; बन्धुजीवकुसुमोत्कर-शाटीसंवृतो वतिरिवायमनेहा(ः) ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 5. 146; YātrāPra. 6. 3; आसीत् ... वारिदानामनेहा मानव्याधिक्षपणनिपुणः कामिनीकामुकानाम् KoṭiVi. 99; 1Aiii day-break, morning time अयमनेहा ता(?हास्ता)पनस्येव स्विद्धिं द्रवयति भुवि धाम्नः ŚrīKaC. 16.18; 1B time personified दास्यं दश ता दिशो भजन्त्यः साचिव्यं स च निर्दहन्नेहा(ः) RāmC. 14. 53, PṛthviVi. 7. 28; 1Ci time as a constituent भूर्जे(?ज)लशिखिमरुद्व्योमककुभो मनोऽनेहा(ः) सृष्टा सकलमपि ... वेदार्थे ... भवान् HariC. (Pa.) 13; 1Cii time as one of

the six categories of *dravya* द्रव्यम्। षोढा त्रिगुणानेहोजीवेश्वरभोगभूतिमतिभेदात् NyāySiA. 190. 2; TattvMu. 1. 68; **2A** one of the thousand epithets of Bālakṛṣṇa आर्तिहा पापहानेहा भूतिहा ... इत्येतत् कथितं देवि सहस्रं नाम ... विष्णोर्बालकत्वमुपेयुषः PañcaRā. (Nā.) iv. 8. 83; **2B** name of a principle called Kāla भर्जयत्यखिलं कष्टं भ्रस्जतेऽनेहसं तथा AhirbuS. 57. 11; **3** the word *anehas* हे उपनन् उशना वोशनस्यपि पुरदंशा अनेहा हे विद्वन् विद्वांस उत्तमाः AgniP. 350. 69 [Kośas give *anehas* as a synonym of the following words - *apaṣṭhu*, KalpaK. 405. 1; *amati*, KośaKaTa. 1. 863; *avasara*, RājNi. 415. 3; *āmati*, KalpaK. 405. 1; *āyati*, KośaKaTa. 1. 863; *karmārha*, ParyāMu. 23. 52; *kāla*, AmaK. 216; RājNi. 415. 3; ParyāMu. 23. 52; ParyāRaMā. 1283; AbhidhāRaMā. 1. 105; Vaija. 21. 52; AbhidhāCin. 126; NānārthāSaṁ. ii. 11. 11; ParyāŚaRa. 267; ŚabdaRa. (Vā.) 454; ParaNā. 336; KośaKaTa. 1. 863; KalpaK. 405. 1; *cala*, RājNi. 415. 3; *jaha*, KalpaK. 405. 1; *jahaka*, *jivri*, KośaKaTa. 1. 863; *tāruṇya*, NāmMā. 123; *titha*, KalpaK. 405. 1; *daśā*, NāmMā. 123; *diṣṭa*, AmaK. 216, RājNi. 415. 3; ParyāMu. 23. 52; AbhidhāRaMā. 1. 105; Vaija. 21. 52; AbhidhāCin. 126; ParyāŚaRa. 267; ŚabdaRa. (Vā.) 454; ParaNā. 336; KośaKaTa. 1. 863; KalpaK. 405. 1; *yātu*, KośaKaTa. 1. 8674; *pāru*, KośaKaTa. 1. 863; *pītha*, KalpaK. 405. 1; *pīyu*, KośaKaTa. 1. 863; KalpaK. 405. 1; *pūrṇa*, *prāya*, NāmMā 123; *mati*, KalpaK. 405. 1; *yauvana*, *yauvanaka*, NāmMā. 123; *lagna*, *vatsarātman*, KośaKaTa. 1. 863; *vayas*, NāmMā. 123; *velā*, RājNi. 415. 3; *sama*, ParyāŚaRa. 267; *samaya*, AmaK. 216; RajNi. 415. 3; ParyāMu. 23. 52; ParyāRaMā. 1283; AbhidhāCin. 126; ParyāŚaRa. 267; ŚabdaRa. (Vā.) 454; ParaNā. 336; KośaKaTa. 1. 863; *sarvamuṣ*, KośaKaTa. 1. 863; *sarvamūṣaka*, AbhidhāCin 126; ParaNā. 336; *sthira*, RājNi. 415. 3; also they give *anehas* as the meaning of the following words : *kāla*, AmaK. 2723; AnekāSaṁ. 2. 467; ŚabdaRa. (Vā.) 3761; *diṣṭa*, AnekāSaṁ. 2. 90; NānārthāSaṁ. i. 33. 597; *śarman*, KośaKaTa. 2. 7061]

अनेहि (anehi) *m.* name of a *ṛṣi* who is a progenitor गालवश्च अनेह- (v. l. ॰न्हि)श्च सर्वेषां प्रवरो मतः MatsyaP. 196. 31, cf. ¹अनेह*m.*

अनेहोभूप (aneho-bhūpa) *m.* time personified as king प्रातरभ्युदिते सूर्ये ...। जित्वा तमोऽनेहोभूपदत्ताष्टापददुन्दुभौ। ... आनाययामास सामन्तात्(?न्) सः KathāKau. 8. 3.

अनेहोविलम्ब (aneho-vilamba) *m.* delay in time, i.e. incomparable delay प्रद्योतेन मृगावतीहतिकृते रुद्धः शतानीकराट्। प्रापान्तं निजरक्षणाय विदधेऽनेहोविलम्बस्तया PālaGoKa. 162.

अनैक (an-aika) *adj.* **Ai** not one, i.e. many क्रियाकारकव्यवहृते बुद्ध्यवस्थानिबन्धनात्। तथा गतिवदनेकदेशे विध्यवयवेऽपि KātanVṛ. *on* iii. 1. 9; **Aii** more than one सहदेवैनैकेन स्पर्धमानाननैकैः सहदेवैः संगताः। न बहु मन्यन्ते कुरुवीरान् वीरुधः NalaCam. 2. 3 (33); **B** various संभाव्यमानस्य वज्रपञ्जरमिति शरणागतैरित्यादावसंभाव्यमानस्य वा कल्पनेऽनैकधात्वे उल्लेखः AlaṅkāRa. 35 (40)

अनैकध्यकल्पना (anaikadhya-kalpanā) *f.* assumption of manifoldness or variety न चोपनयनस्यानैकध्यकल्पनादोषः SiddhāSi. i. 5. 19.

अनैकमत्य (an-aikamatya) *n.* absence of unanimity or agreement or concord समनस्कत्वादेव च एतेषामनैकमत्ये कस्यचित् स्थित्यभिप्रायः कस्यचित् संहाराभिप्रायः BrahmSūBh. (Saṅ.) 859. 1 (*on* iv. 4. 17); [Inst.] without agreement, not unanimously भयादिना सर्वे संशयमुत्पादयित्वा(?॰मुत्पाद्या)नैकमत्येन ब्रूयु. SmṛtiCan. iv. 546. 15.

अनैकरस्य (an-aikarasya) *n.* absence of the feeling of oneness or uniformity आत्मविग्रहत्वेन वोपासनया मुक्तिः ... विग्रहस्य तु मिथो विलक्षणचक्षुरादिवैशिष्ट्येनानैकरस्यात् नासौ तदुपासनया GoviBh. 232. 15 (*on* iii. 3. 20)

अनैकरूपिक (an-aikarūpika) *adj.* dull-witted (*lit.* not repeating the text once) दैष्टिकैकान्यिकैकादशान्यिकानैकरूपिकम्। शिष्यं गुरुर्न (? र)हन्त्रजैर्नाम्न्येका स्खलितं पतिम् DvyāśraKā. 17. 39 (comm. वारोऽध्ययने वृत्तमस्यैकरूपिको न तथानेकरूपिकः)

अनैकषेय (a-naikaṣeya) *adj.* devoid of a demon निर्विघ्नमुद्यैर्मुनयो जयन्ता- (?)मनैकषेये विहितेऽद्य विश्वे RāmC. (App. 2) 38. 47.

अनैकाग्र (an-aikāgrya) *n.* **A** absence of close attentiveness or intentness येनैवान्यः प्रभवति सोऽपरानपि बाधते। आचाराणामनैकाग्र्यं सर्वेषामेव लक्षयेत् MahāBhā. xii. 252. 19; **B** lack of concentration बुद्धे [illegible] निरूढिं याति चेत्तदा। अनैकाग्र्यात्संशयाद्वा रूढ्यभावोऽस्य ते वद PañcDa. 2. 72.

अनैकाङ्गिका (an-aikāṅgikā) *adj.* (*f.*) having various subsidiary rites सा भक्तिरेकमुख्याङ्गाश्रितानैकाङ्गिका BhaktiRaSi. i. 2. 58.

अनैकात्म्य (an-aikātmya) *n.* non-identity, i.e. difference एवं तर्हि- विनाशोऽनैकात्म्यात्। द्रव्यविनाश आकृतेरविनाशः। कुतः। अनैकात्म्यात् MahāBh. i. 247. 8 (*on* i. 2. 64); विश्वजिता यजेत इत्यादौ सामान्यविशेषयोरनैकात्म्येन व्याप्यव्यवच्छेदयोरुपलम्भात् सामान्यपुपेरेवावयवपुषिः कर्म भवति SṛṅgāPra. 39.7.

अनैकान्त (an-aikānta) *adj.* **1A** inconclusive or overcomprehesive (argument etc.) क्वचिन्निवृत्तिदर्शनादतिवृत्तिदर्शनाद्य क्वचिदनैकान्तः NyāySū. ii. 1. 20; NyāyVār. 203. 2 (*on* ii. 1. 19); **1B** inconclusive or deviating (probans) न तेनानैकान्तं साधनमिति सर्वं निर्मलम् NyāyMa. 145. 5; अयं हेतुर्भवदभिमतया अनाद्यविद्यया तत्त्वज्ञानोदयादन्तवत्या अनैकान्तः ŚatDū. 115. 11; 71. 13; न च कार्यत्वं ध्वंसे अनैकान्तम् SarvaDaKau. 45. 4; 38. 8; 50. 24; न चान्तःकरणस्येव दुःखानुभवितृत्वात् तदननुभवितृत्वं जीवेऽनैकान्तम् Nyāyāmṛ. 574A. 5; **2** indeterminate, equivocal, sceptical जैनजनाः सदसद्रूपं रजतं रजतं मन्यन्ते। तद्दृष्टान्तेन च सर्वं प्रपञ्चमनैकान्तं वदन्ति SarvaDaKau. 34. 17; **3** not forming (any) integral part केचित् अनुबन्धा अनैकान्ताः अनवयवाः LaŚabdeŚe. i. 16. 19; **4** not deviating, i.e. faithful or solely devoted प्रणयप्रवणे कान्तेऽनैकान्ते नोचिताः क्रुधः SāhiDa. 371. 17 (comm. अनैकान्तेऽव्यभिचारिणि त्वन्मात्रपरायणे इत्यर्थः); **5** unsteady, variable अनैकान्तस्वभावत्वादसत्सङ्गेन भ्रश्यते मार्गात् VedāntRaMañ. 10 (142. 6)

अनैकान्त (an-aikānta) *m.* **1A** inconclusiveness, deviation प्रमाणविषयत्वात् सदसद्भावाविशेषप्रसङ्ग इति चेत्। न। अनैकान्तात् NyāyVār. 10 .10 (*on* i. 1. 1); न हि कारणान्तरप्रतिषेधमात्रेणापूर्वनिमित्तता गम्यते, शशविषाणादिभिरनैकान्तात् TantrVā. 361. 23 (*on* ii. 1. 5); प्राङ्गणनिकटवर्तिदूर्वाङ्कुरादिष्वनवसितपुरुषव्यापारजन्मस्वनैकान्तः ĀgaPrā. 17. 15; अनैकान्त एव प्रतीत्यविसंवादात् समर्थनीयः Kāśi. iii. 151. 24 (*on* 5 (6). 33); चिद्रूपत्वमात्रस्य हेतुत्वे धर्मभूतज्ञानेनानैकान्तः ŚatDū. 148. 24; **1B** inconclusive or deviating probans पक्षीकुर्याद्यदा सर्वास्तदाथावीतहेतुभिः। अनैकान्तो विरोधश्च सर्वलोकप्रसिद्धितः ŚlokaVār. 5 (13). 166 (611. 8); शाक्यस्यापि त्वनैकान्तः क्षणिकव्यतिरेकिभिः। प्रतिसंख्याप्रतिसंख्यानिरोधव्योमभिस्त्रिभिः ŚlokaVār. 6. 21 (735. 2); संयोगेनानैकान्तो मा भूत् TātpaṬ. (Vā.) 185. 23 (*on* i. 1. 5); NyāyPari. 296. 11; नानैकान्तोऽनुमानं प्रमाणम् SarvaDaKau. 38. 22; अनैकान्तो विरुद्धश्चाप्यसिद्धः प्रतिपक्षितः। कालात्ययापदिष्टश्च हेत्वाभासास्तु पञ्चधा BhāṣāPa. 71; **2** contradiction पितापुत्रादिसंबन्धैरनैकान्तः प्रसज्यते ŚlokaVār. 5 (10). 10 (500. 5); 5 (5). 27 (413. 7); 5 (5). 50 (419. 3); **3** absence of invariability अहं धर्मस्त्वभिन्नश्चेदहं ब्रह्मेति वाक्यतः। गौरोऽहमित्यनैकान्तः NaiṣkaSi. 68. 9; **4** indetermination, equivocalism, scepticism (of the Jainas) घटोऽस्ति घटो नास्तीति प्रत्ययबलादेव सत्त्वाद्यनैकान्तमिति दिगम्बरसिद्धान्तः PrakaVi. 546. 13; **5** doubtfulness or uncertainty अनुमीयमानोऽपि व्यभिचारोऽनैकान्ततो वर्णसंकरमापादयति NyāySu. (So.) 13. 9 (*on* i. 2. 2)

अनैकान्तद्योतकत्व (anaikāntadyotaka-tva) *n.* the state of being indicative of indetermination or equivocalism अनैकान्तद्योतकत्वे तु ...स्यात्पदात्कथं चिदर्थोऽस्तीत्यनेनानुक्तः प्रतीयत इति नानर्थक्यम् Bhām. 457. 21 (*on* ii. 2. 33)

अनैकान्तद्योतित्व (anaikāntadyoti-tva) *n.* the state of being indicative of indetermination or equivocalism कुतोऽस्यानैकान्तद्योतित्वम् VedāntKa. 299. 24 (*on* ii. 2. 33)

अनैकान्तपक्ष (anaikānta-pakṣa) *m.* view of equivocalism (of the Jainas) अनैकान्तपक्षे तु ...हानोपादाने प्रेक्षावतां कल्पेते Bhām. 458. 10 (*on* ii. 2.33)

अनैकान्तरत्व (anaikāntara-tva) *n.* the state of not being intervened by one single item (i. e. letter or word) समुदायस्य अनैकान्तरत्वेऽपि अटन्नित्यस्य यदेकान्तरत्वं वत्करणेन लब्धं तेनैव समुदायस्य ...आद्युदात्तत्वम् PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. ii. 1. 2 (14. 13)

अनैकान्तवाद (anaikānta-vāda) *m.* doctrine of indetermination or equivocalism or scepticism अनैकान्तवादं स्वयमेवापाकरिष्यति PrakaVi. 444. 18; अनैकान्तवादस्य च साम्राज्यापातात् ŚatDū. 149. 20; 195. 3; धर्माधर्मादिसप्तभङ्गीरीत्या अनैकान्तवादान्न प्रवृत्तिः YatīndraDī. 65. 5.

अनैकान्तवादिन् (anaikānta-vādin) *adj.* advocate of the doctrine of indetermination or equivocalism or scepticism एकविशेषस्फुरणम् ...यथा एकमेव भिन्नमभिन्नं चेत्याद्यनैकान्तवादिनाम् NyāyPari. 54. 6; अनैकान्तवादिनो जैनजनाः [illegible] मन्यन्ते SarvaDaKau. 34. 16 [NāmŚil. 1826 gives

anaikāntavādin as synonym of *jaina*]

अनैकान्ताभ्युपगम (anaikāntābhyupagama) *m.* **1** acceptance of indetermination or equivocalism or scepticism सत्यप्यने(v.l. नै) कान्ताभ्युपगमेऽभेदोऽस्ति TattvVai. 131. 16 (*on* 3. 13); **2** acceptance of inconclusiveness or deviation न ह्यत्यन्ताभिन्नत्वं द्रव्यात्क्रियाया येन तद्भेदाद् भेदः स्यात् भेदोऽपि त्वस्त्येवानैकान्ताभ्युपगमात् ŚāstrDī. 472. 12 (*on* vi. 3. 3)

अनैकान्तिक (an-aikāntika) *adj.* [*f.* - ī] **1A** uncertain, i. e. not leading to any result प्रकृतिकोपकमधर्मिष्ठमनैकान्तिकं चैतत् ArthŚā. ii. 221. 7 (5. 6); प्रणिपातादिस्तु बाह्योऽनैकान्तिकोऽपि भवति GītāBh. (Śaṅ.) 145. 15 (*on* 4. 39); **1B** uncertain, doubtful, indefinite एतदप्यनैकान्तिकम्। यदल्पप्राणस्य सर्वोच्चैस्तन्महाप्राणस्य सर्वनीचैः MahāBh. i. 207. 10 (*on* i. 2. 30); न सर्वस्य यणः संप्रसारणं भवतीति यदयं प्यायः पीभावं शास्ति। एवमप्यनैकान्तिकमेतत् MahāBh. iii. 31. 23 (*on* vi. 1. 37); न सर्वस्य विसर्जनीयस्य सत्वं भवतीति। एवमप्यनैकान्तिकं ज्ञापकम् MahāBh. iii. 430. 24 (*on* viii. 3. 34); iii. 310. 15 (*on* vii. 2. 102); सोऽपि देवैर्मनःषष्ठैः पक्षोऽनैकान्तिकः स्मृतःह्यनैकान्तिकं वस्त्वित्येवं ज्ञानं सुनिश्चितम् MṛgendraT. i. 11. 11; ŚlokaVār. 5 (14). 80 (634. 1); CaitaCan. 10. 20 (1); 62. 3 (3); अनैकान्तिकश्रेयःप्राप्तिफले नियुञ्जात् धनमनैकान्तिकम् ...न काव्यप्रयोजनतयास्माभिरुक्तम् Kāvyānu. (He) 5. 1; GītāBh. (Śaṅ.) 75. 13 (*on* 3. 1); चान्द्रे मास्याधानविधानाद्यज्ञादौ सावनविधिरनैकान्तिकः CaturCin. iii (2). 21. 22; अनाकलितरजतस्यानुत्पद्यमानत्वं गगनादावनैकान्तिकम् NyāySu. (Ja.) 48B. 9 (*on* i. 1. 1); **2** not important देव, भृत्योऽभृत्य इत्यनैकान्तिकमेतत् PañcT. 1. 68 (3) (86. 7); **3A** inconclusive or deviating (probans) (*lit.* not one-pointed as it is concomitant with both the probandum and its contrary) यो हेतुरुपात्त उभावन्तावाश्रित्य प्रवर्तते सोऽनैकान्तिकः NyāyVār. 171. 21 (*on* i. 2. 46); बुद्धिचित्तादिशब्दानां व्यतिरिक्ताभिधायिता। न ...अतोऽनैकान्तिको हेतुः TattvSaṁ. 203; ज्ञानं ग्राह्यम् ...चक्षुरादीन्द्रियैरत्र तदनैकान्तिकम् ŚlokaVār. 5 (3). 180 (318. 1); अनैकान्तिको हेतुर्यदुक्तं तत्र दर्शनात् ŚlokaVār. 6. 32 (737. 7); मेघाभावेन वृष्ट्यभावानुमानं पश्यन् - अवस्तुत्वात्–इतीमं हेतुमनैकान्तिकं वदेत् Śarka. 57. 8; 64. 24; प्रत्यभिज्ञानान्नित्यत्वमिति। तदनैकान्तिकं प्रदीपज्वालादिषु दर्शनात् BrahmSūBh. (Bhā.) 119. 1 (*on* ii. 2. 20); न चाकार्यं नाम किंचिद् बौद्धानां वस्त्वस्ति, येनानैकान्तिको हेतुर्भवेत् Kāśi. i. 86. 7 (*on* 2. 39); अन्त्य एव तमोघाती प्रत्ययश्चेन्मतं यदि। स्यादनैकान्तिको हेतुरन्यान्त्येष्वसमीक्षणात् BṛĀraUBhVā. i. 4. 75; NaiṣkaSi. 60. 4; सन्तो न निष्प्रयोजनप्रयत्ना भवन्तीत्यनैकान्तिको हेतुः NyāyMañ. ii. 78. 21; i. 34. 25; ii. 11. 27; ii. 53. 4; महाविषयत्वमनैकान्तिकं सन्नागमस्यैव पूर्वोपदेशं गमयति TātpaṬ. (Vā.) 106. 22 (*on* i. 1.2); 43. 9 (*on* i. 1. 2); ĀtmaTaVi. 147. 14; स्वसत्ताप्रयुक्तप्रकाशत्वमपि दीपादिभिरनै-कान्तिकम् ĀtmaSi. 32. 26; 61. 5; सहोपलम्भनियमश्च वेद्यत्वं च हेतू संदिग्धव्यतिरेकतयानैकान्तिकौ TattvVai. 197. 11 (*on* 4. 14); तत्सामीप्यात्तद्धर्मत्वानुमानमनैकान्तिकम् Loc. 17. 21 (*on* 1. 4); 13. 20 (*on* 1. 2); इन्द्रियजन्यत्वं विद्यमानोपलम्भनत्वेनानैकान्तिकं स्यात् ŚāstrDī. 36. 22 (*on* i. 1. 4); 113. 19 (*on* ii. 1.9); सत्यपि भयकारणे भ्रमतीत्यनैकान्तिको हेतुः KāvyPra. 255. 1; Kāvyānu. (He.) 36. 13; SāhiDa. 267. 1; पार्थिवपरमाणुगतरूपादिसंतानेनानैकान्तिकमिदम् Kiraṇā. 9. 11; 84. 15; 109. 14; Pradī. ii. 348A. 41 (*on* ii. 1. 1); वक्तृत्वमात्रं तु संदिग्धविपक्षव्यावृत्तिकत्वादनैकान्तिकम् PramāMī. 14. 26 (*on* i. 1. 17); 44. 12 (*on* i. 2. 12); PrakaVi. 50. 17; 547. 16; PrapañcaMiKha. 240A. 4; प्रमातृत्वमात्मनः ...अनैकान्तिकम् Tattvodyo. 242 B. 5; किमिदं लिङ्गमनैकान्तिकम् ŚrutaPra. ii. 536. 16 (*on* iii. 4. 1); हेतुः ...नाप्यनैकान्तिको विरुद्धो वा। विपक्षादत्यन्त-व्यावृत्तत्वात् SyādvāMañ. 6 (10); संघातार्थवत्त्वाच्चेति हेतुरनैकान्तिकः PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 45 (340. 4); भवतामपि विसभागसंतानारम्भककपालक्षणतदविनाभूतप्रतिसंख्यानिरोधादिनानैकान्तिकम् NyāySiA. 189. 25; शब्दानित्यत्वे प्रत्यक्षत्वं हि त्वया हेतुरभिधित्सितः स च सामान्यादिभिरनैकान्तिकः NyāyPari. 260. 7; प्रामाण्याभावस्य प्रध्वंसादिरूपस्य मीमांसकैर्वस्तुत्वेनेष्टत्वादवस्तुत्वादित्यसिद्धो हेतुः सिद्धत्वे वा घटादिप्रध्वंसेनानैकान्तिकः YuktiSneha. 21. 22 (*on* i. 1. 2); हेतुरसिद्धः स्यात्। अनैकान्तिकश्च ŚivārkaMaDī. i. 223. 34 (*on* i. 1. 16); i. 499. 16 (*on* i. 3. 41); अभावज्ञानं प्रत्यक्षम् ...घटादिज्ञानवत् इति तत् स्मृतावनैकान्तिकम् MānaMe. 139. 2; हेतुस्त्वाकाशकालदिशां षडिन्द्रियजन्यप्रत्यक्षविषयत्वेनानैकान्तिकः BhāṭṭCin. i. 135. 10 (*on* i. 1. 6); विद्यानिष्ठानां कर्मत्यागदर्शनादनैकान्तिकं तल्लिङ्गम् GoviBh. 266. 12 (*on* iii. 4. 3); **3B** overcomprehensive or inconclusive (argument) आनुश्रविकः श्रौतोऽग्निहोत्रादिकः ...तापत्रयप्रतीकारहेतुरुक्तः सोऽपि दृष्टवत् अनैकान्तिकः प्रतीकारः MāṭhVṛ. 7. 13 (*on* 2); BrahmSi. 54. 5; समवायिकारणविषय एव समानजातीयत्वाभ्युपगमः, न कारणान्तरविषय इति तदप्यनैकान्तिकम् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 433. 5 (*on* ii. 3. 7); 457. 10 (*on* ii. 3. 26); नित्यत्वेऽवयवित्वे च स्यादनैकान्तिकं तव ĀgaPrā. 16. 25; यदप्युक्तमत्यन्तनिर्मलः पुरुषः कथमनिर्मले सत्त्वे प्रतिसंक्रामतीति तदप्यनैकान्तिकं नैर्मल्यादपकृष्टेऽपि जलादावादित्यादयः प्रतिसंक्रान्ताः समुपलभ्यन्ते RājMār. 77. 13; ननु यद्यस्य धर्मरूपं तत्तत्प्रतिभाने सत्यस्य नियमेन भातीत्यनैकान्तिकमेतत् Loc. 182. 24 (*on* 3. 33); श्रुत्या ...अवश्यकार्यतया विहितत्वान्न स्मृत्या शक्यमाशौचेऽपि तन्निवर्तनं विधातुमिति। तदनैकान्तिकम् Aparā. 891. 13 (*on* 3. 17); **4** not absolute, not invariable, contradictory अविरुद्धोपलब्धिः पुनः प्रतिषेधेऽनैकान्तिकी HetuBiṬ. 56. 26; इतिहासपुराणाभ्यां सा त्वनैकान्तिकी स्मृता। या त्वेषा ब्रह्मयज्ञेऽपि विधानान्नित्यतोदिता TantrVā. 176. 23 (*on* i. 3. 10); अनैकान्तिकी ...अर्थापत्तिर्वैगुण्यमेव TantrVā. 363. 21 (*on* ii. 1. 5); 387. 4 (*on* ii. i. 11); यथा हि कायव्यापारपूर्वकस्य परप्राणव्यपरोपस्याशुद्धोपयोगसद्भावासद्भावाभ्यामनैकान्तिकबन्धत्वेन छेदत्वमनैकान्तिकमिष्टं, न खलु तथोपधेः TattvPradī. (A.) 294. 9 (*on* 3. 19); एकान्तिकेऽनैकान्तिके चैतदुभयमुपपद्यते Bhām. 89. 19 (*on* i. 1. 4); प्रतीयते हि त्वगादिभिरपीन्द्रियैः प्राप्यकारिभिरौष्ण्याभावविशेषणं शिशिरतरं पायो न चेन्द्रियाणामत्राप्राप्यकारिता। तस्मादनैकान्तिकम् TātpaṬ. (Vā.) 119. 11 (*on* i. 1. 3); तदपि स्वाभ्युपगतैः प्रमाणसिद्धैर्नित्यत्वस्वयंप्रकाशत्वादिधर्मैरुभयमनैकान्तिकम् BrahmSūBh. (Rā.) 38. 11 (*on* i. 1. 1); सर्वं च वस्तुजातं सत्त्वासत्त्वनित्यत्वभिन्नत्वानित्यत्वादिभिरनैकान्तिकमिच्छन्ति BrahmSūBh. (Rā.) 498. 5 (*on* ii. 2. 31); VedāntDī. 111. 12 (*on* ii. 2. 32); VedāntKau. 204. 25 (*on* ii. 2. 33); न चाश्रमधर्मैरेव विद्यानुग्रह इति शक्यं वक्तुम्। 'यज्ञेन दानेन ...' इति दानादीनामाश्रमेष्वनैकान्तिकानामप्यनुग्राहकत्वश्रवणात् BrahmSūBh. (Rā.) 702. 6 (*on* iii. 4. 36); चन्दनच्यवनादीनि ...स्नानकार्यत्वेनोक्तानीति नोपभोगे एव प्रतिबद्धानीत्यनैकान्तिकानि KāvyPra. 256. 2; ब्रह्मशब्दाभ्यासः ...अन्नमयादीनामब्रह्मत्वेऽनैकान्तिकः कथमानन्दमयस्यापि ब्रह्मत्वं साधयेत् NyāySu. (Ja.) 127B. 6 (*on* i. 1. 6); 109A. 5 (*on* i. 1. 3); सर्वं चानैकान्तिकं सदसद्रूपम् SarvaDaKau. 4. 19; कस्यचित्पटस्य संयोगवृत्त्या एतत्तन्तुषु सत्त्वादनैकान्तिकः Nyāyāmṛ. 86A. 7; स्याद्वादिनः ...। सर्वमनैकान्तिकं वस्तुत्वात् चित्रपटवदित्यनुमानमपि प्रमाणयन्ति ŚivārkaMaDī. ii. 103. 17 (*on* ii. 3. 31)

अनैकान्तिक (an-aikāntika) *m.* **1** name of one of the five inconclusive or deviating fallacious probans (divided into - i) *sādhāraṇa*, wherein probans is common to both subject and counter-subject ii) *asādhāraṇa*, wherein probans is only in the subject, and iii) *anupasaṁhārin*, wherein probans is not conclusive) यस्माद्विषाणी तस्माद्गौरिति चानैकान्तिकस्योदाहरणम् VaiśeSū. iii. 1. 17; अनैकान्तिकः सव्यभिचारः NyāySū. i. 2. 5; KhaṇḍanKhā. 850. 21; TarkBhā. (Ke.) 46. 4; 90. 11; TarkKau. 13. 13; NyāyPari. 286. 8; YatīndraDī. 22. 1. TarkSaṁ. (A.) 44. 19; MānaMe. 75. 9; विपर्ययादनैकान्तिकः NyāyBh. 61. 9 (*on* i. 2. 5); प्रत्यक्षानैकान्तिकप्रकरणसमानामभेदः प्राप्नोति NyāyVār. 175. 15 (*on* i. 2. 48); 280. 15 (*on* ii. 2. 5); द्वयो रूपयोरेकस्यासिद्धावपरस्य च संदेहेऽनैकान्तिकः NyāyBi. 3. 93; Nyāyāva. 23; व्यतिरेकस्य - अनैकान्तिकस्य तत्पक्षस्य च शेषवदादेः PramāVāSvopVṛ. 7. 11; नानैकान्तिको न संदिग्धविपक्षव्यावृत्तिः ParāTri. 109. 6; SyādvāMañ. 8 (261); ते हेतुरूपविकलतया हेत्वाभासाः असिद्धविरुद्धानैकान्तिका गम्यन्त एव HetuBiṬ. 10. 18; TātpaṬ. (U.) 325. 15 (*on* 5 (4). 83); विज्ञानास्तित्वभिन्नत्वक्षणिकत्वादिधीस्तथा। सम्यक् वेदप्युपेयेत तदानैकान्तिको भवेत् ŚlokaVār. 5 (2). 82 (236. 9); 5 (2). 75 (235. 3); 6. 165 (771. 5); वृष्टिमेघासतोर्दृष्ट्वा यद्यनैकान्तिकं वदेत्। वस्त्वेवात्रापि मत्पक्षे भवत्पक्षेऽप्यदः कुतः ŚlokaVār. 5 (13). 109 (594. 5); न चैतेन सामान्यतो दृष्टेनास्मदभिमतं सिध्यति असिद्धानैकान्तिकविरुद्धादिदोषदुष्टत्वादनुमानस्य TantrVā. 545. 19 (*on* ii. 2. 25); ŚatDū. 71. 9; संशयहेतुश्चायं नित्यत्वानित्यत्वोभयसंबन्धावगमात्। ... स चायमनैकान्तिक इति गीयते PrakaPañ. 208. 16; NyāyKuA. i. 189. 1; Kiraṇā. 292. 4; पक्षप्रतिपक्षयोर्वर्तमानोऽनैकान्तिकः BrahmSūBh. (Bhā.) 110. 14 (*on* ii. 2. 1); NyāySā. 7. 12; NyāyKa. 202. 25; Mānaso. iv. 2. 200 (?400); PrakaVi. 569. 15; TarkSaṁ. (Ā.) 97. 23; संनिधिमात्रेणाकाशस्यापि कारणत्वं स्याद् अथ तद्व्यपदेशात् सोऽप्यनैकान्तिकः NyāyKa. 25. 16; संदिग्धव्यतिरेकोऽयमनैकान्तिकः TarkBhā. (Mo.) 14. 8; असिद्धविरुद्धानैकान्तिकास्त्रयो हेत्वाभासाः PramāMī. ii. 1. 16; ii. 1. 21; अनैकान्तिकोऽपि न व्याप्तिव्यतिरेकरूपः KhaṇḍanKhā. 813. 13; 884. 8; TattvPradī. (Ci.) 15. 5; असिद्धविरुद्धप्रकरणसमकालात्ययापदिष्टादन्यो हेत्वाभासोऽनैकान्तिकः KhaṇḍanKhā. 875. 19; SaptaPa. 34 (12); असिद्धविरुद्धानैकान्तिकानध्यवसितकालात्ययापदिष्टप्रकरणसमानामनिरासे हेतोरसाधकत्वप्रसङ्गात् TattvPradī. (Ci.) 253. 8; NyāyKu. 98. 4; हेत्वाभासाः। ते चासिद्धविरुद्धानैकान्तिककालात्ययापदिष्टप्रकरणसमभेदात् पञ्च TarkBhā. (Ke.) 44. 7; 84. 13; YatīndraDī. 21. 7; एतत्त्रयं क्रमेणानध्यवसितानैकान्तिकविरुद्धसंज्ञां लभते NyāySu. (Ja.) 265 B. 5 (*on* ii. 1. 2); असिद्धलक्षणमतिव्याप्तं विरुद्धानैकान्तिकयोरपि व्याप्यभावेन

व्याप्यत्वासिद्धत्वप्रसङ्गात् NyāyPari. 281. 12; आत्मेन्द्रियार्थसंनिकर्षात्तावज्ज्ञानमुत्पद्यते तच्चात्मनि लिङ्गम् असिद्धविरुद्धानैकान्तिकेभ्योऽन्यत् अनाभासमित्यर्थ: Upask. 161. 15 (*on* iii. 1. 18); अनैकान्तिकविरुद्धयो: संशयविपर्ययजनकयोर्हेत्वाभासत्वं दर्शितम् YuktiSneha. 65. 34 (*on* i. 1. 5); YatīndraDī. 21. 7; MānaMe. 69. 4; शब्ददोषकष्टस्यान्वयबोधविरोधिता, अस्य तु तस्मिन्नपि रसहानिरिति विशेष:। अनैकान्तिकबाधयोरिवानुमितौ AlaṅkāŚe. 22. 4 (3); **2** multipurpose, multiple goal अनैकान्तिकश्च विसंवादने दोष: DhūrtaViSaṁ. 24. 13; **3** the word *anaikāntika* सव्यभिचारपदे लक्ष्याभिधायिनि लक्षणवचनमनैकान्तिकपदम् NyāyMañ. ii. 154. 18; अत्र चानैकान्तिकसव्यभिचारशब्दौ पर्यायौ TātpaṬ. (Vā.) 336. 7 (*on* i. 2. 5); अनैकान्तिकपदवाच्यत्वमस्य कथम् TātpaṬ. (Vā.) 336. 25 (*on* i. 2. 5). अनैकान्तिकशब्देनानियतत्वमुच्यते ŚrutaPra. ii. 540. 33 (*on* iii. 4. 9); ŚatDū. 119. 29; अनैकान्तिकपदस्थाने विरुद्धपदप्रक्षेपे विरुद्धता NyāyPari. 242. 1.

अनैकान्तिक (an-aikāntika) *n*. (in Vaiśeṣika phil.) the fallacy of undistributed middle, MW.

अनैकान्तिककालातीतत्व (anaikāntikakālātīta-tva) *n*. type of fallacious probans (*lit*. the state of being the inconclusive and contradictory probans) संभवमात्रेण पृथग्वचनेऽनैकान्तिककालातीतत्वं नाम हेत्वाभासान्तरं वाच्यं स्यात् NyāySu. (Ja.) 474B. 2 (*on* iii. 2. 1)

अनैकान्तिकक्रतुसंबन्ध (anaikāntikakratu-sambandha) *m*. relation with the uncertain, i. e. non-specific sacrificial rite अनैकान्तिकक्रतुसंबन्धासंबन्धाच्च नाञ्जनखादिरस्रुववाक्यादिफलश्रुतिवदर्थवादत्वम् TantrVā. 241. 6 (*on* i. 3. 25)

अनैकान्तिकग्रहण (anaikāntika-grahaṇa) *n*. mention of inconclusive fallacious probans अनैकान्तिक: सव्यभिचार इति न क्वचिदनैकान्तिक उक्त इहानैकान्तिकग्रहणात् सव्यभिचारो गम्यते NyāyVār. 172. 21 (*on* i. 2. 46)

अनैकान्तिकता (anaikāntika-tā) *f*. **1** non-absoluteness, non-invariability, contradictoriness कामेष्वनैकान्तिकता च यस्मादतोऽपि मे तेषु न भोगसंज्ञा BuddhaC. 11. 41; आदर्शोदकादिषु बिम्बान्मुखात् प्रतिबिम्बं मुखच्छायारूपं विच्छिन्नमुत्पद्यमानं दृष्टमित्यनेनानैकान्तिकतामुद्ग्राहयति Sphuṭā. iii. 19. 3 (*on* 3. 11); विशेषास्त्वनैकान्तिकतया नानुपलब्ध्या बोधयितुं शक्यन्ते Kāśi. iii. 208. 12 (*on* 5 (8). 39); आवृत्तिरपि विषयतयैवोपयुज्यत इति नानैकान्तिकता PrakaVi. 25.6; **2** inconclusiveness or deviation (of the probans) अनैकान्तिकता वा अभिव्यक्त्यर्थानभिधानात् NyāyVār. 88. 9 (*on* i. 1. 22); सामग्रीफलशक्तीनां परिणामानुबन्धिनि। अनैकान्तिकता कार्य (v. l. °र्ये) प्रतिबन्धस्य संभवात् PramāVār. 1. 9; हेतो: कृतकत्वादे: ...अनैकान्तिकतां चाह HetuBiṬ. 58. 16; 85. 13; इच्छारचितरूपेषु नष्टाजातेषु वा तत:। अनैकान्तिकताहेतो: सर्वैरेभिर्यथोदितै: TattvSaṁ. 749; अनैकान्तिकता तावद्धेतूनामिह कथ्यते ŚlokaVār. 6. 19 (734. 3); 6. 375 (826.2); NyāyMañ. i. 175. 29; Kāśi. i. 154. 22 (*on* 2. 184); आद्यात्मबुद्धिवद्धेतोरनैकान्तिकतेक्ष्यते BṛĀraUBhVā. i. 4. 1510; इष्टव्याघातकारित्वं हेतो: स्यादसमर्थता। असिद्धत्वं च विरुद्धत्वमनैकान्तिकता तथा AgniP. 346. 22; सर्वधीकार्यालघुनि कारणे वासनाख्येऽनुमानमिदम्, न तु प्रत्ययत्वादित्येवम्, येनानैकान्तिकताद्युद्भावनं स्यात् NayaVi. 106. 2 (*on* i. 1. 5); सामान्येनानैकान्तिकतायामुद्भावितायां यदि ब्रूयात् - क एवमाहअनित्य: शब्द इतिस प्रतिज्ञासंन्यासात् पराजितो भवति PramāMī. 67. 18 (*on* ii. 1. 34); 4. 2 (*on* i. 1. 3); 71. 19 (*on* ii. 1. 34); आत्मनोऽपि दृश्यत्वादनैकान्तिकता Tattvodyo. 242A. 11; हेतुश्च ते दूष्योऽनैकान्तिकतया PrabhāC. 179. 23; नेत्रादय: प्रकाशका अपि स्वं न प्रकाशयन्तीति प्रकाशकत्वहेतोरनैकान्तिकतेति चेत् नात्र नेत्रादिभिरनैकान्तिकता SyādvāMañ. 12 (60); NyāySu. (Ja.) 260B. 10 (*on* ii. 1. 2); वापीस्नानव्यावर्तनेन क: पुरुषार्थ:। एकत्रानैकान्तिकत्वस्येव बहुष्वनैकान्तिकताया अपि ज्ञाताया अनुमितिप्रतिकूलत्वात् RasGaṅ. 17. 2; **3** uncertainty, doubtfulness, indefiniteness अनैकान्तिकता तावदर्थापत्ते: TantrVā. 222. 7 (*on* i. 3. 22); कार्यकारणभावे हि न ह्यन्तत्वं निवर्तते। अनैकान्तिकता चास्य संतानान्तरबुद्धिभि: NyāyMañ. ii. 37. 15; NayaVi. 232. 2 (*on* i. 1. 12); न च ज्ञानफलस्य अनैकान्तिकता BrahmSūBh. (Śaṅ.) 670. 17 (*on* iii. 3. 32); BṛĀraUBh. 134. 3 (*on* i. 4. 10); अनैकान्तिकता तु प्रत्यभिज्ञाया: NyāyRa. 826. 19 (*on* 6. 377); प्रत्यभिज्ञायामनैकान्तिकतया हेतोराभासता SāhiDa. 270. 4; **4** the state of not being important or relevant दोषराशौ दशानने। व्याधावनैकान्तिकतां गत: सोदरतागुण: RāmC. 24. 142.

अनैकान्तिकताक्लृप्ति (anaikāntikatā-kḷpti) *f*. establishment of inconclusiveness or deviation (of the probans) तुल्यपर्यनुयोगाश्च सर्वे व्योमादयोऽकृता:। अनैकान्तिकताक्लृप्तेर्न तेऽपि विनिबन्धनम् TattvSaṁ. 1837.

अनैकान्तिकतादोष (anaikāntikatā-doṣa) *m*. fault of inconclusiveness (of the probans) त्वत्प्रयुक्तोऽयं हेतुरप्यपराधभाक्। अनैकान्तिकतादोषान्न ह्यसौ साधनक्षम: TantrVā. 225. 3 (*on* i. 3. 22)

अनैकान्तिकतानिवृत्ति (anaikāntikatā-nivṛtti) *f*. avoidance of uncertainty or doubtfulness पुरोवर्तिनि साधने प्रवर्तके फलज्ञानेऽनैकान्तिकतानिवृत्त्यर्थमाह VedāntKa. 17. 11 (*on* i. 1.0)

अनैकान्तिकतानिस्तार (anaikāntikatānistāra) *m*. not getting rid, i.e. non-removal of the uncertainty or doubtfulness हानादिबुद्धिष्वनैकान्तिकतानिस्तारात् NyāySu. (Ja.) 48B. 12 (*on* i. 1. 1)

अनैकान्तिकताभाव (anaikāntikatābhāva) *m*. absence of the inconclusiveness (of probans) तच्चैतद्धर्मं प्रति प्रामाण्यनिरासाय साध्यत इति प्रकृतोपयोग:। प्रमाणत्वे सतीति च विशेषणादनैकान्तिकताभाव: TātpaṬ. (U.) 41. 13 (*on* 2.28)

अनैकान्तिकतोच्छेद (anaikāntikatoccheda) *m*. cessation or loss of inconclusiveness प्रमेयत्वस्यानित्यत्वेनौत्सर्गिकी व्याप्ति:। अपवादेन तु आकाशादौ नित्यत्वम्। अपवादाभावाच्छब्दादावनित्यत्वसाधकतेति। ततश्चानैकान्तिकतोच्छेद: स्यात् NyāySu. (Ja.) 158A. 4 (*on* i. 2. 1)

अनैकान्तिकत्व (anaikāntika-tva) *n*. **1Ai** uncertainty, doubtfulness **ii** the state of not leading to one, i. e. plurality **B** inconclusiveness (of argument) **2** inconclusiveness or deviation (of the probans), scepticism **3** non-absoluteness, non-invariability, unsteadiness **4** equivocalism, indeterminateness (of the Jainas) **1Ai** uncertainty, doubtfulness शक्त्युदये यातव्यमनैकान्तिकत्वाद् व्यसनानाम् ArthŚā. iii. 49. 2 (9. 1); अनैकान्तिकत्वात्र विवादकारणमतिरिच्यते NyāyVār. 68. 6 (*on* i. 1. 10); न कर्मण: फलप्राप्तिं प्रति अनैकान्तिकत्वम् BṛĀraUBh. 136. 6 (*on* i. 4. 10); GītāBh. (Śaṅ.) 362. 10 (*on* 13. 2); स्वहस्तलिखितादिकं न लेख्यस्य शुद्धौ युक्त्यादिनिरपेक्षं कारणं भवितुमर्हति। अनैकान्तिकत्वात् Aparā. 688. 20 (*on* 2. 92); **1Aii** the state of not leading to one, i. e. plurality बाल्यादिकस्य कारणस्य सद्भावादप्रस्थाने बाल्यादेरनैकान्तिकत्वं विवक्ष्यते AlaṅkāRa. 64 (27); **1B** inconclusiveness or non-comprehensiveness (of argument) अर्थापत्तिरप्रमाणम् अनैकान्तिकत्वात् NyāySū. ii. 2. 3; ii. 2. 5; v. 1. 22; NyāyBh. 128. 7 (*on* ii. 2. 5); TantrVā. 371. 13 (*on* ii. 1. 5); Kāśi. ii. 43. 23 (*on* 5 (2). 36); अनैकान्तिकत्वे च स्मृतितोऽयं नियमो युक्त: ManuBh. ii. 276. 2 (*on* 9. 118); NyāyKuA. ii (1). 202. 2; अनैकान्तिकत्वेन प्रत्यवस्थित इत्युपलक्षणम् TātpaṬ. (Vā.) 700.7 (*on* v. 2. 2); सहोपलम्भनियमादे: अनैकान्तिकत्वात् नीलपीतादिनापि प्रमेयराशिना किम् अपकृतम् PratyabhiVi. i. 220. 2 (*on* i. 5. 5); एतेषामसाधारणत्वमित्यन्यतमद्वयाक्षेपकत्वे सति नानैकान्तिकत्वम् KāvyPra. 98. 2; क्रिया हि धात्वर्थमात्रं स्यादित्यभ्युपगमेऽपि संयोगादिभिरनैकान्तिकत्वात् TārkiRa. 52. 5; न चायं विवेक: सुलभ: उक्तहेतूनां प्रध्वंसपरमाण्वादावनैकान्तिकत्वात् VivaPraSaṁ. 219. 19; कोषाण्डकवदाभाषमाणत्वादनैकान्तिकत्वाद् अत्यन्तताविरहितत्वाच्च परिहरणीयत्वम् RaseCin. 1. 10 (3. 16); RasGaṅ. 35. 15; 166. 3; **2** inconclusiveness or deviation (of the probans) 'अनित्य: शब्द: कृतकत्वात्' 'इति हेतुभाव: प्रतीयते' 'नित्य: कृतकत्वात्' इति विरुद्धता 'प्रयत्नानन्तरीयक: कृतकत्वात्' इत्यनैकान्तिकत्वम् HetuBiṬ. 66. 17; अनुमानमपि ... न भवति। अनैकान्तिकत्वात् TantrVā. 1073. 20 (*on* iii. 6. 7); 941. 11 (*on* iii. 4. 13); उपदेशलक्षणस्य व्यभिचरणादनैकान्तिकत्वम् TātpaṬ. (U.) 83. 21 (*on* 2. 158); 364. 13 (*on* 5 (5). 63); अनैकान्तिकत्वमेव प्रकटयति - न सामान्यात्मनापोहस्तैर्विना न च सिध्यति Śarka. 65. 2; हेतुमनैकान्तिकत्वेन दूषयन्नाह Śarka. 74. 24; NyāyKuA. i. 92. 6; NītiMā. 22. 17; Vādā. 24. 7; Subodhi. 107. 21 (*on* 2. 290); Upask. 135. 10 (*on* ii. 2. 36); अर्थप्रतिपत्तिलक्षणस्य कार्यस्यान्यथाप्युपपत्तेरनैकान्तिकत्वात् PrakaPañ. 305. 4; 324. 10; हेतोरसिद्धविरुद्धानैकान्तिकत्वेनाहेतुत्वात् NyāyMañ. i. 36. 18; NyāySā. 17. 5; भूतार्थानामेषामप्रामाण्यप्रसङ्ग इति चेन्न, प्रत्यक्षेणानैकान्तिकत्वात् NyāyKa. 4. 16; 228. 7; न ...अणुत्वानुमानं जीवस्य, प्रतिदृष्टान्तसंभवेनानैकान्तिकत्वात् Bhām. 487. 15 (*on* ii. 3. 24); अनैकान्तिकत्वादेतौ हेत्वाभासौ विकल्पमात्रमेव बाह्याभावे प्रसुवाते TattvVai. 197. 24 (*on* 4. 14); अनैकान्तिकत्वात्राविनाभावलक्षण: संबन्ध: TātpaṬ. (Vā.) 65. 8 (*on* i. 1. 1); 44. 19 (*on* i. 1. 1); 181. 21 (*on* i. 1. 5); अनैकान्तिकत्वं संदिग्धव्यतिरेकिता TātpaṬ. (Vā.) 212. 10 (*on* i. 1. 10); तदनैकान्तिक(त्व)मस्य हेतो: लौकिकनृत्तेऽपि स्फुटम् AbhinBhā. i. 175. 1 (*on* 4. 263); न स्वतस्तस्यार्थतथात्वलक्षणं प्रामाण्यं निश्चेतुं शक्यम्, अनैकान्तिकत्वात् NyāyRaMā. 36. 25; 59. 21; NyāyRa. 143. 17 (*on* 4. 33); असिद्धि:, अनैकान्तिकत्वं, बाधकत्वं चेति त्रयो हेतुदोषा: ŚāstrDī. 64. 17 (*on* i. 1. 5); आत्मन्यपि प्रकृतहेतुप्रवृत्तावनैकान्तिकत्वं स्यात् PramāMā. 13. 4; नापि स्वगुणोत्पादिता इति साध्यार्थ:, मनसा अनैकान्तिकत्वात् NyāyKuA. i. 35. 7; ii (1). 235. 4; अधिष्ठानासंबद्धार्थग्राहित्वस्य प्रदीपेनानैकान्तिकत्वात् Kiraṇā. 74. 15; नित्यानि [illegible] शरीरेन्द्रियाद्युपकरणानि, अतस्तस्य जगत्करणं सुशकमिति मन्वीत, तदपि न साधीय:, नित्यत्वेन तस्य शरीरादीनां सावयवत्वहेतोरनैकान्तिकत्वात्

NītiMā. 11. 14; वेश्यानाम् ... वर्णान्तःपातित्वमनुमानादुक्तम् ... तत्र, कुण्डगोलकादिभिरनैकान्तिकत्वात् Mitā. 314. 28 (*on* 2. 290); 'अत्ता एत्थ णिमज्जइ' इति पठन्ति तेऽप्ययुक्तवादिनः अनैकान्तिकत्वात् VyaktiVi. 115. 9; धर्मिणि साक्षादसति भावाभावोभयधर्माणाम् ... अनैकान्तिकत्वेनानुमानविषयत्वायोगात् कथं सत्त्वासत्त्वयोः साध्यत्वम् PramāMī. 47. 7 (*on* i. 2. 17); पक्षत्रयवृत्तित्वमनैकान्तिकत्वम् SaptaPa. 160 (48); VedāntKa. 61. 16 (*on* i. 1. 4); गन्धस्यापि पक्ष[सपक्ष]त्वान्नानैकान्तिकत्वम् PrakaVi. 623. 20; फलेच्छाद्वेषयोरुक्तविधसाधन भावावगमपूर्वकत्वाभावादनैकान्तिकत्वमाशङ्क्याह प्रवृत्तिनिवृत्तिहेतुभूतेति VedāntKa. 90. 11 (*on* i. 1. 4); तदपेक्षव्यवहारत्वेऽनैकान्तिकत्वं वेति चेत्, नैवम् NyāyKu. 76. 21; 91. 10; TarkSam. (Ā.) 36. 13; ŚrutaPra. iA. 102. 5 (*on* i. 1. 1); SiddhāBi. 16. 2; पश्यतोहराणां दृश्यत्वानुमानस्यानैकान्तिकत्वमपि सूचितम् ŚatDū. 95. 19; 72. 18; न तृतीयः, इन्द्रियाधिष्ठानतत्संस्कारादिभिरनैकान्तिकत्वात् NyāySiA. 195. 15; अज्ञानेऽप्यनभिमताज्ञानान्तरसाधनेऽपसिद्धान्तापातात्। तदसाधनेऽनैकान्तिकत्वात् SarvaDaSam. 4. 81; गत्यानार्थेन संनिकृष्यत इत्यत्र किं गतिप्रतिषेधः साध्यः। किं वा संनिकर्षप्रतिषेधः। ... न द्वितीयः। अनैकान्तिकत्वादेव NyāySu. (Ja.) 256 B. 9 (*on* ii. 1. 2); यथा अनित्यः शब्दः प्रत्यक्षत्वादिति वैशेषिकेण प्रत्युक्ते सामान्यादिभिरनैकान्तिकत्वे मीमांसकेनोद्भाविते अस्तु तर्हि यत्किंचिद्विपक्षव्यावर्तकं विशेषणमिति सामान्यतः NyāyPari. 179. 1; 'य आत्मदर्शनादर्शनाभ्यां चक्रवाकविघटनसंघटनकारी स चन्द्र एव' इत्यनुमितिरेवेयमिति न वाच्यम्। उत्त्रासकादावनैकान्तिकत्वात् SāhiDa. 267. 6; त्वदुक्तहेतोराशुतरविनाशित्वस्य द्वित्वज्ञानसुखदुःखादिभिरनैकान्तिकत्वम् Upask. 128. 12 (*on* ii. 2. 25); प्रदीपजन्यज्ञानादावनैकान्तिकत्वादनपदेशः Upask. 141. 8 (*on* iii. 1. 3); विवादपदं हिंसा प्रेत्य कर्तुर्विषयतुल्यफलकर्त्री क्रियाविशेषत्वात् ... तन्न। विपक्षे गुरुस्त्रीगमनादौ हेतोरनैकान्तिकत्वात् YuktiSneha. 30. 31 (*on* i. 1. 2); 'धूम एवाग्नेर्दिवा ददृशे नार्चिरि'त्यादिषु मन्त्रेषु च हेतुसत्त्वादनैकान्तिकत्वम् YuktiSneha. 89. 29 (*on* i. 1. 5); 51. 35 (*on* i. 1. 5); 116. 20 (*on* i. 1. 5); नवीनानुमानानि निरस्तानि। असिद्ध्यनैकान्तिकत्वबाधसत्प्रतिपक्षाद्युक्तदोषात् Nyāyāmṛ. 530 B. 9; SiddhāMu. 17. 22 (*on* 38); 42. 4 (*on* 71); BhāṭṭCin. i. 31. 19 (*on* i. 1. 4); न म्लेच्छसंबन्धमात्रं शक्त्यभावसाधकम् अप्रयोजकत्वात्। म्लेच्छदेशस्थधूमादेरपि अग्न्यवबोधकशक्तत्वेनानैकान्तिकत्वात् MīmāKau. i. 59. 17 (*on* i. 3. 8); iii (2). 283. 4 (*on* ii. 2. 26); BhāṭṭDī. iii. 95. 18 (*on* ix. 2. 1); वापीस्नानव्यावर्तनेन कः पुरुषार्थः। एकत्रानैकान्तिकत्वस्येव बहुष्वनैकान्तिकताया अपि ज्ञाताया अनुमितिप्रतिकूलत्वात् RasGaṅ. 17. 1; 3 non-absoluteness, non-invariability, unsteadiness नन्वाधानमग्नीनामभ्युपाय इति ... स तु नाधानव्यतिरिक्तोऽस्तीति तदप्याक्षिप्तमिति। उच्यते। नानैकान्तिकत्वात् TantrVā. 597. 23 (*on* ii. 3. 4); प्रत्यक्षादीनामनेवंविषयत्वादित्यवादिषं तस्य विशुद्ध्यर्थमनैकान्तिकत्वं पूर्वपक्षत्वेनोपस्थाप्यते NaiṣkaSi. 59. 2; तेऽपि विमत्याक्रान्ता इति नानैकान्तिकत्वमावहन्ति ĀgaPrā. 12. 16; Bhām. 552. 1 (*on* iii. 2. 7); घटं करोतीत्यत्र तावज्जननोत्पादनादिश्रुतिविषयां भावनां करोतिराचष्टे। ... अनेकार्थत्वेऽप्यनैकान्तिकत्वात् BhāvanāVi. 79. 3; स चानुभवोऽनैकान्तिकत्वमवस्थापयन् TattvVai. 131. 25 (*on* 3. 13); देहापगमेऽपि मनसः सद्भावेनानैकान्तिकत्वात् BrahmSūBh. (Rā.) 142. 8 (*on* i. 1. 3); ब्रह्मणोऽन्येनानैकान्तिकत्वसद्वितीयत्वापसिद्धान्ताः ŚatDū. 99. 7; विभावाः ... अनुभावाः ... व्यभिचारिणः शृङ्गारस्येव वीरकरुणभयानकानामिति पृथगनैकान्तिकत्वात् सूत्रे मिलिता निर्दिष्टाः KāvyPra. 95. 6; व्रीहियवादिश्रुतिषु बहुशो दर्शनेनानैकान्तिकत्वात् MīmāKau. i. 22. 9 (*on* i. 3. 4); i. 87. 25 (*on* i. 3. 12); GoviBh. 135. 5 (*on* ii. 2. 33); 4 equivocalism, indetermination or scepticism (of the Jainas) एकस्य द्रव्यस्यास्तित्वनास्तित्वादिभिरनैकान्तिकत्वमयुक्तम् VedāntDī. 111. 21 (*on* ii. 3. 32); अनैकान्तिकत्वं चास्तिनास्त्यादिरूपेणानियताकारत्वम् SarvaMaSam. 17. 9; 18. 10.

अनैकान्तिकत्वकथन (anaikāntikatva-kathana) *n.* statement or mention of the inconclusiveness (of the probans) प्रत्यक्षविरोधोद्भावने त्वनैकान्तिकत्वकथनमसंबद्धम् Śarka. 93. 19; ब्राह्मणत्वहेतोर्व्रात्यैरनैकान्तिकत्वकथनम् NyāyPari. 219. 12.

अनैकान्तिकत्वज्ञापन (anaikāntikatva-jñāpana) *n.* **1** indication of the inconclusiveness सूत्रस्य पूर्वहेतूनामनैकान्तिकत्वज्ञापनमर्थः NyāyVār. 295. 8 (*on* ii. 2. 15); **2** indication of non-invariability or non-absoluteness, i. e. infallibility सूत्रम् ... प्रवृत्तिमात्रस्यानैकान्तिकत्वज्ञापनार्थम् NyāyVār. 371. 11 (*on* iii. 1. 22)

अनैकान्तिकत्वतस् (anaikāntikatva-tas) *adv.* **1** due to the equivocalism or scepticism (of the Jainas) स्याद्वादलाञ्छिताश्चैते सर्वेऽनैकान्तिकत्वतः MṛgendraT. i. 2. 17; **2** due to the inconclusiveness (of the probans) अन्योऽविद्यापनुद्बोधो रागादिप्रत्ययोत्थितेः। इति चेन्नैतदेवं स्याद्धेतोऽनैकान्तिकत्वतः BṛĀraUBhVā. i. 4. 1509.

अनैकान्तिकत्वदोष (anaikāntikatva-doṣa) *m.* fault of inconclusiveness (of the probans) परपक्षे अनैकान्तिकत्वदोषोपसंहारस्तस्य च हेतुनिर्देश इत्ययमनैकान्तिकः प्रतिषेधः NyāyMañ. ii. 189. 10; सांख्यानुमानेऽनैकान्तिकत्वदोषवद्वैशेषिकानुमाने दोषानुपलम्भादस्ति विरोधः PrakaVi. 412. 21.

अनैकान्तिकत्वद्योतक (anaikāntikatva-dyotaka) *adj.* indicative or suggestive of equivocalism (of the Jainas) स्यादित्यनैकान्तिकत्वद्योतको निपातः SarvaMaSam. 17. 14.

अनैकान्तिकत्वनिराकरण (anaikāntikatva-nirākaraṇa) *n.* removal of the inconclusiveness (of the probans) अनैकान्तिकत्वनिराकरणार्थम् इति यदुक्तं तद् विवृणोति NyāyRa. 143. 15 (*on* 4. 33)

अनैकान्तिकत्वनिरास (anaikāntikatva-nirāsa) *m.* removal or elimination of the inconclusiveness (of the probans) हेतुना प्रमाणस्वरूपमुपदर्श्य तस्योदाहरणवाक्येन विरुद्धानध्यवसितानैकान्तिकत्वनिरासः क्रियते NyāySu. (Ja.) 263B. 1 (*on* ii. 1. 2)

अनैकान्तिकत्वपरिहार (anaikāntikatva-parihāra) *m.* removal of the inconclusiveness (of the probans) यदि पुनरनैकान्तिकत्वपरिहाराय नञ्योगिनोऽपि शब्दान् पक्षीकरोति नेऽपि हि स्वरूपेणैव वस्तु प्रतिपादयन्ति Śarka. 75. 4; सूत्रैरेवानैकान्तिकत्वपरिहारादस्मिन्नर्थे सूत्रं न श्रूयते TātpaṬ. (Vā.) 454. 10 (*on* ii. 2. 17); अनुमानादावनुमानाद्यन्तराद्यपेक्षायामप्यनुमानत्वप्रयुक्तापेक्षाभावादनैकान्तिकत्वपरिहारो द्रष्टव्यः NyāyKu. 77. 2.

अनैकान्तिकत्वपरिहारार्थम् (anaikāntikatvaparihārārtham) *adv.* for the sake of removing the inconclusiveness (of the probans) विशेषणमेतदनैकान्तिकत्वपरिहारार्थं न प्रतिज्ञान्तरम् NyāyMañ. ii. 193. 33; VedāntKa. 469. 14 (*on* iii. 3. 53)

अनैकान्तिकत्वपरिहृति (anaikāntikatva-parihṛti) *f.* removal of the inconclusiveness (of the probans) अनैकान्तिकत्वपरिहृतये हि हेतुविशेषणं सिद्धम् NyāyMañ. ii. 194. 3.

अनैकान्तिकत्वप्रदर्शन (anaikāntikatva-pradarśana) *n.* act of showing or exemplifying of the inconclusiveness (of the probans) हेतुशून्यस्तस्य विपक्षः अस्य तु सत्येऽपि वाक्यत्वदर्शनाद्धेतुर्युक्त इत्यनैकान्तिकत्वप्रदर्शनमेतत् TātpaṬ. (U.) 89. 21 (*on* 2. 179); NyāyRa. 737. 18 (*on* 6. 34); वार्तिककारैस्त्वस्थानादित्यस्य हेतोरनैकान्तिकत्वप्रदर्शनार्थत्वेनैतत् सूत्रं व्याख्यातम् YuktiSneha. 137. 31 (*on* i. 1. 6)

अनैकान्तिकत्वप्रसङ्ग (anaikāntikatva-prasaṅga) *m.* **A** undesired occasion for the inconclusiveness (of the probans) निरालम्बनत्वबुद्धिः ... तत्सत्यत्वे हेतोरनैकान्तिकत्वप्रसङ्गात् Kāśi. ii. 52. 18 (*on* 5(2). 64); ŚatDū. 170. 27; **B** undesired occasion for non-absoluteness or variability न त्वया निर्धारितरूपं किंचित् ज्ञानमभ्युपगन्तुं शक्यम्, तत्रैवानैकान्तिकत्वप्रसङ्गात् PrakaVi. 548. 24.

अनैकान्तिकत्ववारणार्थम् (anaikāntikatvavāraṇārtham) *adv.* for the sake of avoiding the non-absoluteness or non-invariability द्व्यणुकेषु अनैकान्तिकत्ववारणार्थं परमेति VedāntKa. 259. 13 (*on* ii. 2. 11)

अनैकान्तिकत्वव्यवच्छेद (anaikāntikatva-vyavaccheda) *m.* exclusion of the inconclusiveness (of the probans) योऽसावतिशयः स एव क्रिया भविष्यति। ... द्रव्येण सहोत्पन्ने शैक्ल्यादावनैकान्तिकत्वव्यवच्छेदाय व्यवस्थिते द्रव्ये VivaPraSam. 320. 12.

अनैकान्तिकत्वव्यावृत्ति (anaikāntikatva-vyāvṛtti) *f.* exclusion of the inconclusiveness (of the probans) इन्द्रियेष्वनैकान्तिकत्वव्यावृत्त्यर्थं भासमानत्वे सतीति हेतुर्विशेष्यते ŚrutaPra. iB. 11. 20 (*on* i. 1. 1); VivaPraSam. 254. 1.

अनैकान्तिकत्वव्युत्पादन (anaikāntikatva-vyutpādana) *n.* explanation of the inconclusiveness (of the probans) पक्षधर्मत्वं स्वीकृत्यानैकान्तिकत्वव्युत्पादनम् NyāyVārPari. 258. 2.

अनैकान्तिकत्वशङ्का (anaikāntikatva-śaṅkā) *f.* doubt regarding the inconclusiveness (of the probans) अनैकान्तिकत्वशङ्कां सत्प्रतिपक्षस्य ... व्यवच्छिनत्ति TātpaṬ. (Vā.) 342. 9 (*on* i. 2. 7)

अनैकान्तिकत्वसूचन (anaikāntikatva-sūcana) *n.* indication of the inconclusiveness (of the probans) प्राप्तित्वस्यानैकान्तिकत्वसूचनाय पुनरयमवस्थाप्रसङ्गमवतारयति NyāyVārPari. 764. 8.

अनैकान्तिकत्वस्थापन (anaikāntikatva-sthāpana) *n.* establishment of the inconclusiveness (of the probans) अनैकान्तिकत्वस्थापनायापक्षवस्थापकत्वमुद्भावनीयम् TātpaṬ. (Vā.) 706. 23 (*on* v. 2. 5)

अनैकान्तिकत्वादि (anaikāntikatvādi) *adj.* inconclusiveness (of the

porbans) etc. अस्य चानैकान्तिकत्वादिदुष्टसाधनोत्प्रेक्षाकारणं मौलस्याङ्गस्यासिद्धिः TārkiRa. 308. 12.

अनैकान्तिकत्वादिदोष (anaikāntikatvādi-doṣa) *m.* fault of the inconclusiveness (of the probans) etc. अनैकान्तिकत्वादिदोषाणामनुमानगम्य एवायमर्थो न भवति Śarka. 77. 16; निर्दिष्टस्य कस्यचित् सामान्यस्य ... अनभिमतेष्वेव विशेषेषु योगदर्शनादनैकान्तिकत्वादिदोषोद्भावनम् TārkiRa. 242. 12; साध्यविशेषाप्रतीतौ हेतोरनैकान्तिकत्वादिदोषचिन्तानवसरप्रसङ्गात् NyāyKu. 46.2.

अनैकान्तिकत्वादिवत् (anaikāntikatvādi-vat) *adv.* like the inconclusiveness (of the probans) etc. पृथक् दूषणं न भवत्यनैकान्तिकत्वादिवत् KhaṇḍanKhā. 819. 5.

अनैकान्तिकत्वाद्यवगति (anaikāntikatvādy-avagati) *f.* cognition of the inconclusiveness (of the probans) etc. अनैकान्तिकत्वाद्यवगतौ च व्याप्त्यादिविरहबोधाय न प्रतिपादनीयान्तरापेक्षा KhṇḍanKhā. 823. 15.

अनैकान्तिकत्वाद्युद्भावन (anaikāntikatvādy-udbhāvana) *n.* raising or pointing out of the inconclusiveness (of argument) etc. प्रतिवादिना ... अनैकान्तिकत्वाद्युद्भावने कृते तेनैव तत्साध्यत्वम् NyāyPari. 175. 1.

अनैकान्तिकत्वापात (anaikāntikatvāpāta) *m.* undesired contingeney of the inconclusiveness (of the arguement) यावद्विकारं तु विभागो लोकवदित्युक्तानां प्रतिज्ञाहान्यादीनामत्रापि साम्यात्। अन्यथा तेषामनैकान्तिकत्वापातात् NyāySu. (Ja.) 431A. 10 (*on* ii. 3. 1)

अनैकान्तिकत्वापादन (anaikāntikatvāpādana) *n.* A attribution of the (fault of) inconclusiveness (of the argument) कस्तर्ह्यनैकान्तिकत्वापादनस्य विषयः TātpaṬ. (Vā.) 706. 4 (*on* v. 2. 4); B attribution of inconclusiveness (of recognition) नित्यत्वदूषणमिवेदं प्रत्यभिज्ञानस्यानैकान्तिकत्वापादनात् NyāyRa. 826. 11 (*on* 6. 375)

अनैकान्तिकत्वाभाव (anaikāntikatvābhāva) *m.* absence of the inconclusiveness (of the probans) संयोगादौ साध्ये सत्त्वादेरनैकान्तिकत्वाभावप्रसङ्गात् TattvCin. ii (1). 72. 2.

अनैकान्तिकत्वाभिधान (anaikāntikatvābhidhāna) *n.* statement of the inconclusiveness (of the probans) अनैकान्तिकत्वाभिधानसूत्रमवतारयति PrakaVi. 490. 14; 461. 18; 623. 19.

अनैकान्तिकत्वाभ्युपगम (anaikāntikatvābhyupagama) *m.* acceptance of the uncertainty or doubtfulness नास्ति व्याघातः संनिधिविशिष्टाया अनैकान्तिकत्वाभ्युपगमात् NyāyVār. 548. 7 (*on* v. 1. 22)

अनैकान्तिकत्वार्थम् (anaikāntikatvārtham) *adv.* for the sake of inconclusiveness (of the probans) यदेतद् बुद्धिकर्मणोः प्रत्यभिज्ञया नित्यत्वप्रसञ्जनं कृतं तत्र तावदनैकान्तिकत्वार्थं घटते NyāyRa. 830. 12 (*on* 6. 390)

अनैकान्तिकत्वावकाश (anaikāntikatvāvakāśa) *m.* occasion for the inconclusiveness (of the probans) कुतो यथोक्तहेतोरनैकान्तिकत्वावकाशः PramāMā. 15. 31.

अनैकान्तिकत्वासंभव (anaikāntikatvāsambhava) *m.* impossibility of the inconclusiveness (of the probans) संशयहेतुत्वाभावेऽनैकान्तिकत्वासंभवात् YuktiSneha. 65. 36 (*on* i. 1. 5)

अनैकान्तिकत्वासाधकत्व (anaikāntikatvāsādhaka-tva) *n.* the state of not establishing the inconclusiveness (of the probans) न चास्यैवानुमानस्य सत्यत्वासत्यत्वयोः अनैकान्तिकत्वासाधकत्वेऽसत्यस्यापि निर्दि(र्दु)ष्टतयासाधकत्वात् PrakaVi. 430. 12.

अनैकान्तिकत्वोक्ति (anaikāntikatvokti) *f.* statement of the (fault of) inconclusiveness (of the probans) न च नित्ये स्वरूपेण तेनोक्ते बुद्धिकर्मणी। या त्वनैकान्तिकत्वोक्तिः सा तथैवावतिष्ठते ŚlokaVār. 6. 378 (827. 2); NyāyMañ. i. 199. 25.

अनैकान्तिकत्वोद्धार (anaikāntikatvoddhāra) *m.* i removal of the (fault of) inconclusiveness (of the argument) स्वपक्षनिर्वाहं पश्यतोऽनैकान्तिकत्वोद्धाराय प्रेक्षावतोऽपि प्रवृत्तिसंभवात् TātpaṬ. (Vā.) 700. 14 (*on* v. 2. 2); ii removal of the (fault of) inconclusiveness (of the probans) असर्वगतः शब्दः इति प्रतिज्ञाय च न हेतुं ब्रवीति तदानैकान्तिकत्वोद्धाराय प्रतिज्ञान्तरकरणात् TātpaṬ. (Vā.) 702. 19 (*on* v. 2. 3)

अनैकान्तिकत्वोद्भावन (anaikāntikatvodbhāvana) *n.* A act of raising of non-absoluteness or non-invariability न चेदं प्रत्यक्षेऽप्यनैकान्तिकत्वोद्भावनम् NyāyMañ. i. 206. 15; B act of raising the (fallacy of) inconclusiveness (of the probans) न तस्यां वशायां तेनानैकान्तिकत्वोद्भावनं युक्तम् NyāyMañ. ii. 164.26; स्वपक्षलक्षणा अनैकान्तिकत्वोद्भावनलक्षणा ... प्रतिषेधेऽपि ... अनैकान्तिकत्वदोषः TātpaṬ. (Vā.) 695. 24 (*on* v. 1. 43); घटः प्रयत्नानन्तरीय-कोऽनित्यो दृष्ट एवं प्रतिदृष्टान्त आकाशं नित्यमपि प्रयत्नानन्तरीयकं दृष्टम् ...। न चेदमनैकान्तिकत्वोद्भावनम् PramāMī. 60. 29 (*on* ii. 1. 29); सामान्येनानैकान्तिकत्वोद्भावने घटोऽपि तर्हि नित्योऽस्तु TārkiRa. 321. 14.

अनैकान्तिकत्वोपन्यास (anaikāntikatvopanyāsa) *m.* statement of the inconclusiveness (of the probans) हेतोरसाधकत्वं सिद्धमिति कृतं तदुपजीविनानैकान्तिकत्वोपन्यासेन KhaṇḍanKhā. 875. 2.

अनैकान्तिकत्वोपलम्भ (anaikāntikatvopalambha) *m.* perception or ascertainment of the inconclusiveness (of the probans) एतदपि प्रतिज्ञाहानितो न भिद्यते हेतोरनैकान्तिकत्वोपलम्भेन अत्रापि प्रतिज्ञायाः परित्यागाविशेषात् PramāMī. 67. 20 (*on* ii. 1. 34)

अनैकान्तिकदेशन (anaikāntika-deśana) *n.* act of urging or pointing out of the inconclusive probans परपक्षसिद्धेन गोत्वादिनानैकान्तिकदेशनाद् विरोधः NyāyVār. 561. 6 (*on* v. 2. 4)

अनैकान्तिकदेशना (anaikāntika-deśanā) *f.* act of urging or pointing out of the inconclusive probans बलवता सिद्धान्तेन अनैकान्तिकदेशना बाध्यते TātpaṬ.(Vā.) 725.8 (*on* v. 2. 23); 678. 16 (*on* v. 1. 9)

अनैकान्तिकदेशनाभासा (anaikāntikadeśanābhāsā) *adj.* (*f.*) which has the semblance of the act of urging or pointing out of inconclusive probans सेयं जातिः ... विशेषहेत्वभावाद्यानैकान्तिकदेशनाभासा NyāyVār. 538. 1 (*on* v. 1.2)

अनैकान्तिकदोष (anaikāntika-doṣa) *m.* fallacy of the inconclusive probans हेतोरनैकान्तिकत्वं सामान्यदृष्टान्तेन परेण चोद्यते तस्यानैकान्तिकदोषोद्धारमनुक्त्वा स्वदृष्टान्ते नित्यतां प्रतिपद्यते NyāyVār. 559. 3 (*on* v. 2. 2); TātpaṬ. (Vā.) 699. 11 (*on* v. 2. 2)

अनैकान्तिकदोषतस् (anaikāntikadoṣa-tas) *adv.* on account of the fallacy of the inconclusive probans न च तद् युज्यते वक्तुमनैकान्तिकदोषतः NyāyMañ. ii. 139. 10.

अनैकान्तिकद्वारक (anaikāntikadvāra-ka) *adj.* meant to point out the inconclusive probans पुरुषार्थक्रियासामर्थ्यादिति एतस्य हेतोः अनैकान्तिकद्वारकं सूत्रम् NyāyVār. 443. 4 (*on* iii. 2. 62)

अनैकान्तिकपक्ष (anaikāntika-pakṣa) *m.* view of the inconclusive probans किमयं दृष्टान्तः साधनपक्ष उतानैकान्तिकपक्षः NyāyVār. 370. 2 (*on* iii. 1. 20); NyāyRa. 101. 8 (*on* 2. 182)

अनैकान्तिकपरिहार (anaikāntika-parihāra) *m.* removal of non-absoluteness or non-invariableness कस्तर्ह्यनैकान्तिकपरिहारः। निमित्ताभिप्रायं तदुच्यते Bṛha. 189. 4 (*on* i. 1. 5)

अनैकान्तिकप्रतिपक्ष (anaikāntika-pratipakṣa) *m.* [Inst.] in contrast with inconclusive probans साधर्म्यवचनं विरुद्धप्रतिपक्षेण वैधर्म्यवचनमनैकान्तिकप्रतिपक्षेण PramāVāSvopVṛ. 7. 17.

अनैकान्तिकप्रभेदता (anaikāntikaprabheda-tā) *f.* the state of being the variety of inconclusive probans अस्य प्रकरणसमस्य विरुद्धाव्यभिचारीति नाम यदि क्रियते तदपि भवतु न पुनरनैकान्तिकप्रभेदतामवलम्बते NyāyMañ. ii.160.5.

अनैकान्तिकफल (anaikāntika-phala) *adj.* of uncertain or doubtful fruit न ... अनैकान्तिकफलः संकल्पः ईश्वरस्य ChāndoUBh. 175. 9 (*on* iii. 14.2)

अनैकान्तिकफलत्व (anaikāntikaphala-tva) *n.* the state of having uncertain or doubtful fruit ज्ञानान्मोक्षाभावप्रसङ्गश्च देशान्तरप्राप्त्युपायज्ञानवदनैकान्तिकफलत्वं वा ज्ञानस्य ChāndoUBh. 402. 9 (*on* vi. 14. 2); योगविषये प्रारम्भस्य न अनैकान्तिकफलत्वम् GītāBh. (Śaṅ.) 50. 3 (*on* 2. 40)

अनैकान्तिकबन्धत्व (anaikāntikabandha-tva) *n.* the state of being the bondage which is not invariable or non-absolute अनैकान्तिकबन्धत्वेन छेद्यत्वमनैकान्तिकमिष्टम् TattvPradī. (A.) 294. 8 (*on* 3. 19)

अनैकान्तिकभिन्न (anaikāntika-bhinna) *adj.* different from the inconclusive or deviating probans न च व्यर्थविशेषणता ... अनुपसंहार्यस्य विरुद्धस्यानैकान्तिकभिन्नस्य व्यवच्छेद्यत्वात् TattvCin. ii (1). 821. 3.

अनैकान्तिकभेद (anaikāntika-bheda) *m.* variety of inconclusive or deviating probans अनैकान्तिकभेदास्तु। पक्षत्रयव्यापको यथा अनित्यः शब्दः प्रमेयत्वात् NyāySā. 10. 3; PramāMī. 56. 21 (*on* ii. 121); अनैकान्तिकभेदश्चासौ कैश्चिदुक्तः NyāyPari. 271. 11.

अनैकान्तिकलक्षण (anaikāntika-lakṣaṇa) *n.* definition of the inconclusive or deviating probans यदि चानेन प्रकरणसमसंग्रहो भवति प्राप्तस्तर्हि ... उदाहरणव्यभिचारोऽनैकान्तिकलक्षणव्यभिचारः NyāyVār.

173. 14 (*on* i. 2. 46); संशयजननमनैकान्तिकलक्षणमुच्यते चेत् NyāyMañ. ii. 156. 16; KhaṇḍanKhā. 862. 19.

अनैकान्तिकवत् (anaikāntika-vat) *adv.* like the inconclusive or deviating probans अनैकान्तिकवदसाधारणो धर्मः संशयं करोति NyāyKa. 245. 2.

अनैकान्तिकवाद (anaikāntika-vāda) *m.* theory or doctrine of equivocalism (of the Jainas) जैनस्यापि स्याद्वादिनोऽनैकान्तिकवादाश्रयणात् NyāyRa. 813. 14 (*on* 6. 328)

अनैकान्तिकविरुद्धत्व (anaikāntikaviruddha-tva) *n.* the state of being inconclusive and contradictory probans अनेन हेतुनानैकान्तिकविरुद्धत्वादिकं न सिध्येत् NyāyPari. 242. 3.

अनैकान्तिकव्यवच्छेद (anaikāntika-vyavaccheda) *m.* exclusion of the inconclusive or deviating probans तदिति साध्यधर्मस्यैव परामर्शः तस्य साध्यधर्मस्याभावे नास्त्येव न पुनरेकदेशेऽस्त्यपीत्यनैकान्तिकव्यवच्छेदः NyāyKa. 201. 11.

अनैकान्तिकव्यवहार (anaikāntika-vyavahāra) *m.* usage of not being true or valid अर्थानबुद्धवैवानैकान्तिकव्यवहारेऽप्युच्यते अर्थापत्तिरप्रमाणमनैकान्तिकत्वादिति NyāyVār. 281. 4 (*on* ii. 2. 6)

अनैकान्तिकशङ्का (anaikāntika-śaṅkā) *f.* doubt regarding the inconclusive probans भविष्यत्वस्य हेतोः अनैकान्तिकशङ्कानिराकरणार्थं यदुक्तं तद् विवृणोति Kāśi. i. 219. 20 (*on* 4. 33); कुतः प्रकृतहेतोरनैकान्तिकशङ्कावकाशः PramāMā. 15. 24.

अनैकान्तिकसाधन (anaikāntika-sādhana) *n.* inconclusive or deviating probans (*lit.* means) साधनान्तरोपादानान्निगृह्यतामुतानैकान्तिकसाधनोपादानात् TātpaṬ. (Vā.) 708. 21 (*on* v. 2. 6)

अनैकान्तिकसामान्यधर्म (anaikāntika-sāmānyadharma) *m.* common property of the inconclusive probans अविनाभाववैकल्यं च हेत्वाभासत्वेनासिद्धविरुद्धानैकान्तिकसामान्यधर्मेण व्याप्तं प्रमेयत्वादौ निश्चितम् HetuBiṬ. 8. 3.

अनैकान्तिकसामान्यलक्षण (anaikāntika-sāmānyalakṣaṇa) *n.* common characterstic of the inconclusive probans अनैकान्तिकसामान्यलक्षणे विपक्षवृत्तित्वं न विशेषणम् TattvCin. ii (1). 848. 1.

अनैकान्तिकहेतु (anaikāntika-hetu) *m.* inconclusive or deviating probans प्रमेयत्वादेरनैकान्तिकहेतोस्तथा भागासिद्धस्यानित्यत्वासिद्धये NyāyMañ. ii. 134. 20; NyāyPari. 338. 10.

अनैकान्तिकहेतुक (anaikāntikahetu-ka) *adj.* which has inconclusive or deviating probans इदं चैकान्तिकहेतुकमनुमानं सामान्यतोऽदृष्टादनैकान्तिकहेतुकाद् बलवत् Kāśi. i. 154. 22 (*on* 2. 184); i. 152. 15 (*on* 2. 179)

अनैकान्तिकहेतुत्व (anaikāntikahetu-tva) *n.* the state of being inconclusive or deviating probans परेण हि सामान्यतोदृष्टं वक्तव्यत्वेन प्रतिज्ञातं ततोऽन्यदिदं तदाभासमनैकान्तिकहेतुत्वात् NyāyRa. 100. 8 (*on* 2. 179)

अनैकान्तिकहेतूपन्यास (anaikāntikahetūpanyāsa) *m.* mentioning or stating of inconclusive or deviating probans अनैकान्तिकहेतूपन्यासेनैष खल्वयं तपस्वी निगृहीतः NyāyMañ. ii. 196. 30.

अनैकान्तिकहेत्वादि (anaikāntikahetv-ādi) *adj.* inconclusive or deviating probans etc. अनेन हेतुलक्षणेन एवंभाव्यमानेनानैकान्तिकहेत्वादयो निराक्रियन्ते NyāyVār. 123. 5 (*on* i. 1. 34)

अनैकान्तिकहेत्वाभास (anaikāntikahetvābhāsa) *m.* fallacious probans or fallacy of the form of inconclusive or deviating probans स चायमनैकान्तिकहेत्वाभासप्रयोगादेव पराजीयते NyāyMañ. ii. 192. 28; PramāMī. 39. 16 (*on* i. 2. 9)

अनैकान्तिकातिव्याप्ति (anaikāntikātivyāpti) *f.* over-pervasion of the inconclusive or deviating probans न चानैकान्तिकातिव्याप्तिः। तत्र हि संशयद्वारा साध्ये जिज्ञासा TattvCin. ii (1). 893.3.

अनैकान्तिकादि (anaikāntikādi) *adj.* inconclusive or deviating probans etc. स्वरूपतस्तर्ह्यनैकान्तिकादिग्रहणं न कर्तव्यम् NyāyVār. 123. 4 (*on* i. 1. 34); न चानैकान्तिकादिः व्यभिचाराद्यभावात् NyāyKuA. i. 186. 523.6 (*on* iv. 2. 24); असिद्धे अनैकान्तिकादिचतुष्टय- 3;. TarkBhā. (Ke.) 85. 7; घटोऽनित्यः कार्यत्वात् ... असिद्धे अनैकान्तिकादिचतुष्टय- ज्ञानान्यलिङ्गत्वज्ञानम् TattvCin. ii (1). 890. 4; ii (1). 989. 7; न्यूने विरुद्धं नोक्तमिति चेन्न। अनैकान्तिकादिप्रयोगेऽप्यपसिद्धान्तप्रसङ्गात् NyāyPari. 202. 3; TattvMu. 4. 46; सत्प्रतिपक्षोऽपि ... अनैकान्तिकादावेव पर्यवस्यति Upask. 161. 4 (*on* iii. 1. 17)

अनैकान्तिकादिहेत्वाभास (anaikāntikādi-hetvābhāsa) *m.* fallacious probans or fallacy such as inconclusive or deviating probans अनैकान्तिकादिहेत्वाभासो द्विरूपोऽनैकान्तिकादिर्विरुद्धः NyāyVār. 174. 4 ...

अनैकान्तिकाद्यन्यतमत्व (anaikāntikādyanyatama-tva) *n.* the state of being one of the many inconclusive or deviating probans etc. नाप्यनैकान्तिकाद्यन्यतमत्वं, यत् किंचिदनैकान्तिकत्वस्यातिव्याप्तेः TattvCin. ii (1). 987. 9.

अनैकान्तिकाध्यवसाय (anaikāntikādhyavasāya) *m.* ascertainment of the inconclusive or deviating probans यत् कृतकं तत् प्रयत्नानन्तरीयकम् इति प्रदर्शने व्यभिचारादनैकान्तिकाध्यवसायः HetuBiṬ. 68. 21.

अनैकान्तिकानेकवाक्यार्थ (anaikāntikānekavākyārtha) *m.* many sentence-meanings which are variable अनैकान्तिकानेकवाक्यार्थोपप्लवे सति ... एकत्र स्थाप्यते मतिः ŚlokaVār. 7. 271 (920. 3)

अनैकान्तिकापादनपक्ष (anaikāntikāpādana-pakṣa) *m.* view of attributing inconclusive or deviating probans अनैकान्तिकापादनपक्षे तु को दोषः TātpaṬ. (Vā.) 518. 20 (*on* iii. 1. 27)

अनैकान्तिकाभास (anaikāntikābhāsa) *m.* fallacy of inconclusive or deviating probans अनैकान्तिकाभासोऽयं दुष्टत्वमूलं तु अव्याप्तस्य व्यभिचारान्न व्याप्तस्यापि व्यभिचारः TārkiRa. 265. 9.

अनैकान्तिकाभिधान (anaikāntikābhidhāna) *n.* expression of inconclusive or deviating probans संदिग्धश्चेत्यनैकान्तिकाभिधानं स हि धर्मिणि दृश्यमानः ... संदिग्धो भवति NyāyKa. 205. 4.

अनैकान्तिकाशङ्का (anaikāntikāśaṅkā) *f.* doubt regarding inconclusive or deviating probans प्रथमसंगतिरनैकान्तिकाशङ्कानिराकरणार्था Kāśi. i. 130. 11 (*on* 2. 129)

अनैकान्तिकीकरण (anaikāntikī-karaṇa) *n.* rendering (the conclusive probans) into inconclusive or deviating probans इदं तावत् सूत्रं साधनपक्षे दृष्टान्तमात्रार्थत्वादसंबद्धम् अनैकान्तिकीकरणपक्षे तु न असिद्धत्वात् NyāyVār. 243. 16 (*on* ii. 1. 34)

अनैकान्तिकीकुर्वत् (anaikāntikī-kurvat) *adj.* rendering (the conclusive probans) into inconclusive probans केन ब्राह्मणत्वस्य हेतुत्वमभिहितं यदनैकान्तिकीकुर्वन् प्रत्यवस्थितोऽसि NyāyMañ. ii. 171. 1.

अनैकान्तिकीकृ (anaikāntikī-kṛ-) VIII.P. to render (the conclusive probans) into inconclusive probans कर्मसाध्यं वेदं फलत्वात् व्रीह्यादिवत् इत्येतदनुमाय ... प्रतिसाधनाभिधानेनानैकान्तिकीकरोति TantrVā. 547. 12 (*on* ii. 2. 25)

अनैकान्तिकीकृत (anaikāntikī-kṛta) *adj.* [*f.* - ā] A rendered (conclusive probans) into inconclusive केवलस्याप्रयोगित्वं तेनानैकान्तिकीकृतम् ŚlokaVār. 7. 149 (888. 1); 6. 208 (783. 4); NyāyRa. 783. 14 (*on* 6. 208); प्रायम्यं कारणं यत्तु तद् विपर्ययसाधनम्। ये तात्पर्याभिधातृत्वे तेऽप्यनैकान्तिकीकृते NyāyRaMā. 87. 17; B rendered (the invariable) into variable यत्रेत्यादिव्यापकानुपलब्धिस्त्वयैवानैकान्तिकीकृता Kiraṇā. 308. 12; C rendered (the inequivocal) into equivocal हेतावनैकान्तिकीकृते प्रतिदृष्टान्तधर्मं स्वदृष्टान्तेऽभ्युपगच्छतः प्रतिज्ञाहानिः SyādvāMañ. 10 (144)

अनैकान्तिकीकृत्य (anaikāntikīkṛ-tya) *ger.* having rendered (the conclusive probans) into inconclusive probans परसिद्धान्तहेतूनां चानुपात्तविशेषणानामनैकान्तिकीकृत्य ... दूषितत्वात् KhaṇḍanKhā. 997.7.

अनैकान्तिकोद्भावन (anaikāntikodbhāvana) *n.* raising of (fallacy of) inconclusive probans यदा तु परोक्तजात्यपलापसाधनदूषणमिदमुक्तं तदानैकान्तिकोद्भावनमसंबद्धम् Śarka. 93. 14; TātpaṬ. (Vā.) 465. 19 (*on* ii. 2. 42); दोषवत्त्वादिति हेतुपक्षेऽनैकान्तिकोद्भावनम् NyāyVārPari. 421. 3.

अनैकान्त्य (an-aikāntya) *n.* 1 lack of invariability, non-absoluteness or non-exclusiveness 2A inconclusiveness or deviation (of the probans) B inconclusiveness (of the argument) 3 lack of rule, uncertainty, doubtfulness 4 equivocalism or scepticism (of the Jainas) 1 lack of invariability, non-absoluteness or non-exclusiveness अतश्चानेकान्ता (v. 1. अतश्चानैकान्त्याद्) गुरुलघुतयार्थेषु धनिनामवस्था वस्तूनि प्रथयति च संकोचयति च ŚatTrayī. 12; आरोहावरोहक्रमः समाधिः। ... न संपृक्तत्वात्। अनैकान्त्याद्य KāvyālanSū. iii. 1. 16; भवदभिमतविषयानैकान्त्यम् ĀtmaSi. 24. 3; चकारादन्वयस्यानैकान्त्यं समुच्चिनोति BrahmSūBh. (Rā.) 468. 16 (*on* ii. 2. 1); इयदामननादित्यत्र च सूत्राक्षराणामनैकान्त्यं पूर्ववत् ŚrutaPra. ii. 501. 28 (*on* iii. 3. 34); उपहितानुपहितादिवेषेण ब्रह्मणोऽपि दृश्यत्वादनैकान्त्यं ब्रह्ममिथ्यात्वं वा स्यात् NyāySiA. 228. 8; 229. 13; 2A inconclusiveness or deviation (of the probans) अनुमानमपि नोपपद्यते प्रथमश्रवणादप्रतीतेरनैकान्त्यात् Bṛha. 186. 9 (*on* i. 1. 5); NyāyMañ. ... 275. 22 ... (विध्वंसेन) अनैकान्त्यात् NyāySā. 40. 18; वेदादन्यैस्त्रिभिर्वर्णैरधीतं

वैदिकं वचः। प्रमाणमित्यनैकान्त्यं हेतोरत्र प्रसज्यते AgaPrā. 67. 16; 30. 21; अज्ञानान्तरासाधने हेतोरनैकान्त्यम् BrahmSūBh. (Rā) 92. 3(*on* i. 1. 1); 143. 16 (*on* i. 1. 3); NyāyMa. 22. 3; पक्षादिग्राहिभिरेव विकल्पैः सकललैङ्गिकविकल्पैश्चानैकान्त्यात् TārkiRa. 15. 3; अनियततत्त्वमेवानैकान्त्यम् ŚrutaPra. iA. 156. 12 (*on* i. 1. 1); iB. 126. 28 (*on* i. 1. 3); NyāyKu. 77. 5; तेनैव दृश्यत्वहेतोरनैकान्त्यम् ŚatDū. 96. 3; न चाचेतने व्यभिचारत्वेन हेतोरनैकान्त्यमिति वाच्यम् Vedānt-RaMañ. 1. 1(15. 4); पक्षैकदेशवर्तिनां चतुर्णाम् ... अनैकान्त्यमप्यस्ति NyāyPari. 288. 13; 379. 12; सुखरूपेषु वदान्यसेवादिषु चानैकान्त्यात् NyāySiA. 221. 10; 192. 7; 229. 13; आद्येऽनैकान्त्यमन्त्ये स्वसमयविहितर्मध्यमे स्यादसिद्धिः TattvMu. 3. 51; 4. 33; सावयवत्वं किमवयवसंयोगित्वम् ... । न प्रथमः। आकाशादावनैकान्त्यात् SarvaDaSam. 3. 122; Vādā. 36. 4; किं चात्मनि भावत्वं नास्तीति तत्रानैकान्त्यं दुष्परिहरम् NyāySu. (Ja.) 20A. 13 (*on* i. 1. 1); 159B. 4 (*on* i. 2. 2); 256B. 8 (*on* ii. 1. 2); अत्र च हेत्वन्तर्गतं मिथ्यात्वं सत्त्वाभावोऽभिप्रेत इति नासत्यनैकान्त्यम् Nyāyāmṛ. 150B. 8; अर्थकामानुसारि स्मृत्याचारेषु अनैकान्त्यात् MīmāKau. i. 7. 8 (*on* i. 3. 2); i. 12. 21 (*on* i. 3. 2); **2B** inconclusiveness (of the argument) अनैकान्त्यादर्थापत्तेः सामान्यतो दृष्टस्य वानवकाशः TantrVā. 71. 13 (*on* i. 3. 1); **3** lack of rule, uncertainty, doubtfulness सभासदः। नाध्यगच्छन्ननैकान्त्यात् सहदेवस्तदाब्रवीत् BhāgP. x. 74. 18; अन्त्यमेव निवर्तकमिति चेत् न, पूर्ववत्पुनः प्रसङ्गेनानैकान्त्यात् BṛĀraUBh. 83. 4 (*on* i. 4. 2); अनैकान्त्यादुभयपक्षोक्तदोषाः परिहृता भवन्ति NītiMā. 28. 9; ŚāstrDī. 144. 1 (*on* ii. 2. 7); **4** equivocalism or scepticism (of the Jainas) आर्हतमते स्थिरत्वास्थिरत्वादिभिः अनैकान्त्यम् ... परमाणूनां हि स्वीकृतम् ŚrutaPra. ii. 295. 16 (*on* ii. 2. 17); **5** (a-naikāntya) non-deviation अनैकान्त्यदुःस्थामवस्थाम् ... ममायं दलयतु दुरितं श्रीनृसिंहाट्टहासः ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 11. 71 (comm. अनैकान्त्येनाव्यभिचारेण दुःस्था दुर्घटेकरूपेण स्थितिर्यस्याः)

अनैकान्त्यतादवस्थ्य (anaikāntya-tādavasthya) *n.* status-quo of the inconclusiveness (of the probans) न चैवमनैकान्त्यतादवस्थ्यम् NyāySu. (Ja.) 202B. 8 (*on* i. 4. 6); यस्योपाधिना संबन्धो न तत्रैवौपाधिकधर्मात्यन्ताभाव इति वा स्वीकृतत्वेनानैकान्त्यतादवस्थ्यात् Nyāyāmṛ. 416B. 11.

अनैकान्त्यदुःस्थ (anaikāntya-dusstha) *adj.* faulty due to inconclusiveness (of the probans) नमस्यादिभिरपि न परः स्यादनैकान्त्यदुःस्थैः TattvMu. 3. 9.

अनैकान्त्यपरिहार (anaikāntya-parihāra) *m.* removal of inconclusiveness (of the probans) न च हेतुविशेषणं सर्वमनैकान्त्यपरिहारायेति मन्त्रपाठोऽयम् NyāySiA. 230. 30; धारावाहिकद्वितीयादिष्वनैकान्त्यपरिहारायाप्रकाशितार्थशब्दः ŚatDū. 169. 23.

अनैकान्त्यपरिहारक्षमता (anaikāntyaparihārakṣama-tā) *f.* the state of being what is capable of removing inconclusiveness (of the probans) अनैकान्त्यपरिहारक्षमतयापि सार्थं विशेषणम् ŚatDū. 115. 20.

अनैकान्त्यपरिहृति (anaikāntya-parihṛti) *f.* removal of inconclusiveness (of the probans) सदनुभूत्योर्भेदाभावे सिद्धे सतः स्वयंप्रकाशत्वेन ... दृश्यत्वहेतोरनैकान्त्यपरिहृतिः ŚrutaPra. iA. 131. 12 (*on* i. 1. 1)

अनैकान्त्यप्रसङ्ग (anaikāntya-prasaṅga) *m.* undesired occasion for the inconclusiveness (of the probans) तेनैव तत्सिद्धावनैकान्त्यप्रसङ्गः ŚatDū. 96. 3; 110.18.

अनैकान्त्यशङ्का (anaikāntya-śaṅkā) *f.* doubt regarding the variable nature सार्वात्म्यरूपोपन्यासादक्षरं ब्रह्म वर्णितम्। जाठरादावनैकान्त्यशङ्का तस्य निरस्यते VedāntKa. 145. 11 (*on* i. 2. 6)

अनैकान्त्यादि (anaikāntyādi) *adj.* inconclusiveness etc. (of the probans) हेतुमानपि हि विपक्षोऽस्त्येव येन हेतोः अनैकान्त्यादि वक्ष्यते NyāyPari. 120.6; 249. 12.

अनैकान्त्यादिदोष (anaikāntyādi-doṣa) *m.* fallacy of the inconclusiveness etc. (of the probans) अनैकान्त्यादिदोषमुद्भाव्य स्वयमेवाह NyāyPari. 212. 8; विकल्पप्रामाण्यानभ्युपगमेऽनैकान्त्यादिदोषात् ŚatDū. 190. 15.

अनैकान्त्याद्यनिस्तार (anaikāntyādy-anistāra) *m.* not getting rid, i.e. non-removal of the inconclusiveness etc. (of the probans) तथाप्यनैकान्त्याद्यनिस्तारं इति भावः NyāySu. (Ja.) 308A. 13 (*on* ii. 1. 9)

अनैकान्त्यानुपदर्शित (anaikāntyānupadarśita) *adj.* not shown through the inconclusiveness (of the probans) अनैकान्त्यानुपदर्शितव्याप्तिकत्वादिपरिहाराय व्यतिरेकदृष्टान्तस्योभयनिवृत्त्यपेक्षा NyāyPari. 120. 6.

अनैकान्त्यार्थ (anaikāntyārtha) *adj.* having the purport of equivocalism स्याच्छब्दस्यार्थमाह – स्यादिति। अनैकान्त्यार्थ इति केचित् ŚivārkaMaDī.
ii. 102. 18 (*on* ii. 2. 31)

अनैकार्थ्य (an-aikārthya) *n.* absence of the nature of having consistancy in meaning, i.e. having various meanings अत एव वचनाद् विकल्पः अनैकार्थ्यात् ṬupṬ. 214. 24 (*on* ix. 2. 47)

अनैकाहिक (an-aikāhika) *adj.* (used as noun) (sacrifice) which does not end within one day अथातोऽनैकाहिकम् GopBr. ii. 5. 11 (237. 12)

अनैक्य (an-aikya) *n.* **A** absence of unity, i e. distinction or diversity ज्ञानपूर्वो वियोगो योऽज्ञानेन सह योगिनः। सा मुक्तिर्ब्रह्मणा चैक्यमनैक्यं प्राकृतैर्गुणैः MārkP. 39. 1; द्वयोरैक्यमनैक्यं वा तदैक्यं भिन्नयोः कथम् ŚivDṛ. 4. 121; GuruCandr. i. 392. 12; **B** absence of oneness, i. e. multiplicity यावद् बहिरपि व्यक्तिभेदलक्षणमनैक्यम्, बहिरेव च तदनुस्यूततारूपामेकतामालम्बनत्वं नयन्ति PratyabhiVi. ii. 52. 2 (*on* ii. 2. 5) [want of union, confusion, disorder, anarchy, Apte]

अनैड (an-aiḍa) *adj.* (Svara-sāman) without (the *stobha*) *iḍa* स्वराण्युद्गाता सामान्यनैडान्यनिधनानि BaudhŚS. ii. 406. 5.

अनैडकी (án-aiḍakī) *adj.* (*f.*) which is not obtained from or not belonging to a sheep त॒योर्मे॑षे च मे॒ष्यां च य॒द्यनै॑डकी॒र्णां विन्दे॒त्ताः प्र॑णि॒ज्य नि॒श्ले॑पयेद् य॒द्यु॒ऽअनै॑डकीर्न् विन्दे॑दुथोऽअपि कुशो॒र्णा ए॒व स्युः ŚatBr. II. v. 2. 15; ŚatBr. (K.) I. v. 1. 13; अनैडकीभिरूर्णाभिर्मेषप्रतिकृती लोमशौ कुरुतः ĀpaŚS. viii. 6. 11; HirŚS. v. 2. 39 (464. 8); KātyŚS. v. 3. 7; VaikhāŚS. 8. 11.

अनैतिह्य (an-aitihya) *adj.* not related to the past, not traditional प्रजावान् श्रोत्रियः ...अनागतमनैतिह्यं कथं ब्रह्माधिगच्छति MahāBhā. xii. 231. 2 (*but* Apte *n.* absence of traditional sanction or authority or that which is without such sanction); TaiUBhāVā. 40. 5 (2); पश्यत्यात्मानमात्मनि रहस्यं सर्ववेदानामनैतिह्यम् BrahmP. 236. 33.

अनैत्य (a-naitya) *adj.* not obligatory, i. e. optional (*lit.* not belonging to regular performance) वैतानिकाग्नीन् वा परिचरेद् वा ... अनैत्यं परिचरति PārāSū. 46. 11.

अनैदंयुगीन (an-aidaṁyugīna) *adj.* **A** not belonging to the present age अनैदंयुगीनमनुष्यकल्पिताभिः ... प्रसिद्धसिद्धप्रतिमाभिः प्रसाधिताम्... अटवीं वीक्षमाणः ... गगनवल्लभनगरमाससाद TilaMañ. 235. 8; **B** not fit in the present age तमनैदंयुगीनाङ्गाभोगमुद्दामतेजसम्। ते विलोक्य ... स्वस्वनरेन्द्रेभ्यः शशंसुः PāṇḍaC. 18. 168.

अनैदंकालिक (an-aidaṅkālika) *adj.* not fit for the present time अनैदंकालिकं रौद्रध्यानमेतत् परित्यज PāṇḍaC. 13. 509.

अनैधन (a-naidhana) *adj.* **A** not occupied by the lord of the eighth zodiac house लग्ने त्वनैधने सौम्यैः संयुक्ते वा निरीक्षिते। नवांशे व्रतमीरितम् NāraS. 24. 24; **B** excluding inauspicious asterism (*lit.* not liable to death or destruction) अनैधने कर्मविशुद्धियुक्ते दोषैर्विहीने शुभदृष्टियुक्ते। अनैधने निधनताराहिते ग्रहसंस्थामाह ViraMi. (Saṁskāra.) 273. 19.

अनैन्दव (an-aindava) *adj.* not belonging to the moon अनैन्दवम् ... ज्योतिरुदजृम्भत BālRā. 3. 2 (11)

अनैन्द्र (an-aindra) *adj.* other than what is related or dedicated to Indra, not having Indra as the deity लिङ्गविशेषनिर्देशात् समानविधानेष्वनैन्द्राणाममन्त्रत्वम् MīmāSū. iii. 2.28 (ŚābaBh. प्रदानान्यैन्द्राण्यनैन्द्राणि च); TantrVā. 801. 7 (*on* iii. 2. 28); अनैन्द्रेषु सोम एव नास्ति NyāyMāVi. 135. 9 (*on* iii. 2. 16); अनैन्द्राणाममन्त्रकत्वस्याक्षेपमात्रम् MīmāKau. ii. 276. 18 (*on* iii. 2. 27); अनैन्द्राणां च ... ऊहानुपपत्तेः BhāṭṭDī. i. 230. 21 (*on* iii. 2. 11); आश्विनादीन्यनैन्द्राणि इति द्रष्टव्यम् MayūMāli. 224. 9 (*on* iii. 2. 11); भक्षपेटिकायामनैन्द्रेषु इन्द्रपीतशब्दस्य निवृत्तिपक्षस्योहपक्षस्य चोद्यितिः MayūMāli. 595. 19 (*on* ix. 1. 14); 625. 17 (*on* ix. 3.6)

अनैन्द्रप्रदान (anaindra-pradāna) *n.* offering to (the deity) other than Indra अनैन्द्रप्रदानेषु लिङ्गप्रमाणकभक्षमन्त्रविनियोगस्य ... पूर्वपक्षद्वयेऽप्यनङ्गीकारात् MīmāKau. ii. 276. 15 (*on* iii. 2. 27); यागीयसोमभक्षणे ... प्राप्ते युक्तमेवानैन्द्रप्रदानोत्तरवत्त्वदीयदेवताभूताग्न्युपलक्षणम् MīmāKau. ii. 295. 20 (*on* iii. 2. 38); भक्षमन्त्रस्य किमैन्द्रप्रदानशेषभक्षण एव सामर्थ्यमुतानैन्द्रप्रदानशेषभक्षणेऽपि MayūMāli. 224. 7 (*on* iii. 2.11); 91. 20 (*on* i. 4. 19)

अनैन्द्रियक (an-aindriyaka) *adj.* **A** not produced from the sense-organs, imperceptible अपरे त्वनैन्द्रियकमेव विप्लवादभिमानमीश्वरं तदात्मकं विदुः HarVi. 6. 95; **B** other than the normal function of the senses, cf. अनैन्द्रियकत्वB.

अनैन्द्रियकत्व (anaindriyaka-tva) *n.* **A** the state of not being produced

from the sense-organs, imperceptibility संयोगविभागानां प्रत्यक्षावृत्तित्वेनानैन्द्रियकत्वादिन्द्रियजन्मनः प्रत्यक्षस्य विषयता न युक्ता BhāvanāVi. 53. 6; येऽपि विधायकप्रत्यक्षपुरःसरं प्रत्यक्षान्तरमेव वस्तुग्रहणप्रतियोगिस्मरणेतिकर्तव्यतानुगृहीताक्षप्रतिलब्धजन्म व्यवच्छेदकं मन्यन्ते ... न चानैन्द्रियकत्वम् BrahmSi. 58. 12; प्रकृतमनैन्द्रियिकत्वं (?म्नैन्द्रियकत्वं) धर्मस्योपसंहरति Kāśi. i. 63. 25 (*on* 2. 14); न संतानान्तरेऽपि तज्जननम्, अनैन्द्रियकत्वात् PañcPā. 26. 21 (*on* i. 1. 1); न खल्वैन्द्रियकत्वानैन्द्रियकत्वाभ्यामस्ति कश्चिन्नित्यत्वस्य विरोधः TātpaṬ. (Vā.) 467. 14 (*on* ii. 2. 50); सिकतादयो हि समीपस्थितेः ... गृह्यन्त इति नैषां स्वारसिकमनैन्द्रियकत्वम् NyāyRa. 402. 18 (*on* 5 (4). 178); 182. 22 (*on* 4. 155); परामर्शमात्रादस्ति धूमध्वज इति प्रतीतिरुदयात्। न चैषा प्रतीतिः प्रत्यक्षा अनैन्द्रियकत्वात् TattvPradī. (Ci.) 236. 10; समवायस्यानैन्द्रियकत्वात् ŚrutaPra. iA. 119. 9 (*on* i. 1. 1); B the state of not being the normal function of senses अनैन्द्रियकत्वेन च तद्वित्तिविपर्ययस्याकिंचित्करत्वात् ĀtmaSi. 35. 8.

अनैन्द्रियकत्वासिद्धि (anaindriyakatvāsiddhi) *f.* non-establishment of the state of not being produced from the sense-organs वस्तुस्वभावालोचनयानैन्द्रियकत्वासिद्धिः प्रतीयते TātpaṬ. (Vā.) 705. 15 (*on* v. 2. 4)

अनैपुण (a-naipuṇa) *n.* [P. vii. 3. 30; JaineVyā. v. 2. 34] A lack of skill or proficiency अन्तेवास्यनन्तेवासी भवति विनिहितात्मा गुरावनैपुणमापद्यमानः ĀpaDS. i(2). 8. 27; जयन् ... क्षितिरनैश्वर्यमनैपुणं विना ... ययौ सः DvyāśraKā. 20. 42; [Inst.] not skilfully अनैपुणेनादधतां महाजिम्। ... अशौचमीशेऽजनि राक्षसानाम् Rāvaṇā. 23. 12; B [Abl.] on account of the absence of cleverness, i.e. ignorance उपलभ्याप्सु चेद् गन्धं केचिद् ब्रूयुरनैपुणात्। पृथिव्यामेव तं विद्यात् MahāBhā. xii. 224. 40; VāyuP. i. 4. 64; अब्राह्मणं तु मन्यन्ते शूद्रापुत्रमनैपुणात् MahāBhā. xiii. 47. 17; C [Abl.] through lack of experience अरिष्टे रिष्टविज्ञानं न च रिष्टेऽप्यनैपुणात् AṣṭāHṛ. ii. 5.2.

अनैपुणदुस्तर (anaipuṇa-dustara) *adj.* unsurpassable due to the lack of skill नौदार्यरेखोज्ज्वला जाता नैपुणदुस्तरेषु (? जातानैपुणदुस्तरेषु) निकषस्थानेषु चिन्तामणिः BhallaŚ. 55; Subhāṣi. 907.

अनैपुण्य (a-naipuṇya) *n.* [GaṇRa. 7. 404(427)] A lack of skill or proficiency, i. e. unskilfulness अन्तेवास्यनन्तेवासी भवति विनिहितात्मा गुरावनैपुण्यमापद्यमानः HirŚS. xxvi. 2. 114 (40. 9); B lack of cleverness, i. e. lack of business-capability व्यवहारेष्वनैपुण्यम् ... बाधिर्यम् ManuBh. ii. 137. 25 (*on* 8. 148)

अनैभृत्य (a-naibhṛtya) *n.* [Inst.] without secrecy अनैभृत्येन वैतस्य दीक्षितव्रतमाचरेत् MahāBhā. v. 43. 28 (*but* JñānDī. चाञ्चल्येन)

अनैमित्त (a-naimitta) *adj.* not related to sign or cause or condition, non-causal केतूदयादिना निमित्तेन यदद्भुतं जायते तन्नैमित्तम्। ... इतरदनैमित्तम् AdbhuSāg. 4. 22.

अनैमित्तिक (a-naimittika) *adj.* [*f.* - ī] 1 who is not an astrologer ब्राह्मणमृत्विजं वृणीत। ... अनैमित्तिकम् KauśiSū. 67. 2; 2A not having any definite cause or condition, i.e. unconditional अनैमित्तिको ह्युनुबन्धलोपस्तावत्येव भवति MahāBh. i. 76. 11 (*on* i. 1. 20); अनैमित्तिकमात्त्वं शिति तु प्रतिषेधः MahāBh. i. 156. 27 (*on* i. 1. 59); Pradī. ii. 121B. 28 (*on* i. 3. 1); अनैमित्तिके नत्वसत्त्वे CāndraVṛ. *on* v. 3. 116; एतदात्वमनैमित्तिकं प्रागेव प्रत्ययोत्पत्तेर्भवति SiddhāKau. Prasā. ii. 105. 15; यङः ... अनैमित्तिकोऽयमन्तरङ्गत्वादादौ भवति SiddhāKau. 439A. 11 (*on* ii. 4. 74); 2B not occasional, not incidental स (अग्निष्टोमः) स विकृतिष्वनैमित्तिको विधीयते ŚāstrDī. 723. 21 (*on* x. 5. 9); विधिराग्रयणाग्रत्व इवानैमित्तिको हि सः NyāyMāVi. 565. 14 (*on* x. 5. 23); गर्गत्रिरात्रे ... बृहत्सामत्वाभावेऽप्यनैमित्तिकी शुक्राग्रता द्वादशाहतोऽतिदेशात् प्राप्नोति VidhiRa. 2 (12. 14); 9 (69. 19); प्रयोगबहिर्भूतमनैमित्तिकं च नोदाहरणत्वेन संमतम् MīmāKau. i. 38. 2 (*on* i. 3. 7)

अनैमित्तिकतापत्ति (anaimittikatāpatti) *f.* undesired contingency of being unconditional अनैमित्तिकतापत्तेः न च शक्तिरनन्वयात्। सामान्यं पाचकत्वादि यदि प्रागेव तद् भवेत् PramāVār. 1. 161.

अनैमित्तिकत्व (anaimittika-tva) *n.* A the state of being unconditioned अविभक्तिकानामयमेकशेषः। अनैमित्त(?त्ति)कत्वाद् विभक्तेः Nyās. i. 202. 16 (*on* i. 2. 64); प्रसज्यप्रतिषेधे त्वनैमित्तिकत्वाद् आत्वमन्तरङ्गम् Pradī. iii. 161 A. 8 (*on* iii. 2. 3) = v. 30B. 27 (*on* vi. 1. 12); णो नः इत्यस्यानैमित्तिकत्वात् Prasā. ii. 64. 18; यङ्लुकोऽनैमित्तिकत्वेन धातोर्लोपः PāṇiTaVāNaMā. 63. 5; LaŚabdeŚe. i. 181. 5; ii. 552. 10; B the state of not being incidental or occasional वैकृतैर्वचनैः साप्तदश्यं क्रत्वङ्गमुच्यते। तदनैमित्तिकत्वेन तयोर्णां न विशिष्यते ŚāstrDī. 510. 5 (*on* vi. 6. 7); CaturCin. iii (2). 579. 21; यवशास्त्रस्याप्यनैमित्तिकत्वेन ... व्रीहिवदेव यवानामप्यपूर्वीयत्वेन क्रोडीकारसंभवात् ŚivārkaMaDī. ii. 423. 24 (*on* iv. 1. 1)

अनैमित्तिकत्वबोधन (anaimittikatva-bodhana) *n.* indicating or conveying of the state of not being occasional or incidental अनैमित्तिकत्वबोधनद्वारा ... वामदेव्यपृष्ठवति तत्प्राप्तिफलकत्वेनापूर्वविधित्वात् BhāṭṭCin. i. 72. 9 (*on* i. 1. 4)

अनैमित्तिकत्वसिद्धि (anaimittikatva-siddhi) *f.* establishment of the state of not being occasional or incidental अतिदेशस्यैतद्विषयत्वाकल्पनादनैमित्तिकत्वसिद्धिरेव BhāṭṭDī. iv. 34. 5 (*on* x. 5. 23); ब्राह्मणनिमित्तकत्वेन प्राप्तस्यानैमित्तिकत्वसिद्धिद्वारा MīmāKau. ii. 74. 16 (*on* ii. 3. 22)

अनैमित्तिकत्वाद्यर्थत्व (anaimittikatvādyartha-tva) *n.* the state of having the purpose of not being occasional or incidental etc. न चैवं कासुचिद् विकृतिषु तत्पुनःश्रवणमनर्थकमिति वाच्यम् अनैमित्तिकत्वाद्यर्थत्वस्य प्रयोजनत्वेन वक्ष्यमाणत्वात् BhāṭṭDī. iv. 14. 21 (*on* x. 5. 9)

अनैमित्तिकत्वाभ्युपगम (anaimittikatvābhyupagama) *m.* acceptance of the state of being unconditional न च–प्राप्तत्वादविधिः इति वाच्यम्। अस्य विधेरनैमित्तिकत्वाभ्युपगमात् NyāyMāVi. 565. 27 (*on* x. 5. 23)

अनैमित्तिकत्वार्थ (anaimittikatvārtha) *adj.* A meant for the state of not being occasional or incidental अतिदेशप्राप्तयोरपि विधानमनैमित्तिकत्वार्थम् VidhiRa. 2 (12.11); BhāṭṭDī. ii. 316. 4 (*on* vi. 6. 7); B meant for the state of being unconditional लोपवचनमनैमित्तिकत्वार्थम् SiddhāKau. 313. 5 (*on* v. 4. 1)

अनैमित्तिकत्वार्थत्व (anaimittikatvārtha-tva) *n.* the state of being meant for not being incidental षोडशिनोऽनैमित्तिकत्वार्थत्वेनाप्युपपन्नेर्नावश्यं नियमार्थत्वम् ... तथात्वेऽस्याप्यनैमित्तिकत्वार्थताङ्गीकारेणोपसंहारोपपत्तेः BhāṭṭDī. iv. 21. 9 (*on* x. 5. 13)

अनैमित्तिकपक्ष (anaimittika-pakṣa) *m.* view of being unconditional क्रियमाणेऽप्यस्मिन्ननैमित्तिकपक्षे कस्मादेवात्र न भवति PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 64 (379. 10)

अनैमित्तिकयङ्लुक् (anaimittikayaṅ-luk) Gr. elision of the intensive suffix *ya* which is unconditional अनैमित्तिकयङ्लुको बाहुलकेनैव यथाप्रयोगं लोकेऽपि लाभेन ज्ञापकानुपयोगाद्य LaŚabdeŚe. ii. 544. 15.

अनैमित्तिकाङ्गत्व (anaimittikāṅga-tva) *n.* the state of being a subsidiary which is not occasional or incidental प्रयाजादिवदनैमित्तिकाङ्गत्वाभावात् न प्रधानावृत्तिमात्रेणावृत्तिः MayūMāli. 747. 13 (*on* x. 6. 10)

अनैमित्तिकार्थ (anaimittikārtha) *adj.* A meant for the grammatical operation which is uncoditional यस्येति लोपेनैव सिद्धे पुनर्वचनमनैमित्तिकार्थम् KāśiVṛ. *on* v. 4. 1; B meant for what is non-occasional or non-incidental इदं त्वनैमित्तिकार्थं वचनम् ŚāstrDī. 735. 5 (*on* x. 5. 23)

अनैयत्य (a-naiyatya) *n.* A uncertainty, doubtfulness सुखसाधननिवृत्ती प्रतिनियतकारणं जन्यत्वेन दुःखस्यानैयत्यात् पृथगुपादानम् RasGaṅ. 600. 8; एषां विशेषणत्वस्यानैयत्येऽपि एषामेव तत्त्वार्थम् LaŚabdeŚe. ii. 32. 10; [Inst.] not certainly or definitely (संध्यन्तराणाम्) तथैव दर्शनादेषामनैयत्येन संधिषु। तदेषामविचारेण कथितो दशरूपके RasāSu. 247. 15 (3.94); B absence of fixity, i. e. variation हस्तो वितस्तिद्वितयम् - इत्यनेनोक्तं हस्तपरिमाणं ग्राह्यम्। अन्यथा पुरुषहस्तानैयत्येन मणिकर्णिकाया अनैयत्यप्रसङ्गात् VīraMi. (Tīrtha.) 199. 8.

अनैयत्यप्रसङ्ग (anaiyatya-prasaṅga) *m.* undesired occasion for absence of fixity, i.e. variation हस्तो वितस्तिद्वितयम् - इत्यनेनोक्तं हस्तपरिमाणं ग्राह्यम्। अन्यथा पुरुषहस्तानैयत्येन मणिकर्णिकाया अनैयत्यप्रसङ्गात् VīraMi. (Tīrtha.) 199.9.

अनैयायिक (a-naiyāyika) *adj.* unjustified, i.e. illegal स्तेयं नाम अनैयायिकं परस्वग्रहणम् DaṇḍaVi. 80. 1.

अनैरम्मद (an-airammada) *adj.* not belonging to fire तत्र ... अनैरम्मदम् ... ज्योतिरुदजृम्भत BālRā. 3. 2 (10)

अनैरयिक (a-nairayika) *adj.* (used as noun) (one) not belonging to the hell न अनैरयिको नैरयिकेषूत्पद्यते SthānṬ. 220A. 13.

अनैर्याणिक (a-nairyāṇika) *adj.* not conducive to deliverance बोधिसत्त्वस्य प्रथमचित्तोत्पादः ... अनैर्याणिकः पुनर्य उत्पन्नो नात्यन्तमनुवर्तते पुनरेव व्यावर्तते BodhiBhū. 9. 7 [DBHS.]

अनैर्ष्य (an-airṣya) *n.* absence of jealousy संतोषोऽनैर्ष्यमार्जवम्। ... एतत् पात्रस्य लक्षणम् SkandP. vii (3). 208. 19.

अनैल्यबुद्धि (anailya-buddhi) *f.* cognition of the absence of the dark

blue colour समीपस्थस्य तस्यैव तत्रैव चक्षुषैवानैल्यबुद्धेः Nyāyāmṛ. 128B.6.

अनैल्यादिक (a-nailyādika) *adj.* not possessing the dark blue colour etc. अवर्णम् अनैल्यादिकम् ŚrutaPra. iA. 76. 25 (*on* i. 1. 1)

अनैवंभूत (an-aivambhūta) *adj.* not of this kind, other than this type संनिहित एव श्रोत्रियसाधावनिमन्त्रिते हैरण्यो माषोऽनैवंभूते राजते DaṇḍaVi. 307. 2.

अनैवेद्यभोजिन् (anaivedya-bhojin) *adj.* who eats that (food) which is not offered (to god) हरेरनैवेद्यभोजी कृमिकुण्डं प्रयाति सः BrahmVaiP. ii. 30. 58; ii. 23.32.

अनैश (a-naiśa) *adj.* not nocturnal, i.e. pervading during the day अनैशानि तमांसि स्युर्विना पांशुरजांसि च।...तत्र विधान्महाभयम् MatsyaP. 231. 4.

अनैशिकीभूय (a-naiśikībhūya) *ger.* not having studied at night, not having become night-student दत्त्वा द्विजैर्ह्रैहिपलालिकर्णमनैशिकीभूय विधीयते द्राक्। ऐन्द्रो महः DvyāśraKā. 16. 42 (comm. निशाध्ययनाभ्यासं मुक्त्वा)

अनैश्चारिक (a-naiścārika) *adj.* adverse or opposite to anger (*lit.* originated due to the external wandering of the mind) अध्यात्मिकान् ... अनैश्चारिकान् HirŚS. xxvi. 6. 1 (85. 11) (comm. निश्चारश्चित्तस्य बहिर्विक्षेपः। तस्मै ये प्रभवन्ति क्रोधादयो वक्ष्यमाणास्ते नैश्चारिकाः। तत्प्रतिपक्षभूतः)

अनैश्वर (an-aiśvara) *adj.* not belonging to the god प्राणायामैर्दहेद्दोषान् ... ध्यानेनानैश्वरान् गुणान् ŚaṅkhaSm. 7. 13; ईश्वरमते ... अनैश्वरेति ... विशेषणीयम् VedāntKa. 19. 25 (*on* i. 1. 1); अनैश्वरान् शुद्धविषयज्ञानस्थैर्यरूपैश्वर्य-विरोधिनो गुणान् ManvaVi. 736. 4 (*on* 6. 72)

अनैश्वर (an-aiśvara) *m.* name of a presiding deity placed at the southern part of the seat of Viṣṇu (*lit.* lack of power) तत्पूर्वदिग्विभागादि याव-दुत्तरगोचरम्। न्यस्याधर्मं तथाज्ञानमवैराग्यमनैश्वरम्। पुरुषाकृतयस्त्वेते JayāS. 12. 8; PāraS. 5. 10; BṛBrahmaS. iv. 2. 15; स्मरेत् ... अनैश्वरम् LakṣmīT. 36. 15.

अनैश्वर्य (an-aiśvarya) *n.* [rarely *m.*] [P. vii. 3. 30; JaineVyā. 364. 16 (*on* v. 2. 34); GaṇRa. 7. 404 (427); Prasā. i. 819.6; SiddhāKau. 261B. 12 (*on* vii. 3. 30); LaŚabdeŚe. ii. 271. 12] **1** absence of divine power or supremacy न स्यात्तस्याद्भुतं किंचित् ... । नानैश्वर्यम् ... यस्य देव्यासुरी गृहे AVPari. 35(2). 11; अनैश्वर्यं तु तत्सर्वं प्रतिघातात्मकं स्मृतम् VāyuP. ii. 40. 73; BrahmāṇḍP. iii. 3. 52; अनादिवासनारोहादनैश्वर्यात् स्वभावजात्। ... दृक्क्रियाविहतिर्हि या। तत् कार्पण्यम् AhirbuS. 52. 15; ईश्वरो हि यदिच्छति तत् करोति। विपर्ययात् अनैश्वर्यात् तद्विपर्यासः सर्वत्रेच्छाविघातः SāṁkhyaTaKau. 410. 6 (*on* 45); अनैश्वर्यं सर्वत्रेच्छाप्रतीघातः TattvVai. 5. 22 (*on* 1. 2); **2A** lack of capacity, i.e. weakness (of senses) इन्द्रियाणामनैश्वर्याद्देश्वर्याद् भ्रश्यते हि सः MahāBhā. v. 34. 61; SūktiRa. 44. 6; अनैश्वर्यमिदं प्राहुर्यदिच्छा न समाप्यते RāmC. 24. 36; अवैराग्यमूलमनैश्वर्यम् NyāyVārPari. 7. 5; आचापलेनैष जयन्नचापलं क्षितेरनैश्वर्यमनैपुणं विना। पथा ... ययौ सः DvyāśraKā. 20. 42; **2B** absence of lordship or majesty मम ...। अनैश्वर्येण युक्तस्य गतिर्भव सनातन MahāBhā. xiii. 14. 164; संयद्वामत्वादयश्चैतस्मिन् (विज्ञानात्मनि) अनैश्वर्यात् अनुपपन्ना एव BrahmSūBh. (Śaṅ.) 117. 19 (*on* i. 2. 17); ईश्वराणामनैश्वर्यं कस्माद् ब्रह्मविदीति चेत् BṛĀraUBhVā. i. 4. 1466; अनैश्वर्यं व्यतायि राज्ञां किमनैश्वर्यमकुर्वतां हि तेषाम् Rāvaṇā. 23. 13; जीवः ... अनैश्वर्येण तद्दोषनिराकरणाशक्त्या शोचति ŚivārkaMaDī. i 404. 29 (*on* i. 3. 4); **2C** absence of supernatural or divine faculty called *aṇiman* etc. अनैश्वर्यं नामैश्वर्यविपर्ययोऽणिमादिरहितत्वम्। एतानि तामसानि चत्वारि TattvSa. (1) 119. 17; महतः ... रूपम् ... अधर्माज्ञानावैराग्यमनैश्वर्यं च तामसम् AhirbuS. 7. 12; तत्र धर्माद्विपरीतोऽधर्मः, एवमज्ञानवैराग्यमनैश्वर्यमिति SāṁkhyaKāBh. 17. 5 (*on* 23); MāṭhVṛ. 41. 8 (*on* 23); अधर्मोऽज्ञानमवैराग्यमनैश्वर्यमिति अष्टौ भावाः SāṁkhyaKāBh. 25. 21 (*on* 43); MāṭhVṛ. 60. 18 (*on* 43); अनैश्वर्यात्सर्वत्र विहन्यते SāṁkhyaKāBh. 26. 15 (*on* 45); तदुपासनेनानैश्वर्यम् ... मृत्युं तीर्त्वा ... अमृतम् ... अश्नुते ĪśopBh. 18. 1 (*on* 14); **2D** lack of power as one of the seven forms of *prakṛti* अधर्मोऽज्ञानमवैराग्यमनैश्वर्यम् एतानि प्रकृतेः सप्त रूपाणि SāṁkhyaKāBh. 33. 8 (*on* 63); ज्ञानधर्मवैराग्यैश्वर्याधर्माज्ञानावैराग्यानैश्वर्येभ्यः सप्तरूपेभ्यो विनिवृत्तां प्रकृतिं पुरुषः ... पश्यति NyāyKa. 279. 26; धर्मवैराग्य° ...°अनैश्वर्यः सप्तभी रूपैः प्रकृतिरात्मानं दुःखेन बध्नाति SāṁkhyaPraBh. 106. 15 (*on* 3. 73); **3** lack of power deified as one of the four superintending or presiding deities (of seat) प्रागादावुत्तरान्तं तु त्वधर्ममलेक्षण। अज्ञानं च त्ववैराग्यमनैश्वर्यमनन्तरम्। ... न्यसेत् PauṣkS. 23. 35; ओं अनैश्वर्याय नमः AgniP. 98. 7; VīraMi. (Pūjā.) 135. 8; 145. 5; तथैवाधर्ममज्ञानमवैराग्यं यथाक्रमम्। पीठस्याप्यनैश्वर्यं च विन्यसेत् ĪśānŚiPa. ii. 5. 11; अनैश्वर्याय नमः इति पीठशक्तीर्धर्माद्यष्टकं चाभ्यर्च्य ParaśuKS. 2. 7 (80. 5); NityoNi. 20.24; 138.8; अनैश्वर्यं यजेत् मन्त्री MahNirvāT. 6. 127; VīraMi. (Bhakti.) 91.7; पूर्वादिचतुर्दिक्षु - अधर्माज्ञानवैराग्यानैश्वर्यान् पूजयेत् TantrSā. (K.) 80. 20; 48. 7; मण्डपं दिव्यम् ... अधर्माज्ञानावैराग्यानैश्वर्यैः पादविग्रहैः ... वृतं क्रमात् BṛBrahmaS. iii. 1. 61; **4** absence of richness, i.e. poverty अनैश्वर्यं चान्नहानिरुत्पातभयमादिशेत् NāraS. 37. 11.

अनैश्वर्य (an-aiśvarya) *adj.* [*f.*-ā] **1** lacking in capacity तमोवशादनैश्वर्या ... मतिः PārśvC. 2. 1038; **2** lacking in riches or prosperity, i.e. poor हीनद्रव्यमनैश्वर्यं गर्भं तदशुभप्रदम् MānaSā. 12. 2.

अनैश्वर्यकृत (anaiśvarya-kṛta) *adj.* [*f.*-ā] **A** caused by lack of capacity or weakness यस्मिन्ननैश्वर्यकृतव्यलीकः पराभवं प्राप्त इवान्तकः Kirātā. 3. 19; **B** caused by lack of divine power or supremacy अस्माकं दुःखसंप्राप्तिरनैश्वर्यकृता BṛĀraUBhVā. i. 5. 356.

अनैश्वर्यप्रसङ्ग (anaiśvarya-prasaṅga) *m.* undesired occasion for lack of divine power or supremacy इच्छाविसंवादसंभवेन ... संकल्पविघातद्वारकानैश्वर्य-प्रसङ्गात् इत्येक एवेश्वरः NyāyMañ. i. 187. 8.

अनैश्वर्यविपर्यय (anaiśvarya-viparyaya) *m.* contradiction to the absence of supernatural or divine faculties called *aṇiman* etc. ऐश्वर्यं नामानैश्वर्य-विपर्ययोऽणिमादयोऽष्टगुणाः TattvSa. 119. 11.

अनैश्वर्यविरोधित्व (anaiśvaryavirodhi-tva) *n.* the state of being contradictory or opposite to absence of supremacy अनैश्वर्यविरोधित्वमप्येवं किं निवार्यते AnuVyā. 45A. 8 (*on* 3. 2)

अनैश्वर्यादिमृत्यु (anaiśvaryādi-mṛtyu) *m.* death in the form of the absence of supernatural or divine faculty called *aṇiman* etc. अनैश्वर्यादि-मृत्युमतीत्य ... अमृतम् ... अश्नुते ĪśopBh. 18. 2 (*on* 14)

अनैश्वर्यापादन (anaiśvaryāpādana) *n.* attribution or supposition of absence of power यत्त्वनैश्वर्यापादनेन धर्मविशेषविपरीतसाधनत्वमुन्नीतं तदनुमानवृत्तान-भिज्ञत्वनिबन्धनम् BrahmSūBh. (Rā.) 141. 5 (*on* i. 1. 3)

अनैश्वर्योपग (anaiśvaryopaga) *adj.* tending towards the absence of divine power चित्तसत्त्वम् ... तमसानुविद्धमधर्माज्ञानावैराग्यानैश्वर्योपगं भवति YogBh. 5. 2 (*on* 1. 2)

अनैषध (a-naiṣadha) *m.* one other than the prince of Niṣadha, i.e. Nala अनैषधायैव जुहोति तातः किं मां कृशानौ न शरीरशेषाम् NaiṣC. 3. 79.

अनैषमस्तन्य (an-aiṣamastanya) *adj.* not related to the present year, i. e. of long standing तवैषमस्त्योऽप्यनैषमस्तन्य इवारिरात्रः। दिनेऽचलत् DvyāśraKā. 16. 13 (comm. चिरकालीनः)

अनैषमस्त्यशाल्य (anaiṣamastya-śālya) *n.* rice not belonging to the present year, i.e. old rice तस्य ... अधिनिकेतनम् ... अनैषमस्त्यशाल्य-मवनीमखभुजो बुभुजिरे YātrāPra. 1. 22 (7)

अनैष्टिकत्व (anaiṣṭika-tva) *n.* the state of belonging to what is not a sacrifice (*iṣṭi*) द्वौ च तूष्णीकौ मन्त्रानतिदेशात् अनैष्टिकत्वाच्च comm. *on* ĀpaŚS. xv. 5. 19.

अनैष्ट्यायनविद् (a-naiṣṭyāyanavid) *adj.* who does not know *naiṣṭyāyana* –verses (which are meant for growing dense or enlargement of the residues) तं मा कदध्वर्युरनैष्ट्ययनविदभ्यसौषीद् यत्रो मा कदध्वर्युरनैष्ट्य-यनविदभिषुणोतीत्यमहं तत्र विस्रवाण्यसावसौ ब्राह्मणो नैष्ट्ययनानि वेद तं गमिष्यामि BaudhŚS. ii. 326. 8.

अनैष्ठिक (a-naiṣṭhika) *adj.* [*f.* - ī] **A** not having any end, not the final तयोरासीन्महद् युद्धं धर्मभ्रात्रोरनैष्ठिकम् MahāBhā. viii. 531* (1); **Bi** not perpetual सा भक्तिर्द्विविधा ...। नैष्ठिक्यनैष्ठिकीभेदात् ŚivaP. ii (2). 23. 19 (97A. 17); (used as noun) (thing) which is not perpetual वसुधाधिपास्ते ... अनैष्ठिके मोक्षकृताभिमानाः BuddhaC. 9. 50; **Bii** not a perpetual (student) एतच्चोपकुर्वाणस्यानैष्ठिकस्यापि तस्याप्यध्ययनार्थित्वाविशेषात् ManvaVi. 265. 11 (*on* 2. 241); (तम् ... ब्रह्मदायहरं पितुः। ... अर्हयेत्) पितृऋक्थग्रहणार्हम्। अनैष्ठिकमिति यावत् ManvaVi. 276.28 (*on* 3.3); **C** not leading to the highest goal or destination ज्ञानम् ...। क्षेत्रज्ञस्यापरित्यागादवैम्येतदनैष्ठिकम् BuddhaC. 12. 69.

अनैष्ठुर्य (a-naiṣṭhurya) *n.* **A** absence of harshness, i.e. softness (of sound) गम्भीरत्वमनैष्ठु(ष्टु)र्यं निर्व्यूढिस्तारमन्द्रयोः। संयुक्तवर्णलावण्यमिति पाठगुणाः स्मृताः KāvyMī. 33. 13; वर्णानामनैष्ठुर्यात् सौकुमार्यम् SaraKaṇṭhā. 55. 8; **B** absence of cruelty, i.e. kindness or compassion (वैश्यशूद्रौ ...। भोजयेत्

सह भृत्यैस्तावानृशंस्यं प्रयोजयन्) आनृशंस्यमनैष्ठुर्यम् Aparā. 152. 19 (*on* 1. 107); SmṛtiCan. ii. 595. 3.

अनैष्पेषिकता (a-naiṣpeṣikatā) *f.* absence of extraction of gifts (from laymen by monks) by means of threats अनैष्पेषिकता (v.l. अनैष्मेषिकता DBHS.) शुद्धाशयता ... शास्त्रप्रेम बोधिसत्त्वेषु ŚikṣāSa. 183. 15 [DBHS.]

अनैसर्गिक (a-naisargika) *adj.* unnatural अनैसर्गिकं च दोषमभिप्र(त्रे)-त्योक्तम् PañcPā. 32. 11 (*on* i. 1. 1)

अनैसर्गिकत्व (anaisargika-tva) *n.* the state of being unnatural मन्दे ज्वरे ... अल्पकफप्रसूतावपि रोगवृद्धिरनैसर्गिकत्वात् PañcPā. 32. 10 (*on* i. 1. 1)

अनैहलौकिक (an-aihalaukika) *adj.* not belonging to this world ऐहलौकिकचक्षुराद्यव्यापाराद्रूपादिसाक्षात्कारोपजननादनैहलौकिकम् Bhām. 543. 1 (*on* iii. 2. 1)

अनैहलौकिकत्व (anaihalaukika-tva) *n.* the state of not belonging to this world ऐहलौकिकसुषुप्तेरप्यनैहलौकिकत्वं स्यात् VedāntKa. 360. 21 (*on* iii. 2. 1)

अनैहिकत्व (anaihika-tva) *n.* the state of not belonging to this world अनैहिकत्वे मुक्तिफलस्य नियमः BrahmSūBh. (Śrī.) ii. 418. 1 (*on* iii. 4. 50)

अनो (ano) *ind.* no, not अभावे नह्य नो(?नहानो) नापि AmaK. 2871.

अनोकशायिन् (anoka-śāyin) *adj.* [AltGr. II. 1. 64] sleeping in a place other than house अनोकसारी (v.l.°शायी) लयुरल्पचारश्चरन् देशानेकचरः स भिक्षुः MahāBhā. i. 86. 5 (BhārBhāDī. गृहस्थागारभिन्ने स्थाने); MatsyaP. 40. 5 [*but m.* MW.; Apte ; beggar, Apte]

अनोकस् (an-okas) *adj.* not having any (fixed) abode चलं दुर्मेधसं भीरुं शाकुनं विद्ध्यनोकसम् KāśyaS. 53B. 5.

अनोकसारिन् (an-okasārin) *adj.* not proceeding to a (fixed) house अनोकसारी ... चरन् देशानेकचरः स भिक्षुः MahāBhā. i. 86. 5.

अनोकह (anoka-ha) *m.* [AltGr. II. 1. 64] A tree (*lit.* not quitting its home or place, which obstructs the movement of a cart) (वायोः) प्रकुपितस्य ... कर्माणि ... उन्मथनमनोकहानाम् ... उद्वर्तनं सरसाम् ... आकम्पनं च भूमेः CaraS. i. 12. 8; हरति पुष्पमनोकहानाम् ... विभातवायुः RaghuVa. 5. 69; AvantiKa. 77. 16; 226. 1; परेतं सिञ्चसे मूढ कस्मादेनमनोकहम् PadmP. (Ra.) 118. 78; 123. 95; शकुनिशबलनीडानोकहस्निग्धवर्ष्मा वितरति ... पर्वतः प्रीतिमक्ष्णोः MālaMā. 9. 33; MahāvīC. 5. 15 (1); UdaySuKa. 128. 12; कुरबकानोकहेषु ... स्थितिमकुर्वाणेषु षट्पदकदम्बकेषु ŚṛṅgāMañ. (Bho.) 20. 26; वनम् ... सा प्राविशच्छ्रान्ता वीज्यमानेव ...। वातवेल्लल्लताजालतालवृन्तैरनोकहैः KathāSaSāg. xii. 4. 196; xiii. 1. 71; अनोकहात् पुष्पमिव ...। हयग्रीवशिरसस्तत् पपातातपवारणम् TriṣaŚaPuC. iv. 1. 564; मलयाद्रिमारुते ... नमयत्यनोकहान् Surath. 5. 3; अनोकहः सानुनि यत्र यत्र तत्तदेव देव्यो बहु मेनिरे स्थिती NemiNir. 5. 36; Yādavā. 8. 10; सूकरास्थिभिर्हढम्। कीलितः ... नाशमेत्यनोकहः ŚārṅgaPa. 2294; 2228; अनोकहानामहरन्त तूर्णं भूपालयोधाः फलपुष्पवृद्धिम् Raghunā. 9. 45; 1. 27; अमुं शोकमनोकहं मातर्मातःपरं सिञ्चेरविवेकेन वारिणा ParamāKā. 24. 35; विरचितस्तुतयः ... द्विजैः ... अनोकहाः। कुसुमवृष्टिसृजो निजदैवतम् ... उपासते Rāgh. 6. 22; B divine desire-yielding tree मार्गभूमिषु ... अपहसितसुरकाननानोकहैः ... तरुभिः YaśasCam. i. 199. 5; अनिमेषानोककहो (read °नोकहो) याचकानां होसबि(रू)दरगंडः EI. xi. 333. 92; xii. 174. 84; iv. 275. 79 [Kośas give *anokaha* as the synonym of the following words : *aṁhripa*, AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; *aga*, RājNi. 325. 10; NāmMā. 11; AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *agaccha*, Vaija. 45. 5; *agama*, AmaK. 659; RājNi. 325. 9; AbhidhāCin. 111. 4; ParaNā. 897; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1.3017; KalpaK. 250. 13; *aṅghripa*, Vaija. 45. 5; RājNi. 325. 9; NāmMā. 11; AgaNi. 56; *adri*, AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 896; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *āgama*, KalpaK. 250. 13; *ūrṇa*, KalpaK. 250. 13; KośaKaTa. 1. 3017; *karālika*, ParaNā. 897; Vaija. 45. 5; AgaNi. 56; AbhidhāCin. 1114; KośaKaTa. 1. 3017; *karālin*, KalpaK. 250. 13; *kuja*, *kāraskara*, AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; KośaKaTa. 1. 3017; *kuṭa*, AmaK. 659; AgaNi. Vaija. 45. 5; RājNi. 325. 9; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KalpaK. 250. 13; *kuṭha*, Vaija. 45. 5; AbhidhāCin. 56; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KalpaK. 250. 13; *kuṭhāru*, *kuṭhi*, KalpaK. 250. 13; 11. 13; ParaNā. 897; KośaKaTa. 1. 3017; *kuruha*, *kṣitija*, *kṣitiruha*, RājNi. 325. 9; AbhidhāCin. 1114; *gaccha*, AgaNi. 56; AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *jarṇa*, Vaija. 45. 5; ParaNā. 897; KośaKaTa. 1. 3017; *jīrṇa*, AgaNi. 56; AbhidhāCin. 1114; *taru*, AmaK. 658; Vaija. 45. 5; AgaNi. 56; RājNi. 325. 9; NāmMā. 11; ŚabdaRa. (Vā.) 874; *dru*, AmaK. 659; Vaija. 45. 5; AgaNi. 56; AbhidhāCin. 1114; RājNi. 325. 9; ParaNā. 897; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *druma*, AmaK. 659; Vaija. 45. 5; AgaNi. 56; AbhidhāCin. 1114; RājNi. 325. 9; NāmMā. 11; ParaNā. 897, ŚabdaRa. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *dharaṇīruha*, RājNi. 325. 9; *naga*, Vaija. 45. 5; AgaNi. 56; RājNi. 325. 9; NāmMā. 11; AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1. 3017; *nandyāvarta*, AbhidhāCin. 1114; AgaNi. 56; ParaNā. 897; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *nāga*, KalpaK. 250. 13; *parṇin*, AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; *palāśin*, AmaK. 659; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *pādapa*, AmaK. 659; AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; RājNi. 325. 9; NāmMā. 11; *pulākin*, Vaija. 45. 5; AgaNi. 56; AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *puṣpada*, AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; KośaKaTa. 1. 3017; *puṣpaphalada*, *phalagrahin*, KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *puṣpaphalin*, Vaija. 45. 6; *phalada*, AbhidhāCin. 1114; KośaKaTa. 1. 3017; *phalin*, Vaija. 45. 6; KalpaK. 250. 13, *phalina*, NāmMā. 11; KalpaK. 250. 13; *phalegrahin*, NāmMā. 11; KalpaK. 250. 13; *bhūja*, RājNi. 325. 10; KośaKaTa. 1. 3017; *bhūruh*, Vaija. 45. 5; ŚabdaRa. (Vā.) 874; *bhūruha*, Vaija. 45. 5; AgaNi. 56; ŚabdaRa. (Vā.). 874; KośakaTa. 1. 3017; *mahīja*, RājNi. 325. 10; *mahīruha*, AmaK. 659; *rūkṣa*, Vaija. 45. 5; AgaNi. 56; AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; KalpaK. 250. 13; *vanaspati*, Vaija. 45. 6; RājNi. 325. 10; NāmMā. 11; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *vasu*, Vaija. 45. 5; AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 89. 7; *vānaspatya*, Vaija. 45 .6; KalpaK. 250. 13; *viṭapin*, AgaNi. 56; ŚabdaRa. (Vā.) 874; NāmMā. 11; *viṣṭara*, AbhidhāCin. 1114; Vaija. 45. 5; AgaNi. 56; RājNi. 325.9; ParaNā. 897; KośaKaTa. 1. 3017; *vṛkṣa*, AmaK. 659; Vaija. 45. 4; AgaNi. 56; RājNi. 325.9; AbhidhāCin. 1114; ParaNā. 897; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1. 3017; *śākhin*, AmaK. 659; Vaija. 45. 4; AgaNi. 56; RājNi. 325. 9; NāmMā. 11; AbhidhāCin. 1114; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1.3017; KalpaK. 250. 13; *śāla*, AmaK. 659; KalpaK. 250. 13; *śikharin*, AgaNi. 56; RājNi. 325. 9; AbhidhāCin. 1114; KośaKaTa. 1. 3017; KalpaK. 250. 13; *sāla*, AbhidhāCin. 1114; RājNi. 325. 11; ParaNā. 897; ŚabdaRa. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1.3017; *sthira*, TrikāŚe. ii. 4. 2; AgaNi. 56; ŚabdaPra. (Vā.) 874; KośaKaTa. 1.3017; KalpaK. 250. 10; *hari*, ParaNā. 897; *haridru*, AbhidhāCin. 1114; KośaKaTa. 1. 3017 and *haridvasu*, KalpaK. 250. 13; also they give *anokaha* as the meaning of the following words : *kuja*, *naga*, *aga*, *palāśin*, *vṛkṣa*, *taru*, *pādapa*, *sākṣin*, *viṭapi(in)*, *dr(?dru)*, *dr(dru)ma*, *mahīruh*, ṢadrasaNi. 43. 7; *karahāṭa*, AnekāK. 180]

अनोकहकुहर (anokaha-kuhara) *n.* middle of a tree प्रमदवनानोकह-कुहरकुलायनिलीनशुकसारिकाशावशब्दासराले ... यशोऽर्धमहाराजस्य पलिताङ्कुरदर्शनमभूत् YaśasCam. i. 248. 3 (comm. कुहरेषु मध्येषु)

अनोकहगहन (anokaha-gahana) *n* . thicket of trees महानोकहगहनावगा-हदोहदेषु नद्यायुधेषु YaśasCam. i. 68. 1 (comm. गहनानि वनानि)

अनोकहचर (anokaha-cara) *m.* monkey (*lit.* one who wanders on trees) (अनोकहस्तरुः ...। तत्पर्यायचरो ज्ञेयः ... कपिः) अनोकहचरः ... शाखिचरः ... वनस्पतिचरः comm. *on* NāmMā. 12.

अनोकहच्छाय (anokaha-cchāya) *n.* thick shade of trees (आतपः) स्वीकरोति ... अनोकहच्छायमद्रिशिखरस्थलीः RāmC. 2. 21.

अनोकहजालमध्य (anokahajāla-madhya) *n.* middle of thicket or web of trees उद्यातमुद्धतमनोकहजालमध्यादन्यः शर्शं गुणमनल्पनवत्रवाप ŚiśuVa. 5.25.

अनोकहजीर्णपर्ण (anokaha-jīrṇaparṇa) *n.* withered tree-leaf कीर्णानो-कहजीर्णपर्णविरसैस्तोयैरुदन्याशमः ... तस्य यः सर्वलोकेश्वरः JānaPa. 7. 6.

अनोकहतल (anokaha-tala) *n.* [Loc.] underneath or below a tree विहरन्नह-मेकदा। अशोकानोकहतले विश्रामाय समागमम् PāṇḍaC. 1. 225.

अनोकहत्व (anokaha-tva) *n.* the state of being a tree बहुविधाना-मनोकहानामात्मीयस्य ... स्वरूपस्तित्वस्यावष्टम्भेनोत्तिष्ठमानात्वम् ... साहश्योद्भा-सिनानोकहत्वेनोत्यापितमेकत्वम् TattvPradī. (A.) 131. 4 (*on* 2. 5)

अनोकहनिवह (anokaha-nivaha) *m.* cluster of trees, i.e. grove अयमविर-लानोकहनिवहनिरन्तरस्निग्धनीलपरिसरारण्यपरिणद्धगोदावरीमुखरकन्दरः ... गिरिः

UttaRāC. I. 25 (1); (अशोकवनिकायाम्) अनेकैरनोकहनिवहैः परिवृतायाम् ... शिंशपामारुरोह (हनूमान्) RāmāCam. 5. 15(4); 4. 1 (1)

अनोकहनिष्कुटी (anokaha-niṣkuṭī) *f.* bower or arbour of trees विस्फोटिताम्बररवेण ... संत्रासितो हरिरनोकहनिष्कुटीषु। संलीयते RākṣaKā.19.

अनोकहपरित्याग (anokaha-parityāga) *m.* abandoning of a tree धन्वन्तरिः ... अज्ञातनामानोकहपरित्यागेन व्यतिक्रान्तकिंपाकफलादितापत्तिः YaśasCam. ii. 284. 13.

अनोकहप्रकाण्डमण्डली (anokahaprakāṇḍa-maṇḍalī) *f.* circle of trunks of trees (शिखण्डिताण्डवमण्डनं नाम वनम्) अभ्रंकषानोकहप्रकाण्डमण्डलीक्रीडोड्डमरडाकिनीकरालितोत्सर्गम् YaśasCam. ii. 199. 5.

अनोकहप्रमुखप्रातिहार्य (anokahapramukha-prātihārya) *n.* act of door-keeping by main trees समासीनद्वादशसभान्तरालविलसन्निलम्पान(?नै)काशोकानोकहप्रमुखप्रातिहार्योपशोभितम् ... स विद्याधरः समस्तमपि नगरं क्षोभयामास YaśasCam. ii. 301. 8.

अनोकहराजित (anokaha-rājita) *adj.* beautified by trees सोपारकपुराभ्याशं नानानोकहराजितम्। ... प्राप कुमारः BṛKathāK. 127. 237.

अनोकहवत् (anokaha-vat) *adv.* like a (particular type of) tree तत्तु विप्रतिपिद्धमेवाप्रसाध्यं चैतदनोकहवत् TattvPradī. (A.) 131. 2 (*on* 2. 5)

अनोकहव्रज (anokaha-vraja) *m.* group of trees तुषारपातेन दह्यतेऽनोकहव्रजः MalliC. 2. 555.

अनोकहशाखावलम्बमान (anokahaśākhāvalambamāna) *adj.* hanging from the branches of trees अनोकहशाखावलम्बमानवल्कलाजिनम् ... रामाश्रमं भरतः ... अभजत RāmāCam. 2. 76 (7)

अनोकहशिखादेश (anokaha-śikhādeśa) *m.* topmost position of trees अम्लिकानोकहशिखादेशमारुह्यापद्गृह्यः कुररीविरहावसरः YaśasCam. ii. 347. 5.

अनोकहशैलवृष्टि (anokahaśaila-vṛṣṭi) *f.* shower of trees and rocks किमनोकहशैलवृष्टिभिर्मम मुष्टीर्विषहस्व RāmC. 33. 72.

अनोकहश्री (anokaha-śrī) *f.* splendour, i.e. fruits of trees राजा ... प्रसादचिन्तकमनोकहश्रियाम् ... प्लवंगमद्राक्षीत् UdaySuKa. 126. 24.

अनोकहसंकुल (anokaha-saṅkula) *adj.* crowded with trees कैलाशभूधरम्। ईक्षांचक्रे यमध्वंसः ... नानानोकहसंकुलम् PadmP. (Ra.) 9. 115; सो(शो)कानोकहसंकुलम् ... यः ... भस्मसाद्भावं कर्मवनं निनाय EI. ii. 237.6.

अनोकहसंचय (anokaha-sañcaya) *m.* collection of trees, grove वलितमुष्टिरनोकहसंचयात् कपिरतीव समीपमियाय सः RāmC. (App. 1) 37. 108.

अनोकहस्कन्ध (anokaha-skandha) *m.* branch of a tree (हरिवाहनः) अनोकहस्कन्धावतीर्णसरसप्ररोहाभू(?म्) ... अटवीं वीक्षमाणः ... नगरमाससाद TilaMañ. 235. 14; अनोकहस्कन्धविलम्बितार्द्रवल्का ... तपस्विनां भूमिः Surath. 13. 31.

अनोकहस्खलित (anokaha-skhalita) *adj.* stumbled, i.e. blocked by trees निर्मूलितजटतटरुहानोकहस्खलितकूलंकषवाहिनीप्रवाहेषु ... नीयन्ते ... शर्वर्यः YaśasCam. i. 73. 3 (comm. स्खलिताः अवष्टम्भिताः)

अनोकहस्थ (anokaha-stha) *adj.* sitting on the tree स जडोऽनोकहस्थस्य स्वर्णचूडस्य पक्षिणः। ... अम्भस्यपश्यत् प्रतिबिम्बकम् KathāSaSāg. x. 6.188.

अनोकहस्थली (anokaha-sthalī) *f.* land of trees, forest अभिरामेयमनोकहस्थली RāmC. 4. 13.

अनोकहाकम्पितपुष्पगन्धिन् (anokahākampitapuṣpa-gandhin) *adj.* fragrant with the perfume of the flowers slightly tossed on the trees अनोकहाकम्पितपुष्पगन्धी। तम् ... पवनः सिषेवे Raghunā. 2. 13.

अनोकहाङ्ग (anokahāṅga) *n.* branch of a tree पिपेष भूयः पिशिताशयूनामेकोऽङ्गदः कोटिमनोकहाङ्गैः RāmC. (App. 1) 39. 18.

अनोकहान्तर (anokahāntara) *n.* [Loc.] behind a tree दृश्यतामयमनोकहान्तरे तिग्महेतिपृतनाभिरन्वितः। ... भूपतिः Kirātā. 13. 70 (comm. द्रुमान्तर्धाने)

अनोकहाली (anokahālī) *f.* row of trees, grove जग्मुः स्थलीभिरुपशैलमनोकहालीः ... अन्ये RāmC. 25. 18.

अनोकहाश्रयिन् (anokahāśrayin) *adj.* resorting to trees धात्री ... निवेश्य चैनमनोकहाश्रयिणि गण्डशैलतलतल्पे स्नातुमभ्रगङ्गां जगाम KāvyMī. 6.18.

अनोकहोन्मूलन (anokahonmūlana) *n.* act of uprooting of trees प्रवर्तितप्राकृतलोकानोकहोन्मूलनसमयस्रोतसाम् ... परवादिनां मुक्तेरुपाये काये च बहुवृत्तयः खलु प्रवृत्तयः YaśasCam. ii. 269. 7.

अनोकहोल्लसत्प्रसवपराग (anokahollasatprasava-parāga) *m.* pollen-dust of flowers shining on trees अनेकामरविकिरत्नुल्कीर्णकिशलयाशोकानोकहोल्लसत्प्रसवपरागपुनरुक्तसकलदिक्पालहृदयरागप्रसरम् ... जिनम् ... स्मरामि YaśasCam. ii. [DBHS.]

ii. 384. 21.

अनोकहौघ (anokahaugha) *m.* group of trees तस्थौ परं भास्करसूनुरेकः तन्वन् परानीकमनोकहौघैः RāmC. 32. 62.

अनोकार (an-okāra) *adj.* exempting or excepting the letter *o* एकवर्णमनोकारम् ... अतीत्यैतान्यवस्यन्ति ṚPrāti. 10. 2.

अनोकाश (an-okāśa) *adj.* having no sufficient space, crowded अनोकाशा कृता स्वर्गा त्वां प्राप्य पुरुषोत्तम MaVastuAva. i. 175. 12 [DBHS.]

अनोकुह (anokuha) *m.* tree (नन्दनः) इमं प्रदेशमायातो रमणीयमनोकुहैः BṛKathāK. 93. 29 [AbhidhāCin. 1114 (Calcutta Ed.) gives the following words as the synonyms of *anokuha* : *aṁhripa, aga, adri* etc.; AnekāTi. 4. 31 gives *anokuha* as the meaning of the following words : *taru, tāla, dehalī* and *piṇḍaka*]; cf. **अनोकह**.

अनोकुहसंकीर्ण (anokuha-saṅkīrṇa) *adj.* crowded with or full of trees नानानोकुहसंकीर्णम् ... वनं दिव्यं प्राप्तं चारणयुग्मकम् BṛKathāK. 76. 166.

अनोकुहसंकुल (anokuha-saṅkula) *adj.* crowded with trees श्रीपर्वतः समुत्तुङ्गो नानानोकुहसंकुलः BṛKathāK. 46. 34; मृत्या कालवने भीमे नानानोकुहसंकुले। श्रीभूतिपूर्वकः सर्पो बभूव BṛKathāK. 78. 110; तौ नानानोकुहसंकुलम्। ... जग्मतुर्वनम् BṛKathāK. 149. 3; 56. 184; 75. 2; 108. 66; 122. 3.

अनोखित (an-okhita) *adj.* not dried up अमुना। फेनैः कखन्तीमिव तां कलिन्दजां संतीर्य वृन्दावनमैक्ष्यनोखितम् DhātuKā .1. 17 (comm. अशुष्कम्)

अनोगत (ano-gata) *adj.* present or contained in cart अनस्थ्नामनड्वुद्भार इति गौतमस्मरणादनोगत एवानडुद्भारो गृह्यते BālaKrī. ii. 160. 7 (*on* 3. 265 (?272))

अनोघ (an-ogha) *m.* name of one of the nine types of *atuṣṭi* (*lit.* non-current) अनम्भोऽसलिलमनोघ इत्यादिविपरीत्याद् बुद्धिवधा भवन्ति SāṁkhyaKāBh. 28. 22 (*on* 50); cf. **अनम्भस्2**.

अनोङ्कार (an-oṅkāra) *adj.* without the syllable or sound *oṃ* अनोंकारा अपि प्राणायामाः ManuBh. i. 115. 29 (*on* 2. 75)

अनोङ्कृत (an-oṅkṛta) *adj.* not preceded by the (utterence of the) syllable or sound *om* ब्रह्मणः प्रणवं कुर्यादादावन्ते च सर्वदा। स्रवत्यनोंकृतं पूर्वं परस्ताच्च विशीर्यति ManuSm. 2. 74; KauhaŚi. 71; ViṣṇuDhaP. iii. 233. 73.

अनोङ्गमिथुन (anoṅga-mithuna) *n.* pair of ruddy geese (मरुदेवी) दध्रे ... कुचद्वयम्। वीचिरुद्धमिवानोङ्गमिथुनं सुरनिम्नगा MahāP. 12. 34.

अनोज (an-oja) *adj.* not odd, i.e. even (foot of a verse) ओजे तपरौ जरौ गुरुश्चेन् म्सौ ज्गौग् भद्रविराड् भवेदनोजे VṛttaRa. 4.4; 4.6.

अनोजस् (an-ojas) *adj.* lacking in vigour or power, i.e. powerless किम्। अनोजस्काम्बु(v.l. अनोजा अम्बु)घातेष्वित्यूचे दम्पतिभिर्मिथः DvyāśraKā. 17. 42; TriṣaŚaPuC. iv. 4. 138; (used as noun) (one) lacking in vigour महतां तादृशं तेजो यत्र शाम्यन्त्यनौजसः (v.l. ॰नोजसः pw.) DṛṣṭāKaŚ. 94.

अनोजस् (an-ojas) *n.* absence of brilliance which is a poetic quality अनवगतस्य ... वस्तुनः शब्दार्थयोरर्थसंपदा यदनुदात्तत्वं निषिञ्चन्ति कवयस्तर्हि तदनोजः Kāvyānu. (He.) 233. 7.

अनोजस्क (anojas-ka) *adj.* [*f.* - ā] A low-spirited, faint, weak अयमनोजस्कः ... केवलार्तिबलः शब्दः JātaMā. 200. 20 (30.3); B lacking in power or vigour किम्। अनोजस्काम्बुघातेष्वित्यूचे दम्पतिभिर्मिथः DvyāśraKā. 17. 42.

अनोजस्विन् (an-ojasvin) *adj.* not brilliant or bright जातमोजोऽप्यनोजस्वि PāṇḍaC. 10. 328.

अनोजस्विपदप्राय (anojasvipada-prāya) *adj.* mostly abounding in non-brilliant or ineffective words अनोजस्विपदप्रायं वचो भवति भोगिनाम् KāvvMī 30. 19.

अनोजीविका (ano-jīvikā) *f.* livelihood (based) on (operations of) cart, JainaL.

अनोठक (an-oṭhaka) *adj.* not harming or hurting (others) (पशुपालयानसौ अपश्यत्) अनोठकैर्वृतान् धनाढ्यैः DhātuKā. 1. 44 (comm. अन्येषामहिंसकैः)

अनोढ (an-oḍha) *adj.* not brought near ऊर्ध्वज्ञुरासीनो होता यजत्यनवानम् (v.l. अनोढान्) BhārŚS. viii. 4. 1.

अनोत् (an-ot) Gr. (syllable *u*) not changing to *o* तिचोपान्त्यातोऽनोदुः SiddhaHe. iv. 1. 54 (Vṛtti अनोदिति किम्। चञ्चूर्तिः। पम्फुलिः)

अनोतप्तगात्र (anotaptagātra) *m.* name of two former Buddhas द्वितीयो आर्यपक्षः नवमायां भूमौ ... अनोतप्तगात्रः MaVastuAva. i. 141. 10; द्वितीयो आर्यपक्षः नवमायां भूमौ ... महाविमानः अनोतप्तगात्रः MaVastuAva. i. 141.

अनोत्पर (an-otpara) *m.* other than that which comes after *o* उपसर्गादनोत्परः P. viii. 4. 28; ओकारात्पर ओत्परः न ओत्परोऽनोत्परः MahāBh. iii. 460. 9 (*on* viii. 4. 28)

अनोत्पर (an-otpara) *adj.* which does not have *o* after it ओकारः परोऽस्मात् सोऽयमोत्परः न ओत्परोऽनोत्परः MahāBh. iii. 460. 10 (*on* viii. 4. 28)

अनोत्रप (anotrapa) *adj.* shameless, indecent न नूनं त्वं लभे अन्यं लोकस्मिं छत्रधारकं। यादृशो ते अयं देव अहिरीको अनोत्रपो MaVastuAva. iii. 11. 4 [DBHS.]

अनोत्रापिन् (anotrāpin) *adj.* shameless, indecent बोधिसत्वाः ... पश्चमायां भूमौ विवर्तन्ते। ... अनोत्रापिणश्च भवन्ति MaVastuAva. i. 110.8 [DBHS.]

अनोदक (an-odaka) *adj.* waterless अनोदके चित्रउत्पलपदुमकुमुदनलिनिसौगन्धिकानि जातानि भवन्ति MaVastuAva. ii. 263. 1 [DBHS.]; *n.* waterless place, MaVastuAva. ii. 263. 1 [DBHS.]

अनोदन (an-odana) *adj.* who does not eat boiled rice, i.e. fasting यः ...। अन्नाद्यै रहितो यत्नादनोदन इति स्मृतः BhaviP. 288A. 4 (i. 195.11)

अनोदनसाधन (an-odanasādhana) *n.* what is not a means of food न ... प्रवर्तते गमने वानोदनसाधने (प्रेक्षावान्) PañcPā. 68. 13 (*on* i. 1.1)

अनोदना (anodanā) *f.* name of a vow (of not eating boiled rice, performed on the seventh lunar day) अनोदनामन्नरहितः ... कुर्याद् विजयसप्तमीम् BhaviP. 301A. 23 (i. 208. 10); 301A. 13 (i. 208. 5)

अनोदितत्व (anodita-tva) *n.* the state of not being urged or enjoined प्रतिग्रहीतारस्तु कतरत् फलं भुञ्जते। यदि तावददृष्टं तदयुक्तमनोदितत्वात् ManuBh. i. 269. 13 (*on* 3. 133)

अनोद्य (a-nodya) *adj.* not to be urged or enjoined अग्निकार्येष्वचो(v.l. ण्नो)द्यः। ... पुण्यकृदेव तापसः MahāBhā. v. 38. 7.

अनोऽधस् (ano'dhas) *adv.* under the cart अदित्यास्त्वा पृष्ठे सादयामीति पश्चादपरस्य सादयत्यनोऽधो वा MānŚS. 8. 14.

अनोऽधिकरणतस् (ano'dhikaraṇa-tas) *adv.* from the locus or substratum in the form of a cart यानीष्टिविकाराणि तेष्वतिदेशप्राप्तोऽनोऽधिकरणतो निर्वापः ... कर्तव्यः BhāṭṭDī. iv. 228. 5 (*on* xii. 1.7)

अनोऽधिरूढ (ano'dhirūḍha) *adj.* mounted on a cart अनोऽधिरूढः सह गोपवृन्दैर्नन्दो ययौ HariVi. 4. 28.

अनोधुरभिमर्शन (anodhur-abhimarśana) *n.* act of touching the yoke of cart इदं यजुर्दर्शपूर्णमासयोर्लिङ्गेनानोधुरभिमर्शने विनियुक्तम् ViraMi. (Śrāddha.) 223.20.

अनोनिलीन (ano-nilīna) *adj.* hidden or disguised as a cart अनोनिलीनः किल हन्तुमागतः सुराररिवं भवता विहिंसितः Nāray. x. 42. 10 (comm. तद्रूपः)

अनोनौनी (anonau-nī) *adj.* ferrying the cart-boat नानन्नानन्नेनोनानौनीः RāghPāṇ. (Dha.) 18. 19 (comm. अनोनौनीः अनोनावं नयति रथप्रवहणप्रेरकः ना पुमान् अनन् श्वसन् न आनत् श्वसिति स्म)

अनोऽन्त (ano'nta) *adj.* ending with cart स्फ्यादीनामनोऽन्तानां यज्ञाङ्गभूतानामशुचिस्पृष्टानां प्रोक्षणमेव शुद्धिः Aparā. 259.9 (*on* 1. 184)

अनोऽन्तर (ano'ntara) *n.* another cart किं तेषां निर्वापे हविर्धाने कर्तव्यः अथवानोऽन्तरमुपादेयम् ŚābaBh. 2227. 17 (*on* xii. 1. 14); निर्वापः शक्यते कर्तुम् ... अनोऽन्तरमुपादाय ŚābaBh. 2228. 16 (*on* xii. 1. 15); प्राग्वंशनयनासंभवात् तस्मादनोऽन्तरमुपादेयमवैगुण्यात् ŚāstrDī. 851. 9 (*on* xii. 1. 7); हविर्धानोर्ध्वकाले किमौपधार्थमनोऽन्तरम् NyāyMāVi. 670. 8 (*on* xii. 1. 7); अनोऽन्तरग्रहणेऽपि यजमानगृहे कार्यान्तरार्थमनोऽन्तरसत्त्वे लाघवस्य तुल्यत्वात् न देशाभावकृतवैगुण्यसहनम् BhāṭṭDī. iv. 228. 14 (*on* xii. 1. 7)

अनोप (anopa) *m.* (= anūpa) marsh पौण्डरीकं यथा वर्ण अनोपे न प्रलिप्यते MaVastuAva. iii. 326. 21 [DBHS.]

अनोपध (a-nopadha) *adj.* [*f.*- ā] not having *n* as the penultimate letter अप् इत्येतस्य नोपधाया अनोपधायाश्च दीर्घो भवति KātanVṛ. *on* ii. 2.19; अनोपधस्य ऋफेर्न क्त्वा सेट् इति प्रतिषेधे सत्यर्फित्वेति सिध्यति Nyās. i. 163. 4 (*on* i. 2. 23); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 23 (299. 10)

अनोपपन्न (an-opapanna) *adj.* not born पूर्वे इयं सार्लवियूहमेघा अनोपपन्ने त्वयि राजसिंह। ... हततेज आसीत् GaṇḍVyū. 255.21 [DBHS.]; cf. **अनुपपन्न.**

अनोपम (an-opama) *adj.* [*f.*-ā, ī] [AltGr. II. 1 nt. 26] matchless, incomparable सर्वस्मि लोकेऽप्रतिमा अनोपमी MaVastuAva. i. 166. 12; करित्व पूजं गुणसागरस्य विपाको अग्रे भवति अनोपमो MaVastuAva. ii. 379. 19; निषेधे न नञ् अ अन ... इति प्रतिषेधार्थाः यथा ... अनोपमा ते बुद्धिः ŚṛṅgāPra. 10. 22; अनोपमं ते भवतो निकेतं मुनीश्वराः प्राहुः Nāray. iii. 11. 2 [ŚabdaRa. (Su.) 6. 61 gives *anupama* as the synonym of *anopama*]; cf. **अनुपम.**

अनोपमप्रज्ञ (anopama-prajña) *adj.* whose intelligence is matchless यं वेदयसि अनोपमप्रज्ञं महां पुत्रं तस्य पिता ति ब्रूमि MaVastuAva. iii.110.14.

अनोपमसत्व (anopama-satva) *adj.* whose magnanimity is matchless पृथिवीधर वरगर्भो अनुपमसत्वो (v.l. अनोपमसत्व। त्वः) महासत्वो MaVastuAva. i. 207. 18; ii. 12. 8.

अनोपमा (an-opamā) *f.* name of a Buddhist goddess (*lit.* matchless) पश्चिमेन भीमाया देव्याः पूर्वेणानोपमायाः ऊर्ध्वेन शंखिन्या बलिः ... क्षेप्तव्यः GiMs. i. 69. 2.

अनोपमी (an-opamī) *f.* name of a Buddhist goddess (*lit.* matchless) पूर्वेणानोपमायाः (Ms ॰पम्याः) ... बलिः ... क्षेप्तव्यः GiMs. i. 69. 2.

अनोपलम्भ (an-opalambha) *m.* inconceivability, DBHS.; cf. **अनुपलम्भ** Aii.

अनोपलिप्त (an-opalipta) *adj.* not defiled अनोपलिप्तः पद्ममिव जलेन MaVastuAva. ii. 419. 4; iii. 118. 9; iii. 326. 6; पद्मं अनोपलिप्तं पुष्पं सुशीलपत्रं मेरुरुकल्पि LaliVi. 15. 99; अनोपलिप्ताः सुगतस्य पुत्राः SaddhaPuṇ. 9. 21 [DBHS.]; cf. **अनुपलिप्त**A.

अनोप्य (an-opya) *ger.* not having added or supplied न त्वेतान्यनोप्यातिशंसनम् ĀśvaSS. II. i. 12. 3.

अनोबहुत्व (ano-bahutva) *n.* plurality of carts अनोबहुत्वं च दृश्यते ŚābaBh. 2228. 18 (*on* xii. 1. 16)

अनोमनोज्ञध्वनि (ano-manojñadhvani) *m.* charming rattling sounds of carts अनोमनोज्ञध्वनिधेनुपालीखुरप्रणादान्तरतो वधूभिः। भवद्विनोदालपिताक्षराणि प्रपीय नाज्ञायत मार्गदैर्घ्यम् Nāray. x. 49. 4.

अनोमन्त्र (ano-mantra) *m.* formula for the cart निर्वपति। पात्र्या वा स्फ्यमुपकृत्यानोमन्त्रांस्तु जपेत् MānŚS. 12. 23.

अनोमिय (anomiya) *n.* name of a place (*adhiṣṭhāna*) in the Malla country, south of Kapilavastu, to which Bodhisattva went first after leaving home बोधिसत्वो ... नीतो मल्लविषयं अनोमियं नाम अधिष्ठानं वशिष्ठस्य ऋषिस्य आश्रमपदस्य नातिदूरे MaVastuAva. ii. 164. 18; ii. 189. 9; ii. 207. 12 [DBHS.]

अनोमुख (ano-mukha) *n.* chief or best of carts केचन ...। प्रयाणलीम्ना बहुवस्तुसंततीरवाहयन् भारमुखैरनोमुखैः Raghunā. 8. 66.

अनोयुक्त (ano-yuktá) *adj.* [*f.* - ā] A (two cows) yoked to a chariot or a cart अनोयुक्ते च शृते च ददाति TaiBr. III. ix. 14. 4 (BhaṭṭaBhā. शकटे ... बद्धे द्वे गावौ); B (oxen) yoked to a cart य एतदनोयुक्तं सुब्रह्मण्याय ददाति ṢaḍviBr. i. 2. 10; JaimiŚS. 3: शतमनोयुक्तं च ददाति। द्वे शते चानोयुक्ते चैत्यके ĀpaŚS. xx. 7. 5-6; xx. 22. 7-8.

अनोयुग (ano-yuga) *n.* [*m.* Liṅgānu. (Vā.) 14. 19c.] pair of carts अनोयुगं रथयुगं वा स्नाप्य ... अग्रेणाग्निमुद्धृत्य ... हुतशेषं निदधाति BaudhGS. ii. 1. 16;

अनोरथ (ano-ratha) *m.* (pl.) [separate words treated as *dvandva*] carts and chariots यदेवैषामनो रथा आसंस्तदेवैषां तेनाददते AitBr. 16. 6. (449), (*but* PW.; MW. waggon and chariot)

अनोलीन (ano-līna) *adj.* (= an-avalīna) not shrinking, not downcast, not despondent भायेत् सदा धीरो अनोलीनो अनिश्रितः SaddhaPuṇ. 167. 28 [DBHS.]; cf. **अनवलीन i.**

अनोवत् (ano-vat) *adv.* like a cart अनोवल्लिङ्गमेत्येतत् प्रत्यगात्मार्थसिद्धये BṛĀraUBhVā. iv. 3. 1916.

अनोवहनयोग्य (anovahana-yogya) *adj.* competent to carry or drag a cart पुंगवोऽनड्वान् अनोवहनयोग्यो बलीवर्दः BālamBha. i. 372. 22 (*on* 1. 119)

अनोवहनशक्त (anovahana-śakta) *adj.* capable of carrying or dragging a cart अनड्वाहमनोवहनशक्तं वृषं दद्यात् ManvaVi. 1413. 10 (*on* 11. 136)

अनोवासआदिन्याय (anovāsaādi-nyāya) *m.* rule or maxim that words 'cart' and 'clothing' etc. are used in the sense of their word-forms (as opposed to actions) अनोवासआदिन्यायेन सिद्धस्यैव पिष्टस्य उपादानात् MīmāKau. ii. 151.4 (*on* iii. 1. 10)

अनोवासोऽधिकरणन्याय (anovāso'dhikaraṇa-nyāya) *m.* rule or maxim referred to in the section dealing with the words 'cart' and 'clothing'

अनोवासोऽधिकरणन्यायेन लोकसिद्धैकादशकपालस्यैव ग्रहणात् BhāṭṭDī. iv. 221. 5 (*on* xii. 1. 2)

अनोवासोन्याय (anovāso-nyāya) *m.* rule or maxim that words 'cart' and 'clothing' are used in the sense of their word-forms (as opposed to actions) अनोवासोन्यायेन पुरोडाशस्य ग्रहणप्रसक्तौ BhāṭṭDī. iii. 241. 18 (*on* x. 2. 30)

अनोवाह (ano-vāhá) *adj.* carrying or dragging a cart सोमांय स्वराज्ञेऽनोवाहावनड्वाहौ TaiS. V. vi. 21. 1; KāṭhS. v. 10. 1 (iii. 184. 8); TaiBr. III. ix. 9. 3; (used as noun) (load or luggage) to be carried by a cart यद्यनोवाहः स्यात् पूर्वं तं प्रहरेयुः BhārŚS. vi. 6. 14.

अनोवाह्य (ano-vāhyá) *adj.* [AltGr. III. 1. 181; DEBRU. 793] A to be borne on by a cart तस्मादनोवाह्यः समे जीवनं यत्र खलु वा एतः शीर्ष्णा हरन्ति TaiS. VI. i. 9. 4; ĀpaŚS. vi. 28. 4; अनोवाह्यं भाण्डं स्यात् VaikhāŚS. 2. 11; B to be carried by a cart तस्मादनोवाह्यमौषधयः फलं पच्यन्ते MaiS. iii. 7. 8 (iii. 86. 16); KāṭhS. 24. 6 (ii. 96. 14); KapiKaS. 37. 7 (201. 18); (used as noun) (load) which is to be carried by a cart यदा बहु भुवत्यनोवाह्यमभूदित्याहुः ŚatBr. I. i. 2. 6.

अनोवाह्यम् (anovāhyam) *adv.* in waggon-loads, MW.

अनोविनाश (ano-vināśa) *m.* destruction of (the demon in the guise of) cart (Śakaṭāsura) नाप्तो हि विष्णुर्बलिबन्धनेन ... । अनोविनाशाद् गजदन्तकर्षाच्चाणूरकंसाहिसुराभिघातात् VarāṅgaC. 25. 77.

अनोवैन (anovaina) *m.* name of a disciple of Laugākṣi लौगाक्षिः ... शिष्याः ... । नाडायनीयः सहतण्डिपुत्रस्तस्मादनोवैननामा BrahmāṇḍP. i. 35. 41.

अनोव्रजनमार्ग (anovrajana-mārga) *m.* track or path for movement of a cart (गोष्ठपरिष्कन्दा इति देशाः) परिस्कन्दा(?ष्कन्दोऽ)नोव्रजनमार्गः BālamBha. iii. 202. 4 (*on* 3. 327)

अनोष्ठ (an-oṣṭha) *adj.* without a lip, cleft palate अनास्यं वाप्यनोष्ठं वा जायते चैद्विदूलकम् AVPari. 72 (6). 4.

अनोष्ठग्रन्थि (an-oṣṭhagranthi) *adj.* not having a joint-knot touching the lips (अनोष्ठग्रन्थि ... दन्तधावनं भक्षयेत्) अनोष्ठग्रन्थि ओष्ठस्पर्शिग्रन्थिहीनम् VīraMi. (Āhnika.) 124. 10.

अनोष्ठ्य (an-oṣṭhya) *adj.* (used as noun) non-labial (vowel) ओष्ठ्ययोन्योर्भुग्नमनोष्ठ्ये वकारोऽत्रान्तरागमः ṚPrāti. 2. 11.

अनोष्ठ्यपूर्व (an-oṣṭhyapūrva) *adj.* not preceded by a labial (vowel) छन्दसि विषये ऋकारान्तस्य धातोरङ्गस्य ... उकारादेशः ... 'ओष्ठ्यपूर्वस्य' इत्युक्तम्। अनोष्ठ्यपूर्वस्यापि भवति KāśiVṛ. *on* vii. 1. 103; Prasā. ii. 729. 10.

अनोसाना (an-osānā) *adj. (f.)* without end बुद्धस्य सखिला गिरा। ज्ञेयज्ञाना अनुत्पन्ना अनोसाना असादिशा MaVastuAva. i. 314. 17 [DBHS.]; cf. अनवसान.

अनोसारित (ano-sārita) *adj.* (monk) not restored (to his previous regular rank or position) उपगतकानामावासे अनुपगतकः श्रामणेरक आगत्य एवं वदेदोसारयन्तु मामायुष्मन्तः। ... स चानोसारितः कालं कुर्यात् GiMs. iii (2). 115. 3.

अनोस्र (an-osra) *adj.* (the word *adas*) not ending in '*o*', '*s*' or '*r*' अदसोऽनोस्रेः Vār. 1 *on* P. viii. 2. 80; किमिदमनोस्रेरिति। अनोकारस्यासकारस्यारेफस्य MahāBh. iii. 414. 10 (*on* viii 2. 80); Nyās. ii. 1013. 26 (*on* viii. 2. 80)

¹अनौ (a-nau) *adj.* other than the expression *nau*, with the exception (of *nāvya*) from *nau* यतोऽनावः P. vi. 1. 213.

²अनौ (an-au) *adj.* not ending in *au* द्विवचनमनौ Kātan. i. 3. 2 (Vṛtti द्विवचनं यदनौभूतं तत् स्वरे परे प्रकृत्या तिष्ठति)

अनौक (a-nauka) *adj.* (used as noun) (one) not having a boat अनौकस्य प्राप्य नौकां मनः पूर्णं तथा मम BrahmVaiP. iii. 9. 32.

अनौकशायिन् (an-aukaśāyin) *adj.* not sleeping in a house अनोकसारी (v.l. अनौकशायी) ... स भिक्षुः MahāBhā. i. 86. 5.

अनौकसारिन् (anauka-sārin) *adj.* moving (forever), homeless अनो - (v.l. न्नौ) कसारी ... स भिक्षुः MahāBhā. i. 86. 5.

अनौकह (anaukaha) *m.* tree अशनिपात इवानौकहाश्छिन्नपातं पेतुः AvantiKa. 119. 2; HarVi. 17. 61 [AbhidhāCin. 1114 (v. l. for अनोकह)]

अनौचिती (an-aucitī) *f.* **Ai** impropriety, unfitness (of action, behaviour etc.) पलायितं रणे वीरमनुसर्तुमनौचिती BrahmāṇḍP. iii. 25. 105; RājTa. (Jo.) 63; चापलदोषेण शंकरं त्यक्त्वा। बटमेकमनुसरन्ती जाह्नवि लुठसि प्रयागतटे ĀryāSaŚa. 542 (comm. दोषपदमनौचितीं व्यनक्ति); इत्युक्तवत्या ... सानौचिती चेतसि नश्यकास्तु NaiṣC. 3. 97; क्षत्रगोत्रप्रसूतानां नैतदस्त्यनौचितीम्। गृह्यन्ते मित्रवर्गेऽपि यद्दूरमपराधिनः PāṇḍaC. 12. 70; चापदण्डस्याहो अनौचिती। जग्राह दोषमेवास्य समाजे संगतं द्विपाम् HammīMaKā. 4. 133; 1. 101; सर्वागमोपदेष्टापि शबरीमयमग्रहीत्। अस्य ... अथवा किमनौचिती YātrāPra. 6. 54; **Aii** impropriety (as the cause of *rasābhāsa*) सर्वसाधारणप्रेमप्रश्रयादिस्वरूपया। अनौचित्या रसाभासाः ... कीर्तिताः Candrā. 6. 19; स्वस्वशब्दैरुपादानम् ... रसस्य ...। प्रक्रान्तरसवैरित्वम् ...। अनौचिती च... रसे दोषाः AlaṅkāŚe. 21. 2; नभःसाम्यं स्तनादौ स्यादनौचिती AlaṅkāŚe. 21. 2 (65); **B** irrelevance (in reasoning or argument) अनौचित्यापि तर्केण दुर्बाधैर्वाद्यश्रुतिः KhaṇḍanKhā. 173. 2.

अनौचितीचिन्तन (anaucitī-cintana) *n.* thought of impropriety or unfitness दधौ विदग्धा ... अधरेऽङ्गुलीमनौचितीचिन्तनविस्मिता NaiṣC. 16. 79.

अनौचितीस्थ (anaucitī-stha) *adj.* pertaining to impropriety वाडवं वदनमात्रमनौचितीस्थमौर्वानलः कथमिवाधिवसेत् HarVi. 11. 50 (*but* comm. औचितीस्थमित्यपेक्ष्यमर्थसामर्थ्यात्)

अनौचित्य (an-aucitya) *n.* [P. v. 2. 47] **1** impropriety or unfitness (of action or behaviour etc.) **2** impropriety (in *doṣadhātu*) **3Ai** impropriety (as vulgarity) **ii** impropriety (often leading to *viṣamālaṅkāra*) **Bi** impropriety (as the cause of *rasābhāsa*) **ii**. impropriety (as *rasābhāsa*) **C** impropriety (divided into two types) **4A** irrelevance **B** irrelevance (of reasoning) **5** impropriety or unfitness (as the condition) **1** impropriety or unfitness (of action or behaviour etc.) अप्रमेयप्रकोपान्धान् युष्मानेकां स्त्रियं प्रति। संप्रेषणमनौचित्यम् BrahmāṇḍP. iii. 26. 57; MahāvīC. 5. 54 (10) (290. 14); भगवन्निवेदितमपि पुष्पौदनादि विष्वक्सेनाय दीयमानं नानौचित्यमावहति ĀgaPrā. 84. 18; अनौचित्यमेव लोकपितामहेत्यामन्त्रणेन AbhinBhā. i. 34. 7 (*on* 1. 103); KathāSaSāg. vi. 8. 240; viii. 3. 233; व्रतिन्यामस्यां तु योषित्यनौचित्येन विषयस्य ... विभ्रश्य गतवान् ... अनुरागः UdaySuKa. 89. 18; एतामपहरिष्यामि क्षेप्स्याम्यन्तःपुरे निजे। अनौचित्यनिवेशितवदोषः स्रष्टुः प्रयातु च TriṣaŚaPuC. iv. 7. 15; संग्रामे सुभटानां कार्यान्तरकरणेन ... महदनौचित्यम् Kāvyānu. (He.) 143. 12; Dūtāṅg. 32; अतित्यागादनौचित्यम् PārśvC. 1. 103; KathāK. 117. 23; PrabaCin. 112. 10; कस्य प्रभुत्वं न मुदे भुवि। अनौचित्यमपि स्तौति यत्रौचित्यमिवानुगः PārśvC. 3. 658; परिहासेऽप्यनौचित्यम् ... काकतीन्द्रो न मृष्यति PratāYaBhū. 16. 6; अनौचित्येन कन्यासु पु(?प)रस्त्रीषु च या रतिः। स कामः ... अरिषड्वर्गपूर्वजः SūktiRa. 47. 4; VīraMi. (Śuddhi.) 19. 22; अनौचित्यं तस्य व्यथयति मनः HaṁsDū. (Rū.) 106; RasGaṅ. 69. 4; उच्छृङ्खलताया अनौचित्यात् RasGaṅ. 119. 10; 19. 13; SiddhāTaVi. 70. 1; राजन् वितर विदायं मद्गेहे महदनौचित्यम्। उष्णपयोभिः स्नपनं काञ्चनशंभुः कियत् सहताम् RasiJī. 218; **2** impropriety (in *doṣadhātu*) वृद्धेस्तु मलानां क्षयः पीडयति सुतरामनौचित्यात् AṣṭāSaṁ. i. 102. 12 (1. 19); **3Ai** impropriety (as vulgarity) ग्राम्यत्वमनौचित्यं व्यवहाराकारवेषवचनानाम् Kāvyālaṅ. (Ru.) 11. 9; Dhvanyā. 317. 2 (*on* 3. 6); **3Aii** impropriety (often leading to *viṣamālaṅkāra*) अभिधीयते सतो वा संबन्धस्यार्ध(?र्थ)योरनौचित्यम्। यत्र स विषमः Kāvyālaṅ. (Ru.) 7. 49; Vāgbhaṭā. 4. 116; **3Bi** impropriety (as the cause of *rasābhāsa*) अनौचित्यादृते नान्यद् रसभङ्गस्य कारणम् Dhvanyā. 330. 17 (*on* 3. 10); VakroJī. 171. 2; KāvyPra. 445. 4; VyaktiVi. 31. 3; RasGaṅ. 66. 2; अश्रुपातपरिदेवितादि चानुभावजातमनौचित्यात्तदाभासरूपम् AbhinBhā. i. 296. 3 (*on* 6. 39); i. 336. 26 (*on* 6. 83); अनौचित्येन तदाभासः। रावणस्येव सीतायां रतेः Loc. 24. 9 (*on* 1. 4); Kāvyānu. (He.) 123. 1; अनौचित्येन ... वृत्तवैपरीत्यं परं हृदयविसंवादमादधाति AuciViCa. 13 (33); तस्यामनौचित्येन रतिः प्रावर्तत रावणस्य Ekāva. 3. 1 (222) (106. 1); RasāSu. 173. 15 (2. 166); AlaṅkāŚe. 21. 3 (6); अनौचित्येन प्रवृत्तो रसः ... रसाभासः Kuval. 171 (4); AlaṅkāMañ. 227. 7; अनौचित्यं तु रसभङ्गहेतुत्वात् परिहरणीयम् RasGaṅ. 64. 7; **3Bii** impropriety (as *rasābhāsa*) नागलोकगमनादयः सातवाहनप्रभृतीनां श्रूयन्ते तदलोकसामान्यप्रभावातिशयवर्णने किमनौचित्यम् Dhvanyā. 330. 10 (*on* 3. 10); Kāvyānu. (He.) 149. 23; Avalo. 70. 13 (*on* 3. 26); वासगृहं कारागारपञ्जरादीति परमनौचित्यम् Loc. 93. 17 (*on* 2. 20); आभासत्वमविषयप्रवृत्त्या अनौचित्यम् AlaṅkāSa. 185. 8; अनौचित्यं कीर्तिलतां तरङ्गयति Candrā. 2. 34; 5. 80; NāṭyaDa. 173. 24 (125); निर्वेदप्रतिपादकमखिलं तद्ध शृङ्गारविरोधि। अनौचित्यं सर्वथावधेयम् RasTa. 177. 1; अधमपात्रतिर्यगादिगते शृङ्गारेऽनौचित्यम् SāhiDa. 200. 2; 199. 11; **3C** impropriety (divided into two types) असत्यत्वादयोग्यत्वादनौचित्यं द्विधा भवेत् RasāSu. 142. 1 (2. 98); BhaktiRaSi. ii. 4. 99; **4A** irrelevance हर्षवशादनौचित्येनापि 'वन्देऽथवा चरणपुष्कर- ... SaraKaṇṭhā. 68. 9; Loc. 90. 15 (*on* 2. 20); कविसमय-

प्रसिद्धेर्न किंचिदनौचित्यम् CitraMī. 33. 1; RasGaṅ. 634. 14; अनौचित्यात् तदस्माभिरत्र लेशेन कथ्यते SāhiSā. 2. 136; **4B** irrelevance (of reasoning) प्रामाणिकाव्यवहार्यत्वमसमाधेयजातीयमनौचित्यं वैयात्यनामकम् KhaṇḍanKhā. 1326. 15; NyāyPari. 481. 16; जघन्यप्रतिपत्तिस्वीकारे कथमनौचित्यं न भवेत् NyāySu. (Ja.) 116A. 13 (*on* i. 1. 5); VedāntKau. 21. 14 (*on* i. 1. 4); अर्थाकारतयैवार्थग्रहणस्य बुद्धेः स्थले दृष्टत्वेन तां विना संयोगविशेषमात्रेणार्थमानस्य पुरुषेऽप्यनौचित्यात् SāṁkhyaPraBh. 49. 3 (*on* 1. 99); VīraMi. (Paribhāṣā.) 106. 6; अन्विताभिधानवादस्य ... दूषितत्वेन तत्परतया भाष्यव्याख्यानस्यानौचित्यात् LaCandr. 516. 29; 503. 26; तस्य तदनवयवत्वोक्तेरनौचित्येन लुको दुर्वारत्वात् LaŚabdeŚe. i. 485. 5; i. 321. 2; एकमूलकल्पनालाघवं भवति । विकल्पस्यानौचित्यात् BālamBha. i. 29. 21 (*on* 1. 11-12); VaiyāSiMañ. 99. 23; **5** impropriety or unfitness (as the condition) गर्भः सुहितवृप्तदृप्तैरनौचित्ये SaraKaṇṭhā. (Gr.) iii. 2. 73.

अनौचित्यकर (anaucitya-kara) *adj.* causing impropriety (of action) एकाकिनस्ते गमनमनौचित्यकरं परम् ĀdiP. 14. 77.

अनौचित्यकलङ्कित (anaucitya-kalaṅkita) *adj.* spoiled, i. e. sullied by impropriety प्रियशब्दस्य प्रवृत्तिनिमित्तं यत् प्रेमनाम तदप्यनौचित्यकलङ्कितम् Loc. 124. 27 (*on* 3. 1)

अनौचित्यकृताचार (anaucityakṛtācāra) *m.* conduct or behaviour caused by impropriety अनौचित्यकृताचारात् पुरे तेऽरिष्टमित्यदः । भूभृता रक्षणीयाश्च दुराचाराः प्रजाकृताः PrabhāC. 188. 2.

अनौचित्यचित (anaucitya-cita) *adj.* gained through impropriety अन्यथाप्येतन्न चिरादनौचित्यचितं फलम् RājTa. (Śrī.) 4. 437.

अनौचित्यजात (anaucitya-jāta) *adj.* arising or resulting from impropriety (of conduct) तत् किल ममानौचित्यजातं फलम् UjjvaNīMa. 541. 5.

अनौचित्यज्वरसङ्गिन् (anaucityajvara-saṅgin) *adj.* contacting the fever in the form of impropriety को वदेदेषाममुना वादिना सह। ... अनौचित्यज्वरसङ्गिना PrabhāC. 168. 22.

अनौचित्यदुष्पांसु (anaucitya-duṣpāṁsu) *m.* defiled dust in the form of impropriety or unfitness अनौचित्यदुष्पांसुवर्षदूषितकीर्तिना । ... तेन हता विततसत्त्वता RājTa. (Ka.) 8. 1862.

अनौचित्यनिबन्ध (anaucitya-nibandha) *m.* poetic composition having impropriety (as the cause of *rasābhāsa*) अनौचित्यनिबन्धस्तु करुणविप्रलम्भादौ यमकस्य AbhinBhā. ii. 299. 12 (*on* 16.5); अनौचित्यनिबन्धो हि परं रसभङ्गकारणम् VyaktiVi. 114. 11.

अनौचित्यपरिम्लान (anaucitya-parimlāna) *adj.* faded or waned by, i. e. suffering from impropriety कथमनौचित्यपरिम्लानः ... अलंकारता(प्रति)भासः प्रयास्यति VakroJī. 171. 4.

अनौचित्यपरिहार (anaucitya-parihāra) *m.* avoidance or removal of impropriety प्रबन्धेष्वनौचित्यपरिहारेण गुणालंकारसंकरनिवेशो भवति SaraKaṇṭhā. 736. 13.

अनौचित्यपरीहार (anaucitya-parīhāra) *m.* aviodance or removal of impropriety रसालंकारसंकरान् निवेशयन्त्यनौचित्यपरीहारेण सूरयः SaraKaṇṭhā. 569. 8.

अनौचित्यप्रवर्तित (anaucitya-pravartita) *adj.* [*f.* - ā] produced or manifested by impropriety तदाभासा अनौचित्यप्रवर्तिताः । तदाभासाः रसाभासा भावाभासाश्च KāvyPra. 121. 1; RasGaṅ. 57. 2; अत्र चिन्ता अनौचित्यप्रवर्तिता KāvyPra. 123. 6.

अनौचित्यप्रवर्तिन् (anaucitya-pravartin) *adj.* producing or manifesting impropriety आभासता भवेदेषामनौचित्यप्रवर्तिनाम् RasāSu. 141. 20 (2.98)

अनौचित्यप्रवृत्त (anaucitya-pravṛtta) *adj.* manifested or produced by impropriety अनौचित्यप्रवृत्तानां कामक्रोधादिकारणात् । भावानां च रसानां बन्ध ऊर्जस्वि कथ्यते KāvyālaṅSāSaṁ. 4. 5; VakroJī. 170. 14.

अनौचित्यप्रवृत्तत्व (anaucityapravṛtta-tva) *n.* the state of being manifested or produced by impropriety ऊर्जो बलं विद्यते यत्र ... अनौचित्यप्रवृत्तत्वादत्र बलयोगः AlaṅkāSa. 186. 3; SāhiDa. 199. 10.

अनौचित्यप्रवृत्ति (anaucitya-pravṛtti) *f.* manifestation or production of impropriety ऊर्जो बलम् अनौचित्यप्रवृत्तौ तदत्रास्तीत्यूर्जस्वि SāhiDa. 619.9.

अनौचित्यप्रवृत्तिकृत (anaucityapravṛtti-kṛta) *adj.* caused by the manifestation or production of impropriety अनौचित्यप्रवृत्तिकृतमेव हि हास्यविभावत्वम् AbhinBhā. i. 296. 5 (*on* 6. 39)

अनौचित्यभय (anaucitya-bhaya) *n.* fear of irrelevance तस्मै स राज्यमपि यत् प्रीतः प्रियनिवेदिने। न ददौ तदनौचित्यभयेन ... KathāSaSāg. iv. 3. 67.

अनौचित्यमूल (anaucitya-mūla) *n.* root or basis of impropriety (in reasoning) तर्कण ... प्रवृत्तेनाप्यनौचित्यमूलं येन न लूयते KhaṇḍanKhā. 173.4.

अनौचित्ययुक्त (anaucitya-yukta) *adj.* [*f.* - ā] full of impropriety तदेतदत्यन्तमनौचित्ययुक्तम् VakroJī. 42.5; अत्यन्तमनौचित्ययुक्तेयमुक्तिः VakroJī. 77.9.

अनौचित्ययोगकृत् (anaucityayoga-kṛt) *adj.* bringing about association with impropriety यदि वा सर्वदैवासि त्वमनौचित्ययोगकृत् । अमेध्यदोहदश्चक्रे केतक्या(?क्याः) कथमन्यथा PāṇḍaC. 6. 390.

अनौचित्यरजस् (anaucitya-rajas) *n.* dust in the form of impropriety अनौचित्यरजसा रससंयोगः सृष्टो न कस्यचिदभिमतः AuciViCa. 18(4)

अनौचित्यविमुख (anaucitya-vimukha) *adj.* contrary to or devoid of impropriety, i.e. appropriate अनौचित्यविमुखं राघवानुजः । राघवस्य वचः श्रुत्वा तथेति प्रत्यपद्यत RāmāMañ. 190. 9.

अनौचित्यशङ्का (anaucitya-śaṅkā) *f.* doubt regarding irrelevance (of reasoning) युक्तिविरोधाभावप्रतिपादकेऽपि पाद इत्यनौचित्यशङ्कासूचना(?चना)र्थम् NyāySu. (Ja.) 230B. 4 (*on* ii. 1. 1)

अनौचित्यशङ्किता (anaucitya-śaṅkitā) *f.* fear of impropriety (of behaviour) स्वयं यद्य न संभेजे तयोरेको नृपश्रियम् । लवन्योत्सिक्तता हेतुर्न त्वनौचित्यशङ्किता RājTa. (Jo.) 63.

अनौचित्यसंस्पर्श (anaucitya-saṁsparśa) *m.* association with impropriety रसात्मके च काव्यमिति कुतस्तत्रानौचित्यसंस्पर्शः VyaktiVi. 28. 16; 64.3.

अनौचित्यसाम्राज्य (anaucitya-sāmrājya) *n.* sovereignty of (reasoning based on) irrelevance तत्रानौचित्यसाम्राज्यं वैपरीत्यात्तु नात्र तत् KhaṇḍanKhā. 173. 5.

अनौचित्यस्पर्शपरिहार (anaucityasparśa-parihāra) *m.* aviodance or removal of the association with impropriety अनौचित्यस्पर्शपरिहारेण केवलं हृदयसंवादसौन्दर्यमेव स्वादुतामादधाति AuciViCa. 15(37)

अनौचित्यस्पर्शलेश (anaucityasparśa-leśa) *m.* small bit or iota of the contact with impropriety योऽर्थस्तु हृदयसंवादी स यद्यनौचित्यस्पर्शलेशरहितस्तद्विकृतरामलंकारशोभां पुष्णाति AuciViCa. 15(30)

अनौचित्यहेतु (anaucitya-hetu) *m.* cause of impropriety (causing *rasabhaṅga*) अन्येऽप्यनौचित्यहेतयो दोषा भवन्ति AlaṅkāŚe.21.3 (4)

अनौचित्यादि (anaucity-ādi) *adj.* impropriety etc. साक्षाद् भावकचेतसि विपरिवर्तमानानामालम्बनत्वाद्यविरोधादनौचित्यादिविप्लवरहितः स्थायी RasāSu. 174. 1 (2. 166)

अनौचित्याद्यगणन (anaucityādy-agaṇana) *n.* non-consideration of impropriety etc. अनौचित्याद्यगणनादि च ध्वनितुं यस्ये(श्चे)त्यादि कृतम् Kāvyānu. (He.) 54. 16.

अनौचित्यापरनामक (anaucityāparanāma-ka) *adj.* which has irrelevance (of reasoning) as the second name अनौचित्यापरनामकं वैयात्यम् KhaṇḍanKhā. 1326. 19.

अनौचित्याभाव (anaucityābhāva) *m.* absence of impropriety (of behaviour) नायकस्य धर्माविरुद्धसंभोगसेवायामनौचित्याभावात् Loc. 149. 27 (*on* 3.14)

अनौचित्यायोग (anaucityāyoga) *m.* untenability of impropriety (of behaviour) श्वा .... सिंहेन ... हतः । चिन्त्यैकवसतेरनौचित्यायोगात् Kāvyānu. (He.) 32. 4.

अनौचित्यावगम (anaucityāvagama) *m.* knowledge of impropriety तस्मिन्ननौचित्यावगमे सति RasGaṅ. 107. 14.

अनौचित्यावर्जनयोग (anaucityāvarjana-yoga) *m.* possibility of non-removal or non-avoidance of impropriety कवेश्च नियतवर्जनीयनिश्चितत्वे काव्यस्यैवासंपत्तेरनौचित्यावर्जनयोगात् AbhinBhā. i. 35. 17 (*on* 1. 107)

अनौचित्योक्तिलाघव (anaucityokti-lāghava) *n.* insignificance of the statement of impropriety न वेत्सि हृदयाभावादनौचित्योक्तिलाघवम् DaśāvaC. 4.30.

अनौचित्योपगम (anaucityopagama) *m.* acceptance of impropriety (leading to *rasābhāsa*) रसास्वादोऽपि विघ्नितः स्यात् शब्दार्थानामनौचित्योपगमात् VyaktiVi. 31. 1.

अनौजस् (an-aujas) *n.* absence of the quality of vigour or elaborate style (*ojas*) स्रग्धरादिष्वनौजोऽपि यथा– शंभो केयं स्थिता ते शिरसि शशिकला Kāvyānu. (He.) 240. 19.

अनौजस् (an-aujas) *adj.* lacking in vigour or power, i.e. powerless महता तादृशं तेजो यत्र शाम्यन्त्यनौजसः DṛṣṭāKaŚ. 94.

अनौजसिक (an-aujasika) *adj.* not vigourous, i. e. gentle आम्भसिकानौजसिको मरुत् ...। अमूः ... समस्राक्षीच्छ्रमश्लथा: DvyāśraKā.17.16.

अनौजस्य (an-aujasya) *adj.* not conducive to vital energy or warmth हीनमात्रमाहारराशिम् ... अनौजस्यम् ... इच्छन्ति कुशलाः CaraS. iii. 2. 7; AṣṭāSaṁ. i. 69. 24 (1. 11);

अनौजस्य (an-aujasya) *n.* absence of vigour or power दीर्घत्वाद्यैरनौजस्यं दैन्यं कार्श्यमृजादिमकृत् DaśRū.4.14; Kāvyānu.(He.) 102.12; दीर्घत्वाद्यैरनौजस्यं दैन्यं मलिनतादिकृत् SāhiDa. 147. 12; RasGaṅ. 100. 17; SāhiSā. 5. 36.

अनौजस्विन् (an-aujasvin) *adj.* not possessing vigour or power, i.e. powerless मन्त्रविस्तरं विधापयितुं वयमिदानीमनौजस्विनः KaumuMi. 10. 0 (37)

अनौज्ज्वल्य (an-aujjvalya) *n.* absence of lustre or brightness दुरवस्था ... दैन्यम्। अनौज्ज्वल्यमिति केचित् RasTa. 81. 3.

अनौडुपिकी (an-auḍupikī) *adj.* (*f.*) not crossing with a boat कस्यांचित् प्रेयसः ... अनौडुवि(पि?)क्यघटिकेव ममज्ञ दृक् DvyāśraKā. 17. 7.

अनौडुवितभागिन् (an-auḍuvitabhāgin) *adj.* not possessing pentatone षड्जमध्यमपञ्चमाः। ... स्मृता अंशा अनौडुवितभागिनः BṛDeśī. 66. 10.

अनौत्कट्य (an-autkaṭya) *n.* [Inst.] without great distinction संकरः ... क्षीरनीरवद् भवति। ... समवायन्यायेन ... अनौत्कट्येन वर्तनात् Ekāva. 8. 76 (2) (334. 4)

अनौत्कण्ठ्य (an-autkaṇṭhya) *n.* absence of regret or remembrance with anxiety आभ्यां ज्ञः प्राग्वदनौत्कण्ठ्ये PrakriKau. ii. 413. 7 (Prasā. अनौत्कण्ठ्यमस्मरणम्)

अनौत्तरवेदिककर्मन् (anauttaravedika-karman) *n.* sacrificial act or rite not belonging to or performed at the northern altar विधुराधानपक्षे अनौत्तरवेदिककर्मणां पत्नीव्यतिरेकेणैव वाचनिकत्वेन पत्नीप्रतिनिध्यप्रसक्तेः BhāṭṭDī. ii. 258. 15 (*on* vi. 3. 7)

अनौत्तराधर्य (an-auttarādharya) *adj.* not having either superiority or inferiority, i. e. being equal संघे चानौत्तराधर्ये P. iii. 3. 42 = Kātan. iv. 5. 36 = SaraKaṇṭhā. (Gr.) ii. 4. 60; Prasā. ii. 653. 14.

अनौत्तराधर्य (an-auttarādharya) *n.* absence of (consideration of) either superiority or inferiority निकायो देवमनुष्यतिर्यगादीनामनौत्तराधर्येणावस्थितः संघातः TātpaṬ. (Vā.) 501. 1 (*on* iii.1.1)

अनौत्तराधर्यव्यवस्थित (an-auttarādharyavyavasthita) *adj.* not arranged properly at the top or bottom आसन्दिकाङ्गानि भिन्नान्यनौत्तराधर्यव्यवस्थितान्यपि परस्पराश्रयतया न पतन्ति TātpaṬ. (Vā.) 196. 2 (*on* i. 1. 5)

अनौत्पातिक (an-autpātika) *adj.* not portentous, i. e. not significant दन्तविश्रा(स्रा)वः ...। स्यादनौत्पातिकः कस्मात् Hastyāyur. 3. 17 (492. 8)

अनौत्सुक्य (an-autsukya) *n.* absence of ardent desire or eagerness सर्वत्र ... मैत्रीमनौत्सुक्यं च भावयन्। सोऽभून्मुनिरिवासङ्गः MahāP. 5. 232.

अनौदनिकी (an-audanikī) *adj.* (*f.*) who does not eat rice भाक्तास्वभाक्तिको न्वोदनिक्यनौदनिकी च किम्। ... अम्बुघातेष्वित्यूचे दम्पतिभिर्मिथः DvyāśraKā. 17. 42 (comm. ओदनभोजनरहिता)

अनौदरिकता (anaudarika-tā) *f.* the state of not eating too much, i.e. non-gluttonness उदरस्य संयमोऽनौदरिकता अबहुभोजित्वम् ManuBh. i. 388. 17 (*on* 4. 175)

अनौदरिकोचिता (anaudarikocitā) *adj.* (*f.*) [SiddhaHe. vii. 1. 181] befitting to the non-gluttonous, i. e. victorious यत् सस्यकासीनसहन्त वीराः ... हेतुः। किं त्वत्र दन्तौष्ठककेशकस्वःस्त्रीकामनानौदरिकोचिताभूत् DvyāśraKā. 18. 58 (comm. उदरेऽसक्तानां विजिगीषूणामुचिता योग्या)

अनौदार्य (an-audārya) *n.* 1 absence of excellence or richness (in meaning) विषमवृत्तेष्वनौदार्यं यथा Kāvyānu. (He.) 240. 27; 2 absence of generosity अनौदार्यं दोषः NyāySu. (Ja.) 167B. 8 (*on* i. 2. 6)

अनौदित् (an-audit) *adj.* not consisting of the letter '*au*' as indicatory वसोऽरस्येमनौदितः। अनौदितो धोः परस्य अरस्य वसस्य इम् स्यात् MugdhaBo. 8.27 (82. 18)

अनौदुम्बर (an-audumbara) *adj.* not made of the fig tree (Udumbara) न च - औदुम्बरतया ज्ञातेनानौदुम्बरेण औदुम्बरो यूपो भवतीति शास्त्रार्थसिद्धिप्रसङ्गः AdvaiSi. 850. 23.

अनौदुम्बरता (anaudumbara-tā) *f.* the state of being what is not made of the fig tree (Udumbara) अनौदुम्बरतयाज्ञातेनौदुम्बरेणौदुम्बरो यूपो भवतीति शास्त्रार्थसिद्धिप्रसङ्गात् Nyāyāmṛ. 610A. 10.

अनौद्धत्य (an-auddhatya) *n.* 1 absence of raising high, i. e. calmness उपैति ... नदीरनौद्धत्यम् Kirātā. 4. 22; 2A absence of haughtiness or arrogance अनौद्धत्यादधोमुखेन ... अमृतमिव वर्षन्तम् ... दिवाकरमित्रमद्राक्षीत् HarṣaC. 317. 13; (धृतिः क्षमा दमः ... धर्मलक्षणम्) दमः अनौद्धत्यम् ManuBh. i. 531. 11 (*on* 6. 92); CaturCin. iii (1). 1129. 12; प्रयत्नेन ... अकामिता त्वनौद्धत्यम् ... कर्तव्या SkandP. iv.96.78; नाहं कविः न पण्डित इत्यात्मनोऽनौद्धत्यं ध्वन्यते Loc. 227. 23 (*on* 3. 44); दयालुत्वमनौद्धत्यं दाक्षिण्यम् ... मण्डनानि महात्मनाम् MalliC. 8. 81; 2B absence of overbearing (of mind) (described as a characteristic of *dainya*) सत्त्वत्यागादनौद्धत्यं दैन्यं कार्पण्यसंभवम् PratāYaBhū. 246. 9 [ŚabdaRa. (Su.) 6. 85 gives *anauddhatya* as a meaning of *praśraya* and *praśara*]

अनौद्भिद (an-audbhida) *adj.* not produced from mine or rock गव्यमाजं पयः काले लवणं चाप्यनौद्भिदम्। आहारविधिरुद्दिष्टः KāśyaS. 7B. 43.

अनौन्मुख्यमात्र (anaunmukhya-mātra) *n.* [Inst.] by mere absence of the state of raising up, i. e. manifesting व्यापकत्वेऽपि अनौन्मुख्यमात्रेण तद्योगात् Bhāsk. i.331. 10(*on* i. 6. 7)

अनौपचारिक (an-aupacārika) *adj.* 1 non-secondary अनौपचारिकार्थाश्च स्युः कर्मविधयः BrahmSi. 149.9; 2 not actual or legal तस्यैव द्रव्यं प्रत्यनौपचारिकं स्वामित्वम् BālaKrī. ii. 122. 19 (*on* 3. 252 (? 258)); 3 informal अनौपचारिकैः सामाचारिकव्यावहारिकैः। यान्ति वैशेषिकैः सामुत्कर्षिकं सत्सु साधवः GaṇRa. 3. 194 (237)

अनौपचारिकम् (anaupacārikam) *adv.* in the non-secondary or non-figurative sense, i. e. in the primary sense अनौपचारिकं मुक्तमाह TattvVai. 99. 25 (*on* 2. 27)

अनौपदेशिक (an-aupadeśika) *adj.* i not arising from teaching तारकमिति स्वप्रतिभोत्थमनौपदेशिकम् YogBh. 180. 1 (*on* 3. 54); ii not attained through teaching (of grammar) अनौपदेशिकं शब्दस्य साक्षात्कारकरणत्वम् AdvaiSi.877.4.

अनौपदेशिकत्व (anaupadeśika-tva) *n.* the state of not being attained through teaching (of grammar) उद्युकुटिषतीत्यत्रानौपदेशिकत्वात् सनो ङित्त्वादात्मनेपदाभावो न्यासे व्याख्यातः PariVṛ. (Sī.) 168. 16.

अनौपम (an-aupama) *adj.* [*f.* - ā] A incomparable, i. e. supreme निर्व्यापारमनाख्येयम् ... अनू (v. 1. °नौ Wai Ed.) पमम्। ... सत्तामात्रम् ViṣṇuP. i. 22. 50; i. 22. 42; अतीन्द्रियमनौपमम्। ... चिन्तयामास तद्रूपम् ... भार्गवः BrahmāṇḍP. ii. 22. 80; ii. 25 25; शृणु तत् परमम् ... ज्योतिरनौपमम् AhirbuS. 31. 9; BhaviP. 133A. 12 (i. 78. 67); PadmP. ii. 123. 5; अन्यम् ... अनौपमम्। ... नाङ्गीकुर्वन्ति ये तेषाम् ... समा इमे AnuVyā. 24A. 7 (*on* 2. 2); NyāySu. (Ja.) 335B. 7 (*on* ii. 2. 5); B excellent तेजोमण्डलम् ... स्फुरितम् ... अनौपमम् SkandP. ii (9). 10. 17; नारायणः ... अनौपमम्। वाराहमसितं रूपमास्थाय गतवानधः LiṅgaP. i. 17. 42; ŚivaP. ii (1). 7. 58 (45B. 16); LiṅgaP. i. 93. 9; प्रकल्पयेत् । आतपत्रम् ... अनौपमम् BhaviP. 102A. 33 (i. 55. 79); 172A. 13 (i. 117. 22); C matchless, unparalleled, unique ऋषिशार्दूल कुरु सृष्टिमनौपमाम् BhaviP. 238B. 10 (i. 159. 24); न गच्छेत् पितृभिः सार्धं विष्णुलोकमलौ(?नौ)पमम् CaturCin. i. 368. 22.

अनौपम्य (an-aupamya) *adj.* [*f.* - ā] A incomparable, i. e. supreme यत्र द्वैतीभूतं विज्ञानम् ... अनौपम्यम् MaiU. 6. 7; अनादिनिधनं जन्तुम् ...। अनौपम्यममूर्तं च भगवानाह MahāBhā. iii. 202. 16; तमव्ययमनौपम्यम् ... ऋषिः। ... तुष्टाव चेश्वरम् MahāBhā. xiii. 151* (10); नताः स्म ... प्रभुम्। ज्योतिराद्यमनौपम्यम् ViṣṇuP. i. 14. 24; विष्णुशक्तिरनौपम्या सत्त्वोद्रिक्ता ViṣṇuP. iii. 1. 35; KūrmaP. 431. 11 (1. 51); प्राप्स्यसि तं योगम् ...। मुक्तिहेतुमनौपम्यम् MārkP. 16. 6; अनौपम्यमिदं चक्रम् VāyuP. i. 1. 165; PadmP. v. 1. 7; विधिरन्यैरनौपम्यः परमाणुर्म(?म)हेश्वरः VāyuP. ii. 39. 126 (? 226); BrahmāṇḍP. iii. 2. 229; पुरुषोत्तम। ... अनौपम्य सुप्रकाश PauṣkS. 19. 41; 20. 76; 22. 40; 33. 17; ब्रह्म ... स्वसंवेद्यमनौपम्यम् JayāS. 4. 61; 4. 108; 6. 216; 16. 277; स्मरेत् .... शक्तिं ब्रह्मणः ... अनौपम्याम् AhirbuS. 21. 8; योगोऽयम् ... समुदाहृतः ... वासुदेवात् ... अनौपम्यात् PāraS. 7. 479; 22. 26; PadmP. (Ra.) 6. 298; अनौपम्य ... त्वां कथं वेत्ति को वा ŚivBhuSt. 4; विकारान् ... विष्णोः शृणु ... अनौपम्यान् LakṣmīT. 10. 9; मां ध्यायेत् ...। अनौपम्याम् LakṣmīT. 28. 42; 35. 31; 36. 116; TattvPradī. (A.) 15. 6 (*on* 1. 13); (नारायणं पुरम्) चतुर्द्वारमनौपम्यम् KūrmaP. 401. 13 (1. 47); 422. 3 (1. 49); NaraP. 55. 8; लिङ्गमभवद्यावयोः पुरः। ... अनौपम्यम् LiṅgaP. i. 17. 35; ŚivaP. ii (1). 7. 49 (45B. 9); DevīBhāP. vii. 32. 3; ऐश्वर्यम् ... शिवस्य ... अनौपम्यम् PadmP. ii. 71. 10; अनौपम्यं रूपं भगवतः SaurP. 22. 17; 53. 66; परां शक्तिम् ... गुणातीतामनौपम्याम् ... ĪśānaŚiPa. ii. 59. 88; अनौपम्यम् ... परमात्मेति यं विदुः ... जनाः

AnuVyā. 15A. 9 (*on* i. 4. 6); अनौपम्यं चरमं वैष्णवं पदम् BṛBrahmaS. iv. 6. 72; i. 7. 37; i. 8. 78; iii. 3. 7; iii. 9. 54; B excellent प्रासाद: ... । अनौपम्यैर्वरै रत्नैः ... विभूषितः BrahmāṇḍP. iii. 2. 244; कृत्वा रत्नजमनौपम्यं चण्डिकायै न्यवेदयत् VāmaP. 55. 77; BhaviP. 152B. 29 (i. 101. 16); जयौ ... श्रीपार्श्वनाथोऽनौपम्या यद्गुणगुणसंपदः PārśvC. 5. 161; C matchless, unparallel, unique सुरेन्द्रस्य ... । संनिवेशस्त्वनौपम्या माया वः परिकीर्तिता VāyuP. ii. 39. 300; i. 24. 28; i. 24. 151 (? 251); BrahmāṇḍP. ii. 57. 4; अनौपम्याः ... सर्वे संभूय संयत्ताः AhirbuS. 1. 60; अनौपम्येन वपुषा ह्यमूर्तो मूर्ततां गतः PāraS. 5. 92; तव धैर्यमहो परम्। अहो रूपमनौपम्यम् PadmP. (Ra.) 50. 41; BhāgP. iii. 32. 15; अनौपम्येन रूपेण संयुक्ताम् ... कन्यकां प्रददामि SkandP. vi. 196. 1; v (3). 19. 2; vi. 123. 37; (देवाः) पुष्पवर्षमनौपम्यं मुमुचुः साध्यदैत्ययोः VāmaP. 8. 9; ViṣṇuDhaP. i. 49. 24; VarāP. 20. 34; वीरभद्रस्य तद्रूपम् ... न तडिच्चन्द्रसदृशमनौपम्यम् LiṅgaP. i. 96. 63; i. 21. 75; BrahmP. 34. 60; यशोवती पुरी रम्या ... अनौपम्या BhaviP. 263B. 17 (i. 178. 43); दृष्ट्वा ब्राह्मणं रूपसंयुतम्। ... अनौपम्यम् PadmP. ii. 33. 44; ii. 103. 55; इदं स्तोत्रम् ... अनौपम्यं मनोहारि Mahimna. (App.)6.

अनौपम्य (an-aupamya) *n.* absence of comparison संहितादिस्त्वर्थस्त्वात् स्त्रियामूङ् स्यादनौपम्येऽपि PrakriKau. i. 375. 4.

अनौपम्यगुण (anaupamya-guṇa) *adj.* of matchless qualities or properties ते यान्ति विमानैः ... । अनौपम्यगुणैः SkandP. v(1). 7.75; SkandP. v (2). 24.10; v (2). 32. 11.

अनौपम्यगुण (anaupamya-guṇa) *m.* A incomparable, i.e. supreme characteristics, यद्यत्त्रिंशकं विप्र शक्तीनाम् ... ध्यायेत् ... अनौपम्यगुणान्वितम् PauṣKS. 21. 18; B matchless quality or property पुत्रो हतो मम ... अनौपम्यगुणाकरः PadmP. ii. 106. 10; पुरुषास्ते तदाभवन्। ... अनौपम्यगुणान्विताः PadmP. v. 18. 107.

अनौपम्यगुणान्वित (anaupamyaguṇānvita) *adj.* A endowed with incomparable, i.e. supreme characteristics यद्यत्त्रिंशकं विप्र शक्तीनाम् ... ध्यायेत् ... अनौपम्यगुणान्वितम् PauṣkS. 21. 18; B possessing matchless qualities or properties पुरुषास्ते तदाभवन्। ... अनौपम्यगुणान्विताः PadmP. v. 18. 107.

अनौपम्यगुणोपेत (anaupamyaguṇopeta) *adj.* possessing matchless qualities or properties स्थानं शृणु। ... अनौपम्यगुणोपेतम् SkandP. v (2). 81. 9.

अनौपम्यपराक्रम (anaupamya-parākrama) *adj.* of matchless valour अनौपम्यपराक्रमम्। ध्यायेद् गजाननम् PauṣkS. 20. 45; PāraS. 8. 158.

अनौपम्यवती (an-aupamyavatī) *f.* type of figure of speech (called Apahnuti) (*lit.* not possessed of comparison) अपह्नुतिः ... औपम्यवत्यनौपम्या ... द्वितीया स्यात् ... । अनौपम्यवती SaraKaṇṭhā. 449. 22.

अनौपम्यस्वभाव (anaupamya-svabhāva) *adj.* of incomparable nature अनौपम्यस्वभावश्च भगवान् BṛNāraP. 26. 91; अनौपम्यस्वभावं शिवम् ... प्रत्यक्षतः पश्यति NyāySā. 39. 10.

अनौपम्या (an-aupamyā) *f.* 1 name of the wife of Bāṇa (*lit.* matchless) गच्छ नारद ... यत्रैतत् त्रिपुरं महत्। बाणस्य दानवेन्द्रस्य ... भार्या ... अनौपम्या तु नामतः MatsyaP. 187. 25; PadmP. i. 14. 23; 2 name of a type of figure of speech called Apahnuti (*lit.* not possessing comparison) अपह्नुतिः ... औपम्यवत्यनौपम्या SaraKaṇṭhā. 449. 19.

अनौपम्यामृत (anaupamyāmṛta) *n.* excellent nectar अनौपम्यामृतेन तु। मन्त्रबिम्बमयं वृक्षम् ... भावयेत् JayāS. 20. 338; PāraS. 15. 832.

अनौपम्यार्थ (anaupamyārtha) *adj.* meant for indicating the absence of comparison ऊरूत्तरपदात् स्त्रियामूङ् प्रत्ययो भवति। अनौपम्यार्थं आरम्भः ... वामोरुः KāśiVṛ. *on* iv. 1. 70; SiddhāKau. 129A. 13 (*on* iv. 1. 70)

अनौपयिक (an-aupayika) *adj.* A not right, improper, unfit यौ तु विध्यर्थवादपक्षौ तौ शेषलक्षणेऽनौपयिकौ TantrVā. 911. 8 (*on* iii. 4. 1); इतिकर्तव्यताभिधानमप्यस्माकमनौपयिकम् AnarghRā. 5. 11 (5); औदास्यमेतस्मिन्ननौपयिकमेव मे BhārCam. 6. 54 (comm. अयुक्तम्); B not conducive, i.e. useless or futile आत्माद्यपवर्गपर्यन्तद्वादशविधप्रमेयज्ञानं तावदन्यज्ञानानौपयिकमेव साक्षादपवर्गसाधनम् NyāyMañ. i. 9. 5; सर्वानौपयिकेषु दग्धसिकतारण्येष्वपां वृष्टयः BhallaŚ. 43; Subhāṣi. 842; प्रकृतादर्थादर्थान्तरं तदनौपयिकमभिदधतोऽर्थान्तरं नाम निग्रहस्थानं भवति PramāMī. 67. 26 (*on* ii. 1. 34); नृपादीनामौपम्यप्रस्तावे तदनौपयिकं हारादिसादृश्यप्रतिपादनमसंगतमेव स्यात् AlaṅkāRa. 7 (85)

अनौपयिक (an-aupayika) *n.* [Inst.] by wrong method दूत्यमत्यसदृशं हि ममेदम्। हास्यतैव सुलभा न तु साध्यं तद्विधित्सुभिरनौपयिकेन NaiṣC 5.115 (comm. अनौपयिकेनानुपायेन)

अनौपयिकत्व (anaupayika-tva) *n.* the state of being what is not conducive अज्ञानसंशयविपर्ययाणामनौपयिकत्वादानर्थक्यम् TantrVā. 8. 2 (*on* i. 2. 2); 77. 13 (*on* i. 3. 2); 954. 22 (*on* iii. 4. 13); प्रथमसूत्रानन्तरम् ... द्वितीयं सूत्रं लक्षणानौपयिकत्वान्नेह विवृतम् NyāyMañ. i. 11. 32.

अनौपवसथ्य (an-aupavasathya) *adj.* (the day) which is other than fast day (*upavasatha*) अनौपवसथ्येऽहनि समामनेरन् NidāSū. 17.13 (1.11)

अनौपशमिक (an-aupaśamika) *adj.* not tending to tranquility बोधिसत्त्वः ... अर्थकामप्रधानत्वादनौपशमिकम् ... अवेत्य गृहवासम् ... तापसो बभूव JātaMā. 181. 19 (28. 0) [DBHS]

अनौपाधिक (an-aupādhika) *adj.* [*f.* - ī] A not having deviating condition अन्विष्टो न दृष्ट उपाधिर्नास्तीति निश्चीयते ... ततश्चानौपाधिकस्य न व्यभिचाराशङ्का Kāśi. iii. 15. 1 (*on* 5 (4). 12); iii. 17. 28 (*on* 5 (4). 12); अनौपाधिकः संबन्धो हेतुसाध्ययोरनुमानाङ्गम् TātpaṬ. (Vā.). 43. 25 (*on* i. 1. 1); NyāyRaMā. 62. 13; कोऽयं प्रतिबन्धो नाम। अनौपाधिकः संबन्ध इति ब्रूमः Kiraṇā. 297. 14; अनौपाधिकः संबन्धो व्याप्तिः KhaṇḍanKhā. 700. 11 = TattvCin. ii (1). 77. 1; TarkSam. (Ā.) 92. 4; समवायः। ... नाप्यनौपाधिकः संबन्धः Upask. 150. 12 (*on* iii. 1. 14); B not having limiting condition or attribute अनौपाधिकमचोद्यं जीवत्वं तु ... छाद्यतेऽनाद्यविद्यया LakṣmīT. 13. 38; अनौपाधिकं ब्रह्मणो रूपम् Bhām. 60. 18 (*on* i. 1. 1); TattvVai. 7. 24 (*on* 1.3); (अव्याजकरुणामूर्तिः) अव्याजा अनौपाधिकी या करुणा सैव मूर्तिः स्वरूपं यस्याः LalitāSaBh. 194. 31 (*on* 232); (used as noun) (entity) not having limiting condition अवच्छिन्नः ... किमुपाधिसंबन्धो वा पुरुषस्यैकत्वं वा ... द्वितीये त्वनौपाधिकपदवैशिष्ट्यं NyāySu. (Ja.) 375B. 10 (*on* ii. 2. 6); C non-adventitious, i. e. natural कैव कथा अनौपाधिकेषु देहधर्मेषु Bhām. 30. 13 (*on* i. 1. 0); NyāyVārPari. 596. 6; पदस्वरूपमेकमनौपाधिकम् NyāyRaMā. 74. 10; न प्रमातुमनौपाधिकी योग्यता KhaṇḍanKhā. 344. 10; अनौपाधिकं हि नानात्वमेकेन विरुध्यते न त्वौपाधिकम् Aparā. 1002. 17 (*on* 3. 143); PrakaVi. 659. 13; न च सर्वभावानुगतमनौपाधिकं रूपमेकोऽतिवर्तितुमर्हति NyāyKu. 69. 12; 192. 21; TantrRaha. 26. 17; LaCandr. 312. 27; 827. 29.

अनौपाधिककल्पितभेद (anaupādhika-kalpitabheda) *m.* assumed distinction which is not adventitious or natural अनौपाधिककल्पितभेदसत्वेऽपि न क्षतिः LaCandr. 312. 28.

अनौपाधिकत्व (anaupādhika-tva) *n.* A the state of not having deviating condition व्यभिचाराव्यभिचारव्याप्ते औपाधिकत्वानौपाधिकत्वे ताभ्यां च व्यभिचाराविति नियमः NyāyVārPari. 671. 9; अनौपाधिकत्वस्याप्यनिश्चयादुपाधिशङ्का NayaVi. 124. 4 (*on* i. 1.5); Upask. 152. 3 (*on* iii. 1. 14); B the state of being non-adventitious, i.e. naturalness अनौपाधिकत्वमेव स्वाभाविकत्वम् NyāyRaMā. 62. 10; Upask. 395. 13 (*on* ix. 2. 3); KhaṇḍanKhā. 700. 12; PrakaVi. 567. 6; अनौपाधिकत्वादेव भेदस्य न मुक्तस्येश्वरैक्यम् Tattvodyo. 4B. 10; तर्कस्यानौपाधिकत्वेनानवकाशत्वम् VedāntKa. 232. 20 (*on* ii. 1. 4); AdvaiSi. 312. 6; BhedaDhi. 12. 1; C the state of not having limiting condition or attribute अर्थमिच्छन्ति सन्तोऽपि किं त्वनौपाधिकत्वतः। स्वगुणख्यापनान्मध्याः नीचास्तु परदूषणात् PārśvC. 6. 349.

अनौपाधिकत्वज्ञान (anaupādhikatva-jñāna) *n.* knowledge of the state of not having any deviating condition अनौपाधिकत्वज्ञानं च न व्याप्तिज्ञाने हेतुः TattvCin. ii (1). 295. 1.

अनौपाधिकत्वज्ञापक (anaupādhikatva-jñāpaka) *adj.* which indicates the state of not having limiting condition तत्स्वरूपापत्तित्वप्रदेशो भेदनिषेधश्चाभेदस्यानौपाधिकत्वज्ञापकौ ŚrutaPra. iB. 157. 33 (*on* i. 1. 4)

अनौपाधिकत्वनिश्चय (anaupādhikatva-niścaya) *m.* ascertainment of the state of not having deviating condition व्याप्तेश्चानौपाधिकत्वनिश्चयात् स्थिरता NayaVi. 253. 1 (*on* i. 1. 23); अनौपाधिकत्वनिश्चयसंभवात् उपाधिलक्षणं व्याप्तिलक्षणं चोक्तम् Upask. 396. 6 (*on* ix. 2. 2)

अनौपाधिकत्वाङ्गीकार (anaupādhikatvāṅgīkāra) *m.* acceptance of the state of being non-adventitious, i. e. being natural अस्माभिस्तद्विशेषाणामनौपाधिकत्वाङ्गीकारात् TattvPrakā. 98B. 12 (*on* ii. 2. 12)

अनौपाधिकत्वापात (anaupādhikatvāpāta) *m.* undesired contingency of being non-adventitious, i. e. being natural ब्रह्मस्थसार्वज्ञादेश्चानौपाधिकत्वापाताद् Nyāyāmṛ. 345B. 8; AdvaiSi. 580. 13.

अनौपाधिकत्वावगम (anaupādhikatvāvagama) *m.* knowledge of the state of not having deviating condition धूमस्य तु वह्निसंयोगो नौपाधिकः। ... कथमनौपाधिकत्वावगमः PrakaPañ. 205. 1.

अनौपाधिकपूर्वभाव (anaupādhika-pūrvabhāva) *m.* prior existence without any deviating condition अनौपाधिकपूर्वभावो हेतुत्वम् KhaṇḍanKhā. 1209.16.

अनौपाधिकभेद (anaupādhika-bheda) *m.* non-adventitious, i.e. natural difference धर्मिभेदासाधकत्वात् अनौपाधिकभेदासाधकत्वात् LaCandr. 811. 29.

अनौपाधिकभेदवत् (anaupādhikabheda-va(n)t) *adj.* possessing non-adventitious, i.e. natural difference जीवः ईश्वरादनौपाधिकभेदवान् ŚatDū. 159.16.

अनौपाधिकभेदवत्त्व (anaupādhikabhedavat-tva) *n.* the state of possessing non-adventitious, i.e. natural difference अनौपाधिकभेदवत्त्वं विवक्षितं साध्यमिह ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 8. 106.

अनौपाधिकभेदसिद्धि (anaupādhikabheda-siddhi) *f.* establishment of the non-adventitious, i.e. natural difference जीवे चानौपाधिकभेदसिद्धौ केवलस्यैव भेदः सिध्यतीति सत्यभेदः BhedaDhi. 44. 2.

अनौपाधिकभेदापत्ति (anaupādhikabhedāpatti) *f.* undesired contingency of non-adventitious, i.e. natural difference उत्थानादिभावनाभेदाद् देवदत्तस्य तस्मादनौपाधिकभेदापत्तेः LaCandr. 827. 30.

अनौपाधिकसत्यभेद (anaupādhikasatya-bheda) *m.* non-adventitious, i.e. natural real difference आत्मैक्यश्रुतिः आत्मत्वैकत्वविषया भेदप्रत्यक्षं त्वनौपाधिकसत्यभेदविषयम् SāṁkhyaSūVṛ. 283. 4 (*on* 6. 48)

अनौपाधिकसंवन्ध (anaupādhika-sambandha) *m.* A invariable concomitance without any deviating condition अनौपाधिकसंबन्धरूपा हि व्याप्तिः KhaṇḍanKhā. 815. 13; B non-adventitious, i.e. natural relation अस्तु तर्ह्यनौपाधिकसंबन्धनिश्चयोऽन्तरङ्गत्वेनैव VedāntKa. 253. 12 (*on* ii. 2. 1)

अनौपाधिकसंवन्धबोधकत्व (anaupādhikasambandhabodhaka-tva) *n.* the state of being indicative of the non-adventitious, i.e. natural connection उपमानादिकं तु दूरापास्तम्। तेषां संज्ञासंज्ञिसंबन्धादिबोधकत्वेनानौपाधिकसंबन्धबोधकत्वासंभवात् SarvaDaSaṁ. 1. 89.

अनौपाधिकसंवन्धावधारण (anaupādhikasambandhāvadhāraṇa) *n.* ascertainment of the invariable concomitance without any deviating condition न तावदनैकान्तिकत्वं प्रागेव सामान्यतोऽनौपाधिकसंबन्धावधारणात् TātpaṬ. (Vā.) 44. 20 (*on* i. 1. 1)

अनौपाधिकसंवन्धिता (anaupādhikasambandhi-tā) *f.* the state of being invariably connected without any deviating condition अनौपाधिकसंबन्धिता हि व्याप्तिः KhaṇḍanKhā. 807. 14.

अनौपाधिकात्मभेद (anaupādhikātmabheda) *m.* non-adventitious, i.e. natural distinction of the soul(s) नापि बाधः प्रत्यक्षतोऽनौपाधिकात्मभेदाप्रतीतेः BhedaDhi. 64. 6.

अनौपाधिकेश्वर (anaupādhikeśvara) *m.* lord free from delimiting conditions or attributes औपाधिकस्य ह्यनौपाधिकेश्वरनियम्यत्वमभ्युपेतम् VedāntKa. 141. 21 (*on* i. 2. 18)

अनौपासन (an-aupāsana) *adj.* (used as noun) (person) who does not keep the domestic fire अनौपासनस्यानधिकारः BālaKrī. i. 94. 15 (*on* 1. 101)

अनौपासनाद्याश्रयतस् (anaupāsanādyāśraya-tas) *adv.* from the abode of one who does not keep domestic fire etc. अनौपासनाद्याश्रयतोऽन्नस्याभोज्यत्वमभिधायाधुना भोज्यपरिगृहीतस्यापि निमित्तान्तरादभोज्यत्वमाह BālaKrī. i. 119.2 (*on* 1. 165)

अनौभूत (anau-bhūta) *adj.* which has become '*anau*', i.e. which ends in (with the letter) other than '*au*' द्विवचनं यदनौभूतं तत् स्वरे परे प्रकृत्या तिष्ठति KātanVṛ. *on* i. 3. 2.

अनौरस (an-aurasa) *adj.* [GaṇRa. 3. 188 (231)] Ai not produced from the breast, not born of one's own self, not legitimate (i. e. son adopted or not begotten from a wife of the same caste married according to the prescribed rules) (मृतेषु जातेषु वा ... अहोरात्रम्) अनौरसेषु पुत्रेषु ... तदहः शुद्धिकारणम् YājñaSm. 3. 25; ViṣṇuSm. 22. 43; ŚaṅkhaSm. 15. 13; AgniP. 158. 24; ViṣṇuDhaP. ii. 75. 18; अनौरसाः क्षेत्रजदत्तकादयः Mitā. 347. 22 (*on* 3. 25) [*but m.* not one's own son, adopted son, MW.]; Aii not produced from the breast, i. e. not physical, mental येऽनौरसोरस्यविरिञ्चिपुत्राः ... तैरप्यतर्क्यप्रभवो हिमर्तुः ... द्वारि हिमं चकार DvyāśraKā. 16. 94 (comm. अनौरसा मानसाः); B who does not have a legitimate son सर्वे ह्यनौरसस्यैते पुत्रा दायहराः स्मृताः BṛhaspaSm. 203. 45; VyavaNi. 438. 15; अनौरसस्य न विद्यते औरसो यस्य तस्येति बहुव्रीहिः VīraMi. (Vyavahāra.) 486. 4; C the word *anaurasa* अनौरसवचनं बीजक्षेत्रसंबन्धव्यतिरेकपरत्वाद् दत्तकादिविषयम् BālaKrī. ii. 8. 21 (*on* 3. 23); BālamBha. iii. 76. 15 (*on* 3. 23).

अनौरसपुत्र (an-aurasaputra) *adj.* not having legitimate son दौहित्र एव च हरेदपुत्रस्यानौरसपुत्रस्याखिलं धनम् ManuBh. ii. 280. 5 (*on* 9. 131)

अनौरसी (an-aurasī) *f.* daughter who is not produced from the breast, non-legitimate daughter (स्वयमेवौरसीं दद्यात् पिता ... ततोऽन्याम्) अन्याम् अनौरसीम् VīraMi. (Saṁskāra.) 825. 5.

अनौरस्य (an-aurasya) *adj.* not produced from the breast, i. e. not physical, mental ब्रह्माणमादिपुरुषमुत्पत्तिस्थितिसंयमे। यत्कारणमनौरस्यं यत्र सर्वं प्रतिष्ठितम् MārkP. 45. 28.

अनौर्जित्य (an-aurjitya) *n.* loss of strength or vigour, weakness दुःखत्रासापराधाद्यैरनौर्जित्यं तु दीनता BhaktiRaSi. ii. 4. 11.

अनौशीर (an-auśīra) *adj.* not prepared from *Andropogon Muricatus (uśīra)* इदं तत् स्नेहसर्वस्वम् ... अनौशीरं हृदयस्यानुलेपनम् Mṛcch. 10. 23.

अनौषध (an-auṣadha) *adj.* A for whom there is no remedy, i. e. unrivalled व्यतर्कयज्ज्वरमिव रौद्रम् ...। अतिक्रुधं निषधमनौषधं जनः ŚiśuVa. 17.7; B not having an antidote विषयप्राप्तिसंसक्तम् ... इदं जगत्। कामेराशीविषैः साकं क्रीडत्यज्ञमनौषधम् PadmP. (Ra.) 110. 79; C not requiring any medicine, which is beyond medicine न तथा यौवनं लोके ...। यथा प्रियानुकूलत्वं सिद्धं शश्वदनौषधम् BhaviP. 35A. 30 (i. 13. 37); D non-medicinal, which does not possess medicinal properties अनौषधं पुनर्द्विविधमेव। बाधनमनुबाधनं च AṣṭāSaṁ. i. 75. 9 (1. 12); भेषजायां दिङ्मात्रमुक्तं न यतोऽस्ति किंचित्। अनौषधं द्रव्यम् AṣṭāSaṁ. i. 80. 6 (1. 12); AṣṭāHṛ. i. 9. 10; अमन्त्रमक्षरं नास्ति नास्ति मूलमनौषधम् SiṁhāDvā. 170. 6; ŚukraNī. 2. 127.

अनौषध (an-auṣadha) *n.* non-medicine, i. e. ineffective medicine रुजां यन्त्रोपघाताय तदौषधमनौषधम् MahāP. 11. 168.

अनौषधकर (an-auṣadhakara) *adj.* not having antidote at hand अनौषधकरः कोऽसौ क्रीडनं कुरुतेऽहिना PadmP. (Ra.) 102. 60.

अनौषधभूत (an-auṣadhabhūta) *adj.* which has not become a medicine, not consisting of medicinal properties नानौषधभूतं जगति किंचिद् द्रव्यमस्ति AṣṭāSaṁ. i. 93. 2 (1. 17)

अनौषधिक (an-auṣadhika) *adj.* devoid of medicinal herbs परो गोष्ठं यदार्द्रमनुदकमनौषधिकं च तस्मिन् शमितोपवपति VārāŚS. I. vi. 7. 35.

अनौषधिभूत (an-auṣadhibhūta) *adj.* which has not become a medicine, not consisting of medicinal properties नानौषधिभूतं जगति किंचिद्द्रव्यमुपलभ्यते CaraS. i. 26. 12.

अनौषधोपयोगोदाहार (anauṣadhopayogodāhāra) *m.* example of ineffectiveness, irrelevance or uselessness of (any) medicine अलङ्घनोपचारमनौषधोपयोगोदाहारम् ... एणेक्षणानां स्मरज्वरमचिकित्सम् YaśasCam. i. 620.13.

अनौष्ण्य (an-auṣṇya) *n.* absence of heat, i. e. coldness अनौष्ण्यमुष्णताभावः ... तेजसोऽनौष्ण्यं साध्यते NyāySu. (Ja.) 488B. 9 (*on* 2. 1); Nyāyāmṛ. 120B.6; व्यावहारिकौष्ण्यविरोधित्वम् ... अनौष्ण्यस्य स्यात् GuruCandr. i. 344. 20; साध्यप्रसिद्धेः अनौष्ण्यरूपशैत्यज्ञानस्य LaCandr. 355. 28; 370. 14.

अनौष्ण्यसाधन (anauṣṇya-sādhana) *n.* establishment of the absence of heat, i. e. establishment of the coldness अनुमानेन सामान्यतोऽवधृतव्याप्तिनो तस्यानौष्ण्यसाधनात् TātpaṬ. (Vā.) 44. 23 (*on* i. 1. 1); अग्नावनौष्ण्यसाधनस्य ... प्रत्यक्षेण बाधः NyāySu. (Ja.) 488B. 10 (*on* iii. 2. 1)

अनौष्ण्यहेतु (anauṣṇya-hetu) *m.* probans in the form of absence of heat, i.e. coldness अनौष्ण्यहेतोस्तु न व्याप्तिः Nyāyāmṛ. 129A. 8.

अनौष्ण्यानुमिति (anauṣṇyānumiti) *f.* inference of the absence of heat अनौष्ण्यानुमितेर्मिथ्यात्वानुमितेश्च समानयोगक्षेमत्वात् AdvaiSi. 386. 8.

अन्कार (an-kāra) *m.* phonemic entity '*an*', sound '*an*' यजादिपरतयान्कारं विशेषयिष्यामः PariVṛ. (Sī.) 179. 2; 178. 21.

अन्कारादि (ankārādi) *adj.* preceded by the sound '*an*' पदम् ... अपि विकृतम्। अप्यकारादि। अन्कारादि च TaiPrāti. 1. 53.

अन्कारान्त (ankārānta) *adj.* ending in the sound '*an*' अन्कारेणाङ्गं विशेषयिष्यामः अन्कारान्तस्याङ्गस्यानो योऽकार इति PariVṛ. (Sī.) 178. 21.

अन्ग्रहण (an-grahaṇa) *n.* mention of the phonemic entity or sound '*an*' अन्ग्र(?न्ग्र)हणेऽनर्थकस्यापि ग्रहणात् LaŚabdeŚe. i. 392. 18.

अन्च् (anc-) Gr. verbal root *añc-*(to go) नदाद्यन्चिवाह्यन्स्यन्तृसखिनान्तेभ्य ई ... अन्चि। प्राची Kātan. ii. 4. 50; MugdhaBo. 26. 90 (160. 2); cf. अञ्चु.

अन्चि (anci) Gr. verbal root *añc-*(to go) अनपादानेऽञ्चेः Kātan. iv. 6. 108.

अन्चु (ancu) Gr. verbal root *añc-*(to go) अन्चु गतिपूजनयोः MugdhaBo.

8. 58 (88. 3); श्रिविश्वग्देवस्य टेरद्र्यन्चौ क्ष्ञौ MugdhaBo. 26. 79 (158. 14); cf. अञ्चु.

अन्ज् (anj-) Gr. verbal root *añj*-(to anoint) अन्जोऽसे: ŚākaṭāVyā. iv. 2. 140; MugdhaBo. 14. 4 (119. 14); 19. 7 (127. 5); cf. अञ्.

अन्जू (anjū) Gr. verbal root *añj*-(to anoint) स्मिङ्पूङ्रन्ज्वशूकृगृद्दधृप्रच्छां सनि Kātan. iii. 7. 11; MugdhaBo. 14. 3 (119. 13)

[1]**अन्त्** (ant-) I.P. [DhātuPā. 1. 62] to tie, to bind, to fasten अति अदि बन्धने। अन्तति DhātuPra. 1. 60 (14.3); बन्धनेऽन्तति DaivaVyā. 94; नह्यतेऽन्तति KośaKaTa. 2. 1591.

[2]**अन्त्** (ant) Gr. part of third person plural conjugational ending अनतोऽन्तोऽदात्मने SiddhaHe. iv. 2. 114; अन्तोऽद् द्वे: MugdhaBo. 9.28 (107.6)

अन्त (ánta)*m*. [Liṅgānu. (Pā.) 109. 20 and Liṅgānu. (Śā.) 120. 6; derived from the verbal root *at*, Nir. 4. 25 (87. 14); DhātuPra. 1. 60 (143); listed in the *cādigaṇa*, GaṇPā. 85. 191; listed in *digādigaṇa*, GaṇPā. 116. 17; JaineVyā. iii. 3. 29; CāndraVṛ. *on* iii. 3. 17; SaraKaṇṭhā. (Gr.) iv. 3. 150; GaṇRa. 3. 181 (219); Uṇā. 3. 86; initial *udātta* accent shifts to final syllable when compounded with prefix, AltGr. I. 259; II. 1. 67; II. 1. 105; II. 1. 268; II. 1. 272; II. 2. 211] **1A** vicinity, proximity [Loc.] **i** nearby **ii** in the presence of, in front of **iii** under the supervision or control of **B** depth, interior [Loc.] **i** in the minutest portion **ii** at the interior **C** [Loc.] behind **2Ai** end, limit, boundary, border [Loc.] at the end, limit or border **ii** hem (of a garment) [Loc.] at the hem (of the garment) **iii** side-standing yoke - bull [Loc.] at both the ends **iv** corner (of the eye) [Loc.] at both the corners (of the eyes) **v** last bodily part **vi** upper end-point of the body, i. e. the Brahmrandhra **B** tip, edge, top [Loc.] at the tip, edge or top **Ci** bottom, root [Loc.] at the bottom or root **ii** hell **Di** last part or end of a verse [Loc.] at the end of a verse or a metrical foot **ii** final position or element [Loc.] at the final position or element **iii** pause **iv** last part (of a text etc.) [Loc.] at the last part (of a text etc.) **Ei** last syllable or letter [Loc.] at the last syllable or letter **ii** final syllable having acute accent **iii** final word **3** extreme limit (of abstract notion) [Loc.] at the extreme limit **4A** conclusion, culmination, completion or termination [Loc.] at the conclusion, culmination, completion or termination **B** two ends (of an year) **C** [Loc.] **i** finally, lastly, in the course of time **ii** at the future time **Di** goal, purpose, motif **ii** result, outcome **5A** large number, i.e. hundred thousand millions [Loc.] at the large number **B** total amount, whole number or quantity **6Ai** Death **ii** death [Loc.] at the end (of life), at death **iii** Lord of the degree of sine, Yama **Bi** end, destruction, annihilation [Loc.] at the destruction **ii** destruction or annihilation personified, i. e. destroyer **C** cessation, removal or cure [Loc.] at cessation, removal or cure **D** dissolution **E** last stage of life [Loc.] at the last stage of life **F** [Loc.] at the loss (of wealth) **7Ai** final settlement, ascertainment or determination [Loc.] in the final analysis **ii** one end or side (of an argument) **iii** limitation, distinction **iv** contrasting principle or opinion **Bi** limiting condition or state [Loc.] at the limiting condition **ii** [Loc.] in the entities or elements **iii** real characteristic or nature [Loc.] at the real characteristic or nature **8A** last or double-bodied sign of the zodiac **B** [Loc.] in the last (meditation) **C** [Loc.] in the last, i. e. the twelfth house from the *lagna* **D** the last or youngest **E** low caste [Loc.] in the low caste **F** the last, i.e. the final **G** the last portion or remainder **9A** name of a season **B** name of a demon **Ci** name of one of the eight *śaktis* belonging to the first *Āvaraṇa* of *laghimāvyūha* **ii** name of one of the sixteen Rudras belonging to the second *Āvaraṇa* of *mahimāvyūha* **10** disposition **11A** part of the word *samantasāman* or *antatriṇidhana* **B** the word *anta* **1A** vicinity, proximity वयं हि ते अमन्महान्तादा पराकात् ṚV. i. 30. 21; [Loc.] **i** nearby अग्नेरन्ते वृषलः पपाद ṚV. x. 34. 11; बहु वै गार्हपत्यस्यान्ते मिश्रमिवं चर्यते TaiS. I. vii. 6. 4; क्रूरमिव वा एतत् सोमस्य राज्ञोऽन्ते चरन्ति यदस्य घृतेनान्ते चरन्ति AitBr. 4. 9 (111); (ग्रहः) सोऽन्ते स्तोत्रस्य भवत्यन्ते शस्त्रस्य ŚatBr. V. ii. 2. 19; I. vi. 1. 21; III. i. 2. 17; V. ii. 2. 21; V. iv. 4. 25; अन्त एवान्ये पशवोऽन्योन्यस्य स्कन्दन्ति JaimiBr. 1. 250; अस्य ... पुरोहितोऽन्ते निषसाद JaimiUBr. i. 59. 2; प्रजापतेर्देवाः प्रियाः पुत्रा अन्त आसुः JaimiUBr. ii. 10. 2; ChāndoUBr. ii. 1. 5; स्वयँ समिध आहरमाणोऽग्नीनामन्ते संविशति MānŚS. 79. 14; BaudhŚS. i. 67. 2; पूतभृतोऽन्ते मध्यतःकारिचमसान्सस्सादयति 89. 10; स्वशिल्पमिच्छन्नाहर्तुम् ...। आचार्यस्य वसेदन्ते NāraSm. 144. 16 = Mitā. 275. 9 (*on* 2. 184) = SmṛtiCan. iv. 456. 13 = VīraMi. (Vyavahāra.) 315. 3; MārkP. 128. 19; ŚiśuVa. 4. 33; वामपादं च तस्यान्ते कपालम् ... न्यसेत् MāiniT. 3. 49; 4. 15; पृथक् पात्रगतं सिद्धं द्वारस्यान्ते निवेशितम्। निवेदनीयम् PāraS. 18. 309; गायत्री यार्व[दा]न्ते ... व्र(ब्र)ह्मणोन्ते ... प्रतपतु भवनं हर्षदेवस्य तावत् EI. ii. 124. 31; SamarāSū. 56. 53; तथा च श्रुतिः जायाया अन्ते नाश्नीयादवीर्यवदपत्यं भवति Mitā. 45. 11 (*on* 1. 131) (BālamBha. अन्ते निकटे); SubhāRaK. 15. 36; मोक्षकः ... त्रिकोणकोष्टकस्यान्ते स्थापनीयो महीभुजा Mānaso. iv. 7. 1048; AupaSūṬ. 101. 8; व[न]सुवोन्ते दुग्धकुप्याह्वयं ग्रामं कोऽप्यधितस्थिवात्ररपतिः EI. i. 216. 10; मण्डपान्तकृतार्थस्य धन्वनोऽन्तर्निषेदुषीम् (v.l. मण्डपान्तःकृतार्थस्य धन्वनोऽन्ते Bhavnagar Ed.) PāṇḍaC. 2. 301; दिव्यं बदर्याश्रममेतदन्ते देवैः स्तुतं दक्षिणतः प्रतीयाः Yādavā. 18. 53; सिद्धः ... अन्तेवासिनमायान्तमन्ते वस्तुम् ... समग्रहीत् ParamāKā. 137. 50; **ii** in the presence of, in front of यां तु कुमारस्यान्ते वाचमभाषथास्तां मे ब्रूहि ŚatBr. XIV. ix. 1. 8; BṛĀraU. vi. 2.5; ChāndoU. v. 3. 6; गोरन्ते नग्नो न स्यात् JaimiBr. 2. 182; अधीयीत ... न ग्राम्यस्य पशोरन्ते नारण्यस्य BhārŚS. xi. 22. 11; ĀpaŚS. xv. 21. 8; **iii** under the supervision or control of श्रुतसागरगुर्वन्तेऽग्रहीद् विद्युद्गतिर्व्रतम् PārśvC. 2. 34; अध्यापकस्यान्ते पठितुं तौ निवेशितौ PrabaK. 21. 22; **1B** depth, interior स वनस्यान्तमासाद्य महद्दीरिणमासदत् MahāBhā. i. 64. 2; RāghPāṇ. (Dha.) 13. 26; [Loc.] **i** in the minutest portion अन्तेषु भवा अन्त्याः ... विशेषाः (द्रव्यस्य) PadārthaSaṁ. 321. 12; NyāyKa. 323. 1; Kiraṇā. 24. 16; अन्ते अवसाने भवन्तीत्यन्त्याः Upask. 58. 8 (*on* i. 2.6); **ii** at the interior अन्ते पित्तं यदा तिष्ठेद् बाह्ये श्लेष्मसमीरणौ तदान्तर्दाहः HāriS. iii. 2. 166; iii. 2. 170; iii. 5. 21; **1C** [Loc.] behind अग्रे माहिषकं दृष्ट्वा ...। अन्ते वार्धुषिकं दृष्ट्वा निराशाः पितरो गताः BṛYamaSm. 3. 16; **2Ai** end, limit, boundary, border न ये दिवः पृथिव्या अन्तमापुः ṚV. i. 33. 10; वयः ... प्रारंन्नृतूरनु दिवो अन्तेभ्युस्परि ṚV. i. 49. 3; SV. I. iv. 2 (3). 8; KāṭhS. 16. 13 (i. 236. 13); ṚV. i. 52. 14; i. 92. 11; iii. 61. 4; पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्याः ... इयं वेदिः परो अन्तः पृथिव्याः ṚV. i. 164. 34-35; AV. ix. 10. 13-14; TaiS. VII. iv. 18. 2; KāṭhS. v. 4. 7 (iii. 164. 5-7); VājaS. 23. 61-62; VājaS. (K.) 25. 66-67; TaiBr. III. ix. 5. 5; ŚatBr. XIII. v. 2. 21; ĀśvaŚS. II. iv. 9. 2-3; ŚāṅkhāŚS. xvi. 6. 3; LāṭyāŚS. ix. 10. 13-14; DrāhyŚS. xxvii. 3. 6-7; VaitāSū. 37. 3; तुस्तम्भ ... वि ज्मो अन्तान् बृहस्पतिः ṚV. iv. 50. 1; AV. xx. 88. 1; MaiS. iv. 12. 5 (iv. 193. 3); KāṭhS. 9. 19 (i. 124. 7); VaitāSū. 33. 19; अश्मा ... रजसस्यात्यन्तौ ṚV. v. 47. 3; v. 47. 4; TaiS. IV. vi. 3. 4; MaiS. ii. 10. 5 (ii. 137. 15); KāṭhS. 18. 3 (i. 267. 17); KapiKaS. 28. 3 (123. 21); VājaS. 17. 60; ŚatBr. IX. ii. 3. 18; ṚV. vi. 62. 1; vii. 45. 2; vii. 67. 2; वि वां रथः ... अन्तान् दिवो बाधते ṚV. vii. 69. 3; MaiS. iv. 14. 10 (iv. 230. 1); TaiBr. II. viii. 7. 8; ṚV. vii. 79. 2; vii. 83. 3; परि यो रश्मिना दिवोऽन्तान् ममे पृथिव्याः ṚV. viii. 25. 18; KāṭhS. 11. 13 (i. 161.9); ĀpaŚS. xvi. 11. 2; viii. 88. 5; दिवश्चिदन्ताँ उप माँ उदानट् ṚV. x. 8. 1; SV. I. i. 2 (2). 9; AV. xviii. 3. 65; TaiĀ. vi. 3. 1 (662. 1); युदेदन्ता अददहन्त पूर्वे ṚV. x. 82. 1; TaiS. IV. vi. 2. 4; MaiS. ii. 10. 3 (ii. 134. 2); KāṭhS. 18. 2 (i. 266. 2); VājaS. 17. 25; VājaS. (K.) 18. 23; ṚV. x. 20. 4; x. 89. 1; x. 89. 11; x. 108. 5; x. 114. 10; मह्यं त्वा मध्यं भूम्यां उभावन्तौ समंस्यताम् AV. vi. 89. 3; x. 7. 42; xiii. 2. 6; xv. 7. 1; अन्तान् वः प्रजा भक्षीष्ट AitBr. 33. 6 (856); घर्मः पर्यवर्तयत्। अन्तान् पृथिव्या दिवः TaiBr. I. v. 5. 2; ĀpaŚS. viii. 8. 21; MānŚS. 46. 12; यत्रासां दिशामन्तस्तद् गमयांचकार ŚatBr. XIV. iv. 1. 11; BṛĀraU. i. 3. 10; लोकानामन्तानपृच्छाम ŚatBr. XIV. vi. 3. 1; BṛĀraU. iii. 3. 11; राजा सर्वेभ्यो मान्तेभ्य उदरौत्सीत् ŚatBr. XIV. vii. 1. 41; BṛĀraU. iv. 3. 33; शरद्धेमन्तौ ... ग्रामस्यान्तौ समेतः JaimiUBr. i. 35. 7; i. 55; अस्यान्तादाचामः ChāndoU. vi. 13. 2; उत्तरवेद्या अन्तान् कल्पयति ĀpaŚS. vii. 4. 5; xiv. 6. 4-5; अपोऽन्ताद् विष्यन्ति MānŚS. 46. 6; 19. 9; वेदेर्दक्षिणादन्तात् कर्षत्रियादावेदि LāṭyāŚS. v. 1. 4; DrāhyŚS. xiii. 1. 4; LāṭyāŚS. i. 1. 24; DrāhyŚS. i. 1. 25; भगदत्तः ... प्रतीच्यां दक्षिणं चान्तं पृथिव्याः पाति वो नृपः MahāBhā. ii. 13. 15; iii. 185. 11; हिमवतः ... न चास्यान्तोऽधिगम्यते MahāBhā. v. 108. 9; v. 10. 43; नान्तमेषां प्रपश्यामि MahāBhā. xiii. 33. 8; दोषपङ्कनिमग्नम् ... रामस्त्वामस्त (v.l. °न्त) मुपनेष्यति Rāmā. vi. App. I. 2 (383); (रोहद्व्रणः) यस्यान्ताः क्लेदवर्जिताः SuśruS. i. 23. 19; RugVi. 42. 9; AhirbuS. 53. 21; यावनेन्द्रः। ... यशोभिराशीयमन्तं सुरभीचकार JānaHa. 1. 20; दिशोऽप्यन्तात्। आनीय झटिति घटयति विधिः Ratnā. 1. 6; SaraKaṇṭhā. 738. 5; मां शोकस्य शोकसागरस्य पारम् अन्तं भगवान् तारयतु ChāndoUBh. 419. 12 (on vii. 1. 3); BṛĀraUBhVā.

i. 3. 219; अक्षनाभ्यरनेम्यन्तैः ... ध्रियन्ते कालचक्रेण पुमाद्याः LakṣmīT. 30. 55; स्वयंभूः ... नान्तं तस्या जगाम BhaviP. 567B. 11 (iii (4). 12. 77); DaśāvaC. 1. 57; EI. iv. 343. 56; Surath. 1. 76; रविर्यात्येवान्तं प्रतिदिनमपारस्य नभसः BhojPra. 36. 18; कोणं राजपदं त्यक्त्वा वटिकान्तं यदा व्रजेत् CaturDi. 13. 18; [Loc.] at the end, limit, boundary or border ययातिः ... । अन्तेषु ... वने संन्यवसत् MahāBhā. i. 81. 11; xii. 29. 91; MatsyaP. 35. 12; परापसर्पज्ञानार्थं मुख्यानन्तेषु वासयेत् ArthŚā. i. 62. 2 (1. 12); अन्ते स्युरव्यवायात् MīmāSū. v. 3. 17; v. 3. 13; अन्ते पित्तं यदा तिष्ठेद्देहे वातकफावुभौ। तेन शैत्यं शरीरस्य HāriS. iii. 2. 178; MṛgendraT. i. 13. 63; मध्ये शङ्कुं प्रतिष्ठाप्य ... छायामन्ते कृत्वा तु चिह्निताम् ... एवं कुर्वीत दिङ्मानम् ParaS. 29. 50; RāmC. 14. 50; SaraKaṇṭhā. 700. 18; YuktiKa. 26. 9; श्वेतश्च हेमकूटश्चैत्यन्तयोः पृथिवीधरौ SamarāSū. 5. 15; AbhinDa. 267; ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 4. 102; Acyutarā. 10. 29; PadyaVe. 161; **2Aii** hem (of a garment) आ नंरो द्विवर्हो ग्मर्थं धूतयः। यत्सीमन्तं न धूनुथ ṚV. i. 37. 6; या देवीरन्ताँ अभितोऽदंदन्त AV. xiv. 1. 45; ĀpaManPāṭha. ii. 2. 5; MānGS. i. 10. 8; HirGS. i. 4. 2; ये अन्ता यावंतीः सिचः AV. xiv. 2. 51; KauśiSū. 78. 26; सोमोपनहतस्य समुत्पार्यान्ताम् ŚatBr. III. iii. 2. 18; ChāndoUBr. i. 1. 5; वाससोऽन्तान् समुच्चित्य ... उष्णीषेणोपनह्यति BhārŚS. x. 16. 11; कृष्णाजिनस्यान्तान् ... दाम्नोपनह्यति ĀpaŚS. xvi. 3. 7 = xix. 26. 1; x. 8. 13; KātyŚS. vii. 7. 20; वाससोऽन्तान् संमार्ष्टि BhārGS. 1. 5 (5. 11); अन्तौ समायम्य ... ग्रन्थिं बध्नाति MānGS. i. 11. 5; VārāGS. 14. 3; राघवः। मुखमश्रुपरिक्लिन्नं वस्त्रान्तेन प्र(प्रा)मार्जयत् Rāmā. iv. 7. 14; PauṣkS. 3. 51; ध्योतद्भिः ... अम्बु वाससोऽन्तैः। उत्तेरे ... सरसः प्रियासमूहैः ŚiśuVa. 8. 63; AmaŚ. 2; [Loc.] at the hem (of garment) वाससोऽन्ते स्रुग्दण्डमुपनियम्य ... जुहोति ĀpaŚS. xi. 16. 15; वाससोऽन्ते बध्नाति MānGS. i. 11. 20; i. 10. 6; KathāSaSāg. iii. 4. 199; SubhāRaK. 15. 33; JñātāDhaT. 27B. 5; NyāyMāVi. 29. 19 (*on* i. 3. 3); **2Aiii** side-standing yoke - bull संवत्सरस्यैवान्तौ युनक्ति। सुवर्गस्य लोकस्य समंष्ट्यै TaiBr. I. viii. 4. 3 (Sāy. पार्श्वे स्थितौ ... बलीवर्दौ); [Loc.] at both the ends or sides एवमेवैतद्यज्ञस्योभयतोऽन्तयोरप्रस्रंसाय बर्सौ नह्यति AitBr. 2. 5 (49); JaimiUBr. i. 35. 7; **2Aiv** corner (of the eye) रराट्या अन्तौ व्यवास्यति BhārŚS. xii. 8. 12; ĀpaŚS. xi. 8. 4; दमयन्त्याः ... । शोकजं वारि नेत्राभ्यामसुखं प्रास्त्रवत् ... रक्तान्ताभ्याम् MahāBhā. iii. 74. 14; सा ... अम्बरं नयनयोरन्तेन किं वीक्षते BhāvŚ. 52. 75; YaśasCam. i. 368. 3 [AmaK. 1261; AbhidhāCin. 579]; [Loc.] at both the corners (of the eyes) अक्षि नात्यन्तयोरञ्ज्यात् SuśruS. vi. 18. 66; **2Av** last bodily part पूयस्य पीडयत्येकमन्तमन्ते च पीडिते ... शोथानां पक्वलक्षणम् RugVi. 41. 11; **2Avi** upper end-point of the body, i. e. the Brahmarandhra भ्रूमध्ये तारकालोकशान्ता-वन्तमुपागते चेतने ... प्राणस्पन्दो निरुध्यते YogVā. v. 78. 29; **2B** tip, edge, top स जायत प्रथमः ... अन्तायोर्बुवानो वृषभस्यं नीळे ṚV. iv. 1. 11; शतस्यं धमनीनाम् ... साकमन्तां अरंसत AV. i. 17. 3; तृणजलायुका। तृणस्यान्तं गत्वात्मानमुपसंहरति ŚatBr. XIV. vii. 2. 4; BṛĀraU. iv. 4. 3; एतदनु निष्कस्यान्तौ समेतः JaimiUBr. i. 35.7; अन्तो वै धूरन्त एतदहः AitĀ. I. v. 2. 21; TaiĀ. vii. 6. 1 (729. 14); रशनां व्यतिषज्यान्तं प्रवेष्टयति। समावन्तौ कृत्वा BhārŚS. vii. 9. 5; ĀpaŚS. viii. 23. 9; xx. 21. 5; बर्हिषोऽन्तं कटान्तं प्रापयेत् GobhiGS. ii. 1. 22; एकमन्तमुपाश्लिष्टा नागराज्ञो महासुराः MahāBhā. i. 16. 13; i. 29. 20; xiii. 17. 8; सूत्रस्यान्तं समानीय गाढं बन्धं समाचरेत् SuśruS. iv. 17. 31; SiddhYo. 47. 10; विभाति भृङ्गीसरणी सरन्ती ... चम्पककुड्मलाग्रे। अन्तं प्रदीपस्य निषेवमाणा धूमावली कज्जलरेखिणीव JānaHa. 3. 27; NyāyVār. 363. 11 (*on* 1. 8); नगादाद्यन्तमध्येभ्यो नदीमृत्तीरसंभवा PāraS. 14. 119; YaśasCam. ii. 352. 5; BhallaŚ. 16; JñātāDhaT. 67B. 12; Raghunā. 1. 35; [Loc.] at the tip, edge or top अन्तेषु शूनं परिनिम्नमध्यम् ... विषम् SuśruS. v. 8. 80; अन्तेषु शूनं परिहीनमध्यम् ... विवर्जयेत् पाण्डुकिनम् SuśruS. vi. 44. 39; दंशस्याप्यंशे(v.l. °प्यन्ते) ... पतयः ŚatTrayī. 164; PañcT. 1. 126 (19) (128.3); Hastyāyur. 2. 9 (177. 3); चक्रं तु ... अन्ते स्वश्रसमन्वितम् NītiPra. 4. 47; **2Ci** bottom, root कं स्विदग्रं आंसो मध्यं क्वं ... वो नूनमन्तः ṚV. x. 111. 8; नान्तं न मध्यं न पुनस्तवादिं पश्यामि ... विश्वरूप MahāBhā. vi. 33. 16 = BhagGī. 11. 16 (Śaṅ. अवसानम्); सुपर्णः ... अन्तं नैवाशकद् द्रष्टुं देवस्य MahāBhā. xiii. App. I. 16 (115); देवैर्न दृष्टश्चान्तस्ते HariVaṃ. 58. 43; अधो गच्छ ... अन्तमस्य विजानीवो लिङ्गस्य BrahmāṇḍP. i. 26. 25; i. 27. 91; नान्तो लिङ्गस्य विद्यते SkandP. vii (3). 34. 27; VāmaP. 6. 76; ViṣṇuPādāSt. 48; LiṅgaP. i. 17. 45; RāmāMañ. 313. 12; KathāSaSāg. i. 1. 28; [Loc.] at the bottom or root कफपित्तानिलाः पूर्वमध्यान्तेषु व्यवस्थिताः SiddhYo. 81. 61; **2Cii** hell इतः स्वर्गश्च मोक्षश्च मध्यं चान्तश्च ...

ii. 3. 5; BrahmāṇḍP. i. 16. 7; अन्तो नरकादिः VīraMi. (Tīrtha.) 107. 22; **2Di** last part or end of a verse (Vedic or non-Vedic) अन्तो वै त्रयस्त्रिंशः परमो वै त्रयस्त्रिंशः PañcBr. iii. 3. 2; JaimiUBr. iii. 13. 7; अन्तात्लोपो विवृद्धिर्वा ĀpaŚS. xxiv. 4. 14; v. 11. 6; xii. 27. 14; उत्तरास्वादिना पूर्वस्यान्तं विद्यात् HirŚS. i. 1. 27 (39. 23); सर्वत्र चत्वारीति शाण्डिल्यो यथर्चं चान्तं ब्रूयात् LāṭyāŚS. vii. 11. 9; DrāhyŚS. xxi. 2. 23; LāṭyāŚS. ii. 10. 7; DrāhyŚS. vi. 2. 7; LāṭyāŚS. iv. 8. 9; DrāhyŚS. viii. 4. 9; xv. 3. 4; भूर्भुवः सुवः सर्वं भूयासमित्युक्त्वा ... भूतप्रवाकायां तस्मा क्षायीत्यन्तेन BhārGS. 2. 25 (58. 16); MānGS. i. 22. 14; VaikhāGS. 1. 9; नाधीयीत ... । वेदस्याधीत्य वाप्यन्तम् ManuSm. 4. 123; गौ गन्तमध्यादिर्लश्च ChandaḥSū. 4. 13; 3. 54; 5. 20; एकद्वित्रिचतुष्पादयमकानां विकल्पना। आदिमध्यान्तमध्यान्तमध्याद्यायन्तसर्वतः Kāvyāda. 3. 2; SaraKaṇṭhā. 198. 10; VakroJī. 87. 7; दृष्टश्चान्तेनापि मन्त्रोपदेशः SaṅkarKāBh. 97. 5 (*on* ii. 3. 25); VidaMuMa. 3. 36; विविधो वा त्रिधान्तः SaṃgīRa. iii. 70. 6.(5. 118); RasāSu. 216. 10 (3. 32); [Loc.] at the end of a verse (Vedic or non-Vedic) or a metrical foot उद्गाता यजमानमोमित्येतेनाक्षरेणान्ते स्वर्गे लोके दधाति JaimiUBr. iii. 13. 8; ŚāṅkhāŚS. i. 2. 22; ŚāṅkhāGS. i. 16. 7; पादादिष्वन्तेषु वा तथार्धर्चयोः BaudhGS. ii. 5. 40; ĀpaGS. iv. 11. 11; नम इत्यन्ते VārāGS. 17. 16; अन्ते पूर्वा ऋचः PārāŚi. 76; अन्ते तृतरयोर्दध्यात् MīmāSū. v. 3. 13; गन्ते ChandaḥSū. 1. 10; 3.31; वैतालीयं द्विःस्वरा अयुक्पादे युग्वसवोऽन्ते ल्गाः ChandaḥSū. 4. 32; 5. 41; (यतिः)सा पादान्ते Jānāśra. 1. 41; 1. 36; (वैतालीयं) यावन्ते शेषपूर्वसाम्यात् औपच्छन्दसकम् JayaChanda. 4. 16; 1.4; 3. 26; Kāvyālaṅ. (Ru.) 11. 19; मनोर्यस्यादिमध्यान्तेष्वानिलं बीजम् SāraTi. 2. 71; (जपेत्) अन्ते च प्रणवं कृत्वा मुमुक्षुः ParaS. 6. 39; BṛĀraUBhVā. i. 3. 300; आदिमध्यान्ता-नामभावात्सूक्ष्मावृत्तेः सूक्ष्मव्यपेतमुच्यते SaraKaṇṭhā. 215. 10; अन्ते विसर्जनीयैश्च शालिनी याति दीप्तताम् SuvṛTi. 2. 11; वैतालीयेऽन्ते रलौ VṛttaRa. 2. 12 (74. 12); VidaMuMa. 3. 29; वान्ते ग्वक्रः Chandonu. 1. 6; 3. 42; SaṃgīRa. ii. 272. 5 (4. 196); हल्लेखानां त्रितयं कूटत्रितयेऽपि योज्यमन्ते VarivaRaha. 11; अन्ते निधीयमानः प्रणवः द्वितीयर्चान्त एव स्यात् BhāṭṭCan. 125. 2 (*on* xvi. 4. 6); अन्ते च आई इति पल्लवं योजयेत् LalitāSaBh. 151. 9 (*on* 192); **2Dii** final position or element अथ प्रग्रहाः ... अन्तः TaiPrāti. 4. 3; पदान्तस्य P. viii. 4. 37 = SaraKaṇṭhā. (Gr.) vii. 4. 144; VākyaPa. 2. 213; SiddhaHe. vii. 4. 113; PariVṛ. (Sī.) 162. 30; P. viii. 4. 35; शकारस्यान्तः पकारः SetuBa. 58. 97; [Loc.] at the final position or element वत्सानुसृजिता चान्ते YājñaŚi. 97; अन्ते प्रयुज्यते रङ्गः YājñaŚi. 191; AmoghŚi. 44; अन्ते युग्माक्षरं वाक्यम् PārāŚi. 17; बहूनामप्युकाराणां मध्यदीर्घं भवेद्यदि। आदावन्ते च करणम् LomŚi. 4. 2; 4. 3; स्कोः संयोगाद्योरन्ते च P. viii. 2. 29; Kātan. iii. 6. 54; JaineVyā. v. 3. 46; CāndraVyā. vi. 3. 58; झलां जशोऽन्ते P. viii. 2. 39; MugdhaBo. 2. 43 (8. 24); अन्तेऽलः JaineVyā. i. 1. 49; ŚākaṭāVyā. i. 1. 47; CāndraVyā. vi. 4.131; उपात्ता बहवोऽप्यर्था येष्वन्ते प्रतिषेधनम्। क्रियते ते निवर्तन्ते VākyaPa. 2. 242; अइउवर्णस्यान्तेऽनुनासिकोऽनीदादेः SiddhaHe i. 2. 41, MugdhaBo. 1. 15 (3. 6); 3. 7 (11. 10); 5. 35 (52. 21); **2Diii** pause, hiatus एकवर्णः पदमपृक्तम्। स एवादिरन्तश्च VājaPrāti. 1. 152; अपूर्वानुत्तरलक्षणत्वादाद्यन्तयोः सिद्धमेकस्मिन् Vār. 6 *on* P. i. 1. 21; सत्यन्यस्मिन् यस्मात् परं नास्ति पूर्वमस्ति सोऽन्तः MahāBh. i. 76. 19 (*on* i. 1. 21); PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 1. 21 (123. 20); येन च समाप्यते समुदायः सोऽन्तः Nyās. i. 212. 24 (*on* i. 3. 303); MugdhaBo. 3. 3 (11. 12); **2Div** last part (of a text etc.) अथातो दैवीत्यादिरुदाहतोऽन्तश्च NyāySu. (Ja.) 93A. 6 (*on* i. 1. 1); [Loc.] at the last part (of a text etc.) अकारश्चास्य नाम्नोऽन्ते वाच्यः ManuSm. 2. 125; लिखितं ह्यमुकेनेति लेखकोऽन्ते ततो लिखेत् YājñaSm. 2. 88; व्यन्नात्मकतां चान्ते उपसंहरिष्यति BṛĀraUBh. 7. 11 (*on* i. 1. 0); 65. 7 (*on* i. 3. 22); अतीतानन्तराध्यायान्ते ... श्लोकाः ... उपदिष्टाः GītāBh. (Śaṅ.) 179. 1 (*on* 6.0); 3. 11 (*on* 1.0); जुगुप्सेत इति च अन्ते श्रवणात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 527. 13 (*on* iii. 1. 1); 562. 8 (*on* iii. 2. 2); तत्त्वमसीति ... । साम्नामन्ते प्राह पिता HariStu. 37; BṛĀraUBhVā. i. 4. 1266; अन्ते श्रुतत्वात् सर्वेषां बुद्धौ संनिधानात् ManuBh. i. 460. 7 (*on* 5. 84); NityāṢoḍa. 1. 69; वाक्यस्यादौ मध्ये चान्ते च व्यवस्थितमिति क्रियापदमेव दीपकाख्यमलंकरणमाख्यातम् VakroJī. 178. 4; JayaMa. 9. 2 (*on* 1. 1); (पदार्थाभिनयः) आदौ मध्येऽन्ते वा यथावसरं करणम् AbhinBhā. i. 96. 5 (*on* 4. 62); SaṅkarKāBh. 64. 24 (*on* ii. 1. 35); 97. 20 (*on* ii. 3. 28); 114. 25 (*on* ii. 4. 51); SyādvāMañ. 20 (2); वाक्यस्यादिमध्यान्तेषु वर्णक्रमेण ... भवत्पदं कार्यम् ManvaVi. 139. 4 (*on* 2. 49); 126. 19 (*on* 2. 32); JīvanVi. 7. 20; देवमीमांसाशास्त्रस्यान्ते ... विष्णुर्ब्रह्मेत्युदितम् NyāySu. (Ja.) 93A. 3 (*on* ... i. 1. 1); VedāntKau. 54. 13 (*on* i. 2. 9); संज्ञकसंग्रहस्यान्ते पातसाहिनामावलिः

PurāPraSam. 135. 1; बृहदारण्यके ... इत्यारभ्य य एवं वेद इत्यन्ते संदेह: AṇuBh. 97. 17 (*on* i. 3. 42); 58. 11 (*on* i. 1. 10); 75. 18 (*on* i. 3. 6); सामब्राह्मणे ... दैवतमन्ते उक्तम् ViraMi. (Paribhāṣā.) 89. 11; MīmāKau. iii (2). 230. 1 (*on* ii. 2. 19); BhāṭṭCan. 95. 13 (*on* xv. 4. 2); LalitāSaBh. 13. 28 (*on* 30); वक्तव्यमन्ते प्रस्तावनाविधे: SāhiSā. 1. 43; **2Ei** last syllable or letter अन्तश्च TaiPrāti. 7. 16; 13. 15; VājaPrāti. 2. 64; कर्षात्वतो घञोऽन्त उदात्त: P. vi. 1. 159; थमलि च सेटीडन्तो वा P. vi.1. 196; vi. 1. 200; vi. 1. 220; vi. 2. 51; viii. 4. 20; अस्थिदधिसक्थ्यक्ष्णामनन्तष्टादौ Kātan. ii. 2. 13; SiddhaHe. i. 4. 3; यमिरमिनम्यादन्तानां सिरन्तश्च Kātan. iii. 7. 10; SiddhaHe. iv. 4.86; JaineVyā. v. 4. 115; अन्तक्षुभ्नादीनाम् ŚākaṭāVyā. i. 2. 54; तिथीशानामन्ता अमृतवर्णा: चत्वार: ParāTri. 224. 11; SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 2. 30; SaraKaṇṭhā. 282. 28; ĪśānŚiPa. ii. 58. 1; MugdhaBo. 2. 19 (5. 20); 3. 100 (26. 2); 9. 46 (109. 17); अन्त्यस्तूपान्त्येन उपान्तस्त्वन्तेन ... विनश्येते TarkBhā. (Ke.) 72. 15; ङ्यन्तस्योत्तर-पदस्यान्तो नकारो न भवति PariVṛ. (Sī.) 67. 3; दीधीवेव्योरन्तस्य लोप: स्यात् PrakriKau. ii. 214. 8; PāṇiTaVāNaMā. 115. 16; टुक् पर्यायेणाद्यन्तयोर्मा भूत् LaŚabdeŚe. i. 57. 3; i. 102. 1; [Loc.] at the last syllable or letter स्वरादिरन्ते ओकार: ĀśvaŚS. II. i. 11. 11; यथाक्षरे ... प्लुतमाद्यन्तयोर्भवेत् SaṁgīRā. iii. 11. 2 (5. 22); **2Eii** final syllable having acute accent अन्त: P. vi. 2. 92; vi. 2. 143; ŚākaṭāVyā. ii. 1. 124; **2Eiii** final word मालेषीकेष्टकस्यान्तस्य च भारि-तूलचिते ŚākaṭāVyā. ii. 2. 80; **3** extreme or highest limit (of abstract notion) न॒हि ते॒ अन्त॒: शव॑स: परी॒णशे॑ ṚV. i. 54. 1; न यस्य॑ ... आप॑श्चन शव॑सो॒ अन्त॑मा॒पु: ṚV. i. 100. 15; i. 167. 9; v. 15. 5; न ते॒ अन्त॒: शव॑सो धायि॒ ṚV. vi. 29. 5; इन्द्र॒ ... न शत्रु॒रन्तं॑ विविदद् यु॒धा ते॑ ṚV. vii. 21. 6; TaiS. VII. iv. 15. 1; KāṭhS. v. 4. 4 (iii. 163. 2); न ते ... देवं महि॒म्न: प॒रमन्त॑माप ṚV. vii. 99. 2; न॒हि तें शूर॒ राध॒सोऽन्तं॑ वि॒न्दामि॑ स॒त्रा ṚV. viii. 46. 11; x. 54. 3; अन्तो वै त्रिवदन्त एतदह: AitĀ. I. v. 3. 9; I. v. 3. 17; न दोषाणाम् ... अन्तो गम्य: ṚPrāti. 14. 28; परिमितानि यजूंष्यथैतस्यैवान्तो नास्ति ब्रह्मण: BaudhDS. ii. 10. 66; अन्तो नास्ति पिपासाया: MahāBhā. iii. 2. 44; SūktiRa. 200. 5; वैतरणी नाम नदी ...। अत्र गत्वा सुखस्यान्तं दु:खस्यान्तं प्रपद्यते MahāBhā. v. 107. 14; नास्त्यन्तो विस्तरस्य मे MahāBhā. vi. 32. 19 = BhagGī. 10. 19; MahāBhā. vi. 32. 40 = BhagGī. 10. 40; नान्तं गच्छामि हर्षस्य MahāBhā. vii. App. 3. 18 (6); शोकस्यान्तं न पश्यामि MahāBhā. viii. 5. 32; नान्तं सर्वविवित्सानां गतपूर्वोऽस्ति कश्चन MahāBhā. xii. 171. 17; xii. 156. 23; तीर्णस्य तरमाणस्य बलस्यान्तो न विद्यते Rāmā. vi. 339* (4); नान्त: शक्य प्रभावस्य वक्तुम् ...। गोविन्दस्य HariVaṁ. 101. 3; 105. 5; विद्यते सागरस्यान्तो दानस्यान्तो न विद्यते LaŚātāSm. 148 = BallaC. 77. 14; ऋषयोऽपि पदार्थानां नान्तं यान्ति पृथक्त्वश:। लक्षणेन तु सिद्धानामन्तं यान्ति विपश्चित: ŚābaBh. 434. 12 (*on* ii. 1. 32); त्रैलोक्यमपि ... गुणानामशकं गन्तुमन्तमात्मसमुद्यते: PadmP. (Ra.) 5. 198; नान्तं गुणानामगुणस्य जग्मु: BhāgP. i. 18. 14; यतो यस्य बुद्धेर्निवृत्ति: स तस्यान्त: TaiUBh. 236. 11 (*on* 2. 1); योषित्क्रीडा सुखस्यान्तर्ग(?न्तो ग)र्वाढ्यं यौवनं किल SvātmPra. 66; यद् भवेत् ... पुण्यं तस्यान्तो नैव गण्यते KulārT. 9. 31; आपदां बहुलत्वात्तु विस्तारो नान्तमृच्छति ParaS. 28. 42; प्रतिमास्थापने यागे फलस्यान्तो न विद्यते AgniP. 38. 32; न कर्मफलभोगानामन्त: कुत्रापि विद्यते PārāSū. 31. 13; TattvPradī. (A.) 19. 3 (*on* 1. 15); धनस्यान्तो न विद्यते BhaviP. 168B. 14 (i. 116. 43); नान्तो ह्यस्य विलासस्य गम्यते विबुधैरपि ĀdiP. 13. 11; अनन्तानन्तपारस्य नान्त: पूजाविधे: PadmP. iv. 90. 2; v. 17. 47; स्वप्नस्यान्तो अवयवविशेषो विषयतया Kiraṇā. 275. 15; वेदा: ... नान्तं जानन्ति यस्य ते। तं स्तौमि PañcaRā. (Nā.) i. 1. 7; दृष्टोऽयमन्त: स्तवने न तेषाम् Viṣāpahā. 31; गुणानां वर्ण्यमानानां कोऽप्यन्तं नास्य लब्धवान् DvyāśraKā. 1.194; सुवर्णौषधाम्बुवस्त्राद्यै:। अन्तो नास्ति जनानाम् ... तार्प्यमाणानाम् EI. vi. 97. 38; प्रयुक्तस्यापि दम्भस्य ब्रह्माप्यन्तं न गच्छति Pañcā. 57. 3; VetāPañ. (Śi.) 6. 15; 11. 40; KathāK. 55. 26; तेषां फलस्य पुण्यानां नान्तं पश्यामि SātvaT. 7. 3; न ते विष्णो ... महिम्न: परमन्तमाप BrahmSūBh. (Ma.) 4A. 1 (*on* i. 1. 2); तस्य धर्मस्य ब्रह्माप्यन्तं न विन्दति RasRaSa. 12. 87; वैमानिकनिकायेन पश्यतापि प्रयत्नत:। उपलेभे बलस्यान्तो नाग्रे नानु न पार्श्वत: Surath. 9. 89; मम पूजाविधानस्य नान्तोऽस्ति AdhyāRā. iv. 4. 11; तस्यानन्दादीनामन्तमप्राप्य ... मनसा सह वाचो निवर्तन्ते VedāntRaMañ. 1. 4 (60. 10); बलस्यान्तम् ... कामी लोको न पश्यति SimhāDvā. 30. 5; नैवान्तस्तद्विकल्पानां तद् दृश्यं कविकर्मणि SāhiSā. 2. 134; [Loc.] at the extreme limit अन्तेषु रेभिरे धीरा: MahāBhā. v. 98. 96; **4A** conclusion, culmination, completion or termination ए॒तं स्व॒र्गं गम॒यान्त॑म॒ग्ने: AV. xii. 3. 34; अन्तो गति: KauśBr. 26. 14 (126. 16); TaiBr. I. iii. 8. 5; सोऽन्तमेवापश्यत् GopBr. i. 5. 8 (122. 8); अ॒न्तो हि॒ यज्ञस्य

समिष्टयजु: ŚatBr. III. i. 3. 6; प्राप्यान्तं क॒र्मणस्त॒स्य ŚatBr. XIV. vii. 2. 8; BṛĀraU. iv. 4. 6; ChāgU. 5. 11; क्रिया त्वेव प्रवृत्ते ह्यन्तमगत्वावस्थाने दोष: ĀśvaŚS. II. vi. 4. 22; अर्जुन: ...। युद्धस्यान्तमभीप्सन् ... अभिजगाम तम् MahāBhā. iii. 40. 40; v. 27. 15; नान्त: ... कर्मण: शक्यते गन्तुं हर्यक्षस्य MahāBhā. vii. 10. 26; वैशस्यान्तं गतवांश्चापि पार्थ: MahāBhā. viii. 1177* (2); viii. 20. 28; xii. 171. 21; कर्मणामस्य ... नान्तं संख्यातुमुत्सहे MahāBhā. xiii. App. I. 16 (238); बृहस्पतिरिन्द्राय ... शब्दपारायणं प्रोवाच नान्तं जगाम MahāBh. i. 5. 26 (*on* i. 1. 0); अङ्गदोऽन्तं तपसोऽपि गत्वा ... यमुनामगच्छत् Saund. 7. 33; ManuSm. 1. 73; न शक्यमस्य नाट्यस्य गन्तुमन्तम् NāṭyaŚā. 6. 5; अयमन्योऽन्तो विधीयते ŚābaBh. 1965. 10 (*on* x. 5. 52) HārīS. i. 1. 13; पूर्वशरीराणामादिर्नास्ति उत्तरेषामपवर्गोऽन्त: NyāyBh. 23. 1 (*on* i. 1. 9); तदासेचनकं तृप्तेर्नास्त्यन्तो यस्य दर्शनात् AmaK. 2130; PrajāSm. 1. 162; शिष्योऽध्याप्यो गतो यावदन्तं तन्त्रार्थकर्मणाम् AṣṭāSaṁ. i. 5. 5 (1. 2); MālaMā. 6. 26; सिद्धास्तेषामन्तोऽत्र जन्मन: PāraS. 19. 544; BṛĀraUBhVā. iv. 4. 244; अनाहूतेषु यद्दत्तम् ... तस्यान्तो न भविष्यति VedavyāSm. 4. 27; KāvyālaṅSāSaṁ. 2. 3 (2*); स: मनोरथानाम् ... अगच्छदन्तम् RāmC. 18. 69; Bhām. 656. 3 (*on* iii. 3. 44); AbhinBhā. ii. 423. 14 (*on* 18. 32); SaraKaṇṭhā. 176. 7 = 632. 5; आन्तादिन्द्रवायवशुक्राग्रयणानां व्यतिषङ्गेणाग्रत्वमनेन वचनेन विधीयते ŚāstrDī. 738. 17 (*on* x. 5. 25); BrahmP. 11. 48; NyāyMa. 333. 1; ĪśānŚiPa. ii. 16. 112; सुधाकणानामपर: प्रकारो योऽन्त: कपित्थादिविकल्पनस्य ŚrīKaC. 1. 37; नान्त: सोपानधावने KhaṇḍanKhā. 568. 1; PañcT. 2. 77 (245. 6); Pañcā. 164. 9; Mitā. 204. 21 (*on* 2. 183); [Loc.] at the conclusion, culmination, completion or termination अयं स्य॒ शूराध्व॑नो॒ नान्ते॒ऽस्मिन्न॑: ṚV. iv. 16. 2; AV. xx. 77. 2; द्वादशरात्रस्यान्ते स्थालीपाकं श्रपयित्वा ... जुहुयात् SāmaViBr. i. 2. 7; तस्या अन्ते यज्ञपुच्छम् (कर्तव्यम्) ĀśvaŚS. I. vi. 11. 2; I. ii. 16. 3; II. vi. 15. 8; ŚāṅkhāŚS. i. 12. 4; प्रकृते: पूर्वोक्तत्वादपूर्वमन्ते स्यात् ĀpaŚS. xxiv. 4. 15; तस्यान्ते श्व: सुत्या LāṭyāŚS. i. 4. 13; DrāhyŚS. i. 4. 17; LāṭyāŚS. i. 10. 16; DrāhyŚS. iii. 2. 21; BaudhGS. iii. 13. 4; अन्ते गां दद्यात् VārāGS. 9. 5; बलिहरणस्यान्ते ... ताम[श्ना]सीत VārāGS. 17. 19; बलिहरणस्यान्ते कामं प्रब्रुवीत GobhiGS. i. 4. 28; ii. 10. 48; iii. 2. 32; VaikhāGS. 1. 19; नित्योऽग्नि: पुरस्तात् स्विष्टकृदन्ते JaimiGS. 1. 3 (4. 5); सुकृतस्य च कर्मण:। ... तस्यान्ते सुखमेधते MahāBhā. v. 36. 52; ŚatTrayī. 651; अन्ते वा कर्मण: कां ते गतिं प्राप्ता: MahāBhā. xviii. 5. 5; iii. 46. 31; vi. 29. 19 = BhagGī. 7. 19; JyotiVe. 37; भ्रंशमन्ते न पश्यसि Saund. 11. 29; अन्ते वा कृतकालत्वात् MīmāSū. x. 6. 28 = x. 6. 30; v. 2. 17; v. 2. 23; v. 3. 6; v. 3. 9; ix. 1. 32; x. 5.4; अग्निहोत्रं च जुहुयादाद्यन्ते द्युनिशो: ManuSm. 4. 25; 1. 74; अङ्कान्त एव चाङ्को निपतति यस्मिन् प्रयोगमासाद्य NāṭyaŚā. 19. 115; DaśRū. 1. 62; BhāvPra. (Śā.) 218. 19 (7); SāhiDa. 294. 4; SāhiSā. 4. 1; यत्राप्येकस्तदनु बहवस्तत्र चान्ते न चैक: ŚatTrayī. 171; KaviKaṇṭhā. 5. 1 (77); तेनोक्तं रुदितस्यान्ते मुनिना सत्यभाषिणा Prati. 6. 15; SvapnVā. 5. 10; स्पर्शमात्रजननाद्रोमाञ्चकरमन्ते ... आच्छुरितकम् KāmSū. 119. 6 (2. 4); 80. 23 (2. 1); 82. 11 (2. 1); 152. 7 (2. 7); स:। आददे वयसामन्ते ... सुताम् KumāSaṁ. 6. 87; विधे: सायंतनस्यान्ते स ददर्श तपोनिधिम् RaghuVa. 1. 56; कालेन तपसोऽन्ते वै वयं सद्धर्ममास्थिता: JayāS. 1. 9; ब्रह्मसंज्ञोऽहमेवाग्रे तथान्ते च पर: पुमान् ViṣṇuP. i. 19. 86; v. 38. 62; अजेन ... सृष्टमिदं तथैवान्ते च संहृतम् MārkP. 4. 39; एतेषां तुर्यगे चान्ते यदि रोगस्तदा मृति: HārīS. ii. 6. 17; पापैर्दृष्टे बलवति मरणं वर्षस्यान्ते ... मुनिगदितम् Bṛhajjā. 6. 12; कृतस्यान्ते गता अमी (वत्सरा:) SūrySi. 1. 47; अन्ते च वामदेव्यस्य गानं कुर्यात् GobhiSm. 1. 127; तस्मिंश्च त्रयोविंशते: शरदामन्ते संत्यक्तवति मर्त्यलोकम् ... तदात्मजं प्रजा पालकमलंचकार AvantiKa. 179. 5; दद्यात् ... सूपमन्ते च पैतृके LaghvāśvaSm. 23. 54; अनुरसस्तु रसेनाभिभूतत्वादव्यक्तो व्यक्तो वा किंचिदन्ते AṣṭāSaṁ. i. 92. 16 (1. 17); AṣṭāHṛ. i. 9.4; परै: कृतकानामन्तेऽवश्यं हेतुनिबन्धनविनाशोपगमात् HetuBiṬ. 76. 24; तत् ... मायायां वर्तते चान्ते MṛgendraT. i. 8. 5; यो विश्वं निर्दहत्यन्ते PāraS. 5. 26; आदावन्ते च मध्ये च लक्ष्मपूर्ती विशेषत:। न पूजयति चेत्कान्तां तदा विघ्नै: स लिप्यते KulaCūT. 3. 54; स्तोत्राणि च जपित्वान्ते देवदेवमनुस्मरेत् ParaS. 3. 61; उद्गाता ... आत्मानम्। अन्तत: अन्ते उपसृत्य स्तुवीत ChāndoUBh. 36. 11 (*on* i. 3. 12); आदावन्ते च मध्ये च जनो यस्मिन्न विद्यते ... स देशो विजन: AparoAṇu. 110; ŚatŚlo. 100; आदावन्ते च ... गायत्रीमावर्तयेत् ŚaṅkhaSm. 12. 8; प्रारम्भात् प्रभृति स्यन्द: क्लेदात्मा ...। अन्ते तु नरवत्तासां विसृष्टेर्मूर्च्छनासुखम् RatiRaha. 3. 10; JayaMa. 87. 11 (*on* 2. 1); KandaCū. ii. 1. 43; कुर्यादभ्युदयं नायकस्यान्ते Kāvyālaṅ. (Ru.) 16. 18; अन्त आत्मेत्युपासीत तथैवापासनश्रुते: BṛĀraUBhVā. i. 4. 776; TaiUBhāVā. 67. 15(1); (सादृश्यकल्पना)

अन्तेऽपि सा किं नानुमीयते PañcPā. 26. 7 (*on* i. 1. 1); IṣṭaSi. 27. 9; अन्ते च चित्तैः स्तोत्रैश्च तं संतोष्य कृती भवेत् TantrRā. 12. 29; विषमज्वरः ... त्र्यहाद् द्व्यहं ज्वरयति ह्यादावन्ते च मुञ्चति RugVi. 2. 39; NyāyKa. 50. 19; (चूर्णम्) भक्तादौ मध्यतोऽन्ते (खादेत्) SiddhYo. 27.40; 69.29; SaraKaṇṭhā. 12. 6; 447. 7; BhaviP. 7B. 13 (i. 2. 85); तपसोऽन्ते सिद्धिलाभे मुखकान्तिः ... सतः ĀdiP. 2. 34; GaṇeP. ii. 155. 37; VedāntSā. (Rā.) 243. 6 (*on* iii. 1. 8); ते तस्यान्ते ... शिव त्वन्मयत्वं भजन्ते EI. xxv. 180. 35; PāñcaRā. (Nā.) i. 2. 5; TriṣaŚaPuC. i. 2. 580; दृष्टश्चासौ अन्ते निगमने व्यवस्थितः (दृष्टान्तः) TārkiRa. 324. 7; HammīMaMa. 5. 2 (?3); आदावन्ते च सावित्रीम् (पठेत्) HārLa. 196. 12; BrahmSūBh. (Ma.) 72A. 4 (*on* iv. 3. 5); VasiS. 3. 2; सर्वानुगतधर्माणामन्ते हि स्वत्वमिष्यते AnuVyā. 41A. 4 (*on* iii. 2. 1); विश्वम् ... अन्ते प्रलयं प्रयाति TarkSaṁ. (Ā.) 1. 5; ManvaVi. 457. 23 (*on* 4. 10); 1455. 25 (*on* 11. 223); आदौ च वहते वातो मध्ये पित्तम् ...। अन्ते च वहते श्लेष्मा नाडिकात्रयलक्षणम् NāḍiVi. 16; BhojaPra. 4. 4; RasRaSa. 28. 39; पशुयागाः ... भिन्नदेशाः ... सवनीयः सुत्याकाले आनुबन्ध्यस्त्वन्ते ArthSaṁ. 80. 6; MīmāNyāPra. 237. 22; जारणं च हेम्नोऽन्ते RaseCin. 3. 28; यद्भावानुभवः स्यान्निद्रादौ जागरस्यान्ते PraboSu. 160; BhartṛNi. 1. 3; TantrSa. 3. 9; VīraBhā. 1. 83; MīmāKau. ii. 27. 21 (*on* ii. 3. 4); i. 35. 13 (*on* i. 3. 7); गन्धलेपापकर्षणे ... अन्ते जलेनापि (शौचम्) VīraMi. (Āhnika.) 48. 11; KaliViḍ. 28; MayūMāli. 822. 6 (*on* xi. 3. 7); BālamBha. ii. 1. 4 (*on* 2. 1); **4B** two ends (of an year) यथा प्रवृत्तस्यान्तौ समेतौ स्यातामेवमेवैतौ संवत्सरस्यान्तौ KauṣīBr. 5. 1 (18. 8); **4C** [Loc.] **i** finally, lastly, in the course of time तमेतदुद्गाता यजमानमोमित्येतेनाक्षरेणान्ते स्वर्गे लोके दधाति JaimiUBr. iii. 13. 8; iii. 13. 10; देव एकः। तस्याभिध्यानात् ... अन्ते विश्वमायानिवृत्तिः ŚvetāU. 1. 10; गृहे गूढोत्पन्नोऽन्ते ज्ञातो गूढजः BaudhDS. ii. 2. 22; भगवान् देवः (v.l. भगवानन्ते) ... । हिनस्ति भूतैर्भूतानि MahāBhā. iii. 31. 35; xiii. App. I.1 (145); अन्ते हि क्षयदर्शनात् ŚābaBh. 90. 1 (*on* i. 1. 20); NyāyMañ. i. 200. 8; PañcPā. 26. 7 (*on* i. 1. 1); भक्तस्य ... जलं पीतम् ... अन्ते करोति स्थूलत्वम् AṣṭāSaṁ. i. 23. 4 (1. 6); i. 66. 23 (1. 10); AṣṭāHṛ. i. 13. 37; i. 13. 39; भ्रातरमस्या वा ... अनुरञ्जयेत्। अन्ते च स्वाभिप्रायं ग्राहयेत् KāmSū. 230. 4 (3. 5); 331. 22 (6. 3); पङ्क्तिर्दशायाः क्रमादन्ते लग्नदशा शुभा Bṛhajjā. 8. 9; YogYā. 2. 6; NyāyVār. 31. 9 (*on* i. 1. 3); आदौ तु मन्दमन्दानि ... अन्ते स्नेहायमानानि संगतानि बुधैः सह CāṇaRāNīŚā. 8. 135 (Add. 4) = Subhāṣi. 254; आदावप्युपचारचाटुविनयालंकारशोभान्वितम् ... बीभत्समन्ते च यद्दूरे वोऽस्त्वकुलीनसंगतम् Tantrākhyā. 30. 31; PañcT. 1. 108 (106. 13); Pañcā. 74. 8; राज्यलक्ष्मीः ...। स्वाराधिताप्यन्ते विप्रलम्भिनी Tantrākhyā. 120. 9; PañcT. 3. 115 (5) (367. 14); Pañcā. 227. 2; AvantiKa. 165. 7; 174. 11; द्रक्ष्यसि पारमष्टादशानां कारणानामन्ते च मृत्युमुखमिति DaśKuC. 58. 19; 49. 3; सर्वाः प्रजाः ... अन्ते च सत्प्रतिष्ठाः ChāndoUBh. 380. 17 (*on* vi. 8. 4); अन्ते ... अधर्मलब्धधनवत् कष्टं न किंचित् स्थितम् DaśāvaC. 1. 48; 7. 132; सा ते पत्नी भवेदन्ते TriṣaŚaPuC. i. 1. 599; HariC. (Pa.) 57; उच्चैरुड्डीयमाना नतिमन्ते वहति या ŚārṅgaPa. 2702; सर्वस्यावधिभूतं यत् प्राप्यमन्ते Subhāṣi. 423; 1036; BṛBrahmaS. i. 3. 17; अन्ते महान् वर्षः KathāK. 2. 23; **ii** at the last or future time आदौ मध्ये तथान्ते च हरिः सर्वत्र संस्थितः ĀdiP. 7. 55; **4Di** goal, purpose, motif अन्तो वै महदन्त एतदहः AitĀ. I. v. 3. 6; अन्तो॑ वा॒चः AitĀ. V. iii. 2. 4; यं यमन्तमभिकामा भवन्ति ChāndoU. viii. 1. 5; viii. 2. 10; अन्तं धीरा निषेवन्ते मध्यं ग्राम्यसुखप्रियाः MahāBhā. v. 88. 95; नास्यान्तमवगच्छामि Rāmā. ii. 78. 2; श्रुतस्य यायादयमन्तमर्भकः RaghuVa. 3. 21; अन्ताय धावति BṛĀraUBhVā. iv. 3. 1163; भवन्तश्च सूत्रस्यान्तं पृष्टवन्तः SarvaDaSaṁ. 2. 321; ŚivārkaMaDī. ii. 80. 24 (*on* ii. 2. 17); **4Dii** result, outcome अस्य पापस्य भवेदिहान्तः MahāBhā. i. 71. 39; द्वावेतौ (v. l. द्वावन्तौ) ह्यस्य कर्मणः MahāBhā. iii. 33. 47; राजा वर्षसहस्रेण तस्यान्तमधिगच्छति MahāBhā. xii. 72. 28; स मार्गमाणः कामानामन्तम् ...। विश्वाच्या सहितो रेमे HariVaṁ. 22. 34; BrahmP. 12. 37; अन्तो हि कर्मणामस्य दृष्टपूर्वो न HariVaṁ. 97. 39; BṛĀraUBhVā. ii. 4. 414; अन्तः फलम् ŚrutaPra. ii. 38. 8 (*on* i. 3. 13); नाटकस्य नाट्यमन्तं नयतीति नायकः NāṭaLaRaK. 257; BṛBrahmaS. ii. 1. 47; **5A** large number, i. e. hundred thousand millions धे॒नवः॑ सन्त्वेका॑ च श॒तं च॑ ... न्यर्बुदं॑ च॒ समु॒द्रश्च॒ मध्यं॒ चान्त॑श्च TaiS. IV. iv. 11. 4; VājaS. 17. 2; VājaS. (K.) 18. 3; अन्ता॑य॒ स्वाहा॑ TaiS. VII. ii. 20. 1; TaiBr. III. viii. 16. 4; HirPiMe. xxix. 2. 7; अन्त आर्भवः Kṣudra. 2 (82-85); अर्बुदैरर्बुदशतैर्मध्यैश्चान्तैश्च वानराः ... आगमिष्यन्ति Rāmā. iv. 37. 33; VāyuP. ii. 39. 98; निखर्वपद्मशङ्खाब्धिमध्यमान्तपरार्धकाः ŚukraNī. 2. 393 [*n*. Vaija. 188. 29 and ŚabdaRa. (Vā.) 2528]; **5A** [Loc.] at the large number अन्ते सीद परार्धे सीद KāṭhS. 39. 6 (iii. 124. 3); BaudhŚS. ii. 395. 2; ĀpaŚS. xvi. 31. 1; **5B** total amount, whole number or quantity, Apte; **6Ai** death deified, Death अन्ता॑य बहुवा॒दिनं॑मन॒न्ताय॒ मूकम्॑ VājaS. 30. 19; VājaS. (K.) 34. 19; TaiBr. III. iv. 13. 1; **6Aii** death अन्तं॒ वा एष आ॒त्मनो॑ गच्छति। यस्ताम्यति TaiBr. I. iv. 4. 2; I. iv. 4. 5; त॒था ना॒न्तमेति त॒था ज्यो॒ग् जीवति ŚatBr. V. ii. 2. 4; तदु निषिद्धमिव भवत्यन्तस्य रूपम् JaimiBr. 3. 165; 3. 265; प्रयोग आन्तात् ŚāṅkhāŚS. iii. 1. 9; अन्तान् मानन्तं गमय ŚāṅkhaŚS. vi. 8. 9; Rāmā. ii. 183* (2); BuddhaC. 3. 58; दुर्जयोऽन्ताय शोथः CaraS. i. 18. 27 (1941 Ed.); मत्वा सत्यमस्यान्तं जीवितास्मि RaghuVa. 12. 75; न यस्य जन्मने धाता यस्य चान्ताय नान्तकः ViṣṇuP. v. 7. 52; vi. 8. 60; अशुभशुभैः संदृष्टे वर्षचतुष्केण निर्दिशेदन्तम् Sārā. 10. 22; ममाप्यन्तं प्रतीक्षस्व VeṇīSaṁ. 5. 335; ŚiśuVa. 1. 67; निषीद संप्रत्ययमन्तमेपि RāmC. 22. 13; 20. 96; पात्रेषु किं देशादिवदनियम उत तेषामेवान्ताद् धारणम् ŚāstrDī. 826. 19 (*on* xi. 3. 13); DvyāśraKā. 13. 22; YudhiVi. 7. 131; यदि मम वचनं व्यभिचरति तदा ... ममाप्यन्तो भविष्यति PuruṣPa. 140. 9; YogVā. v. 44. 22; GoviBh. 154. 4 (*on* ii. 3. 21) [KośaKaTa. 1.6383]; [Loc.] at the end (of life), at death यं यं वापि स्मरन् भावं त्यजत्यन्ते कलेवरम्। तं तमेवैति MahāBhā. vi. 3. 6 = BhagGī. 8. 6 (Rā. अन्तकाले); धनानि तेषां भ्रष्टानि नान्ते जनयन्ति तापम् BuddhaC. 11. 5; Saund. 11. 51; अन्ते संजायते हिक्का श्वासो वा CaraS. vi. 17. 7 (1941 Ed.); सोऽप्यस्तमन्ते देहस्य प्रयात्येषोऽखिलक्रमः MārkP. 76. 34; BrahmāṇḍP. ii. 36. 47; अन्ते श्रीललितादेव्याः सायुज्यमतिदुर्लभम् LalitāSa. 294; ममाप्यन्ते ... एष वृत्तान्तः Śāk. 6.25 (4); इहलोके सुखं भुक्त्वा चान्ते मोक्षमवाप्नुयात् KāliViT. 5. 39; जन्मलाभः परः पुंसामन्ते नारायणस्मृतिः BhāgP. ii. 1. 6; विश्वं यावद् विभाति ... तावच्चैतन्यमेकम् ... यतोऽन्ते तदात्मावशेषम् ŚatŚlo. 62; सः ... शतायुरन्ते शिवलोकमेति UmāMaSt. 13; DakṣiMūSt. 19; ŚivBhuSt. 37; लभेत् स्कन्दसायुज्यमन्ते नरः सः Subrahma. 33; BṛKathāŚloSaṁ. 15. 81; अन्ते चानशनं कृत्वा स्वर्गलोकं समागतः EI. xviii. 96. 13; YaśasCam. ii. 398. 10; निन्दन्तो लुब्धतां तेषामन्तेऽन्ये भुञ्जते धनम् DarpDa. 2.5; CauraPañ. 10; अन्ते संतोषदं विष्णुं स्मरेत् CāruCaŚ. 99; 94; 97; म(मु)मुक्ष(क्षु)पदवीमंते च सः प्राप्तवान् EI. ii. 306. 8; Mānaso. ii. 6. 638; नन्दाद्रीन्दुगुणास्तथा शकनृपस्यान्ते कलेर्वत्सराः GrahaGa. 8. 26; VasaViKā. 1. 55; ŚatDū. 136. 24; Yādavā. 11. 51; प्रहृष्टहृदयः परलोकमन्ते यो गन्तुमिच्छति स रक्षति शीलमेव SūktiRa. 180. 9; पत्युरमिलने चान्ते दीक्षा ग्राह्या त्वयार्हती UttaKuC. 204; ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 10. 93; मोक्षश्चान्ते शाक्यसिंहेन दृष्टः PurāPraSaṁ. 106. 12; NītiMañ. 87; AṇuBh. 235. 9 (*on* iii. 3. 29); TristhaSe. 4. 14; ĀryāŚ. 3; HariVi. 4. 72; CitraPaC. 555; RasGaṅ. 652. 12; GaṅgāL. 34; NītiPra. 8. 94; **6Aiii** Lord of the degree of sine, Yama (राश्यंशकेन्द्राणाम्) कमलानलान्तरवयः ... बलदेवसमीरणौ PañcSi. 1. 24; **6Bi** end, destruction, annihilation अन्तं॑मे॒ष य॒ज्ञस्य॑ गच्छति। यस्या॒ग्निमनु॑द्धृत॒ꣳ सूर्यो॒ऽभ्युदे॑ति TaiBr. I. iv. 4. 6; II. i. 11. 1; द्रोणपुत्रः ...। नैषामन्तं गतवान् पाण्डवानाम् MahāBhā. i. 1. 145; जनमेजयः। सर्पसत्रेण सर्पाणां गतोऽन्तम् MahāBhā. i. 13. 1; अन्तः कामं कुलस्यास्तु न शक्ष्यामि निवारितुम् MahāBhā. ii. 66. 36; ii. App. I. 21 (444); iii. 186. 110; v. 32. 27; न रूपमस्य ... उपलभ्यते ... नान्तो न चादिः MahāBhā. vi. 37. 3 = BhagGī. 15. 3 (Rā. विनाशः); MahāBhā. vi. 55. 100; vi. 102. 68; vii. 112. 42; तं पापकर्माणम् ... नयाम्यन्तम् ... राधेयम् MahāBhā. viii. 50. 31; ix. 23. 15; बलहीनाः ... अन्तं गच्छन्ति MahāBhā. xii. 289. 16; अन्तश्चाकाशमेव स्यात् ... यदि राजा न पालयेत् MahāBhā. xii. 68. 20; xii. 199. 18; चकारान्ताय स रिपोः सज्यमन्यन्महद् धनुः Rāmā. iii. 27. 18; ii. 47. 14; (पुरुषः) नास्यादिरन्तो मध्यो वा विद्यते TattvSa. 123. 7 (*on* 3); BṛĀraUBhVā. ii. 3. 169; LiṅgaP. i. 4. 56; (शिशुपालः) भगवतान्तमुपनीतः ViṣṇuP. iv. 15. 15; MārkP. 6. 4; YogYā. 4. 39; NyāyVār. 419. 4 (*on* iii. 2. 14); MāṭhVṛ. 84. 10 (*on* 71); पत्तीनां राक्षसोऽन्तं नयतु बलम् MudrāRā. 2. 14; महताप्यर्थसारेण यो विश्वस(?सि)ति शत्रुषु। ... तदन्तं तस्य जीवितम् Tantrākhyā. 59. 6; Hitopa. 1. 66 (FN. 6); स्वयंकृतप्रसादस्य तस्य ...। समयावधिमप्राप्य नान्तायालं भवानपि ŚiśuVa. 2. 110; 11. 59; 12. 55; करोति विग्रहं कामी कामिष्वन्ताय चात्मनः BhāgP. iii. 31. 29; BrahmSūBh. (Śaṅ.) 541. 16 (*on* iii. 1. 8); उच्छित्तिः ... अन्तः BṛĀraUBh. 668. 2 (*on* iv. 5. 15); 292. 15 (*on* ii. 3. 6); GītāBh. (Śaṅ.) 30. 8 (*on* 2. 18); हरेर्नः ... प्रपदयुगमिदं प्रापयेत् पापमन्तम् ViṣṇuPādāSt. 17; BrahmSūBh. (Bhā.) 82. 11 (*on* i. 4. 21); चकाङ्क्ष स्मरमोहहेतुं बलाद् ग्रहीतुम् ... एत्य सान्तम् RāghPāṇ. (Dha.) 5. 15; 10. 35; Nyās. ii. 45. 19 (*on* [illegible] 114) = PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. v. 1. 114 (97. 15); प्रसूता नागवनिता मत्ता चान्ताय भूपतेः ViṣṇuDhaP. ii. 164. 77;

VarāP. 24. 28; अशुद्धिरन्तश्च चितिशक्तौ पुरुषे न स्तः TattvVai. 6. 15 (on 1. 2); न हि शब्दस्यान्तक्षयौ धीसिद्धौ NayaVi. 246. 2 (on i. 1. 8); YogVā. v. 80. 17; VedāntDī. 46. 16 (on i. 3. 9); देवक्या यः समुत्पद्यते सुतः। स सुरैर्निश्चितोऽन्ताय ... जीवितस्य ते DaśāvaC. 8. 19; YogŚā. 4. 63; ब्रह्मादीनां त्वमन्तादी तवाद्यन्तौ न कश्चन DvyāśraKā. 5. 137; (वज्रे) यवे पीते कुलस्यान्तः Mānaso. ii. 4. 418; पालयित्वा परिव्रज्यामन्तं कृत्वा च सोऽभवत् ... सुराधिपः PārśvC. 7. 498; SindūPra. 90; PurusPa. 216. 11; भुव्यतनोदन्तेन द्विषतां स यशांसि Nalo. 1. 14; बीभत्सुः ...। अहिसुतयेरावन्तं सुतमाप ... अरावन्तम् YudhiVi. 2. 23; 4. 92; 6. 14; अन्तं नाशं गच्छतीत्यन्तगः Subodhi. 91. 27 (on 2. 212); BālamBha. ii. 305. 15 (on 2. 212); AdhyāRā. vi. 13. 6; YogVā. v. 80. 17; पापस्यान्तो भविष्यति VetāPañ. (Śi.) 1. 1; BhārCam. 1. 20; LalitāSaBh. 65. 32 (on 100); मुकुन्दः ... कालयवनस्य ... अचीकरदन्तम् UpadeŚ. 60; [Loc.] at the destruction तन्त्वादिवदन्ते पटादिषु (अवस्थान्तरम्) NyāyKa. 34. 8; **6Bii** destruction or annihilation personified, i. e. destroyer लोकानामिह सर्वेषां त्वं कर्ता चान्त एव च MahāBhā. i. 7. 18; iii. 13. 15; अहमादिश्च ... भूतानामन्त एव च MahāBhā. vi. 32. 20 = BhagGī. 10. 20; MahāBhā. vi. 32. 32 = BhagGī. 10. 32; MahāBhā. x. 17. 9; EI. vi. 30. 10; त्वम् ...। आदिश्चान्तश्च VāmaP. 47. 117; BrahmP. 40. 54; 40. 63; AdhyāRā. vi. 13. 6; **6C** cessation, removal or cure यदा चर्मवदाकाशं वेष्टयिष्यन्ति मानवाः। तदा ... दुःखस्यान्तो भविष्यति ŚvetāU. 6. 20; समरे निहतास्तस्मात् सर्वे नणिमता सह (v. l. शापस्यान्तो भवेत्तदा) MahāBhā. iii. 159. 34; xii. 3. 22; xii. 273. 30; xiv. 91. 38; Saund. 18. 37; दिदृक्षुरन्तं कुष्ठस्य खदिरम् ... प्रयुञ्जीत स्नानपानाशनादिषु SusruS. iv. 9. 70; MeghDū. 16*; HamsDū. (Vā.) 120; स्वप्ने दुःखं महद् दृष्टं यस्यान्तो नोपलभ्यते MārkP. 8. 164; PāśSū. 140. 14; NītiSā. 10. 15; अभिमुखनिहतस्य सतः ...। उभयबलसाधुवादः श्रवणसुखोऽस्त्येव चात्यर्थम् (v. l. उभयबलसाधुवाद-श्रवणसुखस्यैव नास्त्यन्तः) ŚatTrayī. 208; Subhāṣi. 2272 (v. l.); एकस्य दुःखस्य न यावदन्तं गच्छामि ... तावद् द्वितीयं समुपस्थितं मे Tantrākhyā. 88. 5; PañcT. 2. 85 (263. 4); Pañcā. 171. 12; Hitopa. 1. 164; MahāP. 99. 155; दुःखस्यान्तं चिकीर्षसि NyāyMañ. ii. 70. 15; BṛKathā-Mañ. i. 1. 66; BrahmP. 178. 181; ŚrīKaC. 5. 54; सार्थम् ... प्रैक्षिष्टापद्य सुततुराधावन्तम् Nalo. 3. 50; PañcDa. 12. 67; YogVā. ii. 10. 18; PurāPraSam. 6. 9; अद्य कान्तः कृतान्तो वा दुःखस्यान्तं करिष्यति BallāC. 32. 12 = Kuval. 114 (5); Manmatho. 1. 16 (423. 11); [Loc.] at cessation, removal or cure दुःखमेव कुतः सौख्यं राज्यभ्रष्टस्य ....। दुःखस्यैतस्य (v. l. अन्ते चैतस्य) ...। अवाप्स्यसि सुखम् MahāBhā. v. 8. 22; xii. 26. 24; संनिपातज्वरस्यान्ते कर्णमूले ...। शोथः संजायते CaraS. vi. 3. 287 (1941 Ed.); RugVi. 2. 25; MeghDū. 88; भुक्तिः षष्टिहृता स्थितिविमर्ददलनाडिकागुणार्कैन्दोः आदावृणमन्ते धनमसकृत् तेनान्यथा पाते KhaṇḍKhā. 4. 5; आदावन्ते रुजां ज्ञाने प्रयतेत चिकित्सकः SiddhYo. 1. 6; मानस्यान्ते नयनसलिलैः क्षालितः ... पादपांसुः SaraKaṇṭhā. 654. 15; **6D** dissolution धरा गच्छत्यन्तं धरणिधरपादैरपि धृता ŚatTrayī. 306; रुद्रः साममयोऽन्ताय ViṣṇuP. ii. 11. 13; BrahmāṇḍP. iii. 13. 23; आद्यन्तयोस्त्वमेवैषां (लोकानाम्) हेतुभूतः प्रजापते BṛBrahmaS. iii. 1. 8; [Loc.] at the dissolution वि चैति चान्ते विश्वमादौ स देवः ŚvetāU. 4. 1; MārkP. 81. 56; अङ्गानि च ...। करयोर्विन्यसेत् तुल्यं सृष्ट्यन्तस्थितिषु क्रमात् ĪśānŚiPa. i. 34. 24; सृष्टिकाले पुनश्चान्ते स्तिमितं शून्यतां व्रजेत् AnuVyā. 30A. 6 (on 2. 2); अन्ते प्रलयकाले NyāySu. (Ja.) 401B. 8 (on ii. 2. 8); **6E** last stage of life गुर्वाचार्यन्तगेषु चेति पाठान्तरम्। तत्रान्तं चरममाश्रमं गच्छतीत्यन्तगो यतिः BālamBha. ii. 305. 14 (on 2. 212); [Loc.] at the last stage of life राजर्षीणां हि ... अन्ते वनमुपाश्रयः MahāBhā. xv. 8. 5; xii. 280. 22; (रघूणामन्वयं वक्ष्ये) योगेनान्ते तनुत्यजाम् RaghuVa. 1. 8; = VyaktiVi. 56. 4; PāraS. 15. 11; अन्तेऽथ पुरुषार्थगमो भवेत् ĀdiP. 1. 16 (? 17); YogSā. 13. 13 (1); Nāräy. i. 3. 6; विरक्तः ... नृपोऽन्ते मोक्षमन्वियात् ŚukraNi. 1. 31; **6F** [Loc.] at the loss (of wealth) सः ... द्रव्यस्यान्ते पणाय ... दारानात्मोपेतान्यधत्त YudhiVi. 3. 67; **7Ai** final settlement, ascertainment or determination हन्त तेऽनया कात्यायन्यान्तं करवाणि ŚatBr. XIV. v. 4. 1 = XIV. vii. 3. 2; BṛĀraU. ii. 4. 1 = iv. 5. 2; ŚatBr. XIV. iv. 3. 10; BṛĀraU. i. 5. 3; नासतो विद्यते भावो नाभावो विद्यते सतः। ... दृष्टोऽन्तस्त्वनयोस्तत्त्वदर्शिभिः MahāBhā. vi. 24. 16 = BhagGī. 2. 16; दृष्टान्तः दृष्टेन अन्तेन अदृष्टस्य अन्तस्य समीकरणसमाख्यानम् AbhidhSa. 105. 7; BhāgP. x. 47. 33; अन्तो निश्चयो व्यवस्थितिः TārkiRa. 218. 2; VedāntRaMañ. 3. 8 (117. 25); PāñcRāRa. 139. 4; LalitāSaBh. 90. 25 (on 125); [Loc.] in the final analysis अन्तेऽज्ञातादिः परमेश्वरे स्यात् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 6. 77; 8. 87; **7Aii** one end of sceptic (? an argument) नित्यत्वमप्येकोऽन्तः अनित्यत्वमप्येकोऽन्तः NyāyBh. 61. 8 (on 1. 2); **7Aiii** ... distinction (अनन्तश्चात्मा) अस्यान्तः परिच्छेदः ... न विद्यते ŚvetāUBh. 105. 5 (on 1. 9); अन्तस्यापि मेयत्वेऽतद्धर्मत्वात् IṣṭaSi. 1. 10; 11. 3; अविद्यमानोऽन्तः परिच्छेदो देशतः कालतः स्वरूपतः ... चितः PratyabhiVi. i. 353. 1 (on i. 7. 1); PañcDa. 3. 35; **7Aiv** contrasting principle or opinion ब्राह्मणगृहपतीनां कुतूहलशालायां संनिषण्णानाम् ... अयमेवंरूपोऽभूत् अन्तसमुदाहारः GiMS. iii (1). 221. 8 [DBHS.]; **7Bi** limiting condition or state अयं पुरुष एतावुभावन्तावनुसंचरति स्वप्नान्तं च बुद्धान्तं च ŚatBr. XIV. vii. 1. 18; BṛĀraU. iv. 3. 18; अयं पुरुष एतस्मा अन्ताय धावति ŚatBr. XIV. vii. 1. 19; BṛĀraU. iv. 3. 19 स्वप्नान्तं जागरितान्तं चोभौ येनानुपश्यति KāṭhU. 4. 4; स्वप्नान्ते मे सौम्य विजानीहि ChāndoU. vi. 8. 19; [Loc.] at the limiting condition अन्ते उपाधौ हृदि परिच्छेदकत्वात् पूजिता LalitāTriBh. 270. 20 (on 8); **7Bii** [Loc.] in the entities or elements एष उ एवंषु सर्वेष्वन्तेषु परिख्यायते ChāndoU. viii. 7. 4; NānārthāSam. i. 44. 22; **7Biii** real characteristic or nature कस्माद् भुवो नास्ते सर्वे द्रव्यय बालिशाः ViṣṇuP. i. 15. 94; आयतान्तः। निर्वर्णि ... अस्य ... चमूभिरेकबाहुः ŚiśuVa. 20. 22 (comm. द्राघिष्ठस्वरूपः); तपसि ... द्रुमास्ते तिष्ठन्ति ... अन्तं नयन्तो रजः ŚrīKaC. 4. 56 (comm. स्वरूपं पक्ता नयन्तः); [Loc.] at the real characteristic or nature अन्ते स्वरूपे तिष्ठति LalitāSaBh. 54. 13 (on 88); **8A** last or double-bodied sign of the zodiac मध्यपरोरादन्तयोर्वा हीनम् JaimiUpaSū. ii. 1. 4; **8B** [Loc.] in the last (meditation) चत्वार्यन्तेऽसुखादुःखोपेक्षास्मृतिसमाधयः AbhidhK. 8. 8; **8C** [Loc.] in the last, i. e. the twelfth house from the *lagna* राहुः करोत्यविधवा ...। अन्ते गुरुर्धनवतीम् BrSam. 103. 12; 104. 45; **8D** last or youngest आद्यन्तयोर्ज्येष्ठकनिष्ठयोरुपादानात् ... मध्यमोऽपि विवक्षितः Subodhi. 76. 16 (on 2. 139); **8E** low caste नान्तपर्यन्तनामिकाम् ।... उद्वहेत् स्त्रियम् NaraP. 58. 42; [Loc.] in the low caste अन्ते भवोऽन्त्यो यतोऽधमा शूद्रजातिः DīpKa. 73. 7 (on 2. 294); **8F** last, i. e. the final (*bījasandhi*) यत्र बीजस्य संहारो यत्रार्थः पर्यवस्यति। सर्वेषां यत्र निष्क्रामः सोऽन्तः SāhiSā. 5. 115; **8G** last portion or remainder, Āpte; **9A** name of a season अन्तेनामानावृतु भवतः TaiS. VII. iv. 8. 1; **9B** name of a demon (दैत्याः) अन्तः केशमनो भीमः ViṣṇuDhaP. i. 38. 29; **9Ci** name of one of the eight *śaktis* belonging to the first *Āvaraṇa* of *laghimāvyūha* कथितं चाणिमाव्यूहं लघिमाख्यं वदामि ते। श्रीकण्ठोऽन्तश्च LiṅgaP. ii. 27. 102; ViraMi. (Rājanīti.) 385. 8; **9Cii** name of one of the sixteen Rudras belonging to the second *Āvaraṇa* of *mahimāvyūha* एकान्तश्चान्त एव च। ... कथितं महिमा व्यूहम् LiṅgaP. ii. 27. 107; ViraMi. (Rājanīti.) 385. 13; **10** disposition, Āpte; **11A** part of the word *samanta-sāman* or *antatriṇidhana* मृत्यमन्तत्रिणिधनायास्ये PuṣpaSū. i. 2. 4; **11B** the word *anta* दिवाविभानिशाप्रभाभास्करान्तानन्तादि ... धनुररुःषु P. iii. 2. 21; Kātan. iv. 3. 23; JaineVyā. ii. 2. 26; ŚākaṭāVyā. iv. 3. 132; SiddhaHe. v. 1. 102; SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 4. 31; अन्तात्यन्ताध्वदूरपारसर्वानन्तेषु डः P. iii. 2. 48; SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 4. 65; अन्तशब्दोऽयमस्त्येवावयववाची MahāBh. i. 197. 16 SaraKaṇṭhā. (Gr.) i. 4. 65; iii. 459. 19 (on viii. 4. 20); Nyās. (on i. 2. 10); iii. 278. 18 (on vii. 2. 2); iii. 459. 19 (on viii. 4. 20); Nyās. (on i. 2. 10); i. 360. 5 (on ii. 1. 46); ii. 689. 14 (on vii. 2. 2); Pradī. i. 151. 19 (on i. 2. 10); i. 360. 5 (on ii. 1. 46); ii. 689. 14 (on vii. 2. 2); Pradī. vi. 94. 15 (on vii. 2. 2); PadMañ. on KāśiVṛ. on P. i. 2. 10 (280. 4); on P. vii. 1. 46 (583. 17); on P. vii. 2. 2 (653. 14); Prasā. i. 611. 12; LaŚabdeŚe. i. 83. 17; i. 293. 8; i. 542. 26; मध्यान्ताद् गुरौ JaineVyā. iv. 3. 130; ŚākaṭāVyā. ii. 2. 11; SiddhaHe. iii. 2. 21; NyāyVār. 419. 5 (on iii. 2. 14); अग्रान्तपश्चादिमद्य CāndraVyā. iii. 2. 83; KāśiVṛ. on iv. 3. 23; ŚākaṭāVyā. iii. 1. 80; SiddhaHe. vi. 3. 75; अन्ताबोऽधसोऽसमः ŚākaṭāVyā. iii. 1. 63; SiddhaHe. vi. 3. 74; अन्तशब्दः समीपवाची Nyās. i. 801. 7 (on iv. 1. 1); Pradī. vii. 133. 15 (on viii. 2. 78); PadMañ. on KāśiVṛ. on P. iii. 1. 32 (407. 14); on P. v. 4. 59 (372. 7); on P. vii. 3. 86 (96. 16); Prasā. i. 337. 8; LaŚabdeŚe. ii. 627. 2; अन्तशब्दोऽयं समाप्तौ Nyās. i. 212. 23 (on i. 3. 3); i. 342. 20 (on ii. 1. 6); PadMañ. on KāśiVṛ. on P. i. 3. 3 (395. 9); निर्णय इहान्तशब्देनोच्यते GītāBh. (Rā.) 74. 1 (on 2. 16); SarvaDaKau. 47. 23; SmṛtiCan. iv. 491. 13; ViraMi. (Āhnika.) 28. 10; Kiraṇā. 92. 7; राद्धसिद्धकृतेभ्योऽन्तः आप्तोक्तिः AbhidhāCin. 242; ŚrutaPra. ii. 21. 25 (on i. 3. 9); आद्यन्तशब्दयोरवयववचनत्वात् PariVṛ. (Śi.) 10. 21; 25. 6; 116. 12; TattvPrakā. 163A. 10 (on iii. 3. 1); Vādā. 92. 7; अतिव्येतिवदन्तशब्दा-भावादित्याशङ्कयामसत्यमन्तशब्दे ... तदन्ततालाभः MayūMāli. 170. 8 (on ii. 3. 8); SetuBa. 46. 26; GoviBh. 221. 2 (on iii. 3. 1)

अन्त (ānta) *adj.* [*f.*-ā] **i** last यस्यं तीव्रसुतं नवं मध्यमन्तं च रसंसे। अयं स सोमं इन्द्र ते सुतः RV. vi. 43. 2; इमाः साकमन्ता अरंसत AV. i. 17. 3; अन्तम्(?न्)व्यमयोर्नाम्युदमनुदनिपाते। आद्यात् त्वरितमुपसर्गे NāraŚi.

ii. 7. 6; अन्ते प्रथमे वाहनि विकल्पः स्यात् MīmāSū. xi. 3. 13; इष्टगुणितमिष्टधन त्वथवाद्यन्तं पदार्धहतम् Āryabh. 2. 19 (37); Kāvyāda. 3. 147; स्मृत्युपस्थितौ तावदिमौ बालचरितस्यान्तेऽध्याये श्लोकौ UttaRāC. 6. 30 (7); ŚārṅgaPa. 2883; नाभ्यन्तरम् ... आद्यन्तैरक्षरैः श्रितम् SāhiSā. 2. 157; **ii** last stage of life कर्मविलयात् कृते जन्मन्यन्ते ... आसाद्य गिरिशम् DevīPañ. 5. 36; अन्ते वयसि ... अदेहबन्धाय पयः प्रयच्छ SaduktiKa. 28. 30; NemiDū. 13; निस्सङ्गो नाम जटी अन्ते वयसि वर्तमानः ... न कस्यापि सत्कमदत्तं गृह्णाति Bharat. 9A. 5; अन्ते वयसि संजातः इति योऽतीव मे प्रियः ParamāKā. 65. 79.

अन्त (anta) Gr. **i** affix *anta* अयामन्ताल्वाय्येत्न्विष्णुषु P. vi. 4. 55; Kātan. iv. 1. 37; JaineVyā. iv. 4. 55; CāndraVyā. v. 3. 69; SaraKaṇṭhā. (Gr.) vi. 3. 69; SiddhaHe. iv. 3. 85; MugdhaBo. 8. 114 (97. 11); **ii** substitute *anta* for the letter *jh* in the affix (virtually *ant*) झोऽन्तः P. vii. 1. 3 = JaineVyā. v. 1. 3 = CāndraVyā. i. 4. 3 = ŚākaṭāVyā. i. 4. 88 = SaraKaṇṭhā. (Gr.) iii. 1. 3; **iii** present active participle with *anta* at the final position युवुझामनाकान्ताः Kātan. iv. 6. 54; SiddhaHe. ii. 1. 115; **iv** Aorist or Imperfect 3rd person plural termination or ending ह्यस्तनी दिव् ताम् अन् ... त आताम् अन्त SiddhaHe. iii. 3. 9; iii. 3. 11; MugdhaBo. 8. 1 (79. 2); **v** present Ātmanepada 3rd person plural ending धोस् ... ते आते अन्ते MugdhaBo. 8. 1 (78. 20)

अन्तःकक्षा (antaḥ-kakṣā) *f.* interior part of palace, inner apartment प्रविशति नृपस्यान्तःकक्षां जवादरिमुद्गरः SaduktiKa. 203. 27.

अन्तःकक्षान्तरस्थ (antaḥkakṣāntara-stha) *adj.* present inside the inner apartment मामागतं श्रुत्वा दौवारिकपरंपरा। अन्तःकक्षान्तरस्थाय मातुलाय न्यवेदयत् BṛKathāŚloSaṁ. 18. 230.

अन्तःकक्ष्यास्थित (antaḥkakṣyā-sthita) *adj.* present in the inner apartment एवंगते राजन्यन्तःकक्ष्यास्थिता रक्षिणश्चाप्रमत्ता भवन्तु भवन्तः Abhiṣe. 5. 14 (2)

अन्तःकठिनता (antaḥ-kaṭhinatā) *f.* inner hardness (अर्थिजनस्याधिधाय कमप्युपकारम्) खदिर ... तव अन्तःसारतया अन्तःकठिनतया किम् comm. *on* YaśasCam. ii. 177. 13.

अन्तःकठिनहृदय (antaḥkaṭhina-hṛdaya) *adj.* having heart hard inwardly दुष्टबुद्धिरन्तःकठिनहृदयः ... तमाह Tantrākhyā. 46. 15.

अन्तःकण्ठ (antaḥ-kaṇṭha) *n.* **1** inside of the throat बहिरायामनं जिह्वादंशोऽन्तःकण्ठकूजनम्। ... क्रोशनं च श्ववच्छुनि AṣṭāSaṁ. ii. 188. 9 (6. 3); AṣṭāHṛ. vi. 3. 15; **2** internal opening (of the womb) जिह्वाक्षिनाभिपृष्ठान्तःकण्ठकोष्ठशिराः स्मृताः Hastyāyur. 190. 23 (2. 11); **3** internal stuttering or stammering गद्गदं श्लिष्टवर्णकम्(v. l. अन्तःकण्ठं गद्गदं स्यात्) KośaKaTa. 1. 1559.

अन्तःकण्ठम् (antaḥkaṇṭham) *adv.* inside the throat हठादन्तःकण्ठं लुठति ... पञ्चमरवः VakroJī. 38. 20.

अन्तःकण्ठशल्यावलोकन (antaḥkaṇṭhaśalyāvalokana) *n.* observation of splinter inside the throat दशाङ्गुलार्धनाहान्तःकण्ठशल्यावलोकने नाडी AṣṭaHṛ. i. 25. 13.

अन्तःकण्ठशल्यावलोकिनी (antaḥkaṇṭhaśalyāvalokinī) *adj.* (*f.*) observing splinter inside the throat दशाङ्गुलार्धनाहान्तःकण्ठशल्यावलोकने (v. l.°किनी KSS. Ed. 1959 A.D.) नाडी AṣṭāHṛ. i. 25. 13.

अन्तःकन्दलितादर (antaḥ-kandalitādara) *adj.* which has developed regard within the heart अन्तःकन्दलितादरः ...। राधामाधविकामधो ...अस्य ...भवदीयपादकमले प्रेमोर्मिरुन्मीलतु VidaMā.7. 62.

अन्तःकपाट (antaḥ-kapāṭa) *n.* [Loc.] between (two) panels (of door) स्यादर्गलं तु ...दण्डे चान्तःकपाटयोः ViśvaPra. 155. 82; ViśvaLoK. 340. 62; अर्गला ...कल्लोले दण्डिकान्तःकपोलयोः(?कपाटयोः) NānārthaSaṁ. ii. 50.36.

अन्तःकपोल (antaḥ-kapola) *m.* [Loc.] between (two) cheeks, i. e. panels (of door) अर्गला ...कल्लोले दण्डिकान्तःकपोलयोः NānārthaSaṁ. ii. 50. 36.

अन्तःकपोलधृत (antaḥkapola-dhṛta) *adj.* held within the cheeks अन्तःकपोलधृतमधुरसलवलुलितलाजकवलैः ... तुरंगमैरुद्भासितम् ...राजकुलम् Kād. 88. 4.

अन्तःकपोलस्थलम् (antaḥkapolasthalam) *adv.* in the middle of the cheek-region लग्नः ...मुद्राङ्कः शितिकन्धरेन्दुशकलेनान्तःकपोलस्थलम्। पार्वत्या ... प्रोन्मृष्टः करपल्लवेन ..पातु वः KāvyPra. 360. 2.

अन्तःकफम् (antaḥkapham) *adv.* with phlegm inside (the chest) प्रसक्तमन्तःकफमीरणेन कासेत्तु शुष्कम् SuśruS. vi. 52. 8.

अन्तःकम्पता (antaḥkampa-tā) *f.* the state of having tremor inside कलयति च यदन्तःकम्पतामूरुकाण्डम् ŚṛṅgāTi. (Ru.) 2. 111.

अन्तःकम्पिता (antaḥkampi-tā) *f.* the state of trembling inside कलयति च यदन्तःकम्पितामूरुकाण्डम् SūktiMu. 39. 16.

अन्तःकर (antaḥ-kara) *m.* [Inst.] through the inner part of the trunk हस्तमुत्क्षिप्य नागेन्द्रं यन्ता ...। अन्तःकरेण भस्त्रायां ताडनं कारयेत् Mānaso. ii. 3. 310.

अन्तःकरण (antaḥ-karaṇa) *n.* **1Ai** internal organ, mind, heart (also described as the means of knowledge) **ii** internal organ having *sattva* as its main constituent **iii** internal organ personified as bride-groom **iv** (Jain.) internal organ as independent of external organ **Bi** internal organ (of sense) considered threefold as *mahat* or *buddhi*, *ahaṅkāra* and *manas* **ii** internal organ considered twofold as *manas* and *ahaṅkāra* **iii** internal organ considered twofold as *ātman and manas* **iv** internal organ considered fourfold as *manas*, *buddhi*, *citta* and *ahaṅkāra* **v** internal organ considered twofold as *buddhi* and *manas* **vi** internal organ as one of the forms of *ākāśa* and of *āditya* **Ci** internal organ as the principle of Intellect in Sāṅkhya **ii** internal organ as an aggregate of powers of cognition **iii** internal organ as intellect (of the form of *niścaya*) **iv** internal organ having the nature of the function of five actions **v** internal organ having the form and function of both the sense-organ and the organ of action **Di** internal organ as inner self **ii** internal organ as ego **2A** inner mechanism or effort (for producing verbal sound) **B** internal procreation, act of cohabitation **C** act of inclusion **3** the word *antaḥkaraṇa* **4** word used for the number four **5** name of a type of gesture in drama **1Ai** internal organ, mind, heart (also described as the means of knowledge) समाधिनिर्धूतमलस्य चेतसो निवेशितस्यात्मनि यत्सुखं भवेत्। न शक्यते वर्णयितुं गिरा तदा स्वयं तदन्तःकरणेन गृह्यते MaiU. 6. 34; सहान्तःकरणेनैव भक्तियुक्तेन चेतसा। नतपृष्ठशिरोजानुललाटतटहृत्करः। गृहस्थ आचरेन्नित्यं प्रणामम् PauṣkS. 37. 55; 20. 34; धनुर्भृतोऽप्यस्य दयार्द्रभावमाख्यातमन्तःकरणैर्विशङ्कैः। विलोकयन्त्यः ... हरिण्यः RaghuVa. 2.11; तस्मिन् ... कन्यामये नेत्रशतैकलक्ष्ये निपेतुरन्तःकरणैर्नरेन्द्राः RaghuVa. 6. 11; प्रिये अन्तःकरणमिति न खल्ववगच्छामि Vikramo. 4. 71 (2); श्रोत्राद्यव्यापारे स्मृत्युत्पत्तिदर्शनात् बाह्येन्द्रियैरगृहीतसुखादिग्राह्यान्तरभावाद्यान्तःकरणम् PadārthaSaṁ. 89. 12; 263. 6; स्पर्शधर्मः ...। यो वायव्यो गुणस्सूक्ष्मः स च मन्त्रतनौ स्थितः। स चान्तःकरणे चैव संहते स्यात्तदुत्थितः JayāS. 12. 48; त्वमुर्वी सलिलं वह्निर्वायुराकाशमेव च। समस्तमन्तःकरणं प्रधानं तत्परः पुमान् ViṣṇuP. iii. 17. 14; iv. 15. 9; सर्वविषयमन्तःकरणं मनः NyāyBh. 22. 10 (*on* i. 1. 9); विभुत्वे चान्तःकरणस्य पर्यायेणेन्द्रियैः संयोगः NyāyBh. 198. 19 (*on* iii. 2. 8); लग्नस्य शुद्धिः शकुनैर्निमित्तैर्विज्ञायतेऽन्तःकरणेन सम्यक् YogYā. 5. 35; अनुद्धताकारतया विविक्तां तन्वन्तमन्तःकरणस्य वृत्तिम् Kirātā. 3. 3; नरपतिस्तु तच्छुत्वा प्रीयमाणेनान्तःकरणेन तामवादीत् HarṣaC. 180. 12; (मगधराजः) तम् ...अन्तःकरणे कृतनमस्कारम् ...चकर्त AvantiKa. 113. 17; क्षुण्णं यदन्तःकरणेन वृक्षाः फलन्ति कल्पोपपदास्तदैव ŚiśuVa. 3. 59 = VyaktiVi. 102. 24; अहो ... सौजन्यपूतमन्तःकरणमस्य राजन्यपोतस्य MahāViC. 2. 38 (5); 4. 36; दारकद्वयम् ...सचराचराणां भूतानामन्तराणि (v. l. अन्तःकरणानि KANE Ed.) तत्त्वान्युपस्नेहयति UttaRāC. 2. 3 (7); सा पुनर्मम ...अन्तःकरणमाकृष्टवती सर्वथा MālaMā. 1. 221; (भगवती) इयं हि मम आविर्भवन्ती प्रथमं प्रियायाः सोच्छ्वासमन्तःकरणं करोति MālaMā. 3. 53; SaraKaṇṭhā. 385. 7; ताः ...चेष्टाः ...यास्वन्तःकरणस्य बाह्यकरणव्यापाररोधी क्षणादाशंसापरिकल्पितास्वपि भवत्यानन्दसान्द्रो लयः MālaMā. 5. 45; KāvyPra. 103. 3; SūktiMu. 43. 13; SāhiDa. 172. 1; अये, किमप्युत्साहवर्धनाय प्राग्भवीयमनुस्मारितमन्तःकरणमनयोः AnargaRā. 2. 43 (3); सान्तःकरणस्य प्रपञ्चस्यैकायनमनन्तरमबाह्यं कृत्स्नं प्रज्ञानघनं व्याचक्षाणः परमात्मानमेवैनं गमयति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 262. 13 (*on* i. 4. 10); 'दशेमे पुरुषे प्राणा आत्मैकादशः' इति, आत्मशब्देन च अत्र अन्तःकरणं परिगृह्यते, करणाधिकारात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 500. 10 (*on* ii. 4. 6); मनसः अन्तःकरणस्य संकल्पविकल्पलक्षणस्योपाधेरनुवर्तनात् ĪśopBh. 10. 1 (*on* 4); अन्तःकरणेनैकेन चक्षुर्भूतेन रूपं पश्यति श्रोत्रभूतेन शृणोति AitUBh. 289. 9 (*on* 5. 2); चैतन्यं, पृथिव्यादीनामन्यतमस्य सर्वेषां विपरिणतानां वा धर्मो न भवति, तथा श्रोत्रादीनामन्तःकरणस्य च धर्मो न भवतीति ब्रह्मणो रूपमिति ब्रह्म रूप्यते चैतन्येन KenUBh. 43. 1 (*on* 2. 1); मनः मनस्यनविशिष्टमन्तःकरणं वाचः भूयः ChāndoUBh. 423. 11 (*on* vii. 3. 1); आहारशुद्धौ सत्यां तद्वतोऽन्तःकरणस्य सत्त्वस्य शुद्धिः नैर्मल्यं भवति ChāndoUBh. 467. 11 (*on* vii. 26. 2); मनुते अनेनेति वा मनः अन्तःकरणं तदभिमानी तन्मयः, तल्लिङ्गो वा TaiUBh.

204. 6 (*on* 1. 6); मृत्युः …संकल्पादिलक्षणमन्तःकरणम् … (*on* i. 2.1); अन्तःकरणस्य …नवधा शक्तिः ŚvetāUBh. 78. 8 (*on* 1. 4); यतचित्तात्मा चित्रम् अन्तःकरणम्, आत्मा बाह्यः कार्यकरणसंघातः GītāBh. (Śaṅ.) 129. 16 (*on* 4. 21); एकाग्रचित्तनिर्ध्याता। …निरन्तरव्याप्तिविषयीकृतचैतन्यं यस्य तत्तादृशं चित्तमन्तःकरणं येषां तैः … निर्ध्याता LalitāTriBh. 266. 5 (*on* 6); ज्ञानमेव हि सा बुद्धिर्न चान्तःकरणं मतम् SarvaSiSaṁ. 4. 3; 5. 23; अजितस्यान्तरिक्षस्वरूपे तस्मिन्नस्माकमन्तःकरणमतिमुदा क्रीडतात् क्रोडभागे ViṣṇuPādāSt. 25; सदा यस्यैवान्तःकरणमपि शंभो तव पदे स्थितम् …स च सुखी ŚivāL. 12; चिदेव देहस्तु चिदेव लोकाश्चिदेव भूतानि चिदिन्द्रियाणि कर्ता चिदन्तःकरणं चिदेव चिदेव सत्यं परमार्थरूपम् SvātmPra. 19; स्मृतिश्च बाह्येऽर्थे बाह्यवादिनाम्, अबाह्यवादिनां तु अबाह्येऽन्तःकरणे IṣṭaSi. 289. 3; तद्यान्तःकरणं सुसूक्ष्मवपुषा तिष्ठद्बहिः सर्वदा SaṁkṣeŚā. 2. 135 (ii. 85. 27); तस्मादन्तःकरणस्य तदुपाधिकजीवस्य चाज्ञानाश्रयत्वाभावेऽपि …युक्तमेव तद्गतत्वेनाज्ञानस्य स्फुरणम् PañcPra. 67. 4; 69. 4; अन्तःकरणस्य च रागाद्युपहतवृत्तित्वात् BrahmSūBh. (Bhā.) 3. 4 (*on* i. 1. 1); तस्योर्जितेनातिरवेरवद्यं नैवेक्षतेऽन्तःकरणं ममापि RāmC. 3. 42; 4. 16; 22. 45; 23. 56; तयोस्तदत्यादरतस्तदानीं विशोकमन्तःकरणं बभूव RāmC. (App.) 38. 32; 40. 33; अन्तःकरणं मनः NyāyMañ. ii. 62. 111; ManuBh. i. 471. 7 (*on* 5. 108); ज्वलन्निवान्तःकरणेन …सः (भीमः रामः वा) RāghPāṇ. (Dha.) 5.50; प्रमातेति त्रिधा त्वेका तदन्तःकरणं परा। बहिःकरणमन्या च चतुर्थी भावभूमिका LakṣmīT. 6. 35; अन्तःकरणमात्मेति यदज्ञानाद्विमोहितैः। भण्यते रामनाथं तम् … प्रणमामि SkandP. iii (1). 49. 38; क्रोडीकृतम् …(पीडया) निबिडमन्तःकरणम् TilaMañ. 42. 13; 142. 6; 279. 16; (मुनिकुमारकयुगलम्) अनुस्मरणस्मेरान्तःकरणम् YaśasCam. i. 143. 8 (comm. अन्तःकरणं मनः); ii. 8.3; अनुपनीतं हि चक्षुः स्फुटितपिण्डगण्डमिव महतीं करोति विचिकित्सामन्तःकरणस्य YaśasCam. ii. 65. 3; ii. 337. 26; सांख्या ह्यन्तःकरणस्य मनसो वृत्तिविशेषं धर्ममाश्रिताः Kāśi. i. 160. 16 (*on* 2. 195); NyāyRa. 105. 20 (*on* 2. 195); इन्द्रियज्ञानं नाम उपदेशान्तःकरणेन्द्रियादीनि … उपलब्धिसंकरादीन् … प्रवर्तते TattvPradī. (A.) 54. 6 (*on* 1. 41); अन्तःकरणस्याध्यस्तात्मभावस्य धर्मान् … आत्मन्यध्यस्यति Bhām. 30. 16 (*on* i. 1. 1); यत्खलु पुण्डरीकस्थमन्तःकरणं तस्मिन्विशुद्धे …ब्रह्मावलोक्यते Bhām. 214. 7 (*on* i. 3. 15); क्रियते बलवेनास्या मणिबन्धे गतागतम्। कार्श्याग्रभूमिमाप्तायास्त्वय्यन्तःकरणेन च NavaSāC. 16. 40; यत्रान्तःकरणमहमिति उल्लेखेन विषयान् वेदयते सोऽहंकारः RājMār. 8. 15; न चासत्यपि बहिरिन्द्रियेऽन्तःकरणेन गृह्यताम् NyāyRa. 181. 23 (*on* 4. 151); अन्तःकरण एव निसृष्टार्थं पठितमपि नूनमनेनैव UdaySuKa. 29. 16; निर्वापिकेयमन्तःकरणस्य …दीर्घिका UdaySuKa. 48. 25; 64. 4; 71. 7; धीमतां किमनूह्यमन्तःकरणस्य UdaySuKa. 100. 28; 109. 15; सर्वोपनिषदां भावं सर्वं शशविषाणवत्। देहोऽहमिति संकल्पं (यत्कुरुते) तदन्तःकरणं स्मृतम् TejoBiU. 5. 89; विविधोपायैरपि अविद्याकार्याण्यन्तःकरणान्यतीत्य कालाननु तानि जायन्ते TripāMaNāU. 365. 26 (4); 366. 25(5); सदाचारादखिलदुरितक्षयो भवति। तस्मादन्तःकरणमतिविमलं भवति। ततः सद्गुरुकटाक्षमन्तःकरणमाकाङ्क्षति TripāMaNāU. 367. 10(5); हृद्यन्तःकरणं ज्ञेयं शिवस्यायतनं परम्। हृत्पद्मं वेदिका तत्र लिङ्गमोङ्कारमिष्यते ŚivU. 1. 24; अन्तर्यामी …। यदान्तःकरणैर्युक्तः स्वेच्छया विचरत्यसौ। सुप्त इत्युच्यते SaurP. 46. 17; उपपन्नः …अन्तःकरणेन संयुक्तसमवायनिबन्धनैकोपलम्भगोचरभावः NyāyMa. 12. 7; शमोऽन्तःकरणस्य …नियमनम् GītāBh. (Rā.) 500. 4 (*on* 10. 4); तद् वदेतास्ववस्थासु सव्यापारमेकमनुवर्तते, यदाश्रया चानुभववासना तदन्तःकरणमुपारूढोऽर्थः NyāyKuA. i. 51. 4; स्वातन्त्र्येण योऽन्यस्मिन् शरीरे योगयुक्तितः अन्तःकरणमाविश्य प्रविशेदिन्द्रियाणि KathāSaSāg. viii. 2. 60; अश्रद्धाक्षिप्तमनयोरन्तःकरणम् PraboCan. 3. 15 (56.11); तव … प्रेमस्तिमितमधुरस्निग्धमुग्धा न दृष्टिर्ध्येत्यन्तःकरणमसकृत् ताम्यति त्र्यम्बकस्य SubhāRaK. 5. 12; SaduktiKa. 22. 28; कामयितरि जनयितरि भ्रातरि च पुरुषमात्रपरमन्तःकरणम् KaumuMi. 10. 3 (44); (मनसः सत्यमुच्यते) मनसोऽन्तःकरणस्य सत्यं यथादृष्टार्थविवक्षा (शुद्धिहेतुः) Aparā. 927. 26 (*on* 3. 33); तान्वैतानानग्नीनात्मनि समारोप्य मनोऽन्तःकरणं मोक्षे मोक्षोपाये पारिव्राज्ये कुर्यात् (वानप्रस्थः) Aparā. 946. 16 (*on* 3. 55); 978. 16 (*on* 3. 80); 982. 5 (*on* 3. 91); शरीरं च बध्यतेऽन्तःकरणेन Aparā. 1028. 9 (*on* 3. 202); छम्बडित्यन्तःकरणाभिमुख्ययोः GaṇRa. 1. 7 (18); Prasā. i. 312. 11; श्रीदेवसूरेः …वाणीमाकर्ण्य …उद्विग्नमुद्योतकरोत्कावन्तःकरणम् MudriKu. 5. 11 (3); अस्य कवेः किमपि कौतुकप्रमोदमेदुरम् अन्तःकरणं यदेवंविधाः सरसशीतलाः सूक्तयः PrasaRā. 1. 21 (1); अज्ञानान्तःकरणतद्धर्मेच्छादिषु शुक्तिरजतादिषु च लक्षणातिव्याप्तिस्तदवस्था TattvPradī. (Ci.) 10. 9; विज्ञानमन्तःकरणम् VedāntKa. 194. 23 (*on* i. 3. 42); अन्तःकरणस्य केन वा मालिन्यम् ŚrutaPra. iA. 48. 11 (*on* i. 1. 1); ज्ञानसिद्धिः। तत्कारणं चान्तःकरणमिथासन्नरणात् NyāyaKu. 73. 19; 124. 4; अन्तःकरणं पञ्चेन्द्रियाण्यात्ममात्रा च तदवच्छिन्नेति सप्त ManvaVi.

…(*on* 1. 5); ननु वागिन्द्रियेण शब्द उच्चार्यते स कथमन्तःकरणेन सर्वेन्द्रियसाधारणेन व्यपदिश्यते PadMañ. *on* KāśiVṛ. *on* P. i. 2. 34 (318. 11); अन्तःकरणस्य बहिरिन्द्रियतन्त्रत्वेन बाह्येऽर्थे स्वातन्त्र्येण प्रवृत्त्यनुपपत्तेः SarvaDaSaṁ. 1. 77; यद्विरुद्धधर्माध्यासः कारणभेदश्चेति न्यायेन कर्तृकरणभूतयोरात्मान्तःकरणयोः… संभेदासंभवात् SarvaDaSaṁ. 16. 106; मन एकमेवान्तःकरणम् NyāySiA. 194.11; मनो दशेन्द्रियाध्यक्षं हृत्पद्मगोलके स्थितम्। तद्यान्तःकरणं बाह्येष्वस्वातन्त्र्याद्विनेन्द्रियैः PañcDa. 2. 12; ननु मिथ्यार्थेऽन्तःकरणमिन्द्रियसंप्रयोगं नापेक्षते VivaPraSaṁ. 19. 4; मनश्शब्दो हि तत्त्वेऽन्तःकरणे च वर्तते TattvPrakā. 114A. 13 (*on* ii. 3. 16); न चानेनान्तःकरणशरीरेन्द्रियविषयाणाम् …मिथ्यात्वं सिध्यति NyāySu. (Ja.) 26B. 12 (*on* i. 1. 1); 65A. 9 (*on* i. 1. 1); प्राणमनोविज्ञानशब्दानामपि वाय्वन्तःकरणबुद्धिलक्षणप्रसिद्धार्थतां परित्यज्य NyāySu. (Ja.) 131A. 5 (*on* i. 1. 6); 323A. 2 (*on* ii. 2. 1); 327A. 10 (*on* ii. 2. 1); न द्वितीयः अन्तःकरणेऽतिव्याप्तेः Vādā. 19. 5; मुक्तानां निरतिशयस्वरूपानन्दानुभवसाधनं बाह्यकरणनिरपेक्षमन्तःकरणमिति BrahmSūBh. (Śrī.) i. 124. 1 (*on* i. 1. 2); ii. 142. 14 (*on* ii. 3. 19); अन्तःकरणं च मे सुमहतीमालम्बते निर्वृतिम् PārvPa. 1. 8; बुद्धितत्त्वम् …आत्मादिसंनिकर्षादुत्पन्नम् अन्त्यदेव त्वदभ्युपगतादन्तःकरणात् Upask. 163. 14 (*on* iii. 1. 18); दिक्पतयोऽभिवीक्ष्य तम्। विदर्भभूपालसुताविलोकनाभिलाषमन्तःकरणेन तत्यजुः Nalābhyu. 4. 6; तद् भूयमन्तःकरणे प्रयाते तद्दृष्टमैन्दर्दनिमग्ननेत्राः। …महीभुजश्चित्रगता इवासन् Nalābhyu. 5. 22; VedāntSa. (Sa.) 33. 4; अन्तःकरणबहिःकरणाभ्यां दुर्ज्ञातं तत्तमो जानीयात् ManvaMu. 508. 17 (*on* 12. 29); धर्मिसमसत्तस्य ज्ञातृत्वस्याभावो हेतुरिति चेन्न। तादृशज्ञातृत्वस्यान्तःकरणे तदभावासिद्धेः Nyāyāmṛ. 69A. 7; 215A. 6; 507B. 6; 580B. 4; बाला …। किंत्वन्तःकरणेनेयं प्रवृद्धैवभवत्तदा KathāKau. 2. 34; धर्माधर्मवासनाश्रयतया प्रतिपुरुषमन्तःकरणं नित्यम् YogSā. 71. 7 (4); यस्त्वेकान्ती तस्य स्नेहोत्कर्षेणान्तःकरणमेकस्मिन्नेव रूपे पर्यवसितम् AṇuBh. 216. 11 (*on* iii. 3.7); 299. 19 (*on* iii. 4. 49); संन्यासयोगात् …। अत्र पश्चम्यान्तःकरणे संस्कारविशेषाधायकत्वं च प्रतीयते संन्यासस्य AṇuBh. 277. 4 (*on* iii. 4. 17); आत्मन एकत्वेऽपि सुखदुःखाद्याश्रयाणामन्तःकरणानां भेदाभ्युपगमात् SiddhāBi. 17. 1; अन्तःकरणं चक्षुर्वत्तेजोऽवयवि AdvaiSi. 478. 4; अन्तःकरणधीवासनोपरक्ताज्ञानोपाधिभेदेन जीवेश्वरविभागः SiddhāLeSaṁ. 71. 9; कोऽप्यन्तःकरणस्य हन्त नितरां स्पन्देन मन्दं वपुः। …प्रायोऽयं श्वसितीति बोधविषयं प्राप्नोति रोमोद्गमैः CaitaCa. 50. 10 (2); मुण्डकोपनिषन्मन्त्रे प्राणान्तःकरणेन्द्रियभूतानां क्रमो विवक्षित इति ज्ञायते ŚivārkaMaDī. iii. 135. 13 (*on* ii. 3. 15); किमिदमिन्द्रियत्वं यद्ज्ञानेन्द्रियकर्मेन्द्रियान्तःकरणेष्वनुगतं मुख्यप्राणाद्व्यावृत्तम् ŚivārkaMaDī. ii. 181. 6 (*on* ii. 4. 15); कथमयमुग्रसेनः …अतिरभसचलितेनान्तःकरणेनोत्तिष्ठमानोऽपि परिसरोपसन्नसेवागतानेकराजलोकोपदिष्टाभिषिक्ताचार्यविरोधैनिरुद्ध इवास्ते KaṁVa. 7. 12 (27); अप्रियवादिषु राज्ञामन्तःकरणानि भिद्यन्ते AdbhuDa. 5.19; अन्तःकरणेनैव सुखादिज्ञानम् SarvaMaSaṁ. 3. 17; तत्त्वज्ञानेन शक्तेरन्तःकरणस्य वा निवृत्तिः SiddhāTa. 2. 17; अन्तःकरणतद्धर्मसुखादिदेहतद्धर्मादिकार्याणामानन्त्येन विनिगमकाभाव एव …विनिगमकः SiddhāTa. 13. 9; निरवयवस्यान्तःकरणस्य परिणामात्मिका वृत्तिः कथम् VedāntPari. 33. 1; नन्वन्तःकरणस्येन्द्रियतयातीन्द्रियत्वात् कथं प्रत्यक्षविषयता VedāntPari. 38. 4; SiddhāSi. i. 2. 8; मनोऽन्तःकरणम् ViraMi. 894. 6 (*on* 3. 177); ममान्तःकरणे नित्यं विहरेतां जगद्गुरू RasGaṅ. 272. 13; अनिच्छतान्तःकरणेन निर्गमं विना शिवाराधनमन्यकर्मसु। स राज्यतन्त्रं सकलं च केवलैश्चकार बाह्यैः करणैर्महीपतिः ŚivLī. 5.49; प्रागन्तःकरणममुष्य केवलं ये प्राज्ञानन् भुवि नवनीतनिर्मितं ते ŚivLī. 6.33; अन्तःकरणमिव महायोगिनाम् …भद्रासनमधितिष्ठन्तम् …अधिगम्य भगवन्तं पितामहम् NīlaVi. 41. 19; अद्राक्षुरपि तत्र ते …आनन्दमन्तःकरणस्य …रत्नाकरम् NīlaVi. 49. 5; 96. 1; इदानीं मदीयमन्तःकरणं दुरन्तचिन्तोदधौ निमज्ज्य Jīvān. 463. 1; Jīvān. 151. 5; योगश्चित्तवृत्तिनिरोधः। चित्तं नामान्तःकरणम् Jīvān. 463. 1; Jīvān. 151. 5; ParamāKā. 44. 32; LalitāSaBh. 75. 22(*on* 113); 'शक्तिविपर्ययात्' इति सुत्रेणान्तःकरणस्य कर्तृत्वे करणशक्तिविपर्ययापत्तिरुक्ता न युज्यतेति चेत् सत्यम् VaiyāBhū. 109. 12 (*on* 24); महता माहात्म्यशालिना … आशयेनान्तःकरणेन। …कर्षन् आकर्षन् AlaṅkāMañ. 6. 3; यदेव तावदाकर्णयितुमावयोर्द्रुतजलनिधिमग्नमन्तःकरणम्, तदेव …कथयतु Mukundā. 207 (9); प्रकृतिविकृतिभावोऽप्यन्तःकरणस्यैकारबुद्धिमपहाय यकारबुद्धिकरणादुपपद्यते VaiyāSiMañ. 193. 7; 189. 4; अन्यगतोत्पत्त्यादेरन्यत्रारोपे बीजं तु अन्तःकरणस्य रागादिदोष एव VaiyāSiMañ. 220. 7; अपाङ्गैरब्जानामपहरति सर्वस्वमबला बलाधूनामन्तःकरणमियमास्कन्दयति ŚṛṅgāSar. 37; मरुन्नीलपोऽन्तःकरणममु तार्क्ष्यः श्रुतिनयो वयं पश्यामः Manmatho. 2. 13 (431. 6); अन्येऽन्तःकरणेनावच्छिन्नं जीवं बभाषिरे VedāntSiSūMañ. 1. 41; **1Aii** internal organ having *sattva* as its main constituent आकाशादिगताः पञ्च सात्त्विकांशाः परस्परम्। मिलित्वैवान्तःकरणमभवत्सर्वकारणम् SarvaVeSāSaṁ. 342; ईशः …भूतसत्त्वांशभागत्रयसमष्टितोऽन्तःकरणमसृजत् PaiṅgU. 422. 2; सत्त्वसंशुद्धिः सत्त्वस्यान्तःकरणस्य रजस्तमो-

भ्यामसंस्पृष्टत्वम् GītāBh. (Rā.) 607. 12 (*on* 16. 1); यद्यप्यन्तःकरणं त्रिगुणात्मकं भासते, तथापि सत्त्वमेवास्य मुख्यमुपादानकारणम् JīvanVi. 61. 20; तद्यान्तःकरणं विभो तव बलात् सत्त्वांश एवासृजत् Nāray. ii. 5. 7; **1Aiii** internal organ personified as bride-groom अनुमितिं नाम कन्यकामजनयत्। तामिमां दारिकाम्, अन्तःकरणाय बादरायणी ...दातुमारभते AmṛUda. 3. 8 (6); **1Aiv** (Jain.) internal organ as independent of external organ, JainaL. 88.B; **1Bi** internal organ (of sense) considered threefold as : *mahat* or *buddhi, ahaṅkāra* and *manas* अन्तःकरणं त्रिविधम् ...त्रिकालमाभ्यन्तरकरणम् SāṁkhyaKā. 33; अन्तःकरणमिति बुद्ध्यहंकारमनांसि, त्रिविधं महदादिभेदात् SāṁkhyaKāBh. 21. 12 (*on* 33); अन्तःकरणबहिःकरणानि त्रयोदश तन्मात्राणि पञ्च च MāṭhVṛ. 58. 3 (*on* 40); 46. 2 (*on* 29); ज्ञानात्मकं ह्यन्तःकरणं महदादि Bṛha. 221. 5 (*on* i. 1. 5); त्रिधान्तःकरणं स्मृतम् LakṣmīT. 5. 78; देहश्च सर्वः प्राकृत उक्तः। तन्मध्ये महदहंकारमनांसि ज्ञानात्मकमन्तःकरणमुक्तम् NayaVi. 211. 11 (*on* i. 1. 5); अन्तःकरणं बुद्धिमनोऽहंकृतिः क्रमशः ParamāSā. 19; मन एव हि चित्तं च मनोऽहंकार एव च। मन एव महद्वन्धं मनोऽन्तःकरणं च तत् TejoBiU. 5. 101; एतस्मादीश्वरात् प्राणमनसेन्द्रियाणां महदहंकारमनोरूपप्रकारवतश्चान्तःकरणस्य ...सूक्ष्मानवयवान् ManvaVi. 24. 16 (*on* 1. 16); सांख्यैस्त्रेधोक्तमन्तःकरणमिह मनोबुद्ध्यहंकारभेदात् TattvMu. 11. 37; **1Bii** internal organ considered twofold as *manas* and *ahaṅkāra* सान्तःकरणा बुद्धिः सर्वं विषयमवगाहते यस्मात् SāṁkhyaKā. 35 (comm. अन्तःकरणे मनोऽहंकारौ); विशिष्टलिङ्गभूतेन्द्रियाणि अविशिष्टलिङ्गतन्मात्रान्तःकरणानि लिङ्गमात्रं बुद्धिः RājMār. 20. 7; 29. 22; **1Biii** internal organ considered twofold as *ātman* and *manas* आत्मा मनश्च तद्विधैरन्तःकरणमुच्यते NītiSā. 1. 35; **1Biv** internal organ considered fourfold as *manas, buddhi, citta* and *ahaṅkāra* अन्तःकरणमात्मनः। मनोबुद्धिरहंकारश्चित्तं च परिकीर्तितम् ŚāraTi. 1. 36 (comm. अन्तःकरणस्यैव चातुर्विध्यमाह मन इत्यादिना); अन्तःकरणं मनो बुद्धिर्विज्ञानं चित्तमिति च अनेकधा तत्र तत्राभिलप्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 465. 5 (*on* ii. 3. 32); निगद्यतेऽन्तःकरणं मनो धीः अहंकृतिश्चित्तमिति स्ववृत्तिभिः ViveCū. 95; तदन्तःकरणं वृत्तिभेदेन स्याच्चतुर्विधम्। मनो बुद्धिरहंकारः चित्तं चेति तदुच्यते SarvaVeSāSaṁ. 344; NityoNi. 66. 11; अन्तःकरणस्य चाधुनापि बहुदूरदेशागमनानुभवात् VaiyaSiMañ. 206. 5 (comm. चत्वारि अन्तःकरणानि); **1Bv** internal organ considered twofold as *buddhi* and *manas* सर्वाणि च तानि इन्द्रियाणि ...अन्तःकरणे च बुद्धिमनसी ...सर्वेन्द्रियग्रहणेन गृह्यन्ते GītāBh. (Śaṅ.) 384. 15 (*on* 13. 14); द्विधान्तःकरणं बुद्धिर्मनः कार्यवशादिह SarvaSiSaṁ. 12. 45; संशयात्मकं मनः, निश्चयात्मिका बुद्धिः, इत्येकमन्तः[मेवान्तः]करणमुभयथा व्यपदिश्यते PañcPra. 30. 5; ते बुद्धिमनसी द्वे अन्तःकरणे वेदान्तवादिन इच्छन्ति BrahmSūBh. (Bhā.) 72. 10 (*on* i. 4. 1); अन्तःकरणद्वयसंयोगवत् इति चेत् न। ... न हि श्रुत्यवष्टम्भेन अन्तःकरणस्य कामादिगुणवैशिष्ट्ये दृष्टे तत्संयोगे यथोक्तं साध्यं सिध्यति TarkSaṁ. (Ā.) 50. 23; तस्य च ज्ञानशक्तिप्रधानोंऽशोऽन्तःकरणम्। तच्च बुद्धिर्मन इति द्विधा SiddhāBi. 96. 6; **1Bvi** internal organ as one of the forms of *ākāśa* and *āditya* अथाकाशोऽन्तःकरणमनोबुद्धिचित्ताहंकाराः। वायुः समानोदानव्यानापानप्राणाः TriBrU. 1; असावादित्यो ब्रह्म। आदित्योऽन्तःकरणमनोबुद्धिचित्ताहंकाराः। आदित्यो वै व्यानः समानोदानोऽपानः प्राणः SūryU. 509. 27; **1Ci** (Philo.) internal organ as the principle of Intellect in Sāṅkhya तेनान्तःकरणस्य (बोधो भवति) SāṁkhyaPraSū. 1. 64 (Bh. महदाख्यबुद्धेः), अन्तःकरणस्य तदुज्ज्वलितत्वाल्लोहवदधिष्ठातृत्वम् SāṁkhyaPraSū. 1. 99; GītāBh. (Śaṅ) 52. 12 (*on* 2. 44); प्रधानस्य विकारो महदाख्यमन्तःकरणं चित्तापरपर्यायं बुद्धिः NyāyKa. 171. 18; चित्तशब्देन अन्तःकरणं बुद्धिमुपलक्षयति TattvVai. 3. 3 (*on* 1. 1); Kiraṇā. 258. 11; बुद्धेर्विषयनिश्चयहेतोरन्तःकरणस्याव्यक्तात्प्रधानादुत्पत्तिः Aparā. 1015. 4 (*on* 3. 179); ततो बुद्धेरहंकारस्य ज्ञानक्रियाकर्तृत्वाभिमानिनोऽन्तःकरणस्य संभवो जन्म Aparā. 1015. 5 (*on* 3. 179); अनुभूतिमदात्मयोगतोऽन्तःकरणे सा व्यपदिश्यतेऽनुभूतिः ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 15. 100; सूक्ष्माणि महाभूतान्यसवः पञ्चेन्द्रियाणि पञ्चैव। षोडशमन्तःकरणं तन्यघातो हि लिङ्गतनुः PraboSu. 112; सैव महत्तत्त्वमन्तःकरण-मित्युच्यते SiddhāMu 26. 20 (*on* 49); पञ्च तन्मात्राः अन्तःकरणमहंकारः ...इति पञ्चविंशतितत्त्वानि सांख्याः संचक्षते ŚivārkaMaDī. i. 509. 13 (*on* i. 4. 1); तस्यैवान्तःकरणस्य सर्वसंमतकारणस्य तदुपादानकारणत्वमेव युक्तं लाघवात् सर्वविकारेष्वन्तःकरणस्यैवान्वयव्यतिरेकाभ्यां च SāṁkhyaPraBh. 13. 36 (*on* 1. 19); प्राणश्चान्तःकरणस्य वृत्तिभेद इति वक्ष्यति SāṁkhyaPraBh. 77. 16 (*on* 2. 10); ज्ञानशक्तेः सात्त्विकाहंकारात् ...अन्तःकरणानि च जायन्ते SarvaMaSaṁ. 42. 14; **1Cii** internal organ as aggregate of powers of cognition यथायं भौतिकः संघस्तथान्तःकरणं नृणाम् MārkP. 43. 77; ज्ञानशक्तयः ...जनयन्ति। समष्टिवेषेण त्वन्तःकरणम् LalitāSaBh. 75. 22 (*on* 113); तत्र ज्ञानशक्तिसमष्टिरन्तःकरणम् SiddhāBi. 98. 8; **1Ciii** internal organ as intellect (of the form of *niścaya*) अतीतं च प्रत्यभिज्ञाने वृत्तिमानप्यतीत इत्यन्तःकरणस्य विनाशः प्रसज्यते NyāyBh. 198. 9 (*on* iii. 2. 5); बुद्धिः अन्तःकरणम् GītāBh. (Śaṅ.) 59. 1 (*on* 2. 53); कार्याकार्यविषयविवेकायोग्यता अन्तःकरणस्य बुद्धेर्नाशः GītāBh. (Śaṅ.) 64. 16 (*on* 2. 63); अन्तःकरणतद्वृत्तिद्रष्टृ नित्यमविक्रियम्। चैतन्यं यत्तदात्मेति बुद्ध्या बुध्यस्व SarvaVeSāSaṁ. 457; कापिलास्तु अन्तःकरणस्य बुद्धेर्वृत्तिविशेषमाहुः NyāyMañ. i. 255. 2; पुरुषबुद्धिरन्तःकरणं तदपेक्षा विकल्पनाः Bhām. 70. 3 (*on* i. 1. 2); **1Civ** internal organ having the nature of the function of five actions विष्णुः ...पञ्चक्रियावृत्त्यात्मकमन्तःकरणमसृजत् PaiṅgU. 421. 8 (1. 1); **1Cv** internal organ having the form and function of both the sense-organ and the organ of action अन्तःकरणस्य ज्ञानकर्मेन्द्रियोभयरूपत्वात् तेन मनोमात्रजन्यप्रबोधकर्मणोः स्वप्न इति भावनमस्ति SetuBa. 342. 1; **1Di** internal organ as inner self क्षमुत्पपातैणवरो नृपेण विद्धोऽपि पूर्वाहितवेगवृत्त्या। स्वर्लोकमन्तःकरणस्य यातुः प्रीत्यानुयात्रामिव कर्तुकामः JānaHa. 1. 56; (इन्द्रियैश्चरन्। ...विधेयात्मा प्रसादमधिगच्छति) आत्मा अन्तःकरणं यस्य सः GītāBh. (Śaṅ.) 65. 13 (*on* 2. 64); योगं युञ्ज्यात् इत्याह आत्मविशुद्धये अन्तःकरणस्य विशुद्ध्यर्थम् GītāBh. (Śaṅ.) 191. 11 (*on* 6. 12); अन्ये तु मन्यन्ते अन्तःकरणं मनोबुद्ध्यहङ्कार‍रूपं 'जीवः' ManuBh. ii. 458. 17 (*on* 12. 13); नित्यकर्मानुष्ठानात्पापक्षये सति निष्पान्तःकरणेन ब्रह्मसाक्षात्कारान्मोक्षावाप्तेः ManvaMu. 146. 34 (*on* 4. 14); (आत्मा बुद्ध्या समेत्यार्थान्मनो युङ्क्ते विवक्षया) आत्मा अन्तःकरणं संस्काररूपेण स्वगतानर्थान् बुद्ध्या स्ववृत्त्या समेत्य एकबुद्धिविषयान् कृत्वा ... मनो युक्तं करोति LaŚabdeŚe. i. 34. 20; **1Dii** internal organ as ego ईशस्य केशान् विदुरम्बुवाहान् ...सर्वात्मनोऽन्तःकरणं गिरित्रम् BhāgP. ii. 1. 35; अहंप्रत्ययविशिष्टेऽन्तःकरणे व्यवहारयोग्यत्वापत्तिः VedāntKa. 20. 25 (*on* i. 1. 1); अहंकारः। स च चिदात्मनो बुद्ध्या निष्कृष्य वेदान्तवादिभिरन्तःकरणं मनोबुद्धिरहंप्रत्ययीति च विज्ञानशक्तिविशेषमाश्रित्य गीयते NyāySu. (Ja.) 25B. 13 (*on* i. 1. 1); **2A** inner mechanism or effort (for producing verbal sound) स्पृष्टत्वमीषत्स्पृष्टत्वं संवृतत्वं तथैव च। विवृतत्वं च वर्णानामन्तःकरणमुच्यते ĀpiŚi. 8. 25; **2B** internal procreation, act of cohabitation (योषा वा अग्निः ... तस्याः ... योनिरर्चिर्यदन्तः करोति तेऽङ्गाराः) अन्तःकरणं मैथुनव्यापारः BṛĀraUBh. 774. 18 (*on* vi. 2. 13); **2C** act of inclusion पित्र्ये कर्मणि प्रारब्धे कथं कर्मान्तरस्य तदन्तःकरणम् ManuBh. i. 319. 28 (*on* 3. 255); **3** the word *antaḥkaraṇa* अन्तःकरणं त्रिविधमिति बुद्ध्यहंकारमनसां ग्रहणम्। एतत् त्रिविधं अन्तःकरणसंज्ञितम् MāṭhVṛ. 49. 15 (*on* 33); विरुद्धता च हेतोः स्याच्छब्दः श्रोत्रादिवद्यतः। आत्मान्तःकरणाकाशैः स्ववाचित्वं जहाति वः ŚlokaVār. 5 (13). 173 (613. 4); मनोऽन्तःकरणाख्यं स्यात् ज्ञेयमेकादशेन्द्रियम् SarvaSiSaṁ. 9. 27; बुद्धिरात्मान्तःकरणशब्ददीपेन्द्रियार्थाद्यनेककारककलापकार्यापि सती न बाह्ये न बाह्यकर्मणि समवैति NyāyMañ. ii. 66. 20; अन्तःकरणं मनोबुद्ध्यहंकाररूपं जीवः, तस्य चान्तःकरणसंज्ञत्वाद्युक्त एव करणविभक्त्या निर्देशः ManuBh. ii. 458. 17 (*on* 12. 13); अन्तःकरणसंज्ञोऽन्यो मद्रूपेणोऽधरावनौ LakṣmīT. 43. 34; चन्द्रो ब्रह्मा तथा रुद्रः क्षेत्रज्ञश्च चतुर्थकः। इत्यन्तःकरणाख्यस्य बुद्ध्यादेश्चाधिदैवतम् DevīBhāP. iii. 7. 37; अन्तःकरणशब्देन मनोबुद्ध्यहंकारवाचिनान्यानपि पुंसो भोगक्रियायामन्तरङ्गाणि कलाकालनियतिविद्यारागप्रकृतिगुणाख्यानि सप्त तत्त्वान्युपलक्ष्यन्ते SarvaDaSaṁ. 7. 143; भूततन्मात्रबुद्धीन्द्रियकर्मेन्द्रियान्तःकरणसंज्ञैः पञ्चभिर्वर्गैस्तत्कारणेन प्रधानेन कलादिपञ्चकात्मना वर्गेण चारब्धत्वादित्यविरोधः SarvaDaSaṁ. 7. 152; अन्तःकरणादिपदवेदनीयं महत्तत्त्वमहंकारस्य प्रकृतिः SarvaDaSaṁ. 14. 15; शरीरमध्ये स्थितः सर्वशरीरव्यापकः सत्त्वप्राधान्येन सूक्ष्मभूतारब्धोऽन्तःकरणाख्योऽविद्याविवर्तः SiddhāBi. 56. 4; **4** word used for the number four अन्तःकरणवेदेषु भूतपञ्चविलोचनैः। एवं विभक्तैर्मन्त्रार्णैः ...अङ्गकल्पना ŚāraTi. 13. 69 (comm. अन्तःकरणानि चत्वारि वेदाश्चत्वारः); **5** name of a type of gesture in drama बाह्यवस्तुविशेषाभिमुख्यापेक्षा(?क्षां) विना कृतम्। इत्यादिरूपसापेक्षमन्तःकरणमुच्यते (कुम्भः) Bharatakośa. 791 [Kośas give *antaḥkaraṇa* as the meaning of the following words : *antara*, AnekāNā. (Dha.) 38; *sattva*, Vaija. 237. 94; NānārthāSaṁ. i. 165. 1440; ŚabdaRa. (Vā.) 4045; *antaryāmin*, ŚabdaRa. (Vā.) 3910; they give *antaḥkaraṇa* as the synonym of the following words : *ākūta, āsvanita*, NāmMā. 81; *uccala*, ParaNā. 1366; *citta*, NāmMā. 81; ParaNā. 1366; *nigu*, TrikāŚe. i. 4. 33; *manas*, NāmMā. 81; TrikāŚe. i. 4. 33; AbhidhāCin. 1369; ParaNā. 1366; *mānasa*, AbhidhāCin. 1369; ParaNā. 1366; *viśikha*, NāmMā. 81; *hṛd*, ParaNā. 1366; *hṛdaya, svānta*, NāmMā. 81; ParaNā. 1366; KośaKaTa. 1. 61 gives *citta* as the meaning of *antaḥkaraṇa*]

अन्तःकरणक (antaḥkaraṇa-ka) *n.* internal organ, i. e. the mind यद् यद्वेदं च तत् सर्वमसदेव हि केवलम्। असदन्तःकरणकमसदेवेन्द्रियादिकम् TejoBiU. 5. 55

अन्तःकरणकञ्चुक (antaḥkaraṇa-kañcuka) *m.* cover or mask in the form of the internal organ, i. e. the mind ज्ञानस्य तु परिणामित्वादन्तःकरण-कञ्चुकमपरिधायैवं चैतन्यमाश्रयो भवति PañcPra. 56.5.

अन्तःकरणकञ्चुकद्वार (antaḥkaraṇakañcuka-dvāra) *n.* door of a cover or mask in the form of the internal organ, i. e. the mind तत्राज्ञानस्यानादित्वात् अन्तःकरणकञ्चुकद्वारं विनैव चैतन्यमाश्रयो भवति PañcPra. 56.4.

अन्तःकरणकरिन् (antaḥkaraṇa-karin) *m.* elephant in the form of the internal organ, i. e. the mind नैवास्माकम् ...श्रोत्रवर्त्मागतो वा। योऽयं धत्ते विषयकरिणीगाढरूढाभिमानक्षीबस्यान्तःकरणकरिणः संयमालानलीलाम् ŚatTrayī. 176.

अन्तःकरणकर्तृक (antaḥkaraṇakartṛ-ka) *adj.* having the internal organ, i.e. the mind as the agent यदि कामोऽन्तःकरणकर्तृकः स्यात्तदा मोक्षकामोऽप्यन्तःकरणस्यैव स्यात् NyāySu. (Ja.) 327B. 7 (*on* ii. 2. 1)

अन्तःकरणकान्तार (antaḥkaraṇa-kāntāra) *m., n.* forest in the form of the internal organ, i. e. the mind प्रतिपक्षभावना ...अन्तःकरणकान्तारे ...अभिज्वलन्ती ...दहति दोषविटपकान् NyāyMañ. ii. 87. 24.

अन्तःकरणकार्य (antaḥkaraṇa-kārya) *adj.* which is to be produced by means of the internal organ, i.e. the intellect अन्तःकरणकार्यं ज्ञानमिह सत्त्वशब्देनोच्यते GītāBh. (Rā.) 617. 15 (*on* 17. 8)

अन्तःकरणकालुष्य (antaḥkaraṇa-kāluṣya) *n.* impurity, i. e. worry of the internal organ, i.e. the mind अन्तःकरणकालुष्यक्षालिनी काचन क्रिया। कथ्यतेऽद्य मया SkandP. i(3B). 20. 20.

अन्तःकरणकुहर (antaḥkaraṇa-kuhara) *n.* cavity of the internal organ, i.e. the mind मालिन्यम् ...पश्चाप्यन्तःकरणकुहरे स्थापयित्वेन्द्रियाणि। ...मुनिपरिवृढाः क्षालयन्ति HammīMaMa. 5. 11(?12)

अन्तःकरणकोटर (antaḥkaraṇa-koṭara) *n., m.* cavity or hollow of the internal organ, i. e. the mind दशरथादयः। ददृशुः राघवम् ...। आर्यमापूर्णमन्तः-करणकोटरम् ... दर्शयन्तम् YogVā. i. 11. 19.

अन्तःकरणक्रियारूप (antaḥkaraṇakriyā-rūpa) *adj.* of the form of function of the internal organ, i. e. the mind ज्ञातृत्वं नाम किं ब्रह्मस्वरूपभूतज्ञानाश्रयत्वम्, उतान्तःकरणक्रियारूपज्ञानाश्रयत्वम् ŚrutaPra. iA. 109. 19 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणगत (antaḥkaraṇa-gata) *adj.* belonging to or existing in the internal organ, i.e. the mind or heart स्पर्शाभावस्याकाशान्तःकरणगतस्य प्रतीत्यात्मन्यणुत्वमहत्त्वसंशयदर्शनात् NyāyKa. 175. 21; जीवगतेनान्तःकरणगतेन वा तत्त्वज्ञानेन ब्रह्माज्ञाननिवृत्तिः ŚatDū. 107. 14; अन्तःकरणगता(ति)प्रेमास्पदत्वस्यैवात्मनि प्रतीत्यापत्तिः AdvaiSi. 602.14; 607. 2.

अन्तःकरणगतज्ञान (antaḥkaraṇagata-jñāna) *n.* knowledge belonging to or existing in the internal organ, i. e. the mind फलेऽन्तःकरणगतज्ञानपरिणामे ...परिणामान्तरापेक्षफलान्तरानुत्पत्तेः VedāntKa. 294. 1 (*on* ii. 2. 28)

अन्तःकरणगतबहुत्व (antaḥkaraṇagata-bahutva) *n.* plurality belonging to or existing in the Internal organ, i.e. the mind न च दृष्टान्ताभावः। अन्तःकरणगतबहुत्वस्य सत्त्वात् NyāySu. (Ja.) 216B. 6 (*on* i. 4. 6)

अन्तःकरणगतभाग (antaḥkaraṇagata-bhāga) *m.* part belonging to or existing in the internal organ, i.e. the mind शरीरी यस्यान्तःकरणभागः समभवत् Vidvanmo. 5.17.

अन्तःकरणगतवासना (antaḥkaraṇagata-vāsanā) *f.* impression belonging to the internal organ, i.e. the mind अन्तःकरणगतवासनानिमित्तः ...अर्थोपलम्भः स्वप्नः SiddhāBi. 107. 4.

अन्तःकरणगताभिव्यक्ति (antaḥkaraṇagatābhivyakti) *f.* manifestation (of the self) belonging to or existing in the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणगताभिव्यक्तिविशेषविज्ञानेन उपाधिस्वभावजनितेन आदाय विज्ञानम् BṛĀraUBh. 238.8 (*on* ii. 1. 17)

अन्तःकरणगर्भ (antaḥkaraṇa-garbha) *m.* inside or interior of the mind शिक्षावेक्षणाक्षुण्णान्तःकरणगर्भ ...द्विरद ...मात्राशतं तिष्ठ YaśasCam. i. 483.2.

अन्तःकरणगर्भित (antaḥkaraṇa-garbhita) *adj.* pregnant with, i. e. inclusive of the internal organ, i.e. the mind अहमर्थोऽन्तःकरणगर्भितश्चेत् मम मन इति धीर्न स्यात् Nyāyāmṛ. 383B. 7.

अन्तःकरणगुण (antaḥkaraṇa-guṇa) *m.* 1 aspect of the internal organ प्राणेन्द्रियाद्यन्तःकरणगुणादेः परतरम् ...परमं पदम् NirāU. 256. 14; 2 quality of the internal organ, i.e. the mind अन्तःकरणगुणा इच्छाद्वेषादयः ŚrutaPra. ii. 369. 29 (*on* ii. 3. 32); VivaPraSam. 54. 14.

अन्तःकरणगुणविशेष (antaḥkaraṇa-guṇaviśeṣa) *m.* special or particular quality of the internal organ, i.e. the mind ब्रह्मज्ञानस्य निवृत्तिरित्यनभ्युपगमेन ... ईश्वरप्रसादरूपस्यान्तःकरणगुणविशेषस्य वाद्दृष्टस्यान्येषां च सत्त्वात् SiddhāLeSam. 428. 4.

अन्तःकरणगुहा (antaḥkaraṇa-guhā) *f.* cave in the form of the internal organ अन्तःकरणगुहात्मसंबन्धो ब्रह्मण उपलब्धिहेतुः TaiUBh. 261. 1 (*on* 2.6)

अन्तःकरणगोचर (antaḥkaraṇa-gocara) *m.* object of the internal organ, i.e. the mind घटादेः अस्तु बाह्यत्वम्, अन्तःकरणगोचरस्य तु किं कृतं तत् PratyabhiVi. i. 418. 4 (*on* i. 8. 9)

अन्तःकरणगोचरत्व (antaḥkaraṇagocara-tva) *n.* the state of being the object of internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणगोचरत्वमपि ज्ञानोपधानेन तस्यैव NyāyKu. 115. 2.

अन्तःकरणग्रन्थित्व (antaḥkaraṇagranthi-tva) *n.* the state of being the knot in the form of the internal organ, i. e. the mind न चाहमर्थस्यान्तःकरणग्रन्थित्वे मम मन इति धीर्न स्यात् चिदचिद्ग्रन्थिरहंकारः AdvaiSi. 603. 7.

अन्तःकरणग्राह्य (antaḥkaraṇa-grāhya) *adj.* to be ascertained or perceptible through the internal organ, i. e. the mind बुद्धिसुखदुःखेच्छाद्वेषप्रयत्नास्त्वन्तःकरणग्राह्याः PadārthaSam. 96. 19; TārkiRa. 151. 2.

अन्तःकरणग्राह्यत्व (antaḥkaraṇagrāhya-tva) *n.* the state of being ascertained or perceptible through the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणग्राह्यत्वमप्येषां गुणानामस्ति NyāyKa. 24. 6; (बाह्यत्वम्) सुखादीनां तु अन्तःकरणग्राह्यत्वमात्रेण Bhāsk. i. 420. 11 (*on* i. 8. 9)

अन्तःकरणचतुष्क (antaḥkaraṇa-catuṣka) *n.* group of four internal organs अन्तःकरणचतुष्कव्यवहारः स्वाप्निकावस्था। ...बोध्या VarivaRaha. 38; इन्द्रियदशकेनान्तःकरणचतुष्केण ...जाता नक्षत्ररूपिणी माता VarivaRaha. 85 (comm. मनो बुद्धिरहंकारश्चित्तं च); ज्ञानेन्द्रियपञ्चकं कर्मेन्द्रियपञ्चकमन्तःकरणचतुष्कं चेति चतुर्दश SetuBa. 198. 2; 341. 31.

अन्तःकरणचतुष्टय (antaḥkaraṇa-catuṣṭaya) *n.* quadruple, i. e. group of four internal organs प्राणांश्च ...अन्तःकरणचतुष्टयं चैकीकृत्य ...अव्यक्तं पुरुषे क्रमेण विलीयते PaiṅgU. 424. 4 (3. 1); 422. 13 (2. 1); श्रीरामचन्द्रः ... अन्तःकरणचतुष्टयात्मा ...तस्मै वै नमो नमः RāmoTāU. 403. 25 (4. 11); मनोबुद्धिरहंकारश्चित्तमित्यन्तःकरणचतुष्टयम् ŚārīU. 1; अन्तःकरणचतुष्टयैरेव संयुक्तः स्वप्नः ŚārīU. 5; PañcPra. 71. 3; मनो वृत्तिभेदाच्चान्तःकरणचतुष्टयसंज्ञां लभते VedāntRaMañ. 1. 3 (25. 11)

अन्तःकरणचारिन् (antaḥkaraṇa-cārin) *adj.* moving in (the realm of) the internal organ, i. e. the intellect अन्तःकरणचारिणः। ईश्वरस्योपकल्प्येत परिणामनिमित्तता ĪśvaSi. (U.) 2. 24.

अन्तःकरणचित्रभित्ति (antaḥkaraṇa-citrabhitti) *f.* picture-wall in the form of the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणचित्रभित्तिगतम् ...ध्येयम् ... सम्यगवलोक्येत PāñcaRāRa. 82. 8.

अन्तःकरणचेष्टा (antaḥkaraṇa-ceṣṭā) *f.* activity or function of the internal organ, i. e. the mind स्वकर्मपरिरक्षकाः। अन्तःकरणचेष्टाभिर्लक्षयित्वा MṛgendraT. iv. App. 2 (253. 21); अन्तःकरणचेष्टाया निवृत्तौ शान्त उच्यते BṛĀraUBhVā. iv. 4. 1206.

अन्तःकरणचेष्टित (antaḥkaraṇa-ceṣṭita) *n.* activity or function of the internal organ, i.e. the mind सर्वेषामेव वेत्स्यामि त्वन्तःकरणचेष्टितम् SkandP. iv. 43. 106.

अन्तःकरणज (antaḥkaraṇa-ja) *adj.* i arisen in the mind or heart अन्तःकरणजं दुःखं पारक्यं मम तत् कथम् MārkP. 37. 37; KūrmaP. 456. 8 (2. 2); अन्तःकरणजैः ...गुणगणैः ...आक्रम्यमाणयोः ...अतिचक्रमुः ...दिवसाः TilaMañ. 104. 4; ii arising from the internal organ अन्तःकरणजकल्पनाद्वैविध्यमाह VedāntKa. 54. 1 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणजन्मन् (antaḥkaraṇa-janman) *adj.* arising from the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणजन्मनः स्वप्नविभ्रमस्यालम्बनमुत्तम् Kāśi. ii. 64. 18 (*on* 5 (2). 109); अन्तःकरणजन्मनापि प्रत्यभिज्ञानेन स्थैर्यम् NyāyMañ. ii 33.21.

अन्तःकरणजाड्य (antaḥkaraṇa-jāḍya) *n.* inactivity or dullness belonging to the internal organ, i. e. the principle of Intellect जीवः नान्तःकरणजाड्येनास्कन्दितः PañcPā. 23. 18 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणजीवपर (antaḥkaraṇajīva-para) *adj.* meant to convey the internal organ and the individual soul सत्त्वक्षेत्रज्ञशब्दयोरन्तःकरणजीवपरत्वेन ... व्याख्यातत्वात् ...द्वा सुपर्णा इति मन्त्रोऽयमन्तःकरणजीवपरः ŚrutaPra. iA. 245. 17 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणजीवात्मक (antaḥkaraṇajīvātma-ka) *adj.* consisting of the internal organ and the individual soul देहेन्द्रियप्राणान्तःकरणजीवात्मको हि संघातः

AṇuBh. 31. 15 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणजृम्भण (antaḥkaraṇa-jṛmbhaṇa) *n.* expansion, i. e. manifestation of intellect (into various aspects) न निजं निजवद् भात्यन्तःकरणजृम्भणात् SkandU. 2.

अन्तःकरणतत्त्व (antaḥkaraṇa-tattva) *n.* 1 principle of the intenal organ, i. e. the intellect अन्तःकरणतत्त्वस्य वायुराश्रयतां गतः VākyaPa. 1. 115; दिशः। अन्तःकरणतत्त्वस्य भागा बहिरवस्थिताः VākyaPa. 3(7). 41; 2 real nature of the internal organ, i. e. the heart अन्तःकरणतत्त्वस्य दंपत्योः स्नेहसंश्रयात् Utta-RāC.3.18.

अन्तःकरणतत्संस्कारान्यतर (antaḥkaraṇatatsaṁskārānyatara) *adj.* either the internal organ or its impression अन्तःकरणोपहितेति। अन्तःकरणतत्संस्कारान्यतरोपहिताज्ञानप्रतिबिम्बितेत्यर्थः LaCandr. 504. 16.

अन्तःकरणतत्संस्कारावच्छिन्न (antaḥkaraṇatatsaṁskārāvacchinna) *adj.* delimited by the internal organ and its impression अन्तःकरणतत्संस्कारावच्छिन्नाज्ञानोपहितो जीवः SiddhāBi. 89. 5; 46. 1.

अन्तःकरणतद्धर्मोपादानत्व (antaḥkaraṇataddharmopādāna-tva) *n.* the state of being the material cause of the internal organ and its properties जीवस्यैवान्तःकरणतद्धर्मोपादानत्वम् GuruCandr. ii. 89. 10.

अन्तःकरणतद्वृत्तिसाक्षिन् (antaḥkaraṇatadvṛtti-sākṣin) *m.* witness of the internal organ and its functions (आत्मा) अन्तःकरणतद्वृत्तिसाक्षी ...। आनन्दरूपः सत्यः सन् किं नात्मानं प्रपद्यते VākyaVṛ. 11.

अन्तःकरणता (antaḥkaraṇa-tā) *f.* [Inst.] by way of being the internal organ, i. e. the mind भूतभवानुभूतभवनभूमिसंभावनाविर्भूतान्तःकरणतया ...समवर्तिवशां दशामहमानिन्ये YaśasCam. ii. 189. 4.

अन्तःकरणतादात्म्य (antaḥkaraṇa-tādātmya) *n.* identity with the internal organ मायायां कल्पितेऽन्तःकरणे चिदाभासोऽन्तःकरणतादात्म्यापत्त्या अहमित्याभिमन्यमानो व्यावहारिकः SiddhāLeSaṁ. 85. 6; 162. 6.

अन्तःकरणतादात्म्याध्यास (antaḥkaraṇatādātmyādhyāsa) *m.* superimposition of identity with the internal organ न ह्यन्तःकरणतादात्म्याध्यासमन्तरेण इच्छारूपः परिणामो निर्विकारस्यात्मनः संभवति VivaPraSaṁ. 107. 15; निर्धर्मकस्याप्यात्मनोऽविद्ययान्तःकरणतादात्म्याध्यासात् तद्धर्मकर्तृत्वभोक्तृत्वाद्यध्यास उपपद्यते SiddhāBi. 66. 6; 147. 3; अज्ञानाश्रयीभूतचैतन्ये अन्तःकरणतादात्म्याध्यासेन एकाश्रयत्वसंबन्धेनोपपत्तेः AdvaiSi. 548. 5.

अन्तःकरणतृष्णातस् (antaḥkaraṇatṛṣṇā-tas.) *adv.* from the thirst, i. e. desire of the mind दान्तः अन्तःकरणतृष्णातो निवृत्तः BṛĀraUBh. 655. 3 (*on* iv. 4. 23)

अन्तःकरणत्रय (antaḥkaraṇa-traya) *n.* triad of the internal organs, i.e. mind, ego and intellect परोक्षे त्वन्तःकरणत्रयस्य बाह्येन्द्रियवर्जं वृत्तिः SāṁkhyaTaKau. 366. 1 (*on* 30); मनोऽहंकारबुद्ध्याख्यं तदन्तःकरणत्रयम् ĪśānŚiPa. ii. 17. 190; SarvaDaSaṁ. 6. 71; अन्तःकरणत्रये क्रमः कार्यकारणभावश्चोक्तः SāṁkhyaPraBh. 34. 1 (*on* 1. 64); 82. 35 (*on* 2. 30); 85. 30 (*on* 2.38)

अन्तःकरणदीधिति (antaḥkaraṇa-dīdhiti) *f.* ray or light of the internal organ, i.e. mind बाह्येन्द्रियवृत्त्यपेक्षया सर्वत्राप्रतिहतप्रसरत्वं बलं यासां ता अन्तःकरणदीधितयः ता अपि सिद्धा एव ParāTri. 248. 16.

अन्तःकरणदोष (antaḥkaraṇa-doṣa) *m.* vice or fault of the internal organ, i.e. mind अन्तःकरणदोषाद्य हेतोः शान्तिर्न जायते AVPari. 70 (10).4.

अन्तःकरणदोषनिवर्तन (antaḥkaraṇadoṣa-nivartana) *n.* removal of vice or fault of the internal organ, i.e. mind अन्तःकरणदोषनिवर्तनम् ...तस्य ज्ञानसाधकत्वम् AṇuBh. 303. 4 (*on* iv. 1. 1)

अन्तःकरणद्रवीभाव (antaḥkaraṇa-dravībhāva) *m.* (*fig.*) the state of melting, i. e. becoming soft of the heart लक्ष्मीनारायणयोरन्योन्यदर्शनेनान्तःकरणद्रवीभावः RasāSu. 151. 16 (2. 112)

अन्तःकरणद्रव्य (antaḥkaraṇa-dravya) *n.* substance of the form of the internal organ अन्तःकरणद्रव्यं मननात्मकत्वान्मन इत्युच्यते JīvanVi. 36. 13; अहंकारश्चाभिमानवृत्तिकमन्तःकरणद्रव्यम् SāṁkhyaPraBh. 32. 33 (*on* 1. 62); 78. 37(*on* 2. 16)

अन्तःकरणद्वय (antaḥkaraṇa-dvaya) *n.* pair of the internal organs, i. e. the mind and the intellect ये एव बाह्याः शब्दादयः, ते शरीराकारेण संस्थिताः ...श्रोत्राद्याकारैः, अन्तःकरणद्वयतद्विषयाकारेण ...संहतत्वाद्य सर्वक्रियासु UpadeSā. 109. 5; मनो बुद्धिश्चेत्यन्तःकरणद्वयम् PañcPra. 30. 4; SaṁgīRa. i. 39. 8 (1 (2). 51); ManvaMu. 236. 31 (*on* 6. 48)

अन्तःकरणद्वयसंयोग (antaḥkaraṇadvaya-saṁyoga) *m.* conjunction of pair of the internal organs विवादाध्यासितं कार्यं विशेषगुणरहितद्रव्याभ्यां जन्यते कार्य-त्वादन्तःकरणद्वयसंयोगवत् TattvPradī. (Ci.) 334. 12; TarkSaṁ. (Ā.) 50. 22; NyāySu. (Ja.) 216B. 5 (*on* i. 4. 6)

अन्तःकरणद्वयैक्य (antaḥkaraṇadvayaikya) *n.* oneness, i. e. identity of two internal organs अन्तःकरणद्वयैक्याभावात् ...अहं मनुरभवमित्यादिसामानाधिकरण्यं चानुपपन्नम् ŚrutaPra. iB. 70. 22 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणद्वार् (antaḥkaraṇa-dvār) *f.* [Inst.] through the internal organ, i.e. the mind स्वप्नगजादयः साक्षात् मायापरिणामा इति केचित्, अन्तःकरणद्वारा तत्परिणामा इत्यन्ये VedāntPari. 128. 3.

अन्तःकरणद्वार (antaḥkaraṇa-dvāra) *n.* [Inst.] through the internal organ, i. e. the mind बाह्यानां ज्योतिषाम् ...अन्तःकरणद्वारेण हृद्यन्तर्ज्योतिः पुरुष आत्मा अनुग्राहकः करणानामित्युक्तम् BṛĀraUBh. 528. 15 (*on* iv. 3. 7)

अन्तःकरणद्वितीय (antaḥkaraṇa-dvitīya) *adj.* having the internal organ, i. e. mind as the second, accompanied by the internal organ कर्मफलादनश्रवणात् परमात्मनश्च कर्मफलादनानन्वयादन्तःकरणद्वितीयो जीव एव तत्रात्तेति प्रतीयते VedāntDī. 33. 2 (*on* i. 2. 10)

अन्तःकरणद्वैत (antaḥkaraṇa-dvaita) *n.* duality of the internal organ, i. e. the mind कार्यकारणरूपेणान्तःकरणद्वैतात् कार्यान्तःकरणस्य स्वतोऽपि गतिरुपपद्यते YogSā. 72. 11 (4)

अन्तःकरणधर्म (antaḥkaraṇa-dharma) *m.* A property, i. e. function of the internal organ अन्तःकरणधर्मो वा बहिरेवं प्रकाशते VākyaPa. 3(6). 23; सा इयम् इच्छा अन्तःकरणधर्मः ज्ञेयत्वात् क्षेत्रम् GītāBh. (Śaṅ.) 374. 3 (*on* 13. 6); लज्जया उपलक्षणम् अन्तःकरणधर्माणां सर्वेषाम् LalitāTriBh. 284. 9 (*on* 16); अन्तःकरणधर्माः कामादयः LalitāTriBh. 297. 2 (*on* 26); 316. 1 (*on* 37); B attribute of the internal organ बाह्यधर्मानात्मन्यध्यस्यति ... तथान्तःकरणधर्मान् कामसंकल्पविचिकित्साध्यवसायादीन् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 5. 1 (*on* 1. 1. 0); नित्यानित्यविवेकादयोऽन्तःकरणधर्माः ...कथमिव सूत्रकारस्य विवक्षिताः BrahmSūBh. (Bhā.) 4. 3 (*on* i. 1. 1); NyāySu. (Ja.) 324B. 9 (*on* ii. 2. 1); SiddhāBi. 66. 8; RasGaṅ. 26. 6; C property, i.e. quality of the internal organ स्मरणं स्मरोऽन्तःकरणधर्मः ChāndoUBh. 445. 14 (*on* vii. 13. 1)

अन्तःकरणधर्मता (antaḥkaraṇadharma-tā) *f.* the state of being the property, i.e. the quality of the internal organ, i. e. the mind धर्माधर्मयोश्चान्तःकरणधर्मतया तदानीमभावात् BhāṭṭCin. i. 40. 13 (*on* i. 1. 4)

अन्तःकरणधर्मत्व (antaḥkaraṇadharma-tva) *n.* A the state of being the property, i.e. quality of the internal organ अन्तःकरणधर्मत्वं धर्मादीनाम् SāṁkhyaPraSū. 5. 25; दुःखादेरन्तःकरणधर्मत्वेनासिद्धेः Nyāyāmṛ. 566A. 7; 574A. 5; B the state of being the property, i.e. function of the internal organ इच्छायाश्चाप्यन्तःकरणधर्मत्वात् ŚāstrDī. 114. 8 (*on* i. 1. 5); कामादेरन्तःकरणधर्मत्वे VedāntPari. 35. 1; क्लेशादेरन्तःकरणधर्मत्वात् YogSūVṛ. *on* 1. 24; C the state of being the attribute of the internal organ ज्ञातृत्वस्यान्तःकरणधर्मत्वमुपपादयति ŚrutaPra. iA. 158. 10 (*on* i. 1. 1); ŚatDū. 223. 23; अन्तःकरणधर्मत्वेऽपि ... अन्तःकरणस्याहमर्थानन्तर्भावेऽपि धर्ममात्रारोपसंभवाद्य Nyāyāmṛ. 380B. 6.

अन्तःकरणधर्मत्वाभ्युपगम (antaḥkaraṇadharmatvābhyupagama) *m.* acceptance of being an attribute of the internal organ, i. e. the mind कर्तृत्वभोक्तृत्वयोरन्तःकरणधर्मत्वाभ्युपगमात् अन्तःकरणप्रलये ...अकृताभ्यागमादिप्रसङ्गो दुर्वारः ŚrutaPra. ii. 360. 3 (*on* ii. 3. 118)

अन्तःकरणधर्मत्वाविशेष (antaḥkaraṇadharmatvāviśeṣa) *m.* absence of distinction from being the property, i.e. function of the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणधर्मत्वाविशेषेऽपि किंचिद् योग्यम् ...स्वभावविशेष एव शरणम् VedāntPari. 53. 1.

अन्तःकरणध्यायिन् (antaḥkaraṇa-dhyāyin) *adj.* meditating on the internal organ अन्तःकरणध्यायिनो बौद्धाः VedāntKa. 409. 19 (*on* iii. 3. 14)

अन्तःकरणनानात्व (antaḥkaraṇa-nānātva) *n.* plurality of the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणनानात्वेऽप्यनुसंधानस्योक्तत्वात् Nyāyāmṛ. 580 B.9.

अन्तःकरणनाश (antaḥkaraṇa-nāśa) *m.* destruction of the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणनाशेन संविन्मात्रस्थितो हरिः SkandU. 2.

अन्तःकरणनिग्रह (antaḥkaraṇa-nigraha) *m.* control over the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणनिग्रहः शमः SiddhāTa. 31. 1.

अन्तःकरणनिपतित (antaḥkaraṇa-nipatita) *adj.* fallen, i.e. reflected on the internal organ, i.e. the intellect भवति च स्पष्टमज्ञानमस्य प्रागस्पष्टं सदन्तःकरणनिपतितज्योतिराभासयोगात् SaṁkṣeŚā. 2. 164 (ii. 99. 25)

अन्तःकरणनियमन (antaḥkaraṇa-niyamana) *n.* control over the internal organ, i. e. the mind दमोऽन्तःकरणनियमनम् GītāBh. (Rā.) 682. 10 (*on* 18. 40); प्रशान्तचित्तायेत्यन्तःकरणनियमनस्योक्ततया पारिशेष्यात् SrutaPra. iA. 39. 17 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणनियामक (antaḥkaraṇa-niyāmaka) *m.* controller of the internal organ, i. e. the mind सोमः ...सर्वेषामन्तःकरणनियामकः LalitāSaBh. 165. 27 (*on* 20)

अन्तःकरणनिर्गत्यभाव (antaḥkaraṇanirgaty-abhāva) *m.* absence of the act of going out of the internal organ, i. e. the mind परोक्षस्थलेऽप्येवं प्रसङ्गः ... अन्तःकरणनिर्गत्यभावात् AdvaiSi. 483. 9.

अन्तःकरणनिर्गत्ययोग (antaḥkaraṇanirgaty-ayoga) *m.* untenability of the act of going out of the internal organ, i. e. the mind चक्षुरादेरिव स्पर्शनस्य ...अन्तःकरणनिर्गत्ययोगात् Nyāyāmṛ. 222A. 6; AdvaiSi. 482. 16.

अन्तःकरणनिवृत्ति (antaḥkaraṇa-nivṛtti) *f.* cessation, i. e. destruction of the internal organ, i. e. the mind न ...बद्धमुक्तव्यवस्थेति वाच्यम् ...अन्तःकरणनिवृत्तेरप्यमुक्तित्वेनोक्तव्यवस्थायोगात् Nyāyāmṛ. 296B. 4.

अन्तःकरणनिष्ठ (antaḥkaraṇa-niṣṭha) *adj.* [*f.*-ā] existing or present in the internal organ, i. e. the mind स्फोटः श्रोत्रेण ग्रहीतुं न शक्यते ...तत्स्मृतीनां चान्तःकरणनिष्ठानामन्तःकरणसहकारित्वस्यैवौचित्यात् YogSā. 69. 11 (4); तृतीये त्वसिद्धिः ...अन्तःकरणनिष्ठकर्माप्रसिद्धिः GuruCandr. i. 383. 13.

अन्तःकरणनिष्ठत्व (antaḥkaraṇaniṣṭha-tva) *n.* the state of existing or being present in the internal organ, i. e. the mind प्रमातृत्वस्य वस्तुतोऽन्तःकरणनिष्ठत्वात् ...त एवाशुद्धादयः प्रमातारः SetuBa. 255. 11.

अन्तःकरणनिःसरण (antaḥkaraṇa-nissaraṇa) *n.* act of going out of the internal organ, i. e. the mind परोक्षस्थले ...अन्तःकरणनिःसरणाभावेन विषयपर्यन्तं वृत्तेरगमनात् AdvaiSi. 490. 8.

अन्तःकरणनैर्मल्यद्वार (antaḥkaraṇanairmalya-dvāra) *n.*[Inst.] through purity of the internal organ, i.e. the mind विद्या ...अन्तःकरणनैर्मल्यद्वारेण विविदिषोत्पत्तावुपयुज्यते न फलोत्पत्तौ BrahmSūBh. (Rā.) 6. 4 (*on* i. 1. 1); इच्छाया अप्यनुकूलताबोधाधीनोत्पत्तेः किं कर्मापेक्षया ...अन्तःकरणनैर्मल्यद्वारेणेति चेत्तुल्यम् ŚatDū. 64. 6; 64. 22.

अन्तःकरणपक्षिन् (antaḥkaraṇa-pakṣin) *m.* bird in the form of the internal organ, i.e. the mind क्लान्तो विरहदावेन तामेव प्रति[धा]वति। अंतःकरणपक्षी मे लावण्यामृतवाहिनीम् EI. viii. 109. 44.

अन्तःकरणपञ्चक (antaḥkaraṇa-pañcaka) *n.* group of five internal organs तन्मात्रपञ्चकाज्जातमन्तःकरणपञ्चकम् SarvaSiSam. 12. 90.

अन्तःकरणपर (antaḥkaraṇa-para) *adj.* intended to convey the internal organ न चाहंत्वमादिशब्दाः देहपराः। ... नाप्यन्तःकरणपराः ŚrutaPra. iA. 244. 6 (*on* i. 1. 1); उपाधिशब्दः ... अन्तःकरणपरश्चेत् ... अकृताभ्यागमादिप्रसङ्गो दुर्वारः ŚrutaPra. ii. 360. 2 (*on* ii. 3. 18)

अन्तःकरणपरत्व (antaḥkaraṇapara-tva) *n.* the state of being intended to convey the internal organ विज्ञानशब्दस्यान्तःकरणपरत्वानुपपत्त्यादिकं पूर्वोक्तमिहानुसंधेयम् ŚrutaPra. iB. 234. 15 (*on* i. 1. 18)

अन्तःकरणपरिणति (antaḥkaraṇa-pariṇati) *f.* **1** ripeness or maturity of the internal organ, i.e. the mind येषां निःसंगताङ्गीकरणपरिणतिः(v.l.अन्तःकरणपरिणतिः) स्वात्मसंतोषिणस्ते ŚatTrayī. 269; EI. iii. 197. 214; **2A** modification of the Intellect (अदृष्टम्) आहुस्तत् केचिदन्तःकरणपरिणतिं वासनां चेतसोऽन्ये TattvMu. 5. 76; **2B** modification, i.e. product of the internal organ साक्षात्कारस्य ... अन्तःकरणपरिणतिरूपत्वे चानन्दसाक्षात्कारतया फलत्वेन विधेयत्वानुपपत्तेः TattvPradī. (Ci.)91. 1; यदन्तःकरणपरिणतिरूपं प्रियं तद्धानिरेव NyāySu. (Ja.) 639A. 9 (*on* iv. 2.4)

अन्तःकरणपरिणतिगोचर (antaḥkaraṇapariṇati-gocara) *m.* object of modification of the internal organ नियोगः ... नाप्यन्तःकरणपरिणतिगोचरः NyāyMa. 172. 2.

अन्तःकरणपरिणतिभेद (antaḥkaraṇapariṇati-bheda) *m.* type or variety of modification of the internal organ न तावत् शाब्द्यां प्रतिपत्तौ विधिना पुरुषो नियोक्तव्यः ... नापि साक्षात्काररूपायां स खलु ब्रह्मस्वभावो वा स्यात्तद्गोचरो वान्तःकरणपरिणतिभेदः NyāyMa. 171. 9.

अन्तःकरणपरिणाम (antaḥkaraṇa-pariṇāma) *m.* **i** modification of the internal organ, i.e. Intellect अन्तःकरणपरिणामस्य भास्वरस्य ... साक्षिप्रतिबिम्बाधारतया सिद्धिसंभवात् न ... अपरोक्षता VedāntKa. 293. 15 (*on* ii. 2. 37); 302. 4 (*on* ii. 2. 37); एवमपि भ्रान्तिर्नामान्तःकरणपरिणामश्चेत्, आत्माश्रयाविद्या न स्यात् VivaPraSam. 27. 24; अन्तःकरणपरिणामाः सर्वेऽपि साक्षिवेद्यत्वादपरोक्षाः VivaPraSam. 223. 21; अन्तःकरणपरिणामेऽपि वायुतुल्यसंचारविशेषाद्वायुदेवताधिष्ठितत्वाच्च वायुव्यवहारोपपत्तिः SāmkhyaPraBh. 83. 27 (*on* 2. 31); न प्रमाणसापेक्षोऽन्तःकरणपरिणामः SiddhāTa. 9. 10; **ii** transformation of the internal organ योगीन्द्रियाणामत्यन्तदूरदेशस्थविषयोपलब्धिजनकत्वम् ... अहंकारस्य तु अन्तःकरणपरिणामत्वात् VaiyāSiMañ. 206. 4.

अन्तःकरणपरिणामबुद्धि (antaḥkaraṇapariṇāma-buddhi) *f.* intellect of the form of modification of the internal organ कारुण्यस्यान्तःकरणपरिणामबुद्धिरूपत्वेन ... अनुमीयमानत्वेऽपि ... कारुण्यं विग्रहो यस्याः सा (कारुण्यविग्रहा) इति समासोपपत्तिः LalitāTriBh. 301. 18 (*on* 29)

अन्तःकरणपरिणामभूत (antaḥkaraṇapariṇāma-bhūta) *adj.* which has become modification of the internal organ अन्तःकरणपरिणामभूतज्ञानरूपवृत्तिसंसर्गेण जीवोऽभिव्यज्यते AdvaiSi. 591. 16.

अन्तःकरणपरिणामभेद (antaḥkaraṇapariṇāma-bheda) *m.* **i** variety of modification of the internal organ अन्तःकरणपरिणामभेदश्च प्रमेयप्रवणः ... प्रमा Bhām. 27. 12 (*on* i. 1. 1); साक्षात्कारः किं ब्रह्मस्वरूपः किं वान्तःकरणपरिणामभेदः SarvaDaSam. 16. 315; **ii** variety of modification, i. e. product of the internal organ न ह्येयमन्तःकरणपरिणामभेदाः सुखादयः NyāySu. (Ja.) 523A. 13 (*on* iii. 2. 16)

अन्तःकरणपरिणामरूप (antaḥkaraṇapariṇāma-rūpa) *adj.* [*f.*-ā] of the nature of modification of the internal organ वैयधिकरण्येऽप्यन्तःकरणपरिणामरूपाया दृष्टेर्या द्रष्टेति वा TattvPradī. (Ci.) 23. 4; अन्तःकरणपरिणामरूपत्वात् ज्ञानमपि क्रियैव VivaPraSam. 321. 3; द्विविधं खलु ज्ञानमन्तःकरणपरिणामरूपं साक्षिरूपं चेति NyāySu. (Ja.) 590B. 8 (*on* iii. 4. 5)

अन्तःकरणपरिणामवृत्ति (antaḥkaraṇapariṇāma-vṛtti) *f.* function or psychosis of the form of modification of internal organ ज्ञानेन तत्त्वमभिधाय चिन्तामयीमवस्थामवलम्बमानस्यान्तःकरणपरिणामवृत्तिरूपं ज्ञानमुपजायते Vādā. 44.2.

अन्तःकरणपरिणामसामग्री (antaḥkaraṇapariṇāma-sāmagrī) *f.* totality of causes of modification of the internal organ अन्तःकरणपरिणामसामग्र्याः पुण्यपापनेत्रश्रोत्रादिरूपायाः प्रतिविषयं व्यवस्थितत्वेन परिणामस्यापि व्यवस्थासिद्धेः VivaPraSam. 89. 7.

अन्तःकरणपरिणामात्मक (antaḥkaraṇapariṇāmātma-ka) *adj.* of the nature of the modification of the internal organ कविना ... उपकल्पिता असन्तोऽप्यन्तःकरणपरिणामात्मका अर्था उपनिबध्यन्ते मुखचन्द्रादयः RasGan.321.15.

अन्तःकरणपरिणामावच्छिन्न (antaḥkaraṇapariṇāmāvacchinna) *adj.* delimited, i. e. qualified by modification of the internal organ (अविद्या) इदमाकारान्तःकरणपरिणामावच्छिन्नचैतन्यनिष्ठा ... कलधौतज्ञानाभासाकारेण परिणमते SarvaDaSam. 16. 638; तत्रेदमिति धर्मिज्ञानमन्तःकरणपरिणामावच्छिन्नं चैतन्यम् SarvaDaKau. 122. 26.

अन्तःकरणपर्यन्त (antaḥkaraṇa-paryanta) *adj.* ending with or extending upto the internal organ, i. e. the mind सर्वाणि ... श्रोत्रादीनीन्द्रियाण्यन्तःकरणपर्यन्तानि सर्वेन्द्रियग्रहणेन गृह्यन्ते ŚvetāUBh. 168. 8 (*on* 3. 17)

अन्तःकरणप्रकाश (antaḥkaraṇa-prakāśa) *m.* light or manifestation of the internal organ, i.e. the mind न चान्तःकरणप्रकाशे व्यभिचारः शङ्कनीयः Viva-PraSam. 54. 12.

अन्तःकरणप्रकृति (antaḥkaraṇa-prakṛti) *f.* primordial element of the form of the internal organ गुणान्तरभेदेनान्तःकरणप्रकृतेरपि परिच्छिन्नान्तःकरणरूपपरिणामोपपत्तेः YogSā. 73. 11 (4)

अन्तःकरणप्रक्षोभरूप (antaḥkaraṇaprakṣobha-rūpa) *adj.* of the nature of agitation of the internal orgain, i.e. the mind रोमाञ्चनप्रहृष्टनेत्रवदनादिलिङ्गः अन्तःकरणप्रक्षोभरूपः कामोद्भवो वेगः GītāBh. (Śan.) 173. 5 (*on* 5.23)

अन्तःकरणप्रचारसाक्षिन् (antaḥkaraṇapracāra-sākṣin) *m.* witness of the activity or function of the internal organ अन्तःकरणप्रचारसाक्षिणि चैतन्ये... दासीनताभ्यां 'प्रत्यगात्मन्यध्यस्य' तदनेन कर्तृत्वभोक्तृत्वे उपपादिते Bhām. 30. 20 (*on* i. 1.1)

अन्तःकरणप्रतिफलित (antaḥkaraṇa-pratiphalita) *adj.* reflected on the internal organ, i.e. the mind मुमुक्षा ... कस्याधिकारिणो विशेषणम् ... संविदात्मनः उतान्तःकरणप्रतिफलितचिदाभासस्य ŚatDū. 194. 13; 195. 1.

अन्तःकरणप्रतिबिम्ब (antaḥkaraṇa-pratibimba) *m.* reflection in the internal organ, i.e. the mind अनेकजीववादे तु अन्तःकरणप्रतिबिम्बः VedāntPari. 317. 5; अज्ञानम् ... अन्तःकरणप्रतिबिम्बरूपेषु ... जीवेषु व्यक्तिषु ... वर्तमानमुत्पन्नावधि के चिजहाति नष्टां व्यक्तिमिव जातिः SiddhāLeSam. 112.1.

अन्तःकरणप्रतिबिम्बाद्यसंभव (antaḥkaraṇapratibimbādyasaṃbhava) *m.* impossibility of the reflection etc. on the internal organ, i.e. the mind अन्तःकरणप्रतिबिम्बाद्यसंभवस्यान्यत्र प्रतिपादनात् तन्निबन्धनजीवभेदादिक्लृप्तिरपि निर्मूला ŚatDū.172.9.

अन्तःकरणप्रतिबिम्बित (antaḥkaraṇa-pratibimbita) *adj.* reflected on the internal organ, i.e. the mind स्वप्रकाशसाक्षिणि अन्तःकरणप्रतिबिम्बिते सत्यन्तःकरणपरिणामस्य भास्वरस्य स्वत एव ... सिद्धिसंभवात् VedāntKa. 293. 13 (*on* ii. 2. 28); न ब्रह्मणि साक्षादज्ञानसंसारादिगन्धः अविद्यान्तःकरणप्रतिबिम्बितस्य तस्य जीवत्वात् ŚatDū. 171. 25.

अन्तःकरणप्रतिबिम्बितचेतन (antaḥkaraṇapratibimbita-cetana) *adj.* having consciousness reflected on the internal organ, i.e. the mind व्यष्टिसृष्टावपि जीवानामन्तःकरणप्रतिबिम्बितचेतनानां संनिधानादेवाधिष्ठातृत्वम् SāṃkhyaPraBh. 48.4 (*on* 1.97)

अन्तःकरणप्रतिबिम्बितचैतन्य (antaḥkaraṇapratibimbita-caitanya) *n.* consciousness reflected on the internal organ, i.e. the mind अन्तःकरणप्रतिबिम्बितचैतन्यं यत्तदेवावस्थात्रयभाग्भवति PaiṅgU. 422. 21 (2. 1)

अन्तःकरणप्रत्यक्ष (antaḥkaraṇa-pratyakṣa) *n.* perception (of objects) by the internal organ, i.e. the mind रूपं वातीन्द्रियमन्तःकरणप्रत्यक्षनिर्देशात् VedāntSā. (Rā.) 43.4 (*on* i. 1. 21)

अन्तःकरणप्रत्यय (antaḥkaraṇa-pratyaya) *m.* knowledge (of the objects) (produced) by the internal organ, i. e. the mind यत् भूतहितमत्यन्तं दृष्टश्रुतानुमितिविज्ञातेष्वर्थेषु यथान्तःकरणप्रत्ययोपस्थितं तथैव इन्द्रियाणि अविलुप्य ... वागुच्चारणं तत् सत्यम् MāṭhVṛ. 38. 21 (*on* 23)

अन्तःकरणप्रत्याख्यान (antaḥkaraṇa-pratyākhyāna) *n.* rejection or refutation (of the existence) of the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणप्रत्याख्याने च केवलमात्मा स्मृत्यादिकारणमिति कस्मान्न युगपदुत्पत्तिः स्मृतीनाम् NyāyVār. 425.11 (*on* 2. 22)

अन्तःकरणप्रबोध (antaḥkaraṇaprabodha) *m.* name of a work, pw.

अन्तःकरणप्रबोधविवृति (antaḥkaraṇaprabodhavivṛti) *f.* name of a work, pw.

अन्तःकरणप्रभृति (antaḥkaraṇa-prabhṛti) *adj.* internal organ, i.e. the mind etc. भिन्नैरपि लोचनालोकान्तःकरणप्रभृतिभिरुपायैः अभिन्नार्थग्राहिणी बुद्धिरुपजन्यते NyāyMañ. i. 352. 12.

अन्तःकरणप्रमोद (antaḥkaraṇa-pramoda) *m.* joy in the heart अमान्तमन्तःकरणप्रमोदमङ्गेन रोमाञ्चमयेन मुञ्चन्। प्रत्युज्जगाम क्रथकैशिकेन्द्रः Nalābhyu.8.42.

अन्तःकरणप्रलय (antaḥkaraṇa-pralaya) *m.* dissolution, i. e. merging of the internal organ, i.e. the mind उपाधिशब्दः ... अन्तःकरणपरश्चेत् ... अन्तःकरणप्रलये ब्रह्मणोऽनुपहितत्वात् ... अकृताभ्यागमादिप्रसङ्गो दुर्वारः ŚrutaPra. ii. 360. 3 (*on* ii. 3. 18)

अन्तःकरणप्रलयरूपत्व (antaḥkaraṇapralayarūpa-tva) *n.* the state of being of the nature of dissolution, i. e. merging of the internal organ, i.e. the mind सुषुप्तेरन्तःकरणप्रलयरूपत्वान्न तत्र सद्भावः VivaPraSaṁ. 76. 14.

अन्तःकरणप्रविलयरूपत्व (antaḥkaraṇapravilayarūpa-tva) *n.* the state of being of the nature of complete dissolution, i. e. merging of the internal organ, i.e. the mind सुषुप्तेरन्तःकरणप्रलयरूपत्वात् (v. l. °प्रविलयरूपत्वात्) न तत्र सद्भावः VivaPraSaṁ. 76. 14.

अन्तःकरणप्रलयोक्तता (antaḥkaraṇapralayokta-tā) *f.* the state of being the mention of the dissolution, i. e. merging of the internal organ विषयस्य लयोक्तत्वान्तःकरणप्रलयोक्तता BṛĀraUBhVā. ii. 4. 394.

अन्तःकरणप्रवृत्ति (antaḥkaraṇa-pravṛtti) *f.* **1A** inclination or tendency of the mind सतां हि संदेहपदेषु वस्तुषु प्रमाणमन्तःकरणप्रवृत्तयः Śāk. 1. 21; SaraKaṇṭhā. 585. 5; Pañcā. 49. 18; SāhiDa. 158. 6; Kuval. 171 (126); एष चार्थः पितुरार्द्रार्द्रयान्तःकरणप्रवृत्त्या ... मे ... पूर्वमेवावेदितः AvantiKa. 216.7; **1B** state of the mind तद्दर्शने ... मृगाङ्गनानामपि सस्पृहाभून्नितान्तमन्तःकरणप्रवृत्तिः DarpDa. 7. 43; **2** activity or function of the internal organ यदेव श्रेयःसाधनरूपं यागहोमादि तदेव धर्मः ... नापूर्वमन्तःकरणप्रवृत्त्यादि वा ŚāstrDī. 25. 2 (*on* i.1.2)

अन्तःकरणप्रवेश (antaḥkaraṇa-praveśa) *m.* act of entering of the internal organ शुक्रशोणितारम्भकेषु परमाणुषु ... द्व्यणुकादिप्रक्रमेण कललशरीरोत्पत्तिस्तत्रान्तःकरणप्रवेशो न तु शुक्रशोणितावस्थायां शरीराश्रयत्वान्मनसः NyāyKa.33.26.

अन्तःकरणप्रसाद (antaḥkaraṇa-prasāda) *m.* serenity of the internal organ (जलबस्तिकर्म) धात्विन्द्रियान्तःकरणप्रसादं दद्यात् HaṭPra. 2. 28.

अन्तःकरणप्राणवृत्ति (antaḥkaraṇaprāṇa-vṛtti) *f.* function of the internal organ and breath यत् प्राणेन घ्राणेन ... अन्तःकरणप्राणवृत्तिभ्यां सहितेन यन्न प्राणिति गन्धवन्न विषयीकरोति KenUBh. 40. 1 (*on* 1. 9)

अन्तःकरणबहिष्करण (antaḥkaraṇa-bahiṣkaraṇa) *n.* the internal organ and the external organ अन्तःकरणबहिष्करणोपाधिभूतैः सर्वेन्द्रियगुणैः ... गुणवदाभासते (परमात्मा) ŚvetāUBh. 168. 9 (*on* 3. 17); अन्तःकरणबहिष्करणोपाधिभूतैः सर्वेन्द्रियगुणैः ... अवभासते GītāBh. (Śaṅ.) 384. 18 (*on* 13. 14)

अन्तःकरणबहिष्करणद्वय (antaḥkaraṇabahiṣkaraṇa-dvaya) *n.* pair of the internal organ and the external organ विश्वस्य भेदाभेदात्मता परिवर्तमानस्य स्पन्दनेन स्फुरतो यत् अन्तःकरणबहिष्करणद्वयवेद्यत्वमाभास्यते ĪśvaPraSū. ii.4.4.

अन्तःकरणबहुत्वप्रसङ्ग (antaḥkaraṇabahutva-prasaṅga) *m.* undesired occasion for the plurality of the internal organ समधिगतं मनो नातस्तस्य गुणो ज्ञानं विशेषणोपादानादन्तःकरणबहुत्वप्रसङ्गः NyāyVār. 423. 19 (*on* iii. 2. 19)

अन्तःकरणबिम्बित (antaḥkaraṇa-bimbita) *adj.* reflected on the internal organ, i. e. intellect बुद्धिपुरुषयोर्भेदाग्रहान्निष्क्रियेऽपि पुरुषे अन्तःकरणबिम्बिते कर्तृत्वाभिमानः SarvaDaKau. 106. 21.

अन्तःकरणबीज (antaḥkaraṇa-bīja) *n.* seed or root-cause in the form of the mind अन्तःकरणबीजं तु महामोहबलोज्झितम् PauṣkS. 27. 284.

अन्तःकरणबुद्धिद (antaḥkaraṇabuddhi-da) *adj.* giving, i. e. creating (pure) thoughts in the mind इदं तु ... रूपं पिनाकिनः। प्रकाशनीयं भक्तेषु शंकरस्य ...। तैरेव पठितव्यम् ... शिवात्मभिः। ... दिव्यमन्तःकरणबुद्धिदम् ŚivaP. iii. 12. 42 (310A. 9)

अन्तःकरणबुद्धीन्द्रियता (antaḥkaraṇabuddhīndriya-tā) *f.* the state of being the internal organ and the organ of perception or cognition सर्वज्ञत्वस्य किंचिज्ज्ञत्वाप्तेः अन्तःकरणबुद्धीन्द्रियतापत्तिपूर्वम् ... मायीयं मलम् PratyabhiHr. 21. 11 (9)

अन्तःकरणभाग (antaḥkaraṇa-bhāga) *m.* (constituent) part of the internal organ देहावच्छिन्नान्तःकरणभागोऽहंकाराख्यः कर्तेत्युच्यते SiddhāBi. 57.3.

अन्तःकरणभित्ति (antaḥkaraṇa-bhitti) *f.* wall, i. e. substratum of the internal organ बहिः अन्तःकरणभूमौ प्रकाशापेक्षया बाह्यत्वेन स्थितायामन्तःकरणभित्तौ ... मनोराज्यादिरूपः विकल्पः ... भासयति Bhāsk. i. 339. 11 (*on* i. 6. 10)

अन्तःकरणभू (antaḥkaraṇa-bhū) *f.* ground in the form of the heart जाग्रत्य-श्रान्तमन्तःकरणभुवि ममाभीष्टविश्राणनाय YātrāPra. 8. 33.

अन्तःकरणभूत (antaḥkaraṇa-bhūta) *adj.* [*f.* - ā] which has become, i. e. which is the internal organ मन्तुः सर्वविषयस्य मतिसाधनमन्तःकरणभूतं सर्वविषयं विद्यते येनायं मन्यत इति NyāyBh. 167. 17 (*on* iii. 1. 16); प्रवदन्ति सांख्याः पुरुषस्यान्तःकरणभूता नित्या बुद्धिः NyāyBh. 196. 2 (*on* iii. 2. 1); अन्तःकरणभूतस्त्वहंकारो जडत्वात् करणत्वाच्च शरीरेन्द्रियादिवन्न ज्ञाता VedāntTaSā. 36. 3.

अन्तःकरणभूमि (antaḥkaraṇa-bhūmi) *f.* **A** state or plain of the internal organ भूमिष्ठा विश्वस्य स्थूलता दशा। अन्तःकरणभूमिष्ठा सूक्ष्मता तस्य वै दशा AhirbuS. 51. 30; **B** substratum (*lit.* ground) of the internal organ अपरिदृष्टपूर्वमपि श्वेतम् ... दन्तिनम् ... अन्तः प्रमातृभूमौ स्थितं बहिः अन्तःकरणभूमौ ... तात्कालिकमेव भासयति PratyabhiVi. i. 339. 2 (*on* i. 6. 10)

अन्तःकरणभेद (antaḥkaraṇa-bheda) *m.* **1A** diversity of the internal organ as mind, intellect and ego एकमपि चान्तःकरणमनेकक्रियाकारि भविष्यति ... तस्मान्नान्तःकरणभेदः Bhām.510.8 (*on* ii.4.6); अधिकसंख्यान्तःकरणभेदादिति। एकादशैवेन्द्रियाणीति स्थितम् AṇuBh. 160. 3 (*on* ii. 4. 6); **1B** diversity of the internal organ, i. e. the mind एकत्वे चात्मनः सर्वशरीरेषु प्रतिसंधानं स्यात् देवदत्तोऽहं यज्ञदत्तोऽहमेवेति ... अन्तःकरणभेदाद् व्यवस्थेति चेत्, न। अचेतनत्वात् ŚāstrDī. 112.27 (*on* i. 1.5); न चान्तःकरणभेदेन प्रमातृभेदात्तदनापत्तिः SiddhāLeSaṁ. 164.4; एकस्यैव ब्रह्मणोऽन्तःकरणभेदात् भेदः VedāntPari.261.5; अन्तःकरणभेदानामात्मत्वनिरासायारिषड्वर्गत्यागस्य साधनत्वबोधनाय च ... आप्तसकलकामत्वान्नीरागा LalitāSaBh. 63. 35 (*on* 97); **1C** diversity of the internal organ, i.e. thought (*citta*) अन्तःकरणभेदोऽपि न प्रतिसंधानं प्रतिरोद्धुमलम् ŚatDū. 144. 8; प्रतिसंधानाभावे च नान्तःकरणभेदः प्रयोजकः किं तु सुखदुःखानुभवितृचेतनभेद एव YuktiSneha. 113. 34 (*on* i. 1. 5); चैतन्यैक्येऽप्यन्तःकरणभेदादनुसंधानस्य ... तद्भेदस्याप्रयोजकत्वात् Nyāyāmṛ. 580B. 5; **2** distinction or difference as the mind एतेन ... बुद्धिकर्मान्तःकरणभेदेनावस्थितेषु ... त्रिविधपरिणामो व्याख्यातः RājMār. 46.19.

अन्तःकरणभेदकल्पितत्व (antaḥkaraṇabhedakalpita-tva) *n.* the state of

being assumed due to the diversity of the internal organ त्वन्मते त्वात्मभेदस्यान्तः-करणभेदकल्पितत्वात् ŚrutaPra. ii. 226. 2 (*on* ii. 1. 12)

अन्तःकरणभेदतस् (antaḥkaraṇabheda-tas) *adv.* on account of, i. e. in accordance with the diversity of the internal organ बद्धमुक्तव्यवस्थार्थमन्तः-करणभेदतः। जीवभेदं परे प्राहुः VedāntSiSūMañ. 1.45.

अन्तःकरणभेदस्फुरण (antaḥkaraṇabheda-sphuraṇa) *n.* manifestation of the distinction of the internal organ भेदग्राहकत्वे तु विपरीतसंस्काररूपदोषा-भावस्यान्तःकरणभेदस्फुरणापेक्षणीयत्वात्तदभावान्न तादृशस्फुरणम् GuruCandr. ii. 241. 16.

अन्तःकरणभेदाभाव (antaḥkaraṇabhedābhāva) *m.* absence of the distinction of the internal organ सुषुप्तप्रलीनमुक्तानामन्तःकरणभेदाभावेन संसारिदुःखा-द्यनुभवापाताच्च Nyāyāmṛ. 580B. 7.

अन्तःकरणमध्येभवत्व (antaḥkaraṇamadhye-bhavatva) *n.* existence, i. e. manifestation in the internal organ इह अन्तःकरणे बुद्धिदर्पणात्मनि नीलादीनामवभासानामान्तरत्वमप्यस्ति अन्तःकरणमध्येभवत्वात् PratyabhiVi. i. 410.4 (*on* i. 8. 6) (Bhāsk. अन्तःकरणे ... भवत्वात् स्फुरत्वादिति)

अन्तःकरणमन्दिर (antaḥkaraṇa-mandira) *n.* mansion in the form of the mind अन्तःकरणमन्दिराद्वाहभीतमिव निर्जगाम धैर्यम् UdaySuKa. 99. 13.

अन्तःकरणमलिनविशेष (antaḥkaraṇa-malinaviśeṣa) *m.* particular impurity of the internal organ कस्मादज्ञानप्राबल्यम् ... अत्यन्तान्तःकरणमलिनविशेषात् TripāMaNāU. 367. 5 (5)

अन्तःकरणमात्रांश (antaḥkaraṇamātrāṁśa) *m.* aspect of internal organ only अन्तःकरणमात्रांश एवोक्तानुपपत्तेः तच्छङ्कासमाधानयोरौचित्यात् GuruCandr. iii. 50. 16; LaCandr. 596. 29.

अन्तःकरणमात्राश्रयत्व (antaḥkaraṇamātrāśraya-tva) *n.* the state of being what exists in the internal organ only परोक्षज्ञानस्य च विषयेन्द्रियसंनिकर्षा-भावेनान्तःकरणमात्राश्रयत्वात् SiddhāBi. 65. 8.

अन्तःकरणमाथिन् (antaḥkaraṇa-māthin) *adj.* stirring, i. e. disturbing the mind अन्तःकरणमाथिभिः करुणवचनैः पुनः पुनर्विधिमुपालभमानाम् ... अङ्गनामद्राक्षम् TilaMañ. 379. 3.

अन्तःकरणमालिन्यविशेष (antaḥkaraṇa-mālinyaviśeṣa) *m.* particular impurity of the internal organ कस्मादज्ञानप्राबल्यम् ... अत्यन्तान्तःकरणमलिन-(v. l. °मालिन्य Viśva.) विशेषात् TripāMaNāU. 367. 5 (5)

अन्तःकरणयन्त्र (antaḥkaraṇa-yantra) *n.* machine in the form of the internal organ, i. e. the mind सापि ... विलोक्य चित्रगतामुदयसुन्दरीम् ... अन्तःकरणयन्त्रादुद्गतेनेव बाष्पाम्भसा भरितलोचनद्रोणिः ... रोदितुमारेभे UdaySuKa. 116. 26.

अन्तःकरणयागादि (antaḥkaraṇayāgādi) *adj.* beginning with the mental worship अन्तःकरणयागादि यावदात्मनिवेदनम्। तदाद्यमङ्गं यागस्य JayāS. 22. 75; PāraS. 9. 180.

अन्तःकरणयुक्त (antaḥkaraṇa-yukta) *adj.* associated with, i.e. possessing the internal organ अन्तःकरणयुक्तो हि जीवः कर्मकृतो लोके फलममृतव्यपदेश्यं भुङ्क्ते BrahmSūBh. (Bhā.) 41. 5 (*on* i. 2. 11)

अन्तःकरणयोग (antaḥkaraṇa-yoga) *m.* **1** association with, i. e. conditioning by the internal organ अन्तःकरणयोगाद्धि जीव इत्युच्यते च यः। अविद्याकार्यरहितः परमात्मेति गीयते BṛNāraP. 36. 28; **2** internal organ and application यदि च कार्योन्नेयमेव विज्ञानम्, अन्तःकरणयोगसंस्कारादिवद-खिलजनप्रसिद्धिगोचरो न स्यात् NyāyKu. 78. 21.

अन्तःकरणरतितान्ता (antaḥkaraṇarati-tāntā) *adj.* (*f.*) afflicted with the love at heart उदञ्चद्रोमाञ्चा व्यलसदपरिस्पन्दसकलप्रतीका काप्यन्तःकरणरतितान्तेव तरुणी TārāŚa. 23.

अन्तःकरणरूप (antaḥkaraṇa-rūpa) *adj.* **Ai** of the nature of the internal organ, i. e. the intellect अन्तःकरणरूपाय तस्मै विश्वात्मने नमः ViṣṇuP. i. 14. 35; SāṁkhyaPraBh. 51. 12 (*on* 1. 104); YogVār. *on* 1. 4; **Aii** of the nature of the Intellect (the second of twenty-five principles) नन्वन्तःकरणरूपं महत्तत्त्वं चेत् प्रयत्नाश्रयः तर्हि तेनैव चेतनेन भवितव्यम् SarvaDaKau. 106. 17; गुणसाम्यावस्थारूपायां प्रकृतावन्तःका(?क)रणरूपे तद्विकार इव व्यक्ते ज्ञानक्रिये न स्तः ŚivārkaMaDī. i. 192. 13 (*on* i. 1. 5); **B** of the form of the internal organ, i.e. the mind न चान्तःकरणरूपेण द्रव्येण घटेनाकाशस्येव चैतन्यस्यावच्छेद-संभवात् तदवच्छिन्नमेव चैतन्यं जीवोऽस्त्विति वाच्यम् SiddhāLeSaṁ. 69. 3; 88. 5; उपाधिरविद्याभूतोऽन्तःकरणरूपो वा VedāntRaMañ. 1 (7. 1)

अन्तःकरणरूप (antaḥkaraṇa-rūpa) *n.* peculiar form of the internal organ आत्मीयमन्तःकरणरूपमपिधाय ग्राह्यसमापन्नं ग्राह्यतामिव प्राप्तमिति यावत्। अतो ग्राह्यस्वरूपाकारेण निर्भासते TattvVai. 43. 27 (*on* 1. 41)

अन्तःकरणरूपपरिणाम (antaḥkaraṇarūpa-pariṇāma) *m.* modification which is of the form of the internal organ गुणान्तरभेदेनान्तःकरणप्रकृतेरपि परिच्छिन्नान्तःकरण-रूपपरिणामोपपत्तेः YogSā. 73. 11 (4)

अन्तःकरणरूपबुद्धि (antaḥkaraṇarūpa-buddhi) *f.* intellect which is of the form of the internal organ विज्ञानशब्देन नात्मनो व्यपदेशोऽपि त्वन्तःकरण-रूपबुद्धेरेव VedāntDī. 127. 2 (*on* ii. 3. 35)

अन्तःकरणरूपाहंकार (antaḥkaraṇarūpāhaṅkāra) *m.* ego which is of the form of the internal organ आत्मा वा ज्ञातृत्वकर्तृत्वाहंत्वादिरहितः, निर्विकारत्वात्, अन्तःकरणरूपाहंकारव्यतिरिक्तत्वात् ŚatDū. 126. 20.

अन्तःकरणरूपिणी (antaḥkaraṇarūpiṇī) *adj.* (*f.*) having the form of the internal organ, pw.

अन्तःकरणरूपोपाधि (antaḥkaraṇarūpopādhi) *m.* adjunct or condition which is of the form of the internal organ, i. e. the mind एवमन्तःकरणरूपोपाधि-भेदात्परमात्मनः परस्परतश्च जीवानां भेदः Aparā. 973. 19 (*on* 3. 66); 1002. 20 (*on* 3. 143); तत्राप्येकस्य विभोरात्मनः सर्वैरन्तःकरणरूपोपाधिभिरवच्छिन्नत्वात् सर्वेषामुपहितानां सर्वज्ञातृत्वं समानम् VedāntRaMañ. 1 (17. 2); अविद्यान्तःकरण-रूपोपाधिभेदे ... सति ... सुतरामुपहितभेदेन प्रत्यभिज्ञानविरोधो दुस्तरः Nyāyāmṛ. 376B. 6; 580B. 4; न हि वयं किंचिदुपाधिमात्रमननुसंधानप्रयोजकं ब्रूमः किं त्वन्तःकरणरूपोपाधिभेदमविद्याभेदं वा AdvaiSi. 815. 25; अन्तःकरणरूपोपाधिभेदं तन्मनोऽन्यमनः LaCandr. 815. 40.

अन्तःकरणलक्षण (antaḥkaraṇa-lakṣaṇa) *n.* definition of the internal organ, i. e. the mind (दशलक्षण्याम्) आह्निकद्वययुक्ते तृतीय आत्मान्तःकरणलक्षणम्। तत्राप्यात्मलक्षणं प्रथमे। द्वितीयेऽन्तःकरणलक्षणम् SarvaDaSaṁ. 10. 19.

अन्तःकरणलक्ष्मी (antaḥkaraṇalakṣmī) *f.* name of a mystic formula *bam pham pam prīm* अन्तःकरणलक्ष्मीस्तु तर्कमुद्राविधारिणी LakṣmīT. 44. 38.

अन्तःकरणलय (antaḥkaraṇa-laya) *m.* dissolution, i. e. merging of the internal organ त्वन्मते प्रत्यहं सुषुप्तावन्तःकरणलयेऽपि पूर्वेद्युरहं दुःखीत्यनुसंधानात् Nyāyāmṛ. 580B. 6.

अन्तःकरणलयसहित (antaḥkaraṇalaya-sahita) *adj.* accompanied by the dissolution, i. e. merging of the internal organ स्वप्नावस्थाज्ञानस्यैवान्तः-करणलयसहितस्य सुषुप्तिरूपत्वात् SiddhāBi. 114. 2.

अन्तःकरणलयहेतु (antaḥkaraṇalaya-hetu) *m.* cause of the dissolution, i. e. merging of the internal organ यज्ञदत्तोऽयम् अन्तःकरणलयहेत्वदृष्टवान्, सुषुप्तौ लीयमानान्तःकरणत्वात् VivaPraSaṁ. 59. 13.

अन्तःकरणवत् (antaḥkaraṇa-vat) *adv.* like from the internal organ अथ प्रमाणज्ञानं न चैतन्यम्, अपि त्वन्तःकरणवृत्तिरूपत्वाज्जडरूपमिति चेत् तर्ह्यन्तःकरणवत्तस्मादपि विषयोपलब्धिर्न स्यात् NītiMā. 15. 4.

अन्तःकरणवर्तिन् (antaḥkaraṇa-vartin) *adj.* [*f.* - ī] **A** existing in the internal organ, i. e. the mind वासना आशयाः प्रोक्ताः क्लेशकर्मविपाकजाः। अन्तःकरणवर्तिन्यः समन्ताच्छेरते हि ताः LakṣmīT. 12. 32; अन्तःकरणवर्तिनं व्यापारमारोप्य चितिशक्तौ कर्तृत्वाभिमानः Bhām. 125. 6 (*on* i. 1. 5); **B** existing in the internal organ, i.e. the Intellect प्रवृत्तिश्च प्रयत्नलक्षणा यद्यप्यन्तःकरणवर्तिनी तथापि पुरुष उपचर्यते SāṁkhyaTaKau. 319. 1 (*on* 18); 16. 1 (*on* 1)

अन्तःकरणवारण (antaḥkaraṇa-vāraṇa) *m.* elephant in the form of the heart राजा ... श्रुत्वा द्विजवधूं तस्थौ प्रागेवाङ्कुरितस्मरः। तस्य धावन्त-मुन्मत्तमन्तःकरणवारणम्। बलान्नियमितुं नासीदपवादभयाङ्कुशः RājTa. (Ka.) 1. 251; हे सुन्दर्यः तर्हि नापराधो ममान्तःकरणवारणस्य युष्मदालोकनजनितमदेन धैर्यशृङ्खलामुच्छिन्दतः RasSa. 194 (2)

अन्तःकरणवासिन् (antaḥkaraṇa-vāsin) *adj.* dwelling in the heart अन्तःकरणवासिदैवस्वतानुजादेहलावण्येनेव लिप्ताभिः ... निम्नगाभिसारिकाभिर्गाढमुपगूढम् ... अम्भोनिधिमपश्यम् TilaMañ. 120. 18.

अन्तःकरणविकार (antaḥkaraṇa-vikāra) *m.* **Ai** feeling of the heart अन्तःकरणविकारं गुरुपरिजनसंकटेऽपि कुलटानाम्। जानन्ति तदभियुक्ता भ्रूभङ्गापाङ्ग-धुरदृष्टेन KuṭṭaMa. 507 (comm. हृदयस्य विकारं विविधां विरुद्धां वा कृतिं विकृतिं भावम् इति यावत्); **Aii** mental attitude 'भावदुष्टिं' कार्पण्यकुत्साकुत्सितत्वाक-प्यारोपादिभिरन्तःकरणविकारैर्दूषितम् CaturCin. iii (1). 608. 6; **B** modification or product of the internal organ, i. e. the mind सर्वं ह्यन्तःकरणविकारमेव जगत् मनस्येव सुषुप्ते प्रलयदर्शनात् MuṇḍUBh. 328. 9 (*on* ii. 1. 4)

अन्तःकरणविकारत्व (antaḥkaraṇavikāra-tva) *n.* the state of being modification or product of the internal organ, i. e. the mind सुखदुःखादिष्वनैकान्ति-

कमिति चेन्न। तेषामन्तःकरणविकारत्वाभ्युपगमात् NyāySu. (Ja.) 198B. 8 (on i. 4. 6)

अन्तःकरणविकारभेद (antaḥkaraṇavikāra-bheda) *m.* type of modification or product of the internal organ, i.e. the mind इन्द्रियार्थसंनिकर्षादन्तःकरण-विकारभेद उत्पन्नमात्र एव प्रमातुरर्थश्चोपलम्भश्च प्रत्यक्षौ भवतः Bhām. 448. 21 (*on* ii.2.28)

अन्तःकरणविक्रिया (antaḥkaraṇa-vikriyā) *f.* **A** modification of the internal organ, i.e. the mind आनन्दबोधयोर्लिङ्गमन्तःकरणविक्रियाः ŚivaP. vii. 15. 17 (562A. 6); **B** agitation of the mind भगवानन्तःकरणविक्रियां तपोबलेन संयम्य तत्कारणाय विष्वग्विलोचनानि व्यापारितवान् PārvPa. 3. 9 (2)

अन्तःकरणविक्षेप (antaḥkaraṇa-vikṣepa) *m.* **A** agitation of the mind क्रोधो नाम ... अन्तःकरणविक्षेपः SanatBh. 248. 11 (*on* 2. 16);**B** distraction of or disturbance in the mind कल्पनायाः कारणमन्तःकरणविक्षेपः RasMañ. 128 (2)

अन्तःकरणविद्यावृत्ति (antaḥkaraṇa-vidyāvṛtti) *f.* cognitive function of the internal organ, i.e. the intellect अन्तःकरणविद्यावृत्तेरपि ज्ञानशब्दाभिधेयत्वात् ŚaṅkaVi. (Ā.) 85. 16.

अन्तःकरणविधुर (antaḥkaraṇa-vidhura) *adj.* devoid of, i.e. free from (modification of) the internal organ मुक्तानामिति। अन्तःकरणविधुराणामपीति NyāySu. (Ja.) 573B. 8 (*on* iii. 4. 4)

अन्तःकरणविमर्श (antaḥkaraṇa-vimarśa) *m.* consideration or thought in the mind निश्चलज्ञानवतोऽपि ममान्तःकरणविमर्शस्य विश्वकारणं भगवती, तत्र भगवतो निमित्तकारणत्वमात्रमेव दृश्यते ŚaṅkaVi. (Ā.) 270. 5.

अन्तःकरणविलय (antaḥkaraṇa-vilaya) *m.* dissolution, i. e. merging of the internal organ अस्ति तावत्संसारे प्रचुरोऽयमन्तःकरणवृत्तिरूपः कामः ... न चैक एवायम्। मुक्तावन्तःकरणविलयात् NyāySu. (Ja.) 325A. 4 (*on* ii. 2.1)

अन्तःकरणविशिष्ट (antaḥkaraṇa-viśiṣṭa) *adj.* **A** qualified, i. e. delimited by the internal organ, i.e. the mind तत्र किमन्तःकरणविशिष्टं चैतन्यं जीवः, उत तदुपलक्षितम् ŚrutaPra. ii. 359. 29 (*on* ii. 3. 18); यस्य भोक्तृत्वम् अन्तःकरणविशिष्टस्य तस्य प्रतिशरीरं भेदः Nyāyāmṛ. 603B. 8; **B** qualified by the internal organ, i.e. thought अविद्याविशिष्टस्यात्मनोऽनुभवितृत्वम्, अन्तःकरण-विशिष्टस्यैय(?व) स्मर्तृत्वम्, इति वैयधिकरण्यम् VivaPraSaṁ. 73. 20; 94. 13; **C** qualified by the internal organ, i.e. the Intellect विशेषणोपाध्योर्भेदस्य सिद्धान्तसंमतत्वेनान्तःकरणविशिष्टः प्रमाता, तदुपहितः साक्षीति भेदोपपत्तेः SiddhāLeSaṁ. 166. 1.

अन्तःकरणविशिष्टता (antaḥkaraṇaviśiṣṭa-tā) *f.* the state of being qualified, i. e. delimited by the internal organ ध्याता ...आत्मानमन्तःकरणविशिष्टतया ...अवगच्छन् 'अहं ब्रह्मास्मि' इति ध्यानं कथं वस्तुविषयं मन्येत VivaPraSaṁ. 326. 7.

अन्तःकरणविशुद्धि (antaḥkaraṇa-viśuddhi) *f.* purity of the mind अन्तःकरणविशुद्धिं भक्तिं च त्वयि सतीं प्रदेहि विभो SuvarṇaMā. 14.

अन्तःकरणविशेष (antaḥkaraṇa-viśeṣa) *m.* distinct or particular type of the internal organ, i. e. Intellect सांख्या हि प्रकृतेः सत्त्वप्रधानं प्रथमं परिणामं महदाख्यमन्तःकरणविशेषं बुद्धिमाहुः Kiraṇā. 258. 6; Upask. 356. 2 (*on* viii. 1.1)

अन्तःकरणविषय (antaḥkaraṇa-viṣaya) *m.* object of the internal organ ज्ञानसंकल्पनिश्चयानुसंधानाभिमाना आकाशकार्यान्तःकरणविषयाः TriBrU. 1; किं चाहमित्यनुभवस्यान्तःकरणविषयत्वं वक्ष्यते BhedaDhi. 20. 2.

अन्तःकरणविषयिणी (antaḥkaraṇa-viṣayiṇī) *adj.* (*f.*) referring to the internal organ अन्तःकरणविषयिण्यामन्तःकरणाश्रितायां शब्दादिजन्यवृत्तौ आद्यस्य व्यभिचारात् Nyāyāmṛ. 527B. 6.

अन्तःकरणविसर्पण (antaḥkaraṇa-visarpaṇa) *n.* movement, i. e. operation of the internal organ अन्तःकरणविसर्पणे हि भोक्तारो विसर्पन्ति आ लोमभ्य आ नखाग्रेभ्यः ŚrutaPra. ii. 450. 21 (*on* iii. 2. 29)

अन्तःकरणवृक्ष (antaḥkaraṇa-vṛkṣa) *m.* tree in the form of the internal organ अत्र वाक्ये बीजाङ्कुरन्यायेनैकस्यैवान्तःकरणवृक्षस्य वृत्तिमात्ररूपेण चित्ताद्याख्यावस्थाभेदाः ...उक्ताः SāṁkhyaPraBh.34. 11 (*on* 1. 64)

अन्तःकरणवृत्ति (antaḥkaraṇa-vṛtti) *f.* **Ai** function or psychosis of the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणवृत्तौ च व्यर्था बाह्यार्थकल्पना। तस्मादनुपकारो वा ग्राह्यं वा न तथा स्थितम् VākyaPa. 3 (14). 91; अन्तःकरणवृत्तौ ... प्रयोगो धर्मशब्दस्य न दृष्टः ŚlokaVār. 2. 195 (105. 5); अन्तःकरणवृत्तिवासना-विशेषपुद्गलनृगुणापूर्वेषु ...धर्मशब्दप्रयोगाभावात् TātpaṬ. (U.) 94. 14 (*on* 2. 195); संकल्पोऽपि ...अन्तःकरणवृत्तिः ChāndoUBh. 425. 7 (*on* vii.4. 1); अन्तःकरणवृत्तिर्या संस्कारपरिशेषिणी। सा स्वप्न इति विज्ञेया LakṣmīT. 22. 24; 24. 28; (सुषुप्तिः) अन्तःकरणवृत्तीनां लयतो विषयस्य तु। पूर्वार्णानां विलोमेन भ्रूमध्ये बिन्दुसंस्थिता NityāṢoḍa. 8. 187; Kāśi. i. 160. 24 (*on* 2. 195. 196); न चान्तःकरणवृत्तावप्यस्य साक्षात्कारे सर्वोपाधिविनिर्मोकः Bhām. 42. 9 (*on* i. 1. 1); ज्ञानम् ...अन्तःकरणवृत्त्य-भिव्यक्तः चित्प्रकाशः PrakaVi. 90. 13; ŚatDū. 181. 29; प्रथमं दोषकलुषितेन चक्षुषेदन्तामात्रविषयान्तःकरणवृत्तिरुत्पद्यते SarvaDaSaṁ. 16. 635; 16. 643; प्रथमं दोषसहितेनेन्द्रियेणेदन्तामात्रविषया अन्तःकरणवृत्तिर्जन्यते VivaPraSaṁ. 42. 14; 24. 20; 311. 2; साक्षी ...अन्तःकरणवृत्तीनां याथार्थ्यं स्वयमेव गृह्णाति NyāySu. (Ja.) 48A. 13 (*on* i. 1. 1); अन्तःकरणवृत्तौ कूटस्थस्यैव प्रतिफलनं जीव इति प्रसिद्धिः ŚaṅkaVi. (Ā.) 148. 1; 148. 19; विषयगतचैतन्यावरणभङ्गार्था चान्तःकरणवृत्तिः SiddhāBi. 59. 3; 147. 4; अधिष्ठानांशे अन्तःकरणवृत्तिः, अध्यस्तांशे चाविद्यावृत्तिः AdvaiSi. 652. 1; 652. 5; अन्तःकरणवृत्त्यभिव्यक्तस्यानवच्छिन्नचैतन्यस्याधिष्ठानत्वे न काचिदनुपपत्तिः SiddhāLeSaṁ. 294. 3; भागासिद्धेः, योगिनोऽन्तःकरणवृत्तेरपि तेषु निस्सरणे मानाभावात् GuruCandr. i. 121. 19; अन्तःकरणं चित्तादात्म्येनाध्यस्तं चिद्रूपम्। तस्यादृष्टेन्द्रियार्थसंनिकर्षादिनोत्पद्यमानः परिणामोऽपि ... अन्तःकरणवृत्तिरिति गीयते SiddhāTa. 6.16; इन्द्रियजन्यज्ञानं चान्तःकरणवृत्तिः VedāntPari. 318. 1; अव्यक्तं माया। तस्याश्च लयो नाम ,.. सुषुप्तावन्तःकरणवृत्तीनामिव मायावृत्ती-नामनुदयादत्यन्तनिर्विकल्पात्मनः LalitāSaBh. 104. 16 (*on* 137); अन्तःकरणवृत्तीनां यावान्विषयस्तस्य सर्वस्यापि लयो हि सुषुप्तिकाले सकले विलीन इत्यादि श्रुतिषु सिद्धः SetuBa. 342. 4; **Aii** function or psychosis of the internal organ, considered three fold as mind, intellect and ego बाह्यार्थारितसृभिः सार्धमन्तःकरण-वृत्तिभिः पाशविश्लेषवद्भूत्वा देवतास्वधिरोपयेत् MṛgendraT. ii. 8. 143; **Aiii** function or psychosis of the internal organ, i. e. the intellect प्रज्ञानरूपस्य ब्रह्मण उपलब्ध्यर्था या अन्तःकरणवृत्तयो बाह्यान्तर्वर्तिविषयविषयाः, ता इमा उच्यन्ते-संज्ञानम् ...स्मृतिः ... इत्येवमाद्या अन्तःकरणवृत्तयः AitUBh. 290. 9 (*on* 5. 2); निश्चयात्मिकाः सविकल्पनामकाः अन्तःकरणवृत्तयो धियः LalitāTriBh. 340. 15 (*on* 51); अन्तःकरणवृत्तिर्या चक्षुरादिसमाश्रया। रूपादिविषयाभासा लौकिकी दृष्टिरुच्यते BṛĀraUBhVā. iii. 4. 149 (comm. बुद्धिपरिणामः); यदपि सांख्या आचख्युर्विषयान्तरव्यासक्तेऽन्तःकरणे चक्षुरादिसंबन्धस्याप्यज्ञानादन्तःकरणवृत्तिर्ज्ञानमिति तन्निराकरणपरं भाष्यम् TātpaṬ. (Vā.) 539. 5 (*on* iii. 2. 8); बुद्धिर्नाम निश्चयात्मिका-न्तःकरणवृत्तिः VedāntSā. (Sa.) 10. 9; **B** modification of the internal organ, i.e. the Intellect घटसृष्टिवदन्तःकरणातिरिक्ताखिलसृष्टेरन्तःकरणवृत्तिपूर्वकत्वानुमानम् SāṁkhyaPraBh. 77. 10 (*on* 2. 10); **C** effect, i. e. thought produced by the mind विकल्पेभ्यो लुठन्त्येताश्चान्तःकरणवृत्तयः YogVā. i.30. 4; **D** mental disposition किमिदमस्मत्समीकसंकटावधारणेनार्द्रत्वमन्तःकरणवृत्तेः UdaySuKa. 90. 3; **E** activity of the mind, mental activity यागानुष्ठाय्येव ह्यपूर्वान्तःकरणवृत्त्या-दिकमप्यनुतिष्ठति NyāyRa. 104. 14 (*on* 2. 192); **F** state or condition of the mind, cf. **अन्तःकरणवृत्तिविशेषB.**

अन्तःकरणवृत्ति (antaḥkaraṇa-vṛtti) *adj.* being or abiding in the mind मैत्रगतानामपि चैत्रेण ग्रहणप्रसङ्गाद(?द्) अन्तःकरणवृत्तीनां च गुणान्तराणां नित्याप्रत्यक्ष-त्वादात्माश्रिता एवेच्छादयो नान्तःकरणाश्रयाः TātpaṬ. (Vā.) 569. 7 (*on* iii. 2.35)

अन्तःकरणवृत्तिजनक (antaḥkaraṇavṛtti-janaka) *adj.* producer of the function or psychosis of the internal organ तत्रान्तःकरणवृत्तिजनकसामग्रीसंभवेऽपि प्रमात्वाभावावरोधेनान्तःकरणस्यासामर्थ्यात् SiddhāBi. 124. 6.

अन्तःकरणवृत्तिज्ञान (antaḥkaraṇavṛtti-jñāna) *n.* knowledge of the function or psychosis of the internal organ सुषुप्तावविद्यावृत्तिभिरतिसूक्ष्माभिर-नुभूयमानमपि स्वरूपसुखं तदानीं सविकल्पकेनान्तःकरणवृत्तिज्ञानेन ग्रहीतुमशक्यम् JīvanVi. 115. 5; साक्षी तद्वदेवाज्ञानमपि साधयत्येव न तु निवर्तयति। तन्निवर्तकं त्वन्तःकरणवृत्तिज्ञानमेव VivaPraSaṁ. 20. 5.

अन्तःकरणवृत्तिता (antaḥkaraṇavṛtti-tā) *f.* the state of being the function or psychosis of the internal organ क्लेशकर्म तद्वासनानामन्तःकरणवृत्तितया सत्यन्तःकरणे भावात् TattvVai. 80. 19 (*on* 2. 17)

अन्तःकरणवृत्तित्रय (antaḥkaraṇavṛtti-traya) *n.* triad of functions of the internal organ considered threefold as mind, intellect and ego रजःसत्त्वतमोरूपाणि अहंकारबुद्धिमनांसि अन्तःकरणवृत्तित्रयम् NityoNi. 7. 6.

अन्तःकरणवृत्तित्व (antaḥkaraṇavṛtti-tva) *n.* **Ai** the state of being the activity of the internal organ क्षेत्रज्ञगतधर्माधर्मसहायवैचित्र्याद्वैचित्र्यम् (प्रपञ्चस्य) इति चेत्। न। अन्तःकरणवृत्तित्वाद् धर्माधर्मयोः ŚāstrDī. 114. 3 (*on* i. 1. 5); 114. 10 (*on* i. 1. 5); **Aii** the state of being the function or psychosis of the internal organ मायावादिमते अधिष्ठानज्ञानस्यान्तःकरणवृत्तित्वेन सत्यत्वान्न दोषजन्यत्वम् NyāySu. (Ja.) 55B. 9 (*on* i. 1. 1); **B** the state of being what exists in the internal organ न चात्मनः परिस्पन्दलक्षणा क्रियोपपद्यते। ...नापि प्रयत्नलक्षणा।

तस्याः अन्तःकरणवृत्तित्वात् NyāySu. (Ja.) 317B. 13 (*on* ii.2.1)

अन्तःकरणवृत्तित्वाविशेष (antaḥkaraṇavṛttitvāviśeṣa) *m.* non-difference from the state of being the function or psychosis of the internal organ न च (घटज्ञानस्य) अन्तःकरणवृत्तित्वाविशेषादिच्छाद्वेषादिरूपवृत्तयोऽपि देहान्निर्गत्य विषयसंसृष्टा भवन्तीति कथं न स्वीक्रियते इति वाच्यम् AdvaiSi. 482. 18.

अन्तःकरणवृत्तिद्वार् (antaḥkaraṇavṛtti-dvār) *f.* [Inst.] through the function or psychosis of the internal organ नन्वेकस्या एव संविदः अन्तःकरणवृत्तिद्वारा विषयसंबन्धः कादाचित्कः ŚrutaPra. iA. 139. 20 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणवृत्तिधर्म (antaḥkaraṇavṛtti-dharma) *m.* attribute of the function or psychosis of the internal organ चैतन्यधर्म एवापरोक्ष्यं, न त्वनुमितित्वादिवत् अन्तःकरणवृत्तिधर्मः SiddhāLeSaṁ. 403. 3.

अन्तःकरणवृत्तिनिवन्धन (antaḥkaraṇavṛtti-nibandhana) *adj.* caused by the function or psychosis of the internal organ न चाभेदे लक्ष्यलक्षणभावायोगः अन्तःकरणवृत्तिनिवन्धनाकारभेदेन उभयोपपत्तेः AdvaiSi. 677. 2.

अन्तःकरणवृत्तिनिर्गमन (antaḥkaraṇavṛtti-nirgamana) *n.* act of reaching out of function or psychosis of the internal organ वह्न्यंशे त्वन्तःकरणवृत्तिनिर्गमनाभावेन वह्न्यवच्छिन्नचैतन्यस्य प्रमाणचे(?चै)तना(?न्य)स्य च परस्परं भेदात् VedāntPari. 56. 3.

अन्तःकरणवृत्तिपरंपरा (antaḥkaraṇavṛtti-paramparā) *f.* series of the function or psychosis of the internal organ अन्तःकरणवृत्तिपरंपरायामनुप्रविष्टा चित्ततद्रूपैव भासते SetuBa. 344. 15.

अन्तःकरणवृत्तिपूर्वकत्व (antaḥkaraṇavṛttipūrvaka-tva) *n.* the state of being preceded by the function or psychosis of the internal organ घटसृष्टिवदन्तःकरणातिरिक्ताखिलसृष्टेरन्तःकरणवृत्तिपूर्वकत्वानुमानम् SāṁkhyaPraBh. 77. 10 (*on* 2. 10)

अन्तःकरणवृत्तिप्रकाश (antaḥkaraṇavṛtti-prakāśa) *m.* illumination (in the form) of the function or psychosis of the internal organ (स्वेन भासा ... अयं पुरुषः स्वयं ज्योतिर्भवति) स्वेन आत्मीयेन, भासा ... सर्ववासनात्मकेन अन्तःकरणवृत्तिप्रकाशेनेत्यर्थः – सा हि तत्र विषयभूता सर्ववासनामयी प्रकाशते BṛĀraUBh. 546. 4 (*on* iv. 3. 9)

अन्तःकरणवृत्तिप्रतिविम्बित (antaḥkaraṇavṛtti-pratibimbita) *adj.* reflected on the function or psychosis of the internal organ सिद्धान्तेऽप्यन्तःकरणवृत्तिप्रतिबिम्बितचैतन्यस्य ...तदाश्रितत्वात् विशेषगुणत्वव्यवहारे न काचित् क्षतिः VedāntKa. 469. 1 (*on* iii. 3. 53); नन्वन्तःकरणवृत्तिप्रतिबिम्बितस्सप्रमा Nyāyāmṛ. 73B. 7.

अन्तःकरणवृत्तिभेद (antaḥkaraṇavṛtti-bheda) *m.* **A** diversity or difference of the function or psychosis of the internal organ यत् चक्षुषा न पश्यति ...येन चक्षूंषि अन्तःकरणवृत्तिभेदभिन्नश्चक्षुर्वृत्तीः पश्यति KenUBh. 39. 7 (*on* 1. 7); अन्तःकरणवृत्तिभेदेनैकस्यापि लक्ष्यलक्षणभाव इत्यस्य च पूर्वमुक्तत्वात् LaCandr. 688. 28; पर्वतो वह्निमानित्यादौ पर्वतांशे वह्न्यंशे चान्तःकरणवृत्तिभेदाङ्गीकारेण ...न कश्चिद् विरोधः VedāntPari. 62. 1; **B** kind or variety of the function or psychosis of the internal organ अविद्यानिवृत्तिस्तु ...अन्तःकरणवृत्तिभेदात् साक्षात्कारादिति द्रष्टव्यम् Bhām. 58. 21 (*on* i. 1. 1); 68. 11 (*on* i. 1. 2); ब्रह्मसाक्षात्कारश्चान्तःकरणवृत्तिभेदः Bhām. 114. 14 (*on* i. 1. 4); अन्तःकरणवृत्तिभेदविषया सा श्रुतिः ŚrutaPra. iB. 168. 17 (*on* i. 1. 4)

अन्तःकरणवृत्तियुक्त (antaḥkaraṇavṛtti-yukta) *adj.* possessing the function or psychosis of the internal organ अन्तःकरणवृत्तियुक्ता रूपादयः चैतन्यस्य विषया भवन्ति PrakaVi. 616. 24.

अन्तःकरणवृत्तिरूप (antaḥkaraṇavṛtti-rūpa) *adj.* [*f.* - ā] **A** of the form of activity of the internal organ, i. e. the intellect अन्तःकरणवृत्तिरूपज्ञानक्रियाकर्तृत्वं अविक्रिये ज्ञानेऽध्यस्तम् NītiMā. 49. 22; **B** of the form of the function or psychosis of the internal organ अस्ति तावत्संसारे प्रचुरोऽयमन्तःकरणवृत्तिरूपः कामः NyāySu. (Ja.) 325A. 3 (*on* ii. 2. 1); अन्तःकरणवृत्तिरूपज्ञानवत्तद्वृत्तिरूपसुखाभावे अहं सुखीत्यनुभवायोगात् Nyāyāmṛ. 75A. 6; यद्यपि ईश्वरे यागायागसमुदायक्रियया जीववदन्तःकरणवृत्तिरूपा प्रीतिर्नोत्पद्यते, अन्तःकरणाभावात् VīraMi. (Pūjā.) 1.10.

अन्तःकरणवृत्तिरूपत्व (antaḥkaraṇavṛttirūpa-tva) *n.* the state of being of the form of the function or psychosis of the internal organ अथ प्रमाणज्ञानं न चैतन्यम् अपि त्वन्तःकरणवृत्तिरूपत्वाज्जडरूपमिति चेत्, तर्ह्यन्तःकरणवत्तस्मादपि विषयोपलब्धिर्न स्यात् NītiMā. 15. 3.

अन्तःकरणवृत्तिलक्षण (antaḥkaraṇavṛtti-lakṣaṇa) *adj.* characteristic of the function or psychosis of the internal organ अन्तःकरणवृत्तिलक्षणज्ञानद्वयानङ्गीकारात् TattvPradī. (Ci.) 84. 6; जडेऽज्ञानानभ्युपगमेनान्तःकरणवृत्तिलक्षणप्रमाणज्ञानानां तथाविधवस्तुपूर्वकत्वाभावेऽपि हेतोस्तत्र सद्भावादनैकान्तिकत्वात् Vāda. 24. 6.

अन्तःकरणवृत्तिविशिष्ट (antaḥkaraṇavṛtti-viśiṣṭa) *adj.* characterised by the function or psychosis of the internal organ अभ्युपेयते हि अनुभूतिशब्दवाच्यस्यान्तःकरणवृत्तिविशिष्टस्य ज्ञानस्य ज्ञानगोचरता TattvPradī. (Ci.) 8. 7.

अन्तःकरणवृत्तिविशेष (antaḥkaraṇavṛtti-viśeṣa) *m.* **A** particular function or psychosis of the internal organ आनन्द इति परं ब्रह्म, तद्धि ... अन्तःकरणवृत्तिविशेषे तमसा अप्रच्छाद्यमाने प्रसन्ने अभिव्यज्यते TaiUBh. 252. 4 (*on* 2. 5); अन्तःकरणवृत्तिविशेषाश्रितवासनात्मकविशेषविज्ञानेन सर्वो लोकः एतस्मिन्काले सविज्ञानो भवति BṛĀraUBh. 605. 18 (*on* iv. 4. 2); अन्तःकरणवृत्तिविशेषे प्रसन्ने सति ...आत्मैवानन्दः प्रकटीभवति IṣṭaSi. 28. 10; 30. 15; सामग्रीसंपत्तिदशायामुत्पत्स्यमानान्तःकरणवृत्तिविशेषमेव सहकारित्वेनापेक्ष्य ब्रह्मैव निवर्तकम् ŚatDū. 181. 29; भावोऽन्तःकरणवृत्तिविशेषः SetuBa. 275. 10; **B** particular state or condition of the mind द्वाविमौ संयोगवियोगाख्यावन्तःकरणवृत्तिविशेषौ RasGaṅ. 41. 7.

अन्तःकरणवृत्तिवेद्यत्व (antaḥkaraṇavṛttivedya-tva) *n.* the state of being what is to be known through the function or psychosis of the internal organ एवं घटादिवद् वृत्तिवेद्यत्वेऽज्ञानान्तःकरणरजतादीनामपि अन्तःकरणवृत्तिवेद्यत्वमेवास्तु SiddhāTa. 9. 5.

अन्तःकरणवृत्तिव्यक्त (antaḥkaraṇavṛtti-vyakta) *adj.* manifested by the function or psychosis of the internal organ अन्तःकरणवृत्तिव्यक्तचित्प्रकाशमन्तरेण विषये पृथक् प्राकट्यानङ्गीकारात् VivaPraSaṁ. 24. 20.

अन्तःकरणवृत्तिव्याप्य (antaḥkaraṇavṛtti-vyāpya) *adj.* pervaded by the function or psychosis of the internal organ अन्तःकरणवृत्तिव्याप्ये ब्रह्मणि वाग्वृत्तेरपि सर्वथा निषेधायोगः AdvaiSi. 785. 5.

अन्तःकरणवृत्तिसंयुक्त (antaḥkaraṇavṛtti-saṁyukta) *adj.* associated with the function or psychosis of the internal organ यच्चक्षुषा न पश्यति न विषयीकरोति अन्तःकरणवृत्तिसंयुक्तेन लोकः KenUBh. 39. 6 (*on* 1. 7)

अन्तःकरणवृत्तिसंसर्ग (antaḥkaraṇavṛtti-saṁsarga) *m.* relation of the function or psychosis of the internal organ अन्तःकरणवृत्तिसंसर्गमनपेक्ष्य तेन प्रकाशनस्य चायोगात् SiddhāLeSaṁ. 293. 2.

अन्तःकरणवृत्तिसाक्षिता (antaḥkaraṇavṛttisākṣi-tā) *f.* the state of being a witness of the function or psychosis of the internal organ समस्तनामरूपकर्मातिदूरतया सर्वकामाद्यन्तःकरणवृत्तिसाक्षितया तदालम्बनशून्यतया च निरालम्बयोगः TripāMaNāU. 328. 7 (8)

अन्तःकरणवृत्त्यंश (antaḥkaraṇavṛtty-aṁśa) *m.* aspect or element of the function or psychosis of the internal organ अन्तःकरणवृत्त्यंशस्य चाज्ञानत्वात् VivaPraSaṁ. 53. 22.

अन्तःकरणवृत्त्यवच्छिन्न (antaḥkaraṇavṛtty-avacchinna) *adj.* delimited by the function or psychosis of the internal organ अन्तःकरणवृत्त्यवच्छिन्नचैतन्यं तु प्रमाणम् AdvaiSi. 489. 4; अन्तःकरणवृत्त्यवच्छिन्नं चैतन्यं प्रमाणचैतन्यम् VedāntPari. 44. 5; YatīndraDī. 15. 4.

अन्तःकरणवृत्त्याश्रय (antaḥkaraṇavṛtty-āśraya) *adj.* resorting to the function or psychosis of the internal organ असुप्तः स्वयम् ... अन्तःकरणवृत्त्याश्रयान् बाह्याध्यात्मिकान् सर्वानेव भावान् ... अभिचाकशीति BṛĀraUBh. 549. 18 (*on* 3. 11)

अन्तःकरणवृत्त्याश्रय (antaḥkaraṇavṛtty-āśraya) *m.* abode of the function or psychosis of the internal organ जानामीति चानुभवस्यान्तःकरणवृत्त्याश्रयप्रमातृविषयतयाप्युपपत्तेः TattvPradī. (Ci.) 24. 11.

अन्तःकरणवृत्त्युपधान (antaḥkaraṇavṛtty-upadhāna) *n.* condition or adjunct existing in the function or psychosis of the internal organ ज्ञानत्वानन्दत्वाभ्यामन्यन्तःकरणवृत्त्युपधानलब्धभेदचिदानन्दविशेषानुगताभ्यां लक्ष्यमाणचिदानन्दव्यक्त्योरपि योज्यम् VedāntKa. 55. 25 (*on* i. 1. 2); ज्ञानानन्दपदयोरपि ... अन्तःकरणवृत्त्युपधानलब्धभेदचिदानन्दविशेषानुगते ज्ञानत्वानन्दत्वे AdvaiSi. 691. 33.

अन्तःकरणवृत्त्युपाधि (antaḥkaraṇavṛtty-upādhi) *m.* condition or adjunct existing in the function or psychosis of the internal organ यद्यपि एते (धर्माः) स्वरूपभूता एवात्मनः, तथाप्यन्तःकरणवृत्त्युपाधौ नानेवावभासन्त इति तेषां धर्मत्वमुपचर्यते VivaPraSaṁ. 14. 20; उक्ततादात्म्याकारवृत्तिद्वारकशुद्धब्रह्माकारवृत्तिर्निर्देश्या। ...अन्तःकरणवृत्त्युपाधौ भिन्ना इवेति LaCandr. 156. 28.

अन्तःकरणवृत्त्युपारूढ (antaḥkaraṇavṛtty-upārūḍha) *adj.* associated with the function or psychosis of the internal organ केवलजीवचैतन्याप्रकाश्यस्यापि

घटादेरन्तःकरणवृत्त्युपारूढतत्प्रकाश्यत्वं युक्तम् SiddhāLeSaṁ. 126. 3.

अन्तःकरणवेदन (antaḥkaraṇa-vedana) *n.* comprehension of (disposition of) the internal organ, i.e. the mind सुव्यक्तमात्रासंबोधमुग्धत्वेन विहीयते। तत्त्ववित्कारणज्ञानादन्तःकरणवेदनम् RājTa. (Ka.) 8. 3054.

अन्तःकरणवैविध्य (antaḥkaraṇa-vaividhya) *n.* diversity of the internal organ, i.e. the mind मन एकमेव अन्तःकरणम्, संकल्पाध्यवसायादयस्तद्व्यापारभेदादेव जायन्ते इति नान्तःकरणवैविध्यम् NyāySiA. 194. 11.

अन्तःकरणव्यवस्थानुमान (antaḥkaraṇavyavasthānumāna) *n.* inference regarding the establishment of the internal organ, i.e. the mind कर्मबुद्धीन्द्रियासंभविन्या संकल्पादिक्रियाव्यवस्थयान्तःकरणव्यवस्थानुमानम् Bhām. 510. 6 (*on* ii. 4. 6)

अन्तःकरणव्यापार (antaḥkaraṇa-vyāpāra) *m.* operation of the internal organ शमो नाम अन्तःकरणव्यापाराणाम् ...निष्फलत्वावधारणपूर्वकः परित्यागः PrakaVi. 28. 19.

अन्तःकरणव्यापारदशा (antaḥkaraṇavyāpāra-daśā) *f.* stage or condition of the operation of the internal organ जीववर्गस्य चक्षुःश्रोत्रान्तःकरणव्यापारदशासु परमेश्वरस्यानवभासमानतोक्त्या तस्य प्रत्यक्षादिप्रमाणातीतत्वं लब्धम् ŚivārkaMaDī. i. 425. 6 (*on* i. 3. 12)

अन्तःकरणशक्ति (antaḥkaraṇa-śakti) *f.* faculty or power of the internal organ, i. e. the intellect ताभिः संपूर्णमन्तःकरणशक्तिभिः। ...ध्यायेत् PauṣkS. 27. 289.

अन्तःकरणशबलता (antaḥkaraṇaśabala-tā) *f.* the state of being mixed with or conditioned by the internal organ, i. e. the intellect ब्रह्माज्ञानपक्षेऽपि ज्ञानाश्रयत्वस्य ब्रह्मणोऽन्तःकरणशबलताद्वारत्वादनाद्यज्ञानसंबन्धोऽपि ब्रह्मणोऽज्ञानसंबन्धद्वारक एव PañcPra. 57. 4.

अन्तःकरणशरण (antaḥkaraṇa-śaraṇa) *adj.* which has mind (of a sage) as the refuge or abode मुनीन्द्राणामन्तःकरणशरणौ ...कामाक्ष्या दुरितहरणौ नौमि चरणौ MūkaPañ. 3. 73.

अन्तःकरणशरण (antaḥkaraṇa-śaraṇa) *n.* refuge or abode of the mind गतवति वितताघुःकर्मणि प्रान्तमन्तःकरणशरणवैरिध्वंसनादत्तकीर्तिः KathāK. 85. 26.

अन्तःकरणशल्य (antaḥkaraṇa-śalya) *n.* dart in the heart, i. e. cause of heart-rending grief अमराः ...आखण्डलनरोपशल्यमन्तःकरणशल्यमालोकयन्तः ... तपोलोकसमीपमापेदिरे NīlaVi. 36. 15.

अन्तःकरणशारीरपरता (antaḥkaraṇaśārīrapara-tā) *f.* the state of being intended to convey the internal organ and the embodied individual soul सत्त्वक्षेत्रज्ञशब्दयोरन्तःकरणशारीरपरतया प्रसिद्धत्वात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 110. 16 (*on* i. 2. 12)

अन्तःकरणशुद्ध (antaḥkaraṇa-śuddha) *adj.* (used as noun) (one) whose mind is pure अन्तःकरणशुद्धाये(?ने)तान् विभूतिः पवित्रयेत् SkandP. iv. 35. 141.

अन्तःकरणशुद्धात्मतत्त्व (antaḥkaraṇaśuddhātmatattva) *adj.* whose essence of the soul is purified through the internal organ (गुरुः) अन्तःकरणशुद्धात्मतत्त्वः ...शिष्यं शिवीभूतं ध्यात्वा तस्मै शिवविषयान् षड्गुणानापादयेत् ĪśānŚiPa. ii. 18. 120 (7)

अन्तःकरणशुद्धि (antaḥkaraṇa-śuddhi) *f.* A purification of the mind मनुः ...कर्मणः अन्तःकरणशुद्धावेव विनियोगं दर्शितवान् SanatBh. 186. 3 (*on* 1. 6); जटातीर्थे ...स्नातानाम् ...। अन्तःकरणशुद्धिः स्यात्ततोऽज्ञानं विनश्यति SkandP. iii (1). 20. 12; न ह्यन्तःकरणस्याहृष्टवशादन्तःकरणशुद्धिरित्यत्र प्रमाणमस्ति ŚrutaPra. iA. 163. 29 (*on* i. 1. 1); जन्मान्तरानुष्ठितैरपि कर्मभिरन्तःकरणशुद्धौ ज्ञानोदयसंभवात् VivaPraSaṁ. 207. 13; जपादिभिरन्तःकरणशुद्धौ सत्यां विद्योदयः VedāntKau. 373. 19 (*on* iii. 4. 37); मोक्षार्थं सर्वथा ज्ञानमपेक्षितं तच्च कर्मादिनान्तःकरणशुद्ध्या भवति TattvPrakā. 74B. 9 (*on* i. 5. 23); B purity of the mind अन्तःकरणशुद्धिर्या शुचिता सा प्रकीर्तिता RasāSu. 12. 4 (1. 69); तदर्थाया अन्तःकरणशुद्धेरपेक्षितत्वात् Nyāyāmṛ. 618B. 2; AdvaiSi. 865. 3; सत्त्वशुद्धिरन्तःकरणशुद्धिः ŚivārkaMaDī. ii. 401. 34 (*on* iii. 4. 29); तत्रान्तःकरणशुद्धिर्द्वारम् SiddhāTa 27. 5; भावशुद्धिरन्तःकरणशुद्धिः VīraMi. (Āhnika.) 43. 1; एवं सतीति। अन्तःकरणशुद्धौ सत्यामित्यर्थः BālamBha. iii. 102. 13 (*on* 3. 62)

अन्तःकरणशुद्धिकृत् (antaḥkaraṇaśuddhi-kṛt) *adj.* which causes the purity of the mind मरणवचनानां त्वन्तःकरणशुद्धिप्रतिपादनमात्रपरता पृथूदकादौ यन्मरणं तदप्यत्यन्तशुद्धिकृत् TristhaSe. 365. 11.

अन्तःकरणशुद्धिद्वार् (antaḥkaraṇaśuddhi-dvār) *f.* [Inst.] A through the purification of the mind (कर्मणः) यदि साक्षात्करणत्वं न संभवेत्, तदा अन्तःकरणशुद्धिद्वारा तत्कल्पनीयम् VivaPraSaṁ. 207. 1; ब्रह्मविद्यार्थिनो यद्यपि कर्मभिरन्तःकरणशुद्धिद्वारा विद्या स्यात् VedāntKau. 368. 23 (*on* iii. 4. 27) ... कर्मणामप्यन्तःकरणशुद्धिद्वारा ब्रह्मसाक्षात्कारोपयोगितया मुक्तिफलकत्वसंभवात् ŚivārkaMaDī. i. 575. 27 (*on* i. 4. 29); काशीमरणेनान्तःकरणशुद्धिद्वारा तत्त्वज्ञानमुत्पद्यत इति न युक्तम् VīraMi. (Tīrtha.) 317. 18; B through the purity of the mind अन्तःकरणशुद्धिद्वारा क्रममुक्तिश्च SiddhāBi. 140. 6; 81. 2; सर्वानपि विधीनन्तःकरणशुद्धिद्वारा स्वशेषतामापादयत् PrasthāBhe. 6. 5; ब्रह्मचारिणाम् ...अन्तःकरणशुद्धिद्वारा विविदिषादिसिद्धिः SiddhāTa. 30. 9.

अन्तःकरणशुद्धिद्वार (antaḥkaraṇaśuddhi-dvāra) *n.* [Inst.] A through the purification of the mind कर्मणां त्वन्तःकरणशुद्धिद्वारेण मोक्षहेतुत्वम् ViṣṇuSaBh. 128. 3 (*on* 123); कर्मणां त्वन्तःकरणशुद्धिद्वारेण ज्ञानाङ्गत्वोपपत्तेः NyāySu. (Ja.) 17B. 4 (*on* i. 1. 1); B through the purity of the mind सगुणब्रह्मोपासनविधायकानां वेदान्तानाम् ... तेषामप्यन्तःकरणशुद्धिद्वारेण तत्रैव पर्यवसानात् VivaPraSaṁ. 131. 12.

अन्तःकरणशुद्धिमत् (antaḥkaraṇaśuddhi-ma(n)t) *adj.* (used as noun) (one) having purity of the mind वेदबाह्यत्वेऽप्यन्तःकरणशुद्धिमतां रक्षणार्थम् ... शिवकेशवाभ्यां पाशुपतपाञ्चरात्रादीनि निर्मितानि ŚivārkaMaDī. ii. 117. 14 (*on* ii. 2. 42)

अन्तःकरणशुद्धिरूप (antaḥkaraṇaśuddhi-rūpa) *adj.* of the nature of purity of the mind पुरुषगतो विशेषः अन्तःकरणशुद्धिरूपः प्रतिबन्धाभावः AdvaiSi. 739. 17.

अन्तःकरणशुद्धिहेतुत्व (antaḥkaraṇaśuddhihetu-tva) *n.* the state of being the cause of the purification of the mind कथं कर्मणां तत्तत्फलसाधनानामन्तःकरणशुद्धिहेतुत्वम् SiddhāTa. 25. 17

अन्तःकरणशुद्ध्यर्थ (antaḥkaraṇaśuddhy-artha) *adj.* having the purification of the mind as its purpose 'दर्वीहोमेन ...भवति' इत्यादिश्रुतेरन्तःकरणशुद्ध्यर्थानां कर्मणां वैयर्थ्ये तत्प्रतिपादकश्रुतीनां व्याकोपः TristhaSe. 295. 28.

अन्तःकरणशुद्ध्यर्थम् (antaḥkaraṇaśuddhyartham) *adv.* for the sake of the purification of the mind तदपि सम्यग्दर्शनवतामपि प्रत्यहमन्तःकरणशुद्ध्यर्थमग्निहोत्रादेरनुवर्तनीयतायाः ...अनुपपन्नम् ŚrutaPra. ii. 589. 27 (*on* iv. 1. 18); अन्तःकरणशुद्ध्यर्थं कर्मणां विनियोग इति चेत् ŚatDū. 65. 3; अन्तःकरणशुद्ध्यर्थं पञ्चरात्रानुसारतः। श्रुतिस्मृत्युदितं धर्मम् ...। संसेवते BṛBrahmaS. i. 7. 29.

अन्तःकरणशुद्ध्यादि (antaḥkaraṇaśuddhy-ādi) *adj.* A purity etc. of the mind उक्तरीत्या दासमार्गप्रपदनमात्रस्य ...दासबुद्ध्या तत्त्वीकरणस्य वा अन्तःकरणशुद्ध्यादिद्वारमनपेक्ष्य मोक्षसाधनत्वायोगात् PūrvottaVāNaMā. 173. 7; B purification etc. of the mind मरणस्य सम्यगन्तःकरणशुद्ध्यादिक्रमेण ज्ञानजनकताङ्गीकारात् TristhaSe. 295. 24.

अन्तःकरणशुद्ध्युत्कर्ष (antaḥkaraṇaśuddhy-utkarṣa) *m.* excess of the purity of the mind अन्तःकरणशुद्ध्युत्कर्षादेवानन्दोत्कर्षः IṣṭaSi. 28. 22.

अन्तःकरणशोधकता (antaḥkaraṇaśodhaka-tā) *f.* the state of being the purifier of the mind न च प्राणवियोगात्मकस्य मरणस्य क्वचिदन्तःकरणशोधकता श्रुता दृष्टा चेत्यलौकिकम् TristhaSe. 306. 7.

अन्तःकरणशोधकत्व (antaḥkaraṇaśodhaka-tva) *n.* the state of being the purifier of the mind तस्माद्युक्तमुक्तं कर्मणामन्तःकरणशोधकत्वम् SiddhāTa. 26. 27; तादृशानुष्ठानस्यान्तःकरणशोधकत्वमुक्तं सांप्रदायिकैः VīraMi. (Bhakti.) 122. 31; 66. 1.

अन्तःकरणशोधन (antaḥkaraṇa-śodhana) *n.* purification of the mind उपायस्ते कर्मात्मा ...। संज्ञानं जनयेच्छुद्धमन्तःकरणशोधनात्। ...ददामि बुद्धियोगं तमन्तःकरणशोधनम्। सांख्यं नाम द्वितीयो य उपायः कथितस्तव LakṣmīT. 16. 35.

अन्तःकरणश्री (antaḥkaraṇaśrī) *f.* name of a particular mystic formula, viz. *bam pham pam prīm* अन्तःकरणश्रीर्मायाव्योमेशकृतशेखरा LakṣmīT. 44. 30.

अन्तःकरणसंयम (antaḥkaraṇa-saṁyama) *m.* control over the mind अन्तःकरणसंयमो दमः Mitā. 41. 13 (*on* 1. 122); SmṛtiCan. i. 14. 2.

अन्तःकरणसंयोग (antaḥkaraṇa-saṁyoga) *m.* connection or contact with the internal organ वैशेषिकादिवदेव भोगजनकतावच्छेदकत्वेनान्तःकरणसंयोगे वैजात्यं चास्माभिरपीष्यम् SāṅkhyaPraBh. 14. 20 (*on* 1. 19)

अन्तःकरणसंशुद्धि (antaḥkaraṇa-saṁśuddhi) *f.* purification of the mind अन्तःकरणसंशुद्धिमचिरात्समवाप्नुयात् BṛBrahmaS. i. 6. 100.

अन्तःकरणसंसर्ग (antaḥkaraṇa-saṁsarga) *m.* cnnection or contact with the internal organ यदुक्तं मुक्तस्यान्तःकरणाद्यभावान्न संसारानुभवप्राप्तिरिति, तदसत्, निर्विशेषत्वादेकरसे चैतन्येऽन्तःकरणसंसर्गभावाभावयोरप्ययोगात् Vādā. 148. 1.

अन्तःकरणसंसृति (antaḥkaraṇa-saṁsṛti) *f.* transmigration of the in- ... शून्यं नापि चाशून्यं नान्तःकारण(v.l. °करण VIŚVA.)संसृतिः

TejoBiU. 6. 17.

अन्तःकरणसंसृष्टत्व (antaḥkaraṇasaṁsṛṣṭa-tva) *n.* the state of being what is associated with the internal organ ब्रह्मणोऽन्तःकरणसंसृष्टत्वेऽपि ब्रह्माकारपरिणतान्तःकरणवृत्त्यभावान्न सदा जीवस्य ब्रह्मज्ञानप्रसङ्गः VivaPraSaṁ. 91. 7.

अन्तःकरणसंसृष्टवस्तु (antaḥkaraṇasaṁsṛṣṭa-vastu) *n.* thing associated with the internal organ अन्तःकरणसंसृष्टवस्तुज्ञातृत्वे ब्रह्मस्वरूपमपि जीवः सर्वदा जानीयात्, सर्वगतस्य ब्रह्मणोऽन्तःकरणेऽपि संसृष्टत्वात् VivaPraSaṁ. 90. 1.

अन्तःकरणसंस्कार (antaḥkaraṇa-saṁskāra) *m.* (latent) impression in the internal organ शरीरान्तःकरणोपाधिद्वयरहितोऽन्तःकरणसंस्कारावच्छिन्नाविद्यामात्रोपहितः ... प्राज्ञः SiddhāBi. 92. 6.

अन्तःकरणसंस्था (antaḥkaraṇa-saṁsthā) *adj.* (*f.*) existing or stored in the internal organ अन्तःकरणसंस्था हि वासनाः यातयन्ति शरीरिणः LakṣmīT. 17. 52.

अन्तःकरणसंस्थित (antaḥkaraṇa-saṁsthita) *adj.* present in the internal organ ब्रह्मभिन्नं विभो ज्ञानं श्रोतुमिच्छामि तत्त्वतः। येन संप्राप्यते ज्ञेयमन्तःकरणसंस्थितम् JayāS. 5. 1.

अन्तःकरणसंकल्परूप (antaḥkaraṇasaṅkalpa-rūpa) *adj.* of the nature of resolve in the mind (नोद्यन्तमादित्यमीक्षेत) अनीक्षणं नामान्तःकरणसंकल्परूपं नियम्यते TantrRa. 31. 3.

अन्तःकरणसंघात (antaḥkaraṇa-saṅghāta) *m.* aggregate of the internal organs (viz. mind, vital air and speech) अन्नादीनामशितानाम् ... । अणिष्ठा धातवः मनः प्राणं वाचं देहस्यान्तःकरणसंघातमुपचिन्वन्ति ChāndoUBh. 383.8 (*on* vi. 8. 6)

अन्तःकरणसत्ता (antaḥkaraṇa-sattā) *f.* [Inst.] through the power of the mind (कर्कटी नाम राक्षसी ...सूचीभावं प्रपन्ना) विससार दिगन्तेषु सान्तःकरणसत्तया YogVā. iii. 70. 52.

अन्तःकरणसत्त्व (antaḥkaraṇa-sattva) *n.* A function of the internal organ, i. e. the Intellect यदा तु रजस्तमोलेशानुविद्धमन्तःकरणसत्त्वं भाव्यते तदा ... सुखप्रकाशमयस्य सत्त्वस्य ...सानन्दः समाधिर्भवति RājMār. 8. 7; हृदयं शरीरस्य प्रदेशविशेषस्तस्मिन्नधोमुखस्वल्पपुण्डरीकाभ्यन्तरेऽन्तःकरणसत्वस्य स्थानम् RājMār. 55. 3; **Bi** persistence of the internal organ सुषुप्तेऽपि च संस्कारात्मनान्तःकरणसत्त्वात् SiddhāTa. 13. 2; **Bii** existence of the internal organ सवृत्तिकान्तःकरणावच्छिन्नस्यैव चैतन्यस्य प्रमात्वनियमात् तदान्तःकरणसत्त्वेऽपि प्रमात्रभावः SiddhāBi. 109. 4.

अन्तःकरणसद्भाव (antaḥkaraṇa-sadbhāva) *m.* **i** existence of the internal organ अन्तःकरणसद्भावे प्रमाणमाह TātpaṬ. (U.) 162. 15 (*on* 4. 166); मन्त्रं तन्त्रम् ... । अन्तःकरणसद्भाव अविद्यायाश्च संशयः TejoBiU. 5. 53; **ii** continued existence or persistence of the internal organ सुषुप्तावपि सूक्ष्मरूपेणान्तःकरणसद्भावात् तदुपहितः साक्षी तदाप्यस्त्येव SiddhāLeSaṁ. 165. 3.

अन्तःकरणसंत्याग (antaḥkaraṇa-santyāga) *m.* abandonment, i. e. cessation of the internal organ अन्तःकरणसंत्यागादवशिष्टे चिदात्मनि। अहं ब्रह्मेति वाक्येन ब्रह्मत्वं साक्षिणीक्ष्यते PañcDa. 7. 89.

अन्तःकरणसंनिधान (antaḥkaraṇa-sannidhāna) *n.* proximity of the internal organ परमात्मैव ...अन्तःकरणसंनिधानात् ...अविकृतः पश्यति PañcPra. 33. 3.

अन्तःकरणसमाधानापेक्ष (antaḥkaraṇasamādhānāpekṣa) *adj.* dependent on the steadiness or concentration of the mind चक्षुषो दृष्टिसंनिपातः। स च अन्तःकरणसमाधानापेक्षो विवक्षितः GītāBh. (Śaṅ.) 192. 5 (*on* 6. 13)

अन्तःकरणसंबद्ध (antaḥkaraṇa-sambaddha) *adj.* connected with the internal organ स्वतोऽन्तःकरणसंबद्धानां धर्माधर्मादीनां ब्रह्मणश्च वृत्तिमन्तरेणैव सर्वदा भानं स्यात् SiddhāBi. 60. 1.

अन्तःकरणसंबन्ध (antaḥkaraṇa-sambandha) *m.* **i** connection or association with the internal organ, i. e. the intellect मायासंबन्धतश्चेशो जीवोऽविद्यावशस्तथा। अन्तःकरणसंबन्धात्प्रमातेत्यभिधीयते KaṭhRuU. 39; अन्तःकरणसंबन्धे विज्ञानमिति कर्तरि। प्रत्ययः BṛĀraUBhVā. ii. 1.185 (comm. ल्युडन्तस्य विज्ञानमितिशब्दस्यान्तःकरणेन वाचकतया संबन्धे विवक्षिते कर्तरि प्रत्ययः स्यादन्तःकरणस्य ज्ञानकर्तृत्वात्); **ii** connection or association with the internal organ, i. e. the mind यदा रूपं जिघृक्षते पुरुषस्तदा रूपं पश्यति ... न चान्तःकरणसंबन्धमन्तरेण बाह्येन्द्रियस्य विषयग्राहकत्वम् NyāyKa. 310. 1.

अन्तःकरणसंबन्धमात्र (antaḥkaraṇasambandha-mātra) *n.* mere connection with the internal organ, i. e. the mind सुखदुःखादौ स्वत इति नान्तःकरण-संबन्धमात्रेण भानप्रसङ्गः SiddhāBi. 61. 2.

अन्तःकरणसंभव (antaḥkaraṇa-sambhava) *adj.* **i** arising from the internal organ, i. e. the mind स एव भगवान् रुद्रो मोचयत्यपि सेवितः। दशेन्द्रियमयैः पाशैः अन्तःकरणसंभवैः LiṅgaP. ii. 9. 17; **ii** born of, i.e. produced from the internal organ, i. e. the intellect (by which decision is made) (चेतोऽन्तःकरणं मनः ...मारस्तत्रोद्भवो मतः) अन्तः निश्चयः क्रियतेऽनेन, अन्तःकरणम् ...अन्तःकरणसंभवः comm. *on* NāmMā. 81.

अन्तःकरणसंभिन्न (antaḥkaraṇa-sambhinna) *adj.* **i** connected with, i.e. delimited by the internal organ आलम्बनतया भाति योऽस्मत्प्रत्ययशब्दयोः। अन्तःकरणसंभिन्नबोधः स त्वंपदाभिधः VākyaVṛ. 44; AdhyāU. 31; PaiṅgU. 423. 20 (3.1); PañcDa. 7. 71; **ii** connected, i.e. associated with the internal organ, i.e. the mind अन्तःकरणसंभिन्नं पापं तस्य विनश्यति DevīBhāP. xi. 16. 44.

अन्तःकरणसंभृत (antaḥkaraṇa-sambhṛta) *adj.* held, i. e. cherished in the mind धर्मशास्त्रं महर्षीणामन्तःकरणसंभृतम् AhirbuS. 12.14; SītāU. 6.

अन्तःकरणसंमित (antaḥkaraṇa-sammita) *adj.* cognised properly by the internal organ, i. e. mind विश्वं तदेव सूक्ष्माख्यमन्तःकरणसंमितम् AhirbuS. 51. 25 (comm. चित्तेन सम्यक् प्रमितम्)

अन्तःकरणसर्वस्वमोषण (antaḥkaraṇasarvasva-moṣaṇa) *n.* act of stealing of the entirety of the heart अङ्गनापाङ्गपथिकाभिरन्तःकरणसर्वस्वमोषणाय प्रेष्यत्यनल्पभयोरिव ...कामपालः कामलेखमालो(च?क)यत् AvantiKa. 202. 9.

अन्तःकरणसहकारित्व (antaḥkaraṇasahakāri-tva) *n.* the state of being an auxiliary (cause) of the internal organ, i. e. the intellect पूर्वपूर्ववर्णसंस्काराणां तत्स्मृतीनां चान्तःकरणनिष्ठानामन्तःकरणसहकारित्वस्यैवौचित्यात् YogSā. 69. 11(4)

अन्तःकरणसाधन (antaḥkaraṇa-sādhana) *adj.* having the internal organ as the means or instrument यस्य पुनर्वृत्तिवृत्तिमतोर्नानात्वं तस्यान्तःकरणसाधनश्चक्षुरादिसाधनश्चात्मा अर्थानुपलभते NyāyVār. 407. 5 (*on* iii. 2. 8)

अन्तःकरणसाध्य (antaḥkaraṇa-sādhya) *adj.* to be accomplished through the internal organ, i. e. the intellect बोधो बुद्धिरिति भावार्थो विवक्षितश्चेत् सोऽन्तःकरणसाध्यः Kiraṇā. 258. 14.

अन्तःकरणसामग्री (antaḥkaraṇa-sāmagrī) *f.* A totality (of causes) comprising of the internal organ, i.e. the intellect देशनाकालल्ब्ध्यादिबाह्यकारणसंपदि। अन्तःकरणसामग्र्यां भव्यात्मा स्याद् विशुद्धकृत् (दृक्) MahāP. 9. 116; **B** totality (of causes) comprising of the internal organ, i.e. the mind (आत्मा) अन्तःकरणसामग्र्येकत्र स्पष्टीकृतः संकल्पादिदर्शनात्सर्वव्यापित्वे सति Aparā. 988. 20 (*on* 3. 110)

अन्तःकरणसामानाधिकरण्य (antaḥkaraṇa-sāmānādhikaraṇya) *n.* semantic co-referentiality or syntactic agreement with the internal organ, i.e. the mind अन्तःकरणसामानाधिकरण्यं तु कामादीनां 'कामः संकल्पः' इत्यादिश्रुतिसिद्धम् VivaPraSaṁ. 115. 24.

अन्तःकरणसामान्य (antaḥkaraṇa-sāmānya) *n.* A internal organ, i. e. ego in general अहमर्थोऽन्तःकरणसामान्यम् SāṁkhyaPraBh. 34. 10 (*on* 1. 64); **B** internal organ, i. e. the mind in general चित्तमन्तःकरणसामान्यम् YogVār. *on* 1.2.

अन्तःकरणसाहित्य (antaḥkaraṇa-sāhitya) *n.* association with the internal organ अन्तःकरणसाहित्यराहित्याभ्यां विशिष्यते। उपाधिर्जीवभावस्य ब्रह्मतायाश्च PañcDa. 7. 85.

अन्तःकरणसृष्टि (antaḥkaraṇa-sṛṣṭi) *f.* creation of the internal organ अन्तःकरणसृष्टौ बुद्ध्युपधानेन विना कर्तृत्वस्याभ्युपगन्तव्यत्वात् ŚrutaPra. ii. 374. 10 (*on* ii. 3. 39)

अन्तःकरणस्थ (antaḥkaraṇa-stha) *adj.* [*f.* - ā] present or existing in the internal organ, i. e. the mind विवेकाविवेकौ रूपादिवत् प्रत्यक्षावुपलभ्येते अन्तःकरणस्थौ TaiUBh. 276. 11 (*on* 2. 8); आशया हि अन्तःकरणस्थया स्मरति स्मर्तव्यम् ChāndoUBh. 447. 8 (*on* vii. 14.1); योऽयं देहे चेष्टयितान्तःकरणस्थः ... सोऽस्म्यहमेव इति ...यं विदुरीशं तम् ...हरिमीडे HariStu. 31; अन्तःकरणस्थानां कामानां मोक्षमेव हि आह श्रुतिः AnuVyā. 55A. 3 (*on* 3. 4)

अन्तःकरणस्थित (antaḥkaraṇa-sthita) *adj.* present or existing in the internal organ, i. e. the intellect विज्ञप्तिमात्ररूपं यन्मनमन्तःकरणस्थितम्। ...हैमनालं महाप्रभम् JayāS. 2. 35.

अन्तःकरणस्थित्यभ्युपगम (antaḥkaraṇasthity-abhyupagama) *m.* acceptance of the existence or persistence of the internal organ

प्रलयेऽप्यन्तःकरणस्थित्यभ्युपगमे तेषामन्तःकरणानामनादितया ब्रह्मकार्यत्वं न स्यात् ŚrutaPra. ii. 226. 4 (*on* ii. 1. 12)

अन्तःकरणस्वरूप (antaḥkaraṇa-svarūpa) *n.* A nature of the internal organ, i. e. the mind न ह्यन्तःकरणस्वरूपमात्रं वस्त्वभिव्यञ्जकम् किं तु तदाकारपरिणामः VivaPraSaṁ. 91. 8; B nature of the internal organ, i.e. the intellect न तु परिणामसामान्यस्यान्तःकरणस्वरूपस्य वोच्छेदः SāṁkhyaPraBh. 33. 12 (*on* 1. 63)

अन्तःकरणहरण (antaḥkaraṇa-haraṇa) *n.* stealing, i. e. attracting of the heart यथा यूनस्तद्वत्परमरमणीयापि रमणी कुमाराणामन्तःकरणहरणं नैव कुरुते Kuval. 136 (6); SaduktiKa. 298. 17.

अन्तःकरणहरिण (antaḥkaraṇa-hariṇa) *m.* deer in the form of the mind भ्रान्त्या चान्तःकरणहरिणो याति विश्रान्तिम् CaturSaṁ. 4. 18; त्वत्कैः प्रतिपदनिबद्धैर्ध्वनिलवैरथेदानीमन्तःकरणहरिणः शाम्यति मम ŚrīKaC. 25. 60.

अन्तःकरणाग्र्य (antaḥkaraṇāgrya) *m.* one of the thousand epithets of lord Viṣṇu (*lit.* the foremost among the souls) ब्राह्मणश्चान्तःकरणाग्र्यो नमो नमः। इत्येतद्वासुदेवस्य विष्णोर्नामसहस्रकम् PañcaRā. (Nā.) iv. 3.173 (? 183)

अन्तःकरणातिरिक्त (antaḥkaraṇātirikta) *adj.* A different from the internal organ, i. e. the intellect घटसृष्टिवदन्तःकरणातिरिक्ताखिलसृष्टेरन्तःकरणवृत्तिपूर्वकत्वानुमानम् SāṁkhyaPraBh. 77. 10 (*on* 2. 10); B different from the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणातिरिक्तोऽहमिति प्रतीयमानो जीवः परस्मान्न भिद्यते BhedaDhi. 6. 3.

अन्तःकरणात्मक (antaḥkaraṇātma-ka) *adj.* A having the internal organ for the soul न त्वं राजन्न चाप्यहम्। न तन्मात्रं मया वाच्यं नैवान्तःकरणात्मकौ MārkP. 38. 14; B of the nature of the internal organ considered as fourfold महत्तत्त्वं गुणान्तःकरणात्मकम् ŚāraTi. 1. 17; C of the nature of the internal organ, i. e. the mind इन्द्रियरूपत्वेन चान्तःकरणात्मकत्वेन चेन्द्रियान्तःकरणरूपम् AṇuBh. 31. 17 (*on* i. 1. 11)

अन्तःकरणात्मरूपा (antaḥkaraṇātma-rūpā) *adj. (f.)* having the internal organ as one's own nature विषयेन्द्रियाणां परां तथान्तःकरणात्मरूपाम्। ... संचिन्तयार्थां सकलार्थदात्रीम्। ... अजामेकां जुषमाणोऽनुशेते SaurP. 50. 72.

अन्तःकरणात्मसंयोग (antaḥkaraṇātma-saṁyoga) *m.* contact between the internal organ, i. e. the mind and the self अन्तःकरणात्मसंयोगस्यासमवायिकारणस्यापायात्तदपाय इति चेत्, एवमप्यन्तःकरणस्योपादानत्वमेव कल्पनीयम्, अभ्यर्हितत्वात् VivaPraSaṁ. 115. 17.

अन्तःकरणादि (antaḥkaraṇādi) *adj.* A internal organ, i. e. the mind etc. प्रत्यगात्मानं सर्वसाक्षिणं तद्विपर्ययेणान्तःकरणादिष्वध्यवस्यति BrahmSūBh. (Śaṅ.) 5. 4. (*on* i. 1. 0); अन्तःकरणादीनां चानित्यत्वादनाद्यज्ञानाश्रयत्वानुपपत्तिः IṣṭaSi. 195. 14; उक्तं च वार्त्तिककारैरन्तःकरणादेरज्ञानस्याभिव्यञ्जकत्वम् PañcPra. 68. 4.; Bhām. 25. 12 (*on* i. 1. 1); सापि प्रागुक्ता (अविद्यायाः) वृत्तिः अभिज्ञारूपा विनश्यन्ती स्वाश्रये अन्तःकरणादौ संस्कारमाधाय विनश्यति TarkSaṁ. (Ā.) 141. 13; जीवोपाधिः। आभ्यन्तरो बाह्यश्च। ...स्वभावविपरीतावभासहेतुरन्तःकरणादिर्बाह्यः NyāySu. (Ja.)506A. 9 (*on* iii. 2. 10); अन्तःकरणादौ च योग्यत्वस्यापि व्यावहारिकत्वात् Nyāyāmṛ. 67A. 6; आत्मन एकत्वेऽपि सुखदुःखाद्याश्रयाणामन्तःकरणानां (v.l. अन्तःकरणादीनाम्) भेदाभ्युपगमाद् व्यवस्थोपपत्तेः स्वेनैव स्वाभावग्रहणे विरोधात् SiddhāBi. 17.1; साक्षिभास्येऽन्तःकरणादौ सर्वत्र साक्ष्यभेदे सति प्रमातृभेदस्याप्रयोजकत्वात् SiddhāLeSaṁ. 164. 5; B the internal organ, i. e. the intellect etc. स्मृतेर्ह्यसाधारणं कारणं संस्कारः आत्मान्तःकरणादीनां ज्ञानान्तरसाधारण्यात्, स च चिरकालोत्पन्नो न प्रत्युत्पन्नः NyāyVārPari. 148.3; ज्ञानस्य विशेषणत्वे नित्यत्वे च मोक्षदशायामपि अन्तःकरणादेरवस्थानप्रसङ्गात् Tattv-Pradī. (Ci.) 390. 6.

अन्तःकरणादिक (antaḥkaraṇādi-ka) *adj.* the internal organ, i. e. the mind and the like अन्तःकरणादिकं तु ईश्वराश्रितमायापरिणाममहाभूतोपसृष्टजीवाविद्याकृतभूतसूक्ष्मकार्यम् SiddhāLeSaṁ. 55. 2.

अन्तःकरणादिगत (antaḥkaraṇādi-gata) *adj.* present or existing in the internal organ, i. e. the mind etc. चैतन्यमिति। अन्तःकरणादिगतमित्यर्थः VedāntKa. 24. 12 (*on* i. 1. 0); TarkSaṁ. (Ā.) 141. 13.

अन्तःकरणादिज्ञानसाधन (antaḥkaraṇādi- jñānasādhana) *n.* means of cognition such as the internal organ etc. आत्मान्तःकरणादिज्ञानसाधनसंपन्नः Mitā. 387. 4 (*on* 3. 141)

अन्तःकरणादिदोष (antaḥkaraṇādi-doṣa) *m.* defect in the internal organ, i. e. the mind etc. अन्तःकरणादिदोषेणाशनायादिना चिदात्मा चिदात्मनो गुणेन चैतन्यानन्दादिनान्तःकरणादि न संबध्यते Bhām. 25. 11 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणादिधर्म (antaḥkaraṇādi-dharma) *m.* attribute such as the internal organ, i. e. the mind etc. (हानोपादाननिर्मुक्ता) अशरीरस्य ब्रह्मणोऽन्तःकरणादिधर्माणामसंभवात् ताभ्यां निर्मुक्ता निःसङ्गा LalitāTriBh. 309. 13 (*on* 33)

अन्तःकरणादिनिष्कृष्ट (antaḥkaraṇādi-niṣkṛṣṭa) *adj.* differentiated from the internal organ, i. e. the mind etc. तत्र कार्श्यादिनिष्कृष्टस्य शरीरस्यैव स्थौल्याधिकरणतया विवेकिनामुद्देश्यत्वम् इति वाच्यम्, प्रकृतेऽप्यन्तःकरणादिनिष्कृष्टस्यैव तदुद्देशविषयत्वात् AdvaiSi. 597. 16.

अन्तःकरणादिरूपोपाधि (antaḥkaraṇādirūpopādhi) *m.* adventitious condition or adjunct like the internal organ, i. e. the mind etc. न चौपाधिका धर्माः ... उपाधिकृतत्वरूपत्वे तूक्तनित्यत्वश्रुतिविरोधात् अन्तःकरणादिरूपोपाधिसृष्टेः प्रागेवेक्षितृत्वाति(?दि)श्रुतेश्च Nyāyāmṛ. 490A. 9; AdvaiSi. 721. 10.

अन्तःकरणादिवाचकत्व (antaḥkaraṇādivācaka-tva) *n.* the state of being denotative or expressive of the internal organ etc. कः पुनरयं शब्दोऽन्तःकरणादिवाचकत्वेन निषिध्यते Śarka. 77. 3.

अन्तःकरणादिविपर्यय (antaḥkaraṇādi-viparyaya) *m.* reverse of the internal organ, i. e. the mind etc. अन्तःकरणादिविपर्ययेण अन्तःकरणाद्यचेतनं तस्य विपर्ययः चैतन्यं तेन Bhām. 30. 22 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणादिविशिष्टभेद (antaḥkaraṇādiviśiṣṭa-bheda) *m.* distinction qualified by the internal organ, i. e. the mind etc. कर्मण्यधिकारानधिकारादिव्यवस्था चान्तःकरणादिविशिष्टभेदेनाप्युपपद्यते BhedaDhi. 65. 5.

अन्तःकरणादिसंस्कारावच्छेद (antaḥkaraṇādisaṁskārāvaccheda) *m.* [Inst.] through the delimitation of the impression of the internal organ, i. e. the mind सुषुप्तौ तावदज्ञानाद्याकारा वृत्तिः ...। सा च ...परिच्छिन्नैव अन्तःकरणादिसंस्कारावच्छेदेन चोत्पद्यते SiddhāTa. 13. 15.

अन्तःकरणादिसङ्गित्व (antaḥkaraṇādi-saṅgitva) *n.* association or connection with the internal organ, i. e. the mind etc. विवरणे च प्रतिकर्मव्यवस्थायां ब्रह्मचैतन्यस्योपादानतया घटादिसङ्गित्वं, जीवचैतन्यस्य तदसङ्गित्वेऽप्यन्तःकरणादिसङ्गित्वं च वर्णितम् SiddhāLeSaṁ. 58. 1.

अन्तःकरणादिसापेक्षत्व (antaḥkaraṇādi-sāpekṣatva) *n.* expectancy of or dependence on the internal organ, i. e. the mind etc. ननु मुक्तस्य संसारः स्यादिति किं संसाराधिकरणस्वरूपेणैक्यमापाद्यते। उत संसारानुभवः ... नोत्तरः, अनुभवस्यान्तः-करणादिसापेक्षत्वात् Vādā. 146. 1.

अन्तःकरणाद्यधीन (antaḥkaraṇādy-adhīna) *adj.* dependent on the internal organ, i. e. the mind etc. तप आलोचनं स्वरूपज्ञानमयम्, नान्तःकरणाद्यधीनम् PrakaVi. 89. 19.

अन्तःकरणाद्यपरपर्याय (antaḥkaraṇādy-aparaparyāya) *adj.* which has the (word) mind (*antaḥkaraṇa*) etc. as another synonym निरोधप्रतियोगिभूतानाम् ...वृत्तीनामन्तःकरणाद्यपरपर्यायचित्तधर्मत्वाङ्गीकारात् SarvaDaSaṁ. 15.184.

अन्तःकरणाद्यभाव (antaḥkaraṇādy- abhāva) *m.* absence of the internal organ, i.e. the mind etc. यदुक्तं मुक्तस्यान्तःकरणाद्यभावान्न संसारानुभवप्राप्तिरिति, तदसत् Vādā. 147. 7.

अन्तःकरणाद्यभेदभ्रम (antaḥkaraṇādyabheda-bhrama) *m.* erroneous notion or illusion of indentity of the internal organ, i. e. the mind etc. (with the soul) स्वस्यान्तःकरणाद्यभेदभ्रमो न स्यात् AdvaiSi. 517. 4; GuruCandr. ii.252.19.

अन्तःकरणाद्यवच्छिन्न (antaḥkaraṇādy-avacchinna) *adj.* delimited by the internal organ, i. e. the mind etc. अन्तःकरणाद्यवच्छिन्नः प्रत्यगात्मा ... इतरेतराध्यासोपादानस्तदुपादानश्चाध्यास इत्यनादित्वाद् बीजाङ्कुरवन्नेतरेतराश्रयत्वम् Bhām. 30. 25 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणाद्यविशिष्ट (antaḥkaraṇādy-aviśiṣṭa) *adj.* not qualified by the internal organ, i.e. the mind etc. अन्तःकरणाद्यविशिष्टात्मभेदस्य श्रुतौ क्वाप्यदर्शनात् BhedaDhi. 65. 3.

अन्तःकरणाद्युपहित (antaḥkaraṇādy-upahita) *adj.* conditioned by the internal organ, i. e. the mind etc. स्वरूपचैतन्यमन्तःकरणाद्युपहितं फलचैतन्यतया प्रकाशयति LalitāTriBh. 340. 19 (*on* 51)

अन्तःकरणाद्युपाधि (antaḥkaraṇādy-upādhi) *m.* adventitious condition or adjunct such as the internal organ, i. e. the mind etc. सुषुप्तादावन्तःकरणाद्युपाधिरभिभूतो भवति VedāntKa. 371. 19 (*on* iii. 2. 9); 'आत्मानमात्मना' इत्यादावन्तःकरणाद्युपाधिकृतभेदवत् शब्दरूपोपाधिकृतभेदाग्रहणे मानाभावात् LaŚabdeŚe. i. 498. 2.

अन्तःकरणाद्युपाधिक (antaḥkaraṇādyupādhi-ka) *adj.* having the adventitious condition or adjunct like the internal organ, i. e. the mind etc.

स्वभावतो निर्गुणस्यैव तस्यान्तःकरणाद्युपाधि... VedāntPari. 330. 2.

अन्तःकरणाद्युपाधिकल्पित (antaḥkaraṇādyupādhi-kalpita) *adj.* assumed or imposed through the adventitious condition or adjunct like the internal organ, i. e. the mind etc. (जीवाः) अन्तःकरणाद्युपाधिकल्पिता हि ते Bhām. 247. 5 (*on* i. 3. 30)

अन्तःकरणाद्युपाधिप्रतिबिम्ब (antaḥkaraṇādyupādhi-pratibimba) *n.* reflection on the adventitious condition or adjunct like the internal organ, i. e. the mind etc. अन्तःकरणाद्युपाधिप्रतिबिम्बं प्रति तदनन्तर्गतस्यैव बिम्बत्वं स्यात् SiddhāLeSaṁ. 96. 7.

अन्तःकरणाद्युपाधिभेद (antaḥkaraṇādyupādhi-bheda) *m.* distinction of the adventitious conditions or adjuncts such as the internal organ etc. अन्तःकरणाद्युपाधिभेदादप्रतिसंधानमिति चेन्न ŚatDū. 221. 6.

अन्तःकरणाद्युपाधिविरह (antaḥkaraṇādyupādhi-viraha) *m.* absence of the adventitious conditions or adjuncts such as the internal organ, i. e. the mind etc. अन्तःकरणाद्युपाधिविरहाज्जागरापेक्षयानन्दाभिव्यक्तिः (सुषुप्तौ) SiddhāTa. 14. 2.

अन्तःकरणाधिष्टान (antaḥkaraṇādhiṣṭhāna) *n.* 1 locus or substratum of the internal organ, i. e. the mind हृदयमन्तःकरणाधिष्ठानम् AitUBh. 254. 9 (*on* 1.4); 2 control over the internal organ, i. e. the mind (श्रोत्रस्य) प्रयोज्यत्वमन्तःकरणाधिष्ठानद्वारेण NyāyKa. 71. 10.

अन्तःकरणाधिष्ठित (antaḥkaraṇādhiṣṭhita) *adj.* governed by the internal organ, i. e. the mind नेन्द्रियमात्रं प्रत्यक्षम्। किन्त्वन्तःकरणाधिष्ठितम् NyāySu. (Ja.) 76B. 5 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणाध्यास (antaḥkaraṇādhyāsa) *m.* superimposition of the internal organ, i. e. the mind (on the self) ब्रह्मणि...अन्तःकरणाध्यासेऽपि अविद्यासंबन्धित्वस्यैव साहश्यत्व(?स्य) विद्यमानत्वात् AdvaiSi. 496. 23; देहेन्द्रियादि विना कथमन्तःकरणाध्यासः GuruCandr. ii. 180. 19.

अन्तःकरणाध्यासनिवृत्ति (antaḥkaraṇādhyāsa-nivṛtti) *f.* removal of the superimposition of the internal organ, i.e. the mind (on the self) सर्वजीवसाधारणेषु पृथिव्यादिषु सत्स्वपि अन्तःकरणाध्यासनिवृत्तौ प्रमातृत्वाभावात् ...एतद्दर्शनं न प्राप्नोति VivaPraSaṁ. 246. 3.

अन्तःकरणाध्यासप्रसङ्ग (antaḥkaraṇādhyāsa-prasaṅga) *m.* undesired occasion for the superimposition of the internal organ, i. e. the mind देहेन्द्रियाद्यभावेऽप्यज्ञानसद्भावेनान्तःकरणाध्यासप्रसङ्गः AdvaiSi. 498. 10.

अन्तःकरणाध्याससंभव (antaḥkaraṇādhyāsa-sambhava) *m.* possibility of the superimposition of the internal organ, i. e. the mind (on the self) अन्तःकरणाध्याससंभवेन...नात्ममात्रगतमुक्तीच्छा AdvaiSi. 603. 5.

अन्तःकरणानधिष्ठित (antaḥkaraṇānadhiṣṭhita) *adj.* not governed by the internal organ, i. e. the mind प्रलीने च तस्मिन् मनस्युपरतेन्द्रियग्रामो भवत्यन्तःकरणानधिष्ठितानामिन्द्रियाणां विषयग्रहणाभावात् NyāyKa. 185. 6.

अन्तःकरणानन्तःकरणविभाग (antaḥkaraṇānantaḥkaraṇa-vibhāga) *m.* division as what is the internal organ and as what is other than the internal organ न ह्यन्तःकरणानन्तःकरणविभागोऽत्र क्रियते, किं तु चिदचिद्विभाग एवेति भावः ŚrutaPra. iB. 201. 16 (*on* i. 1. 13)

अन्तःकरणानवच्छिन्नत्ववत् (antaḥkaraṇānavacchinnatva-vat) *adv.* like the state of not being delimited by the internal organ, i. e. the mind न हि सुषुप्तिकाले अन्तःकरणानवच्छिन्नत्ववदज्ञानानवच्छिन्नत्वमप्यस्ति AdvaiSi. 810. 16.

अन्तःकरणानिष्ठ (antaḥkaraṇāniṣṭha) *adj.* not existing in the internal organ, i. e. the mind स्वप्रकाशत्वम् ... अन्तःकरणानिष्ठमपि तदुपादेयवृत्तिनिष्ठमस्तु Nyāyāmṛ. 218B. 7.

अन्तःकरणानुरूप (antaḥkaraṇānurūpa) *adj.* [*f.*-ā] i befitting or conforming to one's mental disposition आकारम् ...दधानमन्तःकरणानुरूपम्। नियोजयिष्यन् ...तं तपःसमाधौ मुनिः Kirātā. 3. 27 (comm. अन्तःकरणशब्देन तद्वृत्तिरुत्साहो लक्ष्यते); ii befitting or conforming to the internal organ, i. e. the mind सत्त्वमन्तःकरणं सर्वस्य पुरुषस्यान्तःकरणानुरूपा श्रद्धा भवति GītāBh. (Rā.) 615. 25 (*on* 17.3)

अन्तःकरणान्तररहित (antaḥkaraṇāntara-rahita) *adj.* devoid of another internal organ, i. e. the mind (as the means) विभु चान्तःकरणं ज्ञानमन्तःकरणान्तररहितमिति शेषः TātpaṬ. (Vā.) 564. 22 (*on* iii. 2. 19)

अन्तःकरणान्तरसंसर्ग (antaḥkaraṇāntara-saṁsarga) *m.* association with another internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणान्तरसंसर्गे पुनरपि बन्धापत्तेः SiddhāLeSaṁ. 448. 8.

अन्तःकरणान्तराभ्युपगम (antaḥkaraṇāntarābhyupagama) *m.* acceptance of another internal organ, i. e. the mind किं बुद्ध्युपधानेन कर्तृत्वं परमात्मन उच्यते ...न ...। प्रलयावस्थायामन्तःकरणान्तराभ्युपगमे एकत्वावधारणविरोधाच्च ŚrutaPra. ii. 374. 11 (*on* ii. 3. 39)

अन्तःकरणापाय (antaḥkaraṇāpāya) *m.* disappearance or loss of the internal organ, i. e. the intellect तथाभूतं नाशमनुभूय न संज्ञाविशेषपरिज्ञानं भवति, अन्तःकरणापायेऽप्रमातृत्वात् PrakaVi. 363. 21.

अन्तःकरणाभाव (antaḥkaraṇābhāva) *m.* A absence of (persistence of) the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणभावात् (better अन्तःकरणाभावात्) जाग्रत्स्वप्नसुषुप्तीनामभावे जीवत्ववर्जितप्रत्यगात्मचैतन्यस्वभावो नित्यस्वभावं ब्रह्म तत्त्वंपदार्थौ परिशिष्टौ PañcPra. 36. 5; न चैवं प्रलयेऽन्तःकरणाभावाद्धर्मादिकं क्व तिष्ठत्विति वाच्यम् SāṁkhyaPraBh. 121. 30 (*on* 5. 25); सुषुप्तावन्तःकरणाभावात् ... न ... अन्तःकरणपरिणामः SiddhāTa. 9. 8; B non-existence of the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणाभावो युगपत्स्मरणानि स्युरपेक्षणीयाभावात् NyāyKa. 73. 4; कथं ब्रह्मणः सर्वज्ञत्वं संगच्छते। जीववदन्तःकरणाभावेन ज्ञातृत्वस्यैवायोगात् SiddhāLeSaṁ. 119. 2; ईश्वरे ... जीववदन्तःकरणवृत्तिरूपा प्रीतिर्नोत्पद्यते। अन्तःकरणाभावात् VīraMi. (Pūjā.) 1. 10; ईश्वरे प्रीतिस्तु अन्तःकरणाभावेऽपि मायावृत्तिविशेषरूपैव सिसृक्षादिवद् बोध्या BālamBha. i. 467. 7 (*on* 1. 209)

अन्तःकरणाभावापत्ति (antaḥkaraṇābhāvāpatti) *f.* undesired contingency of the absence of-persistence of the internal organ, i. e. the mind (संस्कारशेषत्वे) किं कारणमेव तिष्ठति, उत कार्यमपि। आद्ये अन्तःकरणाभावापत्तिः VivaPraSaṁ. 57. 21.

अन्तःकरणाभासादि (antaḥkaraṇābhāsādi) *adj.* illusory or false appearance etc. of internal organ, i.e. the intellect अयम् (ब्रह्मविद्) ... अन्तःकरणाभासादीनामवभासकः सन् ... ब्रह्मावतिष्ठते VedāntSā. (Sa.) 34.6.

अन्तःकरणाभिप्रायाशङ्का (antaḥkaraṇābhiprāyāśaṅkā) *f.* apprehension about the internal organ being the intended sense or meaning विज्ञानेन विज्ञानमादायेति ... विज्ञानेनेति चान्तःकरणाभिप्रायाशङ्कां परिणेतुम् ... उपपद्यते BrahmSūBh. (Bhā.) 137. 6 (*on* ii. 3. 28)

अन्तःकरणाभिव्यक्त (antaḥkaraṇābhivyakta) *adj.* which is manifested in the internal organ न हि वयं चैतन्यस्य केवलस्य विषयानुभवहेतुत्वं ब्रूमः, तस्याविद्यावृतत्वात्। किं तर्हि। अन्तःकरणाभिव्यक्तस्य तथात्वम् VivaPraSaṁ. 89. 2.

अन्तःकरणाभेदाध्यास (antaḥkaraṇābhedādhyāsa) *m.* superimposition of the non-distinction, i. e. identity of the internal organ (with the soul) न चानुभवविरोधः, अन्तःकरणाभेदाध्यासबलात् तदननुभवतद्विपरीतानुभवयोरुपपत्तेः AdvaiSi. 541. 5.

अन्तःकरणारण्यलग्न (antaḥkaraṇāraṇya-lagna) *adj.* ignited in the forest in the form of the internal organ, i.e. the mind सर्वेऽपि लोकपालाः ... अन्तःकरणारण्यलग्नमदनदावानलानलम् ... अभ्यर्थितवन्तः NalaCam. 7. 22 (18)

अन्तःकरणारूढ (antaḥkaraṇārūḍha) *adj.* reflected on (*lit.* mounted upon) the internal organ, i. e. the mind रूपान्तरमन्तःकरणारूढं न भवति AṇuBh. 216. 12 (*on* iii.3.7)

अन्तःकरणार्थ (antaḥkaraṇārtha) *adj.* meant for the sake of the internal organ, i. e. the mind न चात्रात्मान्तःकरणार्थः येनात्मगतो मोक्षो मनस उद्देश्यः स्यात् Nyāyāmṛ. 390B. 7; AdvaiSi. 610. 1; उद्देश्यगतत्वानपायात् अन्तःकरणार्थाहमर्थाभिन्नात्मगतत्वस्यानपायात् GuruCandr. iii. 86. 22; LaCandr. 610. 32.

अन्तःकरणावच्छिन्न (antaḥkaraṇāvacchinna) *adj.* delimited by the internal organ, i.e. the mind जीवब्रह्मणोरैक्यं नाम किम् ... संविदवच्छिन्नान्तःकरणस्य संविदश्च, उतान्तःकरणावच्छिन्नसंविदः केवलसंविदश्च ŚrutaPra. iB. 168. 2 (*on* i. 1. 4); अविद्यावच्छिन्नमन्तःकरणावच्छिन्नं वा ब्रह्म प्रत्यगात्मशब्दाभिधेयम् VedāntRaMañ. 1 (6. 20); सौषुप्तिकाज्ञानादिस्मर्तृत्वम्...अन्तःकरणावच्छिन्नस्याहमर्थस्य वा Nyāyāmṛ. 375B. 7; 224B. 8; 582B. 6; अन्तःकरणावच्छिन्नो जीवः SiddhāBi. 59. 1; SiddhāLeSaṁ. 95. 4; अन्तःकरणावच्छिन्नचित्यैव ... भ्रान्तत्वस्वीकारात् GuruCandr. ii. 180. 20; अन्तःकरणावच्छिन्नं चैतन्यं दविद्यावच्छिन्नचैतन्यमधिष्ठानम् VedāntPari. 44. 6; SiddhāTa. 49. 2; अन्तःकरणावच्छिन्नं चैतन्यम् प्रमातृचैतन्यम् YatīndraDī. 15. 4; 75. 1; आत्मानं नानातीत्यादौ वात्मभेदः कल्प्यते। एकः शरीरावच्छिन्नोऽपरस्त्वन्तःकरणावच्छिन्नस्तत्रान्तःकरणावच्छिन्नः कर्ता चेच्छरीरावच्छिन्नः कर्म VaiyāBhū. 57. 17 (*on* 13)

अन्तःकरणावच्छिन्नचैतन्य (antaḥkaraṇāvacchinna-caitanya) *n.* consciousness delimited by the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणावच्छिन्न-चैतन्यरूपत्वे जीवस्यावच्छेदकान्तःकरणतत्तद्विषयाकारवृत्त्या तत्तद्विषयावच्छिन्नचैतन्या-भिव्यक्तौ तत्तत्प्रकाशः AdvaiSi. 480. 4; 489. 4; SiddhāLeSaṁ. 131. 2; कथं घटादेरन्तःकरणावच्छिन्नचैतन्याभेदः। अहमिमं पश्यामीति भेदानुभवविरोधादिति चेत्, उच्यते VedāntPari. 65. 1; तत्र जीवो नाम अन्तःकरणावच्छिन्नचैतन्यम् VedāntPari. 96. 1; 117. 2.

अन्तःकरणावच्छिन्नजीव (antaḥkaraṇāvacchinna-jīva) *m.* individual soul which is delimited by the internal organ, i. e. the mind सर्वज्ञमप्यन्तःकरणावच्छिन्न-जीवाज्ञानविषयतया आवृतमिति व्यपदेशात् SiddhāBi. 61. 5.

अन्तःकरणावच्छिन्नसाक्षिचैतन्य (antaḥkaraṇāvacchinna-sākṣicaitanya) *n.* witness-consciousness which is delimited by the internal organ, i. e. the mind द्विविधमावरणम्। एकमसत्त्वापादकमन्तःकरणावच्छिन्नसाक्षिचैतन्यनिष्ठम् SiddhāBi. 65. 3.

अन्तःकरणावच्छेद (antaḥkaraṇāvaccheda) *m.* delimitation by the internal organ, i. e. the mind ब्रह्मणि ... अन्तःकरणावच्छेदस्याभावात् Nyāyāmṛ. 582B. 3.

अन्तःकरणावच्छेद्य (antaḥkaraṇāvacchedya) *adj.* to be delimited by the internal organ, i. e. the mind एतेनावच्छिन्नस्य जीवत्वे कर्तृभोक्तृसमययोस्तत्र तत्रान्तःकरणावच्छेद्यचैतन्यप्रदेशस्य भिन्नत्वात् कृतहानाकृताभ्यागमप्रसङ्ग इति निरस्तम् SiddhāLeSaṁ. 97. 2.

अन्तःकरणावधि (antaḥkaraṇāvadhi) *adj.* having the internal organ as the limit, i. e. as the adventitious condition तमोऽन्तः कारणं बुद्धेर्द्रष्टान्तःकरणा-वधिः BṛĀraUBhVā. iv. 3. 1528.

अन्तःकरणावस्था (antaḥkaraṇāvasthā) *f.* stage or condition of the internal organ , i. e. the mind आत्मनोऽन्तःकरणावस्थाविशेषोपाधिजनितो विशेषः ... फलम् PañcPā. 24. 19 (*on* i. 1. 1); परमात्मैव ... अन्तःकरणावस्थाः ... पश्यति PañcPra. 33. 3.

अन्तःकरणाविद्यावृत्ति (antaḥkaraṇāvidyā-vṛtti) *f.* function or psychosis of the internal organ and nescience अन्तःकरणाविद्यावृत्त्योः प्रमाणदोषाभ्यां जन्यतयेहोभयाभावेन वृत्त्ययोगाच्च Nyāyāmṛ. 336A. 6.

अन्तःकरणाविद्याविशिष्ट (antaḥkaraṇāvidyā-viśiṣṭa) *adj.* qualified, i. e. delimited by the internal organ, i. e. the mind and nescience अत्र यो भाति अन्तःकरणाविद्याविशिष्टस्याहमर्थस्य निर्दुःखाद् भेदः स ममापीष्टः Nyāyāmṛ. 568A. 5.

अन्तःकरणाशय (antaḥkaraṇāśaya) *m.* particular state, i. e. psychosis of the internal organ, i. e. the mind तमः नाशयामि आत्मभावस्थः आत्मनः भावः अन्तःकरणाशयः तस्मिन्नेव स्थितः GītāBh. (Śaṅ.) 285. 3 (*on* 10. 11)

अन्तःकरणाशुद्धिरूप (antaḥkaraṇāśuddhi-rūpa) *adj.* of the nature of impurity of the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणाशुद्धिरूपस्य पापस्य च प्रतिबन्धकत्वम् AdvaiSi. 739. 17.

अन्तःकरणाश्रय (antaḥkaraṇāśraya) *adj.* [*f.* - ā] A having the internal organ, i.e. the mind as the substratum (दर्पः) अन्तःकरणाश्रयः दोषविशेषः GītāBh. (Śaṅ.) 462. 4 (*on* 16. 18); बाह्यवागादिचेष्टा च या चान्तःकरणाश्रया BṛĀraUBhVā. i. 4. 1850; TātpaṬ. (Vā.) 569. 8 (*on* iii. 2. 35); B based on, i. e. caused by the internal organ, i.e. the intellect अभिन्नस्य चितेस्तद्भेदोऽन्तःकरणाश्रयः NaiṣkaSi. 75. 3 (comm. बुद्ध्युपाधिनिबन्धनः)

अन्तःकरणाश्रयता (antaḥkaraṇāśraya-tā) *f.* the state of having the internal organ as the substratum तर्हि ज्ञानस्यान्तःकरणाश्रयताभ्रमः स्यात् NyāySiA. 212. 19.

अन्तःकरणाश्रयत्व (antaḥkaraṇāśraya-tva) *n.* the state of having the internal organ as the substratum सिद्धान्ते ज्ञानेच्छासुखादीनामन्तःकरणाश्रयत्वाभ्यु-पगमात् SiddhāBi. 15. 3.

अन्तःकरणाश्रिता (antaḥkaraṇāśritā) *adj.* (*f.*) abiding in the internal organ , i. e. the mind अन्तःकरणाश्रितायां शब्दादिजन्यवृत्तौ आद्यस्य व्यभिचाराच्च Nyāyāmṛ. 527B. 6.

अन्तःकरणासाधारणधर्म (antaḥkaraṇāsādhāraṇadharma) *m.* unique characteristic or property of the internal organ, i. e. the intellect ज्ञातृत्वमन्तःकरणासाधारणधर्मः स्यात् ŚrutaPra. iA. 158. 23 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणास्वास्थ्य (antaḥkaraṇāsvāsthya) *n.* uneasiness or illness of the internal organ व्याध्याद्यन्यतरेणान्तःकरणास्वास्थ्यमनध्याय एतेषाम् PārāSū. 63. 19.

अन्तःकरणेन्द्रियधर्म (antaḥkaraṇendriya-dharma) *m.* property or quality of the internal organ, i. e. the mind and the external sense-organ जीवसाम्येऽन्तःकरणेन्द्रियधर्माः प्राप्नुवन्ति AṇuBh. 98. 7 (*on* i. 3. 42)

अन्तःकरणेन्द्रियसंयोग (antaḥkaraṇendriya-saṁyoga) *m.* contact between the internal sense-organ, i.e. the mind and the external sense-organ विषयोपलम्भानु-मितान्तःकरणेन्द्रियसंयोगः प्रयत्नपूर्वकान्तःकरणक्रियाजन्यः NyāyKa. 263. 17.

अन्तःकरणेन्द्रियसंयोगत्व (antaḥkaraṇendriyasaṁyoga-tva) *n.* the state of being a contact between the internal sense-organ, i. e. the mind and the external sense-organ विषयोपलम्भानुमितान्तःकरणेन्द्रियसंयोगः प्रयत्नपूर्वकान्तःकरण-क्रियाजन्योऽन्तःकरणेन्द्रियसंयोगत्वात् NyāyKa. 263. 18.

अन्तःकरणैकगोचर (antaḥkaraṇaika-gocara) *m.* object of only the internal organ, i. e. the mind सुखदुःखप्रायास्तु भरताद्युक्तरूपाः स्थायिव्यभिचारिरूपा रतिनिर्वेदादयोऽन्तःकरणैकगोचरीभूताः (v. l. अन्तःकरणैकगोचराः) बहिरात्मना भान्ति PratyabhiVi. i. 420. 1 (*on* i. 8. 9)

अन्तःकरणैकत्वानेकत्व (antaḥkaraṇaikatvānekatva) *n.* oneness or singleness and plurality of the internal organ, i. e. the mind न चान्तःकरणैकत्वानेकत्वे अनुसंधानाननुसंधानयोस्तन्त्रे Nyāyāmṛ. 580B. 8.

अन्तःकरणैकविषयत्व (antaḥkaraṇaikaviṣaya-tva) *n.* the state of being the object of merely the internal organ, i. e. the mind तद्वदेकस्यैव वस्तुनः अन्तरन्तःकरणैकविषयत्वादेकत्वम् Bhāsk. ii. 39. 20 (*on* ii. 2. 2)

अन्तःकरणैकवेद्य (antaḥkaraṇaika-vedya) *adj.* (used as noun) what is cognisable or knowable through merely the internal organ, i. e. the mind तस्य प्रथमसृष्टावस्माकमन्तःकरणैकवेद्यमिव ध्यामलप्रायम् ... यद्भावचक्रम् PratyabhiVi. ii. 219. 5 (*on* iii. 1. 2)

अन्तःकरणैकवेद्यता (antaḥkaraṇaikavedya-tā) *f.* the state of being what is cognisable through merely the internal organ, i. e. the mind सुखादीनाम् अन्तःकरणैकवेद्यतापादनमेव निर्माणम् PratyabhiVi. ii. 157. 3 (*on* ii. 4. 4)

अन्तःकरणैकवेद्यत्व (antaḥkaraṇaikavedya-tva) *n.* the state of being what is cognisable or knowable through merely the internal organ, i. e. the mind एकत्वम्‌आभासान्तरामिश्रतायामन्तःकरणैकवेद्यत्वे चिन्मात्रतायाम् PratyabhiVi. ii. 39. 4 (*on* ii. 2. 2); Bhāsk. ii. 36. 14 (*on* ii. 2. 2)

अन्तःकरणैक्य (antaḥkaraṇaikya) *n.* oneness of the internal organ, i. e. the identity of the mind (with the soul) अन्तःकरणैक्यात्तदुपपत्तिरिति चेन्न ŚatDū. 149. 29.

अन्तःकरणैक्याध्यास (antaḥkaraṇaikyādhyāsa) *m.* superimposition of oneness or identity of internal organ, i. e. the mind (with the soul) अन्तःकरणैक्याध्यासस्यानुसंधानसामग्रीत्वेन ... कथं तद्वारणम् LaCandr. 816.39.

अन्तःकरणोच्छित्तिद्वार (antaḥkaraṇocchitti-dvāra) *n.* [Inst.] through the loss of the internal organ, i. e. the mind तस्मिन् समाधौ स्थितस्य छिद्रेष्वन्तरायेषु यानि प्रत्ययान्तराणि ... संस्कारेभ्यः ... प्रभवन्ति अन्तःकरणोच्छित्तिद्वारेण तेषां हानं कर्तव्यमित्युक्तं भवति RājMār. 80. 15.

अन्तःकरणोज्ज्वलन (antaḥkaraṇojjvalana) *n.* the act of enlightening of the internal organ, i. e. the intellect नित्योज्ज्वलचैतन्यसंयोगविशेषमात्रस्य संयोगविशेषजन्यचैतन्यप्रतिबिम्बस्यैव वान्तःकरणोज्ज्वलनरूपत्वात् SāṁkhyaPraBh. 48. 24 (*on* 1. 99)

अन्तःकरणोत्तीर्ण (antaḥkaraṇottīrṇa) *adj.* (used as noun) that which is different from the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणोत्तीर्णस्य ज्ञातृत्वमाह तस्माद्वा इति ŚrutaPra. iA. 154. 18 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणोत्थ (antaḥkaraṇottha) *adj.* arising in the mind अगस्त्यदृष्ट्या रघुनन्दनस्ततः स खेदमन्तःकरणोत्थमत्यजत् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 14. 122.

अन्तःकरणोत्पत्ति (antaḥkaraṇotpatti) *f.* origination of the internal organ, i. e. the mind न च कर्माविद्यासंस्कारा अन्तःकरणोत्पत्तेः प्राग्विद्यमाना अपि जीवं विभजन्ते VivaPraSaṁ. 308. 12; अन्तःकरणोत्पत्तेः पूर्वोत्काया आज्ञस्येनोपपत्तये मनोवैभवपूर्वपक्षमपाकरोति SāṁkhyaPraBh. 132. 29 (*on* 5. 69)

अन्तःकरणोत्पादनार्ह (antaḥkaraṇotpādanārha) *adj.* capable of producing the internal organ, i. e. the mind शक्तिशब्देन किमविद्यामात्रं विवक्षितम्, उतान्तःकरणोत्पादनार्हमचिद्द्रव्यम् ŚrutaPra. ii. 370. 11 (*on* ii. 3. 32)

अन्तःकरणोद्युक्त (antaḥkaraṇodyukta) *adj.* yearning or eager at heart अन्तःकरणोद्युक्ता द्रष्टारो गायना अपि RājTa. (Śrī.) 1 (4). 6.

अन्तःकरणोपधान (antaḥkaraṇopadhāna) *n.* adventitious condition in the form of internal organ, i. e. the mind अपरे तु... अन्तःकरणोपधानापादित-

रागद्वेषसुखदुःखाद्यशिवगुणनिर्भासम् ... इमम् (आत्मानम्) अभिदधाति AtmaSi. 3. 3; अन्तःकरणोपधानेन जीवः साक्षी SiddhāLeSaṁ. 164. 6.

अन्तःकरणोपरति (antaḥkaraṇoparati) *f.* cessation or quietude of the internal organ, i.e. the mind दमः अन्तःकरणोपरतिः। बहिःकरणोपरतिरिति केचित् SanatBh. 234. 9 (*on* 1. 43); शमः अन्तःकरणोपरतिः SanatBh. 251. 12 (*on* 2. 19)

अन्तःकरणोपरम (antaḥkaraṇoparama) *m.* cessation or quietude of the internal organ, i.e. the mind यश्चेन्द्रियाणामन्तःकरणोपरमस्तच्छौचं बाह्यं मृज्जलादिना MāṭhVṛ. 39. 12 (*on* 23)

अन्तःकरणोपराग (antaḥkaraṇoparāga) *m.* **A** association with the internal organ, i. e. the intellect स्वज्ञानमस्याः पुनर्नास्त्यन्तःकरणोपरागशबलीभावं विना युक्तितः SaṁkṣeŚā. 3. 8 (ii. 153. 12); **B** association with the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणोपरागनिमित्तं मिथ्यैवाहंकर्तृत्वमात्मनः PañcPā. 20. 25 (*on* i. 1. 1); एवं च सति अन्तःकरणोपरागेण यत्रावरणमभिभूयते VivaPraSaṁ. 90. 9; अन्तःकरणोपरागकालीनानुभवजन्यत्वाभावाच्च न तत्रोल्लेखाभावेऽपि स्मरणत्वानुपपत्तिः SiddhāBi. 121. 3.

अन्तःकरणोपलक्षित (antaḥkaraṇopalakṣita) *adj.* adventitiously qualified by the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणोपलक्षितज्ञप्त्यैक्यं विषय इति चेत् - तदुपलक्षितज्ञप्तेः केनैक्यमुपदिश्यते ŚrutaPra. iB. 168. 5 (*on* i. 1. 4); अन्तःकरणोपलक्षितस्यैव जीवशब्दार्थत्वं षष्ठाध्याये वक्ष्यति SāṁkhyaPraBh. 48. 2 (*on* 1. 97)

अन्तःकरणोपशम (antaḥkaraṇopaśama) *m.* quietude, i.e. control over the internal organ, i. e. the mind शमः अन्तःकरणोपशमः TaiUBh. 210. 17 (*on* 1. 9)

अन्तःकरणोपहित (antaḥkaraṇopahita) *adj.* conditioned by the internal organ, i. e. the mind किं तु जीवः सन्नन्तःकरणोपहितः सन् ... भवशतेषु कुत्सितयोनिशतेषु च याति Aparā. 996. 5 (*on* 3. 130); अहमिच्छामि द्वेष्मीतीच्छादेरहमर्थविशेषणतया व्यवहारात् अहंशब्दस्य नान्तःकरणोपहितेच्छादिवाचित्वम् ŚrutaPra. iB. 70. 18 (*on* i. 1. 1); सर्वभूतानाम् ... अन्तःकरणोपहितानामनेकत्वाद् बद्धमुक्तव्यवस्थेति वाच्यम् Nyāyāmṛ. 296B. 2; (जीवचैतन्यस्य) अन्तःकरणोपहितस्य ... विषयतादात्म्यस्यापादनमेव चिदुपरागोऽभिसंहितः SiddhāLeSaṁ. 129. 4; (स्वनिष्ठेति विशेषणे जीवे व्यभिचारः दुःखस्यान्तःकरणानिष्ठत्वात्) दुःखस्य स्वनिष्ठदुःखानुभवितृत्वस्य। अन्तःकरणनिष्ठत्वात् अन्तःकरणोपहितनिष्ठत्वात् ... वा LaCandr. 812. 39; अन्तःकरणोपहितः साक्षी, यदन्तःकरणोपहिते संस्कारः तस्यैव स्मरणम् SiddhāTa. 12. 27.

अन्तःकरणोपहितचैतन्य (antaḥkaraṇopahita-caitanya) *n.* consciousness conditioned by the internal organ, i. e. the mind प्रत्यक्षं पुनर्द्विविधम् - जीवसाक्षी ईश्वरसाक्षी चेति। तत्र जीवो नाम अन्तःकरणावच्छिन्नचैतन्यम्, तत्साक्षी तु अन्तःकरणोपहितचैतन्यम् VedāntPari. 93. 1.

अन्तःकरणोपहितजीव (antaḥkaraṇopahita-jīva) *m.* individual soul conditioned by the internal organ, i. e. the mind अविद्योपहितचित्त एवानादेरीश्वरत्वेनान्तःकरणोपहितजीवकल्पितत्वायोगात् AdvaiSi. 504. 1.

अन्तःकरणोपहितज्ञप्ति (antaḥkaraṇopahita-jñapti) *f.* consciousness conditioned by the internal organ, i. e. the mind अहंशब्दस्य अन्तःकरणोपहितज्ञप्तिवाचित्वात् तदुपपत्तिरिति चेन्न; अहंशब्दस्यान्तःकरणोपहितज्ञप्तिवाचित्वाभावात् ŚrutaPra. iB. 70. 17 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणोपहितत्व (antaḥkaraṇopahita-tva) *n.* the state of being what is conditioned by the internal organ, i. e. the mind सर्वगततया सर्वविषयसंनिहितस्यापि जीवस्य ... तस्यान्तःकरणोपहितत्वरूपेणैव विषयावभासकत्वात् SiddhāLeSaṁ. 130. 1.

अन्तःकरणोपहितसाक्षिन् (antaḥkaraṇopahita-sākṣin) *m.* witness conditioned by the internal organ, i.e. the mind अज्ञानस्यान्तःकरणोपहितसाक्ष्यसंसर्गेण ततः प्रकाशानुपपत्तिः ... इति वाच्यम्। अवस्थारूपाज्ञानस्यान्तःकरणोपहितसाक्ष्यसंसर्गेऽपि ... 'इदमहं न जानामि' इति प्रत्यक्षप्रमाणोपदर्शनात् SiddhāLeSaṁ. 151.2.

अन्तःकरणोपादानक (antaḥkaraṇopādāna-ka) *adj.* having the internal organ, i. e. the mind as the material cause or base अनुमानं चार्थाकारपरिणामसुखादिकम् अन्तःकरणोपादानकं बाधकाभावे सति तदन्वयव्यतिरेकानुविधायित्वाद् मनःसंयोगवदिति YogVār. *on* 1. 4.

अन्तःकरणोपादानकत्व (antaḥkaraṇopādānaka-tva) *n.* the state of having the internal organ, i. e. the mind as the material cause or base दुःखादीनामन्तःकरणोपादानकत्वेन साध्यवैकल्यम् AdvaiSi. 764. 18.

अन्तःकरणोपादानता (antaḥkaraṇopādāna-tā) *f.* the state of having the internal organ, i. e. the mind as the material cause or base अध्यासकार्यानुपपत्तिस्तु नास्त्येव ज्ञानस्यान्तःकरणोपादानतोपपत्तेः NyāySu. (Ja.) 64A. 2 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकरणोपादानत्व (antaḥkaraṇopādāna-tva) *n.* the state of having the internal organ , i. e. the mind as the material cause or base सुखादिकं च घटादेरपि रूपादिवदेव धर्मोऽन्तःकरणोपादानत्वादन्यकार्याणामित्युक्तम् SāṁkhyaPraBh. 59. 20 (*on* 1. 127); प्रकाशकत्वसाम्येनान्तःकरणोपादानत्वस्यैवोचिततयाहङ्कारिकत्वश्रुतेरेव मुख्यत्वात् SāṁkhyaPraBh. 80. 25 (*on* 2. 20)

अन्तःकरणोपाधि (antaḥkaraṇopādhi) *m.* adventitious condition as the internal organ, i. e. the mind स एषः प्रज्ञानरूप आत्मा ... प्रज्ञात्मा अन्तःकरणोपाधिष्वनुप्रविष्टः AitUBh. 291. 17 (*on* 5. 3); क्रोधहर्षादिप्रत्ययैर्जायमान इव जायमानः अन्तःकरणोपाध्यनुविधायित्वात् MuṇḍUBh. 337. 9 (*on* ii. 2. 6); अन्तःकरणोपाधौ ... स्वतःसिद्धस्य कर्तृत्वस्य यावद्द्रव्यभावितयानपोहितत्वात् JivanVi. 146. 4; जीवभावेऽन्तःकरणोपाधेरपि तन्त्रत्वे बहुजीववादापातात् Nyāyāmṛ. 296B. 3.

अन्तःकरणोपाधि (antaḥkaraṇopādhi) *adj.* having the internal organ, i. e. the mind as the adventitious condition यद्वान्तःकरणोपाधिर्जीवो बुद्ध्या बहिर्गतः। विषयब्रह्मचैतन्याभेदव्यक्त्यार्थसाधकः VedāntSiSūMañ. 1. 62.

अन्तःकरणोपाधिक (antaḥkaraṇopādhi-ka) *adj.* having the internal organ, i. e. the mind as the adventitious condition अन्तःकरणोपाधिकाः सर्वे जीवाः TripāMaNāU. 365. 28 (4); धीस्थस्याज्ञानमुक्तम्, तदन्तःकरणोपाधिकस्य जीवरूपस्य स्वकारणाज्ञानप्रत्यभिज्ञाव्यञ्जकत्वाभिप्रायेण PañcPra. 65. 4; जीवचैतन्यमविद्योपाधिकं सत् सर्वगतमन्तःकरणोपाधिकं सत् ... मतद्वयम् Nyāyāmṛ. 215A. 8; AdvaiSi. 478. 5; तथा चान्तःकरणोपाधिकं जीवस्य परिच्छिन्नत्वं परमात्माख्यात् केवलपुरुषाच्छिन्नत्वं चेति भावः SāṁkhyaPraBh. 161. 28 (*on* 6. 63); यद्वा अन्तःकरणोपाधिकं चैतन्यं निरुपाधिकायाश्रित एकदेश इति। ... स्मृतेः LalitāSaBh. 150. 29 (*on* 192)

अन्तःकरणोपाधिकत्व (antaḥkaraṇopādhika-tva) *n.* the state of having the internal organ, i. e. the mind as the adventitious condition आत्मभेदस्य अन्तःकरणोपाधिकत्वाभावात् चैकमनोमूलत्वनिर्बन्धोऽत्यन्तानुपपन्नः ŚrutaPra. ii. 648. 11 (*on* iv. 4. 16)

अन्तःकरणोपाधित्व (antaḥkaraṇopādhi-tva) *n.* the state of having the internal organ, i. e. the mind as the adventitious condition अन्तःकरणोपाधित्वेन जीवः परिच्छिन्नः SiddhāLeSaṁ. 125. 4.

अन्तःकरणोपाधिद्वार (antaḥkaraṇopādhi-dvāra) *n.* [Inst.] through the adventitious condition in the form of the internal organ, i. e. the mind अन्तःकरणोपाधिद्वारेणैव श्रोत्रादीनामपि उपाधित्वम् GitāBh. (Śaṅ.) 384. 17 (*on* 13. 14)

अन्तःकरणोपाधिनिमित्त (antaḥkaraṇopādhi-nimitta) *adj.* caused by the adventitious condition in the form of the internal organ, i. e. the mind तावन्मात्रं ब्रह्म ...। दहरोऽस्मिन्नन्तराकाश इत्यवोचाम अन्तःकरणोपाधिनिमित्तम् ChāndoUBh. 474. 18 (*on* viii. 1. 3)

अन्तःकरणोपाधिनिवृत्ति (antaḥkaraṇopādhi-nivṛtti) *f.* cessation of the adventitious condition in the form of the internal organ, i. e. the mind नाज्ञाननिवृत्त्यर्थं तावत्तत्त्वज्ञानापेक्षा, नापि जीवगतसंसारनिवृत्त्यर्थम्, अन्तःकरणोपाधिनिवृत्त्यैव तन्निवृत्तेः ViraMi. (Bhakti.) 17. 2.

अन्तःकरणोपाधिपक्ष (antaḥkaraṇopādhi-pakṣa) *m.* view considering the internal organ as the adventitious condition अन्तःकरणोपाधिपक्षेऽपि वस्तुतश्चैतन्यैक्यस्य ... तन्त्रत्वाभ्युपगमेन तद्दोषनिराकरणसंभवात् SiddhāLeSaṁ. 99.3.

अन्तःकरणोपाधिपरिच्छिन्न (antaḥkaraṇopādhi-paricchinna) *adj.* delimited by the adventitious condition in the form of the internal organ अन्तःकरणोपाधिपरिच्छिन्नस्यैव चैतन्यस्य जीवत्वे योगिनः कायव्यूहाधिष्ठानानुपपत्तेः SiddhāLeSaṁ. 89. 2.

अन्तःकरणोपाध्यपेक्षा (antaḥkaraṇopādhy-apekṣā) *f.* [Inst.] with regard to the internal organ as the delimiting adjunct or adventitious condition तस्य मायोपाध्यपेक्षयैकत्वम् अन्तःकरणोपाध्यपेक्षया नानात्वं व्यवह्रियते VedāntPari. 327. 2.

अन्तःकरणोल्लासादि (antaḥkaraṇollāsādi) *adj.* joy or delight etc. in the heart शतं दीयत इति। मनसि विचार्यान्तःकरणोल्लासादिवशात्सहस्रं दीयत इत्युक्तौ सत्यां मनसोऽनभिप्रेतमप्युक्तानुसारेण यद् दीयते तदित्यर्थः Subodhi. 84. 19 (*on* 2. 176)

अन्तःकरविष्टिक (antaḥkaraviṣṭi-ka) *adj.* involving the internal taxes and [illegible] श्रीविजयशिवमान्धातृवर्मा ... अन्तःकरविष्टि(ष्टि)कम् ... केदारं

द(त्त)वान् EI. vi. 14. 9.

अन्तःकर्णपालि (antaḥkarṇapāli) *adv.* into the lobe of the ear उपसि निविडयन्त्या(न्त)कुण्डलं केलिपर्यविलविगलितमन्तःकर्णपालि प्रियायाः SaduktiKa. 157. 20.

अन्तःकर्मका (antaḥkarma-kā) *f.* type of action (*lit.* which has the grammatical object included within) द्वादश धात्वर्थभेदाः क्रिया भवन्ति। तद्यथा- अकर्मकाः, अन्तःकर्मकाः, अर्थान्तरकर्मकाः ŚṛṅgāPra. 161. 3.

अन्तःकलङ्क (antaḥ-kalaṅka) *m.* inner stain त्वद्वक्त्रं नेत्रपद्मप्रकटितमसकृत् स्पर्धितं यन्मयैतज्ञातं तस्मात्कृशत्वं ग्रहणमपि ततो जाड्यमन्तःकलङ्कः ŚārṅgaPa.3363.

अन्तःकलह (antaḥ-kalaha) *m.* internal strife, i. e. dispute (among the subjects) सततं त्वन्तःकलहं करोति सौभिक्षमतिवर्षम् VasiS. 9. 60.

अन्तःकलहकलुष (antaḥkalaha-kaluṣa) *adj.* defiled, i. e. spoiled due to internal strife राष्ट्रादन्तःकलहकलुषान्मध्यमानादिवाब्धेस्तन्वी बाला किसलयमृदुर्निर्गता RāghPāṇ. (Ka.) 3. 33.

अन्तःकलुष (antaḥ-kaluṣa) *n.* **1A** internal confusion or malice आसीत् ... (गोपाङ्गनानाम्) तासामन्तःकलुषकलनानल्पसंकल्पजल्पः DaśāvaC. 8. 73; **1B** inward wrath अन्तःकलुषस्तम्भितरसया भृङ्गारनालयेव मम। अप्युन्मुखस्य विहिता वरवर्णिनि न त्वया तृप्तिः ĀryāSaŚa. 35 (comm. अन्तःकलुषेणान्तरक्रोधादिना स्तम्भितोऽप्रकटितो रसः शृङ्गारादिर्यया); **2** dirt (collected) within, ĀryāSaŚa.35 (comm. आभ्यन्तरपङ्कादिना)

अन्तःकलुष (antaḥ-kaluṣa) *adj.* A malicious at heart, having evil at heart उक्तः सोऽग्निजटिना दूतोऽन्तःकलुषः खलु। ... अगमत् TriṣaŚaPuC. iv. 1.506; **B** inwardly impure तेषामन्तःकलुषशुद्धप्रमातृरूपत्वेन बुद्धितत्त्वेऽन्तर्भावस्य पूर्वं वर्णितत्वात् SetuBa. 257. 28.

अन्तःकलुषित (antaḥ-kaluṣita) *adj.* [*f.* - ā] **A** foul internally, malicious at heart वैदग्ध्यादेवमन्तःकलुषितवचनं दुष्टदेवारिनाथं देवी वः पातु ... भवानी CaṇḍīŚ. 81; **Bi** dirty inside अन्तःकलुषिता ... राधा तव विरहतापादनुदिनं निदाघे कुल्येव क्रशिमपरिपाकं प्रथयति UjjvaNīMa. 555. 12 (comm. पङ्किला); **Bii** afflicted with sadness or disgust, UjjvaNīMa. 555. 12 (comm. पक्षे विषाददैन्यादिभिः दुःखिता)

अन्तःकल्प (antaḥ-kalpa) *m.* internal (sub-division of a) *kalpa* or aeon, or intermediate *kalpa* (period between major *kalpas*) अर्धं प्रतापने अवीचावन्तः- कल्पं परः पुनः। कल्पं तिरश्चां प्रेतानां मासाह्ना शतपञ्चकम् AbhidhK. 3. 83; अन्तःकल्पोऽमिताद् यावद्दशवर्षायुषः ततः। उत्कर्षा अपकर्षाश्च कल्पा अष्टादशापरे AbhidhK. 3. 91, cf. अन्तरकल्प [DBHS.]

अन्तःकल्पितत्व (antaḥkalpita-tva) *n.* the state of being assumed internally, i. e. on one's own part अन्तःकल्पितत्वात् स्वांशालम्बनत्वादित्यर्थः NyāyRa. 852. 17 (*on* 7. 24)

अन्तःकषायकलुष (antaḥkaṣāya-kaluṣa) *adj.* impure due to internal fluids, i. e. passion, wrath etc. (हे जीव) अन्तःकषायकलुषोऽशुभयोगसंगात्कर्माण्यु- पार्जयसि बन्धनिबन्धनानि YaśasCam. i. 267. 8 (comm. क्रोधमानमायालोभैर्मलिनः)

अन्तःकाञ्चि (antaḥkāñci) *adv.* in the (city of) Kāñcī अन्तःकाञ्चि स्फुरति जगतामादिना कापि माता MūkaPañ. 5. 79.

अन्तःकान्ति (antaḥ-kānti) *f.* inner brightness, i. e. purity of the mind (गङ्गा) अनेकदुरितोद्गारहारिणी दुर्गतारिणी। भजमानजनस्यान्तःकान्तिकेलिविलासिनी PadmP. iv. 85. 48.

अन्तःकायसंभूत (antaḥkāya-sambhūta) *adj.* arising inside the body बहिर्विक्षेपात्समाधिभ्रंश इति चेत्। न। समाधिजस्यान्तःकायसंभूतस्य कायसुखस्य समाध्यनुकूलत्वात् AbhidhKoBh. 439. 11 (*on* 8. 9)

अन्तःकारणसंसृति (antaḥkāraṇa-saṁsṛti) *f.* course of worldly life or transmigration arising from internal cause न शून्यं नापि चाशून्यं नान्तः- कारणसंसृतिः TejoBiU.6.17.

अन्तःकिरणसंबन्ध (antaḥ-kiraṇasambandha) *m.* mutual contact between rays किरणानामन्तःकिरणसंबन्धाभावाद्वृत्तसूच्यग्राकारादीर्घा छायैवास्ति SiddhāTaVi. 280. 10.

अन्तःकीट (antaḥ-kīṭa) *m.* insect inside (a seed) अन्तःकीटदुष्टवटबीजे भाव्यङ्कुरादिजननशक्तिप्रतिहतावपि बाह्यबीजमात्रव्यवहारदर्शनम् PrakaVi. 79. 24.

अन्तःकीलभ्रान्ति (antaḥkīla-bhrānti) *f.* illusion of an inner bolt मेदिन्याश्चन्मेखलादानलीलामाबिभ्राणस्याम्भसामाकरस्य। अभ्रंलिहस्यात्तमीखर्य- पूर्तेरन्तःकीलभ्रान्तिमासूत्रयन्तम् ... सेतुं सीताश्वासहेतुं य एति Acyutarā. 7.10.

अन्तःकुक्षि (antaḥ-kukṣi) *m.* inner abdomen or womb युगान्तेऽन्तःकुक्षेरिव परिसरे पल्लवलघोरमी सर्वे ... यथास्थानम् ... मान्ति स्म शतशः CaitaCa. 1954) 3 (1) NānārthaSam. i. 67. 290 and ViśvaLoK. 86. 4 give *antaḥkukṣi* as the meaning of *koṣṭha*]

अन्तःकुक्षि (antaḥ-kukṣi) *adj.* existing within the abdomen or womb त्रिष्वन्तःकुक्षि कोष्ठोऽस्त्री कुसूलेऽन्तर्गृहे पदे ŚabdaRa. (Vā.) 3799.

अन्तःकुक्षि (antaḥkukṣi) *adv.* inside the abdomen or womb डिम्बवाक्। डमरे पक्षिणामण्डेऽन्तःकुक्ष्यवयवान्तरे NānārthaSaṁ. i. 25. 56.

अन्तःकुटिल (antaḥ-kuṭila) *adj.* **1** curved inwards तत्र सहजान्यर्शांसि कानिचिदणूनि ... कानिचिदन्तःकुटिलानि CaraS. vi. 14. 7; **2** inwardly crooked, fraudulent, cf. अन्तःकुटिलहृदय.

अन्तःकुटिल (antaḥ-kuṭila) *m.* conch, shell, PW.; MW.; Apte.

अन्तःकुटिलहृदय (antaḥkuṭila-hṛdaya) *adj.* whose heart is inwardly crooked or fraudulent अथ दुष्टबुद्धिरन्तःकुटिलहृदयः स्वार्थसिद्धये तमाह PañcT. 1. 158 (13) (155. 8)

अन्तःकुडङ्गम् (antaḥkuḍaṅgam) *adv.* in a bower अन्तःकुडङ्गं भुक्तेऽस्मिन् सुतानां भावि ते शतम् Dhūrtā. 37.

अन्तःकुपित (antaḥ-kupita) *adj.* angry at heart कथां तदीयां स निशम्य भीमः प्रभाव्यसौमित्र्यभिधानरूढः। ... अन्तर्मदोऽन्तःकुपितः करीव RāghPāṇ. (Dha.) 5. 22; अन्तःकुपितेन मौनावलम्बिना तेन राज्ञा न किमपि तेषां प्रति प्रत्यादिष्टम् PrabaCin. 14. 11.

अन्तःकुम्भक (antaḥ-kumbhaka) *m.* the act of holding of air inside the body by suppressing breath यथाशक्ति वायुमापूर्यानन्तरं क्रियमाणोऽन्तःकुम्भकः JivanVi. 93. 2.

अन्तःकुसुम (antaḥ-kusuma) *adj.* having flowers (entwined) in between (strands of hair) धूपोष्मणा त्याजितमार्द्रभावं केशान्तमन्तःकुसुमं तदीयम् KumāSaṁ. 7. 14.

अन्तःकूजदुदारकण्ठ (antaḥkūjad-udārakaṇṭha) *adj.* possessing excellent throat warbling inwardly, i.e. inarticulately अन्तःकूजदुदारकण्ठमसकृन्मुञ्चेति लोलेक्षणम् ... पीतं येन सुखं(?मुखं) त्वदीयमबले सोऽयं हि धन्यो युवा VasaTi. 8. 20.

अन्तःकूजन्मुखरशकुन (antaḥkūjan-mukharaśakuna) *adj.* having prattling birds warbling inside गोदावर्याः पयसि विततश्यामलानोकहश्रीरन्तःकूजन्मु- खरशकुनो यत्र रम्यो वनान्तः UttaRāC. 2. 25.

अन्तःकूजितषट्पद (antaḥkūjita-ṣaṭpada) *adj.* having a bee humming inside इदं रुणद्धि मां पद्ममन्तःक्वणित(v. l. °कूजित° Kale's Ed.) षट्पदम् Vikramo. 4. 40.

अन्तःकृत (antaḥ-kṛta) *adj.* **Ai** comprised within (itself), i. e. encompassing तदेव हि अनुत्तरम् ... अन्तःकृतबोधमयविश्वभावप्रसरम् ParāTri. 38.6; 6.7; **Aii** included, i. e. absorbed inside अन्तःकृते निगीर्णेऽमित्रारोपविषये सति। एषा साध्यवसानात्मा लक्षणेति विभाव्यते BhāvPra. (Śā.) 165. 1 (6); **B** put on, i. e. worn inside (as a lower garment) तच्छ्रुत्वा ब्राह्मणी वाक्यं भीतभीतावदद्वपं। तद्वस्त्रं तु मया विप्र स्नात्वा ह्यन्तःकृतं महत् SkandP. v(3).42.15; **C** caused or produced in the mind सा ह्यन्तःकृतातङ्का शल्यशलाकेव कमहंकारोत्सेकं सविवेकं च लोकं खरं न खेदयति YaśasCam. i. 430. 6 (comm. मनस्युत्पादितसंतापा); **D** contained within विस्मयगर्भया - विस्मयकारित्वा- न्यथानुपपत्त्यान्तःकृतविस्मयया उक्त्या Bhāsk. i. 165. 21 (*on* i. 4. 3)

अन्तःकृततत्त्वषट्त्रिंशक (antaḥkṛta-tattvaṣaṭtriṁśaka) *adj.* which has comprised within thirtysix principles or elements अन्तःकृततत्त्वषट्त्रिंशकस्यैव तत्त्वस्य परशिवत्वात् Bhāsk. i. 58. 7 (*on* i. 1. 2)

अन्तःकृतप्रकाश (antaḥkṛta-prakāśa) *m.* illumination which is comprised within, i. e. which has become the essence प्रकाशरूपता ज्ञानं तत्रैव स्वातन्त्र्यात्मा विमर्शः क्रिया, विमर्शश्च अन्तःकृतप्रकाशः PratyabhiVi. i. 423. 6 (*on* i. 8. 11) (Bhāsk. सारभूतप्रकाशः)

अन्तःकृतबाह्यपूर्णत्वापूर्णत्व (antaḥkṛta-bāhyapūrṇatvāpurṇatva) *n.* completeness and incompleteness of the external objects which are comprised within पूर्णत्वं चात्रान्तःकृतबाह्यपूर्णत्वापूर्णत्वेन किमप्यान्तरं न तु लौकिकम् Bhāsk. i. 5. 6 (*on* i. 1. 1)

अन्तःकृतरसालेप (antaḥkṛta-rasālepa) *adj.* having the besmearing of mercury or quick-silver made inside एवं लवणनिक्षेपात् प्रोक्तम् ...। अन्तःकृतरसालेपात् ताम्रपात्रमुखस्य च। ... तद् भाण्डं पटुनापूर्य क्षारैर्वा पूर्ववत् पचेत् RasRaSa. 9. 38.

अन्तःकृतसकलमन्त्रमहेशादि (antaḥkṛta-sakalamantramaheśādi) *adj.* which includes within itself the entire host of expedients like formula and

Maheśa etc. अन्तःकृतसकलमन्त्रमहेशादिभिः य[illegible] .... ब्रह्म ParāTri. 221. 8.

अन्तःकृतसर्ववेद्यरूपा (antaḥkṛtasarvavedya-rūpā) *adj.* (*f.*) having the form of one which encompasses all knowable objects within विश्वमय्या अन्तःकृतसर्ववेद्यरूपया सह तादात्म्येन- तद्रूपतया वृत्तिः - स्थितिः यस्य तादृशम् Bhāsk. i. 142. 11 (*on* i. 3. 7)

अन्तःकृतहस्त (antaḥkṛta-hasta) *adj.* who has kept his hands between, i. e. under (the knees) अन्तर्जानुरिति। जानुनोरन्तःकृतहस्त इत्यर्थः VīraMi. (Āhnika.) 360. 32.

अन्तःकृतानन्तविश्व (antaḥkṛtānantaviśva) *n.* endless (forms of) universe which are comprised within उभयत्र ज्ञानक्रियाशक्तिमये रूपे सदाशिवेश्वरसारे सैव 'अहम्' इति चमत्कृतिः अन्तःकृतानन्तविश्वेदन्तायमत्कृतिपूर्णवृत्तिः ParāTri. 6. 7.

अन्तःकृतानन्तविश्वरूप (antaḥkṛtānantaviśva-rūpa) *adj.* of the form of one who has endless (forms of) universe comprised within न चेदन्तःकृतानन्तविश्वरूपो महेश्वरः। स्यादेकश्चिद्वपुर्ज्ञानस्मृत्यपोहनशक्तिमान् ĪśvaPraSū. i. 3. 7.

अन्तःकृताश्रुसलिलम् (antaḥkṛtāśrusalilam) *adj.* with tears contained inside (the eyes) अन्तःकृताश्रुसलिलं नयनोत्पलेन ... इयमन्वेति ... इन्दुचूडम् ŚṛṅgāTi. (Rā.) 127.

अन्तःकृति (antaḥ-kṛti) *f.* inner action or procedure, i. e. meditation within आत्मानं पूजयित्वा तु कुर्यादन्तःकृतिं यथा। तथा ते कथयिष्यामि MāliniT. 8. 54.

अन्तःकृत्य (antaḥkṛt-ya) *ger.* having contained or comprised within सा च परमेश्वरी ... परापराभट्टारिकादिस्फाररूपा अन्तःकृत्य ParāTri. 102.9; स्वरूपसाकल्येन भासमानं विमृश्यमानं च तद्भासा विमर्शचमत्कारमन्तःकृत्य तथाविधधरणितत्त्वसंस्कारसत्ताकं पूरयेत् ParāTri. 138. 16.

अन्तःकृत्य (antaḥ-kṛtya) *n.* inner activity, i. e. internal organ अव्याप्तिरन्तःकृत्यादेर्भवेत्षड्धामवादिनाम् ŚivDṛ. 6. 31.

अन्तःकृमि (antaḥ-kṛmi) *m.* disease caused by worms in the body, PW.; MW.; Apte.

अन्तःकृशा (antaḥ-kṛśā) *adj.* (*f.*) thin, i. e. sparse in the middle पुरोगैरनुगैः स्फारा विशिखान्तःकृशा चमूः NemiNir. 12. 23.

अन्तःकृष्यमाणा (antaḥ-kṛṣyamāṇā) *adj.* (*f.*) being drawn in or back आढ्यराजकृतारम्भैर्हृदयस्थैः स्मृतैरपि। जिह्वान्तःकृष्यमाणेव न कवित्वे प्रगल्भते SubhāRaK. 50. 38.

अन्तःकेसर (antaḥ-kesara) *m.* pollen or pistils inside स (रामः) पृच्छति। किं रूपं किं स्थानं किं पद्मं किमन्तःकेसरः RādhU. 208.14(1)

अन्तःकेसरमण्डल (antaḥkesara-maṇḍala) *adj.* having the circle of pollen or pistils inside प्रभुः। लोकबीजं ससर्जाग्रे पुण्डरीकं सितप्रभम्। सहस्रदलपर्यस्तं अन्तःकेसरमण्डलम् ParaS. 1. 51.

अन्तःकेसरसंपूर्ण (antaḥkesara-sampūrṇa) *adj.* filled with pollen or pistils inside तस्मिन् ब्रह्मोद्भवं पद्मं सिद्धं द्वादशपत्रकम्। अन्तःकेसरसंपूर्णम् ParaS. 4. 33.

अन्तःकोटर (antaḥ-koṭara) *adj.* having a hollow or cavity inside वक्रमशय्यासंस्थितमन्तःकोटरमनेकदुर्ग्रन्थि। प्रगुणीकर्तुं शक्तो दुर्दारु न विश्वकर्मापि Subhāṣi. 958.

अन्तःकोटरपुष्पी (antaḥkoṭarapuṣpī) *f.* name of a sweet purgative medicinal plant, *Argyreia Speciosa* प्रकीर्या चोदकीर्या च प्रत्यक्पुष्पी तथाभया। अन्तःकोटरपुष्पी च हस्तिपर्ण्याश्च शारदम् CaraS. i. 1. 81 (1922 Ed.) [Kośas give *antaḥkoṭarapuṣpī* as a synonym of *nīlinī*, ParyāRaMā. 111; ParyāMu. 17. 20 and of *vṛddhadāraka*, KośaKaTa. 1. 4113]

अन्तःकोटि (antaḥ-koṭi) *f.* top end rim of the calotte (formed by the *cakra* -lotus) 'आदिकोटिः' हृदयम् 'अन्तःकोटिः' द्वादशान्तः तयोः प्राणोल्लासविश्रान्त्यवसरे 'निभालनं' चित्तनिवेशनेन परिशीलनम् PratyabhiHṛ. 44. 10(18)

अन्तःकोटीकोटि (antaḥkoṭīkoṭi) *adv.* within a crore of crores (of years) सर्वेषां कर्मणां शेषेऽन्तःकोटीकोट्यवस्थितौ TriṣaŚaPuC. iv. 3. 207.

अन्तःकोणस्थराशि (antaḥkoṇastha-rāśi) *m.* mound or heap piled up at the a corner (of a wall) शूकधान्यराशिमानयनाय ... द्विवेदसत्रिभागैकनिघ्नात् परिधेः फलम्। भित्त्यन्तःकोणस्थराशेः स्वगुणभाजि[illegible] Līlā. 235.

अन्तःकोणस्थित (antaḥkoṇa-sthita) *adj.* piled at the corner (of a wall) अन्तःकोणस्थितस्यापि तिथितुल्यकरः सखे Līlā. 236.

अन्तःकोप (antaḥ-kopa) *m.* A internal fury or revolt अन्तःकोपमाटविकं वा समुत्थापयितुकामः ... मामुपरुणद्धि ArthŚā. i. 81. 2 (1. 16); ii. 245. 2 (7.2); अन्तःकोपो बहिःकोपो यत्र स्यातां महीक्षिताम्। अन्तःकोपो महांस्तत्र नाशकः MatsyaP. 223. 7; ViṣṇuDhaP. ii. 68. 7; अपि शक्रसमो राजा अन्तःकोपेन नश्यति MatsyaP. 223. 11; इहैवान्तर्नगरे वर्तमानः खलु महान्तमन्तःकोपमुत्पादयेत् MudrāRā. 3. 24 (74); B anger in (one's) heart, inner wrath बलव्यसनानि। अमानितम् ... अन्धमिति। तेषाममानितविमानितयोरमानितं कृतार्थमानं युध्येत न विमानितमन्तःकोपम् ArthŚā. iii. 35. 8 (8.5)

अन्तःकोपशमित (antaḥkopa-śamita) *adj.* pacified or alleyed due to inner wrath अन्तःकोपशमितमदनसंतापतया तत्क्षणलब्धसुखप्रसुप्तमिव ... तम् ... अद्राक्षम् Kād. 165. 9.

अन्तःकोपसाटोपवक्त्र (antaḥkopa-sāṭopavaktra) *adj.* whose face is overshadowed due to inner wrath भुवनपालोदन्तमाकर्ण्य कर्णज्वरमरकरमन्तःकोपसाटोपवक्त्रः। ... वस्तुपालश्चचाल VasaViKā. 5. 105.

अन्तःकोपहुताश (antaḥkopa-hutāśa) *m.* fire in the form of inner wrath दन्तिनामनिलोद्धूता रेजुः सिन्दूररेणवः। अन्तःकोपहुताशस्य ज्वाला बहिरिवोत्थिताः PāndaC. 13. 62.

अन्तःकोपानल (antaḥkopānala) *n.* fire in the form of inner wrath अन्तःकोपानलं बभ्रे पयोधिरिव वाडवम् PrabhāC. 177. 29.

अन्तःकोश (antaḥ-kośá) *n.* box or store within अ॒न्तः॒को॒शमि॑व जा॒मयो॒ऽपि॑ नह्यामि ते॒ भगम् AV. i. 14. 4; AV. (P.) i. 15. 4; अ॒न्तः॒को॒शमि॑वान्तः॒पा॒त्रे रेरिहतीं सद्यश्चेः APrāti. 201 (*but* the interior of a store-room, MW; Apte)

अन्तःकोशागार (antaḥ-kośāgāra) *n.* inner chamber of treasury प्रविश्यान्तःकोशागारम् ... बलिमर्पयामि Jīvān. 287. 1 (comm. कोष्ठादीनामन्तःप्रदेशम्)

अन्तःकोष्ठ (antaḥ-koṣṭha) *m.* inner (opening of) abdomen दोषाः ... अन्तःकोष्ठे जनयन्ति ... स्तम्भं जाड्यम् ... वा CaraS. viii. 2. 9 (1941 Ed.); पञ्चमी पुरीषधरा नाम यान्तःकोष्ठे मलमभिविभजते पक्वाशयस्था SuśruS. iii. 4. 14; अन्तःकोष्ठो महास्रोत आमपक्वाशयाश्रयः AṣṭāHṛ. i. 12. 45.

अन्तःक्रतु (antaḥ-kratu) *m.* A internal or inner (part of) sacrifice यथैवान्तःक्रतुः सोपक्रियोऽचोदिततत्सिद्ध्यर्थोऽर्थाद् बहिष्क्रियते ManuBh. i. 220. 14 (*on* 3. 27); B [Loc.] during the procedure or performance of a sacrifice अन्तःक्रतौ तु प्रत्येकं पञ्च प्रयोगाः BhāṭṭDī. i. 144. 22 (*on* ii. 3. 3)

अन्तःक्रतु (antaḥkratu) *adv.* in the midst of a sacrifice, during the performance of a sacrifice अन्तःक्रतु क्रियमाणं विगुणं भवति ManuBh. ii. 170.7 (*on* 8. 207); मन्त्रः पुनरन्तःक्रतु प्रयुज्यमानः। ... उत्तरं मन्त्रं पर्युपस्थापयति TantrRa. 264. 9 [during a sacrifice, MW.]

अन्तःक्रतु (antaḥ-kratu) *adj.* that which accrues within the sacrifice तेन क्रतुबहिर्भूता हिंसा वैदिकी निषिध्यते नान्तःक्रतुरिति दिवेकः YuktiSneha. 30. 19 (*on* i. 1. 2)

अन्तःक्रतुगत (antaḥkratu-gata) *adj.* pertaining to what forms the inner part of a sacrifice अस्तु वा ... अन्तःक्रतुगतलौकिकविषयत्वमपि BhāṭṭDī. iii. 144. 6 (*on* ix. 3. 3)

अन्तःक्रतुप्रयुक्त (antaḥkratu-prayukta) *adj.* what is performed in the midst of a sacrifice तथान्तःक्रतुप्रयुक्तानि MīmāSū. vi. 2. 29.

अन्तःक्रतुप्रयोग (antaḥ-kratuprayoga) *m.* [Loc.] in the midst of, i. e. during the performance of a sacrifice तस्या एव ... आग्नेयीन्यायेन ग्रहणं न त्वन्तःक्रतुप्रयोगे BhāṭṭDī. iv. 196. 1 (*on* xi. 4. 1); एषाम् ... अन्तःक्रतुप्रयोग एव प्रमाणाभावः BhāṭṭDī. iv. 197. 18 (*on* xi. 4. 3)

अन्तःक्रन्दत् (antaḥ-krandat) *adj.* crying internally, i. e. feebly or silently उर्वीपतिः ... अन्तःक्रन्दतः ... वेतालसाधकस्य साधितचक्रम् ... वेतालमद्राक्षीत् TilaMañ. 47. 15.

अन्तःक्रम (antaḥ-krama) *m.* inner pervasion (*lit.* inner movement) अन्तःक्रमो हृदादेश्चेत्प्राणादेः किं न सत्यता। सर्वस्यान्तःपरामर्शपूर्णतास्ति प्रवर्तिनि ŚivDṛ. 2. 14 (comm. हृदाद्याक्रमणात्)

अन्तःक्रुध् (antaḥ-krudh) *f.* internal or inner wrath अन्तःक्रुधा मुक्ताः। कीर्णा बाष्पकणैः पतन्ति धनुषि व्रीडाजडा दृष्टयः SūktiMu. 90. 16.

अन्तःक्रुधान्वित (antaḥkrudhānvita) *adj.* full of internal wrath प्राह लान्तवेन्द्रः ... धरणेन्द्रम् ... खेटमन्तःक्रुधान्वितम् BṛKathāK. 78. 27.

अन्तःक्रूर (antaḥ-krūra) *adj.* [*f.* - ā] cruel at heart क्लिश्यन्तीहाल्पबुद्धयः ... अन्तःक्षुराः (v. l. अन्तःक्रूराः) वाङ्मधुराः ... क्षुद्राः MahāBhā. xii. 152. 16; ... [illegible]ग्रासान्तःक्रूरे परिचिनु गिरेर्गैरिकमिदम् UjjvaNīMa. 39. 9.

अन्तःक्रोधवती (antaḥkrodha-vatī) *adj.* (*f.*) having inner wrath तयान्तः-

क्रोधवत्यापि विलक्षहसितस्पृशा। प्रोचे Saundarānanda...

अन्तःक्रोधार्चिष्मत् (antaḥkrodhārciṣma(n)t) *m.* fire in the form of inner wrath नानावर्णास्तदैवान्तःक्रोधार्चिष्मच्छिखा इव। स्कन्धावारप्रवीराणां नेत्रपट्टा विनिर्ययुः PāṇḍaC. 12. 386.

अन्तःक्रौर्य (antaḥ-kraurya) *m.* inward cruelty, MW.

अन्तःक्रौर्य (antaḥ-kraurya) *n.* internal cruelty अन्तःक्रौर्यमहोशठस्य मधुरं हा हारि गेयं मुखे Subhāṣi. 1021.

अन्तःक्लेद (antaḥ-kleda) *m.* moisture from within (the earthly substances) i. e. inner moisture (of the worldly objects) स्वेदः पार्थिवानां द्रव्याणा-मग्न्यादित्यादितापसंबन्धादन्तःक्लेदः ManuBh. i. 28. 19 (*on* 1. 45)

अन्तःक्लेशकलङ्किता (antaḥkleśa-kalaṅkitā) *adj.* (*f.*) (permanently) marked by the inner suffering अन्तःक्लेशकलङ्किताः किल वयं यामोऽद्य याम्यां पुरीम् VidaMā. 2. 37 (comm. अन्तःक्लेशेन कलङ्किताश्चिह्निताः सत्यः। मृत्योरनन्तर-मप्ययं क्लेशः स्थास्यति)

अन्तःक्वणत् (antaḥ-kvaṇat) *adj.* jingling from inside अन्तःक्वणत्करज-वज्रशिखाभिघातः। किं केसरी ... तृणेन प्राणात्ययेऽपि कुरुते स्वशरीरयात्राम् Subhāṣi. 603.

अन्तःक्वणितषट्पद (antaḥkvaṇita-ṣaṭpada) *adj.* having a bee humming inside इदं रुणद्धि मां पद्ममन्तःक्वणितषट्पदम् Vikramo. 4. 40.

अन्तःक्वथन (antaḥ-kvathana) *n.* internal or inward boiling आश्लेषमन्तः-क्वथनं प्रणामं कामोपदंशानि च चुम्बनानि। दृष्ट्वाङ्गनानामसहा निसोढुं हासादिवासौ स्फुटिता प्रभासीत् RāghPāṇ. (Dha.) 17. 85 (*but* comm. अन्तःकरणपाकं यथा भवति तथा)

अन्तःक्षत (antaḥ-kṣata) *adj.* deeply cut or wounded inwards कंचित् ... अन्तःक्षतेन। हस्ताग्रेण प्राप्तमप्यग्रतोऽभूदानैश्वर्यं वारणस्य ग्रहीतुम् ŚiśuVa. 18. 49.

अन्तःक्षत (antaḥ-kṣata) *n.* name of a kind of fistulous disease (in the chest) उरस्यन्तःक्षते सद्यो लाक्षां क्षौद्रयुतां पिबेत् AṣṭāSaṁ. ii. 24. 23 (4. 5)

अन्तःक्षतभय (antaḥkṣata-bhaya) *n.* fear of fistulous disease (in the chest) क्षीणादीनामौषधबलाक्षमत्वाद् देहबलोपरोधोऽन्तःक्षतभयं च AṣṭāSaṁ. i. 137. 20 (1. 27)

अन्तःक्षमा (antaḥ-kṣamā) *f.* inner or mental forbearance आनन्दयित्रीमखिलस्य जन्तोरन्तःक्षमां स्वामपहाय मोहात्। ... बहिःक्षमायै स्पृहयामि BhārCam. 8. 18.

अन्तःक्षमावत् (antaḥkṣamā-va(n)t) *adj.* (used as noun) (one) possessing inner or mental forbearance अन्तःक्षमावतां वासे वसन्नपि निरन्तरम्। अक्षम्यहं यतोऽम्बुस्थः कुलीरस्तरणे पटुः MalliC. 8. 365.

अन्तःक्षिति (antaḥkṣiti) *adv.* on the earth चेदीश्वरः ...येनायम् ... प्रेषि[तः] ... अन्तःक्षिति EI. i. 34.5.

अन्तःक्षितिस्थ (antaḥkṣiti-stha) *adj.* present or abiding in the ground अन्तःक्षितिस्थं खननादिवाम्भोः लोकोत्तरं वर्त्म दुरापमाप Saund. 17. 22.

अन्तःक्षिप्त (antaḥ-kṣipta) *adj.* A thrown into (a crowd) अन्तःक्षिप्तस्थिता-नेकभीतापत्रजनाकुले। निरयाणामिवोत्पत्तिधाम्नि द्वौ तावपश्यताम् KathāSaSāg. xii. 34. 291; B intermixed up with द्रौपदीम् ... अन्तःक्षिप्तकर्पूर-कस्तूरीकुङ्कुमैरिव। वारिभिः स्नपयांचक्रुः PāṇḍaC. 4. 397.

अन्तःक्षिप्तमण्डूक (antaḥkṣipta-maṇḍūka) *adj.* having a frog thrown into अन्तःक्षिप्तमण्डूकं सपिधानं नवं घटम्। स्वैरमानाय्य राजा तं हरिशर्माणमब्रवीत् KathāSaSāg. vi. 4. 131.

अन्तःक्षीणाविद्य (antaḥkṣīṇāvidya) *adj.* (used as noun) (one) whose ignorance is weakened or attenuated at the end (of life) देहादन्यः परोऽस्म्यहम्। इति निश्चितवानन्तःक्षीण(?णा)विद्यो विमुच्यते MahāU. 4 (127)

अन्तःक्षीर (antaḥ-kṣīra) *n.* milk (produced) within उद्यच्चूचुकश्यामलिम्नालं-कृतमापूर्यमाणमन्तःक्षीरेण क्षणं क्षणमखिद्यत पयोधरद्वन्द्वमुद्वहन्ती (राजमहिषी) NalaCam. 3. 22 (25)

अन्तःक्षीरिकम्प (antaḥkṣīri-kampa) *m.* the act of shaking with milky sap inside अन्तःक्षीरिकम्पादिवातिस्निग्धवर्णः ... खुरमण्डलैरुपेतः ... तुरङ्गरत्नं भद्रवाहनो नाम AvantiKa. 89. 10.

अन्तःक्षुर (antaḥ-kṣura) *adj.* bearing (as if) a razor inwardly, i. e. fraud क्लिश्यन्तीहाल्पबुद्धयः। ... अन्तःक्षुरा वाङ्मधुराः ... क्षुद्राः MahāBhā. xii. 152. 16; SkandP. i (2). 5. 105.

अन्तःक्षेत्रज्ञभास्कर (antaḥkṣetrajña-bhāskara) *adj.* having the sun in the form of the inner self प्रतिज्ञावृक्षमफलं शान्तिच्छायासमन्वितम्। ज्ञानाश्रयं तृप्तितोयमन्तःक्षेत्रज्ञभास्करम्। येऽधिगच्छन्ति तत्सन्तस्तेषां नास्ति भयं पुनः MahāBhā. xiv. 27. 16.

अन्तःक्षोभ (antaḥ-kṣobha) *m.* A internal turmoil सजो हृद्यामोदास्तदिदमखिलं रागिणि जने। करोत्यन्तःक्षोभं न तु विषयसंसर्गविमुखे ŚatTrayī. 134; कमप्यन्तःक्षोभं प्रथयसि VidaMā. 2. 11; B internal disorder or disturbance ज्वरेऽधिकं विकाराः स्युरन्तःक्षोभो मलग्रहः AṣṭāSaṁ. i. 263. 23 (3. 2); C internal or mental agitation उपशमित इवेदानीमन्तःक्षोभार्णववडवानलायमानो रौहिणेयः कोपपावकः SubhaDha. 4. 21 (2) (comm. चित्तक्षोभे)

अन्तःक्षोभकुल (antaḥkṣobha-kula) *n.* group or multitude of internal turmoils अन्तःक्षोभकुलैरहं परिवृता प्रज्ञातुमज्ञाभवम् VidaMā. 2. 4.

अन्तःक्षोभावेग (antaḥkṣobhāvega) *m.* flurry or force of internal turmoil पिता ... अन्तःक्षोभावेगविक्षिप्ताक्षरमवादीत् Kād. 297. 4.

अन्तःख (antaḥ-kha) *n.* [Loc.] in the middle of the sky चकासदन्तःख उदीर्णदीधिति। चक्रेण चिच्छेद BhāgP. iii. 19. 14 (Padaratnāvali आकाशमध्ये)

अन्तःखिन्न (antaḥ-khinna) *adj.* compressed inside or down अन्तःखिन्न-भुजङ्गभोगविगलल्लालाभिरासीत्रदी SubhāRaK. 41. 26.

अन्तःखेद (antaḥ-kheda) *m.* inner grief or turmoil बाह्यखेदादसह्योऽन्तःखेद एव Kād. 292. 13.

अन्तःखेदपरीतात्मन् (antaḥkhedaparītātman) *adj.* whose mind is overpowered by, i. e. brooding with inner grief नात्तुमन्नानि शक्नोति न विहर्तुं गृहावनिम्। अन्तःखेदपरीतात्मा तूष्णीं तिष्ठति केवलम् YogVā. i. 8. 11.

अन्तःख्या (antaḥ-khyā-) II.P. to tell to oneself, i. e. to know internally well इन्द्र ...। अ॒न्तर्हि ख्यो जना॑नाम॒र्यो वेदो॒ अदा॑शुषाम् ṚV. i. 81. 9; अ॒न्तर्ह्य॑ख्यदु॒भे अ॑स्य॒ धेने॑ ...इन्द्रः ṚV. v. 30. 9 (*but* Sāy. गृहमध्ये निदधे) [to inquire into, investigate, MW.]

अन्तःपक्तृता (antaḥpaktṛ-tā) *f.* the state of being one who digests within रुद्ररूपेणान्तःपक्तृतया संनिधानं प्रार्थ्यते ŚivārkaMaDī. i. 365. 30 (*on* i. 2. 18)

अन्तःपक्षसम् (antaḥpakṣasm) *adv.* so as to be inside the wing (of the chariot) एनामप्राप्य निवृततान्तःपक्षसमेनां कृत्वा सव्यानवगृह्य दक्षिणैरनुपरिवर्तयाध्वै मो अप्रसूताः सर्पत BaudhŚS. ii. 76. 6.

अन्तःपङ्क (antaḥ-paṅka) *m., n.* A sin in the mind तव भजनवदन्तः-पङ्कमुच्छोषयन्तम् ... तपसमयमनेपीर्यामुनेषु स्थलेषु Nārāy. x. 58. 7 (comm. मनसि...दुरितम्); B mire inside (the river), Nārāy. x. 58. 7 (comm. अन्तर्नद्यादेः कर्दमम्)

अन्तःपञ्चमकारयजन (antaḥ-pañcamakārayajana) *n.* internal offering of five objects beginning with the sound *m* (like *madya, māṁsa, matsya, mudrā* and *maithuna*), pw.

अन्तःपट (antaḥ-paṭa) *m., n.* cloth held between (two persons who are to be united as pupil and teacher or bride and bridegroom until the right moment has arrived) अन्तःपटं वेदिकायां धारयित्वा ...उपनिन्युश्च बालकम् GaṇeP. ii. 10. 7; अन्तःपटं दत्त्वा श्रीसूक्तं प्रजपन्वह्निः BṛBrahmaS. i. 8. 121; वरस्य मधुपर्कं कृत्वान्तःपटं धृत्वा ...दक्षिणां दद्यात् NirṇaSi. 235. 22.

अन्तःपटलीक्रियमाणकाया (antaḥpaṭalīkriyamāṇa-kāyā) *adj.* (*f.*) whose body is being coated or covered inside हृष्टवानस्मि ... आसन्नवनलताकिसलयैः सरसैर्दुःखक्षतैरिवान्तःपटलीक्रियमाणकायाम् ...योषितम् HarṣaC. 323.2.

अन्तःपतच्चिन्ता (antaḥpatac-cintā) *f.* worry which is appearing or arising in the heart श्रुत्वा ... मिथिलावृत्तान्तमन्तःपतच्चिन्तापह्नवसावहित्यवदनत्व-ग्विप्रकीर्णस्मितः। ...अवति माम् ...न लङ्केश्वरः AnargharRā. 4. 8.

अन्तःपतत् (antaḥ-patat) *adj.* Ai falling in, i. e. striking the heart अन्तःपत-न्मन्मथपुष्पबाणपक्षानिलेनेव कृताभिवृद्धीन्। ...निःश्वासदण्डान्मुहुरुत्सृजन्तीम् (सखीम्) HarVi. 25. 48; Aii appearing or arising in the heart, cf. अन्तःपतच्चिन्ता; B falling inside ज्वलन्माणिक्यतेजोभिरलक्षितनतोन्नताः। (सभायां) तस्यामन्तःपतन्तः के नागमन् जनहास्यताम् PāṇḍaC. 5. 517.

अन्तःपतित (antaḥ-patita) *adj.* 1A fallen in, i. e. reflected inside प्रतिफलितमूर्तिना गगनपिधानकेनेवाल्पकत्वादन्तःपतितेन महत्त्वमद्भुतं बिभ्राणम् (राजतडागमद्राक्षीत्) UdaySuKa. 129. 18; 1B dwelling within the jurisdiction, i. e. inhabitant महाराजश्रीश[क्ति]वर्म्मा कलिङ्गविषये राकुलवग्रामे सर्वसमन्वागतान्तह-[Read °न्तः प] पतितान् आज्ञापयति EI. xii. 2. 4; 2 fallen in, i.e. included within इन्द्रियगुणानामन्तःपतितत्वान्न प्रमेयत्वम् NyāyMañ. ii. 53. 1.

अन्तःपत्र (antaḥ-patra) *n.* inner petal विरलविरलैरन्तःपत्रैर्मनाङ् मिलितं ततः। ...मुकुलनविधौ वृद्धाब्जानां बभूव कदर्थना SubhāRaK. 27. 24.

अन्तःपद (antaḥ-pada) *n.* A [Loc.] within the word or in the middle of the word अनुस्वारं रोष्मसु मकारः। नुधान्तःपदेऽरेफे VājaPrāti. 4. 2; 4.8; नान्तःपदे ...न्तःस्थासु VājaPrāti. 4. 119; 4. 163; अनुनासिकोऽन्तःपदे ह्रस्वः

CaturA. (Śau.) 1. 83; उपसर्गेष्वेवान्तःपदे CaturA. (Śau.) 2.33; 3. 59 (*but* MW. *adv.* अन्तःपदे); B [Loc.] at the interior विस्तारेऽल्पगृहे क्वचिद् विशिखभक्तेऽन्तःपदे पीठिकां पङ्क्त्या गर्भगृहं करोतु TantrSa. 2. 20; ŚilpaRa. i. 21. 4; C inner resort, i. e. inner soul एवं सर्वकलभावेभ्यः कृत्वा निर्मूलम् ... मतिरन्तःपदं याति यथा पुत्र तथा कुरु YogVā. iv. 53. 32 (comm. अन्तःपदं प्रत्यग्भूतं ब्रह्म)

अन्तःपददीर्घीभाव (antaḥpada-dīrghībhāva) *m.* lengthening in the middle of the word अन्तःपददीर्घीभावे VājaPrāti. 4. 192 (comm. पदमध्ये दीर्घीभावः)

अन्तःपदम् (antaḥpadam) *adv.* in the middle of the (inflected) word पुरएता तितउना प्रउगं नमउक्तिभिः। अन्तःपदं विवृत्तयः ṚPrāti. 2. 5, cf. **अन्तःपदस्थ.**

अन्तःपदविकृत (antaḥpada-vikṛta) *n.* change or modification in the middle of the word अन्तःपदविकृतमनन्यकारितम् Upalekha. 55. 23 (comm. अन्तर्मध्ये पदस्य विकारः यः तच्च वेष्टयेत्)

अन्तःपदस्थ (antaḥpada-stha) *adj.* occurring in the middle of the word तकारवर्गस्तु टकारवर्गमन्तःपदस्थोऽपि पकारपूर्वः ṚPrāti. 5. 3; युग्मान्तःस्थादन्तमूलीयपूर्वैरन्तःपदं नम्यतेऽन्तःपदस्थैः ṚPrāti. 5. 10; 5. 20.

अन्तःपदार्थविवेचन (antaḥpadārtha-vivecana) *n.* discussion about the internal object, i. e. the soul सर्वत्रान्तःपदार्थविवेचने मनोयुक्ताभ्यास इष्यते AdvaTāU. 385. 11.

अन्तःपयस् (antaḥ-payas) *n.* [Loc.] A in the innermost water (of the ocean in the form of the battle), i. e. in the thick of the fight संग्रामैकार्णवान्तःपयसि विचरितुं पण्डिताः पाण्डुपुत्राः VeṇiSaṁ. 1. 305; B inside the water स्नात्वासौ सखेऽन्तःपयसि रघुपतिर्दिव्यदेहः ...व्योम्नि स्थिरोऽभूत् MahāN. 9. 147.

अन्तःपरामर्शपूर्णता (antaḥparāmarśapūrṇa-tā) *f.* the state of being full of comprehension or consideration within सर्वस्यान्तःपरामर्शपूर्णतास्ति प्रवर्तने ŚivDṛ. 2. 15.

अन्तःपरिकृष्यमाण (antaḥ-parikṛṣyamāṇa) *adj.* which is being drawn inward or withheld inside (the mouth) हारलतामपरिस्फुटमन्तःपरिकृष्यमाणभारत्या। ...इत्यभिदधतीं जहुः प्राणाः KuṭṭaMa. 471.

अन्तःपरिक्षिप्त (antaḥ-parikṣipta) *adj.* thrown inside, i. e. stuck deep inside मोक्षे ...। बहिरन्तःपरिक्षिप्तशल्यतुल्या भवन्ति च। नाधयः TriṣaŚaPuC. i. 3. 570.

अन्तःपरिग्रह (antaḥ-parigraha) *m.* holding in the heart, i. e. deep attachment अन्तःपरिग्रहो रागो बहिस्त्वनुचितोपधिः। लोकेऽपि वन्द्यते त्यक्तबहिरन्तःपरिग्रहः PārśvC. 1. 559.

अन्तःपरितोष (antaḥ-paritoṣa) *m.* inner satisfaction सर्वथा धैर्यमाधेहि। धारय परममन्तःपरितोषम् TilaMañ. 346. 19.

अन्तःपरिधान (antaḥ-paridhāna) *n.* the innermost garment, MW., Apte.

अन्तःपरिधि (antaḥparidhí) *adv.* [P. vi. 1. 223] within or inside the enclosing sticks यत् कीटावपन्नेन जुहुयात् ...यदनायतने निनयेत् ...। मध्यमेन पर्णेन द्यावापृथिव्यर्यचीन्तःपरिधि निनयेत् KāṭhS. 35. 18 (iii. 64. 9); KapiKaS. 48. 16 (307. 4); TaiBr. III. vii. 2. 2; BhārŚS. ix. 3. 5; ĀpaŚS. ix. 2. 5; MānŚS. 98. 1; HirŚS. xv. 1. 43 (271. 12); VaikhāŚS. 20.5; यजमानचमसमुन्नयेत् तस्मिन् द्वे दर्भतरुणके प्रास्ते स्यातां तयोर्वषट्कृतेऽन्तःपरिधि पूर्वं प्रास्येत् AitBr. 35. 7 (888); यदि पीतापीतौ सोमौ संगच्छेयातामन्तःपरिध्यङ्गारान्निर्वर्त्य जुहुयात् PañcBr. ix. 9. 8; ĀpaŚS. xiv. 30. 2; MānŚS. 102. 13; VaikhāŚS. 21. 16; गौपायनानां वै सत्त्रमासीनानां किरातकुल्यावसुरमाये अन्तःपरिध्यसून् प्राकिरत PañcBr. xiii. 12. 5 (Sāy. परिधीनां मध्यदेशे); JaimiBr. 3. 168; आयतनमास्तावः। आयतन एव तदेतान् कामान् प्रतिष्ठापयन्ति। तासामत्र यावत्कामं निनीय, अथान्तःपरिधि निनयेत् JaimiBr. 3. 116; 3. 169; सर्वा दिशः समेधन्ते। अन्तःपरिधि पिन्वयति तेजसोऽस्कन्दाय TaiĀ. v. 8. 5 (626. 6); ŚāṅkhāŚS. xiii. 12. 7; उदङ्ङत्याक्रम्य जुह्वामप आनीय संक्षालनमन्तःपरिधि निनयति BaudhŚS. i. 26. 8; ĀpaŚS. ii. 21. 7; VaikhāŚS. 6. 10; 15. 8; महावीरम् ... अथैनमन्तःपरिध्यभिपीपयतोऽध्वर्युश्च प्रतिप्रस्थाता च BaudhŚS. i. 279. 22; iii. 168. 6; यदि राजन्यं वैश्यं वा याजयेत् स यदि सोमं बिभक्षयिष्येत् ... चमसेषु हूयमानेष्वन्तःपरिध्यङ्गारं निर्वर्त्य ...अस्मै भक्षं प्रयच्छेत् ĀpaŚS. xii. 24. 5; HirŚS vii. 7. 43 (882. 27); VaikhāŚS. 15. 31; हुताहुतसंसर्गेऽङ्गारमन्तःपरिधि निर्वर्त्य। कुशतरुणेन जुहोति KātyŚS. xxv. 11. 35; यजमानः ...विक्षरन्तम् (महावीरम्) अनुमन्त्रयते दिशोऽन्तःपरिध्यनुप्रहावयति HirŚS. xxiv. ... निवपेयुः उन्नेतर्युपहवमिष्ट्वा ...(धानान्) द्विरुपघ्राय पश्चादाहवनीयस्यान्तःपरिधि LāṭyāŚS. ii. 11. 12; DrāhyŚS. vi. 3. 18; सूक्तेनाप्यस्तुवन्नग्निं द्वैपदेन यथाविधि। अग्निरप्यब्रवीदेतानयमन्तःपरिध्यसुः BṛDe. 7. 98; अन्तःपरिधि साध्यांस्तानाम्नातांस्तु पितृन्वुचा निनीयान्तःपरिधि वै निर्णिज्य ĪśānŚiPa. i. 14. 65.

अन्तःपरिधिदर्शन (antaḥparidhi- darśana) *n.* perceiving or speaking within or inside the enclosing sticks यत् समाने लिङ्गत्वेऽन्तःपरिधिदर्शनमसाधकमितरत्साधकमिति ŚābaBh. 1633. 4 (*on* viii. 4. 23)

अन्तःपरिधिदेश (antaḥparidhi-deśa) *m.* region within or inside the enclosing sticks विष्यन्दमानं मही द्यौः पृथिवी च न इत्यन्तःपरिधिदेशे निर्वपेयुः ĀśvaŚS. I. iii. 10. 24; I. vi. 12. 5; अन्तःपरिधिदेशे अन्तर्वेदिदेशे इति ŚābaBh. 1634. 19 (*on* viii. 4. 28)

अन्तःपरिपूर्णशोणितयुत (antaḥparipūrṇaśoṇita-yuta) *adj.* having blood completely filled inside (due to puncture) वर्ज्या वह्निविधानतः ... क्षीणोऽन्तःपरिपूर्णशोणितयुतः श्रान्तः सशल्यश्च यः ... नरः KalyāKā. 21. 23.

अन्तःपरिमार्जन (antaḥ-parimārjana) *n.* A type of medicinal therapy (*lit.* cleansing of the internal part (of the body)) शरीरदोषप्रकोपे खलु शरीरमेवाश्रित्य प्रायशस्त्रिविधमौषधमिच्छन्ति। अन्तःपरिमार्जनं बहिःपरिमार्जनं शस्त्रप्रणिधानं चेति। तत्रान्तःपरिमार्जनं यदन्तःशरीरमनुप्रविश्यौषधमाहारजातव्याधीन् प्रमार्ष्टि CaraS. i. 11. 55; B type of caustic acid (which helps to cleanse the body internally) क्षारो हि ...सर्वरसाधिष्ठानम् ...। स द्विधा बाह्यान्तःपरिमार्जनेन AṣṭāSaṁ. i. 190. 2 (1. 39); अर्शांसि क्षारशस्त्राग्निलेपाभ्यङ्गैरुपाचरेत्। दृश्यान्यदृश्यानि पुनः सदान्तःपरिमार्जनैः AṣṭāSaṁ. ii. 65. 23 (4. 10)

अन्तःपरिमार्जन (antaḥ-parimārjana) *adj.* which cleanses or purifies the internal part (of the body) तृष्णामोहपरीतस्य तस्य दाहज्वरापहम्। विधिं यथोक्तं युञ्जीत बाह्यान्तःपरिमार्जनम् AṣṭāSaṁ. ii. 50. 5 (4. 9)

अन्तःपरिवेषबन्धिन् (antaḥpariveṣa-bandhin) *adj.* binding, i. e. forming a circle within or inside तां प्रति ...शृङ्गारचेष्टा विविधा बभूवुः। कश्चित् कराभ्यामुपगूढनालम् ...। रजोभिरन्तःपरिवेषबन्धि लीलारविन्दं भ्रमयांचकार RaghuVa. 6. 13; SaraKaṇṭhā. 584. 17.

अन्तःपरिवेषशोभिन् (antaḥpariveṣa-śobhin) *adj.* beautiful on account of the circle (of pollen) inside कश्चित् कराभ्यामुपगूढनालम् ...। रजोभिरन्तःपरिवेषबन्धि(v. l. °शोभि) लीलारविन्दं भ्रमयांचकार RaghuVa. 6. 13.

अन्तःपरिषद्भव (antaḥpariṣad-bhava) *adj.* being or present in the inner circle (of gods) (स्वयंप्रभायाः) अस्या दृढधर्माख्यो देवोऽन्तःपरिषद्भवः। शुचं व्यपोह्य सन्मार्गे मतिमासंजयत्तराम् MahāP. 6. 53.

अन्तःपरिस्पन्द (antaḥ-parispanda) *m.* inner throbbing, i. e. inner activity अस्ति विमर्शरूपा स्वसंविद् विषयान्तरानवभासिनी। तस्या झटित्युद्वलनाकारप्रतिभोन्मज्जनात्मकोऽन्तःपरिस्पन्दः पूर्णाहंभावनामकस्तुर्यावस्थानामकश्च LalitāSaBh. 13. 20 (*on* 30)

अन्तःपरीणाह (antaḥ-pariṇāha) *m.* inner circumference or width इदं विमानं खलु पुष्पकाख्यम् ...। अन्तःपरीणाहमनुष्य मातुं त्रिविक्रमालं यदि हि त्वमेव ...गन्तासि Rāgh. 20. 50.

अन्तःपर्शव्य (antaḥ-parśavyá) *n.* [P. iv. 2. 94] A intestinal flesh (*lit.* flesh which is inside the ribs) ईशानं मन्युना महादेवमन्तःपर्शव्येन VājaS. 39. 8 (Mahīdhara पार्श्वास्थिसंबन्धिना मांसेन) (*but* Apte *adj.*); B the word *antaḥparśavya* (विसर्जनीयः न सकारषकारावापद्यते) वाजपतिर्वसिः ...अन्तःपर्शव्येन VājaPrāti. 3. 38; cf. **अन्तःपार्श्व.**

अन्तःपल्लवजृम्भमाण (antaḥpallava-jṛmbhamāṇa) *adj.* opening or blossoming in the midst of foliage (new leaves) अन्तःपल्लवजृम्भमाणसुमनःसंदोहमन्दस्मिताः। ...नववीरुधः क्षितिरुहैराक्रीडवाटीं गताः VasaTi. 6. 11.

अन्तःपवित्र (antaḥ-pavitrá) *n.* [Abl.] from inside of the strainer, i. e. the filtered stream अन्तर्यामो नाम। तमन्तःपवित्राद् गृह्णाति। ...अस्याप्युपांशुरन्तःपवित्राद् गृहीतो भवति ŚatBr. IV. i. 2. 3; ŚatBr. (K.) V. i. 2. 2.

अन्तःपशु (antaḥ-paśu) *m.* [Loc.] at the time of the cattle (staying) inside (the stable or village), i. e. in the evening (when the cattle have come home) and in the morning (before they go out) अन्तःपशौ पशुकामस्य सायंप्रातः (होमकालः) KātyŚS. iv. 15. 14 (comm. अन्तःपशौ काले ग्राममध्ये पशवो यस्मिन् काले। सायं पशुषु ग्राममध्य आगतेषु प्रातश्च ग्रामादनिःसृतेषु)

अन्तःपश्यदवस्था (antaḥpaśyad-avasthā) *f.* stage or condition of perceiving within the soul स एवात्मा सर्वदिव्यापकत्वेन वर्तते। अन्तःपश्यदवस्थैव चिद्रूपत्वमरूपकम् ŚivDṛ. 2. 3 (comm. भोक्तृतालया)

अन्तःपा (antaḥ-pā-) I.P. cf. **अन्तःपेय** [Viśva.]

अन्तःपाक (antaḥ-pāka) *m.* baking or burning inside (earthenware)

अन्तःपाकस्यापि सच्छिद्रत्वादवयविनाम् ...उपपत्ते: TattvPradi (Ci.) 320. 2.

अन्तःपाटलीक्रियमाणकाया (antaḥ-pātalikriyamāṇakāyā) *adv. (f.)* whose body is being reddened inside दृष्टवानस्मि ... आसन्नवनलताकिसलयै: सरसैर्दु:खक्षतैरिवान्त:पटली (v.l. पाटली) क्रियमाणकायम् ... योषितम् HarṣaC. 323.2.

अन्तःपाण्डुकवनम् (antaḥpāṇḍukavanam) *adv.* inside the Pāṇḍuka forest तत्रान्त:पाण्डुकवनं चूलिकादक्षिणेन तु ...। सिंहासने जिनस्नानयोग्येऽङ्कस्थापितप्रभु:। न्यषीदद् वासव: PārśvC. 5. 89.

अन्तःपात (antaḥ-pātá) *m.* **1** name or designation of a peg (*lit.* internal or intermediate peg) पूर्वा॒र्ध्यो व॒र्षिष्ठ स्थूणाराजो भ॒वति। त॒स्मात् प्राङ् प्र॒क्रामति त्री॒न् विक्रमांस्त॒च्छङ्कुं नि॒हन्ति॒ सोऽन्त:पात॒: ŚatBr. III. v. 1. 1; ŚatBr. (K.) IV. v. 1. 1; य॒देवा॒त्रान्त:पाते॒न गा॒र्हपत्यस्य वे॒देर्व्य॒वच्छिन्नं भ॒वति तदे॒वैत॒दनुसं॒तनोति ŚatBr. III. v. 2. 2; ŚatBr. (K.) IV. v. 2. 2 [a post fixed in the middle of the place of sacrifice, MW; a post fixed in the middle of the sacrificial ground, Apte]; **2** type of euphonic combination (insertion of a letter) आहु: सकारोदययोस्तकारं जकारे शकारपरे चकारम्। तेऽन्त:पाता: ṚPrāti. 4. 7 (Uvaṭa अन्तर्मध्ये पदयो: पतन्तीत्यन्त:पाता:। एतेऽन्त:पातसंज्ञा: संधयो वेदितव्या:); **3** inclusion यदा तु सारूप्यमात्रवशेनाप्रस्तुतप्रशंसायामप्रकृतप्रकृतयो: संबन्धस्तदाप्यप्रस्तुतस्य सरूपस्याभिधीयमानस्य प्राधान्येनाविवक्षायां ध्वनावेवान्त:पात: Dhvanyā. 128. 2 (*on* 1. 13); केचिच्चित्राख्यं तृतीयं काव्यभेदमिच्छन्ति। ... तन्न। ... आस्वाद्यव्यङ्ग्यत्वमनास्वाद्यव्यङ्ग्यत्वं वा। आद्ये प्राचीनभेदयोरेवान्त:पात: SāhiDa. 248.4; 460.9; **4** [Loc.] in the course or occurrence within अन्त:पाते साहसानां नाद्भुतं तद्विधेर्वशात्। जीयते लक्षमेकेन लक्षेणैकोऽथवा युधि RājTa. (Ka.) 8. 1499.

अन्तःपातित (antaḥ-pātita) *adj.* inserted or included in, PW.; MW.; inserted, included or comprised in, falling within, Apte.

अन्तःपातिता (antaḥpāti-tā) *f.* the state of being included or comprised in (वैश्वदेवान्नस्य) तस्यापि चान्त:पातित्वात् सर्वाद्यस्यैव युक्तिमान्। ग्रहस्तस्य गृहीतौ तु नास्यान्त:पातिता तथा BṛĀraUBhVā. i. 5. 32 (comm. सर्वाद्यान्नेऽन्तर्भूतं वैश्वदेवान्नम्)

अन्तःपातित्व (antaḥpāti-tva) *n.* **1** the state of occurring in the mind यो बाह्य: स खलु जलैर्निरासि रागो यश्चित्ते स तु तदवस्थ एव तेषाम्। धीराणां व्रजति हि सर्व एव नान्त:पातित्वादभिभवनीयतां परस्य ŚiśuVa. 8. 58 (comm. अन्तर्गतत्वात्); **2A** the state of being included in (वैश्वदेवान्नस्य) तस्यापि चान्त:पातित्वात् सर्वाद्यस्यैव युक्तिमान् BṛĀaUBhVā. i. 5. 32; **2B** the state of falling within, i. e. being a constituent part समस्तैरेव ...पदार्थै: समग्र एव य: समाप्तिं नीतो लोकस्तं खलु तदन्त:पातित्वेऽप्यचिन्त्यस्वपरपरिच्छेदशक्तिसंपदा जीव एव जानीते न त्वितर: TattvPradī. (A.) 207. 1 (*on* 2.53); अङ्गुलीनखादीनामवयवावयविनोरभेदोपचारेणान्त:पातित्वात् तल्लक्षणेनैव गतार्थता ViraMi. (Lakṣaṇa.) 45. 19.

अन्तःपातिन् (antaḥ-pātin) *adj.* **A** falling within, comprised in, which comes under (the jurisdiction of a certain district) विदितमस्तु भवतामेतद्विषयान्त:पाति मयु(यू)रशाल्मलाग्रहारक्षेत्त्रं(त्रं) राज्ञा श्रीभूतिवर्म्मणा ताम्रपट्टीकृतम् EI. xix. 118. 6; कुमारीग्रामो नाम ग्राम: ...अर्ल[न्दि] ग्रामा[त्*] थिऊरग्रामाद्य पू[र]व्[व]त ...पूनकविषयान्त:पाती EI. xiii. 280. 31; श्रीनगरभुक्तौ राजगृहविषयान्त:पाति...गयाविषयान्त:पातिकुमुदसूत्रवीथी प्रतिव(ब)द्धपालामकग्रामेषु EI. xvii. 321.26; xxiii. 291.6; महाराज श्रीभोजदेव:। ...श्रीकारञ्जरमण्डलान्त:पाति उदु(म्ब)रविषयस(म्ब)द्धवलाकाग्रहारे समुपागतान् सर्व्वानेव ...समाज्ञापयति EI. xix. 18. 6; ix. 9. 53; मया श्रीहर्षपुराद्धीष्टमशतान्त[:]पाति[क]र्प्पटवाणिज्यचतुर[ा]शीतिकाप्रतिबद्धरूरिद्धादशकान्त[:]पातिव्याघ्रासग्राम: (सभाभिजिख्यते) EI. i. 55. 35-36; रामतीर्थि[का]चतुरशीति[कान्त:]पातिकिणिहिकाग्राम: EI. xxv. 170. 30; चतुर्द्दशग्रामशतोपलक्षितकोन्क[ङ्क]णान्त:पातिमाहिरिरविषयान्न(न्त)र्व[र्]तिभादानग्राम: EI. iii. 274. 56; xxii. 137.4; xviii. 322. 6; xx. 106. 11; xvi. 12. 8; xvi. 275. 7; **B** being or residing in, dwelling in करहाटदशसहस्रान्त:पातिभ्यो ब्राह्मणेभ्य: ...कुमारिग्रामो नाम ग्रामो दत्त: EI. xiii. 280. 26; श्रीकर्ण्णदेव: स्वभुज्यमान°- ...°षड्विंशत्यधिकग्रामशतान्त:पातिन: समस्तराजपुरुषान् ...बोधयति EI. i. 317. 4; **C** being contained, i. e. situated in उदकं शनैरभ्यवेयात्र धावेदन्त:पातिशर्करादिभि: BālamBha. i. 322. 26 (*on* 1. 100) [inserted in, MW.; Apte; coming out from within, *nt.*]

अन्तःपातिनैमित्तिक (antaḥpāti-naimittika) *adj.* (used as noun) (main ritual) which includes occasional or optional rites within तन्त्रान्त:पातिनैमित्तिके तु न पार्थक्येन पुनर्ब्रह्मासनास्तरणप्रभृतय: ViraMi. (Saṃskāra p. 1025. 13)

अन्तःपातिसकलपाप (antaḥpāti-sakalapāpa) *n.* all the sins which are falling, i.e. included within सर्वेत्यनेनान्त:पातिसकलपापनिरास: सूचित: BālamBha. iii. 135. 13 (*on* 3. 243)

अन्तःपात्य (antaḥ-pātya) *m.* **1** name of a peg (*lit.* internal or intermediate peg) पूर्वार्ध्यात् स्तम्भात् पुरस्तात् त्रिषु प्रक्रमेषु शङ्कुं निहन्ति सोऽन्त:पात्य: KātyŚS. viii. 3. 7; अन्त:पात्यात् षट् प्रक्रमान् प्राङ् यात्वा ...औदुम्बरीं मिनोति KātyŚS. viii. 5. 30; उख्यस्थानेऽर्धव्यामेन गार्हपत्यस्य परिलिखति। मण्डलाद् वा प्रक्रमणमन्त:पात्यस्य KātyŚS. xvi. 7. 30; xvi. 3. 27; (अध्वर्युप्रतिप्रस्थातारौ) दीक्षावत् पावयतोऽन्त:पात्ये (यजमानम्) श्येनपत्त्राभ्याम् KātyŚS. xix. 2. 27; xxvi. 7. 2; **2** group of three steps (near the intermediate peg to the east of *gārhapatya*, up to the *vedi*) नान्त:पात्यगार्हपत्ययोर्वृद्धिर्भवति KātyŚuS. 6. 6 (comm. व्याममात्रविस्तारा मण्डलाकारा (भू:) गार्हपत्यशब्देनोच्यते। तस्मात् पूर्वभागे वेद्यन्तपर्यन्त प्रक्रमत्रयपरिमितो भूभागोऽन्त:पात्य:) [a post fixed in the middle of the place of sacrifice, MW.; a post fixed in the middle of the sacrificial ground, Apte; (in Gr.) insertion of a letter, MW.; Apte]

अन्तःपात्यदेश (antaḥpātya-deśa) *m.* [Loc.] near the region of intermediate or internal peg आज्यप्रोक्षणीरन्त:पात्यदेशे उत्पूय पश्चाज्यग्रहणम् KātyŚS. viii. 6. 34 (*but* comm. अन्त:पात्यसंज्ञके देशे); यूपं परीत्य (रथम्) अन्त:पात्यदेशे स्थापयति KātyŚS. xv. 6. 22; अन्त:पात्यदेशे संभारान् निदधाति KātyŚS. xxvi. 1. 2.

अन्तःपात्यपुरस्तात् (antaḥpātyapurastāt) *adv.* in front of the intermediate peg रोहिते चर्मण्यानडुहेऽन्त:पात्यपुरस्तादिष्टका: करोति प्रथमचिते: KātyŚS. xvii. 3. 17.

अन्तःपात्यसमीप (antaḥpātya-samīpa) *n.* [Loc.] near the intermediate peg (अन्त:पात्यसहितं बर्हिरन्तं प्रेष्यति) अन्त:पात्यसमीपे स्थित: ...प्रेष्यति comm. *on* KātyŚS. viii. 6. 26.

अन्तःपात्यसहितम् (antaḥpātyasahitam) *adv.* near the intermediate peg अन्त:पात्यसहितं बर्हिरन्तं प्रेष्यति KātyŚS. viii. 6. 26 (comm. अन्त:पात्यसमीपे स्थित:) [Viśva.]

अन्तःपात्यस्थान (antaḥpātya-sthāna) *n.* [Loc.] near the place or region of intermediate peg अन्त:पात्यस्थाने चर्मणि ...सीसेन शष्पक्रय: KātyŚS. xix. 1.18.

अन्तःपात्र (antaḥ-pātrá) *n.* [APrāti. 201; P. ii. 4. 84] [Loc.] inside an inner vessel, at the bottom of an inner vessel श्व॑न्वतीरप्स॒रसो॒ रू॒प॑का उ॒तार्बु॑दे। अ॒न्त॒:पा॒त्रे रेरि॑हतीं रि॒शां दु॑र्णिहितै॒षिणी॑म्। सर्वा॒स्ता अ॑र्बु॒दे त्वम॒मित्रे॑भ्यो दृ॒शे कु॑रु AV. xi. 9. 15; AV. (P.) xvii. 12.1.

अन्तःपादम् (antaḥpādam) *adv.* [P. vi. 1. 115; viii. 3. 103; Nyās. i. 618. 17 (*on* iii. 2. 66)] **A** in the interior or middle of a quarter of a *ṛc* अन्त:पादमकाराद्येत् संहितायां लघोर्लघु। यकाराद्यक्षरं पदं वकाराद्यपि वा भवेत् ṚPrāti. 2. 14; 2. 26; अन्त:पादं नाम्युपध: सकार: षकारमप्यूष्मपरैर्यथोक्तम्। अन्यैरेकारान्नतिरत्र पूर्वा ततो व्यापत्तिर्भवतीति विद्यात् ṚPrāti. 5. 1; 8. 1; अन्त:पादमिति सप्तम्यन्तमेतत् Nyās. ii. 274. 21 (*on* vi. 1. 115); SaraKaṇṭhā. (Gr.) viii. 1. 30; **B** in the middle of a quarter of a verse (in general) अन्त:पादमिति। पादस्य मध्ये। ...पादग्रहणेन ऋक्पादश्लोकपादयो: सामान्येन ग्रहणम् Nyās. ii. 1094. 4 (*on* viii. 3. 103)

अन्तःपादविकृत (antaḥpāda-vikṛta) *n.* change or modification in the quarter of a *ṛc* अन्त:पद(v. l.°पाद Viśva.)विकृतमनन्यकारितम् Upalekha. 55. 23.

अन्तःपादोत्तर (antaḥpādottara) *n.* Uttara entablature on the inner pillar श्रीकेशस्य तु संस्थानम् ...। अन्त:पादोत्तरैर्युक्तं मध्ये वारणशोभितम् MayaMa. 24. 108.

अन्तःपापाग्नि (antaḥpāpāgni) *m.* fire (i. e. destroyer) of inner sin संसारपतितश्रान्तदु:खध्वंस नमोऽस्तु ते। ...प्रतिस्वस्वनदीप्ताय अन्त:पापाग्नये नम: SkandP. ii (2). 17. 124.

अन्तःपार्श्व (antáḥ-pārśva) *n.* [TaiPrāti. 8. 31] **1** intestinal flesh (*lit.* flesh which is inside the ribs) (मन्त्रानुवाक:) चि॒त्तꣳ संन्ता॒नेनं ...म॒हादे॒वम॒न्त:पा॑र्श्वेन TaiS. I. iv. 36. 1; TaiĀ. iii. 21. 1 (362. 1); comm. *on* TaiPrāti. 8. 31; cf. अन्त:पर्शव्य; **2** [Loc.] in the inner side पादयोर्दश नखा:। तेषामुभौ पुरोनखौ। पुरोनखद्वयस्य प्रत्येकं बहि:पार्श्वे द्वौ सनखौ। अन्त:पार्श्वे नखश्वा(स्रा)वौ (प्रदेशौ) Hastyāyur. 528. 7 (3. 29)

अन्तःपार्श्वकण्डू (antaḥpārśva-kaṇḍū) *f.* itching sensation over the inner sides खुरशिखरसमाकृष्टरेणुस्तुरंग: ...। पृष्ठान्त:पार्श्वकण्डूव्यपनयनवशाद् द्विस्त्रिरुद्ध-

र्तिताङ्गः ...वपुरास्यानुपूर्वं धुनोति SaduktiKa. 2[illegible].

अन्तःपार्श्वापवृत्तशिरस् (antaḥpārśvāpavṛtta-śiras) *adj.* whose head is bent inwards or to the side (मूढगर्भः) अन्तःपार्श्वापवृत्तशिराः कश्चिदेकेन बाहुना ...योनिमुखं प्रतिपद्यते SuśruS. ii. 8. 5 (comm. पार्श्वमध्यनिक्षिप्तशिराः)

अन्तःपार्श्व्य (antaḥpārśv-yá) *n.* **A** intestinal flesh (*lit.* flesh which is inside the ribs) रुद्रस्यांन्तःपार्श्व्यम् VājaS. 39. 9 (Mahīdhara पार्श्वस्यान्तर्मध्ये भवम् मांसम्); VājaS. (K.) 39. 7; **B** the word *antaḥpārśvya* वाजपतिर्वासः ...अन्तःपार्श्व्यमिति च (एते विसर्जनीयाः यथाप्राप्तं न सकारषकारौ आपद्येते) VājaPrātī. 3. 38 [flesh at both sides, MW.]

अन्तःपाल (antaḥ-pāla) *m.* keeper or guard of the harem अन्त(v.l. °न्तः)-पालश्च यास्यन्ति सदारो यत्र राघवः Rāmā. ii. App. I. 15 (23) (*but* PW. keeper or guard of palace)

अन्तःपाषाणसंयुक्त (antaḥ-pāṣāṇasaṁyukta) *adj.* having (structure of) stones inside यवमानं घनं शेषं गाढमत्र प्रकल्पयेत्। गाढयुक्तं तु वृत्ताभमन्तःपाषाणसंयुतम् ŚilpaRa. ii. 16. 49.

अन्तःपिटकाञ्चित (antaḥ-piṭakāñcita) *adj.* distinguished by or covered with boils from inside सु(शू)नः स्तब्धो गुरुः शीतः सुप्तोऽन्तःपिटकाञ्चितः। ...स कफेनातुरो व्रणः Hastyāyur. 355. 17 (3. 1)

अन्तःपिण्डिकापीठपातिन् (antaḥpiṇḍikāpīṭha-pātin) *adj.* falling (for refuge) on the broad pedestal (of the idol) inside अन्तःपिण्डिकापीठपातिभिश्च सर्वपशुजीवितैरिव शरणमुपागतैरलक्तकपटैरविरहितचरणमूलाम् ...चण्डिकामपश्यत् (चन्द्रापीडः) Kād. 225. 14.

अन्तःपिहित (antaḥ-pihita) *adj.* **A** hidden inside or within सरस्वत्याः स्रोतः परिमलगभीरं विजयते। अतिस्वादुन्यन्तःपिहितरसरम्ये यदुपरि प्लवन्ते भूयांसः कतिचिदपि मज्जन्ति निपुणाः SaduktiKa. 51. 10; **B** concealed in the heart नूनमियमन्तःपिहितमदनविकारा वर्तते SāhiDa. 338. 12.

अन्तःपिहितज्योतिस् (antaḥpihita-jyotis) *adj.* whose light (of knowledge) is covered or hidden within अन्तःपिहितज्योतिः संतुष्यत्यात्मनोऽन्यतो मूढः YogŚā. 12. 10.

अन्तःपीठ (antaḥ-pīṭha) *adj.* **A** being, i.e. situated inside the seat or pedestal लिङ्गानि ... मुमुक्षूणामन्तःपीठानि कारयेत् ĪśānŚiPa. ii. 8. 78; **B** (spout) of internal pedestal नालं प्रकर्तव्यं वामे प्रासादमध्यमे। अन्तःपीठस्य नालस्य समं वा बहिरिष्यते MayaMa. 19. 29.

अन्तःपीडा (antaḥ-pīḍā) *f.* internal agony or suffering देव्यपि कादम्बरी ... अन्तःपीडाकूणननिमीलितेन चक्षुषा मूर्च्छितेव ... सकलमेव तं दिवसमस्थात् Kād. 250. 22.

अन्तःपीडोपराग (antaḥpīḍoparāga) *m.* **1** dye in the form of internal agony or suffering अन्तःपीडोपरागरक्ते रक्ततामरसानुकारिणि मुखे ... दृष्टिं निवेश्यैव ... शुकनासो राजानमप्राक्षीत् Kād. 292. 19; **2** effect of the internal agony or suffering, Kād. 292. 19.

अन्तःपुट (antaḥ-puṭa) *n.* [Loc.] in the internal layer or wrapper चूर्णं विभावयेत्। ... अर्कपत्रं लिपेत्तेन रुद्ध्वा चान्तःपुटे पचेत् RasaRaSa. 19.27.

अन्तःपुर (antaḥ-pura) *n.* **1A** inner apartment of a royal palace, harem, female apartment **B** inner part of a house **C** king's (private) palace, royal residence **D** inner part of the city, interior of the city **E** inside or interior of the palace **F** sanctum sanctorum or inner chamber (where the image of a deity is installed) **G** living place or covert **2A** inmates or royal ladies in the inner apartment or harem **B** queen **C** supervisor of the harem, chamberlain **Di** wife or consort **ii** housewife **3** the word *antaḥpura* **1A** inner apartment of a royal palace, harem, female apartment ययातिः ...। प्रविश्यान्तःपुरं तत्र देवयानीं न्यवेशयत् MahāBhā. i. 77. 1 = MatsyaP. 31. 1; अन्तःपुरं प्रवेश्यैव (शकुन्तलां पूजयामास) MahāBhā. i. 683* (2); i. 166. 23; ii. 183* (3); iii. 113. 10; iii. 127. 10; वासांसि परिजीर्णानि लब्ध्वान्यन्तःपुरेऽर्जुनः। ... पाण्डवेभ्यः प्रयच्छति MahāBhā. iv. 12. 7; (उत्तरः) अन्तःपुरे श्लाघमान इदं वचनमब्रवीत् MahāBhā. iv. 33. 21; iv. 67. 2; संजयः ...। अन्तःपुरमुपस्थाय द्वाःस्थं वचनमब्रवीत् MahāBhā. v. 32. 2; v. 38. 12; अन्तःपुरं प्रविश्यैव संजयः ... राजानमुपजग्मिवान् MahāBhā. viii. 7* (5); अन्तःपुरे ततस्तस्य स्त्रियः ... परमदुःखिताः MahāBhā. xiii. App. I. 8 (48); अन्तःपुरेषु च तदा सुमहान् रुदितस्वनः। प्रादुरासीत् MahāBhā. xv. 45. 42; अन्तःपुरं प्रविश्यास्मै कन्यां दत्त्वा यथाविधि। ... राजा हर्षमवाप Rāmā. i. 9. 31; i. 15. 23; (रामः) तस्मिन्क्षणे विनिर्गत्य मातुरन्तःपुरं ययौ Rāmā. ii. 4. 29; ii. 64. 21; (लक्ष्मणः) ददर्शान्तःपुरं महत् (सुग्रीवस्य) Rāmā. iv. 33. 19; समृद्धं स्त्रीसहस्रेण ...अन्तःपुरं समुत्सृज्य त्वामुपैष्यति रावणः Rāmā. v. 21. 13; (रावणः) जयाशिषा मन्त्रिगणेन पूजितो विवेश सोऽन्तःपुरमृद्धिमन्महत् Rāmā. vi. 27. 22; vi. 98. 1; (सा) धर्षयित्वा हृता राजन्गुप्ताप्यन्तःपुरे तव Rāmā. vii. 25. 27; vii. 35. 56; अयोध्याम् ... तथैवान्तःपुरं मुनिः। ... वसिष्ठः पर्यरक्षत HariVaṁ. 10. 4 = BrahmP. 8. 4; अपुत्रस्य स राज्ञस्तु ववृधेऽन्तःपुरे शिशुः HariVaṁ. 25. 12; BrahmP. 14. 51; परिव्राजिका लब्धविश्वासान्तःपुरे कृतसत्कारा महामात्रमेकैकमुपजपेत् ArthŚā. i. 49. 4 (1. 10); ManuBh. ii. 18. 22 (*on* 7. 54); (राजवास्तुकस्य) पश्चिमार्धे तस्यान्तःपुरम् ArthŚā. iii. 103.7 (10. 1); इन्द्रियार्थैरन्तःपुरे नैव सुतोऽस्य रेमे BuddhaC. 3. 51; राजा ... मध्याह्ने ... भोक्तुमन्तःपुरं विशेत् ManuSm. 7. 216 = SūktiRa. 158. 6; NītiPra. 8. 88; ManuSm. 7. 221; 7. 224; एवमन्तःपुरे ज्ञेयो बाह्यश्चासनतो विधिः NāṭyaŚā. 12. 236; भो वानर ... केन कारणेन धर्षितोऽस्माकमन्तःपुरं प्रविष्टः Abhiṣe. 3. 14 (7); सर्वमन्तःपुरे कथयिष्यामि Avimā. 4. 21 (32); 6. 8 (7); यावदहमपि अन्तःपुरं प्रविश्य देवकीं समाश्वासयामि BālC. 1. 29 (23); अन्तःपुरे ... शोकाश्रुभिर्वसुमती सिषिचे JātaMā. 11. 12 (2. 30); कलत्रावग्रहोपायेनैनामन्तःपुरं प्रवेशयेत् KāmSū. 293. 20 (5. 5); नागरकस्तु सुप्रापमप्यन्तःपुरमपायभूयिष्ठत्वान्न प्रविशेदिति वात्स्यायनः KāmSū. 298. 8 (5. 6); राजकुलचारिण्य एव लक्षण्यान्पुरुषानन्तःपुरं प्रवेशयन्ति KāmSū. 301. 14 (5. 6); भगवान् ...। जाम्बवतीं चान्तःपुरे निवेशयामास ViṣṇuP. iv. 13. 63; v. 27. 21; गन्धमाल्यैस्तथा धूपैः पूज्यमानः स तिष्ठति। अन्तःपुरे (मूषकः) MārkP. 116. 50; 71. 20; ततः संस्थापयामास ... अन्तःपुराणि च VāyuP. i. 8. 96; गत्वा ह्यन्तःपुरं भ्रातः प्रणम्य जगदीश्वरीं। ... यास्यामि BrahmāṇḍP. ii. 41. 37; ii. 32. 17; ii. 41. 49; (बलिः) अन्तःपुरे जुगोपैनं भक्ष्यैर्भोज्यैश्च तर्पयन् BrahmāṇḍP. ii. 74. 67; आयाति स्वसमीपं सा यद्यप्यन्तःपुरं गता LalitāSa. 263; अन्तःपुराद्वा स्वनिवेशनाद्वा ... कुर्यान्नरेन्द्रः प्रथमं प्रयाणम् YogYā. 13.1; अन्तःपुराद्वैशंपायनमादायागच्छेति ... राजा प्रतीहारीमादिदेश Kād. 17. 17; अन्तःपुरं शृङ्गाराभरणानाम् ... दर्पशातमपश्यत् (हस्तिनम्) HarṣaC. 109. 1; सहसैवोत्थितोऽन्तःपुरेऽग्निः Ratnā. 4. 14; राजा ... मन्मथप्रतिमकान्तिरन्तःपुरेष्वरमत AvantiKa. 22. 20; 183. 7; (असौ) न मामन्तःपुरं प्रवेशयति DaśKuC. 134. 15; 76. 1; विधायान्तकसन्मानं सुरेशोऽन्तःपुरं ययौ PadmP. (Ra.) 8. 490; (राजा) निषेवितः ... अन्तःपुरेषु विचरेत् कुब्जकैरातवामनैः NītiSā. 7. 41; (ध्रुवे) तपोवनं गते तस्मिन्प्रविष्टोऽन्तःपुरं मुनिः (नारदः) BhāgP. iv. 8. 63; iv. 12. 16; अन्तःपुरमपि केचिद्दासीभिः कथितसदुपायाः। प्रविशन्ति RatiRaha. 13. 104; सर्वत्रान्तःपुरेऽस्मिन् भवतु कृतपदा कौमुदी वासरेऽपि TāpaVa. 1. 3; स्नात्वा ... अन्तःपुरं प्रविश्य कामतः सुपरीक्षितमन्नमश्नीयात् BālaKrī. i. 188. 19 (*on* 1. 322); कक्षान्तरेष्वन्तर्वंशिकसैन्याधिष्ठितोऽन्तःपुरं प्रविशेत् (राजा) ManuBh. ii. 44. 17 (*on* 7. 153); ii. 66. 27 (*on* 7. 216); अन्तःपुरान्निष्क्रम्यालंकृत आयुधीयं पश्येत् ManuBh. ii. 68. 9 (*on* 7. 222); अन्तःपुरे राजनि राजधान्याम् ... उत्सवोऽयमद्यापि विश्राम्यति न प्रजासु RāghPāṇ. (Dha.) 3. 17; अन्तःपुरं वित्तगृहं परदीत्यं व्रजेन्न हि AgniP. 155. 18; सातवाहनो नाम राजा, तेन प्राकृतभाषात्मकमन्तःपुरे एवेति (प्रवर्तितो नियमः) KāvyMī. 50. 18; राजापि ... तामेवान्वेष्टुमन्तःपुरमाजगाम NalaCam. 3. 5 (3); देवी व्यपास्य शयनं धृतमानतन्तुरन्तःपुरं गतवती ViddhaŚā. 1. 19 = SaraKaṇṭhā. 721. 17; एषा गाधिसुता ...। अन्तःपुरात्समायाता SkandP. vi. 165. 18; नाक्रमेत् ...। अन्तःपुरम् ऋतुगृहम् ViṣṇuDhaP. ii. 89. 19; यद्वयो मत्सदृशा भार्यास्तिष्ठन्त्यन्तःपुरे तव VarāP. 137. 153; कौलीनं प्रविश्यान्तःपुरं नृपः। अनयत् क्षणदाशेषम् BṛKathāŚloSaṁ. 1. 33; नृपतिः ... देवतायतनव्यग्रस्त्रीकमन्तःपुरं ययौ BṛKathāŚloSaṁ. 2. 18; 3. 41; 7. 22; यावदन्तःपुराटव्यां ...। नास्त्यसौ यो न चास्माभिरीक्षितश्चारचक्षुषा BṛKathāŚloSaṁ. 12. 34; 20. 303; 27. 46; अन्तःपुरं अधिरुह्यान्तःपुरम् ... देवीमिदं सदुःखमवदन् TilaMañ. 29. 3; 21. 15; अन्तःपुरे भूमिपतिर्मदान्धः करोति यः संगतिमङ्गनाभिः YaśasCam. ii. 153. 10; i. 595. 6; ii. 288. 21; अन्तःपुरे वर्षवराः ... स्वस्वकार्योपयोगिनः DaśRū. 2. 44; य उक्तो राजदण्डोऽयं तस्येदं स्थानपञ्चकम्। गजो व्याघ्रश्च ... भृङ्गो यथाक्रमम् ... भ्रमरेऽन्तःपुरं कुर्यात् YuktiKa. 37. 12; (मागधी ... अन्तःपुरसमाश्रया) नरेन्द्राणां यदन्तःपुरं तन्निवासिनामिति संबन्धः AbhinBhā. ii. 377. 12 (*on* 17. 51); नरपतिः (दशरथः) ... प्रविश्यान्तःपुरं कान्तां नापश्यत् RāmāMañ. 58. 11; नान्तःपुरेनं वासोभिः ...। भवन्ति पूजिता नार्यः RāmāMañ. 397. 21; वधूलम् स्थितमन्तःपुरे नरम्। आदित्यवर्मा विज्ञाय पश्चात्तापं समाययौ BṛKathāMañ. i. 2. 181; iii. 1. 333; iv. 1. 13; (गुणशर्मा) विवेशान्तःपुरे प्रातर्वीणां शिक्षयितुं स्वयम् BṛKathāMañ. vi. 1. 187; BrahmP. 200. 20; मङ्गलानि विचित्राणि यथोचितमकारयन्। विवेशान्तःपुरे देवी यत्र साधुः BhaviP. 455B. 20 (iii (2). 28. 17); सती ...। विवेशान्तःपुरं देवी यत्र साधुः BhaviP. 455B. 20 (iii (2). 28. 17); भूपकन्या चान्तःपुरात्तु सा ... समाजगाम माता प्रसूरिति BṛDharmaP. i. 37. 2; पद्मावती ...। दौवारिकैर्वेत्रहस्तैः आसितान्तःपुराद्वहिः ŚivaP. ii (1). 3. 44 (40A. 6); बभूवुः DaśāvaC. KalkiP. i. 5. 19; सुन्दरीणां सहस्राणि षोडशान्तःपुरे हरेः। उपर्यन्तःपुरे सा च रत्नमित्यभिरक्ष्यते 8. 195; राज्ञस्तु तनया पाटलीत्यस्ति कन्यका।

KathāSaSāg. i. 3. 58; ii. 5. 60; विधातव्यम् ... [illegible] SamarāSū. 45. 35; आनीयान्तःपुराद् भक्तपानादि प्रतिवासरम्। गुरवे पुष्पचूलादात् PariPar. 6. 149; 3. 244; तरुणो विटः। अन्तःपुरे मदीयां स्त्रीं कटाक्षैः स्प्रष्टुमीक्षते Mānaso. ii. 18. 998; स मन्त्री ...। अन्तःपुरे यथाकामं विजहार तया सह RājTa. (Ka.) 3. 499; देवोऽन्तःपुरमध्यास्ते MudrīKu. 5. 0 (7); अन्तःपुरेषूद्यानेषु च वपुषो लतानां च दुर्लभत्वम् AlaṅkāRa 16 (6); वेसरादिकं पुरं च नगरमन्तःपुरं च अवरोधनम् JñātāDhaṬ. 12B. 5; अन्तःपुरं संप्रविशेन्नियम्य त्वङ्गरक्षकान् VasiS. 33. 59; नन्दो वृद्धगोष्ठीतोऽन्तःपुरमासाद्याह GopāKeCan. 118. 33; EI. i. 25. 4; विमृश्याह नृपो देवीं गच्छान्तःपुरमात्मनः PārśvC. 3. 721; 2. 338; क्षणेन तुमुलो जज्ञे पुरेऽप्यन्तःपुरेऽपि च PrabhāC. 33. 24; 84. 30; (नियुञ्जीत ... भीरूनन्तर्निवेशने) अन्तर्निवेशनेऽन्तःपुरे ManvaVi. 785. 16 (*on* 7. 62), 866. 13 (*on* 7. 224); अन्तःपुरे संगतां कन्यामधिकृत्य कर्तव्या (नाटिका) NāṭaLaRaK. 2751; कालिदासो दासीवेषेणान्तःपुरं प्राप्य लीलादेव्या सह रमते BhojPra. 27. 10; 8. 23; भीमः ... (बकुलदेवीम्) तामन्तःपुरे न्यधात् PrabaCin. 77. 9; 34. 2; KumāPraPra. 37. 30; श्रीगर्दभिल्लो नृपतिस्ततः किं भो रम्यमन्तःपुरमस्य किं वा KālikāKa. 22; उच्छलितोऽन्तःपुरे स्त्रीणां कोलाहलः PrabaK. 10. 15; महीपतिः पुत्त्रमुखं दिदृक्षुः प्राविक्षदन्तःपुरमात्तहर्षः MadhuVi. 2. 24; राजा चान्तःपुरं गत्वा रहस्यचिन्तयत् PuruṣPa. 7. 12; प्रविश्यान्तःपुरे वेश्मन्यङ्गदः AdhyāRā. vi. 10. 24; iv. 5. 50; v. 2. 12; अथ प्रवेशयामास जनकोऽन्तःपुरं शुकम् YogVā. ii. 1. 23; स रेमे कान्तया ...। अन्तःपुरेषु हर्म्येषु YogVā. iii. 16. 17; विदूरथस्ते भर्तैष तनुं त्यक्त्वा रणाङ्गणे। तदेवान्तःपुरं प्राप्य तादृगात्मा भविष्यति YogVā. iii. 45. 1; अन्तःपुरे भार्यादिभिरेकाकी क्रीडेत (राजा) DīpKa. 34. 1 (*on* 1. 329); प्रथमावतीर्णमदनविकारा ... निर्याति नान्तःपुरात् SāhiDa. 108. 11; 565. 1; देवः ...। देदीप्यमानं शरीरं विधायान्तःपुरं गतः SiṁhāDvā. (App.) 243. 74; अन्तःपुरं गत्वा ... पार्वती सम्यगलंक्रियताम् PārvPa. 5. 9 (1); विदर्भभूपालसुतां विलोकितुं विशन्तमन्तःपुरमस्य भूपतेः। ... याहि Nalābhyu. 4. 21; (बालः) प्रच्छन्नमन्तःपुरे प्रहितः PurāPraSaṁ. 13. 10; 6. 24; 10. 12; अन्यदा अन्तःपुरे पुत्री जाता (नरवाहनस्य) PurāPraSaṁ. 109. 3; रामदेवस्य पितृव्यसुता लुखाईराणी अन्तःपुरेऽस्ति PurāPraSaṁ. 112. 17; यावन्मद्यमदप्रमादविवशः सुप्तो जनोऽन्तःपुरे। ... तावदसौ स्मरामयवतां वैद्यः समासाद्यताम् Subhāṣi. 1949; उद्दामाम्बुदगर्हितान्धतमसप्रध्वस्तदिङ्मण्डले ...। कर्णस्य ... अन्तःपुरादायातासि Subhāṣi. 2555; PadyaVe. 831; पर्यस्तहारस्तबकं प्रयान्त्या स्तनावभूतां तरलोत्तरीयौ। अन्तःपुरस्याविशतोऽवनीन्दोः पुरः प्रणीताविव पूर्णकुम्भौ Acyutarā. 12. 29; अन्तःपुरे परपुरुषागमनस्यात्यन्तमसंभावनया क एष मां बोधयतीत्यादावुचित एव त्रासः RasGaṅ. 120. 13; उद्घाटयन्ति ... अन्तःपुरम् ... मयूखाः ŚivLī. 9. 5; 5.58; Gaṅgāva. 8. 88; सुरपतिः ... अन्तःपुरं प्रविश्य ... जजागार तां रजनीम् NīlaVi. 15. 2; 42. 6; देव्या गृहिण्याः स्नेहसर्वस्वभाजनं तदन्तःपुरादेवागच्छामि Jīvān. 24. 8; अश्रान्तमर्पितमना जनकात्मजायां नान्तःपुराद्बहिरुपैति निशाचरेन्द्रः JānaPa. 6. 3; मृगाक्षि ... ममान्तःपुरमलंकुरु KathāK. 148. 9; 129. 7; अन्यायाद्विनिवृत्ता ये ... स्वपन्त्यन्तःपुरे हि ते AlaṅkāMañ. 101. 4; इङ्गितं चेष्टितं यत्नात् ... स्त्रीणामन्तःपुरे च यत्। शृणुयात् ŚukraNī. 1. 336; 4 (5). 71; अन्तःपुरे वर्षवरकिराताः (नायकसहायादयः) SāhiSā. 4. 69; विहरन्वधूभिरन्तःपुरेऽग्निवर्णः। ... ग्रस्तोऽथ यक्ष्मणा UpadeŚ. 51; **1B** inner part of a house अन्तःपुरं ततस्तस्य ब्राह्मणस्य महात्मनः। विवेश कुन्ती त्वरिता MahāBhā. i. 145. 18; पितुरन्तःपुरं दद्यात् KṛṣiPa. 80; **1C** king's (private) palace, royal residence न ह्यतुष्टो जनोऽस्तीह पुरे चान्तःपुरे च ते MahāBhā. iii. 287. 21; अन्तःपुराणि राज्ञाम् ... कारयामास धर्मात्मा MahāBhā. xiv. 86. 15; BrahmP. 47. 40; वास्तुकप्रशस्ते देशे सप्राकारपरिखाद्वारमनेककक्ष्यापरिगतमन्तःपुरं कारयेत् ArthŚā. i. 98. 2 (1. 20); शोकाग्निना ... निःश्वासधूमेन ... दह्यमानमन्तःपुरं चैव पुरं च कृत्स्नम् BuddhaC. 9. 29; VetāPañ. (Jam.) 88. 21; VāyuP. i. 8. 96; **1D** inner part of the city, interior of the city (वीरः ... पूर्वं कृत्वा विधानं च यात्रायां नगरे तथा) अन्तःपुरे च राष्ट्रे च MahāBhā. xii. 159* (1); वसिष्ठः ... पुरीं समतिक्रम्य ... ददर्शान्तःपुरं श्रेष्ठम् Rāmā. ii. App. I. 10 (11); ii. App. I. 10 (14); iii. 782* (1); अयं परिभवो भूयः पुरस्यान्तःपुरस्य च। श्रीमतो राक्षसेन्द्रस्य वानरेन्द्रप्रधर्षणम् Rāmā. vi. 8. 7; ततोऽस्त्राग्निस्फुरद्धूमपटलैः शकलीकृतम्। बभूव च्छन्नमम्भोधेरन्तःपुरम् BrahmāṇḍP. ii. 57. 60; (यन्त्रम्) अन्तःपुरे नगर्यास्तु दिक्षु मध्ये च तत् खनेत् TantrRā. 10. 62; अन्तःपुरं जनपदामरधाममार्गैराचक्ष्महे नगरसंप्रविभागमत्र SamarāSū. 9. 54 ½; 38. 9; अन्तःपुरे पुरंध्रीणां रम्याणि भवनानि च। ... भस्मसात्कुरुते यत्तु स दण्डः स्थानदाहकः Mānaso. ii. 20. 1076; लोकानां प्रीतिकर एव अन्तःपुरे वा गृहे वा ... प्रवेशो यस्य सः AupaSūṬ. 190. 3; **1E** inside or interior of the palace (नियुञ्जीत ... भीरूनन्तर्निवेशने) अन्तर्निवेशने अन्तःपुरभोजनशय्यास्त्रीगृहाणि ManuBh. ii. 21. 11 (*on* 7. 62); अन्तःपुरे यदुत्पन्नं रत्नं तस्य क ईश्वरः Pa[illegible] ViMIKa.

[illegible] **1F** [illegible]nctorum or inner chamber (where the image of a deity is installed) जलमेत्य किंचिदन्तःपुरं भगवतोऽपनुनोद मृत्साम् ŚaṅkaDigVi. (Mā.) 5. 76; **1G** living place or covert सर्वासां वनदेवीनामन्तःपुरमिव ... कदम्बवृक्षम् ... ददर्श YogVā. iv. 49. 20; **2A** inmates or royal ladies in the inner apartment or harem तदवस्थां तु तां (दमयन्तीम्) दृष्ट्वा सर्वमन्तःपुरं तदा। ... प्ररुरोद MahāBhā. iii. 67. 3; अन्तःपुराणां सर्वेषां भृत्यानां चैव सर्वशः ... सर्वं वेद कृताकृतम् MahāBhā. iii. 222. 50; गान्धारी ...। निःसंज्ञा पतिता भूमौ सर्वाण्यन्तःपुराणि च MahāBhā. viii. 3. 4; श्रुत्वा ... निर्याणं धृतराष्ट्रस्य ...। अन्तःपुराणां च तदा महानार्तस्वरोऽभवत् MahāBhā. xv. 45. 40; अन्तःपुराणि सर्वाणि शान्तां दृष्ट्वा तथागताम्। ... प्रीत्यानन्दमुपागमन् Rāmā. i. 10. 28; हा रामेति जनाः केचिद् राममातेति चापरे। अन्तःपुरं समृद्धं च क्रोशन्तं पर्यदेवयन् Rāmā. ii. 35. 28; अन्तःपुराणि सर्वाणि रुदमानानि ...। पृष्ठतोऽनुययुः Rāmā. vi. App. I. 69 (17); हते भीमे ... उपनिन्युः ... रत्नान्यन्तःपुराणि च। दानवाः HariVaṁ. 92. 8; किं हि वक्ष्यति मां राजा त्वदृते नगरं गतम्। वक्ष्याम्युचितदर्शित्वात् किं तवान्तःपुराणि वा BuddhaC. 6. 37; 1. 23; इष्टमन्तःपुरं सर्वं मातृवत् पूजितं मया PañcRā. 2. 71; महायत्नः कुमाराणामन्तःपुरस्य रक्षणे। ... कुर्यात् BṛParāSm. 12. 13; अन्तःपुराणां च वृत्तमेतेष्वेव प्रकरणेषु लक्षयेत् KāmSū. 251. 12 (4. 2) (JayaMa. अन्तःपुराणां चेति तत्स्थस्त्रीणामेवाभिधानम्); राजा ... अलंकृतश्च ... सर्वाण्यन्तःपुराणि ... पश्येत् KāmSū. 251. 18 (4. 2); स्वैरेव पुत्रैरन्तःपुराणि कामचारैर्जननीवर्जमुपयुज्यन्ते वैदर्भकाणाम् KāmSū. 301. 17 (5. 6); 294. 21 (5. 5); 296. 5 (5. 6); वैवाहिकैः कौतुकसंविधानैः ... आसीत् पुरं सानुमतः ... अन्तःपुरं चैककुलोपमेयम् KumāSaṁ. 7. 2; चपलोऽयं बटुः कदाचिदिमामस्मत्प्रार्थनामन्तःपुरेभ्यो निवेदयेत् Śāk. 2. 18 (10); (दुःष्यन्तः) दाक्षिण्येन ददाति वाचमुचितामन्तःपुरेभ्यः Śāk. 6. 5 = SaraKaṇṭhā. 632. 9; अन्तःपुराणां मञ्चाश्च तथान्ये परिकल्पिताः ViṣṇuP. v. 20. 27; BrahmP. 193. 26; अन्तःपुराण्यपि ... तस्याभिलषितम् अन्ववर्तन्त HarṣaC. 152. 2; अन्तःपुराणां विहितव्यवस्थः ... सर्वां नृपस्यानुकरोमि वृत्तिम् Nāgā. 4.1; PriyDa. 3. 3; अस्याः सर्वाण्यन्तःपुराण्याहूय सद्य एव सेवां दत्तवान् DaśKuC. 78. 4; तौ वारयितुमुद्युक्ता वज्रजङ्घस्य सूनवः। सर्वमन्तःपुरं चैव PadmP. (Ra.) 101. 30; प्रवेशितस्त्वयात्मायं यदैवानर्थसंकटे। तदैवान्तःपुरमिदं तव स्वीकृतमाधिना RāmC. 24. 108; अन्तःपुरं कृतानन्दं संप्रापद्येलनान्तिकम् BṛKathāK. 10. 99; 19. 48; महीपतिः ... पौरमन्तःपुरं चैव दानादिभिरमानयत् BṛKathāŚloSaṁ. 5. 82; क्षुद्रगणिकागणमप्यन्तःपुरमिति ... चिन्तयद्भिः ग्रामेयकैः TilaMañ. 118. 21; हन्ति ... अन्तःपुरं तथा वाली AśvaCi. 4. 32; स्वां पुरीं स विसिष्माय राजा त्वन्तःपुरं तथा BrahmP. 16. 22; अनङ्गप्रभा ...। राज्ञो हरिवरस्यान्तःपुराणां प्राप मुख्यताम् KathāSaSāg. ix. 2. 263; राजा ... बहुदासीपरीवारम् ... अन्तःपुरं सहाचालीद्देहच्छायेव चक्रिणः TriṣaŚaPuC. ii. 4. 40; उग्रसेनस्य पुत्री ... सार्धमन्तःपुरेण। तत्रायाता क्रीडितुम् NemiNir. 11. 1; (नृत्यशालायाम्) वामतोऽन्तःपुराणि स्युः (सभापतेः) SaṁgīRa. iv. 395. 4 (7. 1342); तस्याः पादद्वयाङ्गुष्ठसंपदः पुरतस्तव। इदमन्तःपुरं सर्वमङ्गारादपि हीयते MalliC. 5. 139; प्रभोः प्रमाणमादेश इति ... श्रुतमन्तःपुरेण तत् SamarāSaṁ. 4. 501; 1. 116; (कोऽपि) अन्तःपुराणाम् आभरणानि ... स्वर्णकारपार्श्वात् कारयति PurāPraSaṁ. 113. 20; अन्तःपुरस्य वृत्तिर्लक्ष्यैतेष्वेव तु प्रकारेषु KandaCū. iv. 2. 49; **2B** queen सर्वैरन्तःपुरैः सार्धं प्रीत्या प्राप्तेषु राजसु। यज्ञो दुर्योधनस्य ... वर्तते PañcRā. 1. 2; तन्मध्ये कस्यचिद्राज्ञोऽन्तःपुरम् ... जलक्रीडां करोति PañcT. 1. 62 (16) (3. 5); Pañcā. 39. 21; देवि, तव कारणात्सर्वमन्तःपुरं त्यजामि ĀścaCū. 5. 27 (5); यदीदृशमिदं रूपं स्याद्वनेऽन्तःपुरेण किम् RāghPāṇ. (Dha.) 7. 86; सः ... स्थानं कुब्जाम्रकं गतः। अन्तःपुरेण सहितः VarāP. 126. 187; (राजा आह) सहान्तःपुरेण ... मकरध्वजपूजार्थं व्रजिष्यामि YaśasCam. ii. 249. 14; गङ्गाकूले ... शर्यातिरायातः स्नातुमन्तःपुरैः सह BhaviP. 45B. 27 (i. 19. 5); अन्तःपुराणि सर्वाणि रुमा तारा तथैव च। ... साधु साध्विति चाब्रुवन् PadmP. v. 35. 41; तस्यैकाभूदनिर्वृतिः। नोदपद्यत यत्पुत्रो बहुष्वन्तःपुरेष्वपि KathāSaSāg. xii. 26. 6; करितुरगसमृद्धां सार्धमन्तःपुरेण क्षितिपतिरथ सर्वां शत्रुलक्ष्मीं गृहीत्वा। ... राजधानीं विवेश VikraDeC. 15. 86; (नरेश्वरः) अन्तःपुरैः कुमारैश्च ...। समन्वितः ... सहयातान् ... यथास्थानं निवेशयेत् Mānaso. iv. 4. 798; iv. 15. 1539; नृपोऽपि ... मातृगृहाणि गन्तुं कथंचिदन्तःपुरमादिदेश Surath. 2.9; वसन्तोत्सवे राजान्तःपुरेण सह आरामे क्रीडनाय गतः VetāPañ. (Śi.) 29. 44; (राजोवाच) स्वामिनी च भव मम चैवान्तःपुराणाम् BallāC. 24. 5; 102. 4; (चित्रसेनः) पुत्रस्य पुरस्यान्तःपुरस्य च ... पप्रच्छ कुशलं नृपः CitraPaC. 499; **2C** supervisor of the harem, chamberlain अन्तःपुरपुरद्वारद्रव्यधान्यपरिग्रहान्। दहेयुस्तांश्च हन्युर्वा ArthŚā. iii. 162. 8 (12. 2) (comm. तत्तत्पालकान्); **2Di** wife or consort पुरारातेरन्तःपुरमसि SaundL. 95; [illegible]न्तःपुरं दिशतु मङ्गलमादराद् वः ŚāraTi. 1. 2; छन्दःकन्दलमन्दिरमन्तःपुरमैन्दुशेखरं वन्दे LalitāStaRa. 182; महायोगपीठे निषण्णां

पुरारेरथान्तःपुरं नौमि नित्यम् DevīBhuSt. 2; अत्रत्यैः किलार्जुनसकाशाद्विष्णोरन्तःपुरमाच्छिन्नम् JayaMa. 130. 10 (*on* 2. 5); यस्य च ... सौभाग्यमेवान्तःपुरमरक्षत् TilaMañ. 15. 1; EI. xxv. 58. 29; अन्तःपुरेण शंभोरलंक्रिया कापि कल्प्यते काञ्च्याः MūkaPañ. 4. 34; **2Dii** housewife, cf. **अन्तःपुरप्रसिद्ध; 3** the word *antaḥpura* ठोऽन्तःपुराद् रूढौ। अन्तःपुरशब्दात्तत्र भवे ठप्रत्ययो भवति रूढौ विषये ŚākaṭāVyā. iii. 1. 128; SiddhaHe. vi. 3. 140 [Kośas give *antaḥpura* as the synonym of the following words : *avarodha*, AmaK. 6. 15; Vaija. 161. 36; AbhidhāCin. 727; ŚabdaRa. (Vā.) 1721; ŚabdaRa. (Su.) 3. 249; *avarodhana*, AmaK. 615; AbhidhāCin. 727; ŚabdaRa. (Vā.) 1721; ŚabdaRa. (Su.) 3. 249; KalpaK. 16. 67; *parāviddha*, Vaija. 161. 36; *vṛṣa*, Vaija. 161. 36; *śuddhānta*, AmaK. 615; AbhidhāCin. 727; ŚabdaRa. (Vā.) 1721; *stryagāra*, AmaK. 615; KalpaK. 16. 67; also they give *antaḥpura* as the meaning of the following words - *a*, NānārthaMa. 12; *avarodha*, NānārthāSaṁ. iii. 7. 16; *vṛṣanā*, NānārthāSaṁ. i. 151. 1276; *śuddhānta*, Liṅgānu. (He.) 119. 11; NānārthSaṁ. 86. 26; NānārthāSaṁ. ii. 29. 213; MediK. 69. 163; NānārthaMa. 768; ParaNā. 2331; ViśvaLoK. 148. 173]

अन्तःपुरक (antaḥpura-ka) *n*. inner apartment of a royal palace or harem बाह्या न च प्रवेश्या अन्तःपुरके कदाप्यविज्ञाताः (स्त्रियः) KandaCū. iv. 2. 59 [ŚabdaRa. (Su.) 3. 249 gives *antaḥpuraka* as a meaning of *āntarveśmika*]

अन्तःपुरकदम्बक (antaḥpura-kadambaka) *n*. group or host of queens (सः) द्वारि संभाषणव्यग्रमन्तःपुरकदम्बकम्। तेनोपदिष्टमज्ञासीच्चुत्वान्ध इव नामभिः BṛKathāMañ. 14. 370.

अन्तःपुरकन्या (antaḥpura-kanyā) *f*. maiden in the harem नाटिका ...। उत्पाद्य चरितं च नायकं च नृपतिमन्तःपुरकन्याम् ... अधिकृत्य प्राधान्येन अभिसंधाय कर्तव्या AbhinBhā. ii. 435. 10 (*on* 18. 58); Kāvyānu. (He.) 383.14.

अन्तःपुरकानन (antaḥpura-kānana) *n*. (pleasure-) grove of the harem ततोऽन्तःपुरवासिन्यस्तस्यान्तःपुरकाननम्। रम्यं संदर्शयामासुरङ्गनाः काममोहिताः DevīBhāP. i. 17. 59.

अन्तःपुरकान्तामूर्धन् (antaḥpurakāntā-mūrdhan) *m*. head of inmates of harem सा चान्तःपुरकान्तामूर्ध्नि कृता भूभुजा विलासवती। शुशुभे श्रीरिव ... तन्वी KalāVi. 4. 31.

अन्तःपुरकामिनी (antaḥpura-kāminī) *f*. (beautiful) lady in the harem पुत्रकाम्यन्तीभिरन्तःपुरकामिनीभिर्विधीयमानविविधव्रतविशेषम् ... राजकुलमव्रजत् (पार्थिवः) TilaMañ. 65. 6; कदाचिदन्तःपुरकामिनीभिरासेवितः सादरमच्युतेन्द्रः।... जगाद Raghunā. 6. 22.

अन्तःपुरकुटी (antaḥpura-kuṭī) *f*. cottage of the form of covert विजहार मुनिर्गिरौ। ... एकदा प्राप कन्दराम्। ... सुगुप्तां वनदेवीनामन्तःपुरकुटीमिव YogVā. v. 51. 51.

अन्तःपुरकुरङ्गाक्षी (antaḥpura-kuraṅgākṣī) *f*. deer-eyed lady in the harem अन्तःपुरकुरङ्गाक्ष्यः कमला इव रेजिरे Rāṣṭrau. 18. 57.

अन्तःपुरकृत्य (antaḥpura-kṛtya) *n*. activity in the case of harem स राजा जडमतिः सर्वाण्यपि राज्यप्रयोजनानि अन्तःपुरकृत्यानि च शिथिलीकृत्य तत्परः संवृत्तः Pañcā. 103. 21.

अन्तःपुरकृशोदरी (antaḥpura-kṛśodarī) *adj*. (*f*.) beautiful lady (*lit*. having slender belly) in the harem क्षणमुपजातान्तर्बाष्पोदन्तः, पुनरन्तःपुरकृशोदरीणां निवासतरुस्कन्धावरोहकाशैरिवोत्संगदेशैः ... विनोद्यमानः ... सुखेनाहमासांचक्रे YaśasCam. ii. 181. 5.

अन्तःपुरगत (antaḥpura-gata) *adj*. [*f*.- ā] **1A** being or present in the harem अन्तःपुरगतं ह्येनं स्त्रियः क्लीबाश्च सर्वशः। वर्तमानं यथावद्य कुत्सयेयुरसंशयम् MahāBhā. iv. 120* (54); अन्तःपुरगतो वाली श्रुत्वा शब्दममर्षणः। निष्पपात सह स्त्रीभिः Rāmā. iv. 11. 28; पूर्वाह्णे धर्मकार्याणि कृत्वा धर्मेण धर्मवित्।... शेषं दिवसभागार्धमन्तःपुरगतोऽभवत् Rāmā. vii. 42. 27; रक्षेदायुक्तकुशलमन्तःपुरगतं नृपम् NītiSā. 7. 43; BṛKathāŚloSaṁ. 3. 66; स यर्ह्यन्तःपुरगतो विषूचीनं समन्वितः। मोहम् ... याति जायात्मजोद्भवम् BhāgP. iv. 25. 55; अन्तःपुरगता देवी ... गिरिजा चिन्तयामास मनसा परमेश्वरम् SkandP. i (1). 34. 145; दत्ताभयान्मुकुन्दादीन् विसृज्यान्धकसूदनः। अन्तःपुरगतो रेमे देव्या सह SkandP. i (3B). 17. 18; तं शब्दम् ... शुश्रावान्तःपुरगतो वाली मधुमदाकुलः RāmāMañ. 181. 21; **1B** living in the harem तवानुयाने काकुत्स्थ ...। अन्तःपुरगता नार्यो नन्दन्तु Rāmā. ii. 98. 12; बालौ मनोज्ञरूपौ तौ ...। अन्तःपुरगतौ सर्वबन्धुभिः कृतपालनौ PadmP. (Ra.) 25. 30; TilaMañ. 315. 21; तया (धम्मदिन्नया) किलान्तःपुरगतयैव प्रव्रज्यार्थं बुद्धाय दूतः प्रेषितः Sphuṭā. iv. 37. 14 (*on* 4. [illegible]); **1C** pertaining or belonging to the harem भिक्षुक्यश्चारणा दास्यो मालाकाराः कलाविदः। अन्तःपुरगता वीता निर्हरेयुरलक्षिताः NītiSā. 13. 45; YuktiKa. 10. 14; **2** staying in the palace प्रत्युत्पन्ने वा कारणे यद्यदुपपद्येत तत्तदमित्रेऽन्तःपुरगते गूढसंचारः प्रयुञ्जीत ArthŚā. iii. 178. 9 (12. 5)

अन्तःपुरगा (antaḥpura-gā) *adj* (*f*.) visiting the harem सरसा जनपदयोषाः प्रीत्यपदेशेन चार्धमासादौ। वैदर्भान्तःपुरिका अन्तःपुरगाः प्रकुर्वन्ति प्रीतिदायम् KandaCū. v. 5. 41.

अन्तःपुरगामिनी (antaḥpura-gāminī) *adj*. (*f*.) visiting the harem प्राज्ञा तु प्रज्ञया युक्ता या त्वन्तःपुरगामिनी। विप्रश्निका चेक्षणिका देवज्ञा सा च कथ्यते KośaKaTa. 1. 4833.

अन्तःपुरगृह (antaḥpura-gṛha) *n*. house or abode in the sanctum sanctorum योऽन्तःपुरगृहं गन्धैः सुगन्धैः प्रविलेपयेत्। ... तस्य पुण्यम् BhaviP. 245 B. 20 (i. 164. 19)

अन्तःपुरग्रीव (antaḥpura-grīva) *n*. corridor of the harem (जननीजनः) माङ्गलिक्यपाणिरन्तःपुरग्रीवे तिष्ठति BālRā. 10. 100 (9)

अन्तःपुरचकोर (antaḥpura-cakora) *m*. Greek partridge (said to feed on moon-beams) belonging to the harem इह युवतिवदनकान्तिभिराप्यायितनुन्दपरिमृजः शेते। ... अन्तःपुरचकोरः AnargharRā. 7. 110.

अन्तःपुरचर (antaḥpura-cara) *adj*. [*f*. - ā, - ī] **A** who is the inmate of the harem आचख्युस्तस्य संहृष्टाः स्त्रियः ... अन्तःपुरचराः MahāBhā. iv. 63. 6; श्रुत्वा दैवाप्रियाख्यानं राममातुस्तदप्रियम्। अन्तःपुरचरा नार्यः ... नाभ्यागमंस्तत्र कौसल्याया निवेदितुम् Rāmā. ii. 391* (2); ii. 98. 12; अन्तःपुरचरा नार्यस्तथा राजकुमारकाः। पौराः पुराङ्गनाश्चापि सर्वे ताभ्यां विमोहिताः SkandP. iv. 58. 129; ŚivaP. ii (5). 5. 57 (226B. 8); (used as noun) inmate of the harem अन्तःपुरचरैर्दिव्यैः पवित्रैः सहितो विभुः। सदा नारायणो देवो यस्याश्चक्रे कथां मुदा SkandP. iv. 18. 24; अन्तःपुरचरैः सार्धं यो न मन्त्रं समाचरेत्। न कलत्रैर्नरेन्द्रस्य स भवेद् राजवल्लभः Pañcā. 8.32; **B** being or present in the harem राघवः ...। संध्यामुपास्य विधिवत् ...। प्रवृत्तायां रजन्यां तु सोऽन्तःपुरचरोऽभवत् Rāmā. vii. 36. 61; ViṣṇuDhaP. ii. 151. 38; अन्तःपुरचरो रामः कामं निर्वृतिमाप्तवान् RāmāMañ. 466. 26; **C** staying in the harem एतस्मिन्नन्तरे प्राप्तस्सह कृष्णेन नारदः। अन्तःपुरचरां देवीं रुक्मिणीं प्राह हर्षयन् ViṣṇuP. v. 27. 25; अन्तःपुरचरा नारीः ... ददौ ... श्रीनिवासाय SkandP. ii (1). 8. 35; दासदासीसहस्रकम्। अन्तःपुरचरीर्नारीर्नृत्यगीतविशारदाः। ददौ SkandP. ii (1). 39. 13; अन्तःपुरचरं वृद्धं दण्डपाणिम् ...। उवाच राजा हृष्टात्मा शब्देनापूरयन् दिशः SkandP. v (3). 26. 83; अन्तःपुरचरीः प्रैष्याश्चकार परितोषिताः BṛKathāŚloSaṁ. 2. 19; विदूषकः। अन्तःपुरचरो राज्ञां नर्मामात्यः प्रकीर्तितः NāṭaLaRaK. 2200; BhāvPra. (Śā.) 281. 21 (9); VīraMi. (Lakṣaṇa.) 222. 11.

अन्तःपुरचर (antaḥpura-cara) *m*. attendant of the harem अथान्तःपुरचरलक्षणम्। विष्णुधर्मोत्तरे VīraMi. (Lakṣaṇa.) 222. 8.

अन्तःपुरचराध्यक्ष (antaḥpuracarādhyakṣa) *m*. chief or superintendant of the attendants of the harem अन्तःपुरचराध्यक्षो वैरभूतैर्निराकृतैः। संसर्गं न व्रजेद् भृत्यो राज्ञो गुह्यं च गोपयेत् AgniP. 221 (1). 3.

अन्तःपुरचरावृत (antaḥpuracarāvṛta) *adj*. surrounded by the attendants of the harem (महीपतिः) क्षुभितानामिवाश्रौषीत् स निर्घोषमुदन्वताम् ... प्रासादतलमारोहदन्तःपुरचरावृतः BṛKathāŚloSaṁ. 3. 9.

अन्तःपुरचारिका (antaḥpura-cārikā) *f*. female attendant of the harem सोऽपि वत्सेश्वरः ... विरचितां नाम भेजेऽन्तःपुरचारिकाम् KathāSaSāg. ii. 6. 65; iii. 4. 193; संमृज्य शोधनीभिश्चत्वरवेदीतलेषु रम्येषु। रचयन्ति रङ्गवल्लीरन्तःपुरचारिका एताः Jīvān. 41. 7.

अन्तःपुरचारिणी (antaḥpura-cāriṇī) *f*. **A** inmate of the harem अन्तःपुरचारिणीनां बहिरनिष्क्रमो, बाह्यानां चाप्रवेशः KāmSū. 252. 24 (4. 2); **B** wife सा ... नैवान्तःपुरचारिणी समभवत् किं तु प्रविष्टा मनः GopāKeCan. 135.12; **C** female attendant of the harem ताश्चान्तःपुरचारिण्यः नियोज्यास्तेषु कर्मसु BhāvPra. (Śā.) 292. 16 (10) [ParaNā. 2015 gives *antaḥpuracāriṇī* as the synonym of *asiknī*, *dūtikā* and *sañcārikā*]

अन्तःपुरचारिन् (antaḥpura-cārin) *m*. **A** male attendant of the harem न च ह्येनैर्महीशस्य संगच्छेत विशारदः। नान्तःपुरपुरंध्रीभिर्न चान्तःपुरचारिभिः। PāṇḍaC. 10. 14; **B** one living in the harem निष्क्रान्तोऽपि परिरक्षिताकलानां जगृहेऽन्तःपुरचारिणा जनेन Acyutarā. 2. 23; तद्य निवेदितमन्तःपुरचारिणा महाराजस्यासन्नपरिजनेन द्रष्टव्यमिति JānaPa. 6. 3 (7); तस्मादन्तःपुरचारिणः पञ्चपुरुषात् तत्संचारयतः पुरुषाद्य प्रवृत्तिमुपलब्धुं शक्या Jīvān. 108. 3.

अन्तःपुरचारिवारवनिता (antaḥpuracāri-vāravanitā) *f*. harlot moving about in the harem दूतेनाद्य नीता निशा कमलया देवी प्रसाद्याद्य च। इत्यन्तःपुर-

चारिवारवनिताविज्ञापनानन्तरम् (विद्वान् ते समस्य अपूरयत्) PrabhāC. 144.24.

अन्तःपुरचिन्ता (antaḥpuracintā) *f.* **i** name of a section or topic in the Bṛhatsaṁhitā इति ... बृहत्संहितायामन्तःपुरचिन्तायां स्त्रीप्रशंसा नाम चतुःसप्ततितमोऽध्यायः BṛSaṁ. 74. 20 (colophon); **ii** name of a section or topic in the Agnipurāṇa वक्ष्येऽन्तःपुरचिन्तां च धर्माद्याः पुरुषार्थकाः AgniP. 223. 1; **iii** name of a section or topic in the Viṣṇudharmottarapurāṇa इति ... अन्तःपुरचिन्ता नाम द्विषष्टितमोऽध्यायः ViṣṇuDhaP. ii. 62 (colophon)

अन्तःपुरचेटिका (antaḥpura-ceṭikā) *f.* female servant or attendant of the harem एत्य फलं साक्षाद्राज्ञेऽन्तःपुरचेटिकाः(?का)। अदर्शयदिदं देव्यै स्वप्ने शंभुरदादिति KathāSaSāg. xviii. 1. 42; SamarāSaṁ. 4. 376.

अन्तःपुरचेटी (antaḥpura-ceṭī) *f.* female attendant or servant in the harem अथ भीतां वियोगार्तां प्राणत्यागोन्मुखीमिह। एत्यान्तःपुरचेट्यो मां सान्त्वयन्त्योऽब्रुवन्निदम् KathāSaSāg. xiv. 2. 131.

अन्तःपुरचेष्टित (antaḥpura-ceṣṭita) *n.* activity in the harem विभूतिगुणसंभोगवीर्यान्तःपुरचेष्टिते। नपः(?नृपः) स्वचरितेषु स्यादिष्टार्थसंस्तवे सदा। ... प्रशस्यते BhāvPra. (Śā.) 227. 5 (8)

अन्तःपुरजन (antaḥpura-jana) *m.* **A** inmate of the harem अन्तःपुराणि सर्वाणि शान्तां दृष्ट्वा तथागताम् (v. l. अन्तःपुरजनश्चापि दृष्ट्वा शान्तामुपागताम्) (मुमुदे पूजयेद्वैनाम्) Rāmā. i. 10. 28; i. 309* (97); राजपुत्रि तस्मिन्कलिङ्गहतकावस्कन्दे विद्रुतेष्वितस्ततोऽन्तःपुरजनेषु दिष्ट्या दृष्टाम् ... तामहं गृहीत्वा वत्सराजान्तिकं प्रस्थितः PriyDa. 4. 7 (37); **B** attendant in the harem राजनियमः। उचितोऽन्तःपुरजनः कञ्चुकिप्रभृतिः तद्व्यतिरिक्तो बाह्यजनोऽत्र चेटदासादिः प्रवेशकादौ कार्य इत्यर्थः AbhinBhā. ii. 431. 17 (*on* 18. 49); Kāvyānu. (He.) 382. 24.

अन्तःपुरजनाध्यक्ष (antaḥpurajanādhyakṣa) *m.* superintendent or custodian of the harem, head-chamberlain अन्तःपुरजनाध्यक्षैर्वैरिदूतैर्निराकृतैः। संसर्गं न व्रजेद्राजन्विना पार्थिवशासनात् MatsyaP. 216. 9.

अन्तःपुरजरतीजन (antaḥpura-jaratījana) *m.* host of old female attendants in the harem आचारकुशलेनान्तःपुरजरतीजनेन क्रियमाणावतरणकमङ्गलाम् ... विलासवतीं ददर्श (तारापीडः) Kād. 68. 16.

अन्तःपुरज्येष्ठा (antaḥpura-jyeṣṭhā) *adj.* (*f.*) eldest or chief of queens षोडशान्तःपुरज्येष्ठा पुण्या नगरदेवता। मम प्रवासदुःखार्ता माता कुशलिनी ननु SvapnVā. 6. 9.

अन्तःपुरतस् (antaḥpura-tas) *adv.* from the harem अरे दुष्टा गदत पण्डितानन्तःपुरतः स्ववृत्तम् Nāṭa. 27. 13.

अन्तःपुरत्व (antaḥpura-tva) *n.* the state of being the harem यस्य रणान्तःपुरे ...। रणस्यान्तःपुरत्वमारोप्यमाणं शब्दोपात्तम् KāvyPra. 597. 6.

अन्तःपुरत्वारोप (antaḥpuratvāropa) *m.* superimposition of the state of being the harem रणस्यान्तःपुरत्वारोपः श्रौतो मण्डलाग्रलताया नायिकात्वम् ... अर्थसामर्थ्यादवसीयते Kāvyānu. (He.) 301.11.

अन्तःपुरदण्ड (antaḥpura-daṇḍa) *m.* control over, i.e. charge of the harem राजावरोधभोग्यानां भाण्डाभरणवाससाम्। सद्योऽन्तःपुरदण्डेषु किराता योजिता नृपैः BhāvPra. (Śā.) 293. 7 (10)

अन्तःपुरदर्शन (antaḥpura-darśana) *n.* name of the seventh canto of Sundarakāṇḍa in the Rāmāyaṇa इति श्रीरामायणे सुन्दरकाण्डे (Add. अन्तःपुरदर्शनम्) सप्तमः सर्गः Rāmā. v. 7 (colophon)

अन्तःपुरदासी (antaḥpura-dāsī) *f.* maid servant in the harem मुण्डजटिलकुहकप्रतिसंसर्गं बाह्यदासीभिरन्तःपुरदासीनां प्रतिषेधयेत् (राजा) ManuBh. ii. 44. 21 (*on* 7. 153); RājTa. (Ka.) 5. 445.

अन्तःपुरदास्यादि (antaḥpuradāsy-ādi) *adj.* maid servant etc. (employed) in the harem युक्तानां नियुक्तानां स्त्रीणामन्तःपुरदास्यादीनाम् ManuBh. ii. 38. 19 (*on* 7. 125)

अन्तःपुरदाह (antaḥpura-dāha) *m.* act of setting the harem on fire रत्नावलीवृत्तान्तवर्णने ईप्सितार्थप्रतीघाते बाभ्रव्येण प्रस्तुते तस्य प्रतिघातोऽन्तःपुरदाहेन AbhinBhā. iii. 55. 9 (*on* 19. 93)

अन्तःपुरद्वय (antaḥpura-dvaya) *n.* pair of queens (आसीत्) कस्यापि राज्ञोऽन्तःपुरद्वयम्। एकया महे गन्तुकामया निजाभरणपेटिका कस्याश्चिन्निजसख्याः समर्पिता PurāPraSaṁ. 114. 1.

अन्तःपुरद्वार् (antaḥpura-dvār) *f.* [Loc.] **i** at the door of the harem प्रातश्च ददृशे राज्ञा देवसेनेन तत्र सः। स्वसुतान्तःपुरद्वारि स्थितश्छिन्नच्युतो भुजः KathāSaSāg. iii. 4. 285; गुर्जरधरित्र्याम् ... श्रीश्रीमहमुदविजयराज्ये राज्ञोऽतःपुरद्वारि EI. iv. 299. 8; **ii** at the door of the inner chamber अभिधानान्तरमन्तकारैरन्तःपुरद्वारि कृताधिकारम् ... ननाम सा नन्दिनमानताङ्गी YātrāPra. 1. 56.

अन्तःपुरद्वार (antaḥpura-dvāra) *n.* door of the harem आसाद्य भवनद्वारं (v. l. आसाद्यान्तःपुरद्वारम्) पित्रे स प्रत्यहारयत् MahāBhā. iv. 63. 49; ii. 16. 37; स तदन्तःपुरद्वारं समतीत्य जनाकुलम्। प्रविविक्तां ततः कक्ष्यामाससाद पुराणवित् Rāmā. ii. 14. 1; ii. 13. 17; सुमन्त्रोऽन्तःपुरद्वारं ययौ तूर्णं महीपतेः RāmāMañ. 62. 21; शतमन्युः ... समागम्य ... अन्तःपुरद्वारम् NīlaVi. 17. 11.

अन्तःपुरद्वारगत (antaḥpuradvāra-gata) *adj.* **A** located at, i.e. attached to the entrance or door of the harem अन्तःपुरद्वारगतं परिघं गृह्य चातुलम्। वधाय तेषां चिक्षेप नानायुधविशारदः HariVaṁ. 108. 21; **B** present at the entrance of the harem अन्तःपुरद्वारगतैर्वेत्रजर्जरपाणिभिः। ... स चापि दृष्टस्तैस्तत्र नरो दिव्यवपुर्धरः। ... पुरुषास्ते ... कन्यान्तःपुररक्षकाः ŚivaP. ii (5). 52. 58 (285B. 4)

अन्तःपुरधनाध्यक्ष (antaḥpuradhanādhyakṣa) *m.* superintendent of the harem and that of the treasury अन्तःपुरधनाध्यक्षैः ...। संसर्गं न व्रजेद्राम विना पार्थिवशासनम् ViṣṇuDhaP. ii. 25. 9.

अन्तःपुरध्वंसकारिन् (antaḥpuradhvaṁsa-kārin) *adj.* destroyer of the harem मर्त्योऽप्यन्तःपुरध्वंसकारी विध्वंसकः स्वसुः। शत्रुर्ममायं वध्योऽद्य स्वाम्यकामः किलैष नः KathāSaSāg. xiv. 2. 166.

अन्तःपुरनतभ्रू (antaḥpura-natabhrū) *adj.* (used as noun) beautiful lady (*lit.* having curved eyebrows) in the harem अभिषिक्तोऽतिशुशुभे शंभुः समधिकोज्ज्वलः। तमन्तःकरणैर्भेजुरन्तःपुरनतभ्रुवः ParamāKā. 44. 32 (? 31)

अन्तःपुरनाद (antaḥpura-nāda) *m.* sound or din (of the wailing arising) from the harem ततस्तमन्तःपुरनादमुत्थितं समीक्ष्य वृद्धास्तरुणाश्च मानवाः। स्त्रियश्च सर्वा रुरुदुः समन्ततः Rāmā. ii. 51. 30.

अन्तःपुरनिकेतान्तर् (antaḥpuraniketāntar) *adv.* inside the quarters of the harem सोऽन्तःपुरनिकेतान्तर्वरस्त्रीपरिवारितः। वेत्रिण्यां दर्श्यमानाध्वा रत्नादर्शगृहं ययौ TriṣaŚaPuC. i. 6. 717.

अन्तःपुरनिरुद्धा (antaḥpura-niruddhā) *adj.* (*f.*) imprisoned within the harem अन्तःपुरनिरुद्धया पूर्वदेहदयितया सहैव रत्यागतः प्रद्युम्नः AvantiKa. 125.7.

अन्तःपुरनिर्यूह (antaḥpura-niryūha) *m.* pinnacle or turret of the harem अन्तःपुरनिर्यूहे निराकृतमहाजने। आसीनाय स मे वृत्तं युष्मद्वृत्तमवर्तयत् BṛKathāŚloSaṁ. 20. 317.

अन्तःपुरनिवासिन् (antaḥpura-nivāsin) *adj.* [*f.* - ī] **i** staying in the harem ब्रह्मदत्तस्य ... अन्तःपुरनिवासिनी। पूजनी नाम शकुनी MahāBhā. xii. 137. 5; **ii** living or residing in the harem अन्तःपुरनिवासिन्यः स्त्रियः सर्वगुणान्विताः ... सर्वासामैश्वर्यं कुरु जानकि Rāmā. v. 18. 30; मागधी तु नरेन्द्राणामन्तःपुरसमाश्रया (v. l. नराणां चेवान्तःपुरनिवासिनाम्)। चेटानां राजपुत्राणां श्रेष्ठिनां चार्धमागधी NāṭyaŚā. 17. 51; भक्ष्यैरुच्चावचैर्भोज्यैरन्तःपुरनिवासिनः। ... राजा तोषयेत् SkandP. ii (4). 10. 28; अनुजग्मुश्च तम् ...। अन्तःपुरनिवासिन्यः स्त्रियः सर्वाः स्वलंकृताः BrahmP. 44. 23; तं दृष्ट्वा सुन्दरं साम्बं सर्वा चुक्षुभिरे स्त्रियः। न स दृष्टः पुरा याभिरन्तः पुरनिवासिभिः (?पुरनिवासिनीभिः) BhaviP. 126A. 28 (i. 73.26)

अन्तःपुरनिवेश (antaḥpura-niveśa) *m.* place or region of the harem बहुमहिषीसहस्रशोभितोऽन्तःपुरनिवेश इव ... स्थाण्वीश्वराख्यो जनपदविशेषः HarṣaC. 146. 11 (Bālabodhinī अन्तःपुरनिवेशोऽन्तःपुरस्थानम्)

अन्तःपुरनूपुरनिनाद (antaḥpuranūpura-nināda) *m.* jingling sound of the anklets of the ladies in the harem कदान्तःपुरनूपुरनिनादसंगतान्गृहकलहंसकाननुसरन् ... आयासयिष्यति धात्रीम् (तनयः) Kād. 63. 2.

अन्तःपुरपति (antaḥpura-pati) *m.* head-chamberlain of the harem सक्ता गुणवती राजन्नन्तःपुरपतेरिति BṛKathāMañ. xiv. 1. 280; परस्य रक्षितावद्यं न रक्षस्यात्मनः कथम्। यः सुरक्षितनामायमन्तःपुरपतिर्युवा। तत्सक्ता हि त्वदीयैषा राज्ञी गुणवरा किल KathāSaSāg. vii. 5. 27.

अन्तःपुरपरिचय (antaḥpura-paricaya) *m.* name of a chapter of Sundarakāṇḍa in the Rāmāyaṇamañjarī (*lit.* acquaintance with the harem) इत्यन्तःपुरपरिचयः RāmāMañ. 243. 21.

अन्तःपुरपरिच्छद (antaḥpura-paricchada) *m.* retinue of ladies or inmates in the harem यश्च सिंहासनं दद्यान्महारत्नान्वितं नृपः। ... कुलैश्शकसंयुक्तः सान्तःपुरपरिच्छदः। समस्तभृत्यसंयुक्तः शिवलोके महीयते ŚivU. 6. 92.

अन्तःपुरपरिजन (antaḥpura-parijana) *m.* attendant of the harem प्रातर्विधेयकारितया च परिगृहीतेष्वन्तःपुरपरिजनेषु ... मयूरकाख्यं किंनरमिथुनं पुरस्तात् ... पटं निचिक्षेप UdaySuKa. 98. 9.

अन्तःपुरपरिसर (antaḥpura-parisara) *m.* [Loc.] in the surrounding area or vicinity of the harem कितान्तामन्तःपुरपरिसरे केवलमभूदसूर्यंपश्यत्वं त्वदरिसुदृशा- ... Ekāva. 6, 2 ½ (59) (172. 5)

अन्तःपुरपरीक्षा (antaḥpura-parīkṣā) *f.* test or examination (of the loyalty) of the queens नृपस्त्वन्तःपुरपरीक्षायै मित्रं प्राह भोः यदि नाम मम शरीरं रक्षसे तदाहं परीक्षां करोमि PurāPraSaṁ. 6. 16.

अन्तःपुरपरीवारजन (antaḥpura-parīvārajana) *m.* retinue of attendants of the harem अन्तःपुरपरीवारजनोऽप्येत्य ननाम ताम् (पुष्पमालाम्) PārśvC. 6.949.

अन्तःपुरपर्यन्त (antaḥpura-paryanta) *m.* [Loc.] at the extremity or boundary of the harem अथान्तःपुरपर्यन्ते श्रुत्वा विक्रोशतां स्वनम्। निर्गत्य पृष्ट्वा तत्रस्थान् प्रविश्य प्राह गोमुखः BṛKathāMañ. xiv. 1. 389.

अन्तःपुरपाल (antaḥpura-pāla) *m.* guard or chamberlain of the harem राज्ञा तथेति प्रतिपन्नेऽन्तःपुरपालैर्विज्ञप्तम् Pañcā. 51. 11.

अन्तःपुरपुरंध्रि (antaḥpura-purandhri) *f.* A matron in the harem संचारय चामराण्यन्तःपुरन्ध्रिनिःश्वसितैः HarṣaC. 261. 14; B married woman in the harem तस्य चास्ति ...प्रेयसी ...प्रधानान्तःपुरपुरन्ध्रिषु विजयरेखा नाम UdaySuKa. 95. 27.

अन्तःपुरपुरंध्रिका (antaḥpura-purandhrikā) *f.* married woman in the harem उपेन्द्रविदलितस्य कंसासुरस्य सर्वतो रुदतीनामन्तःपुरपुरन्ध्रिकाणामनणुकज्जलकलापकालीकृतैरश्रुवारिभिरापूरितेव ...यमुनाभिधाना महासिन्धुरुत्तरां दिशमाश्रिता UdaySuKa. 54. 28.

अन्तःपुरपुरंध्रिकालंकार (antaḥpurapurandhrikālaṅkāra) *m.* ornament of a married woman in the harem अन्तःपुरपुरंध्रिकालंकारविकृतकायानां शम्फलीनाम् ...नूपुरनादेन विनोद्यमानमानसः सुभगकंदर्पाभिधस्य सौधस्य ...सप्तमं तलमध्यारूढोऽस्मि YaśasCam. ii. 188. 6.

अन्तःपुरपुरंध्रिजन (antaḥpura-purandhrijana) *m.* host of married women in the harem विधेहि ...अन्तःपुरपुरंध्रिजनेन सार्धम् ...पुराणवारुणीपानोत्सवम् TilaMañ. 61. 11.

अन्तःपुरपुरंध्रिसार्थ (antaḥpura-purandhrisārtha) *m.* host of married women in the harem अदयशस्त्रपातविद्राविताखिलदस्युलोकश्च शोकलम्बालकं सबालकमादाय तदीयमन्तःपुरपुरन्ध्रिसार्थमर्थभारं च भूयः स्वशिबिराभिमुखोऽभवम् TilaMañ. 137. 5.

अन्तःपुरपुरंध्री (antaḥpura-purandhrī) *f.* married woman in the harem समाहूय ...। अन्तःपुरपुरंध्रीश्च शुद्धान्तवरयोषितः। ...यथास्थानं निवेशयेत् Mānaso. iv. 1. 5; iv. 4. 824; iv. 7. 1109; अन्तःपुरपुरंध्रीणां नूपुरध्वनिपूरितः। गिरौ निर्झरझात्कारश्चकार श्रवणोत्सवम् NemiNir. 8. 12; नान्तःपुरपुरंध्रीभिर्न चान्तःपुरचारिभिः। न च द्वेष्यैर्महीशस्य संगच्छेत विशारदः PāṇḍaC. 10. 14; एतत् प्रियं प्रियम्। यतः कुहूदिने पर्वोपवासे पौषधस्थिताः। अन्तःपुरपुरंध्र्यो मे पक्षादौ पारणाकृतः PrabhāC. 26. 3.

अन्तःपुरपुरंध्रीजन (antaḥpura-purandhrījana) *m.* host of married women in the harem काश्यपीधरः ...निखिलान्तःपुरपुरंध्रीजनवन्द्यमानपादपद्मां पद्मां तैस्तैः सतीजनप्रह्लादवचनैः ...उपचर्य ...प्रावासयत् YaśasCam. ii. 366. 7.

अन्तःपुरपुरःसर (antaḥpura-puraḥsara) *adj.* led by the attendants of the harem कशिपुः ... सुतरां प्रमदान्वितः। निर्ययावर्घ्यपाद्येन सोऽन्तःपुरपुरःसरः PadmP. (Ra.) 108. 28.

अन्तःपुरपृच्छा (antaḥpura-pṛcchā) *f.* inquiry by the inmates of the harem युष्माभिः प्रतिगण्डभैरवरणे प्राणाः कथं रक्षिता इत्यन्तःपुरपृच्छया यदरयो लज्जावशं प्रापिताः ...सोऽयं शिङ्गमहीपतिः RasāSu. 6. 2 (1. 34)

अन्तःपुरप्रचार (antaḥpura-pracāra) *m.* 1 conduct or behaviour of the inmates in the harem मध्यन्दिनेऽर्धरात्रे वा ...। चिन्तयेद् धर्मकामार्थान् ...। दूतसंप्रेषणं चैव कार्यशेषं तथैव च। अन्तःपुरप्रचारं च प्रणिधीनां च चेष्टितम् ManuSm. 7. 153 (*but* Apte gossip of the harem); 2 act of moving within the harem बलिः ...धराधीश्वरम् ...राज्यमन्तःपुरप्रचारैश्वर्यमात्रसद्मतः पद्मतोऽभ्यर्थ्य ... अग्निहोत्रमारेभे YaśasCam. ii. 319. 23.

अन्तःपुरप्रचार (antaḥpura-pracāra) *adj.* moving, i.e. present in the harem अन्तःपुरप्रचारेषु देवपूजापरेषु च। ...व्यग्रेष्वन्येषु कार्येषु कुर्याद् वैरिषु घातनम् Mānaso. ii. 20. 1235; SūktiRa. 150. 11.

अन्तःपुरप्रचारादि (antaḥpurapracārādi) *adj.* conduct or behaviour etc. of the inmates in the harem किं पुनस्तन्मन्त्रणीयम्। उक्तं च दिक्प्रचार° ...°कुमारचिन्तान्तःपुरप्रचाराद्यनेकविधं च BālaKrī. i. 193. 19 (*on* 1. 340)

अन्तःपुरप्रचारिन् (antaḥpura-pracārin) *adj.* moving, i.e. present in the harem सहेलमन्तःपुरप्रचारिभिः ...कुब्जवामनकिरातकञ्चुकी(?कि)भिः कृतेन विकृतालापनर्तकेतवेन विकास्यमानलोचनः (अहम्) YaśasCam. ii. 27. 10.

अन्तःपुरप्रतीहार (antaḥpura-pratīhāra) *m.* door keeper of the harem कथमयमन्तःपुरप्रतीहारो रत्नापीड इत एवाभिवर्तते KamVa. 4. 7(2)

अन्तःपुरप्रदीप (antaḥpura-pradīpa) *m.* lamp (burning) inside the harem पूर्णमानेष्वन्तःपुरप्रदीपेषु ... देवी यशोमती ...उदतिष्ठत् HarṣaC. 178. 12.

अन्तःपुरप्रदेश (antaḥpura-pradeśa) *m.* area or region of the inner apartment or harem वाजिनिवेशनम्। अन्तःपुरप्रदेशस्य कार्यं दक्षिणतश्च तत् SamarāSū. 33. 18.

अन्तःपुरप्रधर्षक (antaḥpura-pradharṣaka) *adj.* who attacks the royal palace अन्तःपुरप्रधर्षकम् ...दुर्गराष्ट्रदण्डकोपकं वा शिरोहस्तप्रादीपिकं घातयेत् ArthŚā. ii. 169. 5 (4. 11)

अन्तःपुरप्रधाना (antaḥpura-pradhānā) *adj.* (*f.*) prominent or chief among queens अन्तःपुरप्रधाने च तस्याभूतामुभे प्रिये। सुभद्रेमे TriṣaŚaPuC. iv. 2. 195.

अन्तःपुरप्रलाप (antaḥpura-pralāpa) *m.* name of a sub-section in the Rāmāyaṇamañjarī (*lit.* lament in the harem) इत्यन्तःपुरप्रलापः RāmāMañ. 393.19.

अन्तःपुरप्रविष्ट (antaḥpura-praviṣṭa) *adj.* which has entered the harem यः पुरा पृथ्वीपतिते न तत्रास महोरगे। नान्तःपुरप्रविष्टेऽपि परानीके च चुक्षुभे। तस्यास्य राज्ञो जायेत भयं सत्त्ववतः कथम् KathāSaSāg. iii. 3.39.

अन्तःपुरप्रवेश (antaḥpura-praveśa) *m.* entrance or gate into the harem अन्तःपुरप्रवेशे च विनियुक्ता हि ये नराः। काषायकञ्चुकपटाः कार्यास्तेऽपि यथाविधि NāṭyaŚā. 21. 133.

अन्तःपुरप्रवेशनशीला (antaḥpurapraveśana-śīlā) *adj.* (*f.*) habituated or accustomed to the entering into the harem (आचरेत्) बाह्याभिरन्तःपुरप्रवेशनशीलाभिः स्त्रीभिः करणभूताभिः। दूतीकल्पं दूतीविधिं यथोक्तम् JayaMa. 299. 12 (*on* 5.6)

अन्तःपुरप्रवेशयोग्य (antaḥpurapraveśa-yogya) *adj.* fit or qualified to enter the harem अन्तःपुरप्रवेशयोग्येन राजपरिजनेनोपदिश्यमानवर्त्मान्तःपुरमाययौ Kād. 93. 9.

अन्तःपुरप्रसिद्ध (antaḥpura-prasiddha) *adj.* well-known among housewives भिक्षां भिक्षवे च याचमानाय दद्यात्। ...अन्तःपुरप्रसिद्धं चैतत् ManuBh. i. 247. 19 (*on* 3. 84)

अन्तःपुरप्राचुर्य (antaḥpura-prācurya) *n.* abundant number of queens अन्तःपुरप्राचुर्यात् तां प्रति विरक्तचेता नृपतिः PrabaCin. 118. 5.

अन्तःपुरप्रासादस्थित (antaḥpuraprāsāda-sthita) *adj.* being, i.e. resting on the top-storey of the harem राजान्तःपुरप्रासादस्थितः ... पुरतपंण स्वप्रस्तावागतां गीयमानामार्यानशृणोत् HarṣaC. 199. 8.

अन्तःपुरप्रीति (antaḥpura-prīti) *f.* love for the queen तत्र तस्य तदाकारध्यानावहितचक्षुषः। सममन्तःपुरप्रीत्या प्रपेदे तानवं तनुः RājTa. (Ka.) 4. 25.

अन्तःपुरप्रेष्या (antaḥpura-preṣyā) *f.* one who is fit for sending into the harem, female servant in the harem असिक्न्यन्तःपुरप्रेष्या दूती संचारिका स्मृता AbhidhāRaMā. 2. 336; AbhidhāCin. 521; NānārthāSaṁ. ii. 1. 5; ŚabdaRaSaK. 190. 15.

अन्तःपुरबहिर्द्वार (antaḥpura-bahirdvāra) *n.* outer gate of the harem अन्तःपुरबहिर्द्वारं सौविदल्लः समेत्य सः। पंढवृद्धान्समाहूय वाक्यमेतदभाषत SkandP. iii (1). 15. 26.

अन्तःपुरबालबकुलक (antaḥpura-bālabakulaka) *m.* young plant *Mimusops Elengi* in the harem पुत्रकान्तःपुरबालबकुलक वारुणीगण्डूषग्रहणदुर्ललित दृष्टोऽसि HarṣaC. 227. 16.

अन्तःपुरभाजनी (antaḥpurabhājanī) *f.* particular type of measure into the (king's) palace (extending to eighty-five *palas*) दशधरणिकं पलम्। तत्पलशतमायमानी पञ्चपलावरा व्यावहारिकी भाजन्यन्तःपुरभाजनी च ArthŚā. i. 258. 8 (2. 19) (comm. तुला ...तदाख्या देवीकुमारादिदेयार्था च भवति)

अन्तःपुरभाजनीय (antaḥpura-bhājanīya) *n.* particular type of measure into the (king's) palace (extending to hundred and sixty-two and half *palas*) मानम् ...द्विषष्टिपलशतमर्धपलं चान्तःपुरभाजनीयम् ArthŚā. i. 260. 4 (2. 19)

अन्तःपुरभू (antaḥpura-bhū) *adj.* taking place or happening in the harem क्व सान्तःपुरभूः क्रीडा केयं विक्रयभूमिका MalliC. 7. 1040.

अन्तःपुरभोग (antaḥpura-bhoga) *m.* enjoyment in the harem अनुपूर्वेश इति ...प्रच्छन्नकामितम् अन्तःपुरभोगः (नि)वासकः इत्यादिना क्रमेण AbhinBhā. iii. 196. 12 (*on* 22. 151)

अन्तःपुरम् (antaḥpuram) *adv.* in the inner apartment or harem ततस्त्रैलोक्यमाता तु मुनिरन्तःपुरं स्थितः। ... नन्दी पापं व्यपोहतु LingaP. i. 82. 29.

अन्तःपुरमण्डप (antaḥpura-maṇḍapa) ... अस्मादेव हि मा यासीन्निजान्तःपुरमण्डपात् YogVā. iii. 16. 39; रणखण्डितदेहेऽस्मिन्मृतेऽन्तःपुरमण्डपे। ...असौ परां म्लानिमुपायर्यौ YogVā. iii. 16.45; iii.18.2.

अन्तःपुरमध्य (antaḥpura-madhya) *n.* interior part or centre of the harem विक्रमसेन एव व्यापाद्यास्मच्छ्वशुरकम् अन्तःपुरमध्याद् एनां गृह्णाति Pañcā. 54. 23; योषावेषान् पुरुषानन्तःपुरमध्यभूषणीभूताः। ...प्रवेशयन्तीह कामेन KandaCū. v. 6. 8; [Loc.] in the interior part or centre of the harem पञ्चदशे दिने समागते अन्तःपुरमध्ये दासीमुखेभ्यः इति कोलाहलो बभूव KathāK. 108. 17.

अन्तःपुरमध्यग (antaḥpuramadhya-ga) *adj.* being in the midst of or surrounded by the inmates of the harem भोगसुखाच्छन्नो राजान्तःपुरमध्यगः। ...चिराय प्रत्यबुध्यत BallāC. 118. 15.

अन्तःपुरमन्दिर (antaḥpura-mandira) *n.* A chamber in the inner apartment, waiting room अथ कक्षान्तरं रामो गत्वान्तःपुरमन्दिरम्। नानाकथाभिश्चित्राभिश्चिरं तस्थौ RāmāMañ. 467. 1; B chamber in the palace (प्रतिहारः) राज्ञा विसृष्टोऽसौ गत्वान्तःपुरमन्दिरम्। ...आगत्य समुवाच महीपतिम् YogVā. i. 10. 3.

अन्तःपुरमहत्तर (antaḥpura-mahattara) *m.* senior officer in the harem ततः कञ्चुकिनो वृद्धा अन्तःपुरमहत्तराः। ...चक्रुराक्रन्दनं महत् VarāṅgaC. 15. 54; सामन्तमन्त्रिणो मुख्या अन्तःपुरमहत्तराः। चिन्तयन्तो नमस्कारपञ्चकम् BṛKathāK. 52. 23.

अन्तःपुरमहल्लक (antaḥpura-mahallaka) *m.* eunuch in the harem नपुंसकीकृतानामन्तःपुरमहल्लकानाम् ...कञ्चुकिनाम् ...वृन्देन परिक्षिप्तो यः स तथा, हस्ताद्धस्तम् ...सुखं सुखेन वर्द्धते स्म JñātāDhaṬ. 41B. 8.

अन्तःपुरमहापद्मखण्ड (antaḥpuramahāpadmakhaṇḍa) *m.* part or portion of great white lotuses in the form of the harem (सः) अन्तःपुरमहापद्मखण्डमध्यगतः सुखी PadmP. (Ra.) 8. 261.

अन्तःपुरमहार्णव (antaḥpura-mahārṇava) *m.* great ocean in the form of the harem (रामदेवम्) तमालोक्य तथाविधम्। वितानतां परिप्रापदन्तःपुरमहार्णवः PadmP. (Ra.) 115. 50.

अन्तःपुरमात्रधीर (antaḥpuramātra-dhīra) *adj.* bold or brave only in the harem उक्तोऽयमित्थं पुरतो वधूनामुल्लासयन् श्मश्रुलवान्नखाग्रैः। ...गिरं दधेऽन्तःपुरमात्रधीरः BhārCam. 7. 8.

अन्तःपुरमृगीदृश् (antaḥpura-mṛgīdṛś) *f.* deer-eyed woman in the harem तस्य पञ्चशतान्यासन्नन्तःपुरमृगीदृशाम् TriṣaŚaPuC. iv. 7. 3.

अन्तःपुरयोषित् (antaḥpura-yoṣit) *f.* woman in the harem नेतुं शोकरसं निशाचरपतेः ...। तस्यान्तःपुरयोषितां रचयितुं मानं विना रोदनम् ...अमुष्य वासवजिता जातो रणस्तोरणे RāmāCam. 5. 40; तथा विधेहि न यथा त्वदन्तःपुरयोषिताम्। करपल्लवशय्यासु शेरते वदनेन्दवः NavaSāC. 16.114; पूर्वमभवद्राजा कश्चिदपुत्रकः। पञ्चोत्तरं शतं चाभूत्तस्यान्तःपुरयोषिताम् KathāSaSāg. ii. 5. 57; vi.6. 107; ते ...यान्तोऽध्यारुह्य वाजिनः। पृष्ठे विन्यस्य नेष्यन्ति कोशान्तःपुरयोषितः RājTa. (Ka.) 7. 1389; अद्यान्तःपुरयोषितां मधुमदोत्सेकात्कपोलोदरे द्वित्रैः स्वेदलवैरुदञ्चितम् SaduktiKa. 162. 26; उदन्तं तं समाकर्ण्य ...। जहशुर्भूपतनयां तत्रान्तःपुरयोषितः KathāKau. 13. 35.

अन्तःपुरयोषिता (antaḥpura-yoṣitā) *f.* woman in the harem विससर्ज नरेन्द्रोऽपि तामन्तःपुरयोषिताम् KumāDeC. (So.) 19. 18.

अन्तःपुररक्षक (antaḥpura-rakṣaka) *m.* guardian or superintendent of the harem एका राज्ञी क्वचिद्रात्रौ तमन्तःपुररक्षकम्। शेते नो नेति विज्ञातुं निरैक्षिष्ट PariPar. 2.548; भयेनोद्विग्नमनसस्सर्वेऽन्तःपुररक्षकाः KathāKau. 3. 10 [chamberlain, MW.]

अन्तःपुररक्षण (antaḥpura-rakṣaṇa) *n.* A act of watching, i. e. restriction over the harem अन्तःपुररक्षणतोऽनीक्षणमेवान्यपुंसि तत्स्थानाम् KandaCū. v. 6. 2; B act of guarding of the harem शतमन्युः ...जयन्तमवरुध्य शपथशतैरन्तःपुररक्षणाय निवेशयन्नालयद्वारि NīlaVi. 17. 17.

अन्तःपुररक्षा (antaḥpura-rakṣā) *f.* act of keeping watch over the harem (वैदेहकानां स्त्रीकार्यम्) स्त्रीकार्यमन्तःपुररक्षा ManvaVi. 1304. 19 (*on* 10. 47); वृत्तयश्चैषामुशनसोक्ताः ...राजसेवा दुर्गान्तःपुररक्षा च पारशवोग्रकरणानाम् ManvaMu. 427. 3 (*on* 10. 6); स्त्रीकार्यम्। अन्तःपुररक्षाकञ्चुकित्वम् BālamBha. i. 290. 8 (*on* 1. 94)

अन्तःपुररक्षाकारित्व (antaḥpurarakṣākāri-tva) *n.* the state of keeping watch or over the harem स्त्रीकार्यमन्तःपुररक्षाकारित्वम् ManuBh. ii. 345. 11 (*on* 10. 47)

अन्तःपुररक्षिका (antaḥpura-rakṣikā) *f.* female guardian of the harem अथ तत्राब्रवीदेका वृत्तान्तःपुररक्षिका KathāSaSāg. xiv. 1. 14.

अन्तःपुररक्षिन् (antaḥpura-rakṣin) *m.* guard of the harem क्षत्रियसंङ्करान्तःपुररक्षिभिरेवार्थं साधयन्त्याभीरकाणाम् KāmSū. 301. 15 (5. 6); सः ...अन्तःपुररक्षिणाम्। वचसा शिववर्माख्यं महामात्यमशङ्कत BṛKathāMañ. i. 2. 175; vii. 1.206; प्रातः प्रविष्टैर्लब्ध्वा स बद्धवान्तःपुररक्षिभिः। राज्ञे निवेदितः KathāSaSāg. x. 8. 50; i. 5. 60; अन्तःपुररक्षिभिः ...स्वामिने निवेदितम् Pañcā.51.8.

अन्तःपुररत्नता (antaḥpuraratna-tā) *f.* the state of being a gem among the inmates in the harem अलंकारप्रभा राज्ञी ...। सगर्भा चाश्चर्योद्भूतसविशेषद्युतिस्तथा। सत्यं हेमासनारूढा भेजेऽन्तःपुररत्नताम् KathāSaSāg. vii. 1. 116.

अन्तःपुरराजीवखण्ड (antaḥpura-rājīvakhaṇḍa) *m.* part, i. e. portion of blue lotuses in the form of the harem सः ...। ततोऽन्तःपुरराजीवखण्डमध्यमुपागतः। चक्रे ग्रीष्माभितप्तस्य क्रीडां वन्यस्य दन्तिनः PadmP. (Ra.)71.60.

अन्तःपुरवधू (antaḥpura-vadhū) *f.* bride or wife in the harem भूषतौ शोकपतिते रुरोदेव वसुंधरा। अन्तःपुरवधूच्छिन्नहारमुक्ताश्रुबिन्दुभिः BṛKathāMañ. ix.2.1349; महाराज्ञी यस्य स्वपरनिखिलान्तःपुरवधूशिरोरत्नश्रेणीकिरणसरणिस्मेरचरणा। ...यशोदेवी नाम ...अभूत् EI. i. 308. 13; अन्तःपुरवधूलोकैर्मुदितैः स्नपितासकौ। ...प्रणन्तुं जनकं प्राप MalliC. 5. 79.

अन्तःपुरवनिता (antaḥpura-vanitā) *f.* woman or lady in the harem सर्वान्तःपुरवनिताव्यापारप्रतिनिवृत्तहृदयस्य। सा वामलोचना मे स्नेहस्यैकायनीभूता Mālavikā. 2. 14; अन्तःपुरवनिताश्च द्विरदघटाश्चाशु गूर्जरेन्द्रस्य। शृंखलिता यदनीकैः स एष सुभटक्षितीड्प्रसुतः EI. viii. 103. 14.

अन्तःपुरवर (antaḥpura-vara) *n.* the most excellent palace मुराराते: ...विजयते पताकाभिः संतर्पितभुवनमन्तःपुरवरम् HaṃsDū. (Rū.) 41.

अन्तःपुरवरवधू (antaḥpura-varavadhū) *f.* excellent bride among the inmates in the harem कम्पा प्रवहति नदी ...याम् ...गुप्तामन्तःपुरवरवधूमम्बुधेरामनन्ति HaṃsDū. (Vā.) 31.

अन्तःपुरवरा (antaḥpura-varā) *adj* (*f.*) excellent among the inmates in the harem नारदः। अन्तःपुरवरां देवीं रुक्मिणीं प्राह BrahmP. 200. 23.

अन्तःपुरवर्तिन् (antaḥpura-vartin) *adj.* [*f.* - ī] staying in the harem अन्तःपुरवर्तिनं राजानमुपसृत्य प्रतीहारी विज्ञापितवती HarṣaC. 152. 11; वृद्धाः ...विनोदयन्ति ता राज्ञः स्त्रियोऽन्तःपुरवर्तिनीः BhāvPra. (Śā.) 292. 13 (10)

अन्तःपुरवासिन् (antaḥpura-vāsin) *adj.* [*f.* - ī] A residing in the harem अथ दृष्ट्वा सुनीतिं स रहोऽन्तःपुरवासिनीम्।... मातुरग्रे रुरोद SkandP. iv. 19. 21; NaraP. 31. 14; (used as noun) (one who is a) resident of the harem ततः प्रकृतयः सर्वे तथान्तःपुरवासिनः। ...अभ्याययुः BrahmāṇḍP. ii. 49. 17; ततः प्रमोदे प्रसरत्यत्रान्तःपुरवासिनाम्। वत्सेशः सुतजन्मैतच्छुश्राव KathāSaSāg. iv. 3. 66; एतत्सर्पिः प्रयोक्तव्यं बह्वन्तःपुरवासिनाम् ŚārṅgaS. ii. 9. 34; B (used as noun) (one who is a) resident of the harem, i. e. wife इयं यदि भवेन्नैव ममान्तःपुरवासिनी। तन्मदीयेन जीवेन क्रियते निष्फलेन किम् VāmaP. 59. 21.

अन्तःपुरविचारिन् (antaḥpura-vicārin) *adj.* (used as noun) inmate in the harem सोऽहं पौरजनं भृत्यानन्तःपुरविचारिणः। आत्मानं च भवन्नाथं योजयामि सुखैरिति BṛKathāŚloSam. 2. 26.

अन्तःपुरविनाश (antaḥpura-vināśa) *m.* destruction of the harem वाहस्य ... अन्तःपुरविनाशस्तु मेहने ज्वलिते भवेत् AśvaVai. 3. 162.

अन्तःपुरविनाशिन् (antaḥpura-vināśin) *adj.* who destroys, i.e. corrupts the inmates in the harem इमं वररुचिं दुष्टमन्तःपुरविनाशिनम्। बहिर्नगरतो नीत्वा कुरुतास्य विहिंसनम् BṛKathāK. 157. 67.

अन्तःपुरविप्लव (antaḥpura-viplava) *m.* confusion, i. e. corruption of the inmates in the harem छन्नः कृतोऽमुना नूनं ममान्तःपुरविप्लवः KathāSaSāg. i. 5. 36.

अन्तःपुरविभूषार्थ (antaḥpuravibhūṣārtha) *adj.* meant for the decoration of the harem समाप्तवनवासानां राज्यस्थानां च नः पुनः। अन्तःपुरविभूषार्थो मृग एष भविष्यति Rāmā. iii. 41. 16.

अन्तःपुरविलाप (antaḥpura-vilāpa) *m.* A lamentation in the harem कैष्किन्धिकम्... अत्र... वालिनो वधः...। अन्तःपुरविलापश्च ताराकारुण्यमेव च Rāmā. i. App. I (128); Bi (antaḥpuravilāpa) name of a canto in the Ayodhyākāṇḍa of the Rāmāyaṇa इति श्रीरामायणे अयोध्याकाण्डे (add. अन्तःपुरविलापः) षट्त्रिंशः सर्गः Rāmā. ii. 36 (colophon); Bii name of a canto in the Buddhacarita इति बुद्धचरिते महाकाव्येऽन्तःपुरविलापो नामाष्टमः सर्गः BuddhaC. 8 (colophon); Biii name of a canto in the Varāṅgacarita अन्तःपुरविलापो नाम पञ्चदशः सर्गः VarāṅgaC. 15 (colophon)

अन्तःपुरविलासिनी (antaḥpura-vilāsinī) *f.* charming woman or lady in the harem ...अन्तःपुरविलासिनीनाम् ... अविरतदिह्क्षारसो वीक्षामास मुखानि (राजा)

TilaMañ. 18. 19; अन्तःपुरविलासिनीभिः परिवृतां मदिरावतीमद्राक्षीत् (नृपतिः) TilaMañ. 72. 11; 115. 15; 344. 18.

अन्तःपुरविलोलन (antaḥpura-vilolana) *n.* (act of) stirring, i.e. disturbing the inmates in the harem प्रवृत्तः शङ्कया मुक्तः सोऽन्तःपुरविलोलने PadmP. (Ra.) 71. 61.

अन्तःपुरविषय (antaḥpura-viṣaya) *m.* [Loc.] with reference to the harem अयमन्तःपुरविषये योग उक्तः JayaMa. 297.5 (*on* 5.6)

अन्तःपुरविहार (antaḥpura-vihāra) *m.* A pleasure or enjoyment in the harem स्त्रीस्वभावेऽपि वर्तमाना वरं भवती न पुनर्महाराजः। योऽयमुद्धतेषु ... पाण्डुपुत्रेष्वरिष्वद्याप्यन्तःपुरविहारमनुभवति VeṇīSaṁ. 2.23; B enjoyment with wives पद्मनाभस्य षोडशसहस्रान्तःपुरविहारः DaśKuC. 44. 4.

अन्तःपुरविहारिन् (antaḥpura-vihārin) *adj.* [*f.*-iṇī] A who wanders about (for pleasure) in the harem अन्तःपुरविहारिण्यः कुमार्यः कुलजाः स्मृताः BhāvPra. (Śā.) 292. 8(10); B given to, i.e. stuck to the harem आवामेव शरनिकृत्तपुरःपातिताभ्यां कुम्भकर्णमेघनादयोः शिरोभ्यामावेदयाव: समरवृत्तान्तमन्तःपुरविहारिणो लङ्केश्वरस्य AdbhuDa. 6. 15 (10)

अन्तःपुरविहारोद्यत (antaḥpuravihārodyata) *adj.* eager for the enjoyment in the harem आर्य, कुतोऽस्य निष्क्रमणमन्तःपुरविहारोद्यतस्य जाल्मस्य AdbhuDa. 6. 0(21)

अन्तःपुरवृत (antaḥpura-vṛta) *adj.* surrounded, i.e. accompanied by the queens नीपानामीश्वरो राजा ...। श्रीमानन्तःपुरवृतो वनं तत्प्रविवेश ह HariVaṁ. 16. 35; 18. 2; राजाष्टमे परिणमत्यन्तःपुरवृतो ययौ। वारणेन ... दिव्यमण्डपम् TriṣaŚaPuC. i. 4. 674.

अन्तःपुरवृत्तान्त (antaḥpura-vṛttānta) *m.* account or report regarding the harem अन्तःपुरवृत्तान्तमस्या अवगम्य तद् द्वारेण किंचिज्जालमाचरेयम् DaśKuC. 68. 8; अम्ब जाल्मस्य विकटवर्मणः कच्चिदन्तःपुरवृत्तान्तमभिजानासि DaśKuC.68.13.

अन्तःपुरवृद्ध (antaḥpura-vṛddha) *m.* aged male servant in the harem कोऽप्यन्तःपुरवृद्धोऽत्र स्वीकार्यः KathāSaSāg. vi. 6. 173.

अन्तःपुरवृद्धा (antaḥpura-vṛddhā) *f.* aged female servant in the harem सः ... ताम् ... अन्तःपुरवृद्धाभिराश्वास्यमानाम् ... रुदन्तीं ददर्श Kād. 60.2; यस्य समाहृतसमग्रमङ्गलोपकरणाभिरन्तःपुरवृद्धाभिस्त्रिसंध्यमारभ्यमाणवतारणकक्रियस्य ... पञ्चवर्षाणि तस्यान्तःपुरेऽतिचक्रमुः TilaMañ. 78. 12.

अन्तःपुरवेश्मन् (antaḥpura-veśman) *n.* building of the inner apartment or harem शय्यावासगृहप्रेक्षावेश्मादर्शगृहैः पृथक्। क्रीडादोलाश्रयारिष्टगृहान्तःपुरवेश्मभिः। ... निकेतननिवेशः स्याद् राज्ञाम् SamarāSū. 3. 24.

अन्तःपुरवैश्यघ्न (antaḥpuravaiśya-ghna) *adj.* destroying the inmates of the harem and the Vaiśyas ग्रहणं रविसोमयोः ... अयुगाभ्युदितः। ... तृणभुगमात्यान्तःपुरवैश्यघ्नः पञ्चमे खांशे BṛSaṁ. 5. 30.

अन्तःपुरशत (antaḥpura-śata) *n.* hundreds of queens वीरभुजाख्योऽभूद्राजा ...। अन्तःपुरशते तस्य विद्यमानेऽप्यभूत् प्रभोः। एका गुणवरा नाम राज्ञी प्राणाधिकप्रिया KathāSaSāg. vii. 5. 4.

अन्तःपुरशय्यापालिका (antaḥpura-śayyāpālikā) *f.* female keeper of the bed-chamber in the harem प्रातरन्तःपुरशय्यापालिकास्तत्र चागताः PariPar. 6. 217.

अन्तःपुरशरण्य (antaḥpura-śaraṇya) *adj.* yielding refuge to the inmates in the harem वाहा रथमादाय दैवगत्यान्तःपुरशरण्यं महारण्यं प्राविशन् DaśKuC. 4. 18.

अन्तःपुरशिरोमणि (antaḥpura-śiromaṇi) *m.* crest-jewel among the inmates in the harem राज्ञा दिव्याकृतिश्चक्रे सान्तःपुरशिरोमणिः PariPar. 2. 425.

अन्तःपुरसंस्थित (antaḥpura-saṁsthita) *adj.* seated in the palace न तथा शोभते राजा अप्यन्तःपुरसंस्थितः। समया स्वच्छया बुद्ध्या यथोपशमशीलया YogVā. ii. 13. 68.

अन्तःपुरसक्त (antaḥpura-sakta) *adj.* attached to or fond of (one's) wife तस्य तत्केलिसक्तस्य तद्विभ्रमविकासिनः। कोऽप्यन्तःपुरसक्तेषु बभूव प्रचुरोत्सवः BṛKathāMañ. xv. 1. 139.

अन्तःपुरसंगतकन्या (antaḥpurasaṅgata-kanyā) *f.* maiden connected with the harem अन्तःपुरे संगतां कन्याम् (v.l. अन्तःपुरसंगतकन्याम्) अधिकृत्य कर्तव्या ... नाटिका NāṭaLaRaK. 2751.

अन्तःपुरसंगीतक (antaḥpura-saṅgītaka) *n.* A music - consert in the harem महाप्रासादकुक्षिषु कतिपयाप्तकसुहृत्परिवृतो वीणावेणुमुरजमनोहरतममन्तःपुरसंगीतकं ददर्श Kād. 58. 14; B harem and the music-room, cf. अन्तःपुरसंगीतककन्या.

अन्तःपुरसंगीतककन्या (antaḥpurasaṅgītaka-kanyā) *f.* maiden belonging to the harem and the music-room अन्तःपुरसंगीतककन्यामधिकृत्य कर्तव्या। ... नाटिका NāṭyaŚā. 18.58 (AbhinBhā. अन्तःपुरकन्यां संगीतशालाकन्यां वाधिकृत्य)

अन्तःपुरसंगीतकभेद (antaḥpurasaṅgītaka-bheda) *m.* according to the division as the harem and music-room (नायकदेवीदूतीसपरिजना नाटिका ज्ञेया) देवी कन्या च ख्याताख्यातभेदेन चतुर्धा, कन्या त्वन्तःपुरसंगीतकभेदेन द्विधा AbhinBhā. ii. 436. 8 (*on* 18. 60)

अन्तःपुरसंचार (antaḥpura-sañcāra) *adj.* wandering in the harem अन्तःपुरसंचारवारस्त्रीचरणोचितः ... चरत्याभरणध्वनिः BṛKathāŚloSaṁ. 28. 6.

अन्तःपुरसधर्मन् (antaḥpura-sadharman) *adj.* having the same qualities as those of the harem, i.e. not independent ग्रामनारीविषये ... बहवो युवानोऽन्तःपुरसधर्माणः एकैकस्याः परिग्रहभूताः KāmSū. 144. 19 (2. 6) (JayaMa. अन्तःपुरसधर्माणो रक्षणयोगादस्वतन्त्राः)

अन्तःपुरसंनिवेश (antaḥpura-sanniveśa) *m.* place or region of the harem तस्या एव सकाशादन्तःपुरसंनिवेशमन्तर्वंशिकपुरुषस्थानानि प्रमदवनप्रदेशानपि विभागेनावगम्य ... शयनीयमभजे DaśKuC. 71. 11.

अन्तःपुरसमन्वित (antaḥpura-samanvita) *adj.* [*f.* - ā] A accompanied by the queens सोऽन्यदा ...। आगमत्प्रमदोद्यानमन्तःपुरसमन्वितः PadmP. (Ra.) 5. 300; 81. 48; पद्मालयः। दृष्टः संप्रस्थितो मेरुमन्तःपुरसमन्वितः। ... कुलपर्वतसानूनि प्रस्थितः सोऽवतिष्ठते PadmP. (Ra.) 112. 24; B accompanied by the inmates or attendants in the harem कृच्छ्रेण दधती गर्भमन्तःपुरसमन्विता। प्राप्ता वसन्तमालाख्या देवी PadmP. (Ra.) 22. 42.

अन्तःपुरसमारक्षक (antaḥpura-samārakṣaka) *m.* guardian of the harem अहमपि ... दृष्टिप्रदानसंभावितान्तःपुरसमारक्षकलोकः ... महादेवीभवनद्वारमुपागतोऽस्मि YaśasCam. ii. 22. 5 (*but* comm. अन्तःपुरस्य सम्बन्धी समारक्षकाणां लोकस्त्रीणाम् समूहः)

अन्तःपुरसमाश्रया (antaḥpura-samāśrayā) *adj.* (*f.*) relating to the inmates in the harem मागधी (भाषा) तु नरेन्द्राणामन्तःपुरसमाश्रया NāṭyaŚā. 17. 51 (AbhinBhā. नरेन्द्राणां यदन्तःपुरं तन्निवासिनामिति संबन्धः)

अन्तःपुरसमाश्रित (antaḥpura-samāśrita) *adj.* who has resorted to the harem अन्यदा च तेनान्तःपुरसमाश्रितेन प्रत्यासन्नमन्दुरावानर एकः कौतुकात् सदात्मसंनिहितः कृतः Pañcā. 122. 6.

अन्तःपुरसमीपस्थ (antaḥpurasamīpa-stha) *adj.* situated near, i. e. adjacent to the harem अशक्नुवन्नलः कामं तदा धारयितुं हृदा। अन्तःपुरसमीपस्थे वन आस्ते रहोगतः MahāBhā. iii. 50. 17.

अन्तःपुरसंबद्धा (antaḥpura-sambaddhā) *adj.* (*f.*) connected with the harem अथोपरूपकाणि। तत्र - नाटिका ... स्यादन्तःपुरसंबद्धा संगीतव्यापृताथवा SāhiDa. 364. 15.

अन्तःपुरसंभोगजन्मन् (antaḥpurasambhoga-janman) *adj.* arising out of the sexual enjoyment with the inmates in the harem तस्यान्तःपुरसंभोगजन्मा म्लानिरपास्यत TriṣaŚaPuC. ii. 5. 43.

अन्तःपुरसहस्र (antaḥpura-sahasra) *n.* A thousand palaces (सगरस्य) अन्तःपुरसहस्राणि सन्ति षण्णवतिः क्षितौ BṛKathāK. 119. 2; B thousand queens अन्तःपुरसहस्राणि तामशीतिमपि स्फुटम्। ... विलङ्घितान्येव KathāSaSāg. vii. 2. 34; PurāPraSaṁ. 24. 25.

अन्तःपुरसहाय (antaḥpura-sahāya) *m.* assistant in the harem अथान्तःपुरसहायाः SāhiDa. 103. 1.

अन्तःपुरसागर (antaḥpura-sāgara) *m.* ocean in the form of the harem क्रूरतूर्यस्वनं श्रुत्वा क्षुब्धेऽन्तःपुरसागरे। उदर्यो निःस्वनो रम्यः PadmP. (Ra.) 70. 39; इति प्रवृत्तवृत्तान्ते मत्तेऽन्तःपुरसागरे। मया देवकीपर्याणिगृहीतो मन्त्रसंस्कृतः BṛKathāŚloSaṁ. 15. 27.

अन्तःपुरसार (antaḥpura-sāra) *n.* essence of, i. e. the foremost among the queens रत्नमञ्जरी अन्तःपुरसारं बभूव KathāK. 113. 20.

अन्तःपुरसारिका (antaḥpura-sārikā) *f.* Turdus Salica in the harem अन्तःपुरसारिकाभिरपि परिमितव्याहारिणीभिराराध्यजरतीभिरिव वितीर्यमाणराजवनिताशीर्वादम् ... राजकुलमव्रजत् (पार्थिवः) TilaMañ. 65. 8.

अन्तःपुरसुन्दरी (antaḥpura-sundarī) *f.* beautiful or charming lady in the harem स राजा प्रकाममन्तःपुरसुन्दरीणां वपुर्विलासैः कलितेक्षणोऽपि। अनुद्धतः JātaMā. 82. 24 (13. 8); विकुत्सयन्तःपुरसुन्दरीणां वदनम् ... अद्भिः। तद् JātaMā. ...; अन्तःपुरसुन्दरीणाम् ... राजवृषौ विलोचनेषु प्रतिमुक्तमासाम् RaghuVa. 16. 59; अन्तःपुरसुन्दरीणाम् ... AvantiKa. 26. 5; मदमधुवलानां वधः रतानि निर्विशन्तुपवनविपर्ययैर्मृतुविभूतिमनुबभूव ... भृशं परिहातुमशक्नुवद्भिर्विशुश्रुवेऽन्तःपुरसुन्दरीणाम् RāmC. 22. 91; ... अन्तःपुरसुन्दरीः प्रति मया विज्ञाय विज्ञापिते ... द्विजाः स्थिते नाडिकाः Sara-

Kanṭhā. 681. 14; SaduktiKa. 121. 28; SāhiDa. 99. 1; चन्द्रोदयेऽन्तःपुरसुन्दरीणाम् ...। शृङ्गारलीलासमयं विलोक्य क्षणं प्रदध्यौ नरनाथसूनुः DaśāvaC. 9. 29; द्वेषेण चान्तःपुरसुन्दरीषु। प्रच्छादनार्थं विहितक्षणोऽपि क्षोणीपतिस्ताडितडिण्डिमोऽभूत् VikraDeC. 9. 13; चचार कर्णद्वयसानुरागे चित्ते यदन्तःपुरसुन्दरीणाम्। स तेन संरक्त इवाबभासे Gaṅgāva. 8. 68.

अन्तःपुरसुन्दरीजन (antaḥpura-sundarījana) *m.* beautiful womenfolk in the harem सुरमादेवी रमैवार्थतो नाम्नान्तःपुरसुन्दरीजनशिरोरत्नाङ्कुरश्रीरियम् EI. vi. 201. 10; अन्तःपुरसुन्दरीजनगुणे न्यायाधिकं(?न्यूनाधिकं) ध्यायता देवेनाप्रतिपत्तिमूढमनसा द्वित्राः स्थिता नाडिकाः BhojPra. 70. 10.

अन्तःपुरसुभ्रू (antaḥpura-subhrū) *f.* charming lady (*lit.* woman having beautiful eyebrows) in the harem तस्यान्तःपुरसुभ्रुवामुदचरन् हाकारगर्भा गिरः Ekāva. 6.1 (12) (153.4)

अन्तःपुरसौध (antaḥpura-saudha) *m.* house of harem कोऽप्यन्तःपुरसक्तेषु (v. l. अन्तःपुरसौधेषु) बभूव प्रचुरोत्सवः BṛKathāMañ. xv. 1. 139.

अन्तःपुरसौधपृष्ठ (antaḥpurasaudha-pṛṣṭha) *n.* flat roof of house of the harem स्थितं ददर्श स्वयमेव देवी कपिं तमन्तःपुरसौधपृष्ठे RāmC. 22. 41.

अन्तःपुरसौधशृङ्ग (antaḥpurasaudha-śṛṅga) *n.* top or turret of house of the harem अन्येद्युरन्तःपुरसौधशृङ्गस्थितं समेत्य प्रणिधिर्दशास्यम्। सुग्रीवसैन्यार्णवमध्यचारी जगाद DaśāvaC. 7. 206.

अन्तःपुरस्त्री (antaḥpura-strī) *f.* A lady or woman in the harem बीभत्सुरपि गीतेन सुनृत्तेन च पाण्डवः। विराटं तोषयामास सर्वाश्चान्तःपुरस्त्रियः MahāBhā. iv. 12. 29; तेन शब्देन संभ्रान्ताः सर्वशोऽन्तःपुरस्त्रियः Rāmā. ii. 1512* (5); अभूदन्तःपुरस्त्रीणां महानाक्रन्दितध्वनिः PadmP. (Ra.) 113. 15; अन्तःपुरस्त्रियोऽपृच्छ-द्विमना इव वेदिषत् BhāgP. iv. 26. 14; अन्तःपुरिका अन्तःपुरस्त्रियः JayaMa. 290. 15 (*on* 5. 5); अभ्येत्य पितरं वीरः प्रलापमुखराननम्। ददर्शान्तःपुरस्त्रीभिर्वृतं व्यथितमानसम् RāmāMañ. 71. 26; सः ... भूभृता ...। संमान्यान्तःपुरस्त्रीणां नाट्याचार्यो व्यधीयत KathāSaSāg. ix. 2. 266; विलापोऽन्तःपुरस्त्रीणाम् ... हृदयाकम्पजनकः TriṣaŚaPuC. ii. 6. 10; एवमन्तःपुरस्त्रीणां रुदितैः करुणस्वरैः। वनान्यपि प्रतिरवै रुरुदुः सह बन्धुवत् TriṣaŚaPuC. ii. 6. 23; (पार्थिवः) आत्मरक्षार्थं चान्तःपुरस्त्रीणां चेष्टितं सखीदास्यादिना निरूपयेत् ManvaMu. 274. 6 (*on* 7. 153); अपराह्णे स्वैरं यथेष्टं विहारी अन्तःपुरस्त्रीभिस्सह एकाकी क्रीडायुक्तः स्यात् VīraMi. 363. 5 (*on* 1. 329); B lady attendant or maid servant in the harem स्वयंप्रभा। उवाचेन्दुमतीं नाम वृद्धामन्तःपुरस्त्रियम् KathāSaSāg. xvii. 5. 140; C queen in the harem भूमिपालस्य भूयस्योऽन्तःपुरस्त्रियः। बीजाश्वस्येव वडवास्तास्ताः समभवन् प्रियाः RājTa. (Ka.) 4. 396; कदा मे वायवः ...। पास्यन्त्यन्तःपुरस्त्रीणां सुरतश्रमसीकरान् YogVā. iii. 19. 12.

अन्तःपुरस्त्रीकदम्बक (antaḥpurastrī-kadambaka) *n.* group of ladies in the harem शनैः शनैः पुनरप्यतिक्रामति काले ... चारित्र इवान्तःपुरस्त्रीकदम्बकेन पाल्यमाने ... हर्षे षष्ठं वर्षमवतरति च राज्यवर्धने देवी यशोमती गर्भमाधत्त HarṣaC. 191.13.

अन्तःपुरस्त्रीकठिनकुच (antaḥpurastrī-kaṭhinakuca) *m.* hard breast of the woman in the harem मा भूदन्तःपुरस्त्रीकठिनकुचभिदाकारिणी रागभाक्त्वात्सक्तेत-स्मिन्नखाली JinaŚ. 2. 15.

अन्तःपुरस्त्रीदिदृक्षा (antaḥpurastrī-didṛkṣā) *f.* desire to see the women in the harem ते ययुः। पुनरागममिच्छन्तोऽन्तःपुरस्त्रीदिदृक्षया PariPar. 8.426.

अन्तःपुरस्त्रीवर्ग (antaḥpurastrī-varga) *m.* group of women in the harem द्विपृष्ठस्योपरिष्टाच्च पुष्पवृष्टिः पपात खात्। तारकस्योपरि त्वन्तःपुरस्त्रीवर्गहृज्जलम् TriṣaŚaPuC. iv. 2. 274.

अन्तःपुरस्थ (antaḥpura-stha) *adj.* [*f.* - ā] Ai confined to the harem बालस्यान्तःपुरस्थस्य महत्सङ्गो दुरन्वयः BhāgP. vii. 6. 30; अन्तःपुरस्था च तदा प्रसूतिः सती प्रसूर्ज्ञानवती विमोहा BṛDharmaP. i. 37. 79; Aii staying in the harem 'मयापि चैनाम्' ... इत्यनेन सागरिकाया अन्तःपुरस्थाया वत्सराजस्य सुखेन दर्शनादिप्रयोजनावधारणात् ... युक्तिः Avalo. 8. 12 (*on* 1. 28); (used as noun) (one) who is staying in the interior of the house सर्वसंसारदुःखानां तृष्णैका दीर्घदुःखदा। अन्तःपुरस्थमपि या योजयत्यतिसंकटे MahāU. 3 (25); YogVā. i. 17. 32; B inmate in the harem विख्याता विज्ञाने यस्मिंस्तद्दर्शनार्थमाहूता। अन्तःपुरस्थया किल दासी तुल्या तु पूर्वेण KandaCū. v. 5. 25.

अन्तःपुरस्थान (antaḥpura-sthāna) *n.* house of harem इदमन्तःपुरस्थानं रुद्रायतनम् MatsyaP. 130.4; वातेहितांबरव्याजादुल्काण्डमदर्शयत्। मारस्यान्तःपुरस्थानं लावण्यरससनिर्भरम् PadmP. (Ra.) 39. 189; वा(यौ ?यु)सुग्रीवपदयोर्गन्धर्वस्य च बाह्यतः। कुर्यादन्तःपुरस्थानं प्राकारवलयावृतम् SamarāSū. 15. 25.

अन्तःपुरस्थित (antaḥpura-sthita) *adj.* being or staying in the harem नारदः ...। सहसैव कदाचिन्मामागादन्तःपुरस्थितम् PāṇḍaC. 17. 145; धात्री ... नृपमन्तःपुरस्थितम्। प्रणम्य कन्यावृत्तान्तं तदग्रेऽकथयच्छनैः KathāKau. 3. 80.

अन्तःपुरस्वैरविहार (antaḥpura-svairavihāra) *m.* unrestricted or free sporting or playing in the harem अन्तःपुरस्वैरविहारभाजे निवेदयावो रणकर्म राज्ञे AdbhuDa. 7. 37.

अन्तःपुरहित (antaḥpura-hita) *n.* welfare or benefit of the inmates in the harem शान्ता पतिव्रता धीरा अन्तःपुरहिते रता। एभिर्गुणैस्तु संयुक्ता महादेवी NāṭyaŚā. 24. 35.

अन्तःपुरहिता (antaḥpura-hitā) *adj.* (*f.*) favourable to, i. e. caring for the inmates in the harem अन्तःपुरहिता साध्वी शान्तिस्वस्त्ययनैर्युता। ... महादेवी पतिव्रता BhāvPra. (Śā.) 290. 17 (10)

अन्तःपुराकाश (antaḥpurākāśa) *m.* space in the inner part of the city इहैवान्तःपुराकाशे तस्मिन्नेव पुरे नृपः। संपन्नो वसुधापीठे YogVā. iii. 27. 15.

अन्तःपुराक्रन्द (antaḥpurākranda) *m.* lamentation of the women in the harem किष्किन्धः ... शुश्रावान्तःपुराक्रन्दमन्धकध्वंसहेतुकम् PadmP. (Ra.) 6. 471.

अन्तःपुराग्निसंभ्रम (antaḥpurāgni-sambhrama) *m.* panic or chaos caused by the fire in the harem अथ समवकारः। ... तस्मिन् त्रयो विद्रवाः। अग्निसमीर-कृतः। युद्धकृतः। पुरोपरोधश्च। तत्राद्यः पलित्वङ्के। अन्तःपुराग्निसंभ्रमः NāṭaLaRaK. 2814.

अन्तःपुराङ्गना (antaḥpurāṅganā) *f.* woman or lady in the harem सर्वाश्चान्तः-पुराङ्गनाः। चक्रुर्मुग्ध(?चुक्रुशुर्म)दनोद्यानसंभोगस्मरणाकुलाः RāmāMañ. 393. 17.

अन्तःपुराजिर (antaḥpurājira) *n.* courtyard, i. e. boundary of the harem (शुकम्) ततः प्रवेशयामास जनकोऽन्तःपुराजिरे MahāU. 2 (24); रमते धीर्यथाप्राप्ते साध्वीवान्तःपुराजिरे MahāU. 4 (38); YogVā. ii. 18. 26; द्विधा भग्नं धनुर्दृष्ट्वा ... विस्मयं लेभिरे सीतामातरोऽन्तःपुराजिरे AdhyāRā. i. 6. 28.

अन्तःपुरादि (antaḥpurādi) *adj.* harem etc. अन्तर्निवेशने भोजनशयन-गृहान्तःपुरादौ भीरूंश्रियुञ्जीत ManvaMu. 258. 14 (*on* 7. 62); धर्मकोशहस्त्यश्वादि-स्थानान्तःपुरादिषु अध्यक्षान् अधिकारिणः प्रकुर्यात् VīraMi. 358. 23 (*on* 1. 322); सुस्वान्तलोकविश्वस्ता योज्यास्त्वन्तःपुरादिषु ŚukraNī. 4 (7). 396.

अन्तःपुरादिक (antaḥpurādi-ka) *adj.* housewife etc. ते सर्वे सर्वमन्तःपुरा-दिकम्। आदाय दीनवदनाः प्रत्ययोध्यं प्रतस्थिरे TriṣaŚaPuC. ii. 6.38.

अन्तःपुरादिसंबन्ध (antaḥpurādi-sambandha) *m.* connection with the harem etc. लक्ष्यते नाटिका ...। नायिका अन्तःपुरादिसंबन्धादासन्ना श्रुतिदर्शनैः DaśRū. 3. 47.

अन्तःपुराधिकृत् (antaḥpurādhikṛt) *m.* supervisor or superintendent of the harem अन्तर्वेवशिको(?अन्तर्वेशिको)ऽन्तःपुराधिकृत् PañcTaPra. 3. 7.

अन्तःपुराधिकृत (antaḥpurādhikṛta) *adj.* supervising or superintending the harem स्वयमेवोपकल्पितमावासस्थानमन्तःपुराधिकृतः सिंहलको निवेदयिष्यति KaumuMa. 1. 15 (21); अन्तर्वेवशिको(?अन्तर्वेशिको)ऽन्तःपुराधिकृत् अन्तःपुराधिकृतः PañcTaPra. 3.7.

अन्तःपुराधिप (antaḥpurādhipa) *m.* A chief or superintendent of the harem, i.e. chamberlain (ताराम्) तां तथा शोकविवशां क्रोशन्तीं करुणस्वनाम्। सपत्नीभिर्वृतां वृद्धः प्रोवाचान्तःपुराधिपः RāmāMañ. 186. 18; हंसावली ... कम्पशालिनी। राज्ञे निवेदिता शङ्काकुलैरन्तःपुराधिपैः BṛKathāMañ. ix. 1. 855; xiv. 1. 281; सोऽन्येद्युरास्थानेऽन्तःपुराधिपम्। सुरक्षितं तमाहूय कृतकोपः समभ्यधात् KathāSaSāg. vii. 5. 33; B guard or attendant of the harem अन्तःपुराधिपाः सर्वे पिष्टाः शत्रुभिरुद्धतैः YogVā. iii. 44. 7.

अन्तःपुराधिपत्य (antaḥpurādhipatya) *n.* headship of or control over the harem सर्वान् दानेन ... सर्वकामानवाप्नोति शय्यासनदानादन्तःपुराधिपत्यम् VāsiDS. 29. 12.

अन्तःपुराधिष्ठान (antaḥpurādhiṣṭhāna) *n.* abode in the form of the harem राजा ... अन्तःपुराधिष्ठानमिव मन्मथस्य ... विलासोद्यानं ददर्श UdaySuKa. 47. 5.

अन्तःपुराध्यक्ष (antaḥpurādhyakṣa) *m.* superintendent of the harem, chamberlain राज्ञामन्तःपुराध्यक्षो विनीतश्च तथेष्यते MatsyaP. 215. 42; YuktiKa. 4. 2; VīraMi. (Rājanīti.) 184. 19; VīraMi. (Lakṣaṇa.) 222. 6; वृद्धश्चान्तःपुराध्यक्षः पञ्चाशद्वार्षिकाः स्त्रियः। ... चरेयुः सर्वकर्मसु AgniP. 220. 9; ज्योतिर्ज्ञान्तःपुराध्यक्ष-बलाध्यक्षादिकं क्रमात्। पुनः पुनः परीक्ष्यैव स्वस्वकार्ये नियोजयेत् YuktiKa. 2. 16; आयर्यो स तथैव प्रागयशोलेखया मृषा। दूषितोऽन्तःपुराध्यक्षो भ्रान्ततीर्थः सुरक्षितः KathāSaSāg. vii. 5. 224 [Kośas give *antaḥpurādhyakṣa* as the meaning of the following words: *antarvaṃśika*, AbhidhāCin. 726; ParaNā. 2334; *avarodhika*, AbhidhāCin. 726; ParaNā. 2334; KalpaK. 90.18;

antarveśika, KalpaK. 90. 18; *kañcukin*, ŚabdaRaSaK. 203. 1; MediK. 101. 74]

अन्तःपुरानुगम (antaḥpurānugama) *m.* approach or access to the harem स्थिरप्रकृतिः क्षोणीपतिः ... विजयशेखरं नाम करिणमारुह्यान्तःपुरानुगमग्राह्यः ... कथां प्रथयामास YaśasCam. ii. 317. 17.

अन्तःपुरानुबन्ध (antaḥpurānubandha) *adj.* followed by the queens अयमत्रभवान् धृतराष्ट्रः गान्धारी च दुर्जयेनादेशितमार्गोऽन्तःपुरानुबन्धः शोकाभिभूतहृदयच-कितगतिरित एवाभिवर्तते ŪruBha. 1. 35 (5)

अन्तःपुरान्तर् (antaḥpurāntar) *adv.* inside the harem राज्ञी ललिताङ्गं यदि तद्रूपमोहिता। चेट्या प्रवेशयेदन्तःपुरान्तः प्रविशेत् स किम् PariPar. 3. 273; अन्तःपुरान्तर्हरिणेक्षणासु त्रिहायणीनामपि दीव्यमानान्। विलोक्य विद्याविभवानजस्रं वशंवदा यस्य वदन्ति वाणीम् (रघुनाथस्य) Raghunā. 3. 20.

अन्तःपुरान्तर (antaḥpurāntara) *n.* interior of the harem स तामन्तः-पुरान्तरम्। प्रावेशयद्राजसुताम् KathāSaSāg. iii. 4. 185; देव देवी सहास्माभिः पलाया(?य्या)न्तःपुरान्तरात्। शरणं देवमायाता YogVā. iii. 44. 5; [Loc.] inside the harem तान्सिद्धसर्षपान् प्राप्य राजपुत्रीं विहाय सा। नीत्वा विदूषकः क्षिप्रं चिक्षेपान्तःपुरान्तरे BṛKathāMañ. iii. 1. 224; (नृपतिः) सिंहासनसमासीनः संतोष्य वचनैः शुभैः। विसृज्य सैनिकान् सर्वान् जगामान्तःपुरान्तरे CitraPaC.505.

अन्तःपुरान्तस्थ (antaḥpurānta-stha) *adj.* staying inside the harem विभीषणः ...। ददर्शान्तःपुरान्तस्थं व्यक्तं दशरथं विभीः PadmP. (Ra.) 23. 53.

अन्तःपुरान्तिक (antaḥpurāntika) *n.* [Loc.] near the harem (नापितः) विचिन्त्येत्यवदद्युक्ति नृपस्यान्तःपुरान्तिके। हस्तपादशिरःखण्डान् कांश्चित् क्षिपतु पौरुषान् BṛKathāMañ. vii. 1. 439; शुश्राव राजतनयस्तारमन्तःपुरान्तिके। अकाण्डे करुणारावम् BṛKathāMañ. viii. 1. 70.

अन्तःपुराभिमुखम् (antaḥpurābhimukham) *adv.* in front of or towards the harem चेलुरन्तःपुराभिमुखमखिलानि विद्याशुभ्रशालान्तेवासिमण्डलानि TilaMañ. 76.17.

अन्तःपुराभ्यन्तर (antaḥpurābhyantara) *n.* interior of the harem अन्तःपुरा-भ्यन्तरमेत्य सोऽभूद्विभूतिभोगे शिथिलाभिलाषः DaśāvaC. 9. 20.

अन्तःपुराभ्यन्तरस्थ (antaḥpurābhyantara-stha) *adj.* situated in the interior of the harem अन्तःपुराभ्यन्तरस्थे ललिते सूतिकागृहे ...। राजसा ... सुषुवे सुतम् ParamāKā. 181. 65.

अन्तःपुरामात्य (antaḥpurāmātya) *m.* attendant (*lit.* companion) in the harem नीचैरन्तःपुरामात्याः शुचयश्चित्तवेदिनः। शस्त्राग्निविषवर्जं हि नर्मयेयुर्महीपतिम् NītiSā. 7. 42 (comm. वर्षवरादयः)

अन्तःपुराम्भोजखण्ड (antaḥpurāmbhoja-khaṇḍa) *m., n.* part, i.e. portion of lotuses in the form of the harem ययावन्तःपुराम्भोजखण्डं रावणवारणः PadmP. (Ra.) 72. 70.

अन्तःपुराम्भोधि (antaḥpurāmbhodhi) *m.* ocean in the form of the harem (अनङ्गकुसुमाम्) चान्दनेन द्रवेणैतां सिच्यमानां क्रियोज्झिताम्। विलोक्यान्तःपुराम्भोधिः परमं क्षोभमागतः PadmP. (Ra.) 49. 12.

अन्तःपुरायुतोपेत (antaḥpurāyutopeta) *adj.* consisting of ten thousand king's (private) palaces बभूव नृपतिः पूर्वं विदर्भायां विदूरथः। सोऽन्तःपुरायुतोपेतं चक्रे राज्यमकण्टकम् SkandP. v (2). 53. 2.

अन्तःपुरारक्षपरिक्षिप्त (antaḥpurārakṣa-parikṣipta) *adj.* thrown out over the protecting wall of the inner part of the city येन चान्तःपुरारक्षपरिक्षिप्तेन लीलया। वप्रप्रातकारपरिखाः शतकृत्वो विलङ्घिताः। सोऽयम् ... पादो मे BṛKathāŚloSaṁ.20.63.

अन्तःपुरालय (antaḥpurālaya) *adj.* (used as noun) (one who is an) inmate in the harem (*lit.* having harem as the abode) परस्परस्य कार्याणि ज्ञात्वा चान्तःपुरालयाः। एककार्यास्ततः कुर्युः KāmSū. 300. 20 (5. 6)

अन्तःपुरालय (antaḥpurālaya) *m.* house of the harem इत्युक्त्वा प्रययौ स्त्रीभी रावणोऽन्तःपुरालयम् AdhyāRā. v. 2. 43.

अन्तःपुरावचर (antaḥpurāvacara) *m.* guardian of the harem स राजा ... सकञ्चुकैर्वेत्रदण्डपाणिभिरन्तःपुरावचरैः ... तद्वनमनुविचचार JātaMā. 185. 24 (28.29(7))

अन्तःपुरावली (antaḥpurāvalī) *f.* row or series of harems नानारत्नमयीं हेमहर्म्यामन्तःपुरावलीम्। दिव्यामदर्शयत्तस्या दर्पान्धो दशकन्धरः RāmāMañ. 152.9.

अन्तःपुरावृता (antaḥpurāvṛtā) *adj.* (*f.*) surrounded by the inmates in the harem दशास्यभवने मासान्बहूनन्तःपुरावृता। स्थिता (वैदेही) PadmP. (Ra.) 104. 65.

अन्तःपुराश्रय (antaḥpurāśraya) *m.* resort in the harem नादृष्ट्वा विहितं मन्ये प्राहेत्यन्तःपुराश्रयात् BṛKathāMañ. i. 2. 161.

अन्तःपुराश्रय (antaḥpurāśraya) *adj.* (used as noun) (one) who is staying in the harem ततो मासद्वये जाते विज्ञायान्तःपुराश्रयैः। क्रुद्धो मानसवेगस्तमायधी युद्धदुर्मदः BṛKathāMañ. xiii. 1. 119.

अन्तःपुराश्रित (antaḥpurāśrita) *adj.* (used as noun) (one who is a) resident of the harem स्यादन्तर्वेशिकश्चावरोधिकोऽन्तःपुराश्रिते ŚabdaRaSaK. 46. 3.

अन्तःपुरिक (antaḥpur-ika) *m.* [SiddhaHe. vi. 3. 140] **A** inmate in the harem अयम् ... अस्मत्प्रार्थनाम् अन्तःपुरेभ्यो(v.l. अन्तःपुरिकेभ्यो) निवेदयेत् Śāk. 2. 18 (9); **B** superintendent of the harem, chamberlain राजराज्ञीयुवराज°... °अंतःपुरिकदूत° ... °पुरुषान्नाज्ञापयति EI. xiv. 198. 12; गोविन्दचंद्रदेवः ... राजराज्ञीयुवराज°... °अन्तःपुरि[क*]°...°पुरुषान् समाज्ञापयति EI. iv. 102. 14; iv. 105. 13; xviii. 221. 16; xviii. 226. 15; iv. 110. 11; iv. 101. 15; xix. 293. 12; xiii. 297. 13; iv. 112. 13; iv. 114. 17; iv. 113. 15; iv. 115. 17; v. 116. 13; श्रीवत्सराजदेय(व): ... अंतःपुरिकदूत°...°गोकुलाधिकारिभूभशान् (Read °कारिपुरुषान्) वा(बो)धयति EI. iv. 132. 15; विजयचन्द्रदेवः ... °अन्तःपुरि[क] [दू]त° ... °गोकुलाधिकारिपुरु[षा] ना[ज्ञा]पयति EI. iv. 119. 15; iv. 121. 20; iv. 122. 19.

अन्तःपुरिक (antaḥpur-ika) *adj.* [*f.* - ā] **1A** (inmate) belonging to the harem अन्तःपुरिका दासी किमपि क्रेतुमागता BṛKathāŚloSaṁ. 26. 28; यदीश्वराणां परभवनप्रवेशो नास्ति तथान्तःपुरिकाणां नागरकाणां चान्तःपुरप्रवेशः JayaMa. 296. 2 (*on* 5. 6); (अन्तःपुरहिते रता) अन्तःपुरिके बाह्ये च वर्गे अन्तःपुराय हितं कौशल्यसंपादनम् AbhinBhā. iii. 254. 17 (*on* 24. 35); **1B** (lady) belonging to the harem अन्तःपुरालया अन्तःपुरिकाः JayaMa. 301. 7 (*on* 5. 6); तस्मिन्नहनि देवोऽपि सहान्तःपुरिकैर्जनैः। अनुभूतज(?य ज)लक्रीडाम् BhaviP. 126A. 10 (i. 73. 17); किमेतत् कस्याश्चिदपि हस्तादादाय सानन्दम् आलोकयत्यन्तःपुरिको जनः PrasaRā. 1. 37 (2); **2** situated in the inner part of the city गृहैरियान्तःपुरिकैः .... स्थित्वा प्रयातासि जयाय नः ... विप्रवरैः कृताशीः DvyāśraKā. 16. 70 (comm. अन्तःपुरिकैः पुरस्यान्तर्नगरमध्यभागे भवैर्गृहैरिव)

अन्तःपुरिका (antaḥpur-ikā) *f.* **A** lady or woman in the harem पत्तननगर-खर्वटयोपितामीश्वरभवने सहान्तःपुरिकाभिः प्रायेण क्रीडा KāmSū. 290. 12 (5. 5); 290. 16 (5.5); योषावेषांश्च नागरकान्प्रायेणान्तःपुरिकाः परिचारिकाभिः सह प्रवेशयन्ति KāmSū. 297. 18 (5. 6); अयम् ... अस्मत्प्रार्थनामन्तःपुरेभ्यो (v.l. °पुरिकाभ्यो) निवेदयेत् Śāk. 2. 18 (9); राज्यभारम् ... समर्प्यास्वरःप्रतिरूपाभिरन्तःपुरिकाभी रममाणः ... कुरु शरीरलाभम् DaśKuC. 134. 1; प्रकटितसंभ्रमाभिरन्तःपुरिकाभिरहूयाहूय गाढमाश्लिष्यमाणस्य ... पञ्चवर्षाणि तस्यान्तःपुरेऽतिचक्रमुः TilaMañ. 78. 15; ननु च यथा राज्ञो वृत्तं तथान्तःपुरिकाणामपि वक्तव्यमित्याह JayaMa. 251. 11 (*on* 4. 3); अन्तःपुरिका अन्तःपुरस्त्रियः JayaMa. 290. 15 (*on* 5.5); विज्ञाय चान्तःपुरिकाः पश्चाद्य परिचारिकाः BhāvPra. (Śā.) 289. 16 (10); **B** king's wife, queen अन्तःपुरिका वा प्रयोज्यया सह स्वचेटिकासंप्रेषणेन प्रीतिं कुर्यात् KāmSū. 292. 1 (5. 5); अन्तःपुरिका कुर्यात्सह वा प्रीतिं प्रयोज्याभिः KandaCū. v. 5. 23; v. 5. 13; **C** housewife रूपवतीर्जनपदयोषितः प्रीत्यपदेशेन मासं मासार्धं वासयत्यन्तःपुरिका वैदर्भाणाम् KāmSū. 294. 23 (5. 5); **D** female attendant in the harem अन्तःपुरिकाकरतलपरंपरासंचार्यमाणमूर्तिः ... मङ्गलप्रदीप इव मे शोकान्धकारमुन्मूलयिष्यति चक्षुषो: Kād. 62. 20; (स्वचेटिकासंप्रेषणेन) चेटिका स्त्रीश्वरप्रयुक्तान्तःपुरिका JayaMa. 292. 19 (*on* 5. 5) [ŚabdaRa. (Vā.) 2628 gives *antaḥpurikā* in the sense of *antaḥpurāṅganā*]

अन्तःपुरिकाजन (antaḥpurikā-jana) *m.* women-folk belonging to the harem, inmates in the harem अन्तःपुरिकाजनस्य राजकुमाराणां च ... संमान-परंपरतया क्लेशितोऽहम् Tantrākhyā. 85. 6; PañcT. 2. 79 (25) (257. 6); Pañcā. 169. 8; नृपतिः ... अन्तःपुरिकाजनेन ... अनुगम्यमानः ... उत्सवमकारयत् Kād. 74. 7; प्राजापत्या अपि पराजयन्तेऽन्तःपुरिकाजनस्य रूपम् TilaMañ. 268. 5; अथाजगाम तं देशं नाम्ना तालध्वजो नृपः। ... परिवृतः ... अन्तःपुरिकाजनैः BhaviP. 613B. 26 (iv. 3. 63); ऋत्विक्पुरोहिताचार्यैः सहान्तःपुरिकाजनैः। महिष्या सह यत्र स्यात् त्र्यश्रोऽसौ रङ्गमण्टपः BhāvPra. (Śā.) 295. 14 (10); कोसलेश्वरस्य सावरोधवधूजनस्य संभावनार्थमन्तःपुरिकाजनमयन्त्रणमुपस्थापय JānaPa. 4. 69 (6)

अन्तःपुरिकादि (antaḥpurikādi) *adj.* **A** queen etc. रिरंसुमन्तःपुरिकादिलोकम् DvyāśraKā. 16. 72 (comm. राज्ञ्यः); **B** attendant of the harem etc. मन्यन्तःपुरिकादीनां परस्परविग्रहेणम्। नावर्णयत् RājTa. (Ka.) 8. 3274.

अन्तःपुरिकालक (antaḥpurikālaka) *m., n.* lock of hair of the woman in the harem यस्य च ... अन्तःपुरिकालकेषु भङ्गो नूपुरेषु मुखरता ... अभूत् Kād.6.16.

अन्तःपुरिकावृत्त (antaḥpurikā-vṛtta) *n.* conduct or behaviour of a housewife एवं परस्त्रियः प्रकुर्वीत। इत्यन्तःपुरिकावृत्तम् KāmSū. 302. 2 (5.6);

JayaMa. 302. 23 (*on* 5. 6); उभयथाप्यन्तःपुरिकावृत्तमुच्यते JayaMa. 296. 3 (*on* 5. 6); 301. 12 (*on* 5. 6)

अन्तःपुरिकासंघ (antaḥpurikā-saṅgha) *m.* group of wives एकं चारित्रखण्डनाख्यं कार्यं परस्परस्यार्पयति योऽन्तःपुरिकासंघः JayaMa. 301. 11 (*on* 5.6)

अन्तःपुरी (antaḥpurī) *f.* A inmate or woman in the harem तस्य पञ्चशतान्यन्तःपुरीणां सुतनुश्रियाम् PārśvC. 6. 1058; ते घाताः शिरीषकोमलेष्वन्तःपुरीणामङ्गेषु लेगुः PrabaK. 10. 15; हाहाकारं कुर्वन्त्योऽन्तःपुर्यो बहिर्निर्गताः KathāK. 87. 19; B queen सर्वासामन्तःपुरीणां मध्येऽग्रमहिषी जाता KathāK. 32. 13; सा पश्चिमा शुकी अपि संसारे परिभ्रम्य हेमप्रभराज्ञो रतिनामा अन्तःपुरी जाता KathāK. 34. 13.

अन्तःपुरीकृत (antaḥpurī-kṛta) *adj.* (non-harem) rendered as or turned into the harem देवेन ... अतीव रमणीयोऽयं गिरिरन्तःपुरीकृतः ŚivaP. vii (1). 24. 7 (528B. 16)

अन्तःपुरीगण (antaḥpurī-gaṇa) *m.* group of women in the harem आलोक्यान्तःपुरीगणम्। रचितानेकरूपेव मन्यते स्म शची जनैः PāṇḍaC. 5. 489.

अन्तःपुरीजन (antaḥpurī-jana) *m.* women - folk in the harem सर्वोऽप्यन्तःपुरीजनः। तस्थावधोमुखीभूय PārśvC. 7.405; 1.760; शब्देन महता धर्मलाभितोऽन्तःपुरीजनः SamarāSaṁ. 6.339; ततः प्रकाश्य सर्वत्र वर्धापनमकार्यत। नदन्मङ्गलवादित्रं नृत्तमन्तःपुरीजनैः SamarāSaṁ. 7. 169; अन्तःपुरीजनः सर्वोऽपि तां ननाम KathāK. 19. 11.

अन्तःपुरीय (antaḥpurīya-) *denom.* [Vār. 1 *on* P. iii. 1. 10] 1A to behave as if being in the harem समरान्तरेऽसावन्तःपुरीयति विचित्रचरित्रचुञ्चुः KāvyPra. 570. 1; अन्तःपुरीयसि रणेषु सुतीयसि त्वम् SāhiDa. 510. 1; 1B to treat or turn into the harem अन्तःपुरीयति वनं यवनावनिवल्लभः Ekāva. 8. 2 (84) (202. 15); 2 verbal root *antaḥpurīya*- स्वान्तेऽन्तःपुर इवाचरतीत्यर्थेऽन्तःपुरीयतीत्यधिकरणक्यचि ... वाचकलुप्ता द्रष्टव्या (उपमा) CitraMī. 26. 17; AlaṅkāKau. (Vi.) 118. 12.

अन्तःपुरीयोग्या (antaḥpurī-yogyā) *adj.* (*f.*) befitting or suitable for the inmates or women in the harem भूषणावलीः। आकृष्यान्तःपुरीयोग्या दायकेभ्यो नियोजय SamarāSaṁ. 9. 221.

अन्तःपुरीयौवनरस (antaḥpurī-yauvanarasa) *m.* essence of youth of the inmates or women in the harem गोविन्दचन्द्रो नाम राजा। अन्तःपुरीयौवनरसपरिमलग्राही PrabaK. 54. 22.

अन्तःपुरीवर्ग (antaḥpurī-varga) *m.* group of the inmates or women in the harem प्राप्तः स्वनगरीं राजा ... मुदितोऽन्तःपुरीवर्गः SamarāSaṁ. 7. 183; 9. 218.

अन्तःपुरीवर्गसहित (antaḥpurīvarga-sahita) *adj.* accompanied by the group of inmates or women in the harem अन्तःपुरीवर्गसहितो वन्दनाय चचाल राजा KathāK. 68. 26.

अन्तःपुरुष (antaḥ-puruṣa) *m.* inner person, i. e. soul यः कर्ता सोऽयं वै भूतात्मा। करणैः कारयितान्तःपुरुषः MaiU. 3. 3; मूर्धान्तःपुरुषस्यास्य दशहोता निगद्यते LakṣmīT. 29. 20; सर्वेषां पुरुषाणामन्तःपुरुषः स आत्मा स विज्ञेयः TripuTāU. 5. 1; परो दिवो ज्योतिः षष्ठस्तस्यैव सर्वत्र दीप्यमानत्वं निरूप्य तदेवान्तःपुरुषः उपसंहरति AṇuBh. 44. 12 (*on* i. 1. 23)

अन्तःपुरेक्षक (antaḥpurekṣaka) *m.* superintendent of the harem, chamberlain सुप्तकामोपमाः शुद्धाः पुरुषाः कृतबुद्धयः। अन्तःपुरेक्षकाः कार्या नृपेण शुचियोनयः Mānaso. ii. 2. 147.

अन्तःपुरेवासा (antaḥpure-vāsā) *adj.* (*f.*) resident of the harem क्व च सान्तःपुरेवासा वणिग्मात्रः क्व चास्म्यहम् PariPar. 3. 240.

अन्तःपुरेश्वरी (antaḥpureśvarī) *adj.* (*f.*) chief of, i. e. foremost among the queens ददर्श ... इष्टामन्तःपुरेश्वरीम्। कपिर्मन्दोदरीम् Rāmā. v. 8. 48.

अन्तःपुरैकदेश (antaḥpuraikadeśa) *m.* one side or corner of the harem दृष्टं च तेनान्तःपुरैकदेशे ... सुवर्णसूत्रम् Tantrākhyā. 20. 9.

अन्तःपुरोचित (antaḥpurocita) *adj.* befitting or suitable for the harem आरामः स्यादुपवनं कृत्रिमं वरमेव यत्। स्यादेतदेव प्रमदवनमन्तःपुरोचितम् AgniP. 362. 12.

अन्तःपुरोत्तम (antaḥpurottama) *n.* best or excellent harem अदृश्यीभूय गत्वा ततस्या अन्तःपुरोत्तमम्। समाविशद् भीमभटः KathāSaSāg. xii. 7. 231.

अन्तःपुरोत्पन्न (antaḥpurotpanna) *adj.* produced in the harem यद्रत्नमन्तःपुरे उत्पद्यते तस्य कः प्रभुः। अन्तःपुरोत्पन्नस्य किं वाच्यं यद्देशमध्येऽप्युत्पद्यते रत्नं तद्राजा यथेच्छं विनियुङ्क्ते ViviTīKa. 67. 28.

अन्तःपुरोदर (antaḥpurodara) *n.* interior or inside of the harem ... रविशङ्खिलेनान्तःपुरोदरम् BṛKathāMañ. ix. 1. 262; अत्रान्तरं नरपतेः सहसान्तःपुरोदरे। उदतिष्ठत् तस्मिन् करुणो रोदनध्वनिः BṛKathāMañ. xiii. 1. 66; एकामपश्यदायान्तीं दासीमन्तःपुरोदरात् PāṇḍaC. 2. 208.

अन्तःपुरोदरगत (antaḥpurodara-gata) *adj.* being in the interior of the harem नक्तंचरस्त्रियः। अन्तःपुरोदरगतं गत्वा रावणमूचिरे RāmāMañ. 265. 14.

अन्तःपुरोद्भिन्ना (antaḥpurodbhinnā) *adj.* (*f.*) dug up from the harem दीपिकासंबाधे गृहीतदीपिकानां समूहे। तद्वेषधारिणः। सुरङ्गया वा अन्तःपुरोद्भिन्नया। प्रवेशनिर्हारौ JayaMa. 300. 11 (*on* 5. 6)

अन्तःपुरोद्यान (antaḥpurodyāna) *n.* garden adjacent to the harem अन्तःपुरोद्यानादुदैरत ... धूमोद्गमः DaśKuC. 76. 11; चित्रलेखा ...। ततश्चान्तःपुरोद्याने प्रादुर्भूद्ददृशे तया ŚivaP. ii (5). 52. 52 (285A. 15)

अन्तःपुरोपचार (antaḥpuropacāra) *m.* etiquette of the harem, i. e. royal etiquette कृतशौचा तु या नारी सा बाह्याभ्यन्तरा स्मृता। अन्तःपुरोपचारे तु कुलजा कन्यकापि वा NāṭyaŚā. 22. 154.

अन्तःपुरोपवन (antaḥpuropavana) *n.* grove adjacent to the harem स्वस्मिन्नेवान्तःपुरोपवने स्वाग्रमहिष्यैव संपाद्यः किलायमर्थः DaśKuC. 76. 6; अहमपि ... अन्तःपुरोपवनमव्रजम् TilaMañ. 369. 10.

अन्तःपुष्प (antaḥ-puṣpa) *n.* 1 flower (placed) in the middle (of hair) अङ्गं चन्दनपाण्डु ...। अन्तःपुष्पसुगन्धिराजिकबरी सर्वाङ्गलग्नाम्बरं कान्तानां कमनीयतां विदधते ग्रीष्मेऽपराह्णागमे AmaŚ. 124; 2 menstrual discharge or menses (before it begins to flow regularly every month) वर्षद्वादशकादूर्ध्वं यदि पुष्पं बहिर्न हि अन्तःपुष्पं भवत्येव पनसोदुम्बरादिवत् VīraMi. (Śuddhi.) 10.8.

अन्तःपूजा (antaḥ-pūjā) *f.* inward or silent worship, pw.; MW.

अन्तःपूति (antaḥ-pūti) *adj.* (bad monk) rotten inside अन्तःपूतीभाव इति यथापीहैको दुःशीलो भवति पापधर्मा अन्तःपूतिरवस्रुतः ... शङ्खस्वरसमाचारः GiMs. iii (1). 50.7; अन्तपूति (v. l. अन्तःपूतिः DBHS.) अवस्रुतः MahāVyu. 278. 15 [DBHS.]

अन्तःपूतीभाव (antaḥpūtī-bhāva) *m.* the state of being (a bad monk) rotten inside पश्यसि त्वं भिक्षो ... महान्तं दारुस्कन्धमुह्यमानम्। ... सः ... नान्तःपूतीभावं गमिष्यति GiMs. iii (1). 49. 3; iii (1). 49. 6; iii (1). 50. 6 [DBHS.]

अन्तःपूय (antaḥ-pūya) *adj.* having pus inside, ulcerous अन्तःपूयेष्ववक्त्रेषु ... रोगेषु भेदनं प्राप्तमुच्यते SuśruS. iv. 1. 34; BhāvPra. (Bhā.) 8 (47). 47.

अन्तःपूर्ण (antaḥ-pūrṇa) *adj.* A complete within, inwardly content यतिः ... अन्तःपूर्णो बहिःपूर्णः पूर्णकुम्भ इवार्णवे MaitreU. 2. 27; VarāU. 4. 18; SarvaVeSāSaṁ. 966; B filled inside, inwardly full, MaitreU. 2. 27; VarāU. 4. 18; SarvaVeSāSaṁ. 966; काञ्चनचूर्णेनान्तःपूर्णमिव लक्ष्यते यद्य। ... तन्मरकतं महागुणमिति रत्नविदां मनोवृत्तिः YuktiKa. 129. 6.

अन्तःपूर्व (antaḥ-pūrva) *adj.* having the word *antar* as prior (member) अन्तःपूर्वात्तदर्थाढ्ञ् CāndraVyā. iii. 3. 24; ŚākaṭāVyā. iii. 1. 127; अन्तःपूर्वादिकण् SiddhaHe. vi. 3.137.

अन्तःपूर्वपद (antaḥ-pūrvapada) *adj.* having the word *antar* as prior (member) अन्तःपूर्वपदाट् ठञ् P. iv. 3. 60; अन्तःपूर्वपदात्तदर्थप्रधानात् भवे ठञ् भवति CāndraVṛ. *on* iii. 3. 24.

अन्तःपूर्वाश्रकस्तम्भ (antaḥpūrvāśraka-stambha) *adj.* having the pillars with eastward corners, i. e. angles (bent) inside कुड्यकम्। अन्तःपूर्वाश्रकस्तम्भमन्तर्लीनमलिन्दकम् ... एतत्पद्मवसन्तकम् ĪśānŚiPa. ii. 23. 136.

अन्तःपृष्ठम् (antaḥpṛṣṭham) *adv.* in the centre or middle (portion) of the back दक्षिणावर्तः ...। अन्तःपृष्ठं नाभिसमो बह्वायुः पुत्रवर्धनः। राजपत्न्याः SkandP. iv. 37. 136 (comm. पृष्ठमध्ये)

अन्तःपेय (antaḥ-péya) *n.* [AltGr. I. 335; II. 1. 126; DEBRU. 828] act of drinking up, act of sipping in भोजा जिग्युरन्तःपेयं सुरायाः ṚV. x. 107.9.

अन्तःप्रकटितप्रीति (antaḥprakaṭita-prīti) *adj.* who has displayed or exhibited the love at the heart दृष्ट्वा च तां (मुनिकन्यकाम्) तथाविधामतिरेकमन्तःप्रकटितप्रीतिमुत्पन्नदृढतरसौहृदोऽहम् ... अवदम् TilaMañ. 257. 22.

अन्तःप्रकर्तनभय (antaḥprakartana-bhaya) *n.* fear of being cut in the middle वीरैः प्रकाममभिमुक्तपत्रिणां नीरन्ध्रमम्बरतले प्रसर्पताम्। अन्तःप्रकर्तनभयादिव क्षमः क्षेप्तुं न तीव्रकिरणोऽप्यभूत्करान् HammīMaKā. 12. 38.

अन्तःप्रकल्पित (antaḥ-prakalpita) *adj.* assumed in the mind न च संसर्गविच्छेदनिर्भासोऽन्तःप्रकल्पितः ŚlokaVār. 7. 24 (852. 6)

अन्तःप्रकाश (antaḥ-prakāśa) *adj.* A manifesting inward light, i. e. having sensation पश्वादयः ... अज्ञाने ज्ञानमानिनः। अहंकृताः ... अन्तःप्रकाशास्ते सर्वे ... परस्परम् ViṣṇuP. i. 5. 11; MārkP. 47. 21; BrahmāṇḍP. i. 5. 39; PadmP. v. 3. 58; ŚivaP. vii. 12. 7 (514A. 8); B having light inside सर्वतस्तमसा

चैव दीपः कुम्भवदावृतः। बहिरन्तःप्रकाशश्च शुद्धो निःसंज्ञ एव च VāyuP. i. 6. 36; Bii having illumination within मय्येवैताः स्फुरन्तीह विचित्रेन्द्रियवृत्तयः। तेजसान्तःप्रकाशेन यथाग्निकणपङ्क्तयः SaṁnyāU. 2. 23; YogVā. v. 34. 20; C having enlightenment within कामस्य क्रोधस्य सहते च यः। तौ जेतुं वर्ष्मविरहात्स सुखं चिरमश्नुते। अन्तर्निष्ठोऽन्तःप्रकाशोऽन्तःसुखोऽन्तोरतिर्लभेत् ... अक्षयं ब्रह्म GaṇeP. ii. 141. 23.

अन्तःप्रकाश (antaḥ-prakāśa) *m.* enlightenment within स्वयंभुवः ... अन्तःप्रकाशमध्यासितवन्तम् ... परमात्मानमुपेयुषो गुरुणापि प्रतिपन्नगुरुभावस्य ... भगवतः सिद्धपरमेष्ठिनोऽष्टतमीमिष्टिं करोमि YaśasCam. ii. 374. 23; यथा सूर्यवपुर्भूत्वा प्रकाशाय चरेद्धरिः। सर्वेषां जगतामेव हरिरालोकहेतवे। तथैवान्तःप्रकाशाय पुराणावयवो हरिः। विचरेत् PadmP. i. 61. 61.

अन्तःप्रकाशिका (antaḥ-prakāśikā) *adj. (f.)* illuminating the mind पूतात्मानो ह्यकल्मषाः। विशन्ति ... भास्करीं तैजसीं कलाम्। ... वायुमार्गस्थिता व्योम्नि द्वितीयान्तःप्रकाशिका BhaviP. 216A. 14 (i. 144. 13)

अन्तःप्रकुपित (antaḥ-prakupita) *adj.* disturbed or disordered inside (the body) अन्तःप्रकुपिता दोषा विसर्पन्त्यन्तराश्रये। बहिर्बहिःप्रकुपिताः सर्वत्रोभयसंश्रिताः CaraS. vi. 21. 25 (1941 Ed.)

अन्तःप्रकृति (antaḥ-prakṛti) *f.* (pl.) 1A members or constituting elements inside यदा बाह्याः प्रकृतयोऽन्तःप्रकृतयो वा प्रत्येकशो युगपद्वा प्रकुप्यन्ति। तद्व्यसनं प्रदोष इति मन्तव्यम् Tantrākhyā. 17. 20; PañcT. 1. 59 (9) (62. 5); Pañcā. 34. 8; 1B ministry or body of ministers of a king अणुरप्युपहन्ति विग्रहः प्रभुमन्तःप्रकृतिप्रकोपजः। अखिलं हि हिनस्ति भूधरं तरुशाखान्तनिघर्षजोऽनलः Kirātā. 2. 51 (comm. अन्तरङ्गामात्याद्यपरागसमुत्थः); SūktiRa. 105. 5; 2A one's own class of people, internal relation अन्तःप्रकृतिजः कोपो विघाताय प्रभोर्मतः MahāP. 35. 18 (F. N. स्ववर्गे); 2B natural within को नामान्तःप्रकृतिकुटिलो दुर्गतिं नाभियाति SubhāRaK. 38. 29; 3 internal nature or constitution (of a man), cf. अन्तःप्रकृतिक्षत1 [heart or soul, PW.; MW.; Apte: internal dissension or disaffection, Apte]

अन्तःप्रकृतिक्षत (antaḥprakṛti-kṣata) *n.* 1 disappearance, i. e. loss of internal nature or constitution (of a man) (असौ) तत्रैव चेतोनयनेन्द्रियेषु स्थितेषु दूतेष्विव लोभितेषु। जातेषु चान्तःप्रकृतिक्षतेषु देहावशेषेण कथंचिदस्थात् RāghPāṇ. (Dha.) 5. 14 (comm. अन्तरङ्गस्वभावनाशेषु); 2 wound inside the body, RāghPāṇ. (Dha.) 5. 14 (comm. अन्तः प्रकृतौ क्षतेषु जातेषु)

अन्तःप्रकृतिसंक्षोभ (antaḥprakṛti-saṅkṣobha) *m.* 1 disorder in the internal nature अन्तःप्रकृतिसंक्षोभं मूलेद्वर्तं च कर्मणाम्। योगशक्त्या स योगीन्द्रो विजिगीषुरिवातनोत् MahāP. 20. 241; 2 dissension in the ministry or the body of ministers, MahāP. 20. 241.

अन्तःप्रकोप (antaḥ-prakopa) *m.* A inner anger or wrath राक्षसास्ते अन्तःप्रकोपात्परिवृत्तनेत्राः केचित् ... निपेतुरुर्व्यां तु सहस्रकोट्या VarāṅgaC. 17. 60; B internal dissension or disturbance एषां हि सन्तोऽन्यतमप्रकोपमन्तःप्रकोपं समुपादिशन्ति NītiSā. 16. 20.

अन्तःप्रकोपदहन (antaḥprakopa-dahana) *m.* fire in the form of inner anger or wrath दितिजाधिपेषु अन्तःप्रकोपदहनोद्धतहेतिदाहभीत्येव कण्ठविकचोत्पलमालिकासु(?केषु)। ... पलायनपरायणतां गतेषु HarVi. 35. 4.

अन्तःप्रकोपन (antaḥ-prakopana) *n.* internal dissension or revolt संधाय युवराजेन यदि वा मुख्यमन्त्रिणा। अन्तःप्रकोपनं कार्यमभियोक्तुः स्थिरात्मनः Hitopa. 3. 91.

अन्तःप्रकोपरहित (antaḥprakopa-rahita) *adj.* free from internal dissension or revolt शुद्धान्तः ... जयी भवेत्। शुद्धान्तः अन्तःप्रकोपरहितः VīraMi. (Rājanīti.) 281. 16.

अन्तःप्रक्षिप्त (antaḥ-prakṣipta) *adj.* poured inside (the crucible) वह्नौ धूमायमानेऽन्तःप्रक्षिप्तरसधूमतः। स्वर्णाद्यापादनं लोहे धूमवेधः स ईरितः RasRaSa. 8. 83.

अन्तःप्रगुणित (antaḥ-praguṇita) *adj.* which is made even or straight inside, i. e. properly arranged inside मध्ये च तत्रैदमन्तःप्रगुणितावस्थानतल्पं माणिक्यभवनमास्ते UdaySuKa. 134. 25.

अन्तःप्रचलित (antaḥ-pracalita) *adj.* A moving about in the sky जलधरैः ... जलधिभिरिवान्तःप्रचलितैः ... धरा धारापातैः ... भिद्यत इव Mṛcch. 5. 22 (comm. अन्तः गगनमध्ये) (*but* inwardly moved, MW.); B agitated within, Mṛcch. 5. 22.

अन्तःप्रज्ञ (antaḥ-prajña) *adj.* who cognises ... conscious within सोऽयमात्मा चतुष्पात् ... स्वप्नस्थानोऽन्तःप्रज्ञः ... तैजसो द्वितीयः पादः MāṇḍūU. 4; NṛsiṁPūTāU. 4. 1 (223. 7); नान्तःप्रज्ञं न बहिःप्रज्ञम् ... न प्रज्ञं नाप्रज्ञम्। ... चतुर्थं मन्यन्ते MāṇḍūU. 7; NṛsiṁPūTāU. 4. 1 (223. 11); RāmoTāU. 402. 3 (3. 0); अन्तःप्रज्ञं बहिःप्रज्ञं घनप्रज्ञमुदाहृतम्। हृत्कण्ठतालुकं चेति BṛParāSm. 3. 14; बहिष्प्रज्ञो विभुर्विश्वो ह्यन्तःप्रज्ञस्तु तैजसः GauḍKā. 1. 1; नान्तःप्रज्ञो नो बहिःप्रज्ञको वा ... प्रत्यगेवाहमस्मि SarvaVeSāSaṁ. 840; पुरुषम् ... नान्तःप्रज्ञं न बहिःप्रज्ञं न स्थूलम् ... इति च एवं वेद NāraPaU. 9. 20; सोऽयमात्मा ... नान्तःप्रज्ञो न बहिःप्रज्ञः SubāU. 5; परमेश्वरः ... नान्तःप्रज्ञो बहिःप्रज्ञो न चोभयगतस्तथा LiṅgaP. i. 86. 97 [internally wise, knowing one's self, PW.; MW.; knowing oneself, with an enlightened soul, Apte]

अन्तःप्रज्वलत् (antaḥ-prajvalat) *adj.* burning inside उदधिः ... अन्तःप्रज्वलदौर्वदाहसततातप्यस्तोऽभविष्यन्न चेत् ŚrīKaC. 1. 49.

अन्तःप्रज्वलित (antaḥ-prajvalita) *adj.* burning within अन्तःप्रज्वलितस्य कामशिखिनो दाहार्जितैर्भस्मभिः ... तनोः पाण्डुत्वमुन्मीलति SubhāRaK. 18. 14.

अन्तःप्रज्वलिताग्नि (antaḥprajvalitāgni) *m.* fire burning inside संदंशेन गृहीतान्तःप्रज्वलिताग्निमध्यमुपनीय ... ऊर्ध्वं वर्धयेत् RaseCin. 8. 32 (90. 17)

अन्तःप्रणव (antaḥ-praṇava) *m.* (inarticulate) sacred syllable '*om*' (ringing) within अन्तर्बहिश्चोभयात्मकत्वात्त्रिविधो ब्रह्मप्रणवः। अन्तःप्रणवो व्यावहारिकप्रणवः NāraPaU. 8. 1.

अन्तःप्रणवनाद (antaḥpraṇava-nāda) *m.* sound of the (inarticulate) sacred syllable '*om*' (ringing) within अन्तःप्रणवनादाख्यो हंसः प्रत्ययबोधकः PāśuBraU. 2. 3.

अन्तःप्रतप्त (antaḥ-pratapta) *adj.* heated inwards अन्तःप्रतप्तमरुसैकतदह्यमानमूलस्य चम्पकतरोः क्व विकासचिन्ता ŚārṅgaPa. 1002; Subhāṣi. 802.

अन्तःप्रतिक्रिया (antaḥ-pratikriyā) *f.* internal, i. e. oral treatment or remedy द्विविधा प्रतिक्रिया चैषां भवति अन्तःप्रतिक्रिया बाह्यप्रतिक्रिया च Hastyāyur. 120. 14 (1. 17)

अन्तःप्रतिबिम्बित (antaḥ-pratibimbita) *adj.* A reflected inside असौ हिरण्यवर्णासु तास्वन्तःप्रतिबिम्बितः ŚāliC. 2. 133; पौराः शुक्रदिने भान्ति यत्रान्तःप्रतिबिम्बिताः। राज्ञेव निकटं नीताः RājTa. (Śrī.) 1(7). 260; B reflected, i. e. existing within चराचरं जगत्सर्वं यस्यान्तःप्रतिबिम्बितम्। तस्मै युगादिदेवाय ... नमः KumāPraPra. 40. 12.

अन्तःप्रतिभास (antaḥ-pratibhāsa) *m.* flashing in the mind (उत्प्रेक्षा वस्तुसाम्येऽपि तात्पर्यगोचरो मतः) तात्पर्यं पदार्थव्यतिरिक्तवृत्ति वाक्यार्थजीवितभूतं वस्त्वन्तरमेव गोचरो विषयस्तद्विदामन्तःप्रतिभासः VakroJī. 199. 3.

अन्तःप्रतिष्ठ (antaḥ-pratiṣṭha) *adj.* A existing or abiding within न केवलमन्तःप्रतिष्ठं पुरुषमपीत्यपेरर्थः Bhām. 190. 16 (*on* i. 2. 26); B abiding, i. e. hiding inside अन्तःप्रतिष्ठशशकवीच्छ(क्ष?)कजनावेष्ट्यमानकण्ठीरवः ... । बभूव महान् ... मृगयासंरम्भः UdaySuKa. 44. 3.

अन्तःप्रतिष्ठत्व (antaḥpratiṣṭha-tva) *n.* the state of existing or abiding within अन्तःप्रतिष्ठत्वं माध्यस्थ्यं तेन साक्षित्वं लक्षयति Bhām. 191. 19 (*on* i. 2. 28); अन्तःप्रतिष्ठत्वेन सह समुच्चयः सूत्रगतापिशब्दार्थः VedāntKa. 146. 14 (*on* i. 2. 26)

अन्तःप्रतिष्ठत्वमात्र (antaḥpratiṣṭhatva-mātra) *n.* mere existence or abidance within अन्तःप्रतिष्ठत्वमात्रं हि परस्यापि संभवति ŚrutaPra. iB. 343. 23 (*on* i. 2. 27)

अन्तःप्रतिष्ठान (antaḥ-pratiṣṭhāna) *n.* existence or abidance within शब्दादिभ्योऽन्तःप्रतिष्ठानाच्च न BrahmSū. i. 2. 26; Bhām. 189. 17 (*on* i. 2. 24); न परमेश्वरो वैश्वानरो भवितुमर्हति। कुतः। शब्दादिभ्योऽन्तःप्रतिष्ठानाच्च BrahmSūBh. (Śaṅ.) 134. 5 (*on* i. 2. 26); अन्तःप्रतिष्ठानं जाठरपरिग्रहे व्याख्याय ... आह PrakaVi. 213. 25; (विश्वानरस्य) पाचकत्वेनान्तःप्रतिष्ठानं च प्रतीयते BrahmSūBh. (Ma.) 13A. 9 (*on* i. 2. 26); वैश्वानरपुरुषस्य ... मूर्धादिचिबुकान्तावयवैरन्तःप्रतिष्ठानात् पुरुषेऽन्तःप्रतिष्ठितत्वम् VedāntKa. 147. 2 (*on* i. 2. 26); अग्निशब्दनिर्दिष्टस्यैव अन्तःप्रतिष्ठानं विवक्षितम् ŚrutaPra. iB. 343. 22 (*on* i. 2. 27); (नेह वैश्वानरशब्देन परमात्मा वक्तुं शक्यः) अन्तःप्रतिष्ठानाच्च, विशेषतः औदर्याग्नेर्निर्देशात् VedāntKau. 72. 19 (*on* i. 2. 27); विरुद्धधर्माः शब्दादयोऽन्तःप्रतिष्ठानं च AṇuBh. 69. 13 (*on* i. 2. 26); तस्य ... पुरुषेऽन्तःप्रतिष्ठितं वैदेवत्यन्तःप्रतिष्ठानाच्च GoviBh. 38. 116 i. 2. 26); (*on* i. 2. 27) [residence in the interior, MW.; Apte]

अन्तःप्रतिष्ठानमात्र (antaḥpratiṣṭhāna-mātra) *n.* mere existence or abidance within अत एव पुरुषमपि चैनमधीयत इति सूत्रखण्डं नान्तःप्रतिष्ठानमात्रपरिहारपरम् ŚrutaPra. iB. 345. 9 (*on* i. 2. 27)

अन्तःप्रतिष्ठानश्रवण (antaḥpratiṣṭhāna-śravaṇa) *n.* mention of the

existence or abidance within अन्तःप्रतिष्ठानश्रवणाद्य न वैश्वानरः परमात्मा, किं तु जाठराग्निः VedāntPāSau. 72. 8 (*on* i. 2. 27)

अन्तःप्रतिष्ठानसहचर (antaḥpratiṣṭhāna-sahacara) *adj.* accompanied, i.e. complimented by the existence or abidance within भूततृतीयस्य तु पुरुषेऽन्तःप्रतिष्ठितत्वं तदेकदेशभूतजाठरद्वारकमिति वक्तव्यम्, अतोऽन्तःप्रतिष्ठानसहचरैर्हेतुभिर्जाठरभावः शङ्कितः ŚrutaPra. iB. 343. 30 (*on* i. 2. 27)

अन्तःप्रतिष्ठानादिलिङ्ग (antaḥpratiṣṭhānādi-liṅga) *n.* indicatory mark in the form of existence or abidance within (the body) etc. तथान्तःप्रतिष्ठानादिलिङ्गसहकृतोऽग्न्यादिशब्दो जाठरपक्षपाती प्रतिभाति PrakaVi. 210. 22.

अन्तःप्रतिष्ठानोपन्यास (antaḥpratiṣṭhānopanyāsa) *m.* mention of existence or abidance within शब्दादिभ्य इत्यादिसूत्रखण्डं जाठरशङ्कामात्रपरम् ... अन्तःप्रतिष्ठानोपन्यासात् ŚrutaPra. iB. 343. 25 (*on* i. 2. 27)

अन्तःप्रतिष्ठित (antaḥ-pratiṣṭhita) *adj.* [*f.* - ā] **Ai** established or installed inside पूजयामश्च भगवन्तमन्तःप्रतिष्ठितमस्य देवतायतनस्य देवम् TilaMañ. 157. 3; स्फाटिकप्रासादानामन्तःप्रतिष्ठिताः ... वन्दमानो जिनानाम् ... प्रतिमाः ... निर्जगाम (समरकेतुः) TilaMañ. 226. 2; अपश्यं च तत्रान्तःप्रतिष्ठितम् ... अम्बिकानाथम् UdaySuKa. 65. 22; तत्र चान्तःप्रतिष्ठितोऽस्ति देवश्चन्द्रकेतुनामा महेश्वरः UdaySuKa. 103. 29; **Aii** stationed inside बहिर्मण्डपमगच्छम्। सोऽपि शून्य एव केवलमन्तःप्रतिष्ठितं क्षेत्रपालमालोक्य तस्यापि वाक्योपहारमकरवम् UdaySuKa. 61. 13; **B** existing or abiding within स यो हैनमग्निं वैश्वानरं पुरुषविधं पुरुषेऽन्तःप्रतिष्ठितं वेद BrahmSūBh. (Śrī.) i. 389. 3 (*on* i. 2. 27) [residing inside, MW.]

अन्तःप्रतिष्ठितत्व (antaḥpratiṣṭhita-tva) *n.* the state of existing or abiding within पुरुषेऽन्तःप्रतिष्ठितत्वं केवलं तस्य स्यात् BrahmSūBh. (Śaṅ.) 135. 14 (*on* i. 2. 26); 137. 3 (*on* i. 2. 28); अन्तःप्रतिष्ठितत्वं प्रादेशमात्रत्वं च न ... परब्रह्मणः संभवतः Bhām. 189. 20 (*on* i. 2. 24); अन्तःप्रतिष्ठितत्वं वैश्वानरस्यामनन्ति वाजसनेयिनः VedāntKau. 72. 20 (*on* i. 2. 27); 76. 3 (*on* i. 2. 33); तदेतेभ्यो हेतुभ्योऽन्तःप्रतिष्ठितत्वमपि न भगवद्धर्मः AṇuBh. 69. 17 (*on* i. 2. 26)

अन्तःप्रतिष्ठितत्ववचन (antaḥpratiṣṭhitatva-vacana) *n.* statement regarding the state of existing or abiding within जाठराग्न्यपरिग्रहे ... अन्तःप्रतिष्ठितत्ववचनं तावन्न विरुध्यते BrahmSūBh. (Śaṅ.) 137. 7 (*on* i. 2. 28)

अन्तःप्रतिष्ठितत्ववत् (antaḥpratiṣṭhitatva-vat) *adv.* like the state of existing or abiding within अन्तःप्रतिष्ठितत्ववत्पुरुषत्वमपि वैश्वानरमुद्दिश्य विधेयम् VedāntKa. 146. 14 (*on* i. 2. 26)

अन्तःप्रतिष्ठितत्वोक्ति (antaḥpratiṣṭhitatvokti) *f.* statement regarding the state of existing or abiding within एवमन्तःप्रतिष्ठितत्वोक्त्यनुरोधेन ... द्युमूर्धत्वादिकमत्र ग्राह्यम् ŚivārkaMaDī. i. 389. 33 (*on* i. 2. 27)

अन्तःप्रतिहतातपा (antaḥpratihatātapā) *adj.* (*f.*) which has obstructed the rays of the sun (from entering) inside प्राविशत् पुरीम् ... चित्रध्वजपताकाग्रैरन्तःप्रतिहतातपाम् BhāgP. i. 11. 13.

अन्तःप्रतिहारम् (antaḥpratihāram) *adv.* in the middle of the 'part' (of a Sāman) अन्तःप्रतिहारं स्तोभान् प्रतिहर्ता ब्रूयात् LāṭyāŚS. vi. 10. 25 (comm. प्रतिहारस्यान्तर्वर्तन्ते प्रतिहारमध्ये); DrāhyŚS. xviii. 3. 9 [within the syllable forming a *pratihāra*, pw; MW.]

अन्तःप्रतिहारसीमन् (antaḥ-pratihārasīman) *f., n.* boundary, i. e. the threshold of the door in the inner apartment or harem प्रविष्टमन्तःप्रतिहारसीमनि प्रतीक्ष्य जामातरमिन्दुशेखरम्। ... रमा चकार पाद्यम् ŚivLī. 11. 84.

अन्तःप्रतीघात (antaḥ-pratīghāta) *m.* internal disturbance, i. e. pain उदना(?उदान)विप्रतिपत्तावन्तःप्रतीघाततृष्णाश्लेष्माभिषण्णशिरोरोगमन्याग्रहकण्ठस्वरश्रोतोऽक्षिविकाराः ... संभवन्ति Hastyāyur. 388. 24 (3. 6)

अन्तःप्रत्याहृति (antaḥ-pratyāhṛti) *f.* restraint within अन्तःप्रत्याहृतिवशाच्चैत्यं चेत्र विभावितम्। मुक्त एव न संदेहो महासमतया तया AnnaU. 5. 90.

अन्तःप्रदीपिका (antaḥ-pradīpikā) *f.* **A** light or lamp inside (the house) धूपराजयः। अन्तःप्रदीपिकालोकचकितध्वान्तसंनिभाः MadhuVi. 1. 59 (comm. अन्तः गृहाभ्यन्तरेषु याः प्रदीपिकाः); **B** female servant in the inner apartment, MadhuVi. 1. 59 (comm. प्रदीपिकाः ... अन्तर्गृहस्थशुद्धान्तपालिका इति च गम्यते)

अन्तःप्रदेश (antaḥ-pradeśa) *m.* interior region अहं तु ... अन्तःप्रदेशे गृहैकदेशे स्थित्वा। ... प्रादुर्भविष्यामि DaśKuC. 154. 26.

अन्तःप्रदेशक (antaḥpradeśa-ka) *n.* interior region, inside चतुष्कं नवकं कुर्याद्विमन्तःप्रदेशके MānaSā. 9. 221.

अन्तःप्रदेशस्थ (antaḥpradeśa-stha) *adj.* existing or abiding inside, i. e. within अन्तःप्राणे येन क्रियते – अन्तःप्रदेशस्थस्य प्राणस्य त्यागग्रहणे येन क्रियते Bhāsk. ii. 241. 18 (*on* iii. 1. 11)

अन्तःप्रपाका (antaḥ-prapākā) *adj.* (*f.*) having ripeness, i.e. ripening inside कफादन्तःप्रपाकां तां विद्यादनुशयीम् SuśruS. ii. 13. 24.

अन्तःप्रपाकिनी (antaḥ-prapākinī) *adj.* (*f.*) having ripeness, i.e. ripening inside पादस्यानुशयीं तां तु विद्यादन्तःप्रपाकिनीम् RugVi. 55.20.

अन्तःप्रबोधवत् (antaḥprabodha-va(n)t) *adj.* having inner awareness or realisation (पुमान्) गलितद्वैतनिर्भासो मुदितोऽन्तःप्रबोधवान्। सुषुप्तमन(?ना) एवास्ते AkṣU.36.

अन्तःप्रभ (antaḥ-prabha) *adj.* having inner, i.e. intrinsic brilliance अन्तःप्रभोऽतिरागा मणिरत्नगुणाः समस्तानाम् BrSaṁ. 82. 3.

अन्तःप्रभत्व (antaḥprabha-tva) *n.* the state of having inner, i.e. intrinsic brilliance रत्नं धार्यमिदं नृपैः। ... अन्तःप्रभत्वं वैमल्यं सुसंस्थानत्वमेव च AgniP. 245. 7.

अन्तःप्रभा (antaḥ-prabhā) *f.* inner, i.e. intrinsic brilliance पण्डितः। स धर्मस्य वेदार्थं सूर्यस्यान्धः(v. l. ॰न्तः)प्रभामिव MahāBhā. iii. 34. 23.

अन्तःप्रमातृमयी (antaḥpramātṛ-mayī) *adj.* (*f.*) of the nature of inner cogniser मातरोऽन्तःप्रमातृमय्यः परमेशशक्तयः ताश्च प्रमातृत्वादेव सिद्धाः ParāTri. 248. 12.

अन्तःप्रमार्जन (antaḥ-pramārjana) *n.* internal cleansing क्षारः ... दुष्टव्रणेषु बहुशः प्रकोपिषु प्रयुज्यते। ... अन्तःप्रमार्जनेन तु गुल्मगरोदराग्निसादशूलानाहाश्मरीशर्करादिषु AṣṭāSaṁ. i. 190. 3 (1. 39)

अन्तःप्रमोद (antaḥ-pramoda) *m.* inner delight कान्तामन्तःप्रमोदादभिसरति मदभ्रान्ततारश्चकोरः MālaMā. 9. 176.

अन्तःप्रमोदजनन (antaḥpramoda-janana) *adj.* producing, i.e. causing the inner delight or bliss मुने व्रतमिदं. पुण्यं श्रुतम् ...। अन्तःप्रमोदजननम् SkandP. ii(2). 45. 1.

अन्तःप्रमोदानुभाव (antaḥpramodānubhāva) *m.* experience or expression of the feeling of inner delight (श्लिष्यन्ते चासितेक्षणाः) निश्चलीकृते अन्तःप्रमोदानुभावादीक्षणे याभिस्ताः SaraKaṇṭhā. 545. 17.

अन्तःप्रयत्न (antaḥ-prayatna) *m.* internal effort (of articulation) संवृतोऽकारः। इत्येषोऽन्तःप्रयत्नः ĀpiŚi. 3. 12; 8.6.

अन्तःप्रयोग (antaḥ-prayoga) *m.* [Loc.] in the middle of the procedure (of a sacrifice) अन्तःप्रयोगेऽप्येकतन्त्रत्वं यथोत्पन्नाया एव हि दक्षिणाभेदयुक्तायाः क्रतुमध्य इव बहिरपि प्रयोगः ŚāstrDī. 832. 7 (*on* xi. 4. 3); MayūMāli. 832. 7 (*on* xi. 4. 3); राजसूयप्रकरणपाठादन्तःप्रयोग एकः। ... तस्मात् बहिःप्रयोगे तन्त्रम् अन्तःप्रयोगे भेदः NyāyMāVi. 653. 28 (*on* xi. 4. 3)

अन्तःप्रयोगकर्तव्यता (antaḥprayogakartavya-tā) *f.* the state of being what is necessary to be done in the middle of the procedure (of a sacrifice) कपालेषु श्रपयतीति विधिः श्रपणस्यान्तःप्रयोगकर्तव्यतासिद्ध्यर्थः स्यात् VidhiRa. 9 (59.20)

अन्तःप्रयोगम् (antaḥprayogam) *adv.* in the middle of the procedure (of a sacrifice) न हि दर्शपूर्णमासयोरन्तःप्रयोगं श्रपणीयस्य पुरोडाशस्य प्रकृतिद्रव्योपादानाकाङ्क्षायाम् ...अतण्डुलपिष्टावस्थयोरपेक्षणं गौरवदोषेण परित्यज्यते ŚivārkaMaDī. ii. 276. 23 (*on* ii. 2. 40)

अन्तःप्रयोगसंबद्ध (antaḥprayoga-sambaddha) *adj.* connected with the middle of the procedure (of a sacrifice) 'यूपस्य स्वरुं करोती' ति तदन्तःप्रयोग-संबद्धं स्वरुकार्यमञ्जनं कर्तुं यमुपादत्ते तं यूपादिति ŚābaBh. 2171. 15 (*on* xi. 3. 9)

अन्तःप्रयोगा (antaḥ-prayogā) *adj.* (*f.*) which falls in the middle of the procedure (of a sacrifice) 'यूपस्य स्वरुं करोती' ति स्वकालैवास्योत्पत्तिः। न खल्वेषाप्यन्तःप्रयोगैव ŚābaBh. 2170. 22 (*on* xi. 3. 8)

अन्तःप्ररूढ (antaḥ-prarūḍha) *adj.* **A** grown inside अन्तःप्ररूढस्य ...पारिजाततरोः ...शाखाततिभिः समन्ततः स्थगितम् ...रम्भागृहमपश्यत् (समरकेतुः) TilaMañ. 228.9; TārāŚa. 19; **Bi** grown, i.e. developed in the mind उदीर्णमाकर्ण्य तमापतन्तमन्तःप्ररूढेन भयेन मूढः Surath. 2. 59; काचिदन्तःप्ररूढस्य कुतूहलमहीरुहः। कुसुमेनोद्गतेनेव स्मितेनाकलिता बभौ TārāŚa. 10; **Bii** deep-rooted in the mind (जगत्सत्यतानिश्चयः) निश्चयोऽन्तःप्ररूढः संपन्नोऽभ्यसनं विना। नाशमायाति लोकेऽस्मिन् न कदाचन YogVā. iv. 31. 20.

अन्तःप्ररूढार्ति (antaḥprarūḍhārti) *f.* distress grown, i.e. developed in the mind मन्त्रिष्वन्तःप्ररूढार्तिचिन्तानिष्प्रतिपत्तिषु। ...भजतीवार्जवं वक्रे शठे शाठ्यमिवोज्झति RājaC. 28. 66.